

ספר

קיצור שלחן ערוך

על

הלכות פסח

מהרב הגאון המנוח המפורסם ה"ר שלמה גאנצפריד זצ"ל.

וסניב לו

ספר

מעדני שמואל

והוא בעזרת השם קובץ כל ההלכות השכיחים מהלכות פסח. המפורטים בכל ספרי הפוסקים ושו"ת הראשונים והאחרונים עד אחרוני זמנינו ועד בכלל אחד מהם לא נעדר. והוא ב"ה ספר השווה לכל נפש הן לגדולים והן לקטנים כי הוא מסודר ב"ה בלשון צח וקל כדי שיבינו הכל. כל אלה חוברו יחדיו בעהשית מאתי הצעיר שמואל הכהן בארשטין רב בעיר שאטאוא פלך פאדאליא בארץ רוסיא בעהמח"ס מנחת שבת ומנחת יו"ט

וגדוה לבסוף קונטרס בית אביגדור מהה"ג הצדיק ר' אביגדור מייזליש זצלה"ה.

כל מי שירצה לידע איזה דין המורמן בהלכות פסח יחפש בהמפתחות וימצא בעזהשית כל מבוקשו.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ז

הסכמות הצדיקים והגאונים המפורסמים שבדורינו י"ג

הסכמה ומכתב תעודה מאדומ"ר הרב הצדיק המפורסם הקדוש והטהור מנורה הטהורה אספקלריא המאירה בוצינא קדישא חסידא ופרישא אור עולם רבן של ישראל וכו' וכו' בקש"ת מרנא ורבנא הרב הר' יצחק שליט"א מבאיאן ע"י שצוה לאיש ביתו לכתוב בפקודתו:

בעזה"ש"ת. כאשר הרב המופלג הו"ח מו"ה שמואל בארשטין נ"י מעיר שיטאווא הליע לפני כ"ק שליט"א אשר צלונו להעלות על מכבש הדפוס החוברת השלישית אשר כינהו בשם מעדני שמואל על הלכות פסח וכאשר יאה כ"ק י"ג כי החיבורים הקודמים נתקבלו לרלון לפני כל ההוגים בתורת ה'. לזאת ליווני להעיד בכתב כי כאשר ילא הספר הנ"ל ממכבש הדפוס יקח ג"כ ח"ה ספר אחד ונכון לכל שוחרי תורה לתומכו בזה ובע"מ כ"ג סיון תרס"ה פה באיאן ישראל מרגלית.

בגמר חתימה טובה בכ"י דוד צהרצ המפורסם מו"ה יוחנן זלוקלה"ה

הסכמה ומכתב תעודה מאדומ"ר הרב הצדיק המפורסם הקדוש והטהור מנורה הטהורה אספקלריא המאירה בוצינא קדישא חסידא ופרישא אור עולם רבן של ישראל וכו' וכו' בקש"ת מרנא ורבנא הרב הר' ישראל שליט"א מטשארטקוב ע"י שצוה לאיש ביתו לכתוב בפקודתו:

בעזה"ש"ת מטשארטקוב. הן כאשר ידידיו הרב המאה"ג חריף וזקי וו"ח בנש"ק הר' שמואל הבהן נ"י הליע לפני כ"ק אדומ"ר שליט"א אשר צ"ה גמר חיבורו אשר חיבר על הלכות פסח. וכפי ששני חיבוריו הקודמים נתקבלו לרלון ולנחת רוח בעיני כל הרבנים הגדולים ע"כ ליווני אדומ"ר שליט"א לכתוב הסורה הזאת

מכתב הסכמה מאדומ"ר הרב הצדיק המפורסם הקדוש והטהור מנורה הטהורה אספקלריא המאירה בוצינא קדישא חסידא ופרישא אור עולם רבן של ישראל וכו' וכו' בקש"ת מרנא ורבנא הרב הר' דוד שליט"א מו"ה אטיפאל יע"א:

ה"ה יוס' ג' בין כסה לעשור זלאטאפאליא ללכבוד הרב הגאון שלשלת היוחסין חריף ושנון מוכתר בכתר שם טוב ווח"ס מו"ה שמואל נ"י ראצ"ד לעדתו בשאטאווא.

זכרוננו עלה לפני והנה ע"ד רלונו הטוב להדפיס ספרו מעדני שמואל על הלכות פסח. נהנתי מאוד על כי העיר ד' את רוחו על זה אחרי אשר כבר הנני שבע רלון מספריו הקודמים מנחת שבת ומנחת יו"ט. וחזקה לחבר כי צוודאי יוליא מתחת ידו גם את החיבור מעדני שמואל דבר מתוקן. וד' יהיה בעזרו להוליא אותו לפעלו מתוך הרחבה. וכשילא לאור עולם אקבל אותו מכ"ת בחיבה יתירה במחיר אשר יושת עליו. דברי המזכרו

בגמר חתימה טובה בכ"י דוד צהרצ המפורסם מו"ה יוחנן זלוקלה"ה

הסכמה ומכתב תעודה מאדומ"ר הרב הצדיק המפורסם הקדוש והטהור מנורה הטהורה אספקלריא המאירה בוצינא קדישא חסידא ופרישא אור עולם רבן של ישראל וכו' וכו' בקש"ת מרנא ורבנא הרב הר' ישראל שליט"א מטשארטקוב ע"י שצוה לאיש ביתו לכתוב בפקודתו:

בעזה"ש"ת. הנה זה כבר נודע ומפורסם מפעלות הרב המופלג חריף ושנון יו"ש מו"ה שמואל נ"י האצ"ק שיטאווא אשר הפליא לעשות בשני חיבוריו הקודמים אשר כבר ילאו לאור לתפארת ולתהלה. לפני עס סגולה. ושכחוהו רבנן כי ערוכים ומסודרים המה בטוב טעם ודעת באמרי נועם לאסוקא שמעתא אליבא דהלכה

הזאת שתהי' לעד אשר אי"ה כשילא החוברת השלישית לאור יקבלו במחיר אשר ישית עליו ידידיו הרב המאור"ג הנ"ל. וממנו יראו כל אנ"ש ויקחו זרקה לעולם לקנות החיבור הלזה כי כן ראוי ונכון לכל שוחרי תורה. ומלוה לתומכו ולסעדו. בזה בכל האפשרות. וע"ז באה"ח יום ג' קדח תרס"ה הכותב בפקודת הקודש. **צבי הירש ראפינארט.**

גועס ה עליו כי יזכה לגמרו ולהשלימו בתכלית השלימות. וזעת לאתו מזיה"ד יקח גם הוא אי"ה ב"ג ספר אחד במחיר אשר יושת עליו ועתירתו כי כן יעשו כל אנ"ש הישרים בלבותם לתמכה להיירי בכל מה דאפשר כדי שיוכל לזלע מעשהו ולמען להגדיל תורה ולהאדירה. וע"ז באה"ח היום יום ה' ג' תמוז ד"ר שוה"ו ב"המצא"ו לפ"ק. פה סאד"ג אברהם וויינשטאק שומר משמרת פקודת הקודש שליט"א פה סאד"ג :

הסכמה מכבוד הרב הגאון ומכתב תעודה מכבוד הרב הגאון הגדול המפורסם בכל קצוי ארץ וים רחוקים מאור הגולה שר התורה נזר החכמים והנבונים החו"ב בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים עה"י פה"ה וכו' וכו' בקש"ת מרנא ורבנא הר"ר אברהם בנימין קלוגער מבראדי בן לאותו צדיק המנוח הרב הגאון המפורסם רבן של כל ישראל הר' שלמה קלוגער זצלה"ה מבראדי .

ב"ה יום ה' לסדר "והוא כהן לאל עליון" י"א מרחשון ר"ב נח"ת לפ"ק בראדי .

רב שלום וזרקה לכבוד הרב הגאון המפורסם חריף וזקי הוראתו בקדושה בשמלה מפורסה כש"ת מו"ה שמואל הבהן שליט"א בעהמח"ס מנחת שבת וספר מנחת יו"ט אבד"ק שיטאווא יע"א :

יקרת מכתבו הגיעני וראיתי אשר מעכ"ת אינו חפץ בהסכמה [על ספרו מעדני שמואל] בערס שמתו עיוני בספריו היקרים [מנחת שבת ומנחת יו"ט] והנני להודיעהו כי עשיתי רלונו הטוב ועיינתי היטב בספריו היקרים ומלאתי בהם מלא כף נחת וכי ד' עמו לעורר בכמה דינים חדשים אשר לא העלו עוד המחברים

דהלכתא . וכעת הליע לפני כבוד אדמו"ר הקדוש לי"ע שליט"א אשר זרלונו להביא על מוצח הדפוס את חוברת השלישי על הלכות פסח הנקוב בשם מעדני שמואל אשר שם עיניו לטיבה בכוונה רלווייה לדרוש אחר דברים המועילים בדברים השוים לכל נפש המוגע להלכתא רבתי זאת. לזאת לזה עלי אדמו"ר הקדוש שליט"א לרשום את תעודתו בכתב מפורס יאמר לפעלא עבא יישר חילו. ויהי

גועס ה עליו כי יזכה לגמרו ולהשלימו בתכלית השלימות. וזעת לאתו מזיה"ד יקח גם הוא אי"ה ב"ג ספר אחד במחיר אשר יושת עליו ועתירתו כי כן יעשו כל אנ"ש הישרים בלבותם לתמכה להיירי בכל מה דאפשר כדי שיוכל לזלע מעשהו ולמען להגדיל תורה ולהאדירה. וע"ז באה"ח היום יום ה' ג' תמוז ד"ר שוה"ו ב"המצא"ו לפ"ק. פה סאד"ג אברהם וויינשטאק שומר משמרת פקודת הקודש שליט"א פה סאד"ג :

הסכמה מכבוד הרב הגאון הגדול המפורסם בכל קצוי ארץ בחיבוריו היקרים המאירים עיני חכמים בהלכה מאור הגולה שר התורה פאר הדור והדרו כחד מקמאי רב רבנן וזקן הגאונים חסיד ועניו וכו' וכו' בקש"ת הר"ר שלום מרדכי הבהן שליט"א האבד"ק ברעזאן בע"ה המחבר ספר משפט שדום. ודעת תורה. וגילוי דעת. והגהות על כל ש"ע או"ח. ושו"ת מהרש"ם .

בעזה"י יום ועש"ק פ' נצבים כ"ב אלול תרס"ה לפ"ק ברעזאן .

הן כבוד ידידי הרב המאור הגדול החריף וזקי וו"ח מו"ה שמואל הבהן ג"י רב צעיר שיטאווא צאדן רוסיא זרלונו להדפיס ספרו מעדני שמואל על הלכות פסח אשר צו קיבץ בעמיר גורנה כל ההלכות הנמלכות בראשונים ואחרונים ואת אשר הוסיף מדעתו כחזנית שני חיבוריו מנחת שבת ומנחת יו"ט אשר נדפסו מאז ואתמחי גברא זנתפסטו חיבוריו ונתקבלו בעולם רבים שתו ורבים ישתו מימיו לכן גם ידי תכון עמו להסכים להפין מעינותיו חולה ולהעלותם על מוצח הדפוס למען יגדיל תורה ויאדיר. והנני

המחברים הקודמים לו וכל יקר ראתה עינו .
ע"כ הגני שולח לו רלוף פה הסכמתי על
חינוך מעדני שמואל על הלכות פסח .
דברי ידידו ד"ר ושל"י חורטו באהבה

בא עה"ח הק' שלום מרדכי הכהן
אבד"ק הג"ל :

הק' אברהם בנימין קלוגער בהגאון מו"ה שלמה קלוגער זללה"ה .
עכתו"ד מכתבו של הרה"ג ה"ר אברהם בנימין קלוגער הג"ל . וכעת נעתיק נוסח
הסכמתו ששלח על ספר מעדני שמואל אות בלות :

תבנית יד שלוחה אלי מאת אדם חשוב ורצ הוא כבוד הרב הגאון המפורסם חריף ובקי
בח"ס הוראתו בקדושה כש"ת מו"ה שמואל הכהן שליט"א אבד"ק שיטאווא
צמדינת רוסיא בעהמח"ס מנחת שבת ומנחת יו"ט על הלכות שבת ועל הלכות יו"ט ובשורה
מואלת בפיו כי עלה על מחשבתו להעלות על מכש הדפוס גם ספרו על הלכות פסח ושמואל
בקוראי שמו מעדני שמואל והנה הספר הזה עדיין לא ראינו אך את הפירו היקרים מנחת
שבת ומנחת יו"ט שלח אלי הרב הה"ג המחבר שליט"א ועיינתי בהם וראיתי כי מן שמיא קא
זכו ליה להרה"ג המחבר שליט"א כי כל דבריו לאמתה של הלכה מכוונין וזה וזכה את הרבים
בספריו לא הניח דבר גדול ודבר קטן בהלכות הללו אשר לא שם עינו עליהם צירר הכל כסולת
נקיה ככהן שדעתו יפה וכבר נדפסו חיבוריו ארבעה פעמים וזה אות לטובה על גודל חשובות
וכי נתקבלו דבריו ונתפשטו בקרב ישראל ע"כ אוקי נברא רבא אחזקתיה אשר גם ספרו מעדני
שמואל על הלכות פסח הוא ג"כ כללם וכדמותם [של החיבורים הראשונים שלו] ועוד ביתר
שאת יותר עז כי הלכתא רבתא לפסח ויוכל להתהלך ברחבה לכן הגני עונה חמן בכל פתי
זאכנים על הדפסת חיבורו הג"ל ואני תפלה כי יעזרהו ה' לגמור מחשבתו הטובה וימלא חן
ושכל טוב צעני חלקים ואדם וגם אנכי אקח ספר אחד מאת הרב המחבר שליט"א במחיר
מלא אשר יושע עלי וממני יראו אחז"י ויעשו גם המה ככה להגדיל תורה ולהאדירה כנפש המדבר
לכבוד התורה ולומדיה הכותב וחותם היום יוס' ר' עש"ק לסדר והי' ברכה י"ב מרחשון
ה' יצ"תה"ו בכ"ט מעש"ה ידי"ו לפ"ק פה בראד"י . דברי המנפה לישועה ד'
בקרוב הק' אברהם בנימין קלוגער בהגאון מו"ה שלמה קלוגער זללה"ה :

מכתב הסכמה מכבוד הרב הגאון האדיר
המפורסם בכל קצווי ארץ וים רחוקים
בחיבוריו היקרים המאירים עיני חכמים
בהלכה גדולה הוא בששך ושם לו ברקת
כולל המדע עה"י פה"ח פאר הדור
והדרו נזר ישראל ותפארתו מאור
הגולה יכו' וכו' כקש"ת מרנא ורבנא
הר"ר בישה נחום ירושלימסקי
שליט"א האבד"ק קיערלין במדינת
פולין בעהמח"ס מנחת משה . ברכת
משה . באר משה . לשד השמן
ב"ה כ"ז שבט שנת תרס"ו לפ"ק קיערלין .
כבוד ידידי הרב המאור הגדול חריף ובקי

ישפוט ד' החיים והשלום וכל טוב סלה

לכבוד ידיד ד' ויראיו וידיד נפשי עוז
ה"ה הרב הגאון המפורסם החו"צ וכו'
מו"ה **שמואל הכהן** נ"י אבד"ק שיטאווא
י"ו צעהמ"ס הנחמדים מנחת שבת ומנחת
י"ט על הקינור"ע מהל' שבת ויו"ט יהי ד'
עמו וצכל דרכיו ישכיל וילליח :

ואחר דש"ת הרמה הגה על שדרש ממני
שאתן הסכמה על ספרו המוליא כעט
לאור הדפוס והוא חידושי דינים מלוקטים
מספרי הגאונים קדמונים ואחרונים בהלכות
פסח ומיוסד ג"כ על קינור"ע בהלכות פסח
ועל דרך שחבר על הלכות שבת ויו"ט והנה
הגם שלא שלח לי ספרו הנ"ל לעיין בו מ"מ
אני סומך על רוב גאונו כי בוודאי כמעשהו
בספרו הראשון והשני כן מעשהו גם בספרו
השלישי ובפרט כי חזו"ל אמרו כי זקני ת"מ
כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת ובוודאי
הפליא עלה והגדיל תושיה בחיבורו הלזה ולכן
באתי להסכים על חיבורו הנ"ל וחפץ ה' ילליח
בירו להוליא לאור הדפוס ולהפילו על פני
חבל למען לזכות את הרבים. כ"ד הכותב
למען כבוד התורה ולומדיה ומצרכו
בכל טוב סלה. **שרמה הכהן** מו"ר
דפ"ק **ויילנא :**

אור הצדקי יראת ה' חולרו שמו נודע בשערים
מגזע תרשימים וכו' מו"ה **שרייאל הכהן**
שליט"א אבד"ק שיטאווא פלך פאדאליאן.
אך טוב וחסד ישכון בזהלו תמיד ובאורו
נראה אור ס"ה :

הניעני מכתבו קול מצער ואומר כי מוכן
הוא להוליא לאור עולם חיבורו
מעדני שמואל על הלכות פסח ומעשהו
בקודש כמלאכתו מלאכת הקודש בשני חיבוריו
הראשונים אשר משמיה קא זכו ליה שנתקבלו
בזהבה בשערים המלוינים בהלכה ונדפסו
כמה פעמים כי באמת ידיו רב לו לעשות
מעשים להלכה מאסיפת דברי חכמים היואל
ממעין טהור הנוצב מגדולי הראשונים
והאחרונים ולבו ראה הרבה חכמה ודעת
לחדש מדעתו ג"כ דייס נחודשים בשב"ל
זך וישר ובסברא ברורה חסר לזאת בכל
לצבי הנני מסכים שיואל ספרו הנחמד לאור
עולם ויהיה לתועלת גדול גם לגדולי
הדבנים בדבריו המסולאים המלאים חכמה
ויראת ה' ובפרט בדיני פסח אשר הוא מקלוע
גדול בתורה לכל נושאי דגל התורה
והיראה. מוצטחני שכל שלומי אמוני ישראל
יקבלו בזהבה ספרו הטהור בכסף מלא ועבור
זאת יתברכו בכל טוב כאמור ותומכיה מאושר

כחפץ המעטיר כו"ח לכבוד התורה ולומדיה דו"ש בזהבה רבה וא"ע מצרכו שתרומם רישיה אכולא
כרכא ויוסיף חומן וכה בתורת ה' ועבודתו ית"ש. הק' **משה נחום ירושלימסקין**
האבד"ק קיעלץ והגליל מח"ס "מנחת משה", "ברכת משה", "באר משה", "לשד השמן" :

אמר המחבר. הנה לא זכיתי להשיג על ספרי מעדני שמואל את הסכמת הרב
הגאון המנוח הדיק המפורסם רשכבה"ג המאיר לארץ ולדרים בחיבוריו היקרים
החכם הכולל ואין רשות לגמור עליו את ההלל וכו' וכו' כקש"ת מרנא ורצנא הר"ר חיים
חזקיאן מדיני צעהמ"ס הנוראים ספרי ישידי חמד הנפלאים. יען כי מאז דרשתי
ההסכמות מגדולי דורינו על ספרי מעדני שמואל כבר היתה נשמתו הטהורה לרור
בלרור החיים. ולגודל חביבת דברי קדשו ובלירוף ברכתו הטהורה אשר האליל עלי בחיים
חיותו צעת השיג ספרי "מנחת יו"ט" אעתיק בכלן נוסח מכתבו אשר שלח אלי על קבלת
ספר מנחת יו"ט. וזהו נוסחו אות בזהות :

בה"י י"א כסליו צרוך אשר פתח לו שערי הדיעה לפ"ק :

לכבוד ידידי רב כהנא. מכל לוקה ולרה לינטריה רחמנא. הלא זה הו"ד והדר הרב הגאון
חריף ובקי משנתו קב ונקי כש"ת מהר"ר שמואל הכהן בארשטין אבד"ק שיטאווא
מח"ס היקרים "מנחת שבת", "ומנחת יוס טוב" נרו יאיר כאור החמה : **רב ג.בד.** הנני להרגיע
רוחו

רוחו הזכה וזרה. להודיעו מקבלתי מנחתו הטובה. על יו"ט באנו ספר מנחת יו"ט הנ"ל אשר שלח לי תשובה. שמחתי בו ובתורתו תורת ה' ברה בחריפות ועוצם תבונתו עינים מאירה. והנני בתודתי על אשר כדני בתשובתו היקרה. ואתחנן אל ד' יאריך ימיו וסנותיו בטוב ובנעימים. יגדיל תורתו ויגדל כבודו ויהי כזית הודו. כנה"ר וכנפס ידידו הלצ"י חיים חזק"י מדיני המכונה חח"ם הי"ו :

מכתב הסכמה מכבוד הרב הגאון הישיש המפורסם לשבח ולתהלה בקי עצום בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים זקן ההוראה בכל פלך וואלין ופאדאליא תורה ויראה בקנה אחד לו עולת זכו' בקש"ת הר"ר שמואל אברהם שליט"א האבד"ק קאסטאנטיין ישן הנקרא בפ"כ הר"ר אלטר קאסטאנטינר :

בעזה"י. הן שלח אלי כבוד ידידי הרב הגדול חריף ובקי וכו' מו"ה שמואל הכהן כ"י הרב דק"ק שיטאווא יע"א עלים לתרופה מחבורו אשר חגנו ד' להצר על הלכות פסח וזיקש מאתי לעיין בהם להיות בתומכו להסכים עמו להפיס בשראל. והנה כבר יצא מוטיטון שלו בעולם בחבוריו מנחת שבת ומנחת יו"ט ונתקבלו בראון. וכבר הסכימו עליו גדולי דורינו ועיינתי בדבריו וראיתי כי כמעשהו בראשונים כן מעשהו כזה השלישי ברבר הלכה ברורה מאת ראשונים ועד אחרונים הוא למען דעת ישראל המעשה אשר ישון לשמור התורה והמצוה והנני מראון לכו נמנה עם חכמי לב אשר קדמוני. יהי ד' עמו ויעל להפוך מעינותיו חולה כחפץ לבו הטוב. וד' יצרכו כאשר הכטיח לבני אהרן ואני אברכס. הבאטה"ה יוס ד' כ"ד אדור התרס"ו קאסטאנטיין ישן. גאוס הק' שמואל אברהם כמו"ה יהושע וללה"ה מקאסטאנטיין ישן: [מאחר שנתאחרה הסכמת הרה"ג מקאסטאנטיין ישן מלכוא עד שבין כה וכה נסדרו בדפוס כל ההסכמות הקודמים לכן נסדרה פה בסוף כל ההסכמות]

מכתב הסכמה מכבוד הרב הגאון הגדול המפורסם החו"ב סוע"ה מורג חרוין בעד פיפיות שלשלת היוחסין וכו' וכו' בקש"ת מוהר"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א האבד"ק פלונסק פלך ווארשא והגליץ בעהמח"ס "דגן שמים" בית צדיק" כבוד הבית" וש"ס :

בשם ד' ובעזרתו ית"ש :

בוח"ט בספרה לדקיקא. לגברא רבא דמון חבריא. ה"ה כבוד אהובי הרב הגאון המפורסם מעוז ומגדול סוע"ה החסיד ופאר הדור זנש"ק כש"ת מוהר"ר שמואל הכהן שליט"א אבד"ק שיטאווא בעהמח"ס מנחת שבת ומנחת יו"ט וש"ס :

שמועה טובה תדען עלם ובשורה נעימה היה לי מכתבו אשר האיר מול פני היום בו הודיעני כי קרוב היום הטוב וכאור בוקר יורה שמש יצא ע"פ תבל ספרו החדש אשר משמית קצו ליה על הלכות פסח בקוואו שמו מעדני שמואל. והנה לדבר בשבח ספרו דבר שפתים אך למחסור כי כבר אתמחי גברא רבא דכוותיה וספריו הראשונים המזהירים ואזלו לעלמא ונתקבלו בכל תפוצות הגולה. ומי שלא ראה ספריו היקרים לא ראה אוצר ברם מימי. אור כל המדה מראשונים ואחרונים לברר להלכה ולמעשה כל פרטי הדינים. ותלי תלים של הלכות ומסדר ומלבן כל דבר וענין כשמלה. והולך ומוסיף מדיליה בחריפות ובקואות וסדרא ישרה. להודיע לבני האדם הלכתא גבירתא. וספריו שוים לכל נפש. כי מרוב הערדות ודוחק הפרנסה ותלאות פגעי הזמן שכמעט כשל כח הכבל ד' ירחס. מעטים המה שיקחו להם פנאי בכל יום תמיד לשום מעיינס בעומקה של הלכה. ובספריו הנחמדים ימצאו שלחן ערוך לפנייהם לאכול מעדני"ס. ואם בצוק העתים האלה רבו בכל יום המלאות חדשות הממציאים להרסורי דהטאה כל מיני הבלי עולם. הלא עת לעשות לד' לעמוד במקום שרבים בוקעים בו להשיט למו דברים שהם חיי הנפש וחיי עולם עומד להקל להם בדרך קצרה וצלשון נקיה וקלה. להוציא ההלכות כסולת וכעמר נקי. ומחבר כזה הוא המזכה את הרבים. הנה כי כן מנחה רבה להחזיקו ולחממו לבי לחוקקי ישראל הביאו ברכה לתוך בתיכם משכו וקחו לכם ושהד"ו הפסה תעטרוהו בזהב וברביצים. למען יוכל הרה"ג המחבר שליט"א להוציא לאור כל מעיינות חכמתו. דברי הכו"ה יוס ד' דסליחות תרס"ה לפ"ק דברי אור"י כה"י צבי יחזקאל מיכלזאהן אבד"ק פלונסק והגליל בעהמח"ס "דגן שמים" בית צדיק" כבוד הבית" וש"ס :

הסכמות הצד"קים והגאונים המפורסמים שבדורינו י"נ ד' 7

ומחמת שנתאחרת ההסכמה ללכוא עד שצין כה וכה נסדרו כל הסכמות הצד"קים לכן נסדרה פה באחרונה:

מכתב הסכמה מאדמו"ר הרב הצדיק המפורסם הקדוש והטהור מנורה הטהורה אספקלריא המאירה בוצינא קדישא חסידא ופרישא אור עולם רבן של ישראל וכו' וכו' בקש"ת מוהר"ר יעקב יוסף שליט"א בקינ"ב ומאוסטרה.

הן בא לפני ידידי הרב המופלג בתורה ויראה וותיק וחסיד מו"ה שמואל הכהן נ"י האבד"ק שימאוווע והראה לפני איזה עלים לתרופה מחיבורו אשר עוסק כעת בהדפסתו הנקוב בשם מעדני שמואל וגם הראה לפני הסכמות כל גדולי זמנינו המפורסמים אשר יעידון עליו כי הוא מזכיר הלכה ברורה מאת הראשונים ועד האחרונים. ואף כי אין דרכי מעודי ליתן הסכמות על חיבורים חדשים. רק כאשר הרב הג"ל נודע לי מעשוריו עמל בתורה ביגיעה וסקידה רבה וכבר איתמחי גברא בחיבוריו הקודמים שכבר ילאו לאור ונתקבלו ב"ה בכל תפוצות הגולה. לזאת גם ידי תכון עמו והנני אומר לפעלל עבא יישר כחו וחילו דל' יהי' בעזרו ויזכה לגמרו ולהשלימו. ואי"ה כשיצא מביה"ד אקח מאתו ספר אחד במחיר אשר יושת עליו וממני יראו וכן יעשו כל אנ"ש הסרים למשמעתי וכל אלהבי התורה והמצוה למען להגדיל כבוד התורה ולהאדירה. כ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה ובאתי עה"ה יום א' ג' לחודש מנ"א שנת תרס"ז. נאום הק' יעקב יוסף בהר"ר אברהם זלללה"ה:

הקדמה מבעל המחבר ספר מעדני שמואל

אמר המחבר. הנה דרך כל מחברי ספרים להקדים דבריהם בראש ספרם ברשון מליצה ושיחה נאה וגם להודיע טוב הספר ומעשהו ועל מה אדניו הוטבעו. ואני הצעיר בעזהשי"ת אינני צריך כעת לכל זה יען כי ספרי זה מעשהו וסידורו הוא כתבנית החיבורים הראשונים שלי, מנחת שבת, ומנחת יו"ט אשר המה כבר נתפרסמו בעזהשי"ת ויצא טבעם בעולם ונדפסו זה כמה פעמים. עכ"ז למען שלא יהא הקדמת ספרי זה ערומה בלי שום משל ומליצה לזאת אציג לפניך קורא נעים איזה משל נאה השייך לספרי זה כפי מה שמצאתי כתוב בשם ספר כרם שלמה. וז"ל אות באות. רבים אומרים כי הדורש דברי עצמו משובח יותר מן הדורש דברי זולתו. וכשרואים ספר מלוקט מספרים אחרים יפטירו בשפה יניעו ראש לאמר ראו הביא לנו איש עברי דברים ישינים וכל מעשיו בספר נכתבים. גם שואלים זה לזה כיצד הלה עושה סחורה בפירותיו של חברו. ישימעני נא דברי עצמו אז נטה אוזן לשמוע בכל דברו כל זה הוא דיבת רבים. אבל לו חכמו ישכילו יקחו משל מן העכביש והדבורה הנה העכביש תארוג חופים דקים יותר משערות הראש מעשה אורג באריגה נפלאה אשר עין הרואה ישוב יתפלא אל מלאכתה אשר מקרבה תביא המטוה מבלי עזר זולתה ואם בידים תתפש מה הוא [הלא] קורי עכביש לא יצלח לכל מלאכה. לא כן הדבורה היא תעיף על ציצים ופרחים ודבורה מינקת גופת צוף מתק עפיסייהם ותאגור בקיץ לחמה ונמצא הלך הדבש אשר כל יורידהו אל כפיו תאורנה עיניו עכ"ל בעל כרם שלמה. והנמשל מובן. ואני הצעיר אוסיף על דבריו ואומר כי לולא דמסתפינא יש לרמוז כעין זה בתהלים בפסוק, כי אקח מועד אני מישרים אשפוט" דנודע כי תיבת מועד"ה הוא לשון התוועדות והתאספות יחד כמבואר בכמה מקומות וזה כוונת המשורר באומרו כי אקח מועד. היינו כי אקח ללמוד בספר אשר יש בו דינים הנאספים מכמה ספרים. אז אני מישרים אשפוט. והנה תקוותי לך בטח אשר כל מעיין בספרי זה והוא איש כזה אשר אין בו קנאה ותחרות והוא יודע ספר ומבין ומרגיש הרי זה יהיה מי שיהיה הלא בודאי יורה על האמת כי ספרי זה הוא תועלת גדול ב"ה לכל המפלגות הן לגדולי תורה והן לבינונים וגם אפילו לקטני ערך בלימוד הוא ג"כ ב"ה תועלת גדול. יען כי הוא מסודר ב"ה

ברשון

הקדמה מבעל המחבר ספר מעדני שמואל

בלשון צח ונקי וקל להבין מאוד וכר מי מאחב"י אשר רצינו לידע הלכות פסח ע"ר
בוריו וע"פ דעת כל האחרונים ובנקל בלי יגיעה משכו וְהוּא לָכֵם אֶת הַסֵּפֶר הַלְלוּהָ
והביאו ברכה אל תוך בתיכם. דברי המדבר בלב נשבר ומצפה לישועת ד' בתוך כ"י
הצעיר שמואל בהרב מו"ה שמחה נ"י הכהן רב ומו"ץ בעיר שיטאווא בעהמח"ס
„מנהג שבת“ „ומנחת יו"ט“, „ומעדני שמואל“ :

למודעי אני צריך אשר בכל מקום שציינתי לעיין במקום פלוני ופלוני ולפעמים לא
ימצא שם המעיין את הענין שציינתי לשם אל יאשימני בזה כי לא בשלי
הוא הטעות אך בשל מעתיקים שהחליפו המראה מקום וציינו לעיין למקום אחר ועוד
מצאתי א"ע מחויב בדבר להכריז ולהודיע כפי שהחיבורים שלי יד הכל ממשמשין
בהן יען שהם מסודרים ב"ה בלשון צח וקל. לזאת אני מזהיר לכל מי שלא הגיע
להוראה שאל יורה מתוך ספרי זה בלתי שאלת חכם ומורה הוראה שבעיר ודי לפני
המעיין בספרי זה שידע האידך לשאול ועל מה לשאול להמורה אבל לא להורות לעצמו
ח"ו אם לא שהגיע להוראה והשומע ישמע ואני את נפשי הצלתי :

ועל הטוב יזכר שם בני הילד כמר פנחס יחי' הנולד בשנת תרנ"ד תשעה עשר
ימים לחודש תמוז. ושם בני הילד כמר אברהם יחי' הנולד בשנת תר"פ
שלשה ימים לחודש סיון. ושם בני הילד כמר מאיר יחי' הנולד בשנת תרס"ב ששה
ועשרים יום לחודש מנחם אב. השי"ת יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים ברו"ג אבי"ר:
על הטוב יזכר שם תלמידי האברך כמר יעקב שמעון ב' אהרן זאב גען על אשר
טרח ויגע מאוד בהעתיקת חיבורי הלוה השי"ת ישלם פעלו ומשכורתו כפולה :

והנה בהקדמתי לספרי מנחת שבת ומנחת יו"ט כבר ביארתי באורך קצת את מקור
מחצבת אבי ואמי י"נ. וכאן באתי לבאר עוד הפעם ואת מקוי מחצבת אבני
הרב נ"י מצד אביו ומצד אמו מפני הרבה דברים שנתחדשו לי כעת ע"פ מה שנודע
לי בבירור גמור ע"י מכתב האגרת יוחסין ששלח לי ש"ב המבקר הגדול בעניני יוחסין
הרה"ג המפורסם ה"ר אברהם אימינגא מעיר דוקלא במדינת גאליציען בעהמח"ס שם
הגדולים השלישי ואעתיק לך את לשונו המהור שבמכתבו אות באות :

תפארת אבות

מכתב ידידות ואגרת יוחסין אשר שלח לי ש"ב הרה"ג המפורסם ה"ר אברהם
אימינגא מעיר דוקלא במדינת גאליציע והוא מבקר גדול בעניני
יוחסין והוא בעל המחבר ספר „שם הגדולים“ השלישי ואעתיק את לשונו
המהור אות באות

ב"ה יום א' ג' אלול לסדר „למען יאריכו ימיו“ שנת עת הקץ לפ"ק פה דוקלא :

הודו כזית יהי פורח. ועל דגל אור זורח. ורוב שלום עד בלי ירח. יצמד ש"ב
ידיד נפשי עוז היושב בסתר לבבי הרב הגאון הגדול כליל תפארת ישראל.
חבצלת השרון. המהולל בשערים. אור לישרים. חובר חבורים יקרים. רב פעלים.
קודש הלולים. כקש"ת מוה' שמואל הכהן בארשטין שליט"א אבד"ק שיטאווא
ברך ד' חילו. עד כי יבא שילה :

בגנה נראה לי מכתבו הנעים. מלאתי שמחה אף עמיתי גיל בקראי את דבריו
הנעימים והנחמדים המבשרות צבא רב כי נכון הגהו להו"ל בקרוב את
חבורו

חבורו היקר אשר פיו הטהור יקבנו בשם מעדני שמואל חיבור נעים על הלכות פסח. ובמעשהו בראשון בחיבוריו היקרים מנחת שבת ומנחת יו"ט כן מעשהו בשני בחבורו הנעלה הזה. קיבץ בעמיר גורנה. הל דיני והלכות פסח המפוררים אנה ואנה בקרית ספר. אשר בהר שפר. מפוסקים ראשונים ואחרונים. משובצים כפנינים. ובאבני מלואים בטורים, בתבונה מסודרים, מעיר לב נבונים, בחורים גם זקנים. לבאר טעיות וקמשונים, מקצת חבורים ישנים. חבורו על אלה הדינים, אשרהו. פה טוב חלקו ומה נעים גורלו לזכות את הרבים להגדיל תורה ולהאדירה, ואני הנני נותן למעכת"ה נ"י את ברכתי מעמקי לבבי כי יהי ד' עמו, להפיק ממנו לעשות דבר טוב בישראל, יוסף יערה ה' עליו ממרום רוחו, ויערף כמטר לקחו, לינעים ימציא נופש, בתורת ד' תמימה משיבת נפש, עד פדויי ד' ישובון, ומי ישע ישאבון, והיתה הרוחה. ועמד הכה"ן ושחט והקטיר המזבחה, בבי"א:

שכנא כ"ץ פו"מ דק"ק קראקא [וג ט שס י"ז סיון תמ"ה] בן המנוח מו"ה אהרן מנחם הכהן המכונה ר' מענדל ר' זלמן מן נכד הג' בעל שארית יוסף ולפי מרחית עין השערהי הי' הר' אהרן מנחם הג"ל נכד להגאון ר' אהרן משה הכהן בנו של הגאון מו"ה יוסף כ"ץ אב"ד וראש ישיבה דק"ק קראקא יותר מחמשים שנה בע"ס שו"ת שארית יוסף (כ' שס ג' שבט שני"א) בהגאון ר' מרדכי גרשון כ"ץ מקראקא בן הגאון ר' חיים כ"ץ הקדוש הי"ד [וכ"כ בספר דור ישרים להמבקר הגדול הר"י כ"ץ מלונדון וכן נמשכו אחריו כל כותבי הדורות וכן העתיק בהקדמות ספר זר זהב על המכריע ובשאר ספרים וזהו ללא כדעת ה"ר יוסף לעווינסטיין הרב מסעראלק שכתב אשר ה"ר מרדכי גרשון כ"ץ

ועתה רב חביבי הנני לסדר לו סדר המערכה מתולדות משפחתו עם הערות נכוחות כאשר ביקש מאתי להציגו בראש ספרו היקר לכבוד ולתפארת:

(א) אב"ן הרב המפורסם מו"ה שמחה כ"י האב"ד"ק פראנקפיל (פ' פאדאליא) הוא בן הרב החסיד המפורסם מו"ה שמואל זל"ל שהי' רב ומו"ל בעיר לעהוויץ בן הרב הגאון מו"ה שמחה כהנא אב"ד"ק קאטירצארג בן הרב הגאון המפורסם בדורו מו"ה אברהם כהנא אב"ד"ק ווישניוויץ [א] בן הרב הגאון מו"ה ישראל כהנא אב"ד"ק ליזענסק [ב] בן אה"י הרב הגאון הגדול מו"ה שמואל כהנא אב"ד"ק דובנא [ג] בן הקלין המפו' מו"ה שלום

[א] אח"כ נתקבל הרב ה"ר אברהם כהנא הג"ל למו"ל בק"ק דובנא והסכים שס בשנת תקס"ח ע"ס נחל אשכול על התורה למו"ה חיים עוזר מצרחד:

[ב] גפמר הרב ה"ר ישראל הג"ל בק"ק צראד ביום ג' ו' חשון שנת תקט"ו וכתב על מלכתו "הרב המלומד שר וגדול בישראל מו"ה ישראל כהנא אב"ד"ק ליזענסק בן לאותו לדיק הרב הגאון מו"ה שמואל כהנא אב"ד"ק דובנא" אשתו הרבנית מרת מירל (ג' שס כ"ה אדר א' הקכ"ד) היתה בת הרב המפורסם מו"ה לבי הירש ראשפארט (כ"כ על מלכתה) ימלכד בנו הג"מ אברהם מווישניוויץ הג"ל הי' לו עוד שני בנים הרבני המופלג ר' שמואל (ג' שס ח"י חשון תקכ"ד) והרב הגאון ר' יהושע כהנא אב"ד"ק לוינק (ג' בצראדי ו' סיון תקל"ה) ובת אחת מ' מלכה אשת הנגיד ר' דוד שלקס מצרחד ובחבורי הנשי מופת הארכת אודותם:

[ג] בשנת תר"ג (ז"ך ניסן) נמנה הגאון ה"ר שמואל כהנא הג"ל עם הרבנים רוזני קליני מנהיגי דד"א אשר התוועדו יחד ביימא דשוקא בק"ק יעריסלאב והסכים עמהם ע"ס בית יעקב להרב ר' יעקב אב"ד"ק לוימדי וחתם א"ע "הק' שמואל בן מו"ה שכנא הכהן זל"י" ומשם נתקבל לאב"ד"ק גייטטאדט אשר בגליל קראקא ומשם עלה שמואל הרמחה לשבת על כסא הרבנות בק"ק דובנא ובשנת תס"ט נתן הסכמתו ע"ס פני ארי' זוטא מיום ה' ב' תמוז שנת תס"ט וחתם א"ע נאום שמואל בלא"ה מו"ה שכנא הכהן מקראקא חונה בק"ק דובנא רבת ובשנת תע"א נתן את הסכמתו ע"ס מכתב אליהו. אח"כ פרק מעליו עול הרבנות ותקע אהל בק"ק

את הרב בעל מגיני שנמה נכד מוהרש"ג שהי' בן הג"מ יחיאל לוריא אבד"ק סלוצק בן הג"מ אברהם לוריא בהג"מ יחיאל לוריא אבד"ק בריסק אחיו של הקל"ן ר' יוחנן לוריא בני הג"מ אהרן לוריא אבד"ק היילברין בהג"מ נתנאל בהג"מ יחיאל אבד"ק עדפורט בהג"מ שמשון מערפורט וכן הרבנית מרת מרים שתפסה ישיבה בת הג"מ שלמה שפייר אחות הג"מ פרץ מקושטק מוגזע רש"י זל"ל [כך מובאר בשו"ת רש"י]: (ד) אשת הגאון בעל שארית יוסף מרת שפרינצל (כ) בקראקא ר' טבת של"ה) היתה בת הקל"ן המפורסם ר' משה עצערליש פו"מ דק"ק קראקא בן הרב הגדול בתורה הגביר מו"ה אברהם עציר ממשפחת אלטשולר בפראג חוטר מוגזע חסידי פרוזינלא אשר הגלו משראג בשנת ס"ו לחלק הששי: (ה) אשת הג"מ מרדכי גרשון כ"ץ הג"ל בסוף אות ג' [המוקף בשני רבעים] היתה בת הג"מ ילחק קלויבר אבי אמו של רבינו מוהרש"ל זל"ל שהי' שארו מלד זוגתו להג"מ בללאל מווירמייזא: (ו) אשת הרב ר' אהרן הכהן מייאמפלג הג"ל באות ב' [המוקף רק בחלי עיגול] שמה מרת ריינא (מלפנים היתה אשת הרב ר' אלעזר סג"ל לנדא בן אחיו של הג"מ חיים סג"ל לנדא אבד"ק פודקאמין (שהי' מלפנים חתן הג"מ דוד אבד"ק אוסטרהא) וילדה

בק"ק בראד וגפטר שם ביום ב' כ"ה סיון תע"ט ועל מלכתו שם כתוב בזה"ל: פ"ל הרב הגאון הגדול אבד"ק דובנא מו"ה שמואל בן מו"ה שלום שכנא כ"ץ זל"ל נפטר ביום ב' כ"ה סיון תע"ט לפ"ק ולמרגלותיו שוכנת אשתו הרבנית אסתר בת ר' אברהם. והי' לו שלשה בנים ושתי בנות. (א) הג"מ ישראל אבד"ק ליזענסק הג"ל. (ב) הג"מ מרדכי כהנא אבד"ק שידלוב ושם מ"כ. (ג) הג"מ ארי' ליב אבד"ק זדאבניץ אשר בנו הג"מ שלום שכנא מהארידענקא הי' אבי הגאונים מו"ה אהרן הכהן אבד"ק זלאזיץ. ומו"ה אברהם ארי' ליב אבד"ק בארדיטשוב ופולנאה צע"מ ספר אור הנערב. ומו"ה מנחם מענדל אבד"ק זלאזיץ. ומו"ה רפאל דומו"ל מקראקא. (ד) בתו מרת אסתר אשת הג"מ ליב ר' מגליש מקראקא דומו"ל בק"ק דובנא. (ה) בתו הוא אמי זקנתי מרת בלומה אשת אה"ז הרה"ג ר' ליפמן ברא"ז מבראדי. (עיין אודותיו בחבורי אנשי מופת): [ד] עד מלכתו של ה"ר חיים הג"ל בק"ק פראג כתוב בזה"ל: „פ"י הקדוש הכהן הגדול מרנא ורבנא הגאון המרומם מו"ה חיים ב"ר ילחק כ"ץ אשר נהרג בעון הדוד רעליה כ"ח תשרי בליל כהן לרק אשר לוקח לעילומו יעלה בסערה (שנת ע"ר) השמימה א"ש זאר ובעל קומה הרבין ישיבה בחכמה עניו וספל ברך בנעימה":

[ה] בם' וליה הכהן מהג"מ אהרן שמואל הכהן אבד"ק שדה לבן בדף מ"א ע"ב כ' שם המחבר בזה"ל: שמעתי מפי אדוני אבי הגאון זלה"ה אשר זקננו הגאון המפורסם מו"ה נפתלי הכהן אבד"ק לוצלין (אשר הי' בימי הגאון הש"ך והגאון מו"ה העשיל ז"ל וגדפס כמה תשובות ממנו בם' חוט השני) הי' לו כתב יחוס עד עלי הכהן עכ"ל. וה"ר נפתלי הכהן הי' נכד ר' עקיבא כ"ץ מאובן שהי' ג"כ נכד להגאון הג"ל בפנים:

כ"ץ הי' בן ה"ר תנחום ב"ר גרשון בן הנשיא ר' עקיבא כ"ץ מאובן אלא כמו שכתבתי לעיל אשר ר' מרדכי גרשון היה בן ה"ר חיים וה"ר חיים היה [ד] אחי הג"מ ר' עקיבא כהן וגם מאובן בני הגאון מו"ה ילחק אבד"ק במגרשי גלאטא ופערט אשר בקנאטדינה הבירה בהג"מ עקיבא כ"ץ ס"ט אבד"ק סאלוניקי מגולי ספרד ולמעלה בקדש דור אחר דור עד עלי הכהן [ה]:

ויעלה יבואר יחוס אבותיו הכהנים. אשר לקחו נשים מיבית הגונים:

(ב) **אשת** הרב ר' שמואל מו"ל דק"ק לעכוויץ הג"ל באות א' [שאינו מוקף רק בחלי עיגול] (אמו של אביו הרב נ"י) היתה בת הרב החסיד מו"ה שאול ליב בן הרב הלדיק מו"ה אהרן הכהן מייאמפלג שהי' כהן מיוחס עד רבה יהוא הי' מחותנו של הגה"ק בעל קדושת לוי כאשר יבואר להלן ומראשי הדבקים בהרב הקדוש מו"ה פנחס מקארין ז"ע: (ג) אשת הרב ר' שלום שכנא כ"ץ מקראקא הג"ל באות ג' [המוקף בשני חללי רבעים] היתה בת רבינו הגאון מרן יהושע אבד"ק קראקא בע"ס מגיני שלמה ושו"ת פני יהושע (נפטר בקראקא כ"ז מנחם ת"ח) בן הרב מו"ה יוסף מוילנא וחתן הרב ר' שמואל ר' הלל'ס מזריסק דליטא ובקיא יוחסין מייחסים

בשנת כ"ג בעיר צרללונה (מג"י למוהר"ל
מפראג) : (ט) אשת רבינו הנובי זל"ל הרבנית
מרת ליבא היתה בת המפורסם מו"ה יעקבקה
מדובנא ובסוף ימיו גר בק"ק צראדי בן
המפורסם ר' דניאל מלוצלין שהי' חתן הגאון
ר' יעקבקה רבד"ק ניקלשבורג שהי' רבו וכן
דודתו של הגאון בעל ללכת מגחם ומזכירו
בסוף החיבור ואשת הר"ר יעקבקה היתה בת
הקלין המפורסם ר' ארי' ליב שלקס מצראד :
(י) אשת הרב ר' יהודה לנדא מאפטא (אמו
של הנובי) מרת חוה היתה בת הגאון ר'
אלעזר רבד"ק ראזנוי ודובנא (נפטר בצראדי
ט"ז שבט תק"א) בהרב ר' ישכר בעריש מקראקא
בן רבינו הגאון מו"ה העשיל רבד"ק קראקא
הנקרא רבי ר' העשיל (ג' שס כ' תשרי תכ"ד)
בן הגאון ר' יעקב רבד"ק לוצלין (ג' שס ט"ז
כסליו תי"ד) בן הקלין הגאון ר' אפרים נפתלי
הירש מלודמיר פרנס דד"א נלד מטעי האשל
הגדול מהר"י ווייל : (יא) אשת הרב ר' לבי
הירש וויטישים המוצא באות ו' [המוקף בחלי
עגול] היתה בת בנו של הג"מ העשיל הנקרא
ר"ר העשיל הג"ל ואמה היתה בת אל"ז הרב"ג
ר' נפתלי הירץ סג"ל איטינגא אחי
הג"מ אלי' איטינגא רבד"ק ווענגרוב
בע"ס ברית הלוי בני הרב הגדול
מופלג בתורה ובעושר ר' אברהם הלוי איטינגין
מווייבן יועץ הקיסר (כ' בשס ב' סיון של"ז
ומעשה תקפו וגבורתו בימי הקיסר פרדיננד
השני ה"ה כתובים ע"ס גולי ווינא) בני הרב
המופלג בתורה ובחסידות ר' מרדכי מאדיל
הזקן סג"ל איטינגין בן הגאון ר' אלי' איטינגין
שהי' חתן הרב הגדול הנדיב הנודע בכל תפלות
הגולה ר' שמעון גינלצבורג מפוזנא המוצא
לשבח בלמח דוד ח"א : (יב) אשת הר"ר משה
ר' עברליש המוצא באות ד' [המוקף בחלי
עגול] מרת חנה היתה בת הג"מ אליעזר
טריביש רבד"ק שלעטשטאט אבי הגאון המקובל
מו"ה נפתלי הירץ טריביש מפפד"מ בעל הפירוש
על הסידור אבי הג"מ אליעזר טריביש רבד"ק
פפד"מ בימי הגאונים מוהר"ם מפאדווא
ומוהרמח"י ומוצא בתשובותיהם : (יג) אשת
הג"מ יחזקיה הורוויץ רבד"ק דג"ק אה"ו המוצא
באות ח' [המוקף בחלי עגול] הרבנית מרת
ראלא

ויילדה ממנו בן הרב ר' חיליק שהי' חתן הגאון
מו"ה איסר רבד"ק וויניאל בע"ז שטרי משפט)
והאשה מרת רייאל הג"ל היתה בת הרב"ג ר'
יעקבקה לנדא מצראדי בן רבינו הגאון מו"ה
יחזקאל סג"ל לנדא בע"ס נודע ביהודא ולל"ח
בהרב הגדול ר' יהודה מאפטא בהרב המפורסם
ר' לבי הירש וויטישים פו"מ דק"ק אפטא
בהנגיד המפורסם ר' יחזקאל סג"ל לנדא
מגזע בעל האגור וחתן הגאון המפורסם
ר' יחזקיה ז"ר זאב רבד"ק קראקא
הנקרא ר' חיליק שפינקאפ וה"ר יחזקיה הג"ל
הי' חתן המפורסם ר' נחום מלויזמר המוצא
לשבח בס' אבני שוהם פ' נח סי' י"ג : (ז) אשת
הג"מ יחזקיה קלויצער הג"ל באות ה' [המוקף
בחלי עיגול] היתה ממשפחת שרעגליש
מלוצב ואחרי מות בעלה הר"ר יחזקיה הג"ל
נשאת לאיש אחר (שמו לא נודע) ותלד לו בת
יהנוה להג"מ משה יפה מקראקא (מגולי
פראג) לאשה היא אמו זקנתו של הרב"ח :
(ח) אשת הרב ר' יעקבקה לנדא הג"ל באות
ז' [המוקף בחלי עיגול] הרבנית מרת רחל
היתה בת הגאון הגדול ר' יחזקיה הלוי איש
הורוויץ רבד"ק הארחוב צראדי גלוגא ובש"ק
אה"ו ושם מ"כ (כ' שס ו' אייר תקכ"ז) בן
הגאון הישיש מו"ה יעקב הלוי איש הורוויץ
הנקרא ר' יוקיל רבד"ק באלחייב צראדי וגלוגא
ושם מ"כ (כ' שס י"ג אלול תקט"ו) בן הגאון
הקדוש ר' מאיר רבד"ק טיקטין ושם מ"כ בן
הגאון ר' שמואל שמעלקי הלוי הורוויץ רבד"ק
טארנא ושם מ"כ (כ' שס א' אלול תכ"ז ובה"ג
כתב בטעות שהי' רבד"ק פרעמישלא) בן
הגאון ר' יהושע הארוך מפרעמיסלא בן הגאון
הקדוש ר' פינחס הלוי הורוויץ מקראקא גיסו
של הרמ"א בן הרב ר' ישראל הורוויץ בן הרב
ר' זלמן ישעי' הורוויץ בן הרב ר' שבתי
שטפטייל (אבי אביו של רבינו השל"ה) בן הרב
ר' ישעי' מק"ק הורוויץ סמוך לפראג וע"כ
קרא שמו הורוויץ חוטר מגזע רבינו יחזקיה
הלוי (הוצא בחידושי הריטב"א למנילה) אחי
רבינו ר' אהרן הלוי בעל החינוך ודק הבית
מגזע נשיאים בר' יוסף בר' בנכנשתי בר'
יוסף בר' זרחי' בר' יחזקיה בר' זרחי' בר' שם
קוב הלוי תלמיד מובהק של הרמב"ן ונפטר

ישראל (נ' צבראדי י"א תמוז תקט"ו) היתה בת
הרב המפורסם פרנס ד"ר מו"ה יעקב צאנז
מבראד בן הגאון ר' יצחק אבד"ק בערזאן
וצבראדי בהרב ר' ישכר בעריש פו"מ מקראקא
בהגאון רבי ר' העשיל אבד"ק קראקא הנ"ל
באות י' ואות י"א [המוקפים בחלי עגול]
ואחרי מותה נשא את הרבנית מ' צילא (נ'
צבראדי ט"ו חשון תקס"ג) היתה בת
הרב ר' יצחק מבראד הנקרא ר' אליקיל ר'
יעקבש בן חותנו הנ"ל ואביו של הגאון בעל
ספר יהושע : י"ד) אשת הג"מ יוקיל אבד"ק
נלוגא הנ"ל באות ח' [המוקף בחלי עגול]
הרבנית מ' ריזיל היתה בת הג"מ יהושע
העשיל אבד"ק טרלא בהג"מ ישכר בעריש
מקראקא בן רבינו העשיל זל"ל המוצא לעיל
אות י' י"א י"ג : טו) אשת הג"מ מאיר אבד"ק
טיקטין היתה בת הגביר המפורסם בדורו מ'
מנחם כ"ץ ואחרי מותה נשא את הרבנית מרת
מאטיל בת הרה"ג ר' אפרים זלמן בהג"מ שאל
קאלינעלצובין אבד"ק בראד חעלים ופינטשוב
שם מ"כ : טז) אשת הג"מ פנחס הורוויץ
מקראקא מרת מרים (מוצאת לשבח בשה"ג
להג' חיד"א) היתה אחותו של הרמ"א בת
הקלין ר' ישראל איסרל ז"ר יוסף מקראקא
הנקרא ר' איסרל לאזרש אשר בנה ביהמ"ד
מקראקא בשנת ש"ג ובנו הרמ"א ז"ל מזכיר
זכר הלכה בשמו בד"מ או"ח סי' פ"ד ס"א
ציי"ש : יז) אשת הג"מ אלעזר אבד"ק דובנא
המוצא באות י' [המוקף בחלי עגול] הרבנית
זרת חנה (נ' צבראדי ט"ו אלול תל"ו) היתה
בת הג"מ לבי הירש אבד"ק לבוב ולובלין ושם
מ"כ אחיו של הגאונים אה"ז ר"ר ליב הגבוע
אבד"ק קראקא ור' דוד טעביל מזריטק בע"ס
אסיפת יהודא בני הגה"ק ר' זכרי' מענדיל
מקראקא הנקרא בשם זכרי' הנביא ונתקבל
לגשיא בא"י ושם מ"כ אחי הגה"ק ר' דוד
טעביל מפוזנא בע"ס שטרי ליון ומסורת
הברית בני הרב הפרנס ר' בנימין ציניש מפוזנא
הנקרא ר' ציניש ר' מענדילש חותן של הג"מ
משה קאלינעלצובין אבד"ק חעלמא בהג"מ
מאיר אבד"ק בריסק דליטא : יח) אשת הר"ר

ו) ברבר סדר התיחכות של הג"מ העשיל למוהר"י ווייל יש דיעות שונות ואין להל"ל דבר
אמת ע"כ לא הלגתי זה שהי' מגזע מהר"י ווייל :

דור אחר דור עד עזרא הכהן: (ז') אשת
הג"מ בונס המוצא בלות כ"ח מרת דרעזיל (ג')
הקראקא אדר"ח עבת שס"ב) היתה בת רבינו
הגדול בעל הרמ"א ז"ל ואשתו הראשונה של
הרמ"א מרת גאלדה היתה בת הג"מ שכנא
אבד"ק לובלין הנקרא רבי ר' שכנא ואשתו
השני' היתה אחותו של הגאון בעל שארית
יוסף וכבר הוצא יחוסו לעיל בס' א' (בס'
מעלות היוחסין כתוב שהיתה אשתו הראשונה
בת הג"מ שכנא הנ"ל): (לא) אשת הג"מ
יחזק ראפפורט מאוסטרהא המוצא בלות כ"ח
היתה בת הרה"ג ר' מרדכי ר' ליבשים פו"מ
מזאלקאווא (חותן התב"ש) בהג"מ ישראל
איסרל בהג"מ משה אבד"ק לובלין בעל מהדורא
בתרא (ראה יחוסו למעלה בקודש בלות כ"ח):
(לב) אשת הג"מ משה מאיר פו"מ מלבוז
המוצא בלות כ"ט היתה בת הג"מ שמעלקא
ז"ק אבד"ק אוסטרהא בהג"מ מאיר ז"ק אבד"ק
לבוז בהקדוש ר' אברהם הי"ד שנהרג עקה"ש
ממשפחת קדישים שמסרו עלמס עקה"ש יעבור
זה חתמו עלמס ז"ק שהוא ר"ת זרע קודש:
(לג) אשת הג"מ מאיר אבד"ק חעלמא המוצא
בלות כ"ט מרת ליפשא (אשר על שמה נקרא
בנה ר' נחמן שרעגולש מלבוז: דד) הרב ר'
מרדכי ר' ליבשים המוצא בלות ל"א הי' ג"כ
נכד לאח"י השר ר' שאול וואהל בהג"מ שמואל
יהודא קאליגעלצויגין אבד"ק פאדווא בהג"מ
מאיר אבד"ק הנ"ל בהרב ר' יחזק וחתן הג"מ
אברהם מינץ בהג"מ יהודא מינץ בע"ס שו"ת
מהר"י מינץ מגזע רש"י ז"ל נכד דוהמע"ה:
(לה) אשת הג"מ ישראל איסרל המוצא בלות
ל"א היתה בת הג"מ אברהם היילפרין בן הג"מ
ליפמאן היילפרין אבד"ק טיקטין אחי הגאון
בעל זכרון משה בני הקליץ ר' זבולן אליעזר
היילפרין: (לו) אשת הג' בעל מהדורא בתרא
המוצא בלות ל"א היתה בת רבינו הגדול
המוהרש"א ז"ל בן הרב ר' יהודא סג"ל
מגזע רבינו עקיבא כהן וגשיא מאובן (כ"כ
בתולדות מהר"ל מפרא"ג: לז) אשת הג"מ
שמעלקא אבד"ק אוסטרהא המוצא בלות ל"ב
היתה בת הג"מ חיים אבד"ק קרעמניץ אחי
הג"מ אליעזר אבד"ק אפטא בע"ס דמשק
אליעזר

בן אוריין ובן אבהן להחסיד האלוף מו"ה אברהם
ר' הירשקיס מלבוז בן הג"מ נפתלי הירץ ר"מ
דק"ק לבוב בעהמ"ח פירוש על המדרש רבות
בן הג"מ מנחם מענדיל אבד"ק קראקוויץ ומ"כ
באה"ק:כה) אשת הג"מ שמואל אבד"ק רישא
המוצא בלות כ' מרת עלקא היתה בת אח"י
הגה"ק ר' יחזק בן ר' אברהם אבד"ק לאדמיר
ווילנא ופוזנא רבו של הג' בעל מגן אברהם
זמציאו בספרו כ"פ: כו) אשת הר"ר אברהם
הלוי אביו של הרב מרישא המוצא בלות כ'
היתה בת אח"י רבינו הגאון בעל מגיני שלמה
ושו"ת פני יהושע: כז) אשת הר"ר שמואל
הלוי הראשון המוצא בלות כ' היתה בת הג"מ
אליעזר ליפמן מווירמייזא אחי הג"מ יהודה ליב
חנה'ליש בע"ס ויגש יהודה על הטורים בני
הג"מ מאיר אשכנזי מק"ק דנהייזען באשכנז והוא
היה חתן הג"מ אברהם קאשי אבד"ק לובלין
המוצא בשה"ג להג' חיד"א ז"ל: כח) אשת
הש"ך המוצא בלות כ"א היתה בת הרב הקלין
מו"ה שמעון וואלף מווילנא הנקרא ר' וואלף
טובר אחי הג"מ משה אבד"ק לובלין בעל
מהדורא בתרא (חתן המוהרש"א) בני הג"מ
יחזק מלובלין בהג"מ יוסף מלובלין וחתן הג"מ
בונס בה"ג החיד מו"ה אברהם מייזילש מפראג
שנוה קודם פטירתו שבעל קרי לא יגע במלכתו
ועשה חבור על ד' טורים והרביץ תורה ברבים
והספיק מכיסו ללומדי תורה כל ימיו: כט)
אשת הג"מ אשר עזיל אבד"ק פינטשוב המוצא
בלות כ"ב היתה בת הג"מ יחזק כ"ץ ר"ב
אב"ד דקלויז ור"מ דק"ק אוסטרהא (ד"ז עדיין
רפ"א צירי כי בס' ד"ק כתוב שבת הג"מ
יהודא ליב אבד"ק פינסק הי' חתנו של ר'
יחזק לא אביו ר' אשר עזיל ואין ת"י הס'
ברוך מבנים אשר לעיין צו) אחי הגאונים
מו"ה ברוך ר"פ אבד"ק פיורדא ומו"ה משה
אבד"ק טארניפאל ומו"ה ישראל אבד"ק בוחאווי
בני הג"מ משה מאיר פו"מ בלבוז אחי הג"מ
שמחה אבד"ק לובלין בני הג"מ נחמן ליפשיץ
אבד"ק בעלזא ודובנא בהג"מ מאיר אבד"ק
חעלמא בהג"מ משה ירמי' גרשון ר"מ בווינא
(יש לו חשוכה בס' לידה"ל לדרך פ' בא) בן
הא"ש אלקי קדוש יאמר לו מו"ה שמחה בע"ס
קול שמחה במו"ה גרשון כהן רפא איש פורט

אבד"ק לבזב היתה בת הקל"ן ר' מנחם מענדל
בן הר"ר ר' יהושע שמעלקים מפרעמיסלא
בהרב הגביר ר' שמואל שמעלקא רי"ך :

אליעזר בני הרב ר' שמואל בן הרב ר' העלמן
מפראג אחי הרב ר' זללאל אחיו של רבינו
מהר"ל מפראג : (ח) אשת הג"מ מאיר ז"ק

מפתחות לכל הדינים הנמצאים בספר מעדני שמואל

**קו . בו יבוארו כמה דינים הנהוגים
בחודש ניסן .**

הנהגתו שאינו מקבל ע"ע לנהוג כן רק בפעם הזאת.
ואם שנה להתנות ורואה אח"כ לשנות סגי בהתרה
דחריה . ומי שזוהר לכולל שמירה משעת קצירה אין
צריך לפרוש א"ע בפסח מכלים של אינו זוהר . ונחלק
לארבעה ענפים : ד . דין חטים שנקצרו למנות מזה
בשנה שרבו הגשמים בימי הקצירה : ה . ח"ך הנופל על
חטים המחוברים עדיין אינו מחמיץ אפילו בשכר
נגמרו החטים כל צורכן : ו . אם מותר ליקח למנות
של מזה מחטים יארע שלא נשרשו אשתקד קודם לעומר :
ז . חטים שמורים שנמלאו בהם מלמחים יש בזה
חילוקי דיעות אם מותרים למנות שמורות שעל הסדר
משתי לילות הראשונות : ח . חטים שנמלאו בהם
מלמחים סגי לבדוק מהם ג' אגרופין ולראות אם
יש שם שנים נגד המלמחים וא"ל לבדוק כל הכרי של
החטים . ועיין שם עוד כמה פרטים בענין הבדיקה
הא"ך היא כריכה להיות : ט . חטים שיש בהם
מלמחים כריכין לבדוק ולדע בצירור שיש שנים בחטים
הכשרים נגד המלמחים . ודעיבד אם נמחנו החטים
בלא בדיקה ואין ידוע בצירור אם יש ס' נגד המלמחים
יש בזה חילוקי דיעות אם לאסור גם דעיבד . ודין מי
שעירב בקמחא דפסחא חלק רביעית מקמח של שעורים :
י . ש"א לזרף המים של הלישה לשיעור שנים נגד
המלמחים . ואם אומרים שבקמח היוצא מחטה שאינה
מלמחת יש יותר מכפי הקמח היוצא מחטה המלמחת
ואם נאמר כן נוכל לפעמים להתיר אפילו אם יש פחות
מעט משיעור ס' נגד המלמחים . ושנכון לאפות הכל
קודם הפסח יעו"ש הטעם . ונחלקה לשלושה ענפים :
יא . חטים שיש בהם מלמחים ואין שנים נגדם רוב
הפוסקים אומרים להוסיף חטים כשרים עד ששים נגד
המלמחים כדי לכולל מהם בפסח אך בשעת הדחק יש
לסמוך על המתירים להוסיף אבל כדי להשהות בפסח
מותר להוסיף לכו"ע . ואותן המוחנים ברחיים וואללאווא
או רחיים קיטוריות כריך שיהי' בחטים הכשרים שני
פעמים ששים נגד המלמחים יעווי"ש הטעם : יב .
בחטים מבוקעות ג"כ כריכים לשער ס' נגד כל
החטים המבוקעות ללא כדעת האומרים כדי לשער
בשלישם ובחירה אופן נקראת חטה מבוקעת : יג . גם
לאחר שנידשו החטים ע"י מאשין מועיל בהם ג"כ
הבדיקה שבדקן ממלמחים ומבוקעות משום דאין
להחזיק איסור : יד . חטים שיש בהם שומים הנקראים
איבאליקים או קנעבליך או זרעונים הנקרא זאלענטיין
יש דיעות דמהני ס' נגדם . ויש דיעות ללא מהני אם
לא

א . שצריך לשאול ולדרוש בהלכות פסח קודם לפסח
שליש יום . וכמה פרטים בדיני מעות
חטים הנחוג לבנות בחודש ניסן לצורך עניים . והא"ך
להתנהג בהתחלקות המעות לחיזה עני ליתן יותר
מלחציו : ב . מאמר נחמד מספר קצ הישר שעל חודש
ניסן מאיר השם הויה כפשוטו שהוא מורה על רחמים
גמורים : ג . אם יש דין תלמיד חכם בזמן הזה שיהיה
מותר להספידו בפניו אפילו בחודש ניסן : ד . אם
מותר להתענות בחודש ניסן על עבירות שבירד : ה .
דין תענית יאר אייט מאשרו חג של פסח ואילך עד ר"ה
אייר . ודין תענית באשרו חג גופא : ז . דין תענית
חתן וכלה בחודש ניסן . ודין תענית חתן בכור בערב
פסח : ז . דין תענית חתן וכנה בראש חודש ניסן ממש :
ח . הטעם למה שמתחילין לומר ברכי נפשי בשבת
בראשית . וטעם למה שאומרים בקין בכל שבת פרקי
אבות : ט . טעם למה שאומרים בשבת הגדול עבדים
היינו :

**קח . בו יבוארו דיני החמין והקמח
למצות ויש בזה הרבה פרטים .**

א . לדעת קצת פוסקים בעינין שיהיה שמירת החמין
למנות מזה משעת קצירה . ולדעתם יש בזה
חילוקי דיעות אם הוא חיוב מדאורייתא או רק מדרבנן .
וגם יש בזה חילוקי דיעות אם בעינין סיכויין במחשבתו
בשעת השימור שהוא שומר מחימוץ לשם קיום מנות
אכילת מזה או די בשומר מחימוץ בלבד בלי כוונה לשם
מנות מזה . וגם יש חילוקי דיעות בטוהן החטים של
שמירה ברחיים של יד אם מותר לטחנם ע"י עכו"ם .
ועוד יבוארו בו כמה פרטים בדין חמין של שמירה
ונתחלק לשמונה ענפים : ב . צריבין ליוזר ביותר
בשמירת החטים של שמירה משעת טחינה ואילך .
ולמוד זכות על מה שנוהגין לקצור החטים של שמירה
ע"י עכו"ם וישראל עומד ע"ג . ושלא להניח החטים
ברחיים בלי שומר ישראלי . ושמותר למחון ע"י עכו"ם
וישראל עומד ע"ג . ואם מותר לחבט השבליים ע"י
עכו"ם ועוד פרטים ונחלק לשמונה ענפים : ג . נכון
ליוזר גם במנות של שאר ימי הפסח שיהיו משומרין
משעת קצירה . ומי שרואה לנהוג כן יתנה בהתחלת

הנקבים ושאר הקמה כבר אפו מצות ממנו : כד .
 קמח שנתלחלח במקלת ונתייבש ונתערבו הפירורין
 בשאר הקמה יש דיעות שאוסרין אותו לפסח אפילו ע"י
 הרקדה ואפייה קוה"פ משום דהוי כיבש בלא שאין לו
 ביטול וגם הוא חו"ג אך במקום הפ"מ יש הרבה
 אחרונים המקילין ע"י הרקדה ואפייה קוה"פ : כה א.
 דין חטים של פסח שנעחנו ברהי"ס בלפני כמה שנים
 טחנו בו מלח . ודין אם נמלא גרגיר מלה ברהי"ס
 לאחר שטחנו בו חטים של שמורה לצורך פסח . ודין
 גומות אבני הרחים שסותמים אותם בזמן הנקרא
 אלאהן : כה ז . שרא לאפות הקמה ביום שטחנו
 אותו . ואם נוהג דין זה גם בנעמן ברהי"ס על ידי
 בהמות : כו . אם הריקוד שמרקדין הקמה מועיל
 שיתקרר אפילו בו ביום שטחנו . ודיעבד אין לאסור
 אם אפה בו ביום שטחנו : כז . דין שק של קמח חמץ
 או שנתכבס בחלב חטה אם מהני לו כיבוס להחזיק בו
 קמה של פסח . ודין אם נשתמשו בלא כיבוס או
 בלא התרת התפירות קודם הכיבוס . ודין שק שהחזיקו
 מלח או פלפלין או מועליץ של ציקור אם מותר להחזיק
 בו קמח של פסח ונחלק לעשרה ענפים : כח . שרא
 להוליך קמחא דפסחא על גבי בהמה אם אין עור עב
 תחתיו ודיעבד יש להתיר אך שלא ילושו עד אחר יום
 או יומיים . ודין קמחא דפסחא המוצא ע"י ערלים או
 ע"י מסילת הברזל בלי שומר ישראל או שנשאר ברהי"ס
 או בבית ערל בלא שומר ישראל ויש בזה כמה פרטים
 ונחלק לשבעה ענפים . וענף החמישי הוא כפול : כט .
 זיעת בהמה מקרי תולדה בפ"ע כמו זיעת אדם ויש
 בזה פלוגתא בין האחרונים אם מה שהוא נקרא תולדה
 בפ"ע הוא ממחר להחמין כשמתערב עם מים כמו
 מי פירות ממש או לאו : ל . שרא להניח הרבה שקים
 של קמח זע"ז ושלא ליבש על שק של קמח כדי שלא
 יתחמם הקמח . והאיך הוא הדין לענין דיעבד . ונכון
 לתפור פי השקים שבבית הרחיים המלאים קמח בכדי
 שיהי' בחזקת שימור מעכברים השכיחים שם ועוד
 טעמים . יעוב להניח איזה דבר המפסיק בין הקרקע
 לבין הקמה המונח עליו ונחלק לששה הענפים :

קמח בו יבוארו כמה פרטים בדין מים שרנו וכמה פרטים בדין מי פירות .

א . שרא ללוש המצות בפושרין שלא נלטנו או בחמין
 אפילו אם נלטנו . והאיך הוא הדין אם כבר
 נילושו בהם ונחלק לשלשה ענפים : ב . אפילו למצה שאינה
 של מצה צריכים ללוש במים שלנו ודין מי שא"א לו
 להשיג מים שלנו וגם א"א להמתין מללוש עד שילינו
 המים כגון שהוא ערב פסח . ונחלק לששה ענפים : ג .
 דברתה"ד יסאב את המים שלנו בין השמשות . ואם עבר
 ושאב לאחר התחלת הלילה יש חילוקי דיעות האריך
 להתנהג בזה : ד . זמן ביה"ש לשאיבת מים שלנו הוא
 מסוף השקיעה עד צאת הכוכבים שהוא שיעור י"ג מיניט
 וחצי מינוט : ה . דין מצות שנילוש במים שלא לנו .
 ואם יש חילוק בין שוגג למוזי . ובאיזה אופן נקרא
 שוגג : ו . במקום שא"א לשער את הזמן של ביה"ש

לא בשעת הדחק . ודין הט"ס שיש בזה תולעים אם
 מותרים לכסח : טו . דין הט"ס הנישוכין מנכברים
 או מהולעים או מזבובים . ודין אם השתינו עליהם
 עכברים או התולים . ודין אם נמלא עליהם צואת
 תרנגולים או התולים . או שיש כפק אם הגיע עליהם
 אחד מן א"צ כל הג"ל . ואם מותרים למצות מצוה במקום
 שיש ס' בהמים נגד אחד מכל הג"ל : טז . חטים
 שירדו גשמים על קצת מהם ויש ספק שמא הגשמים
 ירדו על כולם אעפ"י שיש בזה ס"ס על השאר שמא
 לא ירדו עליהם כלל ואת"ל ירדו עליהם הגשמים שמא
 לא נתהומו מ"מ ויש בזה פלוגתא אם להתירם באכילה
 בפסח ע"י ס"ס הג"ל אבל להשהותם מותר לכו"ע .
 ועיי"ש עוד כמה פרטים בזה דין יש להתיר גם
 באכילה בפסח ע"י ס"ס : יז . שרא ליקח חטים
 לפסח מצעל הרחיים המקבל מידות של חטים מהטוחנים
 אצלו כל השנה . ודין חטים שבאו בכפינה או שיש
 עליהם חשש שנתלחלחו מהגשמים . ואם יש חילוק בין
 שיש להחטים שינוי מראה או לאו . ואם להאמין לבעל
 החטים שאומר שלא ירדו עליהם גשמים אפילו במקום
 שהשק של חטים מלוחלח מלמעלה ואם להאמין לנכרי
 שאומר קודם מכירתו שרחץ החטים במים ונחלק לארבעה
 ענפים : יח . דין ניקור הרחיים של כל השנה לצורך
 עשיית קמחא דפסחא אם הוא מעיקר דין או רק משום
 מנהג . והאיך הוא הדין במקום שיש דחק שא"א לנקר .
 ואם יש חילוק בין אם עוהן לצורך פסח קודם ל' יום
 לפסח או תוך ל' יט . רחיים קיטוריות או וואלאחואו
 יש הרבה דיעות המהמירין שלא לטחון בהם לצורך הפסח
 מחמת הזיעה הנזקי שם ומתהווה מזה בלך ומתערב
 בקמח והרבה אחרונים מקילין בזה ועיי"ש הסברות
 שכתבו בזה המקילין והמהמירין : שס . ועיי"ש עוד
 וזכרונות ק"י אות ל"ג סוף ענף וא"ו אם נכון יותר
 לאכול בפסח קמח ראוי וואו או שכן יותר לאכול בפסח
 קמח סולת : כ . בדבר הכיסים ונפות שטחנו בהם
 כל השנה יש גדולים המצריכים כיסים ונפות חדשים
 לצורך עשיית קמחא דפסחא ואין להקל בכיסים הישנים
 רק דיעבד או בשעת הדחק שא"א להשיג חדשים והרבה
 גדולים מקילין אף לכתחלה להשתמש בכיסים הישנים
 לאחר שניקו אותם היטב מאבק הקמח של כל השנה
 ומכש"כ צילענדירם של משי אשר נתחדשו בימינו
 שאפשר לכבדם ולנקותם היטב במסרקת של שער : כא .
 א . עכשיץ נוהגין שלאחר ניקור הרחיים לפסח עושה
 תחלה קטניות כמו פאפשו קודם עשיית החטים לפסח :
 כב . ב . כשיחזקין ברהי"ס על אבנים אחרים גם
 תבואה לתותה בעת עשיית קמחא דפסחא יש להפסיק
 במחיזה בין זה לזה מן הקרקע עד התקרה : כג . במה
 פרטים בדין שק מלא קמה שנתלחלח ממים או שנישך
 מעכברים או שיש בו כפק אם נתלחלח ממים או ממי
 פירות . ודין בלך שנמלא בתוך הקמה אם יש לאסור
 גם השק . ונחלק לתשעה ענפים : כד . דין שק קמח
 שנמלא בו נקבים ואין ידוע אם הנקבים הם מנשיכת
 עכברים או מסיבה אחרת . ודין שק שנמלאו בו
 נקבים מנשיכת עכברים והסירו כל הקמח שמסביבות

נכון להחמיר שלא לבטל. ודין מים חמים שנתערבו ברוב נונין ונתקררו עד שיאלו מגדר פושרין. ודין חמין שהוחמו באור ולם בהם קודם שנלמנו או לאחר שנלמנו מעלמן. יז. אם סני אם אין בהרוב המים שלנו רק משהו יותר מהמים שלא לנו: יח. אם מותר להוסיף בכל פעם ופעם מים שלא לנו ולבטלן: יט. דין מים המכוסים מכל זל שאין השמש חשי עליהם אם צריך להלינם י"ב שעות: כ. כ"ב. דין מי שאופה מצות ביו"ר של השבוע באיזה אופן מותר לשאוב מים בע"ש שלפניו או במו"ש שלפניו בבין השמשות: כג. אם לשפוך מים שלנו מפני מת או תקופה ויש בזה כמה פרטים ונחלק לששה ענפים: כד. גם במצוה דרבנן סייד לומר זו שלוחי מצוה אינן נזוקין ושלא לאכול קוה"פ ממצות שנילושו במים של מת רק בתוה"פ וכן אהה"פ: כה. אם צריכים בשעת תקופה להניח ברזל בתוך המים דוקא מבפנים או סני להניח גם מבחוץ ע"ג הכלי: כו. טוב להוציא הברזל מן המים תכומ"י אחר התקופה:

ק. בו יבוארו כמה פרטים בדיני הלישה ואפיית המצות

א. דין אם נשתמש בפסח בתנור של חמץ שלא אפשר כדינו. ואם מועיל ליבון לתנור הנוטה ליפול: ב. נכון לסוד את הקעך ולגרר את המקומות שמיניהן הם מזה ודין הכשר הכלחנות והתיבות של כל השנה: ג. דין תנור של חמץ שהוא מאבנים לבד בלי שום טיט אם מועיל לו הליבון אפילו בלא הלכו הגחלים ע"פ כולו: ד. המעזיבה שע"ג התנור שקורין פטקיליק צריבין לטוח עליו בטיט עד כעובי אצבע כדי להשתמש עליו בפסח: ה. דין תנור של חמץ שנתלבן ולא הלכו הגחלים ע"פ כולו ונשתמש בו בפסח או אם יש בו אם הלכו הגחלים ע"פ כולו. ואם יש חילוק בין אם היה התנור ב"י מבליעת החמץ או אינו ב"י בשעת אפיית המצות ודין הכשר משר לחלב ונחלק לחמשה ענפים: ג. אין מועיל ליבון לתנור בגחלים לבד בגל להבה: ז. באיזה אופן מקרי הלכו הגחלים ע"פ כולו: ח. אם מותר לאפות מצות או לבשל לצורך פסח בתוך התנור תיכף לאחר היסק הראשון שהסיק לצורך הכשירו: ט. בבתי האופים נוהגין לאפות תכומ"י לאחר היסק הראשון שהסיקו התנור להכשירו: י. דין אם שכן להכשיר התנור בעיו"ט ומכשירו ביו"ט מותר לאפות תיכף לאחר היסק הראשון. ודין כלי שאינו אסור אלא משום מנהג או חומרא אם מותר להכשירו ביו"ט: יא. ברי שמיסקין תחתיו ואופין עליו מלמעלה צריך להסיקו תחלה ואח"כ ידביק בו הפת ואם לא עשה כן נכון להחמיר אפילו בדיעבד אם אפשר: יב. דין עלים שעשו עליהם מאלמן חמץ אם מותר להסיק בהם לצורך אפיית המצות או להכשיר בהם התנור: יג. אם יש חיוב לשוח התנור גם כשנולבנים אותו. ואם נכון יותר לשוח אחר הליבון או קודם הליבון: יד. העמודים שהקומען נסמך עליהם יטוחם ג"כ בטיט, נאך אפשר דבתנור שאין עשו

לאפות

נכון יותר להקדים קצת בשחיבת המים משיאחר: ז. אם לאסור המצות ע"פ עד אחד ישראל שאומר שהוא השליך במכוון פת חמץ לתוך המים שלנו באופן שאסרו המצות שאפו מהם: ח. נכון לכסות המים שלנו אפילו בעת שעומדים בבית כדי שלא יפול לתוכן דבר המחמץ: ט. שצ"א להעמיד המים שלנו בבית שמיסקין שם את התנור בית החורף או בבית שעומד שם התנור שאופין בו את המצות. והאיך להחנהג לענין דיעבד. ודין נוי גשמים שקלט אותם מן האויר אם צריכים לינה ונחלק לחמשה ענפים: י. רבסות המים שלנו כשנושאם במקום זריחת השמש. ואיך שיהי אופן הכיסוי יש חילוק בין אם המים בכלי חרס ועץ או בכלי זכוכית ונחלק לשלשה ענפים: יא. יש אומרים דנכון לשאוב מים שלי בשביל כל יום בפ"ע. ואיש אומרים נכון עכשיו יותר לשאוב הרבה בבת אחת. ובמקום שאפשר נכון לנקות ולטער את הברז קודם שחיבת המים שלנו. ודין אם נפל פת חמץ לתוך הכר או עיסה להם כמו משקה עבה ונחלק לששה ענפים: יב. דין מים שלנו שנשאבו ע"י עכו"ם ואם יש חילוק בין מצוה מצוה לבין שאר מצות. ודין נתינת מים לאגן קודם הלישה ע"י חרס שטה וקטן. ונחלק לארבעה ענפים: יג. שצ"א להחזיק מים שלנו בכלי שהחזיקו בו תחלה מי פירות. והאיך הוא הדין לענין דיעבד ונחלק לחמשה ענפים: שס. דין עיסה שנילושה במ"פ עם מים יש פלוגתא אם לא היו רק נוקשה: יד. בר משקין שאינן מתולדות המים נקראים מי פירות. ואם נתערבו מעט מי פירות לתוך מים מרובים או מעט מים לתוך נוי פירות מרובים יש בזה חילוקי דיעות אם עי"ז הם ממהרים להחמין ואם נפלו מו פירות לתוך הקמח ונתנגבו ונתייבשו ואח"כ בא הקמח למים יש בזה ג"כ חילוקי דיעות אם עי"ז הם ממהרים להחמין ואם נפלו מי פירות לתוך הקמח ונתנגבו ונתייבשו ואח"כ בא הקמח למים יש בזה ג"כ חילוקי דיעות אם בכה"ג הם ממהרים להחמין. ונחלק לארבעה ענפים: טו. שעת של מי פירות הנפלט מתוך הכלי ונתערב בתוך המים או להיפוך שנפלט טעם של מים מתוך הכלי ונתערב בתוך מי פירות יש בזה חילוקי דיעות אם ממהרים להחמין: שס. דין חטה שנמלאת במ"פ ודין עיסה שנילושה במי פירות ואיזה משקה נקרא מי פירות ואיזה משקה נקרא תולדה בפני עצמו ואיזה משקה נכנס תחת סוג מים וגם שאר מינים הגורמים חימוץ כשנופלים לתיך העיסה ויש בהם הרבה פרטים עם כל החילוקי דיעות שיש בהם וכ"ז הג"ל מבואר בקוגטרם מי פירות הנדפס בסוס"ק ע"ו ונסדר עפ"י אותיות של האל"ף צי"ת ונחלק לבצעה וחמשים ענפים ויש מהם איזה ענפים שהם כפולים כגון ענף ג'. ענף י"ד. ענף כ"ב. ענף כ"ז. ענף מ"א. ענף מ"ב. ענף מ"ו ענף ח"ז כל אלו ענפים הם כפולים: טז. א. דין מים שהובילו אותם להבעלי בתים לצורך פסח בחביות של יי"ש חמץ אם מותר להשתמש בהם בפסח ואם מותר ללוש בהם מצות לצורך פסח: טז. ב. דגם שהמנהג להקל לכתחלה לבטל מים שלא לנו ברוב מים שלנו ת"ת במקום שאפשר

למפות צו מלות ומיוחד רק לביטוי און להחמיר כ"כ
 השם שאלו דרך התכונות לנגע בעמודים בלי הספק
 קדירה והלכנים המרושעים על הכירה לא מועיל במה
 שמהפכם על כל השני אלא צריך לנגדם או לטוחם
 בשיט עבה : טו . אם יש לחם גם בתנור המיוחד
 רק לאפיית הפת שילבן נ"כ את נגד הפנימי ע"י שלהבת:
 טז . דין הרעיון של חרם האוץ להכשירם . ודין
 הכירה שקורין פראפאטסיק האוץ להכשירו . ושאלו
 לערב מלואת הבהמה בשים שמטיחין על הכירה : יז .
 אם לא טח את התנור רק בטוח חוטם פחות מעובי
 איבע והשתמש סם בפסח יש לזדד נ"כ להיות לענין
 דיעבד : יח . שרץ ללום טיבת מלה רק בצית מקורה .
 ובאזה אופן שחותר ללום תחת אויר הרקיע : יט .
 גמ מותר ללום נגד הלון פתוח או מן הזל של
 הלון : כ . אם ללום נגד חלון הפתוח בזכויות :
 כב . האוץ להורות לענין דיעבד אם לא נגד השמש
 או התנור : כג . שרץ ללום סמוך לפי התנור .
 ושלל להסיק תנור צית החורף בחדר שאופין סם מלות:
 כד . שרץ ללום טיבה של מלה יותר משיעור חלה
 שהוא שיעור עשרון והאוץ הוא הדין לענין דיעבד
 ודין מלום הנעשות ע"י מאשינען . ונמנו בזה כל דעות
 האוסרין והמתירין שיש בזה ונחלק כ"ז הג"ל לעשרה
 צ"ע : כה . אם לא יותר משיעור חלה חמשה
 לו ששה ביצים או שיש בעיסה פחות מעט משיעור חלה
 אין קפידא : כו . אפילו אם רואין סימן הימון רק
 במקלט טיבה הרי הוא כולה חמץ : כז . אם לא טיבה
 דבה לא יוסיף בה קמח כדי להעבותה . והאוץ הוא
 הדין לענין דיעבד אם הוסיף בה קמח ואפה חמנה
 מלות ונתערבו במלות אחרות . או שזרק קמח של
 המלות לאחר שכבר רדד אותם לרקיקין ואפאם כך .
 או שנתמלאו המלות חאבק הקמח לאחר האפייה . או
 שנתאם קמח ירוק ואפוי על המלות לאחר האפייה : כח .
 שרץ לדחוק את הקמח תוך המדה : כט . יש ליתער
 שלא יפול אבק הקמח על המלות ומשום זה נכון שהיה
 העיסה וקמח בחדר מיוחד והעריכה וניקור בחדר שני:
 ל . המורדד את הקמח לא יתקרב אל העיסה או אל
 המים . והנותן את המים יעשה גומא בתוך הקמח
 מתחלה וגם ינביה הרבה את הכלי של מים בשעת נתינת
 המים להקמח . והאפה המרקדת לא תדבר בשעת הרקדה
 וגם לא תלבוש בשעת הרקדה בנדים שנתכבשו בחלב
 הקה : לא . שרץ להניח היד על הקמח שלא לצורך
 כדי שלא יתחמם הקמח : לב . בוצב ויפה שהיה
 להאופה את המלות שני מרדות או ג' למען שכל עת
 שמתחממת המרדה יחליפה ויקח מרדה אחרת המזוגנת
 כדי להשיב בה מלות לתנור וכן יחליף בכל פעם אך
 בדיעבד אין לאסור : לג . באיזה כלי שנוכן יותר
 להם בה עיסת המלה . ודין אם לא עיסת מלה בכלי
 שאפה בה לחם חמץ בתנור באמצע השנה . ואם יש
 תקנה להכשיר כלי של מי רגלים : לד . שרץ ויהי
 שום נקב וסדק בכלי שלשין בה וחפילו על שפתה : לה .
 שרץ ליתן בשעת לישה את הללו שלשין בה על צג
 וכסת של נמו : לו . שרץ להפיל לתוך התנור את

הכלים שנתיוכס הבצק עליהם . ודין מלה שמורה שלמו
 אותה בלגן שלא הורחץ מדביקות הבצק שנדבק בו
 מלישה של יום אתמול ונתערב המלה בצלות אחרים
 של שמורה . ודין מלה שנלל על השלחן שלא נגרר
 מפרורי בצק שנדבקו בו ונתחממו : לו . שרץ ליגע
 במלות אפיות ונמכס"כ כשהן חמות עדיון צירים וכלים
 שבצק דבוק בהם . ושנוכן להחליף התרדה בכל פעם
 שנתחממה . וסוהרו שלא ילא קלה אחד מהמלה חמץ
 לתנור : לח . העוצרים ילגנו בכל פעם את הידים
 שלהם שמתחממים מעבודתם ואם מותר ללש בידיים
 נכונות : לט . דין מלות שנעשו על הכלים והשלחן
 והדפים שלא נגררו מפרורי בצק הנדבק בהם : מ .
 לדעת הגה"ק מצוטטאטט נכון לקלוף את עני
 המגלגליו בין טיבה לטיבה . ויש מצפין מותם בטם
 של מותכת או עושין אותם מחבן חלקה : מא . לדעת
 קצת פוסקים צריכים לנקות כלי הלישה מהבצק בין כל
 טיבה ועיסה ולדעת קצת פוסקים די לנקות לאחר כל
 י"ח מינוטין והאוץ הוא הדין לענין דיעבד : מב .
 מותר לאפות המלות גם בליה ודי להחמיר שלא לאפות
 מחלות לילה והלילה . ושאלו נכון להחמיר בשום מקום
 יותר מכפי הראוי ט"פ להכ"ז : מג . באיזה כלים
 שנוכן יותר לנקב בהם המלות והאוץ להתנגב בסדר
 הניקור ושנוכן להחליפם בכל פעם . ואם הם של מותכת
 ושל פכוס צריכים ליבון ועכילה . וכן הדין בהעריכה
 והעסים הנקראים בלעכין : מד . האוץ לפתנהג
 בכלים שאפו בהם מלות בשנה אשתקד והאוץ נוהגין
 המהדרין : מה . דין מרדה של פסה משנה שעברה
 אם צריך להגילה : מו . דין מרדה של חמץ שגורסין
 בה התנור . ושם היא של . ומתכת צריכה ליבון בכולה .
 ושלא לפכותה בכלי של מים והנקרא ליבערן של כל
 השנה : מז . בבה פרטים פדין מלה שנתנוה בשיטת
 מלה : מח . דין קורט אחד של פלפליו או משהו סיד
 שנפל לתוך עיסת מלה . ודין משהו מלח שנפל לתוך
 העיסה ואפאו מיד . ואם יש חילוק בין עיסה שנילשה
 תחלה בתי פירות או במים : מט . בבה
 פרטים פדין כל מיני תכלין או קמניות או
 נחלים ואכנים קמנים הנמלאים בשיטת המלה . ואם
 יש בזה משום עיכוב אפייה . ודין טיבה שנתערב בה
 קלח ושומשמן אם נקראת ע"ז מלה עשירה : נ . דין
 נתינת ביצים חיים או מבוסלים לתוך המלה שיאפי
 עם המלה . ודין מילוי בשר או גבינה בתוך עיסת
 המלה . ודין עיסה הנילשה ביין שנתערב בה שבר
 מדבש : נא . דין סיד חי שנפל לתוך העיסה . ובאזה
 אופן נקרא סיד חי : נב . אין הפלפליו או הסיד
 אוסרים את העיסה אלא"כ נילבו בחוכה ולא כשנפלו
 על גבי העיסה מלמעלה והסידים מיד . ודין זיעת הפנים
 שנפלה לתוך העיסה : דין עיסת מלה או מלות אפיות
 שנתאפו בהם המים . ודין מלות שלא נרקד הקמח
 הקודם האפייה חם יש בזה קפידא לענין דיעבד ונחלק
 לחמשה ענפים : נד . שרץ ילוש ויפרוך חדם אחד
 שתי פיסות כאחד . וכן אפה המגלגלת ועורכת לא
 תתפסק בשתי מקלט טיבות כאחד : נה . דין עיסה

להחמיר שלא להוסיף מזה בתנור ב"קוס שכבר נמדה
 שם מזה פעם אחת מפני שהמקום כבר נלעג. ובמקום
 שבו ער האש בתנור צדד אחד בתמידות ע"פ כל
 אורכו אין מקום לחשש הנ"ל : עה. באיזה ענין
 שיש להחמיר יותר במזה נפוחה מזמנה כפולה : עו.
 טוב לדקוק קוה"פ את המלות אם יש בהם איזה
 נתכפלה או נפוחה ולהסיר ממנה את הכפל וכו' כדי
 שלא יזדמנו לפיו בתוה"פ שלא מדעת : עז. דין
 כפולה ונפוחה אין להם עיקר בגמרא ואין אומרים
 תערוכותם במשהו ולם אומרים אין אומרים תערוכותם
 גם בפחות מששים אם הכפל הוא במלות הדקות שבוה"ג.
 ובשמיסיר הכפל בתוה"פ נכון לשורפו אם אפשר ונחלק
 לשלה ענפים : איזה חילוק יש בין מזה כפולה לבין
 מזה נפוחה. ודין שאר חמץ שנגע במזה בתנור.
 ובכפולה שבמלות הדקות יש להקל לגמרי עכ"פ דיעבד:
 עט. דין מלות הנוגעות זו בצד זו או בוככות זו ע"ג
 זו בשעה שהם בתנור : פ'. במה פרטים בדין מזה
 נפוחה ובאיזה אופן נקראת נפוחה. ושאלו לה רק דין
 נוקשה. ושאלו נולד איזה ספק בכפולה ונפוחה יש
 להקל ונחלק לשנים עשר ענפים : פא. דחי והנקרא
 וואלנער האלטן שהכניסו עליו מזה לתוך התנור וע"י
 שהיתה העיסה רכה נדבק בו קצת מהעיסה אין להכניס
 עליו עוד הפעם מלות להתנור : פב. יש נהגין שלא
 להעביר באויר התנור מזה חיה על גבי המלות שכבר
 נאפו קצת : פג. בוצה שנאפית עד שאין חוטין נמשכין
 ממנה יוצאין בה ידי חובת מזה בלילה הראשונה. ואם
 הוציאה בעת שהיו עדיין חוטין נמשכין ממנה ישרפיה
 מיד : פד. דין מזה שהוציאה מהתנור ערס שנאפית
 עד שאין חוטין נמשכין ממנה והחזירה מיד להתנור.
 ודין אם נשתהה קצת חוץ לתנור ואח"כ החזירה לתנור
 ונתערבה אח"כ באחרות. ואכלו מהם קצת קוה"פ או
 לא אכלו מהם קוה"פ : פה. דין מזה ששם נייר תחתיה
 בקרקע התנור ונאפית כך על הנייר. וצריך לזהר
 שלא יאח אפילו משהו מהמזה חוץ מפי התנור בשעת
 אפייה : פו. המקום שבתנור שיבשה עליו מזה
 שנתחממה חיומן גמור צריך אותו מקום שבתנור הכשר
 ליבון. ודין אם לא הוכשר אותו מקום ואפו עליו
 מלות ונתערבו באחרות : פז. דין מזה שהוציאו
 עליה מזה כפולה ונפוחה. ודין מלות שנאפו ברחת של
 חמץ בת יומא או אינה בת יומא. ודין אם יש הפק
 שמא לא היתה נקייה מחמץ בעין או שמא היתה בת
 יומא. ונחלק לשמונה ענפים : פח. אם כיר קרמו
 פני המזה קודם שהוציאה מן התנור זהו סימן שאין
 חוטין נמשכין ממנה. ודין אם קרמו פני קצת. ויש
 ס' אם חוטין נמשכין ממנה. והיבא דתחבא אכזבו לתוכה
 בעודה חמה ואין צדק נדבק בו שוב אין להחמיר. ודין
 מזה שנאפית כמאב"ד וטחנו אותה בריב"אייזין עס
 שאר מלות : פט. בוצה שכבר נלעגה וא"ל לבדוק
 אם חוטין נמשכין בעיני שיהא ודאי קרמו פניה. ודין
 אם יש ספק אם קרמו פניה : צ. שרא לאמון לנשים
 בענין אפיית המלות. ונכון להוסיף שומר איש הגון
 שיעמוד אלל אפיית המלות : צא. יש חיוב לישראל
 במקום

שהכסיפו פניה וגשתנית צורתה ודין ספק אם שהתה
 העיסה שיעור מיל. וכמה היא שיעור מיל. ודין
 שתי עיסות שהתחילו ללושם כאחת והמיצה האחת
 קודם שהיית שיעור מיל. ונחלק לששה ענפים : נו.
העסק הגמור בהעיסה מועיל שלא יתחמץ כ"ז שעוסק
 בה אפילו בשהה כל היום כולו בהתעסקו עמה וכן
 מועיל לבטל השהיות שלא יאטרפו לשיעור מיל. ובאיזה
 אופן נקרא עסק גמור : נז. שראר שנתעסקו בהעיסה
 ונתחממת צידים יש חשש אפילו בשהתה בפחות משיעור
 מיל ואפילו בשהייה מועטת ומ"מ דיעבד אין לאסור
 כשהתה פחות משיעור מיל : נח. דין מזה שהיא
 עבה טפה : נט. שראר לשבר לכתחלה עיסת מזה
 שכבר עשויה ולעשותה חתיכת צדק על מנת לחזור
 ולתקנה בכתחלה : ס. שראר לעשות לכתחלה בעיסת
 המלות כמין צורת חיה או עוף ושלא לעשותה בדפוס
 ודיעבד יוצאין בה : סא. טעם למה שנוהגין העולם
 להחמיר לאסור עיסת המזה שנפלה על הארץ אפילו
 בלא שהתה שיעור מיל : סב. העוסקים בעיסה של
 המלות יתחבו ציפורניהם ואפילו בתוך לי ימיו אכלם
 יכולין ליטול ציפורניהם : סג. מי שיש לו צידו מכה
 ופצע שיכולה להתגלע ולהוציא דם לא ילוש לכתחלה.
 והעוסקין בהעיסה ינערו בגדיהם מהפירורין לאחר
 אכילה שאוכלין באמצע היום וגם יסגיהו על הידים
 שיהיו נקיים היטב משום חשש חמץ : סד. אם נזדמן
 שלשו עיסת המלות רכה צריך לרחוץ ידיו תכומ"י בין
 עיסה לעיסה : סה. הברזלים שמתקנים בהם המלות
 אם נקנו מן העכו"ם נכון להטבילם בלא ברכה : סו.
 בדבר מה שנוהגין אנשי מעשה להחמיר שלא ליתן מזה
 בפסח בתוך תבשיל ולא לשרותה במים יש בזה דיעות
 המקילין לומר שהוא חומרא בלא טעם ויש דיעות
 האומרים שיש חוקם לחומרא זו בקצת פוסקים הראשונים
 ויש בזה חשש לאוריותא ולכן המחמיר בזה תע"ב
 ונחלק לעשרה ענפים : סז. שראר לעשות המזה לכתחלה
 רחבה יותר מדאי : סח. לבתחלה לא יתחיל ללוש
 על זמן מה שהוסק התנור : סט. שראר לשהות את
 המזה ציד בשעה שמקרבין אותה אלל פי התנור : ע.
צריבין להסיק תחלה את התנור ואח"כ להדביק בו
 את הפת אלל לא להיפך : עא. אעפ"י שאפו מזה בתנור
 מ"מ הירא את דבר ד' ראוי לזהר להסיק את התנור
 היטב עוד הפעם קודם אפיית המלות שלו : עב. א.
טעם נחמד מובל ספר קב הישר על מה שאמרה
 תורה על מלות אכילת המלות לשון שימור. ושמתם
 את המלות. שזה הלשון נופל רק על דבר הצריך
 שימור מוגלגים או גבבים. ובשם הה"ק מבארדיטשוב
 מוספרים שאמר שמכל גרירה שגוררים אחז"י את
 הכלים לצורך פסח נברא מלאך מליץ טוב על אחז"י :
 עב. צריך להשיגח שלא תתכפל איזה מזה. ובאיזה
 אופן נקרא כפל : עג. שראר תיגע מזה אחת
 בחברתה בשעה שהם בתנור ומכש"כ שלא יהיו שוככות
 שם זעג"ז. והאריך הדין לענין דיעבד. ודין איזה
 מלות שנמלא באמצעותם עיסה שלא נאפית יפה ונתערבו
 בשאר מלות ועשו מהם תבשילין : עד. יש נהגין

יב. דין העליה וסקורין בידים אס. אריך דיקה :
 יג. דין בתים וחניות הנמכרים לעכו"ם ע"י שטר
 מכירה ביום י"ד שימזוג בהם חמץ כל ימי הפסח את
 אריכים דיקה בליל י"ד : יד. דין קרקעית הבית
 אס. אריך דיקה : טו. האריך להתנהג בדדיקת בתי
 כנסיות ובתי מדרשות ואס. לכרך על דדיקתם : טז.
 א'. דין רפת ואמונעה של חצר ולדדי חצר וחורין
 שכותלי חצר אס. אריכין דיקה. טז. ב. אם נתנו
 תבואה חמוצה או פירורי פת חמץ להטפות שרפס
 ולול קודם פסח אז גם הרפת ולול אריכים דיקה :
 יז. דין דדיקת חורין וסדקין שכותלי הבית
 ובקרקעית הבית ושתחת הרצפה שבקרקעית הבית ודין
 דדיקת חור שכותל שצין ישראל להצירו או שצין
 ישראל לעכו"ם : יח. דין דדיקת כיסים שבצנדים ומי
 שאלו חמץ בער"פ בבוקר ואו בפסח משום חשש סכנה
 וה"ה אס. אלל שאר איסור מפני הסכנה אריך אח"כ
 לחטט שינוי : יט. הכיסים שבצנדים יבדוק אותם
 בשעת ציעור חמץ ואפילו אס. אין דרכו לעולם ליתן
 בהם חמץ מ"מ נכון לבדוקם ולנערם : כ. דין
 החדרים שמוכרם לעכו"ם ביום י"ד אס. אריך לבדוקם
 בליל י"ד : כא. דין היוצא מבית עכו"ם קודם פסח
 האריך יתנהג בדדיקת החמץ. דין המשכיר בית
 להצירו קודם פסח על מי חל חובת הדדיקה. ובאיזה
 אופן שיש נאמנות לאשה עבד וקטן לומר שהם בדקו
 את הבית ונחלק לבנים עשר ענפים : כב. דין אס.
 שכה לכרך קודם התחלת הדדיקה : כג. טעם למה
 שאין מזכירין שהחיינו בשעת דדיקת החמץ : כד. אם
 בירך בלשון לבשר חמץ ולא בלשון על ציעור חמץ
 ג"כ יאל : כה. טעם למה שאין מזכירין בלשון על
 דדיקת חמץ : כו. דין אס. שח מלה אחת שאינו מענין
 הדדיקה בין הברכה לתחלת הדדיקה : כז. באיזה
 ענין שמותר לשיח בין הברכה לתחת הדדיקה : כח.
 דין אס. הבעל הבית מעמיד מבני ביתו אללו בשעה
 שמוכר על דדיקתו שהם יבדקו איש איש במקומו האריך
 יתנהגו השלושים בדדיקתם. ואס. ההילוך למקום אחר
 הוא הפסק : כט. טעם נכון למה שמניחין פתותיו
 חמץ קודם הדדיקה : ל. הפתותיו לחם יהיו קשים
 שלא יתפררו. ובכללם יהיה כוונת : לא. החמץ
 שמשיר בליל י"ד לאכילה יניחו במקום משומר.
 והאריך יתנהג אס. נאכל החמץ שמשיר : לב. באיזה
 אופן נקרא מקום משומר. ודין אס. הניחו במקום
 משומר ומלאו חסר. ואס. יש נאמנות לקטן שאומר מי
 שנטל את החמץ : לג. דין אס. החמץ שמלא בדדיקה
 בתוך כלי וכיסה אותו ומלאו אח"כ שחסר ממנו. ודין
 עכבר או תינוק שנכנס למקום בדוק ובכר בידו
 ודין מי שדק ולא מלא מספר ככרות חמץ שהניח : לד.
 דין מי שמלא חמץ בדדיקתו ובעלו במתכוין אס. יכול
 אח"כ לאוכלו ביום אחר קודם זמן איסורו : לה. דין
 הביטול של החמץ אס. אריך להוציאו בשפתיו או סג
 בביטול בלב בלבד : לו. נוסח הביטול : לז.
 המבטל את החמץ אריך שיבין ענין הביטול וכוונתו
 לח. דין אס. לא ביטל החמץ בער"פ בזמנו ונזכר

ובמקום שאפשר שיעשה מצות גם בשביל המסומדים
 שזכרין בתורת משה כדי לשמורם מחימוץ בפסח :
 לב. דין גודל הענין מהעוסקים בעצמם בעשיית מצות
 מצוה ובשאר צורכי פסח וע"י הירג כל המיוקין
 הנקראים נגעי בני אדם : לג. כמה פרטים בדין מצות
 שרואה לנאת בהן ידי חובתו בשני לילות הראשונות
 ובאיזה מצה שאין יוצאין בה ונחלק לששה עשר ענפים :
 לד. מצה שנאפית בחמה אין יוצאין בה ידי חובת
 מצוה : לה. שרא להאכיל מצות מצוה לעכו"ם : לו.
 שרא ללוש ולערך המצות מצוה ע"י עכו"ם או חרש
 שוטה וקטן. ודין מצוה שנעשו ע"י חשו"ק שנתערבו
 בין מצות מצוה שנעשו ע"י גדולים ובני דעת : לז.
 האריך הוא הדין אס. הלש את העיסה של המצות
 מצוה הוא מחלל שבת בפרהסיא : לח. שימור לשם
 מצוה בלישה ועריכה ואפייה הוא חיוב מן התורה לכן
 בעינן שידעו בבירור שקטן הלש הוא בן י"ג שנה וגם
 הביא שתי שערות. ובשאר העשיות של המצות אין
 להחמיר אלא לכתחלה במקום שאפשר : לט. דין אס.
 הלישה והעריכה הוא ע"י ישראל ורק האפייה היינו
 ההכנסה לתנור וההוצאה משם הוא ע"י עכו"ם וישראל
 עומד ע"ג : ק. אם סגי במוחשה לבד שחושב בשעת
 השימור שיהיו לשם מצוה ודין אס. לא חשב לשם
 מצוה מצוה רק שיהי' שימור מחימוץ לשם פסח. ואס.
 מהני אס. אחד חושב ואדם אחר עושה : קא. דין
 עיסה שנילושה על ידי עכו"ם או חשו"ק או ע"י מומר
 לע"ז להכעיס או לתיאבון או ע"י ישמעאל : קב.
 נכון להחמיר לאפות הכל קודם הפסח : קג. כמה
 גדולים וקדושים לא הקפידו לאפות את המצות מצוה
 דוקא בערב פסח : קד. יש נוהגין להצניע ההושענות
 של הושע"ר להסיק בהם התנור שאופין בו המצות מצוה
 ועוד פרטים מענין אפיית מצות מצוה : קה. האריך
 להתנהג במי שאופה המצות מצוה שלו בער"פ אחר חלות :
קיא. בו יבוארו כמה פרטים בדין
בדיקת חמץ ובדין ביטול חמץ.
 א. דין מי שלא בדק בליל י"ד ונזכר ביום י"ד או
 בתוך הפסח או לאחר הפסח. ונחלק לששה
 ענפים : ב. טעם למה שהצריכו חכמים דדיקה ולא
 סמכו על הביטול בלבד : ג. האריך יתנהג אופן במצות
 דדיק"ח : ד. טעם שתקנו חכמים זמן הדדיק' בליל י"ד :
 ה. שרא לאכול ושלא ללמוד כשהגיע זמן דדיק"ח ובאיזה
 אופן מותר לישן מעט כדי לנוח א"ע קודם דדיק"ח
 ו. דין אס. כבר התחיל לאכול או ללמוד או לעשות
 מלאכה קודם זמן הדדיקה. ובאיזה זמן אריך לבדוק
 קודם תפלת ערבית ובאיזה זמן אריך להתפלל תחלה :
 ז. אם מותר לטעום עשימה בעלמא קודם הדדיקה :
 ח. לצורך גדול מותר לעשות מלאכה עד זאת
 הכובצים ממש : ט. שרא לבדוק רק לאחר הכר.
 ובאיזה אופן שמותר לבדוק גם לאחר החמה ולאחר הלכנה :
 י. דין מי שדק כל חדריו בליל י"ג או בשאר לילות
 השנה האריך יתנהג בליל י"ד בדדיקתם : יא. גם
 אכסדראות אריכים דיקה. ומהו הפירוש של אכסדרא :

חמץ ביו"ט של פסח או י"ז ערב פסח לאחר שהגיעה שעה ששית, והאריך יתנהג או אם נתגלגל חמץ של עכו"ם על גגו של ישראל: ה, באיזה אופן חמץ אופן לבער את החמץ רק סגוי בכפיות כלי, ובאיזה אופן מקרי חיפוי בכלי, ס, אם יש נד קולא בחמץ שא"ל לאוכלו תכומ"י רק ע"י בישול: כז, בשמזדמן שאלה בפסח על ענין חשש חמץ ויכלי השואל להמתין מלבער עד שיתיישב המורה מה להשיב, כי חולי ימאץ המורה נד היתר: כח, דין עכו"ם שהכניס חמץ לביתו של ישראל ביום אחרון של פסח, ודין מקומות שיש שם דברים המוציאים שאינם ראויים לאכילה כגון קמחים ותבואות חמוצים או שיש ספק שמא הם דברים שאין ראויים לאכילה אם מותר להיות יוצא ונכנס שם בתוה"פ:

ק"ב. בו יבואר איזה חמץ אמור להשהותו בפסח ואיזה חמץ מותר להשהותו.

א, דין תערובות חמץ באיזה אופן מותר להשהותו בפסח מדאורייתא, ודין יי"ש חמץ שהוא מתבואה חמוצה אם מקרי מין במינו עס יי"ש של פסח שהוא מקטניות וכיוצא, ודין חמץ גמור שעבר עליו הפסח במזיד או בשוגג ונתערב אח"כ ברוב היתר ונחלק לעשרה ענפים: ב, דין נוקשה שעבר עליו הפסח אם מותר באכילה או רק בהגאה, ודין עיסה שניקשה במי פירות עם מים כגון לעקיד וכיוצא שעבר עליו הפסח אם יש לו דין נוקשה שעבר עליו הפסח: ג, שצ"א להשהות לכתחלה כפולה בפסח ודין אם עבר הפסח על הכפולה: ד, דין תערובות שאין בו רק העטם מחמץ ולא ממשו אם יש בזה איסור שהיה בפסח מדאורייתא או רק מדרבנן, ודין דבר שאין בו איסור שהיה בפסח רק מדרבנן ועבר עליו הפסח אם לאוסרו אח"כ ונחלק לשמונה ענפים: ה, דין מאכל או משקה שהועמד או שהוחמץ בחמץ המעמיד והמחמץ י"ש נגד המעמיד והמחמץ ועבר הפסח על התערובות, ודין עיסה שהוחמזה בשמרי סכר שעבר עליהם הפסח ודין וויינקשיל שנשרו שתי שעות ביו"ט חמץ ואח"כ נתנו הוויינקשיל לתוך משקה מעד ועבר הפסח על המשקה מעד הנ"ל ונחלק לשבעה ענפים: ו, דין חמאה שקבלה טעם מקמח ועבר עליה הפסח, ודין עיסה ממין קטניות שנתחמזה משמרי סכר שטעמו עליהם הפסח, ודין קטניות שנלתחו והחמיצו וקמח קלוי שנתנוהו בתבשיל אם מותר להשהותו ונחלק לארבעה ענפים: ז, דין משהו חמץ שנתערב בתבשיל בשמיני של פסח אם מותר להשהותו, ודין שאר החי דרבנן כגון נוקשה וכיוצא שנתערב ב"ית מששים אם מותר להשהותו בשמיני של פסח, ודין כשר שנאכל מחמץ כדי נטילה בלוי או כדי קליפה בנטיחה אם מותר להשהותו בשמיני של פסח ודין ביטל הכדי נטילה בקדירה או עבר הפסח על הנטילה ונתערבה אח"כ ונחלק לעשרה ענפים: ח, דין חמץ גמור בע"מ שנתהוה בשמיני של פסח או שנתערב חמץ גמור בשמיני

חמץ אחר שהגיע שעה ששית בער"פ או שנזכר לאחר פסח: ט, בכירת החמץ צריך להיות קודם הביטול שציוס: י, אם מהני הביטול גם למה שלא נתחמץ עדיין אלא שיתחמץ בתוך הפסח: מא, אם נודע שלא נתערב החמץ כדון אם הוא נכלל בכלל הביטול כמה שאמר כל חמירא: מב, הגומס שצריך לומר בביטול היום, ושצריך לאומרו קודם התחלת שעה ששית ושיהי' תכומ"י לאחר שריפת החמץ: מג, דין חדר שצריך בדיקת חמץ ורובה לאזור בתוכו כמה ימים קודם הפסח פירות או עצים האריך יתנהג או בבדיקת החמץ שבתוך החדר הנ"ל אם צריך לבדוק מיד או לאו: מד, אם בודקין קודם ליל י"ד לא יברכו על הבדיקה: מה, דין חטים שבזכור שנתחממו החטים התחתונים שנקרקעית הזור האריך יתנהג עמהם בבדיקת ליל י"ד: מו, אם מותר לזרוע חטים קודם פסח כיון שיתחממו בקרקע ודין אם צריכין למכור החטים שנזרעו בקרקע שמוך לפסח ואם נזרעו חטים המוציאים אם נאסרו הגידולין: מז, אם יש חשש על קש מתבואה שנותנים אותה במטות בפסח: מח, בברך משך השלשים יום בקודם פסח צריך להסגיח בכל דבר שעושה שלא ישתר בו דיבוק חמץ שלא יוכל להסירו בערב פסח: מט, היוצא לדרך ואין דעתו לחזור קוה"פ ימנה שליה לבדוק קוה"פ, ודין אם מסופק אם יחזור קוה"פ: נ, דין היוצא לדרך כמה ימים קודם פסח ואין לו את מי למנות שליה שיבדוק במקומו ויבטל קוה"פ: נא, דין אם כבר ילא מביטו קוה"פ ולא ביער מהם חמץ קודם שיצא אם צריך לחזור לביתו: נב, דין מי שמינה שליה לבדוק ביתו ואח"כ נודע לו שהשליה נסע לעיר אחרת בליל ערב פסח קודם עלות השחר אם אמרינן בזה חזקה שליה עשה שליחותו: נג, אם שליה יכול לבטל חמץ של משלחו ואם יש רשות ביד האשה וביד בני ביתו לבטל החמץ בלי קבלה רשות מבעל החמץ ואם יכולים לעשות שליה אחר לבטל: נד, בשממנה שליה לבדוק חמץ צריך למנותו בפירוש גם על הביטול ואם לא מינהו בפירוש גם על הביטול לא מהני הביטול של השליח: נה, מי שמתערב חמץ מתחלה שעה ששית בער"פ והלאה או בתוך ימי הפסח צריך לבערו מן העולם לגמרי, ובאיזה אופן מקרי ביעור מן העולם לגמרי: נה, אם ביעור חמץ צריך להיות בזמון ואם מלוא עשה דתשציתו נוהג גם בגמשים: נו, אם מלא כזית חמץ בתוה"פ ומבערו צריך לברך מתחלה על ביעור חמץ: נז, באיזה אופן צריך לברך מתחלה אפילו בפחות מכזית חמץ, ועל הכשיל שנתאחז בו הטעם חמוצה בפסח אין לברך על ביעורו וכן על חמץ שנוטל"פ או שנתערב בו יותר מששים אין לברך עליו אפילו אם החמץ הוא יותר מכזית, נח, דין אם מלא חמץ ביו"ט ראשון או שני של פסח האריך יתנהג בביעורו אם לבערו בעצמו או ע"י גוי או להמתין עד מוצאי"ט: נט, דין ערב פסח שחל להיות בשבת ושכן למכור חמץ בערב שבת וזכר בשבת ערב פסח בבוקר אם מותר למוכרו או לא ליחמו או במתנה לעכו"ם, ס, דין איסור טלטול

הבית יד של הכתונת שקורין ארזיל שנתכנס בחלב
המה ונתחב לתוך תכשיל רותה כפסח אם נעין ס' נגד
החלב המה : כב . דין שקיס שנתכנסו בחלב חמה
ושמו בהם קמחא דפסחא : כג . אם מותר לדבק
ניירות בחלון בבזק חמץ סמוך לפסח , ודין חבית שדבק
נסריו בבזק קו"פ : כד . דין עיטין וטאביק שיש
בהם חשש תערובות חמץ אם מותר לעשנם ולהריח
בהם בפסח , ודין מקוה שיש בה תערובות מים חמוצים
אם מותר לטבול בה בפסח : כה . דין קמח המעורב
עם מין סם המות בשביל עכברים . ודין האלועין או
האלעטיקא וצבע פליטאר שיש בהם ספירטים חמץ
ואינם ראויים לשתיית בעל חי אם מותר להשהותם
בפסח , ודין מין גלז העשוי למאור המעורב בו ספירטים
חמץ אם מותר להאיר בו בפסח : כו . דין חמץ
שנתעפש לאחר שהתחיל זמא"ס חמץ יש הויב לבערו :
כז . בוקשה שנתערב בפחות מששים אסור בהנאה
בפסח : כח . דין דיו שנתכשל בשכר באיזה אופן
מותר לכתוב בו בפסח : כט א . דין ישראל הממונה
מעבדים על שמירת יי"ש ושכר של חמץ ומוקבל שכר ע"י
אם מותר גם בפסח : כט ב . דין חמץ של עכו"ם בפסח
אם הוא אסור בהנאה ואם מותר להריח בו בפסח : ל .
אם איסור הנאה מהחמץ בפסח הוא גם בפחות מכזית
או אפילו במשהו חמץ : לא . דין כלים של חמץ שלא
שפספן היטב מכל חמץ משהו האריך להתנהג בהן אכ
למוכרם לעכו"ם או ליתנם לו במתנה ואם מותר לקבלם
ממנו בחזרה לאהה"פ ונחלק לארבעה ענפים : לב . דין
כלים של חמץ של כל השנה אם מותר להחזיקם בציה
בפסח במקום גבוה שאין יד האדם מגעת שם . ואם
מותר להשתמש בזונן בפסח בכלים של חמץ בדרך ארעי
ואקראי בעלמא , ודין כלים שכלעו חמץ בתוה"פ לא
שכלעו מחמץ שעשה"פ אם מותר להשתמש בהם לאה"פ
ודין כלים של פסח שכלעו בתוה"פ מתערובות שנאכלו
ע"י חמץ משהו אם מותר להשתמש בהם בפסח של שנה
הבאה ונחלק ליי"ב ענפים :

ק"ג . בו יבוארו דיני ערב פסח .

א . ש"א לאכול חמץ בע"פ רק עד שנים היוג
והיום נחשב מן עלות השחר עד לאח
הכוכבים וגדל העונש של מי שאוכל חמץ אחר שלוש
היום : א ב . בהפסד גדול מותר למכור ההמץ ע"י
שעה אחת קודם חלות היום וחשבון הוא בשעות זמניו
לפי ענין היום : ב . עד איזה שעה בע"פ מותר החמץ
באיזה ועד איזה שעה הוא מותר בהנאה כגון למוכרו
ואם חמץ של עכו"ם אסור בהנאה גם בע"פ . ואם
יותר ליטב בפסח על שקיס מלאים מאלטן או תבואת
יש בתוכן גרעינין מחומצים : ג . דין אם מכר החמץ
בע"פ שעה ו' בעל היום או לאחר חלות היום , ואם
יש איזה תקנה למכור אף לכתלה בשעה ו' היכל
שכח למוכרו קודם ונחלק לז' ענפים : ד . דין אם
מכר ההמץ או החליפו עם נכרי בע"פ יאחר שהגיד
זמא"ס אסור הנאתו או בתוה"פ אם מותר ניהלות מהמשה
או מהחליפין ואם מותר לקבלם לכתלה מהנכרי יאחר
שכבר

של פסח ועבר עליו הפסח . ודין חטים של ישראל
שרחלם עכומ"ז בשמיני של פסח ועבר עליהם הפסח
ונחלק לחמשה ענפים : ע . דין חטים שנתרככו ולא
נתבקעו שנתערבו בתכשיל בשמיני של פסח בפחות
מששים אם מותר להשהותם . ודין חמץ וגמורו שנתערב
בשמיני של פסח בפחות מששים או תערובות חמץ
שעבר עליו הפסח אם מותר למוכרו לעכו"ם חוץ
מדמי איסור שבו : י . דין מרקחת או שומן שעומדים
בכלי חמץ אם מותר להשהותם בפסח . ואם נריכין
עכ"פ להוריק המרקחת והשומן הנ"ל מתוך הכלי
הנ"ל קוה"פ . ואם מותר לחלוב בפסח לתוך כלי
חלב של כל השנה כדי להשהות החלב עד אחר פסח :
יא . דין יין או משקה קוואס שגשרה בחבית
של יי"ש חמץ ועבר הפסח על היין או הקוואס .
ודין יי"ש מוסיפים שנכשל במאשין שכלעו
בו מקודם יי"ש מתבואה ועבר עליו הפסח : יב .
דין מאכל או משקה שנתכשל או נכבש בכלי של חמץ
קוה"פ אם מותר להשהותו בפסח ואם יש לחלק בזה
בין אם המאכל או המשקה הוא דבר הריף או לא .
יג תבן שנשאר לפעמים בשבלים שלו גרעיני תבואה מן
הדישה אין לריק לבערם אלא מצטלו בלבו ודיו : יד .
דין חטים מזומחים המעורבים בתוך חטים מרובים
שאין מזומחים אם מותר להשהותם . ודין אם גודע
לו מזה בתוה"פ ודין יצ"י מין במוינו או לה בלה
מז"מ שנתערב בתוה"פ חד בחד או חד בתרי ועבר
עליו הפסח : טו . דין חטים שנשרו במים ולא נתבקעו
אלא נתרככו אם מותר להשהותם . ואם יש חילוק
בין אם שהו שיעור מיל בתוך המים או לאחר שהוסרו
מהמים . וגם אם יש חילוק בין אם המים היו
זוננים או המים ויש בזה כמה פרטים ונחלק למ'
ענפים : עז . דין מאלטן העשוי משעורים שרויים
שעושין ממנו יי"ש ועבר עליו הפסח . ודין שמרי
שכר ושמרים יבשים הנמכרים במשקל שעשה"פ ואם מועיל
לשחור ומאלטן ושמרים אם נפסלו מאכילת כלב לענין
אם עבר עליו הפסח . יז . דין חטים שנלקחו מן
העכו"ם והעכו"ם אחר שלתתם בעודם בידו . ודין
החטים שיש ספק אם נלתתו . ודין קמח מן השוק שעבר
עליו הפסח . ודין בעל הרחיים שיצא עליו קול
שלותת החטים קודם טחינה : יח . דין יי"ש הנעבה
ומאלטן של תבואה חמוצה יש בזה פלוגתת הפוסקים
אם יש בו איסור כל יראה מן התורה בפסח ורוב
האחרונים מוחמרים . והאריך הוא הדין בעבר הפסח
על היי"ש חמץ ודין מבקלות שנתערב בהם יי"ש ועבר
עליהם הפסח . או יי"ש ש"פ שנשלה ע"י עכו"ם
בלא חותם ועבר עליו הפסח ונחלק ל' ענפים : יט .
אם מותר ללבוש בפסח בגדים שנתכנסו בחלב המה
יחס מותר ליתן בגד לכובסת עכו"ם בתוה"פ אם
ידוע שנתכנסו בחלב המה : כ . אם מותר להציע
לפסח על השלחן את המפות שקורין עישטיכיר חדשי
מגיהלים מהפאבריקין . ואם מותר לעשות מהם שקיס
להחזיק בתוכן קמחא דפסחא . ודין שהים חדשים שיש
זשם שהאריג מושה אותן בקמח המגובל : כא . דין

בער"פ על סעודת ז"מ או בסעודת סיום מסכת :
קיד . בו יבוארו כמה פרטים בדין מכירת חמץ .

א . חמץ של ביערו קוה"פ וגם לא מכרו לנכרי ועבר עליו הפסח אסור באכילה ובהנאה ואפילו אם בעלו קוה"פ ואם הי' אנוס ושונג גמור במה שלא ביערו ולא מכרו וגם בעלו קוה"פ או שמכרו כד"ת וגם ביטל קוה"פ ואח"כ נודע שלא נמכר החמץ כד"ת או שזיווה לאחד שימכרנו והשליח נאנס או שנג' ולא מכרו ובעל החמץ לא ידע מזה וגם ביטל קוה"פ ככה"ג י' הרבה אחרונים המקילים ליהנות מהחמץ אחר"פ כיון שביטלו קוה"פ וגם הי' אנוס גמור במה שלא נמכר כלל או במה שלא נמכר כד"ת ונחלק לי"ד ענפים : ב . אם מכירת חמץ הנהוג בזמנינו הוא נקרא הערמה . ודין מתנה לנכרי ע"מ להחזיר לענין חמץ . ואם מועיל מכירת חמץ לנכרי קטן שלא הגיע לכלל שנים : ג . בדבר הנהוג להשאיר שאור ושמרים מקוה"פ למוכרי לנכרי קוה"פ עם שאר מיני חמץ כדי שיהא השאור ושמרים מזומנים לאח"פ אם מותר לעשות כן : ד . ישוב נכון למה שנהגין בזמנינו בהרבה מקומות למכור החמץ ע"י הרשאה שנותנים להב"ד שהב"ד ימכור לנכרי את החמץ של כל אנשי העיר ובקצת מקומות נהגים שישראל אחד קונה החמץ של כל בני העיר ואח"כ מוכר הכל לנכרי אחד ושאיין ככה"ג שם חשש ללא בקצת גדולים שערערו על המנהגים הנ"ל ורק באופן שיזהרו בזה בחיזה פרטים המבוארים שם בס"ק ד' : ה . ש"ל למכור את החמץ בזול יותר מדלי ולא ביוקר מן המחיר הראוי : ו . בשמקנה את החמץ להנכרי אגב קרקע יש דיעות שיותר נכון למכור את החדר שהחמץ מונח בו להנכרי ואגב יקנה לו את החמץ אך רוב פוסקים ס"ל שיותר נכון להשכיר את החדר (מלמוכרו) ואגב שכירות קרקע יקנה לו את החמץ המונח בו ואם מותר להקנות החמץ להנכרי אגב השאלת מקום יש ג"כ דיעות בזה : ז . דין אם המוכר לא הבין הכוונה של קנין אג"ק והסביר להנכרי שהכיינר הוא על נין חצר ודין אם השליח של בעל החמץ מכר את החמץ אגב קרקע של השליח . ודין קנין חצר אם מהני בנכרי ואם הוא מתורת יד או מתורת שליחות : ח . אם קנין סודר מועיל בנכרי יש פלוגתא בין הפוסקים ורבו האומרים דמועיל קנין סודר גם בנכרי . וקנין אודיתא מועיל ג"כ במכירת חמץ : ט . צריך לפרט בשטר המכירה כל המינים חמוצים . ודין אם לא פרט כל המינים ורק שכתב בשטר שאם נשכח ממנו חיזה מין חמץ יהא ג"כ בכלל המכירה : י . חמץ שנמכר בלא פסיקת דמים לא מהני המכירה אם לא במקום שיש שער קבוע על החמץ : יא . אם ניתן הנכרי זאדאטיק על החמץ וזוקף עליו המותר בהלוואה אם צריך להעמיד להישראל ערב קבלן על המותר : יב . צריך לדקדק שהאדרוף לא יהא פחות משה פרוטה וגם בנותן פרוטה יזקוף עליו את השאר בהלוואה אבל לא למכור חמץ ששוא כמה מינים בעד

שכבר מכר החמץ ואסור חילוק בין אם מכר בעל החמץ בעצמו את חמצו לאחר זמן איסורו או שמכרו אחר בשליחותו או שלא בידיעתו . ודין חמץ שעשה"פ וגזרע אח"כ אם גידוליו מותרין ונחלק לי' ענפים : אם עבר ומכר חמצו בתוה"פ לעכו"ם הועיל במכירתו שמעת המכירה ואילך שוב אינו עובר בבי"ב ובי"ו . ואם לא מכר את החמץ ולא ביערו בע"פ עד אחר חלות היום יש פלוגתא אם עובר בער"פ עד הלילה על בי"ב או שאינו עובר בע"פ עד הלילה רק בעשה דתשבינו וגם להאומרים שאינו עובר רק בעשה דתשבינו יש עוד פלוגתא אם קנסו חכמים במקום שלא עבר רק אעשה דתשבינו או לא קנסו ככה"ג : ז . מעם לאיסור עשיית מלאכה בע"פ מחלות היום ואילך ושאיין זה אסור רק מדרבנן : ח . באיזה אופן מותר לתקן בגדים בער"פ . ואם מותר להפוך הבגד ולתקנו שקורין ניטיווען בער"פ : ט . אם מותר ליטול ציפורניו בער"פ אחר חלות : י . דין אם מותר להסתפר בער"פ לאחר חלות : יא . ביצה שיצאין בה ידי חובתו אסור לאכול בע"פ אבל מזה עשירה מותר לאכול עד שעה עשירית ואם התחיל לאכול קודם שעה עשירית ונמשך עד תוך שפה עשירית א"ל להפסיק ובמדינתנו אין נוהגין כלל לאכול מזה עשירה : יב . אם מותר לטלטל מזה בע"פ שחל להיות בשבת והחשש בזה הוא משום שאין ראוי לאכול בו ביום : יג . ברי"ק י"ד מותר לאכול מזה . ומה שיש מחמירין . שלא לאכול מזה מר"ח ניסן הוי בכלל יוהרא : יד . קמני"ב וקטנות כל שמבינים ענין יציאת מלחים אפילו אינם בני ע' שנים שלימות אסור לתת להם מזה : יז . פירורי מזה שצטלן או שטגנן או שנשרו במים מעל"ע או שלשן במים או בשאר משקין בחיזה אופן מותר לאוכלן בער"פ עד שעה עשירית ובחיזה אופן מותר לאוכלן גם משעה עשירית והלאה : טו . מעט פירות מותר לאכול גם משעה עשירית ואילך . ויין אסור לשותת בער"פ רק הרבה ולא מעט : טז . קצת נוהגין למעט באכילת מזה ביום א' של פסח . והאיך להתנהג בסעודה ג' ביום א' ש"פ שחל להיות בשבת : יז . דין תענית בכורים בער"פ אם צריכים להשלים התענית . ודין אם חל ע"פ בשבת או בער"פ . ונקיבה בכורה אינה מתענה : יח . דין בכור שהוא כהן או לוי אם צריך להתענות . ויש מקילין לגמרי בתענית בכורים ובפרט להלושי כה ולכן לדעתם נכון יותר לפדות התענית בממון שיתן לנדקה ומה שקצת נוהגין שגדול הבית או אסמנים מתענה בער"פ ראוי לכתל מנהג זה : יט . גם בכור הבא אחר נפלים צריך להתענות כיון דהוי בכור לנחלה . ובחיזה אופן הוי בכור לנחלה . ונחלק לארבעה ענפים : כ . באיזה אופן צריך האב להתענות בשביל בנו הקטן שהוא בכור . ובדורותינו שרוב העולם הם חלושים יש להקל בתענית זה בכל מה דאפשר : כא . דין מי שהוא בכור ובנו הקטן הוא ג"כ בכור . או מי שיש לו שני בנים קטנים שהם בכורים אחד מאשתו א' ואחד מאשתו ב' האיך יתנהג בתענית של ער"פ עבורם : כב . אם מותר לבכור לאכול

דיעבד לאחיה"פ היכא שעבר וגתנו במתנה ע"מ להחזיר: כו. לאחר כלות ימי הפסח צריך הישראל לקנות את החמץ מהנכרי בחזרה באחד מדרכי ההקנאה: שס. אם הנכרי הקונה את החמץ מת בתוה"פ ולא הניח שום יורש ולא יוכלו לקנות ממנו החמץ לאחיה"פ בחזרה: כח. במה פרטים צדין חמץ של מומר שעבר עליו הפסח, ודין חמץ של ישראל שמכרו לישראל מומר קוה"פ אם להתירו לאחיה"פ: כט. ישראל שיש לו חמץ בשותפות עם נכרי האיד יתנהג במכירת חלקו לנכרי קוה"פ: לו. אם יש היתר למה שנוהגין לחתום כמה ימים קוה"פ על השער הרשאה שנותנים להב"ד למכור חמץ ויש חמץ הרבה אשר לא בא עדיין לרשותם בעת חתימתם על השער הרשאה וא"כ הוי דבר שלא בא לעולם בעת מינוי השליחות: לא. דין חמץ שנשלח לישראל על הבאהן מישראל מומר ולא פלגו ישראל הקונה עד אחיה"פ: לב. דין חמץ המוצא לישראל בתוך ימי הפסח: לג. ישראל שקה חטים מעכו"ס קוה"פ ואח"כ גודע לו בתוה"פ או אחיה"פ שהם חמוצים: לד. מי שיש לו רחיים או מאשין של חומץ וי"ש יעשה שער מכירה גמור ומוכר לנכרי המקום והכלים והנכרי יעשה מנא: תו. בפסח: לה. אם מותר למכור הבתומות שלו לנכרי קוה"פ והנכרי יאכילם חמץ כל ימי הפסח: לו. דין ישראל שמקבל מנכרי ברבית ככרות חמץ בכל שבע או מי שלקח חק הכומרים שנותנים להם להם קצוב בכל שבע האיד יתנהג הישראל בזה בשבע של פסח: לו. דין חמץ של ישראל שהוא ברשות עכו"ס בפסח או להיפך. ודין ישראל שיש לו פקדון חמץ מישראל חבירו האיד יתנהג בזה בערב פסח: לח. דין אם הישראל עבר ומוכר לנכרי את החמץ בתוה"פ או שמוכר לנכרי חמץ שעבר עליו הפסח או שהחליפו עם נכרי בדבר אחר יש דיעות חלוקות אם מותר ליהנות מהדמים ומהחליפין שקיבל מהנכרי. אבל החמץ עצמו שעבר עליו הפסח לעולם אסור לכל אדם מישראל ליהנות ממנו אפילו לאחר שכבר הוא ביד נכרי: לו. באיזה אופן מותר לישראל לעשות לו רפואה מחמץ שעבר עליו הפסח: מ. דין חמץ הנמא בדרך מיד לאחיה"פ ואין ידוע אם הוא של נכרי או של ישראל: מא. דין ישראל שיש לו חמץ בשותפות עם נכרי ולא נמכר חלק הישראל קוה"פ. או ישראל שיש לו חמץ בשותפות עם ישראל חבירו ורק אה"י מהם מכר חלקו לנכרי קוה"פ. ואם יש חילוק במקום שחלק החמץ הגמור קוה"פ הוא הרוב נגד החמץ של נמכר:

קטו. בו יבוארו כמה דינים הנהוגים בערב פסח שחל להיות בשבת.

א. בערב פסח שחל להיות בשבת בודקין את החמץ בליל י"ג ומבדקין קודם הבדיקה על זיעור חמץ: ב. בערב פסח שחל בשבת שצריכין לשרוף ולבער את החמץ ביום י"ג ניסן וגם למכרו אז האיד יתנהגו בזמן הביעור המכירה אם צריכין לבערו ולמכרו באותו זמן ושעה שמבערין בשאר שנים כשחל יום י"ד בימות החול: שס. אם מותר לישראלים מוכרי

דבר מועט: יז. אם לא מסר המפתח מהחמץ להנכרי אם מעכב דיעבד: יח. דין כלים של חמץ שחוזר וקייא אותם מהנכרי לאחיה"פ אם צריכים עבילה: יט. שלא יניח הישראל חותם על החמץ הנמכר לנכרי: עו. אם יש לבעל החמץ בחנותו הנשכר לעכו"ס גם סחורות שאינם חמץ א"ל למסור המפתח מהחנות להנכרי: עז. בדבר מה שחידש הרב הרש"י בנוסח שער מכירה שלו שהישראל בעל החמץ יקבל ערב קבלן ישראל מהנכרי על המותר דמי המכירה שמוגיע לבעל החמץ מהנכרי יש הרבה פוסקים שהקילו בזה שלא להצריך ע"ק על המותר ורק משום מהיות טוב נכון לחוש לדברי הרב הרש"י הנ"ל: יז. לבתחלה אין לכתוב השער בדרך שיכול להזדייק כגון ראשי תיבות או שכותב בדרך ליפער למשל שיכתוב על סכום מאה בזה 100. ודיעבד אין לפוסלו משום זה: יח. לבתחלה צריך לפרט בשער המכירה את כל המינים המוצאים שמוכר להנכרי. והאיד הוא הדין לענין דיעבד אם לא פרט כל המינים ורק שכתב בתוך השער שאם שכח לפרוט איזה מין חמץ יהא נמכר לו במקום פלוני או כפי שונות בקיאים או כפי השער שבסוק ויש בזה הרבה פרטים ונהלק לארבעה עשר ענפים: שס. לבתחלה צריך לפרש בשער שמוכר לו גם דבר שיש בו רק תערובות חמץ או חשש חמץ: יט. טעם לזה שצריכין לכתוב שער על מכירות חמץ. ודין מכר את החמץ בלא שער רק בכסף בלבד. ונוסח השער בסוף סיום השער אם צריכין להזכיר שעות בהשער. ודין מי ששכח לחתום א"ע על השער ונזכר מזה בחוה"מ ודין מי שאינו יכול לחתום א"ע על השער מכירה האיד יתנהג בזה. ודין אם שכח למסור השער להנכרי עד יום א' דחיה"מ. ושלא למכור בקניין בעל פה בלא שער. ונהלק לתשעה עשר ענפים: כ. דין אם היות שהחמץ מוגח בו איננו של הישראל לחלוטין אלא שדר בו בשכירות והוא מוכרו להנכרי ואגב הקנה לו החמץ: כא. אשה שבעלה נשתתה האיד תתנהג במכירות חמץ. ואם אביו של בעל החמץ מכר חמץ של בנו אם מועיל. ודין אם שלח שליח למכור חמץ אם אמרינן בכה"ג הזקה שליח עשה שליחותו: כב. אם אין בעל החמץ בביתו יכול איש אחר למכור חמץ שלא מדעתו משום דזכין לאדם שלא בפניו. וכן נכון שהבית דין שמוכרים את החמץ של כל בני העיר גם הם יעשו כן שימכרו את חמץ של אותן אנשים שבעירם ושם נביצותיהם שלא באו למכור את חמץ מסיבת אונם או שכהה"ל או טרדה וכיוצא: כג. דין חמץ של ישראל המופקד ביד ישראל אחר בפקדון האיד יתנהג הנפקד עם החמץ כשיגיע ערב פסח: כד. אם מכירת חמץ הנהוג עכשיו היא נקראת הערמה או שהיא מכירה גמורה: כה. דין אם שלחו של בעל החמץ מכר את החמץ לנכרי על איזה תנאי וכשגודע לבעל החמץ מזה לאחר זמן איסורו חזר ומוכרו להנכרי בלי שום תנאי. ודין אם בעינן בתנאי שיהיה לו כל מושפטי התנאי: כו. שלא ליתן את החמץ לנכרי במתנה ע"מ להחזיר אחיה"פ והאיד הוא הדין לענין

מוכרי קמה וי"ש למזוג עד שקיעת החמה בערב שבת
 ושל בו שבת ע"פ: ג. אם מותר להפקיר בשבת;
 7. הבורים בערב פסח שחל בשבת שמתענים ביום
 ה' יכולים לטעום טעימה בעלמא קודם הבדיקה:
 ה. אם מותר להדיח הכלי המזן בשבת שחל בער"פ
 מהחמץ הנדבק בהם: י. טעם איסור הדחת כלים
 מן החמץ בשבת שחל בער"פ. ושאין לסדר בשבת
 שחל בער"פ את המטות והכלים לצורך הלילה. וכן
 שלא לשרות ביום השבת את החזרת במים לצורך
 הלילה אם לא ע"י עכו"ם: ז. שרא לאבשל לצורך
 שבת זה רק מאכלים שאינם מתדבקים בכלים. ויש
 אנשי מעשה שמבשלין בשבת זה רק מאכלים של פסח
 ובכלים של פסח ואין מערין אותם לכלי חמץ רק מתוך
 כלי של פסח שהוא כבר כלי שני: ה. האריך להתנהג
 עם הכלים והמפות שניערם וקנחם מהחמץ בשבת
 שחל בער"פ. ודין אם עבר ולא נייערם ולא קנחם
 בער"פ ונזכר מזה בתוה"פ או לאתה"פ: ט. אם
 מותר ליתן לנכרי בער"פ שחל בשבת את הפת שנשאר
 לו להישראל או את המפות של חמץ: י. אם מותר
 ליתן במתנה לנכרי את החמץ שלו בשבת שחל בער"פ:
 יא. האריך להתנהג אם אין עכו"ם ליתן לו את
 הפת או שכבר הגיעה שעה ששית שאסור ליתנה אז
 לגוי. ואם מותר ליתנה אז לכלב. ואם מותר לומר אז
 לנכרי שיזרנה לרוח או לפררו או לזורקו לנהר או לבית
 הכסא: יב. בערב פסח בבוקר מתפללין בהשכמה:
 יג. האריך להתנהג בקיום מצות סעודה שלישית בשבת
 שחל בערב פסח: יד. אם מותר בשבת שחל בער"פ
 לקיים סעודה שלישית במנה מצושלת וקניידליך
 וחרעמולין: טו. בשבת שחל בער"פ מפטירין
 וערבה. ויש נוהגין להפטיר וערבה בכל שבת הגדול
 כשלא חל בער"פ ויש נוהגין שלא להפטיר וערבה רק
 בשבת הגדול שחל בער"פ: טז. דין שבת שחל בער"פ
 ושכח להפריש חלה בער"פ מן החלות לחם חמץ שאפו
 לכבוד שבת זה האריך להתנהג. ואנב נתבאר כמה
 דינים מענין הפרשת חלה ונחלקו לתשעה עשר ענפים.

קמז. בו יבוארו הרבה פרטים מדיני הגעלת כדים שנשתמשו בחמץ או בישראל איסורין.

ת. דין כלי שעבר עליו שנים עשר חודש מעת
 שנשתמש בו חמץ בחמין או בצונן ע"י
 כבישה מעל"ע ועבר והשתמש בו בחמין בפסח אם
 להתיר כדיעבד את התבשיל שנשתמש בו בפסח:
 ב. דין כלי חרס שנבלע בו איסור או חמץ בחמין
 לא מהני לו הגעלה ולא ערוי ג' ימים מעל"ע. ודין
 אם לא נבלע בו האיסור או החמץ אלא בצונן ע"י
 כבישה אם מהני לו הגעלה או ערוי ג' ימים: ג. דין
 כלי חרס שנבלע איסור דרבנן אם מהני לו הגעלה ואם
 יש לחלק בין איסור דרבנן שיש לו עיקר בתורה לבין
 אין לו עיקר בתורה ויש בזה הרבה פרטים ונחלק
 לשמונה ענפים: ד. אפילו ליבון ג"כ לא מהני
 לכלי חרס שנבלע איסור או חמץ. ואם מחזירו לכבשן

מהני גם לכלי חרס. ונחלק לו' ענפים: ה. דין
 תנור העשוי מאבנים ולבנים אם מהני לו ליבון ובאזהרו
 אופן מהני לו הגעלה לכל או ליבון קל ואם חמץ מקרי
 היתירא בלע: ו. דין תנור בית החורף אם מהני לו
 ליבון. ואם רוצה להעמיד שם קדירה עם תבשיל
 צריך להניח תחת הקדירה עם ברזל והאריך הוא הדין
 לענין דיעבד אם לא הניח תחתיו עם של ברזל ודין העל
 מאפ הקצות בתנור בה"ח אם מהני לו הגעלה. ודין
 תנור שבמחציתו התחתון אופין בו ובמחציתו העליון
 הוא תנור שקורין קאלבין. ודין תנור גדול שיש בו
 הפסק מחיצה בתוכו ובכל אחד אופה ומבשל בו
 הישראל ובכל השני אופה ומבשל בו נכרי ונחלק
 לשבעה ענפים: ז. שרא להשתמש בפסח בתוך
 התנור קטן שבתוך תנור בית החורף אפילו ע"י
 הפסק עם של ברזל שתחת הקדירה: ח. שכן הותרת
 העשוי מכסף או מעצם שאוכל בו כל השנה אם צריך
 הגעלה לפסח וכמו כן מאכילת בשר לחלב אם צריך
 להגעילו: ט. דין דבר שמקלקל ברותחין אם
 מהני לו הגעלה. י. אם מהני הגעלה לסכין
 שהקתא שלו הוא לבוק דבוק או שהוא מעצם או
 מקרן או מפירציליין: יא. טעם למה שאין מדרכין
 על ההגעלה כמו על הטבילה: יב. צריך להעביר
 החלודה מהכלי קודם שמועילה. והאריך להתנהג במקום
 שקה להעביר החלודה. ודין אם העביר החלודה
 פעם אחת ומאז והלאה לא נשתמש הכלי עוד עם חמץ
 ואח"כ העלה חלודה עוד הפעם אם צריך להעבירו:
 יד. דין אם נשתמש בפסח בכלי שלא ניקרה מהחלודה
 והגומות והגעילה כך בלא ניקור אם לאור התבשיל
 כדיעבד: טו. דין סכינים שידותיהן תחובין תוך
 בית יד הנקרא קתא ודין נדן של סכינים אם מהני
 להם הגעלה: טז. דין כלי מתכת או של חרס או
 של פארציליאן חדשים הנקחים מתגר עכו"ם אם יש
 לחוש בהם שמא נשתמש בהם העכו"ם המזן או שאר
 איסורין ודין כלי פארציליאן שנשתמש בהם חמץ או
 שאר איסורין אם נאסרו מלשתמש בהם עוד היתר או
 בפסח ונחלק לארבעה ענפים. יז. דין סכין של חמץ
 שהשתמש בו בפסח קודם שהגעילו: יח. דין כלי
 מתכת שנבלע בו חמץ או שאר איסור שלא ע"י שום
 אמצעי רק ע"י האור בלבד צריך ליבון. ואם נבלע
 בכלי בשר שלא ע"י שום אמצעי ורוצה אח"כ להכשירו
 לאכול בו חלב או איפכא. וכן אם נבלע בכלי בשר
 וחלב בזה אחר זה שלא ע"י שום אמצעי ורוצה להכשירו
 אח"כ. בכל זה יש דיעות אם מהני לו הגעלה או
 צריך ליבון. ואם יש חילוק בין איסור ללול כמו יין
 נסך וחלב של עכו"ם וכיוצא שנבלע בכלי שלא ע"י שום
 אמצעי ובין איסור עב כמו חלב ושומן של איסור או
 איסור גוש ממש שנבלע בו שלא ע"י שום אמצעי גם
 בזה יש דיעות הליקות. ודין כלי או הבית שנתנו
 לתוכו יי"ש או ספוג שבלוע בו יי"ש חמץ והדליקו בו
 את ה"י"ש או הספוג אם מהני אח"כ הגעלה להכלי
 או ההבית הנ"ל ודין יין הניתן בתוכו אם מותר
 לפסח ונחלק להמשה ענפים. יט. דין חיפוי הבדיל

החלה י"ש לקיום : לח. החביות שמחזיקים בהם
 יין כל השנה אין נוהגים להצריכם הנעלה כדי להחזיק
 בהם יין לפסח אבל חביות שמחזיקים בהם כל השנה
 יין תפוחים נוהגים להנעילם לצורך פסח : לש. דין
 הנעלת החביות של חמץ על ידי עירוי מכלי ראשון על
 אבנים מלובנים שבהבית. ודין אמבטי עם מים
 שמרתיה ע"י הזיעה היוצאת מקנה היואל מכלי מלא
 מים העומד אלל האש והקנה נכנס בתוך האמבטי הנ"ל
 ומרתיה ע"י הזיעה אם יש למים שבאמבטי הנ"ל דין
 כלי ראשון ממש לענין הנעלת חביות של חמץ ושל יין
 נכף ואם יש לסמוך על הגעלה הזיעה הנ"ל בעלמיה
 ע"י שיכנים הזיעה הנ"ל לתוך חביות ריקניות וגזבר
 שם הזיעה עד שמתחמם החביות כ"כ עד שמשליך בהם
 כחו את המנוסה שבהבית מרחוק ושיד פרטים בענין
 זה ונחלק לחמשה ענפים : שס. הא דבענין בחביות
 של י"ש חמץ לבשלה במים ואפר תחלה קודם הנעלה
 מיירי דוקא ברורה להשתמש בתוך החביות בתוך הפסח
 משא"כ אם רוצה להשתמש בו רק קוה"פ לצורך
 פסח ולהוריק המשקה ממנו קוה"פ אז די בהנעלה לבד
 כיון שאינם פועמים טעם י"ש בהמשקה הניתן בתוכו :
 מ. א"ב להגטיל על דרך זה להפוך חפירה ולשפוך
 שם מים רותחין עם אבנים מלובנים. ואם הנעלה בו
 ע"י עירוי מכלי ראשון עם אבנים מלובנים יש להם
 דין הנעלה בכ"ר ממש : מא. דין חביות העשויים
 מנכרים הרבה ועמד בהם י"ש חמץ או סכר אם מהני
 להם הנעלה. ויש חילוק בזה אם נשתמש בהם שבר
 או רק חמץ נוקשה בגון קראכמטל ונחלק לחמשה
 ענפים : מז. דין חביות של סכר שהדיוח יפה רק
 שלא הנעילו והחזיק בו כך כמה ימים קוה"פ יין או
 דבש הנקרא מעד או חומץ או בארשט של ירקות הנקרא
 בעריקים אם נאסרו לשתותם בפסח. ודין אם נתנו
 יין או דבש או מים בחביות שהחזיקו בו החלה י"ש
 חמץ ונחלק לחמשה ענפים : מג. א. דין יורה שבעל
 דה י"ש של חמץ או י"ש מפתם יינם אם יש לה
 תקנה להכשירה כדי לבשל בה י"ש של פסח. והאריך
 להתנהג בהכשר הכלים והמריצות. ושליכין פתח
 הכשר לפסח על הי"ש של פסח המובא ממקום אחר.
 ודין י"ש של פסח המובא ע"י עכו"ם או הנמכר ע"י
 עכו"ם בלא הותם כלל. ואם די בחותם אחד או
 דבענין חותם בתוך חותם : מד. ב. דין כלי שהחזיק
 בה כמה אם מהני לה הנעלה : מד. א"ב הנעלה
 מופלת למה שהוא עומד בעין. ואם לא נשתמש
 בכלי רק ספק חמץ או מופלת לה הנעלה אפילו אם יש
 בה גומות : מה. שד"א ללוש ולערך לצורך פסח
 צלפים ועריכות כל כל השנה. והאריך הוא הדין לענין
 דיעבד. ודין כלים וחביות שהחזיקו בהם כמה או
 בארשט מסובין ודין חביות או סכר כלי עץ שהם
 מנכרים הרבה אם להנעילם ע"י שיסרם במים כמה
 מעל"ע קודם ההנעלה. ודין חביות שאומרים האומנים
 שחושבים אותם בין הנכרים מבחוץ ומצפנים בעיה
 מנובל. ודין חביות שדבק ע"ג הכשר מבחוץ ואינם
 חמץ אם מותר להחזיק בו תשקה בפסח. ודין בשר
 מים

שמחזקין על הכלי ע"י התכת העופרת עליו אם מהני
 במקום ליבון נמור או במקום הנעלה בכלי ראשון.
 כ. יש שלשה מיני ליבון ויש מהם שאינם מועיל רק
 במקום שצריך הנעלה וגם יש מהם שאינם חשוב אפילו
 בהנעלה בכ"ר עומד אלל האש : כא. שפוד
 שולין עליו בשר ועופות כל השנה צריך ליבון
 לבתחלה. וכן חצובה צריך ליבון : כב. דין אגנות
 ומחזות שאופן בהן חמץ או שממנין בהן חמץ בתוך
 שמן ושמן האוץ להתנהג בהכשר אם בליבון או
 בהנעלה. ודין כלי גדול שאופן בהם לפעמים
 י"א י"א וא"א ללגום אם מהני להם הנעלה : כג.
 בהפ"מ סומכין על האומרים דחמץ מקרי היתירה
 בלע לענין שיעיל הנעלה דיעבד לבלי שכלע חמץ ע"י
 האור בלדד ובפרט במקום שהכלי הוא ג"כ אינה בת
 יומא : כד. דין הכשר פ"י ליבון באיזה כלי בעיני
 דוקא שהליבון יהי חזק עד שיהי ניצוצות נחזין מהכלי.
 ודין ליבון הטסין של העגולות קעכין האוץ להתנהג
 עם הכשר הקלוות המכוסים בלגנים ומים. ובאיזה מקום
 שצריכין להסיק וללכך או תחת הטסין מלמטה כדרך
 היסקו שם בכל השנה או מלמעלה במקום שמתמזגין
 שם. והאריך להכשיר קדירה של מתכת שדרך לבשל
 בה כל השנה אלל האש. ונחלק לחמשה ענפים : כה.
 דין מרדה של חמץ שא"י שרדו בה מלות קוה"פ :
 כו. טעם למה דאין מועיל הנעלה למרדה של
 פץ. ודין אם רדו מלות ברחת של חמץ. ויש חילוק
 בין כלטה ברחת מתחלה חמץ נמור או רק מחמה
 שנתרככה ולא נתבקעה : כז. ב"י שיש בו פלאי
 דצריך ללכך במקום העלוי אם בעין שיהיה הליבון עד
 שיהי ניצוצות נחזין ממנו : כח. ב"י שיש בו פלאי
 וקדמה בליעת החמץ לפלאי לא מהני הנעלה במקום
 הפלאי ובעי ללכך שם ואם יש חילוק בזה בין חמץ
 לבין שאר איסורין : כט. א"ב העלוי נתחבר ע"י
 התכת עופרת יש להקל ע"י הנעלה גם במקום הפלאי :
 ל. ב"י הצריך הנעלה יש דיעות חלוקות אם מהני
 לו איפיו הדליל שמצפין אותו שיהיה במקום הנעלה :
 זנכין להחמיר להנעילו אחר הניפוי : לא. דין בית
 שאור וחרוסת או מדוכה שזכין בה דברים חריפים עם
 חמץ אם מהני להם הנעלה או צריכים ליבון : שס.
 דאריך להתנהג עם מדוכה של גדיל או של עץ שא"א
 ללגום : לב. ב"ר דבר הצריך הנעלה או ליבון צריך
 ללגום או להנעילו דוקא באותו דל שכלע בו האיסור :
 לג. מדוכות שאין דרך לדוך בו כל השנה רק
 פלפלין בלא חמץ אין צריך להנעילו רק משום חומרא.
 לה. דין חביות שהחזיק בו י"ש חמץ לקיום באיזה
 אופן צריך להנעילו ודין אם החזיק בחביות יין שמעורב
 בו י"ש אם מהני לו הנעלה. ודין כלי זכוכית שהחזיק
 בו י"ש לקיום : לו. א"ב להנעיל גביע של כסף
 ששותין בו י"ש כל השנה. ושם מהמירין שלא יועיל
 הנעלה לכלי שהחזיקו בו י"ש אפילו ע"י כישול תחלה
 במים ואפר. ודין הכשר הכלים של הפאכיריק של
 מי ואלע : לו. א"ב מבשל את הכלי תחלה במים ואפר
 מהני לה הנעלה או ימיו גדיל אפילו כשהחזיקו בו

מים שנפל למדו כמה פלעשיר מלאים שכר וסתומים
 אם מותר להשתמש מהבאר הנ"ל בפסח ונחלק לאחד
 עשר ענפים. מו. דין הכיסוס של רחיים שנתחדשו
 בזמנינו שהם של משי אם יש להקל לצורך גדול לטחון
 בהם לצורך פסח אם הם של כל השנה: מז. אם
 להצריך נפה חדשה לצורך פסח. ודין נפה שנפל עליה
 מים בשעה שניפו בה קמח לפסח. ודין מצות כתוסים
 שניפו אותם בנפה של קמח פסח לאחר שניקו הנפה.
 נחלק לשלשה ענפים: מח. פ"רים שמולחים בהם בשר
 כל השנה אין למלוח בהם בשר לפסח והאיך הוא הדין
 לענין דיעבד: מט. האיך להכשיר ריב-איוזין של
 כל השנה. והאיך הוא הדין אם נשתמש בו בפסח
 או בער"פ בלא הכשר כד"ת. ודין ריב-איוזין שפררו
 עליו תחלה מזה כפולה או נפוחה ואח"כ פררו עליו
 מזה כשרה. ודין כלי שקולין בו קאפע או קאווע כל
 השנה. ודין רחיים של קאפע. ואם יש לקמח של
 מזה וקאפע מזה דין לה בלה. ונחלק לשמונה
 ענפים: נ. דין הכאמיווארין כל כל השנה אם
 מהני להם הגעלה כדי להשתמש בהם בפסח: נא. דין
 הכשר התיבות והשלחנות והשכפים שיש בהם פאליזים
 ובאיזה אופן שצריך להגעילם. ונחלק לשלשה ענפים:
 נב. המנהג להחמיר לכתחלה שלא להשתמש בקדירה
 שקורין כשר טאפ ודיעבד מותר. ודין כלי עם מים
 רותחים שיוצא הכל ממנה דרך שני קנים אם מותר
 לעשות באופן שקנה אחד יכניס לתוך דוד שמבשלין
 בו יי"ש חמץ והקנה השני יכניס לתוך דוד שמבשלין
 בו יי"ש של פסח: נג. אם מערה מים מכלי ראשון
 ואו אפילו מכ"ש על אבן המלוזן הוי כהגעלה בכלי
 ראשון: נד. האיך להתנהג בהכשר כלים שיש להם
 אונגים ובליות: נה. דין ידות הכלים של חמץ
 שנשתמש בהם בפסח במקום שלא הכשיר קוה"פ רק
 גוף הכלי ולא הידות: נו. יבוצ' להכשיר את הידות
 של הכלים ע"י עירוי מכלי ראשון: נז. דין כלי
 שתייה של חמץ ששמישין רק בצונן או כלים
 שבלעו מחמץ ע"י חוס כלי שני או כלי שלישי או
 כלי ד' שהים"כ אם לריכון הכשר לפסח והאיך הוא
 הדין לענין דיעבד אם לא הכשירם והשתמש בהם:
 נח. בר"ע דין הגעלה הוא דכתשמישו כך הכשרו.
 ודין כלי שרוב תשמישו הוא ע"י עירוי או בפלי שני
 ומיעוט תשמישו הוא בכ"ר. ודין איסור גוש רותח
 שהורק מכ"ר לפ"ש. ודין כלי נחשת שנשתמשו בו
 איסור ע"י עירוי מכ"ר אם הוא בולע ויש הרבה
 פוסקים דס"ל לכלי נחשת אינו בולע אלא האור מהלך
 תחתיו: נט. בר"י גדולה שא"א להכניסה כולה
 בתוך כלי ראשון ויכל להגעילה ע"י עירוי מכלי ראשון
 ואבן מלוזן: ס. כמה פרטים מדין כלי זכוכית
 של חמץ באיזה אופן שיש להכשירו לפסח. ודין כלי
 זכוכית ש"פ שנשתמש בו יין שיש בו תערובות מיי"ש
 חמץ ונתערב אותו כלי באחרים. ודין יין ש"פ שהוציאוהו
 מחבית דרך מינקת של זכוכית שנשתמש תחלה ביי"ש
 חמץ ונחלק לתשעה ענפים: סא. דין כלי ברזל
 מצופים מצפנים ומבחון בהיתוך כעין זכוכית לבנה

ק"ז. בו יבוארו כמה דינים מצוקמים מהרבה מקומות מפורדים השייכים להלכות פסח:

א. דין חמץ שנתבטל קוה"פ בששים אם אמרינן בו
 דחזור וניעור בפסח לאסור במשהו ויש בזה
 הרבה פרטים וחילוקי דינים מתחלת ענף א' עד סוף
 ענף ז' שבאות זה ובאות א' הלזה נמצא שנים ושלשים
 ענפים: שס ענף ג' ה' ט' דין יין לו שאר משקה
 שנפל

שקורין גישמעלנא או כעין זבז בלחה וכיוצא ונשתמשו
 בחמץ או בשאר איסורין או שזב תחתיהם איזה איסור
 או בשר וחלב כשהם רותחים אם מהני להם הגעלה
 או שצריכים ליבון: סב. דין כלי כסף או של עץ או
 של חרס חדשים המצופים מבחוץ או מצפנים
 בהיתוך זכוכית או במממנים אם מותר להשתמש בהם
 בפסח והאיך להתנהג בהם כשהם ישינים. ודין טאלין
 המצויירים שקנה אותם מעכומו"ז אם מותר להשתמש
 בהם בפסח. ודין כלים הצבועים אשר מצוי שהגליזו
 מבחוץ יקפזן לפעמים מהכלי באיזה מקומות ודרכם
 ליקח זבז המעורר בשפירטום מיי"ש חמץ וזוהי יצטו
 המקומות הנקלפים שלא יהא ניכר הפגם אם מותר
 להשתמש באותן הכלים בפסח. ונחלק להמשה ענפים:
 סג. שר"א להגעיל רק במים בלבד ולא בשאר משקין
 וגם אפר אין לערב בתוך המים שמגעיל בהם.
 והאיך הוא הדין לענין דיעבד אם כבר הגעיל בשאר
 משקין או במים המעוררים באפר: סד. שר"א
 להניח הרבה כלים ביחד לתוך הכלי שמגעיל בהם משום
 דבמקום נגיעתן זכ"ז אין נגעלין יפה. סה. באיזה
 אופן מותר להגעיל כלים מהלכ לבשי: לו. איכפא.
 ודין כלים של מי רגלים או שאר דבר מאוס כגון
 כלים שמכבסין בהם בגדים שיש בהם מילמולי יעה
 וכנים אם צריכים להגעילם או ללכנס כדי להשתמש
 בהם: סו. מותר להגעיל בתוך קדירה ששטלו בה
 יין צמוקים או ביצים. ודין כלי שעירו ממנו רותחין
 על כלי עץ חמץ להכשירו אם מותר אח"כ להגעיל
 בתוכו כלי כסף: סז. אם מי ההגעלה לא העלו
 רתיחות בשעה ההגעלה צריך להגעיל פ"ב. ואם שימש
 בו בפסח בלא הגעלה פ"ב יש להסתפק אם לאסור
 בדיעבד: סח. דהאיך להתנהג בהגעלת יורה גדולה
 שאין יכול להכניסה לתוך כלי אחרת כדי להגעילה.
 והאיך להתנהג בהגעלת כלי שנשפך עליו מבחוץ איזה
 איסור רותח בעת עמידת הכלי אלל האש: סט. דין
 הגעלת כלים בער"פ עד איזה זמן שמותר להגעילם
 ביום ער"פ. ובאיזה אופן שמותר להגעילם בער"פ
 עד הלילה או בחוהמ"פ: ע. טעם למה שנהגו לשטוף
 הכלי במים קרים תכומי לאחר ההגעלה: עא. שר"א
 יגעיל כ"א מי שהוא בקי בדיני הגעלה ותוכחת מוסר
 לאותן שאינן נזהרין בזה ועי"ז באים לידי כמה איסורים:
 עב. דין כלי שהכשירו צריך להיות ע"פ הוראת חכם
 ואמר ישראל אחד דלא גמיר שהוא הכשירו וחלף והלך
 לו וליתיה קמן דנשייליה באיזה אופן הכשירו למען
 דעת אם הכשירו כד"ת:

מפתחות לכל הדינים הנמצאים בספר מעדני שמואל יד 27

כדי נעילה וחתך אח"כ בסכין של פסח בלוחו כדי נעילה : שם ענף ל . דין משהו חמץ שנתערב במזלזל בשעת לישה ונאפו קוה"פ : שם ענף לא . דין נותן מעט לפגם שנעשה קודם הפסח אם חוזר וניעור בפסח : שם ענף לב . דין תבשיל שנתבשל בכלי חמץ בת יומא קוה"פ אם יש היתר לאוכלו בפסח . ואם עירו תבשיל זה אח"כ לכלי של פסח כשהוא רותח אם נאסר הכלי . ודין כלים של פסח שהדיחו אותם אחה"פ במים רותחין בכלי חמץ נקיה וכו' :

בבאן גשלמו השנים ושלשים ענפים הנמצאים באות א' שבסימן קי"ז .

א . דין חטה שנמצאת בער"פ בתוך תרנגולת מבושלת או ללוויה או מלוחה . ודין אם לא הסיר החטה מן התרנגולת עד שנכנס הפסח ונחלק לששה ענפים : ג . דין חטה בקועה או שנתרככה שנמצאת בתבשיל . ודין אם נתערב משהו מתבשיל זה לתבשיל אחר , ודין חטה שלא נתרככה כלל שנמצאת בתבשיל . ואם יש חילוק בין נמצאת החטה בתבשיל בימים הראשונים של פסח או חוהמ"פ לבין אם נמצאת בימים האחרונים של פסח ומהו הפי' של חטה בקועה או נתרככה . ודין אם השהה התערובות משהו מיום ראשון של פסח ליום אחרון של פסח ויש בכל זה הרבה פרטים נחלק לשנים עשר ענפים : ד . כרי שני ומכש"כ עירווי מכ"ר אוסר לענין חמץ בפסח בכלי לדעת כמה פוסקים . ודין דבר גוש שבכלי שני בפסח , ודין ריחא של חמץ בפסח אם אוסר דיעבד ונחלק להמשה עשר ענפים : ה . דין משהו חמץ שיש ספק אם נפל לתבשיל כגון קליפה משיבולת שנמצאת בתבשיל ויש ספק אם היא קליפת החטה בעצמה וכל כיוצא בו מוספק משהו חמץ בפסח . ודין חמץ בזונן אם אוסר בפסח ונחלק לשנים עשר ענפים : ו . מעט למא בגזרו חכמים דחמץ אוסר במשהו . ודין חמץ נוקשה אם יש לו ביטול בששים . ודין קמח שנילוש במי פירות עם מים אם יש לו דין נוקשה או חטה שנמצאת במי פירות עם מים , ועוד כמה פרטים באיזה אופן מקרי חמץ נוקשה . ודין נייבאלאווס שנתערב בקמחא דפסחא , ודין שמרים הנמכרים במשקל אם יש להם דין חמץ נוקשה , ודין יי"ש הנעשה מתבואה חמוצה שקורין מאלץ או משמרי שכר שעורים יש בו דיעות חלוקות אם מקרי נוקשה ולרוב הפוסקים יש לו דין חמץ גמור ונחלק לאחד עשר ענפים : ז . דין כלי של חמץ אם אמרינן בו סתם כלי אבי , ודין משהו ונוטל"פ או ריח משהו אם אוסר בפסח , ודין תרי משהו אם אוסר בפסח ונחלק לשנים עשר ענפים : ח . באיזה אופן מצרפינן דעת השאלות דס"ל דגב חמץ בפסח בטל בששים , ודין עכו"ם שהשליך חמץ בפסח במזיד לתוך תבשיל של ישראל וסלקו הישראל מיד מן התבשיל אם גם בכה"ג אוסר במשהו , ונחלק לששה ענפים : ט . דין נוקשה שנתערב בפחות מששים או יבש ביבש או חמץ גמור שנתערב יבש ביבש אם מותר בהנאה או בשהייה . ואם מותר

שנפל פת לתוכו אם מהני לו סינון : שם ענף י' . דין גפה שניפו בה קמח או חטים ואח"כ שאבו בה הזוהמא של מי דבש : שם ענף יא . דין פירור חמץ של עיסת קמח יבש שנתערב ונתבטל בששים בשאר הקמח קוה"פ אם חו"נ בפסח ודין אם אין מנה אחרת רק מקמח שנתערב בו פירור חמץ הנ"ל איך יתנהג כליל אי"ש"פ בקיום אכילת כזית מנה : שם ענף יב . מים חמוצים שנתערבו במים הכשרים ונתבטלו קוה"פ י"א דאין דינם כלל בלח שלא יהא חו"נ כיון דהוי כלכתחלה כיון דאפשר למצוא מים אחרים : שם ענף יג . קמח חמץ שנתערב בקמח פסח מקרי לח בלח ואינו חו"נ : שם ענף יד . גב לחומרא אמרינן דקמח בקמח מקרי לח בלח : שם ענף טו . אם נתערב קוה"פ לח בלח או יבש ביבש פחות מששים אם מותר להוסיף עליו קוה"פ עד ששים כדי לבטלו : שם ענף טז . דין חטים חמוצים שנתערבו קוה"פ ברוב חטים כשרים או שאר יבש חמץ ברוב יבש מנה אם יש תקנה לזה שיהא מותר לאוכלם בתוך הפסח . ודין חמץ נוקשה יבש שנתבטל ברוב יבש מנה בפסח : שם ענף יז . דין מנה שרדו אותה במרדה חמוצה ונתערבה באחרות : שם ענף יח . דין מנה שיש בה ספק חימוץ או ודאי חימוץ שנתערבה ברוב מזלזל כשרים ואינה ניכרת . ואם מותר לדון ולטחון הכל קוה"פ ודין מזלזל שלומות או מזלזל גדלים שבא עליהם אבק של קמח חטים או שיש ספק אם בא עליהם אבק מקמח חטים : שם ענף יט . דין כלים של חמץ שנתערבו ברוב כלים של פסח קוה"פ . ואם יש חילוק בין כלי מתכת לבין כלי חרס : שם ענף כ . אם אמרינן בפליטת הכלים דחו"נ : שם ענף כא . דין דגים ובשר וגזינה שנמלחו קוה"פ שלא בכוונה לשם הפסח . ודין תבשיל שנתבשל קוה"פ בכלי של חמץ : שם ענף כב . דין חמץ נוקשה בערב פסח מושעה ה' ואילך עד הלילה : שם ענף כג . דין מחבל לזון שנחתך בסכין של חמץ קוה"פ ואין ידוע אם הסכין היה נקי מחמץ : שם ענף כד . דין שומן שהותך קוה"פ בכלי של חמץ ונתערב בתבשיל בפסח במשהו או בפחות מששים : שם ענף כה . שרץ לאכול בפסח דברים שנמלחו קוה"פ במלח כזה שלא בדקוהו מפירורי חמץ . ודין הערינגא אם לאוכלו בפסח . ודין טאלפיין מלח אם מותר להשתמש ממנו בפסח : שם ענף כו . דין כרכשות הממולאים שנעשו שלא לשם פסח , ודין דגים חיים שהוגה לתוך פיהם פריסת חמץ עם יי"ש קוה"פ כדי שיטארו חיים אם מותר לאוכלם בפסח , ודין בעל חי אם צולע דבר חם : שם ענף כז . שרץ לנהל קמחא דפסחא סמוך למאכלים ומשקאות וכלים של פסח והאיך הדין לענין דיעבד . דין מנה מפורדת או טאלפיין מלח שנתערב בהם : שם ענף כח . דין שנתנוהו בכלי שהיה בו אבק מקמח : שם ענף כט . דין תבשיל שנמצא בו שלשה חטים או שעורים : שם ענף כס . דין דבר חריף או שאינו חריף שדכו אותו במדוכה של כל השנה אם מותר לאוכלו בפסח . ודין קאפפס שנקלה באבוב שאינו מוכשר לפסח : שם . דין דבר חריף שנאסר מחמץ

רק שהתחלת המעל"ע הי' בערב פסח וסוף המעל"ע מהכבישה כלה כליל ראשון של פסח, ודין חמץ שכבש בחומץ או ביי"ש של פסח אם אסור בכדי שירתיח, וכמה מינוטין הוא השיעור שירתיח, ונחלק לשבעה ענפים: יע. דין חמץ הנמצא בבאר של נכרי או של הפקר אם אמרינן בו ג"כ דאסור בפסח במשהו ויש בזה חילוקי דיעות יש מקילין ויש מחמירין. ול"ש פוסקים יש להקל בזה עכ"פ בספק כבש, ולדעת המקילין הנ"ל יש עצה לכאורה למכור הבצרות קוה"פ לנכרי ולכלול בתוך שאר מכירת חמץ. ודין אם עשה עכו"ם להכעיס והשליך חמץ לבצרות ישראל בפסח. ואם עד אחד ישראל נאמן לומר שנמצא חמץ בפסח בתוך הבאר, ואם אשה נאמנת בזה. ואם הבעלים יכולים לומר בכה"ג להעד או להאשה אינו מאמינך ויש בזה הרבה פרטים: כ. דין חמץ שנמצאת על הבשר בבעה שמונה הבשר במלחו או לאחר שכבר הדיחוהו ממלחו, או שנמצא החטה במים שהניחו בו הבשר להדיחו ממלחו ונחלק לתשעה עשר ענפים: כא. שרץ להבהב עופות על קש שיש בו עדיין השכלים שלו, ודין עוף שהבהבו על קש ושכלו ונמצא אח"כ איזה חטים מחומצים בשכלים שהבהבו בהם או בשכלים הנותרים: כב. דין חטה או שעורה בקועה שנמצאת בפסח בזפק העוף לאחר שהבהב העוף ביחד עם הזפק, ואם יש חילוק בין חטים שלמים או שבזרים, ודין מורסן שנמצא בזפק העוף או במיעוי אם אמרינן בו שכבר נתעכל ועד כמה הוא שיעור עיכול. ודין זפק מלא חטים שנמלח עם תרנגולית בפסח או בער"פ ונחלק לאחד עשר ענפים: כג. מיני חמץ שגזרו שלא לאכול קטניות בפסח. ובאיזה אופן שמותר לאכול קטניות גם בפסח. ואם מותר לעשות שמן ויי"ש ממיני קטניות, ואם מותר לאפות מצות ממיני קטניות, ודין קמח של קטניות שנתערב בקמח של חטים: כד. אם מותר לשתות בפסח ויי"ש הנעשה מקטניות: כה. קטניות שנתערבו בתבשיל בפסח אין אוסרים במשהו ול"ש אומרים הם בטלים ברוב בלבד. ואיזה דברים הם שנכללים בכלל גזירת קטניות ונחלק לחמשה עשר ענפים: כו. שרץ לאכול פירות יבשים בפסח אם לא שידוע שנתייבשו לשם פסח. ודין אם אין ידוע שנתייבשו בדרך הכשר ונתערבו אח"כ בתבשיל בפסח אם אין אוסרים במשהו. ודין דבש שיש עליו חשש שנתערב בו קמח סולת ונתערב בתבשיל בפסח ונחלק לששה ענפים: כז. דין פירות יבשים שקונין מעכו"ם, ודין פלוימען יבשים בפסח, ודין למוקים אם מותר לעשות מהם יין בתוך הפסח ואם נכבשו קודם פסח ולא סגסג קוה"פ אם מותר לסגסג בשבת שחל בער"פ ואם מותר לסגסג בתוך הפסח גופיה, ודין יום שביעי של פסח שחל בער"פ אם מותר לבשל אז את האמוקים לזורך שבת שהוא אחרון של פסח ונחלק לתשעה ענפים: כח. דין אונאריא הנעשית ממין לפת וגותנין אותה בתוך הקאפע אם לשתותה בפסח, ואם אין חשש לשתותה גם בשאר ימות השנה. ודין מושקיע נים ומושקיע בליהיט. ונחלק לחמש:

לעבול בפסח במקוה או לרחוץ במים חמים שנתערב בהם מים המוצים ודין טבאק שיש בו חשש תערובות שחר או ויי"ש חמץ אם מותר לעשנו או להריח בו דרך נחיריו. ודין ניירות שקורין כאפראם שכורכין בהם הטיטין או גילזיות שיש חשש שמדבקין אותם בדבק שיש בו חשש תערובות חמץ אם מותר לעשנם בפסח. ונחלק לתשעה ענפים: י. דין חטה או עיסה ד"ל לטעו ברותחין בפסח אם להתיר בדיעבד. ודין אם נחלטו במי פירות רותחין. ודין חמץ שנתערב בפסח בפחות מששים או בששים אם מותר למכרו לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו או ע"י פדיון דמי הנאת איסור לים המלח ונחלק לחמשה ענפים: יא. במה פרטים וחילוקי דינים בענין החזקת איסור מוזמן לזמן או ממקום למקום ובאיזה אופן שאין מחזיקין איסור ונחלק לאחד עשר ענפים: יב. מים שנתבשלו בפסח בקעסיל שמתמשים בו חמץ כל ימות השנה ולקחו מהמים ונתנו לתוך יורות וקדירות בפסח אם להתיר לצורך החולים שבצית החולים שאב"ס כיון שאינו רק משהו דרבנן. וטעם להמנהג שמחמירים שלא להשתמש בפסח בקדירה שמתבשילין בו צינץ בפסח: יג. דין חטה שנמצאת על המפה שעל השלחן בפסח ואין ידוע אם נפלה לשם מהתבשילין: יד. הגזקה ממשהו חמץ בפסח מוצע לו שלא יחטא, ושהמורה לאחרים אין לו להחמיר כ"כ בשביל אחרים, ושהזדמנות השאלות מחמץ בפסח וה"ה בשאר ימות הבנה תלויים בלימודו ובכשרותו ויראתו של המורה הורא, וטעם למה שמקילין לפעמים באיזה ענין במקום הפ"מ ושלא במקום הפ"מ מחמירין. ושבה"ז אפשר לומר שאין הענינים הנ"ל תלויים כ"כ במורה שבעיר: טו. דין באר מים שנמצא בו גרעיני תבואה או חתיכת לחם חמץ בתוך הפסח ונחלק לשבעה ענפים: עז. דין גרעיני חטה שנמצאו בנהר או במעיין אם גם הם אוסרים במשהו. ודין נהר שעומד אלל ברייא הויז והברייתא הולכת לנהר אם להשתמש ממנו בפסח, ודין מים המקלחים מן הנהר לבתי בני העיר דרך צינורות ונמצא חטים בנהר ונחלק לארבעה ענפים: יז. דין בצרות שרוצים להשתמש מהם בפסח וקשה לנקות אותם מכל וכל קוה"פ. ודין באר ששמשו צו קודם פסח בכלים ששתמשין בצרייא, ודין באר עמוק שנפל להיכ חתיכת לחם קוה"פ ואין שם באר נחר אם מותר להשתמש ממנו בפסח ע"י סינון בבגד עז. ודין אם מצאו להם קף בבאר ביום א' של פסח קודם שיהיו מעל"ע והוציאו תכומ"י ואח"כ ביום ב' מצאו שם עוד הפעם חתיכת לחם ונחלק להמשה ענפים: יח. דין פת לחם חמץ שנפל לבאר בפסח אם מהני לו סינון, ודין אינן אם אסור בפסח. ודין אשה שעסקה בידיה בעיסת חמץ ואחר שרחצה ידיה תחנה ידיה לתוך בארשט של פסח ואח"כ מצאה קצת בצק שנדבק באמצעה אם לחוש בזה שמה נפרך ממנו לתוך הבארשט. ושבעת הדחק יש לכמוך על דעת הפוסקים שגם בפסח מהני סינון בבגד עז אם לא שהה החמץ בתוכו מעל"ע בצונן. ודין חמץ שנכבש בבאר וכיוצא מעל"ע בצונן

מחשם הוחזק שם מעט גרגרים של חטים והאיך להתנהג
בזולה שזו עליו הרופאים לשתות מי בעורים ונחלק
לחברעה ענפים : מ. אם מותר לקסף המזות במי
פירות או במים ומלח קודם אפיתן או לאחר אפיתן.
ובאיזה אופן נקרא מזה עשירה. וכשים ששים במים
בלבד נגד המי פירות בלי הצטרפות הקמח טוב לא
נקרא מזה עשירה : מא. יש נוהגין שלא לאכול
עופות בפסח אלא"כ ונאכלין אותם כל ימי הפסח דבר
שחין בו חימוץ : נב. האיך להתנהג בנתינת מורסן
לפני עופות בפסח : נג. קודם הפסח כשהוא
סמוך לפסח יזהר כשנותן מורסן לפני עופות שלא
יתלחלח המורסן במים : נד. שלא לאכול בפסח
סובין ומורסן לבהמתו אפילו כשהם יבשים ואפילו
כשהם מקמח של פסח : מה. מו. האיך להתנהג
בנותן לבהמתו לאכול תבואה בפסח. ואם מותר ליתן
לה תבואה שיש בה גרעינים מלומדים : מז. שלא
להנות חמץ בפסח בשביל עכו"ם וכן שלא לשמור חמץ
שנ עכו"ם בפסח. ודין ישראל המשמש בבית עכו"ם
או בביתם של בני מקרא [שקורין קראים] אם מותר
לשמש שם ולשרת שם גם בפסח. ואם מותר להשכיר
א"ע לעשות מלאכה לעכו"ם בפסח בהשלכת חמץ של
עכו"ם לאיבוד ונחלק לחמשה ענפים : מח. הדין
ששומר לישראל לקנות חמץ בפסח בשביל עכו"ם.
ודין אם הישראל קנה חמץ בפסח בשביל עכו"ם. ואם
מותר לקנות יי"ש חמץ מאדונים בחוהמ"פ ע"מ שיקבלו
מהאדונים אחר"פ. והאיך להתנהג במי שקנה שטר
שעורים מעכו"ם קוה"פ ויוכל להיות שהעכו"ם יעמיד
את השטר לישראל בתוה"פ. ודין ישראל שמכר
לנכרי קוה"פ כל חמץ שיש לו בכל מקום ואח"כ
בחוהמ"פ הביא בע"ג לישראל חבית יי"ש חמץ אשר
כבר קנהו הישראל עוד קוה"פ מסוחר אחד ועוד
פרטים בענינים כאלה ונחלק לששה ענפים : מט. דיין
ישראל שנתן מעות לנכרי לקנות לו חמץ לפני הפסח
והישראל חושש שמא יקנה הנכרי את החמץ בתוה"פ.
ודין שמרים שקנו אותם קוה"פ והשמרים
הגיעו ע"י בי דואר לישראל בתוה"פ ולא קיבל
הלוקח את השמרים מהבי דואר עד אחר"פ. ודין מי
שנשלח לו על הבי דואר מיני חמץ למשלוח מנות והמקבל
לא היה בביתו וגשאר המשלוח מנות בהבי דואר עד
אחר"פ ואז קבלו מהבי דואר ורצה שהוא חמץ : נ
נא. אם יש היתר למה שנהגו הסוחרים לקנות ולמכור
בתבואות בחוה"פ והוא מהנמנע שלא יהי' ביניהם כמה
גרגרים מחומאים ומבוקעים. ואם מותר לישראל להיות
סרסור בין נכרי לנכרי בקניית חטים כאלו בפסח.
ודין אם שלח ישראל למשרתו עכו"ם לקנות לו קוה"פ
תבואה הבאה מספינה והמשרת נתעבד ובא ביום
שני של פסח. והאיך להתנהג בפסח במסחר הנהוג
שקונים חוטי פשתן הכרוכים בעיגולים ולפעמים נכרך
על גבם חמץ קשה מסביב ונחלק לשלשה ענפים :
נב. אסור להשתכר באיסורי הגאה לכתחלה. ואם
עבר וקיבל המעות במקום שאסור להשתכר מותר
ליהנות ממנו : נג. האיך להתנהג במי שמחזיק יורות

לחמשה ענפים : כט. דיין תבשיל שנתבשל קוה"פ
בכלי חמץ ואין ידוע אם הי' הכלי ב"י בשעת הבישול
אם אמרינן בכה"ג סתם כלי אב"י וג"מ בר נ"ט.
ודיין תבשיל שנתבשל קודם פסח בכלי חמץ שאב"י
ודיין - נכבש קוה"פ בכלי חמץ שהוא ב"י ונחלק
לששה ענפים : ל. טעם למה שאין אוכלים בפסח
תאנים וזמזקים וזנים. ודין זמזקים שנעשו לשם פסח
שנמלא ביניהם ג' פירורי לחם. ודין זמזקים שיא
פליהם קול שנתבשלו קוה"פ במים בכלים שאינם
מיוחדים לפסח. ונחלק לשלשה ענפים : לא. דיין
קליפת פאמערלאנין שנתבשלו קוה"פ ועירבו אותם
במקרחת או ביי"ש של פסח אם מותר המרקחת והיי"ש
לפסח ונחלק לשני ענפים : לב. דיין שתיית קאפפע
וטהע בפסח ונחלק לשני ענפים : לג. דיין יין זמזקים
האיך להתנהג בעשייתו. והאם מותר לסגנו בשבת
זיו"ט. ודין יין זמזקים או יין ענבים שזובעים אותם
במראה אדום או לבן אחר אם לחוש בו מחשש חמץ.
ודין יין שנתערב בו יי"ש חמץ או שהחזיקו היין בחביות
של יי"ש חמץ אם מותר לשתותו בפסח. ודין יין
שהושם בחבית של יי"ש חמץ ואח"כ עשו יי"ש מהיין
הלזה אם מותר היי"ש לפסח. ודין יי"ש של פסח
שנשלח ע"י עכו"ם ואח"כ נמלא שנחסר מהמדה ואם
יש חילוק בין אם היי"ש הי' מחותם תחלה או לאו.
ונחלק לשבעה עשר ענפים : לד. במה פרטים בדין
זאפרען. ובדין זיקור קאנדיל. ובדין פלפלין שקורין
פעפיר שיש בו חשש זיוף שמערבין בו עיסה. ובדין
געגילוך וקנמון וזננביל ועוד שאר מיני בשמים ונחלק
לששה ענפים : לה. דיין מלח שנמלאת בו חטה מרוככת
ואח"כ מולחו בש- במלח הלזה : לו. דיין אכילת דבש
בפסח. ודין הכשר לפסח את היורה ושאר הכלים
שנבשלים בהם זיקור. ודין זיקער שלא נעשה לשם
פסח ונתערב ביין או במשקה ווישניק ודין זיקור או
יין שיש בו חשש תערובות יי"ש חמץ או משקה רו"ם
ונחלק לאחד עשר ענפים : א. האיך להתנהג בעיסה
הנילושה במי פירות לצורך חולה או זקן והאיך להתנהג
בהפרשת חלה מעיסה הג' : לו ב. במה פרטים
מדין עשיית רפואה מחמץ בפסח ומדין אכילת ושתיות
רפואה מחמץ בפסח הן לצורך חולה שאב"ם והן
לצורך חולה שבי"ם ונחלק לאחד עשר ענפים : לח.
באיזה אופן מותר לחולה לאכול ולשתות חמץ בפסח
ואם לסמוך בזה"ז על רופא עכו"ם או רופא ישראל שהוא
חשוד להלל שבת ולאכול חמץ בפסח ולאכול ביוה"כ
אם אומר הרופא שהחולה נחוץ להקל בכל אלה כיון
דאנו רואין בזה"ז שחולאת כל דהוא מקילים הרופאים
שלא להתענות ולחלל שבת ולאכול חמץ או שאר איסורין.
ועוד כמה פרטים בענין רפואה מחמץ בפסח ונחלק
לשמונה ענפים :לט. דיין חולה שע"פ אמירת הרופאים
יש חשש סכנה אם יאכל מזה ומרור והוא רוצה להחמיר
ע"י ולאכול אם יוכל לברך עליהם. ודין חולה שע"פ
אמירת הרופאים אינו ראוי לאכול פת מחמשת המינים
דק תמיני קטניות שקורין קאקעריזים וכיוצא או שאנו
בלי הרופאים לשתות מי אורז והמקום שגיסל האורז

אין מעכבין זא"ז. ודין מי שאין לו אלא כזית מרור ואין לו ירק לטיבול ראשון: כא. אם לריבין הפסק מפה בין מנה לנה בשלשה המלות שבקערה יש מנהגים שונים בזה: כב. נכון ליקח זרוע של מלה. ואם אין לו זרוע יקח שאר דבר: כג. כד. ציור הסדר מהקערה כגון המרור והחרוסת והכרפס והביצה וכו': כה. **מעם** להמנהג שלובשין את הקיטיל בשעת אמירת הגדה: כו. אם אכל לובש את הקיטיל יש דיעות בזה: כז. **אבל** שנהג אכילות שעה אחת קודם הרגל יש דיעות בזה אם חייב בהסיבה. אבל אם לא נקבר מתו עד הרגל נוהגין שלא להסב כלל: כח. דין בן אכל אביו אם חייב בהסיבה: כט. דין תלמיד אכל רבו אם כריך הסיבה: ל. **באיזה** אופן אמרינן דכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט:

ק"ט. בו יבוארו כמה פרטים בדיני סדר ליל פסח

א. דין אם שכה לברך ברכת שהחיינו בליל ראשון של פסח או בליל שני של פסח ונזכר תוך ימי הפסח עד אימתי הוא מצרך שהחיינו: ב. **תינוק** ותינוקות שהגיעו לחינוך לריבין להשקותו רוב מכל כוס של ארבעה כוסותן שמחזיק רביעית. ג. **באיזה** אופן מקרי הגיע לחינוך: ד. אימתי מווגין כוס של אליהו, וענין אמירת הד גדיא: ה. כמה שנהג שררה בליל פסח בזה יאמר לו מה שנהג שררות וגאולה כל השנה: ו. **לכתחלה** צריך לשנות כל הכוס וצדיעבד סגי בשתיית רובו: ז. דין אם לא שתי רוב הכוס בפעם אחת רק בשתי שתיית: ח. דין כמה הוא שיעור רביעית: ט. גם הנשים חייבות בכל מצוות הנוהגות באותו הלילה וגם לנשים המקבלות מן התמחוי חייבים ליתן להם מן התמחוי על ארבע כוסות: י. נשים חייבות באכילת מנה בלילה הראשון מן התורה. ואם נשים רשאות לעשות להם הסדר בהזכרת נשים לעצמן: יא. **הבעה"ב** עם כל ב"ב יטלו ידיהם כדין נטי' לאכילה קודם הכרפס אך שלא יברכו ענט"י: יב. **דבר** שטיבולו במסקה צריך נטילה בלא ברכה. ודין אם שכה ובירך על הנטילה שקודם הכרפס: יג. **שרץ** לאכול מהכרפס רק פחות מכזית ואם אכל ממנו כזית ג"כ לא יברך עליו ברכה אחרונה: יד. אם אין לו כרפס לברך עליו בפה"א ולפטור את המרור אז לא יברך על המרור רק על אכילת מרור בלבד: טו. אם אכילת כרפס צריך הסיבה יש דיעות ואנו נוהגין שלא להסב באכילת הכרפס. טז. **שרץ** להלק המנהג האמצעי כי אם ביד ולא בסכין. והאידן יתנהג מי שאין לו רק שתי מצוות שלמות: יז. **מעם** למנהג שנוהגין התינוקות לחטוף האפיקומן זה מזה. ובדבר מה שנוהגין שהתינוקות גונבים את האפיקומן מתחת הכסת: יח. אם להסיר הכשר מהקערה בכמה שמגביהין אותה בשעת אמירת הא' להמא' ובשעת אמירת פסח שהיו אוכלין: יט. **חייב** הזכרת יציאת מצרים לא סגי בהרהור בלבד וצריך דוקא להגיד בפה: כ. יש חייב לפרט

אז רחייט מהלדון ובפסח מצבילים ומוחנים בהם חמץ ונומנים מזה אחת חמץ להמחיק היורות והרחיים מכל מה שמצבילין ומוחנים שם: כד. אם להשכיר כלי חמץ לגוי שיבשל בו בפסח או חדר שיחזיק בו חמץ בפסח. ואם מותר להחם חמץ בפסח לצורך רחילה וכביסה וחפיפת הראש בכלי הצלוע מחמץ או בחצית של יו"ט חמץ. ואם להחזיק חלב הנחלב בפסח בכלים של כל השנה ולהשהות בהם החלב עד אחר הפסח לעשות מהם גבינה ונחלק לחמשה ענפים: כה. אם מותר ליתן בהמתו לנכרי בפסח כשיודע שהנכרי יאכילה חמץ בפסח. ודין בהמות שהנכרי והישראל הם שותפים בהם. ונחלק לחמשה ענפים: כו. דין חיל המלך שבא לעיר ורואים דוקא שהיהודים יתנו להם יו"ט חמץ ולא מעות: כז. נח. נט. ס. האידן להתנהג בחולה או בתינוק חולה שלריכים להאכילם חמץ בפסח: סא. אם מותר לשנות החלב הנחלב בפסח מזהמות נכרי האוכלות חמץ בפסח יש הרבה מקילין והרבה מחמירין ובע"י יחמיר בזה. ודין אם מותר לשחוט בפסח בהמות ועופות האוכלות חמץ כדי לאכול מבשר' בפסח:

ק"י. בו יבוארו כמה פרטים בדיני הכנת הסדר.

ח. גם באין לו יין כשר לארבע כוסות מ"מ אסור לשנות סתם יינם: כג. ג. ד. **איזה** דברים מותר ליקחם לצורך טיבול הראשון שהוא כרפס: ה. דין מרור שתלשו עכו"ם ביום א' של פסח לצורך ישראל אם מותר לאוכלו בליל ב' בפסח. ודין מרור ששכחו בקרקע קוה"פ אם מותר להוילאו ביו"ט: ו. **יוצאין** באכילת מרור גם בהריין שנתפרר בריבאיין לפרורין דקין ודלא כיש מחמירין בזה: ז. **מעם** למה שלא אסרו אכילת מנה ומרור בפסח שחל בשבת משום שמה יעבירו ד' אמות ברה"ר: ח. **באיזה** מין ירק שיוצאין ידי מרור: ט. אין יוצאין ידי אכילת מרור אם בעלים כמושים: י. אין יוצאין ידי אכילת מרור אם הוא כבוס בציר או חומץ או מבושל. ודין מרור כבוס במים גע'ע אם יוצאין בו: יא. **החרוסת** שמטבילין בו המרור יש לרככו בתוך יין או חומץ אדומים: יב. אם לא ריכך החרוסת ביין מער"ש שחל בער"פ ירככו בשבת ע"י שינוי: יג. האידן לעשות ביו"ט את המי מלה של צורך טיבול הכרפס אם לא עשאו מעיו"ט ואם יש חילוק בין כשחל יו"ט בשבת או לא: יד. יש סמך מגמרא ומדרש לאכול דגים בפסח. ושיט' להזמין בשר ודגים ויין כפי כחו מן המשובח למנות שמחת יו"ט: טו. יש לאכול ביום ראשון את הביצה מבוסלת שהיתה מונחת על השלחן בשעת אמירת ההגדה בליל ראשון. וכמו כן יאכל ביום שני את הביצה שביל שני: טז. אם מותר לאכול בשתי לילות הראשונות בשר שללאו ואח"כ בשלי: יז. **שצריך** לישב בהסיבה דרך חירות: יח. **מנהגינו** שהבני בית מליעין מקום מושב והסיבת הבעה"ב בעוד שהוא צדיכ"כ בחפילת מעריב: יט. **נוהגין** להכין קודם הקידוש את הקערה וכל מה שצריך: כ. **מצה** ומרור

מרור כזית שלם משום חולאת או משום סיבה אחרת.
 אם יש מזה קצת עכ"פ כמה שפועם מרור כל שהוא.
 ודין מי שנתעבד בדרך בער"פ ונשאר בליל פסח בכפר
 וכיוצא בו במקום שלא יוכל לקיים שם אכילת מצה
 ומרור וכו' ועבר והלך בלילה חוץ לתחום כדי ליכנס
 לעיר לקיים מצות אכילת מצה וכו' אם נריך כפרה
 על מה שחילל יו"ט בזה : מ. אם אין לו מהמינים
 שיוצאין בה ידי מרור יטעום עכ"פ שאר עשב מר בלא
 ברכה לזכר בעלמא : מא. אם טועם מאותן
 המינים שאין יוצאין בהם יוכל לפולטו לאחר
 שירגיש טעם מרירות בפיו. ולש אומרים אין לטעום
 בכל ענין מאותן המינים שאין יוצאים בהם אפילו אם
 אין לו מאותן שיוצאין בהם : מב. דוקא בשתי
 הלילות והראשונות חסור לאכול עלי אכל בשתי ימים
 הראשונים מותר. ואם מותר לאכול עלי בער"פ מבע"י
 לאחר חלות : מג. ב"ש שאלו לאחר שכבר נתבשל
 ג"כ חסור לאוכלו בליל פסח. ובאיזה אופן נקרא עלי.
 ודין בשר ששלו ואח"כ בשלו אם לאוכלו בליל פסח
 ודין בשר ששהה ג' ימים בלא הדחה ומליחה שאין
 לו תקנה בלא בליל האריך להתנהג בו בליל פסח : מד.
 צריך לזהר לאכול האפיקומן קודם חלות. ודין אם
 נתאחר ולא אכל הכזית מצה ומרור עד אחר חלות האריך
 להתנהג אז בענין הברכה על אכילת מצה ועל אכילת
 מרור : מה. אעפ"י שהאכל על השוכב הוא מוזק לו
 מ"מ אכילת אפיקומן לנריך לאוכלו על השוכב אינו
 מוזק : מו. דין אם נפל עליו תרדמה בלא מצאע אכילת
 הכזית של האפיקומן ולא אכל כזית שלם : מז. ש"א
 לאכול שום דבר ושלא לשתות שום משקה לאחר אכילת
 אפיקומן חוץ ממים : מח. הא דמהדרין שיהי' לו
 מזומן הוא דוקא בבני אדם שיודעין פירוש המלות :
 מט. מי שרצה לילך מבית לבית לאורך מזומן באיזה
 אופן מותר לעשות כן : נ. פירוש המאמר של כל
 דבפין ייתי ויכול : נא. רבתיחלה ישתה כל הכוסות
 בהסיבה. ודין אם שתה איזה מן הכוסות בלא הסיבה :
 נב. אימתי אומרים שפוך חמתך : נג. טעם למה
 שאומרים חזי הלל קודם הסעודה וחזי הלל לאחר
 הסעודה : נד. רבתיחלה הוא מצוה מן המצוות
 לומר הודו ואנא בשלשה אנשים שהגיעו לכלל מצות אך
 אין נריך לערוה אחריהם ודי באשתו ובניו שהגיעו לכלל
 חינוך : נה. מי שהיה מתלוץ על פיוט חד גדיא
 שאומרים בליל פסח ישאל מחילה על חטאיו : נו. דין
 שתיית טובאק ועישון טיטון לאחר ארבע כוסות :
 נז. דין שתיית קאווע אז עייר או שאר משקה שאינה
 משכר לאחר ארבע כוסות : נח. יש לעסוק כל
 הלילה בסיפור יציאת מצרים ולומר שיר השירים עד
 שתחטפנו סינה : נט. האריך להתנהג בק"ש שעל המטה
 בשני הלילות של פסח : ס. דין מי שהיין מוזקו אם
 לברך על שתיית היין של ארבע כוסות. ודין מי
 שאין לו רק כוס אחד או ב' האריך יתנהג : סא. דין
 מי שהוא חלוש בכמה מים רשאי למוג את היין :
 סב. במקומות שאין יין מצוי מצוה ליקח יין
 צמוקים : סג. אם אין לו גם יין צמוקים מותר
 לשתות

לפרש ההגדה נכשים ולקטנים. ואם יש חיוב על
 הנשים שיאמרו בעצמם את ההגדה : כא. ש"א
 להגביה הזרוע בשעה שאומר פסח שהיו אוכלין : כב.
 הגו"ן של ואמר [לפניו שירה חדשה] צריך לומר
 בשגו"ל תחת הגו"ן : כג. אנו נוהגין לברך ברכה
 ראשונה על כל כוס שמהארבעה כוסות. וברכה אחרונה
 אין מברכין רק אחר כוס הרביעי : כד. דין אם
 אכל הכזית מצה או מרור בלילות הראשונות בלא
 כונה לאכל או בלא ברטנו או שלא ידע שלילה הלזו
 הוא פסח או שלא ידע שזו הוא מצה או מרור אם
 יאכל בכה"ג ידי אכילת מצה ומרור : כה. האריך
 לאחר המצות בשעת ברכת המוציא ובשעת ברכה על
 אכילת מצה : כו. אם לברך בלשון על אכילת מצה או
 בלשון לאכול מצה : כז. בדרך אכילת מצה בשאר
 ימי הפסח [חוץ משתי לילות הראשונות] יש חילוקי
 דיעות בזה בראשונים ובאחרונים אם יש אז ג"כ מצוה
 לאכול מצה או שאין בשאר הימים רק חיבור לאכול
 חמץ אבל אין מצוה לאכול אז מצה ויכול לאכול בשאר
 הימים רק פירות וכיוצא : כח. דין שנים שהם בספינה
 ואין להם בלילות הראשונות רק כזית אחד של מצה.
 והאריך יתנהג מי שהוא חולה ואין יכול לאכול בלילות
 הראשונות רק כזית אחד. ודין מי שאין לו רק ג'
 מצות לשתי הלילות של פסח : כט. האריך להתנהג
 לכתחלה באכילת שני הזתים של המוציא ושל אכילת
 מצה והאריך הוא הדין לענין דיעבד : ל. דין מי
 שבלע מצה ומרור ולא הרגיש טעם בפיו אם יאכל
 בזה ידי אכילת מצה ומרור. ודין אם כרך המצה
 בסיב וכיוצא ובלעו כן. ודין מי שנחלה בגרונו והרופאים
 עשו נקב בהלקת כווארו ודרך שם יאכילוהו אם יוצא
 בכה"ג ידי אכילת מצה. ואם מאכילים אותו בכה"ג
 ביוה"כ אם יש בזה חיוב כרת. ודין חולה שבולע
 חמץ המוכרך בנייר שקורין פלאטקוס וכיוצא אם יש
 היתר בזה אפילו באין בו סכנה : לא. אם שורה
 הכזית מצה [שיוצאין בן] במים צריך לזהר לשירותו
 בדרך שלא יפסיד דין לחם : לב. אם מותר לאכל
 במרור הגזול והאריך להתנהג בענין הברכה על מרור
 הגזול : לג. יש נוהגין להחמיר שלא לאכול בלילות
 הראשונות ירקות וחזרת חוץ מהשיעורים שהם חיובים.
 ואם חיוב שיעור כזית מרור הוא מעיקר הדין. וכמה
 הוא שיעור כזית : לד. בשעה שטובל המרור לתוך
 ההרוסת לא ישהנו הרבה בהרוסת שלא יתבטל טעם
 מרירותו : לה. דין מי שאין לו מרור רק כזית מצומצם.
 ודין מי שאין לו רק שני זיתים מצומצמים על שתי
 הלילות אם להשאיר זית אחד על לילה השניה ובלילה
 הראשונה לא יאכל מרור לכריכה : לו. מי שקשה
 לו לאכול כל הזתים מותר לאכל במרור שהוא לכריכה
 בפחות מכזית ואפילו בכל שהוא : לז. ש"א
 להשיח בדבר שאינו מענין הסעודה מעת שצריך על
 אכילת מצה עד שיאכל המרור שכריכה : לז. ב. מרור
 בזה"ז אינו אלא מדהבנן. וכמה הוא שיעור כזית :
 לח. דין מי שהוא חולה ואכילת מצה ומרור מוזק לו
 האריך יתנהג באכילתם : לט. דין מי שאין יכול לאכול

אם שנה לאכול האפיקומן ולא נזכר עד לאחר ברהמ"ז:
סח. דין אם לא נזכר שלא אכל האפיקומן עד לאחר
שבירך בורא פרי הגפן על כוס שלישי: סט עא. דין
אם לא נזכר שלא אכל האפיקומן עד לאחר שבירך
בורא פרי הגפן על כוס ג': סט עא.
והוא איש כזה שרגיל לברך תמיד ברהמ"ז
בלא כוס: ע. האריך להתנהג לענין חתן בליל פסח
לענין שבע ברכות:

לשתות מעד לאחר כוסות: סד. דין מי שאין לו
בליל פסח מצה שמורה רק כזית אחד ושאר מצות
שאינם משומרים יש לו. או שאין לו גם שאינם
משומרים. בחיזה. זמן יאכל הכזית מצה של
שמירה הנ"ל. ודין מי שאין לו רק ג' מצות שלמות
לשתי לילות הראשונות: סה. דין מי ששכח לאכול
האפיקומן ונזכר קודם ברהמ"ז לאחר שכבר נעל ידיו
נמים אחרונים או שאמר הכ לן ונכרך: סו סז. דין

אלה ראשי התיבות מהפוסקים המובאים בספר מנחת שבת ובספר מנחת יו"ט ובספר מעדני שמואל.

חדשה. מחה"ש או מח"ה. מנהגית השקל. פמ"ג מ"ו.
פרי מגדים משב"ז זהב. מכה"ש. מסגרת השלחן.
מט"א. מטה אפרים. מנ"ש. מנחת שבת. מלבו"ט או
מלבושי יו"ט. מלבושי יום טוב. מנ"פ מנחת פתיש:
מח"ב. מחזיק ברכה. מנוה"ט. מנורה הטהורה.
מס"ז. מסגרת זהב. מנ"י. מנחת יעקב. מהד"ב
או מהד"ג. מהדורא ב' או מהדורא ג'.

[ג] נכ"י. נודע ביהודה. נכ"י. נודע ביהודה קמא.
נכ"י. נודע ביהודה תנינא. נ"א או נש"א.
נשמת אדם. נז"י. נזר ישראל. נז"ש. נזירות שמשון
נח"ח. נתיב חיים.

[ס] סד"ט. סדרי טהרה. סה"ז או ס"ג. ספר הזכרון.
או ספר זכרון והוא אחד. סד"ה. סמא דחיי.
[ע] עט"ו. עטרת זקנים. עיד"י. עיקר דינים.
עט"ח. עטרת הכמים. עול"ש. עולת שבת. עמה"ש.
עמודי השלחן.

[פ] פר"ח. פרי חדש. פ"ת פרי תבואה. פ"ח
על יו"ד או פ"ת על או"ה. פתחי תשובה על
יורה דעה או פתחי תשובה על אורח חיים. פרימ"ג
ח"א. פרי מגדים אשל אברהם. פרימ"ג מ"ו.
פרי מגדים משב"ז זהב. פרימ"ג אפרים מגדים.
פמ"א. פנים מאירות. פה"ד. פתח הדביר.
[צ] צ"צ החדשות. נמה צדק החדשות.

[ק] קוש"ע או קוש"ט. קיצור שלחן ערוך. קנה"מ.
קני המנורה. קו"א דבי רב. קונטרס אחרון דבי רב.
[ר] רי"ע. ר' יעקב עמדין. רע"א או רעק"א. ר'
עקיבא איגר. רב"פ. ר' ברוך פרענקל.

[ש] ש"ט. שלחן ערוך. ש"ע הרב הרש"ו. שלחן ערוך
הרב הר' שניאור זלמן. שב"י שבות יעקב. שב"י.
שב יעקב. שד"ח או ש"ח שדי המד. שט"ת. שטרי
תשובה. שו"מ. שאל ומשיב. ש"א. גם אריה. שו"ת
מהרי"א שאלות ותשובות. מרי יהודה אסהד.
[ת] תו"ש. תוספת שבת. ת"ש. תבואות שור. תל"ד
תהלה לדוד. תפ"י. תפארת ישראל. תו"מ או
תומ"ג. תורת מנחם. תשובת מהרש"ס. ח"ר או
ח"ש. תשובת מו"ה שלמה ארדפי חלק ראשון או
חלק שני.

[צ] ח"ר. אליה רבה: ח"ו. אליה זוטא. חו"ז. אור
זרוע. ח"א סתם בלא תיבת פמ"ג לפניו קאי על
אשל אברהם הנדפס בביב לש"ע והוא מהגאון ר' אברהם
אופנהיים. אהב"ש או אה"ש. אהבת שבת. קונטרס
אהב"ש. קונטרס אהבת שלום. ח"א מהגה"ק מביטשאטש.
אשל אברהם מהג' הקדוש מביטשאטש. א"ח. אורחת חיים:
[ב] בזה"ט. באר היטב. ברכ"י או ברכ"י. ברכי יוסף.
ברכ"מ. ברכת משה. ב"י. בית יצחק. בזה"ל.
ביאור הלכה. בכו"ש. בכור שור. בש"ר. בשמים
ראש. מכה"מ. מנן המחבר. ב"ש או ב"ש. בית
שלמה. בא"מ. באר משה:

[ג] גח"י. נזר אריה יהודה. גו"ר. גינת ורדים.
[ד] דגומ"ר או דגמ"ר. דגול מרצבה. דרה"ח או
דה"ח. דרך החיים. ד"ח. דברי חיים או דברי
הכמים. דע"ת. דעת תורה. ד"ת. דרכי תשובה.
[ה] הגה"ק מביטשאטש. הגאון הקדוש מביטשאטש.
הו"ד. הובא דבריו או הובאו דבריהם. הו"ד בנז"י.
הובא דבריו בנזר ישראל. הו"ד בסה"ז. הובא דבריו
בספר הזכרון. הו"ד בשד"ח. הובא דבריו בשדי
המד. הו"ד בתל"ד. הובא דבריו בתהלה לדוד.
הגר"א. הגאון ר' אלי:

[ז] זכ"א או זכ"ל. זכור לאברהם. הנד"מ או
הנדמ"ה. הנדפס מחדש:

[ח] ח"א או חו"א. חיי אדם: הכ"א. חפזת אדם.
ח"ס או חת"פ. חתם סופר. חו"ש. חוסן ישועות.
חו"י. הות יאיר. ח"י. הק יעקב. ח"ל. הכס לבי.
חושב"ס. חולה שאין בו סכנה. המד. המודי דניאל.
[מ] מ"ו או מו"ו. מורי זהב. מו"ט. מוצ טפס.
מומ"ד. מוצ טעם ודעת.

[י] י"א. יד אפרים. ישו"ע. ישועות יעקב. ישועה"ב.
ישועות חכמה. יד"י. יד יהודה.

[כ] כ"ס. כתב סופר. כה"ב. כורת הכרית.
[ל] לבו"ש או לב"ש. לבושי שרד.

[מ] מנ"א. מנן אברהם. מ"א. מגן אברהם. ספר
מ"ק. ספר אקרא קודש. מ"ב משנה ברורה. ספר
מיד"פ. מילי דפסחא. מקו"ח. מקור חיים. מעיו"ט.
מנחת יום טוב. מנ"מ. מנחת משה. מנ"ה. מנחה

בין דיני חודש ניסן וכו' ג' סעיפים :

א ואם כל זמן חודש ניסן אין אומרים תחנון וכו' ורא' צדוק הדין ואין אומרים צדקתך בשבת במנחה . נוהגין מראש חודש ואילך לקרות בכל יום פ' הנשיא שהקריב בו ביום . וביום י"ג קורין פ' בהעלותך עד כן עשה את חמנודה שהוא נגד שבט לוי :
ב וזו אין מתענין בו ואפי' יא"צ . אבל תענית חלום מתענין . והבכורים מתענים בע"פ

מעדני שמואל

בשנה העברה יכול עכשיו עוד יותר לפי ערכו או דילמא כיון שזה יש לו הרבה וזה מעט ראוי ליתן יותר למי שיש לו מעט ונשאל בזה ב"ע ע"כ : [ב] חודש ניסן . עיין בספר קצ הישר פרק פ"ח אות א' שכתב וזה לשונו [כתוב בתורה] החודש הזה לכם . "לכם" הוא אותיות מלך לרמוז שהחודש ניסן הוא מלך וראש לכל החדשים ויש ליתן טעם ע"ז כי יש י"ב [מיני] לירופי הוי"ה ועל כל חודש מאיר [מזין] נילין לירוף הוי"ה [אחד מן הי"ב לירופי הוי"ה הנ"ל] ועל חודש ניסן מאיר שם הוי"ה כפשוטו י' ה'ו'ה' וכשמתחלק [השם הוי"ה] לירופים הוא מורה על קלת מניעות רחמים גמורים משא"כ [אם] שם הוי"ה [הוא] ביושר וכסדר אז הוא מורה על רחמים גמורים ובשציל בן הנשמות הקדושות מתפללות בחודש ניסן על החיים כדי שהשם הוי"ה יהא מאיר על ישראל בהשקפה של רחמים ע"כ : [ג] ולא צדוק הדין . עיין ש"ע הרב הרש"ז סימן תכ"ט סעיף ח' דאין מספידין בכל החודש אלא לחם בפניו דהיינו צעוד שלא נקבר ע"כ . ועיין פמ"ג מ"ז סוס"ק תקמ"ז דלת"ח [בפניו] מספידין אפילו בערב פסח אחר חלות ע"כ . ועיין מג"א סוס"ק תקמ"ז דאין בזמניו דין ת"ח שידע הלכה בכל מקום ע"כ . אך בפמ"ג א"א שם הניח זה בל"ע וכן הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעואן סימן ת"כ אות ב' בשם הא"ר בשם הלבוש דלענין זה גם בזה"ז יש דין ת"ח ע"כ : [ד] אין מתענין בו וכו' . דבר זה הוא מדברי הרמ"א סימן תכ"ט סעיף ב' . ועיין בתשובת ח"ס סימן כ"ג דמי שנדבדב רוחו להתענות כל ימיו תענית שני וחמישי ושני על עבירות שטעם ופסק שם דאסור להתענות בימי ניסן כמבואר ברמ"א דאפילו תענית יחיד אין מתענין ע"כ ומובא בא"ח החדש סימן תכ"ט אות ט' אך בספר זכור לאברהם בערך פסח סימן תכ"ט הביא

קז [א] ב"ר חודש ניסן וכו' . א' עיין ש"ע סימן תכ"ט סעיף א' דשאלים ודורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום ע"כ [ב] ועיי"ש ברמ"א דמנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח וכל מי שדר בעיר י"ב חודש לריך ליתן לזה ע"כ . ג' ועיי"ש במג"א ס"ק ב' דה"עני הדר בעיר י"ב חודש מחויבים ליתן לו ע"כ . ד' ועיי"ש בח"י ס"ק ה' דהאידנא סג בשלשים יום ואם דעתו להשתקע שם אז הוא כחנשי העיר מיד ע"כ . ה' ועיי"ש במג"א סוס"ק ב' דבעניים דעלמא אף שאין גותרים להם חטים מ"מ מחויבים ליתן להם מלה ע"כ [פירוש בשעת אכילה . א"ח החדש בשם מאורי האור . ו] ועיין בפ"ת דעני המדקדק במלות להיות מן המהדרין לחול שמורה ושאר זהירות בשמירתן ואפיתן ודבר זה ידוע שקמח חטים של שמורה הוא ביוקר יותר מקמח פשוט והעלה ראש העני הוא בר אוריין ומקפיד דוקא לאכו שמורה או שכבר אכל [מלה שמורה] שנה נחשונה דהוי כנדר [אז] לריבין ליתן לו על שמורה ע"כ והו"ד בא"ח החדש סימן תכ"ט אות ג' . ז' ועיי"ש עוד בא"ח באות ד' בשם ספר מאורי אור שכתב דמסתברא דעני שמחוק לעיר שצא לעיר ומעולם לא נשא ונתן עם חנשי העיר אז אין לנכות בשבילו לעני העיר אם אין מספיק ע"כ . ח' ועיי"ש עוד באות ד' הנ"ל בשם תשובת דברי שאל ויוסף דעת בדבר מנעות שמאספים לצורך קמחא דפסחא לעניי צית המדרש ומחלקים ביניהם לפי ערך חשיבותם ביחוס או בלימוד ואירע בשנה אחת שלא נתאסף מנעות רק מחלה מכפי שהיה בשנים שעברו האידך להתנהג בחלוקה וכנגד שם דיתנו לכל אחד כפי ערך שנתנו לו בשנים העוברות ואם הוא להיפך שנתרבה המנעות מכפי שהיה בשנה העברה יש להסתפק אם לחלק לפי ערך שמי שנטל יותר

כאשר יבאור אי"ה בסי' קי"ג וזו וחתן וכלה ג"כ מתענין בו וזו אפי' בר"ח ניסן (תכ"ט):
ג בשבת הגדול למנחה נוהגין וזו שאין אומרים ברכי נפשי אלא עבדים היינו וכו'
וזה לפי שבשבת הגדול היתה התחלת הגאולה והגסים (סימן ת"ל):

קח דיני החטין והקמה למצוה וכו' ז' סעיפים.

א כתוב ושמרתם את המצות מכאן ואלו שצריכין לשמור את החטין לשם מצות מצוה שלא
יבא עליהם מים ולדעת קצת מגדולי הפוסקי' ז"ל צריכין שמירה זו משעת קצירה ואילך

מערני שמואל

ע"כ. ועיין מג"א סימן תקע"ג ס"ק א' שכתב
שהטעם בזה הוא כיון דאיסור התענית בניסן
אינו אלא מנהג ע"כ. ועיין בזכול"א הלכות
פסח סימן ת"ע בשם ברכ"י דחתן בכור שנשא
בע"פ רשאי להתענות ותע"צ ע"כ וכ"כ בספר
חופת חתנים דראוי שיתענה [ולא כמאן דאסרי]
כיון דהוא יוס כפרה ידיה ע"כ ומובא בא"ח
החדש סימן תכ"ט אות יו"ד. [ז] ואפילו בר"ח
ניסן. פירוש העפ"י שצא"ר החדשים אסור
מדינא להתענות בר"ח אבל בר"ח ניסן מותר
להתענות מפני שהוא אחד מן הימים שמתענין
בהם [מפני שצא"ר בניסן מתו בני אהרן כמבואר
בש"ע סימן תק"פ]. רמ"א סימן תקע"ג ומג"א
שם ס"ק ב'. [ח] שאין אומרים ברכי נפשי.
עיין בספר כרם שלמה שכתב הטעם דנוהגין
להתחיל בשבת בראשית לומר ברכי נפשי משני
שכל אותו המזמור מדבר מענין מעשה בראשית
וקורין אותו משם ואילך בכל השבתות במנחה
כדי לזכור ענין מעשה בראשית באפוקי יומא
דשבת שהוא זכר למעשה בראשית וכו' ומה
שאומרים בקץ פרקי אבות הטעם בזה הוא
מאשר שהעת ההוא הוא זמן תענוגות בני
האדם לזאת תקנו ללמוד דברי מוסר ויראת
ד' להשיב לב האדם לעבודת הבורא יתברך
ע"כ ומובא בא"ח החדש סוס"י רל"ז: [ט]
לפי שצבצב הגדול היתה התחלת הגאולה
והגסים. עיין בספר כרם שלמה ובספר שפרי
רחמים שכתבו דממכילתא סוף פ' בא לא
משמע כן הו"ד בא"ח החדש סימן ת"ל אות
ג' ובהגהות הגאון מהרש"ם מזכרזאן שם:
קח [א] שצריכין לשמור את החטין לשם
מלות מלוה וכו' ולדעת

הביא שם שם ספר בית דוד וסו"ג דמי שקיבל
עליו להתענות ימים סך מה ופגע בו ניסן
הרי זה משלים והולך ואין מתירין לו ע"כ
[ועיי"ש עוד מ"ש בזה לענין תענית יארלייט]
אך מדברי האחרונים שאנו נמשכים אחריהם
לא משמע כן וכן הוא בש"ע הרב הרש"ז סימן
תכ"ט סעי' ט' יו"ד י"א: [ה] אפילו תענית
יא"ל. עיין באשל אברהם מהגה"ק מבזעשאטש
דתענית יא"ל מאסרו חג של פסח עד ר"ח
אייר אולי אין לשנות כל אחד ואחד מכפי מה
שנהג עד עתה כיון דאין דררא דאיסורא בזה
ויחזיק כאו"א כפי מנהגו והבא תחלה לידע
האריך יתחיל לנהוג אומרים לו שאין להחמיר
כ"כ בזה ויתן לדקה ע"כ ומובא בא"ח החדש
סימן תכ"ט אות י"א. ועיין בספרי מניו"ט
לעיל סימן ק"ג סעי' י"ד בפנים דהמנהג שלא
להתענות בכל אסרו חג והוא מדברי המג"א
סימן תכ"ט ס"ק ח'. ועיין בא"ח מהגה"ק
מבזעשאטש שכתב דלגבי אסרו חג נראה שגם
לילה שלאחריו הולכת אחר יום שלפניו וכעין
אכילת קדשים שהולך הלילה אחר יום שלפניו
ע"כ ומובא בא"ח החדש סימן תכ"ט אות י"ד.
ועיי"ש עוד בא"ח הג"ל מ"ש שם חילוקי דיעות
בענין אם מותר להתענות באסרו חג והביא
שם שלדעת הרב מקור חיים והרב זכול"א
והרב שאילת שלום אסור להתענות בו אבל
לדעת הרב גור אריה יהודא מותר להתענות
לעת הצורך באסרו חג וכן הוא דעת המל"מ
הו"ד בספר תוספת שבת ע"כ ועיי"ש בהגהות
הגאון מהרש"ם מזכרזאן מ"ש בזה בשם תוס"ר
שהוכיח מהירושלמי דגם צא"ר אסרו חג [שאינו
מולאי שבוטות] ג"כ אסור להתענות ע"כ:
[ו] וחתן וכלה ג"כ מתענין וכו'. וכ"כ הרב
הרש"ז בסימן תכ"ט סעי' ט' דחתן וכלה ביזם
חופתן נוהגין להתענות בניסן [ואפילו בר"ח]

אבל המנהג הוא בהפוסקים דסני דחו בשמירה וכו' משעה שמוליכין אותן לטחון ואירך אך מעדני שמואל

[ע"יין בפ"ת אבהע"ז סימן קל"א ס"ק ג' מ"ש שם בשם הרמ"ע מפאנו] ואם עשה מלות בסתם או בלישה ואפי"ה אמרינן מסתמא לשמה עשה אבל בטזינה וקלירה אמרינן סתמא לאו לשמה ע"כ. ה' [וע"יין בש"ע הרב הרש"ז סימן תכ"ג סעיף ט"ו וסעיף י"ט דמשמע מדבריו דס"ל להלכה דאפילו להמלריכים שימור מעידן קלירה מ"מ אין מלריכין רק שימור מחימוץ בלבד בלי שום כוונה לשם מלת מלוה וגם חיוב השימור מחימוץ בלבד ג"כ אינו אלא מדרבנן מעידן קלירה עד התחלת הלישה אבל מעיקר הדין [פירוש מן התורה] אין חיוב לשמור אפילו למלת מלוה אלא מתחלת לישה ואילך עיי"ש וכן משמע בתשובת נוצ"י מהד"ת סימן ע"ט דחיוב השימור משעת קלירה אינו אלא מדרבנן ובאם שלא נשמר משעת קלירה אין זה מעכב בדיעבד אפילו למלת מלוה ללילה הראשונה ולית דחש להא באם שלא נשמר משעת קלירה רק המהדרין מן המהדרין עיי"ש וכ"פ בזקוק"ח סימן תכ"ג דלא כפר"ח דכתב דבמלת מלוה שבלילה הראשונה אין יולאין כ"א בשמירה משעת קלירה. [וע"יין ש"ע הרב הרש"ז ריש סימן ת"ס]. ו' וכ"ז מיירי במלות מלוה אבל למלות של שאר ימי הפסח עי"ן ח"י סימן תכ"ג ס"ק ט"ו דמעיקר הדין אין לריכין שום שימור אלא שישראל קדושים הם ונהגו לעשות שימור בכל המלות משעת טחינה אם לא במקום שרגילין לרחוץ החטים דאז צע"יין שמירה מעיקר הדין גם במלות של שאר ימי הפסח עכ"ל דהח"י. ז' [וע"יין בשע"ת סי' תכ"ג ס"ק ח' דיש נוהגין סלסול בעלמס לטחון החטים שמירה שלהם ברחיים של יד ואין בזה משום יוהרא. ח'] ועיי"ש עוד בשע"ת דיש מקפידין ברחיים של יד שהטחינה לא תהיה ע"י עכו"ם וכן כתב בפמ"ג מ"ז סימן ת"ס ס"ק א' דהנהגים לאכול מלה שמורה יהיו נוהגים אם אפשר שגם הטחינה יהיה ע"י ישראל גדול בן דעת ולא ע"י עכו"ם שוטה וקטן ע"כ. אבל מעיקר הדין עי"ן בט"ז סימן ת"ס ס"ק א' ובמג"א סימן תכ"ג ס"ק ז' ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ט"ז דמותר לטחון החטים גם ע"י עכו"ם ברחיים של יד אם

משעת קלירה יש דיעות בזה צע"יין השימור הלזה אם הלריכו דוקא שיתכוין בשעת קלירה במחשבתו שהוא שומר מחימוץ לשם מלות מלוה או די בשימור מחימוץ בלבד בשעת קלירה אפילו בלי כוונה לשם מלות מלוה ולדעת הע"ז לא צע"יין שיתכוין במחשבתו דוקא לשם מלות מלוה רק משעת לישה ואילך אבל קודם לכן די בשימור מחימוץ בלבד [אפילו לדעת הפוסקים המלריכין שמירה משעת קלירה וכן משמע דעת הרי"ף] אבל לדעת הרשב"א צע"יין שיתכוין לשם מלות מלוה גם משעת קלירה. ועיי"ש בפמ"ג [וגם בדברי האחרונים שזכ"ו אי"ה בס"ק שאח"ז דמדברי כולם] משמע דאם אפשר ראוי לחוש לדעת הרשב"א הנ"ל לכיון לשם מלות מלוה גם משעת קלירה ולפי"ז אם אפשר טוב שיקלרו ישראלים בעלמס לשמה ועי"ן בס"ק שאח"ז. ב' [וע"יין סמ"א דחיי [הגשלה לי למנה מאת המחבר הרב האבד"ק מיאסקובקא] שכתב בסימן א' אות ה' דשימור שמשמרין החטים של שמירה מחשש חימוץ לריך ג"כ להיות ע"י ישראל גדול בן דעת ולא ע"י חרש שוטה וקטן. [ובמראה מקומות שם ליי"ן ע"ז ש"ע סימן ת"ס]. והרב סמ"א דחיי ס"ס דמ"מ ע"י אשה מקרי ג"כ שימור משום דדוקא בעבודה של הלישה ואפי"ה שיש בהם הרבה דיכים וכמה אזירות אין להאמין לנשים שלא למדו הלכות פסח [כמבואר בח"י סימן ת"ס סוס"ק ר'] משא"כ בשימור החטים ע"כ. ג' [ועיי"ש עוד בפמ"ג הנ"ל דחיוב הכוונה לשמה הן בשעת קלירה והן בשעת לישה ואפי"ה לכל מר כדאית לי' יש דיעות שסוברים שאין זה חיוב אלא מדרבנן ואסמכוהו אקרא דושמרתם את המלות אבל אינו אלא אסמכתא בעלמא ע"כ. וכן כתב בח"י סימן ת"ס ס"ק ב' וכן הביא בפר"ח סי' ת"ס בשם הב"ת דחיוב השימור לשמה אינו אלא מדרבנן אך הרשב"א והלבוש משמע דס"ל דהוי מן התורה וכ"ד הפר"ח בעלמו הו"ד בפמ"ג מ"ז הנ"ל. ד' [ועיי"ש עוד בפמ"ג הנ"ל דלכתחלה לריך שיאמר בפה שהוא עושה לשם מלות מלוה [הן בשעת קלירה והן בשעת לישה ואפי"ה לכל מר כדאית ליה] ובדיעבד סגי במחשבה לבד

הנכרי ע"י ישראל עומד ע"ג משום דהתם
 בלישה הרי משנתן המים בקמח אז המגבל בידו
 הוא הוא המשמר וא"ל לרואה מרחוק לשמוך [כי]
 כ"ז שהמגבל [בעלמו] לא ישמר הוא שקד שומר
 ולכן לריך שם שהמגבל בעלמו יהיה ישראל
 גדול המכוין לשמה אבל ענין השימור דקלירה
 אינו אלא שלא יבוא לידי חימוץ במקרה והרי
 השומר הוא ישראל המכוין לשמה [ולכן מותר
 לקלור ע"י נכרי וישראל יעמוד ע"ג] וא"ל יותר
 עכ"תו"ד הח"ס בקלרה והו"ד בשד"ח מערכת
 חומ"ל סימן י"ד אות ז' וכעין חילוק זה
 הביא שם ג"כ בשם תשובת מהר"ם שיק [ומטעם
 זה התירו גם בטחינה ע"י נכרי אם ישראל עומד
 ע"ג מטעם דהנכרי דעבד המלאכה מעשה
 בהמה ורחיים בעלמא הוא דקעבד ואין לריבין
 לשמירתו לשמה כיון דאיכא ישראל עומד ע"ג.
 ועיין בדבריו לעיל סימן זה ס"ק א' ענף ח'].
 ה' ועי"ש עוד בשד"ח הנ"ל בשם ספר בית אהרן
 קריספין בשם ספר לב חיים שכתבו להוכיח
 מלשון רש"י דגם לדעת הפוסקים דבעינן שימור
 לשמה משעת קלירה [מ"מ] אין בכלל זה הקלירה
 עלמה אלא [המלאכות] שמאחר הקלירה
 והלאה הוא דבעינן לשמה אבל הקלירה עלמה
 אינה לריבין להיות ע"י ישראל ולא בעינן בה
 לשמה כיון דאנו מהגין לקלור החטים בעוד
 שעדיין הם לריבין ליניקה מן הקרקע דאז אין
 מקבלים חימוץ אפילו בגפל מים עליהם [ולפי
 סברא זו יש להתיר הקלירה ע"י נכרי אפילו
 באין ישראל עומד ע"ג כשהחטים לריבין עוד
 ליניקה מן הקרקע] ודוקא בשכבר הגיעו החטים
 לידי קלירה וא"ל עוד ליניקה מן הקרקע אז
 לריבין שימור אף לפני הקלירה שלא יפנו מים
 עליהם וממילא דבעינן אז גם שימור נשמה
 משא"כ לפי מנהגינו הנ"ל עכ"תו"ד השד"ח בשם
 הגדולים הנ"ל. ו' והרצ בעל שד"ח נתן שם
 עוד טעם למה שנוהגין לקלור ע"י נכרי וישראל
 עומד ע"ג משום דהיכא דא"ל בעינן אחר כתב
 במג"א ריש סימן ת"ס דיכולין לסמוך על הרא"ש
 דמהני ישראל עומד ע"ג נכרי אפילו בדבר
 דבעינן לשמה ועפ"י רוב גם קלירה מקרי א"ל
 בעינן אחר וכו' עכ"תו"ד בקלרה. ז' ועי"ש
 עוד מה שהאריך לענין אם השדה של נכרי אי
 שרי לישראל בעלמו לקלור את החיטים ללורך

מלכה

אם ישראל בן דעת עומד ע"ג ואפילו ללורך מלה
 של מלה: [ב] משעה שמוליכין אותן לטחון
 ואילך ואך המדקדקין במלות חוששין לשמירה
 משעת קלירה וכו'. הטעם שחוששין לשומרם עכ"פ
 ביותר משעת טחינה ואילך [אפילו מי שאינו
 מהמדקדקין במלות] משום שאז בשעת טחינה
 מקרבין אותן אל המים. א' ואפילו אם טוחן
 ברחיים של רוח או של סוס וחמור ג"כ לריך
 ליתור בשמירתן משעת טחינה והלאה משום
 דרגילין לרחוץ החטים מג"א סימן תכ"ג ס"ק
 ז'. [ב] ועיין בסמא דחיי [מהרצ האבד"ק
 מיאסקובקא] סימן ז' אות א' שכתב דלריך
 ליתור שלא יניח החטים [בעלמו] ברחיים בלי
 שומר ישראל או שיסגור הרחיים והמפתח יהא
 ביד הישראל ע"כ. ג' ועי"ש עוד בסימן ז'
 אות י"ד דאפילו טוחן בשבת מותר להיות ישראל
 יושב ומשמר בבית הרחיים וחיובא איכא משום
 שימור לפסח רק יזהר שלא ללוות לעכו"ם
 לעשות שום מלאכה בהרחיים וגם שלא לדבר
 מעסק הרחיים והטחינה עם העכו"ם וכן מותר
 להושיב בשם שומר ישראל על הקמח ע"כ. (ועיין
 ע"י סימן רמ"ד ס"ק ז' ובספרי מנחת שבת
 סימן ע"ג סוס"ק י"ב ובמנחה חדשה שם
 בהשמטה לסעיף ז'). ועיין בדבריו לקמן סימן
 זה ס"ק כ"ח מ"ש שם בדבר קמח של פסח
 הנשלח מעיר לעיר בלי שומר ישראל) וכ"ז מיירי
 אפילו במי שאינו מהמדקדקין במלות
 אבל המדקדקין במלות חוששין לשמירה משעת
 קלירה ואילך וכמבואר בפנים. ד' ועיין בתשובת
 ח"ס סי' קכ"ח דמה שאנו סומכין על קלירת נכרי
 וישראל עומד ע"ג אף דלא מהני בכה"ג לרוב
 הפוסקים בכל דבר דבעינן לשמה [וסתמיה לאו
 לשמה] וכתב שם ללמד זכות על זה דכיון דלא
 בתיב קלירך בתורה [שהיה משמע לשם חובך
 שהיה הקליר לשמה] וא"כ אין שום מלה בגוף
 הקלירה עלמה אלא עיקר המלה היא בענין
 השימור שהיא לשמה בשעת קלירה וא"כ [הלא
 הישראל שיעמוד על גבי הנכרי בשעת קלירה
 ושומרה שלא יבוא לידי חימוץ] הוא כיון
 בשמירתו לשם מלות פסח ואין לנכרי שום עסק
 בשמירה כ"א בקלירה וישראל הוא המכוין
 מתחלה ועד סוף ולא דמי לשימור מלישה ואילך
 דבעינן [שם] שילוש הישראל בעלמו ולא שילוש

המדקדקין במצות חוששין לשמירה משעת קצירה וכן נכון לעשות וראוי לדרקק שלא יעמדו העבדים במחובר עה שיתייבשו כל צורכן וילבינו [דן כי אז אם וכן ירדו ערית] גשמי יחומצו אפי' במחובר כיון שאינן צריכין עוד לרקק ע"כ ראוי ונכון לקצור בעוד שיש בהן מעדני שמואל

שד"ח ח"ד מערכת חומ"ל סימן ו' אות ט' ובח"ח החדש סימן תנ"ג אות ט"ו וכן הביא בשע"ת הנ"ל בשם ברכ"י בשם נחפה (בסוף ג.) ועיי"ש עוד בח"ח הנ"ל בשם לב חיים הנ"ל דאפלו לסדרת הפר"ח הנ"ל דמיקל גם בלא התרה מ"מ היבא דלא מלא מלה שמורה משעת קלירה גם עבור כזית מלה של לילה הראשונה בזה בודאי לריך התרה לכו"ע עיי"ש. ד) ועיין בזכ"ל ריש סימן תמ"ז בשם השלחן גבוה ובשם האורחת יושר דהנזהר לאכול שמורה משעת הקלירה ח"ל לפרוש מכלים של אינו נזהר ודלא כיש מחמירין שלא להשאיל כליהם לאותן שאינן נזהרין ולא לשאול כלים מהם ומכ"כ דדמות' למי שגזר' לאכול שמורה משעת קלירה להטמין חמין בתנור אחד עם מי שאינו נזהר לאכול שמירה משעת קלירה ע"כ. (ועי' בדברינו לקמן סי' קי"ז ס"ק ז' ענף ג' מ"ש שם לענין הטמנת דבר שיש בו חמץ משהו ביחד עם מאכלים של פסח בתנור אחד) : [ד] כי אז אם ירדו עליהם גשמים יחומצו אפילו במחובר. דבר זה הוא מדברי הש"ע סי' תס"ז סעיף ה'. ועיין תשובת מעיל דדקה סי' ס"ט שגשאל בשנה שרבו הגשמים בימי הקלירה וראו שהחטים שקצרו למזל מלוא יום או יומים לאחר הגשם היו נגמרים ויבשים כל לורכס וגם תפקו אם לא היו כן נגמרים ויבשים צעת שהיה הגשם על הארץ דכל כה"ג מקבל חימוץ גם בזהו צד (כמבואר לעיל) ולידד שם להקל בזה מ"מ דכל אגב מידלייהו לא מחמין כלל (פירוש דכשהשבלים עומדים אינם מקבלים חימוץ מהגשמים דרך נפילהם) וכן פסקו רוב הראשונים דכל אגב מידלייהו לא מחמין וסבירא זו הוא קרוב להלכה וגם יש עוד ספק שמא החטים לא היו יבשים ונגמרים עדיין צעת הגשמים וסיים שם דאין להחמיר רק בנחרבו הגשמים יום ולילה גשם חזק עד שמפיל הקשים והשבלים לארץ והגשמים מוזלפין עליהם בחזק (דאז) כמאן דמנחי כבישים בכלי מלא מים דמי אצל בגשם שאינו חזק כ"כ ואינו מאריך זמן גדול אין להחמיר (אם הי') הגשמים צעת שהיו מחיברים

מלות עלמו או נימא דלריך שישראל אחר יקלור [כהאי דאמרינן לענין ערבה בש"ע ח"ח סימן תרס"ד סעי' יו"ד שהיה מימרא דרב הונא] והעולה משם דאין לחוש לזה [כיון דלדעת הח"י סימן תנ"ד ס"ק ו' הא דרב הונא לענין ערבה אינו אלא חומרא בעלמא וכן הוא דעת הב"ח בתשובותיו החדשות] וכן בתשובת חת"ס סימן הנ"ל לימוד ג"כ זכות ע"ז עיי"ש מה שהביא בשמו וכן הביא בח"ח החדש בשם תשובת חסד לאברהם סימן נ"א שאין לחוש לזה כלל ויכולין לקלור בעלמא אפילו בשדה של נכרי. [ח] ועיין עוד בח"ח החדש סימן ת"ס אות צ' בשם תשובת אומר חיים על דבר חטי דפסחא למלות מלוא אי שרי לחבוט השבלים ע"י עכו"ם בסיוע הישראל וכתב שם דאם בנקל יוכלו לעשות כל המלאכות ע"י ישראל מה טוב אמנם מלד הדין מותר לעשות כל המלאכות ע"י עכו"ם יעווי"ש ע"כ : [ג] וכן נכון לעשות. דברי המחבר כאן בפנים המה מדברי החיי"א כלל קכ"ח דין ל'. [ח] ובחיי"א כתב שם שהגאון הר"א מוויילנא החמיר מאוד גם במלות של שאר ימי הפסח שיהיו משומרין משעת קלירה. והרב חיי"א סיים שם דכן ראוי דכל אדם לעשות [אם אפשר] מפני שיש כמה חששות מציאת מים על החטים ומכ"כ כשמו"כ בין החטים לטחון יורד לפעמים גשמים מרובים על השקים עד שכמעט נשרה כל השק במים עכתו"ד החיי"א הנ"ל. [ב] ועיין בשע"ת סימן תנ"ג ס"ק ח' דמי שרולה לנהוג פרישות בעלמו שלא לאכול כל ימי הפסח רק מחטים משומרים משעת קלירה יש לו להתנות בפירוש בהחילת הנהגתו שאינו מקבל עליו לנהוג כן תמיד רק בפעם הזאת דהי כה יתנה כן בהתנה יש לחוש דזמנין דמתרמי דלא אפשר למעבד הכי ואתי לידי קילקולא כיון דהוי כנדר ואם שכח מלהתנות סגי ליה בהתרה דחרטה בשלשה בנ"א עיי"ש (דלא כפר"ח שהביא שם בשע"ת דמיקל אפילו בלא התרה) וכן פסקו בספר לב חיים ורוח חיים ועוד גדולים דבעי התרה עכ"פ והו"ד בספר

עוד קצת מראה ירקות. ומי שא"א לו בחמין שמורין משעת קצירה לכ"ז ימי החג ראוי לו עב"פ ו'ן להדר בזה ו'ן למצות שעל הסדר משתי הליכות (עיין הי"א כלל קכ"ה סימן ל'): מעדני שמואל

מה דמשמע מדברי הרב מאמר מרדכי הנ"ל דהטל אינו מחמין החטה אפילו בתלוש כ' שם בשד"ח דמדברי הג"ו המוצא בשע"ת הנ"ל ס"ק י"א מובא דהטל מחמין החטים בתלוש אם לא שדחוק לומר דשם (בשע"ת בשם הג"ו) הוא הטעם לפי שעומדין שם ימים רבים והטל נופל עניהם עכ"ד. ועיי"ש עוד בשד"ח בסו' הנ"ל הוא ח"י מ"ש בשם המהר"ם שיק. ועי' בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סו' תס"ז אות י"ג בשם פסקי תוס' שלא לקלור את השבילים אלא בשעה שהם יבשים [מהטל] דהיינו בשעה שהשמש זורחת והביא שם בשם הירושלמי פ"ב דפסחים הלכה א' דעד חלות היום לחלוות הטל קיים אף שנוה בארבע שעות ע"כ. [ועיין בתשובת שם אריה בהוספות סו' י"א דלכאור' משמע מדבריו שם דדגן שבמחוז שח"ל לקרקע מקבל חמון גם כשזא עלי' טל עיי"ש אף חולי יש לדחוק בדבריו עיי"ש: ו'ן להדר בזה למלות שעל הסדר. א' עיין בתשובת שאלת שלום מהד"ת סימן קפ"ג דאסור ליקח למלות של פסח מחטים יארע [היינו שלא נשרשו אשתקד קודם לעומר] כדי שלא יהי' ח"ו מלוה הבאה בעבירה כיון דרוב המון יולאים בהם גם ידי חובת מלה בלילה הראשונה [ובחטים שלא נשרשו קודם לעומר אין יולאים בהן ידי חובת מלה בלילה הראשונה משום איסור חדש] כי ההיתר של חדש בזה"ז בחוץ לארץ הוא פורה באויר ורוב הראשונים סוברים דאסור מן התורה ולכן יש לזהר עכ"פ למלות מלוה ע"כ והו"ד בשד"ח מערכת חומ"ל סו' יו"ד אות ט"ז ובא"ח החדש סימן תנ"ג אות י"ג. ב' ועיי"ש עוד בשם תשובת דבר משה סו' ט"ו בחטים שהם נקיים ממומחים רק שיש לחוש שמא נשרשו קודם לעומר והאריך בזה וסיים שאם אין בנמלא כאן חטים משומרים אחרים אזי יש לסמוך להקל ליקח מאלו החטים חמון מי שגדל שלא לאכול חדש ונזהר תמיד באיסור חדש יש לנהוג כמו שהדין בנדר ע"כ [היינו שאריך התרה ע"י שלשה בנ"א]. ג' ועיי"ש עוד ובשד"ח מערכת חומ"ל סו' יו"ד אות ט' בשם תשובה

עדיין והם בקליפתן אפילו בשכזר נתבטלו כל לורכן ואין לריכין עוד לקרקע) אם לא שאנו רואים אותם בקוועים ותדע שכן הוא מלל הלריכו שימור רק משעת קלירה ולמה לא הלריכו שימור משעה שנגמרו כל לורכן במחוז ועוד דהא הטל לא מיעלר ונופל עליהם בכל יום ואפי"ה לא הזכיר שום פוסק מזה שום דבר עכתו"ד המעי"ל הנ"ל בקלרה וקלת דבריו הובאו גם בשע"ת סימן הס"ז ס"ק י"ג. ועיין בפסקי דינים מבעל ל"ל החדשות בא"ח ריש סימן תמ"ז דמשמע דהוא ג"כ כעין שר המסכים קלת לסברא זו דהגב מידלייהו לא מחמין. ועיין תשובה מהרש"ם מברעזאן חלק שני סימן ד' ובהגהותיו הגדפסים בספר ח"ח החדש סימן תס"ז אות י"ג שהאריך ג"כ בנידון תשובת המעי"ל הנ"ל והביא ראיה לדבריו מפסקי תוס' ומעוד כמה מקומות דכשהשבלים מחוברים ועומדים ואין נופלים על הארץ חונים מתחמלים בנפילת מים עליהם [משום דהגב מידלייהו לא מתחמלים אפילו בשכזר נגמרו וא"ל עוד לקרקע ובפרט אם ראו בשעת קליר' שהם יבשים וגם בתשובת ח"ס לידד לומר דבמחוז גם אם מחמין מ"מ חינו חמון של תורה אלא עיפוש והפסד [וכעין מ"ש הרשב"א המוצא בח"י סימן תס"ז ס"ק ט"ו] ואף שבתשובת ברכת רלה השיג על הח"ס מ"מ חזי לאלטרופי לסניף להקל בשעת הדחק ולכן העלה שם דאם לא נשתנו החטים ממרחיתן משאר החטים יש להקל בהם אם יש ס' נגד המלומחים עכתו"ד הגאון מהרש"ם הנ"ל בקלרה. ודברי הפסקי תוס' הג"ל הובאו ג"כ בספר מטעמי השלחן סימן תס"ז: [ה] ירדו עליהם גשמים יחומלי אפילו במחוז. אבל אם נפל עליהם טל בעודם מחוברים אף שכזר נגמרו החטים כל לורכן מ"מ הטל שהוא דבר מועט אינו מחמין החטים בעודם מחוברים כך משמע בשע"ת סו' תס"ז סוס"ק י"ג וכ"כ ב"ה"א בבית אהרן קריספין והו"ד בשד"ח ח"א מערכת חומ"ל סו' יו"ד אות י"ג. וכן הביא שם בשם ספר מאמר מרדכי דמעט טל אינו מחמין חטה קשה. [אף

ושמרתם ואפילו במקום שיש להקל במלות הגאכלים בשאר ימי הפסח וכן הביא שם בשם דברי מרדכי פרידבורג (וכן משמע דעת הח"י סי' תנ"ה ס"ק ט"ז והזה"ט סי' ת"ס ס"ק ט') והשע"ת סימן תנ"ה ס"ק ט' ודעת הגאון מהרש"ס מזרעזאן סי' תנ"ג אות י"ט שגכן להחמיר לענין מלות מלה בכל לך ספק שגפל בהם) ועיי"ש עוד בשד"ח הג"ל דמ"ש השערי דעה הג"ל דבמאי דבעינן שימור לריך שיהא שימור בודאי י"ל דהוא סובר כשיטת הפר"ח (שהבאתי בריש סימן זה ס"ק א') דסובר דשימור לשם מלה הוא מדאורייתא וכן הוא דעת הגאון בעל בית מאיר משא"כ לדעת הסוברים (שהבאתי בריש סי' זה ס"ק א') שאינו אלא מדרבנן קשה בעיניו לומר דבעינן שימור ודאי ומתשובת בית שלמה סימן ל"ד וכן מתשובת הרמ"ץ סימן ל"ו משמע שלא חשו להחמיר בחטים השמורים משעת קליה יותר ממה שהדין נותן לאכילת מלות הרשות שבשאר ימי הפסח עכתו"ד השד"ח הג"ל. וכן בתשובת מהר"ס שיק חאו"ה סימן רי"ז כתב ג"כ לקיים מנהג העולם המקילים ללחא [בחטים שמורים שנמלאו בהם מזוקעות] בהמות חטים שאינ' מזוקעות אך מהיות עוב י"ש להדר אחר שמירה שלא נמלאו בהם מזוקעות ע"כ והו"ד בא"ח החדש. ועיין בתשובת שם אריה חאו"ה סימן יו"ד במעשה שהי' שנמלאו חטים מזומחים בהחטים השמורים משעת קליה רק שהיה כמה פעמים ס' נגדס וכתב דהגם די"ל דבשמירה גרע טפי משאר חטים דבשאר חטים יש לתלות דהמלומחות באו מעליונות הגדיש ותחתיהן אכל בחטים השמורים דאין עושין מהם גדיש וכ"א לוקח לביתו א"כ כשנמלאו שלשה מזומחים והוחזק במלומחים לכאורה יש לחוש דכפל עליהם מים דאל"כ מהיכן נלמח החטים שלמחו אך עכ"ז גם בחטים השמורים אנו מקילים לבטל בס' החטים שלמחו ממוס דיש לתלות הלמיחה שבהא מהלחלוותי שמהחטין עלמן [ועיין פמ"ג מ"ז סימן תס"ז ס"ק יו"ד] ועוד אפשר לומר דהיה בהם קלת חטים שלא היו לריכים עוד לקרקע ונתחמלו מעל ומטר במחוזר כאשר עיינו רואות כי לפעמים שבולת אחת נגמרה כל לורכה ואינה לריכה עוד לקרקע אף שאר החטים עדיין לריכים

תשובת מים רבים דחדש בזה"ז בחו"ל בתבואה של עכו"ם אינו אלא חומר צעלמא ואפילו כימא דגם בשל עכו"ם הוי איסור גמור מ"מ אינו חסור אלא מדרבנן ולכן מי שא"ל לו לקיים מלות אכילת מלה כלילה הראשונה שהוא מדאורייתא אלא בחדש שבחו"ל שיהא תבואה של עכו"ם יקיים המלה בזה וכו'. ועיי"ש עוד מה שרמזו לעיין בכמה ספרים שדברו מזה. [ד' ושיעור זמן ההשרשה קודם לעומר עיי"ש בשד"ח הג"ל לדעת התה"ד די בשלשה ימים קודם לעומר ולדעת הנקודות הכסף והנוצ"י בעינן שתי שבועות קודם לעומר: [ז] למלות שעל הסדר משתי הלילות. עיין בתשובת דברי הייס ח"צ סי' ל"ט דבשנה שרבו מי הגשמים ויש הרבה חטים מזומחים ונשאל אם מותר לצרור החטים לצורך מלות שמורים וכתב דזה לא מקרי שמירה כיון שיש חשש שנשרו חטים וטוב יותר ליקח מהחטים דאשתקד שלא (היה אז דבוי גשמים כ"כ] ולא נמלא בהם עכ"פ מזומחים רק מעט מזהיר וגם לא ידעינן בהו חשש חטים ע"כ. והו"ד בא"ח החדש סי' תנ"ג דיש אות י"ב ובהגהות הגאון מזרעזאן שם סוף אות יו"ד (ועיין בדברינו לעיל סי' זה ס"ק ד' מ"ש בשם תשובת מעיל דדקה. ועיין עוד בס"ק זה מ"ש בשם תשובת שם אריה). ועיין בתשו' שו"מ מהדו"ק ח"ג סי' פ"ז ובמהד"ת ח"ד סי' קפ"ב דבחטים מזומחים שנמלאו בהם מזוקעות מזומחים ויש ס' נגדס (אף שמן הדין) הם כשרים לפסח מ"מ אינן ראויין עוד למלות שמורות (שעל הסדר משתי הלילות) דכיון דכתיב ושמרתם את המלות לכן צעי שימור ודאי וכל שיש נדנוד ספק אולי היה שם עוד מזוקעות שנתייבשו (ואינן ניכרים) זה לא מקרי משומרות וכ"כ בספר שערי דעה דלענין המ"ע דשמירה בעינן שימור ודאי ע"כ. והו"ד בספר מנחת משה בקונטרס חקת הפסח אות י"ד ובשד"ח מערכת חומ"ל סי' יו"ד אות וא"ו (וכן משמע דעת הרב בינת אדם סי' י"ט עיי"ש מ"ש בשם תשובת הר"ן) וכן הביא בשד"ח במערכת ואות הג"ל בשם הבית מאיר (שכתב דעפ"י דברי המהר"ם מלובלין המובא במג"א סי' תס"ו ס"ק ט' משמע) דלצורך מלות מלה גכן להחמיר בכל שיקות הנופלים כיון דכתיב

ב' חטים [ח] שנמצאו בהן מבוקעות או מצומחות השאר מותר ובלבד שיברירו אותן או מעדני שמואל

בהם ס' ע"י צדיקת ג' אגרופין כנהוג אף שכולן הם מכרי אחד יש לתלות שהשק הזה הוא מעליונות הכרי ולכן אין לאסור רק אותו שק שנמלא בו הריעותא ע"כ. וכן משמט מתשובת צרית אברהם דהמנהג להקל בצדיקה ג' אגרופין והו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן הגדפסים בא"ח החדש סי' תנ"ג אות יו"ד וכן הביא שם בא"ח הנ"ל בשם מנחת פתים דהמנהג שלוקחין ג' אגרופין מן הכרי ובודקין אותם וסומכין עי"ז להחיר כל הכרי ע"כ. ועיין בתשובת שאילת שמואל דלענין חטים מלומחים סומכין לומר דיש בילה [כמו בלח בלח ממש] וכמו שנמלא [ששים] בהמקלת שנטל מהקופה כן נדון בכל הקופה ע"כ והו"ד בספר זכרון (דף י"ג ע"ב) ועיין בתשובת שם אריה חאו"ח סימן יו"ד שכתב ג"כ שהמנהג ליקח מן הכרי קלת חטים ובודקים אותם ע"י כמה אנשים ואף אם חלל אחד מהם ליכא ס' מלרפים לחשבון החטים שמשאר אנשי שיש חללם יותר מס' ואם בין הכל יש ס' מכשירים הכל והרב צעל שם אריה הנ"ל מסכים שם להמנהג הלזה [דלא כספר תורת אביגדור הו"ד בספר זכרון (דף י"ד ע"ב) שכתפק בכעין זה עיי"ש] וכתב שם בשם אריה דהגם שיש לומר דע"י שנמלא ג' חטים מלומחים הוחזקו החטים שיש בהם עוד דגן שלמה [כסדרת הכלבו המוצא במג"א סי' תס"ז ס"ק י"ב] מ"מ עכ"פ לא הוחזק עי"ז שיש כ"כ שאין ס' כנגדם (ודחה שם דברי הח"ס שחוכך להחמיר עפ"י דברי הכלבו הנ"ל לומר דהוחזק כל הכרי שירדו עליו גשמים ולכן אין לסמוך עוד על צדיקת ג' אגרופין עכ"ד הח"ס והרב שם אריה דחה דבריו) וכתב דאם נבא לחוש לדברי הח"ס הנ"ל ולאסור כל הכרי שנמלא בו ג' חטים מחומלים הרי לא נמלא כלל חטים כשרי' לפסח ולכן אין לחוש לחומרא הזאת ועיי"ש עוד מה שהאריך בזה. ועיין בא"ח החדש סימן תנ"ג אות י"ב בשם תשובת שאילת שלום מהר"ת סימן קפ"ו דחטים שקוני' מעכו"ם שונים (פירוש מהרבה עכו"ם) לריך לערצם היטב יפה יפה עד שיתערבו כולם ואח"כ יבדקם אם יש בהם ס' נגד המבוקעות והמלומחים ואם לא עירצם

לריבים לקרקע ואפשר מזה בא שנלמחו עכתו"ד הש"א בקלרה. ולפי כל דבריו הנ"ל משמע דגם לדעתו אין לחלק בין חטים שמורים לשאר חטים. ועיין בדבריו לקמן סימן זה ס"ק ע"ו מ"ש שם לענין חטים שמורים שנמלא ביניהם חטים שנישכו מאכילת עכברים: [ח] שנמלאו בהם מבוקעות וכו' השאר מותר ובלבד שיברירו אותן או וכו' אם יש שם עכ"פ ס'. עיין בגשמת אדם סימן י"ח דבשנה שרבו הגשמים ונמלא בתוך החטים הרבה גרעינין מלומחים הגם דבזה לריכין צדיקה מדינא לראות אם יש ס' מ"מ אין לריך לבדוק כל החטים שבשק אלא סגי שיבדוק בענין זה שיקחו ג' פעמים מעט [מן האולר או] מן השק וכאשר יהיה בהם ס' נגד המלומחים אז [אם כל החטים שבאותו האולר או שבאותו שק הם מדישה אחת] הרי אמרינן דאחזקו כל החטים שבאותו אולר או שבאותו שק שיש בהם ס' נגד המלומחים. וכ"כ במקו"ח סימן תס"ז צביאורים ס"ק ה' דבחטים שנמלאו בהן ג' חטים מלומחות לא אמרינן הוחזקו דאיכא טובא עד שילטריך לבדוק כולן [פירוש כל חטה צפ"ע] דבכגון זה לא אמרינן חזקה שלשה פעמים וכו' עיי"ש הטעם. וכעין זה כתב ג"כ במג"א סימן תס"ז ס"ק י"ב לענין ג' שפורים שנמלאו בתבשיל בפתח דלא אמרינן בכעין זה שהוחזק שיש שם עוד בתבשיל. [ועיי"ש בח"י ס"ק כ"ד מ"ש בזה]. ועיין בשד"ח מערכת חומ"ל סימן יו"ד אות ד' שכתב דמודברי המג"א הנ"ל וגם מוסקנת הפר"ח והשלחן גבוה והרב בית דוד והרב דברי מנחם נראה דבחטים שנמלאו בשק ג' חטים מלומחים לא הוחזק בזה כל השק שיש בו עד שנלריך לבדוק כל השק ושפיר נוכל לומר דמועילה הצדיקה שהזכיר בגמ"א הנ"ל שיקחו ג' פעמים מעט מן השק ויבדקו אם יש ששים נגד המלומחים ודי בזה וכן הסכים בתשובת דברי מהר"כי פרידבערג ובתשובת הרמ"ץ עכתו"ד השד"ח הנ"ל וכן מובאר בכתבי הרב צעל דעת קדושים דדי בצדיקת ג' אגרופין וכתב שם דאפילו אם בשק אחד מן השקים אין בו ס' נגד המלומחים שבו מ"מ אם שאר השקים יש

[ט] צריכין [ו] לדקדק היטב אם יש שם עכ"פ [יא] ששים [יב] בנגד [יג] המבוקעות מעדני שמואל

ויפה מחויב לבדוק מכל (מין תבואה שקנה מעכו"ס) אחד לבדו ע"כ. וכעין זה מלאתי כתוב גם בספר סמא דחיי (הנשלח לי למנה מאת המחבר הרב אבד"ק מיאסנקובקא) בסימן א'. אות יו"ד דיש להזהיר הסוחרים שקונים תבואה על השוק וקונים מעכו"ס הרבה מזה מעט ומזה מעט ומציאים להמורה לבדוק בהם וקרוצ להיות נכשל שהרי הרבה פעמים הרי חטים מעכו"ס אחד הם זכים וטובים ואין בהם למומים כלל ואלל עכו"ס אחד אין בהם ס' נגד הלמומים ומלבד (שלדעת המג"א והרב הרש"י) אסור להוסיף ולהרבות עד ס' בניכר בהם הלמומים (כמבואר בדברינו לקמן סימן זה ס"ק י"א אות ב' ואות י"ב שצ"ן הדיעות המחמירין) עוד זאת שהרי האפרכהם שעל הרחיים (שקורין קוים) אין מחזיק כ"א שק אחד של חטים או שנים וא"כ הרי יוכל להיות שהחטים הנקשרים יהיו נטחנים בפ"ע והחטים מלוממים בפ"ע וא"כ אחד יאכל מזה ואחד יאכל חמץ ע"כ יש לבדוק בכל מין תבואה שקנה בפ"ע ואפילו אם רואה שיש בשניהם ס' נגד החמולים מ"מ טוב ויפה לערב כל החטים יחד היטב רק עיקר המוצחן הוא ליקח מכל מין חטים שהם מעכו"ס אחד ומדישה אחת ויבדקם בפ"ע עכתו"ד הרב סמא דחיי הג"ל באות יו"ד הג"ל. ועיי"ש עוד באות י"ב דנראה לו דלא מהני מה שבדקים החטים ע"י עיונה בעלמא באגריפה (פירוש שלוקחים חטים באגריפה וע"י העיון על האגריפה הם משערים שיש ס') ואם עושה כן הרי קרוב מאוד שאם יבדוק אח"כ כל גרגיר לבד לא יהיה ס' נגד החמול' ובפרט כיון דבלא"ה אין לנו בקיאות בנתבוקעו (עיין מג"א סימן תס"ז ס"ק י"ב) וא"כ כל זמן שלא בדק היטב י"ל דיש בזה ס"ס לאיסורא (פירוש שני ספיקות לאיסור) אחד שמה באותו מעט שבדק יש שם חמול' יותר מחלק ששים רק שלא בדק היטב ואח"ל דאין כאן יותר שמה יש בשאר הכרי יותר חמולים מכפי שיעור חלק ס' ושמה יש שם מבוקעות ואינו ניכר ע"כ נראה דאין להקל כלל בזה רק באופן זה שכל אגרוף חטים שיקח על המבחן ימנה ממנו כל גרגיר חטה לבד ויעיין עליה וימנה כן עד ששים

המוצא לעיל) וכן הביא בהגהות הג' מהרש"ם
הג"ל מצרעזאן סי' תנ"ג אות ג' (ז) בשם
תשובת מהר"ח או"י (ח) ובשם תשובת ברית
אברהם דהוי מצ"מ וכן הביא בשו"ת הג"ל.
(ט) בשם הבית מאיר וכן הביא בא"ח החדש
סימן תנ"ג אות י"ב (י) בשם מג"פ. יא) וכ"כ
בתשובת אבן יקרה חאו"ח סימן כ"ג. יב) וכן
בתשובת רע"א הגדפס בספר שער שמעון כתב
ג"כ דגם בספק אם היה סי' יש להתיר כיון
דעכ"פ איכא רוב ודמי לנשפך ומוצא בתשו'
מהרש"ם ח"ש סי' ד' ובנשמו"א הג"ל כתב
דמסתיות הש"ע סימן תמ"ז סעיף ט' ומסתיות
כל הפוסקים (גם מאותן שלא נזכרו כאן מדברי
כולם) משמע דדגן שלמה הוי מין צמיוני ע"ס
אותן שאינן מלומחים ועיין בשו"ת מערכת וסימן
הג"ל סוף אות ה' שכתב דלשיטת רוב הפוסקים
הוי דגן שלמה מצ"מ ע"ס אותן שאינן מלומחים
וא"כ לשיטתם לכאורה יש להתיר דיעבד אם
ידוע עכ"פ בצירור שהיה רוב כשרים נגד
המלומחים אפילו אין ידוע בצירור אם היה סי'
נגדם וכ"כ בהדיא כמה מהמחברים (מאותן
שהצאתי לעיל בשמם דס"ל דהוי מצ"מ כתבו
בהדיא) דאפילו בספק אם יש סי' נגד המלומחים
ג"כ מותר מטעם דהוי ספק דרבנן ולקולא
וכדלעיל אצל לשיטת הסוברים דהוי מין בשאינו
מינו יש לאסור לכאורה דיעבד כ"ז שלא ידעין
בצירור שהיה סי' נגד המלומחים וכ"כ בהדיא
בתשובת עמודי אור הג"ל דכל שיש ספק ואין
ידוע בצירור שיש סי' נגד המלומחים הוי ספק
תורה מטעם דלשיטתו הוי דגן שלמה מין בשאינו
מינו ע"ס שאינן מלומחים (כמבואר לעיל ס"ק
זה אות ז' שבין דיעות המחמירין) וכן מבואר
בנשמו"א הג"ל דלהאומרים דהוי מבשאל"מ הוי
ספק תורה ולחומרא וכ"כ בשאלת שלום דאם
אין ידוע בצירור שהיה סי' נגד המלומחים חלילה
להתיר לאוכלם בפסח והו"ד בא"ח החדש:
אך בכתבי הרב בעל דעת קדושים הג"ל הגם
שהוא מן הנוטים לומר דהוי מבשאל"מ
מ"מ כתב דדיעבד אם נחמו חטים ולא נזדקו
אם יש סי' נגד המלומחים יש להקל (ואפילו בשנה
שהגשמים מרובים בעת הקליר מ"מ אם לא
הוחזקו רוב החטים שאין בהם סי' אין חשש)
משום דרוב חטים יש בהם סי' נגד המלומחים

ובפרט

או לאו. (ועיין ש"ע יו"ד סימן ל"ח סעיף ב'
דמבואר שם דבאיסור שנתערב בהיתר שהוא
מינו ויש רוב היתר ונשפך מן ההיתר באופן
שא"א עוד לידע בצירור אם יש שם סי' נגד האיסור
הרי זה מותר משום דמה"ת מצ"מ בטל ברוב
ורק מדרבנן לריך סי' גם צמין צמיוני וא"כ לא
הוי רק ספק באיסור דרבנן ולקולא ע"כ וא"כ
ה"ה בנד"ד אם נאמר דדגן שלמה מקרי מצ"מ
ע"ס הדגן שלא נאמר יש להתיר ג"כ דיעבד אפילו
רק בספק אם היה סי' נגד המלומחים) וכ"כ
בנשמו"א סימן י"ט דדיעבד שלא נזדקו החטים
אם יש סי' נגד המלומחים וכבר נטחנו תלוי
בפלוגת הפוסקים אם מקרי מצ"מ אם לאו
ולמעשה הניח שם הדבר בל"ע: (ובע"ת אחשוב
לך דיעות הסוברים דדגן שלמה הוי מין בשאינו
מינו ע"ס אותן שלא נאמר. והנה. א) דעת
המג"י כלל ל"ט אות ט"ז דדגן שלמה הוי מין
בשאינו מינו ע"ס אותן שאינם מלומחים
ועיין בנשמו"א הג"ל שכן משמע. ב) דעת
המרדכי. ג) והאגור. ד) ואו"ה. ה) והב"י
ציו"ד דהוי מבשאל"מ וכתב שם שכן יש לדקדק
קלת. ו) מסמ"ק דס"ל דהוי מין בשאינו מינו
ע"כ. ז) וכן דעת הרב בעל עמודי אור הו"ד
בשו"ת מערכת חומ"ל סימן יו"ד אות ד' וכן
הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סימן
תנ"ג אות ג' בשם ח) תשובת עטרת חכמים
ובשם ט) כתבי בעל דעת קדושים שגם הם נוטים
לומר דהוי מין בשאינו מינו וכתב שם שכן הוא.
י) בתשובת ח"ס. יא) ובתשובת עוטו"ד מהד"ת
ע"כ. ועיין בתשובת מהרש"ם הג"ל ח"ר סימן
כ"ג שכתב שקשה להקל נגד דעת כל הגדולים
הג"ל. והנה עד כאן העתקתי לך את כת
הפוסקים שראיתי מאותן דס"ל דדגן שלמה הוי
מין בשאינו מינו ע"ס אותן שאינן מלומחים:
אך (א) מסתיות המג"א ריש סימן תמ"ב
משמע דהוי מין צמיוני וכן מבואר. ב)
בפמ"ג א"א ריש סימן תמ"ב. ג) ובמחש"ש
סימן תמ"ז ס"ק מ"ה (דה"מ פחות מכוזית) דהוי
מצ"מ. ד) וכן משמע מבואר בש"ע הרב הרש"ז
סימן תמ"ב סעיף ט"ו ט"ז ובסימן תנ"ג סעיף
י"א י"ב. ה) וכן מבואר בתשובת ל"ל החדשות
חאו"ח סימן נ"ד. ו) ובתשובת שם אריה חאו"ח
סימן יו"ד דהוי מצ"מ (וחולק שם על הח"ס

מזרעזאן הג"ל והגאון מהרש"ם מזרעזאן סיים
 שם בדודאי אין להקל לטחון לכתחלה חטים שלא
 נבדקו ולא יהיה אלא דברים המותרים ואחרים
 נהגו בהם איסור' דאין להקל וגם אפילו בדיעבד
 כיון שעשו כן בשאט נפש אין לדונם כשוגגים
 אפילו בסובר שהוא מותר כמבואר בתשובת
 חוות יאיר סימן מ"ח וכתר כהונה סימן כ"ה
 וח"ס יו"ד סי' פ"ח בדבר שאין היתרו פשוט
 אפילו אומר מותר מספק דינו כמוזר ומכש"כ
 בגד"ד שאיסורו פשוט בפי כל ומפורסם לכל
 אדם שכל חטים לריך הכשר ובדיקה ובפרט
 בשנה שהי' גשמים מרובים וכו' ולכן יש לאסור
 להם אפילו בדיעבד כדין המצטל איסור כמוזר
 וכו' וגם משום מיגדר מלתא יש להחמיר בכל
 גווני והכל לפי המקום והזמן וכו' עכתו"ד
 הגאון מהרש"ם מזרעזאן הג"ל בהגהותיו .
 ועיין עוד בתשובת מהרש"ם הג"ל ח"ב סימן
 רל"ט שכתב דלטחון לכתחלה בלא בדיקה גם
 הרב מהר"ח א"ז הג"ל מודה דאסור כיון
 דאפשר לבדורי ואם עבר וטחן דינו כמאבד
 הריאה בידים בלא בדיקה דאסור גם בדיעבד
 ובפרט בדבר הרגיל גם בדיעבד דינו
 כלכתחלה (כמבואר בש"ע א"ח סי' תקי"ז סעיף
 ב' ובד"מ יו"ד סימן ע"ו בשם מהרי"ק). ולכן
 גם בדיעבד אסור הקמה הנטחן בלא בדיקה
 ומזה לפרסם וחלילה לקנות מהקמה ההוא
 לצורך מלות לפסח והמוכרים הם חוטאים
 ומחטיאים את הרבים וישראל קדושים הם
 ובדאי מי שיוודע לו מזה יפרוש ולא יקנה
 הקמה הלזה עכתו"ד המהרש"ם בתשובתו הג"ל.
 ועיין בא"ח החדש סימן תכ"ג אות ב' בשם
 תשובת אוריין תליתאי באחד שמכר רביעית
 קמה שעורים ועשה במחשך מעשיו להכשיל את
 הרבים וכתב שם דזה לא עדיף מקמה מהשוק
 וקמחא דפסחא אין קוין רק ממי שמוחזק
 בכשרות והאי גברא בודאי אתרע חזקת כשרותו
 והוי מוס בקמה ויחזירו לו מה שקנו ממנו
 והוא יחזיר הדמים ויכינו לעלמס מלות כשרים
 בלי שום מיחוש ופקפוק ע"כ: [י] לדקדק
 היטב אם יש שם עכ"פ ס' . (א) עיין בספר
 מטעמי השלחן סי' תכ"ג אות יו"ד בשם תשוב'
 הרא"ם סי' מ' דאין ללרף המים מלישת העיסה
 לשיעור ס' כיון דהמים נתייבשו ע"י האפייה
 ואנו

(ובפרט אם בדקו אלא שיש חשש שהבודקים
 אינם בקיאים כ"כ בבדיקה בודאי יש להקל
 כיון דרוב יש בהם ס') וגם יש להם חזקה
 שנתבררה דמתחלה לא היו החטים בקועים
 ע"כ. והו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן
 הג"ל. וכעין כזרזא זו הביא שם ג"כ בשם תשו'
 מהר"ח א"ז סי' י"ז שכתב דסתמא דמלתא יש
 ס' של היתר נגד האיסור ולכן היתר שם ג"כ
 בדיעבד בנטחן קוה"פ בלא בדיקה אם יש ס'
 (אך הוא לירף שם גם הסברא דהוי מצ"מ
 וכשיטתו דס"ל דהוי מצ"מ וכנ"ל) ועיין עוד
 בתשו' מהרש"ם הג"ל חלק שני סי' רל"ט דכ'
 שם דמ"מ הכל לפי ראות העין ובשנה שנראה
 לעין דאדברא שרוב חטים אין בהם ס' הרי יש
 לומר דרובא וחזקה רובא עדיף ועוד דהחזקה
 עשויה להשתנות ע"כ: והנה כ"ז מיירי לענין
 בדיעבד אבל לכתחלה גם הרב בית מאיר וברית
 אברהם הג"ל דס"ל דהוי מצ"מ מכל מקום
 כתבו דלריכין לידע בצירור שיש ס' נגד
 המלומחים וכן מבואר בתשובת דברי מרדכי
 פרידבערג ובתשובת השיב משה והו"ד בשד"ח
 מערכת ואות הג"ל. והנה למעשה לענין בדיעבד
 שכבר נטחנו החטים בלא בדיקה ויש ספק אם
 היה ס' עיין שם בהגהות הגאון מהרש"ם
 מזרעזאן הג"ל שהביא בשם ברית אברהם הג"ל
 שליד דהיתר משום דהוי מצ"מ ומה"ט בטל
 ברוב וא"כ הוי ספק דרבנן להקל שמא יש ס'
 (ואף שאח"כ בשעת לישה נתערב ג"כ במים
 והמים הוי אינו מינו עם החטים מ"מ הרי כבר
 נתבטל תחילה. וגם הש"ך (ביו"ד סי' ל"ח סק"ח)
 מודה דבכה"ג גם השאינו מינו מותר) ולא
 מקרי אתחזק איסורא (דהחמירו בו אפילו בספק
 דרבנן) כיון שאותן שלא למחו לא הוחזקו באיסור'
 וגם הרי קוה"פ הכל היתר (וא"כ לא שייך לו'
 בהם לשון אתחזק איסורא) וגם כתב שם עוד
 לדדים ובשרות להיתר וסיים שם דלכתחלה
 בודאי אין לטחון בלא בדיקה משום דאין עושין
 בידים ספק דרבנן לכתחלה אך אפילו בדיעבד
 אם נטחנו ע"י ישראל בלא בדיקה לראות אם
 יש ס' הגם דלכאורה יש לדנו כשוגג היכא דלא
 ידע אם אסור לעשות כן מ"מ י"ל דהוי כמצטל
 איסור לכתחלה כמוזר עכתו"ד הברית אברהם
 הג"ל בקלרה המובא בהגהות הגאון מהרש"ם

ואנו אין דנין דק על שעת האפייה דאז מולד
הטעם ע"כ ובעין סברא זו כתב גם כן בהגהות
הגאון מהרש"ם מצרעזאן סימן תנ"ג אות יו"ד
וכן פסקו בתשובת מהרי"א הענין ובתשובת
חסד לאברהם דאין המים מלטרפין והו"ד
בהגהות הגאון מצרעזאן שם ובא"ח החדש
(ב) ועיין בשד"ח מערכת חומ"ל סי' יו"ד אות
ד' בשם גאון אחד דבחתים שהיה בהם פחות
מעט מסי' נגד המלומחים וכבר נטחנו י"ל
דמשערין לפי הקמח ודבר זה ידוע שהקמח
מחטים שאין מלומחין יש בו יותר מכפי ערך
הקמח שהוא מהחטים המלומחים וא"כ יש
לדור להקל ע"כ ול"ע עוד בזה (ג) ועיין בט"ז
סימן תנ"ג ס"ק ב' ובש"ע הרב הרש"י שם
סעיף ט' לדעת הסמ"ק אפילו ביש ס' נגד
החטים המלומחים מ"מ לריך לאפות הכל
קוה"פ משום דלדעת הסמ"ק גם קמח בקמח
אין דינו כלל בלח ואינו מתערב יפה זה בזה
אם לא ע"י האפייה דאז נעשה כל הקמח שבכל
מלה ומלה כחתיכה אחת ממש ע"י האפייה
ולכן אם אופה קוה"פ שוב אינו חו"ג בפסח
משא"כ אם אופה בתוה"פ חו"ג וכו' בתוה"פ
במשהו וסיים הרב הרש"י הנ"ל דכל בעל נפש
יחמיר לעלמו לכתחלה לחוש לסברא זו ומפני
כך נתפשט המנהג במדינות אלו לאפות כל
המלות קוה"פ לפי שרוב החטים יש בהם
תערובות מעט מחטים שלמח ע"כ: [יא] ששים
בנגד המזוקקות והמלומחות. והנה במקום שאין
ס' כנגד המלומחים אי שרי להוסיף עליהם עד
ס' כדי לבטלם ע"י שיטחנס ביחד קוה"פ כדי
לאוכלם בפסח יש בזה פלוגתת הפוסקים
ראשונים ואחרונים ויען שדבר זה הוא מ' יום
השכיחים לעתיד לך דיעות האוסרין והמתירין
שראיתי בזה. ובתחלה לעתיד לך דיעות
המתירין ואלו הן. (א) הט"ז סימן תמ"ז ס"ק
ה' כתב בהדיא דיכול להרבות עליו קודם פסח
עד ס' כדי שיהא מותר בפסח ואין בזה משום
אין מבטלין איסור לכתחלה כיון דקוה"פ עדיין
היתר הוא. ועי"ש בפמ"ג מ"ז ס"ק ה' דדוקא
להוסיף שרי בזמן היתר אבל לערב חמץ בעין
כדי לבטלו בסי' הסור גם לדעת הט"ז אפילו
בשעת היתר. (ועיין בפמ"ג ש"ד יו"ד סימן
ס"ט ס"ק נ"א ובש"ע הרב הרש"י בקו"א סי'

תמ"ב אות ג' מ"ש שם.) (ב) וכן משמע מדברי
הב"ח סימן תס"ז בשם המרדכי דאין כאן משום
מבטל איסור לכתחלה כיון דאכתי לא חל
הפסח. (ג) ועיין בשד"ח בכללים מערכת האלף
אות א' שכתב דלפי הנראה הלך גם הכנה"ג
מסכים לסברא זו דיכול לעשות כן אפילו
לכתחלה. (ד) וכן הביא שם בשם זרע ילחק על
המשניות דנקיט בפשיטות דצחמץ לפני זמנו אין
בו משום ביטול איסור לכתחלה. (ה) ועיין
בחי"א כלל קכ"ו אות ה' דבשעת הדחק מותר
לכתחלה להוסיף חטים (או שעורים) לבטל
המלומחות בסי' כיון דלפני פסח עדיין היתר
הוא וכדעת הט"ז הנ"ל אך שלריך לעומת
קוה"פ וגם לאפות קוה"פ לכתחלה משום די"א
דקמח בקמח דינו כיבש ביבש וחו"ג בפסח אם
לא נאפה קודם פסח (כמבואר בדברינו בס"ק
שלפני' עוף ג') אבל דיעבד (עם כבר ביטלן
בסי' וטחנן קוה"פ והגיע הפסח ולא נאפו עדיין)
מותר לאפות אך בפסח משום דלהלכה קי"ל
דקמח בקמח דינו כלל בלח שאינו חו"ג עכתי' ד
החי"א הנ"ל. [ו] ועיין בח"י סימן תמ"ז ס"ק
ט"ז דמשמע לכאורה מודבריו שגם הוא מסכים
לדעת האחרונים דקודם פסח מותר להרבות
אפילו לכתחלה כדי לבטל וכן משמע בקו"א
דבי רב סימן תמ"ב אות ג' שהבין כן בדברי
הח"י. וכעת לעתיד לך דיעות האוסרין שראיתי
בזה ואלו הן. (א) המג"א בסימן תמ"ז ס"ק
מ"ה הביא בשם הרשב"א דהיכא שנפלו חטים
בתוך המים ונתחמלו ונתערבו בתוך חטים
מרובים איסור להוסיף עליהם על ס' כדי
לאוכלן בפסח משום דהוי כמבטל איסור לכתחלה
(ב) והמג"א הסכים שם לזה וכתב דאין להקל
נגדו (ועי"ש בפמ"ג א"א ס"ק מ"ה דעיקר טעם
האיסור בזה להמג"א הוא משום דניכרים הם
ע"י בדיקה ולכן איסור להוסיף כדי לאוכלן משום
דהוי כמערב בידיים איסור בעין אבל להוסיף
כדי להשהותן מותר גם לדעת המג"א) ועיין
בקו"א דבי רב הרש"י סימן תמ"ב אות ג'
דכתב דכן הוא ג"כ. (ג) דעת מהר"ם. (ד)
והר"ן. (ה) והטור. (ו) והב"י. (ז) והרמ"א
בד"מ. (ח) והב"ח. (ט) והע"ש. (י) והל"ל.
(יא) והפרי"ח כולם ס"ל דאיסור להוסיף עליהם
קוה"פ ולבטלן כדי לאוכלם בפסח: (יב) והרב

י"ש לעיין עוד בזה האריך הוא סובר בדעת
המ"א הנ"ל (כג) וכן הביא בזה החדש בשם
מנחת שי להחמיר בדעת המג"א שלא להוסיף
ולבטל כדי לאוכלס בפסח (כד) וכן ראיתי
בתשובת זכר יהוסף סימן קל"ג בשם גחלת
לבי ובשם תשובת הגאון הר"י יוסף שאל נט"ז.
כה) וכן נוטה להחמיר בזה בתשו' מהרש"ם
חלק שני סימן רל"ט: והנה מתבאר לך שרובא
דרובא מהאחרונים סוברים בדעת הרשב"א
שלא להוסיף קוה"פ על המלומחים עד' ולטוחנס
קוה"פ כדי לאוכלן בפסח: ועיין בשד"ח בכללים
מערכת האל"ף אות א' דכתב שם דגם דדברי
המג"א הנ"ל דמחמיר המה נכונים ומוסכמים
להלכה מ"מ בשעת הדחק כדאי המה אותן
הרבנים (הסוברים דבחמץ לפני הפסח לית
ביה משום ביטול איסור לכתחלה) לסמוך עליהם
ובמ"ש ההי"א הנ"ל אבל שלא בשעת הדחק
ודאי יש להחמיר עכ"ל השד"ח הנ"ל וכן פסק
בתשובת זכר יהוסף הנ"ל סימן קל"ג דהמורה
להקל בשעת הדחק בדעת הט"ז יש לו על מי
לסמוך כיון דהרבה ראשונים קיימי כשיטתו.
אך באופן שנתבטל עכ"פ כבר ברוב היתר או
בלידוק איזה נד היתר אחר עכתו"ד הזכ"י
הנ"ל: והנה אפילו לדעת המג"א והרב
הרש"י בש"ע שלו דאוסרים להוסיף קוה"פ
היינו דוקא להוסיף כדי לאוכלס אבל להוסיף
ולבטלם ולטוחנס קוה"פ כדי להשהותם גם
הם מתירין וכן פירשו בהדיא בפמ"ג א"א הנ"ל
ס"ק ה' ובמקו"ח שם בחידושים ס"ק מ"ב את
דברי המג"א הנ"ל וכן הוא בח"י שם ס"ק
מ"ז ובש"ע הרב סימן תמ"ז סעיף ה' וכן
הביא דברי"ח מערכת חומ"ל סימן ה' אות
י"ד בשם ספר חכמה ומוסר ובשם תשובת
עמק הלכה (ודלא כמו שהבין בפר"ח בדעת
הנ"ל הישגות דגם כדי להשהותן יש בו משום
ביטול איסור לכתחלה עיי"ש) וכן הביא בזה"ח
החדש סימן תנ"ג אות י"ב בשם תשובת מנחת
שי דכדי להשהותו מתיר גם המג"א להוסיף
ולבטל קוה"פ: ועיין תשובת מהרש"ם ח"ב
סימן רל"ח בשם תשובת ברכת רלה שכתב
ללאותן הגוהגים להקל לטחון לפסח גם ברחיים
קיטוריות (הנקרא דאמפ מילען) וכן ברחיים
וואללחווע לריכים עכ"פ ליזכר מאוד בהכשר
החטים

הרש"י סיים שם דפשיטא שאין לחמץ על הט"ז
הח"י שמקילים נגד כל הני גדולים הנ"ל
המחמירים וכן פסק בהדיא בשולחן ערוך שלו
בסימן תכ"ג בסעיף י"ד וסעיף י"א (אך שסיים
שם דדוקא בחטים שלמחו אין להוסיף עליהם
קוה"פ עד ס' כדי לאוכלן בפסח בין דחטים
המלומחות כיכרין הן בתוך שאר החטים ולכן
אינם מתבטלים ברוב: (וכן הביא בפמ"ג א"א
שם ס"ק מ"ה דזהו עיקר טעם הרשב"א שאסר
להוסיף) אבל דגן שנפל עליו מים ונתבקע
ונתייבש עד שאין ביקוען כיכר ונתערב ברוב
דגן כשר אז מותר להוסיף עליו עד ס' קוה"פ
כדי לאוכלן בפסח עיי"ש: (ועיין בתשובת שם
אריה חלו"ח סימן י"ד שכתב דלפי טעם זה
אם טוחן מתחלה את החטים בעוד שאין בהם
ס' נגד המלומחים ומערב ומוסיף בהם אח"כ
קמח אחר כשר באופן שבין הכל יהיה ס' בקמח
הכשר כנגד המלומחים הרי בכה"ג מותר להוסיף
קוה"פ ולבטל אפילו לדעת המג"א כיון דבשעה
שטוחן עדיין אין כוונתו כדי לבטל וכשמוסיף
אחר הטחינה קמח אחר הרי כבר נתבטלו
המחומלים מן התורה ברוב דדין מין במינו
דהא כשהוא כבר קמח אינו ניכר עוד וא"כ
שרי להוסיף עליו עד ס' עכתו"ד בקלרה).
יג) וכן דעת הרב מאמר מרדכי (יד) והרב
גהר שלום (טו) והרב קהל יהודה (טז) ותשיבת
יד יוסף (יז) והלל"ח בחידושו למסכתא בילה
(דף י' ע"ב) דחמץ גס קוה"פ אסור לבטלו
לכתחלה (אז להוסיף עליו) כיון דשמו עליו
זהו"ד בשד"ח בכללים מפני דת האלף אות א'.
יח) וכן הביא שם בשם הרב ארעא דרבנן (יט)
ובשם הרב אהלי יהודה הכהן (כ) ובשם הרב
בית מאיר (כא) ובשם הרב מוגן האלף דכולם
מוסכימים לדעת המג"א דאין להוסיף כדי לבטל
את החמץ בם' אפילו קוה"פ (כב) וכן הביא
בשד"ח הנ"ל מערכת חומ"ל סימן י"ד אות
ד' בשם דברי מרדכי פרידצערג דמסיק דאסור
להוסיף בכוונה חטים אחרים עד שיהיה ס'
נגד החמולים וכתב דבחטים מלומחים י"ל דגם
הט"ז מודה כיון דניכרים ע"כ: (ול"ע עוד
בדבריו דא"כ לפי דבריו משמע לכאורה דהמג"א
דאסר להוסיף מיירי אפילו באינן ניכרים וזהו
שלא בדברי הרב הרש"י הנ"ל והרב פמ"ג הנ"ל

וידו והמצומחות. ולפתילה יש להדר לברור גם מן (מן) החטים שאכלו מהן עכברים או מעדני שמואל

החטים לפסח שיהיה בהם לפחות שני פעמים שנים נגד המלומחים כיון דמתהוה עיסה מן הזיעה שברחיים הגל ומתערב בקמח וכל עיקר ההיתר של המקילין הוא משום דהעיסה המתהוה מהזיעה היא מתבטלת בם' בקמח וא"כ לריכים עכ"פ שיהא בחטים ב"פ ס' נגד המלומחים ולא סגי בפעם אחת ס' כיון דבעינן נמי שיהא ס' נגד העיסה ע"כ והרב מהרש"ס הסכים ג"כ לזה. ועיין בדברינו לקמן סקי"ט מ"ש בשם הגאון מהרש"ס הגל ובשם שאר הגדולים בענין עחינת קמחא דפסחא ברחיים וואללאווע וברחיים קיטוריית: [יב] כנגד המצוקעות. עיין בהגהות הגאון מהרש"ס מצרעזאן סימן תנ"ג אות יו"ד ובא"ח שם אות י"ב שראו (מובא) בשם הגאון מליסא ז"ל שהורה דבליכא לימוח אלא ביקוע יש להקל לשער בשיעור שלשים נגד החטים המצוקעות מטעמא דאמרינן דלא נתחמץ רק אותו מקום שנתבקע ולא כל החטה וכ"כ בא"ח מהגאון מבזעזאטש בשם חותנו נטע שעשועים. אך מתשובת מנחת שי ובתשובת השיב משה דחו סברא זו וכתבו דכיון דחזינן דנתבקע אמרינן דודאי נתחמלה כל החטה והרב מנחת שי וגם הרב הגאון מהרש"ס מצרעזאן הגל כתבו דהמנהג לשער ס' נגד כל החטה אפילו רק במצוקעות וכ"כ הגאון הקדוש מבזעזאטש הגל שאין שום סמיכה להיתר ע"ז וכידועים לחמץ בהחלט כולם. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ס מצרעזאן סי' תס"ז אות י"ג דענין הביקוע הוא אינו הלימות שבראש החטה אלא ביקוע ממש הנראה לעין שהוא ע"י ריבוי וניפוח מתבקעת החטה יותר מההרגל ע"כ. ועיין עוד בזה בתשובת מהרש"ס הגל ח"ב סימן ד' שאין חילוק באיזה לך הוא הביקוע וכתב שם עוד בשם הח"ס דחילוק יש בין ביקוע לבין למיחה דהלמיחה לא תסור ע"י יובש החטים אבל הביקוע יכול לחזור ולהתחבר ע"י שמתייבשין החטים ואין ניכר ע"כ. ועי"ש עוד שכתב דאפי' בע"נ המחמירים אם אין בחטים רק שיעור ס' נגד המלומחים משום שחוששים שמא אין בילה מ"מ בדאיכא ב' פעמים ס' אין לחוש יותר עי"ש ראייתו: [יג]

המצוקעות. עיין בשו"ת שאלת שלום מהר"ת סי' י"ד ובשו"ת אורי וישעי סי' ה' דבחטים הגדושים ע"י מאשין אשר כח הכאת המאשין מחסר קלת מהחטים וקלתם חסר בראשם החוד באופן שא"א לבדוקם אם נתבקעו או נלמחו יש לדון בזה להתיר מטעם דאין להחזיק איסורא. והו"ד בא"ח החדש סימן תנ"ג אות י"א: (יד) והמלומחות. ובדבר השומים שקורין ליבאליקים או קנעבילך הגמלאים בחטים ויש בהם מין ולחלוחית עיין בתשובת בית אפרים חאו"ח סי' נו' שהאריך הרבה בזה וכתב בזה הרבה טעמים לאיסור (וגם האריך להוכיח דגם מי פירות כל שהוא הם ממהרים להחמץ עם מים (דלא כמ"ז המג"א בריש סימן תס"ב בשם הרא"ש ז"ל) ואפילו אחר שנתייבשו המי פירות) אך מ"מ להמעין שם בבית אפרים הגל ובשע"ת סימן תס"ב ס"ק ג' משמע דעיקר טעמו לאיסור בזה הוא משום שבנידון שהביא שם בבית אפרים היה מעשה שמלאו שם השומים בהחטים לאחר שכבר נאפו מלות מאותן מין חטים ובהגשאר מלאו הרבה שומים בערך חמשה או ששה בכל קווארט באופן שיש לחוש שמא לא יהיה' בהחטים שנאפו המלות מהם נגד השומים וכתב שם שהמין שבתוך השומים הוי כמו מי פירות וא"כ הוי כמעט מי פירות עם מים שממהר להחמץ (כמבואר בה"י סי' תנ"ג ס"ק כ"ב וסימן תס"ב ס"ק ב') ומשמע שם בבית אפרים הגל דביש ס' נגד השומים. (א) גם לדעתו אין להחמיר כ"כ וכן. (ב) בחסר לאברהם מהיר ביש ס' בחטים נגד הליבילים הו"ד בספר זכרון (דף י"ד ע"א). (ג) וכן כתב בתשובת הרמ"ן סימן ל"ה דאם יש בהחטים' בשופי נגד השומים הגל אין שום חשש (לומר דשמא הוא דבר חריף דדוקא פלפלין או סיד חי הוי דבר חריף וכו') ואף אם נאמר דהוי מי פירות ג"כ אין לחוש משום דמעט מי פירות אין להחמיר וגם יש לומר דהמעט מי פירות כבר נתייבש ונתנגב וכו' ולכן ינהגו בזה כמו שנהגים תמיד דלאחר שנבלל הקופה לוקחים מעט מעט ג' פעמים מן החטים ואם אחר הבדיקה היטב יש ס' כנגד השומים הגל אין שום חשש לטונחם לפסח וכן בתשובת בית אפרים מהיר ביש ס' וכו'

תשובת בית שלמה שכתב שם שיש בזכרוננו שנימי חורפו היה מחלוקת רב בזה וילא הדבר להחמיר וכ"כ. ד) בתשובת ד"ח ח"צ סי' ל"ח שזכור הוא שצילדותו היה מחלוקת עלום בחטים שנמלא בהם שומים שקירין ליבאלקים הללו אוסרין והללו מתירין וכתב שם שהמנהג לאסור ומי יבא להקל באיסור חמור אך אם ח"א בחטים אחרים יעשה ע"ד שכ' הח"ס הנ"ל (וכנ"ל) ומ"מ כתב שם בד"ח הנ"ל שיותר טוב להתיר חטים שיש בו שומים ע"י ברירה ובדיקה היטב מלהתיר חטים שאין בהם רק מעט יותר מס' נגד חטים החמול' (כגון מלומחים) כי לדעת הרבה פוסקים גם בכה"ג (שים ס' נגד החמול' ג"כ) חו"ל ועוד מי יכול לבזין עכתו"ד הד"ח המובא בזמנ"מ ובשד"ח הנ"ל. וכן הביא שם בשד"ח. ה) בשם תשובת השק שלמה שאין להתיר בשומים וליבאלקים הנ"ל ע"י ביטול בס' כ"א בשעת הדחק גדול. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סיתס"ב אות ז' דנשמע מדבריו ג"כ דנוטה להחמיר בזה אם לא בשעת הדחק שכבר אפו המלות מאותן החטים שנמלאו בהם הזרעונים הנ"ל (קודם שנודע שיש בהם הזרעונים) דאז יש לזרף לסניף ולומר דתולין דכל דפרוש מרובא פרוש (פירוש וי"ל דהחטים שאפי' מהם המלות היו מרוב החטים של היתר שאין בהם זרעונים) וגם בלירוף דעת הפוסקים המקילין בחטים שיש בהם זרעונים אבל על סברת כל דפרוש מרובא פרוש לבד קשה לסמוך (משום די"ל דביבש יש בילה להחמיר) וסיים שם דמ"מ אין להקל בהם לענין ללאת ידי חובת שמירה בלילות הראשונ' ומכש"כ להזהרים לאכול רק מלה שמורה דאין להקל בכה"ג ובג"ט אם נודע אפילו רק לאחד קודם האפייה שיש שם זרעונים דבהכ"ג מקרי נודע ושוב לא אמרינן בכה"ג כל דפרוש מרובא פרוש עכתי"ד הרה"ג מהרש"ם מברעזאן הנ"ל מהנוגע לענינינו בקלרה. ז) וכן בשו"מ מהד"ת ח"ג סיפ"ב נטה להחמיר בזה וכתב שקלת מהאחרוני' ס"ל שאף ס' לא מהני בזה והו"ד בשד"ח הנ"ל. ועיין בספר סג"א דחיי (הנשלח לי למנה מהמחבר האבד"ק מיאסקובקא) סי"א אות ט"ז שכתב דחטים מתולעים ונמלא בהם זבובים או וואוטשיק מתים (הנה הגם שמשום חשש איסור אכילת שרץ יש בזה סברות להקל כמבואר

וכו' עכתו"ד הרמ"ן הנ"ל בקלרה. ד) וכן בספר חפארת יוסף העלה להתיר בזרעונים הנקראים זעלינטאך ב'ס' כנגדם משום דזדיעבד אמרינן מעט מי פירות אינו גורם להחמין (וכעין זה מבואר בפמ"ג ח"א סי' תס"ב ס"ק א' וכתב שם דשיעור מעט מי פירות נקרא כשיש ס' כנגדו ועיין עוד במקו"ח שם בביאורים ס"ק ב') ובפרט די"ל דהזרעונים הנ"ל הוא מין חטה ולא מין פירות עכתו"ד התפארת יוסף הנ"ל בקלרה. ה) וכ"כ ביצועות יעקב להתיר דזדיעבד. אם יש ס' נגד הקנעציליך משום דמי פירות עם מים הוי רק חמין נוקשה ונוקשה דמי פירות עם מים בטל בס' (וסם ביצועות יעקב מיירי בשכבר נאפו המלות) והו"ד במנחת משה בקונטרס חקת הפסח אות י"א ואות מ"ז ובשד"ח מערכת חומ"ל סימן יו"ד אות ו' ועיי"ש עוד בשד"ח שכתב דכל הקנעציליך וכן הליבאלקים (וכן הזרעונים הנקראים זעלינטאך) כל אלו דינם שיה דכל שיש ס' נגדם שפיר דמי ע"כ:

אך ח) בתשובת ח"ס סי' קכ"י נטה קו להחמיר בדבר השומים והליבאלקים הנ"ל וכתב דיש חשש בהמין הנסחט מהם משום מוי פירות וגם משום דבר חריף הגורם חימוץ ואפילו טפה אחת הנסחט מהם לתוך הקמח בשעת הטחינה אינו מתערב ולכן לא שייך בו ביטול ברוב או בטל חורפייהו כי אם המין מלא מעט קמח בלידו הוא מתגבל ונעשה עגולים קטנים כעין חרדל וכיון שהוא דבר חמין ושוהה יום או יומים מי יודע אם אין העגולים גופייהו הוי שאור לחמץ העיסה ועוד שאין מתערב בלישה ונשארים בעין במלה ובפסח פוגע בו ואוכלו לכן טוב לברר יפה החטים ואח"כ לנפות הקמח לאט לאט באופן שאם יש בו עגולים כאלו ישארו למעלה בנפה עכ"ד הח"ס מ"מ סיים שם בח"ס דזדיעבד אם לא נעשה כן אין להחזיק ריעותא ולאסור דזדיעבד ומובא במנחת משה הנ"ל ובשד"ח מערכת ואות הנ"ל והרב שד"ח סיים שם דנשמע מדבריו ח"ס דכל שלא נעשה כן כלומר שלא בררו החטים ולא רקדו הקמח אין דעתו להתיר עכ"פ אלא דזדיעבד שכבר לשו ואפו ע"כ. ועיי"ש במנחת משה הנ"ל שהביא שם. ב) בשם שיערי דיעה שכתב ג"כ לחזק סברת הח"ס שכתב להחמיר בזה וכן הביא שם בשד"ח. ג) בשם

העכבר חבל שטורי' או שיפון או ש"ש שוש בהם
 נישוכי' מעכברים ואין ס' נגדס ועחנס כד אפילו
 דיעבד אסור ע"כ. (ז) ועיין בשד"ח מערכות
 חומ"ץ סימן י' אות ח' ובספר זכרו (דף י"ד
 ע"א) בשם תשובת הרמ"ץ דחטים שמורים
 הנישוכי' מזבזבים אין לחוש כלל אפילו לכתחלה
 דודאי יש ס' ע"כ. ועיין בח"י סי' תנ"ד ס"ק
 ז' בשם הר"ן דחטים שאכלו מהן התולעים
 מותרים אפילו למלות מלוא. (ג) ועיין בספר
 סמא דחיי סימן א' אות י"ז דחטים שמורים
 שמלא בהן חטים נישוכים מאכילת עכברי' הרי
 שאר החטים השלימי' הם בחזקת שימור ויברור
 הנישוכין מהם ע"כ ולפי הנראה לא התיר הרב
 סמא דחיי רק כשבררו כל הנישוכים מהם אצל
 אם לא בררו הנישוכים אין להקל בהם לענין
 מלוא שמורה וכן משמע בתשובת הרי בשמים
 מהד"ת סימן ח' שכתב דחטים משומרי' שנישכו
 הרבה חטים מן העכברים וגם נמלא בתוכם
 לואת עכברים והיה ס' נגד הלואה וגם נגד
 חטים הנישוכים וכבר נטחנו הזמים והעלה
 דאין ליקח מקמח הלואה ללאת ידי חובת מלוא
 בשתי לילות הראשונות ויש בו משו' הקריבהו
 נא לפחתך ומוצא בא"ח החדש סי' תנ"ג אות
 י"א ובנין זה הביא שם ג"כ בשם תשובת כ"ס.
 (ד) ועי"ש עוד בשם תשובת מהר"ס שיק סי'
 קכ"ה דחטים שנמלא על השק כתם דמוכת
 כאילו השתין עליו עכבר וכתב דשוב אין
 לחטים אלו דין שמורה ע"כ. (ועיין בח"י סי'
 תס"ו ס"ק י"ד). (ה) ועיין בשד"ח מערכות
 חומ"ל סימן יו"ד אות ט' בשק של חטים
 שנתלכלך מלואת תרנגולים ויש ספק אם
 נתלכלכו גם החטים הגם דלואת תרנגולים אין
 מחמין (כמבואר בט"ז סימן תס"ו ס"ק ד'
 דאין בזה איסור רק משום הקריבהו נא
 לפחתך) מ"מ אם היה אפשר להכיר חיזה
 מהחטים שבשק שנתלכלכו היה לריך להסיר
 אותם (משום חשש שיצאו אח"כ למים וימחרו
 להחמין כמו שיתבאר אי"ה לקמן סי' זה ס"ק
 כ"ח) ולהתיר השאר אך בנ"ד כיון שאין ידוע
 כלל האם נגע הלואה בהחטים עלמם לכן אין
 להחזיק ריעותא ויש להתיר הכל משום ס"ס
 שמא לא נגע הלואה בהחטים כלל ואת"ל
 שנגע מ"מ יש בזה ספק פלוגתא אם דין הלואה

כמבואר בש"ע יו"ד סימן פ"ד סעיף י"ד
 מ"מ) יש לחוש בזה לענין פסח משום
 גוף התולע שנטחן ונתערב בקמח ויש בזה משו'
 חשש מי פירות המתערב אח"כ עם מים בשעת
 לישא והגם דבתשובת פוטו"ד מהדורא תליתאי
 סימן קנ"ט משמע להקל בזה מ"מ אולי לא הקיל
 שם כ"א ביבשים התולעים ונפרדים ביד אצל
 לא כשיש בהם לחלוחית (דאז יש לדמותם
 לליבאלקים שיש בהם מין ולחלוחית) ולכן ל"ע
 הרבה אם להקל לעוננס לפסח אפילו במקום
 הפסד עכתו"ד הסמא דחיי הנ"ל ועיין בא"ח
 החדש סימן תנ"ג אות י"ב (דה"מ ועיין בתשוב'
 לז חיים) שהביא גם בשם ספר שפת היס
 דחטים מתולעים שטחן קיה"פ אסור לאוכלן
 בפסח משום דכשנטחנו עם התולעים הרי לחות
 התולעים מחמין הקמח ואסור אפילו להשהותן
 בפתח לאחר שנטחנו (ובאכילה אסורין אפילו
 בשאר ימות השנה) אך החטים שעדיין לא נטחנו
 וליכא חשש חימוץ מותר להשהותן בפסח ע"כ.
 ועיין בשד"ח מערכת חומ"ל סימן י"א אות ה'
 בשם מאמר מרדכי דכשיש ס' מהחטים שלמים
 שאין מתולעי' נגד החטים מתולעי' שרי לטחון
 מהם לפסח וכתב שכן הורה להלכה למעשה
 ועי"ש עוד בשד"ח דבמקום שמתירים אותם
 בשאר ימות השנה כגון שנמלאו ג' תולעים
 צנפה שרקדו עליו הקמח ואח"כ רקדו הקמח
 ולא נמלא עוד אין מקום לאסור אותם גם
 לפסח ועי"ש עוד מ"ש בענין חטים מתולעים
 דלדעת השו"כנה"ג הם שוים לנישוכים מעכברי'
 והרב חזון נחום והברכ"י חלקו עליו ועיין
 בס"ק שאח"ז סוף ענף ז' מ"ש בשם הח"י:
 [טו] החטים שאכלו מהן עכברי' או שיהיה ס'
 כנגדן. (א) אצל דיעבד אם לא בררם וטחן
 הכל ביד אעפ"י שאין בחטים השלמים ס' כנגד
 הנישוכין מהעכברים הרי זה מותר לפי שקמח
 הנטחן מהחטים הנישוכין מהעכברי' אינו אסור
 דיעבד את הקמח שהוא מן החטים השלמים
 לפי שהנישוכין עלמם אין בהם חשש גמור של
 חימוץ מפני שהחטים הם קשים ואינם ממחרים
 להחמין מחמת מעט רוק שבפי העכבר. וג"א
 סי' תנ"ג ס"ק ה' וש"ע הרב הרש"י שם סעיף
 ח'. ועי"ש עוד בש"ע הרב הנ"ל דדוקא בחטי'
 שהם קשים לכן אינן ממחרין להחמין מרוק שבפי

שיהיה ס' כנגדן ואם היו מונחות בעליה ועזו וירדו עליהם גשמים דרך הגג בקצת מעדני שמואל

כמו פירות דמונהר להחמין עם מים (כמבואר לקמן ס"ק כ"ח) ועוד יש בזה לד' היתר כיון שכבר נתייבשו עד שאין ניכר בהם שום לחלוות י"ל דאין לחוש עוד למה שיבואו אח"כ למים כיון דכבר נתייבשו המי פירות (כמבואר סברא זו בח"י סימן תכ"ג ס"ק כ"ב) והרב הרש"י בריש סימן תס"ו פסק ג"כ כסברא זו) וסיים שם בשד"ח דכד"ד אין צו חשש אפי' ממים הקריבהו נא לפחתך כיון שיה' ידוע בודאי שנגע הלואה בהחטים לכן מלד' הדין מותרים החטים הג"ל עכתי' ומשמע להמעיין שם דדעתו נוטה להתיר בנדרון הג"ל אפילו למלות מלוא אף שסיים שם דלפי המבואר בשו"ת שו"מ מהד"ת ח"ג סימן פ"ד נראה דמחמיר בכעין נד"ד אפילו ביש ס"ס משום שמא יבואו אח"כ למים וימחרו להחמין ובפרט למלות מלוא לכן אם אפשר בקל יש לחוש לדברי הרב שו"מ הג"ל (ועיין בדברינו בקונטרס מי פירות לקמן סימן ק"ע ס"ק ע"ו ענף מו"ו הראשון מ"ש בשם הפמ"ג ח"א סוס"י תס"ו והח"י"א כלל קכ"ו דין י"א) ו) ועיי"ש עוד בשד"ח הג"ל בשם מאמר מרדכי בשק של חטים שגמלא בתוכו מעט לואת חתולים (דדיו כמו לואת הרנגולים) אין לריכין לחוש שמא השחינו ג"כ שם (עיין בח"י סיתס"ו סקי"ד) משום דאין להחיות איסור מספק ובפרט דעיקר דין מי רגלים אם מחמין יש פלוגתא בזה ולכן כל שאין רואין ריעותא בחטים אין להחמיר כלל וכעין זה הביא שם ג"כ בשם ספר לב מוצין: [טז] וירדו עליהם גשמים דרך הגג בקלת מקומות אסורות וכו'. דין זה הוא מרמ"א סיתס"ו סעיף ב' ושם ברמ"א ובמג"א שם ס"ק ג' ד' מבואר דלואת חטים שנתלחלו אסורין אפילו להשהותן בפסח (אפילו לא נתבקעו אם כבר שהו שיעור מיל משעה שנתלחלו משום דכיון דמינח ייחי בלא עסק אחי לדי' חימוץ) אבל שאר החטין שאין רואין בהם לחלוות מותר להשהותן מכה ס"ס שמא לא ירדו עליהם גשמים ואת"ל ירדו שמא לא נתחמלו אבל באכילה בפסח אין להתיר גם אותן שלא נתלחלו משום דלענין אכילה בפסח

מחמירין אפילו ביש ס"ס וכן משמע דעת המג"א שם סקכ"ה עיי"ש. ח) אף בט"ז שם סק"ד חולק ע"ז ומחיר אפילו באכילה בפסח היבא דיש ס"ס ומסיים שם דאפילו לדעת הרמ"א דמחמיר מ"מ אם יהיה הפסד בזה אם לא נתיר לו באכילה ונלריכו להשהותן עד לאח"כ פ"א אז מותר גם לאוכלן בפסח מכה ס"ס הנ"ל (ועיי"ש בפמ"ג ח"א ס"ק כ"ה שכתב הטעם בזה שאסר הרמ"א באכילה אפילו ביש ס"ס במקום שאין הפסד הוא משום דכל עיקר טעם ההיתר שמתירין בכל מקום ביש שני ספיקות להתיר הוא משום דהוי כמו שיש בזה רוב סברות להתיר אבל בחמץ לא הלכו אחר הרוב וגם דמי לדבר שיש לו מתירין דמחמירין צו אפילו ביש ס"ס ע"כ וכעין זה כתב ג"כ בספר מאורי אור ובתשובת הרמ"ז הו"ד בשד"ח מחומ"ל סימן ב' אות א' ובא"ח החדש סיתס"ו אות ט'. אבל בזהפ"מ לדדו גם הפמ"ג והרמ"ז הג"ל להתיר בזה גם באכילה בפסח ביש ס"ס). (ב) וכ"כ בח"י סיתס"ו סקי"ד פסק דיש ס"ס וכן פסק בש"ע הרב גם בסיתס"ו סקי"ג. ג) וכן פסק בש"ע הרב הרש"י סתג"ג סעיף י"ב ובס"י תס"ו סי"ד ובס"י תס"ו ס"ח דכ"מ שיש ס"ס יש להתיר באכילה ג"כ בפסח אם לא במקום שאפשר להחמיר בלי שום הפסד וצ"ל שום מניעת שמחת יו"ט. [ועיין בשד"ח מחומ"ל סימן ב' אות א'] בשם ספר יד המלך דגם לדעת הרמ"א הג"ל שכתב דבס"ס לא שרי אלא להשהותו מ"מ היינו דוקא בכעין נידון דהרמ"א הג"ל שהיה שם חשש שמא נפלו המים על כל החטים אלא שנתנגבו ואין ניכרים וא"כ הוי הס"ס באיסור דאורייתא אבל היבא דידוע בצירור דליבא חשש תורה כגון היבא דאיבא רובא (במין במינו) או ששים (אפילו באינו מיינו) אז מותר גם לדעת הרמ"א לאוכלו בפסח אם יש ס"ס אפילו בלי שום דחק והפסד ע"כ וכן כתב בנוב"ק חאו"ח סיכ"ה דבאיסור משהו יש להתיר ביש ס"ס אפילו באכילה בפסח ועיי"ש שכתב דכן הוא דעת המג"א סיתס"ו סקכ"ה להחמיר

מקומות אסורות אבל אין נפל עליהם קצת שלג או קצת מים במקום אחר מסדק אותן שיש להסתפק בהן והשאר מותרות (תנ"ג תס"ז):

מערדני שמואל

להקל אפילו בדשיל"מ (ועיין פ"ת יו"ד סיק"י סק"א). וכן היבא די"ל דלא היה כלל חשש חמץ בכל הדבר ההוא (כגון שנמלאת חטה בתרנגולת לונגת די"ל שחא עתה נפלה או בשק שנתלחלח מבחוץ די"ל שחא לא נכנס לפניו כלל) בכה"ג יש להקל בם"ס אפילו בדשיל"מ (עיין בש"ך יו"ד סיק"י סק"ג) וכן בדאיכא ג' ספיקות להקל ג"כ יש ללמד להיתר אפילו בדשיל"מ עכתי"ד השד"ח והגאון מהרש"ס הנ"ל: [ז] נפל עליהם קלה שלג או קלת מים וכו'. ה' עיין ט"ז סיתנ"ג סק"ד דאסור ליקח חטים לפסח מבעל הרחיים (שהוא עכו"ם) שלוקח מודות כל השנה מהטוחנים משום דרגילים הטוחנים להדיח החטים תחלה ע"כ. ובדבר חטים שבאו בספינה עיין ש"ע סימן תס"ז סעיף ג' דאם הם יבישות וקשות ולא נשתנה מראיהן לא מחזיקין איסורא שחא נפל מים עליהם ע"כ. ב) ועיי"ש בפמ"ג מ"ז סוס"ק ה' דאם נשתנו מראיהן אסור אפילו להשהותן. ועיי"ש עוד בפמ"ג מ"ז סימן תס"ז סוס"ק ה' דחטים שלא באו בספינה אז אף אם נשתנו מראיהן מ"מ אם א"א להשיג אחרים בקל י"ל דשרי ע"כ וכה"ג הביא בהגהות הגאון מהרש"ס מברעזאן שם אות יו"ד בשם כתבי בעל דעת קדושים דדוקא כשבאו החטים בספינה בעינן הוכחה ממה שלא נשתנו מראיהן (וכן החטים שהם משנה שרבו בו גשמים) אבל בסתם חטים אפילו בחטים שהם גדלים בשדה אחת מ"מ הם רגילים להיות בשינוי מראות זה מזה גם שלא מלד נפילת מים עליהם ולכן אין זה ריעותא כלל ע"כ. ג) ועיי"ש בא"ח שהדש אות הנ"ל בשם הרדב"ז ובשם צתי כנסיות ובשם עין ירחק דחטים הבאים בספינות הגם דמדינא אין להחזיק איסור שחא באו מים עליהם מ"מ שומר נפשו ירחק מהם לפי שנחשדו הישמעאלים לזלף עליהם מים כדי להרבות משקלם אם לא בשעת הדחק דא"א להשיג חטים אחרים דאז יכולים לקנותם לפסח. ד) ועיי"ש עוד בא"ח הנ"ל אות י"א בשם בנין ליון החדשות סימן ה' בשנה שנתרבו הגשמים צימי קליר חטים באופן

ועיי"ש עוד בשד"ח הנ"ל שהביא שם להקל בשם עוד כמה מהאחרונים הלא המה. ד) הרב פר"ח. ה) והרב שלחן גבוה. ו) והרב נחפה צנכף. ז) והרב חכמה ומוסר. ח) והרב בעל בעל נשמת כל חי ולב חיים וזכרון לחיים. ט) והרב ישועות יעקב. י) והרב משנת אליעזר. יא) והרב בית אהרן דעת כולם להתיר גם באכילה בפסח בים ס"ס ומדברי הרב בית אהרן נראה דכן פשטה ההוראה להקל בם"ס וכן דעת. יב) הרב לב מבין (וכן הרב בית דוד והרב דבר משה כתבו להתיר עכ"פ בם"ס דפלוגתא). יג) וכן הרב חקת הפסח העלה דבם"ס מותר אפילו לכתחלה. ועיי"ש עוד בשד"ח דהרב מהרי"ם והרב חקרי לב לא התירו בם"ס אלא בשעת הדחק שהיה סמוך לפסח וכן הביא שם בשם הלב חיים דהיבא דאפשר יש להחמיר והרב שד"ח עלמו סיים שם דראוי לכל יר"ש לחוש ולהחמיר (על עלמו לכתחלה בכל מאי דאפשר אבל לאחרים יש להורות ולהקל בדבר שיש הפסד כיון שיש להם על מה שיסמוכו בכחא דהיתרא עכתי"ד וכן לידד להקל בזה בפמ"ג א"א סיתס"ז סקכ"ה וכתב דאפשר לומר דגם לדעת הרמ"א ואפילו באיסור תורה כגון שהוא אינו מינו וגם אין שם ס' או במינו ואין שם רוב מ"מ בים ס"ס יש להתיר בהפ"מ כגון שא"א בשהיה וצפרט היבא דליכא רק חשש משהו דאז יש להתיר אפילו באין הפ"מ ע"כ. ועיין בשד"ח מערכת ואות הנ"ל וכן בהגהות הגאון מהרש"ס מברעזאן סיתס"ז אות ח' דהיבא דספק אחד מהשני ספיקות הוי ספיקא דפלוגתא לכו"ע יש להקל (ואפילו לדעת הרמ"א הנ"ל) כיון דכל האיסור (לדעת הרמ"א הנ"ל) דמחמיר בפסח באכילה אפילו בם"ס כתבו כמה אחרונים שהוא משום דחושש הרמ"א לדעת האומרים דחמץ הוי דבר שיש לו מתירין (ובדשיל"מ לא מהני ס"ס כמבואר בש"ע יו"ד סיק"י סעיף ח') אבל בספיקא דדינא סובר הפ"ח והשאגת אריה והגאון רע"א דמתירין בו ס"ס אפילו בדבר שיש לו מתירין. וכן היבא דאיכא חזקת היתר עם הס"ס ג"כ יש

ג ויתן כבר נהגו ישראל לדקדק בהכשר הרחיים לנקר היטב ויטו ולנקות בבד האפשרי מעדני שמואל

לתותה שמא אח"כ טחנו בה כמה פעמים תבואה שאינה לתותה וא"כ כבר נתבטל החמץ בתבואה שאינה לתותה. ג'. ועוד י"ל דכיון שיש טרחא בניקור וגם הולאות לכן י"ל דחשיב כמו דיעבד לכן די לנו עכ"פ כמה שהחמירו לנקר תוך ל' לפסח אבל קודם ל' לא מלינו מנהג ויש לאוקמי אדינא ולכן כשטוחן קודם ל' לפסח יש להחיר לטחון בלי ניקור הרחיים ובלי פריסת סדינים חדשים משום דקודם ל' יום לא חל עליו עדיין חובת מנהג זה ובמקום הדחק שא"א בקל לנקר הרחיים או שאר הכרח כגון שלאחר הניקור שנקרוהו ללורך הפסח טחנו שם חטים של חמץ א"ל לנקרו עוד הפעם משום דבשעת הדחק מעמידין על עיקר הדין ומותר לטחון אפילו בתוך ל' לפסח בלי ניקור הרחיים עכתו"ד הג"ש הנ"ל בקלרה. וכן העתיקו דבריו להלכה בח"י סיתג"ג סקכ"ד וברמזי או"ח שם ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף ל"א ובזה"ט שם סקי"ז. (ועיי"ש ברמזי או"ח הנ"ל שהבין בדברי הג"ש דבשעת הדחק מותר לטחון בלי ניקור אפילו בער"פ קודם הלילה והו"ד בתשובת זכר"י סיקל"ג) אלא שסיימו שם בח"י ובש"ע הרב הרש"ז והג"ל דזיהרו עכ"פ שיאפו כל המלות קוה"פ ע"כ: אך בשאלת יעב"ץ ובא"ר חולקים על האי דינא דג"ש הנ"ל הו"ד בשע"ת סיתג"ג סקי"ז וכן הביא שם בשם זכר"י בשם בית דוד שאם טחנו חטי דספק חמץ לאחר שנקרו הרחיים לריך לנקר הרחיים פעם שנית דלא כמ"ש הג"ש הנ"ל וכן במחה"ש שם סק"ח כתב דבזה"ז אין לסמוך על היתרים הנ"ל המוזכרים בג"ש הנ"ל כי בזה"ז לותמים כל התבואות וא"כ איזיל עיקר היתרו של הג"ש שכתב שם דשמא טחנו שם תבואה שאינה לתותה כיון שגם הג"ש לא התיר רק בלידוק כל הטעמים ביחד ע"כ. (והנה דבר מ"ש המחמ"ש שהג"ש לא התיר רק בלידוק כל הטעמים עיין מ"ש בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סיתג"ג אות כ"א על דבריו וסיים שם דבדרבנן סומכין אפילו רק על סניף אחד) ועיין בפמ"ג א"א שם סקי"א שהניח שם ג"כ בל"ע אם לסמוך על הג"ש הנ"ל אפילו בשעת הדחק וכן בספר בית מאיר כתב דדינו דהג"ש לאו

שיש חשש חימוץ לענין קמחא דפסחא והיהודים המוכרי תבואה אומרים שהחטים שנתגשמו ניכרים במראיתן שהיא כעין הכסיפה פניהם והחטים שלא נתגשמו פניהם להובות ומזירות ונשאל אם יש לסמוך על סימן זה ובפרט בשעת הדחק והעלה דמדינא אין לנו לריבין לחוש לחטים שנקלרו בימי הגשמים משום דאזלינן בתר רובא שאין מחמילין (עיין ש"ע סי' תס"ז סעיף ד' ובמג"א שם סק"ה) אך מ"מ מאחר שבעלי התבואה אומרים שיש להם סימן באותן שנתלחלו במראיתן ודאי יש לחוש לזה ואין ליקח קמחא דפסחא רק חטים אשר אין ניכר בהם שינוי ע"כ. ועיי"ש בא"ח הנ"ל אות י"ב עוד כמה פרטים בענין חטים שיש חשש שירדו עליהם גשמים בעת שהוליכו אותם בדרך על העגלות ובאם שיש להאמין לבטל החטים שאמר שלא ירדו עליהם גשמים כלל היכא שרואין איזה לחלוחית על השק מלמעלה ובאם יש נאמנות לעכו"ם שקנו ממונו חטים ואמר קודם מכירתו שרחלס במים עיי"ש מ"ש שם בזה והעולה משם דאם הוא באופן שאפשר לתרץ דברי בעל החטים שלא יהיו דבריו מוכחשים יש להקל אפילו אם השק מלוחלח מלמעלה ובדבר החטים שאמר העכו"ם שרחלס במים אם נתערבו החטים ברוב חטים אחרים וכבר אפו מהם המלות יש להקל לאכול המלות בפסח ע"כ: [יתן] כבר נהגו וכו' בהכשר הרחיים לנקר היטב וכו'. כל הסעיף הזה הוא מש"ע סי' תנ"ג סעיף ח'. ומג"א שם סקי"א והטעם מבואר שם משום דזמנין טחנו ברחיים תבואה לתותה פי' תבואה שרחלו אותה במים שהיא חמץ: והנה דין חיוב ניקור הרחיים קודה"פ יש בזה פלוגתא בין האחרונים. ועיין תשו' נחלת שבעה סי' י"ב י"ג שכ' דמעיקר הדין לא היה לריך לנקרם אף תוך ל' לפסח וכתב שם בזה כמה טעמים וסברות להיתרא. אחד יש לומר שמעט קמח החמץ הוא בטל בס' קוה"פ בהקמח שאינו של חמץ ואין בזה משום ביטול איסור לכתחלה כיון שאין כוונתו לבטל. ב'. ועוד י"ל בזה הברא להיתר דשמא לא טחנו בה כלל תבואה לתותה בשום פעם ואת"ל שטחנו בה תבואה

הפארפילנוליא וראש הווערטענא הג"ל. ועיין עוד בסמא דחיי סימן ואות הג"ל דנוהגין שאחר הניקור מהבהב בקש על הכלים להסיר האבק של קמח הדבוק בהסדקים ולריך לזהר מאוד לבדוק בחורין וסדקין אם אין שם עיסה דבוק דלא מהני לזה ביטול כלל אפילו אם אופה קוה"פ ע"כ. ועיין בתשובת מהרש"ם מזכרעון ח"ב סימן ל' דדין חטים של פסח שלא נזהרו לכמותם ונפל עליהם אבק מקמח של חטים חמולים שנטחן שם ברחיים וכתב שם דכפי המבואר בח"י סיתנ"ג סק"ה יש להקל בכה"ג ובפרט בנד"ד שרוב החטים אינם לתותים וגם בלירוף ניקוי המילניק ע"כ: [יט] ולנקות בכל האפשר. ובדבר הכשר הרחיים קיטוריות (שקורין דאמפ מיהלל או פאראווע מיהלל) או רחיים שהחטים נטחנים ע"י וואללען ועולים ויורדים דרך קנים גבוהים וארוכים (הנקראים רערין) שהרגילות הוא מאוד שהליגורות שקורין רערין מזיעות תמיד ונמלא בהרערין ובאבני הרחיים ובשאר מקומות בלק הרבה. הנה כבר נתלצנו בזה גדולי עולם. (א) הגאון ר' שלמה קלוגער אשר לטחון ברחיים הג"ל וכתב שיש בקמח הנטחן ברחיים קיטוריות משום חשש איסור כרת. (ב) וכן הגאון הר' יוסף שאול נאטעמאן האבד"ק לבוב ליוה להקן שלא יהיה מזיעים הרערין. (ג) וכן הגאון הרמ"מ מליבאוויטץ בעל ל"ל החדשות לא היה דעתו נוחה להתיר לטחון ברחיים קיטוריות הג"ל (והו"ד בשד"ח מחנונו"ל סימן י' אות ג'). (ד) וכ"כ בהגהות הגאון מהרש"ם מזכרעון סיתנ"ג אות כ"א שבחן וניסה ברחיים הג"ל שמתהוה בלק לרוב והחוש מעיד שמתחמך ע"י הזיעה זו בריחו ומעמו (והאריך שם הרבה ודחה שם כל הסברות להיתר שכתב בעין ילחק שיוצא לקמן אי"ה בס"ק זה גם מה שהתיר בעין ילחק משום ס"ס כתב שם הרב מהרש"ם דליתא כיון דקיי"ל דאין לעשות ס"ס לכתחלה כמבואר במג"א ריש סיתנ"ג ובפמ"ג מ"ז ס"ק ד' כתב שם דגם אם כבר טחן אין להתיר לאכול משום ס"ס משום דקודם פסח הוי ליה כדשיל"מ וכו') וסיים שם דהגם שרצים נוהגים להקל מ"מ שומר נפשו ירחק מזה עכתו"ד הגאון מהרש"ם מזכרעון בקלרה: והנה זה לא כביר שבא לידי תשובת הגאון מהרש"ם הג"ל ח"ב וראיתי שם

בסימן

לאו דסמכא הוא ומכש"כ כשעושים ממונו מלות מלוה בודאי אין שום לך להקל אף קודם ל' יום ע"כ ומוצא בשד"ח מחנונו"ל סי' י' אות א' ולמעשה מסיים שם בשד"ח דאית לן למנקט כהמחמירים החולקים על הג"ש הג"ל משום דהלכה ככתראי ובפרט שיוכל להיות נמשך מזה לזלזל ח"ו בחומר איסור חמץ כי אם ניקל להחמין בזה הענין יוכיפו להקל גם בשאר דברים שיש בהן איסורין מן הדין ויחשבו שכמו זה כן זה משום דלאו כל מומא סביל לחלק בענינים וכו' עכתו"ד השד"ח הג"ל בקלרה. וכן הביא בשו"ת זכר יהוסף סיקל"ג בשם תשובת אמרי נועם שלא להקל לכתחלה (אך דדיעבד מיקל שם בטחן קוה"פ וכן בכיס יסן) וכן ראיתי בתשובת אבן יקרה שאחר שהאריך שם בסיכ"ד וכ"ה לפרש דברי הג"ש הג"ל וכתב שם שחלילה לו לחלוק על דינו של הג"ש גופא ושבודאי טעמו ונימוקו עמו מ"מ לא רלה להתיר שם בגדון שאלתו לטחון ברחיים שאין שם כיסין חדשים כיון שהיה שם רחיים אחרים שיש בהן כיסין חדשים וגם מאחר שהאחרונים החמירו להלריך ניקור הרחיים אפילו בקודם ל' יום ובפרט לכתחלה כזה וכו' עיי"ש וכן הביא בא"ח החדש סיתנ"ג אות כ"א בשם ספר מאורי אור דחולק על הג"ש וכתב דמלד המנהג גם קודם ל' יום איכא למיחוש לפירורין יצישים מעיסת חמץ הנמלחים שם ברחיים (פי' יהוי כיבש בלח דלא בטיל וכעין זה מבואר בפמ"ג א"א סיתנ"ג סק"א). ועיין בספר סמא דחיי סימן ב' אות ו' שכתב דפשוט הוא דכמו דנוהגין לנקר ברחיים כמו כן הדין לנקר כל כלי העחינה ולהסיר האבק שעל התקרה שלא יפול מהאבק מקול העחינה להחטים והקמח. עוד הביא שם בשם הבית שלמה דנוהגין ללבוץ א"ח הפארפילנוליא וראש הווערטענא לפי שמתחמם בעת העחינה ודי בליבון קל ע"כ. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזכרעון שם בשם כה"י בעל דעת קדושים דבניקור הרחיים היה מן הראוי ליטול כדי קליפה מהאבנים במקום מגען זכ"י שהרי במקום מגען היס"ב בשעת טחינה אך משום ששהין מעל"ע והוי מוטל"פ וגם דהוי נ"ט בר נ"ט לכן מקילים עכתו"ד. ולפי דברי הרב בעל דעת קדושים הג"ל יש ללמד זכות על מה שלא ראיתי נוהגין ללבוץ את

הטחינה שהעוסקים בטחינה מנקים תחלה בהקנים עד מקום שיד הרב מוגעת טרם בוא הרב להכשיר וכן טרם בוא הרב להשגיח ובבואו ימלאהו נקי והאריך גם שם לדחות כל טעמי ההיתר שכתב הרב עין ילחק מקאוונא המוזכר לעיל בס"ק זה וסיים שם סוף דבר שיש כמה עיקולי ופשוטי בהכשר רחיים הללו ולכן ידי משוכות מזה ובפרט דעכ"פ לריך ליוהר מאוד בהכשר החטים שיהי' לפחות ב' פעמים ס' נגד המלומחים בצירור בלי ספק (אבל ניקיון הקנים כפי שנהגו בלבוש שמושכים בחבלים מוכזות עבים (בעזימם) דרך כל הקנים ומקנחים כל מה שדבוק בדפנות וא"כ גם בעובדא דילן אין מקום להחמיר יותר מבשאר רחיים כאלו) וא"כ באפשר ע"י רחיים פשוטים בודאי אין לתקוע א"ע לדבר הלכ' זו עכתו"ד הרב הגאון מהרש"ם מזרעזאן בתשובתו וכן הביא בא"ח החדש סית"ג . ה) בשם תשובת בית היולר דמי שירלה לליית בודאי לא יטחן קמח למליה בדאמפ מיהלען הנ"ל ע"כ . ו) והנה באמת חשש זה דעיסת הקמח המתהווית מויעת הרחיים מוזכר גם בקרבן נתנאל פרק כל שעה סיכ"ב אות קכ"ו שכתב שם וז"ל בשנת תק"א לאלף הששי פה פראג אירע מעשה שבשעת טחינת הקמח למלות היה מויעת אותן כלי רחיים שהקמח נופל לתוכן שהיו מעידים נאמנים שהרגישו כוזה טיפות בהכיסוי מלמעלה ונוסף לזה שהדביק בהפשתן המתוח בדפנות אותו הכלי מחמת הזיעה ואצק הקמח כמו עיסה עב כעובי אלצט והספק היה אי (נמשך הדבר) מחמת לחלותיה התבואה שבאותה השנה שלא נתבשלה ונתייבשה כל לורכה על פני השדה והיו מי פירות או שבא מחמת אויר קר ולא שהיה בעת הטחינה וחוס הרחיים והיו תולדה דמים ופסקו הב"ד עפ"י לירוק שאר לומדים וחכמי הקהילה ליקח המכסה העליון כדי שלא יהיה חס כ"כ ולמתוח פשתן עליה גם להחליף הפשתן תמיד אם נראה צו עיסה והיו מעמידים נאמנים לרקד הקמח ריקוד אחר ריקוד גסה ודקה ולאפות הכל קוה"פ ומפני הפ"מ כמה מלות זהובים סמכנו על אותן הפוסקים דמהני ריקוד ועם כ"ז מונעתי לכול מלות מלות גם שאר שרידי העדה עשהו"ד הק"נ הנ"ל אות בלות ומכא דברי הק"נ הנ"ל

בסימן רל"ח שגם שם דיבר בקדשו בדבר רחיים וואללאווע וכתב שם וז"ל והנה בגוף הרחיים הנ"ל בחנתי וגסיתי כמה פעמים וגם הועד לפני מרצנים יראי ד' שבחנו גם הם שמתהוה הזיעה אחר יום או יומים בהרייערין עד אשר ינטפו נוזלי מים בתוך הקמח ועי"ז מתדבק בלק מהביב בכל פעם יותר והקמח עובר דרך הצלק והמים בתוכם ממש וגם כי אח"ז חוזרים ולוקחי' הצלק שנתייבש ומניחים אותם בהמכונה ונעמן לקמח ומזה מתהוה הקמח מן הנומערין שלישי ורביעי וחמישי והעיסה המתהוה שם בחנתי שהוא חמץ ממש כמו שאר חמץ ולכן יפה עשה הגאון בעל מנחת חינוך ז"ל והגאון הר' שלמה קליגער שאברו הקמח הנטחן ברחיים הנ"ל כי החוש מעיד יותר מן הכל והסוברים דזיעה אינו מחמץ היינו משום דה"ל שאינו מתחמץ ע"י זיעה אבל אם עיינינו רואות שנעשה מחמץ גם הם מודים דאסור משום דבע"כ שהזיעה הזאת יולאת מן הכלל וגם כמה מכשולות מתהוים עי"ז בהכשר החטים כידוע לכל המשגיח בעינא פקוחא שא"א כלל ליוהר ע"י ריבוי החטים ומהירות הטחינה וגם כבר כתב בשו"ת זרכת רל"ה (מהגאון הר' גבי הירש מלבוז) שכל ההיתר בזה הוא רק ממה שמתבטל בס' שיש נגד העיסה המתהוה מהזיעה כי לשיטת כמה פוסקים גם במי פירות שנתבטלו בס' מותר ללוש אח"כ גם במים וא"כ עכ"פ לריך שיהי' בחטים ב' פעמים ס' נגד המלומחים ולא סגי בפעם אחת ס' כיון דבעינן נמי שיהי' ס' נגד העיסה ויען שא"א ליוהר בצדיקת החטים שיהי' ב' פעמים ס' לכן אם אפשר להספיק קמח מרחיים פשוטים אין להתיר הקמח הנ"ל עכתו"ד הרב זרכת רל"ה הנ"ל וכיון שהוא בגדר הנמנע מלהשגיח שלא יתהוה עיסה בהקנים הנ"ל (דלא כמ"ש בעל שד"ח בדברי חכמים בשם שו"מ שליוה להשגיח שלא יתהוה עיסה בהקנים כי באמת הוא בגדר הנמנע) לכן ידי אל תהי בזה להסכים בהכשר רחיים הנ"ל הגם שידעתי שלא ישמעו לקולי ורבים מהרצנים המכשירים מתפארים בדברי שוא שהרחיים הנ"ל הם יותר בהכשר מרחיים פשוטים ולא חשו לקמחייהו לעיין איזה ימים אחר ההכשר והם דנים כפי ראות עיניהם בשעת ההכשר או בעת שבא הרב להשגיח באמלע משך

יש רבים מהגדולים שאין דעתם נוחה לעמון
 זרחיים קיטורית הנ"ל. ז) וכ"כ בשו"ר הלקט
 דבע"נ ירחק מזה משום חשש הזיעה דהוי כמי
 פירות וכשיבא אח"כ למים ימהר להחמיץ כדן
 מי פירות עם מים והו"ד בס"ז (דף י"ד ע"ב).
 (ועיין בספר סד"ח מהרב אבד"ק מיאסקובקא
 סי' ז' אות ז' שכתב דאותן הרחיים שהם מכוסים
 בגסרים ועליהם כמין תקרה מנסרים מכוסה על
 אבן הרחיים לר"ך להסירם קודם הטחינה לפי
 שמוזע מחמת חום הטחינה ונעשה בל"ק וכן יש
 להרחיק העקלים של ברזל הסביב להאבן הטוחן
 באופן שלא יבא הברזל לתוך הקמח מפני שכל
 זה מוזע ונעשה בל"ק ע"כ ול"ן ג"כ לעיין בדברי
 הק"כ הנ"ל). ח) אך בגשמת אדם סי' כ"ב
 מלמד להקל בכעין נידון דק"כ הנ"ל וכתב שם
 בדבר העיסה שנמלא שם זרחיים בדופני הכלים
 ובעל הרחיים אמר שהזיעה בא מחום הטחינה
 ומא"י הקר ונעשה עיסה הלא דבר זה תלוי
 בפלוגתא המבואר בש"ע סיתס"ו סעיף ג' אם
 זיעת החומה מחמלת (ולדעה ראשונה שבשם
 דהמחבר סתם כוונתה לא הוי זיעת החומה
 אפילו מי פירות אלא תולדה לעלמו וליש חוסרין
 שבשם דינו כמים ממש) ובה"י שם סק"ז כהב
 דהעיקר כדעת המתירין בזיעת החומה אם לא
 שידעין שהזיעה נמשך מחמת חום והב"ל של מים
 חמין עיי"ש בה"י וגם אפילו בכה"ג שנמשך
 הזיעה מהב"ל של מים חמין מ"מ אין לאסור אלא
 אם ידעין עכ"פ בודאי שנתערב בקמח מן
 הב"ל שנתלחלח מן הזיעה (אז יש מקום להחמיר)
 אבל בגד"ד כיון דהוא רק ספק אם נתפרך מן
 העיסה לפירורין ונתערב בקמח וגם איבא בזה
 עוד ספק שמא הזיעה הנ"ל היא דומה למי
 פירות לכן בכה"ג בודאי מועיל הריקוד אפילו
 אחר שנתייבש כמבואר בה"י סיתס"ו סקי"ג
 דבכה"ג יש להתיר מחמת ס"ס שמא ממי פירות
 נתלחלח (פירוש דשמא הזיעה מהרחיים נקרא מי
 פירות) ואת"ל שנתלחלח מדברים המחמילים
 (פירוש את"ל דמחזיקין הזיעה כמים וכדעת ה"ש
 אוסרין שבש"ע הנ"ל) דלמא לא נתערב מהעיסה
 כלום בקמח וספק הראשון הנ"ל הוי ספק
 דפלוגתא (דלהרא"ש שהוא דעה הא' שבש"ע
 הנ"ל אינו מחמץ לגמרי) ובפרט שאפילו אם
 נתערב שם מן העיסה שבתוך הקמח מ"מ אמרין

שבודאי יש ס' נגד מזה שנתערב וא"כ במקום
 דחק יש להקל לעמון אפילו לכחילה אכל במקום
 שאין דחק לא יעמון הרבה בפעם אחת רק חלי
 חבית שאז אינן חמים כ"כ ולא ימלא בל"ק כך
 אמרו הטוחנים הבקיאים עכתו"ד הנש"א בקלרה.
 (ועיין בספר סד"ח סי' ז' אות יו"ד דכ"ז
 מיירי שהחטים הם יבישים אכל כשיש לחוש
 שהבלק נעשה ע"י שהחטים הם לחים אין להקל
 כלל משום דזיעה כזו הוי כמים לכל דבר ע"כ)
 ועיין בספר מנחת משה בקונטרס חקת הפסח
 דין ל"ז שהצי"א בשם. ז) הגאון הרש"ק מזרחדי
 בדבר ארגז שזרחיים שמכסין עליו במכסה שלא
 יתאבק הקמח ומחמת מהירות הטחינה ע"י מים
 עזים מוזע כהוי הארגז ונדבק שם הקמח ואח"כ
 מופל ולפעמים מתעגל ומולחין בקמח עיסות
 עגולים כעין אגוזים קטנים או גדולים וכתב שם
 דיש לתלות דהפירורין נעשו מן הרתיחה של
 הקמח בעלמו ואפילו אם אינו מחמת עלמו מ"מ
 זיעת החומה אינה מחמלת לדעת כמה פוסקים
 ואין לחוש (ולומר) דהוי מזיעת המים (משום)
 דהוי בזה כמה ספיקות להקל שמא ע"י הריקוד
 שמרקדים אח"כ את הקמח לא נשאר שום פירור
 בהקמח ושמא הוי הזיעה מחמת עלמו ואת"ל דהוי
 זיעת החומה שמא הלכה דזיעת החומה אין מחמין
 ומלורף לזה דיש דעה דכשנתייבש המי פירות אין
 מחמין עוד ולכן אם א"א לתקן שלא יבא לידי כך
 מותר הקמח לפסח אף אם ימלא בו פירורין
 בשעת טחינה עכתו"ד המנ"מ הנ"ל בקלרה
 בשם הגאון הרש"ק הנ"ל (ול"ע דהרב שד"ח
 הצי"א בשמו לאיסור זרחיים קיטוריות וכמוצא
 לעיל ואפשר ס"ל להגאון הרש"ק הנ"ל דזרחיים
 קיטוריות יש לתלות יותר שהזיעה נעשה מהב"ל
 של מים משא"כ זרחיים הפשוטים שהצי"א המנ"מ
 בשמו). ועיין עוד בשד"ח מערכת ואות הנ"ל.
 ג) בשם גדול אחד אשר גם זרחיים קיטוריות
 הנ"ל רבו המתירים כי (אדרבה) אחר הבחינה
 נודע שנעשה זרחיים הפשוטים יותר ויותר בל"ק
 ממה שנעשה זרחיים המאשינין כי רחיים
 הפשוטים אינם נעשים בדיוק גמור שלא יהיה
 ריוח צניהם לכן ישלט שם או"י הקר והלא
 אבל הרחיים המאשינין נעשו בדיוק אשר
 יתלכדו ולא יתפרדו ואין מקום לאו"י ליכנס
 ואם נמלא בל"ק היא מלחוחית התבואה שלא

במג"א סה"ס (ז) ובפרט שיש לומר שהוא תולדה לעלמו כמו זיעת החומה לדעת הז"ח ולכן גם עם מים לא ממהר להחמיץ (עיין בדברינו לקמן סימן זה סק"ט) ובפרט שבכאן אין זה ודאי שנתערב העיסה בקמח וזכה"ג יש להתיר מס"ס שמה הזיעה שמהרחיים נקרא מי פירות וז"ל לא נתערב מומנו כלום בהקמח (ובעין ס"ס זה מצואר גם בח"י סה"ס וסקי"ג ובפרט דכאן הוי ודאי מ"פ אלא שהחשש הוא שהמ"פ יתערב אח"כ בשעת לישה עם מים ויען שיש כמה מגדולי המורים ס"ל דמי פירות עם מים לא הוי רק נוקשה (עיין בדברינו בקונטרס מי פירות לקמן סי' ק"ט סקט"ו עקף ל"א) וגם יש גדולים רבים הסוברים דנוקשה אינו אסור אלא מדרבנן וא"כ שוב הוי ספק דרבנן שמה לא נתערב כלל והגם דאין עושין ספק אחד או ס"ס בידים לכתחלה מ"מ כל טעם האיסור בזה שאסרו לעשות ס"ס בידים לכתחלה הוא רק משום דהוי ליה כמצטל איסור לכתחלה וכיון דלדעת הט"ז הרי בחמץ קודם זמנו מותר לצטלו לכתחלה כיון דעדיין היתר הוא (עיין בדברינו לעיל סי' זה סקי"א) א"כ שוב מותר לעשות ספק וס"ס בידים גם לכתחלה עכתו"ד החיים של שלום הג"ל בקלרה והו"ד בשד"ח מערכת ואות הג"ל. ועיין בספר מנחת משה להגאון רמ"ג ירושליםקי בחאו"ח בקונטרס חקת הפסח שם אות ט' שכתב דמ"מ אין להחליט היתר בזה בכל מקום ובכל עת כי עניני המאשינן מהרחיים משתנים בכל עת וע"י איזה תחבולה חדשה יוכל להלכד ח"ו באיסור חמץ בפסח והחכם עיניו בראשו עכ"ד). יא) וכן בתשובת אבן יקרה חאו"ח סימן מ"ג כתב דגוף ההכשר ברחיים הקיטור הוא דבר פשוט בתכלית הפדיעות וכבר הורגלו כל חכמי הדור להכשיר רחיים הקיטור לטחינת קמחא דפסחא באין פולה פה ומלפאף וכפי הנראה דכל האוסרים מרבני הדור שלפנינו לא היו בקיאים בתהלוכות הרחיים האלו או אולי באמת שהרחיים שבזמניהם היה בהם איזה חשש לפי בנינם באותן הימים אבל הרחיים שבזמנינו כל עין רואה תמיד דעכ"פ לא נגרעו מרחיים של מים לענין הכשר טחינת קמח של מלות עכתו"ד האבן יקרה הג"ל בקלרה. ועי"ש עוד שהשיב להרב השואל שהגם שאביו של

נתייבשה כל לורכה ע"פ השדה וא"כ לא הוי רק מי פירות (כמצואר סברא זו בק"נ הג"ל וזהו ההיפוך מסברת הרב סד"ח הג"ל אם לא שנאמר דהרב סמא דחיי מיירי בחטים שנתלחלו במים). ד) וכן בתשובת ד"ח ח"ב סימן ל"ה לידד ג"כ להתיר ברחיים קיטוריות הג"ל שבכל השנה הוא ג"כ לך רחוק שיהיה שם חמץ כי אותן הרחיים אין יכולים לעחון רק תבואה יבישה ולא רכה ולתותה וכתב שם עוד טעמים להתיר בזה. ה) וכן בתשובת עין יצחק להגאון מקאוונא הסכים לעחון ברחיים קיטוריות הג"ל מטעם ס"ס (וכמוזכר לעיל בשם הנש"א הג"ל) וכתב שם עוד כמה לדדי היתר ובפרט אם הזיעה הוא רק דבר מועט (וכתב שם שצקהלתו ליוה לפחות הליווענטארין צעת הטחינה ועי"ז אין מולאים שם עיסה וגם ליוה צעירו שהלילענדיר יהיה נקי וחדש) וכ"כ בספר אורי וישעי שמורה היתר בזה והביא שם. ו) בשם הרה"ג ה"ל בן בעל ד"ח הג"ל דיותר יוכשר רחיים של דאמפ מרחיים שלנו (הפשוטות). ז) וכ"כ ביד אליעזר שאין שום חשש ברחיים הג"ל (סקורין דאמפ מיהעל) משום דהעיסה המתהוית מחוס הרחיים היא נשארת בהגפה בשעת הרקדת הקומה ואף אם תתייבש העיסה ותתפרד ותלך דרך נקבי הגפה ג"כ אין לחוש משום דקמח בקמח מקרי לח בלח ובטל בששים קוה"פ ואין חו"נ [ואף דהוי יבש בשעת טחינה (פירוש וא"כ הוי כיבש בלח דלא בטל מ"מ) נעשה לח בשעת גיבול] וכו'. וכתב דאם נרלה לחוש לחששות רחוקות אזי בכל רחיים יש חשש ולא ניתנה התורה למלאכי השרת ומחמת טעמים כעין שכתבנו לעיל התיר בכעין זה. ח) גם בתשובת הרשב"ץ ח"ג סימן קי"ז עכ"ד היר אליעזר הג"ל. ט) וכן בתשובת משיב דבר להגאון גלי"צ לידד ג"כ להתיר ברחיים קיטוריות הג"ל. י) וכן בתשובת חיים של שלום כתב שהדבר נרגש בחוש דהזיעה שברחיים הג"ל צעת הטחינה אינה מתולדת המים והוי מי פירות וקיל יותר מזיעת החומה משום דבכאן ודאי לאו תולדת המים הוא וגם אין לחוש שבבואו אח"כ למים ימהר להחמיץ כיון דבמעט מי פירות עם מים דעת המג"א בריש סה"ס דאין ממהר להחמיץ (עיין בדברינו לקמן סק"ט ס"ק י"ד דה"מ הגה

וכן וכיסים לוקחים חדשים ובמקו' שיש תלמידי חכמים המה הולכים אל הרחיים להשניג
שיהיה ההבשר כראוי ובמקום שאין תלמידי חכמים ראוי לכל ירא שמים שילך בעצמו
מעדני שמואל

במקום שיש ב"פ ס' נגד המלומדים דבכה"ג
משמע דגם לדעת הרב ברכת רל"ה והרב
מהרש"ס הג"ל אין להחמיר כ"כ במקום שקשה
להספיק קמח ע"י רחיים הפשוטים ועיין בספר
סמא דחיי סימן י"ג אות י' דכתב דמה שיש
הרבה עיירות שהנהיגו בהן הרבני' שהיו מלפנים
שלא לאכול בפסח קמח סולת כ"א קמח ראזיווא
הרי זה מנהג יפה וסייג וגדר לתורה משום
שירוע שח"א לנקות כל הכלי הטחינה מהרחיים
שקורין לילענדיר או וואללין ויש הרבה כלים
כמו קנים מנסרים אשר בהם סובב הולך
הקארטין עם הקמח ושם מויעה רבה ושם
ח"א כלל לנקות מלמעלה למטה ושם ידוע שיש
בזק וכו' ולכן אין להתיר במקומות שנתפשט
האיסור מקודם עכ"ל ד בקלרה. ועיי"ש רחיי"תו
אך כ"ז הוא במקום שאפשר להחמיר בנקל (ועי'
דדברינו לקמן סיק"י סקל"ג סוף ענף ו'). [כ]
וכיסים לוקחים חדשים. ומכש"כ הגפה שמנפים
ומרקדים עליו את הקמח לקמן סיקט"ז סעיף י':
והנה מקור דין זה הוא מרמ"א סיתג"א סעי' י"ח
בשם מהרי"ל (ובמהרי"ל שם רי' העבר בזה שלריך
ליקח חדשים משום דח"א לנקות יפה יפה
ונשאר שם חשש חמץ בין חוטי השתי והערב
ועיי"ש במחש"ס סיתג"א סקי"א ועיי"ש בח"י
סקנ"א ובפמ"ג ח"א שם סקל"ד דדיעבד אם
רקדו הקמח בגפה הישנה ע"י שפשוף היטב
ששפשוף הגפה חחלה סגי (וכ"כ בעקרי דינים
סימן י"ח אות ח' בשם פרח שושן בשם ג"ו
להתיר דדיעבד במקום הפ"מ) יבח"י שם
ובשע"ת שם סקל"י כתבו דבשעת הדחק או
הפ"מ מותר לרקד בגפה הישנה אפילו לכתחלה
משו' דכל שעת הדחק כדיעבד דמי ובלבד שיאפו
הכל קוה"פ וגם ישליך מעט קודם הלישה וגם
לא יעשה ממנו תבשיל בפסח עכ"ל השע"ת
הג"ל (והגם שבשע"ת סתג"ג סק"ז הביא בשם
שחילת יעב"ץ דהמנהג להלריך כיום חדש לרקד
בו קמח לפסח ולא להלגיע הכים משנה לשנה
אך שיוכל להיות שגם לדעת השחילת יעב"ץ הג"ל
אין להחמיר בזה דדיעבד). ועיין בספר סמד"ח
סימן ה' אות ה' ו' דלפי מ"ש בפמ"ג ע"ז
סיתג"ז

של השואל היה תמיד מהמחמירין על עלמס
מלהטירק בהכשר רחיים קיטוריות הג"ל מ"מ
יכול הרב השואל להכשירם ואין בזה משום פוגע
בכבוד אביו ולא משום חכם שאסר אין חזירו
רשאי להתיר עיי"ש הטעם). יצ' וכן בתשובת
זכר יהוסף להגאון האדיר הר' יוסף זכרי'
שטערין האבד"ק שאויל בסימן קל"ג כתב ג"כ
דבניקור רחיים פאראווע המנהג להתיר בלי
שום פקפוק ולהעמיד משגיחים שלא ימלא שום
עיסה ושיהיו הליוואנטין פתוחים בעת הטחינה
והביא שם יג) בשם תשובת הרדב"ז חלק ו"א
סימן שני אלפים ק"כ (ובשם התשב"ץ ח"ג
סימן קי"ז) שכתבו דאף שמואלו בדופני הכלים
שברחיים איזה דבר מה (פירוש איזה עיסה)
אין להחזיק ריעותא בספק תערובות משהו
ואפילו ראינו שנתערב מעצרו בגפה וכש"כ
לפני זמנו וכו' וסיים שם שהגיע לו כמה
מכתבים שמערערים על דבר הכשר רחיים
פאראווע הג"ל וגם ראה באיזה חזורים מרדנים
מפורסמים שמתמרמרים על המקילים בזה אבל
הוא לא ראה בכל אלה רק קול ענות דברים
מבלי יסוד עכ"ל ד זכר יהוסף הג"ל בקלרה.
והנה מכל האמור לעיל הרי מתבאר לך דגם
לדעת הרבה מהמחמירין בהכשר רחיים
הקיטוריות הג"ל (או רחיים וואללאווע) הוא
רק משום חשש פירורי עיסה שמתערבים בקמח
דלא שייד בהם ביטול בס' קוה"פ משום דהוי
יבש בלח יחו"נ בפסח. ועיין דדברינו לקמן סי' זה
סקנ"ד שמבואר שם בשם הרבה גדולים דבאופה
המלות קודם הפסח אין להחמיר בשעה"ד אפילו
בנתערבו בודאי פירורי עיסת חמץ בתוך הקמח
לאחר שנתייבשו אם יש ס' נגד הפירורין ועיי"ש
הסברות להתיר שיש בזה וא"כ עכ"פ בנדרון
העיסה המתהוית ברחיים בשעת הטחינה דיש
בו בלאה"כ הרבה דיעות המקילין בזה משום
ס"ס שמה הזיעה נקרא מ"פ וגם שמה לא
נתערב ממנו כלום בתוך הקמח ועוד כמה לדדי
היתר כפי המוזכר לעיל לכן המקיל לטחון
ברחיים קיטוריות הג"ל במקום הנהוג לאפות
הכל קודם הפסח אין מזניחין אותו ובפרט

באחרים חדשים הוא הולאה מרובה והוא גזירה שבעלי הרחיים אין יכולין לעמוד בה לכן אכן כעין חדתא עבדין שמוקים אותם יפה יפה משוירי קמח ומכבדים אותם במכבדות של שער היעב והגם שלדעת הרמ"א (סי' תנ"ג סעיף י"ח) המנהג לקנות נפה וכיסים חדשים הלא כבר כתב הח"י בס"ק נ"א (ומוצא גם לעיל בריש ס"ק זה) דשעת הדחק הוי כדעבד ומהני שפשוף וכן בגד"ד אין דחק גדול יותר מזה כיון דלקנות אחרים חדשים לריך להוליא סך רב בשגם דבנקבי אריגת הלילענדירם עיינו הרואות שא"ל למסרך בהו מידי ואף אם נסרך מ"מ ע"י הכיבוד במכבדות שער נפרד מהם הכל ואף כי נשאר מהם איזה פירור חמץ (ומ"מ אין לחוש שיתערב בתוך הקמח של פסח כי) א"ל ללאת דרך הנקבים שהם דקה מן הדקה והזדעעאסען (פירוש הלילענדיר) לא קלטתו ובכעין זה כל המחמיר לקחת חדשים הוא מן התמוהים שגורם להשחית ולאבד ממונם של ישראל שהתורה הקדושה חסה עלי' אך משום חומרא דחמץ נהגתי פה שלא ימכרו לפסח הקמח מהטחינה הראשונה וזה מנהג כשר הוא עכתו"ד הרב בעל חיים של שלום שהוא הרה"ג האבד"ק באטשאן ומוצא בשד"ח הג"ל וכן ראיתי שכתב בתשובת אבן יקרה סי' כ"ד וכ"ה שאם נראה שהנפות הם נקיים בלי דיבוק שום חמץ בודאי יכולין לסמוך על דעת הג"ש [המוצא לעיל בסק"ח] ולהקל אפילו לכתחלה קודם שלשים יום לפני הפסח אם לא שיש רחיים אחרים שבעליהם רואים ליתן כיסים חדשים ולעשות הכל מחדש על דה היותר טוב אז בודאי אין ראוי לטחון באותן רחיים שאינם מחליפין הכיסין ע"כ וכן ראיתי בתשובת זכר יהוסף חאו"ח סיקל"ג שהאריך הרבה בנידון הלילענדירם שבזמנינו וכתב דמה שנתחדש בימינו שהנפה שמרקדת הקמח שקורין לילענדיר הוא של משי דק מאוד וע"י סריקה וחצפה צבארשט לא ישאר אבק משהו גם בין החטין אין מקום להחמיר גם לכתחלה ואין לחוש שמא לא ינקרס היעב [כהרגלם בכל השנה שאין מנקרים אותם היעב] דכיון שהמנהג שהב"ד ממונים ע"ז להשגיח בבית הרחיים לאחר שמכשירין אותן לפסח לראות אם נעשה כהוגן לכן אין לחוש עוד שמא לא ינקרו

סיחם"י סק"י"א דכ"ז שהקמח הוא מעורב עם הסובין אינו נכלל יפה ולכן לריך לרקד הקמח יפה יפה שיהא דק ונכלל יפה ואז יהא לו דין לח בלח וא"כ בחמים שיש ביניהם צקועים שנתבטל קוה"פ הרי הריקוד בהם לורך גדול ולכן נראה דבכה"ג יש להקל לרקד אפילו בנפה ישינה של חמץ אם אין לו חדשה ומטעם הג"ל המנהג הוא לרקד הקמח בנפה דקה מן הדקה כדי שלא ישאר סובין בתוך הקמח עכ"ד הסמא דחיי הג"ל. ועיין בשד"ח (מערכת וסימן הנזכר לעיל בס"ק שלפנ"ז) אות ב' בשם שאלת שלום תגינא דנראה ברור דגם הרמ"א דמחמיר שלא להכשיר הנפות הישנות היינו דוקא אם רולה להשתמש בהן בפסח עלמנו אבל למנהגינו שמרקדים בהם קוה"פ אין שום טעם להחמיר בזה מעיקר הדין (ורק משי' חומרא דחמץ כדי שלא יבא לזלזל לכן מחמירין לכתחלה להלריך חדשים) וכן הביא בתשובת זכ"י בשם שאלת אמרי נועם להתיר עכ"פ דיעבד בטחן צכים ישן וכן משמע מדברי הרב משיב דבר דרך לכתחלה לא רלה להתיר בנפה של כל השנה כדי שלא לפרוץ המנהג שכתב הרמ"א בסימן תנ"א סעי' י"ח שלא להשתמש בנפה ישינה אבל דיעבד משמע מדבריו דדעתו להתיר והו"ד בשד"ח מערכת חומ"ל סימן י"א אות ב'. וכן בעין ילחק שחברו הגאון הר' ילחק אלחנן מקאוונא כתב דדיעבד אין לחוש אם טחנו ורקדו על הלילענדיר של כל השנה אלא שלכתחלה הוא מזהיר לכל הטוחנים שיהדרו שיהיה הלילענדיר כים נקי וחדש שלא בא עליו חמץ כלל מעולם ע"כ. וכן הרה"ג האבד"ק חארסאן נידד הרבה להתיר לטחון קמח של פסח על הלילענדיר (המיוחד לפסח ורק) שפעם אחת טחנו עליו חטים של חמץ ואח"כ ניקוהו היעב וכתב שם ללרך דעת הנחלת שצעה דמחיר קוה"פ אפילו בלא ניקור הרחיים ומוצא בשד"ח מערכת וסימן הג"ל אות ג' :

ה'תנ"ז מכל דברי הגדולים הג"ל משמע לכתחלה עכ"פ יש להחמיר להלריך כים חדש. אך בתשובת חיים של שלום סימן פ' נידד להתיר שלא להלריך כים חדש אפילו לכתחלה הו"ד בשד"ח מערכת וסימן הג"ל אות ג' וכתב דבנידון הלילענדירם אם נלרך להחליש'

להשניח על ההכשר דמצוה בו יותר מבשלוהו. ונוהגין כי וכלו הקמח הראשון שנמחן אחר ההכשר אין אוכלין אותו בפסח. אם טוחנין ברחיים גם תבואה לתותה צריכין (* [כא] להפסיק במחיצה שלא יתערבו (תנ"ג) :

ד' שק עם קמח שנתלחלח במים וכו' אם הוא במקום אחד בין שהוא עדיין ד' בין שנתייבש יאחזו את המקום הזה בידיו ויריק השאר ומותר. רק זאת שנתלחלח אסור. ואם נתלחלח בכמה מקומות שא"א לו לעשות כן אזי אם עדיין הוא ד' רקד את הקמח
מעדני שמואל

ינקרו כהוגן וכן בספר חבן שחיה לידד להיתר צילענדיר של משי שבזמנינו ע"י סריקה היטב [ואפילו באותן המקומות שמחמירין שלא להשתמש צילענדיר של כל השנה מ"מ יכולין עכ"פ להלניע הכיס של הרחיים משנה לשנה ולשמרו מלחלוחית בכל השנה ואפילו לדעת השאלת יעב"ץ דמחמיר בזה (כמובא לעיל) היינו דוקא כשרואים בו חיזה דיבוק משל שנה שעברה משא"כ צילענדיר של משי כצנדר"ד שהוא דבר חדש שנתחדש בימינו כיון שלא נשאר בו שום חבץ כל שהוא לא שייך בו להחמיר משום מנהג וסייג] והיכא דאין לו כיס מולנע משנה לשנה י"ל דמקרי שעת הדחק כדי שלא יתייקר השער להקונים קמחא דפסחא וחשיב כדיעבד וי"ל דלכתחלה לא היה קבלת החומר (לעשות כים חדש או להלניע משנה לשנה) במקום הדחק עכתו"ד הרב זכר יהוסף הג"ל בקלרה: [כא] הקמה הראשון וכו' אין אוכלין אותו בפסח. עיין בספר סד"ח מהרב האבד"ק מיאסקובקא סימן ב' אות ד' דעכשיו נוהגין שאחר ניקור הרחיים לפסח טוחנים תחלה קטניות כמו פ"פ קודם טחינת החטים לפסח ולכן נוהגין שגם קמח הראשון אוכלים בפסח ומ"מ נראה דכל זמן שמכיר העירוב מקמח קטניות בקמח פסח אין לאוכלו ולקיימו על פסח ע"כ ועיין במחש"ס סית"ה סקי"ז מש"ס בזה: (*) [כא] להפסיק במחילה. מן הקרקע מלמטה עד התקרה כדי שלא יתערב חבץ הפורח מזה לזה. מסה"ש והוא מדברי המג"א סית"ג סקי"א והחיי"א כלל קכ"ח דין ג' ועיין מג"א סית"ד סק"ה דאם טוחנים כמה אנשים ברחיים אחת טוב לומר בשעת טחינה כל מי שיבא קמחי לידו יהא לו במתנה ע"כ: [כב] אם הוא במקום אחד וכו' ויריק השאר ומותר וכו' ואם נתלחלח בכמה מקומות וכו' אם כבר נתייבש לא מהני ליה הרקדה וכו'.

פירוש דוקא בנתלחלח רק במקום אחד או מהני אפילו בנתייבש שיאחזו את המקום המלוחלח (עם מעט יותר. פמ"ג מ"ז סית"ו סק"ד) והשאר מותר ע"י ריקוד משא"כ בנתלחלח בכמה מקומות ונתייבש ח"כ לא מהני עוד שום דבר. ח) ודבר זה הוא מדברי הט"ז סי' תס"ז סק"ד (לפי הבנת הפמ"ג מ"ז שם) דס"ל דאם נתלחלח השק ממים במקום אחד ומכש"כ בנשיכת העכברים מן השק במקום אחד יש להקל לאחזו מקום המלוחלח אפילו בנתייבש (המקום שנתלחלח או המקום שנישך) ולנער שאר הקמח מן השק אם לא שנתלחלח השק או שנשכו העכברים בכמה מקומות בשק שא"א לאחזו ולנהל השאר אז יש לאסור בנתייבש שלא יועיל אפילו ריקוד עי"ש. וכן משמע דעת הח"י שם סק"ט כדעת הט"ז הג"ל. ב) אך בתשובת מהר"ם מלובלין מקיל לגמרי בנשיכת העכברים בשק בשעת הדחק ומשנוע שם דאפילו בנתייבש בכמה מקומות מ"מ אם חופה המלות קוה"פ יש להקל לדעתו ובלבד של שני לילות הראשונות יקח קמח אחד המשומר ע"כ ומובא במג"א שם סק"ט וכן הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן שם אות ט' בשם א"ר שמקיל ג"כ בנשיכת העכברים קוה"פ: ג) אבל בצ"ח ובמג"א שם סית"ו סק"ט משמע שהם מחמירים בנשיכת עכברים בנתייבש (ואפילו בנתייבש רק במקום אחד כך משמע לכאורה) ובמג"א כתב שם דבנשיכת עכברים יש להחמיר ביותר משום דהני עכברי רשיעי נינהו והולכים בכל השק ואוכלים ומכש"כ כשמוגח הקמח בחבית דאז ודאי הולכת בכל הקמח עכתו"ד המג"א שם. ועיין בחיי"א כלל קכ"ז אות י"ג שפסק לגמרי להקל וכדעת הט"ז הג"ל אפילו בנתלחלח השק ממים וכן פסק בש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ג ובסעי' ט"ו אך שסיים שם בש"ע הרב הרש"ז הג"ל. ד) שאם נענע

זמנה שנשאר על הנפה פירורין זהו לבד חמץ והשאר מותר וכן אם נכנו אכלו עכבריי' מהקמח מעדני שמואל

ס' דמי שאין לו להחליף אין להחמיר עליו משום דיש בזה ס"ס שמא אותו בלק לא נגע ולא פגע כלל ללד השק ואת"ל שנגע מ"מ כיון שהוא יבש ולא נדבק בו לא נתחמץ השק ממנו ע"כ. ועיי"ש עוד בזכול"א הג"ל דאם נמלא בלק בקמח שרקדו אותו איז גם הנפה אסורה. ועיין בסד"ח סימן ה' אות ג' דמ"מ כשמלוי למלא בלק בקמח והוי כשעת הדחק לכן אפילו אם מתמירים נגד הקמח מ"מ אין להחמיר נגד הנפה (כמבואר בעין זה בח"י סיתג"א סקנ"ד לענין הרחת) ויש להורות לשפסף אותה יפה בלא מים ולשפסף השערות שבה עם כלי של שער חזיר וזה יפה יותר מהגעלה ע"י מים והמחמיר יאכל הקמח הראשון שניפו בו קוה"פ עכתו"ד הסמך"ח הג"ל: והנה כ"ז הג"ל מייירי בידוע עכ"פ בצירור (או שרגיל ושכיח) שנתלחלח השק ממים אבל אם יש להסתפק שמא נתלחלח במ"פ יש להקל ע"י ריקוד על מנת לאוכלו אף בפסח ואפילו אם נתייבש מכת ס"ס שמא ממ"פ נתלחלח (ובנתייבשו המי פירוח אין אוסר כמבואר בדברינו לקמן סיק"ע סקנ"ד שהרבה מהאחרונים סוברים כן) ואת"ל שמדברים אחרים נתלחלח יש עוד ספק שמא לא נתערב שום פירורי בלק בתוך הקמח. ומ"מ אם אפשר לו בקל למלא קמח אחר בפסח אין לסמוך על הס"ס לאכול קמח זה בפסח אלא ילניענו עד לאחרי"פ (ובפרט דיש מחמירים אף בנתייבשו המ"פ כמבואר בדברינו לקמן סיק"ע סקנ"ד) ח"י סתם"ו סקנ"ג וש"ע הרב הרש"ו שם סעיף י"ד וספר סד"ח סי' ג' אות כ"ב: [כג] אכלו עכברים מן הקמח ירקדנו. עיין בזכול"א הספרדי ח"ג אות קי"א דבשק שנמלאו בו נקבים ואין יודע אם הם מנשיכת עכברים או שנקרעו ע"י סיבה אחרת כגון מהמגעל שבתוך התיבה בעת שהניחו שם השק או בעת שהוליוהו משם וכתב דאם הסירו בידים את הקמח שבמקום הנקבים יש להסיר השאר משום ס"ס שמא הנקבים הם מסיבה אחרת ולא מנשיכת העכבריי' ואת"ל מנשיכת העכברים באו שמא לא נשאר מכל קמח הנשך כלום ע"כ. ועיין בדבריי מרדכי פרידבורג דאם נמלא בשק אחר ההרקדה נשיכת

את השק עד שהקמח שבמקום הנשך נתערב בשאר הקמח שבשק איז יש להחמיר יותר אלא שיש חילוק בזה שאם נענע השק קוה"פ אינו אסור בפסח רק באכילה וירקדנו וישהנו עד לאחרי"פ אבל אם נענע השק בתוך הפסח איז אסור גם להשהותו ע"כ. (ה) ועיין בשע"ת שם סקנ"ב שכתב דאפילו לדעת המג"א הג"ל דמחמיר בנשיכת העכברים היינו דוקא שהנקב שבשק שנטעשה מנשיכת העכברים הוא גדול קלת באופן שיש חשש שמה העכבר נכנס בתוך הקמח שבשק ומחמת הרוק שבפיו נתחמץ שם בכמה מקומות אבל אם הנקב קטן מאוד כפי הנהוג להעשות ע"י נשיכה בעלמא או אפילו בנקב גדול קלת רק שהקמח הוא דחוק ולצור הדבה וגראה לעין שלא פרפרו העכברים בפנים מחמת שהקמח הוא דחוק ולצור שם הרבה איז אין מקום להחמיר בזה וסגי לגרור למעלה סביב מקום הנקב והשאר מותר לאפות ממנו לפסח עכתו"ד השע"ת בקלרה. (ו) ועיי"ש עוד בש"ע הרב הג"ל סעיף ה"ל דאם העכבר נשך רק השק ויש להסתפק שמא לא אכל כלום מן הקמח ונענע את השק מותר להשהותו אבל באכילה אסור ואין חילוק בזה בין נענע השק קוה"פ או תוך הפסח ע"כ. (והנה כ"ז הג"ל מייירי במקום שאין שם דחק והפ"מ אבל במקום דחק או הפ"מ עיין בדברינו לקמן סימן זה ס"ק כ"ד מ"ש שם מסקנת האחרונים בכל זה). (ז) ועיין פר"ח שכתב דשק מלא קמח שהיה מוטמן בחול ונמלא הקמח מלוחלח הוי חמץ (דאין חול בלא מים) ע"כ והו"ד במטעמי השלחן סי' תס"ו סוף אות ד' (ועיין בדברינו לקמן סיקנ"ז סק"א ענף י"א בדין פירור שנתערב בקמח ואין לו מלה אחרת כ"א ז). (ח) ועיין בספר סד"ח סימן ג' אות ז' דאם בא מים על שק של קמח לריך השק כיבוס במים חמים ואפר וחביטה וראייתו ממג"א סיתג"א סקנ"ד. (ט) ועיי"ש עוד דאם נמלא בקמח איזה בלק יש לאסור גם השק וראייתו מזכול"א סייו תס"ו. אך לפי מה שעיינתי בספר זכול"א הג"ל בסיתס"ו דה"מ אמנם משמע דלא כהב זה רק לחומר צלמא וסיים

ירקנו אצל וכו' אם כבר נתייבש לא מהני ליה חרקה וכל הקמח אסור (י"ט):
מדרני שמואל

יבש בלח ממש מותר שהפירור הוא נעשה דק
 כקמח וכו' יש להחמיר וליעול מעט מן הקמח
 ולאכול קוה"פ כדי לתלות הפירורין במה שאכל
 כבר עכ"ל דהר"ש ז"ל בשינוי לשון קלת
 (ועיין בספר סד"ח סימן ג' אות י"ט שכתב
 דמ"מ יקח קמח אחר למל"מ ע"כ). (ב) וכן
 פסק במנחת משה בקונטרס חקת הפסח סוף
 דין ל"ז דהיכא דהוי דחק גדול בקמחא דפסחא
 יש לסמוך על הפ"י המובא בשע"ת סיתס"ו סקי"ב
 דגם בכה"ג שנתערבו פירורים יבשים בחוך
 הקמח ג"כ אין חו"ג. (ג) וכן פסק בשד"ח
 מחומ"ל סימן י"א אות ג' דבמקום שאין מנהג
 לאסור יש להקל במקום דחק והפ"מ ולסמוך על
 דברי המתירים אפילו בנתייבש ע"י שירקד
 הקמח ויאפה קוה"פ. (ד) וכן הביא שם בשם
 ספר מגן האלק שהאריך להוכיח דגם אותו
 הפירור שנתייבש ונפרך דין קמח בקמח יש לו
 והוי כלח בלח ואינו חו"ג וא"כ קוה"פ בגיד"ד
 לא גרע מקמח בקמח ויש להתיר בכל ענין חששא
 (דתערובות פירור) משהו ע"י הרקדה ופירט
 דרובא דרובא הוי שעת הדחק והפסד למולא
 קמח אחר לכן יש להורות באיזה אופן שנעשה
 הלחלוות בקמח שיועיל הרקדה אפילו בנתייבש
 בכיון שהוא רק חשש משהו אין להחמיר כלל
 ויכול לאפותו קוה"פ אך ליתר שאת יקח קלת
 מן הקמח ויאכלנו קוה"פ ונתלה שכבר נאכלו
 הפירורין שנתייבשו ונתחמלו (כמבואר בעין זה
 במג"א סת"ל בשם רש"ל ובסימון תס"ז סק"ד)
 וכש"כ בעכברים שיש להתיר בכל גוונא ע"י
 הרקדה לאפות קוה"פ ויקח בתחלה לפי חומד
 הדעת את מקום המלוחלת מתחלה אפי"י
 כשנתייבש עכשיו וכל שאין בו רק חשש משהו
 אין להחמיר כלל ולהפסיד ממון ישראל ויש
 לסמוך על הריקוד בכל ענין עכ"ל דהמגן האלק
 הנ"ל המובא בשד"ח הנ"ל בשינוי לשון קלת
 ודברי המגן האלק הובאו ג"כ בתשובת זכ"י
 סקמ"ט. (ה) וכן ראיתי בספר פסקי דינים מצעל
 ל"ל החדשות בחיו"ד סיק"ד שכתב דהיכא דלא
 מינכר האיסור בין ההיתר כגון פירור דק
 כקמח בין קמח בטל לכו"ט (אפילו להאומרים
 דיבש בלח אינו בטל) וכו' ולכן כשאופה קוה"פ

מותר

נשיכת עכבריי' בשנים ובשלש מקומות והסירו
 כל הקמח שבסביבות הנקבים והמותר אפו
 למלות בלי הרקדה שנית וכעת ח"א להשיג לא
 חטים ולא קמח אחר למלות אחרות וגם יש בזה
 הפ"מ שהמלות עולים יותר מחמשה ר"כ ולידד
 שם להקל להתיר המלות עפ"י סברת הט"ז
 סיתס"ו סק"ד שכתב דמה שהלריכו ריקוד לאחר
 שאחז כל מקום המלוחלת שבשק הוא אינו אלא
 חומר אצל המלח כיון דאפשר למיעבד הכי אבל
 לא לאסור בדיעבד אם לא רקדוהו אח"כ וכתב
 שם דמדברי הח"י והפ"מ והמח"ש שהעתיקו
 דברי הט"ז מוכח דנקטי להלכה כדברי הרב ט"ז
 וכן מדברי החי"א כלל קכ"ו אות י"ג מוכח
 דגם הוא סובר כן דמהני אחיזת הסביבות גם
 בנתייבש ורק מהיות טוב לריך הרקדה אבל לא
 לאסור בלי הרקדה קוה"פ (או בפסח) במקום
 הפ"מ רק לשני לילות הראשונות יקח קמח אחר
 ע"כ ומובא בשד"ח מחומ"ל סימן י"א אות ג':
 [כד] אם כבר נתייבש לא מהני ליה הרקדה וכל
 הקמח אסור. דין זה הוא מש"ע סיתס"ו סעיף
 ד'. והטעם בזה מבואר שם במג"א ס"ק ע'
 ופ"מ א"א שם דכיון שנתייבש אינו דומה לקמח
 בקמח (דמקרי לח בלח ולא אמרינן בו דחו"ג)
 אלא הוי כיבש שנתערב בלח דלא מהני לו שום
 ביטול ואפילו לדעת האומרים דגם יבש בלח
 מהני לו ביטול מ"מ כשמגיע הפסח הרי הוא
 חו"ג ואוסר במשהו ואפילו אם רולה לאפות
 המלות מקמח זה קוה"פ ג"כ אסור וכ"כ שם
 בח"י סקי"ג ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף ט'
 י' (ועי"ש עוד במג"א ס"ק הנ"ל דיש חילוק
 בין אם נתייבש קוה"פ דאז עכ"פ מותר להשהותו
 בפסח לבין נתייבש בחוך הפסח דאז אסור גם
 להשהותו). (א) ועיין בש"ע הרב הרש"ז שם
 פ"ע יו"ד דכ"ז מיירי שהוא באופן שאם נאסור
 את הקמח לא יהיה בזה שום דחק והפ"מ (אז
 יש לאסור בנתייבש בכמה מקומות) אבל במקום
 דחק והפ"מ (אז אפילו נתלחלח בכמה מקומות
 ונתייבש אח"כ מ"מ) יש לסמוך על דעת האומרים
 דאם אופה המלות מקמח זה קוה"פ הרי כבר
 נעשי אלו הפירורין גוף אחד עם שאר הקמח
 ישוב אינו חו"ג מפני שאינו דומה לתערובות

ה' ביום שטחנו את הקמח אסור לאפותו מפני שאז (כה) הקמח (*) [כה] הוא חם ומפנה מעדני שמואל

קמח גמור ומהני להם זימול צ"ק קו"פ וכדעת הלבוש והפר"ח. (ט) וכן הביא שם בשם תשובת חוט המשולש דד"ר דנתייבש אנו מורין להיתרא ע"י ריקוד בנפה דקה ובלי הכבדה ע"כ. (י) ולפי הנראה בתשובת זכ"י הג"ל להמעיין שם דגם דעתו נוטה לדעת המתירין ע"י ריקוד אפילו בנתייבש: [כה] הקמח הוא חם. (א) עיין בהגהות הגאון מהרש"ם הכהן מזרעזאן סת"ג אות כ"א שגשאל בחטים של פסח שטחנו ברחיים של יד ואח"כ נודע שלפני כמה שנים טחנו שם מלח וכתב דאף שהח"ס סק"ג פסק שהמלח מחמם הקמח ונעשה כשאר ומחמץ הכל מ"מ היינו במלח בעין משא"כ הכא שהוא רק טעם המלח הנבלע [בבלי (פירוש חזני רחיים) כדי קליפה] ולדעת הח"ה (הרי זכ"מ שלא נאסר רק כדי קליפה) הרי גם איסור הכדי קליפה בעלמא הוא רק חומרא מדרבנן וגם קי"ל (צ"ו"ד סק"ג סעיף ד' בהג"ה דדבר חריף הנבלע בכלי הוא ג"כ נפגם במעל"ע ובפרט לאחר י"ב חודש וגם יש דיעות דמלח אינו דבר חריף ולכן יש ללמד להתיר הקמח עכ"פ ע"כ. ועיין בש"ע סת"ג סעי' ה' ובאחרונים שם. (ז) ועיין בח"ס סק"ג באחד ששכר מוכרי רחיים של יד המוכנת לטחון עלי' כל השנה רק מין קטניות ולא תבואה ולא מלח (לפי דברי העכו"ם המשכיר) וגם יקרא הרחיים היעב וליתר ניקיון טחן מקודם איזה מידות קטניות קודם טחינת החטים לשם פסח ואח"כ כשטחן החטים שמורים הסיר גם איזה מידות מהחטים שמורים הנטחנים תחלה ואח"כ טחן לשם מלח מלוא ואחר טחינת החטים נמלא שם לאחר שמונה ימים גרגיר מלח בין חזני הרחיים ואמר העכו"ם בעל הרחיים שלאחר שטחן הישראל את החטים שלו טחנו שם עפ"י מקרה מלח ומסיק שם הח"ס הג"ל דהגם דדברי העכו"ם לא מעלים ולא מורידים מ"מ אין לחוש שמא היה שם מלח גם בשעה טחינת החטים של הישראל וא"כ הוי ליה מלוח מלוחים דכיון שהיה בודק הרחיים קודם הטחינה וניקרא אותו על דה היותר טוב אין לחוש לכלום ואמרינן עתה הוא נפל וכשרים כל

מותר דנעשה כל הקמח שבכל מלח ומלח חתיכה אחת ממש ע"י האפייה (קו"פ) ולכך אינו חו"כ בפסח עכתו"ד הרב ל"ל החדשות הג"ל ומדבריו משמע דמתיר אפילו באין הפסד כלל. (ו) וכ"כ בספר עמק הלכה דאם אכלו עכברים מקמח של פסח או שנתלחלח השק וכבר נתייבש אפילו לדעת (הש"ע סת"ס"ו סעיף ד' וסייעתו) המחמירים שלא לאפותו אפילו ע"י ריקוד מ"מ זה דוקא בפסח גופיה אבל לאפות קו"פ נראה לי ברור (ופשוט בלי גמגום) להתירא אחר הריקוד משיב דאז אין הפירור אסור באפייה ומ"מ יש להחמיר ליקח מלוח אחרות ללילות הראשונות משום דמ"מ אין זו מלח משומרת עכתו"ד בקלרה ומוזבא בתשובת זכ"י ובשד"ח הג"ל. (ז) וכן הביא שם בשד"ח בשם ספר דברי מרדכי פרידבורג בסיומן מ"ג שכתב וז"ל דאם בעת הרקדת הקמח נמלא על השק עיסה יבישה יש להקל ע"י שירקד שנית באופן שלא יכניס המרקד את ידו להוך הנפה למעך בקמח אלא שיגענע הנפה בלבד דאז אם יש איזה פירור ישאר בנפה כמו שהנפה קולט המורסן ואף אם נתמעך איזה פירור מן העיסה עד שנעשה דק מן הדק בקמח ויאל דרך נקבי הנפה לא איכפת לן משום דהוי לח בלח ובטל קודם פסח והגאון מו"ה יעקב האבד"ק קארלין הסכים לי שיש להורות כן וכן אני מורה מאז ועד עתה (ואפילו) אם נאפה ע"י הריקוד הראשון שלא נזהרו מלהכניס יד לתוך הנפה וכו' (מ"מ) כיון דהרוקח עכ"פ מיקל לגמרי ע"י הרקדה וכ"ד הפר"ח וכ"ד הג"א וכ"ד המוהרי"ט להתיר באפייה קו"פ לכן כדאי הם לסמוך עליה להקל במקום הפסד לאפותם קו"פ אף בנתייבש וכו' ואין להחמיר כלל רק (יזהר) שלא ללאת זה ידי מל"מ בשתי לילות הראשונות אבל בכל שאר ימי הפסח מותר בלי שום חשש וכ"כ בשע"ת סת"ס"ו סקי"ג בשם פנ"י שהורה כן כמ"פ ולכן המחמיר בזה מאבד מומן ישראל עכתו"ד הרב דברי מרדכי פרידצער הג"ל. (ח) וכן הביא בתשובת זכר יהוסף הג"ל בשם אמרי שפר דפירורין שנפרכו עד שהנפה אינה קולטתם (ויולאים דרך נקבי הנפה) הרי הם

להחמיין בשנותנים בו את הקמה ע"כ ישהה אחר הטחינה וכו' לכל הפחות מעל"ע :
 ן השקים שמניחים בהם את הקמה טוב לעשותן חדשים או לכל הפחות וכו' להתיר
 את התפירות ולכבם היטב בחמין ובאפר ובשפשוף וחביטה :

מעדני שמואל

ענף ט"ו וענף ל' דלכאורה משמע דבלש צמי
 פירות בלבד אין לריכס להמחין לאחר הטחינה
 כלל ומותר ללוש תיכף אחר הטחינה עיי"ש מ"ש
 לענין הלש צמי פירות חמים : [כו] להתיר
 את התפירות ולכבם היטב וכו' . דבר זה הוא
 מרמ"א סתנ"א סעי"ח . (א) ועיין רמ"א סתמ"ז
 סעי"א דאפילו שק שהניחו על שק קמח של חנוך
 לא מהני ניעור ועיי"ש במג"א סקי"ט דלריך
 כיבוס בחמין ואפר וחביטה אם רולה להשתמש
 בו בפסח . (ב) ועיין בח"י סתנ"א סקי"ג
 דאפי' בשק חדש ששם בו פעם אחת קמח לפסח
 ורולה לכבסו לתת לו פעם שנית ג"כ לריך
 להתיר התפירות קודם הכיבוס ע"כ . ג] ועיי"ש
 עוד בח"י סקי"ג (ובפמ"ג ח"א שם סקל"ו)
 ובש"ע הרב הרש"ז סתנ"ג סעכ"ד דדיעבד אם
 כיבס השק ולא התיר התפירות קודם הכיבוס
 ונתן בו קמח של פסח יש להתיר הקמה לפסח
 אף אם נתן הקמה בתוך הפסח בהשק ע"כ אך
 בפמ"ג ח"א סתמ"ז סקי"ט בשם ח"ר ובמקו"ח
 שם אות ט"ז כתבו דחוששין להחמיר אף בדיעבד
 כשנתן קמח של פסח בתוך שק ישן שנתכבס ולא
 התיר התפירות (ועיי"ש עוד בפמ"ג הנ"ל דאף
 לדברי הח"י הנ"ל דמתיר בדיעבד מ"מ משמע
 מודבריו דבשק ישן שלא נתכבס כלל יש לאסור
 אף בדיעבד אם נתן בו קמח של פסח אך
 הרב פמ"ג כתב ע"ז די"ל אדרבה דקודם
 הכיבוס קיל טפי ואם נתן בו קוה"פ הקמה של
 פסח קודם הכיבוס הרי הוא כלא בלח ובטל
 קוה"פ משא"כ בתוך הפסח וכעין זה כתב ג"כ
 בפמ"ג ח"א סתנ"א סקל"ו הנ"ל דקוה"פ י"ל
 דאם נתן קמח של פסח בשק ישן מקמח חנוך
 שלא נתכבס כלל יערה מומנו מיד את הקמה
 וירקדנו משום חשש בלק בעין ולאחר הריקוד
 שרי משום דקוה"פ קמח בקמח לח בלח מקרי
 אבל אם כיבס את השקים בלא אפר או אפילו
 עס אפר רק שלא התיר התפירות בהם יש לחוש
 שמה נעשו פירורין של בלק ונתערבו בתוך
 הקמה וחז"ג בפסח ומהאי טעמא אסור
 למדוד קמח של פסח במדות ישיבות

שמואל

כל המלות לפסח ע"כ ומוצא בא"ח החדש סי'
 תנ"ה אות י"ד ובספר סמא דחיי סי' ז' אות
 י"ב וסיים שם הרב סמא דחיי דנראה לו דאפילו
 מלא אח"כ כמה גרגרים של מלח בגומות ג"כ
 אין לחוש כיון שצדק ויכר מתחלה לשם פסח
 ע"כ (ועיין בדברינו לקמן סקי' סעיף ז' הקמ"ז
 מ"ש שם . ג) ועיי"ש עוד בסמא דחיי הנ"ל
 אות י"ג דמה שרגילין לסתום (באמלע השנה)
 גומות האבן של הרחיים צמין שקורין אלאהן
 ויש בו חריפות קלת יש לזהר שהאבן
 שטוחנין עליו הקמח של פסח לא יסתמוהו צמין
 הנ"ל רקיכסה ויסתום באבן אבל לענין דיעבד
 אפשר להקל כיון דעושין הסתימה צמין זה
 לאחר שמתכו באש לכן י"ל דנתבטל מומנו
 קלת חריפותו ולכן לא דמי למעט פלפלין
 דמחמם כי יש לומר דלא הוי רק כמו סיד
 מבושל ובפרט שאינו אלא מעט וי"ל דהוי כמו
 מעט מלח שאינו מחמם (כמבואר במג"א סתנ"ה
 סקט"ז) ומ"מ ל"ע בזה אם להתיר בדיעבד
 עכמו"ד הסד"ח הנ"ל : *) [בה] הוא חס וכו' .
 עיין שו"ת סתנ"ג סקי"כ בשם כנה"ג דבנעמן
 ט"י בהמות אין לחוש ומ"מ נראה דגם בזה
 טוב להחמיר ע"כ : [כו] לכל הפחות מעל"ע .
 עיין בח"י סתנ"ג סקי"ד ובפמ"ג ח"א שם
 סקי"ד בשם הכנה"ג דמה שיר"א דע"י הריקוד
 שמרקדין הקמח הרי הוא מתקרר [ולכן מותר
 ללוש אפילו בו ציוס שטחנו אותו] אין לסמוך
 ע"ז והוא נגד משמעות הפוסקים ע"כ . ועיין
 בהגהות הגאון מהרש"ם הכהן מברעזאן סימן
 תנ"ג אות כ"ז שהביא שם בשם הרדב"ז דכתב
 ג"כ דאף דכשמרקדין הקמח מלטנין וצלירוף שאין
 לשון אלא שיעור חלה בצ"א וממילא מלטנין מ"מ
 האוסרים יש להם על מה שיסמוכו עכ"ל בשם
 הרדב"ז . ועיי"ש עוד בח"י ובש"ע הרב הרש"ז
 סעיף כ"ו ובז"ז"ת שם סקי"כ בדיעבד אם עבר
 ולש אותו בו ציוס שנטחן אין לאסור העי"ה
 לפסח [אך שישמרה היטב מחימוץ דהיינו
 שיפסוק בה בזריות יותר משאר עיסות ע"כ] .
 ועיין בדברינו לקמן סי' ק"ט בקונטרס מ"פ

ז אסור להניח שק עם קמח על גבי בהמה אלא אם יש עור עב תחתיו דאל"כ וכה יתחמם
מעדני שמואל

הוא אוסר אפילו בדיעבד (כמבואר במג"א סי' תכ"ה סק"ט) וגראה דלריכס כיבוס בחמין ואפר וחציטה משום דדומה לבית שאור משום דהכלי נעשה בעלמה חריף ע"י התמדת הנחת הפלפלין בהם (עיין מג"א סיתנ"ה סק"ט מ"ש בשם המטה משה והגם ד"ל שאין ראוי משם מ"מ יש להחמיר משום) דהחוש כותן כן ע"כ. (י) ועיי"ש עוד באות י"ב דשקים שהיה בהם מלח לריכס התרת התפירות וכיבוס במים חמין (ואפר) וחציטה ועוד שבשקים של מלח גרע יותר משום שהטבע שהשקים של מלח נעשים לחים בהויר הלח ע"כ. ועיין בדברינו לעיל סימן זה סוס"ק כ"ב מו"ש ש' דין גוף השק של קמח פסח שנתלחלח ממים או שנמלא בלק בקמח שבתוכו אם מותר להשתמש בו : [כח] יתחמם ויתלחלח מן הזיעה. עיין במג"א סיתנ"ג סק"י ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף כ"ז דיש בזה שני טעמים לאיסור. טעם הא' הוא משום שהקמח מתחמם מגוף הבהמה ועיי"כ הוא ממהר להחמין בשעת הלישה. וטעם השני הוא משום שרגילות הבהמות להזיע תחת כובד המשא ויש להסתפק שמה זיעת הבהמה היא מחמלת כמו מים. (א) וכ"ז לפתחלה אבל בדיעבד יש להורות דזיעת הבהמה היא דומה לזיעת האדם שאינה מחמלת ע"כ. וכן פסק בחי' שם סק"ב ובחי"א כלל קכ"ו סוף אות י"ג דזיעת בהמה אין מחמין (ועיי"ש בש"ע הרב הרש"ז הג"ל דמ"מ לריך להשהות את הקמח בין הולכתו על גבי בהמה לבין הלישה יום או יומים עד שיתקרר הקמח מהחימום שנתחמם מגוף הבהמה) וכ"כ בתשובת הלק"ט ח"ב סי"ר (ומה שגרסם בשד"ח סימן ס"ד ט"ס ול"ל סימן ר') דזיעת הבהמה שזה לזיעת האדם (שאינו מחמין לדין) וכן פסק בשד"ח מחומ"ל סימן י"ג אות י"א דלענין דינא נכון בהכרעת הרבנים הג"ל (לענין זיעת הבהמה) להחמיר לכתחלה ולהתיר בדיעבד דלא כהרב נהר שלום והרב שלחן גבוה דמשמע מדבריהם להחמיר אפילו בדיעבד בזיעת הבהמה ע"כ. (ב) ובדבר קמחא דפסחא המוצא על ידי עכו"ם בלי שום שומר יהודי עיין בתשובת ל"ל החדשות

שמודרין בהם קמח של חמץ כל השנה ולא מהני להם רחילה כי אדרבה ע"י רחילה גרע טפי ואפילו בדיעבד יש מקום לאסור אם רחלש ע"כ לריך חדשים ע"כ. (ד) ועיי"ש עוד בפמ"ג הג"ל דבשק שמחזיקים בו כל השנה קמח שיפון אולי יש להקל בדיעבד אם נתנו בו קמח פסח משום דשיפון אין רגילים כ"כ לרחלש ומ"מ הניח הדבר בל"ע. (ה) וכ"ז מייירי בשקים שמתמשים בהם קמח באמלע השנה אבל שק שאין בו חשש רק במה שנתכבם בחלב חטה ושמו בו קמח ש"פ עיין פמ"ג ח"א סיתמ"ב סק"ד דבזה יש להתיר אפילו אם שמו בו הקמח בתוה"פ ורק שרקד בנפה כל מה שיוכל לברור ע"כ אך בקו"א שבש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ב סקט"ו מחמיר גם בזה וגם כתב דאין לחלק בזה בין חמץ גמור לנוקשה ובין הושם בו הקמח תוה"פ לבין קוה"פ כיון דיש בזה חשש שמה נתפרר פירורי בלק בתוך הקמח דלא שייך בהם ביטול משום דהוי כיבוס בלח ע"כ (ועיין בספר סד"ח סימן ג' אות ה' שכתב דהרב פמ"ג דמקיל בזה מייירי בשכבד נפסל החלב חטה מאכילת כלב והרב הרש"ז בקו"א דמחמיר מייירי בשלא נפסל עדיין מא"כ. (ו) ועיי"ש עוד בשד"ח הג"ל באות ח' ט' ובסימן ה' אות ח' ט' דאין להלגיט השק של קמח פסח מושגה לשנה וה"ה הסדין שמיפין עליה קמח של פסח טוב שיהיה חדשה (וראיתו משאילת יעב"ץ המוצא בדברינו לעיל בסימן זה ס"ק כ'). (ז) עוד כתב שם דיש לזהר ליקח שקים עבים ארוגים היטב משום דשקים הדקים במעט ליגורא דרוק הרי הוא נתלחלח מעבר לעבר ונעשה בלק. (ח) עוד כתב שם דשקים שהיה בהם מעלין של ליקער אסור ליקח בהם קמח פסח משום דמעלין הוי מי פירות ועם מים הרי הוא ממהר להחמין ולריך להבסם אבל נראה דדי בכיבוס בלונן והתרת התפירות והשפה משום דדוקא באיסור (פירוש בלק) הנדבק בעיני מים חמים אך טוב לעשות בהן חציטה היטב ע"כ. (ט) ועיי"ש עוד באות י"א דכש"כ דיש לזהר שלא ליקח שקים של פלפלין משום דחד קורט של פלפלין

שק שלם של קמח פסח ונתן במקומו שק שלם של קמח סולת חמץ דזה אין לחוש כיון דצכה"ג לריך להחליפם בסולת כזה שהוא ממש כמו הראשון דהיינו סארט ראשון (כי בקמח יש סארטין יש שנקראים סארט שני ויש שנקראים סארט ראשון) וא"כ צכה"ג לא יהיה להעכו"ם שום ריוח בזה שחליף (אם לא שניחוש שמה נתכוין העכו"ם להכשיל הישראל וזה אין לנו לריכין לחוש כי) צכ"מ שאין לו הנאה לא חיישין שחליף כדי להכשילו (כמבואר בש"ע יו"ד סיקי"ח סעיף יו"ד) ואף שיש חולקים ע"ז וסוברים דחיישין ג"כ שמה נתכוין להכשילו מ"מ לחשש זה כגי עכ"פ בחותם אחד וחותם ודאי היה כאלן (פירוש קשירת השקים וכריכת המחללות שניהם יחד הוי עכ"פ כחותם אחד) ועיין בשד"ח מערכת חומ"ל סימן י"א אות ו' שכתב דמטעם זה שאין לנו חוששין במקום שאין לו הנאה בחליפין לכן אם רואה הישראל המקבל את הקמח שהוא מסארט זה שכתב לו הישראל השולח צכה"ג יש להקל לכאורה כדיעבד אפילו בלא חותם כלל עכתו"ד השד"ח) וא"כ לא נשאר לנו בכאן רק חשש שמה עירב מעט סולת חמץ מסארט שני והיינו שלקח מעט קמח מסארט ראשון של פסח ועירב במקומו סארט שני של חמץ. וא"כ שוב אין כאן רק חשש דרבנן כיון דמדאורייתא מין במינו בטל צרוצ וא"כ צכה"ג לכולי עלמא סגי בחותם אחד ועיי"ש עוד בל"ל הנ"ל מה שהאריך צענין זה וסיים שם דעכ"פ בלא חותם אחד ודאי אין להקל אך אם יש חותם אחד עכ"פ יש ללרף לסניפין כל הטעמים הנ"ל עכתו"ד הרב ל"ל הנ"ל בקלרה. ג.) ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סימן תנ"ג אות י"ט שנשאל באחד שהוליד קנחא דפסחא צעגלות וע"י רוב השלגים ורוע הדרך נתהפכו איזה עגלות ונשאר היהודי השומר על לינת לילה עם קלת עגלות וקלת מהצב"ג (נכרים) נסעו לבדם עם שאר הקמח והביאוהו לעיר קודם חור היום והשקים היו מתופרים היטב מצפנים וגם חתומי' בזהם אחד והביא מדברי הנוצ"י מהד"ת חאו"ח סימן ס"י שנשאל גם ציי"ש של פסח שנשלח ע"י נכרי בחותם אחד ופס' שם דדיעבד בדאיכא מניעת שמחת יו"ט יש להקל בחותם אחד וגם בשם כרס שלמה הביא שם שהביא

החדשות חו"ח סי' נ"ה שנשאל נידון סולת של פסח שנשלח מעיר לעיר ע"י צב"ג א"י וכרכו את השקים של הקמח במחללות וקשרו אותם בחבלים בדרך הצב"ג ועל השקים היה כתוב היכת פסח ואח"כ ע"י סיבת קלקול הדרך הגיעו העגלונים את השקים באמצע הדרך בעיר אחת בצית אכסניא א"י על גאניק שבחלרו והגאניק היה מכוסה מלמעלה וכיסו השקים במחללות הרבה ותקעו בהן יתירות שלא יגביהם הרוח והעגלונים נסעו לדרכם והקמח עמד כך אלל הא"י בעל אכסניא הנ"ל ערך חודש אחד ונשאל הרב ל"ל הנ"ל אם מותר לקנות מסולת זה לפסח והשיב שם דשלא צטעהד"ח אין לקנות ממנו כיון שכבר נהגו צנ"י לשמור משעת טחינה ואילך (כמבואר בש"ע סיתנ"ג סעיף ד') אך במקום שיש דחק לידד שם הרבה בזה והעולה משם דאע"ג דצכ"מ שיש חשש שהחליפו את ההיתר באיסור דאורייתא לריך חותם בתוך חותם וכאן לא היה אפילו חותם אחד כי מה שהיה כתוב תיבת פסח על השקים לאו כלום הוא כיון שצמקום פתיחת השקים יכול לעשות מה שירלה (כמבואר בש"ע יו"ד סיקי"ח ס"ד) וא"כ יש לחוש שמה החליף העכו"ם בסולת שלו שהוא חמץ דאורייתא כי מחמת שהקמח של העכו"ם הוא גרוע מהסולת של פסח יש לחוש שהחליפו (להנחתו ואינו ניכר) כי יש סולת שהוא טוב במראה ובמשמוש ומ"מ בלישה ואפיה לא תלל כלל וא"כ יש חשש בזה שמה החליף העכו"ם ולקח סולת של פסח מהשקים והניח שם במקומו סולת שלו שהוא חמץ כיון שהוא נהנה בחליפין כך יש לחוש לכאורה אבל מ"מ למעשה יש ללדד להקל בנד"ד כיון דלדעת ר"ת לא צעי חותם בתוך חותם רק בישראל השוד אבל צעכו"ם סגי בחותם אחד (כמבואר ברמ"א יו"ד סיקי"ח סעיף א') ולכן בנד"ד כיון שהשקים היו קשורים היטב י"ל דהוי כקשר שהוא משונה קלת וחשיב כמו חותם אחד (כמבואר בש"ע יו"ד סיק"ל סק"ח) וכיון שכרכו עוד את השקים במחללות וקשרו אותם בחבלים א"כ הוי ליה כחצת"ח ועיי"ש שכתב בזה עוד סניפים להיתר והיינו ד"ל דכאן אין שייך לחוש שמה החליף העכו"ם לגמרי דהיינו שלקח

לח ילאנו בזה ידי חובת שימור מלה כיון
דכבר נהגו לשמור משעת טחינה וא"כ הא"ך
נחיר להוליך בלא שומר הלא קרוב שירדו גשמים
ויזובו המים דרך הכיסוי על השקי' ואח"כ יתייבשו
ולא יהא ניכר כלל בקמח ולכן אף דלשאר ימי
הפסח י"ל בלא מחזיקין איסורא מ"מ למלת
מלוה אין לקנות קמח זה אם אין בזה שעה"ד עכ"ד
הרב הג"ל אצל הרב שד"ח העתיק בשם הרב
לב חיים דנהגו העולם לשלוח ע"י עכו"ם
בחומת דתוך חותם וכתב שחם המקום קרוב
כשם שעות י"פן שאין לחוש שחם נזדמן בקמח
איה חומת ממזים וגם הוא באופן שאין לחוש בו
לחילוק אז אין בזה חשש גם לענין מל"מ ומסיק
שם הר' שד"ח דכל שאין חשש לחילוק או לשחם בא
לידי חימוץ אין לחוש בזה למה שההולכה היא ע"י
נכרי לבדו אפילו לצורך אכילת מלה של לילה
הראשונה וכתב שם שכן כתב לו הרב בעל זכר
יהוסף דבקמח הנשלח אל הבא"ן בחומתם בתוך
חומת מותר גם למלת מלוה אם הוא באופן
שאין מקום לחוש לחימוץ ע"כ. אך בשם
תשובת מהר"ם שיק הביא שם בשד"ח שהוא
כעין מסתפק בזה אם להתיר לשלוח ע"י נכרי
לבדו קמח של חטים שמורה מעת קלירה בלי
שומר ישראל אפילו הוא חובת"ח דכיון דכל
טעם המחמירים לאכול רק חטים שמורים משעת
קלירה הוא משום דחיישי לדעת הרי"ף
דבעינן שמורה משעת קלירה ואילך ולדעת
הפר"ח אינו יולא בענין אחר רק בחטין
המשומרים משעת קלירה ואילך וא"כ לכאורה
י"ל דלאותן המחמירים הג"ל לא מהני גם בחומתם
בתוך חומת אם מניח הקמח ביד הנכרי בלא
שומר ישראל אך מ"מ הניח שם במהר"ם שיק
את הדבר בל"ע לדינא כיון דלכאורה י"ל בזה
גם סברא להיתר משום דבב' חוממות יש כאן
שתי סברות להיתר. א. דמירתת העכו"ם לזייף.
ב. שאין העכו"ם טורח כ"כ לזייף וא"כ י"ל
דביש שם חובת"ח הוי כיש שם שומר ישראל
עכתו"ד השד"ח בשם מהר"ם שיק הג"ל
בקלרה. (ו) והנה כ"ז מיירי שהשקים המה
מחומתים חובתו"ח אצל באין שם שום חומת
הביא שם בשד"ח בשם תשובת ברכת משה
שנשאל בקמח סולת של פסח שהובא ע"י
עגלון עכו"ם ממקום רחוק בלא שומר ישראל
ולא

בשם ח"מ שהתיר דיעבד קמח שנשאר ביד
עכו"ם בלא שומר ומכש"כ בכה"ג דנד"ד אך
כיון דלשיטת המהרי"ט והבית מאיר יש לחוש
שחם עשה העכו"ם להכעיס כדי להכשיל את
הישראל באכילת חמץ (אפילו במקום שאין
לנכרי שום הגאה מזה) ומכש"כ בנד"ד שיש
לחוש ג"כ שחם נתהפכו למקום של בלג ומים
וא"כ עכ"פ לצורך אכילת מלה של שני לילות
הראשונות יש לחוש טפי שלא לאוכלם כיון דאינם
בכלל שימור (בדוראי) עכתו"ד הרב מהרש"ם
הג"ל בקלר. (ד) ועיי"ש עוד באות הג"ל
שנשאל בעובדא שעמדו הבט"ג (עכו"ם) בביתם
עם הקמח של פסח בלא שומר והעלה דאם
הקמח יפה מאוד ומקושרים השקים בהידוק
בחוזק והמשקל היה בדקדוק (כמו שהיה לריך
להיות) י"ל דאין לחוש לחילוק ואף דבעינן
חומת אחד עכ"פ משום דבלא חומת כלל יש
לחוש לחילוק אפילו משום ריוח מעט מ"מ זה
דוקא בדליכא טורח להתיר ולפתוח הקשרים
שבשקים אצל במקום דאיכא טורח הרבה אין
לחוש לכך ובפרט בנד"ד דיש סברא דהמשקל
שהיה בדקדוק הוי סימן עכתו"ד מהרש"ם הג"ל
בקלרה. (ה) ועיי"ש עוד באות הג"ל שנשאל
בעובדא שטחנו ברחיים חטים שמורים ובליל
ש"ק ה' שם שני יהודים שומרים וישנו שניהם
בשרדימה של שינה ברחיים ונטחן הכל ע"י
הנכרים וגם עמדו שם שקים לרורים וקשורים
ונתערבו כולן והשאל לידד שם להחמיר מדברי
שו"מ שכתב דלענין שמירה לא מהני אפילו
בי"ס והרב מהרש"ם הג"ל השיב להקל וכתב
דבנד"ד כיון שלא היה שם חמץ באותה רחיים
כלל אין להחזיק ריעותא שחם הביא הנכרי חמץ
ממקום אחר וגם יש כזה עוד סברא להיתר
ד"ל דמירתת העכו"ם לעשות דבר משום
שחם יקון אחד מהיהודים משנתו כיון שהיה
שם שני יהודים ולידד שם עוד זה מכמה
מקומות ובסוף דבריו העלה להתיר כל הקמח
גם למלה שמורה ע"כ. (ה) ועיי"ן בשד"ח
מחומ"ל סי' י"א אות ו' דרב אחד רלה להחמיר
לענין מלת מלוה שלא לאכול מקמח הנשלח
ע"י עכו"ם למקום רחוק אפילו בחומתם בתוך
חומת אם אין שם שומר ישראל משום דהגם
דחוממות מועילים לענין חשש אחלופי מ"מ

ובח"צ סימן ג' שנשאל באלו שקה קמח לפסח בעיר הסמוכה כעשר פרסאות והולכים ע"י עגלונים עכו"ם מכפר סמוך כשעה ווערסט ויען כי הגשם היה רב הוכרחו להתעכב בבית מקורה ביום ו' עש"ק וכאשר פנה היום הקדים היהודי הקונה שנכס עמהם והלך לעיר והעגלונים עכו"ם העמידו שמונה עגלות עם הקמח בגורן אחד בכפר שלהם ועמדו שם עד יום ז' בצוקר וכחלות היום באו העירה והשקים היו תפורים מבחוץ כנהוג והקונה אמר שהחבישה והאזירה של השקים בעגלות ה' הכל כפי שהניחם כי השקים היו כרוכים במחללות ולמעלה בהבן ולמעלה בכיסוי צגדים של הגוים ולמעלה חבוסים בחבלים הדק היטב החבילה לעגלה וקשורים בחוזק ולא היה שום חותם על השקים זולת שאמר הקונה הישראלי שהכיר שהתפירות עם העניבות בסוף היה כענין שתפר אותם וגם קשורים כפי שקשרם בעת הנחת הקמח על העגלות וילאו מערערים על הקמח ויש ממגדין שאמרו שלא באו העגלות מכורכים כלל ולא קשורים רק השקים היו מונחים על העגלות עכתו"ד השאלה והנה הגאון מהרש"ם שם האריך בזה והעולה משם דהגם דיש לחוש שמא החליף עכו"ם את הקמח בקמח אחר שיש בו חשש שמא הוא מחטים לתותין ואפילו במקום שרק מיעוט מכבסין את החטים מ"מ י"ל בזה דכל קבוע כמחלה על מחלה על כל זה יש לדון בזה לקולא משום דכיון שקונים הקמח קודם פסח דאז אין ג"מ אם הוא חמץ או לאו וא"כ הוי כפירש ממקום הקביעות שלא בפנינו (דשוב לא אמרין בו כל קבוע כמע"מ) ואמרין כל דפריש מרובא פריש וכשיגיע זמן איסור חמץ הרי אז כבר פירש הקמח מהקביעות (ועיין מג"א סימן תל"ט ס"ק ג' ודו"ק) והכי נמי בגד"ד שהביא העכו"ם הקמח לבית הישראלי ויש בו חשש שהחליף בקמח של חמץ י"ל כל דפריש מרובא פריש ולכן אם רק מיעוט לותתין אין חשש על הקמח (ובכה"ג גם הל"ל מודה ועיין ח"י סימן תנ"ג ס"ק ט"ו) ואפילו בשנה שהי' גשמים הרבה בעת הקליר ורוב החטים יש בהם מלומחים הרבה עד שאין ס' לנגדם דאז יש לחוש יותר כיון דלדעת הרבה אחרונים

ולא היה שום חותם עפ"י השקים ויש חשש שמא החליף העכו"ם וכתב שם דכבר נשאל על קמח הבא ע"י מסילת הברזל בלא חותם ובלא סימן והסכים אז לאסור אף דיש מקום ללדד ולומר דבמשרתים שעל מכה"ב ליכא חשש חילוף ולא זיוף כיון שהוא תחת דגל הממשלה ולא מרעי נפשיהו מ"מ אין לסמוך על סברא זו לבד (ועי"ש בשד"ח שהוא ז"ל פקפק בזה מדוע לא נסמך בזה על סברת לא מרעי נפשיהו) ובברכת משה כתב שם עוד סברא להחמיר בזה משום דיש לחוש לדעת הסוברים דאף בדבר שאין לעכו"ם שום הנאה מזה חיישין ג"כ שיחליף ואין ללדד היתר בזה במה שהדרך הוא מעבר לרבים ויש בזה סברת מירתת (כמבואר ציו"ד סימן קי"ח סעיף ז') משום דסברא זו לא מהני רק במקום קרוב כשיעור המרחק שיש מגורן לעיר ומכל מקום סיים שם דלפי שבעל הקמח הוא עני גדול ויש ה"מ יש לסמוך ולהתיר בטביעת עין שיאמר עכ"פ שמכיר בודאי שאלו הם הסארטין שקנה ולא סארט גרוע ממה שקנה ובכה"ג נוכל לסמוך (ולא"ף) גם דעת הסוברים דלא חיישין לחליפין בדבר שאין לו להעכו"ם שום הנאה אך בעינן דוקא שהאיש הלזה בעל הקמח יהא איש הגון שיהא ראוי לסמוך עליו מה שאמר שמכיר היטב דהסארט קמח הלזה הוא אינו סארט גמור אפילו כל שהוא מהסארטין שקנה משום דבטביעת עין לריך דקדוק יפה וכתב שם עוד לד להיתר בזה די"ל דאף אם החליף העכו"ם מ"מ אין בו בקמח של עכו"ם איסור ברור דשמא לא כבסו במים את החטים עד כדי שיתחמלו ויש בזה ס"ס שמא לא החליף ואח"ל החליף שמא גם הקמח של העכו"ם אינו מחומץ ובמקום הפסד יש להתיר ביש ס"ס אף באכילה בפסח (ועיין בדברינו לעיל סימן זה ס"ק ט"ז) ולכן בלירוף טביעת עין יש להתיר ואין לחוש בזה שמא נחלחלח הקמח בדרך משום דאחזוקי איסורא לא מחזיקין וסיים שם דאם לא היה יום מעונן והיה יבש יש להתיר הקמח גם למלת מלוח בשתי לילות הראשונות עכתו"ד השד"ח בשם הרב ברכת משה הנ"ל. ז) ועיין בתשובת מהרש"ם נזכרעזאן סימן נ"ג בח"ר

ובמ' ויתלחלח מן הזיעה ואם אפשר יזהר ג"כ לו שלא להניח הרבה שקים זה על זה מפני שעל ידי זה מתחמם ויחמיץ בלישה (תנ"ג):
מעדני שמואל

מכורים וקשורים מסביב קשה להקל כיון שהקונה אמר שהולך אותם כרוכים וקשורים היטב וכיון שהוכחש מהעדים שהעידו שהוצא הקמח בלא כריכה וקשירה א"כ יש הוכחה שהעגלונים נשחמשו בהקמח שהרי יש ריעותא לפינו דומיא דחציות סתומות ונפתחו (המבואר ביו"ד סיק"ט סעיף י"א י"ב וסיק"ל סעיף ח') וה"נ הרי הוא הולכים קשורים וכרוכים ופתחו העכו"ם הקשרים ובפרט לשתי לילות הראשונות אין להקל בזה בשום אופן עכמו"ד הרב מהרש"ם בתשובותיו הנ"ל בקלרה: [כט] ויתלחלח מן הזיעה. עיין בס"ק שלפנ"ו ענף א' דדעיבד יש להורות דזיעת בהמה אין לה דין מים ואינה מחמלת ועיין ח"י סימ"ג סק"ב שכתב דאע"ג דזיעת בהמה אין לו דין מים מ"מ דין מ"פ ממש ג"כ אין לו ונקרא תולדה בפני עצמו (וג"מ למ"ש הב"ח הו"ד בח"י סימן תס"ו ס"ק ז' דמה שהוא תולדה בפ"ע אינו ממהר להחמין אפילו כשהוא עם מים וצלירוף שיש לומר דכשנתייבשו המי פירות בתוך הקמח שוב אינו מחמין כשצא אח"כ למים) אך בהגהת סמ"ק משמע דגם מה שהוא תולדה בפ"ע ממהר להחמין עם מים עכמו"ד הב"ח הנ"ל. והנה מדבריו אלו משמע דלמעשה הוא מחמיר בהגהת סמ"ק דגם מה שהוא תולדה בפ"ע ג"כ ממהר להחמין כשיתערב עם מים כמו מ"פ ממש שנערכו עם מים. וכן הבינו בדבריו הרב מאמר מרדכי והרב שד"ח במחומ"ל סי' י"ג אות י"א (ודלא כמו שהבין הרב מקור חיים בדברי הח"י עיי"ש בציאורים שלו סוס"י תס"ו) ועיי"ש בשד"ח מערכת וסי' ואות הנ"ל שכן הוא ג"כ דעת הרב בעל הגהות מהר"ל והרב פר"ח. והרב כרם חמד דגם מה שהוא תולדה בפ"ע ממהר להחמין עם מים כמו מ"פ ממש עם מים וכן הביא שם בשם הראש יוסף דזיעת אדם ולואת תרנגולים (שהם ג"כ תולדה בפ"ע) אם נערכו עם מים ממהרים להחמין וכן הוא דעת הרב יפה ללב דזיעת אדם שנפלה על העיסה שנילושה במים דינה כמי פירות עם מים דמזהר להחמין וכן הוא דעת הרב עושה

יש בזה חשש איסור תורה משום דלדעתם הרי החטים למוחים הוי מבשאל"מ עם הכשרים (ועיין בדברינו לעיל סימן זה ס"ק ט') וא"כ לריך שני חותמות מ"מ צידון שאלתינו הנ"ל כיון שהקמח הזה היה טוב ויפה מאוד ולא היה באפשר להחליפו שיהא לו לעכו"ם ריוח הרבה רק חיזה ריוח מועט לכן בכה"ג אין לחוש לחילוף (עיין ש"ך יו"ד סיקל"ו סק"ב ובמג"א סיתקי"ז סק"ג) ואף דגם בריוח מועט מ"מ בעינן עכ"פ חותם אחד משום דכלא חותם כלל חיישין לחילוף גם בריוח מועט (כמבואר בפר"ח סיק"א סקל"ו ובבית מאיר שם) מ"מ זה דוקא בדליכא טורח כלל להחליף אבל במקום טורח לא טרח בשביל ריוח מועט וא"כ צנ"ד אם השקים היו קשורים ומהודקים היטב בהתבן ומחללאות וחבליים בחוזק וגם כיון שהמשקל ה' מכוון והיו לריכים לחזור ולשקול השקים ולכן שפיר י"ל דבשביל ריוח מועט אין לחוש לחילוף והגם שלא נתבאר שם צנ"דן השאלה אם שקלו הקמח לידע אם הוא מכוון מ"מ י"ל דהעכו"ם מרתת עכ"פ שלא יתפס כנגד אם ישקלוהו אך מה שהקונים אמרו שמכירים בטביעת עין את הקמח אין להמוך על זה לצד צנ"ד כיון דטב"ע של סתם אדם לא מהני רק באיסור דרבנן כמבואר בט"ז יו"ד רסס"ג סק"א אבל במקום שיש חשש דאורייתא אינו נאמן בטב"ע רק מי שהוא ת"ח ומכש"כ צנ"ד שנוגע להפסד גדול (עיין בית שמואל באהע"ז סיקל"ב סה"י"ג) וגם יש לפקפק בגוף הטביעת עין של הקמח אם יש להכירו ולדעת הנ"ש אין ע"ה נחמן בטב"ע כל דהוא ולדעת הפמ"ג ש"ד סיס"ג בעינן שבעתן העין וגם אין לסמוך בזה לומר דהקשר של השקים הוי סימן כיון דודאי העכו"ם צעלמן עשו הקשרים כיון שהי' הרבה עגלות ואין דרך שיעשה הישראל הקונה בעלמו כל הקשרים לכן קשה לסמוך ע"ז ית"י משום סברת טב"ע ומשום סברת הקשר דהוי סימן אך משום סברות דלעיל יש ללמד להקל אולם אם האמת כדברי המערערים שלא היו העגלות

קמ דין המים ובו ט' סעיפים :

א ואין לשון את המצות אלא וכן במים שלנו הלילה דהיינו וכן שישאב אותם וזו בין השמשות ויעמדו בתלוש כל הלילה ואפילו אם הלילה ארוכה יותר מי"ב שעות אסור

מצדני שמואל

הנראה למעין בשד"ח הג"ל שדעתו דעת תורה וטהרה נוטה לומר כדעת המחמירים בזה ועיין בדברינו לקמן סימן קמ"ט סקט"ו בקונטרס מ"פ דשם יתבאר אי"ה הרבה פרטים מדברים שיש להם דין מ"פ וגם יתבאר שם אי"ה באיזה אופן אמרי דמ"פ עם מים ממהרים להחמין [ל] שלא להניח הרבה שקים זע"ז וכו' (א) עיין מג"א סוס"י תכ"ג ובפמ"ג א"א שם סקט"ז ובש"ע הרב שם סעיף כ"ח דאם עבר יהניח השקים זע"ז יש עוד תקנה שישהה אותם יום או יומים קודם לישה . (ב) ועיי"ש בח"י סקט"ג דאם עבר ולש תכומ"י (ולא שהה אותם יום יום ימים קודם הלישה) אין איסור בדיעבד ע"כ . (ג) ועיין בש"ע הרב הרש"ז שם סעיף כ"ח דטוב ליזהר ג"כ שלא ליטב על שק של קמח שלא יתחמם הקמח מחמת כובד ישיבתו ע"כ ועיין בספר סד"ח סימן ב' אות ט"ז דאם עבר וישב להמתין ג"כ יום או יומים קודם הלישה ע"כ . (ד) ועיין בא"ח מהגה"ק מצ"ע ששט"ש דכשקושרים שק אחד באמצע להבדיל בו בין קמחים הראשונים לתחתונים ועמד כך נראה להקל בזה לצורך קלות (אפילו לכתחלה) יהו"ד בא"ח החדש סיתג"ג אות כ' . (ה) ועיין בספר סד"ח סימן ב' אות י"ז דנכון לתפור פי השקים של קמח בבית הרחיים משום דשכיח שם עכברים יאם השקים הם פתוחים לא יחזיקו לנו אם אכלו . (ו) העכברים משא"כ כשהם תפורים יחזיקו ויהי הקמח לריק שמירה מכל מים א"כ לריקים לתפור פיהם כדי שיהיו בחזקת שימור כשיהיה ניכר שלא שטו עכברים בהקמח ועוד יש בזה טעם נכון לתפור השקים משום שלא יהיו מגולים תחת האויר בשעה שמולכים אותם מבית הרחיים . (ועיין ברמ"א סיתג"ע סעיף א') אך בדיעבד אין לחש כיון שהם רק בדרך העברה בעלמא ע"כ . (ז) ועיי"ש עוד בסימן ג' אות י"ז דטוב להפסיק בין הקרקע לבין הקמח שמונח עליו כדי שלא יתלחח מהקרקע ע"כ :

קמ [א] אין לשון את המלות וכו' . (א) עי' בש"ע

עושה שלום ולכן הזהיר הרב עושה שלום דמי שהוא עלול להזיע לא ילוש העיסה למלות משום דיש לחוש שמא יפול מזיעת פניו וזרעותיו להעיסה והוי מ"פ עם מים עכ"ד השד"ח הג"ל וכן משמע מבואר להדיא בש"ע הרב הרש"ז רסיתס"ו (לענין זיעת אדם) דגם מה שהוא תולדה בפ"ע אם נתערב בו מים ממהר להחמין יותר ממים בלבד (אם לא שנתייבשה הזיעה קודם שזא עליו מים כגון שפל זיעת אדם על קמח ושהה זמן מה עד שנתגבשה הזיעה תחלה קוד' שזאו עליו מים דאז אין בהם כח כ"כ למהר החימוץ כשיבואו עליו מים ע"כ) והנה מתבאר לך שלדעת כל הגדולים הג"ל הרי מה שהוא תולדה בפ"ע יש לו דין מ"פ ממש שממהר להחמין כשיבא מים לתוכו . אך המעין בפמ"ג מ"ז סיתס"ז סק"ב משמע דעתו כדעת הב"ח הג"ל דמה שהוא תולדה בפ"ע אין ממהר להחמין עם מים וכן הבין הרב מקור חיים בדעת הח"י שגם הוא סובר כן ולכן פסק שם בחידושים שלו סוס"י תס"ו דזיעת אדם אין ממהר להחמין עם מים . וכן משמע מדברי האר"ן הרש"ק המובא בספר מנחת משה בקונטרס חקת הפסח דין ל"ז עיי"ש וכעין זה הביא ג"כ בשד"ח מערכת יסימן ואות הג"ל בשם בגדי ישע מבעל השל"ה ז"ל ובשם הרב שמן המשחה ובשם עוד גדול אחד ואך הרב שד"ח שם בעלמו תמה על הגדולים הללו שתפכו כ"כ לומר בפשיטות דמה שהוא תולדה בפ"ע אינו ממהר להחמין עם מים כיון דסברא זו היא רק סברת הב"ח ז"ל שחידש סברא זו אבל הרב פר"ח והח"י ושאר רבני צ"תראי אין דעתם כדעת הב"ח ז"ל משום וס"י דכל מה שאמרו חכמים שאינו מחמין הן מל, שהוא מי פירות ממש הן מלד שהוא תולדה בפ"ע בכל זה לא אמרו אלא דוקא כשהוא בלא מים אבל כשהוא עם מים הרי דין מה שהוא תולדה בפ"ע כדין מ"פ ממש שממהרים להחמין כשהם עם מים עכ"ד הרב שד"ח ז"ל בקלרה . ולפי

י"ד אור היום ואם הלילה קצרה ואין י"ב שעות עד אור היום צריכין להמתין עד שיעברו י"ב שעות מישה שגשבו ועמא דארעא נוהגין שמיד באור היום לשיין עם המים שלנו אף שעדיין לא עברו י"ב שעות ואף שיש להם על מה שיסמכו אבל רוב מעדני שמואל

ועיי"ש בח"י (סקט"ז) דמשמע להיפך דאין להתיר רק לשאר מלות של פסח אבל למ"מ. עכ"פ לא יקחם (אך בה"ע הו"ד צמטעמי השלחן סיתג"ה סוף אות י"ח כתב דהח"י מייירי ב"ש לו עיסה אחרת למנות המילה עיי"ש). ה' ועיי"ש צפמ"ג מ"ז בהניח בל"ע לדעת הט"ז הג"ל אם להתיר גם לצורך ליל שני ללשום במים שלא לנו אם א"א צענין אחר. ו' ועיין צמטעמי השלחן סיתג"ה אות י"ח בשם בשמים ראש דיותר טוב לאכול מלה שנילושה במים שלא לנו מליקח קמח מן השוק ע"כ: [ג] שישאב אותם בין השמשות. עיין ש"ע הרב הרש"י סיתג"ה סעיף ג' וסעיף ו' דאם הוא (מסופק) וחושש שמא כבר עבר כל בין השמשות וכבר הוא אחר התחלת הלילה לא ישאב עוד (לכתחלה) אבל בדיעבד שעבר ושאבן לאחר התחלת הלילה מותר ללשום בהם למחר אם נשאבו (עכ"פ) קודם חלות לילה לפי שצריך לינון הלילה הוא מחלות עד עמוד השחר (לפי) שכל ששה שעות הללו מנשבת רוח לפוגית. ומ"מ יש להמהין מללשום בהם עד שייעברו עליהם י"ב שעות מעת שנשאבו לפי שי"א שאין המים מלעננים מרתיחתן עד שיעברו עליהם י"ב שעות מעת שנתלשו ממקום רתיחתן עכתו"ד הרב הרש"י הג"ל. (ועיין בח"י שם ס"ק א' מ"ש בשם מ"ע דגם בדיעבד שכבר נשאבו לאחר התחלת הלילה ג"כ אין ללשום בהם אלא"כ בשעה"ד או הפ"מ. אך מדברי שאר כל האחרונים משמע להקל בדיעבד אפילו בלא דחק) ועיי"ש עוד בח"י סק"ז דבשעת הדחק מותר ליקח מ' שלנו בהיך ביתו אף שיש לחשוש שנשאבו ביום או בלילה ע"כ והיינו אם היו בכלי כזה וגם עמדו במקום כזה שאין שם חשש חימוץ והוא פשוט: [ד] ביהש"מ. עיין שם"ג א"א ביה"ה סק"א דמסוף השקיעה עד לאת הכוכבים הוא י"ג מינוט וחלי שזה הוא השיעור של ביהש"מ ובאותו שיעור ביה"ש מורה לשאוב לכתחלה ע"כ (ועיין בספרי מג"ש סיע"ה סק"א ענף א' ה' ובשוררי המנחה שם דף קכ"ו עמוד ג' מש"ש בשיעור ביה"ש למנין קבלת שבת): וע"כ

בש"ע הרב הרש"י ריש סימן תנ"ה דחכמים חסרו ללשום (מלות לצורך הפסח) צפושרין שהם כחמימות הרוק אלא במים לונגין לפי שבקל תוכל לבא לידי חימוץ כשאין המים לונגין אם לא שיתעסקו (בלישת העיסה ואפייתה) בזריזות יתירה מאד ואין אנוהו בחזקת זריזות כ"כ ע"כ. ב' ועיי"ש עוד בסעי' כ"ז דפושרין שנלעגנו מותר ללשום בהם ואם לשם צפושרין שלא נלעגנו (או בחמין אפילו נלעגנו) יש חילוקי דיעות בזה ויש חוסרים אפילו בדיעבד אך בשעה"ד או בהפ"מ יש להתיר באכילה אם לשם צפושרין ע"כ. ג' ועיי"ש עוד בדין לשם בחמין ויש הפ"מ או שעה"ד האריך יש לנהוג בזה. ועיין לקמן סעיף ב' ס"ק ט' מ"ש בשם הח"ס והפר"ח והפמ"ג והשע"ת: [ב] במים שלנו הלילה. א' עיין ש"ע רסותג"ה דאפילו למלה שאינה של מילה אין ללשום אלא במים שלנו ע"כ. ב' (ועיי"ש עוד דמים שנתמלאו בצריכה בלילה אין ללשום בהם ע"כ. ג' ועיין בש"ע הרב הרש"י סיתג"ה סעיף ב' דטעם לינה זו י"א לפי שינוי ניסן עדיין מימות החורף הן שאז המעיינות הן רותחין מעט לפיכך נריך ללעגם לילה אחת לאחר שנתלשו ממקום רתיחתן דהיינו לאחר שנשאבו מהמעין. וכן מי הגהרות שאינן נמשכין ממעיינות לריכין ג"כ לינון לילה אחת לפי שהכה עליהם חום השמש ביום ונתחממו מעט ע"כ. ועיי"ש עוד מ"ש בסעיף ד' ה' (ועיין בהיות הגאון מהרש"ם שכהן מצרעזאן רסותג"ה בשם הגלבו ובשם הרא"ש שכתבו הטעם דאין לשון אלא במים שלנו משום דגם במים יש בהם יסוד האש ע"כ). ד' ועיין צמ"ז שם ס"ק ו' ובש"ע הרב הרש"י שם סעיף כ"ה דבשעת הדחק שא"א לו לקיים מצות אכילת מלה אלא"כ שילוש במים שלא לנו כגון שא"א לו למלוא מים שלנו וגם א"א לו למלוא מלה אחרת וגם א"א לו להמתין מללשום עד שישאב מים ויליגם כגון שהוא ע"פ מותר לו ללשום לכתחלה במים שלא לנו כדי לקיים מלות אכילת מלה (בלילה הראשונה) שהוא מה"ת ע"כ (ועיי"ש עוד בש"ע הרב מ"ש שם במוסגר).

הפוסקים מחמירים בזה [ה] וע"כ צריך לזהר בדבר (עיין פת"ג ומחש"ס סימן תנ"ה) :
ב. אם לא יוכל לשער את הזמן בין השמשות וין יקדים קצת ובלבד שלא ישאב קודם
שקיעת החמה וין והמנהג לסנן את המים

מעדני שמואל

להקל נגד דעת האחרונים שהצאתי לעיל שאנו
נמשכים אחריהם במדינות אלו) ועיין בדברינו
לקמן סימן זה סק"ט ענף ד' מ"ש בשם מור
וקליעה: [ו] יקדים קלת וכו'. דבר זה הוא
מדברי הח"י רסיתג"ה בשם מהר"ל דטוב יותר
להקדים קלת השאיבה משיאחר (דלא כמ"ז
שכתב להיפך) וכתב בח"י שכן משמע מדברי
המג"א בהמהר"ל הנ"ל וכן הוא בש"ע הרב
הרש"ז שם סעיף ו'. ועיי"ש עוד בש"ע הרב
הרש"ז הנ"ל סעיף הנ"ל דדעיבד אס עבר
והקדים הרבה ושלבן בעוד היום גדול מותר
ג"כ ללוש בהם למחר לאחר שיאור היום ע"כ:
[ז] והמנהג לסנן את המים. עיין שד"ח מחומ"ל
סי"ב אות ה' בשם תשובת יד יוסף במעשה
שאחר אפיית המלות לעת ערב הגיד האיש
העומר בהחדר לעשות מלאכתו (בעסק המלות)
איך שנתן גלוסקא אפויה מחמץ לתוך החצית
של מים שאפו ממנו מלות באופן שנאסרו המלות
וגם להקאנין השליך גלוסקא חמץ וחקר שם
השואל אם נאמן האיש לומר שהשליך חמץ כיון
דעולה גדולה ומעשה רשע היא להשחית
ולגרוע היזק רב כזה ואין אדם משים עלמו
רשע והאריך שם קלת בזה ומסיק שם דאין
שום סלקא דעתין להאמינו משום דבדבר שאינו
בידו אין עד אחד נאמן באיסורין (עיין ש"ך
יו"ד רסק"ז הפירוש מה נקרא שאינו בידו
והכא בנד"ד לכל הדעות שבשם אינו נקרא
בידו) עכ"ד בשם ה"ד יוסף. ועיי"ש עוד בשם
שו"מ דאף לדברי התוס' דס"ל דבמקום שרולה
לעשות תשובה יכול לעשות עלמו רשע מ"מ
היינו דוקא בשא"ל לעשות תשובה בענין אחר
רק באופן שיעשה עלמו רשע אבל כשיוכל
לעשות תשובה באופן אחר ואפילו הכי עושה
טענה שמיים עלמו רשע אינו נאמן וא"כ
בגידון הנ"ל שהיה יכול לומר שנפל החמץ
בעלמו ושכח להוליאו וגם שכח להודיע ואם
היה אומר כן לא היה משים עלמו רשע והוא
אינו אומר כן אלא עושה שבעלמו השליכו לכן
אית לן למימר דלא מהימן משום דהדריק
לכלל:

[ה] וע"כ צריך לזהר בדבר. א) עיין מג"א סי'
תנ"ה סק"ד וש"ע הרב הרש"ז שם סעיף כ"ד
דדעיבד אס עבר במזיד ולש עיסה במים
שלא לנו (כלל) אסור לאוכלה בפסח (ואפילו
לאדם אחר שלא נלוש בשבילו ג"כ אסור)
מפני שקנסוהו חכמים והחמירו חכמים בקנס
זה לאוסרה על כל אדם מישראל כדי שלא
יפרונו בזה. אבל אס לש בשוגג לא קנסוהו
חכמים ומותר לאוכלו בפסח ע"כ. ב) ועיי"ש
בח"י סקט"ז דמ"מ אין ליקח אותה ללאת ידי
חובת מלה ללילות ראשונות ע"כ (ועיי"ש
בהגהות הגאון מהרש"ס מצרעזאן דגם
להפוסקים המחמירין בלש במים שלא לנו
אפילו בשוגג מ"מ זה דוקא בשוגג שהוא קרוב
למזיד אבל אם הכין מים שלנו וע"י ילדים
נשפכו המים שלנו והילדים החליפוס במים
אחרים והוא לא ידע ולש בהם בכה"ג יש להתיר
לכו"ע ועוד דבאופה לשם מל"מ בהול הוא דמי
לטעה בדבר מלה ולא שייך לקנסו ע"כ. ג)
ועיין בתשובת צנין עולם סיכ"ז שמכריע דאם
לש במים שלא לנו ולא ידענו (בצירור) שהיו
לונגים בזה יש להתמיר (אפילו בלש בשוגג)
אם לא בשעה"ד אבל אם ידוע (בצירור)
שהיו המים לונגים גמורים ככל המים וא"כ
אין כאן חשש (חמץ) ואין בזה איסור אלא מלד
שעבר על מה שאסרו חכמים וא"כ יש על
המים שם איסור דרבנן שבטלו בידים (ולכן
בכה"ג) אם עשה כן בשוגג קי"ל שמותר ואם
היה במזיד מותר (עכ"פ) למי שלא נלוש
בשבילו אבל בלש בחמי האור שנלטנו אסור
בין לדידה ובין למי שנעשה בשבילו עכ"ד
בתוספות ביאור קלת והו"ד בא"ח החדש סיתג"ה
אות יו"ד (ועיי"ש בהגהות הגאון מהרש"ס
מצרעזאן אות י"א מה שהביא שם בשם האו"ז
הגדול ובשם עוד גדולים כמה נדדי היתר
בשכר גאפו המלות שנילושו במים שלא לנו
ואפילו אם הדבר היה בפשיעה ועיין במטעמי
השלחן ביטג"ה אות ט"ז מ"ש בשם הרי"ך גיאות
ובעל העיטור ללדד בזה איך למעשה ל"ע אם

זמן ולכסותו וט' וצריכין להעמידם במקום קר וכשהוא נושאם ביום לבית יזהר וי' שלא יבא עליהם השמש:

ג' יכול לשאוב בפעם אחת לבבא ימים אבא וי' המצוה היא לשאוב בשביל כל יום ויום בפני עצמו ונוהגין שלא לשאוב בכלי חרס ישן אפילו הוא של פסח א"כ הוא מצופה (גלעזורט) דכלי חרס ישן שאינו מצופה אינו הירדור מצוה ואין לשנות המנהג: מעדני שמואל

לכללין דאין אדם משים עליו רשע עכתו"ד השד"ח הג"ל בשם השו"מ הג"ל. ועיי"ש עוד בשד"ח מערכת וסימן הג"ל אות ב' בשם ספר חכמה ומוסר דאם לש את המלות קודם פסח ואח"כ נמלא חטים בהמים שלש מהן וכתב דהמלה כשרה ומותר המים ישפוך שלא ללוש בהם עוד ע"כ: [ח] ולכסותו. הטעם כדי שלא יפול לתוכן דבר המהמץ ומשוה"כ נוהגין לכסותו אף בעת שעומדים בבית. פמ"ג א"א סיתג"ה סק"ג. וכתב שם שטוב לכסותו בפשתן דקה דכשהם מגולים ואינם מכוסים היטב הם מלעגים יותר ע"כ: [ט] ולריכין להעמידם במקום קר. (א) עיין פמ"ג א"א סיתג"ה אות ב' דאין להעמיד המים בבית החורף שחסיקין שם (ואם העמידן שם) והוחמו (עד שנעש' פיסרין אסור ללוש בהם ע"כ. ב) ועיין בתשו' ח"ס אהע"ז ח"צ סיקנ"ג שכתב דאין להעמיד המים בחדר שאופין שם המלות מחמת שהמקום שם הם מחמת הסקת התנור ואם העמידם שם אסור ללוש בהם ואין מועיל הבחנה בזה במה שנוהג ידו להוך המים והם קרים דהא עיינו רואות שכל המים הנשאפים מן הבאר לוגנים הם ולפעמים הם ככפור ואעפ"כ אמרו חכמים דאשה לא תלוש אלא במים שלנו אלא ודאי דחמימות המים הם באמלעותם וכו' ע"כ והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' י"ב אות א' ובא"ח החדש סיתג"ה אות ג' אך בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן שם סיתג"ה אות ג' מלמד להקל בדיעבד אם לא עמדו נגד פי התנור ממש אלא מאחוריו והכלי לא היה הם בשעה שלקחו המים ממנו וראייתו מוח"י סיתג"ט סק"ט ומהא"ר עיי"ש. ג) ועיין בפמ"ג א"א סו"ס תנ"ט דבדיעבד אם לשו במים שעמדו בבית ונתחממו כחמימות הרוק יש לאסור אפילו בהנאה לדעת הפ"ח אך הפמ"ג מלמד שם להקל בהנאה עכ"פ וכן הוא בח"י סקט"ו שם. ד) ועיין בשערי תשובה סיתג"ה סק"א בשם הפ"ח דאם

נתחממו המים כחמימות המים ששואבין בקיץ יש להם ג"כ דין פוסקין וסיים שם בשע"ת דכל שנתחממו המים אפילו רק חמימות קלת אעפ"י שאינם כחמימות הרוק ממש ג"כ אין ללוש בהם עוד ובשם מור וקליעה הביא שם שבמדינות שלנו שהם בארלות לפותית שצימי ניסן עדיין הזמן קר יש להקל עכ"פ במים שלא לנו בדיעבד בשעה"ד וסיים שם בשע"ת שהכל לפי ראות עיני המורה ולפי העת והזמן (ועיין לעיל סי' זה סק"א). ה) ועיי"ש עוד בשע"ת הג"ל סק"ט ובא"ח החדש שם אות ה' בשם הרדב"ז דמותר ללוש מלות במים שקלט אותם מהגשמים ואינם לריכין לינה אליבא דכו"ע ובלבד שיניחם במקו' שלא יפיג לינתן ע"כ אך בתשובות הלכות קטנות ח"א סי' ל"ז נסתפק בזה דדין מי גשמים שנקלטו מן האויר אם לריך להלינם וכתב דאפשר דביורדים ביום לריכין הלנה (מומים) דיומא (דעיבא) כולא שמשא אצל כלילה אף אם האדים עולים מן הים אפשר ללדד דכיון שמתקררין האדים ביסוד האויר הקר ושם נקרשים ונעשים מים פנים חדשות באו לכאן וא"ל לינה עכ"ד הרב הלק"ט הג"ל: [י] שלא יבא עליהם השמש. (א) ומשוה"כ אם נושא המים לבית הלישה ביום קודם שקיעת החמה לריך לכסותו במפה כדי שלא יתחממו רמ"א סי' תנ"ה סעיף א' ות"י שם סק"ג. ב) ועיי"ש עוד בח"י סק"ד דדוקא אם המים עומדים בכלי חרס ועץ מהני כיסוי (מלמעלה על פי הכלי בלבד) אצל אם הם בכלי זכוכית לא מהני כיסוי (על פי הכלי בלבד) דכיון דזורח השמש תוך הזכוכית הוא מצעיר יותר משהם מגולים (ולכן לריך לכסות כל הכלי גם על דופנותיו) ע"כ. ועיין פמ"ג א"א רי"ס תנ"ט דמשמע שהסכים לזה. ג) ועיי"ש עוד ברמ"א ובמג"א שם סק"ב דבדיעבד אם עמדו המים במקום זריחת ים יש אם לא עמדו שם כ"כ עד שהוחמו אינו מוסיק: [יא] המלה הוא לשאוב בשביל כל יום ויום בפ"ע. בח"י סי' תנ"ה

ך הנהרות בימי ניסן עפ"י הרוב הן יותר קרים מהבארות. וע"כ ישאב מהנהר. אף לפעמי' הנהרות גדולות מהפשרת שלגים ואינם קרים כ"כ אז טוב יותר לשאוב מן הנהרות *
ה וכן לא ישאבום ע"י עכו"ם אלא ע"י ישראל:

מעדני שמואל

סיים שם וז"ל אבל אם נפל עיסה לחה כמו משקה עבה לתוך המים אז יש לאסור אפילו בדיעבד אם לא שאבו מים קודם שאיבה זו שהיא לשם המלות ע"כ: [יב] לא ישאבום ע"י עכו"ם. (א) עיין ח"י סיתג"ה סק"ח בשם מהרי"ל דדבר זה אינו אלא חומרא יתירה לכתחלה ע"כ. ולכן אם א"א בענין אחר מותר לשאוב ע"י נכרי אפי' למלות מלוח וכן מבוחר בהדיו בש"ע הרב הרש"ז שם סעיף י"ב (ועיין לקמן סעי' ח' ס"ק כ"ב). (ב) ועיין בשע"ת שם סק"ט דאם רוצה ללוש ממי' אלו מלות מלוח אין להקל אלא דוקא אם ישראל עומד ע"ג בשעה שאכל אותם העכו"ם ושמרם מחימוץ אבל מים שבבית עכו"ם אף שהעכו"ם אומר מסל"ת שלנו בביתו מ"מ אין ללוש מלות מלוח ממים הללו משום דבעינן שימור לשם מלה והרי אין כאן שימור. ואפילו לשאר מלות ג"כ ראוי להחמיר לבל ללוש מומץ הללו דכיון שלנו הלילה אלל עכו"ם יש לחוש שמא לא שמרם יפה ונפל שמה איזה דבר המחמץ ומכש"כ אם עמדו שם אלל העכו"ם מעל"ע ולכן שומר נפשו ירחק מזה אם לא בשעת הדחק (כגון שא"א להשיג מים אחרים והזמן קצר ואין פנאי להמתין) דאז יש להתיר ע"י סינון הנחש ע"כ. (ג) ועיין בשד"ח מחומ"ל סי"ב אות ג' דמדברי הברכ"י מוכח דשרי ללחם זהם גם חובת מלת מלוח אם א"א בענין אחר ע"כ. (ד) ועיין בא"א מהגה"ק מצוטטאטש דהבאת מים למלת מלוח ע"י עכו"ם יש בו לך להקל כי משורת הדין אין איסור לעסוק במלת מלוח ע"י חרש שוטה וקטן רק מן ה'ל"ה והל"ה ולכן יש לך להקל גם בנתינת המים לאגן ק"ס הלישה ע"י קטן כיון שאין זה עסק בעיסה נמשך אף אם יולק מים על הקמח יש לומר דדמי לעסק ממש כעין הלישה ומ"מ נכון לזהר שללורך מלת מלוח יוליך ישראל המים וכן יליק המים לאגן קודם הלישה נכון שיהיה ע"י ישראל גדול ע"כ והו"ד בא"ח החדש סיתג"ה אות ח' וכעין זה כתב ג"כ בש"ע הרב הרש"ז סיתג"ה סעיף י"ח שגכון שלא לשאוב מים של מלת מלוח

ע"י

תנ"ה סק"ט כתב דיש נוהגין כן (וכן כתב בספר סמא דחיי סי' ח' אות י"ט דאין ליקח מים הרבה שיטמון בבית ללורך הלישה משום שיש לחוש שיחממו קלת ע"כ). (א) אף עכשיו שמוסיפין הרבה מים שלא לנו (ומערבים אותם עם מים שלנו לכן) טוב יותר לשאוב הרבה בב"א כדי שלא ילורך להוסיף רק שיהיה להעמידם במקום קר כדלעיל סעיף ב' כ"כ במסה"ש שגל קי"ש ע"ס"ג. (ב) ועיין רמ"א סי' תנ"ה סעיף א' דנוהגין ליטול מים מיוחדים למלה של מלוח ועיי"ש עוד בח"י סק"ט הנ"ל דיאמר בשעת השאיבה לשם מלת מלוח וכן הוא במהרי"ל ומהרי"ו ע"כ. (ג) ועיי"ש עוד בח"י סק"ו בשם מהרי"ל דכששואב מן הבאר מנהג יפה הוא לנקות ולטהר את המעיין תחלה ואם א"א לנקות כולו מתוך ריבוי מקור מימיו מ"מ ישאבו מתוכו מים הרבה טרם ששואב לשם המלות. (ד) עוד הביא שם בשם שיוכנה"ג דמנהג שלנו לסנן המים ע"י בגד לבן כדי שלא יפול בהם שום דבר עכ"ל השיוכנה"ג וסיים הרב ח"י ע"ז דכ"ז הוא רק חומרא לכתחלה ע"כ. (ה) וראיתי בספר סמא דחיי הנ"ל (שנשלח לי למנה מלת מחברו הרב אבד"ק מיאסקובקא) בס"י ד' אות י' שכתב דאם נפל לבאר פת חמץ אם יש בקל באר אחר אין לשאוב מבאר שנפל בו הפת על ליבת מלות אפילו ע"י סינון ועי' ע"ז סי' תמ"ז סק"ו ובח"י סי' תס"ז סק"מ"ד ע"כ. (ו) ועיי"ש עוד בסמא דחיי הנ"ל אות י"א דאם הגעילו יורה מחומלת בת יומא וינדרו המים לתוך הבאר קודם פסח אפילו יש נגדם ששים (וגם הוי נ"ט בר נ"ט) מ"מ אין להשתמש בלוחות המים לכתחלה כיון דאפשר בקל למלוא אחרים ויש מי שכתב דלפעמים אפילו בדיעבד אסור אם לא שאבו מקודם מים מהבאר משום דהמים חמוצים נקוים ועומדים אף העיקר הוא דאין לאסור בדיעבד משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא כיון שהוא קודם פסח דעדיין הותר הוא ע"כ ודבריו הם מהמ"ז סי' תס"ז סק"י וחי"י שם סק"מ"ד והרב סמ"ח

ן לא יתנם בכלי שהיה בו יוג' דבש או

מעדני שמואל

ע"י חרש שוטה וקטן וסיים שם דאפילו ללישת
שאר המלות שאינם של מלות מלוה טוב ג"כ
שישאב ישראל אם אפשר: [וג'] דבש או שאר
מ"פ וכו'. (א) עיין חיי"א כלל קכ"ח דין יו"ד
דה"ה דאסור ליתן המים שלנו בכלי שהחזיקו בו
דברים חמולים (שקורין זאווייר) אפילו ש"פ
כגון שהחמילו בו בכלי (בעריקים) וכיוצא בו
או חביות של דג מלוח (שקורין הערינג) וכש"כ
אם החזיקו בו יי"ש אפילו של פסח דהוי כבית
שאור ובית חרוסת דלא מהני בהו הגעלה אלא"כ
בשלב הרבה זמן אפר והחזיקו בו כמה ימים
מים עכ"ד ועיין לקמן סקט"ז בדבריו שם ס"ק
ל"ז מ"ש בשם סמא דחיי אופן הדישול זמנים
ואפר האך שיהא. (ב) ועיין בספר סמא
דחיי הג"ל סי' ה' אות ט"ו דה"ה אם עשה
בתוך הכלי שמרים או שעמדו בה סובין כבושים
ג"כ דינו כבית שאור (דלא מהני בו הגעלה רק
ע"י דישול מים ואפר) ע"כ. ודגה מקור
דין זה שצפנים שהחמיר שלא ליתן מים שלנו
בכלי שהחזיקו בו מ"פ הוא מדברי המג"א סי'
תנ"ה ס"ק ע' בשם ספר מטה משה ועיי"ש
ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף י"ט שכתבו
הטעם בזה משום דכשמתערב מעט מ"פ זמנים
הרי הם ממהרים להחמין את העיסה שנילושה
בהם ע"כ. (ג) ועיין מקור חיים סיתג"ה סק"א
דמדינא סגי כשמודיח את הכלי מהמ"פ שהי'
בתוכו ומגביו (וכ"כ בחיי"א כלל קכ"ח אות
יו"ד דרק משום חומרא לכתחלה טוב להגעילין)
ובמקור חיים כתב שם הטעם בזה דכיון שאין
עומדין שם המים שלנו בהכלי מעל"ע אינם
יכולים להפליט את מעט המ"פ הבליעית בדופני
הכלי (ואפילו עומדין שם מעל"ע מ"מ י"ל
דבעת שנפלט הטעם של המ"פ מדופני הכלי
לתוך המים הרי הוא כבר נפגם כיון שכבר
הוא אחר מעל"ע כמבואר בט"ז יו"ד סיק"ה
סק"א וש"ך שם סק"ב ואף דלא נהיגין בט"ז
וש"ך במבואר בטע"ת סיתמו"ז סקט"ז מ"מ)
גם אפילו כשנפלט מעט לשבח מהמ"פ שדופני
הכלי לתוך המים שבכלי מ"מ י"ל דאין לאסור
בשביל זה משום ד"ל דדוקא מ"פ בעין הם
ממהרים להחמין כשיצאו לתוך המים משא"כ

שאר [יד] מי פירות אלא [מן] אם הנע"ר

מעדני שמואל

טעם מ"פ הנפלט מדופני הכלי אין בו כח
להחמין כשיצוא לתוך המים (כדמשמע במג"א
סתם"ב ס"ק ו') ומ"ש המג"א דלריכין
להגעיל את הכלי שהי' בו מ"פ הוא רק משום
חומרא בעלמא עכתו"ד המקו"ח הג"ל בתוספת
ביאור קלת [ולסברא זו כיוון ג"כ ידידי הרב
בעל מור וזהלות (דף קע"ו ע"ב) ויוצא אי"ה
לקמן סעיף זה סקט"ו] וכן משמע בפמ"ג א"א
סתג"ה סק"ט דכשלא נתערב ממשם של המי
פירות זמנים ורק הטעם שלהם בלבד נפלט
מדופני הכלי מותר דיעבד וכן הביא בא"ח
החדש סיתג"ה אות ג' בשם הא"ר דדיעבד
מותר ומסיים שם בשם ספר מאורי אור
דפשיטא הוא כיון דהכלי מקונח וגם מוטל"פ
וגם הוא צלונ. (ד) ועיי"ש עוד בא"ח החדש
דאם כבר עברו י"ב חודש על הכלי גם לכתחלה
שרי ע"כ. (ה) ודע דלענין לישה זמ"פ לבד או
זמ"פ המעורבים זמנים יש בזה פלוגתא בין
סראשוניס ועיין בפסקי דינים מבעל ז"ל
החדשות סיתס"ב שכתב שיש בזה שלשה שיטות.
(א) רש"י והראש"ד סוברים דעיסה שנילושה
זמ"פ לבד הוי חמץ נוקשה. (ב) התוספות
סוברים דנילוש זמ"פ לחודיהו שרי ואם
נילוש זמ"פ עם מים הוי חמץ נוקשה. (ג)
הרי"ף והרמב"ם אליבא דהפרי חדש סוברים
באחד כתוספות דנילוש זמני פירות לחודיהו
שרי. ובאחד סוברים כרש"י דנילוש זמ"פ עם
מים הוי חמץ גמור שחייבים עליו כרת עכ"ד
הל"ל הג"ל (והנה הרב ז"ל קילר בדבריו והמעין
שם בפר"ח יראה דלפירושו בדברי הרי"ף ס"ל
להרי"ף דנילוש זמ"פ עם מים דינו כנילוש
זמנים בלבד. ורק בשהתה העיסה שיעור מיל'
אז היא מחמלת חמץ גמור כמו דנילוש זמנים
בלבד) וסיים שם בל"ל החדשות הג"ל דהמחבר
בש"ע סתם"ב סעיף א' ב' פסק כהרי"ף
והרמב"ם אך הרמ"א שם בסעיף ד' חושש
לכתחלה לדעת רש"י ע"כ (ויש לעיין עוד בזה
בהבנת דברי הל"ל) ועיין בספר מטעמי שלחן
סתם"ב אות ד' בשם ספר לבושי שרד דעיסה
הנילושה זמ"פ עם מים לא הוי רק נוקשה
לרוב הפוסקים ע"כ ועיין בדבריו לקמן סי'

עם מים שממהרים להחמיץ. ולפי הגרסה דרבו המתירין בזה:

ג. ובעת לריכין אלו לבאר דעת הפוסקים האריך הם סוברים במעט מים

שנתערבו לתוך מ"פ מרובים. ואחר העיון ראיתי שיש גם בזה חילוקי דיעות: והנה (א) מדברי המג"א סתם"ב סק"ג משמע דבמעט מים שנתערבו לתוך מ"פ מרובים יש לו דין מ"פ עם מים שממהרים להחמיץ וכן הבין המח"ש שם בדברי המג"א. (ב) וכן פסק בש"ע הרב הרש"י סי' תס"ב סעיף ג' וסי' תס"ו סעיף א' וסעיף ז'. (ג) וכן פסק בפר"ח סי' תס"ז אות ט"ו דאפילו אם נתערבה טיפת מים במ"פ מרובים ממהרים להחמיץ. (ד) וכן הביא הרב שד"ח במערכת וסי' ואות הג"ל בשם הרב נהר שלום. (ה) ובשם הרב זכרנו לחיים בשם הרב מנהר"ם יקותיאל. (ו) וכן משמע דעת השכנה"ג המובא בח"י סתם"ז סקי"ז. (ז) וכן פסק בהדיא בפסקי דינים מצעל ל"ל החדשות סתם"ב. והרי מתבאר לך מדברי האחרונים הללו דיש חילוק לדעתם בין מעט מ"פ לתוך מים מרובים דאין ממהרים להחמיץ ובין מים כל שהוא לתוך מ"פ מרובים דלא בטלו וממהרים להחמיץ. אך מדברי. (א) הרב קרבן נתנאל משמע שלא לחלק בין מעט מים לתוך מ"פ ובין מעט מ"פ לתוך מים. (ב) וכן הוא דעת הרב מאמר מרדכי. (ג) והרב נשמת כל חי שאין חילוק ביניהם הו"ד בשד"ח מערכת ואות הג"ל. ועיין בח"י סתם"ב סקי"ז וס"ק י"ב ובסימון תס"ז סקי"ז דהוא יש לו שיטה אחרת בזה וכתב דמים כל שהוא לתוך מ"פ מרובים יש להם דין מים בלבד ועיסה הגלושה בהם לריכה שמירה כמו עיסה הגלושה במים בלבד ולא יותר ועי' בשד"ח הג"ל סימן ח' אות כ"ז שהבין בדעת מהרש"א הג"ל דגם הוא סובר כן הן במעט מים למי פירות והן במעט מ"פ למים בכ"ז דינו כעיסה שגלושה במים בלבד ובסימן י"ג אות יו"ד מסיק שם דכיון דבכל גווני מידי פלוגתא לא נסיק בין במעט מים למ"פ בין במעט מ"פ לתוך מים לכן נכון להחמיר (בכל גווני) אם לא במקום שיש הפ"מ או שעה"ד דאז יש להמתיר על מה לסמוך ע"כ: ג. וכעת לריכין לבאר בנתערב מעט

זה ס"ק ט"ו בקונטרס מ"פ ענק ל"א: [יד] מ"פ. עיין בש"ע הרב הרש"י סתם"ב סעיף ב' דכל המשקין שבעולם שאינן מתולדות המים נקראים מ"פ ע"כ. והנה יען שפיקר הטעם שהחמירו בזה שלא להחזיק מים שלנו בכלי של מ"פ הוא רק משום דמ"פ עם מים ממהרין להחמיץ כאשר נתבאר בס"ק שלפני"ז לזאת לריכין אלו לבאר באיזה אופן מקרי תערובות מ"פ עם מים ואם יש לחלק בין נתערב מעט מ"פ לתוך המים לבין נתערב מעט מים לתוך מ"פ וגם דין מ"פ שנפלו לתוך הקמח ונתנגבו ואח"כ בא הקמח למים ובאיזה שיעור נקרא רק מעט שיתבטל ונחלקם לארבעה ענפים בעזה"ש"ת ותחלה נדבר אי"ה בדין מעט מ"פ שנתערבו במים מרובים:

א. דהנה (א) במג"א סתם"ב סקי"א משמע שדעתו נוטה להקל במעט מ"פ שנתערב במים שלא יהא להם דין מ"פ עם מים שממהרים להחמיץ ומציא לזה ראיה להקל מהרא"ש ז"ל יעו"י"ש. (ב) וכן פסק הרב הרש"י שם בסעי' ד' (ול"ע עוד בש"ע הרב הרש"י בס' תנ"ה סעיף י"ט דשם לכאורה לא משמע כן). (ג) וכן דעת הרב קרבן נתנאל דמעט מ"פ עם מים אין ממהרים להחמיץ. (ד) וכן הביא שם בשם מהראנ"ח. (ה) ובשם מהרש"א (ו) וכן דעת הרב רמ"ן סי' ל"ה. (ז) וכן משמע דעת הרב בעל חשק שלמה. (ח) וכן הוא דעת התפארת יוסף. (ט) וכן הוא דעת הפ"ח לפי הצנת הרב נהר שלום הו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' י"ג אות יו"ד. כל אלו הם דיעות המקילין במעט מ"פ שנתערבו במים שלא יהא להם דין מ"פ עם מים שממהרים להחמיץ. ועיי"ש עוד בשד"ח הג"ל שחשב שם ג"כ איזה דיעות שמחמירין בזה הלא המה. (א) הרב מובה למלך. (ב) והרב שלחן גביר. (ג) והבית אפרים. (ד) והבית שלמה. כל אלו המה מחמירין גם במעט מ"פ שנתערבו במים מרובים ונתבאר שם הטעם להחמיר בזה לדעת המלי"מ משום דהוי היתר בהיתר ולא בטל ולדעת השלחן גביר נתבאר שם הטעם להחמיר משום דדמי לדבר שיש לו מתירין שאין לו ביטול. והנה מתבאר לך דבמעט מ"פ לתוך מים מרובים יש פלוגתא בין הפוסקים אם יש להם דין מ"פ

נוטע מ"פ לתוך מים או להיפך דאמרינן לעיל
 דאין ממהר להחמיץ (לכל מר כדאית ליה)
 ולריכין לדעת באיזה שיטור נקרא רק מעט
 שיתבטל. ועיין בח"י סימן תס"ב ס"ק ז'
 ובפמ"ג א"א שם אות א' דמבואר להדיא דלא
 נקרא מעט אלא"כ יש ששים נגדו. וכן פסק
 בפסקי דינים מבטל ל"ל החדשות סימן תס"ב
 (ועיין פמ"ג מ"ז סימן תנ"ה סוס"ק ה' דליש
 אומרים מ"פ לא בטלו אפילו בחלק ועיי"ש
 עוד בפמ"ג א"א ס"ק ט' דמשמע דעכ"פ
 לכתחלה יש להחמיר כן ואפילו בטעם של מ"פ
 בלבד והניח בל"ע) אך בשד"ח מערכת וסימן
 ואות הג"ל הביא בשם הרב חכמה ומוסר ובשם
 הרב נשמת כל חי דאם יש רק רוב במים נגד
 המי פירות או להיפך שוב אינם ממהרים
 להחמיץ וסיים שם בשם הרב חכמה ומוסר
 הג"ל דאם נתערב מעט מים עם רוב מ"פ
 ולא גאפה מיד רק ששהה פחות משיטור האמור
 בגילוס במים בלבד (דהיינו ששהה פחות משמונה
 עשר מינוט) יש להתיר מכת ס"ס שמא הלכה
 כמאן דאמר דמי פירות עם מים אינם ממהרים
 להחמיץ אלא הם כמו מים לבד ואת"ל דהלכה
 כהאומרים דממהרים להחמיץ שמוא הלכה
 כהסוברים דמים מועטים בטלו וכו' ע"כ: ד.
 וכעת לריכין לבאר ג"כ האיד הוא הדין בנפלו
 מ"פ מעט לתוך הקמח ונתייבשו ואח"כ בא
 הקמח לתוך המים אם אמרינן בכה"ג ג"כ
 דממהר להחמיץ: ועיין בח"י סימן תנ"ג סק"ב
 כתב (מתחלה סברא זו דכשנתייבשו המ"פ
 בתוך הקמח אין לחוש במה שיבוא הקמח אח"כ
 למים ואחר כך כתב) דבהגהת סמ"ק משמע
 דגם בכה"ג ממהר להחמיץ וכן פסק להלכה
 בח"י סימן תס"ב סק"ג ובסימן תס"ז סק"ז
 להחמיר אפילו בנתייבשו המ"פ עיי"ש ולזה
 גוטה גם דעת הבית אפרים לנוטיין שם
 בתשובתו בחאו"ח סימן מ' להחמיר אפילו
 בנתייבשו. אך הרב פר"ח סי' תס"ב סוס"ק
 ד' נראה כמסיק להקל בנתייבשו המ"פ והביא
 שם ראיה לזה מהרשב"א והר"ן ז"ל יעוי"ש
 וכן הוא דעת הרב מהר"ם מין הו"ד בתשובת
 בית אפרים הג"ל סימן מ'. וכן הביא הרב
 שד"ח מערכת חומ"ל סימן י' אות ט' בשם
 שמן המשחה והרמ"ן והנחפה בכסף שדעת
 סוס"י

כולם נוטה לסברא זו דבנתייבשו המי פירות
 שנפלו לתוך הקמח אין לחוש עוד במה שיבא
 הקמח אח"כ למים (ורק שהרמ"ן הג"ל סיים
 דנכון להחמיר כהגהת סמ"ק) ועיי"ש בשד"ח
 בשם הרב עין יצחק להגאון הרי"א מקאוונא
 שכתב דאף דמדברי הרב ח"י מבואר דנוטה
 לאסור אפילו בנתייבשו מ"מ עכ"פ אינו ודאי
 איסור אלא שפיקא דדינא עכ"ד השד"ח בשם
 הרב עין יצחק הג"ל. והנה לפי הגרסה
 מדברי הרב עין יצחק הג"ל דהוא עכ"פ
 כמסתפק בזה למעשה. אך בש"ע הרב הרש"ז
 סי' תס"ו סוף סעי' א' פסק להדיא דאם נפלו
 מ"פ על הקמח ואח"כ נתנגב מותר ללוש אותה
 אח"כ במים ואין לריך לאפותה מיד אחר גמר
 הלישה (כדין מ"פ עם מים) אלא די לה
 בשמירה הלרובה לעיסה שנילושה במים לבד
 דהיינו שלא ישאנה בלא עסק י"ח מינוט דכיון
 שכבר נתנגבו המ"פ ונבלעו בתוך הקמח
 קודם שבא עליו מים שוב אין בהם כח למחר
 החינוך כשיבואו עליו מים עכ"ל הרב הרש"ז
 הג"ל (ועיין פמ"ג א"א סימן תס"ב סק"ג
 שהניח ג"כ את דברי הח"י הג"ל בל"ע על מה
 שהחמיר גם בנתייבשו המ"פ) ועיין בתשובת
 זכר יהוסף סי' קס"ה שזירד שם ג"כ הרבה
 לדדים להקל בזה והעולה משם דאפילו אם נחוש
 לסברת האומרים דגם בנתייבשו המי פירות
 בהקמח ג"כ ממהרים להחמיץ כשיבואו אח"כ
 למים מ"מ יש להתיר בזה עכ"פ משום ס"ס
 דשמוא הלכה כהמקילים לגמרי ואומרים דמי
 פירות עם מים אינם ממהרים להחמיץ (עיין
 בדברינו לעיל סימן זה סוס"ק י"ג דה"מ ודע)
 ושמוא הלכה כהאומרים דכבר נתייבשו המ"פ
 שוב אינם ממהרים להחמיץ אפילו כשיבואו
 אח"כ למים עכתו"ד הרב זכר יהוסף הג"ל:
 [טו] אם הגעילו קודם. (עיין פמ"ג א"א סי'
 תנ"ה סק"ט שהניח בל"ע אם יועיל אפילו
 הגעלה בזה לכתחילה ועיין שד"ח מחומ"ל סי'
 י"ב אות ד' דדין חבית של יין שהדיחו ונגבו
 ורלו לשאוב בו מים ללישת המלות ואסר להם
 לעשות כן אם לא ע"י הגעלה והגם דהמים
 אין שוהים בכלי מעל"ע ובפחות ממעל"ע
 אין נפלט היין הצלוע בדופני הכלי לתוך
 המים מ"מ יש להחמיר בזה (מכת דברי הח"ס

הרלי לתוך המים שיתנו שם ערשיו בתוך הכלי
דעי"ז ימיהו להחמיץ אבל בכלי הצלוע ממים
(ונתנו שם אח"כ מ"פ בתוך הכלי כדי ללוש
בהם מלה עשירה) יש להקל משום דבכה"ג גם
הרב מט"מ (שהבאתיו לעיל בריש סקי"ג) יורה
ג"כ דמותר ע"כ. ועיין בדברינו לעיל סימן
זה סקי"ג עקף ג' מ"ש בשם המקור חיים דגם
בטעם של מי פירות המתערב עם מים ג"כ אין
ממהר להחמיץ וגם הרב מור ואהללות זכה וכיוון
לזה וכן דעת הפמ"ג נוטה להחמיר בזה בדיעבד
עכ"פ והגם שהרב שד"ח הג"ל דחה סברת הרב
מור ואהללות הג"ל אך באמת הרב מור ואהללות
כיוון בזה לדעת הגדולים ה"ה הרב מקור חיים
והרב פמ"ג הג"ל דבטעם בעלמא אין להחמיר
אפילו בטעם של מ"פ ולפי הגר"ה שדברי הרב
מקור חיים והפמ"ג לא הי' נגד עיניו המהורים של
הרב בעל שד"ח בעת שעסק בענין זה וגם לא
לנגד עיניו של הרב בעל מור ואהללות הג"ל מולא
הביאם. ואחר שבארכנו דין מי פירות עם מים
נכון לבאר כעת מהו נקרא מ"פ ואיזה מין משקה
הוא הנקרא תולדה בפני עצמו ואיזה מין משקה
נכנס תחת סוג מים שיהא דינו כמים וגם נכון
לבאר שאר מינים מאותן הגורמים חימוץ
כשנפלים לתוך העיסה ונחלקם בעזה"ש
לענפים קטנים וגם נסדרם על פי אותיות של
אל"ף ב"ת א"ה למען להקל על המעיינים שיהא
בנקל למצוא כל דין של מי פירות בחי' ומהר
בעזה"ש וכל זה יהא נקוב בשמו בשם
קונטרס מ"פ:

סוס"י קכ"ט עיי"ש הטעם) וכ"ז מיירי בכלי
של מ"פ אבל בכלי של מים שנגזבוהו ונתייבש
היטב עד שאין שום חשש שנסארו שם שום
מים צעין כלל ורולים ליתן בתוכו אח"כ יין
כדי ללוש בו מלה (עשירה) לפסח בזה יש
להקל (אף לכתחלה) אם לא שהו המים תחלה
בכלי מעל"ע אף שהיין שניתן בו כעת שהה
מעל"ע. וכן אף אם שהו המים בתחלה
בכלי מעל"ע אלא שהיין שניתן בו כעת לא
שהה בו בכלי מעל"ע ג"כ יש להקל עכ"ד
השד"ח הג"ל ועיי"ש עוד בשם ספר לב חיים
שהקיל בזה ביותר וכתב דדוקא במים צעין
המתערבים עם מ"פ ממהרים להחמיץ אבל אם
הכלי רק למה ממים ונחמ' אח"כ בהכלי מ"פ
ללוש בהן מלה (עשירה) לית לן בה וכש"כ
בדליכא אפילו לחלוחית אלא טעם בעלמא כגון
ששהו המים בכלי מעל"ע וכמו כן שהו אח"כ
המ"פ בכלי מעל"ע ונפלט מדופני הכלי לתוך
המ"פ) בכה"ג בודאי אינו נקרא מ"פ עם מים
עכ"ד שם בשם הלז חיים והרב שד"ח מסכים שם
ג"כ לזה. וכה"ג ראיתי ג"כ בספר מג"מ חאו"ח
סי' ט' שהביא שם בשם הגאון הרש"ק מבראדי
דרק ממשו של מים מחמילין (כשמתערב עם
מ"פ) אבל לא טעם של מים בעלמא והרב מג"מ
הסכים שם ג"כ לזה ועיי"ש עוד בשד"ח מערכת
וסימן ואות הג"ל שהביא בשם הרב ידין של משה
שכתב ג"כ דיש לחלק בין כלי הצלוע ממים
לבין הכלי הצלוע ממ"פ דבכלי הצלוע ממ"פ
הוא דיש לחוש אם יופלט טעם של המ"פ מדופני

קונטרס מי פירות

שם דטעם היוולא מצבים שלימים (שהם בקליפתן)
נקרא מ"פ ונפ"מ דאם נפל מעט מים שהרתיחו
בהן ביצים לתוך קמח או עיסה הוי' מ"פ עם מים
וכן כתב בספר סמא דחיי סי' יו"ד אות ד':
(ג) (אות ג). גבי"ה עיין בדברינו לקמן
בקונטרס מ"פ עקף
י"ח מ"ש לענין חמאה:
(*) (ג) (אות ד). דבי"ז הוי' מ"פ. ש"ע
סיתם"צ סעיף ו'
וט"ז ומג"א סי' תס"ז ס"ק ו' (ולפי הגר"ה דאין
הולוק

(ח) (אות א) • **אזנים** בין של אדם בין של
בהמה חיה ועוף הרי
כל הליחה היוולדת מהם נקראת תולדות המים
ודינה כמים ומחמין. ש"ע סיתם"ו סעיף ה'
וש"ע הרב הרש"ז שם סעיף א':
(ז) (אות ב). **בצים** אף שמי ביצים אינם
באים מפירות מ"מ כיון
שאינם מתולדת המים הרי הם בכלל מ"פ ואינם
מחמילים. ש"ע סיתם"צ סעיף ד' וש"ע הר"ה הרש"ז
שם סעי' ב' ועיי' מג"א סית"ס סק"ה ובפמ"ג א"א

חילוק בין דבש דבורים לבין דבש תנורים או למוקים) ואם נמלא בפסח חטה בדבש או בשאר מ"פ שהם בלא מים יש להכשירם משום דאין מ"פ מחמילין ועיין פמ"ג א"א סי' תס"ב ס"ק ו' (דה"מ והוי יודע) שכתב דאין לריכין לחוש ולומר שמא היתה החטה תחלה במים במקום אחר ונתחמ'ה שם עד ששפלה לתוך המ"פ ואח"כ נפלה לתוך מ"פ (ונפלט הטעם של חמץ לתוך המ"פ) משום דאין מחזיקין איסור מספק ואפילו אם החטה בקועה אפשר ג"כ להקל משום דגם מומ"פ אפשר להחטה להתבזקע אך צמפר איז לא התיר (בכה"ג שהחטה בקועה) רק להשהות עד כאן. והנה מודבריו משמע שהוא כעין מסתפק אם להתיר בשתיה את המ"פ שנמלאת בהם חטה בקועה אך בש"ע הרב הרש"ז סי' תס"ב סעיף ט' פסק להקל בפשיטות בחטה שנמלאת במ"פ אפילו אם החטה היא בקועה משום דתולין לומר שנתבזקע החטה לאחר שנפלה לתוך המ"פ ע"כ. וכ"כ בהד"א בפר"ח סי' תס"ב אות ו' דגם חטה בקועה שנמלאת תוך היין אינה חוסרת את היין עיי"ש :

(ד) ועיין בנב"ק סי' כ"ה דאם נמלאת חטה שאינה בקועה בחרעמוזליך שנילושו בדבש עם מים בפסח ואח"כ צדקו את הדבש הנותר שממנו נלקח הדבש ללישת החרעמוזליך ומלאו שם עוד חטים והדבש הנ"ל כבר נרתח פעם אחת קודם"פ יש להקל דהרי יש לתלות שהחטה שנמלאת בחרעמוזליך היתה כבר בדבש צעת שנרתח הדבש קודם פסח וכבר נתבשלה החטה שם צעת שהדבש היה בלי תערובות מים ואז לא נתחמלה משום דדבש הוי מ"פ וא"כ שוב אינה יכולה להחמץ גם כשתפול למים ולכן אף שעכשיו מעורבים גם מים בחרעמוזליך אין להחמיר עכתו"ד הנוב"י בקלרה ומובא ג"כ בשע"ת סי' תמ"ז ס"ק ח'. ועיי"ש בנב"י הנ"ל מה שילדד בזה עוד הרבה לדדים והכרות להקל. ועיין בא"ח בחדש סי' תמ"ז אות ט"ו בשם ספר יהושע שכתב דבחטה שנמלאת בחרעמוזליך בפסח והוא הפ"מ יש להתיר עכ"פ שאר התבשילין והכליט ע"כ ועיין בדבריו לקמן סי' זה בקונטרס מי פירות עקף ל"א דה"מ וכעת לריכין לבאר :

(ה) דבש נאמרים על ידי תערובות מים אלא נקטתה טעם המים

לגמרי הוי כמי פירות גרידא. מג"א סיתס"ב סק"ו וח"י שם סק"י בשם המצ"ע ומהרי"ל ז"ל. ועיין בדבריו לקמן בקונטרס מ"פ עקף כ"ה בד"ק חטה שנמלאת במי למוקים ובעקף ל"ב בד"ק חטה שנמלאת במי דבש שקורין מעד :

(ו) דבש אין מחמץ. רמ"א סי' תס"ו סעיף ה'. ואע"ג דגם בלא"ה אסור וא"כ אם נפלה חטה לתוך הדם (כשהוא רותח או אפילו בלונן אלא ששהתה שם מעל"ע) הרי נאסרה החטה משום שבלעה מן הדם מ"מ משום איסור דם לבד אם נפלה חטה לתוך הדם ואח"כ נפלה החטה לתבשיל אחר הרי מהני ביטול בששים נגד החטה אבל אם נאמר דדם מחמץ וא"כ אם נפלה חטה לתוך הדם ונתרככה ונפלה החטה אח"כ לתוך התבשיל בפסח היה חוסר במשהו.

ח"י שם סקט"ו. ועיין פמ"ג מ"ז שם סק"ג דיש עוד נ"מ בזה לענין אם נמלאת חטה דם אדם או דם דגים (שהם מותרים מן הד"ק אם הוא במקום שאין שם משום מראית עין) וא"כ אין שם איסור דם וקמ"ל דגם משום חימוץ אין בו כיון דדם אין מחמץ :

(ז) דבש אע"פ שמושל בשכר שטורין ובליורוף סממין של דיו כגון עפלים מ"מ יש לו דין מ"פ בלבד מפני שכבר נתבטלו הקלות מים שיש בהם. פ"ח סי' תס"ו אות ה'. ועיין בספר סמא דחיי מהרב דק"ק מיאסקובקא סי' ט' אות י"ד שכ' בפשיטות דדיו הוי מ"פ עם מים בלי שו' חולק ובמחכ"ת נעל' ממנו דברי הפר"ח הנ"ל :

(ח) דבש של גשמים שיורד על הקמח טיף אחר טיף בלי הפסק עיין ש"ע סוס"י תס"ו ובש"ע הרב הרש"ז שם סוף סי' הנ"ל. ובס' א"א שם סק"ד (מהגאון הר' אברהם חופיניה"ס) מ"ס להקל בזה. ועיי"ש בפמ"ג מ"ז סק"ה שכתב דבעונותינו הרבים אין להקל בדלף טורד משום שאין לנו בקיאות בזה"ל איזה מקרי טיף אחר טיף ולכן כל ששרוי במים יש לאסור אף אם היה הדלף טורד ורק שאר הקמח שאין לנו רואין בו שום לחלום שרי דבזה לנו בקיאות ע"כ :

(ט) (אות ה'). הבל וזיעה העולה מרתיחת הגרורות הרי הוא כמים

(עם מ"פ) דממהר להחמץ (כיון שמרתיחים אותם עם מים) וביו"ט אחרון יש להקל. שעת סיתס"ב סק"י. ועיי"ש עוד כמה פרטים מדין זיעה

זיעה שעתה משריית מי למוקים ומי וורדים
ובשמים שעל האש:

(אות ו). **ותיקא** פירוש הנעשית מקמח
עם שמן או שאר מ"פ

ועם מלח עיין ש"ע סיתס"ג סעיף ז' ובמג"א
שם סק"א דאע"ג דמלח מחמיץ (משום שהוא
תולדת המים וא"כ דינו כמים המעורב עם מ"פ
דהיינו השמן) מ"מ כיון שהמלח הניתן בותיקא
הג"ל הוא מועט וגם נשתנה לורתו לכן אין בו
כח שימהר להחמיץ ע"י תערובתו עם השמן.

ואפשר דאם איכא מלח מרובה חיישינן ע"כ:
(אות ז) **זיעת** בהמה דדיעבד יש להורות
דאינה מחמלת מג"א

סיתס"ג סק"י. ועי' דדברינו לעיל סיק"ח סקכ"ט
בדין זיעה בהמה עם מים אם ממהר להחמיץ:
(ב) **זיעת** אדם אינו מחמיץ. רמ"א סיתס"ו
סעיף ה' וכן פסק בש"ע הרב הרש"י

שם סעיף ה' אבל אם כתערב עם מים כתב שם
דממהר להחמיץ כדן מ"פ עם מים. אך בספר
מקור חיים סוס"י תס"ו סקי"ג כתב שם דאפילו
עם מים אינו ממהר להחמיץ (ועי' בספר מטעמי
השלחן סיתס"ו סקי"ב מ"ש שם בשם ברכ"י בשם
הרוקח ובשם א"ח בשם הרא"ה ז"ל) ועיין
בדברינו לעיל סיק"ח אות כ"ט דשם ביארנו
ב"ה בארוכה כל דיעות האחרונים שיש בזה
בדין זיעת אדם שנפל בשעת הליכה לתוך העיסה
שנילושה במים (ועיין בה"ט סיתס"ב סק"ה מה
שהקשה שם על הבה"ט שלפניו אך לפי המתבאר
בדברינו לעיל סיק"ח סקכ"ט לא קשה מידי
עיי"ש ודו"ק):

(ג) **זיעת** כותל של חומה של אבנים וזיעת
כותל של עץ וזיעת בשר יבש

שמויע צימות הגשמים מכח מים שהודח בו
קודם מליחתו בכל אלה הזיעות י"א שדינם
כמים מפני שהם מויעים מכח המים שיש בהם
וי"א שזיעת החומה ובשר יבש אין דינם כמים
אלא כמ"פ (וכ"כ בספר יבין וזועז בשם הרשב"ץ
הו"ד במטעמי השלחן סיתס"ו סק"ד דזיעת
החומה הוי כמ"פ וכן הביא בהגהות הגאון
מהרש"ם מברעזאן סיתס"ו אות ג' בשם ספר
אמרכל) ועיין בש"ע הרב הרש"י סיתס"ו
סעיף ז' דלענין אכילה בפסח (כגון שק של
קמח שנתלחלח מזיעות הג"ל) יש ליתן עליהם

חומרת שתי הסכרות דהיינו חומרת מים שהם
בלבדן יכולים להחמיץ וגם חומרי מ"פ שהם
ממהרים להחמיץ עם תערובות מים כל שהוא
יותר ממים בלבדן ולכן אם נפלו (הזיעות הג"ל)
לתוך העיסה לריכין לאפותה מיד אבל לענין
להשהות עד לאחה"פ יש להקל כקולי שתי
הסכרות וכו' ע"כ. (ובדבר שק של קמח
שנתלחלח מזיעות הג"ל אם הוא מלוחלח עדיין
או שכבר נתייבש שם עיין בדברינו לעיל סיק"ח
סקכ"ב וסקכ"ד ומשם תלמוד גם לכאן):

(ד) **זיעת** המרחץ שהוא מזיע מהבלי המים
חמין שבתוכה דינה כמ"פ

אם מזיע מחוס האור דינה כמ"פ. ש"ע הרב
הרש"י סיתס"ו סעיף ז'. ועיין בספר סד"ח
(מהרב אבד"ק מיאסקובקא) בסוס"י ז' דאותן
רחיים הטוחנים ע"י זיעה שקורין פארוואוי
רחיים שיש שם זיעת מים אם נתלחלח הקמח
בשם הוי כזיעת מים לכל דבר ע"כ (ועיין
בדברינו לעיל סיק"ח סקי"ט שהארכנו הרבה
ב"ה בדבר הקמח הנטחן ברחיים קיטוריות)
ועיין פמ"ג א"א סיתס"ו סק"ה דאם הניח שק
קמח בחדר שיש בו הבלי של מים חמים (כנהוג
להיות לפעמים מסאמיוואר שמרתיח או משאר
קדירה של מים רותחים שעומדים בבית שלא
על הכירה) והזיע השק הרי זה מחמיץ משום
דהבלי של המשקים הרי הוא כמשקים עלמם.

ועיי"ש עוד בפמ"ג הג"ל מ"ש לענין שק עם קמח
שנתלחלח ואין ידוע ממה נתלחלח אם ממ"פ
נתלחלח (או מזיעת החומה) או שנתלחלח ממים
וכו' עיי"ש מ"ש בזה (ועיין בדברינו לעיל סיק"ח
אות י"ט מ"ש שם בליין הדיעה הא' שבמקילים
ברחיים קיטוריות בשם נש"א ובדיעה העשירית
שבמקילים ברחיים קיטוריות בשם חיים של
שלום) ועיין בנשמת אדם סימן כ"ב דמשמע
מדבריו „דזיעת ברזל או שאר מתכות דזוכית"
מהחלונות דידוע שאף אם מקנחים אותם עד
שלא ישאר בהם שום לחלוות מ"מ מחמת
האור הקר שמצחוק הוא מזיע מבפנים מחמת
חום הבית לכן יש להסתפק בהם אם דינם כמים
או אולי הם תולדה בפ"ט ע"כ. ודין תולדה
בפני עלמה עיין בדברינו לעיל סיק"ח סקכ"ט:
(* (ד) **זנגביל** דינו כפלפל. מג"א סוס"י
תניה אבל דעת הח"י שם

בס"כ אינו כן ועיין לקמן סיק"י סעיף ז'
 ובדברינו שם סקמ"ט דשם יתבאר אי"ה כל דיני
 פלפל וזנגביל ושאר מיני תבלין שנתערבו בעיסה:
 (טו) (אות ה) **חלב** בלירי **וחלב** בקמץ
 "אינם מחמילין." רמ"א סימן
 חס"ו סעיף ה' וח"י שם סקמ"ז. ועי"ש בח"י
 דאפילו חלב רותח ולולו אינו מחמין וכש"כ
 אם הוא "נקרש ע"כ. ועיין בדברינו לקמן
 בקונטרס מ"פ ענף ל' מ"ש בשם השד"ח לענין
 מ"פ חמים אם הם מחמילים. (ועיין פמ"ג
 מ"ז סיתס"ו סק"ג שכתב דשם וחלב בלירי הוי
 מ"פ רק לחומר ואינו בטל בששים. ול"ע מאי
 שגא נוסחא דהוי מ"פ גם לקולא כדלקמן
 בקונטרס מ"פ ענף כ"א) ועיין בה"ט שם סק"ג
 בשם הפר"ח דמי חלב אין מחמין ובשם הלק"ט
 הביא שם דהקום מחמין. ועיין בחידושי רע"א
 לדעת הרז"ה מותר ללוש בחלב אפילו כשהוא
 מעורב עם מים והו"ד בספר מטעמי השלחן
 סיתס"ז אות א'. אך בספר מקור חיים סיתס"ו
 אות ד' כתב בהדיא דחלב ממהר להחמין עם
 מים כשאר מי פירות המעורב עם מים :
 (טז) **חלב** אשה דין מי פירות יש לו. שעי"ת
 סיתס"ז סק"י בשם אדמת קודש.
 ועיין פמ"ג מ"ז סיתס"ו סק"ג שהביא בשם
 א"ר שהניח דבר זה בל"ע אם חלב אשה נקרא
 מי פירות:

(יז) **חומץ** הרי הליחה היוולדת ממנה מחמין
 בין של אדם בין של בהמה חיה
 ועוף. ש"ע סיתס"ו סעיף ה'. וש"ע הרב הרש"ז
 שם סעיף א' • והטעם מבואר שם מפני שהוא
 תולדת המים:

(יח) **חמאה** בל"א מים הוי מי פירות ח"י
 סיתס"ז סוס"ק א'. ולפי הנראה
 דה"ה לענין גבינה שהוא בל"א מים. שוב מלאתי
 שכן מבואר בתשו' רדב"ז ח"א סירמ"ז דגבינה
 הוי מ"פ ואינו מחמין הו"ד בהגהות הגאון
 מהרש"ם מברעואן סימן תמ"ז אות יו"ד :
 (יט) **חרדל** בל"א מים הוי מי פירות ואינו
 מחמין. ח"י סיתס"ד סק"א :

(כ) **חמי** טבירא משמע דמחמין. פמ"ג מ"ז
 סיתס"ו סק"ג :

חומץ יין אינו מחמין דהוי מ"פ ובלבד
 שלא נתערב בו מים לאחר שנעשה

יין וחומץ. ש"ע סיתס"ז סעיף ו' (ועיין
 בדברינו לקמן בקונטרס מ"פ ענף כ"ד) ועיין
 שד"ח מחומ"ל סי' י"ג אות ט' דחומץ יין יש
 בו מחלוקת הפוסקים אי שרי ללוש בו ולדעת
 הפר"ח והכנה"ג והב"ד אינו מחמין חבל
 הראב"ד ורבינו ישעיהו ס"ל דחומץ יין מחמין
 ובשם הרב לב חיים הביא שם דאפילו
 להאוסרים הנ"ל מ"מ אם ראו שהיין נוטה
 מעט להחמין ונתנו בו למוקים למתקו ושם
 אין מרגישים בו שום חומץ מותר ללוש ביין
 זה ע"כ. וחומץ הנעשה מיי"ש לכאורה יש לו
 כל דין יי"ש המבואר בדברינו לקמן ס"ק זה
 ענף כ"ו אם לא שנתערב בו מים לאחר
 שנעשה חומץ ועיין בשד"ח מערכת חומ"ל
 סימן ח' אות ס"ח :

(כז) **חמי** האור וחמי חמה יש דיעות דלא
 מהני להם לניחא ואסור ללוש בהם
 ועיין בדברינו לעיל סי' זה סק"א וסק"ט :
 (כג) (אות ז) **חמץ** דינו כמים ומחמין.
 ש"ע סיתס"ו סעיף ה'.

ועיין בדברינו לעיל סי' ק"ח ס"ק ה' :
 (*) (כג) **חמץ** הנקרא סענטן יש לעיין
 דלכאורה יש לו דין מ"פ
 עם מים כמו מי וורדים שיתבאר אי"ה בדברינו
 בקונטרס מי פירות ענף ל"ג :

(כד) (אות י) **חמץ** הוי מ"פ ומותר ללוש
 בו [מעיקר הדין ואם
 לפי המנהג שלנו שאין לשין במ"פ אפילו אם
 הם בלא תערובות שום מים וכמו שיתבאר
 אי"ה בדברינו לקמן ס"ק זה ענף ל' מ"מ נפ"מ
 לענין חולה או זקן דמותר ללוש בשבילם גם
 בזמן הזה במ"פ גם נפ"מ לענין חטה שנמלאת
 בתוך היין (או שאר מ"פ) בשם דאינה אוסרת
 את היין משום דמ"פ אין מחמין] ואף שא"א
 שלא נתערב שום טיפת מים בתוך היין בשעת
 הבליה וא"כ הוי מ"פ המעורב עם מים דממהר
 להחמין יותר ממים בלבד מ"מ כיון שתערובות
 המים בתוך היין ה"י בשעת הבליה בעודו תירוש
 שלא היה עדיין יין ולכן כשהיין תוסס אח"כ
 נשתנה גם המים שנתערב בתוכו ונעשה יין
 כדרך שנשתנה התירוש ונהפך ליין חבל בעודו
 תירוש אסור ללוש בו (משום התערובות מים
 שיש בו) מג"א סיתס"ז סק"ו ובש"ע הרב
 הרש"ז

הרש"ז שם סעיף ה'. והנה מדבריהם הנ"ל משמע מובא שם נפלו מים לתוך היין לאחר הבליט שוב אין להקל וכ"כ בא"ח (מהגאון הר' אברהם אופנהיים) שם סק"ח וכ"כ בפמ"ג מ"ז סיתס"ג סק"ח דאין להקל אלא כשנתערבו בהיין מים מועטים שנתבטלו בס' וגם תוסס שנסתנה המים ליין אבל אם לא נשתנו המים אפילו יש זמן רב שנפלו המים לתוך היין וגם אפילו אם המים מועטים מ"מ אין להקל אם לא במקום שיש שם הפ"מ ביותר דאז יש ללדד בזה ע"כ. ועיין בא"ח סיתס"ב סק"ו ובסקי"ב שיש לו שיטה אחרת בזה דהיינו דגנתערב מעט מים ציין הרי המים בטלים בהיין (ואין נקרא עי"ז תערובות מ"פ עם מים שימהר להחמיץ) ואין חילוק בזה צין נתערבו המים בהיין בעודו תירוש וצין נתערבו אח"כ לאחר שכבר תוסס ורק בדבר זה נסתנה דין היין ששוב אין לו להיין רק דין מים בלבד (וא"כ אם נילוש בו עיסה ושהתה בלא עסק פחות משיעור מיל שהוא י"ח מינוט אינה באה לידי חימוץ) אבל שוב אין לו להיין דין מ"פ בלבד (שאינו מחמיץ כלל) וגם לא דין מ"פ עם מים (שממהר להחמיץ) משום דמעט מים במ"פ אינו גורם שימהר להחמיץ יותר ממים בלבד עכתו"ד הח"י הנ"ל (והוא הולך לשיטתו דמעט מים במ"פ ג"כ בטלים כמובא דדבריו בשמו לעיל סימן זה ס"ק י"ד) ועיין מג"ח סיתס"ב סק"ג דאם נתערב מים כל שהוא בעיסה שנילושה במ"פ בשעת הלישה אסור ועי"ש בבה"ט סק"ו דמשמע לכאורה מדבריו דבכה"ג אסור אפילו לדעת הח"י הנ"ל. ועיין בספר מטעמי השלחן סיתס"ב אות י"ד מ"ש בשם אהרן יוסף בדין יין שעירב בו מים תוך ג' ימים לתסיסתו :

כה) ר"ן למוקים יש חילוקי דיעות בזה אם דינו כמי פירות בלבד ועיין מג"ח סי' תס"ב סק"ו ובשע"ת שם סק"י ובשד"ח מחומ"ל סיתס"ב אות ט' והעולה מכל המקומות הנ"ל. (א) דהרשב"ץ. (ב) והמצי"ט (שהיה מגדולי הדור שבזמן מרן הר"י). (ג) והמהרי"ט. (ד) והכנה"ג. (ה) והמג"ח. (ו) ופר"ח. (ז) והמקרא קודש. (ח) והתמוד משה. (ט) ולי"א גם דעת האדמת קודש כן הוא. י) והמטה יהודה ועוד איזה גדולים כולם ס"ל דין למוקים יש לו דין מ"פ בלבד

ודינו כיין של ענבים ממש ויש מהגדולים כתבו שכן הוא ג"כ דעת מרן הר"י (ולדעת השאלות יעב"ץ אם רמי בו תלת מים וילא ארבע חלקים יש לדנו כמ"פ ממש) אך יש בזה ג"כ הרבה מחמירים דס"ל דין למוקים הוא ממהר להחמיץ יותר ממים בלבד משום שדינו כמ"פ המעורב עם מים שהוא ממהר להחמיץ והלא המה המחמירין. א) הח"ל. ב) והג"ו. ג) ולי"א גם האדמת קודש דעתו להחמיר. ד) והרב אהרן ליעולם. ה) והרב נדב לז. ו) והרב מים חיים ראפופארט סימן ג'. ז) והרב לז שלמה. ח) והרב חיי"א כלל קכ"ו אות ח'. ט) והרב ברכ"י ועוד איזה גדולים כולם ס"ל דין למוקים הוי כמ"פ המעורב עם מים דממהר להחמיץ. ובשלחן מלכים כתב דבזמן מרן הר"י היה מעשה שנילושו המלות ציין למוקים ודנו לשרוף כל המלות. (והרב מהריק"ש יש לו שיטה אחרת בזה וס"ל דין למוקים דינו כמים בלבד בלא תערובות מ"פ ועיסה הנילושה ציין למוקים בעי עכ"פ שימור שלא ישהנה שיעור מיל בלא עסק כעיסה הנילושה במים בלבד. ולדעת מהריק"ש הנ"ל אפשר לומר דמשה"כ דנו בזמן הר"י את המלות שנילושו ציין למוקים בשריפה משום דהעושים את המלות דנו את היין למוקים למ"פ ממש ולא היו נוהרים לשמור את המלות שלא להשהותם עכ"פ שיעור מיל בלא עסק ובאמת עכ"פ היו לריכים לשמירה כעיסה שנילושה בזה בלבד). ועיין בפמ"ג א"ח סיתס"ב סק"ו בדה"מ ובשו"ת שכתב שם דלענין שתיה (אם נמלאת חטה בקועה או שנתרככה בתוך היין למוקים) אינו אומר בזה היתר אבל לענין להשהות היין למוקים (שנמלח בו חטה) אינו למוכרו לעכו"ם בפסח שרי באיסור משהו כיון דציין למוקים יש בלאה"כ הרבה דיעות שמקילין אף בשתיה ע"כ. והנה מדברי הפמ"ג אתה רואה שמסתפק בזה לענין מעשה אם לרדן היין למוקים כמ"פ ממש. אמנם בש"ע הרב הרש"ז סיתס"ב סעיף י"א כתב בפשיטות דין למוקים דינם כמ"פ ממש לענין חמץ כי המים ששרו בהן הלמוקים לאחר שקבלו המים טעם מהלמוקים נשתנו מצרייתן ונתהפכו המים להיות הן עלמן יין ע"כ. ועי"ש עוד בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל

הריטב"א מיירי זיין החזק ביותר שאין רח"ה
לשתיה כלל אם לא ע"י מציגה כנ"ל אבל כשאין
היין חזק כ"כ הרי אפילו אם עירב שם מים
פחות מכשיעור מציגה הנ"ל ג"כ ממהר להחמיץ
וכמבוא' בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף כ"ד
(כד) י"ן שרף יש להסתפק אם מחמיץ. מוג"ר
סיתס"ב סק"ו. והגם שהי"ש הוא
ממילא חמץ מולד עלמו מ"מ יש נפ"מ לענין
י"ש הנעשה בזמנינו מיי"ג לשם פסח או משאר
פירות או מקטניות שאינם באים לידי חימוץ או
מתפוחי אדמה וכיוצא בהם (ועיי"ש במג"א
ובפמ"ג א"ה ס"ק הנ"ל שכתבו שם עוד נפ"מ
גם לענין י"ש חמץ עיין לקמן ע"ף נ"ז) והנה
בשע"ת שם סק"י כתב בשם מור וקליעה דס"ל
דיין שרף אין מחמיץ (את החטה הנמלאת בתוכה)
אך הרב שע"ת הנ"ל בטלמו כתב שם לעיל
מזה די"ל דע"י לישת העיסה בהיין שרף מולד
חריפות בהעיסה ועי"ז יהא גרמא לעיסה
להחמיץ יותר ממ"פ עם מים. ועיי"ש עוד
בשע"ת הנ"ל לענין י"ש העושים מהזיעה
שעולה ע"י רתיחת המי למוקים וכתב שם
דתליא בפלוגתא (המבואר בענף שלפנ"ז) אם
מי למוקים דין מ"פ יש להם ואז דין זיעתם
כמוהם ע"כ (ועיין בספר סמדר"ח סי' ט' אות
י"ז שכתב דלפי המבואר בפמ"ג א"ה סיתס"ב
סק"ט דהזיעה עולה בלא תערובות מים א"כ
הוי מ"פ) ועיין בנש"א סיט"ז שכתב דהמג"א
(הנ"ל דמוסתפק ביי"ש אם מחמיץ) מיירי ביי"ש
הנעשה מויעת תבואה אך מ"מ גם הי"ש הנעשה
לשם פסח מויעת שמרי י"ג הוא ג"כ בכלל
הספק אם מחמיץ ואם נכבשו וגשרו בתוך הי"ש
ש"פ גם פירות כגון קארשין או ווייגשיל וכיוצא
ונמלאת חטה בתוך הי"ש יש לרדן בו ג"כ דהוי
כמ"פ כמו היין של למוקים אך כיון שמדיחין
במים את הפירות קודם שמניחין אותן בהי"ש
וכמו כן מדיחין גם את החצית במים קודם
שנותנין שם את הי"ש וכיון דמחזיקין מזמן
לזמן לכן חיישינן שמא היתה החטה בחצית
קודם שנתנו לתוכו הי"ש (וא"כ יש לחוש שמא
נתחמלה כבר החטה) ולכן לרדן לבער הכל ע"כ:
(כז) (אות ב). **ברבנן** אפשר דדינו כפלפל
מג"א סוס"י תנ"ה. ועי' בדברינו
לקמן בקונט' מ"פ ענף מ"ד ובסיק"י ס"ק מ"ט:
כלי

העיקר י"ב דכ"ז דוקא בלמוקים שהם ענבים
שלימים אלא שנכמשו ועדיין כל כוחם בהם
כגון שלא נדרכו עדיין מעולם אבל ענבים שכבר
נדרכו ונעלרו בגת ע"י קורה ואח"כ נתן מים
על החרלגים אף שלענין קידוש המה מותרים
כגון שנתן עליהם ג' מידות מים ואח"כ מלא
ד' ז"מ אין כח היין חזק כ"כ להפך המים
להיות כמו יין והרי דינס כמו יין המעורב במים
לענין חמץ עכתו"ד בקלרה. והנה למעשה עיין
בשד"ח מערכת ואות הנ"ל שכתב על דברי
הרב הרש"ז הנ"ל שאלו ראה הרב הרש"ז את
דיעות כל האיסורים הנ"ל לא היה משמיט את
דעתם ולמעשה סיים שם בשד"ח הנ"ל בשם
כמה גדולים דהמחמיר בזה תבא עליו ברכה
והנוקל בזה יש לו כמה גדולים הראויים לסמוך
עליהם ומ"מ הלש קמח זיין למוקים טוב לו
לכתחלה ליזהר. בשמירה בשעת לישה עכ"פ
כמו בעיסה הנלושה במים לבד עכתו"ד השד"ח
הנ"ל: והנה הארכתיו קצת צדין לישה זיין
למוקים הגם שלדידן בזה"ז אין נוהגין ללוש
במ"פ (כמו שיבאר אי"ה בקונטרס מ"פ לקמן
ענף ל') מ"מ נפק"מ לענין חולה או זקן
הלריכים לכך דאז מותר ללוש במ"פ גם בזה"ז
(כמו שיבאר בקונטרס מ"פ אי"ה לקמן ענף
ל') וגם נפ"מ לענין חטה שנמלאת בפסח זיין
למוקים דלדעת האומרים שיש להם דין מ"פ
לבד הרי אינם נאסרים בשביל חטה שנמלאת
בהם אפילו החטה היא בקועה (עיין בדברינו
לעיל בקונטרס מ"פ סוף ענף ג' השני). ועיין
בחי"א כלל קכ"ו אות ח' דגם להאומרים דין
למוקים הוי מ"פ מ"מ גם לדעתם מיירי דוקא
לאחר שנכבשו הלמוקים ג' ימים בתוך המים
שאיין תוכם אבל בלא תסיסה לא מקרי
מ"פ ע"כ. ועיין עוד בשע"ת הנ"ל אות הנ"ל
דאפילו לדעת האומרים דין למוקים יש לו
דין מ"פ בלבד מ"מ היינו דוקא כשנתן לתוך
המים למוקים הרבה אבל אם הלמוקים הם
רק אחד מוששה במים הרי פשיטא דדינס כמ"פ
המצורבים במים ע"כ. (ועיין בחי"א כלל ואות
הנ"ל). ועיין בספר מטעמי השלחן סיתס"ב
אות ה' בשם הריטב"א דין מזוג כשיעור מציגה
שהוא ג' חלקים מים ואחד יין חוששין לו שיהא
מחמיץ מפני מים המזוגין שבו ע"כ ולפי הגר'

נפל יין על מזות שמורים מצפוי (נאחר אפייתם) לא היו מזלה עשירה עי"ז ומ"מ יקה מזלה אחרת ללילה הראשונה חף שלא נעשית לשם מזלה ע"כ. ועיין עוד ברמ"א סי' הנ"ל בסעיף ד' ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ז' דהא דמותר לאכול בפסח מזלה שגילווה במ"פ (חוץ מחיוב אכילת מזלה שבשתי לילות הראשונות) היינו דוקא מעיקר הדין אבל כבר נהגו במדינות אלו שלא ללוש ללורך פסח אפילו במ"פ בלבד לפי שחוששין שמה נתרעב בהם מים כל שהוא ואפילו דיעבד שכבר עבר ולש בהם ואפילו אפה את העיסה מיד בלי שום שהיה מ"מ אין אוכלין אותה בפסח והטעם בזה נחבאר שם משום דחיישין שמה ילוש פעם אחרת במ"פ ולא יאפה מיד לפי שלא יעלה על דעתו לחוש שמה נתרעב בהם מעט מים ועוד יש טעם למה שנהגין להחמיר בזה שלא ללוש במ"פ ללורך פסח משום שחוששין לבתחלה לדעת אותן הפוסקים דס"ל דגם מ"פ בלבד ממהרין להחמיק כמו מ"פ עם מים [כמבאר בדברינו לעיל סי' זה סוס"ק י"ג (דה"מ ודע) דרש"י והראש"ד סוברים כן ועיין בספר מטעמי השלחן סיתס"ב אות ע' שהביא בשם כלבו עוד טעם למה שנהגין להחמיר שלא לאכול בפסח מזלה שגילווה במ"פ משום דחיישין שמה אחי למיכל מיניה מזות מזלה] ולכן מכל הני טעמים הנ"ל אין לשנות המנהג אם לא ללורך חולה או זקן הלריכין לכך דאז מוקמינן על עיקר הדין ומותר ללוש אפילו לבתחלה במ"פ בלבד ע"כ (ועיי"ש בח"י ס"ק א' ובמה שיתבאר אי"ה בדברינו לקמן סי' קי"ז סעיף ו' סקל"ז ל"ח ל"ט). ועיין פמ"ג א"א סיתס"ב סק"ד דבמ"פ המעורבים עם מים אין להקל ללוש בהם אפילו ללורך חולה או זקן ע"כ. ועיין בספר סד"ח (הגשלה לי במהנה ממחברו הרב אבד"ק מיסקובקא) שכתב דגראה פשוט דאם לריך ללוש מזות עם מ"פ בלבד בשביל חולה או זקן אין לעשות את המזות קודם עשיית המזות הגילוושים במים לבד או באמצע עשייתן ורק שיטעה אותן אחר כל מעשי המזות שגילוושים במים בלבד כדי שלא יתרעב מעט עיסה של מים עם מזות של מ"פ. או מעיסת מ"פ עם מזות של מים וימחר להחמין ע"כ יש לעשותן אחר גמר המזות ולנקות ולגרור אח"כ

י' כז) ב"ר עץ שהם חדשים מותר. נהחזיק בהם מים שלנו חנפ"י שהמים נשתנו מחמת החבית לא אמרינן דעי"ז יהא דינס כמ"פ המעורבים עם מים וגם הרה"ג בעל ערוך השלחן הסכים לזה וכן משמע מדברי הרמ"א סיתס"ה סעיף א' (דכתב שם דבכלי עץ אין להקפיד) ועיין מג"א סיתס"ז סוס"ק ה' ובמה"ש שם ובגמ"א סיכ"ב מו"ש שם בשם הר"ש במכשירין פ' ד משנה י'. כך כתב בספר סמא דחיי סימן ד' אות כ' :

כח) (אות ל). **לרעום** חטים ולבלוע מיד מותר דאין

מחמילים מיד. מג"א סימן תס"ו ס"ק א' : כח) (אות מ). **מלך** שנפל לתוך העיסה בשעת לישה עיין לקמן

סיק"י סעיף ז' ובדברינו שם ס"ק מ"ז מ"ח : **למים** הנסחטים מכל מיני פירות אפילו מפירות חמולים (שקורין זאוור) כגון

מי תפוחים חמולים וכיוצא בהם אם אין בהם שום תערובות מים אין מחמילים כלל ואפילו שהתה העיסה הגילוושה בהם כל היום כולו בלא עסק עד שנתפחה העיסה אין זה חמץ ומותר לאוכלה בפסח אבל אין יולא ידי חובת אכילת מזלה בנתי לילות הראשונות של פסח בעיסה שגילוושה במ"פ מפני שהיא נקראת מזלה עשירה והתורה אמרה לחם עוני ועוד שאין יולאין אלא במלה שהיתה יכולה לבא לידי חימוץ אם לא היה משמרה. ש"ע סיתס"ב סעיף א' ומג"א שם ריש הסימן ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף א' ז' (ועיין בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף ט"ו בשם הח"י דאפילו מ"פ רותחין אין מחמילין ועיין בשד"ח מחומ"ל סימן י"ג אות ו' דכן משמע מסתימת דברי הפוסקים ושכ"כ הרב שמחת יהודה דלא כהרב זאר המים דהחמיר במ"פ חמין עכ"ד השד"ח ולפי הנרא' שדברי הח"י הנ"ל לא היו לפני עיני הרב שד"ח בעת שעסק בענין זה ולכן לא הביאו) ועיין בא"ח החדש סיתע"א אות ד' בשם שו"מ במהד"ק סיקט"ה דלא היו מזלה עשירה רק אם דיבוק הקמח בשעת הלישה נעשה עם מ"פ אבל אם נעשה הדיבוק מן המים לחוד לא היו מזלה עשירה ע"כ. ועיין בספר מטעמי השלחן סיתס"ב אות י' בשם ספר בית יעקב דאם

החטה. ב] וכן פסק בתשובה מאהבה לדעת
הנזכר הנ"ל (הו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם
הבהן מצרעזאן סיתס"ב אות ז'). וכן כתב
המקור חיים בסימון הנ"ל בחידושו שם אות ג'
(דכשים רוב מים ומועט מ"פ הוי חמץ גמור
וכשהוא להיפך הוי נוקשה ומ"מ) נוקשה כזה
שהוא של רוב מ"פ ומעט מים אוסר במשהו
עכ"ד. וכן הביא בשד"ח מחומ"ל סי' ב' אות
ז'. ד) בשם הרב בית מאיר. ה) והבית שלמה
ו) והתורת חסד. ז) והמטה יהודה דס"ל דנוקשה
דמ"פ עם מים אוסר במשהו כדין שאר חמץ
וכדעת הנזכר הנ"ל וכתב שם. ח) שכן משמע
גם מתשובת הרשב"ץ. ט) ועוד גדולים ע"כ.
י) ועיין עוד בשד"ח הנ"ל מחומ"ל סימון ח'
אות כ"ז (דה"מ ועל מה) שהביא בשם תשובת
חשק שלמה שכן נוטה דעת הרב בית אפרים
דנוקשא דמ"פ עם מים אוסר מן התורה ולא
מהני ליה ביטול בששים. יא) גם מלשון הרב
הר" שניאור זלמן סיתס"ב סעיף ג' (שכתב
דמ"פ שיש בהם תערובות מים כל שהוא הרי
הם מחמילים חימוץ גמור שחייבים עליו כרת
עכ"ד וא"כ) משמע שאין לו ביטול בששים
(כמבואר להמעין בדבריו סיתמ"ז סעיף א'
וסעיף י"ח). וכן משמע מדבריו שם בסעיף
י"ז עיי"ש ודו"ק. יב) וכן משמע לכאורה
בחיי"א כלל קכ"ו דין יו"ד דחטה הגמולאת
במ"פ עם מים אין בטל בששים עיי"ש ודו"ק.
א) אך בפמ"ג מ"ז רסיתס"ב ובסיתס"ז סקכ"א
בחידושי דינים שם אות א' ובפתיחתו הכוללת
להלכות פסח ח"ב פ"ב אות ו' כתב שם די"ל
דבנוקשה של מ"פ עם מים בטל בששים כיון דאין
בו איסור כחץ (והיינו ברוב מ"פ ומעט מים דלא
לא הוי רק נוקשה ולית בו איסור כל יראה
אפילו בשעתה יותר מביעור מיל בלי עסק
ואפילו למ"ד דנוקשה אוסר מן התורה. אבל
אם נתערב רוב מים ו: עט מ"פ והיינו שמשחו
יותר ממחלה יש שם מים והשאר מ"פ בכה"ג
יש בו כח לחמץ חימוץ גמור ולכן אז אם ניכר
סימון חימוץ בהעיסה דהיינו כקרני חגבים יש
בזה גם חיוב כרת וממילא לא בטל בששים כדין
שאר חמץ גמור כמבואר בפמ"ג מ"ז בהקדמתו
לסימון תס"ז) ועיין בדבריו לקמן סימון קי"ז
ס"ק ו' ענף ב' מ"ש שם בענין חמץ נוקשה.
וכ"כ

כל הכלים וללבן את התנור כנהוג בכל בתי
האופים לעשות בכל יום לביץ להתנור עכ"ד
שם בסימון ט' אות ב' והוא פשוט. ועיין בענף
שח"ז ועיין בדבריו לקמן סיקי"ז סקל"ז הא'
הא"ך להתנהג עם הפרשת חלה כשלש במ"פ לבד:
לא) **מי** פירות המעורבים עם מים ממחרים
להחמץ את העיסה שנילושה בהם
אף אם לא שהתה העיסה שיעור מיל בלא עסק
לפיכך אחרו חכמים ללוש עיסה לפסח במ"פ
המעורבים עם מים מפני שקשה לשומרה מחימוץ
ואם עבר ולש בהם לריך לאפותה מיד (אחר
גמר הלישה והעריכה ומ"מ נקראת מלה עשירה
ואין יולאין בה למלות מלוה. מוג"א סיתע"א
וח"י שם ס"ק ה') ואם עבר ולא אפה מיד
אעפ"י שעסק בה עסק גמור וגם לא ראה בה
סימון חימוץ אסורה באכילה אבל מותרת בהנאה
ובשהייה כל שלא שהתה שיעור מיל בלא עסק
(ואם יש ספק אם שהה שיעור מיל בלא עסק
ל"ע פמ"ג מ"ז רסיתס"ב). ואין חילוק בכל זה
בין אם לש עיסה במ"פ שנתערבו בהם מים
קודם הלישה או בשעת הלישה ובין אם העיסה
נילושה במ"פ בלבד ואח"כ נתערב המים קודם
אפיה או להיפך שנילושה העיסה במים לבד
ואח"כ נתערבו בה מ"פ קודם האפיה בכל זה
יש לה דין עיסה שנילושה במ"פ עם מים. ש"ע
סיתס"ב סעיף ב' ובח"י שם ס"ק ג' ד' וש"ע
הרב הרש"ז שם סעיף ג' ד' (ואם נפלו מ"פ
לתוך הקמח וגתייבשו שם קודם שבא הקמח
למים וגם אם יש חילוק בין אם נפלו מעט
מים למ"פ מרובים או להיפך עיין בדבריו לעיל
לעיל סי' זה סקי"ד) ועיין עוד בדבריו לעיל
סי' י' בענף ד' דעיסה או חטה שנתבשלה
תחת במ"פ לבד שוב אינו יכול להחמץ כשיבא
אח"כ למים: ובעת לריכין לבאר דין עיסה
שנילושה במי פירות עם מים או חטה בקוטה
הגמולאת בתוכה אם יש להם דין שאר חמץ
ואוסר תערובתו במשהו בפסח או שאינו אוסר
רק בששים. והנה יש בזה חילוקי דיעות. א)
והרב נזכר קחאו"ח סימון כ"ב וכ"ה כתב דבנילוש
במ"פ עם מים הוי נוקשה מדאורייתא ולא מהני
ליה ביטול בששים אלא אוסר תערובתו במשהו
ולכן העלה שם בחטה גמולאת בפסח בגרעמזליך
הנעבים ממ"פ עם מים דלא מהני ששים לבטל

ועיין בפמ"ג א"א שם סק"ו (דה"מ ובשו"ת) ובפמ"ג מ"ז סתם"ג ס"ק א' שכתב שם דלענין להתיר לשמות בפסח את המי דבש שנמלאת חטה בתוכו אינו אומר בזה היתר. אבל לשהתו עד אחה"פ או למכרו לעכו"ם בחוהמ"פ שרי כיון דיש דיעות דמותר אפילו בשתיה ע"כ. (ועיי"ש עוד בפמ"ג הג"ל דמה שנתן טעם במ"ז סתם"ז סק"ח להתיר בחטה שנמלאת במעד משום דאין אוסר בלונן אין רא' לומר דס"ל להט"ז דמעד לא הוי מ"פ דשם היה החשש שמא היתה החטה ביורה עוד קודם שנתבשל המעד בעת שלא נשתנו המים עדיין לדבש והיה החשש שמא נתחמלה אז החטה ומשו"ה הוכרח הט"ז ליתן שם טעם משום דהוי בלונן) ועיין עוד בפמ"ג מ"ז סתם"ז סק"ח שכתב דבחטה בקועה הנמלאת במי דבש (בלונן) הגם ד"ל דיש בו ס"ס להיתירא היינו שמא מי דבש דין מ"פ בלבד יש לו ואין מחמץ (ואף שהחטה בקועה מ"גס מומ"פ דרכו להתבקע) ואת"ל דהמי דבש אין לו דין מ"פ בלבד שוב יש ספק שמא לא היתה מונחת החטה מעל"ע דהמי דבש ובפחות ממעל"ע אין אוסר בלונן וכש"כ אם לא נתבקע החטה רק נתרככה מ"מ לא מלאו לבו להתיר את המי דבש בשתיה רק בשתייה ובהנאה ע"כ. (ועיין בענף שלפני זה באות א' שבין דיעות המקילין בנוקשה של מ"פ עם מים ובמוסגר שם ודו"ק) ועיין בספר מגן האלק בחטה שנמלאת במ"פ שהם בלא תערובות שום מים וקבלו המ"פ טעם מן החטה ל"ע אם מותר לערב אח"כ את המ"פ במים דשמא יתחמץ הטעם ע"כ. והו"ד במטעמי השלחן תס"ב סוף אות י"ד:

(ג) **ב"י** וורדים ושאר בשמים ומי לריף דיגס כמ"פ עם מים. שט"ת סתם"ב סק"י ולכאורה יש לימר דה"ה מי טעה הנקרא סענעץ יש לו ג"כ דין מ"פ עם מים כמו מי וורדים ועיין לעיל בענף ל"א (ובמוסגר שבואות א' מדעות המקילין בנוקשה של מ"פ עם מים) דיש רוב מים ומעט מ"פ יש בו כח לחמץ חימוץ גמור וא"כ בחטה שנמלאת במי טעה אין להקל ע"י ביטול בשש' כיון דהרוב הוא מ' וק"ל: (ב) **ב"י** תפוחים שקורין (הגפיל טראנק או קוואס) שגפיל לשם נוגה וסלקוס משם קודם

(ב) וכ"כ בספר עמודי אור דחמץ שנעשה ע"י תערובת דמ"פ עם מים בטל בששים בפסח הו"ד בספר מטעמי השלחן סתם"ב אות י"ד [כתב שם]. (ג) שגם דעת הרב דברי מנחם נוחה לזה (אלא שלא מלאו לבו להקל ולחלוק על הגוב"י הג"ל ולכן לא הקיל רק בשתייה עד אחר הפסח). (ד) וכן דעת הגאון בעל סדרי טהרה בכתרו שוירי לקט על ש"ע א"ח דנוקשה דמי פירות עם מים אינו אלא מודרבנן ובטל בששים כשאר נוקשה הו"ד בתשובת חשק שלמה. (ה) והביא שם הרבה ראיות מנחה ראשונים שכן הוא עיקר להלכה (אלא שסיים שאין דרכו לסמוך ע"ז בלבד רק אם יש עיד לירוף להיתר) ומוציא בשד"ח מחומ"ל סח' אות כ"ז. וכן הביא בשד"ח מערכת ואות הג"ל. (ו) בשם הישועות יעקב. (ז) ובשם עונג יו"ט דנוקשה דמ"פ עם מים בטל בששים ולכן התיר שם בעונג יו"ט מחטה מרוכבת שנמלאת בפסח במיני טיגון שגילשו בשמן ומים ע"י ביטול בששים עיי"ש. (ח) וכן משמע דעת התפארת יוסף המוצא שם בשד"ח הג"ל (עיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן סתם"ב אות ו' בשם בשמים ראש שכתב להקל בנוקשה דמ"פ עם מים שאינו אלא מודרבנן וכן פסק בספר יראים ע"כ). ולמעשה כל המיקל בזה להורות בנוקשה ברוב מ"פ עם מעט מים (כגון בחטה בקועה או מרוכבת שנמלאת במיני טיגון שגילשו ברוב מ"פ עם מעט מים) דבטל בששים בפסח אין מזניחים אותו ובפרט במקום שיש עוד נד היתר כיון דיש הרבה גדולים דסוברים כן ויש לו על מי לסמוך באיסור משהו שאינו אלא אגדרבנן ועיין בדברינו לקמן סיק"ב סעיף א' סק"ב מ"ש שם בדין נוקשה דמ"פ עם מים שטבר עליו הפסח עיי"ש מ"ש בזה:

(ב) **ב"י** דבש שקורין מעד שטייתו הוא ע"י ביטול דבש עם מים נסתפק במג"א סתם"ב סק"ו אם מחמץ החטה שגפיל לתוכו או אולי דינו כמ"פ בלבד כיון דנשתנו בו המים מבריייתו ע"י ביטול הדבש וע"י התסיסה ועיי"ש במג"א שהניח הדבר בל"ע. אך בש"ע הרב הרש"ז שם סוסעי י"ג פסק בפשיטות דדינו כמ"פ עם מים כיון שקרקרו מים ע"כ.

עכברים (ועיין עוד בדברינו לעיל סק"ח סוס"ק ט"ו) ועיין בפמ"ג א"א סתם"ו סק"י בשם הא"ר דמי רגלים של בהמה הוא נחמין: (מא) (אות נ.) **נעגירי** דגו כפלפלין. מג"א סוס"י חכ"ה. ודין פלפלין עיין לקמן סק"י סעיף ז' ובדברינו שם סקמ"ט:

(* מא) **נשיבת** עכברים עיין בח"י סי' תנ"ג סק"י ב דלדעת הרמב"ן הוי רוק שבפי שכבר כמ"פ. ולמעשה עיין בדברינו לעיל סק"ח סקט"ו ובמג"א ובת"י סתם"ו סק"ט. ועיין בתשובת לב חיים בדבר אחד שטעה מלה עשירה ביין ושמן כנהוג ואח"כ מלאו בתחתית הפך מהשמן עכבר קטן מת ויש חשש שמא העכבר צעודו בחיים רקק שם או השתין שם מים וא"כ הוי מי פירות עם מים וכתב שם שהמלות אסורים מטעם חימוץ ע"כ והו"ד בספר א"ח החדש סתם"ב אות ה':

(מב) (אות ס.) **סיד** עיין לקמן סק"י סעיף ז' ובדברינו שם סקנ"א: (מג) (אות ע.) **עינים** הרי הדמעות היואלים מהם נחמילין מפני שהם תולדות המים. ש"ע סתם"ו סעיף ה' וש"ע הרב הרש"ז ז"ח סעיף א' ועיין בדברינו לעיל בקונט. ס מ"פ ענף ל"ז:

(* מג) **עכברים** שהשמינו על החטים או על הקמח עי' ח"י סתם"ו סק"ד ובדברינו לעיל סק"ח סקט"ו ענף ד' וענף ו':

(מד) (אות פ.) **פרפרין** עיין לקמן סק"י סעיף ז' ובדברינו שם סקמ"ט:

(מה) (אות צ.) **ציקער** שעושין אותו מבישול הירקות

(שקורין בעריקוס) עיין שד"ח מחומ"ל סי' ג' אות י"ט דמשמע מדברי הח"ס המובא שם דהליקער יש לו דין מ"פ וכ"מ בתשובת נזב"ת סיע"ב דהלוקער גופא קודם ביאתו למים אין לו רק דין מ"פ בלבד וכשיתערב עם מים אז יש לו דין מ"פ עם מים. ועיין בשע"ת ביחמ"ב סק"א דמשמע לכאורה דליקער יש לו דין מ"פ עם מים לפי שמבשלין אותו עם מים אך אולי מירי

קודם ששהתה שם שיעור מיל ואפילו לא נתבקעה מ"מ דינס כמו מ"פ עם מים דמזהרין להחמין. פמ"ג מ"ז סתם"ז סק"ח. ועיין ש"ע הרב הרש"ז סתם"ב סעיף י"ג דה"ה שאר כל הפירות (חוץ מן הענבים) אין כוחם חזק כ"כ להפך את המים שנשרו בהם להיות דינס כמ"פ בלבד אלא דינס כמ"פ עם מים אם נסחט לתוכם מוהל מהפירות ע"כ:

(לה) **מלח** שחופרין מהקרקע הרי יש להלחלוהית היולא ממנו דין מ"פ בלבד אבל מלח שלנו שמבשלין אותו ממים י"א דדינו כמים וכן עיקר אך לחומרא יש לחוש ג"כ להכרת האומרים דדינו כמ"פ. ש"ע הרב הרש"ז סתם"ב סעיף י"ח ועיי"ש עוד סתם"ה סעיף כ"ט ל' ועיין פמ"ג מ"ז סתם"ו סק"ב דמלח שחופרין מהקרקע הוי תולדה בפני עצמה והג"מ בזה עיין בדברינו לעיל סק"ח סקב"ט: (לו) **מורסן** השרויין במ"פ מותר ליתנם לתרנגולים בפסח דאף דנוהגין

בזה"ז שלא לאכול מה שנשרה במ"פ כמבואר לעיל ס"ק זה ענף ל' מ"מ בהנאה מותר. פמ"ג א"א סתם"ה סק"א. ועיי"ש עוד דאם אין לתרנגולים מה לאכול הוי כדיעבד ומותר ליתן להם אפילו מורסן השרויין במיה רק באופן שלא שהו המורסן במים שיעור מיל ע"כ: (לג) **מי** רגלים של אדם ומי הפה והחוטם והעין והאוזן בין של אדם בין של בהמה

חיה ועוף נחמילים מפני שהן תולדות המים וה"ה משקין היואלין מפי הטבעת של אדם ג"כ נחמילין. ש"ע סת"ו סעיף ה' ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף א'. ופשוט דכל הני שנתבארו שהן נחמילין משום דחשובין כמים היינו דוקא אם שהתה העיסה (או החטה שנתלחלה מהם) בלא עסק שיעור מיל. בה"ט סוס"י תס"ו: (לח) **מי** נורה אין נחמילים משום דהוי כדס וליחה סרוחה וא"כ מותר לעשות ממנה עיסה לרפואה. מג"א סוס"י תס"ו: (לט) **חלב** והקוס עיין בדברינו לעיל סימן זה ס"ק זה ענף ט"ו:

(מ) **מי** רגלי בהמה חיה ועוף דינס כמי פירות. ח"י סתם"ז סק"י י"ד וש"ע הרב הרש"ז שם סעיף א'. ועיי"ש עוד בח"י ס"ק הנ"ל מ"ש שם לענין מי השחנה של

של בהמה ועוף יש פלוגתא דיש אומרים דהוי כמ"פ ממש דעכ"פ עם מים ממהר להחמיץ ויש אומרים דאין מחמיץ כלל ע"כ:

(* מו) (אות ק). **קנעביריך** הנמלים בין החטים

וקלת קורין אותו ליבאליקים יש ליתן עליהם דין מ"פ. ועיין בדברינו לעיל סיק"ח סק"ד. ושומים גדולים שקורים (קגאציל) לכאורה יש לומר דדינו כפלפלין או מלח כיון שהוא דבר חריף ומחמם העיסה וכמו כן י"ל לכאורה בצללים גדולים ול"ע עוד בזה ועיין בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף מ"ד ולקמן סק"י סקמ"ז מ"ח מ"ט:

(מו) **קצח** שקורין קימעל אם מותר ליתנו בתוך העיסה עיין ש"ע סתנ"ה

סעיף ו' ובדברינו לקמן סק"י סעיף ז' סקמ"ט נ':

(* מו) **קרירות** עיין בדברינו לקמן בקונטרס מ"פ ענף נ"ג מ"ש שם בזה:

(מח) (אות ר). **רומב** של בשר כיון דמוהל היולא מהבשר הוי

מ"פ וא"כ היה מקום לומר שגם הרוטב הוא כן כשקלט טעם הבשר היטב וא"כ היה מקום

להמליא קולא קלת בחטה שגמולאת בתבשיל של בשר אם ידוע שלא נפלה החטה לתוך הרוטב

קודם שקלט הרוטב היטב את טעם הבשר (וכמו שנסתפק המג"א בחטה שגמולאת במי דבש

המובא בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף ל"ב) אך

מ"מ ל"ע אם יש להקל בזה (אף לפי ספיקו של המג"א הג"ל במי דבש) וגרסה דהיכא דיש

לד להקל אפשר להקל באיסור (משהו) דרבנן. יד

אפרים סתם"ב בליונו על המג"א שם סק"ו ועיין

בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף ל"א (באות א' שבדיפות המקילין שם בנוקשה של מי

פירות עם מים) דב"ש יותר מומחלה מים והשאר מ"פ יש בו כח לחמץ חימוץ גמור עיי"ש במוסגר

בשם הסמ"ג וא"כ יש להתייבש הרבה בזה אם ללרף בזה סברת יד אפרים הג"ל להיתר בגמולאת

חטה בתבשיל של בשר כיון דעפ"י רוב יש רוב מים נגד המוהל והטעם היולא מהבשר ול"ע עוד בזה:

(מט) **ריר** של בהמה היולאת מפיה הוא מחמיץ. ש"ע סתם"ו סעיף ב'.

עיי"ש בח"י ס"ק ד' ה' ובש"ע הרב הרש"ז שם

מייירי השע"ת שם רק בליקער שמחפין אותו על מיני בלילות ליקער דאז מבשלין אותו במים

קודם החיפוי כדי שיהא נוח לחפות בו את המיני בלילות אבל הליקער גופא טרם שמתכין אותו

עם מים אולי יש לו דין מ"פ בלבד גם לדעת השע"ת הג"ל (ובעין זה מלאתי כעת בספר

סמא דחיי (מהרב אבד"ק מיאסקובקא) שכתב שם בסיומן ג' אות יו"ד בפשיטות דמעליך של

לוקער הוי מ"פ ומשום הכי לא יחזיקו קנח של פסח בשק שהיה בו מעליך של לוקער משום

דכשיבא הקמח למים ימהר להחמיץ משים דהוי מ"פ עם מים עכ"ד הרב סמא דחיי הג"ל) ולפ"ז

אם התיכו הליקער על האש בלא מים או שהתיכוהו בתוך שאר מ"פ כגון ביין וכיוולא

וגמולאת שם חטה אינו מחמיץ ואפילו אם בעת עשיית הליקער בהפאצריק (שקורין סאחארנא

זאוארד) נתערב בו מים יש לומר דנשתנה טעם המים מזרייתן וכמו מי דבש ומוי למוקים המובא

בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף כ"ה וענף ל"ב ולע"ע בזה. ואם גמולאת חטה (בקועה)

בתוך הליקער שהותך ואין ידוע אם נפלה לשם עכשיו או אולי היא מונחת שם מוזמן רב

טרם שהותך עיין בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף ד'.

ועיין בתשובה מאהבה דמין ליקער שהמליאו מן המים הנוטפים ומוזלים מן האילנות

הוי מ"פ כמו מלח. והו"ד בא"ח החדש סיתם"ו אות ה' ובספר מוטעמי השלחן שם אות ד':

(נו) **צואה** של חיה ועוף דינה כמ"פ שאין מחמיצין. ט"ז סיתם"ו סק"ד

ומג"א שם ס"ק יו"ד וש"ע הרב הרש"ז שם סעיף א' (ונפ"מ לגמולאת לואה על החטים

או קמח של פסח) ועיין פמ"ג מ"ז שם ס"ק ג' שכתב ג"כ דלואה אדם אין מחמיץ (אך

בח"י שם סק"ד מחמיר בלואה אדם) ועיין עוד בפמ"ג מ"ז סתם"ו סק"ב דלואה הרנגולים

הוי תולדה בפני עצמה [ולכאורה ה"ה לואה אדם ולואה בהמה וחיה. והנפ"מ בזה עיין

בדברינו לעיל סק"ח סק"ט). ועיין פמ"ג א"א סתם"ו ס"ק יו"ד דהא דאמרינן דלואה

הרנגולים אין מחמיץ היינו דוקא בלואה עבה אבל אם יש בלואה לחלוחית משקה הוא מחמיץ

ולכן לריך ליזהר בזה ע"כ. ועיין בחיי"א כלל קכ"ו אות י"א דבלואה רכה בין של אדם בין

בסעיף ד' ה' ובדברינו אי"ה לקמן סיקי"ז
סקל"ז השני ענף א' ב' ג' ד' ריש חילוק בין
אם החטים של ישראל או של נכרי וגם יש חילוק
בין מכה שאין בו סכנה לבין מכה שיש בו
סכנה עיי"ש כל הפרטים שיש בזה ואי"ה יתבאר
עוד בדברינו לקמן סיקי"ז סקל"ז השני ובסקל"ח
שם כמה פרטים לענין רפואה מחמת בפסח:
נא) (אות ש). **שומן** מהותך דינו כמ"פ
בלבד לפי שכתבשל

השומן באלפס ביסול יפה נשרפו המים (שנשאר)
עליו ממי ההדחה שקודם מליחתו ואחר מליחתו)
והלכו להם לגמרי אבל אם נמלאת החטה בתוך
השומן בעת שהוא עדיין בהאלפס שהתיכוהו בו
בין שהשומן עדיין הוא לח וללול בין שהוא כבר
קרוש שם בתוך האלפס (מ"מ) אם התיכו השומן
בתוך הפסח יש לאוסרו מפני שיש לחוש שמא
נפלה החטה לתוכו באלפס (בהתחלת ביסול
השומן) כשעדיין לא נתבשל ביסול יפה (פירוש)
בעוד שהיו בו עדיין לחלוחי מים מהמים שהודח
בהם ואז נתחמלה החטה במהרה קודם שנתבשלה
שם וגאסר כל השומן שבאלפס [והיי"ד כשהאלפס
עומד עדיין על הכירה אלל האש בעת שנמלא
החטה בתוכו אבל אם כבר סלקו את האלפס
מן הכירה (לאחר שכבר נתבשל השומן ביסול
יפה) ואח"כ נמלאת החטה בתוכו אז אין מחזיקין
איסור ממקל"מ ותולין שנפלה לתוכו במקום הב'
דאז כבר הלכו לחלוחי המים ושזב אין מחמין.
מחש"ש סיתס"ב סוכ"ק ו' והוא מדברי המג"א
סיתס"ז סוסק"ה] וכ"ז מיירי כשלא נתנגב
השומן ממי ההדחה קודם ששמוהו באלפס אבל
אם כבר נתנגב לגמרי ממי ההדחה שעל גביו
ואח"כ שמוהו באלפס ונמלאת שם חטה אף
שמקודם היה השומן שרוי כמה ימים במים עד
שנבלעו המים בתוכו מ"מ אין דינו אלא כמ"פ
בלבד בלא מים לפי שהמים הצלועים אין שם
מים עליהם עד שיתגלו וילאו לחוץ ולכן יש להקל
בזה אפילו בנמלאת שם החטה בתוך האלפס
טרם שנתבשל השומן ביסול יפה. ש"ע הרב
הרש"ז סיתס"ב סעיף ע"ו וסעיף י"ז והוא מדברי
המג"א שם סק"ו ומדברי הרב פר"ח. ועיי"ש
עוד במג"א ס"ק הנ"ל ובש"ע הרב הרש"ז שם
סעיף י"ז דבמלה ששורין אותה במים לאחר
אפייתה וסוחטין אותה ממים ואח"כ לשין אותה
בשומן

שם סע"ו דבנותן שעורים לפני בהמתו ומלא בהם
ריר שילא מפי הבהמה לריך לבערם משום דחיישינן
שמא כבר החמילו או שמא יבואו לידי חימוץ
כשישהו שיעור מיל ויעבור צ"י וב"י ואם תאכלם
בהמתו נמלא שנהגה מחמת בפסח (לכן לריך
לבערם) ואם אינו יודע בצירור שיש שם ריר
א"ל לבער את הנותר משום ספק שמא יש שם
ריר משום דאין מחזיקין איסור מספק בד"א
בשאר מיני בהמה כגון סוס וכה"ג אבל פרה
דדרכה להוליא ריר בשעת אכילה לכן גם מן
הסתם שאין ידוע בצירור שיש שם ריר מ"מ
אמרינן דמסתמא יש ריר במה שנשאר מאכילתה
לפיכך יש לזהר ליתן לה לאכול מעט מעט
בענין שלא ישתיר כלום מאכילתה ויש מחמירין
גם בשאר מיני בהמה ליתן לפניהם מעט מעט
וטוב לחוש לדבריהם ע"כ. ועיי"ש עוד במג"א
סק"ג ובפמ"ג א"א שם דאע"ג דיכול אדם לבטל
גם דבר שלא בא לעולם מ"מ בזה אין לסמוך
על הציטול שיבטל את השעורים ויפקיר אותם
קודם שנותן לה לאכול (דנהי דלענין איסור
בל יראה מהני לו הציטול מ"מ) כיון דיש בזה
עכ"פ ספק דשמא יש שם ריר ונמלא נהגה מחמת
בפסח במה שתאכל בהמתו חמץ ולכן טוב ליתן
לפניה מעט מעט שלא ישתיר ע"כ. ואם מותר
ליתן לפני בהמתו לאכול בפסח חטים שיש ציניהם
מלומחים יתבאר אי"ה בדברינו לקמן סיקי"ז
סקמ"ה ועיי"ש עוד בס"ק מ"א מ"ב מ"ג מ"ד
שיתבאר עו"ש בעזהשי"ת כמה פרטי' דדין נתינת
תבוא' וסובין ומורסן לבהמות ועופות בפסח:
(ג) **רוק** של אדם מחמין ואפילו אם רקק דם
(ואע"ג דדם אין מחמין כמבואר
בדברינו לעיל בקונטרס מי פירות ענף ו') מ"מ
אם מללו בשיניו כדרך הרוקקים הרי זה מחמין
לפי שא"א לו בלא לחלוחי רוק. ש"ע סיתס"ו
סעיף א' ובח"י שם סק"ג וש"ע הרב הרש"ז
שם סעיף ב'. ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"ז
שם סעיף ג' שכתב דכיון שהרוק מחמין לפיכך
לא ילעום אדם חטים ויניח ע"ג מכתו מפני
שהן מתחמלות ע"י הרוק שבפיו כששוהין ע"ג
המכה שיעור מיל ועובר עליהן צ"י וב"י.
ואפילו הניחן ע"ג מכתו קודם הפסח לריך להסירן
בשתיגע שעה ו' בערב פסח א"כ כבר נסרחה
עד שנפסלה מאכילת כלב ע"כ. ועיי"ש עוד

בשומן (ועושין ממנה קניידליך או קייזליך) בזה יש להחמיר ולאסור אם נמלאת חטה בתוך הקניידליך לפי שא"א לסחיט המלה כ"כ וגשארז בתוכה מים צעין והוי מ"פ עם מים ע"כ. (ועיין עוד בשע"ת סיתס"ב סקיו"ד מ"ש שם בדין חטה שנמלאת בשומן ובדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף ל"א וענף מ"ח ודו"ק):

נב) קניידליך עוד בש"ע הרב הרש"י הג"ל סי' הג"ל סעיף ע"ז בשם הפר"ח דכ"ז מיירי שנמלאת החטה בהשומן בעת שהוא עדיין בהאלפס שהתיכוהו בו ולכן אם לא נתנגב השומן ממנו ההדחה קודם ששמו השומן בהאלפס יש לאסור אבל אם הוריקו השומן מהאלפס לתוך כלי אחרת לאחר שנתבשל בישול יפה ושם בתוך כלי הב' נמלאת חטה בתוך השומן אז אפילו אם השומן עדיין רותח ה"ז מותר לפי שאנו אומרים כאן נמלאת החטה בתוך כלי הב' וכאן היתה בתוך כלי הב' מכבר עוד טרם ששמו השומן לתוכו ולא היתה מעולם עם השומן בתוך האלפס בעת שעדיין הי' בתוכו לחלוחי המים ועכשיו בתוך כלי הב' אין החטה יכולה לבא לידי חימוץ ע"י השומן שבתוכו כיון שכבר הלכו מהשומן כל לחלוחי המים מאחר שכבר נתבשל בישול יפה בעת שעמד אלל האש בתוך האלפס ע"כ. ועיין במקור חיים סיתס"ב אות ט' דאם נמלאת החטה בפסח בשומן הקרוש בכלי שלא התיכוהו בתוכו יש להקל אפילו יש מים בתוכו אם השומן קרוש מכבר קוה"פ (פירוש מהתחלת ליל א' של פסח) משום דבקרוש לא שייך כבוש אבל אם השומן עדיין רך הוא בפסח יש לחוש לכבוש ע"כ. (ועיין בדברינו לקמן סקיו"ז הקי"ח ענף ה' מ"ש שם) ועיין בפמ"ג מ"ז א' זס"ז סקיו"ד דעגולים שקורין קניידליך שנעשו מומלה מחונה עם שומן אווז ומלח ופלפלין בלי שום תערובות מים כלל ואחר שטגנו אותם עם שומן גחנו אותם בקערה ועירו עליהם רוטב רותח מכ"ר ואח"כ מלאו חטה שנתרככה בתוך קניידל אחד מהם וכתב שם דכיון דלא נילושו בתחלה רק במ"פ אין מחמילין והגם שהיה בתוכם מעט מלח מ"מ כיון שנשתנה לורתו ג"כ אין מחמין ופלפלין בלא מים ג"כ אין מחמין והרוטב שעירו אח"כ על הקניידליך אין פועל (ומבליע) רק כד"ק (כדין עירו ש"יניו מבליע רק כד"ק מעיקר

הדין) וא"כ לא הגיע הרוטב לתוך העגולים ולכן די להשליך אותו העגול שנמלא בו החטה והשאר מותרים אבל אם החטה היא בקועה לידד שם להחמיר משום דאין דרך כ"כ להתבקע מחמת טיגון השומן לכן יש לחוש שמא מעלמא אח"א החטה וכבר נתחמלה החטה במקום אחר ואח"כ נפלה לשם (עיין בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף ג' השני) ואם חתכו הקניידליך לחתיכות קטנות ואח"כ עירו הרוטב רותח עליהם אז יש להחמיר אפילו החטה אינה בקועה רק נתרככה משום דבעירו וכלי שני יש להחמיר אפילו בלא שהיה שיעור מיל עכ"ל דפמ"ג הפמ"ג הג"ל. ועיין עוד בפמ"ג א"א סיתס"ב סק"ו דשם הניח בל"ע אם להקל אפילו בעירו הרוטב על העגולים שלימים ואפילו באין החטה בקועה רק נתרככה דכיון שהקניידליך הם עשויים מחלקים נפרדים יש לומר דהרוטב מולך בכולו ע"כ. ועיין עוד בפמ"ג מ"ז סיתס"ז סק"א בחידושי דינים אות א' די"ל דהחטה לא הוי רק נוקשה אם נתחמלה מכח מ"פ עם מים וא"כ בטילה בששים ע"כ. ועיין בדברינו לעיל בקונטרס מ"פ ענף ל"א:

נג) ישרלים שחורכין אותם ביחד זה עם זה אף אם יולא מים ע"י חוס האור מאחת ע"ג חבירתה הרי זה מותר לפי שמים אלו נקראים מ"פ ואינם מחמילין. ש"ע סיתס"ג וש"ע הרב הרש"י שם סעיף א' ועי' פמ"ג א"א שם סוסק"א דאם יבשו קליות בקדירה ופלעו המים שלהם ואח"כ טחנו אותם ולשו אותם עם מים אחרים ושהה קלת י"ל דגם דיעבד אסור משום דהוי מ"פ עם מים ע"כ (פירוש דבעת שנתייבשו בתוך הקדירה הרי בלעו מומי פליטתן שהם מ"פ ואח"כ כשנתערב בהם מים אחרים בשעת לישה הוי מ"פ עם מים) ועיי"ש עוד בפמ"ג א"א הג"ל דאפילו לייבשם כך בתנור דוז המים שלהם לחוץ מ"מ לדין דלא בקיאינן בלתייתה י"ל דה"ה בזה אין לנו בקיאינן ואסור ע"כ. וכעת נתכדדתי בספר סמא דחיי מהרב אבד"ק מיאסקובקא וראיתי בו בס' ט' אות י"ח שכתב די"ל דדין זה תלוי בפלוגתא האחרונים בדין אם נתייבשו המ"פ אם ממהרים להחמין כשצאו אח"כ נמים ע"כ (ועיין בדברינו לעיל סי' זה סקיו"ד דבה"מ וכעת לריכין ג"כ וכו') ועיין בנע"א סי' ט"ו ודו"ק:

להוכיח דשומן דגיס הוי מ"פ דלא כשזבח
המהר"ם בן נוב"י ז"ל (הנדפס בנוב"ה סיני)
שכתב דאינו בכלל מ"פ כיון דלענין מקוה
נחשב כמים (כדאמרינן מטבילין בעינו של דג)
ע"כ. ועיין פמ"ג מ"ז סיחס"ו סק"ב שהגיה דין
זה בל"ע אס שומן דג הוי בכלל מ"פ:

(נז) **שכר** שפורים יש להסתפק אם מחמין
מג"א סיחס"ב סק"ו (הגם דשכר
בלא"ה הוי חמץ מ"מ יש גפ"מ בנפלה החטה
לשכר בלונן ונטלוה משם תכומ"י באופן שלא
כבלע השכר עדיין בתוך החטה ואח"כ נפלה
למ"פ ובפמ"ג א"א שם ס"ק הג"ל כתב שם
עוד נפ"מ בזה) ועיין פר"ח סיחס"ב אות ד'
שכתב דשכר שמוליאים מיין וכיוצא דבר ברור
הוא שיש לו דין מ"פ במכש"כ מדין יין למוקים
אבל השכר שמוליאים מלמוקים ומגרוגרות
השרוים במים יש לדון לכאן ולכאן ולמעשה יש
להחמיר עכ"ד הפר"ח. ועיין בספר חקד
הלכה דשכר לא הוי מ"פ הו"ד בא"ח החדש
סיחס"ב סוף אות י"ג. ועיין בשד"ח מערכת
חומ"ל סי' י"ג אות ז' בשם מהריק"ם דשכר
היולא מלמוקים השרוים במים דינו כמים בלבד
ולא כמ"פ עם מים. ובשם פני יהושע הביא
שם שלידד להחמיר בשכר דמחמין כמו מ"פ
עם מים. ועיי"ע בשד"ח שם דעיסה שגילשה במ"פ
ונתערב בה שכר לא אמרינן דשכר חס ומחמם
העיסה ע"כ:

(יד) **שמן** מקרי מ"פ. ש"ע הרב הרש"ז סי'
תס"ב כע"ף ב' וכתב שם דה"ה
ני תותים ורימונים ושאר כל הפירות ועיין
שע"ת סתם"ב סק"א מ"ש שם לענין שמן:
(נה) **שמרי** יין הוי מ"פ. ח"י סיחס"ב
סק"ה ועיין בשד"ח מערכת
חומ"ל סי' י"ג אות י"א שהביא בשם בית מאיר
שחולק על הח"י וכן הביא שם בשם ספר דרכי
הוראה. ועיין בש"ע הרב הרש"ז הג"ל כע"ף
ב' שכתב כדברי הח"י הג"ל דשמרי יין הוי
מ"פ אך כסע"ף א' כתב שם דעיסה שנתחמלה
ע"י שמרי יין שנתייבשו השמרים בתנור הרי זה
חמץ גמור וחייבין עליו כרת ע"כ ולכאורה
דבריו סותרין זא"ז אך בשד"ח שם בס' הג"ל
ואות הג"ל הביא בשם גדול אחד ליישב דברי
הרב הרש"ז שלא יסתרו זא"ז וכתב דכסע"ף א'
מיירי הרב הרש"ז בשמרי יין שנתייבשו בתנור
דכבר כלה מהם כל הלחלוות של יין ולש בהם
אח"כ בתערובות מים ולכן הוי חמץ גמור ובה
גם הח"י מודה אבל כסע"ף ב' מיירי הרב
הרש"ז בשמרים לחים שלא נתייבשו והם לבדם
כשלא בהם בלא התערובות מים דינם כמ"פ ואין
מחמילין ובה מיירי גם הח"י עכ"ד השד"ח
הג"ל בשם גדול הג"ל. ועיין עוד בפמ"ג
מ"ז סתם"ב סק"א מ"ש בזה:

(נו) **שומן** דגים עיין יד אפרים סתם"ב
בליונו על המג"א סק"ו שהאריך

קודם מכש"כ [מן] שלא יתנם בכלי שהיה בו דבר חריף אפילו לא היה חמץ מעט:
דעל ידי דבר חריף ממהר להחמיץ. ואפילו הגעלה לא מהני לזה. גם לא יתנם בכלי
נחושת שאינו מצנן כמו שאר כלים:

ו אם רואה שלא יספיקו לו המים שלנו (*) [מן] מותר להוסיף לתוכן שאר מים ובלבד
שיהא הרוב ממים שלנו ויז ולכתחלה טוב שיהא ויז שני שלישים מים שלנו ויש להדר

מעדני שמואל

עכ"פ ללרף לסניף את הסברות המקילין הנ"ל
לענין נידון דידן שלא לאסור עכ"פ בפחות
ממעל"ע ועדיין ל"ע בדבר עכתו"ד השד"ח
הנ"ל בקלרה. ועיין בדבריו אי"ה לקמן קט"ז
אות ל"ז באיזה אופן מהני הביטול בחמין
ואפר קודם הגעלה עיי"ש מה שהבאתי בשם
סמ"ח (*) [מן] מותר להוסיף וכו'. במג"א
סת"ה סק"ט כתב שם הטעם בזה דמשה"כ
י"ל מותר להוסיף לכתחלה משום דכיון דעיקר
הטעם שלריכין ללוש במים שלנו הוא משום
דכשלא לנו הם חמין אבל לאחר שנתערבו
במים שלנו נעשו לוונין וא"כ מותר לזנן
לכתחלה ע"כ ועיי"ש שהניח הדבר בל"ע.
אך בפמ"ג ש"ד יו"ד סיל"ט סק"א כתב
דהעולם נוהגין להקל לבטל לכתחלה מים שלא
לנו במים שלנו ע"כ וכ"כ בש"ע הרב הרש"י
סת"ה סעיף כ"ח אך שסיים שם דמ"מ כל
אדם לעלמו טוב להחמיר ולחוש לדברי המחמירין
(שלא לערב מים שלא לנו במים שלנו) אם
אפשר בקל למלא עוד מים שלנו או שאפשר לו
בקל ללוש ביום אחר קודה"פ במים שלנו בלבד
ע"כ (ועיין בספר מחוקק יהודה שכתב להחמיר
שלא לבטל מים שלא לנו במים שלנו רק
במקום שזאבין מן הנגר אבל לא מהבארות
ע"כ והו"ד בספר סמ"ח סוס"י ד') ועיין
בח"י שם ס"ק י"ז דדיעבד אפילו אם
נתערבו המים שלא לנו בשעת לישה ג"כ
יש להתיר אם יש רוב מים שלנו נגדם.
ועיי"ש עוד ובש"ע הרב שם סעיף כ"ח דה"ה
למים שהוחמו באור ג"כ מהני ליטון כזה
(שנתערבו ברוב לוונין) לכו"ע ומותר ללוש
אפילו לכתחלה כשאין פושרין מעכשיו ע"כ.
עיי"ש עוד בש"ע הרב הנ"ל סעי' כ"ז ובפמ"ג
א"א שם סק"כ מ"ש שם דין חמין שהוחמו
באור ולש בהם קודם שנלעגו או לאחר שנלעגו
מעלמן שלא ע"י חערובות מים לווננים עיי"ש
מ"ש בזה: [וי] ולכתחלה טוב שיהיה שני שלישים
וכו'.

[מן] שלא יתנם בכלי שהיה בו דבר חריף
וכו' ואפילו הגעלה לא מהני
לזה וכו'. עיין בדבריו לעיל סי' זה ריסקי"ג
מ"ש בשם החי"א ועיין בשד"ח מחומ"ל סי'
ז' אות ז' שנשאל בחציות שמוכילים בהם מים
להצטלי בתים של עיר ונודע שלקחו החציות
מהפידוואל של יי"ש (חמץ) אשר החזיקו בהן
יי"ש ונשאל אם מותרים המים לשפות מהם
בפסח וגם אם מותר ללוש בהם המלות ועיי"ש
שהאריך קלת בזה והעולה מדבריו בדרך קלרה
דכיון דכבר נהגו שלא להשתמש בפסח בכלים
שהכניסו בהם יי"ש לקיום ולכן לכתחלה לריך
לרחלם היטב תחלה במים חמין ואפר עד
שיסתלק מהם הריח לגמרי ואח"כ להגעילם
(כמפורש בדברי הלבוש והט"ז סת"א סק"ז)
ובש"ע הרב הרש"י שם סעיף ס"ג) ואז שרי
ללוש במים שנשתמש בהם גם מלות של פסח
ואם הוא שעה"ד שא"א לעשות תקנה זו בשום
אופן לרחלם בחמין ואפר תחלה קודם ההגעלה
נראה לכאורה דיש לסמוך על דעת הסוברים
דלונן לא פלט בפחות ממעל"ע כמבואר (בש"ע
הרב הרש"י הנ"ל סת"ז סעיף ל') ולכן אם
ידוע בבירור שהמים שמוכילים אותם בחציות
הנ"ל אין שוהים מעל"ע בחציות הנ"ל הרי
המים מותרים ואף בדבר חריף לא בעינן
בבוס מעל"ע מ"מ זהו דוקא כשורה דבר חריף
בכלי אז פלט הכלי בתוך הדבר חריף אפילו
בפחות ממעל"ע אבל בגר"ז שמה שמשתמשים
בעת בכלי הוא מים וכל החשש הוא רק משום
שהבלוע שבכלי הוא דבר חריף שהוא היי"ש
בזה נראה דלכ"ע לא הוי כבוס בפחות ממעל"ע
[ואפשר לדמות זה למאי דקיי"ל ביו"ד בסי'
קכ"ב סעיף ג' וכו' עיי"ש ודו"ק] ובפרט
דכבר ידוע דיש הרבה פוסקים שסוברים דלא
אמרינן כבישה כלל להפליט מן הכלי אפילו
בכבוס מעל"ע ואף דנקטינן להחמיר בכבוס
מעל"ע גם לענין להפליט מן הכלי מ"מ אפשר

אם אפשר לשאוב את המים שמוסיפין ויטן מתוך פלומפף או שאר באר מכוסה שאי
השמש באה על המים :

ח' כשאופין ביום ראשון צריכין לשאוב ביום ה' בערב כי ביום ערב שבת וכו' א"א
לצמצם בין השמשות ובשעת הדחק ולא שאב ביום ה' ישאב וכלו בערב שבת לאחר
מנחה [כן] או בשבת ע"י עכומ"ז :

מעדני שמואל

סקי"א ובפמ"ג א"א שם ס"ק הג"ל דדין מים
המכונסין במקום כזה שהדין מפסיק ביניהם
לקרקע וגם למעלה הוא מכוסה : [כ] א"א
למלאם ביה"ט . העטם בזה משום דאין שבת
מכין ליו"ט ולכן לריך לשאוב כליל ה' . מג"א
סיתג"ה סק"ד . ועיי"ש בשע"ת ס"ק ד' דמי
שרולה לאפות ביום א' משום שביום א' הוא
ביתרון הכשר כי השלחן והכלים נקיים ביותר
מפני שבמול"ש רוחלין הכל היטב וגם העוזרים
בלישה ובגילגול ידיהם מתקדרין ומחליפים כח
ע"י ששבתו ונחו ביום שבת וא"כ הרי זה נקרא
לורך מלוא ולכן יש להקל ולהתיר להישראל לשאוב
בעלמו מים בע"ש אפילו כבר הגיע זמן ביה"ט
כיון דאיסור הכנה משבת ליו"ט אין בו איסור
אלא משום שבות דרבנן וללורך דבר מלוא מותר
לעשות שבות דרבנן בביה"ט ע"כ . (ועיין
בספרי מג"ש סיע"ה סק"ב) ועיין בדברינו לקמן
סי' זה סק"ב בשם הרב הרש"ז דבמקום שילטריך
להוליך המים דרך רה"ר גמור אין להקל בזה
לשאוב בביה"ט של ע"ש אפילו ע"י נכרי :
[כא] בערב שבת לאחר המנחה . פי' מצעו"י
קודם ביה"ט . מג"א סיתג"ה סק"ד : [כב]
או בשבת . פירוש ביה"ט (של ע"ש או של
מול"ש) מג"א סיתג"ה סק"ד . ועיי"ש בפמ"ג
א"א סק"ד דיותר טוב לשאוב ע"י עכו"ם
בביה"ט של ע"ש מביה"ט של מו"ש . ועיי"ש
בשע"ת סק"ט דגם למלות מלוא מותר ליקח
המים הללו שנשאבו ע"י עכו"ם כיון דהישראל
עומד ע"ג ושומרם . ועיי"ש עוד במג"א סק"ד
הג"לובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף י"ג י"ד דאם
שכח ולא שאב [ע"י עכו"ם] בביה"ט (או אפי' אם
עדיין היא ביה"ט רק שילטריך העכו"ם להוליך
המים ביה"ט דרך רה"ר גמור) אז יותר טוב ליקח
המים שאובין שביתו שנשאבו בע"ש מצעו"י
אף שלא נשאבו לשם מלוא כיון שא"א צענין
אחר ע"כ . והיינו שהוא באופן שאין בהם
שום

זכו' . כן משמע לכאורה במג"א סיתג"ה סקט"ו
דרק לכתחלה צענין שני שלישים אבל דיעבד
סגי במשהו יותר אך בפמ"ג א"א שם משמע
דגם דיעבד יש להחמיר כשאין שם שני שלישים
מים שלנו (ועיי"ש עוד בפמ"ג הג"ל אם מותר
לצטל גם ביו"ט מים שלא לנו במים שלנו או חמי
האור ברוב מים לוונגים) ועיין פמ"ג א"א סיק"ם
פוס"ק ז' דבאם נתערב מעט מים שלנו במים
שלא לנו י"ל דצענין אח"כ רוב מים שלנו נגד
כל המים משום דכבר נתחממו גם אותם מעט
מים שלנו שנתערבו בראשונה ע"כ : [יח] שני
שלישים מים שלנו . עיין בשד"ח מחול"ל סי"ב
אות וא"ו בשם ספר חמדת משה (להרב המו"ץ
מלארז) שחקר שם אם מותר להוסיף בכל פעם
ופעם מים שלא לנו לצטלן ובכל צתי האפיה
נוהגין היתר בזה דלכאורה י"ל דבכל פעם
שיהיף מים שלא לנו יש כנגדן רוב מים
ש' לנגנו וקמא קמא דמטו נעשו לוונגים או י"ל
להיפך דכל פעם שניתוסף מים שלא לנו חוזר
וגיער חימום המים ואסור . ועיי"ש מה
בהאריך קלת בזה ומסיק שם דאם אחד עבר
ועשה כן (והוסיף בכל פעם מים שלא לנו)
אפילו במזיד מותרין העיסה והמלות אבל
להתיר לכתחלה ולצטל ע"ז האופן ל"ע ובפרט
בדורות הללו שיוכל ח"ו להצטל כל תורת מים
שלנו ובתחלת אפיית המלות ישאבו חבית אחת
ואח"כ יבואו להוסיף בכל שעה לכן לדינא אין
להורות להקל לכתחלה עכמוד ועיין בא"ח
החדש סיתג"ה אות ב' בשם תשובת תועפת
דאם דדין שאפו המלות ולא היה בהם מים שלנו
דק שלישי ומסיק שם דמותרין המלות דיעבד :
[יט] מתוך פלומפף וכו' . עיין פמ"ג א"א
סיתג"ה סקי"א דפלומפין אעפ"י שמכוסים מכל
לד בכ"ז נריך לשאוב מהם ביה"ט ובשעה"ד י"ל
היחיל ואין השמש מכה עליהם ביום שרי דיעבד
בגל המהגת י"ב שעות ול"ע ע"כ ועיי"ש במג"א

מן אין לשפוך את המים וכן מפני המת ולא מפני התקופה שנאמר (כז) שומר מצוה לא ידע דבר רע ומ"מ לכתחלה כשיודע שהתקופה תיפול וכה יניח בתוך המים חתיכת ברזל

מעדני שמואל

שם חשש חימוץ והוא פשוט : [כג] מפני המת ולא מפני התקופה . (א) עיין בט"ז סתנ"ה סק"ג ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ט"ו עז דברים שנשאבו ללישת המלות מלוא אין לשפוך אף אם אפשר לו למלוא מים אחרים ואפילו אם רולה להחמיר על עלמו לשפוך ג"כ לא טוב הוא עושה מפני שנראה כמזלזל במאמר הכתוב שומר מלוא לא ידע דבר רע (ועיי"ש בפמ"ג מ"ז סק"ג דמ"מ מי שלבו נוקפו יכול לשפוך אם יש לו מים אחרים ע"כ). (ב) אבל מים שנשאבו ללישת המלה שאינה של מלוא הגם שזה ג"כ א"ל לשפוך המים משום דגם בזה שייך שומר מלוא קלת ושומר פתאים ד' אך מ"מ אם רולה להחמיר על עלמו ולשפכם הרשות בידו מפני שהוא קרובה לדבר הרשות וגם נכון לשפכם אם אפשר לו בקל למלוא מים אחרים שלנו או שאפשר לו בקל ללוש ביום אחר במים אחרים שישאב בבית"ש שלפניו ע"כ (ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן שם אות ז' דלפי הטעם המוזכר בט"ז שלא לשפוך המים שאינם של מלות מלוא משום דשומר פתאים ד' וא"כ ת"ח יש לו להחמיר בזה משום דלגבי ת"ח י"ל דלא אמרינן שומר פתאים ד' ע"כ). (ג) ועיין בספר סמד"ח סי' ד אות כ"ג דנראה לו שאלל האופים שהמה אופים בכל יום להרבה בני אדם ויש כמה אנשים שאופים המלות שלהם לקיים בהם גם אכילת מל"מ לכן אין לשפוך המים אפילו אפשר בנקל בלעד מטעם דלעיל שלא יהא נראה כמזלזל במאמר הכתוב שומר מלוא וכו' שהרי ע"כ צעת השאיבה אומרים לשם מל"מ ע"כ. (ד) ועיין בח"י סיתנ"ה סק"ז דמשמע מדברי' שם דגם בשאר ימות השנה א"ל להחמיר במים של מת או תקופה אם א"א לו בקלות להיות בלא אותן מים. (ה) ועיין בתשובת לב חיים ח"ג סיקט"ז דהחמיר במים של מת אפילו אם המת ילא נשמתו בשבת מ"מ אם לא נשאבו לשם מל"מ כתב דאסור ללוש בהם וכתב שם עוד דלא סמכין על שומר מלוא וכו' רק בא"א להשיג מים שלנו אחרים ויתבטל המלוא לגמרי עי"ז אבל אם אפשר להשיג

מים אחרים לא סמכין על שומר מלוא וכו' והמעתיק שבספר נשמה כל חי החמיר ביותר וכתב דיותר טוב ללוש אפילו למלות מלוא במים שלא לנו מליקח מים שלנו שהיו בשכונת המת שיש בהם חשש סכנה עכמו"ד והו"ד בא"ה החדש סימן תנ"ה אות ו"א. אך כמדומה לי שהעולם נוהגים להקל בזה ללוש מלות במים של מת וכן מבואר בח"י סימן תנ"ה סוס"ק ז' דהמונהג להקל בכל ענין . [ועיין בשו"ת המנחה שבסוף ספרי מנ"ש (דף קע"ה ע"ג) אות א']. (ו) ועיין עיקרי דינים חאו"ח סימן י"ט אות כ"ו דהא דאמרינן דאין לשפוך מים שלנו מפני התקופה או מפני המת היינו דוקא כשאותן המים הן של מלוא דהיינו ששאבום מצעו"י לשם מלוא ונמלא שנתקדשו המים בכלי לשם מלוא ולכן אם אח"כ מת שם מת או נפלה התקופה מותר להשתמש בהן למלות מלוא משום שומר מלוא וכו' אבל אם לא נתקדשו המים עדיין בכלי לשם מלוא כגון שלא שאבן לשם מלות מלוא ונפלה התקופה או מת שם מת והא רולה אח"כ ללוש בהם מלות מלוא בזה אמרינן דחמירא סכנתא משום דלא אמרינן שומר מלוא וכו' כק כשתקדים המלוא לחשש סכנה ע"כ : [כד] שומר מלוא וכו'. עיין פמ"ג מ"ז סימן תל"ג ס"ק ז' דגם במלוא דרבנן שייך לומר בו דשלוחי מלוא אינן ניזוקין ע"כ ועיין בספר סמא דחיי סימן ד' אות כ"ד בשם הא"ר בשם מע"ל ובשם מחוקק ביהודה דאם לא שפכו המים (שלנו) מחמת תקופה או מת ולשו בהם מלות לשם פסח אין לאכול מאותן המלות רק בתוך הפסח ולא קודם"פ ע"כ והרב סמא דחיי הי"ש שם דמ"מ מה שנשאר מהמלות אחה"פ מותר לאוכלם כיון דכבר חלה עליהם הקדושה (וכמו במים של שבת המבואר ביו"ד סימן של"ט) ועיין עיקרי דינים חיו"ד סימן י"ד מ"ש בשם לרור הכסף עכ"ד הסמא דחיי הנ"ל : [כה] יניח בתוך המים חתיכת ברזל וכו' שלא ילערך אח"כ להכניס את היד. הטעם בזה מפני שהיד מחמם את המים . מג"א סימן תנ"ה ס"ק ע"ו . ועיין

קמן ונקי כמו מחט והוא תלוי בחוט שלא יצטרך אח"כ להכניס את היד לתוך המים ליקח אותו אלא וכו' ימשכו עם החוט [תנ"ה]:

ק' דיני הדישה ואפיית המצות וכו' מ"ו סעיפים:

א' [וא] תנור שאפאו בו חמץ [ב] כשרוצה לאפות בו מצות [ג] צריך להכשירו ע"י ליבין באור דהיינו שיסיקו כל כך [ד] עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו. כי בפחות מזה לא

מערדני שמואל

הסקתו וגם (ע"ז שהוא רעוע) לא יגרף בהרחת את הגחלים עפ"י כל התנור וגם לא יטיח היטב כראוי ע"כ: [ב] כשרולה לאפות בו מצות וכו'. ומנהג טוב לסוד את הקטף כיון שכל השנה מנפין בה קמח והאבק הוא בכל הקטף למעלה ולמטה ויש לחוש שלא יפול לתוך המלה. ועכ"פ לריכין ליהרר לגרר מה שעל הרער (לפי הנראה שכוונתו הוא במה שקובין קוימען) וכן במקום שמניחין המלות ועכ"פ יפסיק בצגד נגד המלות שלא יגעו בכתלים. סמא דחיי סימן ואל"ו אות י"ד. (וכדברי הרב סמא דחיי הג"ל משמע ג"כ בש"ע סימן תמ"ב סעי' ואל"ו עיי"ש) ועיין בדברינו לקמן סימן קט"ז סעי' י"א ס"ק נ"א הא"ך לריכין להכשיר שולחנים וסידות של כל השנה אם רולה להניח בהם מלות יעוי"ש מ"ש שם: [ג] לריך להכשירו וכו' עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו וכו' עיין פמ"ג א"א סימן תס"א ס"ק א' דתנור שהוא מאבנים לחוד בלי שום טיט מפילה אפילו אם בלע ע"י אש ממש מ"מ אם מכשיר קודם הפסח די לו מדינא בהעגלה לחוד (למאן דאמר דחמץ מיקרי היתירא בלע. ועיין בדברינו לקמן סימן קט"ז ס"ק כ"ג) ואל"כ יש ללמד בו להקל אפילו אם לא הלכו הגחלים ע"פ כולו כיון דהשלהבת הוי עכ"פ בליבון קל ולא גרע מהגעלה ע"כ: [ד] עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו. עיין בהגהות הגאון מהרש"ם הכהן מברעזאן סימן תס"א אות ה' בשם כתבי הרב בעל דעת קדושים על דבר המעזיבה שע"ג התנור (ובמדינתנו קורין אותו פעקיליק) שהוא פתוח לאויר ובכל השנה המנהג להעמיד שם תבשילין (שהיד סולדת בהם) ללורך סעודת ליל שבת וכדומה ושם אי אפשר להכשיר עד שיהיו ניצוצות ניתזין כמודע לכן אם אין הטוח שמטיחין שם בטיט עב כעובי אלבע לריכין עכ"פ להשגית בההכשילין

ועיין פמ"ג א"א שם ס"ק ח' דמשמע מלשוננו דהמנהג להניח הברזל על גבי הכלי ולא בתוך המים. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סימן תכ"ח אות י"ב מה שהאריך בזה בענין התקופות ובסוף האות סיים שם ג"כ דעכשיו המנהג שאין מותנים הברזל לתוך המים אלא מניחים הברזל ע"ג הכלי מלמעלה וכתב ששמע בשם הגאון ה"ר שלמה קלוגער מבראד שאמר דלפי"ז אם מונחים המים בתיבה שהדלתות שלו תלוים בלור ברזל או שסגור במנעל של ברזל או שעומדים המים בבית שהדלתות והחלונות קבועים בברזל או שהגג של ברזל או שתקוע במסמורות של ברזל יש לך להקל נגד התקופה כ"ז שמע בשם הגאון ה"ר שלמה קלוגער הג"ל. אך הגאון מהרש"ם מברעזאן הג"ל סיים ע"ז שאינו יודע אם השמועה היא אמת וגם קשה לסמוך ע"ז בדבר שיש בו חשש סכנה ול"ע ע"כ. ועיין בתשובת שם אריה חיו"ד סימן כ"ה מ"ש שם לענין התקופות הנהוגים: [כו] ימשכו עם החוט. עיין דרכי משה סימן תנ"ה אות ז' דטוב להוליא הברזל מין המים תכומ"י לאחר שנפל התקופה משום דיש לחוש שמא יתחממו המים מן הברזל ע"כ:

ק"י [א] רמב"ם וכו' לריך להכשירו.

עיין בדברינו לקמן סימן

קט"ז סעי' ואל"ו (ענף א' ב' ג') מ"ש שם לענין דיעבד אם נשתמש בפסח בתנור שלא הוכשר כדינו. ועיי"ש עוד בס"ק ז' מ"ש שם לענין תנור קמן שע"ג תנור בית החורף שקורין קאכלען. ועיין בס' סמא דחיי (מהרב אבד"ק מיאסקובקה) בסי' ואל"ו אות י"ב שכתב דנראה לו דתנור הגוטה ליפול אין מועיל לו ליבון משום דחיישינן שמא יחוס שלא יבקע התנור (מחמת שהוא רעוע) ויפול על ידי הליבון ועיי"ז לא יכניס כ"כ עלים ללורך

הוי ליבון גמור וצריך לייזהר וכן שילכו וכן הגחלים וכן על פני כולו וכן ושוב וישר הוא וכן לגורפו
מעדני שמואל

בהכשילין שמעמידין שם בפסח שלא יהא שם
שום ליחות ויען שקשה לסמוך ע"ז לכן לריבין
לדקדק לטוח שם בטיט עד כעובי אגבע ע"כ:
[ה] שילכו הגחלים ע"פ כולו. (א) פירוש שאין די
להכשירו בלהבה בלבד לפי שכמו שכל השנה
כשנאפה חמץ בתוכו הוא בולע ממש ע"י גחלים
(שמפזרים אותם ע"ג התנור קודם האפייה) כן
הוא פולט את החמץ ע"י גחלים. ש"ע סימן
תס"א סעי' א' וש"ע הרב הרש"ז שם סעי'
א' (ב) ועיי"ש עוד במג"א ס"ק א' ובש"ע
הרב הרש"ז שם סעי' א' דאם לא כיון להתירו
ללורך הפסח ע"י היסק זה ואנו מוסופקים אם
הלכו הגחלים ע"פ כולו יש לאסור אפי' בדיעבד
אח"כ הסיקוהו כמה פעמים קודם הפסח דאז
יש להתיר עכ"פ בדיעבד (את המלות שאפה
בו) אפילו אם לא נהנין להתירו בהסקות אלו
ללורך פסח משום דכיון דהוסק כמה פעמים
קרוב הדבר לומר שהיו גחלים ע"פ כולו פעם
במקלת זה ופעם במקלת זה ע"כ (ג) (ועיין
מ"ג א"א סיתס"א סק"ג דאם התנור לא היה
ב"י מצליעת החמץ בשעה שאפה בו מלה קודם
הפסח יש להתיר אפילו לא הלכו הגחלים ע"פ
כולו בשעת ההיסק שקודם האפייה כיון שהצטין
נודחי נשרף והצליעה הרי היא לפגם. ועיי"ש
עוד שהניח בל"ע אם לאסור במקום הפסד
אפילו כשהיה התנור ב"י לדעת האומרים
וחמץ מיקרי היתירא בלע (כמבואר בדברינו
א"ה לקמן סיקט"ז סק"ג) (ד) ועיי"ש עוד
במג"א ס"ק א' דאם רולה להכשיר התנור מבשר
לחלב ג"כ יש להחמיר לכתחלה שיכוין להכשירו
באופן שילכו הגחלים ע"פ כולו אך בדיעבד
יש להקל במבשר לחלב אפילו אם לא כיוון
שילכו הגחלים ע"פ כולו משום דהיתירא בלע
משא"כ בחמץ ע"כ (ועיין בדברינו לקמן א"ה
סיקט"ז סק"ג) (ה) ועיין פמ"ג א"א סיתס"א
סוסק"א דאם הסיק התנור והלכו הגחלים בחליו
ועל חלי השני יש ספק אם הלכו הגחלים שם וכ'
דיש לומר דשרי משום ס"ס שמוא הגחלים הלכו
ע"פ כולו ושמוא אין ביטול ואפייה מפעפע
בכולו ע"כ: [ו] הגחלים ע"פ כולו. עיין בספר
סמא דחיי הג"ל סי' ו' אות ה' דלא מועיל ליבון

ולנקותו היטב אחר ההיסק ולהטתין עד שיצטנן קצת ו' ואח"כ יאן יחזור ויב' ויסיקהו
לאפיית המצות ולא מיד אחר הליבון :

ב' יאן יש נוהגין ויד' לטוח את התנור בקרקע חדשה כדי שלא יצטרכו להכשירו ע"י היסק
מעדני שמואל

וכאב ללמד זכות ע"ז משום שעכשיו חופים
בהיסק זה כל היום וע"כ לריכין להסיק התנור
יפה כדי שיחזיק חומו כל היום וגם עכשיו
פעושין ריקין דקין ובמעט (זמן) חוס שמחזיקין
חיתן בתנור הם נאפות על כן אין שייך בהם
החשש (המבואר בס"ק שאח"ז) אבל ליחיד
בביתו שאופה רק לבג"ב יש לנהוג לעשות שני
הסקות (וכמבואר בפנים) ע"כ : [י] ואח"כ
יחזור ויסיקהו . הטעם בזה שאם לא יסיקהו
שנית אלא יאפה בו מיד לאחר שגרף הגחלים
אחר ההיסק הא' וכן אם לא ימתין בין היסק
להיסק עד שילטין קלת אז יש לחוש שמא לא יסיקנו
היטב כ"כ בהיסק הא' שמוסיקו להכשירו לפי
שיתירא שלא ישרפו המלות שיאפה בו אחר
פהיסק הא' או אחר היסק הב'. מג"א סיתס"א
סק"צ וש"ע הרב הרש"ז שם סע' ג' . ועיין
ח"י שם סק"ד דאם שכח להסיק התנור בעיו"ט
וגריך להכשירו בזיו"ט מותר לעשות הכל בהיסק
החד כדי שלא לעשות הצערה שלא ללורך יו"ט
רק שיסיק היטב שילכו הגחלים ע"פ כולו ע"כ.
ועיין פנו"ג מ"ז שם סק"ד דבדבר שאינו אסור
אלא משום חומרת מנהג וכיוצא כגון כלי שאין
בו אלא בליעת נ"ט בר נ"ט וגם אב"י או משהו
ורוח או בליעה מכלי שני וכל כיוצא בו אין בו
משום תיקון כלי בזיו"ט ומותר להכשירו אפילו
בזיו"ט של פסח ע"כ . ועיין בספרי מכיו"ט
סיל"ח סקל"ח : [יא] יחזור ויסיקהו . עיין בש"ע
סיתס"א סע' ז' ובש"ע הרב הרש"ז שם סע' ו'
ד' דאם רולה לאפות על כלי שמוסיקין תחתיו
מלמטה ואופין על גבה מלמעלה לריך ליוהר
להסיק תחתיו תחלה עד שיהא מרותח היטב
ואח"כ ידביק הפת על גבו מפני שאם ידביק
הפת מתחלה ואח"כ ירתחנו יש לחוש שמא
קודם שיהא מרותח היטב תחמין הפת ואם
אפשר לו נכון להחמיר אפילו בדיעבד שלא
לאוכלו בפסח אם עבר והדביק ואח"כ הרתיח
ע"כ ועיין לקמן בדברינו סי' זה סע' יו"ד
סוס"ק ע' מ"ש שם בשם ספר נזירות שמשון :
[יב] ויסקהו לאפיית המלות . עיין בא"א מהגה"ק
דכתשמישו

מבטשאטש שנשאל אם מותר להסיק ללורך
אפיית המלות בעלים שעשו עליהם מאלטן וכתב
שלא נראה לו להתיר (להסיק בעלים כאלו) כ"א
ללורך הכשר התנור וגם זה באופן שישיגו
היעב שהגחלים ילכו ע"פ כולו לאחר שכבר כלו
העלים וגשרפו לגמרי בהחלט ולא נשאר בתנור
שום מקום שימלא באור (שקורין האליוועשקין)
שום בו ממש מעלים (ואחר כך ע"י שמתקטמין
הגחלים נעשים חללים רבים בעת שכלה העץ)
ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתס"א אות ח' :
[יג] יש נוהגין לטוח את התנור וכו' . עיין בספר
סמך"ח (מהרצ אבד"ק מיאסקובקא) בסימן וא"ו
אות ד' דיש להטיח כל התנור קודם הליבון
משום דכיון דיש טפילה על התנור הוי ככלי
חרס שיש אומרים שלא מועיל בו כ"א הסקה ג'
ימים וכן בהרער (כפי הגרסה כוונתו על לך
הפנימי של הקומען או אולי כוונתו על מה
שקורין חייוילא) לריך לטוח גם מה שלמעלה
משום דבולע מזיעת החמץ ע"כ (ועיין מג"א
סיתס"א ס"ק ד' ובפנו"ג א"א שם) . והגה
אם כוונת הרב סמך"ח הנ"ל על לך הפנימי של
הקומען למעלה שלריך לטוח שם בטיט יש
לעיין עוד בזה דאפילו אם נאמר דדופני
הקומען למעלה היס"ב בעת שמגיע הזיעה
לשם ובולעים מזיעת החמץ מ"מ י"ל דמקום ההוא
נכשר ממילא ע"י השלהבת שעולה מהתנור דרך
הקומען בעת שמכשירי אותו וכבכו"פ וגם בלירוף
הסברא ש"ל בזה דהבליעה כבר נפגם ונפסל
מאכילת כלב מהאפר הדבוק בשם למעלה אך
מ"מ נכון לכבד במכבדת את כל האפר משם
למעלה בלד הפנימי של הקומען עד מקום
שידו מגעת : גם מ"ש הרב סמך"ח הנ"ל דיש
להטיח כל התנור קודם הליבון וכו' הנה לפי
סברתו זאת לריכים עכ"פ לדקדק שיהא הטוח
כעובי אלבע בכל המקומות שבתנור מצפנים
ובאם שאיננו עב בכל מקום כעובי אלבע אז
נכון יותר ללבן התנור קודם הטוח ולא אחר
הטוח כדי שלא יהא הטוח הפסק בין האש והגחלים
ובין גוף התנור שנסתמש בו החמץ משום
דכתשמישו

[טו] שהחמץ הבלוע בגגו ובקירותיו הוא נפלט ע"י ליבון מהשלהבת שמסיקין לאפיית המצות. ומנהג יפה הוא. ובלבד שיטוחו אותו [טז] בקרקע עבה ויין כעובי אצבע או יותר ע"פ כולו. אבל טוח מעט אינו מועיל כלום (תס"א):

מעדני עימור

מהני מידי במה שהופכין אותו ללורך פסח וכו'. דמי לטוח שמטיחין בטיט חדש עליהם כעובי אלבע דמהני משום דשם הוי כמו מדופן לדופן כיון שלא היו מחוברין יחד בעת הבליעה עכ"ד. ועיין מג"א סיתם"א סק"ד ובפ"ג ח"א סיתם"א סק"א: [טו] שהחמץ הבלוע בגגו וכו'. פירוש ע"י הזיעה שעולה מהקדירות שמבשלין שם בתוך התנור צאמלע השנה עי"ז נבלע החמץ גם בגגו של התנור אל"ף שע"י הליבון מהשלהבת בעת שמסיקין התנור הוא נפלט. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם הכהן מברעזאן בס' תס"א ח"א ח"א' בשם הב"מ דבתנור שאין מבשלים שם קדירות בשום פעם רק שאופין שם פת אין לחוש לזיעה בלד מעלה (ודלא כמג"א בסיתם"א סק"ל) ע"כ: [טז] בקרקע עבה כעובי אלבע. היינו כרוחב אגודל. פמ"ג ח"א סיתם"א סק"ב. ועיין בתשו' ח"ס סק"ל לענין הרערין של חרם דלא מהני לטוח בטיט בלי הסקה על סמך היתר דאין בלוע יולא מדופן לדופן משום דנעשה גולם אחד ודופן אחד הוא ולא מהני טיט כ"א ברערין של מתכת דאינו מתחבר יפה או ברער של חרם להניח עליו ברזל (דאז הוי כשני דפנות) אבל לא בטיט לשל חרם ומ"מ מתיר ע"י היסק קלת בגחלים תחלה ואח"כ לטוח עליהם טיט ע"כ ומוזבא בא"ח החדש סיה"א ח"א ח"א' ו' ח"א ח"א' ג' בשם הח"ס הג"ל דעל פני הכירה (שקורין פראפיטשיק) לריך להטיח בו עכ"פ כעובי אלבע וטוב שיסיקו קלת ע"י גחלים תחלה שלא ישאר שם שום בעין ואח"כ יטח עליו מלמעלה ע"כ. ועי"ש עוד בשם הרב בית שלמה דלריכים ליהרר שלא לערב מלואת הבהמה בתוך הטיט ע"כ: [יז] כעובי אלבע וכו' אבל טוח מועט אינו מועיל כלום. עיין פמ"ג ח"א סיתם"א סק"ב דבדיעבד אם לא טחו את קרקע התנור מצפנים רק בטיחה מועטת והשתמש שם בפסח יש ללמד ולהתיר משום דהבליעה הנפלטת דרך הטיט הוא נוטל"פ מחמת האפר שע"ג קרקע התנור ועיין

דכתשמישו כך הכשירו וכמו שבליעת החמץ לתוך התנור היה שלא ע"י הפסק שום דבר אחר בעולם כמ"כ לריך להיות הפליטה שיגע האש והגחלים בגוף התנור שלא ע"י הפסק ד"א וק"ל (ועיין בדברינו לקמן הקט"ז סק"ל) ובאמת על דבר זה אני מלמער כל ימי במה שנהגין העולם לטוח התנור בטיט קודם הליבון ואינם מדקדקים שיהא הטוח עצ בכל מקום כעובי אלבע משום דסומכים על הליבון שילבנו את התנור אח"כ ולפי דברינו הג"ל הרי במקום שהטוח אינו עצ בכל מקום כעובי אלבע אז נכון (ואפשר גם חיובא איכא) שלא לטוח כלל בטיט קודם הליבון ואם ירלו לטוחו גם בטיט אזי יטוחו אחר הליבון והעולם אין נוהרים בזה ועיין בדברינו לקמן סי' זה סוס"ק ט"ז מ"ש בשם הח"ס ודו"ק: [יד] לטוח את התנור בקרקע חדשה. עיין בספר סמדר"ח הג"ל סי' ו' אות ט' שכתב דהעמודים שהרער (פירוש הקומען) סמוך עליהם צין שהם של ברזל צין שהם של עץ לריך להטיחם סביבם כעובי אלבע ויהא קש גילוש עם הטיט שיוכל להחזיק את הטיט סביב שהרי כל השנה נוגע בהם פת חמה וגם הם חמים ועכשיו יגעו המלות ע"כ יש לטוחם כנזכר לעיל (ועיין במפתחות) ואפילו אם יכוונו שלא יגעו בהם המלות לא מהני מפני שרוב הפעמים נוגעים בהם המלות בלי כוונה ע"כ. ועי"ש עוד באות יו"ד דהכירות (שקורין פראפיטשיקים) שהם מורולפים בלבים לא מועיל בהם מה שהופכין את הלבנים הישינים ללורך פסח על ג' השני משום דהלבנים יש להם דין כלי חרם וא"כ אם נשפך עליהם (איסור רותח צאמלע השנה או) חמץ רותח אי"ל תקנה בהגעלה ואפילו אם הלבנים אינם לרופים בכבשן (וא"כ י"ל דיש להם דין כלי אדמה דמהני להם הגעלה מ"מ הבליעה עכ"פ הולכת בהם מעבר אל עבר ועוד) דכיון שמסיקין עליהם באש בשאר ימות השנה ללורך אפייה הרי הם נעשים עי"ז כלרופין בכבשן וע"כ לא

ג' אין דשין ואין עושין את המצות וכן אלא בבית מקורה ויט' ולא כנגד חלון פתוח אפילו אם אין החמה זורחת שמה. אבל וכן אם החלונות נעולות ויש בהן זכוכית מותר אם אין החמה זורחת שמה (כלא וכלא) אם החמה זורחת שמה לא מהני חלון זכוכית אלא צריך מעדני שמואל

להחמיר שלא ללוש. עוד הביא בא"ר בשם רבינו ירוחם דכלש תחת חויר הרקיע במקום לל מ"מ אסור ללוש עכ"פ סמוך לשמש (ודלא כהה"י המוצ' בדברינו לעיל בש"ק שלפנ"י במוסגר הראשון) ע"כ: [כ] אם החלונות נעולות ויש בהן זכוכית מותר אם אין החמה זורחת שמה. הנה בח"י סימנ"ט סק"ד משמע דאפילו בחמה זורחת בתוך הזכוכית מותר וכתב שם דאע"ג דגבי מים שלנו שמוליך אותם תחת חויר הרקיע לא מהני אם הם מכוסים בתוך כלי זכוכית הם שאני משום דאלל המים אמרינן דכיון דזורח השמש תוך הזכוכית מצעיר יותר משם מגולים ע"כ ועיין בש"ק שאח"י: [כא] אבל אם החמה זורחת שמה לא מהני חלון זכוכית. עיין בדברינו לעיל בש"ק שלפנ"י מ"ש בשם הח"י דגם בחמה זורחת בתוך הזכוכית מותר וכ"כ הרב הרש"י בש"ט שלו סימנ"ט סעי' ה' דבחלון הסתום בזכוכית מותר ללוש כנגדו אעפ"י שהשמש זורח שמה והבין כן בדברי הח"י (עי"ש בליונו שעל הגליון ורק שסיים שם דמ"מ לריך לזוהר שלא תתחמם העיטה) אך בפמ"ג א"א שם סק"א הניח בל"ע משום דיל דכל שהשמש זורחת שם אסור ללוש כנגדו אף אם החלון סתום בזכוכית ואף בסיבבה החמה לדרוס ראוי להחמיר משום דיש לחוש שמא יהא יום המעונן והוי ככוליה שמשא ע"כ. וכן כתב הרב דברי מנחם בשם החמד משה דאף נגד חלון של זכוכית אין ללוש והו"ד בשד"ח מחמו"ל סימן י"ג אות ה' וכן הביא שם בשם ספר לב חיים (ורק ביום המעונן התיר שם אם לאו נגד חלון המכוסה בזכוכית) ובשם חק יוסף הביא שם דאדרבא עינינו רואות שמעציר יותר ע"י זכוכית וכן הביא בספר ח"ח החדש סימנ"ט אות ג' בשם יפה ללב שכתב דעינינו רואות שכמה בני אדם מדליקין (הפיפא שקורין לילקא או ליגאיויר) ע"י כלי זכוכית שנותנים נגד השמש כשהשמש חם מאוד והיא בוערת ע"כ וכן הביא במחש"ס רסימנ"ט בשם הח"מ וכן פסק בספר סמד"ח בסימן ח' אות ה' וכדברי המחבר בעל קלוש"ע כאן

(ועיין בש"ט יו"ד סיל"ה סעי' ד') ולגנו של התנור מופנים מהני ליבון השלהבת משום דכזכ"פ ע"כ. (ועי"ש עוד דגם לכזביא שהיסקו מבחוץ מהני ג"כ טיחה למטה וייסקו מבחוץ אך למעלה לריך ג"כ טיחה כי יש שם צלוע מושיעת החמוץ ע"י מה שמוסיקו מבחוץ עי"ש): [ית] אלא ברי: מקורה. המחבר כאן בפנים קיטר מאוד ולא ביאר הטעם בזה. ועיין בש"ט הרב הרש"י סימנ"ט סעי' א' (ובח"י שם סק"א) שכתבו דאין לשין העיטה של פסח במקום שהשמש זורח שם מופני שחוס השמש מחמם העיטה ובקל תוכל לבוא לידי חימוץ אבל במקום הלל (אפילו אם הוא סמוך לשמש) מותר ללוש אפילו תחת חויר הרקיע (אם אינו יום המעונן) אבל ביום המעונן אסור ללוש תחת כל חויר הרקיע אפילו במקום לל לפי שהחמה צוקעת בכל מקום ואינה יולאה דרך חלון כנגד חלונה מפני שהעצים עומדים בפניה והיא מתפשטת עליהם וצוקעת בכל פיסוק שבהם ע"כ. ועיין בזכ"ל"ה הספרדי רסימנ"ט דבמקום שאין השמש שולט שם בשום זמן מן בוקר עד הערב מפני היותו מקום מולנע מולד המסך או מחילה המבדלת אז אין שום חשש אפילו ביום המעונן והא פשוט ודלא כספר חסדי דוד ע"כ: [יט] ולא כנגד חלון פתוח אפילו אם אין החמה זורחת שמה. עיין ש"ע הרב הרש"י סימנ"ט סעי' ג' דאפילו ביום שאינו מעונן אסור ללוש נגד חלון פתוח ואפילו אם אין החמה זורחת שמה משום דיש לחוש שמא פתאים יתכסו השמים בעצים ויהיה יום מעונן והוא לא ירגיש בדבר שיסור מיד את העיטה מכנגד החלון ע"כ. ועיין מג"א שם סק"ב דבדיהש"מ אין לחוש אם לא נגד חלון פתוח ע"כ וכ"י מיירי בלש נגד החלון ממש אבל מן הלד של חלון מותר ללוש אפילו אם השמש זורח לתוך החלון והוא לש בלל קרוב למקום זריחת השמש ח"י סימנ"ט סק"ג וש"ע הרב הרש"י שם סעי' ד'. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזכרעאן סימן הג"ל אות ב' בשם הא"ר דבולד החלון ממש יש

לפרוס וילון במקום זריחת החמה וכן וגו' צריכין ליזהר שלא יהא הבית מהוסק וחם (תנ"ט):
 ד' וכו' אין לשין עיסה גדולה יותר משיעור חלה וכהו' טוב למעט. כי שיערו רז"ל שאם
 העיסה גדולה יותר משיעור חלה אי אפשר לעסוק בה בפעם אחת וחלק ממנה מונח

מעדני שמואל

(כמו שיתבאר אי"ה לקמן סי' זה סעי' ח')
 לפיכך אסור ג"כ ללוש לכתחלה יותר משיעור
 עשרון שהרי העסק שיתעסק בעיסה זו הרי
 הוא כאלו אינו כיון שאינו מועיל כלום לגיל
 מחימוץ עכ"ל ד' הרב הרש"י הנ"ל ג' ועיי"ש
 עוד בסעי' ז' ח' די"א שלא אסרו חכמים
 מלעשות עיסה גדולה יותר משיעור: ש' ון אלא
 בזמניהם שהתמורים שלהם היו קטנים ובקל
 מלטגנים ויש לחוש שמה ילטרכו המלות לשהות
 זמן ארוך בתוך התנור או חוץ לתנור ויבואו
 לידי חימוץ אבל בתמורים שלנו שהם גדולים
 אין לחוש לזה ולפיכך מותר לנו ללוש אפילו
 עיסה הגדולה יותר משיעור עשרון כפי מה שיש
 בני אדם העוזרים בתיקון המלות ועריכתם. ד'
 ועוב' הוא ללוש כ"כ כדי שיהיו כל העוזרים
 כולם וכל הכלים שצידים עוסקים בצלק תמיד
 ולא יחמיץ הצלק הדבוק בדיהם ובכלים שצדיהם.
 ה' ועל סבירא זו סמכו העולם עכשיו שנהגו
 ללוש הרבה יותר מעשרון כפי שיש בני אדם
 העוזרים ואין בנו כח למחות בידם כיון שיש
 להם על מה שיסמכו (ועיי"ש בח"י סק"ט דאם
 העיסה יותר מג' קבין היינו ג' עשרונים אפשר
 דיש לאסור אף בדיעבד ועכ"פ לזרז ולמהר
 עשייתם בכל מה דאפשר ע"כ. ו') אבל כל אדם
 יחמיר על עצמו (כסברא הראשונה כי כן
 עיקר) שלא ללוש יותר מעשרון גם בזה"ז ואף
 אם יש לו הרבה עוזרים בתיקון המלות ועריכתם
 וגם יש לו הרבה תמורים ניסוקים סו"ס בשעת
 לישת העיסה יש חשש חימוץ שהרי (איש אחד
 או) אשה אחת לשה עיסה אחת והם העיסה
 היא גדולה יותר מעשרון אין ידי [האשה או]
 האשה מספיקות להתעסק יפה בכולה שלא ילא
 חוץ לידה קלת. ז') ומ"מ אם עבר ולש עיסה
 גדולה יותר מעשרון אפילו (אם) לש במזיד
 מותרת באכילה ואין לקנוס (בזה) על מה
 שעבר על דברי חכמים כיון שיש מתירין לעשות
 כן אפילו לכתחלה (כמבואר לעיל ס"ק זה ענף
 ג') ואין לחוש בזה שמה נתחמלה בשעת
 הלישה כיון שמתחלת הלישה עד שיתחילו
 העוזרים

כאן בפנים: [כב] אם החמה זורחת שמה לא
 מהני חלון זכוכית וכו'. ובדיעבד אם עבר ולש
 תחת השמש (או סמוך לתנור) אם ע"י כן
 הוחמה העיסה אסורה באכילה ואם לאו מותרת
 אפילו לש במזיד. ש"ע הרב הרש"י סיתג"ט
 סעי' ח'. והוא מודברי המג"א שם סקט"ו וח"י
 שם סקט"ו ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם
 מברעזאן סיתג"ט אות י"ג מ"ש בשם הא"ר
 ומודברי הא"ר המובא שם משמע דבהנאה בכל
 ענין מותר אפילו בהוחמה העיסה: [כג]
 צריכין ליזהר שלא יהא הבית מהוסק וחם.
 עיין ש"ע הרב הרש"י סיתג"ט סעי' ז' דלא
 יתקרב ללוש אלל פי התנור מפני חום התנור
 שנתחמם העיסה אבל מאחוריו או מלדיו מותר
 ללוש בד"א בתנור שאופין בו שהוא עשוי
 מלכנים עבים ואין חומו שולט חוץ לדפנותיו
 אבל תנור בית החורף שהוסק אין ללוש בסמוך
 לו מכל לדיו לפי שהוא מחזיק חומו ביותר
 ומתפשט חומו חוץ לדפנותיו ואף ברחוק ממנו
 אם מרגישים שם חום ההסקה אין ללוש בזה
 בית עד שיפתח הדלת והחלונות שילא החום
 לפיכך נכון שלא להסיק תנור ביה"ח בו ביום
 ע"כ. ואם עבר ולש סמוך לפי התנור עיין
 בדברינו לעיל בס"ק שלפנ"ז: [כד] אין לשין
 עיסה גדולה יותר משיעור חלה. ה' ושיעור
 חלה הוא מ"ג בלים וחומש בילה מצלים הבינוניות
 של בילת תרנגולת והוא עשרון. ש"ע סיתג"ו
 סעי' א' וש"ע הרב הרש"י שם סעי' ז'. ב'
 והטעם בזה עיי"ש בש"ע הרב הרש"י שם סעי'
 א' לפי שכך שיערו חכמים שהעסק שהאדם
 מהעסק צידו בלישה ועריכה אינו מלילה מידי
 חימוץ כשהיא גדולה יותר מעשרון מפני שאין
 הידים מספיקות להתעסק בה מתוך גודלה
 ואפילו אם רוצה להתעסק בה כ"כ בזריזות עד
 שמתחלת הלישה עד האפייה לא יהיה כדי הילוך
 מיל וגמלא שאף אם לא היה מתעסק בה כלל
 היתה (ג"כ) מותרת כיון שצפחות מכדי הילוך
 מיל אינה באה לידי חימוץ מ"מ כיון שלכתחלה
 אסור להשהות העיסה אפילו רגע א' בלא עסק

מדבק הפירורים אחת לאחת ונעשה עיסה מרודדת ארוכה כמה אמות וגם אופן זה עושה עסק בשטח העיסה מחזיק ערך ג' אלצעות מתחלפים תחת מכבש האופן זה נכנס וזה יולא ומשם מוליאים העיסה הארוכה כשהיא עדיין עבה ונותנים אותה למכונה רביעית שגם שם יש אופן מתגלגל והוא דוחק ומרדד את העיסה ונעשית דקה ומתארכת שם יותר ויותר. וגם שם השטח מהעיס' הנדחק בכל פעם תחת אותו האופן מחזיק ג' כערך ג' אלצעות ומתחלפין אל תחת האופן זה יולא וזה בא ובגוף אותה המכונה מתגלגל עוד אופן אחד דקה אשר בו יש מחטין המנקרים את המלות במקום שפוגש בהם האופן בשטח אלצע אחד ומתחלק ג' כ תחת האופן זה יולא וזה בא ותמיד חלק העיסה שאינה תחת מכבש האופן אין נעשה בה שום עסק פכתו"ד השאלה. והנה הרב מהרש"ס האריך שם קלת בתשובתו והיולא מדבריו די"ל בנידון דידן כיון שבכל המכונות (כל זמן שאינו מגיע עדיין להניקור) הרי האופן פוגש בחלק גדול ערך ג' או ד' אלצעות משטח העיסה והוא דוחק בכח במקום העיסה שם והסיבוב הוא צמהירות גדול ובכל רגע פוגע בחלק אחר זה יולא וזה בא לכן נראה דמקרי עסק גדול לבטל השהיות שלא ילטרפו לשיעור מיל (ועסק הלזה הוא עדיף טפי מניקור כי הניקור לא מקרי עסק גדול כיון שמחזיקו חלק קטן בשטח ואינו צעומק העיסה משא"כ בנד"ד עיין מג"א סיתנ"ט סק"ד וגם עדיף טפי אפילו מלישה צידים והגם דלדעת הרא"ש הרי בעיסה שכבר נתעסקו בה בחימום הידים הרי הוא מתחמלת ציד גם בפחות משעיר מיל (כמבואר בש"ע סיתנ"ט סעי' ב') הנה מלבד דבתשובת הרשב"א מפורש להיכך וגם הרב מהרמ"ז הוכיח דאין חשש בזה בדיעבד כל זמן שאין רואים סימן חימוץ בעיסה עוד זאת דבנד"ד י"ל דגם לדעת הרא"ש אין חשש משום דדוקא בעסק ידים אמרינן דמסתמא מתחמם העיסה אבל לא בסיבוב אופן של מחמת (אם לא שאנו רואים דגם האופן מתחמם בסיבובו דאז בודאי אין להקל בשום אופן) ולכן בעיסה של ט"ו פינט הגם שלכתחלה יש להחמיר בכל שהייה אפילו משהו מ"מ לפיכך ידון מקום השאלה דרוב אנשים שבשם הם מחללי ש"ק צפרהסיא

העוזרים לערוך המלות אין שם שהות כדי שיעור הילוך מיל (שהוא י"ח מינוט) ובפחות מכדי הילוך מיל אף אם לא היו מתעסקין בה כלל [ג"כ] לא היתה באה לידי חימוץ אעפ"י שהיא גדולה יותר מעשרון. ח) אבל אם (מתחלת לישה עד שיתחילו העוזרים לסייע בשעת עריכה) נשתהה הדבר כדי שיעור הילוך מיל טוב להחמיר לעצמו שלא לאוכלה בפסח אם אפשר לו עכתו"ד הרב הרש"י הג"ל שם בכה"ז ז' ה' והוא מדברי המג"א שם סק"ו. ט) ועיין בתשובת מהרש"ס מזרעואן ח"ב סיט"ז שגשאל ממדינת אמעריקא ששעו שם בית אפיית מלות ולשין ועורכין ע"י מכונות מאשינען בכח העלעקטירליטעט והמכונות נעשו ל"ש בהם עיסה מן ל"ה פינט קמח ומשעת נתינת המים עד זמן הכנסת המלות לתנור מתעכב בערך חצי שעה ואם עושים רק עיסה מן ט"ו פינט מתעכב רק ט"ו מינוטין רק שהאופה לועק שמפסיד הרבה אם עושה רק מן ט"ו פינט צמשך זמן עבודת הפועלים בכל יום שהוא, שעות אם יעשה העיסה מן ל"ה פינט יהא נעשי' כפליים מלות בלא עודף הולאה מכפי שיהי' נעשים מלות אם ילושו רק עיסה מן ט"ו פינט ובמשך כמה ירחים יעלה סך רב. והנה מעשה המכונה הוא שיש ד' מכונות באחד מתגלגל כעין כף יד ונותנים לשם הקמח והמים ומתערבים ונתהוה עיסה כמו חוטים דקים ומשם מוליאים החוטים ונותנים למכונה שניה שהיא קערה גדולה צעיגולה כשלשה אמות ולמעלה בתוכה ועל פניה יש אופן צעל שינים עגול מחזיק צעיגול ערך שמונה עשר אלצעות והקערה מסתבבת והאופן מתגלגל וצשינים שלו פוגש בהחוטין שבכל הקערה מסבב והוא דוחק ומדצקס יחד ונעשים פירורים גדולים והאופן פוגש בכל פעם בשטח מהעיסה ערך ד' אלצעות ודוחק בה ויתר העיסה שמסבב הקערה אינו נדחק אז מהאופן אמנם העיסה מתחלק זה יולא מתחת מכבש האופן ואחר נכנס ונדחק מהאופן וגמלא העסק הווה בשטח מחולק זאח"ז ובעת שנדחק שטח מהעיסה של ד' אלצעות הרי אז שטח העיסה מן ס"ח אלצעות מונח בלא עסק ושוב נותנים הפירורים למכונה שלישית שגם שם יש אופן אחד עגול מתגלגל על העיסה ודוחקו

צפרהסא והפרלה רצה וגם יש להתיישב אם
 יוכל ללכת י"ח מלה הנילושה ע"י אנשים כאלה
 וזה נודע דל שעת הדחק כדיעבד דמי (עיין
 צ"ס בפירוש סדר חלילה שצ"ע אזה"ע)
 בסו"י קס"ט סעי' ס"ד) לכן יש להקל אבל
 לעשות עיסה גדולה מן ל"ה פינט שישנה בערך
 חצי שעה אין להקל שהרי דעת כמה פוסקים
 לאסור ללוש עיסה גדולה יותר משיעור חלה
 והרא"ש לא התיר אלא מפני שאינו שוהה שיעור
 מיל (עיין ש"ע סיתג"ו סעי' ב' ובמג"א שם
 סק"ו) וא"כ הא הניח כשאינו שוהה יותר אבל
 כשעושין בדרך ששוהה חצי שעה לכו"ע אסור
 (ועיין מג"א סו"י תנ"ו) ובכה"ג א"א להקל
 מטעם שהעסק הוא עסק גדול ומבטל השהיות
 משום דאפילו אם נאמר דבנד"ד דמי לעסק
 גדול מ"מ הרי העיד הר"ן דבעיסה גדולה לא
 מהני העסק (ועיין לעיל צ"ס"ק זה סוף ענף ו')
 ובפרט בעיסה גדולה מן ל"ה פינט שגנעית
 ארוכה כמה אמות י"ל דלכו"ע לא מהני
 העסק שבקלה אחד לצטל החינוך שצאחר חלקי
 העיסה א"כ שוב השהיות מלטרפות ולכו"ע
 אסור ולכן אין להקל בזה בשום אופן
 והגם דבד"מ סיתג"ט אות ב' מוכח דגם
 בעיסה גדולה ואפילו בשהה שיעור מיל בלישה
 מ"מ המנהג להקל כשעוסק במקלת העיסה
 באמצע השיעור בלא שהייה מ"מ לכתחלה בודאי
 אין להתיר ודבר זה לא נהג לשעת הדחק
 כיון דאפשר בלישה שיעור ט"ו פינט ועוד
 דאפילו לפי המנהג להקל המבואר בד"מ מ"מ
 גם הם לא נהגו להקל רק בדבר זה שלשו עיסה
 גדולה אבל עכ"פ לשו אותה בכו"י באופן
 שעסק הלישה ה' מחזיק בעובי שטח גדול ואז
 הוי כעסק בכל העיסה אבל בנד"ד שהעיסה
 גנעית דקה וארוכה כמה אמות בכה"ג י"ל
 דלכו"ע לא מקרי עסק לכל אורך העיסה הדקה
 עי"ז שמחזיק רק בקלה אחד מהעיסה ועוד
 דכיון דבכעין נד"ד לא היה מנהג מעולם להקל
 לכן אין צידנו להוסיף על המנהג ובפרט שגוף
 דברי הד"מ הנ"ל ל"ע כיון שהרא"ש והר"ן
 והעור לא סבירא להו כן (כמבואר במג"א סי'
 תנ"ו סק"ד בשם דבעיסה גדולה אין להתיר
 אפילו בדיעבד אלא בלא שהה שיעור מיל
 ועי"ש בפמ"ג א"א בשם הב"ח שכתב להדיא

דלשיטת הרא"ש והר"ן אם שהו בלישה בציסה
 גדולה יותר משיעור מיל אסור גם בדיעבד
 (ועי"ש בתשובת מהרש"ם שנדחק שם הרבה
 בדברי הד"מ הנ"ל) והי"ס ד"ל דבשהה שיעור
 מיל בלישת עיסה גדולה גם הד"מ מודה דאסור
 גם בדיעבד ולכן בנד"ד די לנו להתיר בשיעור
 ט"ו פינט שאז כל העסק שוהה רק שיעור ט"ו
 מינוטין ולא יותר עכתו"ד הרב מהרש"ם הנ"ל
 בקלרה. י) ועי"ש עוד בסוף תשובתו הנ"ל
 שכתב דבגוף מעשה המאשין אם יש להתיר
 את המלות הנעשות על ידן כבר נודע
 מהמחלוקת שהיה בימי הגאון ה"ר יוסף שאול
 נאטינזאן אבד"ק לבוב שילאו הגאון מו"ה
 שלמה קלוגער ומו"ה מרדכי זאב אייכנער
 ועמהם עוד כמה גדולים לאסור המלות הנעשים
 על המאשנינן וא' מהטעמים שלהם היה משום
 שא"א ללכת בהם י"ח מלה מפני שאין המעשה
 ע"י אדם וגעשה מאליו ודמי למעשה חרש שוטה
 וקטן שאין בהם דעת אך הגאון ה"ר יוסף שאול
 ועמו עוד כמה גדולים העידו שהמאשין סיבב
 ע"י כמה בני אדם המגלגלין בהגלגל ולה נפסק
 כח האדם ולכן לא מקרי כח כחו (ורמז
 לעיין בש"ע או"ח סיקנ"ט וש"ע יו"ד סימן
 וא"ו ולמסכת סנהדרין דף ע"ז ולפ"ד דזבים
 משנה ג' ולמסכת עירובין דף ל"ה) וגם העידו
 על כל הכלים והאופנים שאינם מתחממים והם
 קרים בכל משך זמן העבודה וגם האויר קר
 ומלינן שם וקלת מהרבינים התירו כיון שתחלת
 סיבוב הגלגל הוא בכח אדם וכיון שכח ראשון
 הוא בידי אדם שוב חשיב הכל ככח אדם וסייח
 הרב מהרש"ם שם דאם בנדון המאשין שגב"ל
 עליו מאמריקא הוא ג"כ כן וגם אין מדבק
 בשיני האופן בלך בכל פעם וגם אין שם חום
 במקום סיבוב האופן אם הכל עולה יפה כמו
 שנתבאר יוכל להתיר לישת ועריכת המלות על
 המאשנינן הנ"ל (והיינו רק באופן שלא יעשו
 העיסה יותר מט"ו פינט) עכתו"ד הג' מהרש"ם
 הנ"ל: יא) ועיין בשד"ח מחומ"ל סי' י"ג אות
 י"ב שהאריך הרבה אודות המאשנינן שגב"ל
 אפיית המלות והביא שם כל דיעות הגדולים
 האוסרים וגם דיעות הגדולים המתירים אפיית
 המלות על המאשנינן וראשי האוסרים בזה הלא
 המה הגאון הרש"ק והגאון ה"ר מרדכי זאב
 אייכנער

ע"ז משה"כ במאשין מי ירגיש אם יהיה במלח
 חיזה חמה שלימה או שצורה. ועוד הוסיף בזה
 טעם למנוע אפיית המלות ע"י מאשינען משום
 העניים אשר עיניהם נשואות כי מן העור אשר
 הם עוזרים במלות יש להם סעד גדול להולאות
 הפסח המרובים ע"כ (ועיי"ש עוד בשד"ח שם
 גדול אחד שכתב דלפי הגרסה דעיקר טעמו
 ונימוקו של הגאון הרש"ק שערער על אפיית
 המלות ע"י המאשינען הוא משום שהיה ירא
 מחדשית בד"ת ומרוב דקתו ויראתו פן דבר
 המאשינען הוא חדשות מהמתחכמים לעשות
 תיקונים בד"ת וכוונתם הוא שלא לש"ש לכן
 העלה ברוב חריפותו את הטעמים הללו אף
 דאין להם שורש ועיקר). ועיי"ש בשד"ח שהביא
 עוד גאוניה שהורי לאיסור הלא המה מהר"א
 לנדא האבד"ק טשעכנאווא ומוהר"ר יצחק מאיר
 נווארשא ומוהר"י נתן ליפשיץ אבד"ק שאנטאב
 ומוהר"י העשיל אשכנזי אבד"ק לובלין כל אלה
 אעפ"י שכתבו שלא ראו את המאשינען מ"מ
 כתבו כיון שהגאון הרמ"ז אישענגער מלבד
 העיד שראה את המאשין ושיש לחוש לחשש חימוץ
 בהמלות שנטעשו על ידו לכן גם הם הסכימו
 לאסור וגם הה"ג ה"ר דובעריש מייזליש
 האבד"ק ווארשא אמר שבהיותו בעיר וויען
 וגדרש שם לחוות דעתו על אותו המאשין
 שנתחדש שמה וכאשר התבונן על תוארו ומעשהו
 אסרו בלירוף הגאון האבד"ק וויען (ושם היה
 עיקר החשש מפני הצלק שצלדדי המלות
 שחותכין מהם שאחר שכבר נעשו שיריים הוא
 חוזר ומלערך ויורד ומתגלגל בתוך המאשין וכן
 תמיד וקרוב לודאי שיש בזה כדי חימוץ) והרב
 שד"ח שם כתב עכ"פ אין ספק דבהלערך כל
 הטעמים והחששות שגאמרו בענין זה הרי פשוט
 דאין ראוי להסיר כלל וכתב שכמה שנים אחר
 שנתהווה ענין זה ראה ושמע כי רבים ועלומים
 מיראי ד' וחדדים אל דברו לא בא צפיהם במג
 הקדוש מהמלות הג"ל ולפי הנשמע הרי גם
 החכמים שהסירו לאחרים מפני הלחץ והדחק
 להספיק מלה לעס רב מ"מ לא עשו מעשה
 בעלמם והיו מחמירים על עצמם כי רק בקוש
 הסירו ומה שכמה מקומות הקילו ועשו מעשה
 ע"פ דעת חיזה חכמים שהסירו אין מזה הכרה
 שהוא היתר פשוט כי כן הוא דרך ההמון בכל
 כיוצ"ז

אישענגער מלבד. והגאון ה"ר מרדכי זאב
 הנ"ל כתב שראה בעיניו שא"ל לגרור היטב את
 הצלק הנדבק בו וגם יש בה שהיי' בלי עסק
 ד' מינוטין בצ"א ואח"כ עוד כמה פעמים שהיות
 והם סמוך לתנור וזוהי א"ל שיעור מיל כי אפי'
 רגע אחד אוסר וגם יפקד (פירוש יחסר) אחת
 מהדברים שלריכים עשה לשמה ואם יאמרו
 שיתקנו את החשש צלק שנשאר דבוק בהמאשינען
 ע"י שיקחו כפסס צפסס את הוואלץ מהמאשין
 ויגררוהו הנה מלבד דבודאי לא יעשו כן עוד זאת
 כי מה יעשו על החורים וסדקין שא"ל לגררם
 עכ"ל הגאון ה"ר מרדכי זאב הנ"ל (ועיי"ש ע'
 בשד"ח שהביא בשם דברי חיים שכ' שראה תשובת
 גאוני זמנו שהסכימו לאסור ולדקו מאוד ודי
 לאסור מטעם שכתב הגאון ה"ר מרדכי זאב
 הנ"ל שראה בעיניו שא"ל לגרור את הצלק
 הנדבק בו והרב דברי חיים פייס שם בזה"ל
 ואולם גם לדעתי יש טעמים הרבה עפי"ד לאסור
 והם כמוסים את וקבלתי שבכמות אלה הדברים
 אין לגלות הטעם רק לפסוק הדין השומע ישמע
 וכו' וצדקן כלל אני אומר כי מלות מכלי זה
 הם חמץ גמור ואין להסיר בשום אופן ואם לא
 יאצו לשמוע מה נעשה להם אם אוכלין חמץ
 ממש צפסח עכ"ל שם בשם הרב דב"ח הנ"ל)
 וגם דעת הרב שד"ח נוטה להחמיר בזה וכ' שם
 דבעיני' כוללי' המסורי' ביד כח"ד וההיתר בהם
 מפוקפק אם לא ע"י תיקוני' הרי התיקוני' יתבטלו
 וההיתר יתפשט לגמרי בלי שום תיקון ודברי
 הגאון ה"ר מרדכי זאב העומדים לפנינו המה
 בריאים וטובים וכל הירא דבר ד' לא יסור
 ממנו כי דבריו חיים וקיימים עכ"ל הרב שד"ח
 ועיי"ש עוד בשם המודעה לבית ישראל שחשב
 שם כל הטעמים לאיסור שערור בזה הגאון
 הר"ש קלוגער. טעם הא' הוא כי מעשה
 המאשינען לא עדיף ממעשה קטן דאין לו דעת
 ולפי משמעות הפוסקים בעיני שאל"מ יהיו
 מתחלת לישה עד האפיה יהיה הכל ע"י ישראל
 גדול. וטעם הב' הוא שיש לחוש בהמאשינען
 מה שנשאר הרבה פירורין של צלק תחוב בתוך
 המאשין אשר אחרי שנתעסקו בהם מיד מחמילין
 וטעם הג' הוא דכיון ששכיח שיהיו במלות חטים
 שלימין או שבורין וא"כ העוזר במשמוש היד
 הוא מרגיש אם נמלאת שם חמה ועושה שאלה

הווארגער האלץ אויף המעגל צוגלגל רק שלריר
השגחה לפירורים הנדבקים בתוך המאכל. אך
בדבר מה שנותנים את האצפאל שנית לתוך
העיסה (פירוש החתיכות עיסת מלה שנשארים
מהקרנות שנתחכו מהמלה בעת שנעשית עגולה
ע"י כלי העגול) ונותנים אותו האצפאל שנית
לתוך העיסה שניה ומגבילים אותה עמה ביחד
בזה יש חשש שבאה לידי שהייה ואף שיותר
לשבר המלה ולחזור ולעשותה כמבואר ברמ"א
סיתנ"ט סעיף ב' מ"מ לרעה המג"א שם סק"ו
אין לעשות כן לכתחלה אך עכ"פ יש עלה גם
לזה שלא יעשו המלות עגולות רק לחתוך אותם
בסכין ולעשותם מרובעות ובה ילאנו מכל
החששות (וגם מה שחשש הגאון הרש"ק משום
דעיניהם של עניים נשואות לאפיית המלות
והביא ראוי ממקרא מגילה שבמסכת מגילה
דף ד' יפה השיב בזה הגאון הרי"ל דהתם
לא תתקיים עיקר המלה ממחנות לאביונים
משא"כ בנדר"ד) ובפרט שע"י המאשין הרי הוא
עושה המלה בזריזות ושמידה יתירה כי הידים
כבדות מרוב עמל עכתו"ד הגאון בעל זכר
יהוסף המוצא בשד"ח הג"ל ועיי"ש עוד בשד"ח
בשם גדול אחד מו"ה אלימלך אבד"ק טאקמאק
שכתב שכבר התירו פרושין את הדבר וכמעט
שאין לפקפק ע"ז והראיה היותר גדולה היא כי
דבר זה ידוע כי בכל המקומות שאופין מלות
ע"י אנשים וגם המגלגלין הרי גם אם יאפו
י"ב שעות ביום והנשים המגלגלות יהיו צ"ב
מ"מ לא יאפו יותר מן י" פיד או י"א פיד בכשרות
ועל המאשינע אופין בח' שעות ורק ע"י ד' או
ה' אנשים י"ח פיד ע"כ ועיי"ש שהביא בשם עוד
חכמי לב שהוכיחו בדברי טעם ושום שכל
שכתבו כולם שהמלות נעשים יותר בהכשר
אם נעשין ע"י המאשינע יען שכל ענין האפיה
הוא מסור בידי אנשים וגם וטף אשר לא
ידעו בין ימינם לשמאלם בהלכות אפיית המלות
ותכלית עבודתם היא עבודת פרך כדי להשתכר
ואחרי עזיבת המלאכה בשעה 10 או שעה 12
בלילה הרי העוזרים הם עייפים מעבודתם
ולכן ישאירו כלי הלישה במשך כל הלילה עם בלק
בתוכם וכן על השלחנות ועל הוואלגער העללליך
ישאר בלק יען כי העוזרים עומדים על רגליהם
שני שבועות כסדר בכל יום מאור הבוקר עד

כיוצ"ז למינקט כלל צדיהו בכל פלוגתא
דרבנן (בין חכמי הדור) הלכה כדברי המיקל
וספיקא דרבנן לקולא ולכן בכל מקום שכתב
יפה להיות דבריהם ומעשיהם נשמעים הרי
חובה מוטלת עליהם להסיר המכשלה ולשמור
ולעשות בכל חוקת הפסח בלתי שום חשש איסור
משהו כלל עכתו"ד השד"ח ועיי"ש עוד בסוף
ספר יד"ח הנ"ל שנדפס שם מכתב מהגאון
ירושלימסקא בעל מנחת משה שהרעיש ג"כ
בזה לאסור לעשות מלות על המאשינע וכתב
שם דמה שהוסיפו המחדשים לתקן המאשינע
בזה ניתוספו כמה איסורים וחששות ושמוטל
על ראשי הדור לעמוד בפרץ ואין להקל כלל
ע"כ וגם שם כתב הרב שד"ח שהוא עומד
בדעתו הראשונה לאסור אפיית המלות על
המאשינע. אך יען שבספרו סי' י"ג אות ב'
הג"ל הביא שם גם בשם הרבה מהגדולים
המגדדים היתר באפיית המלות על המאשינע
בדברים של טעם ושום שכל לכן לא אמונע א"ע
מלהעתיקם. והנה ראש המתירים שהביא שם
בשד"ח הוא ניהו הרב הגאון ה"ר יוסף שאל
נאטינזאן האבד"ק לבוב שהסכים בלירוף עוד
גדולים להתיר בזה והשיב על כל טענות
האוסרים וגם כתב שם בשד"ח שהשיג מכתב
מהרב הגאון הרי"ז שטערין בעל זכר יהוסף
וכתב לו במכתבו אשר הגאון הרי"ז נט"ז הביא
כל טענות האוסרים והשיב עליהם בעצם טעם
ודעה וגם הרב הגאון בעל זכר יהוסף בעלמו
כתב לדחות טעם הגאון הרש"ק שכתב לאסור
משום דמדמה מעשה המאשין למעשה קטן וכתב
דכפי שתיארו לפניו טיב המכונה הזאת הרי
הכל נעשה ע"י העושים במלאכה אחד לש
העיסה ע"י עץ המוכן לזה ואחרים מכגלים
צוגלגל ואח"כ כשיולא מלה ארוכה כפי ערך השלחן
הסמוך להוואללען ומחופה בטם מתכת הרי א'
לוקח ביד כמו ו' או ח' רעדליך מחוברים יחד
קבוצים זה לזה ועובר על המלה ארוכה וגמלאה
כולה מנוקבת ואח"כ חותך בכלי עגול כמדת
המלה ונותנים לתנור שיש לו שתי פיות אחד
נותן המלה מלד מנחת והשני רודה מהתנור
מלד דרום ואם אחד מסלק ידו כרגע לא נעשה
מלאכתו והכל במהירות שבין הכל ישתהה חמשה
מינוט והכלים אינם טוב ציס וא"כ מה לי

כמה שעות בלילה וידיהם נתפחו מרוב העבודה וגלגול הבק ולכן השינה חוטפתם וגוברת עליהם בכל לילה ואין להם כח ופנאי לנקות הבק מכלי הלשון צעת שטוחים עבודתם בלילה משא"כ כשהמלות נעשים ע"י המאשינען לא הכבד העבודה כ"כ ויותר בנקל לעשות בהכשר והאם לריכין דיקא שהאשה תאחוז בידה דוקא ותחמוס את המלה שתמהר להחמיץ אשר הוזהרנו ע"ז לבלי עשות ככה ומה לי הוואלגער האלץ אשר האשה אוחזת בידה בשעה שעורכת את המלה מבלי נגוע במלה ומה לי אם האיש הוא מעגל בגלגל של המאשין והגלגל הוא מגלגל את המלה ומה שחששו לפירורין של בלק הכדבקים ותחובין בתוך המאשין ע"ז לריכין באמת שימור והשגחה אם ילויר זאת ואך העיקר החשש בזה הוא מה שנותנים האצפאל שנית לתוך העיסה ואף אם לא יתמהמה אף זמן שיעור חמישית חימוץ מ"מ לכתחלה אין לעשות כן כמבואר במג"א סי' ט"ו סק"ו אך באמת יש עלה גם לזה כפי שיעץ בזה הגאון ה"ר לבי הירש הארינסטען האבד"ק לבוב שיחתכו את המלות בסכין ולא בכלי עגול ה"ל ויהי המלות מרובעות וממילא לא יהי שם האצפאל שימטרכו ליתנו שנית לתוך העיסה ואף שיש נותנים עוד טעם למנוע אפיית המלות על המאשינען יען שכל מקום שהמאשינען עושים שם הרי כולם קונים מלות אפויית וא"כ בהמשך הזמן תתבטל מלות חביבת האפיה לגמרי ובסימן ת"ס מבואר שמלה על כל אדם להשתדל בעשיית המלות ובאפייתן הנה מלבד שזה שרוב אנשים הם קונים מלות אפויית הוא רק מסיבת דלא אכשיר דרא וגם אם היו המלות עשויות שלא ע"י המאשין ג"כ היו אלה קונים מלות אפויית וחותן מיעוטא שמלות אפיית המלה היא באמת חביבה עליהם הלא גם בע"ה שהמלות נעשין על המאשינען ג"כ הנה באים לבית האפיה ומשגיחים אל כל חשגי חימוץ הנה מלבד כל זה עוד זאת שאפילו אם נאמר שעשיית המלות על המאשינען היא סיבה לבטל חביבת מלות האפיה אך לעומת זה ישקלו גדולי הדור במאזני התורה והדעת הפסד חביבת המלות נגד שכר ההללה מחשך חמץ ח"ו כאשר תיארנו למעלה וכבר נודע אשר ברוב ערי

אשכנז נעשות המלות ע"י מאשינען גם בעיר מאגנלא עושים המלות ע"י מאשינען עפ"י הוראות הרבנים המאורות הגדולים הלדיקים המפורסמים ה"ה מהר"ל עלינגער וגם הרב מהר"ש באגדי והרב הלדיק הלזה עם כל ב"ב הגם שהמה מדקדקים ומחמירים על עלמס לאכול בפסח רק ממלות השמורים משעת קלירה ונזהרים מליטן המלות במרק והרב הלדיק הנ"ל לבדו אינו אוכל בכל ימי הפסח רק המלות שיאפה בער"פ מחטים שמורים הנטחנים בביתו ע"י רחיים של יד ובכל זאת יאכל המלות הנעשות ע"י מאשינען ורק שלא יתן לעבור דרך הוואלץ המגלגל את השירים (הנקרא האצפאל) הנשאים מהמלה שנעשתה עגולה ע"י המאשינען וכן עושים המלות על המאשין בעיר ואם בישראל פפד"מ עפ"י הוראות הגאון מהר"ז טריער ובעוב"י אלטינא עפ"י הוראות הרב מהר"י העטלינגער ובעוב"י ווירלבורג עפ"י הוראות הגאון מהרי"ד הלוי באמצערגער ובעיר האלברשטאדט עפ"י הוראות ה"ג מהר"ן דר' אבירבאך עכתו"ד חכמי לב הנ"ל המוצאים בשד"ח הנ"ל ועיי"ש עוד בשד"ח בשם חכם אחד שכתב דהחשש שחשש הג' הרש"ק משום דמעשה המאשין הוא דמי למעשה קטן הנה החשש הלזה אינו שייך רק במכונה קיטוריות או עלעקטריית אשר רק ההתחלה נעשה בידי אדם ואח"כ הולכת מעלמה וגם היה בזה מקום לדון אי דמיא לחרש שוטה וקטן או מהני אם אחד משמר אבל במכונות שבינינו הלא עינינו רואות כי הכל נעשה ע"י אדם והכל במהירות ונקיות נפלאה ובין הכל ישתהה חמשה או ששה מינוט וגם הכלים אינם שובתים עפחו של זה בלד עפחו של זה וא"כ מה חשש יש בזה ובפרט שגם הגאון הישיש ה"ר יעקב יוסף עטינגער האבד"ק בערלין והרב המאוה"ג י"א לאחמו מהר"א ראזינסטען ה"ה"ג מהרי"מ דאקטאר זאקס שנתקבל אח"כ לאב"ד בצערלין והרה"ג החריף מהזיק ישיבה ממופלגי תורה העומדים לשרת בכהונת הרבנות מו"ה מייכאל לאנדאסבערג והרב המופלג בתו"י מהר"ס וויטאקאווסקי והרב הגאון האמתי ל"ס"ע מהר"ס פיינלינפעלד הראב"ד דראגאזין והרב המאוה"ג ר"ב"ד דסאלטאו ועוד גדולי תורה ויראים אמתיים

הוואללען שבמאשינען ע"י גלגל המתגלגל בתמידות
ע"י זנ"א מישראל גדולים ובני דעה המגלגלים
בתמידות כד"ת ואין כח ז"ד יפה במדינתנו
למחות זוה יען שיש להם רבים וכן שלמים
מגדולי הדור המתירים את אפיית המלות ע"י
המאשינען הנ"ל (ועיין מג"א סיתג"ו סוסק"ו
ודו"ק) אך עכ"פ כל בע"ג שמרגיש צנפשו שיוכל
לאפות המלות שלא ע"י המאשינען ושיהיה הכל
בהשגחה וזריזות יתירה כד"ת בודאי ראוי ונכון
להחמיר בזה כדי ללאת ידי דעת כל הגדולים
הנ"ל המחמירין וכן אפילו במקום שכבר נתפשט
המנהג להקל בזה לריכין לזיהר מאוד ולהשגיח
שלא יעשו העיסות גדולות יותר מכפי הראוי
למען שתוכל העיסה להתגבל היטב שלא ישאר
בה קמח בעין בכמה מקומות ויבא אח"כ לתבשיל
ויתחמץ וגם יזהרו לעשות המלות מרובעים
וכו' וכמו שנתבאר לעיל בשם הגאון ה"ר לבי
הירש הארינשטיין מלבוז. וכ"ז הוא רק במאשינען
הנהוגים במדינתנו שרק הרידוד הוא ע"י
הוואללען (המתגלגלים ע"י זנ"י גדולים) אבל
המאשינען הנהוגים להתחדש באיזה תחבולות
חדשות אסור לאפות על ידיהם כי אם בהשגחה
המורה הוראה שצריך שיראה וישגיח אם אין
בהם ח"י שום חשש חימוץ וא"א ליתן כלל בזה
להיתר: [כה] וטוב למעט. דבר זה הוא מדברי
הש"ע סיתג"ו סעי' א' ועיי"ש בח"י סק"א דאם
הוא יותר משיעור חלה ה' או וא"ו בליס אין
קפידא אפילו לענין מלות של מלוה ע"כ וכן
הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן סיתג"ו
אות ג' בשם המאירי דזממע יוהר אין קפידא
ועיין בספר כרם שלמה שראה הרבה פעמים
בני תורה שמדקדקין בהכלי מהקמח שיהיה
דוקא כשיעור חלה מלומלם לא פחות משהו ח"ו
אבל באמת א"ל לזיהר רק שלא יחזיק הכלי יותר
משיעור חלה אבל אם מחזיק פחות מן השיעור
שפיר דמי והסל מלרפן לחלה ע"כ ומובא בא"ח
החדש סיתג"ו אות א'. ועיי"ש עוד באות ז'
בשם צנין ליון החדשות מש"ש צענין השערת
השיעור חלה המוזכר בש"ע סיתג"ו סעי' א'
ומסיק שם דאף שיש במים אויר יותר מכפי שיש
בבילה שהוא גוש אחד וא"כ כשהמים יקרשו
יתמעטו הרבה מ"מ בעוד שלא נקרש והאויר
בהוכו שוה כמותו בגדלו לבילה גוש ואין משערינו
כל

כולם אכלו ממלות הנעשות על המאשין וא"כ
ראוי לכל הגדולים לתת לב לזה אולי יגולגל
שילא הדבר בהיתר עכתו"ד השד"ח בשם איזה
מרבנים חכמי לב הנ"ל שלידד להיתר באפיות
המלות על המאשין ועיי"ש עוד בשד"ח שהביא שם
מה שהשיב הרה"ג לבי הירש הארינשטיין האבד"ק
לבוז לאחר ששאל אותו על דבר המאשינען וכתב
לו להשואל אשר בלבוז עורכין המלות ע"י
מאשינען אך בכגון זה אמרו אשר לא כל הסריקין
שוין ואין לו לדיין חלא מה שעיניו רואות אם
העריכה היא צטיב מצלי שיסאר בלק שלא יוכל
לנקות אותו תיכף היטב גם השלחן לריכין
לחפותו בטסין חדשים איזה פעמים במשך הזמן
אחרי כי נתקלקל ע"י ההכאה בהסככים עגולים
ונעשה סדקין בהטסין גם מה טוב אם לא יכו
בהסככים כלל רק יחתכו בסכין ויעשו מלות
בלתי עגולות ומי שיראה דוקא במלות העגולות
אזי לא יתנו תחת הוואלץ האבפאל רק פ"א ולא
יערבו אותו תוך בלק אחר והיינו שרק הראשונות
יעשו עגולות והשניות (הנעשות מהאבפאל) יהיו
מרובעות בלי שיסאר עוד שירייס ממנו עכתו"ד
תשובת הגאון ה"ר לבי הארינשטיין האבד"ק
לבוז מה שהשיב לאיזה שאל ששאל אותו על
דבר המאשינען (ועיין בדברינו לקמן סי' זה
סקס"ו ענף ג'). והנה לאחר שהעתקתי כל דעת
האוסרין והמתירין שיש צענין המאשינען הגיעני
מכתב מהאי תנא ירושלמאי הוא גיהו כבוד ידי"נ
הרב הגאון האדיר המפורסם ה"ר משה נחום
ירושלימסקי האבד"ק קיעלץ (בעהמח"ס מנחת
משה. ברכת משה. באר משה. לשד השמן)
ושם במכתבו הנ"ל הודיעני וגילה לי דעת קדשו
אשר עדיין עומד בדעתו הראשונה לאסור בכלל
את אפיית המלות ע"י המאשינען וכתב לי שכבר
השיב כך זה לא כציר לכמה עיירות שבמדינות
פולין (ללא כמו שילא הקול בשמו שחזר להתיר)
ועיין שלאיזה סיבה נאבד ממני מכתבו הנ"ל
בלירוץ עוד חידושי תורתו ששלח לי להדפיסם
בספרי זה לזאת לא יכולתי להעתיק. זכאן כל
דבריו שבמכתבו הנ"ל הצוערים כנחלי חש עד
שנגמר בדעתי ששאלהו אי"ה עוד הפעם ואז
מסתמא אקבע אי"ה מקום בחיבורי לכל דברי
תירתו הקדושה. והנה למעשה הגם שבמדינתנו
כבר נתפשט בהרבה י"י ות לרדד המלות ע"י

בלא עסק וכו' ויש לחוש פן יתחמץ וכו' ואם לש עיסה רכה לא יוסיף בה קמח להעבותה (תנ"י . תנ"י . תנ"י) :

מעדני שמואל

ובטעות הוסיפו קמח כיון דהקמח בהעיסה יותר מוכפי הראוי יש לחוש גם דיעבד אם שמו לתוך התבשיל מושם דבכה"ג אינו נילוש יפה ויש לחוש טפי שמא נשאר קמח בעין בתוך העיסה ע"כ . (ד) ועיי"ש עוד בהגהות הגאון מהרש"ם הנ"ל שכתב דהא דאסור להוסיף קמח לכתחלה היינו דוקא אחר שכבר נגמרה לישת העיסה אבל בתחלת הלישה שיש עוד מעט קמח באגן שלא נילוש מותר להוסיף עוד קמח וללוש יחד . (ה) עוד הביא שם בשם מח"צ שהביא בשם בני חיי דאם הוסיף קמח במקום שאסור להוסיף גם דיעבד יש לאסור לאכול המלה אפילו לבדה בלא תבשיל והמח"צ חולק בזה ומתיר לאוכלה לבדה בלא תבשיל אך צע"ג יחוש לדברי הבני חיי ורק להשהותן שרי אפי' לצע"ג עכ"ד המח"צ וסיי' ע"ז הרב מהרש"ם הנ"ל דבאמת כל האחרונים התה"ד והט"ז והא"ר והח"י ופמ"ג מ"ז מקילים לאוכלה לבדה ע"כ . (ו) ועיין בשד"ח מחומ"ל סימן י"ג אות ב' בשם כסא אליהו דבמלות שלנו שהן ריקין והיא ניקלית יפה מבית ומבחור אין לחוש ומדבריו משמע דאין לריך להחמיר בזה לאוכלם דייקא לבדם שלא בתבשיל אך בשם הזכרונות שבסוף ספר תפארת אדם הביא שם בשד"ח בעני שהוסיף קמח במלה שנילושה במ"פ הורה לאכול המלה לבדה שלא בתבשיל דייקא אך שהלריך להדיח פיו אחר האכילה שלא ידבק בחניכיים ויתחמץ ע"כ . (ז) ועיי"ש עוד בשם ספר חידושי דינים מירושלים בדבר עיסה רכה שהוסיף בה קמח ונתערבו המלות וגאכלו קלתם קוה"פ והתיר השאר מטעם ס"ס שמא אכלו אותם שנכנסו בספק ואת"ל שלא נאכלו שמא אין בהם חשש קמח ע"כ . ועיי"ש דמשמע מדבריו דבכה"ג מותר לאכול שאר המלות לכתחלה אפילו ע"י תבשיל . ועיי"ש עוד בשד"ח דלפי מ"ש הפמ"ג (יובאו דבריו בס"ד לקמן סיקי"ז סק"א ריש ענף י"ח) שרי בכה"ג אף אם לא נאכלו מקלתם קוה"פ מושם דבלא"ה איכא כאן ס"ס עיי"ש ודו"ק . ח] ועיין בא"ח החדש סימן ט"ז אות ט"ז בשם תשובת שמש לדקדק דאם זרק קמח על העיסה בשעה שמרדדן

כל השיעורין לפי גדלן ולא נביט על רפיון החלקים ע"כ : [כו] ויש לחוש פן יתחמץ . עיין בש"ע סימן ט"ט סעי' ב' ובא"ח (מהג' הר"א אופנהייז) שם סק"צ בשם מהר"ם מלובלין דאם רואין סי' חימוץ אפילו רק במקלת עיסה כגון שיש סדקים במקלת עיסה הרי היא כולה חמץ גמור ע"כ . [כז] ואם לש עיסה רכה לא יוסיף בה קמח . (ח) הטעם בזה לפי שהקמח שמוסיפין יש לחוש בו שמא אין כולו נילוש וגבול יפה עד שיהא כולו בלע אלא נשאר ממנו מעט קמח בעין בתוך העיסה וגם לאחר האפייה הקמח הוא עודנו בעין ויש לחוש שמא לא נקלה הקמח יפה ויבא אח"כ לתוך התבשיל בפסח ויתחמץ אלא כיצד יעשה ילוש אדם אחר עוד עיסה אחרת קטנה מגובל קשה ויבישות מים ויערב אותה עם העיסה הרכה המלוואתה שיתוסף בה מים ויקבלו זו מזו וזו מזו לחלוטית ויבישות עד שיגיע למדה בינונית . ש"ע הרב הרש"י סימן ט"ט סעי' כ"ה . (ב) ועיי"ש עוד בסעי' כ"ו דדיעבד שעבר והוסיף קמח בעיסה הרכה מותרת באכילה אלא שלכתחלה יש ליזהר במלות הללו שלא יבואו לתוך דבר לח שלא יתחמץ הקמח שבתוכן (אבל כשאוכלן כשהן יבישות אין הרוק שבפיו מחמילו כיון שאין שוהין בפיו שיעור מיל) אבל דיעבד אם עבר ועשה מהן תבשיל מותר באכילה כיון שאין כאן אלא חששא בעלמא שמא נשאר בה מעט קמח בעין ושמא לא נקלה יפה . ג) אבל מלה שידוע שנילוש בתוכה קמח (ולא נגבול יפה עד שיהא כולו בלע) יש להחמיר אפילו דיעבד אם עבר ונתנה לתוך דבר לח עכתו"ד הרב הרש"י הנ"ל והוא מדברי המג"א סימן ט"ט סקט"ז ומג"א סימן ט"ג סק"ד והא"ז וכעין זה כתב ג"כ בספר גזירות שמשון דביש ספק שמא נשאר קמח שלא נילוש יפה יש להתיר דיעבד מכא . ס"ס שמא נילוש יפה ושמא נקלה באור ומובא בא"ח החדש סימן ט"ג אות ד' ורק בידוע שלא נגבול יפה יש להחמיר וכעין זה כתב ג"כ בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סימן ט"ט אות י"ד דדוקא אם היתה העיסה רכה והוסיפו קמח יש להקל דיעבד אבל אם היתה העיסה כראוי

חן וכן לא ירחוק את הקמח תוך המדה כי יש לחוש שלא יהא נידוש יפה וישאר בתוך המצה משהו קמח וכשיבא אח"כ בתבשיל יתחמץ. גם יזהרו שלא להניח את הקמח סמוך למים וכן לא יפול מאבק הקמח בתוך המים וכן וכן המורד את הקמח לא יתקרב אל העיסה או אל המים ושוב לזהר שלא להניח את היר על הקמח שלא לצורך ולא כי וכן היר מחממת קצת (תנ"ו. תנ"ט).

מעדני שמואל

בחלב חטה בשעת הרקדה (ואפילו לדעת הח"י סיתמ"ז סק"א שכתב גבי לעיפי נשים דהין דרך לפרור מהם מ"מ זה דוקא בלבישה לבד אבל בנר"ד בשעת הרקדה החשש קרוב יותר) משום דבשעה שעוסקת ומגענעת את עלמה ונוגעת בהנפה יש לחוש שיהא נפרך קלת מהם לתוך הקמח ע"כ: [לא] כי היר מחממת קלת. עמג"א סיתמ"ג סקט"ו ובפמ"ג א"א שם דמלד חימום הקמח לבד אין איסור ורק עיקר הטעם דכשיבא אח"כ למים יתחממו המים והעיסה נוחה להחמץ ולכן אם נלטנן הקמח חת"כ: קודם הלישה אין איסור בדיעבד ע"כ: [לב] היר מחממת קלת. עיין בספר סמד"ח סי"ה אות כ"ח דטוב ויפה להחליף בין כל מלה ומלה (שמכניסים לתנור) רחת אחרת כי מתחמם קלת הרחת בעת הנחתה לתנור וכן אם מכניס המלות לתנור ע"י מקלות ג"כ יחלוף המקלות בין כל מלה ומלה מטעם הנ"ל ועיין בספר תומ"נ סי' י"ט אות ל"ב שנידד להקל שאין לריבין להמתין מלהוריד בה מלות לתנור עד שתתקרר הרחת כי לפי זה יהא לריך להכין כמה מרדות להחליף ולהלריך בכל פעם ובכל מייר"א מרדה חדשה וכתב שם שצקהילתו ק"ק בררד זה כמו עשרים שנים שנעשה מנהג חדש שנזהרים בכל מייר"א או לאחר שלשה מייר"א"ם להחליף המרדה משום שהמרדה נעשית חמה והוא כתב ע"ז שאין זוה כלום דכיון שדרך מלאכתה של מלה ורדוי שלה היא כך אין שום חשש וראיה ממה שנותנים המרדה לתנור עם המלה שעליה וא"כ עד נתינתה לתוך התנור מקום שראויה המלה להיית נאפית בטוב תעבור שם המלה סמוך לתנור מקום חם מאוד ואין המלה ראויה להיות נאפה שמה במקום החם הנ"ל ועכ"ז מקילין וע"כ לומר הטעם בזה כי לא ניתנה הסורה למלאכה השרת עכתו"ד ועי' בהשוותי כ"י סו"ס כ"ג שהארכתי שם הרבה בזה וכתבתי שם דלכתחלה בודאי נכון

אותה לעשות מלה דקה דבר זה קיל יותר מהוספת קמח בתוך העיסה כי בכאן נשאר הקמח למעלה ונקלה יפה בשעת אפייה ולכן הגם שלכתחלה אין להתיר גם כזה מ"מ בדיעבד אם נתבטלו אין לאסור הכלים ע"כ. (ועיין עוד בדברינו אי"ה לקמן סקי"ז סק"א עקף י"ח מ"ש שם בדבר מלות אפיות שנתמלאו מאבק הקמח יעוי"ש מ"ש בזה). (ט) ועיין עוד בא"ח החדש הנ"ל סיתמ"ג אות ג' בשם ספר מאורי אור דעיסה הנילושה בשימור משהייה שימור מיל ואחר האפייה נמלא במלה גרעיני קמח ירוק אפוי נוהגים להקל משום דדוקא אם מוסיף קמח תוך הלישה יש חשש משום שאינו נגבל ונילוש יפה משא"כ בכל הקמח הנחתו מיד בתחילת הלישה ורוב עיסות ניכרים בהם גרעיני קמח דק ואופים כך ואין בזה חשש ע"כ: [כח] לא ירחוק את הקמח סוף המדה. רק ימדוד בפיוזר כדרך המוכרים. מג"א סיתמ"ז סק"ד: [כט] שלא יפול מאבק הקמח עיין רמ"א סיתמ"ט סעי' וא"ו דלריך להרחיק גם את המלות מהקמח כי הקמח הנדבק בהן בא אח"כ בתבטול ומחמץ ע"כ ועיין בספר סמד"ח סי' ח' אות מ"ז דמשום זה (אם אפשר) טוב שיהיה הלישה והקמח בחדר מיוחד והעריכה והניקור בחדר ב' והתנור בחדר ג' ע"כ. ועיין בדברינו לעיל סימן זה סקכ"ז דשם נכתב ב"ה באריכות מענינים אלו: [ל] המורד את הקמח לא יתקרב אל העיסה או אל המים. עיין סמד"ח סי' ח' אות י"ט דהנותן מים אל הקמח יזהר שיעשה גומא בהקמח מתחלה ולהגביה הכלי של מים גבוה הרבה שלא יתז הקמח על הכלי של מים ע"כ. ועי"ש עוד בסימן ה' אות י' שכתב דהאשה המרקדת הקמח לא ישיחה שיחה בשעת הרקדה בכדי שלא יתז לינורא דדוקא מפיה לתוך הקמח בלי ראות (וראיתו ממעשה דבן קמחית ציומא דף מ"ו) וגם נראה ללא תלבש בגדים שנכבסו

וְלֹא הִבְרִי שְׁלֹשִׁין בּוֹ צְרִיכִין לַהֲשִׁיגָה וְלֹא שְׂלָא יִהְיֶה בֵּה שׁוּם נֶקֶב אוֹ סָדֵק שְׁיוּכָר לַהֲשִׁיב שָׁם מִשְׁחָה עֵיסָה וְתַתְּחַמֵּץ. וְלֹא יִנִּיחַ הִבְרִי בִשְׁעַת לִישָׁה וְלֹא עַל כְּרִים וּכְסָחוֹת פֶּן תַּתְּחַמֵּם. וְיִזְהַר שְׂלֹא־חַר כֹּס י"ח מִיְנוּטִין וְלֹא יִנָּקֶה אֶת הִבְרִי הַיָּטֵב מִעֲדָנֵי שְׂמֹאל

וגם אין שכיח קערות של ברזל המלופים באבר רשחין ללוש גם בעריבות של חרס ואם יש אפשרות ללוש בעריבות של עץ שהם חלוקים לגמרי בלי שום צקע וסדק צודאי עדיף טפי אבל כל שיש קערות או ספלים יותר עדיף מפני שיכולים לנקות אותם אחר כל לישא ולישא ע"כ ואם לש מלה בכלי נחושת שאופין בו לחם באמלע השנה בהגור גרוף עפמ"ג מ"ז סוס"י תמ"ב. ועיין עוד בדברינו לקמן סיקט"ז סקס"ה ענף ד' אם יש תקנה לכלי של מי רגלים להכשירו: [לד] שלא יהא בה שום נקב. ואפי' על שפתה מוג"א סיתנ"ט סקי"ג ועיי"ש עוד דאם יש נקב או סדק בשפתו לריך לסתמו ולהחליקו ולהשוותו ע"כ: [לה] על כרים וכסתות. של למר אבל בגד של למר שרי משום דאינו מחמם כ"כ רמ"א סיתנ"ט סעי' ד' ומג"א שם סקי"ד ועיי"ש בפמ"ג א"א בשם א"ר דאין נכון ליתן אף על בגד של למר אבל בדיעבד אין לאסור אף אם נתן על כסת של למר ע"כ ועיי"ש עוד ברמ"א הנ"ל דעל כסת של עור שרי אף לכתחלה: [לו] ינקה את הכלי היטב. א' עיין בס' סמדר"ח סימן ח' אות מ"א דמה שנוהגין המון העם שכשרואין שנתייבש הצלק על הכלים מטילים אותם לתוך התנור לשרוף הצלק לא יפה עושין שהרי מתפרר הצלק לתוך התנור ומחמץ התנור וגם יכול לבא לתוך מלה וגם הכלים צולעים ע"י האור ע"כ טוב להדיחם ולגרדם ולא יצואו כלל לתוך התנור ע"כ. ב' עיין בדברינו לקמן סימן זה סקמ"ג בשם הפמ"ג ועיין תשובת מהרש"ם ח"ב סיל"ח שנשאל באחד שאופה מלות שמורה ומוכר לכל בני העיר ושכחו צלילה לרחוץ האגן של לישא העיכות והוא של נחושת וכשאר בו מעט משיורי הלישה כנהוג ושפכו לתוכו מים על כל גדותיו ועמד כך כל הלילה וצוקר עירו מחוכו את המים וניקו אותו והדיחווה וקנחוהו היטב ולשו בו פעם אחת ואח"כ נזכרו ולקחו אגן אחר ונתערבו כל המלות והרב השואל נסתפק אולי נתחמלו שיורי העיסה המדובקים בהאגן ונבלע בהאגן משום דדינו כבית שאור (עצמ"ג מ"ז סיתנ"א

נכון להחמיר אם אפשר ולהחליף המרדה בכ"פ לאחר שרואין שנתחממה משום דכשמוכנים את המלה על מרדה חמה תוכל להתחמץ מיד (עי' ברמ"א סיתנ"ט סעי' ב') אך בדיעבד אם לא החליפו המרדה אפילו לאחר שנתחממה כתבתי שם לדדים להיתר כיון שלא היה מונחת העיסה שיעור מיל בלא עסק והבאתי ראיה מודברי המג"א סיתנ"ט סק"ה ופמ"ג א"א שם סק"ה וש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ד (לענין אם נתחממו ידי האשה מחום התנור ולא ליננה אותם יעויי"ש ודו"ק ואין לחלק ולומר דשם אין העיסה מונחת בלא עסק כיון דהאשה עוסקת עכ"פ בצלק כי החוש יעיד דגם שם א"א שלא תהא העיסה מונחת בתמידות בלי עסק מתחלה ועד סוף ואפי"כ הקילו שם בדיעבד) וכן משמע מודברי הח"י סיתנ"א סק"ד ומש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ד' (לענין הדבוק פה בתנור ואח"כ הסיקו דמעיקר הדין אין לאסור) ומכש"כ בגד"ד שאין לאסור בדיעבד משום אותן רגעים מועטים שהמלה מונחת על המרדה החמה ערס הכניסה לתוך התנור וכ"ז הוא רק ללמוד זכות על המקילים אבל לכתחלה צודאי ראוי שיהא להאופה שתי מרדות או שלשה צדי שיוגו להחליף המרדה בכל עת שנתחממה וליקח המרדה האחרת שכבר נלמנה וכן יעשה בכל פעם ועי' בדברינו לקמן סימן זה סקל"ז: [לג] הכלי שלשין בו זכו'. עמג"א סיתנ"ה סק"ט דנוהגין ללוש בעריבות של נחושת ע"כ ועיין בתשובת מהר"ם שיק סירל"ז דטעם המנהג הוא משום דעריבות של חרס אין יפין כ"כ ללישה וגם משום אם לשין בכח ודוחקין הרבה בעיסה הרי החרס משהבר וגם כתב שם שהספרדיים והחסידים שבקהלתו אין לשין אלא בקערה של ברזל שהן מלופין באבר משום דזה מקרר טפי משל נחושת אבל הקערות של חרס או של ברזל שאינן מלופים נמלא בהם נקבים קטנים שראיית העין קשה לשלוט בהם ולריכין השגחה ע"ז בעינא פקחא אך במקום שאין קערות נחושת שכיחין

ולא וגם ולא ירחוק ידיג היטב וכן ולט הדפין ומו והעצים שמגדלין בהם ישגיחו עליהם
מעדני שמואל

אח"כ פ' משום דבמין במינו חין זו משום כל
 יראה בפחות מכזית בכח"פ ולהאי מלתא
 הוי ספק הרגיל ע"כ ועיין בדברינו לקמן סימן
 זה סקל"ט מ"ש בענין זה: [לז] וגם ירחוק ידיג
 היטב. עיין בהגהות לחס הפנים שטל קילוש"ע
 מצעל מסה"ש שהביא בשם הגאון האבד"ק
 זילגורייא בזה"ש שכתב וז"ל לריכים הרבנים
 להזהיר את המשגיחים בבתי אפיית המלות שלא
 יניחו שום אחד מהעוזרים (ואפילו בעלת הבית
 שהמלות שלה) ליגע במלות אפיות טרם שתרחץ
 ידיה היטב מהזבל ולעיין עליהם היטב טרם
 הנגיעה כי מכשול זה מצוי שהעוזרים נוגעים
 בידים בלתי נקיים מזבל במלות אפיות ומכש"כ
 שגריף לזהר מאוד כשהמלה עדיין חמה שלא
 ליגע בה בשום אלבע שיש עליו משהו זבל וכן
 לא יניחו ליגע העלי מגלגלין בהמלות. גם לריכין
 להזהיר להאופה שיחלוף המרדות בכל עת כי
 לפעמים נעשה המרדה חס שהי"כ ויותר מזה
 שלפעמים מניחין המלה מקלתה בקלה התנור
 במקום שלא יוכל לאפות יפה ואח"כ כשנעשה
 התנור קלת ריקן מכניסין אותו הקלה תוך התנור
 והוא חמץ גמור גם המרדה ומקום התנור נתחמץ
 ע"י פן ולכן לריך לזהר בזה מאוד גם כל יחיד
 שאופה המלות שלו יזהיר להעוזרים על כל
 דברים אלו ועל כל דיני אפיית המלות עכ"ד
 הרב מצילגורייא הנ"ל ועיין בדברינו לעיל
 סי' זה ס"ק ל"ז: [לח] ירחוק ידיג
 היטב. עפמ"ג א"א סימן תנ"ט ס"ק
 ח' בשם הב"ח ופר"ח דאם האשה מרגשת
 שנתחממו ידיה לריכה לרחוק ידיה במים
 לונגים כדי ללנגס שלא יחממו את העיסה ע"כ
 וכ"כ במ"ז שם סק"ד דלפעמים לוקחים עוזרים
 ויוס ולילה לא ישובות והידיים חמים מאוד ודאי
 אסור ע"כ וכן משמע במג"א שם סק"ח ועיין
 בשד"ח מחומ"ל סי' י"ג סוף אות ד' שנשאל
 באשה שלבעה ידיה בלבע הנקרא אלחנייא
 כנהוג אם מותרת ללוש המלות והשיב דאין
 חשש כי ידוע שאין שום ממשות בלבע כי אם
 חזותא בעלמא ע"כ. [לט] הדפין והעלים וכן
 הסכין שחותכין בו את העיסה. רמ"א סימן תנ"ט
 סעי' ד' (עפמ"ג א"א סתנ"ט סוס"ק י"ג דעוב
 יתיר

סימן א"א סק"ו ובפמ"ג א"א שם סקמ"א) אך כיון
 דבכלי נחושת אינו בולע רק כדי קליפה בכבוס
 א"כ י"ל דהמלות שנילושו בו בטלים ברוב
 מלות האחרות וכיון דבנד"ד הוי רק ספק חמץ
 יש להקל בתערובות (עפמ"ג סימן מ"ז סק"י)
 עכתו"ד הרב השואל שם והרב מהרש"ם השיב
 לו דלפי דעתו כל המלות מותרים בנד"ד כיון
 דמלאו את האגן מים לונגים הרי המים הם
 מונעים את שיורי העיסה מלהחמץ ואין כאן
 חשש כלל (עיין טור סימן מ"ז מ"ש בשם ראבי"ה
 לענין חטה בלון ובפר"ח שם סק"ב) ועוד כיון
 דלדעת רבינו ירוחם אין כלי נחושת בולע כלל
 א"כ האור מהלך תחתיו ואף דהש"ך זיו"ד
 סיס"ח חולק עליו מ"מ בספר העמק שאלה
 דחה כל ראיות הש"ך (עיין בדברינו לקמן סי'
 קט"ז סקנ"ח) והוכיח שגם דעת בה"ג והשאלות
 ורב שר שלום גאון ורב נהולאי ושאר גאונים
 והרי"ף והרמב"ם כולם סוברים כדעת רבינו
 ירוחם הרב העמק שאלה סיים שכן עיקר ולכן
 אף דבשאר כלי מתכת אין להקל אבל בנד"ד
 שהאגן הוא של נחושת יש להקל ועוד דאפילו אם
 נימא דבבלע בהאגן מ"מ העיסות שלם בה
 אח"כ בצוקר לא בלעו מהאגן ולא דמי לבית
 שאור כיון דלא שהה בו אח"כ בשעת הלישה
 כדי שיתחמץ לכן לדינא נראה בנד"ד דהכל כשר
 גם למלות שמורה וא"ל להודיע להקנים ובפרט
 אם יאכלו קוה"פ כפי שיעור העיסה שאפו בצוקר
 בהאגן הנ"ל (ועיין פמ"ג מ"ז סימן מ"ז סק"ה
 וסקט"ו) עכתו"ד הרב מהרש"ם הנ"ל בקלרה.
 ג) ועיין בא"ח החדש סימן מ"ז אות כ"ד בשם
 ספר מאורי אור דאם גלגלו מלות על הסדין
 (או על השלחן) שלא יקו אותן מחמץ או
 שהסדין הוא משנה שטברה אף שנגלגלו המלות
 לפני הפסח מ"מ אוסרים כולם ולא מהני ס"ס
 ספק אם היה שם חמץ וספק אם נדבק החמץ
 בהמלות משום דהוי ספק הרגיל וגידון כודאי
 (כמבואר בתוס' דף ע') ואפילו נתערבו במלות
 כשרות לפני פסח וא"כ י"ל דיבש ביבש חד
 בתרי בטל מ"מ לא מהני (כמבואר בב"י לשיטת
 רש"י) ומכש"כ שנתערבו מלות שלימות דחשיבי
 ולא בטלי אך יש להקל לסוגרן ולהשהותן עד

שלא יהא בהם שום נקב או סדק ולכל הפחות [מאן] לאחר כל י"ח מינוטין [ומנ] ינקו מעדני שמואל

יותר לעשו' המלות על דף חלק ברהיטנא מלעשות
 על סדין ע"כ) ועיין זכול"א סתנ"ט דכל זה
 הוא רק לכתחלה משום דחיישינן שמה ישרו
 פירורין גסים שגויה הרבה קודם שמתייבש
 ובחור כך מחמין קודם שמתייבש אבל דיעבד
 אין לאסור אם מה שנדבק הוא רק מעט ודק
 משום דמחמת דקותן הוא נתייבש תכומ"י (קידם
 ששורה שיעור מיל) ושם אינו מחמין וגם אפילו
 אם מחמין לא הוי אלא נוקשה ובטל בששים
 עכתו"ד בקלרה. (ועיין בדברינו לקמן סיק"ז
 סק"א ענף כ"ג מ"ש שם זכול"א הנ"ל
 בדבר סכין שחתכו בו עיסת מלה ולא גררוהו
 ויחתכו בו אח"כ בשר בפסח עיי"ש מ"ש בזה)
 ועיין בשד"ח מחומ"ל סי' י"ג אות ד' שנשאל
 בדבר שבערב שבת אחר שגמרו האפייה בתנור
 שאופין בו בני העיר ראו שהיתה עיסה דביקה
 בדפין שעורכין על גבן ולהיות העת נחוץ לא
 גררו החמץ הדבוק בציוס ראשון כשחזרו למלאכת'
 שבתו מלגרור החמץ והעריכו איזה עיסות בהם
 ושם נזכרו ושאלו אותו אם יש לחוש במלות
 הנעשות האלה שמה נדבק בהם מהעיסה
 הדבוקה שהוא חמץ גמור ששהתה זמן רב בלי
 עסק והנה כשצאו עתה לגרור החמץ המה ראו
 שהיה דבוק היטב שלא יכלו להוליאו כי אם
 בקושי ודוחקא דסכינא והשיב דנראה דמלות
 האלה מותרות משום דקרוי לודאי שלא נדבק
 בהעיסה של המלות מחמת שנתקשה מאד ונדבק
 היטב בדפים האלו והציא ראי' מהרד"ז חלק
 חמישי סי' שני אלפים ק"כ שגם הוא נשאל
 במעשה שהיה שאחר שאפו המלות כמה צעלי
 בתים מלאו בדופני הגפה בלך דבוק בחוץ שלא
 נקלקל אלא בסכין וכתב דהתורה חסה על ממונן
 של ישראל ואפילו להאומרים דחמץ שנתבטל
 קוה"פ חו"ג בפסח מ"מ גס לדידהו אין זה
 אג"ה מדרבנן [וא"כ אין זה אלא מדרבנן]
 ואוליגן לקולא ע"כ ועיי"ש עוד בשד"ח הנ"ל
 בשם לב חיים דאם הדף שמסדרים עליו את
 המלות כדי לעשות נקבים העלה חלודה ונדבקה
 החלודה בתחתית המלות והשיב דאין לחוש לזה
 כלל אלא לכתחלה ודאי לריכים ליוהר בכל
 הכלים שלא יהיה בהם שום חלודה ע"כ. ועיין

משום הלישה כי א"א לנקותם לגמרי ע"י גרידה
 עכ"ד המסה"ש הג"ל ועיין בספר סמך"ח סי'
 ח' אות כ"ב דהלם את העיסה יזהר כשרולה
 לנו מטע אחר לישת העיסה שינקת ידיו ואת
 הליפורנים שלו וסביבם שלא ישאר מטע בלם
 ויטיבם ויחזור ויתערב ח"ו בעיסה ע"כ וכ"ז
 מיירי לענין לכתחלה אבל בדיעבד אם לא היו
 נוהרים בכ"ז עיין בדברינו לעיל סי' זה סקל"ט
 מ"ש שם : [מב] ינקו אותם היטב . עיין
 בתשובת זכר יהוסף חאו"ח סי' קל"ה שגשאל
 אם יש חשש מעיקר הדין באפיית המלות בלילה
 משום שא"א לנקות לאור הגר את הכלים מצלק
 וממשיית של חמץ הנדבק בהם והשיב להשאל
 שהוא מתמה עליו מה ראה לחדש ולהמליא
 גזירות חדשות נגד מאמרם ז"ל (בפסחים דף
 א') שאור הגר יפה לבדיקה ואדרבא מפורש
 במנהגי מהרי"ל הלכות המלות דיש נוהגין
 לאפות המלות של מלוח בליל שניה משום
 דחביבה מלוח בשעתה וכן פסקו גאוני בבל
 ואשכנז וכן משמע ברדב"ז ח"א סיתע"ז ובט"ז
 סיתנ"ח סק"א . דמעיקר הדין אין איסור באפיית
 בלילה וכן בט"ז סיתנ"ה סק"א לענין מים שלנו
 מזכר כמה פעמים שתהא האפייה בלילה (וזכר
 לדבר שבליאחם ממלרים אפו המלות בלילה)
 ודיינו בגזירות חכז"ל וסייגים שלהם אבל
 מחומרות נוספות וגזירות חדשות לריבין להתרחק
 מפני שהפסדס מרובה משכרם (כמבואר
 בשאלת יעב"ץ ח"ב סוסיכ"ה) וכעין זה מבואר
 בפר"ח ריסתנ"ג ובסימון תנ"א ובסי' תס"א
 סק"ב שא"ל לגזור גזירות מודעתינו לאחר
 חתימת התלמוד ובט"מ פ"ה מהלכות חומ"ל ה"ד
 כתב שאין לנו לגזור גזירות מודעתינו אחר
 דורות הגאונים (והלשון שלא בדקדוק כי
 הרא"ש תמה על הגאונים עלמס איך יכלו
 הגאונים לחדש גזירה אחר חתימת התלמוד)
 וברש"י בנהדרין (דף מ"ד ע"א ד"ה אתה גרמא
 להם) מבואר שם דכיון שהעם מועלים אסור לתקן
 גזירות חדשות ובילקוט כתב שלא יעשו הגדר יותר
 מן העיקר וכללל כיילי בסנהדרין (דף כ"ט
 סוף ע"א) דכל המוסיף הוא גורע כי ההוספה
 מעלמו מביא להקל בדבר היותר חמור ואם
 שראוי להזהירם שלא יאפו משהחמפס שינה אבל
 די להחמיר שלא לאפות מחלות הלילה והלחה
 וה"ר

משום לעד חלות הוי עסק זמן שכיבה (כמבואר
 ברש"י ברכות דף ט' ע"א) עד כאן תורף דברי
 הר' זכר יהוסף בקלרה (ועיי"ש שהאריך להביא
 עוד ראיות מכמה מקומות שלא להחמיר יותר
 מודאי ואגב דאמי לידן אפתיק מה ששמעתי
 בילדותי בשם גדול וקדוש אחד שאמר דמה
 שאמרו ז"ל שכל הפורץ גדר ישכנו נחש יש לפרש
 שקאי גם על המחמירין יותר מכפי הגדר
 שגדרו חכמים זה נקרא ג"כ פורץ גדר וישכנו
 נחש כי במקום שהאדם הולך בדרך התורה
 ומחמיר במקום שאמרו חכמים להחמיר ולא
 יותר מודאי אזי מוגין עליו כח דברי חכז"ל והוא
 נשמר מן השמים מכל מכשול ח"ו המזדמן
 לפעמים בשגגה כיון שהוא עשה את שלו והחמיר
 על עצמו עפ"י גדרן של חכז"ל והסייגים שלהם
 אבל במקום שהאדם מחמיר ע"ע יותר מכפי
 הגדר והסייג שנתנו עליו חכמים א"כ הרי הוא
 אינו פומך א"ע על הגדר של חכמים והוא
 מחמיר ע"ע יותר מכפי שאמרו הם א"כ שוב
 אין כח דברי החכמים אחראין לו לשמרו
 ממכשול וא"כ יוכל ח"ו לבא לידי מכשול יותר
 וזה יתיישב לשון הש"ע חו"ה סיתמ"ב סעי'
 ו' דכתב שם דנהגו לגרר הכתלים והכסאות
 שנגע בהם חמץ ויש להם על מה שיסמוכו
 דלכאורה מה לריך ללמד זכות על הנוהגים
 להחמיר לכתוב עליהם שיש להם על מה
 שיסמוכו וכמו כן מלאנו עוד בכמה מקומות
 שש"ע שנכתב כן אבל לפי האמור לעיל אתי
 שפיר מה שנכתב על המחמירין (ביותר) שיש
 להם על מה שיסמוכו כי במקום שא"ל על
 מה שיסמוכו אין להם להחמיר יותר מכפי מה
 שהחמירו חכז"ל עכתו"ד הרב הקדוש הג"ל .
 וכמדומה אלי שבעל המאמר הלזה הוא ריהו
 הרב הלדיק הקדוש המפורסם המנוח ה"ר
 יעקב יוסף זלללה"ה מאוסטרה שהיה בן בנו
 של הקדוש בעל רב ייב"י זלללה"ה) וכעת
 נתכבדתי מואת ידידי ש"צ הרה"ג המפורסם
 ה"ר לבי יחזקאל מייכלזאהן האבד"ק פלונסק
 בספרו שונו הטוב (אשר בו מלוקט כמה עניני
 סיפורים והנהגות מאבותינו הקדושים הרב
 ה"ר מאיר זללה"ה האבד"ק טיקטין ובנו הרב
 הלדיק ה"ר לבי הירש מטשארטקוב ומשני בניו
 הקדושים ה"ר שמעלקי האבד"ק ניקלשפורג
 וה"ר

אותם היטב וכן [מן] הכלים שמנקבים בהם וינקו אותם היטב [ומד] שלא יהא עליהם אפילו משהו עיסה [מן] וגם [מן] המרדה שמכניסין בה את המצות לתוך התנור צריכין להשגיח שלא יהא בה שום סדק שלא יכנס בה קצת עיסה ויתחמץ (תנ"ט):
ז אם גפלה לתוך העיסה איזה דבר חריף [ומז] כגון

מעדני שמואל

צלק דבוק בהם משנה שעברה ונהגו לשופם ברהיטותא ולהגעיל הכלים שמועיל בהם הגעלה בכל שנה ויש מהדרין ונוהגין להגעיל הכלים בכל מוש"ק בבית האופים שאופים שם כמה שצויות קוה"פ והכל מנהג יפה הוא ע"כ ועי' שע"ת סיתנ"ה סק"ד: [מה] וגם המרדה וכו'. אבל א"ל להדיחה כלל אחר אפיית המלות. ח"י סיתנ"ט סקכ"א. ועיין בש"ע הרב הרש"ז סיתנ"א סעי' ג"ה דהמרדה של פסח משנה שעברה שנהר לשמרה כל השנה מחימוץ חין לריך להגעילה אך שנוון לקנות חדשה ומי שא"ל לו לקנות חדשה יגעיל את המרדה של פסח משנה שעברה אך יגעילה לזינעה מפני הרמאים שיסבדו שהמרדה היא של חמץ ויעשו לומר שמועיל הגעלה לרחת של חמץ ע"כ: [מן] המרדה שמכניסין בה. עיין סמד"ה סוס"י ה' דהמרדה שקורין קאטשירע שגורפין בה את התנור אם הוא של עץ לריך חדשה על לורך המלות או משנה שעברה ואם היא של מתכת לריכה ליבון זכולה אם היא של חמץ ולא יכבנה בכלי חמץ ולריכים ליזהר שכלי דעת רגילים לכבות בכלי שקורין ליבער של כל השנה שיש בו פירורים וגם היא זלוע מחמץ והמים חמוצים וכשתחמץ המרדה לשם הרי היא זולעת ע"י רתיחות כדין חס לתוך לוגן ועוד שהמים באו לתוך התנור ע"י המרדה וע"כ יש להכין כלי של פסח לכבות הקאטשירע והפחמץ שמנקים בה התנור ע"כ: [מן] כגון מלח וכו'. עכש"ע הרב הרש"ז סיתנ"ה סעי' כ"ט שיש במלח שני טעמים לאיסור. א' משום ד"א שהמלח מחמם העיסה משום דמליח הרי הוא כרותח ועי"כ העיסה נוחה להחמץ. ועוד שי"א שהמלח יש לו דין מ"פ ואם הוא מעורב בעיסה שגילשה במים הרי העיסה ממהרת להחמץ ע"כ. ועיין בשד"ח מחומ"ל סי' י"ג אות ג' שהאריך הרבה בדין נתינת מלח לתוך עיסת מלה ואחר שהביא כל דיעות הקדמונים בזה האוסרי' והמתירי' וגם אחר שהביא דעת הפר"ח והגון

וה"ר פנחס האבד"ק פפד"מ בעל הפלאה זלה"ה) וראיתי שם בספר שמן הטוב הג"ל ריש דף מ"ז בשם ספר חוט המשולש שכתב בשם דודי זקני הגאון הקדוש בעל הפלאה הג"ל שמהגו היה שכשחל פסח ביום א' אז אפה המלות בליל מוש"ק ממש קודם שיבש על הסדר ע"כ: [מן] הכלים שמנקבים בהם. עפמ"ג א"א סיתנ"ט סק"א דטוב יותר לעשות הניקור באופנים שקורין רעדליך מלעשות הניקור בעלים שמנקרים כי ע"י הרעדליך נעשה הניקור במהרה ע"כ ועיי"ש עפמ"ג מ"ז סק"ז דכשמנקר המלות על דף של עץ ינקר זנחת כדי שלא יעשה נקבים בעץ ובכ"פ ידיה הדף ויהפכו מעבר השני ע"כ ועיי"ש עוד עפמ"ג א"א הג"ל לריך להחליף בכל פעם את הרעדליך וליקח אחרים ואת הראשונים יגרר או יטילם לתנור שיאפה הצלק שעליהם טרם שיתחמץ ואח"כ ילגנס קודם שינקר בהם שלא יהיו חמין בעת הניקור ע"כ ועיין בס' סמא דחיי (מהרב אבד"ק מיאסקובקא) בסימן ח' אות מ"ד שהביא בשם חמד משה דטוב ליקח לדקירת המלות טם של מתכת ע"כ ועיין עפמ"ג מ"ז סיתנ"א סק"ז דהבלעכין שמיחין המלות עליהם לריכים טבילה לכו"ע אם קונה אותם מן העכו"ס ע"כ ועיין בסמא דחיי הג"ל סי"ה אות י"ט דכן הדין בעריבה של מתכת אם קונה אותה מן העכו"ס ועיי"ש עוד דהרעדליך של מתכת שמנקרים בהם המלות יטבילם בלא ברכה או עס כלים אחרים ע"כ ועיי"ש עוד בסעי' כ' דהברזלים והסכניים והרעדליך שקונים מעכו"ס לריכין ליבון קודם הטבילה ואח"כ יטבילם בלא ברכה וידקדק בהם שיהיו חלקים שלא יהיה בהם גומא וסדק (וכן אם הם של חמץ) ויש להחמיר בהם בליבון שגילולת ניתזין מהן ע"כ ועיין ח"י סית"ס סק"ז: [מד] שלא יהא עליהם אפילו משהו עיסה. עיין ספר סמד"ח סי"ה אות ל"ז דכל הכלים של פסח של אשתקד (שאפו בהם מלות) יעיין עליהם אם לא נשאר

[מח] מלח [מט] או [נ] תבלין או [נח] סיד

מעדני שמואל

והמגן האלף שלדדו להתיר בדיעבד במעט מלח
(כיון שלא נמלח הרבה עד שאי"נ מחמת מלחו)
לאחר כ"ז הביא שם דברי הח"ס שדמה שם כל
ראיות המתירין וכתב דאפילו רק מעט מלח כיון
שהגרגיר בעלמו הוא אינו נאכל מחמת מלחו
ולכן אם נתנו בקמח או בעיסה הרי בכל מקום
שהוא בעין בתוך העיסה ה"ה מחמם את מקומו
ומחמילו בזהו מקום ואפשר נמי דכיון שהחמין
כל שהוא מן העיסה הרי מעט החמין הלזה היא
נעשה כעין שאור ומחמין כל העיסה ולכן עכ"פ
אם יש שם מלח קלת יש לאסור אפילו בדיעבד
אם לא שאין שם אלא גרגיר אחד עכתו"ד
השד"ח בשם הח"ס בקלרה. ועיי"ש עוד בשד"ח
שכתב דמנהג זה שנוהגין שלא ללוש במלח הוא
מנהג אבותינו ואבות אבותינו מכמה מאות שנים
לחוש לדעת הקדמונים האוסרים ללוש במלח
ע"כ. ועיי"ש עוד בשד"ח מערכת וסימן
ואות הנ"ל בשם תשובת לב חיים דאם נמלא
מלח בתחתית קלת מן המלות ובאיזה מקרקעית
התנור עלמו מפני שכשהוא חדש נותנים מלח
בין הרעפים שבקרקעית התנור וכשמסיקים
התנור נפלטים איזה גרגירי מלח ואפו מלות
בתנור חדש הלזה נדבקו בהמלות מהגרגירים
הנפלטים והעלה שם דכיון דלא היה שם רק
מעט מלח (וא"כ דינו דלריך לאפותו מיד כמו
סיתבאר בס"ק שאח"ז אי"ה) וא"כ נגד"ד אין
לך נאפה מיד יותר מכפי שהוא נאפה כשכבר
הוא בתוך תנור כנגד"ד שהמעט מלח נדבק בו
כשכבר הוא בתוך התנור אך לכתחלה אין לאפות
מלות בתנור כזה שיש בתחתיתו גרגירי מלח
אם לא שיטת אותו בטיט בכל המקומות שנותנים
בהם מלח או שאפה בו תחלה חמץ כח"פ עד
שירגיש ויבין שכבר כלה כל המלח שבשם דאז
מותר לאפות שם מלות לאחר שהכשירו אפילו
לכתחלה עכתו"ד השד"ח בשם הלב חיים הנ"ל:
[מח] מלח וכו' אפילו משהו וגילוש בתוכו כל
העיסה אסורה. עח"י סיתג"ה סקי"ח ובש"ע
הרב הרש"י שם סעי' ל"ד דפלפלין או סיד או
מלח שנתערבו בעיסה אין לאוסרה רק באכילה
אבל לא בהגאה ובהייה ע"כ (ועיי"ש עוד בש"ע
הרב הרש"י סעי' ל"ב וסעי' ל"ד דמשמע

דאפילו חד קורט פלפלין או משהו כיד אוסר
בדיעבד אפילו אם אפה העיסה מיד משא"כ
במעט מלח אם אפה מיד אין אוסר בדיעבד)
ועיין מג"א סיתג"ה סקט"ז ובח"י שם סקי"ח
דאם לא נפל רק מעט מלח לתוך העיסה אם
תאפה מיד מותרת אפילו באכילה משום דמעט
מלח אינו מחמם ע"כ ועיי"ש בש"ע הרב הרש"י
סעי' ל' דאם לא אפה מיד יש להחמיר ולאוסרו
באכילה אפילו בלא נתן רק מעט מלח כיון
די"א דאף מעט מלח מחמם העיסה ואוסרה
ע"כ (ועיין לעיל בס"ק שלפנ"ז מ"ש בשם הח"ס)
ועיי"ש עוד בח"י ס"ק הנ"ל בשם הב"ח דהא
דאמרינן דמלח אוסר אפילו בדיעבד היינו
דוקא בלש צמים אבל בלש צמ"פ בלבד אין
המלח אוסר בדיעבד ע"כ ועיין בה"ט סיתג"ה
סק"ד מש"ש לענין אם מותר לטגן דגים במלה
אפיוה: [מט] או תבלין וכו' כל העיסה אסורה.
מדברי המחבר כאן בפנים שכתב סתם תבלין
משמע דלא"ד פלפלין בלבד אוסרין העיסה גם
בדיעבד אלא ה"ה שאר תבלין והוא מדברי
המג"א סיתג"ה סוסקי"ט אבל הח"י שם סק"כ
חולק ע"ז ופסק דדוקא פלפלין (ומלח וסיד חי)
אוסר אפילו בדיעבד אבל שאר כל מיני תבלין
חוץ מפלפלין כגון זנגביל ופרכוס וגעגליך וכל
כיוצא בהם אין בהם איסור ליתנם לתוך העיסה
אלא לכתחלה משום שיש בהם ג"כ חריפות קלת
ומחמין קלת את העיסה אבל בדיעבד אינם
אוסרים את העיסה וכן פסק בש"ע הרב הרש"י
סעי' ל"ב ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"י סעי'
ל"ב הנ"ל (בסוס"י ת"ס) דקלה ושומשמן
וכיוצא בהם ממיני זרעים שאין בהם חריפות
כלל מותר אפילו לכתחלה לערבם בתוך העיסה
אלא שלכתחלה יש לכושש קודם שישימם בעיסה
ואל ישימם בתוכם כשהם שלימים מפני שיש
אומרים שאפילו דברים קטנים שבתוך העיסה
מעכזים את האפייה אבל בדיעבד מותרת
באכילה אפילו לא כתשם קודם שנתנם לתוך
העיסה משום דדיעבד סמכין על אותן
האומרים דדבר קטן כזה אינו מעכז את האפייה
ע"כ. וכן הוא דעת המג"א סוסית"ס (דלא
כט"ז שם שאסר אפילו בדיעבד במלה שגמלא

חי אפילו משהו וגו' ונילוש בתוכו כל העיסה אסורה משום דמתחממת שם [גו] ואם נמצא בתוך העיסה גרעין תבואה יטול מן העיסה בעובי אצבע סביב הגרעין וישליך והשאר מותר (תנ"ה. תס"ז):

מעדני שמואל

פלפלין או סיד ולא נילוש בתוכה יסירם ממנה ומותרת. ש"ע הרב הרש"י סימן תנ"ב סעי' ל"ד. ונכון לזהר ג"כ בשעת לישה שלא יפול מויעת הפנים לתוך העיסה ודיעבד אם נפל מעט מויעת הפנים לתוך העיסה עיין בדברינו לעיל סימן ק"ח ס"ק כ"ט ובסימן ק"ט ס"ק ט"ו בקונטרס מי פירות עקף י"ב:

[גו] ואם נמלא בתוך העיסה גרעין תבואה וכו' (א) עיין בשע"ת סיתס"ז סק"כ בשם ספר בני דוד בענין שנמלא במלות שמורות אפיות חטים בקלת מהם וגודע שלא היו בתוך המים רק שהמרקדת נתנה בטעות קומץ חטים בתוך הקמח עלשו ממנה המלות יש להחמיר ולאסור דכיון שנמלאו כמה חטים יש לחוש שנתבקעו מהם ואף אם גודע שלא היו בקועות יש לחוש שמא לא נקלה יפה באור ושזב יבאו במרק ע"כ. (ב) ועיין ח"י סיתג"א סקנ"א דלריך לרקד הקמח קודם הלישה ואם עבר ולש העיסה ולא נתרקד הקמח קודם אפשר לאסור כל העיסה כי הדבר ידוע שכל שלא ריקדו הקמח מלויים בהם חטים שזורים ושלמיים וגאסרה המלה או העיסה כאשר באו כמה פעמים מעשה לדינו ע"כ וכן הביא בשד"ח מערכת חומ"ל סימן י"א אות א' בשם ספר בגדי ישע שכתב בפשיטות לאסור דיעבד אם לא רקדו הקמח ע"כ אך במג"א סיתג"א סוסקל"ד משמע דאין עיכוב דיעבד אם לא רקדו הקמח ועיי"ש בפמ"ג א"א סקל"ד ובמהמ"ש שם דכ"ה דעת הא"ר דאין לאסור דיעבד בלי ריקוד הקמח וכ"ה דעת הפמ"ג א"א שם להקל דיעבד וכ"מ דעת החי"א כלל קכ"ה אות י"ח וכ"כ במקו"ח שם בביאורים סק"ט להקל דיעבד אם לא רקדו הקמח אפילו בנמלא שם חטים אח"כ בעיסה מטעם דאמרין דאם העיסה לא נתחמלה מכש"כ החטים שהם קשים ולא חיישינן שמא החטים הם באו ממים שבמקום אחר וכבר נתחמלו משום דתולים במלוי דהחטים באו מהקמח כיון דלא רקדו אותו ולכן אין כאן

שום

בה קטנית אחת אחר אפייתה מטעם עיכוב אפייה) ועיין במג"א סוסית"ס דמכש"כ אם נמלאו גחלים ואבנים קטנים תוך המלה דאין מעכבים את האפייה וכן הוא דעת הח"י שם סקי"ז. ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"י הנ"ל סעיף ל"ג דעיסה שעירב בה קלח ושומשין יש דיעות שנקראת מלה עשירה ולכן יש להחמיר בשל תורה (אפילו דיעבד) שלא ללאת בה ידי חובה מלת מלה כלילה הא' משום דשמא נקראת מלה עשירה ומ"מ יש לחוש ולהחמיר שלא לאוכלה בערב פסח משום דהעיקר הוא כהאומרים דחינה נקראת מלה עשירה ע"כ. ועיין בהגהות מהרש"ס הכהן מצערזאן סיתג"ה אות ט"ז דגם בחרוסת אם משימו בעיסת מלה שייכים בו כל חששות הג"ל כמו בשאר תבלין עכ"פ ועיי"ש עוד באות י"ז בשם א"ר בשם הרוקח דפלפלין קיל ממלח ודלא כמשמעות דברי המג"א שם סקט"ז וסקי"ט ועיי"ש עוד מ"ש בשם הרדב"ז מ"ש לענין תבלין במלה: [ג] תבלין וכו'. עכש"ע סוסית"ס ובמג"א שם ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' י"א דאין ליתן בליש לתוך המלה שתאפה עמהם לפי שהליחה היואלה מהם מעכבת אפייתה ואפילו בילה מבושלת אין ליתן אעפ"י שאין ליחה יולאת ממנה מ"מ במקום הביילה אין חוס האש שולט שם ואין גאפה שם יפה וכן אין למלאות עיסת מלה בבשר או בגבינה מטעמים הג"ל ע"כ ועי' בה"ט סיתג"ה סקי"ח בשם כנה"ג דעיסה שגילשה היין ונתערב בו שכר אין להקפיד כיון שאין שם מים ע"כ ועיין בספר מאורי אור דהכנה"ג מיירי בשכר מדבש הגעשה ע"י ישראל בלא מים ע"כ ומוזכר בא"ח החדש סוסיתג"ה:

[גא] סיד חי. עכזה"ט סיתג"ה סקי"ט בשם שבו"י דדוקא סיד חי אוסר אבל סיד שבוטל שכר נתייבש ונתקשה כאבן גראה פשוט דאינו אוסר ע"כ. ומשמע מדבריו דביש שם מים בתוך הסיד הרי אף הסיד שבוטל הוא מחמין וכן הביא בספר תומ"ג שורש ד' אות כ': [גב] ונילוש בתוכו. אבל אם נשל על העיסה

ח יזהרו שלא להניח את העיסה אפילו רגע אחת בלי עסק ומיד כשנגמר העיסה יחזקה כולה להמגלגלים. וע"כ יש להשגיח שלא לעשות עיסה גדולה רק [ול] כפי ערך המגלגלים ואם נשאר מן העיסה בידי המחלק ונהו ילישו ויעסוק בו וכו' שלא יגוה וכו' אפילו רגע בלי עסק:

מעדני שמואל

שם רק הכהוב בדרך הכרמל שמהבהבין אותו ולא נאפה יפה משא"כ בחטה שנמלאת במלה שנאפה יפה י"ל דלכו"ע מותר שהרי גם המלה נאפה וכש"כ החטה אך לפי סברת המג"א הנ"ל שכתב בקמח שבמלה שהמ"ה מפסקת ולא נקלה הקמח יפה) כמו כן י"ל בהחטה שהמלה מפסקת ולא נאפית יפה ולכן יש להחמיר בזה כמו בשאר חטה אך עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא שמוא החטה נאפית כבר ואינה צאה לידי חימוץ ולכן עכ"פ במקום שיש עוד ספק יש להתיר מטעם ה"ס עכ"תו"ד נשמו"א הנ"ל. ה) ועיין בא"ח החדש סיתס"ז אות מ"ח בשם תשובת עולת שמואל דאם נמלא ג' חטים בחד מלה לא מחזיקין ריעותא גם בשאר המלות משא"כ אם בג' מלות נמלאו חטים שבאו מג' עיסות בודאי יש להחזיק חיסור גם בנותרים משום דקשה לומר בשלשתן דמעלמא אחו ובפרט שנמלאו הרבה ולכן אין כאן היתר לאכילה לא ע"י ביטול ולא בעין ואפילו אם מפרר את המלות קוה"פ לא מהני ביטול ברוב אבל להשהותם מותר וכעין זה הביא שם גם בשם תשובת שו"מ: [נד] כפי ערך המגלגלים. ואסור לאדם אחד ללוש ולערוך שתי עיסות כאחד וכן אשה המגלגלת ועורכת לא תתעסק בשתי מקלות עיסה כאחד מפני שא"ל להתעסק בהן יפה. מג"א סיתס"ט סקט"ו וסמ"ח סי' ח' אות י"ח. [נה] ילישו ויעסוק בו שלא יגוה אפילו רגע. ה) עי' מג"א סיתס"ט סק"ה ובפמ"ג א"ל שם סק"ה ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ג דעיסה שאין בו סדק (עדיין) אלא הכסיפו פניו (פירוש נשתנה מראיתו) שקורין בלעלליך כאדם שעמדו שערותיו מתוך פחד ורתת שפניו מכסיפין דהיינו שנשתנית לורתו) אז יש לו דין חמץ נוקשה דאסור מדרבנן באכילה ובהנאה. ואם אין ברור לו שהכסיפו פניו רק שיש ספק אם הכסיפו פניו י"ל דהוי ספק"ר ולקולא (ול"ל דמיירי שכבר נאפה ואין צדיקו להכיר דאל"כ הוי ספק חסרון חכמה תומ"ג שורש א' אות כ"ב וסמ"ח

שם חשש ע"כ (וזהו שלא כדעת השו"מ המובא לקמן ענף ג') ועיין בשו"מ מערכת אות הנ"ל דמשמע גם דעתו להקל בדיעבד בשלא רקדו את הקמח. ג) ועי"ש עוד שהביא בשם שו"מ שכתב במסקנתו דאף אם נימא דלא כהח"י הנ"ל דמחמיר דלא נרקד הקמח מ"מ זה דווקא בסתם קמח שלא נחרקד אז אמרינן דמהיכא תיסי לחוש שימלאו בו חטים שלימים כיון שדרך החטים להתפרק לקמחים בעת הטחינה ברחיים ולכן לרד המג"א להקל בזה גם בלא ריקוד בדיעבד אבל כל שבחמת נמלאו בו אח"כ חטים שלימים (ושבורים) פשיטא דאסור ע"כ. ד) ועיין בנש"א הלכות תערובות חמץ סיכ"ז באחד שאפה מלות קודם פסח ולאחר שאפה איזה עיסות מלא חטים במלות וזה המורה לרקד הקמח הנשאר והמלות שכבר אפה לא יאכל אלא ביצב משום דשמוא ימלא בקדירה בפסח והבעה"ב לא נזהר בזה ופירר את המלות ומלא אח"כ חטים צעיוגולים קניידליך וכתב שם דאף די"ל דחולין במלוי דהחטה היתה בקמח וא"כ כיון שהעיסה לא נתחמלה בעודה עיסה כש"כ החטה שהיא קשה ואח"כ בשעת אפייה י"ל דגם החטה ניפ"ז בתנור כמו העיסה ואחר שכבר נאפית שוב לא תוכל לבא לידי חימוץ אך מ"מ כיון שאפילו בקמח שבמלה שנאפית ג"כ מסופק המג"א סיתס"ג סק"ד אם להתיר בדיעבד כשנתנוהו לתוך המאכל משום שמוא לא נקלה יפה ובקמח שלא נקלה לבדו רק שנמלא במלה עכ"פ מחמיר המג"א משום דהמלה מפסקת (ולדעת הח"י שם סק"ד יש להחמיר אפילו בקמח ממש שקלו אותו שלא להתיר אם נתבשל רק בשהייה ובהנאה אבל לא באכילה וא"כ מכש"כ החטה שנמלאת במלה דהוי דומיא דכרמל שהבהבו אותו וא"כ לכאורה ראוי לאוסרו אפי' אם אפו את החטה בעין משום שמוא לא נקלה באור יפה כמבואר בש"ע סיתס"ג סעי' ג' והגם די"ל דדוקא בכרמל יש להחמיר משום שלא הי'

אבל מ"מ צעינ דוקא עסק גמור לעני"ז שיצגל
 את השהיות שלא ילטרפו כגון בעיטת הידים
 בעיסה או הרידוד שמרדדין את המלות בעץ
 עגול אבל הניקור שמנקרין את המלות כדי
 שלא יתפחו אינו נקרא עסק גמור לבטל את
 השהיות שלא ילטרפו ואינו מועיל אלא לעני"ז
 שהמלה לא תבא לידי חימוץ בשעת הניקור אבל
 מה שנהגין איזה מהמון שכשרואין המלה עשויה
 ומוגחת משפשפין בה בידים כדי שלא תבא
 לידי חימוץ אין זה מועיל כלום ואדרבא היד
 מחממת הבצק וממחר להחמץ. ש"ע הרב
 הרש"י סיתג"ט סעי' ט' והוא מדברי הש"ע
 סיתג"ט סעי' ז' ורמ"א שם ומו"א שם סק"ד.
 ועיין באה"ט שם סק"ח ב"ש הש"ל וב"ש הב"ח
 ב"ש ריא"ז דאם האשה היתה עושה רקיקין
 דקין ביותר והיתה מתעללת בעשייתן עד כדי
 שיעור הילוך ד' מילין אע"פ שלא הגביה ידה
 מן העיסה כל עיקר מ"מ הרי בלקה זו אסור
 אעפ"י שאין ניכר בה סי' חימוץ וסיים שם דאין
 ראוי להורות איסור לאחרים בדיעבד אבל
 המהמיר לעלמו אף בדיעבד תע"ב ע"כ:
 [גו] אפי' רגע בלי עסק. עי"ש סיתג"ט סעי'
 ז' וב"ש"ע הרב הרש"י שם סעי' י"א דאמר
 שנתעסקו בבצק ונתחממת בידים אם יניחנהו
 בלא עסק מיד יחמץ ע"כ (וכן במקום חס כגון
 סמוך לפי התמור שאופין בו וכן ב"מ שמרגישין
 בו חום קלת הרי לפי יתרון ההנמיות כ"ס
 ממהר להחמץ ולריך לתת לב לפי הענין).
 והנה מקור דין זה דאחר שנתחמם הבצק בידים
 מיד יחמץ הוא מדברי תשובת הרא"ש ז"ל.
 ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן הנדפס
 בספר אור לפארו שכתב דמעולם תמה על מה
 שנהגו קולא באפיית מלות שמונחים אלל המנקר
 ברעדליך בלא עסק כמה מינוטין (והלל לאחר
 שנתחמם הבצק בידים מיד יחמץ) ואח"י מלא
 בחידושי מהרמ"ז שהוכיח מדברי הר"י (בברא"ש
 פ"ג דפסחים סימן ו') דלא ס"ל כהרא"ש הג"ל
 והעלה המהרמ"ז הג"ל לדינא דבדיעבד גס
 הרא"ש מודה דכ"ז שאין רואין בעיסה סימן
 הכספת פנים וסדק וגס לא שהה שיעור מיל
 יש להקל עי"ש במהרמ"ז הג"ל וא"כ עכ"פ
 בדיעבד אין חשש וגם מתשובת הרשב"א ח"א
 סיק"ד

ובמד"ה סי' ח' אות ל"ב). (ז) אבל אם יש ספק
 אם שהתה העיסה שיעור מיל בלא עסק (אז)
 יש להחמיר משום דהוי ספק תורה ולחומרא
 ע"כ (ועיין ב"ק שאח"י מו"ש"ש במוסגר ב"ש
 הפמ"ג). ג) וכמה הוא שיעור מיל עיין ש"ע
 סיתג"ט סעי' ז' דהוא שיעור י"ח מינוט והוא
 דעת התה"ד ומהרי"ו ז"ל ועי"ש במו"א סק"ג
 ובח"י שם סק"ו ד' וב"ש"ע הרב הרש"י שם סעי'
 יו"ד לדעת הרמב"ם הוי שיעור מיל שני חומשי
 שעה שהוא כ"ד מינוט ולענין הלכה הכריע שם
 ב"ש"ע הרב הרש"י דהגם דעיקר היא כדעת
 הרמב"ם מ"מ למעשה במקום שאין הפ"מ יש
 להחמיר כדעת התה"ד דשיעור מיל הוי י"ח
 מינוט ע"כ. ועי"ש בפמ"ג א"א סק"ג דכתב
 דלהלכה קי"ל דשיעור מיל הוי י"ח מינוט ע"כ
 ומדבריו משמע דגם במקום הפ"מ יש להחמיר
 כן. ד) ועיין עוד ב"ש"ע סיתג"ט סעי' ז' וב"ש"ע
 הרב הרש"י שם סעי' י"ג דבצק שהחמץ עד
 שיש בו סדקים אפי' לא נתערבו הסדקים ז"ל
 אלא א' הולך הנהוא' הולך הגה הרי זה חמ"ג
 והאוכלו חייב כרת ואפילו אין סדקי' נרא' אלא
 במקלת העיסה הרי כל העיסה חמץ גמור ע"כ.
 ה) (ועיין בספר סמך"ח א' אות ל"א ב"ש
 הפ"ח דבצק שגשמע קולו כשמכין אותו ביד
 הוי חמץ ע"כ). ו) ועי"ש עוד ב"ש"ע הרב
 הרש"י הג"ל בסעי' י"ב דאם התחילו ללוש ב'
 עיסות כאחד והחמילה א' מהן קודם ששהתה
 שיעור מיל בלא עסק אז בידוע שהחמילה גס ה' :
 [גו] שלא ינח אפילו רגע בלי עסק. אבל כל
 זמן שעוסקין בבצק אפילו כל היום כולו אינו
 בא לידי חימוץ ואם הניחנהו בלא עסק כדי
 הילוך מיל הרי זה חמץ ועפמ"ג בפתיהו
 לביית"י דבשהה שיעור מיל בלא עסק הוי חמץ
 גמור וחייב עליו כרת ועיין א"ח החדש סיתג"ט
 אות ה' ב"ש מנחת פתים דלזה נוטין דברי
 הרמב"ם דלא כמו שהבין בספר נחל אשכול
 דברי הרמב"ם דבשהה פחות משיעור ד'
 מילין אינו אסור אלא מדרבנן) ואם שהה פחות
 ממיל וחזר ונתעסק וחזר ושהה פחות ממיל אין
 השהיות מלטרפות לשיעור כדי הילוך מיל מפני
 שהעסק שנהי סך בו בינה יש ה"ה מצטל את
 החימוץ מעט שהתחיל להתחמץ בשהייה הראשונה

המגלגלים ונח יגלגלו בזריזות ונטן ואל ישהו לעשות את המצה [ס] כדמות איזה צורה צורה וישניחו [סא] שלא יהי' פירורין מן העיסה על הדף [סב] וגם [סג] שלא יהיה מעדני שמור

השוכת מהר"ם ש"ק חאו"ה סירכ"ז ששאלו אותו שישיב טעם על מנהג העולם שנוהגין להחמיר שאם נפל בלק על הארץ בשעת עשיית המלות מחזיקין אותה העיסה לחמץ אפילו אם לא שהה העיסה שיעור מיל על הארץ ובפרט בער"פ אחר חלות אוסרין אותה גם בהנאה וי' יש בזה משום כל תשחית בלי שום טעם ואפס רשאים לבטל המנהג הלזה כיון שהוא מנהג בטעות (כמבואר בש"ע יו"ד סירי"ד) ע"כ תורף השאלה. והשיב הרב מהר"ם ש"ק הג"ל דכל מנהג ישראל תורה היא ולא חומרא זו בלבד החמירו לענין פסח (עיין רמ"א סימ"ז סעי' ה' במה שהחמירו שלא לשמות בפסח את היין שמלאוהו בכלי חמץ תוך ל' לפסח וכן ברמ"א סימ"א סעי' ו' שהחמירו שלא לשמות בפסח בכלי שתייה שמשתמשין בהם בלוגן משום דלפעמים משתמשים בהם בחמין יאעפ"י שהם חומרות גדולות מ"מ לענין פסח החמירו דאפילו בלוגן אחרו) ומכש"כ בנדר דבמקום שעושין המלות הרי הארץ בודאי מלאה מפרורי עיסה שכבר נפלו שם מקודם ושהו שם שיעור מיל ונתחמלו וא"כ אח"כ כשנופלת עיסה על הארץ נדבקים לפעמים הפרורי עיסה שמקודם בעיסה הלזו שנפלה לארץ ולכן שפיר מחמירין העולם ולכן כיון שהמנהג הלזה הוא משום סייג וגדר אין לבטלו בשום אופן כמו שאין יכולין לבטל שום מנהג שהוא משום סייג וגדר עכ"פ הרב מהר"ם ש"ק הג"ל: [סב] וגם שלא יהא מודבק בידהם שום עיסה. עיין בספר סמך"ח סי' ח' אות ד' שכתב דג"ל שהעוסקין בהעיסה לריכים לחתוך ליפורני ידיהם קודם התעסקם ולא גרע מהכלים שלריכים לזהר שלא יהיה בהם שום גומא ובודאי העיסה באה תחת הליפורן ומתייבש ונפרך (עי' ש"ע יו"ד סיקל"ח סעי' ח' ע"כ) ועיין בשד"ח ח"ד מערכת אבילות אות ס"ד בשם ספר חיים ביד דמי שהושכר ללישת מלה מותר לקון ליפורניו אפילו בתוך ל' לימי אבלו כדי שלא יפגע בחשש חמץ הטמון תחת ליפורניו ע"כ ועיי"ש עוד שהרב שד"ח התיר לאכל בער"פ ליטול ליפורניו ע"י אחר משום

סיקכ"ד מוכח כן ע"כ ומובא כ"ז בא"ח החדש סימנ"ט אות ח': [נח] יגלגלו בזריזות. עיש"ט סימ"ס סעי' ו' ובמג"א שם סק"ד ובח"י שם ס"ק י"ד דלכתחלה אין עושין פת עבה טפח (וכן הביא שם בשע"ת סק"ט בשם שבו"י שרבותיו היו גוערין מאוד בהעושים פת עבה טפח) אבל בדעבד אין קפידא אך אין ליקח אותה למלות מלה גם יש לעיין בה אם נאפית שפיר בתוכו ולא נתחמלה ע"כ ועיין בדברינו לקמן סי' זה סקס"ו סוף ענף ב' וסוסקע"ג דין אם נתערבה אותה מלה שלא נאפית יפה בין מלות אחרים מה דינם: [נט] ואל ישהו לעשות את המלה וכו'. עיש"ט הרב הרש"י סימנ"ט סעי' ט' דאם המלה כבר עשויה וא"א לאפותה מיד (ומתיירא שלא תשהה שיעור מיל חוץ לתנור ותחמין) ישברנה ויעשה חתיכת בלק ויחזור ויתקנה כבתחלה כדי שהעסק יבטל החימוץ ומ"מ לכתחל' טוב לזהר שלא יבא לידי כך משום שיש לחוש שחא כשיתקנה פעם ב' לא יערוך אותה יפה יפה שתהיה גוש אחד ממש אלא יהיה בה סדקים וכפילות והר"ז כעין מלה כפולה שנוהגין לאסור ע"כ והוא מדברי רמ"א שם סעי' ב' ובמג"א שם סק"ו בשם מהרי"ל ז"ל. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן סימנ"ט אות ח' דאפשר דגם מהרי"ל לא החמיר אלא במלות עצות שהיו נוהגים לעשות בזמנים הקודמים אבל בריקין (כירוש מלות דקות) הנהוגים לעשות בזה"י אין לחוש לכך וגם הכל לפי מהות האיש הלש אם הוא זריז ואומן לזהר שלא יהא חשש כפולה ע"כ: [ס] כדמות איזה צורה. עי' ח"א מהגאון הר"א אופנהיים סימ"ס סק"ב בשם מהרי"ל דאסור לעשות גם ע"י דפוס פסוס שבלק נכנס בתוכו ומתחמץ ע"כ ועיין בט"ז שם סק"ד דבדעבד אם עשה במלות כמין נורת חיה או עוף יולאין בהן אם לא שהה בהן שיעור מיל ע"כ: [סא] שלא יהי' פירורין מן העיסה על הדף. היינו שלריך לבערם משם אחר כל עיסה ועיסה. מג"א סוסיתנ"ט וש"ע הרב הרש"י שם סעי' ל'. ועיין בדברינו לעיל סי' זה סעי' ו' סקל"ט וסוסקמ"א מ"ש שם ועי'

מודבק בידיהם שום עיסה ומיד [סו] כשרואין שגדבק בהן קצת עיסה ורחצו ידיהם היטב :

ו מיד לאחר שנגמרה המצה וסה ינקבוה בזריזות [סו] ולא יעשו (סו) איזה ציור מעדני שמואל

סוסקט"ג (ג) ועי' בהגהות הג' מהרש"ם מצרעזאן שם אות ז' בשם תשובת מהר"י אסאד דיש לעשות המלות פגולות דוקא מכמה טעמים (ועי' ברש"י יומא דף ע"ה ע"א דה"נ עוגות) ע"כ. (ועי' בדברינו לעיל סי' זה סוסקט"ד מ"ש בשם הגאון הר"ל הארינשטיין בלבוז). (ד) ועיין בשע"ת סית"ם סעי' יו"ד דיש אנשי מעשה שמחמירין ע"ע ואין אוכלים בפסח שום מלה שרויה או מבושלת במים משום שחוששין שמא נשאר בה מעט קמח שלא נילוש ויתחמץ עכשיו ע"י השרייה או הבישול (כמבואר בדברינו לעיל סעי' ד' סקכ"ז) וכתב שם דאף המחמיר מהאי טעמא מ"מ ה"ל להחמיר שלא לטבל מלה אפוייה במים או במשקה אם נותן מיד לתוך פיו משום דפשיטא דאין בזה שיעור להחמץ כלל ומכש"כ לטבל בתוך יין שהוא מ"פ וכן לעשות מקמח של מלה אפוייה מיני טגון בשומן לבד שקורין חרעמזליך ודאי דשרי משום דשומן ודאי מ"פ הוא והרבה מקילין בכל ענין וס"ל שאין לחוש לזה רק בתוספת קמח בתוך העיסה באמצע הלישה (כמבואר לעיל סעיף ד' סקכ"ז) הא לא"ה ל"ח כלל שמא נשאר קמח שלא נילוש משום דאחזוקי איסורא לא מחזיקין ע"כ. (ה) ועיי"ש עוד שכתב דג"ל דהתחלת חומרא זו ילא ממה שהיו נוהגין לעשות על פסח מלות עבות הרבה אף שלא היו עבות טפח מ"מ היו עבות הרבה ומהם ה' עושים הקמח לפסח ע"י גרירה בריב אייזין ובמלות עבות כאלה הוא מלחא דשכיחא טובא שגמלא בכמה מלות מהם שלא נאפו יפה באמצעותם כפי הצורך ולכן התחילו יראי ד' לפירוש מלאכול מה שנעשה וכתבשל מקמח מלה אפוייה אבל האידנא אתכשרא דרא ורובא דאיגשי אין אופין מלות עבות כלל רק ריקקים דקים והקמח ממלות אפויית נעשה ע"י שמייבשים אותם בתנור ואח"כ עושים אותם ברחיים או דוכים אותם במדוך ובמלות כאלה אזדא להו החששות הללו אם לא שניחוש שמא נשאר קמח בתוך העיסה הגדולה בשעת לישה בתוך האגן ולזה לא חששו ע"כ. (ו) ועיי"ש עוד בהג"ה ששע"ת הג"ל

שכתב

חשש חמץ שתחת ליפורניו ואף אם אוכל במזלג מ"מ לא יבאר מלאכול איזה דבר בידו ע"כ. [סג] שלא יהיה מודבק בידיהם. עיין בספר סמדר"ח סי' ח' אות י"א שכתב דג"ל שמי שיש לו פלע ומכה בידו שיכולה להתגלע ולהוליא דם לא ילוש לכתחלה משום דהרי אפשר דילא דם מהמכה בלא ידיעה ודם הוי מ"פ ועם מים הוא ממהר להחמין (ועיין בש"ע יו"ד סיק"ל סעי' י"ח) וכן יזהר שלא יעסוק בשאר התעסקות בעיסה ע"כ (ועיין בדברינו לעיל סיק"ט סקט"ו בקונטרס מ"פ ענף וא"ו) ועיי"ש עוד בסמדר"ח הג"ל אות ל"ט דהעוסקין בהעיסה יזהרו שאחר אכילה שאוכלין באמצע היום יגמרו את בגדיהם היטב שלא יתערב שום פירור מהחמץ שאכלו בתוך הצלק וגם ישגיחו היטב בעת חזרתן לעבודה ולראות אם ידיהם נקיים בלי חשש חמץ ע"כ. וכ"ז הוא פשוט : [סד] כשרואין שגדבק בהם קצת עיסה ירחלו ידיהם היטב. עי' בהגהות הג' מהרש"ם מצרעזאן סית"ט אות ט' שהביא בשם הירושלמי (פ"ג דפסחים ה"ב) דבדבר שבליטתו רכה לריך לרחוק ידיו בין עיסה לעיסה וא"כ אם נודמן שלשו עיסת המלות רכה לריך ליזהר בזה (לרחוק ידי' תכומ') ע"כ : [סה] ינקבוה בזריזות. עי' ח"י סית"ם סקי"ב שכתב דהצרזלים שמתקנין בהם המלות אין לריבין טבילה לדעת הרמ"א ביו"ד סיק"כ סעי' ה' ולדעת הט"ז שם יש להטבילם בלא ברכה וכן נכון להטבילם בלא ברכה או יטבילם עם כלים אחרים ע"כ. ועי' בדברינו לעיל סי' זה סקמ"ג : [סו] ולא יעשו איזה ציור. (א) עי' ברמ"א סי' ח"ס סעי' ד' דיש לעשות המלות ריקקין (פירוש דקות) ולא פת עבה כשאר לחם כי אין הרקיקין ממהרים להחמין ע"כ. (ב) ועיי"ש בש"ע סעי' ה' ובמג"א שם סק"ד ובח"י שם סקי"ד דהגם דלכתחלה אין עושין פת עבה טפח מ"מ כדיעבד אין קפידא רק שאין ליקח אותה למלות של מלה וגם יש לעיין בה אם נאפית שפיר בתוכה ולא נתחמלה ע"כ ואם איזה מלה לא נאפית יפה ונתערבה בשאר מלות עיין לקמן סעי' י"ב

שכתב דאף לפי החשש שחוששין שמא נשאר מעט קמח בשעת לישה מ"מ נראה דטפי יש להקל במלה שהיא כתושה וטחונה עד אשר דק מאשר נקיל במלה שהיא שרויה או מבושלת במים כמות שהיא משום דבמלה שרויה או מבושלת י"ל דהמעט קמח היה במקום אחד וכשבא עליו מים הוא נתחמץ במקומו משא"כ כשמחזירה למכתשת ושוחקה הדק היטב עד אשר דק הרי אמרינן שבלי ספק אם המלא ימלא באחת מהם מעט קמח הרי ע"י הכתישה הוא נעשה כאבק דק פורח ונבלל מאוד בין שאר הקמח שמן המלות הרבים שכותשין ביחד עד שבדאי לא ימלא פירור מהקמח במקום אחד שהיה נופל עליו לומר שם חימוץ כלל והדבר ברור שאף אם היה נשאר בשעת לישה קורט של קמח בעין ה"ה מתפרק ע"י הטחינה והכתישה ומתחלק לגרגרים דקים מן הדקים ומתערבים בתוך שיעור רב קמח כתוש ממלה אפוייה והוא אחד מני חלק ונראה בחוש שב' או ג' גרגרים דקים מקמח או אפילו יותר מעט אינם בכלל גדר חימוץ כלל ואע"ג דקפדינן על חימוץ בחטה שגמלאת במים אפילו אם היא חטה קטנה או שלי חטה מ"מ שאני התם שחלקי הפירורין הם דבוקים בטבע ואפשר שיקבלו טעם חימוץ משא"כ גרגרי קמח המפוזרים והמפוררים אחת הנה ואחת הנה הרי הדעת נוחת דבטילי לגמרי ואי"כ כדי להתחמץ כלל וגם ברור לפענ"ד אשר במל' אפוי' וכתושה הנפש' ממלות שהם ריקין דקין אין לחוש בהם וכמו שאין חוששין לאכול המלה עלמה ואין חוששין לה שמא יש בתוכה מה שלא נאפה יפה ונתחמץ כמ"כ אין לחוש ג"כ לשמא נשאר הקמח וכן יש רבים ושל"מים שאוכלים גם ממלה שרויה ומבושלת ח"ו שחינה כתושה וטחונה ויש להם על מה שיסמוכו על עמוד העולם החכם לבי ז"ל שסתר כ"ד המחמירים ואמר ע"ז שאין למונע מלאכול שרויה ומבושלת משום שמחת יו"ט (כמבואר בשאלת יעב"ץ בשם אביו המ"ל הג"ל) וכ"כ במוק"ל סי' י' לחוש להמחמירין וראינו מחסדי עולם שאכלוהו עכ"ל המור וקליעה. אך מ"מ כל הרולה לקדש את עלמו במותר לו שלא לאכול מלה שרויה או מבושלת אפילו טחונה וכתושה אין מוסיפין אותו עכמו"ד השע"ת בהג"ה הנ"ל.

ז) ועיי"ש עוד בשע"ת הנ"ל מי שרולה לנהוג שלא לאכול מלה שרויה זו מבושלת טוב שיחנה בפירוש שאינו מקבל עליו שיטתה בן תדיר דק באותו פעם או פעמים שירלה ולא לעולם ואם לא התנה בן מתחלה ורולה אח"כ לחזור בו ממנהגו עיי"ש בשע"ת שהוא בעין זסתפק בזה אם לריך לזה התרה דחרטה אם לא אמר מהחלה בפירוש שמקבל עליו שלא לאכול בשום פעם מלה שרויה ומבושלת. (ח) ועיי"ש שיש אנשים כאלה שמחמירין ע"ע ביותר שאין אוכלים מלה כלל אחר ליל הראשון של פסח דק אוכלין מיני תבשילין והרבה נמנעים מלעשות כן יי פתא סעדה דלצא ועל אלו שלבס לשמים קורא אני ועמך כולם לדיקים עכמו"ד השע"ת הנ"ל בקלרה בסימן ת"ע סק"י. (ע) והנה מתבאר לך מדברי השע"ת הנ"ל כי לדעתו הוא חומרא יתירה מאוד לחוש במלה אפוייה שלא לאוכלה שרויה ומבושלת משום שמא נשאר מעט קמח שלא נילוש יפה. (י) אבל בתשובת הרב הרש"י סי' כח ע"ז דהמחמיר תע"ז וראינו מן המתמיהין לומר ע"ז שהוא חומרא בלא טעם כי טעמא רבה איכא במילתא לזכר מחשש איסור דאורייתא לפ"ד סמ"ק ורבינו ירוחם (והפ"ח פסק כמותם דבקמח שנקלה חיישין שמא לא בשיל שפיר) והנה עינינו רואות בהרבה מלות שיש עליהם מעט קמח אחר אפיייה וזה בא מחמת שהיתה העיסה קשה ולא נילושה יפה יפה (ומ"ש בט"ז בסוס"י תנ"ע דיעבד אין לאסור היינו ל"כול המלות לחודייהו אבל לשים אותם במרק מסתפק המג"א סוסיתס"ג אפילו לענין דיעבד) ולדעת הפ"ח שפסק בסו"ק ורבינו ירוחם הנ"ל הרי אפילו בקמח שע"ג המלה נמי איכא למחש אפילו דיעבד ואף דהמג"א והפ"ח מיי"ר דוקא בקמח ממש שמתבשיל בידים מ"מ כיון שענינו רואות מלות הרבה שמלוי בהם קמח מעט הנראה לעין אחר אפיייה אי"ל להכחיש החוש ולדעת הרש"ד"ס המובא בפ"ח יש לאסור אפילו במעט קמח שע"פ המלה (ומה שלא הזכירו זה הפוסקים היינו משום שזה אינו מלוי כלל אלא בעיסה קשה שאינה נילושה יפה ובדורות הראשונים היו שותין הרבה בלישה וגלגול עד שהיה נילוש יפה אלא שזה מקרוב ערך כ' שנה או יותר נתפשטה הירדות

שמנקים אלא ימהרו בבל מה דאפשר [מן ומיד יתנוה לתוך התנור יזהר מאוד
 וסעו שלא ישהה אותה ועו אפי' מעט נגד פי התנור כי שם תמהר להחמיץ וע"כ צריכין
 לזהר ע"זה שהוא מושיט את המצות להאופה יהיה בעל תור' ויר"ש שידקדק בזה (תנ"ט ת"ס).
 יא ועל הירא דבר ד' יזהר שקודם אפיית המצות שלו יסיקו היטב מחדש את התנור ולפזר
 את הנחלים על פני כולו

מערדני שמואל

שהוסק התנור כדי שמיד אחר הלישה יגרוף
 התנור ויתחילו לערוך המלות ולאפות מיד
 ע"כ. והוא מדברי המג"א סיתג"ט סוסק"ד
 והח"י שם סוסק"כ ומחיים שם דכ"ז הוא רק
 לכתחלה אבל בדיעבד אין איסור כל שלא שהה
 שיעור חימוץ ע"כ: [סע] שלא ישהה אותה
 אפילו מעט נגד פי התנור עיין פמ"ג ח"א
 סיתג"ט סק"דמה שניהגין ליתן המלה מיד ליד
 אין טוב לעשות כן ומכש"כ אם שוהין מעט
 את המלה ביד בשעה שמקרבין אותה אלל פי
 התנור זה בודאי אסור ע"כ ועיין בדברינו לעיל
 סימן זה סק"כ מ"ש לענין דיעבד אם לש
 נגד פי התנור ועיין עוד בדברינו לעיל סימן
 זה סק"ג מ"ש שם: [ע] אפילו מעט נגד פי
 התנור וכו'. ע"ש"ע סיתס"א סוסע"י ב'
 ובמג"א שם סק"ד דלריכין להסיק תחלה את
 התנור ואח"כ להדביק בו את הפת (וכן הדין
 אם אופה בכוביא או באלפס בלא מים או
 בקרקע) אבל להדביק תחלה ואח"כ להסיק יש
 אוסרין וטוב ליזהר משום דעד שלא יסיק יבא
 לידי חימוץ ע"כ (ועיי"ש בח"י סק"ז מ"ש בזה
 לענין דיעבד) ועיין בספר נזירות שמשון שכתב
 ע"ז שלא ידע למה כתב בש"ע ע"ז בלשון ויש
 אוסרים הלא האוסרים הם רוב מנין ורוב בנין
 היינו רב נטרונאי גאון ורב עמרם גאון וראב"ד
 וכלבו והגמ"י ורשב"א וטור ע"כ ומוצא בא"ח
 החדש סיתס"א אות ד': [עא] הירא את דבר
 ד' יזהר שקודם אפיית המלות שלא יסיקו היטב
 וכו' כי מי יודע וכו'. דכ"ז הוא מדברי החיי"א
 כלל קכ"ח דין כ"ז ושם ביאר וכתב דאעפ"י
 ש"סו בו מלה מקודם מ"מ ראוי להכשיר את
 התנור כמו שמכשירי' מחמץ למלה ושיהיו הגמלי'
 מהלכים ע"פ כולו ושיהיה התנור חם מאוד
 ע"כ ועיין בספר סמא דחיי סימן ואל"ו אות
 י"ג שכתב דמ"מ נראה דאין להחמיר כ"כ
 לעשות ב' הסקות (כדרך המבואר לעיל
 סימן ה' ס"ק יו"ד במכשיר התנור מחמץ
 למלה

זהירות זו בישראל קדושים למהר מאוד מאוד
 בלישה וע"ז אין לשין יפה יפה ולכן נמלא קמח
 מעט במלות של עיסה קשה כנראה בחוש
 למדקדקים באמת) והנה משהו קמח בעין שע"פ
 המלה למעלה שמתחמץ במרק כשמפררים את
 המלה לתוך המרק כנהוג בשבת יש בזה חשש
 איסור דאורייתא כי אין כאן תערובות כלל אבל
 במלה טחונה שעושים ממנה עגולים יש לזה
 דין תערובות ותלוי במחלוקת הפוסקים בדין
 תערובות יבש בלח אם מהני לו ביטול (ועיין
 בדברינו לעיל סיק"ח סק"ד מ"ש שם בדין
 יבלי"ח) ומ"מ אין למחות בהמון עם המקילים
 כיון שיש להם על מה שיסמוכו (והיינו רש"י
 ורמב"ם דלא חיישי בקמח שנקלה דשמא לא
 בשיל שפיר) אבל לפי מה שכתב האריז"ל
 להחמיר כל החומרות בפסח הרי פשיטא שיש
 להחמיר כהרשד"ס המוצא בפר"ח אך מ"מ
 ביו"ט אחריו המיקל משום שמחת יו"ט לא הפסיד
 ובמ"פ פשיטא דאין להחמיר כלל כל הפסח
 עכתו"ד דברי הרש"י הנ"ל בתשובתו בקלרה
 ועיין בס' סמד"ח סי' י"ג אות ואל"ו ואות ח' ע'
 מ"ש בזה. והיולא משם דלפי המבואר בפמ"ג
 מ"ז סיתג"ג סק"ב ובא"ח שם סק"ו (שמתרן
 דברי ע"ש המוצא במג"א סיתג"ח ובח"י שם)
 הרי גם מאן דמחמיר שלא לשרות או לבשל
 מלה בפסח ואפי' במ"פ ג"כ לא משתבש ואפילו
 לחשש שמא נשאר קמח ג"כ יש מקום להחמיר
 (שלא לבשל מלה אפילו במ"פ) לפמ"ש בפמ"ג מ"ז
 סוס"י תס"ז אות א' די"ל דנתעורר כח המים
 שבמלה ועם מ"פ ממהר להחמין וכו' ע"כ
 הנהוג כן תע"כ ע"כ: [סז] איזה ליור. ערמ"א
 סיתג"ד סעי' א' ובט"ז שם דטוב לכתחלה
 שלא לעשות המלה רחבה יותר מדאי משום
 דהוי כאשישה (פירוש גלוסקא גדולה) ובגמרא
 אמרינן לחם עוני פרט לאשישה ע"כ: [סח]
 ומיד יתנוה לתוך התנור. ע"י סמד"ח סי"ח
 אות יו"ד דאין ראוי להתחיל ללש עוד זמן מה

ועני כי מי יודע אם זה אשר אפה קודם לו היה נזהר בכל הזהירות (חיי"א) ?
 יב האיפה יזהר מאוד ועני * להשגיח שלא תתכפל איזה מצה וגם ועני וגם שלא תיגע

מעדני שמואל

וספסלים וכותלים מפני חשש חימוץ וד' ית' עיניו פקוחות על כל מעשה בנ"י עדת סגולתו אשר כל טרחתם הוא לביעור חמץ כל ימי חודש ניסן וכמו כן יגרר הקב"ה את כל הנגעים הבאים מסט"א ומקאריגים וכו' וכל מה שיקנה (האדם) לביתו (ללורך פסח) יאמר בפיו שאני קונה זאת ללורך החג וכו' עכ"ל הרב קב הישר הנ"ל ועיי"ש עוד מ"ש שם הא"ך להתנהג בענין שאיבת מים שלנו ללורך אפיית המלות ושילך האדם בעלמו לשאוב וכתב שם כמה עניינים וזהירות יתירה בעניינים אלו ושכל אדם מ ישראל יודרו בזה בשמחה של מלוא יעווי"ש יצרינו המתוקים מדבש ונופת לופים. וכמדומה אלי ששמעתי מספרים שם הרבנה"ק ה"ר לוי יצחק זלל"ה האבד"ק בראדיטשוב (בעל המחבר ספר קדושת לוי) ובשם עוד גדולים וקדושים שאמרו דמה שנוהגין אחינו בנ"י לגרור קוה"פ ללורך הפסח את הספסלים והכסאות והכותלים ושאר הכלים הרי מכל גרירה בפ"ע שגוררים נבדל מלאך מליך טוב על בנ"י: [עב*] להשגיח שלא תתכפל איזה מצה. עיי"ש הרב הרש"י סיתס"א סעי' כ"ז דאין אוסרין מלה כפולה אלא כששני ידרי הכפל הם דבוקין זל"י דהיינו שמונחין זע"ז ממש בלי שום הפסק אויר ביניהם שאז יש לחוש שמוא אין חוס האש שולט שם אבל אם אין דבוקים ממש אלא שהם סמוכין זל"י אעפ"י שכתב הן דבוקין אין לאסרה אפילו (נאפו) בתוה"פ דכיון שיש מעט הפסק ביניהם הרי חוס האש שולט שם יפה ומתחיל לאפות שם קודם שיתחיל להחמץ ומו"מ אם שם במקום הכפל לא קרמו פניה אסורה ע"כ: [עג] וגם שלא תיגע אחת בחברתה. (א) עיי"ג א"י סיתס"א סקי"ד דביעבד אס נגעו זכ"ז ושיניהם נוגעים בתנור למטה אז חוס האש שולט למטה שפיר ונאפה כדינו ומוהר ע"כ. (ב) ועיי"ש בבה"ט סקי"ז דאפילו אם נאפה בתוה"פ אין לאסור בכה"ג דביעבד. (ג) ועבפמ"ג א"א שם סקי"ד דאין להתיר דביעבד רק בנוגעות זל"י אבל בשוככות זע"ז יש לאסור כל המלה אפילו דביעבד אם נאפה בתוה"פ ואם נאפו קוה"פ

למלה) אלא בהיסק אחד יפה מהני ע"כ: [עב] כי מי יודע אם זה אשר אפה קודם לו היה נזהר בכל הזהירות. עיי"ן בספר הקדוש קב הישר פרק פ"ט אות א' ב' ג' ד' שכתב וז"ל כתיב בתורה ושמרתם את המלות ראוי להתבונן למה אמרה תורה במלואו לו לשון שימור (כי לשון שימור הוא) הנופל על ענין הלך שמירה מן גזלנים או מן גנבים. אמנם דע כי בהוליא ד' את עמו ישראל בנשים גדולים וגפלאים והפיל תחלה (את) השר של מלרים עם שאר מקטריגים כדי שלא יוכלו לקטרג ועדיין עומדים עלינו בקטרוגיהם ובהגיע חג הקדש הוא חג הפסח (הס) מתנוללים ומתעוררי' עלינו לקטרג ומבקשים לגרום רעה על עמו ישראל אבל הקב"ה לוא עלינו בהזהרת אכילת מלה והמלה ההיא מכרעת הסט"א והמקטריגים שלא יוכלו לקטרג עלינו דמיון מזוזה שצבית (אשר) שם שדי כתוב עליו מצחון והואיל הדבר כן (לכן) לריכס עיסה של המלות שמירה גדולה מפני סט"א שלא יהא להחילושים שום דביקום ח"ו וכ"מ שנאמר בתורה חמץ [הוא] מרמו על סט"א והיבא דכתיב מחמלת [היא] מרמו על נוקבא בישא של סט"א דהיא לילית הרשעה וסמאל ולכן לריכין אנו לשמור את המלות משום חימוץ [ולכן] נופל ע"ז לשון שמירה ושמרתם את המלות [כי] כמו שהוכרח אדם לשמור עלמו מן הגזלנים והחמסנים הבאים עליו להורגו ולקחת את נפשו יבא אצלנו לו (כמו"כ הוא מוכרח לשמור את המלות מחשש חימוץ) כי (החמץ) היא קליפה תקיפה וזו הוא סוד חמץ ומחמלת (הנזכר בתורה) ועל האי קליפה נאמר וכל הרשעה כולה כעשן תחלה כו' וחלילה להיות דביקות בקדושה עליונה אפילו כמלא נימא כמ"ה ולא ידבק בידך מאומה מן החרס ולכן איסור חמץ הוא במשהו. ונכון ללמד לבית ישראל בהיותן מגעילין ומלביגין את הכלים מפני החמץ שיכונו שכתו כן יבער הקב"ה (את) היליה"ר והרשעה שהיא הלילית ומן הארץ ובטוחים אנו בהקב"ה להעבירם מן הארץ וכנגדן ש"י תורה היא לגרר שלחנות

אחת בחברתה. כי במקום הנגיעה וכן במקום שמתכבדת ועל אינה נאפית מהר ומתחמצת ואם אירע שנתכבדה או שנתנפחה איזה מצה ועל צריכין [עו] לשבור את

מעדני שמואל

והגיס שהעלים בוערים בהתנור תמיד בהלד (פירוש בלד אחד) על פני ארכו ועי' אין מוששין עוד לחשש הנ"ל משו' שתיכף שנוטלין המלה נעשה מקום המלה כאלו ניסק מחדש ע"י הלהב וחוס הגחלים דשם המתפשט בלי הפסק אך בהמלות העצות שאין היסק מצפנים (פירוש שאין דרך להסיק צפנים התנור) בעצ' שהמלות הם צפנים הגם שצפחה התנור יש עלים ואש (שקורין ניט) מ"מ אין זה מועיל ולכן אין לזוז המלה ממקומה מתחלת בואה להתנור עד אחר גמר אפייתן שמוליאין אותן מן התנור לגמרי אבל קודם לזה אין לזוז בהם זי' כל דהוא וכמו שאין מחזירין המלה מבחון לפנים קודם שנאפית בשלימות וכן הוא על לך היותר טוב ע"ל ומוצא בא"ח החדש סיתס"א אות י'. ועיפמ"ג א"א סיתס"א סק"ג דטוב להסיק בלד אחד ולאפות שם ואח"כ יגרוף האש ללד אחר ויאפה בלד הב' וכן יעשה תמיד וכן עושין האופין בתנורים גדולים שלהם ע"כ וכמדומה שאין העולם נוהגין בן רק האש בוער תמיד (בלד שמאל לאחר ההיסק) ע"פ כל ארכו והמלות מושיבים בהתנור בלד ימין במקום שאין האש בוער וכדלעיל בשהגה"ק מביטשאטש: [עו] לריכין לשבור את המקום ההוא והוא חמץ והשאר מותרת המחבר כאן בפנים השוה דין נפוחה לדין כפולה שבשניהם אין לאסור שאר המלה. ועיין בדברינו לקמן סעי' זה ה"ק ע"ת ענף ב' דבנפוחה יש לאסור כל המלה. ועיין במסה"ש שעל קילוש"ע סק"י שכתב לתרץ דמש"כ כאן המחבר בפנים להחיר שאר המלה גם בנפוחה הוא עפ"י מ"ש בשע"ת (הוצא בדברינו לקמן סעי' זה סק"פ ענף י') בשם קלה פוסקים להחיר נפוחה במלות הדקין שלנו שאנו אופין עכשיו אך מקום הניפוח עלמו (אסר כאן בפנים) משום דריני כנתכפלה ע"כ ועי"ש עוד במסה"ש דכיון דגם השע"ת תלה הדבר בצק א"ת האופים שרואים אם הנפוח הוא מלד חימוץ לכן אין לחלק ויש לאסור כל המלה הכפוחה אפי' במלות הדקין וכסתימת האחרונים בסי' תס"א וכן המנהג ע"כ: [עו] לשבור את המקום ההוא. עיין בלחם הפנים מצעל מסה"ש שעל

יש לאסור עכ"פ כדי נטילה משני המלות סביב המקום ששכבו זע"ז ואפשר דשכבו זע"ז הוא גרע מכפולה והוי כחמץ גמור ואין ללמוד קולא מכפולה ול"ע ע"כ וכ"כ בש"ע הרב הרש"י שם סעיף י"ט יוצאו דבריו א"ה לקמן סי' זה סק"ע ט"ד) וביין בתשובת נאות דשא במעשה שאפי מלות עצות ערך טפח יזחמח עצות לא שלט בהם האור יפה וכשפיררם על הריב אייזין ראו בשני מלות מהם באמלעותם שלא נאפה יפה שהיה באמלע המלה עיסה שלא נאפית יפה ובשני הלדדין (פירוש למעלה ולמטה) שלט האש יפה רק באמלע לא שלט האש ושאר המלות הם נאפות היטב וכל המלות נאפו ביחד בהנור ונגעו זצ"ז וכאשר הוליאם מן התנור נתנו כולם בכל אחד בעודם חמים וכבר בשלו מהמלות הנ"ל (שלא נאפו יפה) ויש בדבר הפס"מ ומכ"ע שמתח יו"ט (אם נאסור גם שאר המלות) כי א"א לאפות יותר מלות אחרים ופס"מ שם שהכלים והתבשילין והתערובות וגם הריב אייזין (ששמשו בהן מלות השני מלות הנ"ל) הכל אסור כדין חמץ בפסח שהיא במשבו רק על המלות הנשארים יש ללדד להחיר אותם ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתס"א אות יו"ד: [עד] אינה נאפית מהר ומתחמלת. עימחה"ש סיתס"א סק"ד בשם א"ר שמאל כתוב דבמקום שעמדה מלה בתנור והוליאה או דחפזה ברחת למקום אחר אין ליתן שם לתנור לאותו מקום מלה אחרת משום שכבר נלטמן אותו מקום ע"י מלה הראשונה ותחמין השניה טרם שתאפה (וראיתו מש"ע יו"ד סוס"י ס"ז דבחומץ שחלב' בו פעם אחת אין לחלוט בו פעם ב' משום שכבר הוחלש כח החומץ) ע"כ ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סיתס"א אות ד' שכתב שמאל ד"ז גם בחידושי מהר"ל מפראג (שעל הטויו"ד סי' יז) וסיים שם הרב מהרש"ם של"ע שאין המנהג בן אך נראה דכיון שהאש בוער בתוך התנור בלד אחד (בהמידות) אינו מלטמן כלל והמתמירים הנ"ל מייירו כשגרפו כל האש מן התנור בשעת אפייה ע"כ. וכעין זה כתב ג"כ בא"ח מהגה"ק מביטשאטש דמעט חשש הנ"ל

המקום שהוא [עו] והוא חמץ [עו] והשאר מותרת [עו] אבל אם נגעה זו בזו כשהן עדיין מעדני שמואל

ס' נגד מקום הכפל (והוא מד' הע"ז שם סק"ה וז"י שם סקי"ח דלא כמג"א שם סקי"ב דמלריך ס' נגד מקום הדבוק וז"י א"ס נאפית קוה"פ) אבל א"ס נאפית בתוה"פ ונתכפלה בתנור אפילו לא נתכפל אלא משהו מומנה מחמירין לאוסרה כולה אפילו א"ס יש במלה ס' נגד מקום הכפל משום שחמץ בפסח אוסר במשהו וחוששין שמא נתפשט טעם משהו מהכפל בכל המלה. וז"י הוא במלה כפולה. ב) אבל מלה נפוחה אפילו א"ס נאפית קוה"פ מ"מ נאסרה כל המלה אפי' א"ס יש ס' במלה כנגד מקום הניפוח לפי שהנפוח שבמקום אחד מגלה [את] החמץ של כל המלה שלא נתעסקו בה עסק גמור לבטל התחלת החימוץ ולפיכך כשהוסיפו בתנור ע"י חום התנור ילא בה החימוץ לפועל ונתגלה בושטה ולפיכך נתפחה ע"כ (ודין המרדה שהוליאו עליה מלה כפילה או נפוחה עיין בדברינו לקמן סי' זה סעי' י"ג סקפ"ז ענף ג' ד'). ג) ועיין בספר מאורי אור דדוקא בכפולה יש להחמיר תוה"פ לאסור כל המלה שיש בה הכפל אבל בחמץ אחר שנגע במלה בתנור סגי בנטיילה (וכדעת הש"ע סיתס"א סעי' ה' וכן משמע ברמ"א שם סעי' ה' דרק בכפולה חילק להחמיר תוה"פ לאסור כולה דלא כדעת הח"י שם ס"ק ט"ו) ע"כ. ומוזבא בא"ח החדש סיתס"א אות ח'. ד) ועי"ש עוד בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן הנדפס שם בא"ח הג"ל באות ח' בשם רדב"ז (ח"א סיתל"ד) שהוכיח (כהסמ"ק) שהאש שולט גם במקום הכפל משום דהאש כמו חזק ומש"כ במלו' דקות דשולט מעבר לעבר כמו ששולט במלות עצות גם מבפנים והגם שבתוך הכפל הוא רך אי"ז מפני שלא נאפ' שם אלא מפני שהלחלוות מתקבץ שם (וראיינו מפסחים פכ"ש דיוולאין במלה נא וכו') ולכן בנאפה יפה אין חשש כלל וא"ס לא נאפה יפה א"ס אין חוטין נמשכין אעפ"י שבמקום הדבוק הוא רך ולא מותר ומ"מ למעשה יש להחמיר בכה"ג (שלא נאפה יפה) כיון שילא מפי הראשונים עכ"ל ד הרב מהרש"ם בשם רדב"ז הג"ל וסיים ע"ז הרב מהרש"ם הג"ל דמדברי רדב"ז הג"ל מתבאר דעכ"פ בנאפה יפה גם למעשה יש להקל בכפולה לשיטת הרדב"ז הג"ל

שעל קילוש"ע סי' זה אות א' דטוב לדקוק קוה"פ את המלות א"ס יש בהם איזה נתכפלה או נפוחה ולהסיר ממנה כדן כדי שלא ילערך לשורפם בתוה"פ כשיזדמנו לו (כמבואר לקמן בסום"ק שאל"י) גם יש לחוש שיזדמנו לפיו שלא מדעת לפעמים או לקטנים או שיתערבו בתוך המלות הנדוכות אבל כשיבדקס קוה"פ יתקן הכל ע"כ: [עו] והוא חמץ. ה) עיש"ע הרב הרש"י סיתס"א סעי' כ"ז כ"ט דכל איסורין אלו שנתבאר במלה כפולה ונפוחה אין להם עיקר בגמרא ואין אלא מנהג שנהגו בדורות האחרונים ואעפ"י שאין לנו להקל בדבר שאבותינו נהגו בו איסור משום שנאמר ואל תטוש תורת אמתך מ"מ אין להחמיר בהם כמו בחמץ גמור שאוסר תערובתו במשהו בתוה"פ ודי להחמיר לאסור אותה מלה עלמה שנתכפלה או שנתפחה אבל לא תערובתה וכן א"ס עבר הפסח על המלה כפולה ונפוחה מותרת באכילה שהרי אין בה אלא חשש חימוץ וספק חמץ שעשה"פ מותר ע"כ. והוא מדברי הח"י שם סקי"ח י"ט ועיפמ"ג א"א שם סקי"ב דהוא כעין מסתפק א"ס מלה כפולה הוי נוקשה ובעל צם' בפסח). ב) ועיין בדברינו לקמן סעי' זה סקע"ח ענף ד' מ"ש בשם הגאון מהרש"ם מזרעזאן בדבר כפילות הנעשות במלות הדקות שבה"ז ולפי דברי הרב מהרש"ם שם יש להקל לכאורה בכפולה שנתערבה אפי' באין ששים א"ס הכפל הוא במלות דקות הנהוגים בזה"ז. ג) ועיש"ע הרב הרש"י סיתס"א סעי' כ"א דכשמוכיר מקום הכפל עס מקום מגעו מומלה כפולה בתוה"פ או בער"פ משהו ששית ולמעלה אעפ"י שאי"ז חמץ ברור אלא חשש בעלמא מ"מ טוב להחמיר ולשורפם א"ס אפשר לו ע"כ: [עו] והשאר מותרת. המהדר קלר כאן מאוד. ה) ועיש"ע הרב הרש"י סיתס"א סעי' ע"ז ובסעי' כ"ה שיש חילוק בין מלה כפולה לבין מלה נפוחה דבמלה כפולה יש חילוק בין א"ס נאפית קוה"פ דאז (אפילו א"ס נמלא הכפל בתוה"פ מ"מ) א"ל להסיר מהמלה רק מקום הכפל וגם מקום מגעו דהיינו כרוחב אגודל סמוך למקום הכפל ושאר המלה מותר באכילה אעפ"י שאין בה

לחות בתנור יש להתיר בדיעבד וכן מצה נפוחה היינו שניכר שנתחלקה המצה בעוביה וחלל הוא כמו רוחב אנודל:

מעדני שמזא

נקראת נפוחה) ועיי"ש בש"ע הרב הרש"י סעי' כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו שהאריך בזה קלת והעולה משם להלכה. (ב) דמנה שהיא נפוחה באמלעיתה דהיינו שתפח גוף המלה ונעשית כהר באמלעיתה ע"י האפייה כדרך החמץ שמתחמץ ומתנשא למעלה באמלעיתה הר"י נקראת מלה נפוחה (אפילו אם לא נתחלקה). (ג) וה"ה אם עובי המלה נחלק לשנים ולד העליון עלה למעלה ויש חלל באמלעית והחלל עלה למעלה דהיינו שהלד העליון עלה כ"כ למעלה עד שהחלל שנעשה תחתיו ג"כ הוא גבוה משטח פני המטה אשר סביביו והחלל הוא גדול כמו אגוז לז' (שקורין האזילנים) או כמו אלבע אגודל ציטוני אז נאסרה ג"כ כל המלה ואפילו הוא קוה"פ. (ד) אבל אם לא עלה החלל למעלה אלא שבתוך עובי המלה יש נקב חלל כשיעור שנתבאר אז אין אוסרין רק מקום הנקב בלבד משום שאותו מקום הוא דומה למלה כפולה שאין חוס האש שולט שם אבל שאר המלה מותר אפילו נאפית בתוה"פ. (ה) ואפילו מקום הנקב בלבד ג"כ אין אוסרין אלא כשיש בתוך הנקב אבטובעות שקורין בלעזליך שהם סימן לחימוץ אבל אם הוא חלק מצפנים מותר. (ו) ואם יש במלה שני נקבים כאחת נקב בתוך נקב אז חוששין לאסור כולה (אך באופן שהנקב יהיה גדול כשיעור שנתבאר אבל פחות מזה אין קפידא כלל. א"א מהגה"ק מציטשאטש הו"ד בא"ח החדש סיתס"א אות יו"ד). (ז) אבל מלה שעלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת אפייה מותרת עכתו"ד הרב הרש"י הג"ל בשינוי לשון קלת. (ח) ועיי"ן בא"ח מהגה"ק (מציטשאטש) שפירש ענין נפוח באמלעיתו שאסור היינו שיש עובי ממש על הנפוח (פירוש הקרום שעלה למעלה יש בו עובי) וגם עובי תחתיו (פירוש הקרום שלמטה יש בו ג"כ עובי) וזהו הפירוש של נחלק לשנים ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתס"א אות יו"ד. (ט) וע"ע בשע"ת שם סקט"ו בשם דבר שמואל שכתב דבמלות דקות שלנו אין לחוש לאבטובעות וחללים הניכרים מבחוץ ומצפנים כדרך ריבא דרובא שנעשה מתחת האור ונפוחה באמלעיתה מקרי כשנפרד

חלי

הג"ל והרדב"ז דחה ראיות האוסרים בזה ובמלות הדקות הנהוגים לאפות בזה"ז אולי גם האוסרים מודים (שאין להחמיר בהם בכפולה וכמו שיתבאר) א"ה בש"ק שלאח"י בשם דבר שמואל לענין מלה נפוחה) ואף שאין להקל לכתחלה מ"מ בדיעבד כדאי הוא הרדב"ז לסמוך עליו במלות הדקות עכ"פ עכ"ד הרב מהרש"ם הג"ל: [עט] אבל אם נגעה זכ"י וכו' יש להתיר בדיעבד. אפילו אם נשכו זו בזו דכיון שחוס האש שולט בכל שטח המלה מלמטה ולמעלה היא נאפית יפה ואינה באה לידי חימוץ אבל לכתחלה יש לזהר שלא יגעו אפילו זו בלד זו לפי שבמקום נגיעתן אין האש שולט שם. ש"ע הרב הרש"י סתס"א סעי' כ'. ועיי"ש עוד בשע"י י"ט דדוקא אם לא נתחברו ונגעו רק זו בלד זו דהיינו שעובי מלה זו נתהבר לעובי מלה זו אבל אם מקלת מלה זו היה מונח בתנור על מקלת מלה זו אעפ"י שלא נתחברו זל"ז אלא שהיו דבוקין זל"ז דהיינו שהיו מונחין בתנור זעג"ז ממש בלי שום הפסק אויר בינתיים הרי שתיקן אסוריות לפי שמקום הדבוק יש לו דין מלה כפולה שאין האש שולט שם והוא אוסר את כל מלה זו ואת כל מלה זו שהיא מחבר לשתיהן (וכ"ז מיירי שנאפו בתוה"פ) אבל אם הוא קוה"פ הר"י מסיר מקום הדבוק ע"ס רוחב אגודל ממלה זו ורוחב אגודל ממלה זו ע"כ והוא מדברי רמ"א סיתס"א סעי' ה' ומג"א שם סקי"ד ועיי"ן בדברינו לעיל ס' זה סקט"ג: [פ] מלה נפוחה היינו שניכר שנתחלקה המלה בעוביה וכו'. (א) עיי"ן עיקרי דינים בשם אהל יוכף דאם תחתית המלה נוגעת בתנור וממהרת לאפות אעפ"י שהיא נפוחה קלת מותרת ומהרי"ל (שאסר מלה נפוחה) מיירי שהמלה עלמה עלתה כולה מקרקעית התנור ולא נגעת בקרקעית הרק סביבות המלה ונעשית כעין כיפה דאז אין כח בחוס הקרקע לאפות תחתית הנ"ל (ודלא כהב"ח ומהר"ם שפירשו דברי מהרי"ל בענין אחר דאין דברי מהרי"ל סובל פירושם) ע"כ ומוצא בא"ח החדש סוס"י חס"א (ועיי"ן ט"ז סיתס"א סקי"ו ובמג"א שם סקי"ג שהביאו עוד פירושים בזה באיזה אופן

יג' ופא' צריכין ליזהר שלא להוציא מצה מן התנור ופנ' כל זמן שלא נאפית קצת עד שאם היו פורסין אותה ופנ' לא היו כעין חוטין נמשכין כי קודם שיעור זה הרי הוא עדיין כמו עיסה ופנ' וכשהיא ופנ' חוץ לתנור ופנ' תמחר להחמיץ ופנ' וגם המרדה מעדני שמואל

חלי עיזי מלה או שאמלעיתה של מלה הוגבה למעלה (וזה אינו שכיח רק במלות עצות קלת וגם זה אין סי' כ"כ שהחמץ רק כזה סימן שאין האור שולטת יפה לחלק העליון ואינו נאפה יפה והוי כמו כפול) אבל אלו הרקיקין אין חילוק בין קרום דק לעב ובין בועה ניכרת מלד אחד לבין בועה ניכרת מעבר לעבר עכתו"ד השע"ת ה' ל' בס"ק ט"ו (וכעין זה הביא שם ג"כ בהג"ה שצ"ע"ת סקי"ז בשם תשובת מהר"ם זכות בשם מהר"ם באסא שכתב דמלה נפוחה לאו צרקיין מיירי). י' ועיי"ש עוד צ"ע"ת סקי"ז שכתב דגם צרקיין שאין שם חשש נפוחה כ"כ מ"מ האופים הם צקאים במעשי ידיהם ואם רואה האופה שהמלה צבאתה לתנור היא מנפחת ועולה כדרך עוגות חמץ או שרואה שמקום הנפוחה אשגני לגריעותא ופניה איננה כשאר פני המלה ויש לספק בה אם נאפית כהוגן כשאר חלקי המלה יש לאוסרה ולנהוג בה דין מלה שנתכפלה ומכש"כ במלות עצות קלת דבהם צודאי יש ליזהר ולדקדק בהם בחילוקים שנזכר בפוסקים באיזה אופן נקראת נפוחה עכתו"ד השע"ת בשינוי לשון קלת יא' ועיי"ש עוד צ"ע"ת סוסקי"ז הג"ל בשם תשובת חינוך צ"י דמלה נפוחה או שלא נאפית כראוי ששחקו אותה על מורג חרוץ שקורין ריב אייזין אסור אח"כ לפרר לכתחלה מלות אחרות על אותו הריב אייזין אסור שא"ל לנקות את הריב אייזין היטב מפירורין ע"כ יב' ועיי"ש עוד צ"ע"ת דנראה מדעת הדב"ש דנוטה לומר דהחמץ הנעשה בזמן אפייה אף אם יהי' ודאי מ"מ אין לו רק דין נוקשה שאינו אלא מדרבנן לרוב הפוסקים ולכן אם נולד לה ספק בכפילת המלות ונפיחתן יש להקל במקום הפסד מרובה עכ"פ ע"כ ועיין בדברינו לעיל סעי' זה סוסקע"ה וסוס"ק ע"ז: [פא'] צריכין ליזהר שלא להוליך מלה מן התנור כ"י שלא נאפית קלת. עיין בתשובת בית היולר על דבר אשר מודמן כמה פעמים שהעיסה רכה (וקשה להכניסה לתנור על המרדה) לכן האופה מכניסה לתנור על לחי פגול (שקורין וואלגער

האלטן) ורק אח"כ כשמוליחין אותה מן התנור מוליחין אותה במרדה ואירע כמה פעמים שהניחו מלה הנעשית מהעיסה הרכה על הלחי העגול להכניסה לתנור וכאשר האופה מכניסה בתוך התנור המלה נדבקה על הלחי ואינו יכול להורידה מהלחי ועיי"ז מוכרח לתזור ולהוליך הלחי עם המלה מתוך התנור ולהסירה מהלחי בידיו ולזורקה לתוך התנור ועיי"ז כאשר דבוק מן המלה על הלחי קלת עיסה בעינא מלבד הצליעה ואח"כ הכניס על הלחי העגול הכל עוד מלות לתוך התנור והעלה להסיר בדיעבד המלות האחרות משום שלא היה יס"כ בלחי ובמלה שנדבקה זה אבל לכתחלה חלילה להקל להכניס עוד מלות אחרות לתוך התנור בלחי הלזה ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתס"א אות ו': [פב] כל זמן שלא נאפית קלת. עיין ספר סמא דחיי סי' י' אות י"ד דיש ניהגין שלא להעביר באויר התנור מלה חיה (פירוש שלא נאפית עדיין כלל) על המלות שנאפו קלת בכדי שלא יפול קלת עיסה על המלה וגם אפשר שיגע קלת ומנהג יפה היא ע"כ: [פג] לא היו כעין חוטין נמשכין. וכשאין חוטין נמשכין מותר ללאת בה גם ידי חזבת מלה בלילה ראשונה אפילו אם נפרדה רשעטלעלין אותה. מג"א סיתס"א חס"ה ופ"י שצ"י סקי"ד בשם המרדכי דכשחוטין נמשכין ממנה ישרפו מיד ע"כ: [פד] וכשהיא חוץ לתנור תמחר להחמץ. עיי"ז סיתס"א סק"א דאפילו החזירה מיד לתנור מ"מ יש לאסור משום דכיון שהמלה היא חמה יש לחוש שמא נתחמלה ברגע אחת הלזו שהיתה חוץ לתנור כי ע"י החמימות ממחרת להחמין אף בפחות משיעור מיל ולכן גם המרדה שהוליא המלה עליה מן התנור ג"כ אסורה משום דחיישינן שמא נתחמלה המלה בעודה על המרדה חוץ לתנור ע"כ וכן פסק בח" שם סקי"א ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' ט' ודלא כתשובת גמלת שצעה שרלה להסיר בדיעבד ע"כ. (ועיין בדברינו לעיל סעי' ה' סקל"ב) ועיין בהגהות ה"א מן הרש"ם מצרעזאן סיתס"א סעי' ה' דבתשובת

שא"י מיקל ג"כ דדיעצד וכדעת הנחלת שצעה
הנ"ל וכן בא"ר לידד להקל דדיעצד אס כבר
החזיר מיד ע"כ ועיי"ש עוד צסס ספר שירי
לקט דאס הוליאז מלה קודס שגמר אפייתה
והחזיר אותה מיד ונתערבה בשאר המלות יש
לשבור כל המלות כדי שלא יהי' בהם חשיבות
משום דבר שבמנין ומועיל ביטול צרוב (ולשיטת
הא"ר גם יצב ציבש אינו חו"ג) ואס אכלו קלת
מהם קוה"פ לכו"ע שרי ע"כ והרצ מהרש"ס סיים
שם [דלפי המבואר בא"ר הרי צנתערב יצ"י אין
להקל אח"כ אוכלס ציבש אצל לבשל אסור
זא"כ ה"נ לריך לזוהר שלא לעשות שום צישול
במלות אלו] ולפי מה שנתבאר לעיל צסס הא"ר
להתיר דדיעצד בהחזיר מיד אין כ"מ בזה אח"כ
שהה קלת קודס שהחזירה עכתו"ד הרצ מהרש"ס
ועיי"ע דדברינו לקמן סיקי"ז סק"א ענף י"ז י"ח
וצפמ"ג מ"ז סיתמ"ז סק"ה וס"ק ט"ז ובא"א שם
סקי"א וסק"מ: [פה] חוץ לתנור תמהר
להחמץ. ואס שמו מלה על נייר לאפות בתנור
עיין ח"י סיתס"א סק"ז דדיעצד יש להקל משום
דודאי שולט החמימות דרך הנייר מהרה ולא
הוי הפסק ואינו מחמץ וכ"ז דדיעצד אצל
לכתחלה יזהר שלא לעשות כן ע"כ וכ"מ דעת
הפמ"ג א"א שם סק"ד. והנה ראיתו של הח"י
הוא מהט"ז יו"ד סיס"ה סק"ב שכתב שם דמותר
לללות כצד שהוא מוכרכת צנייר ולא אמרינן
דנייר הוי הפסק וה"ה כאן אך בהגהות הגאון
מהרש"ס מברעזאן סיתס"א אות ד' הביא שם
צסס ליקוטי אבן העזר ובסס תשובה מאהבה
ותשובה מהר"ס ש"ק שחולקים על הט"ז שם
לענין כצד אס לא שנתמזר דלענין חמץ גם הם
מודים להקל ולכן הניח הרצ מהרש"ס את הדבר
צל"ע. ועי' צספר סמד"ח סי' יו"ד אות א' דיט
ליזהר שיהיה כל המלה בתנור שלא ילא חוץ מפי
התנור כלל מפני שחוץ מפי התנור אין התניר
דוחק כ"כ ומתחמץ טרם שגאפה ע"כ והוא
פשיט: [פו] תמהר להחמץ וגם המרדה וכו'
אסורה עוד למלות. עיפמ"ג מ"ז סיתס"א
סק"ד דמלה שנתחמלה בתנור חמץ גמור לריך
אותו מקום (שישבה עליו המלה) בתנור הכשר
ליבון ושאר התנור א"ל הכשר (וב"ה צח"י שם
סקי"ד אצל במלה כפולה ונפוחה א"ל התנור
הכשר גם באותו מקום) ואס אין אותו מקום

שבתנור ניכר לכאורה יש לומר דאותו מקום
צטל צרוב צשאר התנור כדון יצב ציבש דצטל
חד צתרי ואס אפה כך בלא הכשר אותו מקום
ונתערבו המלות י"ל לענין המלות ג"כ דחד צתרי
צטל כיון דאין איסורס נוחמת עלמס (רק מחמת
הצלוט והצלוט אינו חשוב וצטל) ע"כ. ועיין
ספר תומ"ג שורש ד' אות י"א שכתב דאפשר
דהפמ"ג מיירי בגאפה קו"פ אצל צפסח יצ לייין
אס מהני ביטול צרוב ולא עדיף מכליס הצלוטים
מחמץ שנתערבו ועיי"ש עוד מ"ש בזה ועיין
דדברינו לקמן סיקי"ז סק"א ענף ט"ז י"ז י"ח
י"ט וצסס"ג שם סוף ענף ב' ועי' צספר סמד"ח
סי' ה' אות כ"ט מ"ש בזה לענין אס נאכלו
מקלת מהמלות בע"פ והיולא משס דאס נאכלו
מקלת צערצ פסח הותרו האחרות לאכול שגיס
שגיס ומותר לדוך ולטחון הכל ומותר אפי' לבשל
ולאפות ויש אוסרים לבשל הנשארים יחד ודיעה
זו סובר נמי דאפילו בלא נצבשל יחד אסור שלא
בשעה"ד משום דלא אמרינן ס"ס לענין אכילה
(צפסח) מיהו נראה צדון זה להקל כיון דבלא"ה
י"א דיבש ציבש צטל צרוב גם צפסח וגם י"א
דדבר זה הוי צלוט ואין חו"ג צפסח ע"כ יש
להקל עכ"פ דאס נאכל מקלתן מותר השאר
לבשלס יחד צפסח וכ"כ צספר מנן האלק
עכ"ד הרצ סמד"ח הנ"ל וכל דבריו הם
נלקמים מדברי הרצ פמ"ג והמקו"ח והמנן
האלף: [פז] וגם המרדה וכו' אסורה עוד
למלות. דבר זה הוא מדברי הט"ז סיתס"א
סק"א. א) ועיין דדברינו לקמן סיקט"ז סק"ו
דמרדה של עץ שנתחמלה אין לה תקנה בהגעלה
(ואפילו אס קלפה צכלי אומנות ומגעילה אח"כ
ג"כ לא מהני). ב) ועש"ע הרצ הרש"ז
סיתס"א סי' י"א דאין לאוסרה ללא לכתחלה
שאין להוליא בזה עוד מלות אצל דדיעצד אין
לאסור המלות שהוליא בזה אח"כ משום דדיעצד
יש לסמוך על הפוסקים האומרים דאס הוליאז
המלה צעוד שהיו החוטין נמשכין מומנה אינה
נאסרת ע"כ עכ"פ לענין שאר המלות יש לסמוך
עליהם דדיעצד ע"כ. ג) ועמג"א סיתג"א
סוסקל"ז שהחמיר גם צמרדה שהוליאז עליה
כפולה ונפוחה שלא להוליא בזה עוד מלות אחרות
לכתחלה וסייס שם דכיוצא שהוא גופא חומרא
בעלמא לכן די לאסור פרישת לכתחלה אצל

עכ"ד הרב מנ"פ הג"ל הו"ד זא"ח החדש
 סיתנ"א אות כ"ז. ז) ועיי"ש בשע"ת סקמ"ז
 בשם שו"ר כנה"ג להתיר בדיעבד אם אפו מלות
 ברכת של חמץ שאז"י ובשם מהר"ם גלאנטי
 כתב לאיסור ע"כ. ועצמ"ח מחומ"ל סימן י"ד
 אות א' בשם מוצח אדמה שכתב דעם המהר"ם
 גלאנטי שכתב לאסור אפילו באז"י הוא משום
 שהיה חושש אולי היה דבוק בברכת איזה חמץ
 בעין וגדבק בהמלות וחז"ל בפסח אבל אם
 הרכת היתה נקיה ואין בה סדק והאפייה היתה
 קוה"פ אין חשש בדיעבד כ"כ. ח) ועיי"ש עוד
 בשד"ח במערכת ואות הג"ל דהוי עובדא שרדו
 המלות ברכת חמץ שנשתיישי בה חמץ בערב
 שבת קודם ואח"כ ביום ראשון אפו מלות ורדו
 אותם ברכת הג"ל והעלה שם להתיר בדיעבד
 אם הרכת נקיה ואין בה שום סדק מטעם כיון
 שהרכת לא היתה ז"י בשעת אפיית המלות
 וגם האפיה היתה קוה"פ. ט) ועיי"ש עוד
 בשד"ח מערכת ואות הג"ל בשם תשובת כתב
 סופר סיפ"ט בדבר רחם שהיתה מוכנת לאפיית
 המלות ורדה בו אשתו חלת לחם חמץ אחד
 מחמת שלא היתה יודעת שהמרדה מוכנת למלות
 וכשנודע לה נתנה את המרדה לאומן וקלפה
 וגם הגעילה אותה ולא נודע הדבר עד אחר ג'
 ימים שאפו המלות הם וכל הישוב ברכת ז'
 והאפיה היה אחר ג' ימים מעל"ע מעט רדיית
 הפת של חמץ וכתב שם הרב כתב סופר שהמלות
 מותרין לכו"ע בלי שום פקפוק כיון דהוי נוטל"פ
 קודה"פ ומותר בפסח ואפילו היתה האפיה
 אח"כ בתוה"פ יש ללמד בנר"ד כיון שכבר
 הוגעלה הרכת קוה"פ וכבר הוקלש טעמו קוה"פ
 ומכש"כ בנר"ד שהאפיה היתה קוה"פ לאחר
 ההגעלה ולאחר הקליפה (ובכה"ג י"ל דגם
 :ה"ס גלאנטי הג"ל מודה דמותר) ואפילו בלא
 הוגעלה ולא הוקלפה הרכת מקודם ג"כ היה
 נראה להתיר בנר"ד כיון דאיכא בזה תלמא
 לטיבותא שאין הרכת ז"י וגם שנאפו קוה"פ
 וגם שיש הפ"מ וטרחא הרבה לאפות המלות
 של כל בני הישוב עוד הפעם והמהר"ם גלאנטי
 יוכל להיות דלא אסר אלא במקום שאין שם
 הפ"מ וטורח רב ובכרע בנר"ד שהיה שם תיקון
 הגעלה וקליפה והפ"מ ולכן ילאנו בזה גם ידי
 תומרת מהר"ם גלאנטי עכתו"ד הרב כתב
 סופר

דדיוכד אם הורידו עליה מלות אחרות לא
 נחסרו אך בח"י שם סקנ"ד כתב להתיר הרכת
 שהוליא זה כפולה ונפוחה אפילו לכתחלה משום
 דחשיב כמו דיעבד כיון דלא ימלט ברוב אפיות
 שלא יאסור מלה אחת מהם משום כפולה או
 נפוחה וא"כ ינטרך בכל פעם מרדה חדשה וגם
 אם התנור נלטרך לאסור וינטרך להסיקו שנית
 בכל פעם שיודמן כפולה או נפוחה והתורה
 חסס על ממונן של ישראל וסיים שם שכן נהג
 חמיו הגאון ז"ל שלא לאסור הרכת אפילו
 לכתחלה ע"כ. ז) ועיי"ן זא"ח מהגה"ק
 מציטשטש שכתב אודות מלה כפולה דהגם
 דא"א להחמיר על רבים בזה אך המחמיר
 ע"ע להכין מרדה מיוחדת שיטלו בה מלות
 הכפולות ושלל ליטול בה שאר מלות ושלל
 יאכלו בפסח את המלות הכפולות הר"ז עלהיו"ט
 ע"כ ועיי"ן בספר סמך"ח סי' ה' אות כ"ח
 בשם של"ה שכתב ג"כ דטוב שיכין שני מרדות
 וכשמוליא מן התנור מלה שמסופק בה אם
 ההמיל' לא יוליא בה מלות אחרות רק ברכת
 האחרת ע"כ (ועיי"ן בדברינו לעיל סי' י"ב ס"ק
 ע"ו). ה) ועיי"ש עוד בח"י סוס"ק הג"ל בשם
 אמרי נועם שהיה מעשה שאפו מלות קוד"פ
 ברכת וגסתפקו אם היתה הרכת חדשה או
 ישניה שנשתמשו בה חמץ והשיב שאין במלות
 אלו שום חשש של חמץ. ו) ועיי"ן בע"ד סי"ח
 אות כ"ח דהיכא שיש חשש שמא היה איזה חמץ
 בעין דבוק ברכת אז אפילו אם הרכת אז"י
 מ"מ הרי שומר נפשו ירחק א"ע ממלות הג"ל
 משום דהוי ספק דאורייתא אמנם בפמ"ג א"א
 סיתנ"א סוס"ק ל"ז הניח בל"ע צ"ש ספק אם
 רדו על המרדה מלה חמולה משום דהוי ספק
 תורה ומשמע להמעיין שם דאפילו אין שם חשש
 שמא היה איזה חמץ בעין ג"כ יש בזה חשש
 תורה לדעתו [ועיי"ן בספר מנ"פ שהביא בשם
 דו"ז בעל פנים יפות על התורה פרשה לו דה"מ
 כל שכתב דבבלוע כחוש היו"ל מכלי בלא רוטב
 הוא רק מדרבנן וא"כ י"ל דהוי ספק דרבנן
 לקולא גם בלא"ה י"ל דהוי ליה כ"ט בר נ"ט
 דהיתרא כיון דאפו המלות קודה"פ ע"כ ועיי"ש
 עוד שכתב שם דכן משמע במהר"ם שיק חולין
 דף קי"א אך בריעב"א כתב דאף המתירין נ"ט
 בר נ"ט מחמץ מ"מ לא התירו רק טעם שלישי

שהוציאוה עליה ג"כ אסורה עוד למצות [פח] ואם אי אפשר לידע אם היו חופי-גושכין ממנה או לא יש להחמיר מספק. אך ופטו אם קרמו פניה יש להקל (ת"א):
 יך ראוי לכל ירא עמים ולא שיהא הוא בעצמו עומד ולא ומשגיח בעשיית ואפיית המצות. שלו ולהזהירם שיעשו בזריזות ובהשגחה ולא וכך הי' עושים גדולי ישראל הראשונים ז"ל וכן עושין גם בזמנינו (ת"א).

מעדני שמואל

מיתשז קרימה או לא הרי זה ספק כרת ואסור אפילו בהפ"מ ושמחת יו"ט ובמלות העצות שאנו רואין בהם ריעותא מצפנים בעיני קרמו פני המלה משני הלדדים קרימה מעליא באופן שאין בקרימתן שום ספק כלל ואם יש ספק בקרימתן יש לאסור ע"כ: [ג] שיהא הוא בעלמו עומד ומשגיח. עפ"מ"ג א"א רסית"ם דנשים שלא למדו הל"פ אין מאמינים להם ומכש"כ במלה שיש טורח רב ויש בהם כמה ספיקות שהאשה אין חוששת בהם לכן ראוי להושיב שומר איש הגון ואם יעמוד בעלמו בודאי יותר טוב ע"כ: [לא] ומשגיח בעשיית ואפיית המלות. עב"ח"ח החדש סית"ג אות ב' בשם תשובת לב חיים שנשאל במינין שהם משומדים שכופרין בתורת משה ומחללין שבתות בפרהסיא חי חייב הישראל לעשות להם מלות לשומרם מחימוץ שיאכלו המינין בפסח וכתב דקיי"ל דאעפ"י שחטא ישראל הוא וחייבין כל ישראל להאכיל להם מלה כמו שאנו מחללין לישראל גמור דמה שאמרו דכל ישראל ערבים זב"ז ענין הערבות הלזה איתיה גם במינין ואפיקורסי' וחייבין אהנו להפרישם מן האיסורים מפני הערבות ע"כ ועיין בספרי מ"ח"ש בשיורי המנחה שם דף קע"ו עמוד ג' אות יו"ד ודו"ק: [לב] וכך היו עושים גדולי ישראל. עב"ח"ז סית"ם סק"ב צ"ב כוונ' האר"י ז"ל שכתב שיטתה האדם בעלמו במלה של מלה עד כי יתחמם ויזיע ובה ישבר הקליפות שגולדו מש"ז לבטלה ע"כ. ועב"ח"ע סית"ם סעי' ב' דהרא"ש ז"ל היה משתדל בעלמו במלות מלה ועומד על עשייתה ומורו העוסקים ומסייע בהן בעריכתן ע"כ. ועיין בספר קב הישר פרק ל' אות ג' שכתב שיש קבלה בידו שכל טורח שאדם מטריח א"ע לכבוד יו"ט ש"פ והוא עיף ויגע בהטורח אזי בעסק זה הוא הורג כל המזיקין הנקראים נגעי בני אדם והעוסק במטרת מלה של ימי הפסח הוא מתקן התיקון של הולאות שז"ל ע"כ. ועיין

סופר הנ"ל בקלרה ועיין בעקרי דינים סימן י"ח אות כ"ח מ"ש שם בשם זקן אהרן ומדבריו שם משמע ג"כ דיש להתיר בכעין גרונ הכ"ס הנ"ל בלי שום פקפוק כיון דנעשה קוה"פ והמרדה לא היתה ב"י ועי"ש עוד מה שהאריך בזה: [פח] ואם א"א לידע וכו' יש להחמיר מספק אך אם קרמו פניה יש להקל. דבר זה הוא מודברי הח"י סית"ם א"א סק"י י"א ועי"ש עוד ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ט' יו"ד דאפילו אם לא קרמו פניה רק קלת כשהוליאה והוא מסופק אם היו חופיין נמשכין ממנה מ"מ אם החזירה מיד לחמור אין להחזיק איסור מספק שמה היו חופי' נמשכין ממנה ובכה"ג יש לסמוך על סברה הנ"ש (המובא בדברינו לעיל סקפ"ד ועיין בה"ט שם סק"ז בשם פר"ח דבעיני עכ"פ שהגיע למאכל בן דרוסאי ועפ"מ"ג א"א שם סקו"א דקודם שהגיע למאכל"ד הוי חוץ גמור ע"כ) ועי"ש עוד בח"י ובש"ע הרב הרש"ז הנ"ל דאם תוחז אלבעו לתוכה ואין בלק נדבק בו תו לא מחמירין בו ממש דבכה"ג טוב אין להסתפק כלל שמה אין חופי' נמשכין ממנה ע"כ ועפ"מ"ג מ"ז סית"ם א"א סק"א דבחינה זו דתחיבת אלבע לא מהני רק כשתחז אלבעו בעוד המלה היא חמה אבל כשנלטגנה כבר אין זה סימן וכ"כ בשע"ת שם סק"ו בשם הנוב"י ועי"ש עוד בשע"ת מ"ש בענין זה בשם הנוב"י וע"ע בפ"מ"ג מ"ז סק"א הנ"ל דמלה שנאפית כמאכל"ד שהיא חלי ביסולו וטחנו אותה אח"כ בריב אייזין עם עוד מלות אינה אוסרת עכ"פ את הערובתה במשהו וגם בהנחה יש ללמד ולהקל והכל לפי ראות עיני המורה ע"כ: [פט] אם קרמו פניה יש להקל. ע"ש"ת סית"ם א"א סק"ו בשם הנוב"י ד"ס כבר נלטגנה המלה וא"א לבדוק בחופי' נמשכין ויש בה ריעותא שמורה שלא נאפה יפה אז אם וודאי קרמו פניה ואין שום ספק בהקרמה יש להתיר אבל אם גם בהקרמה של המלה יש לו ספק אם זה

מן ונגזר המצות שהם ונגזר לצאת בהן ידי חובת אכילת מצה בשתי לילות הראשונות
בועדני שמואל

למרחקים שאופין כמה חדשים קוה"פ כיון שהוא
שעה"ד. ח"י סית"א סק"ד"ד) אין יולאין במלה
המבוסלת לאחר אפייתה אפילו בדיעבד אפילו
לזקן או לחולה לפי שהביטול מבטל את טעם
המלה ואפילו לא נחבשה ממש ברותחין (שאלל
האש) אלא שנפלה לתוך מים חמין שכלי ראשון
שהים"ב והסירה מיד (על כל זה) הרי היא
נקראת מלה מבוסלת ואין יולאין בה אבל אם
נפלה לתוך מים שכלי שני (אפילו אם הים"ב
במים) יולאין בה מפני שכלי שני אינו מבטל ומ"מ
יש להחמיר לכתחלה אם לא לזורך לפי ש"א
דפת מתבטל אף בכלי שני. ש"ע הרב הרש"י
סית"א סעי' י"ד והוא מדברי הש"ע שם סעי'
ד' ומג"א שם סק"ח וח"י שם סק"ג. ועיי"ש
בח"י (ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' י"ב) דה"ה
אם המלה נשרית במים לוגנים מעל"ע אף אם
לא נימוחה שם ג"כ א"י בה משום דכבוס הרי
הוא כמבוסל ע"כ אך בפמ"ג א"א שם סק"ח כתב
דכבוס הוא רק מפליט ומבליט אבל אינו מבטל
ועיין בספר סמך סימן י"א אות כ"ב דבשעה"ד
יש להקל בכבוס מעל"ע ע"כ. ה) זקן וחולה
יולאין במלה השרויה במים לוגנים אפילו לכתחלה
(אם לא נשרית שם מעל"ע) והוא שלא נימוחה
(ואעפ"י שנתמעסה במים לא ילחזה מכלל לחם
כ"ז שלא נימוחה לגמרי) ואם א"א לו לאכול
השרוי במים מותר אפילו בשרויה ביין ושאר
משקין וכ"ז בזקן וחולה אבל בשאר כל אדם אפילו
בדיעבד אינו יולא בשרויה ביין או בשאר משקין
(חוץ ממים) ואין חילוק בזה בין הכזית מלה
שמזכרין עליו על אכילת מלה ובין הכזית של
אפיקומן. מג"א סית"א סק"ז ח"י שם סק"ב
וש"ע הרב הרש"י שם סעי' י"ב ועיי"ש עוד
במג"א הג"ל ובש"ע הרב הרש"י שם דאפילו
השרוי במים (פחות ממעל"ע) לא שרינן לשאר
כל אדם שאינו זקן או חולה אלא בדיעבד אבל
לא לכתחלה ולזקן או חולה שקשה לו לאכול מלה
יבישה מתירין אפילו לכתחלה ע"כ ועיי"ש עוד
בש"ע הרב הרש"י סעי' הנ"ל דלריך לזוהר לשרויה
כזית שלם ביחד אבל אם ישרה פרוסות פחותות
מוכזית אינו יולא בהן ידי חובתו אם נשרו כ"כ עד
שנתלבנו המים מחמתו מפני שכבר נתבטלו

מתורת

ועיין בדברינו לעיל סימן זה ס"ק ע"ב הראשון
א"ש שם בשם הרב קב הישר הג"ל: [נגזר] המלות
שהם ללאת בהן ידי חובת אכילת מלה. עש"ע
סית"ג סעי' א' שחשב שם החמשת מיני דגן
שיוצאים בהם ידי חובת מלה ואלו הן. חטים.
שעורים. כוסמין (שהוא מין חטה). שבולת
שועל. שיפון (סקורין בל"א קארין) ע"כ ועיי"ש
ברמ"א ובח"י שם סק"ב דהמנהג ליקח לכתחלה
חטים לפי שמסתמא הוא החביב לרוב בני אדם
ואם אין לו חטים אז יקחו משאר מיני דגן מן
החביב עליו יותר ע"כ: אמר המחבר יטן שזרין
מלות מלה יש כמה חילוקי דינים לכן נכון
להעתיק בכלן כמה פרטים הנחולים לידע בדין
מלות מלה ואחלקם בעזה"ש"ת לענפים קטנים.
א) מלה שנילושה במ"פ לבד בלא שום תערובות
מים נקראת מלה עשירה לכו"ע וא"י בה ידי
חובת מלה מלה בלילה הראשונה. ש"ע סית"א
סעי' א' וח"י שם סק"ב. ב) ואפילו אם נילושה
המלה במים רבים עם מעט מ"מ כ"ז שאין
שם ששים נגד המ"פ (וא"כ מרגישין בה טעם
מ"פ לכן) הרי היא נקראת מלה עשירה ואין
יולאין בה ידי חובתה בפסח (בלילה הראשונה)
אבל אם אין בה טעם מ"פ דהיינו שיש בה ס'
נגד המ"פ שיערב בה מותר ללאת בה ידי
חובתן (אם אפאה מיד באופן שלא יהי' בה
חשש חימוץ) אבל אסור ללאת ידי חובתו במלות
הקטופות במ"פ אעפ"י שיש בהן ס' כנגד הקיטוף
שעל גביהן משום דכיון שהקיטוף אינו מעורב
בתוך המלה אינו מתבטל בה והיא נקראת מלה
עשירה. ש"ע הרב הרש"י סית"א סעי' א' וא"ו
והוא מדברי מג"א סית"א סק"ה והח"י סית"א
סק"ב (ודלא כהב"ח ומהר"ל בספר גבורות ד'
שכתבו דג"פ עם מים יולא ידי חובת מלה
בדיעבד) ועפמ"ג א"א סית"א סק"א שכתב ג"כ
דאסור ליתן מלה עם מים על המלה אחר אפיה
ולהחזיר לתנור משום דהוי מלה עשירה ואינו יולא
י"ח ע"כ. ג) מלה שנאפיה קודם שלשים יום
לפסח אפילו נעשית לשם הפסח אין יולאין בה
לדעת הב"ח אך בע"ש השיג על הב"ח בזה
ודעתו להקל בדיעבד וכן דעת רוב הפוסקים
וכן שמעתי שזמקומות ששולחין המלות

המבואר בפמ"ג מ"ז סיתס"ז סקי"ה אין לסובין
 דין לח בלח עם הקמח וא"כ חו"ג בפסח לכן
 יש ליזהר בכה"ג שלא לאכול הקמח בפסח אם
 נטמן עם הסובין (סקורין ראזיווע) וכ"כ בספר
 יד יהודה דטוב יותר על פסח הקמח הנקי יותר
 מסובין ע"כ. ז) פת קיבר (פירוש קמח שלא
 נטלו מומנה הסובין והחזירוהו לתוכו אלא שרקדו
 הרבה קמח וגשאר הרבה סובין עם קמח) והוא
 ראוי לאכילה ע"י הדחק הרי יולא בו י"ח לדעת
 הרמב"ם אם עשאה לאדם ולדעת הראב"ד ח"י
 בה ול"ע. פמ"ג ח"א חיתנ"ד סק"ג. ח) אם
 עירב קמח חטים או קמח של שאר ד' מיני דגן
 עם קמח של אורז או עם קמח של שאר מיני
 קטניות עיין בש"ע סיתנ"ג סעי' ב' ובמג"א שם
 סק"ב ובח"י שם סקי"א ובש"ע הרב הרש"ז שם
 סעי' ז' שיש בזה חילוקי דיעות באיזה אופן
 יולא בה י"ח מלת מלוא ובש"ע הרב הרש"ז
 שם סיים דלענין הלכה יש לחוש לכתחלה דאפי'
 מלה הנעשית מקמח חטים עם קמח אורז ח"י
 בה ח"כ יש בה כזית חטים בכא"פ ואם נעשית
 מקמח חטים עם שאר מיני קטניות או מקמח
 אורז עם שאר מיני דגן ח"י בה אעפ"י שיש
 שם דגן בכא"פ (ח"כ יש שם רוב דגן) אבל
 בשעה"ד יש לסמוך על האומרים דבנתערב
 קמח חטים עם קמח אורז ועשה מהם מלה
 אם יש בה טעם חטים יולאין בה אעפ"י שאין
 בה כזית חטים בכא"פ ואם עירב קמח חטים
 עם קמח שאר מיני קטניות או קמח של שאר
 ד' מיני דגן עם קמח אורז ח"י בה ח"כ יש
 כזית בכא"פ ע"כ. ט) מלה שיש בה איסור
 מדרבנן ח"י בה י"ח משום דמלה שאין מוצרכין
 עליו ברהמ"ז אינו יולא בה. פמ"ג ח"א סיתס"א
 סק"ח בשם הרמב"ם ועיין בשד"ח מחומ"ל סי'
 י"א אות ח' דכן הוא דעת בעל עמק הלכה
 ודלא כתשובת בן יאודה דכתב דמודאורייתא
 מיהא ילא י"ח מלה ועי"ש בשד"ח הכ"מ שיש
 בזה. י) קמח שנקלה בתנור ואח"כ עשה ממנו
 מלה עפמ"ג מ"ז סיתס"א סק"ב דמסתפק בזה
 אם יולא בה י"ח כיון שלא בא לידי חימוץ.
 ועיין בנשמת אדם סיט"ז דבשעה"ד יולאין בו
 כיון שהוא ממין הבא לידי חימוץ ע"כ. יא) מי
 שאין לו מלת מלוא כי אם מלה הנעשית מאורז
 מותר לאוכלו אך בלא ברה וגם שלא יאמר

מתורת לחם ע"כ וכעין זה כתב ג"כ בפמ"ג
 מ"ז סיתס"א סק"ב דפירורין שאין בהם כזית
 ששראם במים ונחלצו המים או ששראם במשקה
 לבוע אין יולאין בהם משום דלית בהן תורייתא
 דנהמא לענין המוליא ע"כ. ועיין שם סיתס"א
 סק"ח בשם ברכ"י דזקן מופלג או חולה יכול
 לפרר כזית המוליא וכזית מלה דק דק בלי שום
 משקה ואוכלם משום דבכה"ג פסקין (בש"ע
 סיקס"ח) דמזכר עליו המוליא וברהמ"ז
 ושמעתי שכך היה נוהג גדול הדור מהר"ח
 אבילעפיא לעת זקנותו עכ"ל השע"ת בשם
 הברכ"י וכ"כ בספר מאורי אור דבמלה אפויה
 ונטחנה הדק נמי יולא ע"כ ומובא בספר ח"ח
 החדש סיתס"א אות ז' ובשם תשובת בנין ליון
 הביא שם שכתב דיותר טוב לפרר המלה
 לפירורים דקים ע"י שידוך במדוכה מלשרות
 אותה במים ע"כ [וערמ"א סיתק"ד סעי' ג'
 ובמג"א שם סק"ט דמותר לגרר מלה (פירוש
 לכתשה) ביו"ט אפילו בלי שום שינוי משום דאין
 עשינה באוכלין שהיו עמוגין מתחלה אבל איסור
 לצרור ביו"ט את הפירורין גסין של המלות מתוך
 הפירורין דקין שהם כקמח ע"כ ועיין ספרי
 מגיל"ט סימן ל"ח סקל"ח] ועיין בדברינו לעיל
 סימן זה סקס"ו ענף ד' ה' ו' ז' ח' ט' מ"ש
 בשם השע"ת לענין אותן שמחמירין שלא לשרות
 מלה בפסח בתבשיל או במים. ו) קמח שהפריש
 המורסן ממנו וחזר וערב עם הקמח להמג"א
 בני"ן חנ"ד סק"ב יש ספק אם מלטרף לכזית
 מלה שיוכל ללאת בו י"ח ולדעת הח"י שם סק"ב
 אין מלטרף ועי"ש בפמ"ג מ"ז סק"א דאף שנטל
 המורסן והחזירו אם יש בקמח לבד כזית בכדי
 אכילת פרס יולא בו משום דטעם כעיקר לדידן
 הוא מן התורה ע"כ ועבא"א מהגה"ק מביטשאטש
 דהא דאמרינן דמורסן שפירש וחזר אין מלטרף
 לכזית מלה אין זה רק בהגשאר בהכבדה משא"כ
 בהגשאר בהנפה לא שייך כן וגוהגים שהגשאר
 בהנפה חוזרים וטוהגים ומנפים ואין זה בגדר
 מורסן ע"כ ומובא בח"ח החדש סיתנ"ד אות ב'.
 זכ"מ מדברי הפמ"ג שיובאו ח"י"ה בענף
 שאח"ז. ועי"ש עוד בח"ח הכ"ל בשם
 הגאון מהרש"ם מוצרעזאן דביש בין החטים
 מלומחות אף שיש ששים נגדם מ"מ לריך לרקד
 יפה שלא ישאר שום סובין בהקמח משום דלפי

לשם מלת מלוא כדי שלא יטעה. פמ"ג ח"א
 סיתנ"ג סוסק"ד. יב) מלה שלא נאפית לשמה
 שגתערבה ברוב מלות האפיות לשמן תולין
 בכל מלה שהיא מהרוב שנאפו לשמן ויולאים
 בהם י"ח מלה בפסח כי ג-יקר הדין שייך גם
 בזה ביטול ברוב. שד"ח מחומ"ל סימן י"ד אות
 י"ג בשם תשובת משיב דבר ועיי"ש עוד מ"ש
 לענין חשיבות המלה אם יש בזה חשש משום
 דבר חשוב או משום דבר שבמנין דאינו בטל
 ברוב כיון שהכבדות של מלות מלוא הם נמוכרי'
 במנין משום חשיבות המלוא עיי"ש מ"ש בזה.
 ועיי"ש עוד בשד"ח מערכת וסימן הנ"ל אות
 י"ח בשם תשובת חיים של שלום שנשאל על
 דבר מלות אפיות שיש חשש שזולף י"ש חמץ
 על מיטותם ואינם ניכרים והשיב שהם בטלים
 ברוב חד דתרי דדין יבש ביבש ואין כאן משום
 דבר שבמנין (דאינו בטל ברוב) כיון שלא
 נאכרו אלא מחמת בליעה (עמג"א סיתמ"ז ס"ק
 מ') ואף דהבליעה הוי אינו מינו עם שאר
 המלות מ"מ נגד הבליעה בודאי יש ס' בין
 הכל ואף דיבש ביבש שנתבטל חד דתרי קוה"פ
 הרי הוא חו"ג בפסח (כמבואר במג"א סיתמ"ז
 סק"מ) מ"מ כאן לא שייך זה משום דמקרי
 לח ביבש ואף דלא אמרינן דאינו חו"ג אלא
 כשנתבטל בששים שכבר כלה ואבד ממשו של
 איסור משא"כ בנד"ד מ"מ כיון דבנד"ד אין
 כאן אלא ספק שמא זולף היי"ש על איזה מהם
 ח"כ יש כאן ס"ס שמא לא זולף עליהן היי"ש
 ושמא הלכה כהסוברים דלא אמרינן חו"ג ביבש
 ביבש עש"ע (סיתמ"ז סעי' ט') ועלהיו"ט יש
 להגות איזה ככרים מהמלות קוה"פ (עמג"א
 סיתמ"ז סק"ב וסק"ד) ויהא כאן הרבה ספיקות
 להקל שמא לא נתחמלו כלל ושמא הלכה
 כהאומרים דאינו חו"ג ואת"ל דחו"ג שמא כבר
 נאכל האיסור עכתו"ד השד"ח בשם תשובת
 חיים של שלום הנ"ל. ועיי"ש עוד בשד"ח אות
 י"ט מ"ש שם לענין כזית חמץ שנתערב בשני
 זתים של מלה אם מותר לג' בני אדם ללאת
 בהם י"ח כזית מלה עיי"ש מ"ש בזה. יג) מלה
 שעיפשה ונתקלקלה קלת י"ל דא"י בה כיון דאין
 מזכירין עליהן המוליא וברהמ"ז רק שהכל
 (כמבואר בש"ע אור"ח סיר"ד סעיף א') ועיין
 בדבריו לעיל ס"ק זה ענף ט') וכן הביא

בהגהות הגאון מהרש"ם מוצרעזאן סיתנ"ד אות
 ח' (ממנחות דף כ"ג ע"ב ורש"י שם) דמלה
 שעיפשה פסולה ללאת בה י"ח מלה. יד) אין
 אדם יולא י"ח במלה גזולה לכן אם הרבה בני
 אדם אופין מלות של מלוא בתנור אחד טוב
 שיאמר כ"א מהם כל מי שהגיע מלתי לידו
 הרי היא נתונה לו במתנה לפי שיש לחוש שמא
 יתחלפו מלות של זה בזה וכן טיב לומר בשעת
 הטחינה כשטוחנין הרבה ביחד מפני שלפעמים
 מתחלף הקמח ונמלא מצרך שלא כד"ת אבל
 אם שאל מלה מחבירו יולא בה י"ח לכתחלה
 שהרי השאלה לו ע"מ שיאכלנה ויחזיר לו
 מלה אחרת ונמלא מלה זו היא שלו לכל דבר.
 ט"ע הרב הרש"ז סיתנ"ד סעי' י"ג י"ד ועיי"ש
 עוד בסעי' ט' י' י"א באיזה אופן מותר ללאת
 במלה גזולה ובאיזה אופן שמותר גם לברך
 עליה. ועיין בספר סמוד"ח סי' י"א אות י"ב
 שכתב דיר"ש אם קונה מלות מלוא מחבירו
 טוב לו שישלם בעדס קוה"פ כדי שיקנה אותם
 בכסף ומשיכה ולא יהיה המוכר עייל ונפיק
 חזו"י ע"כ (ודבריו לקוחים המה משע"ת סי'
 תרנ"ח לענין אחרוג) והגם דבתשובת שם אריה
 (חיו"ד סימ"ח) כתב דהקונה בהקפה הוא
 קונה במשיכה (בלבד) וע"ז סומכין העולם
 מ"מ ירא שמים יולא ידי כולם ע"כ. טו)
 ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל בסעי'
 י"ב דמי שהוליא מלה מרשות הרבים לרה"י
 או להיפך בליל ט"ו שחל להיות בשבת מותר
 ללאת בהן י"ח ולברך עליה ואין זו מלה הבאה
 בעצירה כיון שרק הוא עשה בה עצירה במה
 שהוליא או הכניסה אבל גוף המלה לא נעשה
 בעצירה ולא באה לידו ע"י עצירה שעשה הוא
 כיון שהיתה שלו קודם שהוליא או הכניסה
 ע"כ. טז) ועיין בתשובת לב חיים שכתב במי
 שאפה מלות של מלוא בער"פ בפסח שחל להיות
 בשבת והאפיה היה סמוך לחשיכה שכבר קידש
 היום הגם שנתחייב בנפשו במה שחילל את
 השבת ובכרהסיו"מ מ"מ כיון שהיה רק פעם
 ראשון ולא ב' פעמים וגם היה בשיגג שנסבור
 היה דעדיין יש שהות ביום לגמור מלאכת
 האפיה לכן המלות מותרות ושדי ללאת בהם
 י"ח בפסח ע"כ ומוזא בא"ת החדש סיתנ"ד
 אות ה': [נד] ללאת בהן ידי חובת אכילת מלה.

ואלו נקראות מצות מצוה. וצריכין לעשותן לשם מצוה ולא ע"י ולא ישראל גדול
בזעדי שמואל

עמ"י סיתם"א סק"ח בשם כנסת הגדולה דרשו
למחות שלא לאפות מלה במנה ובדיעבד אם אפה
במנה והחוס שלט בה כ"כ עד שנאפית ע"י
חמימותה המלה מותר' אך א"י בה י"ח כזית מלה
ע"כ: [לה] נקראות מלות מלות. עיין בתשובת
בשמים ראש סיקס"ט ראסור להאכיל מלות
מלה לעכומ"ז אבל שאר מלות מותר ליתן
לעכומ"ז מהם ע"כ ומוזבא בא"ח החדש סית"ס
אות א': [לו] ע"י ישראל גדול. אבל לא ע"י
עכומ"ז ולא ע"י חרש שאינו שומע ואינו מדבר
ולא ע"י שוטה דהיינו שמואבד מה שנותנים לו
ולא ע"י קטן. ש"ע סית"ס סעי' א'. ועיי"ש
בש"ע הרב הרש"ז סעי' א' דבשעה"ד שא"א
בענין אחר כגון זקן או חולה שא"א לו ללש
ולאפות בעלמו והוא בין הגויס ואין שם ישראל
(גדול וכן דעת) אז מותר לעשות גם הלישה
והאפייה ע"י עכו"ם או ע"י חשו"ק אם הישראל
גדול (שהוא זקן או חולה) עומד עליהם ומשגיח
שלא תתחמץ העיסה גם יזהר לומר להם שיעשו
לשם פסח לשם מלות מלות ע"כ ועיין בתשו' בנין
עולם באחד שנתערב לו מלה שאינ' משומרת או
עיסה שלש אותה חשו"ק בין הרב' מלות משומרות
(כגון שאחד מהעוזרים היה חרש או שוטה
או קטן) וגם הפק שם אי שייך בזה ביטול כיון
דהוי היתר בהיתר וגם המלות נקראים דברים
חשובים ודשיל"מ שאין להם ביטול ומסיק שם
דאפילו אם נאמר דלא שייך בזה ביטול משום
חשיבות או משום דשיל"מ מ"מ נראה שיש
תקנה להאכיל מלה אחת לאחרים (ואם נתערבו
שני מלות שלש אותם חשו"ק יאכיל שני מלות
לאחרים וה"ה יותר) ומותר לעשות כן
אפילו במזיד קוה"פ ואז נוכל לתלות שהמלה
שאניגה משומרת כבר נאכלה ואין כאן משום
מבטל איסור לכתחלה כיון דהיתר הוא ויכול
אח"כ לאכול (חובת) כזית מלה (צלילה הא')
אפילו רק ממלה אחת מהנשארים וא"ל לאכול
שמים שמים (ע"ביו"ד סיק"י סעי' ז') אמנם מי
שזהר לאכול מלה שמורה כיה"פ בודאי שייך
בזה ביטול מלד איסור חמק וגם אין לו להחמיר
כ"כ דימא דאין לו ביטול כדין יבש ביבש ע"כ
ומוזבא בא"ח החדש סית"ט אות ד'. ועיין
שלא

בשד"ח מחומ"ל סי' י"ג אות י"ז דבער"פ
בין העוסקים בעריכת מלות מלות היה חרש
אחד שאינו שומע ואינו מדבר ולא שמו על לבם
ואחר שנתערבו המלות שערך החרש עם שאר
מלות שערבו כל הבני דעה שמו על לבם שיש
קפידא בזה והשיב ע"ז הרב חיים של שלום
שמלות קטנות שלנו לא נקראים דבר חשוב
שלא יועיל להם ביטול ברוב והגם דעכ"פ חשיב
דבר שבמנין כיון שנמנות למנוחתן מ"מ העלה
דהמלות שערך החרש בטלות הם ברוב המלות
שעשו הבני דעה ומותרות ע"כ. ועיין בדברי
לעיל סימן זה סקל"ג עקף י"ב מ"ש שם. [לו]
ישראל גדול וכו'. עיב"ט"ק שלפנ"ז שלא ללש
ע"י עכו"ם ועיין תשובת מהרש"ס ח"א סיק"א
שנשאל באחד שאפה מלות מלות והלש הוא מחלל
שבת קודש בפרהסיא אבל לא במלאכות
החמורות המפורסמות להמון העם וגם הפק
השואל אם לפסול המלות למלות מלות כיון
דמומר לחלל שבת דינו כגוי (כמוזבא בש"ע
יו"ד סירס"ד סעי' א') אך צנ"ד אמר הלש
בפירוש שהוא עושה לשם מל"מ עכמו"ד השואל.
והרב מהרש"ס השיב לו דאם הלש הראשון
מתוך האגן היה איש כזה שמחלל שבת וא"כ
הרי המגלגלים המלות שהם כשרים הלא כ"א
מהם לש עיסה שבידו שנית להעריכה יפה ולהיות
ראויה למלה א"כ בכה"ג י"ל דלכו"ע שרי (עיין
בטור יו"ד ריסרע"א לענין עיבוד של עכו"ם
דסגי כשיחזור וימתח ויתן עליו סיד ובמג"א
היל"ג סק"ד ודג"מ שם וכמו כן צנ"ד) דכיון
שצריך להעריכה לכו"ע מהני לישת המגלגלים
לשמה להכשיר העיסה. ואם זה שלש באגן היה
ישראל כשר והמעריך ומגלגל המלה היה מחלל
שבת קודש פשיטא דכשר כיון דכבר נילוש לשמה
ואם נתברר צנ"ד שהמחלל שבת הנ"ל הוא
נשמר א"ע מחלל שבת בפני אדם גדול י"ל
דהינו בכלל מחלל בפרהסיא (כמו שנתבאר בספרי
דע"ת בשם הת"ח והא"ר) ועוד כיון שצנ"ד
אמר בפירוש שהוא עושה לשם מל"מ אין חשש
ועוד יש לצדד בזה להקל כיון שאינו מחלל
בדברים החמורים המפורסמים לכל (עיתו"ח
סיל"ד סעי' כ"ד) ועוד י"ל בזה להקל דכיון

שהוא [לח] בן י"ג ענה ויום אחד ואשה בת י"ב שנה ויום אחד ולטו ובכ"ה העשיות וקו יאמר
מעדני שמואל

אלא נחברר שהוא מחלל שבת באיסור דאורייתא
ויש ספק שמא אינו מחלל רק באיסור דרבנן לא
נפסל לעדות (כמבואר בב"י אבה"ע"י סי' תמ"ב
בשם מ"כ) ומכ"ש שלא נעשה מומר בפרהסיא
ע"י כיון די"ל דאפילו אם חילל שבת באיסור
דאורייתא מ"מ שמא היה בשגגה שסבור שהוא
מותר או שסבור שהעשרה הרואים אין יודעים
שהוא חסור מן התורה וגם יש לזרז בזה סברה
הבנין ליוון החדשות שכתב שבה"י שמתפללים
בשבת וגד"ש בצורה עולם ומל"ס בניהם וכוהנים
בגיטין וקידושין שהם עיקרי הדת יש להקל שלא
יהא מגעם עושה י"ג וי"ג כנ"ד ובנין ליוון
כתב שם (דדוקא במבואר שהוא יודע דיני שבת
ומע"ז פניו לחלל בפני עשרה אז דינו כמומר
גמור ומגעו י"ג אזל לא בלא"ה) עכתו"ד הרב
מהרש"ם הנ"ל ועיין בספרי מנחת שבת ס"ע"ב
סקט"ו ובשיורי המנחה שם דף קנ"ז ע"א אות
ד': [לח] בן י"ג שנה ויום אחד וכו'. ובעיני
ג"כ שהביא שתי שערות דכ"ז שלא הביא ב'
שערות הרי הוא עדיין קטן עיפמ"ג מ"ז סי' ת"ס
סק"א די"א דשימור לשם מלה הוא חיוז מן
התורה לכן בעיני לידע בצירור שהוא בן י"ג
שנה וגם הביא שתי שערות אזל אין לסמוך
לכתחלה לומר דמסתמא הם בני י"ג שנה והביא
שתי שערות עד שיהיו גדולי' בשנים ע"כ (עימג"א
סי' ת"ה סק"ו ז') וכן היא משמעות דברי הרב
הרש"י סי' ת"ס סעי' א' דבעיני לידע בצירור
שהביא שתי שערות. ועיין במסה"ש שעל
קולוש"ע סקט"ו בשם האחרונים דעיקר הקפידא
הוא רק על לישת המלות ועריכתם ואפייתם
אבל שאיבת המים ומדידת הקמח וניקור המלות
יש להקל לעשותם ע"י בן י"ג שנה אעפ"י
שאינו יודע שהביא ב' שערות ע"כ ועיין ח"י
בסי' ת"ס סק"ג דאם אפשר נכון לזוהר במלות
מלה שלא יעשה קטן אפילו את הנקבים שמנקבים
את המלות ע"כ (ועיבה"ט שם סק"ב ג' ובש"ע
הרב הרש"י שם סעי' ב' ובח"י סי' תג"ה סק"ח
ובדבריו לעיל סק"ט סק"ב מש"ס) ועישר"ח
מחומ"ל סי' י"ג אות ע"ז בשם אמרי שפר שחקר
שם בדבר הקטנים שעושים (בשעה"ד) באפיית
מלות מלה (דהיינו כשגדול עומד ע"ג) ולפעמים
יאמר

אינם שכירי יום אך שייך בזה לומר שאין יולאין
בהמלות י"ח משום דאומן קינה בשבת כלי וקטן
מיקני קני חקנויי לא מקני ומסיק שם דאין
חשש בזה משום אומן קונה בשבת כלי ומ"מ
לכתחלה יש לאפות ע"י גדולי' מטעם המבואר
בש"ע סי' ת"ס ע"כ: [לט] ובכל העשיות יאמר
העושה לשם מלות מלה. עיין בדבריו
לעיל סעי' זה סקל"ו דאסור ללוש
ולאפות ע"י עכו"ם אם לא בשעת הדחק
גדול אז מותר אם ישראל גדול עומד ע"ג.
ועיין בתשובת הרדב"ז ח"ג סי' תקפ"א כמה
שנהגו במלרים במלה שמורה שהישראלים הם
לשין ועורכין ומקטפין והנכרי אופה וישראל
עומד ע"ג וכתב שם כיון דעיקר שימור דמלה
הוא לשמור אותה מחימוץ ובשאר מלות (שאינם
למלות מלה) אם ידוע לנו שלא החמיצה מותרת
ורק במלה שיולאין י"ח לריך שימור מחימוץ
לשם מל"מ וא"כ בשלמא עחינה ועריכה ולישה
יש לחוש בהם לחימוץ ולכן בעיני שמירה לשמה
אזל כנ"ד שהעכו"ם עומד צפי התנור איזה
חימוץ שייך בזה שלעורך שמירה לשמה והרי
העכו"ם אינו עושה שום מעשה אלא הכנסה
והולאה וגם אין לחוש שמא ישהה העכו"ם את
המלות לפני פי התנור עד שיחמיץ כיון דהישראל
עומד שם והדבר נמסר לישראל ולא לעכו"ם
ואין לעכו"ם שום עסק רק להכניס לתנור
ולהוליא ממנו וכ"כ דעת הרשב"א ומלשון הגמ"י
דאין להחמיר אלא בלישה ולא באפייה אלא
משום חיבוב מלה יש לאפות ע"י ישראל כשיש
ישראל יודע לאפות אזל בדיעבד אם אפה
עכו"ם וישראל עומד ע"ג כשר עכתו"ד הרדב"ז
כנ"ל הו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם מברעוואן
סי' ת"ס אות ב'. והרב מהרש"ם ס"י שם דמה
שכתב הרדב"ז דבאפייה לא שייך שמורה מחשש
חימוץ יש לפקפק בזה דגם באפייתה יש כמה
דברים שלריך לזוהר בשם מחשש חימוץ (כמבואר
בש"ע סי' ת"ס סעי' ג' ובפמ"ג א"א שם סק"ד
ובדבריו לעיל סימן זה סעי' י"ג ובמעדני
שמואל שם) אם לא שנאמר דהרדב"ז סבירא
ליה להקל בדיעבד בדברים אלו ול"ע ע"כ ועי'
בדבריו בס"ק שאח"ז מ"ש בשם מהר"ח א"ז:

החושה [קא] לשם מצות מצוה. אפילו בשאיבת המים: (כל הדינים שכתבנו בענין אפיית המצות זהו וקנו למנהגינו שאופין הכל לפני הפסח אבל במקום הדחק שאופין גם בפסח יש בזה עוד חומרות יתירות על מה שכתבנו וכן וקנו הנהגין לאפות מעדני שמואל

המים שם לשם מלה והשתעאל גלגל ולם ואחר הלישה הפריש ישראל מיד חתיכה מהעיסה ועשאה כמין עוגה ואפה על הגחלים וכתב שאם א"ל לו להישראל בשום אופן לעשות מלה אחרת יקדם ויבדק על עוגה זו המוליא ועל אכילת מלה ע"כ: [קב] למנהגינו שאופין הכל לפני הפסח. עה"י סיתנ"ג סקי"ג דאע"ג דקיי"ל דקמה בקניית מקרי לח בלח ואינו חו"כ בפסח מ"מ כל צע"נ יחמיר לעלמו לאפות קודה"פ ע"כ וכ"כ הטו"ז סוס"י תנ"ח בשם הטור דהמדקדקים אופין כל מה שלריכים למועד קודם המועד בכדי שאם יש שם איזה תערובות חמץ יתבטל קודם זמן איסורו ע"כ [קג] הנהגין לאפות מלות מלה בערב פסח לאחר חלות היום. עצמסה"ש שעל קילוש"ע סקי"ז בשם הש"ע והרב הרש"י סיתנ"ג דראוי לעשות כן (לאפות המלות מלה בערב"פ לאחר חלות) ומסיים שם דכן עושין המהדרין במדינתנו ע"כ. ועי' בספר א"ח החדש סיתנ"ג חות א' בשם ספר מאורי אור דכיון שלא נזכר זה בתלמוד שלנו רק בירושלמי וגם שקרוב לבא לידי חששות של איסור אם אופין בערב"פ אחר חלות היום משום דכשאופין אחר חלות צע"כ לריכין לבטל בפירוש קודם הלישה (את הפירורין שיפלו או שישררו) והדבר מסור לכל עמי הארץ וגם השכחה עלילה מאוד וישכחו לבטל וקרוב לבא לידי ממשול של כל יראה וצ"ל לכן שצ ואל תעשה עדיף ולכן לא נזכר בש"ע סיתנ"ג שיש חיוב דוקא לאפות בערב"פ אחר חלות ולא כתב שם רק בלשון נוהגין וכו' ולא בלשון חיוב עכ"ד הא"ח החדש בשם נואורי אור בתוספת זיאו"ר קלת וכעין זה הביא שם ג"כ בשם ספר יפה ללב שכתב ג"כ דלדעתו יותר טוב לנהוג ללוש קודם חלות מללוש אחר חלות היום משום דא"ל לה לל מאיזה חששות אשר יש בהם נ"מ עובא וגם כתב שם דכשתל התקופה בערב"פ אחר שש שעות מהיום נוהגין איזה בני אדם ללוש המלות מלה בבוקר קודם שש כדי ללאת מידי ספק חשש סכנה (כדמשמע ברמ"א סיתנ"ג סעי' א' דלכתחלה יש להחמיר להשים ברזל גם במים שלנו

[ק] יאמר העושה לשה מלות מלה. עפמ"ג מ"ז סית"ס סק"א דדעידעז י"ל דגם במחשבה סגי אפי' אינו אומר בפירוש בפיו שפועה לשם מל"מ ע"כ. (ועיי"ש עוד דסתמא דמלה לשמה משא"כ טחינה וקלירה סתמא לאו לשמה ול"ע ע"כ) ועי' במסה"ש שעל קילוש"ע סי' זה סקט"ז דאף אם לא כיון לשם מלות מלה רק שמרה מחימוץ לשם מלה ש"פ נותר (עש"ע הרב הרש"י סיתנ"ג וסיתנ"ג סעי' י"ד וסית"ס סעי' א' וצפמ"ג מ"ז ר"ס ת"ס וסית"ס צ) עכ"ד המסה"ש ועי' בתשובת מהר"ח אור"ז סיל"ה שכתב דגם אם הלש אינו מתכוין לשימור לשם מלה ורק העומד ע"ג מתכוין מהני (בזה) כוונה חזירו דעומד על גביו והוי כוונה גמורה יבסימן קמ"ג הביא שמורו הר"י ז"ל מחמיר בזה אף שהמהר"ח אור"ז הנ"ל חולק עליו ומוצא בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סית"ס חות ה' ועי' תשובת מהר"ם שיק חא"ח סירליט מ"ש בזה ומדבריו שם משמע דדבר שחלוי במחשבה עגון כוונה שימור לשם מלה אין אדם אחר יכול לחשוב שיהא זה השימור לשם מלה. ועיי"ע בדברינו לעיל סק"ח סק"צ ענף ד' וענף ו"א מ"ש שם מענינים כאלה: [קא] לשם מלות מלה. עפמ"ג מ"ז סית"ס סק"א (דה"מ והנה) דאם לש עכו"ם או חשו"ק ואין ישראל עומד ע"ג (לומר לשם מלות מלה) אלא עומד מרחוק יאכל ממנה הכזית מלה בליל א' בלא ברכה. ועיי"ש עוד צפמ"ג א"א בסימן הנ"ל סק"א (דה"מ עבד ושפחה) שכתב דאם הלש את העיסה הוא ישראל מומר שעובד ע"ז להכעיס לא מהני ביה אפילו אם הישראל עומד ע"ג משום שהוא עושה אדעתיה דכפשיה ואם הלש את העיסה הוא מומר לתיאבון (ולא להכעיס) אין לאכול מהנ"ל שפעה שלא בפני ישראל משום דלריך זהירות יתירה והוא מטרח לא טרח ע"כ. (ועי' בדברינו לעיל סימן זה סקל"ז מ"ש שם לענין אם הלש הוא מחלל שבת) ועבא"ח החדש סית"ס חות ג' בשם ע"ד באחד שהגיע לכפר של ישמעאליים צע"פ ומלא את הישמעאל ששם נבר הקמת בעריבה ללוש וקדם הישראל ונהן

שגנו בתקופה הנזכרת] ועיי' ש' עוד בהנהגות הג'
מהרש"ם מזרעזאן בשם ספר שערי רחמים
דגם הגד'א' מווילנא לא ה' מקפיד לאפות
המלות בערב פסח והוכיח צביאוריו מירושלמי
ותוספתא דמדינא אין כ"מ בזה ושכן עיקר ע"כ:
[קד] לאחר מלכות היום. פירוש חלי שעה אחר
מלות היום. ט"ז סיתג"א סק"א וח"י שם סק"א.
וערמ"א סיתרס"ד סעי' ט' דנהגו להלייע
ההושענות (של יום הושענה רבה) להסיק בהם
התנור שאופן שם המלות מלוח כדי לעשות
בהם מלוח. ועבחי' סיתמ"ה סק"ג בשם
מהרי"ו דיש להסיק התנור בלולב ומהרי'
היה רגיל לעשות ממנו היסק צפי התנור
בשעה אפיית המלות ע"כ. ועי' בש"ע הרב
הרש"ז סיתג"ח שהביא שם כמה פרטים וחילוקי
מנהגים האין לעשות השלשה מלות שלורך
הסדר משתי לילות הראשונות וסיים שם בשע"ף
ט"ו דכל דברים אלו אינן אלא מנהג וזריזות
לכתחלה אבל מעיקר הדין אין לריך לזרז כלל
בכל דברים אלו עכ"ל. ולכן לא העתקתים בפה
וכל מי שרולר לידע פרטי המנהגים בענינים
אלו יעי' בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל סיתג"ח הנ"ל :
[קה] לריבין זהירות יתירה. א) היינו שיאמר
בשעה לישה בלשון שמבין כל פירורין שיפלו
בשעה לישה ועריכה וכן הבזק שידבק בכלים
אני מבטל ומפקיר אותם אבל לאחר שיתחמלו
שוב לא יהא בידו לבטל כיון שאסורים בהנאה.
ש"ע סית"ם סעי' ג' ומג"א שם סק"ב וש"ע
הרב הרש"ז שם סעי' ה'. ועי' בהנהגות הגאון
מהרש"ם מזרעזאן סית"ם אות וא"ו בשם ספר
יד יוסף דיש להפוג לומר הפירורין שיפלו כשיפלו
יהיו אז בטלים או הפקר דאל"כ איכא חשש
בדירה ע"כ. (ועיין לקמן סיקי"א סעי' י"א).
(3) גם טוב לדרוס כל הפירורי בלוק ברגליו
בעפר כדי שיהצטרו מיד קודם שיבואו לידי
חימוץ דאם יבואו לידי חימוץ יהא לריך לשורפן
כיון שהגיע זמן חיסור חמץ. מג"א פת"ם סיק"ב

[ג] בודקין את החמץ [ג] וחייבין לבדוק [ד] מיד בתחלת הלילה [ה] ואסור מעדני שמואל

שהאדם רגיל בכל השנה בחמץ ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה שיטעה את איסורו ויאכל ממנו אם יהיה מונח בגבולו בפסח לפיכך הלריכו לחפש אחריו ולבדוק ולהוליאו מכל גבולו קודם שיגיע זמן איסור אכילתו עכמו"ד הרב הרש"י הג"ל: [ג] וחייבין לבדוק וכו'. עכשע"ת סתל"א שאונן פטור ממולות בדיקה ויבדקו לו אחרים ואם מקנה חלקו לאחר (או לשותפו) אז יכול האחר גם לבדק על הבדיקה משא"כ אם האחר אינו בודק מחמת הקנאה רק בדרך שליחות ל"ע אם האחר יבדק ע"כ. ועיי"ש בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן אות ב' דאם אין לו אחר שיבדוק בשבילו נראה דחייב האונן לבדוק בעצמו אך לענין הבדקה ל"ע אם יבדק ע"כ: [ד] מיד בתחלת הלילה. עיי"ש הרב הרש"י ס' תלי"א סעי' ה' דלפיכך תקנו חכמים זמן הבדיקה בליל י"ד משום שבלילה כל אדם מליי בתוך ביתו וגם אור הגר יפה לבדיקה וכדי שלא יתעסק האדם באכילה ושתיה ושינה או במלאכה (או בתורה אם הוא ת"ח) ועיי"כ יוכל לשכוח חובת הבדיקה לפיכך חייבין לבדוק מיד בתחלת הלילה דהיינו לאת הכוכבים עכמו"ד הר' הרש"י הג"ל בקלרה: [ה] ואסור להתחיל לאכול וכו'. (א) עש"ע הר' ה"ש"י סתל"א סעי' ה' דה"ה דאסור ללמוד (חלי שעה קודם הבדיקה) אפילו פרק אחד אעפ"י שיוכל לגמור הפרק קודם לאת הכוכבים מ"מ יש לחוש שמא ע"י עיונו בלימודו ישכח חובת הבדיקה וילמד יותר או שמא יבא לו עיון חדש בלימודו וישהה בעיונו עד זמן מה לאחלה"כ ע"כ והוא מדברי הש"ע שם סעי' ב' אך בח"י שם סק"ה חולק ע"ז וכתב דאין לבטלו מת"ת קודם התחלת זמן הבדיקה ע"כ וכ"פ בחיי"א כלל קי"ט אות ז' דמותר ללמוד עד בין השמשות ע"כ. וכ"פ בספר חלק המגן דלדינא עיקר דמותר ללמוד הלכות פסוקות או אפילו שאר לימוד אם הוא אדם שאין דרכו לעסוק מעטין לענין בדרך הפלפול מותר ללמוד קודם הבדיקה עד לאת הכוכבים ממש ומובא בא"ח החדש סתל"א אות ו'. (ב) ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"י הג"ל סעי' י"א דאם אומר לחבירו שאינו

רק חמץ משהו דאז אין לבדק על ציטורו ועי' בדבריו לקמן ס' זה סעי' י"ז סקנ"ז). (ה) ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"י סתל"ה סוסע"י ג' בהג"ה דאם נזכר בשבת שבתוך פסח שלא בדק קוה"פ לא יבדוק כלל משום שאין בדיקה אלא לאחר הנד ובשבת אסור לטלטל את הגר ע"כ ומשמע מדבריו דאין להתיר לטלטל הגר ע"י עכו"ט כדי לבדוק וכן כתב בהדיא בתשובת בית היולר לענין ער"פ שחל להיות בשבת ושכח או נאנס ולא בדק בליל י"ג ולא ביום י"ג וחולק שם על תשובת אבני גרן שמוזרד להקל בכה"ג לומר לעכו"ס לטלטל גר הדולק ולבדוק אללו ומובא בא"ח החדש ס' תל"ה אות ב' ועיי"ן בשד"ח מחומ"ל ס' ה' אות י"ד מ"ש בזה. (ו) וע"ע בש"ע סתל"ה דאם לא בדק גם בתוך הפסח יבדוק לאחלה"פ כדי שלא יכשל בחמץ שכבר עבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה ועל הבדיקה של אחלה"פ לא יבדק ע"כ: [ב] בודקין את החמץ. עש"ע הרב הרש"י סתל"א סעי' ב' ג' ד' דמן התורה די לו בציטול בעלמא דהיינו שאם מבטל את החמץ ומפקירו קודם שהגיע זמן איסור הנאתו שוב אינו עובר עליו מן התורה בצי"צ וז"י מותר מן התורה להשקות את החמץ עמו בבית כל ימי הפסח משום דמן התורה אינו עובר בצי"צ וז"י אלא על חמץ שלו שלא הפקירו שנאמר ולא יראה לך ואמרין ששלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל הפקר וכו' הוא מן התורה אבל חכמים גזרו שאין ציטול והפקר מועיל כלום לחמץ אף קודם שהגיע זמן איסור הנאתו אלא לריך הוא לחפש אחריו במוחזאות ובחורין ולבדוק ולהוליאו מכל גבולו ולעשות לו כמשפט ויש בזה שני טעמים לגזירת חכמים הג"ל. טעם האחד הוא לפי שהציטול וההפקר תלוי במחשבתו של אדם שיפקירו בלב שלם ויוליאנו מלבד לגמרי ולפי שאין דעת כל בני אדם שוין ואפשר שיהא מי שיקיל בדבר ולא יפקירו בלב שלם ולא יוליאנו מלבד לגמרי לפיכך גזרו חכמים שאין ציטול והפקר מועיל כלום עד שיוליא את החמץ מכל גבולו. והטעם השני הוא לפי

וין להתחיל וין לאכול או לעשות שום מלאכה וחו חצי שעה קודם הלילה ונ"ל א':
ב וטו אין בודקין אלא בנר של שעה יחיד ואל קלועים משום דהוי כאבוקה ובשעת
הדחק שאין לו נר של שעה יבדוק בנר של חלב:

מעדני שמואל

לגמרי חבל אם יתפללו קודם הבדיקה לא
תחבטל מלות הבדיקה לגמרי ע"כ ועיין בספר
אלף המגן דגראה עיקר כמסקנת האחרונים
דק"ש וערצית לריך להיות תמיד קודם הבדיקה
אף למי שרגיל להתפלל ביחוד בציתו וכדעת הח"י
סיתל"א סק"ז והמקו"ח שם ודלא כדעת הרב
הרש"י הג"ל ומוצא בל"ח החדש סיתל"א אות
ו' ועיי"ש עוד בל"ח בשם תשובת משיבת נפש
דמי שלא כיבד כל החדרים ביום י"ג ובפרט
בעלי חנויות ושענקארים דלריכין זמן רב להבדיקה
ודאי האורים לבדוק קודם התפלה כמו שאסור
להתחיל בסעודה גדולה קודם מנחה ע"כ:
[ז] לאכול וכו'. עמג"א סיתל"א סק"ד דטעימה
בעלמא כגון פירות או כביצה פת שרי ע"כ
ועב"א ח החדש סיתל"א אות ה' בשם תשובת אלף
המגן שהאריך בזה ומסיק דגם בטעימה אסור
קודם בדיקת חמץ. אם לא ללורך גדול ע"כ:
[ח] חלי שעה קודם הלילה. עיין בתשובת אלף
המגן שהאריך בזה והעלה דללורך גדול יש
לסמוך להקל לעשות מלאכה או לאכול עד
לאת הכוכבים ממש ע"כ ומוצא בל"ח החדש
סיתל"א אות ד': [ט] אין בודקין אלא בנר וכו'.
אבל אין בודקין לאור הלבנה ולא לאור החמה
(כגון אם עבר ולא בדק בליל י"ד ומייב הוא
לבדוק ביום י"ד לא לבדוק לאור החמה אלא
לאור הנר) לפי שאור הנר יפה לבדיקה ולחיפוש
במחבואות ובחורים ובסדקים. ש"ע הרב הרש"י
סיתל"ג סעי' ח' ועיי"ש עוד בסעי' ז' דדוקא
בחדר מקורה שיש לו ד' מחילות ואין אור החמה
נכנס לתוכו אלא דרך חורים ומלונות (בזה
אמרינן דלא לבדוק לאור החמה) אבל אכסדרה
אעפ"י שהוא מקורה מ"מ כיון שאורו רב מאוד
יכול לבדוקו להתחלה ביום בלא נר רק לאור
היום בלבד ואפילו ביום המעונן ע"כ ועיי"ש עוד
בסעי' ג' ד' ה' דה"ה דמותר לבדוק לאור החמה
כנגד חרובה שבגגו הפתוח לגמרי בלא מחילה
של זכויות וכמו כן בחלון שבכותל הפתוח לגמרי
בלא מחילה של זכויות מותר לבדוק לאור היום
כנגד כל מה שמכוין כנגדו ממש וכ"ז בשבט

שאינו לומר שכשיגיע זמן הבדיקה יזכיר אותו
ויפסיקו מלימודו הרי זה מותר אף אם הוא
תוך חלי שעה לפני לילה ע"כ. ג) ועיין בס'
אור לפארו שכתב דמי שהיה בדרך במסחרו
ובא בתחלת ליל י"ד והוא עיף ויגע וחושש
שבאם יבדוק תיכף לא יוכל ליתן דעתו לבדוק
היטב וגם הביטול לא יוכל. כ"כ בכוונת לבו
מרב עייפות אז מותר אפילו לישן מעט כדי
לנוח אך ורק שינת ארעי ויזהיר לב"ב שיעוררו
אותו אחר חלי שעה אך כ"ז דוקא אם הוא
עדיין תחלת הלילה שעדיין הבני אדם הם נעורים
אז מועיל האזהרה אבל בזמן שבנ"א הולכים
לישכב ולישן דהיינו בשנים או שלשה שעות בלילה
אז אינו מועיל בזה שיזהירם לעורר אותו ולריך
לבדוק מיד ע"כ ומוצא בל"ח החדש סיתל"א
אות א': [ו] להתחיל לאכול וכו'. ח) עכש"ע
הרב הרש"י סיתל"א סעי' ו' דאפילו אם כבר
התחיל לאכול או לעשות מלאכה או ללמוד קודם
שהגיע זמן הבדיקה ואפילו אם התחיל בלאחד
מכל דברים הללו בהיתר דהיינו שהתחיל לעסוק
בהם קודם חלי שעה שלפני לאת הכוכבים מ"מ
חייב להפסיק כשיגיע זמנה ע"כ. והוא מודברי
רמ"א סיתל"א סעי' ז' וט"ז שם סק"ג ומג"א
שם סק"ח בשם הב"ח. ז) ועיי"ש עוד במג"א
סק"ה ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' ו' ז' ח'
דמי שרגיל להתפלל ק"ש ותפלה של ערצית כל
השנה עם הלצור מצעו"י ועכשיו לא התפלל
עמהם לריך לקרות ק"ש ולהתפלל תחלה ואח"כ
יבדוק משום דכיון שאינו רגיל כל השנה להתפלל
ערצית בציתו יש לחוש שע"י סדרתו בבדיקת
החמץ ישכח מלהתפלל אבל מי שרגיל להתפלל
תפלת ערצית כל השנה בתוך ביתו לריך להקדים
את הבדיקה לפני ת"ע כדי שלא יעבור על חקנת
תכמים שתקנו לבדוק מיד בלאת הכוכבים וכ"ז
בחפלת יחיד אבל אם יש עשרה שמתפללים ת"ע
בזמנו דהיינו לאת הכוכבים יתפללו מיד בלילה
ואח"כ ילכו לבתיאם לבדוק מפני שאם ילכו
לבדוק קודם ת"ע יהיה טורח אח"כ לקבלם
להתפלל בעשרה ותחבטל מלות תפלת הלצור

ג [ו] בודק ויאלו כל החדרים שיש לחוש שמא הכניסו ברה חמץ אפילו המרתופים ויטו והעליות ויגו והגיות ובית העצים כל שיש לחוש שמא הכניסו שם חמץ צריבין

מעדני שמואל

עם כולם (שקורין בלשוננו צוידים) אין לריכים צדיקה אבל אם התנוקות אינם יראים לעלות לשם והם מזויין שם לריכין צדיקה והכל לפי ראות עיניו ולפי המקום ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתל"ג אות ד': [יג] וחמיות וכו' לריכין לבדקו. עמקו"ח סוס"י תל"ו דחותן שנותנין לעכו"ם בער"פ למנווג חמץ (כל ימי הפסח ע"י שטר מכירה) מ"מ לריכין לבדוק שם את החמץ כליל י"ד כיון דכליל י"ד עדיין לא מפר הבית לכן חייב אז בצדיקה כיון שעדיין יש לו בית בשעה שחייבוהו חכמים בצדיקה ועוד דאולי לא ימלא עכו"ם למוכר לו ויתחייב בצדיקה ובציעור (ובדיקת יום לא חשיב צדיקה) אם לא שיקדים א"ע למוכר הבית להעכו"ם ביום י"ג וגם יכתוב בהשטר מכירה שמוכר לו כל החמץ שבבית זה אף את החמץ שאין ידוע לו עכתו"ד הנקור חיים הג"ל. וכעין זה כתב ג"כ בחי"א כלל קי"ט אות י"ח וכתב שם דמכש"כ כשהמפתח עדיין ביד הישראל (דאז) לכל הדיעות חייב הצעה"ב לבדוק ע"כ ועיין בשד"ח מחומ"ל ס"ה אות ד' שכתב דלפי דברי החי"א הג"ל הרי כל החמיות המלחות חמץ אף שמוכרים אותם לעכו"ם מ"מ לריכין צדיקה ובאותו חין נוהגין כלל לבדוק בחמיות אף החרדים המקיימים צדיקה בביתם ע"כ. והנה ראיתי בתשובת ל"ל החדשות סימ"ז דדחה דבריהם וכתב דחייב הצדיקה לא חל (כליל י"ד) רק על המקומות שיהיו שלו בפסח כמ"ס לא יראה בכל גבולך אבל לא במה שלא יהיה בגבולו כ"א של העכו"ם ואף שעכשו כליל י"ד עדיין הוא גבולו מ"מ כיון שלמחר לא יהי' זה גבולו של ישראל מעת התחלת איסור חמץ בזה נריך לבדוק כליל י"ד אבל מה שיצא מגבולו קודם התחלת איסור חמץ א"ל לבדוק כליל י"ד אף שעכשו כליל י"ד עדיין לא יצא מגבולו עכתו"ד הג"ל החדשות הג"ל בקלרה. וכעין זה הביא ג"כ בשד"ח מחומ"ל ס"ה אות ד' בשם הח"ס וכן הביא בהגה' הגאון מהרש"ם מזרעאין סיתל"ו אות ט' ובא"ח החדש סיתל"ג אות ב'

עבר או שכת ולא צדק כליל י"ד והוא בודק ביום י"ד או הוצא שכבר עבר וצדק את האכסדרה ביום י"ג או בשאר ימות השנה לאחר החמה ונוהר שלא להכניס לשם עוד חמץ ילא וא"ל לחזור ולצדוק כליל י"ד לאחר הנר אבל לכתחלה אין להקדים א"ע אפילו באכסדרה ולצדוק ביום י"ג לאחר החמה אלא לריך להמתין עד ליל י"ד ולצדוק לאחר הנר מפני שאינו ראוי לצטל תקנת חכמים שתקנו לבדוק כלילה בשעה שבג"א מזויין בבתיאם ע"כ ועצפמ"ג מ"ז סיתל"ג סק"ב דגראה כעין מהתפק להחמיר שלא יועיל באכסדרה צדיקה לאחר הלצנה: [י] בודק כל החדרים וכו'. עש"ע הרב הרש"ז סיהל"ג סעי' ז' דאם כבר צדק כל חדרי כליל י"ג או בשאר לילות השנה ולא שייר כלום (ונוהר שלא להכניס לשם עוד חמץ) מ"מ כשהגיע ליל י"ד לריך הוא לחזור ולצדוק פעם אחרת עכ"פ לא פחו' מחדר א' דכיון שכלילה הלזו חל חיוב הצדיקה ע"כ ישראל שלא צדקו עדיין לכן חל החיוב גם ע"ז שצדק כבר כדי שלא לחלק בינו וצין כל ישראל אך כשחוזר ובודק חדר אחד כליל י"ד לא יצרך על הצדיקה כיון דיש חולקין ע"ז ואומרים שא"ל לחזור ולצדוק כלום כליל י"ד כיון שכבר צדק כל חדרי כדנים כלילה לאחר הנר לכן יש לחוש לדבריהם לענין הברכה אבל לכתחלה נכון הדבר שישיר חדר אחד לבדוקו כליל י"ד ולצרך על צדיקתו כדי שלא להפסיד הברכה צידים ע"כ וכן פסק בשד"ח מחומ"ל סימן ה' אות ג' ועיי"ש עוד באות י"ד מ"ס בזה בענין צדיקה כליל י"ג לאחר הנר אי מהני: [יא] כל החדרים. עש"ע סיהל"ג סעי' א' ומוג"א שם סק"ב דגם אכסדראות (שהם צמויים ע"ג עמודים ואין לה כותל) ג"כ לריכים צדיקה ועיי"ש בחי"א סק"ב דפירש דסתם אכסדרה היינו שיש לה ג' דפנות ודופן רביעי הוא פתוח לגמרי ע"כ וכן הוא דעת הרב הרש"ז שם בקו"א אות א' ועיין בדברינו לעיל סעי' ב' סק"ט מ"ס שם לענין אכסדרה אם מהני לה צדיקה לאחר היום: [יב] והעליות וכו' לריכין לבדקו. עיין בספר אור לפארו שכתב דהעליות שבבתיים שבזמנינו שטולים לשם

לבדקו וכן צריכין לבדוק כל הכלים שמחזיקים בהם חמץ (ו) וקודם הבדיקה יבדו היטב (טו) כל המקומות וינקו אותם מכל חמץ למען יהא נקף לו אה"כ לבדוק: ד' (טז) רפת של בקר שנותנים שמה תבואה לבהמות לאכול וכן לול של תרנגולים שנותנים להם שם תבואה אינן צריכין בדיקה. כי שמה לא נתחמצה כלל התבואה מעדני שמואל

מן העולם עד שלא יראה אותם ע"כ והוא מודברי המג"א סיתל"ג סק"י וח"י שם סק"ז: (טז) כל המקומות וכו'. עש"ע סיתל"ג סעי' יו"ד ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' לו"ה דה"ה בתכ"ס ובתמ"ד לריכין בדיק' כליל י"ד לאחר הגר מפני שהתנוקות מכניסין בהן חמץ כל השנה ומה שהשמים אינם נוהרים לבדוק כלילה אלא מכבדין היטב ביום לא יפה הם עושים ולריך להזהירם על כך שיקיימו מצוות חכמים כתיקונה (ויכולין לבדוק על הבדיקה זו) אבל א"ל לבטל אחר הבדיקה לפי שאינם יכולים לבטל ולהפקיר חמץ שאינו שלהם מפני שאין אדם מפקיר דבר שאינו שלו ע"כ. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזכרעזאן סיתל"ג אות י"ד שהביא לדדים הרבה להקל בדין בדיקת בכנים ולכן הניח בל"ע לענין הבדיקה וסיים שם שהוא מזהיר להשמיש שיבדקו בביתם ויכונו ללאת בבדיקה גם על בדיקת בית הכנסת ואח"כ יבדקו הבית"ל בלא בדיקה וההילוך אינו מפסיק ע"כ ועיין בדברינו לקמן סי' זה סק"ח: (טז) רפת של בקר וכו' אינן צריכין בדיקה. (א) עש"ע הרב הרש"ז סיתל"ג סעי' כ"ח דקרקעית החצר (באמלעה) אפילו יש שם חמץ ודאי בשעת בדיקת ליל י"ד א"ל בדיקה לפי שטורבין ושאר עופות מלווין שם והם אוכלים כל חמץ שנפל (ב) אך ב"ט שם חמץ ודאי מחויב עכ"פ לילך לשם כשתגיע שעה ששית ולראות אם עדיין מונח שם החמץ דאז חייב לבדוק מיד מן העולם לגמרי ע"כ אך בל"ח כתב דאפילו אם לא ראו עכשיו שחמץ מונח לפניו מ"מ אם ראו רק פ"א חמץ מונח בחצר הזה שוב מקרי ודאי חמץ ואינו יכול לפטור א"ע מהבדיקה וחייב עתה לבדוק ולחפש אחריו ממש דאין ספק אכילה מוליא מידי חמץ ודאי שהיה שם דהרי אתחזק איסורא ע"כ ומוכח בל"ח החדש סיתל"ג אות ח' ג' ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל בסעי' כ"ט שהחורים שבכותלי החצר אם אינן גבוהים יותר מדאי ולא נמוכין יותר מדאי הרי הם לריכין

בשם א"א מהגה"ק מציטאטש שכתב דכיון לבדוק שאר חדרים שלו אין שום חשש ופקפוק בכך וכן הביא בל"ח שם בשם תשובת בנין עולם דאומן המקומות שכולל במכירת חמץ א"ל בדיקה כליל י"ד כיון שדעתו למוכרם ביום י"ד לעכו"ם ועיי"ש עוד בשד"ח מה י"א פק בזה עכ"פ על דבר הנוהגים בכ"מ במכירת חמץ ע"י שליח מורשה מכל הצעה"כ שבעיר דבכה"ג אין טעם מספיק כ"כ שלא ילטרכו המקומות בדיקה כליל י"ד ועיי"ש מ"ש בזה ועיי"ש עוד מ"ש שם בשם דברי נחמיה אך כמדומה שהעולם נוהגים להקל בזה שלא לבדוק החניות ובתי מציגה הנמכרים לעכו"ם ע"מ שימוג בהם בפסח וכ"כ במסה"ש סק"ו שלא ראה נוהגין בזה ועיין לקמן סעי' י' ובדברינו שם: [יד] וקודם הבדיקה יבדו היטב כל המקומות וכו'. עש"ע הרב הרש"ז סיתל"ג סעי' כ"ה דגם קרקעית הבית לריך בדיקה אם אין תרנגולים מלווין שם ואם לא נזהרו מלאכול חמץ בבית בתוך שלשים לפסח אז לריך לבדוק בקרקעית הבית אפילו אם התרנגולים מלווין שם משום דכיון שאכלו שם חמץ א"א שלא נפל שם חמץ על הקרקע והרי יש כאן ודאי חמץ וספק אם אכלוהו התרנגולים ספק לא אכלוהו ואין ספק מוליא מידי ודאי משא"כ אם לא אכלו שם חמץ בבית בתוך שלשים לפסח יש בו ב"ס להקל ספק אחד שמה כבר אכלוהו התרנגולים ואח"ל לא אכלוהו שמה כבר נתעפש החמץ ונפסל מאכילת הכלב ושוב א"ל לבדוק כלל ע"כ ועיי"ש עוד בסוף ההג"ה שצסעי' כ"ה הנ"ל דאפילו בית הלריך בדיקה בקרקעיתו מ"מ א"ל לבדוק ולחפש אלא אחר פירורין גדולים קנת אבל פירורין הדקים אפילו רואה אותם מונחין ע"ג קרקע א"ל להגביהם ולבערם אם הם מונחים במקום דריסת רגלי בני אדם מפני שמאליהם הם מתבערים ע"י דריסת הרגלים אא"כ רואה אותם מונחים שם לאחר שהגיע שעה ששית בער"פ שאז הוא חייב לבערם

זאת"ל נתחמצה שמא אכלו הכל ולא שיירו כלום. אבל אם נתנו להם שמה ומז' תבואה חמוצה שאין כאן אלא ספק אחד שמא אכלו הכל אין סומכין על זה וצריכין בדיקה: ה צריכין לבדוק בכל המקומות ויש בחורין ובסדקין כל מה שאפשר [יח] וגם הכיסים מעדני שמואל

יכול להכניס ידו לתוכו ודאי לא יאכלנו בפסח ע"כ. ועיי"ש עוד בסעי' כ"א דכותל ע"כ שהוא מחילה בין ישראל לחברו ויש שסחור העובר בתוכו מעבר אל עבר הרי זה בודק מלד זה עד מקום שידו מגעת וזה בודק מלד זה עד מריח שידו מגעת ושאר אורך החור שבאמלע ה"ג שניהם חייבין לבטל כל חמץ שיש בו אפי' אם אין יודעים בצירור שיש שם חמץ ע"כ עח"י שם סקי"ג דאפילו אם יש שם ודאי חמץ בשאר אורך האמלעי של הכותל מ"ו כגוי בציטול וכ"ה דעת הפר"ח והרב אלק המגן (ודלא כחק יוסף) והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי"ה אות ג'. ועיי"א עוד בש"ע הרב הרש"י הג"ל סעי' כ"ב דאם הכותל הוא מחילה בין ביתו של ישראל לבין ביתו של עכו"ם לא יבדוק הישראל כלל (לאור הגר) את חורי הכותל העוברים בתוכו מעבר אל עבר אפילו יש שם חמץ ודאי משום חשש סכנה שיאמר העכו"ם שהישראל עושה לו כשפים אם יראהו שהוא ממשמש בחור לאור הגר אך למחר ביום י"ד יבדוק בו לאור היו"ט עד מקום שידו מגעת אפילו אין שם חמץ ודאי והשאר כגוי לו בציטול אפילו יש שם חמץ ודאי ע"כ ועיי"ן בלל"ח פסחים שכתב דאם היה משתמש בחור שבינו לבין ישראל חבירו ואח"כ ילא ישראל שכו תוך ל' יום מציתו (ועכו"ם לריך ליכנס במקומו) יש לו לבדוק קודם שיכנס בו העכו"ם דומיא דעושה ביתו חולר ע"כ ומוזבא בא"ח החדש סיתל"ג אות יו"ד. ועיי"ש בש"ע הרב הרש"י הג"ל סיתל"ג עוד פרטים בדין חמץ שנפלה עליו מפולת: [יח] וגם הכיסים שבגדים וכו' צריכין בדיקה. עיי"ן בספר חקר הלכה שחקר כשאכל חמץ בער"פ בבוקר אי לריך לחטט שיניו כשמגיע זמן איסור שהיית חמץ ומלדד שם להחמיר וכן מ"י שהיה בסכנה והותר לו לאכול איזה איסור לריך אח"כ ג"כ לחטט השיניים ומוכס"כ בפסח גופא אם אכל חמץ מפני הסכנה הרי כשעבר הסכנה מחויב לחטט גם (נכון להחמיר בזה) משום שלא יעבור על צ"י כי לדעת כמה פוסקים אמרינן (גם) לענין

צריכין בדיקה אם דרך להשתמש בהם לפי שהעורבים אינן מלויים בחורים ע"כ. (ד) ועיי"ן בח"י שם סקי"א דדוקא חורים שבחלר צריכין בדיקה אבל לדרי החלר אינם צריכין בדיקה ע"כ וכ"פ בספר אלק המגן ובשד"ח מחומ"ל סי"ה אות ג' דלא כחק יוסף שפסק דגם לדרי החלר צריכין בדיקה ע"כ. (ה) ועיבא"א מהגה"ק מציטש"ט דקרקעית החלר שתחת גגין המושפעים אולי לא שייך כ"כ לומר שהעורבים אכלו את החמץ המונח שם והגם שרואים שעורבים מלויין שם בהעליות תחת גג המושפע מ"ו אין העורבים שוהים שם כ"כ כמו באמלעה של חלר מפני שבאמלעה של חלר מלויים ביותר לכן א"ל שם בדיקה משא"כ כמה שתחת גגות המושפעים ע"כ ומוזבא בא"ח החדש סיתל"ג אות ז': [*צו] תבואה חמוצה. או פירורי פת חמץ וכיוצא בהם כנהוג ליחן לפעמים לפני הבהמות ועופות: [יז] בחורין ובסדקין כל מה שאפשר. היינו אם הוא באופן ששייך לחוש שמא נשתמש שם חמץ. ש"ע הרב הרש"י סי' תל"ג סעי' י"ז. ועיי"ש עוד בסעי' י"ח י"ט כ' דחורים וסדקים שבקרקעית הבית צריכין בדיקה אעפ"י שאין תינוקות מלויים שם משום שיש לחוש שמא נפל ונתגלגל לשם מעט חמץ ואם קרקעית הבית היא מרולפת בנסרים ויש ביניהם חורים קטנים עמוקים באופן שאין יכול להכניס את ידו לתוך החור לבדוק וכן אפילו בחור שהוא יכול להכניס את ידו לתוכו אלא שהוא עמוק מאוד ואין יד האדם מגעת לבדוק בכולו בין שהחור הוא בכותלי הבית בין שהוא בקרקעית של הבית אפילו אם ראה שנפל חמץ לחור זה ואם לא יוליאנו משם יהיה מונח שם כיה"פ אעפ"י אין מעריחין אותו לקעקע את הנסרים או לעשות שאר השתדלות שיוכל לבדוק תחתיהם ולהוליאן משם אלא בודק עד שידו מגעת והשאר די לו בציטול אפילו יש שם ודאי חמץ. והטעם בזה דכיון שעיקר תקנת בדיקת החמץ לאחר שכבר ציטלו אינו אלא משום גזירה שמא יבא לאכול החמץ בהוה"פ אבל זה החמץ שאינו

שבבגדים שלו ושל תינוקות שלפעמים נותנים בהם חמץ צריכין בדיקה וינערים היטב למחר (יט) בשעת הביעור (תל"ג) :

¶ וכן החדרים [כא] שמוכרים לעכו"ם עם החמץ כיון שאין מוכרין עד למחר א"כ חל עליהם בדיקה חיוב בדיקה וחייב לבדוקם (חיי"א כ"ד קי"ט מקור חיים סוף"י תל"ו) :

מעדני שמואל

ובח"ח החדש שם והעולה משם. ג) דהמשכיר בית לחצירו לזרך י"ד וממנו ואילך וקנהו בלחוד מהדרכים ששכירות קרקע נקנה בו אם עד שלא מסר לו המפתח חל י"ד על המשכיר לבדוק [אך במקום שנותנים שכר על הבדיקה אפשר לזרך לשלם להמשכיר שכר הבדיקה כיון שהשוכר קנהו והחזיק בו. ח"י שם סק"ה] ואם משמסר לו המפתח חל י"ד על השוכר לבדוק [גם לזרך לבטל ומ"מ המשכיר יבטל ג"כ. מג"א שם סק"ג]. ד) אבל כשעדיין לא קנאו אעפ"י שהמפתח ביד השוכר מ"מ אין השוכר לזרך לבדוק משום דהוי ליה כמי שהפקיד מפתחו ביד אחר דאין הנפקד לזרך לבדוק (ה) ואפילו אם קנהו השוכר בלחוד מהדרכים ששכירות קרקע נקנה בו וגם כבר נמסר המפתח בידו מ"מ אם חזר והפקיד את המפתח ביד המשכיר חל על המשכיר לבדוק כיון שהחזקתו שלו וגם המפתח הוא בידו אבל אם הפקיד את המפתח ביד אחר אין על האחר חיוב בדיקה לכו"ע [אבל מי שהפקיד בידו אחר הנפקד לזרך לבדוק כיון שמסר לו המפתח וכל שמירת הצ"ז. ח"א החדש סיתל"ז אות ב' בשם חקת הפסח הספרדי]. ו) השוכר בית מחצירו בידו ואינו יודע אם הוא בדוק אם הוא בעיר שואלו אם בדקו ואם אינו בעיר הרי אמרינן דחזקתו בדוק ומבטלו בלבד ודיו. ועצ"ח החדש סיתל"ז אות ג' בשם תשובת זכרון ילחך דהשוכר בית מחצירו בידו אחר חלות היום (דאז ח"א עוד לבטלו כיון שכבר הוא אחר זמן איסור חמץ) ואינו יודע אם הוא בדוק ואין המשכיר בעיר לשואלו והעלה שם דלא אמרינן חזקתו בדוק ע"כ. ועיין לקמן ס"ק זה ענף י"א. ז) המשכיר בית לחצירו בחזקת בדוק וגמלא שאלו על השוכר לבדוק ואינו מקח טעות ואפילו במקום שצודקים בשכר שהרי מלוה הוא עושה. וי"א לזרך להחזיר לו שכר הבדיקה הואיל והזגה בהדיא שיהיה בדוק (והב"ח פסק כדעה הראשונה דאין להוליא ממון מיד המוחזק. ח"א.

לענין איסור דב"י וב"י דחלי שיעור חסור מן התורה ע"כ ומוצא בח"ח החדש סוף"י תל"ג: [יט] בשעת הביעור. אבל ח"ל לבדוקן כליל י"ד משום שהרי למחר כשיאכל חמץ אפשר שיחזיר ויכניס בהן חמץ ומה הועיל בבדיקתו ואף אם רואה להחמיר ע"ע ולבדוקן כליל י"ד מ"מ לזרך לחזור ולבדוקן בשעת הביעור משום שיש לחוש שמא חזר והכניס בהם מהחמץ שאכל אחר הבדיקה. ש"ע הרב הרש"י סיתל"ג סעי' רמ"ב ועיי"ש עוד בסעי' מ"ג דאפילו מי שלעולם אין דרכו בכך ליתן חמץ לתוך הבית ידים והכיסים של הבגדים וא"כ מן הדין ח"ל לבדוקן לא כליל י"ד ולא בשעת הביעור מ"מ המחמיר ע"ע תע"ב ע"כ: [כ] החדרים שמוכרים לעכו"ם וכו' וחייב לבדוקם. ד"ז הוא מדברי החיי"א והמקור חיים ז"ל ועיין במסה"ש שעל קלוש"ע סק"ו שכתב דלא ראה מזהרין בזה (ולין לעיין בנוכח השער מכירת חמץ שכתב הרב הרש"י בסוף הל"פ ובשאר האחרוני' שבסוף"י תל"ו) ועי' בדברינו לעיל סי' זה סעי' ג' סקי"ג מ"ש בזה: [כא] שמוכרים לעכו"ם וכו'. ח) ודין ישראל היוצא מבית עכו"ם תוך ל' לפסח ונכנס לבית אחר בעיר זו או בעיר אחר עיין ש"ע סימן תל"ו סעי' ג' ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' כ' כ"א כ"ב שיש בזה כמה פרטי דינים. ז) ועי' בפמ"ג מ"ז סימן תל"ו ס"ק ז' דמי שדר בבית עכו"ם כליל י"ד ודעתו למחר בער"פ וגם בפסח לדור בבית עכו"ם אחר הרי הוא חייב לבדוק ולבדוק תחלה בית השני שידור בו בער"פ ובפסח אף שאין המפתח עדיין בידו ואח"כ יבדוק את הבית שהוא דר בו עכשיו כליל י"ד כיון שיש שם עדיין חמץ שלו לכן חל עליו חיוב הבדיקה אך בלא צרכה רק על סמך צרכה שצריך על הבית שצדק בראשונה (וכה"ג הדין בנר חנוכה) ע"כ. ודין המשכיר בית לחצירו על מי חל חובת הביעור והבדיקה ושאר פרטים שיש בזה עכ"ע סיתל"ז ובש"ע הרב הרש"י שם

ז' וכן קודם שמתחיל לבדוק וכן יברך אקב"ו וכן על ביעור חמץ. ואעפ"י שעתה עדיין אינו מבערו מ"מ מברך על ביעור לפי שמיד לאחר הבדיקה יבטל את החמץ שאינו ידוע לו וכן והוא הביעור לחמץ שאינו ידוע לו וכן ולא יפסיק בין הברכה לתחלה מעדני שמואל

בדקתי (וכן אשה) והעלה שם דהגם דקטן נאמן במידי דרבנן כמו בדיקת חמץ אפילו במקום דאסתחזק איסורא כיון שיש בידו לתקן מ"מ כיון שאינו אלא שליחות הרי הוא מייאש מזה (ואין לסמוך עליו וכעין זה מוזכר במג"א סית"ל"ז סק"ח בשם התוספות) והיכא דלא אסתחזק איסורא אפילו אינו בידו רק שליחות מ"מ כל שבידו לתקן מהימן אבל להעיד מה שראה אינו נאמן ע"כ וע"ע בפמ"ג ח"א סוס"י תל"ז בכמה פרטי נאמנות ובהגהות הגאון מהרש"ס מצרעאין סוס"י תל"ז: [כב] קודם שמתחיל לבדוק יברך. ואם שכח לברך קודם התחלה הבדיקה אם נזכר קודם שגמר את הבדיקה לגמרי דהיינו שנשאר לו עדיין אפילו חור אחד לבדוק (אם הוא בענין שיש לחוש שמא יש שם בחור כזית חמץ) חייב לברך קודם שיגמור בדיקה זו אבל אם לא נזכר עד שגמר בדיקתו לגמרי י"א שאינו מצריך עוד וי"א שמצריך בשעת שריפת החמץ ויש לחוש לברך אותה בלא שם ומלכות. ש"ע הרב הרש"י סית"ל"ז סעי' ה' והוא מודברי הח"י שם סק"י ועבא"ח החדש סית"ל"ז אות ה' בשם חלק המגן דאחר שריפת החמץ שוב אינו רשאי לברך (לכו"ע): [כג] יברך אקב"ו. עבש"ע הרב הרש"י סית"ל"ז סעי' ג' שכתב הטעם למה אין מצרכין שהיינו קודם הבדיקה אעפ"י שהוא מלוה הבאה מזמן לזמן. משום דכ"ן שמלוה זו הוא ללורך הרגל לתקן הבית ולבער החמץ מחוכו ללורך המועד לפיכך היא נפטרת בצרכת שהיינו שמצרכין ברגל בקידוש הלילה ע"כ: [כד] על ביעור חמץ. עח"י סית"ל"ז סק"ג דביעורא אם צריך לבער חמץ ג"כ ילא ע"כ ועבש"ח חסיפת דינים מערכת ברכות סי"א אות ט"ו מ"ש בזה: [כה] והוא הביעור לחמץ שאינו ידוע לו. וגם בחמץ הידוע לו מתחיל עכשיו הביעור ע"י שצדק לבערו למחר. מוכה"ש שעל קילוש"ע סק"י והוא מודברי הפ"י סית"ל"ז סק"ד ומג"א שם סק"א וש"ע הרב הרש"י שם סעי' א'. ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"י סעי' ב' שכתב הטעם למה

שם סק"י ובא"ח החדש סית"ל"ז אות ואל"ו הביא בשם חקת הפסח הספרדי שפסק דמוליאין (מידו). ח' ועבש"ח מחמו"ל ס"ה אות ב' בדין הסוכר בית מחזירו בחזקת שאינו בדוק ונמלא שהוא בדוק אי אמרינן בכה"ג דיכול לומר בעינא למיעבד מלוה והוי מקה טעות ועיי"ש מ"ש בזה. ט' בית שהחזיק שלא בדקו המשכיר ואמרו אשה או עבד או קטן אנו בדקנוהו הרי אלו נאמנים (דכיון שבדיקה חמץ הוא רק מדרבנן אם כבר ביטלו לכן האמינום חכמים) והוא שיהא קטן שיש בו דעת לבדוק (כגון שהגיע לחינוך. ח"י שם סק"א) י' ועיי"ש בח"י סק"א דכ"ז מיירי שעכ"פ אין ידוע בודאי שיש שם חמץ אבל אם הבית מוחזק שיש שם בודאי חמץ ואמרו אשה או עבד או קטן אנו בדקנוהו אפשר דאינם נאמנים ע"כ ועיי"ש בכה"ט סק"י בשם ח"ר שהוכיח דאפילו בודאי חמץ נאמנים. יא' ועבש"ע הרב הרש"י שם אות ואל"ו דכ"ז מיירי שהסוכר ביטל כל החמץ שבתוך החדרים המושכרים לו אבל אם לא ביטל וכבר הגיעה שעה ששית שאין בידו לבטל אין לסמוך על בדיקת עבד וקטן וגם אשה אינה נאמנת לומר שבדקה כהלכתה לפי שהבדיקה הוא טורח גדול והנשים עללניות הן והן בודקות קימעה ואומרות יפה בדקנו ולכן אף דבשאר איסורי תורה הנשים נאמנות אם יש בידם לתקן כגון לטבול מנדתה ועל השחיטה ועל הניקור אבל בבדיקה לא האמינו להם חכמים אלא כשביטל את החמץ דאז הרי חיוב הבדיקה אינו אלא מדרבנן אבל לא במקום שלא ביטל עכתו"ד הרב הרש"י בתוספת ביאור קל"ה. יב' ועבש"ח מחמו"ל ס"ה אות א' שכתב דאף דבזה"י עיינו הרואות דנשי דידן חמיר להו עובא איסור חמץ אפילו במשהו והם יגעות הרבה לבער כל דבר שיש בו אפילו גדנוד חמץ וא"כ היה ראוי לומר דנאמנות מ"מ י"ל דלא פלוג רבנן בזה. יג' ועיי"ש עוד בשם עמק הלכה דבשולח את הקטן לבדוק חמץ בבית שאינו של הקטן אם נאמן לומר

הבדיקה וטוב שלא יפסיק עד גמר כל הבדיקה אלא [כו] במה שהוא מענין הבדיקה וכן ויכול לבדוק כמה בתים בברכה אחת:

ח יש נוהגין שקורם הבדיקה וכו' מניחין ולא פתותי לחם במקומות שימצאם הבדוק כי מעדני שמואל

נגמרה עוד המליה עד שיבדוק כולם ע"כ. ועי' בנ"א בהלכות בדיקת חמץ דאם הבט"ז בירך על הבדיקה ובאמלע הבדיקה נחלש ועושה שליח לגמור הבדיקה אין השליח לריך לבדוק דדוקא אם לא בירך בטע"ז ועושה שליח לבדוק מבדוק השליח אבל אם כבר בירך בטע"ז ובאמלע נחלש ועושה שליח אין שייך עוד לבדוק כיון שכבר בירך בטע"ז אך כ"ז דוקא אם השליח בודק חדר אחד באותו בית (שצריך שם הבטע"ז) אבל אם השליח לריך לילך דרך הרחוב כיון דבכה"ג גם הבטע"ז לריך לבדוק ח"כ ה"ה השליח חייב לבדוק ולא מהני מה ששמע הברכה מבטע"ז עכ"ד הג"א הנ"ל. והנה מודבריו משמע דבלריך לילך דרך הרחוב אז אפילו כשכבר התחיל לבדוק קלת מ"מ לריך לבדוק בין השליח בין הבטע"ז. אך בטע"ז הרב הרש"ז הג"ל סימן הנ"ל סעי' ט' משמע מובאר דאפילו בלריך להפסיק בהליכה א"ל לחזור ולבדוק בין השליח בין הבטע"ז בעלמא כיון שכבר בירך פעם אחת ועיי"ש עוד דאפילו אם השליח הפסיק בשיחה בין הברכה לתחלת הבדיקה או שלא שמע הברכה כלל ג"כ אין השליח לריך לבדוק: [כט] מניחין פתותי לחם וכו'. ערמ"א סו"ס חל"ב וט"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"א דמעיקר הדין א"ל כלל להניח פתיתים הללו קודם בדיקה משום שאף אם יבדוק הבדוק ולא ימצא שום חמץ בבדיקתו אעפ"כ לא בירך לבטל' לפי שכן הוא המלוא לבדוק את החמץ ולחפש אחריו שמה ימצא ממנו מאומה ואם לא מצא אין צדק כלום והוא כבר קיים המלוא כתיקונה (במה שבדק) אבל כבר נתפשט המנהג להניח פתיתי חמץ ומנהגן של ישראל תורה הוא ע"כ. ועבש"ד"ח מחומ"ל סי"ה אות מ"ט בשם חכ"א שכתב טעם הגון למה שנוהגין להניח פתיתי לחם משום דכיון שנוהגין לבדוק ולנקר איזה ימים קוה"פ בכל פינות הבית בחורים ובסדקים (כמבואר בטע"ז סו"ס י"א) והח"י סית"ל ג"כ פסק שאם כבר בדק כליל י"ג שוב א"ל לבדוק עוד וא"כ אם יבדוק כליל י"ד הוא חשש ברכה לבטלה לכן המנהג הוא להניח

למה אין מצרכין בלשון על בדיקת חמץ שמתחיל בה מיד משום שאין הבדיקה תכלית המלוא שהרי מי שבדק ולא ביער את החמץ שמלא בבדיקה לא עשה ולא כלום וכן אם לא ביטל חמצו אחר הבדיקה עדיין לא נגמרה מלוא ביעור חמץ ע"כ: [כו] ולא יפסיק בין הברכה לתחלת הבדיקה. ואם שם בינתיים שיחה שא"נה מענין הבדיקה כלל חל"ה ולבדוק. ט"ע הרב הרש"ז סית"ל"ב סעי' וא"ו. ועיין בספר חקת הפסח הספרדי בשם עה"ש דאפילו אם לא שם רק מלה אחת הוי הפסק ולריך לחזור ולבדוק אבל שתיקה אפי' בדבר הרשות לא הוי הפסק בדיעבד וא"ל לחזור ולבדוק ע"כ ומוצא בא"ח החדש סית"ל"ב אות ו': [כז] במה שהוא מענין הבדיקה. עט"ע הרב הרש"ז סית"ל"ב סעי' ו' דאם עבר ושם אפילו בין הברכה לתחילת הבדיקה בדבר שהוא מלרכי הבדיקה א"ל לחזור ולבדוק אפי' אם היה אפשר לבדוק בלא שיחה זו אבל לכתחלה אין לדבר בינתיים כלל אפילו מעניני לרכי הבדיקה א"כ הוא צענין שא"ל לו להתחיל לבדוק אם לא ישית ע"כ ועיי"ש עוד בכה"ז דמשמע מודבריו דבאמלע הבדיקה לאחר שהתחיל לבדוק מותר אפילו לכתחלה להשיח בדבר שהוא מלרכי הבדיקה אפילו אם אינו נחוץ כ"כ: [כח] ויכול לבדוק כמה בתים בברכה אחת. עט"ע הרב הרש"ז סית"ל"ב סעי' ח' דאם הבטע"ז מעמיד מב"ז אללו בשעה שמבדק על בדיקתו ומכוין להוליאם בצרכתו כדי שיתפזרו לבדוק איש איש במקומו לריכין הבט"ז ליזהר (לכתחלה) שיתחילו לבדוק בהחדרים הסמוכים לבית ששמעו הברכה בתוכו אבל לא ילכו מיד לבית אחר לבדוק לפי שההליכה מבית לבית חסובה הפסק בין ברכה לתחלת עשיית המלוא ע"כ ועפמ"ג א"א שם סק"ו מ"ש שם לחלק בין שליח לבין בטע"ז והניח הדבר בל"ע אם היולך הוי הפסק ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סית"ל"ב אות ז' שכתב דמודבריו המנהג"ש סיתקפ"ט סק"ד משמע מובאר דאין ההילוך מפסיק כיון שלא

חוששין שמא לא ימצא כלום ותהא ברכה לבטלה. ופשיטא כי מי שאינו בורק כראוי אלא שהוא מקבץ אלו הפתותים לא קיים מצות בדיקה ועשה ברכה לבטלה (תל"ב):
 מן החמץ שהוא משייר לאכילה או למכירה יניח קודם הבדיקה ולאו במקום משומר היטב וכן החמץ שהוא מוצא בבדיקתו וצריך לשורפו למחר ולכן יניח במקום משומר
 [לג] ומקושר שלא יאבד ממנו ויניחו במקום שיראהו למחר ולא ישכח לשורפו:
 י [לד] אחר הבדיקה מיד יבטלנו ועיקר הביטול הוא בלב שיגמור בלבו שכל חבין שברשותו הרי הוא כאלו אינו ואינו חשוב כלום והרי הוא כמו עפר וכדבר שאין

מעדני שמואל

אם הכוונה הוא רק דרך עלה טובה קמ"ל או שהוא דרך חיוב כיון שהבדיקה מלוותה דוקא בלילה ושמא אם לא ילניע ילטרך בדיקה ביום והוא נגד תקנת חזו"ל לבדוק בלילה עיי"ש ה"ש בזה ע"כ: [לז] יניח במקום משומר ומקושר וכו'. כגון שלניע בתיבה או יכפה עליו כלי רחב ויניחנו במקום גבוה קלף או יתלנו באויר וכיוצא בו באופן שלא יוכלו התינוקות והעכברים ליטלו משם. ש"ע סיתל"ד סעי' א' וש"ע הרב הרש"ז שם שם סעי' א' ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"ז סעי' ד' דאם הלניע את החמץ בדרך שנתבאר וחת"כ מלאו חסר או שניטל לגמרי א"ל לחזור ולבדוק מה שבדוק כבר משום דאמרינן שבדאי אדם נטלו משום ולא תימוקות ועכברים ע"כ ועיי"ש בפמ"ג א"א סק"ג דקטן שיש בו דעת לשאול שואלים אותו אם ראה מוי שנטל החמץ וגאמון על דברים כאלה (אם הוא עדיין קודם זמן איסורו שעדיין יכול לבטל גם חמץ זה שנתסר וא"כ לא יחא בו איסור אלא דרבנן) אבל אם לא מזכר עד אחר זמן איסורו דאז שוב אין חמץ זה בכלל הביטול י"ל דלא מהני בזה גאמנות הקטן עכ"ד הפמ"ג בתוספת ביאור קלף: [לג] ומקושר וכו'. עמג"א סיתל"ד סק"ד דאסור ליתן את החמץ בתוך כלי ולכסותו מפני שדרכן של סרליס לגלות ע"כ ועיין בצגדי שם הספרדי שכתב דגם בכה"ג יש להקל (אם נחסר חת"כ מהחמץ) משום ס"ס שמא גילה אותן אדם וחת"ל סרליס שמא אכלוהו ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתל"ד אות ב' וע"ע בש"ע סתל"ח ובאחרונים שם בדין עכבר או תינוק שנכנס למקום בדוק וכבר בידו או בפיו עיי"ש שיש בזה כמה פרטים וע"ע בש"ע סיתל"ט ובאחרונים שם מדין מי שבדק ולא מלא מספר ככרות שהניח: [לד] אחר הבדיקה מיד יבטלנו. עיין בספר מאורי אור שכתב שראה בתוספת ריב"א (על קלף) שנסתפק במלא

להניח פתיתין וכמ"ש הח"י שם בסק"א הנ"ל שלאחר הבדיקה שכליל י"ג יחזור וישתמש בתוכה חמץ ואז יוכל לבדוק בצרכה ע"כ וכן הביא בא"ח החדש (סיתל"ב אות ט') בשם תשובת עמק הלכה שכתב דלדידן חובה הוא להניח פתיתין דכיון דנוהגין כ"א לכבד חדריו קודם הבדיקה (כמבואר ברמ"א סוס"י תל"ג) וא"כ יש בזה חשש ברכה לבטלה אם לא יניח פתיתין קודם הבדיקה כיון דהבדיקה שוב אינה חיובית כ"כ ע"כ: [ל] פתותי לחס. עבמג"א סוס"י תל"ב ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"א דיש לזהר להניח חמץ קשה שאינו מתפרר כדי שלא יתפרר ממנו מעט וישאר ממנו בבית בפסח וגם יזהרו לשומרו שלא יגררו ממנו עכברים או קטנים ע"כ ועצה"ט שם סק"ח בשם האר"י ז"ל שכתב להניח יו"ד פתיתים והוא עפ"י סוד גדול ע"כ. ועיין בספר מנחת פתים דנכון שיהא עכ"פ בלירוף כל הפתיתים יחד כזית משום דפחות מכזית לכמה פוסקים אינו חייב בביעור כלל ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתל"ב אות ח' וכעין זה הביא בשד"ח מחומ"ל סי"ה אות מ"ט בשם ח"א דכל הפתיתים יהיו בכללם יחד כזית אך בכל אחד מהם בפני עצמו לא יהיה כזית ע"כ: [לא] במקום משומר היטב וכו'. הטעם בזה הוא כדי שלא יתגרר ממנו מאומה ע"י קטנים או עכברים וילטרך לבדוק פעם אחרת כשיחבר לו שגררו ממנו כגון שלא ימלא כ"כ חתיכות כמנין שהיה מקודם. ש"ע סיתל"ד וש"ע הרב הרש"ז שם סעי' א' ועיי"ש בח"י סק"ג דאם נאבד החמץ שהוא משייר לאכול אעפ"י שצריך לחזור ולבדוק מ"מ א"ל לחזור ולברך על הבדיקה ע"כ יך בתשובת רמ"ן סיל"ד כתב דצריך לחזור ולברך ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתל"ד אות א'. ועיי"ש עוד בשם א"א מהגה"ק מביטשאטש שנסתפק כמה שאחז"ל דמה שמשייר יניח בלגעה

בו צורך כדל' [לכן] ותקנו חכמים שיוציא דברים אלו גם בפיו ויאמר [לנו] כל חמירא וכו'. זמי שאינו יודע פירושו [לכן] יאמר בלשון שהוא מבין (אבל ער זויערטייג אונד אלעס געזיערטיע וועלכעס זיך אין מיינעם רשות בעפינדעט דאס איך ניכט געזעהן ניכט זענגעשאפט האבע. זאהל פערניכטעט אין דעם שטויבע דער ערדע גלייך געהאלטען זיין) (תל"ד):

מעדני שמואל

וכתב דכל כה"ג (כצידון החמץ) גם ביטולו בלב מהני ואע"ג דדברים שבלב אינן דברים מ"מ צידון דחמץ הוי דברים שבלב דמוכחי משום דאין סהדי דביטול בלב כדי שלא לעבור באיסור ב"י ע"כ. והנה מתבאר לך דרוב מנין ובנין מהפוסקים ס"ל דסגי בביטול בלב בלבד וא"ל להוליאן בשפתיו אך כ"ז הוא לענין דיעבד אבל לכתחלה יש לנהוג שיוציא הביטול גם בשפתיו וכמבואר לעיל בשם הרב הרש"י בקו"א שלו: [לנו] כל חמירא וחמירא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ודלא ידענא ליה לביטול ולהוי הפקר כעפרא דארעא. מסה"ש שעל קילוש"ע בשם הרב הרש"י (סיתל"ד סעי' ז' ט') ושאר אחרונים: [לנו] יאמר בלשון שהוא מצין. שהרי עיקר הביטול הוא בלב לפיכך לריך להצין בלב מה שהוא מוליא בשפתיו ואם עבר ואמר הביטול בלשון שאינו מצין כלל אז אם הוא יודע (עכ"פ) כוונת הביטול שכוונתו הוא לבטל החמץ ולהפקירו אעפ"י שאינו מצין פירוש המלות שהוא מוליא בשפתיו יא"ח אבל אותן ע"ה וכן נשים שאינן יודעים כלל את ענין הביטול וכוונתו וכדמה ביעניהם שהם אומרים איזה תחנה ובקשה אז אעפ"י שאמרו ענין הביטול בלשון ארמי או בלה"ק מ"מ לא ילאו י"ח שהרי עיקר הביטול וההפקר הוא בלב אבל אם אינו מפקירו בלבד אעפ"י שהוא אומר שנופקירו אין זה כלום מפני שכל הפקר לריך להיות פיו ולבו שוין מג"א סיתל"ד סק"ו וש"ע הרב הרש"י ע"ס סעי' ח'. ועיין בתשובת נוב"י מהד"ק סימן י"ח מה שלידד בזה להקל ולומר דחמירא כל חמירא יועיל כמו הפקר אעפ"י שלא נתכוין בלבד אך בשם תשובת מ"ב הביא שם להחמיר בזה וכן הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתל"ד אות ה' בשם הפ"י וגוא"י ועוד גדולים שכתבו להחמיר בזה כדעת המ"ב דגם באומר כל חמירא צעגן. שיבטל בלב שלם. ועבשד"ח מחומ"ל ס"ה אות ואל"ו מה שהאריך קלת בענין

במלא בלילה (פירוש בליל י"ד) תתיכת חמץ ובטלו במתכוין אם מותר לאוכלה למחר (ביום י"ד קודם זמן איסור אכילת חמץ) וגרסה סברתו דאף שיכול לזכות מן ההפקר מ"מ שאני הכא דמחוי שהוא חוזר מדיבורו ובטולו כלל הוא נחשב ואם ישאר חמץ הרי יעבור על ב"י וגם לא קיים למפרע תקנת חכמים שחקנו שהבדק יבטל ויש להחמיר ע"כ ומובא בא"ח החדש סיתל"ד אות ה': [לה] ותקנו חכמים שיוציא דברים אלו גם בפיו ויאמר וכו'. עיבקו"א דבי רב רש"י סיתל"ד אות ג' דמדאורייתא סגי בביטול בלב בלבד (וא"ל שיוציא את הביטול בפיו כמבואר במג"א סיתל"ד סק"ג ודלא כפד"ח שפסק כדעה האומרים דלא סגי בביטול בלב בלבד) אך מדרבנן לריך לכתחלה להוליא בשפתיו (כמבואר בב"י בשם הירושלמי) עכתו"ד. ועבשד"ח מחומ"ל ס"ה אות נ"א מה שהאריך בענין זה אם צעין דוקא שיוציא הביטול בשפתיו או סגי במחשבה שיבטלנו בלב בלבד והעולה משם דלדעת התוס' והעיטור לריך להוליא בשפתיו (ולדעת הריטב"א והרב יד דוד) גם הרמב"ן (בקידושין) סובר כן שלריך שיוציא בשפתיו אלא שאינו לריך להשמיע לאזנו מה שמוציא מפיו (והרב אורי וישעי רלה להעמים גם בכוונת רש"י שסובר כן עכ"פ בחמץ ידוע דלא מהני לו ביטול בלב בלבד אלא שהרב שד"ח פ"א אין דעתו נוחה בכך להעמים זאת בכוונת רש"י יעו"ש) אך הרב תוס' יו"ט והרב נוב"י הבינו כדעת רש"י ורבינו עובדיה דס"ל דביטול בלב בלבד סגי וכן הוא דעת רוב הגאונים דא"ל שיוציא בשפתיו וכן הוא דעת רבינו הטור (ועיי"ש בשד"ח בשם הרב שדה ילחק שכתב דאפשר דמה שתקנו לומר כל חמירא בפה הוא מפני ע"ה שאינם יודעים לבטל בלב) וכן מבואר ברמב"ן (בליקוטיו לפסחים) שהביטול הוא בלב וא"ל להוליא בשפתיו (היפך מה"ש בקידושין לקידושין) וכן הוא דעת הרב מח"א

יא אעפ"י שביטל את החמץ בלילה אחר הבדיקה מ"מ [לח] גם ביום לאחר ששרף אותו [לח] יחזור ויבטלו כל החמץ [מא] ויאמר [מן] כל חמירא

מעדני שמואל

דעתו דרולה בחמץ וקונה לו חלירו אחר הביטול וא"כ שוב לא מהני לו הביטול שביטל מקודם גם מה"ת ע"כ. (ובהג"ה שבספר זכרון שם כתב עלה לזה שימכור או ישכיר המקום שמונה בו החמץ קודם מכירת החמץ כדי שבשעת מכירת החמץ שמגלה אז דעתו שרולה בחמץ שוב אין החלר שלו ואינו קונה לו עכ"ל ההג"ה שם) ועיי"ש עוד בשם איגרא רמה הנ"ל דאם מוכר את החמץ ע"י שליח או ע"י אשתו וא"כ יש לחוש שמא כבר ביטל הבהע"כ את החמץ קודם שמכר השליח ונעשה הפקר ובטל השליחות וא"כ איך מועיל המכירה ע"כ (ובהג"ה שבספר זכרון הנ"ל כתב ע"י דמשום חשש זה יראה השליח לעשות המכירה קודם ביטול היום והגם דחשש זה יכול להיות גם על ביטול שבלילה אך כיון שבלילה הוא אומר דלא חמיתיה אפשר דכוונתו בביטולו שבלילה רק על החמץ שאינו יודע ממנו עכ"ל ההג"ה שם) ועבשד"ח מחומ"ל ס"ט סוף אות י"ד בשם ספר ליקוטי בית אפרים שכתב ג"כ בשם תשובות האחרונים שהביטול יהי' אחר המכירה כי אולי לא תהי' המכירה כדין יהי' עכ"פ כל החמץ בכלל הביטול ע"כ. ועיי"ש עוד בספר זכרון הנ"ל מ"ש שם בשם איגרא רמה הנ"ל בענין אם מוכר בקנין כזה דלא מהני רק מדרבנן אם מהני גם במכר קודם הביטול דכיון דמדרבנן כבר אין החמץ שלו וא"כ מדרבנן אין מועיל הביטול שיבטל אח"כ את מה שכבר מוכר ואינו שלו מדרבנן (כמו מבטל בשעה שג"כ אך בהג"ה שבספר זכרון הנ"ל כתב דכיון דמה שאינו מועיל ביטול לדבר שאינו שלו מדרבנן דבר זה ג"כ רק מדרבנן וא"כ שוב מועיל בזה המכירה שהיא ג"כ דרבנן ע"כ: [מ] ויכלול כל החמץ עפמ"ג מ"ז סוס"י תל"ו (ובשע"ת סיתמ"ו סק"ג) בשם תשובת הב"ח דאם אומר בפירוש כל מה שיתחמץ בפסח יהא בטל הוי ביטול אבל אם מבטל בזהם כל חמלו שהוא ברשותו הרי אין בכלל זה רק אותו החמץ שיש עכשיו משום דלשון ברשותו משמע רק מה שיש עכשיו ע"כ (וע"ע בפמ"ג א"א סיתמ"ד סק"ד מ"ש בזה) ובפמ"ג א"א ר"ס תמ"ו כתב שם

בענין אמירת כל חמירא אם מהני במי שאין מבין ענין הביטול ואם כוונת הביטול הוא גם על החמץ שנמכר לעכו"ם קוה"פ ואם בענין שהיה הביטול קודם המכירה לעכו"ם או אח"כ יעוי"ש מ"ש בזה ועיי"ן בדברינו אי"ה לקמן סי' זה סקל"ט מ"ש שם: [לח] גם ביום וכו' יחזור ויבטלו. עיי"ש ע"תל"ד סעי' ז' דביטול היום יזהר לבטל החמץ קודם שתגיע שעה ששית מפני שמשתגיע שעה ששית כבר נאסר (החמץ בהנאה מדרבנן) ושוב אין צידו אז לבטלו ע"כ. ועיי"ן בשד"ח מחומ"ל סי"ה אות ה' ובא"ח החדש סיתל"ד אות ח' מ"ש שם בענין אם ביטול בשעה ששית (שאינו חייב איסור עדיין באכילת חמץ ובהנאתו אלא מדרבנן) אם מהני הביטול שלא יעבור עליו צב"י מן התורה והג"מ בזה לענין אם להקל בו בדיעבד כשעשה"פ ועיי"ן בדברינו לקמן סימן קי"ב ס"ק ד' ענף ג' ד' מ"ש שם לענין חמץ שלא עבר עליו צב"י מן התורה רק מדרבנן אם יש לאוסרו אח"כ יעוי"ש מ"ש בזה. ועבא"ח החדש הנ"ל סיתל"ד אות ט' בשם קלוה"ח (סירס"ב) שכתב דבשכח מחמת אונסו לבטל את החמץ קודם שש שעות על היום ואחר שש נזכר וביטל מותר החמץ בהנאה לאח"כ דכיון שעכשיו ביטל אמרינן מעיקרא ניחא ליה ע"כ. אך בקוב"ץ על הרמב"ם דחה דברי הקלוה"ח וכתב דאין ללרף היתר זה אפילו לסניף בעלמא וכן בספר עמודי אור חולק על הקלוה"ח וכתב דחלילה לומר כן ע"כ וכ"מ דעת הברכ"י הו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סיתל"ד אות י"ב ועבשד"ח מחומ"ל סי"ה אות י"ז י"ח מ"ש בענין ביטול ומכירה לאחר חלות היום וע"ע בדברינו אי"ה לקמן סיקי"ג סק"ג מ"ש בזה: [לט] יחזור ויבטלו. עיי"ן בספר זכרון דף ט"ו סוף ע"א בשם איגרא רמה דלר"ך למכור החמץ קודם הביטול שמבטל ביום משום דענין המכירה [שלנו] היא הערמה ועיקר ההיתר הוא משום דמה"ת מהני ביטול (בלבד ולכן יש להתיר אפילו אם המכירה היא בערמה משום דהערמה שרי דרבנן) אבל אם הוא מוכר אחר הביטול וא"כ הרי הוא מוגלה

וכו' או בלשון שהוא מבין (אלער זויערטייג אונד אלעס געזייערטע וועלכעס זיך אין מיינעם רשות בעפ"נ ע"פ. דאס איך גיזעהן אדער נישט געזעהן. דאס איך וועגנעשאפט אדער נישט וועגנעשאפט האבע. זאהל פערניכטעט אונד דעם שטויבע דער ערדע גלייך געהאלטען זיין) (תל"ד):

יב חדר שצריך בדיקת חמין ורוצה לעשותו אוצר פירוש שרוצה לאצור בתוכו פירות או עצים או שאר דברים [מגן שמחמת זה לא יוכל לבדוקו כשיגיע ליל י"ד

מעדני שמואל

סיתל"ד סעי' ג' ובמג"א שם סק"ח ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' י"ב ובמסכה"ש הנ"ל סקי"ב לר"ך לזהר בביטול זה שציוס לאומרו קודם שנאסר החמץ בהגאה (דהיינו בסוף שעה חמישית קודם שהגיע התחלת שעה ששית שעל היום) משום דלאחר שנאסר בהגאה (דהיינו מתחלת שעה ששית על היום והלאה) שוב אם צידו לצטלו כיון שהחמץ אינו שלו כיון שכבר נאסר בהגאה ולכן לר"ך לשרוף החמץ קודם שנאסר בהגאה ולצטלו אח"כ מיד ע"כ: [מגן] שמחמת זה לא יוכל לבדוקו כשיגיע ליל י"ד. פירוש אם לא שיפנהו תחלה קודם ליל י"ד ולכן אפילו אם דעתו באמת לפנותו קודם שיגיע זמן הבדיקה מ"מ חייב לבדוקו עתה אפילו הוא מתחלת השנה משום שחששו חכמים שמה יתחיל לפנותו קודם ליל י"ד ולא יגמור לפנותו בליל י"ד (וזהו דעת הרמב"ם ז"ל) אך בדיעבד שכבר הכנים אולרו לתוכו קודם שבדק שם אז אם דעתו לפנותו קודם שיגיע זמן בדיקת החמץ א"ל להטריח עתה ולפנותו משם כדי לבדוק שם כי בכה"ג שיש טורח רב נוכל לסמוך על דעת רש"י דס"ל דאם דעתו לפנות האולר קוד"פ מותר לו להניח האולר אפילו במקום שיש שם חמץ ודאי הרבה ואפילו הוא תוך שלשים יום לפני הפסח וכשיגיע ליל י"ד יפנה ויבדוק תחתיו וכ"ה בש"ע הרב הרש"י סיתל"ז סעי' י"ג אך מודברי הרב הרש"י שם משמע דאין להקל בדיעבד אלא במקום שיש הפ"מ וחסרון כיס אם נל"ך לפנותו מיד ולבדוק ולחזור ולהכניס האולר דאז אין לר"ך לפנותו עתה אם כבר הכנים האולר לשם כיון שדעתו עכ"פ לפנותו קוד"פ אצל מודברי הרב המחבר כאן בפנים משמע דאפילו במקו' שאין שם חס"כ רק טורח לבד ג"כ יש להקל בדיעבד: [מדן] לר"ך לבדוק תחלה וכו'. בלא ברכה כיון שאינה בזמן העיקרי שתקנו לה חכמים דהיינו

דמשום חשש שמה יתחמץ לו איזה דבר בתוה"פ לכן מוב להתנות כן קוד"פ שהוא מצטל גם כל מה שיתחמץ בתוה"פ ע"כ. אך בתשו' ח"ס סיקל"א כתב דאין יכול להתנות קוד"פ על מה שיתחמץ בפסח שיהא צטל (אפילו למאן דס"ל דיכול להפקיר דשלב"ע) כיון דלא חל ההפקר אלא לאחר שיתחמץ ואז אינו ברשותו ע"כ וכן בתשובה מאהבה הניח ג"כ דברי ה"צ הנ"ל בל"ע והו"ד ב"ח החדש סיתל"ד אות ז' ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ז מה שהאריך בדין סילוק והפקר אם מהני בדבר שלא בא לעולם והצי"א בזה דיעות חלוקות יעו"ש: [מא] ויאמר כל חמירא וכו'. ודין מי שמכר חמלו לגמרי וגם ציטל חמלו ושוב מודע שלא היתה המכירה כדין אם נאמר שגם אותו החמץ שלא נמכר כדין נכלל בכלל הביטול שאמר כל חמירא דאיכא ברשותי והרי זה שלא נמכר כדין גם הוא ברשותו ונכנס בכלל הביטול או נימא דכיון שהוא היה סובר שנמכר כדין לא היתה כוונתו על חמץ זה ונמלא שעבר בצי"ב בשוגג עיין בזה בשד"ח מחומ"ל סי"ה אות מ"ה ובסימון ח' אות מ"ט (בדה"מ עוד יש להעיר ומשם והלאה) מ"ש בזה. ועיין בדברינו אי"ה לקמן סיקי"ד סק"א מתחלת ענף ב' והלאה שהארכתי בענינים אלו: [מב] כל חמירא. וחמירא דאיכא ברשותי דחזיתיה ודלא חזיתיה דביערתיה ודלא ביערתיה לצטל ולהוי הפקר כעפרא דארעא (כל"ל בביטול היום שמצטל לאחר ששרף את החמץ) משום שבביטול היום הרי הוא מצטל הכל ואינו משייר כלום לעלמו משא"כ בביטול הלילה שאין דעתו אז לצטל רק את החמץ שלא ראה ולא מלא בבדיקה לכך אינו אומר אז רק דלא חזיתיה ודלא ביערתיה. ש"ע הרב הרש"י סיתל"ד סעי' י"ב. ועמסה"ש שטל קיטוש"ע סקי"ב דיש נוסחאות לומר ג"כ קודם תיבת דביערתיה דחזיתיה ודלא חזיתיה ע"כ ועבש"ע

צריך לבדוק תחלה את החמץ שם בלילה כמו שבדקין את החמץ ליל י"ד ואפילו יש עוד זמן רב עד הפסח ואפילו מיד לאחר פסח שעבר. ובדיעבד אם לא בדקו קודם שעשאו אוצר אם דעתו לפנותו קודם שיגיע זמן בדיקת חמץ אינו צריך להמריח עתה לפנותו ולבדקו. אבל אם דעתו לפנותו בתוך ימי פסח צריך לפנותו עתה ולבדקו ואעפ"י שיש טורח רב וחסרון כים:

יג ואם עושה את האוצר על דעת שלא לפנותו עד לאחר הפסח. אזי יש חילוק בזמן אם הוא קודם שלשים יום שלפני הפסח אינו צריך לבדקו (אלא שאם יש שם חמץ ידוע יבערו תחלה) ויועיל לו הביטול שיבטל כל חמץ בזמנו אבל אם הוא תוך שלשים יום שלפני הפסח חל עליו חיוב בדיקה (כיון ששואלין ודורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום) וצריך לבדקו ואפילו בדיעבד אם שכח ולא בדקו צריך לפנות את האוצר ולבדקו בלילה תיכף לאחר שנזכר:

יד ואם עושה אוצר בבור מחטים שאינן מחומצות ואח"כ מחמת ליחות הבור נתחמצו החטים שבקרקעית ושבקירותיו אע"פ שאצרון בתוך שלשים יום [ומה] אין צריך לפנות את הבור בליל י"ד ולבדקו אלא די לו בביטול. כיון שבשעה שאצר אצר בהיתר [ומה] ואם יש ביניהם [ומה] חטים מחומצות יש בזה כמה חילוקי דינים ויעשה שאלת הכס (תל"ו):

טז [ומה] לא ישליך גרעיני תבואה לתרמורים במקום לח תוך שלשים יום שמא ישכח מלבערם (תל"ה . תס"ה).

מעדני שמואל

הגאון מהר"ס שיק והגאון מהרש"ס מברעזאן הביא שם שהביאו ראה מהירושלמי דבארץ לחה הרי הזרעים נפסדים בג' ימים ומקלת היום הוא ככולו ובארץ יבישה לריך יותר ומ"מ א"ל להחמיר למוכרם לעכו"ס רק לכתחלה (אבל בדיעבד אין להחמיר) וכ"ה שם בשם תשובת מהר"י אהרן ותשובת שו"מ ותשובת בית היולר דלכתחלה ראוי ונכון למכור הזריעה שקוה"פ ע"כ. ועיי"ש עוד בשם מנחת פתים שכתב דמוכר מדברי הש"ע סתל"ג סעי"ח דבזרע תבואה חמולה קוה"פ לריך למכור לעכו"ס ולא מועיל ביטול אם אין עליה גובה ג' טפחים ע"כ. ועיי"ש עוד מ"ש בענין מי שזרע חמץ בפסח אם הגידולין נאשרין דלדעת הגאון מאלטונא הרי הם מותרין ולדעת ה"ס והמהר"ס שיק הרי הם אסורין. ועיי"ש עוד בזה ה' מ"ש בשם הבית יעקב בדבר אולר חטים שיש חטים מחומלים בתוך הבור: [ומה] חטים מחומלות. עיבא"ל מהגה"ק מביטשטאטש שכתב דאודות קש מתבואה אחר הדישה שמניחים אותה במטות או על העליות (שקורין בוידיס) בפסח פשיטא שאין חשש ואפילו בשנים שמוציא בהם חטים מלומחות מ"מ בזהותן. הקשים שאינם עומדים עוד לדוש הרי הם בכלל אבודים מיד

דהיינו ליל י"ד (וממנו ואילך עד סוף הרגל) ש"ע סתל"ו סעי' א' וש"ע הרב הרש"ז שם סעי' א': [מה] א"ל לפנות את הבור בליל י"ד. עימסה"ש שער קלוש"ע סקט"ז שכתב דמשמע מדברי המג"א ומש"ע הרב הרש"ז דדוקא אם יש שם גובה ג' טפחים חטים שאינם מחומלים המונחים על החטים המוחמלים אז אין לריך לפנות את הבור בליל י"ד ועוד משמע מדברי האחרונים הנ"ל דהחטים המוחמלים אסורים בהנאה לאה"פ ולכן ימכור הכל לנכרי קוה"פ כנהוג עכשיו בשאר חמץ עכ"ד המסה"ש הנ"ל. ועימג"א סתל"ו סק"ו ז' ח' ט' ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף י"ח י"ט: [ומה] ואם יש ביניהם חטים מחומלות. עיין בתשובת תשובה מאהבה דיכול לזרוע (חטים) קו"פ ולא חיישינן שיתחמץ ויש להקל יותר ממפולת ואולר דמהני בזה ביטול (אף להפוסקים דס"ל דלחמץ ידוע לא מהני ביטול) וכ"כ בתשובת רמ"ל והו"ד בא"ח החדש סתל"ו אות ד'. ועיי"ש עוד בשם תשובת ח"ס (חאו"ח סיק"ד) דחטים הזרועים בקרקע יום או יומים קוה"פ מוהגין למוכרם לעכו"ס קוה"פ ואם שכח ולא מכר אין הגידולין נאשרין ע"כ. ועיי"ש עוד בשם תשובת שיבת ליון שכתב להסיר לזרוע שעורים ג' ימים קודם החג ובשם

מן [מן] היוצא לדרך [מן] קודם לכתו ונא ימנה שליח שיבדוק [מן] ויבטל חמצו [מן] ויאמר לו בפירוש שהוא ממנה אותו לשליח על הבדיקה וגם על הביטול והשליח יאמר

מעדני שמואל

כל אדם ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתל"ו אות וא"ו : [מח] לא ישליך וכו' תוך שלשים יום . עיצמג"א ובש"ע הרב הרש"ז סוס"י תל"ו דכל שלשים יום לפני הפסח טוב לזוהר ולעיין בכל דבר שעושה שלא ישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל כשיגיע ערב פסח ע"כ : [מן] היולא לדרך וכו' ימנה שליח וכו' . היינו דוקא אם אין דעתו לחזור קודם הפסח . ש"ע הרב הרש"ז סיתל"ו סעי' א' (ואם הוא מסופק אם יחזור קוה"פ או לאו יש בזה פלוגתא לדעת הרדב"ז ראוי להחמיר ולבדוק בעלמו או למנות שליח שיבדוק ולדעת הרב חקת הפסח הספרדי א"ל לבדוק והו"ד בא"ח החדש סיתל"ו אות ג'). וע"ע בש"ע הרב הרש"ז הג"ל בסימן תל"ו הג"ל שביאר שם באורך כמה פרטים וחילוקי דינים בין היולא לדרך או מפרש בים ויולא בשיירא קוה"פ ואינו מניח ביותו מי שיבדוק או עושה ביותו אולר קוה"פ ועיי"ש מ"ש בזה . וכאן לא העתקתי אלא דברים השכיחים : [ג] קודם לכתו ימנה שליח . ואם אין לו מי למנותו לשליח שיבדוק ויבטל כשיגיע ערב"פ אז יש חילוק בין אם יולא לדרך בתוך ל' יום לפני דאז הוא זקוק לבדוק (אם אין דעתו לחזור קוה"פ) וחייב הוא לבדוק כל חדריו כלילה שלפני יליאתו לאחר הנר (וגם אסור במלאכה ובכל הדברים עד שיבדוק . כך הביא בא"ח החדש בשם הפמ"ג) ומיד אחר הבדיקה יבטל כל החמץ שאין ידוע לו שלא מלאו בבדיקתו ועל בדיקה זו לא יבדק כיון שאינה בזמן העקרי שתקנו מחמירי דהיינו ליל י"ד אבל אם יולא קודם שלשים יום שלפני פסח אינו זקוק לבדוק (אם לא שבדעתו לחזור לביתו בתוה"פ) ומ"מ כשיגיע ערב פסח יבטל במקום שהוא את כל החמץ שיש לו בכל גבולו אך שלא יבדק על ביטול זה כי עיקר הביטול הוא בלבד ואין מוצרכין על דברים שבבב"ז . וכ"ז מיירי שאין שם חמץ ידוע בתוך ביתו אבל אם יש שם חמץ ידוע שיש בו כזית חייב לבדוק קודם שלא אפילו ביוולא לדרך קודם שלשים יום . וכ"ז מיירי לכתחלה אבל

בדיעבד ששכח וילא מציתו קודם שלשים ולא ביער החמץ ממנו אין לריך לחזור לביתו לבדוק אם יולא קודם שלשים יום אבל אם יולא תוך שלשים לפסח ולא ביער החמץ שבו אם ידוע לו בבירור שיש בביתו כזית חמץ חייב לחזור לביתו או לשלוח שליח שיבדוק החמץ מציתו אלא"כ הולך לדבר מלוה . ש"ע סיתל"ו סעי' א' ומג"א שם סק"א ב' ח' וש"ע הרב הרש"ז שם סעי' א' ב' ה' וא"ו ז' ח' : [נא] ימנה שליח שיבדוק וכו' . עי"ש ד"ח מחומ"ל סי"ה אות נ"ט בשם תשובת פאת השדה דמי שעשה שליח לבדוק ביתו ומסר לו המפתח ונדע לו בערב"פ שהשליח נסע לעיר אחרת כליל ערב"פ קודם עלות השחר ולא ידע אם השליח בדק או לא וגם ונתן דין חזקת שליח עושה שליחותו ומסיק שם דעדיין ל"ע רב ולכן אמר שריך הבעה"ב לחזור ולבדוק בערב"פ ע"כ . ואולי נכון שיבדוק עכ"פ בלא ברכה : [גב] ויבטל חמלו . ע"ע הרב הרש"ז סיתל"ד סעי' ט"ו די"א דבביטול אינו יכול לעשות שליח שיבטל חמלו אלא יבטל בעלמו (וכן בספר הלכות קטנות מפקפק ג"כ בענין הביטול ע"י שליח ובספר מור וקליעה כתב דעדיף יותר שתבטל אשתו אפילו בלי קבלת רשות מבעלה שתבטל משיבטל שליח אחר ע"י קבלת רשות מבעה"ב . והו"ד בשע"ת שם סק"ח ואף שהעיקר כדעת האומרים דגם שליח יכול לבטל אעפ"כ טוב לחוש לכתחלה (במקום שאפשר) לסדרת המחמירים הג"ל ויבטל בעלמו ע"כ . ועבש"ע סיתל"ד סעי' ד' דבמקום שלא מינה שליח לבטל חמלו טוב שתבטל אשתו (אף שלא מינה אותה לבטל כך משמע מולשון הש"ע שם) ועיי"ש במג"א סק"י מה שפקפק דין ביטול האשה (שלא מדג"ז בעלה) אך בשע"ת שם סק"ח הביא בשם (מח"צ בשם) הרמ"ע דאשתו ובניו של אדם שיש להם רשות לאכול משלו אם הם גדולים מסתברא שיש להם רשות לבטל וגם יכולים לעשות שליח ע"כ (וכעין זה הביא ג"כ בא"ח החדש סיתל"ד אות י"ד בשם נזירות שמשון) והטעם בזה משום דאמרינן דזכות הוא לו ובדאי ניחא לו בזה כדי שלא יעבור בב"י . וכן ראיתי

בביטול. חמצו של פלוגי וכו'. ומ"מ גם הוא באשר הוא שם בער"פ בבוקר יבטל
חמצו שברשותו (תל"ב. תל"ד. תל"ו):

יין מציץ חמץ בביתו חול המועד ונדו יוציאו ונהו וישרפו ונהו ואם יש בו בזית
מעדני שמואל

כספר זכרון דף י"ד ע"ב בשם תשובת מהר"י
אסאד דאשה יכולה לעשות שליח לבטל החמץ
של בעלה אף דהיא בעלמה הויא רק שליח (ומילי
לא מימסרן לשליח שיוכל לעשות שליח אחר)
מ"מ כיון דבדיבור עבד השליח מעשה להוליא
את החמץ מרשותו לכן לא הוי מילי (כמו
בתמורה) ועו"נ דאשתו הויא כנופו ועדיפה
משליח ולכן יכולה לעשות שליח ע"כ. (וזהו
דלא כעטרת זקנים סיתל"ד סק"ד שכתב דאשה
אינה יכולה לעשות שליח לבטל. ועיין בשד"ח
מחומ"ל סי"ה אות כ"ז שהאריך הרבה בדברי
העט"ז הנ"ל והביא בשם גדולים הרבה שדחקו
לפרש דברי העט"ז הנ"ל ושהרב חמד משה
כתב ג"כ בדברי העט"ז ובשם הרב הגאון הר"ם
הכהן מוויילנא הביא שם דדוקא באשת איש החמיר
הרב עט"ז שאינה יכולה לעשות שליח אבל לא
באלמנה ובשם שו"ת צרכה הביא שם שכתב
שדברי העט"ז הם תמוהים ושכבר תפסו עליו
בזה עכתו"ד הרב שד"ח הנ"ל בקלרה):
[נג] ויאמר לו בפירוש שהוא ממנה אותו וכו'
וגם על הביטול. אבל אם לא אמר לו בפירוש
שממנה אותו גם על הביטול אפילו אם לזהו
לבדוק מ"מ אין השליח יכול לבטל מוג"א סיתל"ד
סק"ט. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן
סיתל"ד אות י"ב בשם ברכ"י דגם אם הכעה"ב
התחיל לבדוק בעלמו ונאנס לילך לבית השר
ולזה לאחר לבדוק מ"מ אין הביטול בכלל וגם
בדיעבד לא מהני מה שביטל אחר חמלו של
בעה"ב ע"כ. וכ"ה בשע"ה סיתל"ד ס"ק ח'
בשם (הפמ"ג בפחיחה) דאם ביטל אחר חמלו
שלא ברשותו לא אמרינן ככה"ג זכין לאדם שלא
בפניו ע"כ וכן הביא בא"ח החדש סיתל"ד אות
י"ד בשם תשובה מאהבה דבלא עשהו שליח על
הביטול לכו"ע אינו יכול לבטל ע"כ: [נד] וילאו
ו שרפו. עיבש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ה סעי'
ג' ד' ה' דאם מצער חמץ מתחלת שעה ששית
מצער"פ עד כלות ימי הפסח לריך לבטלו מן
העולם לגמרי ולא די בזה שמוילאו מרשותו
ומניחו במקום הפקר משום דכשהגיעה שעה

ששית כבר נאסר בהנאה ואינו שלו כלל (רק
שהתור' עשאה אותו כאלו הוא שלו לענין שיטעור
עליו בצי"י וצי"י) ולפיכך אף כשמוילאו מרשותו
הרי הוא עובר עליו בצי"י וצי"י מפני שעשאהו
התורה כאלו הוא מונח ברשותו ממש ולכן אין
לו תקנה אלא שיצטרנו מן העולם לגמרי דהיינו
ששליכנו לאיצור צענין ששום אדם לא יוכל
ליהנות ממנו ואעפ"י ששאר מיני הצריות (חוץ
מן האדם) יכולות ליהנות ממנו מ"מ כיון ששום
אדם לא יוכל ליהנות ממנו הרי זה נקרא ציטור
מן העולם. וכילד מצטרו שורפו עד שנגעשה
פחמים או פוררו לפירורין דקים וזורה אותו
לרוח או פורר וזורק לנהר (אם הוא פת וכיוצא
בו שאם לא יפררו קודם שיזרקנו לנהר או לים
הרי הוא שט על פני המים ויוכל אדם המהלך
בספינה ליהנות ממנו אבל כשמפררו לפירורין
דקים וזורקו למים הרי הן נימוסין ונימוסין צהוך
המים) ואם היה החמץ חמים ויש שם הרבה
שילטריך לשהות הרבה בחתיכתן או עד שיטחנס
אז יוכל להשליכן כך מן השק לתוך המים כמו
שהם והן מתפזרין מאליהן ואם משליך את החמץ
לבית הכסא הרי הוא ג"כ כמזבזר מן העולם
לגמרי כיון ששום אדם לא יוכל עוד ליהנות
ממנו ולכן אפילו אם הוא פת וכיוצא בו ג"כ
א"ל לפררו קודם שמשליכו לבה"כ ובלבד שלא
ישליכנו שם לפני חזיר משום שאסור להאכיל
חמץ בפסח לבהמה אפילו היא של עכו"ם או
של הפקר אבל אם אינו משליכו שם לפני חזיר
אעפ"י שסופו לאכול ממנו אין צדק כלום כיון
שאינו נותן לפניו ממש לאכול ע"כ ועיי"ש עוד
בסעי' דמי שיש לו מים מכוונסין ובהם דגים
לא ישליך לשם חמץ כזה שהוא לריך לבטלו
אם מפררו קודם שמשליכו לשם שהרי הוא נהנה
במה שהדגים יאכלוהו ועיי"ש עוד בסעי' דכ"ז
הוא מעיקר. דין אבל הגהג צמדינות אלו
שלא לבטל את החמץ אלא ע"י שריפה כדי לחוש
לדעת הסוברים דאין ציטור אלא בשריפה
דומיא דנותר ע"כ (ועיי"ש עוד מסעיף ח'
עד סוף הסימן באיזה אופן מותר ליהנות

יברך מתחלה על ביעור חמץ וגו' אבל על פחות מכזית לא יברך [מן] ואם מצאו ביו"ט מעדני שמואל

מהפחמין שנטעו מהחמץ לאחר שנשרף ועיין בהירוש' רמ"ש שבת דף ס"ו) בחדש לומר דלהסבירים דאין ביעור חמץ אלא שריפה דומיא דנותר א"כ הוא מחויב לש"יף בעלים ולא בקש וגבבא וכמו בנותר שהיה מחויב לשורפו בעלים דוקא ע"כ ומוזכר בא"ח החדש סיתמ"ה אות ד': [נה] וישרפו. עבא"ח החדש סיתמ"ה אות א' בענין ביעור חמץ אי לריך להיות דוקא ביד ימין והביא שם בשם מנחת פתים שכתב די"ל דדוקא דבר שמצרך עליו ואוכלו או אוחזו בידו למלוותו כגון חתרוג בעי ימין אבל שחיטה וכסוי וכה"ג יכול לעשות בשמאל ע"כ וטומג"א סיתרנ"א סק"ו. ועיי"ש עוד בא"ח הנ"ל באות ג' בשם החינוך ובשם תשובת אמרי בינה ובשם ערך השלחן דעשה דתשבינו נוהג גם בנשים: [נו] ואם יש בו כזית יברך מתחלה. ואעפ"י שכבר ביטל כל חמץ כליל י"ד מ"מ כיון שמדברין הוא חייב לבערו משום שיהא יסכה ויאכלנה ולכן חייב לברך כמו שמדברין על כל המלוות שהם מוד"ס ואעפ"י שכבר בירך כליל י"ד מ"מ כיון שמבער את החמץ שמלא לאחר שכבר גמר לבער את החמץ (הידוע לו בשעת הבדיקה שיצטרך לבערו) לכן חייב לברך עליו פעם שנית כיון שכבר גמר מלות הבדיקה שצריך עליו כליל י"ד. וכ"ז מיירי כשמבער את החמץ שמלא בתוה"פ (או בגר'פ לאחר שכבר הגיעה שעה ששית) אבל אם מבערו קודם שעה ששית א"ל לברך עליו אעפ"י שכבר גמר לבער כל החמץ שהיה ידוע לו בשעת הבדיקה לפי שכ"ז שלא הגיעה שעה ששית עדיין לא נגמרה מלות הבדיקה שצריך עליה כליל י"ד. ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ו סעי' א' ב' והוא מדברי המג"א שם סק"א: [נו] אבל על פחות מכזית לא יברך. הטעם בזה לפי שיהא שפחות מכזית חמץ א"ל לבער כלל אם כבר בעלו קוה"פ ולכן יש לחוש לדבריהם שלא לברך על ביעור פחות מכזית חמץ לפי שכל ספק ברכות להקל. אך כ"ז מיירי שמלא חמץ בזה שנתחמץ עוד קוה"פ וא"כ כבר היה בכלל הביטול שביטל קוה"פ באמירת כל חמירא

וחמירא וכו' אבל אם נתחמץ לו חמץ גמור בתוה"פ כגון שנתחמלה לו עיסה בתוה"פ שאין בידו לבעלו עכשיו ולכן אעפ"י שאין בו כזית (חייב לבערה לדברי הכל משום גזירה משום כזית שלם שצובר עליו צב"י וצ"י מן התורה ולפיכך) חייב לברך על ביעורה וכ"ז מיירי שנתחמלה חמץ גמור אבל אם לא נתחמלה חמץ גמור וכן חטה הנמלאת בתבשיל או שגשגית במים שאעפ"י שנתבקעה אינה חמץ גמור ולכן לא יברך על ביעורה אעפ"י שנתחמלה בתוה"פ. ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ו סעי' ג' ד' וכן בספר בשר"ח מחומ"ל ס"ה אות ז' הסכים ג"כ לזה דבחטה שנמלאת בתרגולת בתוה"פ אין לברך על ביעורה דלא כהרב מחזה אברהם שנסתפק בזה ע"כ ועיין בא"ח החדש סיתמ"ו אות ד' בשם גזירות שמשון דה"ה אפילו בחמץ גמור מ"מ אם הוא מוטל"פ לא יברך על ביעורו כיון דלרוב הפוסקים שרי מוטל"פ בפסח (ומשמע אפילו בים כזית שלם) וכן הדין בדבר הנאסר מחמץ ע"י מליחה וריחא ג"כ לא יברך על ביעורו וכן הדין אם נתערב חמץ ויש יותר וישאים נגדו ג"כ אין לברך על ביעור של תערובות (אפילו נמלא כזית חמץ בתוך התערובות) דהגם דרוב פוסקים אוסרים תערובות חמץ בפסח במושהו מ"מ כיון דיש פוסקים שחמץ בעל ג"כ צם' בפסח לכן אין לברך על ביעורו ולכן דייק המג"א וכתב עיסה אבל לא תבשיל שנמלא בו חמץ וכדומה ע"כ: [נה] ואם מלאו ביו"ט האסור לטלטלו וכו' יכפה עליו כלי עד מולאי יו"ט וכו' ואז ישרפו. עבש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ו סעי' ו' וא"ו דבמלא חמץ בזה בתוה"פ אשר לא היה בכלל הביטול כגון חמץ שנתחמץ בתוה"פ יש בזה פלוגתא דלקלמ דיעות מותר לבער בכה"ג אפילו ביו"ט כדי שלא יעבור עליו צב"י וצ"י ויש חולקין ואומרים דגם בכה"ג לא יבערנה ביו"ט אלא כופה עליו כלי עד מולאי"ט משום דבכה"ג אינו עובר על השהייה שמשהה אותו עד מולאי"ט משום דכיון שהוא רוצה לבערו אלא שהחמץ מונעין אותו הרי הוא אנוס ולא הוזהרה התורה צ"י

או בשבת חול המועד (נט) וכן בשבת שחר בע"פ (ס) דאסור לטלטלו משום דהוי פוקצת מעדני שמואל

וב"י אלא למי שיש צידו לצער ולענין הלכה במקום שנוהגין בכה"ג לצער גם ביו"ט אין למחות צידם אבל במקום שאין מנהג יש להתמיר גם בכה"ג שלא לצערו בעלמו ביו"ט אבל מ"מ יכול לומר לגוי ששליכו לנהר או לבית הכסא (ואפילו בשבת יכול לומר כן רק שלא יעבירו בשבת במקום שאסור לטלטל מה"ט) ובכה"ג שמשליכו לנהר ע"י אמירה לגוי מותר לעשות אפילו בחמץ שהיה בכלל השיטול כגון שמלא חמץ שנתחמץ עוד קודם שביטל חממו בער"פ וכ"ז מיירי ביו"ט א' שהוא מן התורה אבל ביו"ט שני של גלויות שאינו אלא מדרבנן מותר לצער אפילו בעלמו אם מלא כזית חמץ שנתחמץ בתוה"פ ולא היה בכלל השיטול כיון שעובר עליו בב"י וב"י מה"ט. אך מ"מ אם אפשר לו להשליכו לנהר או לביהמ"ס לא ישרפו ולא יורנו לרוח כדי למטט בחילול יו"ט וכן אם אפשר ע"י עכו"ם לא יעשה ע"י ישראל וכשהוא מצער ע"י עכו"ם לא יברך כיון שהוא בעלמו אינו מקיים המלוה עכמו"ד הרב הרש"ז הג"ל בקלרה והוא מדרבי המג"א שם סק"ב וסק"ד והח"י שם סק"ה. ועכשיו"ח מחומ"ל ס"ה אות ח' מ"ש בזה ועיין בדברינו לעיל סימן זה סעי' י"א סק"מ ועיין בתשובת ח"ם סק"י שכתב דאדרבה דמוטב יותר להמתין עד הלילה ויצטרנו הישראל בעלמו ויתקן הלאו דבל יראה (משום דב"י ניתק לעשה דהשבתה) אבל אם יצטר העכו"ם נהי דמכאן ולהבא לא יעבור הישראל מ"מ מה דעבר לא תיקן כלום (דהא אין שליחות וכו') ע"כ ומובא בא"ח החדש סימנ"ו ה"ה ה' שסיים שם בבש"ה הרב פ"ח שכתב דפשוט דזה לא שייך כ"א בשני ימים הרחשונים של פסח אבל לא באחרונים (עמג"א סימנ"ו סק"ב מ"ש בשם הב"ח) ע"כ. ועיין בדברינו לקמן סיק"ב סק"ג ענף ז' מ"ט שם בענין שהיית מערובות משאו צ"ח שביעיושמיני של פסח: [נט] וכן בשבת שחל בע"פ. עכח"י סימן תמ"ד סק"ח דמי שכתב למטר חממו שיש לו בחדר מיוחד בערב שבת (כזה שחל בו שבת בער"פ וזכר בשבת

שהוא ער"פ) לריך לתת בשבת במתנה לעכו"ם את החדר עם מסירת מפתח (פירוש שמקנה לו החמץ בתורת מטלטלין אגב קרקע. כך פירש בשד"ח מחומ"ל סי"ה אות מ"ב) ואפשר דאפילו מכירה ג"כ שרי ולא הוי כמקח וממכר שהוא אסור בשבת כיון שאינו עושה רק כדי ליגלל מאיסור חמץ אך מ"מ היכא דאפשר כגון יותר שיתנו במתנה לעכו"ם אם יודע שהעכו"ם יחזיר לו החמץ אחר הפסח ע"כ וכ"כ בסידור דה"ח (מהג' בעל חוות דעת) בדיני ער"פ שחל להיות בשבת אות ה' דאם שכח למכור החמץ בע"ש יתן החמץ במתנה בשבת לעכו"מ"ז עם החדר במסירת המפתח אם יודע שהעכו"מ יחזיר לו אחה"פ ואם לאו ימכור החדר עם החמץ בשבת ויקנה לו עם מסירת מפתח ואם אין מפתח בחדר זה ימכור לו בלא מפתח ולא יכתוב לו שטר רק יתן לו העכו"מ"ז את הכסף (ולא יקבל הכסף צידו רק יתנו העכו"ם לתיבתו) ויחנה עם העכו"מ"ז שבכסף בלא שטר יקנה החדר ולא הוי כמקח וממכר כיון שאינו עושה רק להגלל מאיסור חמץ ע"כ ומובא ג"כ בשד"ח מחומ"ל סי"ה אות מ"ב ועיי"ש עוד בשד"ח דאם החמץ הוא דבר מועט כגון לא יותר ממזון סעודה אחת אפשר דיכול להקנותו להעכו"ם במתנה ע"י משיכה שימשכו הנכרי לרשותו (כמבואר בדברינו לקמן סיקט"ו סעי' ג סק"ט אך מ"מ הניח שם דבר זה בל"ע לדעת הרב ח"י) ועי"פמ"ג א"א סיתמו"ד סק"ח בשם א"ר שכתב דפשיטות (לא בלשון אפשר כמו שכתב בח"י הג"ל) דאם א"א במתנה יכול למכרו לנכרי בשבת ועיין במתה"ש סי' תמ"ד סק"ז ובמקו"ח שם בחידושים סק"ה ובב"ע שם סק"ו שהביאו ג"כ דברי הח"י הג"ל בסתם (בלי חולק) דבמקום שא"א במתנה אפשר דמותר ע"י מכירה אך בשם תשובת הור"ת חסד הביא שם בשד"ח הג"ל שהאריך לחלוק על הרב ח"י הג"ל וכתב דאף היכא שא"א להקנות במתנה אין ראייה להחיר ע"י מכירה משום שיש בזה איסור מקח וממכר וכש"כ אם החמץ בעלם הוא רק חמץ דרבנן וא"כ צודאי אין להחיר משום זה לעבור בקום עשה באיסור דרבנן של מקח

ואם יכפה עליו כלי עד מוצאי יו"ט או מוצאי שבת וסבא ואז ישרפו [סג] ואם מצאנו מעדני שמואל

הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ו אות י"ב דהא דלא כתבו שו"דע להעכו"ם שיקח את חמלו בעלמו משם ל"ל משום שהעכו"ם יחזיק לו טובה בכך והוי טובה הנאה מחמץ ע"כ ועי' פמ"ג מ"ו סיתמ"ו סק"ה דבטורחא שאינו אלא מדרבנן אפשר דמותר ליגע בו ע"כ ועי"ש עוד בש"ע הרב הרש"ז הכ"ל דדוקא בשעה שאין מתעסק לבטל את החמץ מן העולם אסור ליגע בו אבל בשעה שמתעסק לבטל מן העולם בער"פ או בחוהמ"פ אין לחוש שמא ישכח ויחללו דכיון שכל עמלו אינו מתעסק בו אלא לבטל מן העולם וא"כ איך ישכח ויחללו ע"כ: [סא] יכפה עליו כלי עד מוליו"ט. כדי לכסותה מן העין שלא ישכח ויחללה (ובמוליו"ט יבטלה). ש"ע הרש"ז סיתמ"ו סעי"ה. ועי' בא"ח מהגה"ק מציטשאטש שגם חפוי בקש מהני וכדומה בכל חפוי שהוא היכר וכתב עוד שם דכיון דקיי"ל דלחלי יום סגי בכפיית כלי (לענין חמץ של עכו"ם שהניחו העכו"ם בבית הישראלי בלא רשות הישראלי כמצוה במג"א סיתמ"ו סק"ה) לכן נראה דאם החמץ עומד במקום כזה שאין באים לשם רק לזמנים מועטים עד שבהלטרפה כל הזמנים שיבא לשם אדם וישהה שם בכל משך יומה"פ הוא רק פחות משיעור חלי יום ע"כ סגי בכפיית כלי (עכ"ה פ) ומ"מ טוב שלא יכנס לשם ישראל בפסח כ"א עם עוד אחד שיזכירו שלא יבא לאוכלו ואם הוא חמץ כזה שאי"ר לאכילה או לשתייה תיכף כ"א ע"י ביטול וכדומה יש בזה ג"כ לד קולא יותר מצחמץ אחר ומ"מ טוב לעשות מחילה גם לפני מקום שאינו בדוק מחמץ ע"כ ומובא בא"ח שחדש סיתמ"ו אות ח' ועיין בדברינו לקמן סי' זה סקס"ג מ"ש שם: [סב] ואז ישרפו. עבא"ח החדש סיתמ"ו אות א' בשם תשובת מהרש"ל דאם מתרמי שאלה בפסח בחמץ (ש"ש בו חשש) דאורייתא כמו ביי"ש וכדומה ולפעמים לר"ך השאלה ישוב הדעת טרם שיתברר לו הדין אעפ"י דהוי סדאור"ר מ"מ יכול השואל להמתין וא"ל לבטל החמץ בטרם שיתברר הדין כי אולי ימלא המורה לד היתר ומדוע יעבור משום ספק על כל תשחית בחנם: [סג] ואם מלאי בימים האחרונים

מקח וממכר בשבת והאריך שם עוד בזה ומסיים דלהלכה בער"פ שחל להיות בשבת יש ליתנו לנכרי במתנה דוקא ולא במכירה עכתו"ד השד"ח בשם תורת חסד הג"ל וכעין זה הביא שם בשם ספר נחל משה לאחד מרבני ווילנא שהחמיר שלא למכרו בשבת כ"א ליתנו לנכרי בשבת במתנה (וסיים שם שכתב זה רק להעיר ולא להלכה) וכה"ג הביא בא"ח החדש סיתמ"ד אות ז' בשם תשובת שאלת בנימין שחולק על הרב ח"י הג"ל וכתב דאין למוכרו בשבת כ"א בהפ"מ או לזורך שבת וע"ש עוד בשם ספר אור לפארו שכתב דאם שכח למכור ע"ש את החמץ אז אם אפשר לו ליתנו לעכו"ם המכירו במתנה לחלוטין באופן שידע שיחזיר לו אח"כ יותר טוב ואם א"א לו בכה"ג הגם דמכירה ג"כ אסורה בשבת מ"מ עכשיו בזמנינו דכל העכו"ם יודעים כ"ו ומחזירים את החמץ להישראלים אח"פ בלי שום הפלטה ובקשה לכן מותר גם למכור אם א"א לו בענין אחר ובשם הגאון מהרש"ם מצרעזאן הובא שם בא"ח (שכתב שם בהסכמתו הנדפס על ספר אור לפארו הג"ל) דלדעתו נכון דהישראל יסלק א"ע מהמקום והחמץ ויפקירו ויאמר להעכו"ם לאכות בו ובכה"ג לא יעבור כלום ע"כ וע"ע בפמ"ג א"א סיתמ"ד סוס"ק ח' האריך להתנהג במי שירא שהעכו"ם יחזיק החמץ לעלמו ולא ירלה להחזירו לאח"פ יעו"ש מ"ש בזה: [ס] דאסור לטלטלו. פירוש לאחר שהגיעה שעה ששית שכבר נאסר בהנאה. ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ד סעי' י"ג ועיין לקמן סיק"ג סעי"ב. ועש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ו סעי"ז דאסור ליגע בחמץ אפי' בחוהמ"פ אם הוא של גוי כדי שלא ישכח ויחללו ולכן אם נתגלגל חמץ מגגו של גוי לגגו של ישראל (אעפ"י שיש חשש שמא יבא לאכול ממנו כשיעלה על גגו להשתמש שם מ"מ) לא יטלטלו בידיו להחזירו לגגו של גוי אלא ידחפנו בקנה כדי שיהא לו היכר ולא ישכח על איסור חמץ ולא יבא לאכול ממנו ואם נתגלגל החמץ הג"ל בשבת או ביו"ט לא ידחפנו משם גם ע"י קנה אלא יכפה עליו כלי עד הערב ואז ידחנו בקנה לגגו של גוי או לרה"ר ע"כ ועיין בהגהות

בימים האחרונים שאז במוצאי יו"ט כבר עבר הפסח אינו מברך עליו אלא שורפו בלא ברכה אפילו יש בו כזית (תל"ה תמ"ו):

קיב איזה המין אסור להשתותו בפסח ואיזה מותר להשתותו ובו ר' מעיפים
א ואל כ"ד דבר שיש בו

מעדני שמואל

(ג) ואם שכח ולא ביערו בער"פ וגזכר בתוה"פ חייב לבערו מן העולם לגמרי ואם עשה"ס ולא ביערו הרי כל התערובות הזה אסור באכילה מפני שיש בו טעם חמץ שעבר עליו הפסח אבל מותר ליהנות מכל התערובות לאחיה"פ (אפילו עבר ואשהייה במזיד. כך משמע במג"א סיתמ"ז סקמ"ב. ד) ועיי"ש עוד במג"א בסקמ"ג דאם נתערב בשוגג בתוה"פ בששים ועבר אפילו במזיד ושהה אותן עד אחיה"פ מותר אפילו באכילה. ועיי"ש בפמ"ג ח"א דאפילו אם היה שם כזית שלם מ"מ כיון שהיה ששים נגדו מותר לאחיה"פ אפילו באכילה ע"כ). ה) ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל דגם בחין שם כזית שלם בתוך התערובות מ"מ אם חין ס' כנגדו ושהה אותו עד אחיה"פ אין ליהנות מהתערובות אחיה"פ רק ע"י שיפדה תחלה את האיסור שבו דהיינו שישער את החמץ שנתערב כמה דמים הוא שזה ויעול סכום דמים אלו וישליכם לאיבוד כגון לים או לנהר עמוק שלא ימלאנו שום אדם. וכן יכול למכור כל התערובות לגוי חוץ מדמי איסור שבו דהיינו שלא יעול ממנו דמים רק מה שהתערובות היא שזה בלא החמץ שבתוכו. ו) ואפילו יש בתוך התערובות הרבה חמץ יותר מכזית שהוא חייב לבער מן התורה ועבר עליו הפסח ולא ביערו ג"כ מותר בהנאה ע"י תקנתא דפדין דמי החמץ שישליכו לנהר משום דכיון דאיסור הנאה בחמץ שעשה"פ הוא רק משום קנס שקנסוהו חכמים על שעבר עליו ב"ב"י אבל זה שמשליך דמי החמץ לאיבוד ואינו נהנה ממנו שוב אין שייך לקנסו עכ"ל ד הרב הרש"ז הנ"ל. ז) ועיי"ש עוד דלא התירו בתקנתא דפדין דמי החמץ או מכירה לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו אלא לאחיה"פ כיון שאף בחמץ בעין שעבר עליו הפסח ג"כ אין בו איסור אלא מדרבנן אבל בתוה"פ אסור למכור לנכרי שום תערובות חמץ האסור ח"א"כ נתערב

האחרונים. וזדין עכו"ם שהכניס חמץ לבית ישראל ביום שמיני של פסח עיח"י סיתמ"ח סק"ו דח"ל לא כפיית כלי על החמץ ולא מחילה יו"ד כי לא חששו בזמן מועט כזה שמה יבא לאכול ממנו אבל בתוה"פ לריך כפיית כלי או מחילה יו"ד ע"כ ועיין בדברינו לעיל סעי' זה סקס"א מ"ש שם בשם הגה"ק מציטשאטש וע"ע בא"ח החדש סית"מ אות יו"ד בשם ח"א מהגה"ק מציטשאטש הנ"ל דבאותן מקומות שאין בהם אוכלים ומשקים של חמץ הראויים לאכילה רק קמחים ותבואות שאינם ראויים לאכילה כמו שהם לעת עתה (וגם אפילו אם יש שם מניגים שיש בהם ספק שמהם הם ראויים לאכילה) והוא מוכר המקום ההוא לנכרי קוה"פ רק שמשיר לעלמו חפלים במקו' ההוא שנכנס לשם בתוה"פ הרבה פעמים ואין שם מחילה בדלת מ"מ אין חשש בזה כיון שאין שם ודאי חמץ הראוי לאכילה ומכש"כ כשאין זה מקום קביעת דירתו אין בזה חשש כלל ע"כ:

קי"ב [א] ב"י שיש בו תערובות חמץ וכו' אסור להשהותו בפסח.

עבש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ב סעי' ח' ב' ג' דמ"מ יש חילוק בזה. א] דאם יש בתוך התערובות כזית שלם של חמץ דגן גמור והתערובות הוא אינו מינו של החמץ ואין שם ששים נגד החמץ אז חייב לבער התערובות בע"פ מן התורה ואם לא ביערו עובר עליו בפסח ב"ב"י וב"י מה"ת אעפ"י שיש בזה התערובות יותר מכדי אכילת פרס (פירוש ג' בליט). ב) אבל אם אין שם כזית שלם של חמץ בתוך התערובות אז אפילו אם נרגש בתערובות טעם החמץ כגון שאין שם ששים נגדו (וא"כ הרי יש בו איסור אכילה בפסח מן התורה) מ"מ אינו חייב לבערו בער"פ אלא מדרבנן משום גזירה משום כזית שלם (ועבש"ע"ת סיתמ"ב סק"ב ובהגהות הגאון מהרש"ם מזכרעזאן שם אות ט"ז מ"ש בזה).

הי"ש של חמץ הוא משונה קלה בטעם הי"ש של פסח (וכתב שם במו"י דהגם דצפ"ת י"ד ס"ל"ח סק"ד מבואר דהיכא דאין שם שינוי טעם גמור רק קלה שינוי הוי מין במינו לענין ביטול צרוב מ"מ לענין חמץ אין לסמוך ע"ז עכתו"ד שם בקלרה). ועיבשד"ח מחומ"ל סי' ה' אות ל"ז. ג) שם הרב עטרת חכמים שחוקך ג"כ להחמיר בדבר יי"ש הנעשה מתערובות דגן עם תפוחי אדמה (סקורין בארזאליס או קארטאפליס) אפילו אם התפוחי אדמה הם רוב נגד הדגן וכתב שם להחמיר מכמה טעמים. חדא ש"ל דזיעה הבאה משני מידות של תפוחי אדמה אין בה רוב נגד הזיעה הבאה אפילו רק ממדה אחת של דגן כידוע שמהצואה ולא זיעה הרבה יותר ממה שיוכל זיעה מתפוחי אדמה וא"כ לא מהני בזה צומה שקודם יליאת הזיעה יש רוב בתפוחי אדמה נגד הצואה כיון דאז יש עליהן עדיין דין תערובות מבא"מ ועוד דאפילו אם נאמר דיש רוב בזיעת התפוחי אדמה נגד זיעת הדגן מ"מ י"ל דהיי"ש של תפוחי אדמה הוי מין במינו מינו עם הי"ש של תפוחי אדמה כאשר ידוע וליכר בחוש דטעם הי"ש של תפוחי אדמה הוא חזק בטעם ובצורה הרבה יותר מטעם היוכל נחלק הי"ש של תפוחי אדמה ולענין מין במינו אזלינן בתר טעמא (כמבואר בש"ך יו"ד סימן ל"ח ס"ק ו"א) ועוד יש בזה לד להחמיר משום דביי"ש הנקרא הקיזו"ט בעוד שלא נעשה שפירטים גמור יש בו תערובות מים שהוא אינו מינו עם הי"ש וא"כ יש בתערובות הזיעות הן מב"מ והן מבשא"מ (ולדעת הש"ך צו"ד ס"ל"ח סק"ח לא אמרינן סלק וכו' בכה"ג) ועוד יש לד להחמיר בזה ולומר דלא מהני בזה ביטול כיון דמתחלת הווייתו וביאתו לעולם הוא ע"י תערובות (וסברא זו כתב ג"כ הח"ס כנוו שיבואר אי"ה לקמן) וגם יש דיעות דבהיתר בהיתר לא מהני ביטול עכתו"ד העטרת חכמים הנ"ל המוצא בשד"ח הנ"ל בקלרה והרב שד"ח חיים שם דמדברי עטרת חכמים נראה דדעתו ג"כ נוטה יותר לומר דיי"ש של חמץ ביי"ש של פסח הוי מבא"מ ועובר עליו בפסח צ"י ובפרט ביי"ש שנעשה מעיקרו ע"י תערובות תפוחי אדמה ותפוחי אדמה פשוט לו יותר דעובר עליו ואסור אם שהה

אותן

נתערב יבש ביבש ע"כ. ח) ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"י סעי' י"ג דהא דאמרינן דאם יש כזית חמץ בתערובות ואין ששים נגדו חייב לבערו מה"ת ועובר עליו צ"י וב"י אם לא ביטלו היינו דוקא כשנתערב החמץ בתערובות שאינו מינו אבל חמץ שנתערב וכלל מין במינו כגון קמח מתבואה חמומה שנתערב צרוב קמח מתבואה שאינה חמומה אז א"ל לבערו מה"ת אלא מד"ס כיון שגם באכילה בפסח אין בו איסור מה"ת אלא מד"ס כיון שמין במינו בטל צרוב מן התורה שהרי טעמם שוה וא"כ מכש"כ שאל לבערם מן התורה אלא כיון שמד"ס אסור לאכול התערובות בפסח גם במין במינו אם אין ס' נגד החמץ לכן חייב ג"כ לבערם בער"פ (מודרבנן) משום גזירה שמא ישכח ויאכל מהם בפסח ואם שכח ולא ביערם שער"פ ונזכר בתורה"פ לריק לבערם מן העולם לגמרי אך אם כבר עבר הפסח ולא ביערם הרי הן מותרין אפילו באכילה דכיון דלא עבר בשהייה זו על איסור של תורה לכן לא קנסוהו חכמים עכתו"ד הרב הרש"י הנ"ל ורוב דבריו לקוחים מהם מדברי הרב מג"א והח"י ר"ס תמ"ב ומדברי המג"א סיתמ"ז סקמ"ב מ"ג (ובדבר חמץ שטעה"פ ונתערב אחר"פ בפחות מששים עיין בדברינו לקמן סוס"ק זה): והנה אחר שביארנו דבמין במינו שנתבטל צרוב ועבר גסה אותן עד לאחרי"פ (כיון שלא עבר עליו צ"י וב"י לכן) מותר אח"כ אפילו באכילה: ט) בעת לריבין לדעת אם הדין כן ביי"ש של פסח שנתערב בו יי"ש מתבואה חמומה והיי"ש חמץ נתבטל צרוב ביי"ש של פסח אם הוא השיב ג"כ תערובות מין במינו ואינו עובר עליו מה"ת צ"י וב"י - ח) והנה מדברי הפמ"ג מ"ז סי' תמ"ה סק"ד (דה"מ מעשה) ומדבריו שצסימן תס"ז סק"א משמע דהוא כעין מסתפק בזה אם יי"ש חמץ הוי מב"מ עם יי"ש של פסח או הוי אינו מינו (ובשד"ח מחומ"ל סי' ה' אות ל"ז דה"מ והקרוב אלי הבין שיותר נוטה דעת הפמ"ג לומר דיי"ש חמץ עם הי"ש של פסח אין שווים בטעמם והוי מבא"מ). צ) וכן בתשובת נובי"ת חאו"ת סי"ו נראה כמסיק להחמיר בזה לענין חמץ (ולומר דיי"ש חמץ הוי אינו מינו עם יי"ש של פסח) כיון דעכ"פ

בין הי"ש הנעשה מקטניות לבין הי"ש הנעשה מהתבואה מ"מ כיון שאינו שינוי טעם גמור וגם בשמא' הוי מן במינו שיש להם שם אחד לכן י"י בטל מה"ת צרוב עכמו"ד ומוצא בשד"ח מערכת הא"ל. (ב) וכן הביא שם בשם תשובת דבר אליהו שלי"ד בזה להקל מכותה טעמים וספרות. חדא דלדעת הפני יהושע הרי גם ביי"ש שכולו חמץ ג"כ אינו עובר עליו בב"י מה"ת כיון דאינו אלא זיעה בעלמא והוא נוקשה (ורק מדרבנן אין להשהותו) ונמשכו אחריו כמה אחרונים והגם שא"ל לסמוך ע"ז לבד משום שמבואר בכמה אחרונים דהיי"ש של תבואה הוי חמץ דאורייתא (וכמ"ש הח"ל והשער אפרים משום דטעם הרי הוא כעיקר) מ"מ י"ל בזה עוד סברא להקל כיון שאין לוקין על טעמו ולא ממשו ואין בו אלא איסור עשה דתשבייתו וא"כ ליכא לאו דכל יראה ביי"ש חמץ רק איסור עשה דתשבייתו וא"כ מותר אחר הפסח כיון שלא עבר עליו בב"י בפסח ע"כ (והנה בשד"ח שם פקפק בסברא זו וכתב דאין איסור ב"י תלוי במה שלוקין עליו או אין לוקין ושפיר מלינן למימר דכיון דטעם כעיקר איסור מודאורייתא אף דאין לוקין באכילתו מ"מ חמץ מקרי וכי היכא דתשבייתו ליה חמץ לעבור עליו בעשה דתשבייתו הכי נמי נימא דתשביית חמץ לענין לעבור עליו בב"י עכ"ד השד"ח. אבל באמת גם הרב ח"י ר"ס תמ"ז כתב שם דעל טעמ' אינו עובר בב"י וכן הוא דעת הרב מקור חיים והרב הרש"ז שם כמבואר בדברינו לקמן סעי' זה סק"ד ומטעם זה לידד באמת גם בעטרת חכמים הנ"ל להקל ולומר דהיכא דיש עכ"פ רוב צבירור דהיי"ש של קטניות וצבירור המים שבו נגד הי"ש של חמץ דאז הוי רק כטעמו ולא ממשו ואין בו איסור ב"י והו"ד בא"ח החדש ר"ס תמ"ז). ועיי"ש עוד בדבר אליהו הנ"ל שלי"ד שם עוד לדרי' יותר בזה וכתב דהיי"ש הנעשה בזמניו שלוקחים לזה תפוחי אדמה כפלי כפלים נגד הדגן א"כ צודאיש יותר יי"ש הנתהווה מזיעת תפוחי אדמה מכפי הי"ש הנעשה מזיעת הדגן וא"כ יש בזה ביטול צרוב מן התורה כדין מצ"מ כיון דטעמן שוה (דלא בעטרת חכמים הנ"ל) והגם שמוציין אח"כ את הי"ש במים שהוא אינו מינו (ולדעת הש"ך צ"ו

אותן עד אחה"פ מטעמים דלעיל ע"כ. ד) וכן הביא שם בשם הח"ס שכתב להחמיר ביי"ש הנעשה ע"י שנוערבין תפוחי אדמה עם תבואה משני טעמים. אחד משום דקרוב יותר לומר שאין שם רוב צבירור הזיעה היוולדת מתפוחי אדמה נגד זיעת התבואה אפילו אם יש רוב צבירור תפוחי אדמה נגד גוף התבואה משום דהתבואה היא מסוגל יותר למלאכה זו להוליא זיעה הרבה מכפי תפוחי אדמה וכיוולא. והשני כתב שם שלא יוכל להאמין שהזיעה היוולדת מתפוחי אדמה יהיה שוה בטעמא עם הזיעה היוולדת מן התבואה ע"כ. ה) וכן נטתה דעת המהר"ם שיק סירי"ח דאין טעם הזיעה היוולדת מהקטניות שוה לטעם הזיעה היוולדת מן התבואה וסיים שם דאפילו אם נאמר דהוי רק ספק אם שווין בטעמא או לא מ"מ הרי הוא הוי עכ"פ ספיקא דאורייתא כיון שאין מותנים משאר מינים כ"כ שיהא ששים נגד החמץ ע"כ והו"ד בשד"ח מחומ"ל סימן ח' אות ע"ג. (ועיין בספרי מג"ש סעי' ג סק"ב מ"ש בשם דברי חכמים בשם תשובת הר"ן לענין דבר שיש ספק אם איסורו מודאורייתא). ו) וכן מודברי השו"מ המוצא בשד"ח מערכת הנ"ל סי"ה בסוף אות ל"ז נראה ג"כ מתחלת דבריו שם דיי"ש חמץ אינו שוה בטעמא עם יי"ש של פסח (אך בסוף דבריו לפי הנראה דחוזר קלת מודבריו וגם כנראה שם מודבריו שהבין גם בדבריו הנזכ"י דעובר דהוי מצ"מ ול"ע) והנה מתבאר לך מכל דברי הגדולים הנ"ל שנוטים יותר לומר דיי"ש של חמץ הוי מצ"מ עם יי"ש של פסח וא"כ לדבריהם אם נתערבו קוה"פ יי"ש חמץ בתוך רוב יי"ש של פסח ועבר עליו הפסח או יי"ש הנעשה מעיקרו מתערבות דגן עם תפוחי אדמה או שאר קטניות אפילו אם יש רוב בתפוחי אדמה או בקטניות נגד התבואה מ"מ אם עבר ושהה את התערובות הנ"ל עד אחה"פ יש לאוסרו (א) אך בהשבות בית שלמה חאו"ח סעי' לידד להקל לענין יי"ש הנעשה מתערבות תבואה וקטניות שעבר עליו הפסח וכתב דיי"ש שלנו שעינקו נעשה מקטניות ואף שיש בו גם תערובות מאלץ מתבואה מ"מ כיון שהרוב הוא מקטניות א"כ מן התורה בטל צרוב כדין מצ"מ ואף אם נימא שיש קלת שינוי טעם

וגו תערובות חמץ וגו' ואפילו וגו' אין בו חמץ בעין וגו' רק וגו' השעם מחמץ וע כגון מעדני שמואל

כיון שנשתנה מוכמו שהיה בשעה שעבר עליו הפסח שוב לא קנסוהו חכמים ומו"מ אסור לערבו בידים לאחיה"פ ברוב היתר כדי לבטל משים שאסור לבטל איסור לכתחלה ואם עבר וערבו במוזר דהיינו שידע שאסור לערבו ואעפ"כ ערבו ברוב היתר כדי לבטלו הרי דינו כדין מבטל שאר איסור (דרבנן) במוזר שאסור התערובות לו ולאנשי ביתו אבל לאחרים מותר (ועיין בדבריו לקמן סימן זה סוס"ק ח' מ"ט בשם הרדב"ז) וכ"ז הנ"ל הוא מעיקר הדין אך כיון שיש מחמירין בדעיין ששים גם בחמץ שעבר עליו הפסח שנתערב ואפילו בנתערב בשוגג לכן אין להתיר בפחות מס' רק במקום הפ"מ או שעת הדחק אבל בלא"ה אין להתיר בפחות מששים אלא ע"י פדיון דמי החמץ שישליכו לאיבוד ואז מותר אפילו באכילה ואפילו בנתערב רק חד בחד ואין שם רוב ג"כ מותר אפילו באכילה ע"י פדיון דמי החמץ וכן יכול למוכרו לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו ואם נתערב יבש ביבש חד בחד אז בטל ברוב ומותר אפילו באכילה עכתי"ד הרב. הרש"ז הנ"ל. ודבריו המה לקוחים מדברי הרב מג"א סימן תמ"ז ס"ק מ"ד והט"ז שם ס"ק י"ח והח"י שם סקמ"ט וכ"ז אם נתערב לאחיה"פ אבל נתערב קוה"פ פחות מששים או בתוך הפסח עיין בריש ס"ק זה מ"ט שם ועיין בדבריו לקמן סי' זה סוסקי"ח מ"ט שם בשם תשובת משיבה נפש ועיין בשע"ת סיתמ"ז סקמ"ג דין משרת שעירב חמלו של בעה"ז בשוגג לאחר הפסח: [ב] תערובות חמץ. עיין ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ז סעי' כ' דחמץ נוקשה שהוא בעין אסור עכ"פ מדרבנן להשהותו משום גזירה שמה ישכח ויאכל ממנו בפסח כיון שציה"ד הוא ראוי לאכילה ואם שכח ולא ביערו בער"פ וזכר בתורה"פ לריך לבערו מן העולם לגמרי (ולא יברך על ביעורו) אך בדיעבד שכבר עבר עליו הפסח ולא ביערו ה"ה מותר בהנאה דכיון שלא עבר עליו בשהייתו על איסור של תורה לא קנסוהו חכמים אבל באכילה אסור (עכ"פ) כיון שיש עליו שם חמץ שעבר עליו הפסח ע"כ והוא מדברי"י הח"י סיתמ"ז סק"ז וסימן תמ"ז

כיו"ד סיל"ח סק"ח לא אמרינן בזה סלק שאינו מינו כאלו אינו וכו') מ"מ הלא הרבה פוסקים סוברים דאמרינן בזה סלק את שאינו מינו כאלו אינו וכן פסק הט"ז (כיו"ד סיל"ח סק"ה וכדעת מרן הש"ע שם) דאמרינן סלק את שאינו מינו כאלו אינו ומינו רבה עליו וזבטלו וגם הרב חוות דעת פסק כהט"ז וגם כתב שם (בחזו"ד) דאם נפל במינו ואח"כ נתערב בו גם אינו מינו ככה"ג מותר גם לדעת הש"ך וא"כ ביי"ש שנתבטל מקודם ברוב מינו היינו קודם שמוזגו אותן במים ככה"ג גם הש"ך מודה דמותר עכתי"ד הדבר אליהו הנ"ל המובא בשד"ח הנ"ל. ג) וכן משמע מבואר בהדיא בש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ז סעי' ט' בהג"ה שם שכתב שם בפשיטות דהיי"ש הנעשה ממנו קטניות שקורין (גריקע) או ממי דבש טעמו שיה ליי"ש הנעשה מתבואה חמולה עכ"ל (ובמח"כ הרב שד"ח הנ"ל נעלמו ממנו דברי הרב הרש"ז הנ"ל). ד) גם הרב השואל המובא במו"ז הנ"ל נוטה לומר בזה דיי"ש חמץ ביי"ש פסח כיון שאין טעמו משונה זה מזה רק במקלת חשיב מצ"מ. ועיי"ש בשד"ח הנ"ל שכתב שם דאך שיהא עכ"פ דבר זה שנוי במחלוקת אי תערובות יי"ש חמץ ביי"ש פסח חשיב מצ"מ וזבטל מן התורה ברובא ואינו עובר עליו מן התורה בבי"י וא"כ אם עשה"פ ולא ביערו וגם לא מכרו לעכו"ם קו"פ אז מותר לשותתו אחיה"פ וליהנות ממנו ואין בו משום חמץ שעשה"פ או הוי מבשאל"מ ועובר עליו בפסח בבי"י וא"כ אם עשה"פ ולא ביערו אסור גם בהנאה ע"כ: ענף י' וברב"ר חמץ גמור שעבר עליו הפסח אפילו במוזר ונתערב לאחיה"פ בשוגג בין במינו בין בשא"מ בין לח בלח בין יבש ביבש עיין בזה בש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ז סעי' ס"א שפסק שם דמעיקר הדין (אם נתערב אחיה"פ) ה"ה בטל ברוב ומותר אפילו באכילה דכיון דחמץ שעשה"פ אינו אסור אלא משום קנס שקנסוהו חכמים על שעבר עליו בבי"י ובי"י לפיכך אינו אסור אלא כשהוא עומד ביעורו כמו שהיה בעת שעבר עליו הפסח אבל אם נתערב אח"כ ברוב היתר

עליו הפסח יש להתיר משום דלא הוי רק חמץ
 נוקשה (ועיין בדבריו לעיל סיק"ט סקט"ו
 בקונטרס מ"פ ענף ל"א בשם הפמ"ג מ"ז
 בהקדמותו לסיתס"ז דדוקא ברוז מ"פ עם מעט
 מים הוי נוקשה אבל אם יש רוז מים דהיינו
 שמשוהו יותר מומחה יש שם מים והשאר מ"פ אז
 יש בהם כח לחמץ חימוץ גמור ולכן אם ניכר
 בעיסה הגילוש בהם סימן חימוץ כקרני חגבים
 יש בזה חיוב כרת) וע"ע בשד"ח מערכת הג"ל
 סי' ח' אות ע"ג ואות ע"ה מ"ש בענינים אלו.
 ועיבא"ח החדש סיתמ"ז אות כ"ה מ"ש שם
 בשם הקרבן נתנאל והמושכות יעקב בעניני
 נוקשה או שאור. וע"ע בבה"ט סיתמ"ז סקט"ג
 דין חמאה ששרה בה פת ועבר ושהה אותה
 עד אחר השבת. וע"ע בשע"ת סיתמ"ז סק"ד
 דין לעקיד שמלאו בהיבחו ד' שזועות אחת"פ
 ואין ידוע אם עבר עליו הפסח עיי"ש מ"ש בזה.
 אך לפי דבריו המוזכר לעיל יש להקל אפילו
 בודאי עבר הפסח על הלעקיד ועיפמ"ג א"א
 סיתמ"ג סק"ב (דה"מ והנה חמץ נוקשה)
 ובסוס"ק וא"ו שם דלעקיד הגילוש בדבש או
 שאר מ"פ עם מים יש לו דין נוקשה (ועיי"ע
 בפמ"ג מ"ז סיתמ"ז סק"ה מ"ש בזה):
 [ג] ואפילו אין בו חמץ בעין. עיבה"ט סיתמ"ז
 סקט"ג בשם הא"ז דמלה כפולה אין להשהותה
 בפסח ואם נמלאת אחת"פ כפולה שטבר עליו
 הפסח ישליך את הכפל לים וגם ישליך לים את
 הנחת הצלוע שיש בשאר המלה מן הכפל בערך
 פרוטה ושאר המלה ימכור לעכו"ם אבל אם
 היה ס' במלה נגד הכפל א"ל להשליך רק הכפל
 לים והשאר מותר אף באכילה וכן הדין בחטה
 הנמלאת במלה אפויה אבל מלה שיש בה
 נפוחה אסורה לעולם כולה בהנאה ע"כ. אך
 בח"י סיתס"א סקי"ח כתב שם דאין להחמיר
 כולי האי הן בכפולה והן בנפוחה כיון שדין
 כפולה נפוחה לא הוזכר בש"ס ואינו אלא חומרא
 בעלמא ורק משום ספק בעלמא (אסרוהו) כיון
 דחמץ שטבר עליו הפסח אינו אסור אלא
 מדרבנן לכן יש להקל עכ"פ בעלמא אחת"פ
 משום דהוי כספק חמץ שטבר עליו הפסח דיש
 להקל בו משום דהוי כספק דרבנן ע"כ וכן
 פסק בש"ע הרב הרש"ז סוסי"א דלאחר
 פסח אין להחמיר במלה הכפולה ונפוחה והנה

מודברי

תמ"ז סקט"ג * והנה צמ"א שם סקמ"ו פסק
 דחמץ נוקשה מותר לאחיה"פ אף באכילה (ובספר
 שד"ח הביא בשם עוד אחד גדול שכתב כן) אך
 רוז האחרונים פסקו בזה כדעת הח"י הג"ל
 דחמץ נוקשה אין מותר לאחיה"פ רק בהנאה
 אבל לא באכילה (דלא כדעת הרב מוג"א הג"ל)
 הלא המה. הרב הרש"ז הג"ל והרב מקור חיים
 סוסי"א ו"ז והרב שם אריה בחאו"ח סי' ט' (סוף
 דה"מ אמנם לפמ"ש) וכן משמע בחיי"א כלל
 קכ"ג סוף אות א' וכן הביא בשד"ח מערכת
 חומ"ל סי' ח' אות כ"ז בשם הא"ר והפר"ח והרב
 בית שלמה דפסקו ג"כ דאסור באכילה לאחיה"פ
 רק בהנאה מותר וכתב שם בשד"ח שכן משמע
 גם דעת הרב תפארת יוסף ועיין בדבריו לקמן
 סיקי"ז סקול"ו מתחלת ענף ג' עד ענף י"א
 סיתבאר שם בס"ד כמה פרטים באיזה אופן
 מקרי חמץ נוקשה: ובדבר עיסה שגילוש במ"פ
 עם מים כגון לעקיד או פארפיל וכיוצא בהם
 שטעה"פ עיין פמ"ג בפתחתו הכוללת להלכות
 פסח בחלק שני פרק ב' אות ו"א שכתב דעיסה
 שגילוש במ"פ עם מים הוי נוקשה לענין אם
 עבר עליו הפסח (ועיין עוד בפמ"ג א"א סיתמ"ג
 סק"ב וסוס"ק ה' ובשע"ת סיתמ"ד סק"ד) וכן
 הוא בתשובת פ"י הו"ד בשע"ת ריש סיתמ"ב
 דמ"פ עם מים הוי נוקשה ומסיים שם דאין
 איסור בשהייתו בפסח אלא מדרבנן. וכן הביא
 בשד"ח מערכת ואות הג"ל ובהגהות הגאון
 מהרש"ס מברעזאן סיתמ"ז אות נ"ד בשם
 תשובת הריב"ש סימן ג' שנופדש בדבריו
 דעיסה שגילוש במ"פ פירות עם מים שטבר
 עליו הפסח מותר כדין שאר נוקשה שטבר עליו
 הפסח וכן הביא שם בשם תפארת ישראל בסדר
 מועד בדיני חמץ ונוקשה וכתב בשד"ח שם
 שהגאון ה"ר ילחק אלחנן מקאוונט צעל עין
 ילחק השיב לו שכן הוא עיקר לדינא וכתב לו
 שמוחר לערבו לאחיה"פ ברוז היתר אפילו
 לכתחלה (כמו חלת חו"ל) ואז מותר אפילו
 באכילה עכ"ל תשובת הגאון מקאוונט הג"ל
 בקלרה וגם הרב שד"ח הסכים לזה (ורק דבעינן
 שיהא עכ"פ באופן שידוע שהקמח שגילוש העיסה
 מומנו לא היו מוחטים לתותים) וכתב שם שגם
 דעת הרב בית שלמה נוטה בזה להתירו אחת"פ
 ושכ"כ גם בתשובת פינות הבית דבלעקיד שטבר

הכרע לאסור לכן צדיעצד שעצר עליו הפסח אפשר לסמוך להתיר בהנאה ובהפסח יש להתיר גם באכילה עכ"ד השד"ח).
 (ב) ועיי"ש ע"ש הרב הרש"י הג"ל בסוסע"י ז' הג"ל דאם הוא באופן שאין בו הפסח אף בשנאסור אותו גם בהנאה אז עוב להחמיר אם שהה אותו עד לאחש"פ שלא להתירו אחר הפסח אף בהנאה כ"א ע"י פדיון דמי החמץ שישליכו לנהר או שימכרו לגוי חוץ מרמי טעם החמץ שבו והטעם לכ"ז הוא כי במקום שאפשר בלא הפסד טוב לחוש לדברי האומרים שכל תערובות שיש בו אפילו רק טעם חמץ לבד מ"מ אמרינן בו דכשם שאסור לאוכלו מן התורה בתוך הפסח כך הוא חייב לבערו מן התורה וא"כ ממילא אם עשה"פ ולא ביערו ה"ה אסור בהנאה דכיון שעצר על איסור תורה בשהייתו בפסח קנסוהו חכמים שלא ליהנות מומו גם אחש"פ עכתו"ד הרב הרש"י הג"ל בתוספת ביאור ובשינוי לשון קל"ט. ג) ועיי"ש עוד בח"י הג"ל אות הג"ל שנתן כלל בזה וכתב דכן הדין בכל הני שמוטרינן מן התורה בשהייה בפסח ואין בהם איסור שהייה בפסח רק מדרבנן אז חש"פ"י שאם נמלאו בתוה"פ לריכין ביעור מ"מ צדיעצד אם עבר ושהה אותם עד לאחש"פ מותרין עכתו"ד הח"י הג"ל. ד) ועיי"ן בשד"ח מערכת חומ"ל סי' ח' אות י"א סק"ה שהבין בדברי הח"י (במ"ש דכל הני שמוטרינן מן התורה להשהותן ורק מדרבנן אסור להשהותן אז עס עבר ושהה מותרין לאחש"פ כוונתו בזה הוא) שמוטרינן רק בהנאה לאחש"פ אבל באכילה יש להחמיר לדעת הח"י (וראיתו של השד"ח הוא מדברי הח"י סיתמ"ז סק"ג עיי"ש) אך מד' מוג"א סיתמ"ז סקמ"ז משמע דמותר אף באכילה. ה) ורק שכתב שם בזה חילוק אחר והיינו דדוקא בחמץ נוקשה (שהוא מלד עלמו דרבנן וכל כיו"ב איסור דרבנן) שמלד עלמו א"ל ביעור מה"ת בזה אמרינן דמותר אחש"פ אבל חמץ כזה שמלד עלמו לריך ביעור מן התורה אלא שביערו באופן דרק מה"ת נקרא זה ביעור יפה כגון (שהפקידו אלל עכו"ם והעכו"ם קיבל עליו האחריות דמה"ת מהני ומדרבנן לא מהני לדעת הר"ן או) שביטל חמצו ולא ביערו דמה"ת די בביטול והוי כאלו ביערו אלא שמדרבנן לא מהני בכה"ג לכן חש"פ

מדברי הח"י הג"ל משמע ג"כ דלכתחלה עכ"פ אין להשהותם בפסח וכ"כ בש"ע הר"ה הרש"י הג"ל סיתמ"א סעי' כ"א דכשם שיר מקום הכפל אם מקום מגעו מומלה כפולה בתוה"פ או בער"פ משעה ששית ולמעלה עוב להחמיר ולשורפם אם אפשר לו חש"פ"י שא"ז חמץ ברור אלא חשש צעלמא ע"כ. ועיי"ן בדברינו לעיל סיק"י סקע"ו:
 [ד] אין בו חמץ צעין רק הטעם נוחמץ וכו' אסור להשהותו בפסח. א) עיי"ן ח"י סיתמ"ז סק"א וצ"ע הרב הרש"י שם סעי' ז' דאם לא נשאר בתוך התערובות ממושו של החמץ רק הטעם בלבד כגון תבשיל שנתבשל בכלי אחד עס חמץ ביחד וקיבל טעם חמץ ואח"כ הסיר את גוף החמץ משה ולא נשאר בתבשיל רק הטעם מהחמץ אז חש"פ"י שהתבשיל אסור באכילה מה"ת מ"מ לענין שהייה בפסח אין בו איסור להשהותו מן התורה (דלא כע"ש וא"ז שכתבו דגם על טעם חמץ עוברין צ"י מן התורה) והטעם בזה שאין עוברין עליו צ"י מן התורה משום שהרי כל איסור שהיית החמץ בפסח הוא משום שנאמר לא יראה לך אכל טעם חמץ זה המוצלע בתבשיל אינו נראה ואינו מלוי בעולם אלא מוצלע בתבשיל ולכן א"ל לבערו מן התורה ורק מדרבנן אסור לקיימו בפסח משום גזירה שמה ישכח ויאכלנו ואם שכח ולא ביערו בער"פ ונזכר בתוה"פ לריך לבערו מן העולם לגמרי אבל אם כבר עבר עליו הפסח ולא ביערו הרי הוא מותר בהנאה דכיון שלא עבר על איסור של תורה בזה שהשהה אותו עד לאחש"פ לכן לא קנסוהו חכמים לאסרו בהנאה ואף באכילה יש להתיר אם הוא צענין שיש הפסח אפילו בשנאסור אותו רק באכילה עכתו"ד הח"י והרב הרש"י הג"ל ועיי"ן מקור חיים סיתמ"ז סק"א שהסכים ג"כ לזה וכן הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן סיתמ"ז אות ה' בשם הפ"י דס"ל כדעת הח"י הג"ל דטעם כעיקר אין בו משום צ"י ועיי"ן בשד"ח מערכת חומ"ל סי' ה' אות ל"א דהמחש"ש העתיק ג"כ דברי הח"י הג"ל וכן הרב רמ"ן והרב מנחת כהן לירפו דעת הח"י לסניף להיתר (והרב שד"ח כתב שם דהגם דהח"ס החמיר גם בטעם ולא ממושו שעוברין עליו בשהייה וכתב שכ"ה גם דעת הלבו"ש והפ"ח והחמוד משה מ"מ כיון דדבר זה במחלוקת הוא שנוי ואין

שְׁאִינָה חֲמוּלָה (כְּגוֹן קַטְמִיּוֹת וּכְיוֹלָא) אֵלֶּה
 שֶׁהַעֲמִיד אֶת הַתְּבוּאָה בְּשֹׁמְרֵי שָׂכָר וְכֵן כָּל דְּבַר
 הַמַּחֲמֵץ כְּגוֹן חֻוּנָּךְ שֶׁנִּתְחַמֵּץ בְּשֹׁמְרֵי שָׂכָר אֲעַפִּי
 שֵׁשׁ בַּתִּיךְ הִי"ש אוֹ הַגְּבִינָה אוֹ הַחֻוּמָּץ
 ס' כִּגְדֵי הַחֻמָּץ הַמַּעֲמִידוֹ אוֹ הַמַּחֲמִילוֹ אֲעַפִּי"כ
 חִיִּיב לִבְעֵרֶם בְּעֵרֶפֶּי מוֹד"ס וְאִם עֵעֶה"פ וְלֹא
 בִּיעֵרֶם אֲסוּרִין אֲפִילוֹ בַּהֲנָאָה לְפִי שָׂכָל דְּבַר
 הַמַּעֲמִיד אוֹ הַמַּחֲמֵץ אֲפִילוֹ בְּאַלְפָּה לֹא בְּטִיל
 וְלֹא עוֹד אֵלֶּה שֶׁכִּדִּי הַמַּעֲמִיד הִ"ה חָשִׁיב כִּאִילוֹ
 הוּא בְּעֵין מוֹמֵשׁ ע"כ. (וְעִיֵּין בְּט"ז שֶׁסֶּק"ד
 דִּאֲפִילוֹ רַק בְּסַפֵּק אִם הַמַּחֲמִילוֹ מִי דְּבַשׁ
 בְּשֹׁמְרֵי שָׂכָר ג"כ יֵשׁ לַהֲחַמִּיר בּוֹ מִשּׁוּם דִּהוּי
 סִדְרָאוֹר וְלַחֲמוּרָא וְאֵין לְשִׁהוּתוֹ אֲפִילוֹ בְּיו"ט
 הָאַחֲרוֹן וְכֵן אִם בָּשְׁלוּ הַדְּבַשׁ בִּיּוֹרוֹת שֶׁמִּבְּשָׁלִין
 בּוֹ י"ש חֻמָּץ דִּהוּי דְּבַר חֲרִיף ע"כ.) (ז) וְעִיֵּי"ש
 עוֹד בְּש"ע הֵרֵב הֶרֶשׁ"ז הַנִּלְדָּה אֲפִילוֹ אִם
 רוֹלָה לְפָדוֹת אֶת הַדְּבַר הַמַּעֲמִיד אוֹ הַמַּחֲמֵץ
 דִּהוּי שְׂרוּלָה לְהַשְׁלִיךְ דְּמֵי הַשְּׂמִירִים לִים
 הַמֶּלֶח ג"כ אֵין מוּעִיל (שִׁיחָא מוֹתֵר לַהֲשִׁיחָה
 עִי"ז) לְפִי שֶׁאֵין פְּדִיּוֹן מוּעִיל אֵלֶּה לְהַתִּיר
 אֲסוּה"ג שֶׁנִּתְעַרְבוּ וְאֵין עוֹמְדִין בְּעֵין אֵבֶל
 דְּבַר הַמַּעֲמִיד אוֹ הַמַּחֲמֵץ כִּיּוֹן שֶׁהֵם חֲשִׁיבִים
 כִּאִילוֹ עוֹמְדִים בְּעֵינֵם מִפְּנֵי שֶׁפְּעוּלָתָם נִיכְרַת
 בְּגוֹף הַתְּעַרְבוּת אֲשֶׁר הוּעַמַּד אוֹ הוּחַמָּץ מֵהֶם
 לְכֵן אֵין פְּדִיּוֹן מוּעִיל לָהֶם. (וְכֵן הִבִּיאַ בְּא"ח
 הַחֹדֶשׁ סִתְמו"ז אוֹת כ"ג בְּשֶׁס בֵּית מֵאִיר לַעֲנִין
 אִם הַחֻמָּץ עִיסָה בְּשֹׁמְרִים שְׁעֵה"פ וְכֵתֵב
 דִּאֵין מוּעִיל הַשְׁלַכָּה הַנֶּאֱתָה הָאִיסוּר לִים הַמֶּלֶח
 מִשּׁוּם דִּהוּי כְּתַעְרֻבוֹת חַד בְּחַד דִּאֵין מוּעִיל
 בּוֹ הַשְׁלַכָּה הַנֶּאֱתָה הָאִיסוּר לִים הַמֶּלֶח זוֹלָת
 לְדַעַת הַט"ז סִתְמו"ז סְקִי"ח וְאֵין לֹא קִי"ל
 כֵּן עֲכָתוֹד הַבֵּית מֵאִיר הַנִּלְדָּה) אֵךְ בְּמִקּוֹם
 הַפ"מ יֵשׁ לְסוּמֹךְ עַל הָאֲוִמְרִים דְּפִדִּיּוֹן מוּעִיל
 גַּם לְדְבַר הַמַּעֲמִיד וְהַמַּחֲמֵץ וְכֵן יִכּוֹל בְּמִקּוֹם
 הַפ"מ לְמַכּוֹר לְכַרִּי אֶת הַתְּעַרְבוּת חוץ מִדְּמֵי
 אִיסוּר שֶׁבּוֹ אִם הוּא בְּחוּפֵן שֶׁאֵין לְחוּשׁ שְׂמֵא
 יַחֲזִיר הַנִּכְרִי וְיִמְכְּרֵנוּ לִישְׂרָאֵל ע"כ.ג) וְעִיֵּישׁ"ע
 דֹּאֵם הַעֲמִידוֹ מִי דְּבַשׁ בְּשֹׁמְרֵי שָׂכָר וְבְּשֹׁמְרֵי
 מִי דְּבַשׁ הַלֹּזֶה הַעֲמִידוֹ אֲח"כ מִי דְּבַשׁ שְׁנִי
 וְבְּשֹׁמְרֵי מִי דְּבַשׁ הַשְּׁנִי הַעֲמִידוֹ מִי דְּבַשׁ שְׁלִישִׁי
 וְכֵן לְעוֹלָם יֵשׁ בּוֹה פְּלוּגָתָא דְּלִי"א חִיִּיב לִבְעֵר
 אֲפִי מִי דְּבַשׁ הָאַחֲרוֹן וְאִם לֹא בִיעֲרוּ עַד לֹאֲחֵה"פ
 הִ"ה אֲסוּר בַּהֲנָאָה וְלִי"א יֵשׁ לְהַתִּיר מוֹד"כ הַרְבֵּיעִי

שֶׁהַעֲמִיד

אֲעַפִּי שֶׁמֶן הַתּוֹרָה לֹא עֲבַר עַל ב"י כִּיּוֹן
 שֶׁכֶּבֶר בִּיעָלוּ מו"מ כִּיּוֹן דַּחְכְּמִים תִּקְנוּ שֶׁזֶה לֹא
 מִקְרִי בִיעוֹר א"כ הוּא כִּאִילוֹ עֲבַר אֲדֹאֲרִייתָא
 וְאֲסוּר אַחֵה"פ ע"כ. וְעִיֵּין בְּשַׁד"ח מַעֲרַכַת
 חוֹמ"ל ס' ח' אוֹת י"א סְק"ה בְּשֶׁס הַפְּר"ח
 שֶׁנִּתְּבַּז בּוֹה עוֹד חִילּוּקִים.ו) וְעִיֵּין בְּקו"א דְּבִי רַב
 סִיתְמו"ז סְק"ט שֶׁנִּתְּבַז דְּדוּקָא בְּדְבַר שֶׁלֹּא
 הִלְרִיכוּהוּ לִבְעֵר אֵלֶּה מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ תִּקְלָה דִּהוּי
 כְּדִי שֶׁלֹּא יִבָּא לְאוֹכְלוֹ בְּפִסְחָא כְּגוֹן חֻמָּץ נִוְקָשָׁה
 בְּעֵין אוֹ מִשְׁהוּ חֻמָּץ גְּמוּר שֶׁנִּתְעַרְבַּז תּוֹה"פ
 וּכְיוֹלָא בְּאֵלוֹ בַּהֲא אֲמִרִין דְּכִיּוֹן דִּלֹּא עֲבַר
 אֲדֹאֲרִייתָא אִם הִשְׁהָה אוֹתָן לְכֵן מוֹתֵר אַחֵה"פ
 אֵבֶל דְּבַר שֶׁהִלְרִיכוּהוּ לִבְעֵר בְּשׁוּם מוֹלֵת בִּיעוֹר
 עֲלָמוֹ כְּגוֹן פְּחוֹת מְכֻזֵּת חֻמָּץ שֵׁשׁ בּוֹ מִשּׁוּם גְּזִירָה
 מִשּׁוּם כֻּזֵּת שֶׁלֹּא וְכֵן דְּבַר הַמַּעֲמִיד שֶׁנִּתְעַרְבַּז בְּשִׁי'
 אֲעַפִּי שֶׁלְרֹב הַפּוֹסְקִים הוּא בְּטֵל מֵה"ת מו"מ
 כִּיּוֹן שֶׁמִּדְּרַבָּנָא חִיבָּה בְּטֵל א"כ הִרִי עֲבַר עַל ב"י
 וּב"י מִדְּרַבָּנָא אִם הִשְׁהָה אוֹתָן לְפִיכָךְ גַּם לֹאֲחֵה"פ
 הוּא אֲסוּר בַּהֲנָאָה עֲכָתוֹד בְּקִלְרָה. ז) וְע"ע
 בְּפ"מ ג' מו"ז סִיתְמו"ז סְק"ד (בְּמָה שֶׁמַּחֲלֵק שֶׁס
 לְדַעַת הַרְמַז"ן וְהַר"ן בֵּין חֻמָּץ נִוְקָשָׁה דֹּא"א לִבָּא
 בְּשׁוּם עֲנִין לְאִיסוּר ב"י וְלָכֵן מוֹתֵר אַחֵה"פ אִם
 הִשְׁהָה אוֹתוֹ לְבֵין שֶׁאֵר חֻמָּץ דְּרַבָּנָא שֶׁאֲפָשַׁר לִבָּא
 לְדִי אִיסוּר ב"י וְלָכֵן אֲסוּר) וְעִיֵּין עוֹד בְּח"י
 סִיתְמו"ח סְק"ז וּבְש"ע הֵרֵב הֶרֶשׁ"ז סִיתְמו"מ
 סוֹסַע"י א' וּבְשַׁע"ת סִיתְמו"ח אוֹת ח' מו"ש שֶׁס
 בְּשֶׁס כֶּתֶר כְּהוֹנָה אוֹת ח' וּבְמוֹג"א סִיתְמו"ח
 סְק"א מֵה שֶׁדְּבָרוֹ בְּעֵינֵינוּ זֶה. ה) וְעִיֵּישׁ"ע בְּשַׁד"ח
 מַעֲרַכַת חוֹמ"ל ס' ח' אוֹת יו"ד שֶׁלִּיֵּין לְעִיֵּין עוֹד
 לְכַמָּה מִקּוֹמוֹת הַמִּדְּבָרִים מַעֲנִין זֶה וּבְס' הַנִּלְדָּה
 אוֹת י"א כִּהֵב שֶׁאֵין לָנוּ לוֹמַר כָּלל בּוֹה דְּכָל דְּבַר
 שֶׁאִיסוּר שֶׁהִיטָּהוּ חִיבָּה אֵלֶּה מִדְּרַבָּנָא שִׁיחָא מוֹתֵר
 אַחֵה"פ אִם הִשְׁהָה אוֹתוֹ וְלִרְיָךְ לְהַתִּישֵׁב בּוֹה
 וְלַחֲפֵשׁ בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים בְּעֵינֵינוּ כִּאִילוֹ ע"כ.
 וְעִיֵּין בְּדְבָרֵינוּ לְקַמֵּן סִיקו"ז סְק"ג עֵנָף א' וְעֵנָף
 ז' ח' ע' י' מו"ש לַעֲנִין שֶׁהִיטָּה תְּעַרְבוּת מִשְׁהוּ
 בְּפִסְחָא לְכַתְּלָהּ הֵן בְּנִתְעַרְבַּז הַמִּשְׁהוּ בְּתוֹךְ
 הַתְּעַרְבוּת בִּימֵים רַאשׁוֹנִים אוֹ אֲמֻלְעִיִּים שֶׁל פִּסְחָא
 וְהֵן בְּנִתְעַרְבַּז בִּימֵים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל פִּסְחָא: [ה] רַק
 הַטֵּעַס מַחֲמֵץ וְכו' אֲסוּר לְהַשְׁתּוֹ בְּפִסְחָא. א) עִיֵּין
 ש"ע הֵרֵב הֶרֶשׁ"ז סִיתְמו"ז סְק"י יו"ד י"א י"ב
 דְּבַר הַמַּעֲמִיד כְּגוֹן גְּבִינָה שֶׁהַעֲמִיד אוֹתָהּ בְּשָׂכָר
 אוֹ בְּחֻמָּץ שֶׁל שָׂכָר וְכֵן י"ש הַנְּעִשָׂה מִתְּבוּאָה

כוסיתמ"ז דשמרי שער שעעה"פ והחמין זה עיסה מהני ג"כ הולכת הנאה לים המלח ע"כ ועיין בא"ח החדש סיתמ"ז אות נ"ג שכן כתב ג"כ בספר מגן האלק ובתשובת השיב משה והרב השיב משה כתב דאפילו בלא השלכת הנאה לים המלח ג"כ יש לדד ולתתיר משום דדבר המעמיד לא עדיף מדבר שהוא נו"ט ממש ואפיה"כ הוא בטל ברוצ' לאחיה"פ אם נתערב בשוגג (כמבואר במג"א סיתמ"ז סקמ"ד וכעין סברא זו מוזכר ג"כ בח"י סיתמ"ב סקט"ז ועיי"ע בא"ח הג"ל סיתמ"ב אות י"ב שגם בתשובת שער יהודא הביא שם בשמרי שער שעעה"פ וחמין זהן עיסה וגם נמכר מהם לרבים ואפו מהם פת לכבוד שבת קודש והעלה ג"כ דמותרין העיסות וכתב שם שלחומר"א בעלמא יליך הנאת השמרי שער לים המלח. (ו) ועיי"ע בא"ח הג"ל סיתמ"ז אות נ"ג בשם תשובת ח"ס בעברין אחד שמכר שמרים שעעה"פ והקונה לא ידע מזה ועשה ממנו יי"ש ואם נאסור יי"ש יהא ההפסד על הקונה (כיון דהמוכר ה"ל להחזיר דמי השמרים ולא דמי היי"ש) והעלה שם כיון דהקונה לא חטא בזה לכן יש להקל באיסורי הנאה ולומר דלבעל החמין קנסו ולא לאחריו ומהתיין לאסור באכילה כמו שהדין בכל דבר שנעבד בו עבירה שאסור באכילה ולא בהנאה ע"כ ועיין בשד"ח מערכת חומ"ל סי' ח' אות כ"ה שהאריך בענינים אלו. (ז) ועיין בא"ח החדש סיתמ"ז אות ל"ה בשם תשובת רמ"ן במעשה ששפכו על ארבעה עשר טע"פ וויינקשל ג' טע"פ ומחלה יי"ש (חמין) ונשרו הוויינקשל בתוך היי"ש שני פעות ואחר כך לקחו הוויינקשל ונתנו אותם לחציות עם מים ודבש ועמדו שם שנה ונעשה עי"ז ווייניק ואח"כ לקחו הוויינקשל מהווייניק ונתנו אותם בחציות שיש בהם מעד ערך ל"ד טע"פ ומקודם נתייבשו הוויינקשל ולא נתנו אותם לתוך המעד כ"א לזכך אותו שיהא לו מראה וכהן שם להתיר המעד אחה"פ וגם הוויינקשל מותרים לאוכלם אחה"פ כיון שנתייבשו ומ"מ יהנו לעבד"ם מקודם במסל"ה לידע אם יש בהם טעם יי"ש דבאיסור דרבנן מהני עבד"ם מסל"ה ע"כ: [ו] הטעו"כו אסור להשהותו. עיין בס"ק שלפנ"ז דדבר המעמיד

שהועמד בשמרי מי דבש השלישי אפילו בשתיה ובלא פדיון לפי שכבר כלה כח שמרי השכר בג' מי דבש הראשונים ויש לסמוך על המתירים אם הוא צענין שיש הפ"מ אם נאסור אותו בשתיה (ועיין בשע"ת סיתמ"ב סקי"א מ"ש בזה בשם הפמ"א והשבו"י ועיי"ע בשע"ת סיתמ"ח סקי"א ובשד"ח מערכת חומ"ל סי' ח' אות כ"ו ובא"ח החדש סיתמ"ב אות י"ג). (ד) ועיי"ע בשע"ת הג"ל דכ"ז מיירי כשהמי דבש הראשון או השני הועמד בשמרי שער בלבד אבל אם לא היה די להעמידו בשמרי שער בלבד ועירבו בו גם מעמיד אחר שאינו של חמין ובהלטרפותם יחד הועמד אז מותר הדבש גם בשתיה אם יש בו ס' נגד שמרי השכר משום דכיון דהאיסור וההיתר הם גורמים להעמידו הרי זה מותר אם אין כח באיסור לבדו להעמידו עכתו"ד הרש"י הג"ל. ודבריו לקוחים מדברי מוג"א סיתמ"ב בק"ט וח"י שם סקט"ז ועיי"ע במג"א סיתמ"ה סק"ה ובהגהות הג' מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ב אות י"ד מ"ש בזה). (ה) ועיי"ע בח"י ס"ק הג"ל דגם שאור שמחמילין בו עיסה ועבר עליו הפסח ג"כ לא בטיל כשאר דבר המעמיד והמחמץ ע"כ (וכן הוא במג"א כוסיתמ"ז לענין שמרי שער שעעה"פ וחמין זהם עיסה וכתב שם דאסור כל העיסה) ומ"מ חיים שם בח"י סוסקט"ז הג"ל דבמקום הפ"מ יש להתיר בכל מופמיד או מלתא דעבד לטעמא שעבר עליהם הפסח והעמיד בהם איזה היתר ע"י השלכת הנאת האיסור לים המלח וכן פסק בהדיא בש"ע הרב הרש"י סיתמ"ז כעיי"ס"ב דעיסה שנתחמלה בשמרים שעעה"פ וכן אם העמיד גבינות בחמין של שער שעעה"פ או שהעמיד מי דבש בשמרי שער שעעה"פ וכן כל כיוולא בזה יש להתיר במקום הפ"מ ע"י הולכת הנאה לים המלח או שימכרנו לגוי ולא יקבל ממנו דמי דבר המעמיד ע"כ וכעיי"ז כתב ג"כ בספר יהושע צפסקיס וכתבים סקי"ג באחד שמכר בית שאור שלו כדינו ושכח מעט שאור שהיה שם למכור ואחר הפסח אפו פת מן השאור הלזה וכתב שם להתיר ע"י הולכת הנאה לים המלח הו"ד בספר א"ח החדש סי' תמ"ב אות י"ב (וכתב שם שבתשובת יד יוסף ג"כ מוסקגהו להתיר) וכן הוא במקור חיים

מד' הע"ז שס דשאר תרי דרצנן כגון נוקשה (שאין
 צו איסור אלל מדרצנן) שנתערב בפחות מס'
 בשמיני של פסח (שהוא ג"כ אינו אלל מדרצנן)
 או שנתערב מצ"מ ברוב בלח או ציבש (דאז שיב
 אין צו איסור אלל מדרצנן) ונתערב בח' של פסח
 שהיא ג"כ אינו אלל דרצנן אע"ג דהוי תרי דרצנן
 מ"מ איסור להשהותו בשמיני של פסח. אך מדברי
 הלבוש משמע (דלאו דוקא רק איסור תערובות
 משהו שרי להשהותו בשמיני של פסח אלל) דגם
 שאר איסור דרצנן מותר להשהותו ציוס שמיני
 של פסח כיון דהוי תרי דרצנן ע"כ וכן העלה
 שס בפמ"ג א"א שס סקי"ד דאס נתערב נוקשה
 בשמיני של פסח בפחות מס' מותר להשהותו
 (ד) ועיי"ש ע בפמ"ג הנ"ל דסובין ומורסן הוי
 נוקשה ואס נתערבו בתבשיל בפחות מס'
 בשמיני של פסח מותר להשהותו ונגד מעט
 הקמח הדבוק בהן יש ס' ע"כ. ה) ועיי"ש ע
 בפמ"ג מ"ז סקי"א דכ"ז דוקא בשמיני של פסח
 אבל בשאר ימים של פסח איסור להשהות אף
 חמץ כזה שיש צו תרי דרצנן כגון נוטל"פ
 ומושהו או שאר תרי דרצנן ואין ללמוד משמיני
 של פסח ע"כ. ו) ועיי"ש ע במ"ז הנ"ל דכללל
 הוא דכל שמותר להשהותו כש"כ דמוותר למוכרו
 וליהנות ממנו אבל יש דברים שאסור להשהותו
 ומותר למוכרו (כדמשמע בש"ע סיתס"ז סעי'
 יו"ד) ע"כ. ז) ועיי"ש ע בפמ"ג א"א שס סקל"ג
 (בסוף דה"מ עיין ת"ח) דללי שאלל האש שנאסר
 מחמץ בשמיני של פסח כדי נטילה או בשר שנאסר
 מחמץ במליחה כד"ק בשמיני של פסח אז אע"ג
 דלחומרל בעינן שיהא ג"כ ס' נגד החמץ מ"מ
 כיון דמה דבעינן לטול ממנו כדי נטילה בללי
 או קליפה במליחה אפילו ציבש ס' הוא מדינא
 כיון דהחמץ כחוש הוא בטבעו ומה דמשערין
 בם אינו אלל לחומרל לכן איסור להשהות
 את הנטילה בשמיני של פסח אפילו ציבש שס
 ס' נגד החמץ (ויכפה עליו כלי על הנטילה
 או על הכדי קליפה עד מוליו"ט כמבואר בת"י
 סיתס"ז סק"ג דכ"ה הסכמת רוב האחרונים)
 אבל שאר ההיתר לאחר שהוסר ממנו הכדי
 נטילה או הקליפה מותר להשהותו אפילו באין
 שס ס' כנגד החמץ ע"כ. ח) ועיי"ש ע במ"ז
 דקי"א הנ"ל בדין אס עבר הפסח על הנטילה
 אס לאוסרו משום חמץ שעשה"פ ועיין בדברינו
 לעיל

אפילו באלף לא בטיל. א) ועיין בא"ח החדש
 סיתס"ב אות י"ב בשם עולת שמואל בחמאה
 התוכה שנותנים בתוכה קמח או סולת בעורה
 דותח והחמאה קולטת טעם קמח ועי"ז מתקיים
 ימים רבים ואח"כ מסנין החמאה והחמאה
 נשאר נקי מכל קמח ושכח למוכרו עם החמץ
 ובתב דזה לא מקרי דבר המעמיד דהא ההיתוך
 אפשר בלא קמח והקמח שנותנים בתוכה הוא
 רק שלא תסריח וגם הקמח לא נלחם ולא
 נתחמץ והחמאה היא מ"פ ולכן ילא הדבר
 להיתר בעני בהפ"מ ע"כ. ב) ועיין בשד"ח
 מערכת חומ"ל סימן ח' אות כ"ה (דה"מ)
 ואס העיסה היא מקאקריזים) שהציא בשם
 שו"מ דעיסה שהיא מקעניות או מרעטסקי
 שהעמידוהו בשו"מ חמץ שעשה"פ והסכים שס
 להרצ השואל שהתיר אס יש עכ"פ ס' נגד
 השמרים משום דדבר שאינו מחמשת מיני דגן
 לאו צר חימוץ הוא וכיון שגוף העיסה אינו
 ראוי לבא לידי חמץ לכן לא מיקרי חמץ. והרצ
 השואל כתב שס שכן מלא בפר"ח יו"ד סימן
 ל"ח סק"ז ובפמ"ג בהקדמתו להלכות פסח
 ח"ב פרק א' אות י"ז ע"כ. ג) ועיי"ש פמ"ג א"א
 היתס"ג סוסק"ב דבקטניות שנלחתו והחמילו
 מותר להשהותן ע"כ. ד) ועיי"ש סיתס"ג
 סוסק"ד דקמח קלוי שנתנו בתבשיל מותר
 להשהותו וליהנות ממנו ע"כ: [ז] כגון שהשירו
 את החמץ מ"מ איסור להשהותו. א) עיי"ש ע
 סיתס"ז סעי' יו"ד ובט"ז שס סקי"א ובש"מ
 הרצ הרש"ז שס סעי' כ"ח דמשהו חמץ שנתערב
 בתוך התבשיל ציוס ח' של פסח מותר להשהותו
 (וכן אס נתערב בתבשיל ציוס ח' של פסח חמץ
 כזה שהוא נוטל"פ בתבשיל אז אפילו אס אין
 שס ס' נגדו ג"כ מותר להשהותו בפסח) והטעם
 בזה דכיון דיוס ח' של פסח אינו אלל מדרצנן
 לכן לא החמירו צו כ"כ לאסור להשהות צו
 תערובות חמץ משהו אבל החמץ משהו עלמו
 איסור להשהותו אפילו ציוס ח' ע"כ. ב) ועיין
 בדברינו לקמן סקי"ז סק"ג ענף ז' דאפילו אס
 נעשה התערובות משהו ציוס ז' של פסח ג"כ
 מותר להשהותו עד אחה"פ עיי"ש הטעם
 (ועיי"ש ע בענף ב' וא"ו ח' מ"ש שס עוד פרטים
 בענין שהיית משהו בפסח). ג) ועיין פמ"ג מ"ז
 בסיתס"ז הנ"ל סקי"א שכתב דלכאורה מוכח

שהסירו את החמץ [ח] מ"מ ומ' אסור להשהותו בפסח אבל דבר שלא היה בו חמץ מעדני שמואל

השמרים לרשות ישראל ואסרו הכ"ד דשם את השמרים בהנאה וכתב הוא ע"ז דאם נאמר דהשמרים אינם רק תערובות חמץ היו ראוי להיות מותר מטעם דתערובות בשמיני לא קנים ר"ש לאחיה"פ וכדברי הפמ"ג ח"א הנ"ל עכ"ד. ה) ועיין בהגהות הג' מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ח אות ד' שהביא בשם תשובת רדב"ז במי שהחזיק רחיים והיה לו חטים והגכרים המשרתים שלו רחלו ביו"ט אחרון את החטים סיהיו מוכנים צמוליו"ט לטחינה והשיב להתיר לאחיה"פ מכמה טעמים חדא שהחטים היו יבשים צמוליו"ט בלא ביקוע ועוד דהיו רק חמץ דרבנן ובזמן דרבנן (פירוש דיו"ט אחרון אינו אלא מדרבנן) ועוד דכל הטעם שאסרו ליהנות מחמץ שעבר עליו הפסח הוא רק משום קנס אבל הכא אנוס הוא וגם לא עבר בצ"י דהא ביו"ט ח"א לבטל ועוד כיון דחמץ לאחיה"פ הוא רק משום קנסא ולכן דמי לתרומת חו"ל דמותר לכתחלה לבטל ברוב ולכן פסק שם לבטל את החטים לאחיה"פ ברוב היתר ואז יהא מותר למוכרם גם לישראל וכתב שם הגאון מהרש"ם הנ"ל דדוקא בצירוף כל הטעמים כתב הרדב"ז להקל ע"כ ועמג"א סיתמ"ז סקמ"ד: [ט] אסור להשהותו בפסח. ח) עפמ"ג ח"א סיתס"ז סקי"ד (דה"מ ולדינא) דנראה כעין מסתפק בחטים שנתרככו ולא נתבקעו ונפלו לתבשיל בשמיני של פסח ואין שם ס' חס' יש להם דין נוקשה שנתערב בשמיני בפחות מס' דמותר להשהותו (כמבואר בדברינו לעיל סעי' זה סק"ז סוף עקף ג'). ב) ועייש"ע דאם נתערב חמץ בשמיני של פסח בפחות מס' מותר למוכרו לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו (כיון דלהרצ המחבר בסיתס"ז סעי' יו"ד מותר למוכרו בפסח גופא חוץ מדמי איסור שבו וגם לדדין מחמירין כמבואר שם ברמ"א מ"מ בשמיני של פסח) הואיל דהוי תרי דרבנן (היינו מכירה חוץ מדמי איסור הוא רק מדרבנן ושמיני של פסח ג"כ אינו אלא מדרבנן לכן) יש להקל ע"כ. ג) ועפמ"ג יו"ד בפתיחתו להלכות בשר בחלב והו"ד גם בשע"ת סיתמ"ה סוסק"ה דכל תערובות חמץ שעשה"פ מותר למוכרו לעכו"ם לאחיה"פ

לעיל סעי' זה סק"ד עקף ח' ב' מ"ש שם דדין תערובות שאין בו רק הטעם מהחמץ שעבר עליו הפסח. ט) ועייש"ע צמ"ז סקי"א הנ"ל דדבר שנאסר מחמץ כדי נטילה בער"פ ובישל בער"פ את הנטילה בקדירה בכ"ר לריך ס' בקדירה כנגד הנטילה משום דהנטילה נ"ג והנטילה בעלמה נשארה באיסורה משום דאין הגעלה באוכלין. י) ועייש"ע מש"ס דדין חס' עבר הפסח על הנטילה ובשלה אח"כ בקדירה חס' לריך דוקא ס' נגד הנטילה הו' די בפחות מס': [ח] מ"מ אסור להשהותו בפסח. ח) עיין בדברינו לעיל סעי' זה סק"ד עקף ח' ב' דיש בזה חלוגתא חס' יש איסור דאורייתא בשהייה זו במקום שאין שם אלא טעם חמץ בלבד או שאין בשהייה זו רק איסור מדרבנן. ב) ועיין בפמ"ג מ"ז סיתס"ז סקי"א (דה"מ ודע) דחמץ גמור צעין (שנתהוה בשמיני של פסח) או שנתערב חמץ גמור בפחות מס' בשמיני של פסח ח"ע"ג דלא עבר עליו מן התורה בצ"י (כיון דאין בקיאינן בקביעה דירחא) מ"מ אסור (באכילה ובהנאה) אחיה"פ ואפילו חס' ביטל את החמץ טרם שהוחמץ כגון שנפל מים על קמח של פסח בשמיני של פסח ובטלו תכו"מ (בפיו ובלבד) קודם ששהה שיעור מיל ועשה"פ ולא זיערו אסור אחיה"פ ולא אמרינן בכה"ג דהוי תרי דרבנן (פירוש דכיון שביטל החמץ שוב אינו חייב לבטלו רק מדרבנן ועוד דיו"ט אחרון אינו אלא מדרבנן) ע"כ וכ"כ בח"י סיתמ"ח סק"ז דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תקנו וגם כדי שלא לזלזל ביו"ט שני ע"כ (ועיין עוד בח"י סיתס"ז סק"ל מ"ש שם) ג) אך המעיין בפמ"ג ח"א סיתס"ז סקי"ד נראה כמסתפק שם בזה בנתערב חמץ גמור בפחות מס' בשמיני של פסח חס' לאוסרו בעבר עליו הפסח משום דאפשר גומר דבחמץ ע"י תערובות בשמיני של פסח לא קנים ר"ש לאחיה"פ ע"כ. ד) ועב"ס תומ"ג שכתב דלפי"ז י"ל דלאחיה"פ יש לו דין ספק חמץ שעבר עליו הפסח וסיים שם דמעשה היה בק"ק בראד שהלך נכרי בשמיני של פסח בשליחות ישראל ולקח שמרים מהבאן עביר ישראל ששלח לו עכו"ם והעכו"ם הביא את

בדל ו' אלא שנתבשר בכלי חמץ אפילו היה הכלי בן יומא ואלו או שנכבש בכלי חמץ מותר להשהותו בפסח ויב' ודוקא שנתבשר או נכבש קודם פסח אבל אם מעדני שכוזאל

לאחרי"פ חוץ מדמי איסור שבו ע"כ. (ובפמ"ג שם תמוה על הח"י סיתמ"ז סק"ג שכתב דכלל בלח המעורב אין להתיר למכור חוץ מדמי איסור שבו): [י] אלא שנתבשר בכלי חמץ. עשע"ת סיתמ"ז סק"א בשם הר"ר הכרמל דמרחקת או שומן שעומדים בכלי חמץ: וזר להשהותם. ועי' בהגהות הג' מהרש"ם מברעזאן סיתמ"ז אות ה' שהרב הר"ר הכרמל הנ"ל הביא בזה כמה טעמים ולדדים להיתר. אחד דדעת הח"י דבפליטת כלים מותר להשהות. ועוד (הביא מפמ"ו דתרומות) דכל טעם חמץ כחוש הוא בטבעו וגחש רק משהו. ועוד הביא מדברי הראב"ד דבציעור איסור שאינו אלא מדרבנן אין הולכין בו אחר נתינת טעם וגם כאן אינו אלא מדרבנן כיון שהוא רק חשש משהו כיון שאין משתמשין בקדירות שלנו חמץ ממש וגם הוא נוטל"פ. וכיון שהבלוע שבקדירות חרס א"א לצערו י"ל דאין עובר בשהיית פליטתו. [ועוד י"ל כיון שכבר נכבש בקדירה קודה"פ ופלט ע"י כבישה וא"כ הוי כמו שנגעל הכלי חרס קודה"פ וא"כ מותר להשהות את התבשיל בתוכו אף בתוה"פ (כך משמע מבואר מדבריו) ואף שכלי חרס אין יוצא מידי דופיו לעולם וגם י"ל דכבוס אינו בהגעלה (ממש) מ"מ יש להקל מטעמי הקודמים] עכתו"ד הר"ר הכרמל המוצא בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן הנ"ל. והנה במקו"ח סיתמ"ז סק"א משמע דבעינן עכ"פ שיוריק את המרחקת והשומן לתוך כלי של פסח עוד קודה"פ וכמבואר כאן בפנים (והגם מדברי הר"ר הכרמל הנ"ל משמע דגם בתוך הפסח מותר להשהות את התבשיל בתוך הכלי של חמץ ואפילו אם התבשיל הוא דבר לח מ"מ הג' מהרש"ם הנ"ל פקפק שם ע"ז ועיי"ש שכתב דאפילו לדברי הר"ר הכרמל הנ"ל מ"מ זה דוקא במקום שאין שם רק פליטת משהו משא"כ אם בשלו בקדירה מתחלה חמץ ממש והקדירה הוא צ"י גם לדעת הר"ר הכרמל יש להחמיר ומה שסמך הר"ר הכרמל על הח"י הנה בתשובת ח"ס סיק"ח חולק על הח"י) ומ"מ בדבר הכלים של חלב מכל השגה אם רולה לחלוב לתוכן בפסח כדי להשהות החלב עד

לאחרי"פ אף שאין מזהרים בכל השנה בכלים הנ"ל ומבשלים בהם בכל השנה על תנור חמץ וכדומה מ"מ כיון דהוי רק חשש משהו ונטל"פ לכן המיקל במקום לורך גדול יש לו על מה לסמוך עכתו"ד הרב מהרש"ם הנ"ל ועי' בדברינו לקמן סיק"ז סק"ד: [יא] או שנכבש בכלי חמץ מותר להשהותו עי' בדברינו לקמן סיק"ז סק"ג ענף וא"ו מ"ש דין יין שנתמיהו בחציות שהיה בו י"ש חמץ אם מותר להשהות היין עד אחרי"פ עיי"ש מ"ש בזה. ועי' בספר א"ח החדש סיתמ"ז אות ל"ב בשם תשובת ק"ל יהודא באחד שהיה לו קוואס שנשרה בכלי שהיה צה י"ש חמץ ועבר על הכלי י"ב חודש (קודם שנשרה הקוואס בתוכה) ומחמת הקור והשלג שהיה הקוואס כגליד קשה ע"כ לא מכרו עם שאר החמולים ועתה לאחרי"פ ראה שנפשר והעלה שם להתיר אותו אפילו באכילה ע"כ. ועיי"ש ע"באות ל"ו בשם תשובת בית היולר על דבר היין בנחנו בחציתין שהיה בהן י"ש חמץ וכן הי"ש של שזופין שנתבשל במאשין שבשלו בה מוקדם י"ש מרגן ולא הוכשר היורה מחויבין למוכרן קודה"פ אך אם עבר עליהם הפסח ולא מוכרן יש לדד ולהקל ע"כ: [יב] ודוקא שנתבשל או נכבש קודה"פ וכו'. (א) ועי' בדברינו לעיל סי' זה סק"ד מ"ש בשם הר"ר הכרמל דמותר להשהותו בתוך הכלי אף בתוה"פ אך בפמ"ג א"א סיתמ"ז סק"ג ובמקו"ח ריש סיתמ"ז כתבו דלריך עכ"פ להוריק את התבשיל מהכלי של חמץ לתוך כלי של פסח קודה"פ אם הוא דבר לח בדדי שלא יאה כבוס בפסח בכלי חמץ [אבל אם השומן הוא קרוש לא שייך בו כבישה ואי משום מליחה הוא מליח קלל ואין לנו בקיאה בין מליחה מרובה למליחה מועטת מ"מ בדיעבד מותר כיון דאין מליחה לכלים להפליט ע"כ ועמג"א סיתמ"א סק"כ ובדברינו לקמן סיקט"ז סקמ"ח ועי' בדברינו לעיל סי' זה סק"ד ולקמן סיק"ז סק"א ענף ל"א מ"ש שם לענין אם הכלי חמץ לא היתה צ"י בשעה שבישל בה (התבשיל) ומה שכתב הרב המחבר כאן בפנים דאם נכבש בפסח בכלי חמץ חייבין לצערו הוא

מדברי

נתבשר או נכבש בפסח בכ"י חמץ חייבין לבערו (סימן תמ"ב ובמקו"ח ובחיי"א):
ב תבואה ויגו שיש בה גרעינים צמוחים או מבוקעים וידו ואפילו הם מעורבים מעט
מעדני שמואל

אח"כ וכתב שם דאם אפשר בקל למוכרו לעכו"ם
באופן שלא ימכרו אח"כ לישראל מה טוב
ואם לאו יסגנו אותו במסגרת של בגד
פשתן כדי להסיר משם הפירורין [כי לענין זה
לא הוי דיעבד דכיון דיכול לסגנו הוי כלכתחלה]
ואז מותר גם לישראל לשתותו אח"כ ע"כ והו"ד
בא"ח החדש סיתמ"ז אות ל"ה. ואם המלמד
לריך לשלם ההפסד עבש"ע חו"מ סיכ"ה בש"ך
שם ס"ק וא"ו: [יג] ש"ש בה גרעינים למוחים
וכו' אסור להשהותה ע"י בהגהות הגאון
מהרש"ם מזרעזאן סיתמ"ב אות י"ח בשם כתבי
הגאון בעל דעת קדושים דכתבן שנשאר לפעמים
בתוך השבלים שבו גרעיני תבואה מן הדישה
י"ל דלא עבדי להתקבץ וא"כ הוי ליה כחלי זית
חמץ מונח בבית וחלי זית חמץ מונח בעליה
דאין מלטרפים ואינו חייב לבערם אלא מבטלו
בלבו ודיו כמבואר בש"ע סיתמ"ב סעי' ח':
[יד] ואפילו הם מעורבים מעט בהרבה וכו'
אסור להשהותה. עמג"א סיתמ"ז סקמ"ה בשם
הרשב"א דחטים שנפלו עליהם מים ונתחממו
ונתנגבו ונתערבו בתוך חטים מרובים הר"י
כאלו האיסור ניכר בעין כיון דאפשר לצדקן
דלמא אית בהו גרגרים שנתבקעו ולכן אינו
בטל. ועש"ע הרב הרש"י סיתמ"ג סעי' י"א
דדוקא חטים שלמחו אינם בטלים ברוב כיון
שניכרין הן אבל דגן שנפל עליו מים ונתייבש
ואין ביקועו ניכר ה"ה בטל ברוב [אלא שאם לא
הוסיף עליו חטים כדי לטוחנו קוה"פ ה"ה חו"ג
בפסח] ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן
סיתמ"ז אות נ"ב בשם תשובת הר"ח כהן דאם
מברר החטים ע"י ריקוד בגפה שוב הוי ליה
כלא ניכר האיסור ומוותר להשהותו בפסח
בחקוס הפ"מ ע"כ ועיי"ש ע שנשאל במו' ששכח
למכור קוה"פ חטים שיש בהם מלומחים והיה
הפ"מ [ונזכר בתוה"פ] ונשאל אם לריך לבערו
בתוה"פ והביא שם מדברי הפמ"ג מ"ז סירמ"ו
ותרנ"ו ופ"ת ועוד אחרונים דס"ל דבשב ואל
תעשה א"ל לבזבז כל ממונו וצליקרו שביטל חמולו
קוה"פ ושוב ליכא בזה איסור תורה וגם
להסוברים דתחמץ ודאי לא מהני ביטול מ"מ
ליכא

מדברי המקו"ח הג"ל אבל אם הוריק את
התבשיל מהכלי של חמץ קוה"פ יש להתיר משום
דקוה"פ עדיין הוא שעת היתר ומקרי נ"ע בר
נ"ט דהתירא לענין פליטת כלים (כמבואר בח"י
סיתמ"ב סק"א וחולק שם על העולת שבת שכתב
להחמיר שלא להשהות גם בפליטת כלים ועי'
בפמ"ג א"א סיתמ"ז ס"ק כ"ה). ב) ועיין
בתשובת ח"ס סיק"ח דדוקא דברים שאינם
חרופים שנתבטלו בכלי של חמץ קוה"פ מותר
להשהותם אבל דבר חריף שנתבטל בכלי חמץ
קוה"פ אסור להשהותו בפסח (משום דדב' חריף
לא שייך נ"ט בר נ"ט) ומ"מ אם נתבטל יי"ש
שאינו ממינים חמוצים ביורה של חמץ וכבר
נתבטל שם ביורה כמה פעמים יי"ש שאינו של
חמץ קודם לביטולו של זה היי"ש האחרון ושהה
אותו היי"ש שהוא מביטול האחרון עד אח"כ
ה"ה מותר משום דכיון שהפסיקו בכמה
ביטולים לא נשאר שם ביורה רק משהו מהחמץ
ע"כ ומובא בא"ח החדש סיתמ"ב אות א' וכן
משמע לכאורה בפמ"ג מ"ז סיתמ"ז סקיו"ד
ועיין בא"ח מהגאון הר"א אופנהיים סימן
תמ"ז ס"ק וא"ו שכתב דבכרכשות שיש
בהן שומין שנחתכו בסכין של חמץ מותר
להשהותן ואע"ג דדבר חריף לא שייך נ"ט בר
נ"ט מ"מ לענין הבליעה הוי רק משהו עכמו"ד
בקלרה ומדבריו אלו משמע דאפילו אם בשלו
דבר חריף בכלי של חמץ ג"כ מותר להשהותן
ולע"ע בזה. ג] ועבד"י סיתמ"ז סקמ"ג דזתים
שנכבשו בכלי של חמץ ב"י אעפ"י שאסור לאוכלן
בפסח מ"מ מותר להשהותן ע"כ. ועבד"י סיתמ"ד
סק"ד דעיסה שנחלטה בדוהחין אף דלא בקיאינן
בחליכה בזה"מ מ"מ מותר להשהותו וליהנות ממנו
כגון למוכרו לעכו"ם. וכן הוא בשע"ת סיתמ"ב
סק"ח. ד] ועי' בתשובת ח"ס חאו"ה סיק"ח
שנשאל במלמד אחד שהתיר בפסח [שלא כדין]
את היי"ש שזופים שלא נזהרו בעשייתן מפירורי
חמץ וגם נתבטל ביורה שמבטלין שם כל השנה
יי"ש חמץ העושין ממאלטן שהוא דגן מחומץ
הוא חמץ גמור ולא היה בכלל מכירה וביטול
כלל והשאלה היה מה לעשות עם היי"ש הג"ל

בהרבה וכן תבואה שנפל עליה מים [טו] או [ו] שרחצה במים אסור להשתותה

מעדני שמואל

ס"ז' כ' כ"א ובסיתם"ז סעי' א' ז' ובסעיף ז'
שם מ"ש בזה ומדבריו שם מזכיר ג"כ דאפילו
חס נתרככו מ"מ חס לא נתבקעו אין לו רק
דין ספק חמץ. ד) ועפמ"ג א"א כותנ"ג סק"ח
בשם תשובת ל"ל הישינות ובסק"ט שם דלמיתה
שלנו מה שאנו לותתין את החטים הוי חמץ
גמור משום דשוהין הרבה במים ואסור לשהותו
בפסח ואם עבר ושהה משמע דאסור בהנאה
לאחרי"פ עכתו"ד הפמ"ג בחות ח' ע' הנ"ל
[ועיין בדברינו לקמן סי' זה סוסקי"ז. ה)
ועיי"ע בפמ"ג בפתיחה לסיתם"ז בשם הפר"ח
דכל זמן שמונחים החטים [או שאר מיני דגן]
במים לונגים אפילו כמה מעל"ע אין מחמילין
כ"ז שלא נתבקעו והפמ"ג הנ"ל הסכים לזה
שבמקום הפ"מ כ"ז שמונחים במים לונגים
אפילו יותר משיעור מיל כ"ז שלא נתבקעו
יותר למוכרם אפילו בתוה"פ כ"ז שלא הסירם
מהמים ע"כ ועיין בהגהות הג' מהרש"ם
מברעזאן הנדפס בא"ח החדש סיתם"ז אות א'
דמדברי התשב"ץ מוכח דמתחמץ גם בעודו
במים ועיי"ש ע"מ"ש בזה. ז) ועפמ"ג בפתיחתו
לסיתם"ז דמשמע מדבריו דדוקא במים לונגים
אמרינן דאין מתחמץ בו החטה בפחות משיעור
מיל אבל אם נפלה החטה לתוך תבשיל חס
מאוד יוכל להתחמץ תכונ"י ועיין בתשובת
נזי"ת סי' ס"ז דמדבריו שם משמע ג"כ דמים
חמין שנפלו על חטים או שאר תבואה מחמץ
לאלתר ואפילו אין המים חמים מאד. ז) ועיי"ע
בפמ"ג בפתיחתו לסיתם"ז הנ"ל דהטעם שנפלה
למים ושהה שיעור מיל ונתבקעה משמע מכל
הפוסקים דהוי חמץ גמור מן התורה וחייב כרת
[אם אכל כזית מהם] ונפלה לתבשיל
חס ונתבקעה הוי חמץ גמור מיד וחייב כרת ולא
בעי שיעור מיל בתבשיל חס (ודלא כלבד שכתב
דאף בנתבקע אינו אלא חמץ גמור מדרבנן ולא
מדאורייתא). ח) אך בנפל למים לונגים והוסרו
משם קודם ששהו שיעור מיל ואחר שהוסר משם
שהו שיעור מיל ולא נתבקעו בזה נסתפק שם
אם יש בהם איסור תורה או אין בו איסור רק
מדרבנן. ט) ובדבר חטים מחומלים אם מותר
למוכרם לגכרי סמוך לפסח במקום שיש לחוש
שהגכרי

ליכא בזה רק עשה דתשציתו ובנד"ד שלא ידע
קוה"פ שיש בתוכן חטים מלומחים לבו"ע מהני
הציטול מדאורייתא ואף דגם באיסור דרבנן
לריך לבדו כל ממונו כמוכר ברדב"ז [ועיין
בספרי מנ"ש סיל"ה סק"א] מ"מ היינו דוקא
בקום ועשה אבל בנ"ד לא מקרי רק שב ואל
תעשה בזה שאינו מצער החמץ ובפרט דשאר
החטים שאינם מלומחים הם כשרים ואם באלו
לאסור שאר החטים ע"י המלומחים המעורבים
בתוכם והרי שאר החטים הם ממונו ולכן אם
ההפסד עולה יותר מחומם נכסיו הרי א"ל
להפסיד וגם קי"ל דלא קנסו היתרא אטו
איסורא אבל מ"מ לריך לשכור אנשים ולברור
המלומחים ואם לא עשה כן לריך שימכור
החטים חוץ מדמי איסור שבהם וכו' עכתו"ד
הגאון מהרש"ם הנ"ל בקלרה. ועיין ע"ז סיתם"ז
סקי"ח ובפמ"ג מ"ז שם דיבש ביבש שנתערב
חד בחד בתוך הפסח או לח בלח בפחות מס'
ועבר אפילו במזיד ושהה אותם עד אחרי"פ
סגי לאחרי"פ שישליך דמי הנאה לים המלח
ומותר אפילו באכילה ומכש"כ כשנתערב יבש
ביבש מין במינו חד בתרי בתוה"פ דמותר
לאחרי"פ אפילו בלא השלכת הנאת האיסור לים
המלח כיון דלא עבר על ז"י מן התורה ע"כ.
ועיין בש"ע הרב הרש"ז סיתם"ז סעי' י"ג
י"ד ט"ו ט"ז י"ז י"ח י"ט מ"ש בזה. ועיי"ע
בדברינו לעיל סי' זה סק"ד: [טו] וכן תבואה
שנפל עליה מים וכו' אסור להשתותה. א)
עפמ"ג מ"ז סיתם"ז סק"ג דחטים שנשרו במים
[דמינח נייחו בלא עסק] אפילו אם לא נתבקעו
מ"מ לכתחלה אסור להשתותן בפסח אבל בדיעבד
אם עבר והשהה אותן עד אחרי"פ הניח שם
בז"ע אם לאסור אותם אחרי"פ משום חמץ
שעבר עליו בפסח כיון דיל דהוי רק כספק
חמץ שעבר עליו הפסח ע"כ. ב) ועבחי"י
סיתנ"ג סקי"ח י"ט ובזה"ט שם סק"י א"א י"ב
שכתבו לחלק בחטים בין שריי' מרובה לשריי'
מועטת. ג) ובשעורים כתבו דאפילו בשריי'
קלה אסור לקיים בפסח [ועיין עוד בזה בהגהות
הגאון מהרש"ם מברעזאן סיתם"ז אות וא"ו
מ"ש בזה] ועיי"ע בש"ע הרב הרש"ז סיתנ"ג

מאוד הו"ד בשע"ת סיתמו"ב סק"ג וכדברי
הח"ל פסק ג"כ בתשובת שו"מ תנינא ח"ג סיפ"ג
הו"ד בשד"ח מערכת חומ"ל סי' ח' אות כ"ח
על דבר שנשאל שם ביי"ש שנעשה מקטניות
ובלירוף תערובות מאלץ ולא נמכר קוה"פ ותמה
שם בשו"מ על הפ"י והבית אפרים הג"ל שהקילו
במאלץ משום דלא הוי רק כחמץ נוקשה שצד
עליו הפסח והוא כתב דעד כאן לא חמדין
דחמץ נוקשה מותר אחס"פ אלא אם לא הגיע
לחמץ גמור (פירוש שלא ה' מעולם חמץ גמור)
והוא רע לאכילה אדם אכל במאלץ שנעשה
משעורים שרוים כיון שציקרו נעשה לכך א"כ
אף דאיו ראוי לאכילה מ"מ אסור מן התורה
כיון דראוי לחמץ בה ולעשות ממנו יי"ש
ועיקר היי"ש בא מזה וא"כ איך אפשר לומר
דזה מקרי פגום וראה משמרים שהם רע מאוד
לשתיה ועכ"ל לא הוי נוקשה כיון דמתחלה
נעשה לכך ולכן לא מקרי קלקול וכן הדין
במאלץ (וכן תמלא ברמב"ם וראב"ד פרק א'
מזומ"ל הלכה ב' דשאור כל שראוי לחמץ אף
שנפסל מאכילה כלב אסור עיי"ש בהרב המגיד
ודו"ק) וכש"כ כשנעשה יי"ש מזה ואף שהרב
מבי"ת (בחז"ד סינ"ג) ר"ל להתיר כשנפסל
מאכילה כלב אף שראוי לחמץ מ"מ הרי אח"כ
הזמיר בחמץ משום דהתורה הקפידה על חמץ
ומה שכתב המגניי שלמה דיי"ש הוי רק ייעה
בעלמא קשה לסמוך עליו כיון דגם הוצ"ג
לא ר"ל לסמוך בזה וגם הרב הח"ל החמיר
בזה ומ"מ מי שר"ל לסמוך ע"ז אינו מוחה
בדיו אכל אינו מתיר כי נראה שפשע
במה שלא מכר החמץ ואף אם שכתב מקרי
אונס מ"מ הרי גם באונס אסור עכתו"ד השו"מ
הג"ל המובא בשד"ח הג"ל. [ועיי"ש בשד"ח
דהרב שו"מ בעלמו בתשובותיו מהדו"ק ח"ב
סיקנ"ב ובמהדו"ת ח"ד סי' י"א שם דעתו נוטה
לדברי השע"ת הג"ל דכשהמאלץ מקולקל הרבה
יש ללדד להקל בו וכנראה שדבריו סותרין
זא"ז] ועיי"ש בשד"ח בשם הבית שלמה שכתב
ג"כ דעל סדרת הפנ"י הג"ל דמאלץ הוי רק
חמץ נוקשה אין לסמוך ע"ז לדעתו אף לסיניף
כיון דצעת שנתבקעו השעורים או אף צעת
שהתחילו לצמוח הוי ראוי לאכילה לכן אע"ג
שלאחר שלמחו הרבה אין ראוי לאכילה מ"מ
הוי

שהגברי יענאם וימכור הקמח לישראל והישראל
יטהר אותם בפסח עיבא"ח הג"ל סיתמו"ב מ"ז
ב' עד אות ז': [עו] או שחתלה במים אסור
להסוותה ולענין מא"ץ שנעשה משעורים שרוים
ועושין ממנו יי"ש אם עבר עליו הפסח ע"ה המאלץ
יש בו חילוקי דיעות אם לאוסרו לאחס"פ משום
חמץ שנעשה"פ ועיין בתשובת בית אפרים
חא"ח סוף סי' ל"ד שכתב בשם תשובת פני
יהושע דאם ידוע שנתחן המאלץ ברוב תבואה
שאין בה חשש חימוץ (כגון במין קטניות) דעתו
נוטה להיתר משום שלבו אומר לו דגם גוף
המאלץ כשהוא בעין (לא) מקרי ג"כ (רק) חמץ
נוקשה כיון דלא חזי ללוש ולחשות ממנו כמו
שהוא בעין ואינו עומד אלא לעשות ממנו יי"ש
ע"י נתינת מים הרבה (ובפרט בגד"ד שיש
נגדו רוב תבואה שאינה חמוצה) וא"כ (אחר
שנעשה ממנו יי"ש) שוב לא הוי (בו) כזית
בכדא"פ משום דהתבואה שאינה חמוצה ובלירוף
המים ודאי רבים הם על התבואה חמוצה עד
שלא נשאר צבתוך היי"ש כזית בכדא"פ מהחמץ
ואף דעס כעיקר אסור מדאורייתא מ"מ זה
דוקא לענין אכילה יש בו (צמצם כעיקר)
אסור דאורייתא אכל לא לענין לעבור עליו
בצ"י וב"י מה"ת עכתו"ד הפני יהושע בקלרה
כפי שהובא שם בבית אפרים הג"ל והו"ד בקלרה
גם בשע"ת סיתמו"ב סק"ג ובסיתמו"י סק"ב
ומסיים שם בבית אפרים ובשע"ת שם שהכל
לפי הענין ואם המאלץ הוא מקולקל הרבה
עד שנפסל מאכילה אדם (כדרך שנתבאר
בסיתמו"ב סעי' ד' ובסוסיתמו"ז אז הוי כחמץ
נוקשה) ויש להתיר (אחס"פ) אך לרווחה
דמלתא יש לבטל ברוב עכתו"ד הבית אפרים
והשע"ת הג"ל והמעין בבית אפרים הג"ל יראה
דלא התיר בנידונו אלא בלירוף עוד לדדי
היתר. (ובשם דודו הגאון מו"ה ר' סענדיר
הביא שם בשע"ת סיתמו"ח סק"ב הג"ל
שנשאל ג"כ על מאלץ ששכתו למוכרו קוה"פ
זמורע בפסח ולא בא לשאול עד אחס"פ וזורה
שאסור המאלץ בהנאה אך שהרב שע"ת נסתפק
שם בדעת הגאון הר"ם הג"ל וכתב שם דאפשר
להיות דהגאון הר"ם מיירי באופן שהמאלץ היה
עדיין ראוי לאכילה) אך הרב ח"ל כתב בהדיא
דהמאלץ אסור באכילה מה"ת אפילו בנהקלקל

יש להקל בזה (וכן הוא דעת מהר"ם ז"ל
במשניותיו ה"ד בתיבנות מהרש"ם ח"ר סי' כ"ב
וא"כ יש להקל לאחרי"פ משום דהוי ספק דרבנן
(כיון דחמץ שעשה"פ אין בו איסור אלא מדרבנן)
ועיי"ש שהיה לו בירדנו עוד כמה לדדי היתר
בגוף ענין המכירה ולכן סיים שם בנדון ידיה
להלכה ולמעשה להתיר העיסות וגם השמרים
(שהם עדיין בעין) עכ"ל הש"ד ז"ל בשם א"ל
שלוחה הנ"ל (ועצת' ש מהרש"ם ח"ר סי' כ"ב
מ"ש שם לענין שמרים שקראם יהודי בתורה
מעב"ס וגתגס לעכו"ס הקונה שלו שקנה ממנו
החמץ שלו ואחרי"פ חזר וקנה מהעכו"ס הקונה
את חמצו בלירוף השמרים הנ"ל יעוי"ש מ"ש
בזה) ועצמקו"ח סיתמ"ז בביאורים סוס"ק ב'
דרוקא בפת שהיה עליו פ"א שם אוכל גמור
ולכן אפילו אם נתעפש עד שנפסל מאכילת אדם
לא מקרי עי"ז חמץ נוקשה עד שיפסל מאכילת
כלב (כמבואר בש"ע סיתמ"ז סעי' ב') אבל
עיסת חמץ שעפשה אפילו אם לא נפסלה רק
מאכילת אדם שוב מקרי חמץ נוקשה כיון שלא
היה עדיין שם אוכל עליו ע"כ. והנה לפי דברי
המקו"ח הנ"ל אולי יש ללדד גם בשמרים
יבשים הנ"ל לענין אם עבר עליהם הפסח כיון
דמעולם לא היה עליהם שם אוכל לכן די במה
שאין ראוי רק לאכילת אדם אך אולי יש לחלק
בין עיסת חמץ לשמרים כיון דעיקרן נעשה לכך
לחמץ בהם עיסות (וכסדרת הרב שו"מ המוצא
לעיל) גם בלא"ה השיג הרב מנחם האלק על
המקו"ח הנ"ל וכתב דמה לי פת מה לי עיסה
ולא מקרי נוקשה רק כל שבתחלת חימומו לא
היה ראוי (וכדעת המג"א סיתמ"ז סק"א)
עכ"ל המנחם האלק הנ"ל והו"ד ז"ל ח"ה החדש
סיתמ"ז אות ו"ז. וכיון דאתי לידן אפתי'ן
כאן מה שביקש מומי ידידי הרה"ג חיים דוב
גראס הרבד"ק פעטריווא במדינת אונגארין
להעתיק בשמו במה שהשיב בענין שמרים שלא
נמכרו קוה"פ והחמיילו בם עיסה וז"ל אות בלות
שוכע"ס לכבוד ידידי הרב הגאון החסיד וכו'
מו"ה שמואל אבד"ק שיטאווא מכתבו השגתי
וכו' ולאשר מודפס ועולה כעת ספרו היקר על
הלכות פסח וכו' אם על כ"ת טוב אליג בכאן
בענין שמרים שלא נמכרו קוה"פ והחמיילו בם
עיסה עמג"א סיתמ"ז סקמ"ה דהעיסה אסירה
והמקו"ח

הוי חמץ מן התורה עד שיפסל מאכילת כלב
ולא מקרי חמץ נוקשה רק אם הוא באופן
שמעולם לא היה ראוי לאכילה מעת שהתחיל
להחמיץ (כמבואר בגמ"א סיתמ"ז סק"א וכו')
א"כ אין שום אופן להתיר עכ"ל הש"ד ז"ל
הנ"ל. והנה לפי דברי השו"מ הנ"ל י"ל
דבשמרים יבשים הנהוגים עכשיו הנמכרים
במשקל אם עבר עליהם הפסח ג"כ אין לדון
בהם דין חמץ נוקשה שעבר עליהם הפסח ואף
שאינם ראויים לאכילה (ואפשר שאינם ראויים גם
לאכילת כלב) מ"מ כיון שעיקרם נעשה לכך
וראויים לחמץ בהם עיסות לכן לא מקרי
מקולקל (כ"כ) ולא הוי עליו שם נוקשה עי"ז
אבל לדעת הפנ"י והשע"ת (והבית מאיר שיוצא
לקמן אי"ה בסעי' זה סק"ח בדיעה הרביעית
שבהמקילין) אולי יש ללדד גם בשמרים הנ"ל
אם עבר עליהם הפסח (ובפרט עי"ז ביטול
ברוב שמרים של היתר) ואם נאמר שאינם
ראויים גם לכלב יש להקל בהם גם לדעת
הבית שלמה הנ"ל וכן הביא בש"ד ז"ל מערכת
חומ"ל סי"ח אות כ"ה דה"מ ודע שהשגה) בשם
ספר אילה שלוחה שנשאל בשמרים יבשים
שנמכרו לעכו"ס קוה"פ שלא כדן ועבר
עליהם הפסח ונאפו בהם הרבה עיסות אחרי"פ
ונשאל על העיסות וגם על השמרים שהם עדיין
בעין ולדד שם להתיר על העיסות משום
שהשמרים בטלים בם' (ובע"ז מוצא בסיתמ"ז
סק"ז דשמרי שבר בהן רק לתסיסת העיסה
לאו למעמא עביד שנאמר בהם דלא בטיל
בם' עכ"ל עט"ז וכן שמרים יבשים לחולטעמא
עבידי אלא כדי שיפסח ויתסס העיסה) וגם
השמרים גופייהו (שהם עדיין בעין) כיון שאין
ראויים לאכילת בעל חי יש ללדד בהם להקל
(כמבואר במג"א סיתמ"ז סק"ד) דכשנפסל
מאכילת כלב אין חילוק בין חמץ לשאור דגם
שאור כיון שאינו ראוי לכלב הוא עפרא בעלמא
ועכ"פ אינו עובר עליו בבי' ומותר אחרי"פ
(ועיי"ש ע"מה שכתב בשם א"ז הגדול סימן
תשע"ט להקל בשמרי שבר וכתב דהמהר"ם
מלובלין והמג"א סיתמ"ז סוס"ק מ"ה שכתבו
להחמיר בחימומו עיסה בשמרי שבר שעבר עליהם
הפסח נעלם מהם הא"ז הנ"ל) וסיים שם
דעכ"פ הוי ספק פלוגתא כיון דלדעת הא"ז

ויחזי וכן כל הדברים שנעשו מתבואה זו אסור להשהותן ומי שמוכר לחבירו תבואה שנתלחלה צריך להודיע לו שלא ישהה אותה בפסח. ולנכרי אסור למוכרה במקום שיש חשש מעדני שמואל

ישא ברכה מד' הכ"ד ידירו באמת המלפא לרחמי ד' על שארית ישראל צ"ח הק' חיים דוב גראם. עכ"ד הרב הג' ה"ר ח"ד גראם הג"ל אות באות ולאשר ראיתי כי משתוקק הרה"ג הג"ל לפיכך את דבריו ד"ת צ"ח חיצורי נעתרתי לבקשתו הרלויה והעתקתי כאן דבריו אות באות: [ויז] שרחלה במים אסור להשהותה. עפ"ג א"ח סית"ג אות ע' דישראל שקנה חטים מעכו"ם והעכו"ם אמר בעוד שהיו החטים צידו שלתת החטים הרבה במים והיו חמוץ גמור לפי דברי העכו"ם מ"מ אפשר להקל אם עבר עליהם הפסח ע"כ. ועיי"ש עפ"ג א"ח סק"ג דכתב ג"כ דבש ספק אם לתתו את החטים יש להתירם לאח"פ משום דהוי ספק דרובן אכל במקום שהרוב לותתין את החטים הניח שם בל"ע אם להתיר אח"פ בחטים שיש בהם ספק אם נלתתו ע"כ. ועיי' בספר תומ"כ שורש א' סוף דין ז' דאם עבר הפסח בזה"ז על קמח מן השוק יש להתיר אפילו לדעת הג"ל דס"ל דליתיה שלנו הוי חמוץ גמור מ"מ כיון שאין לנו יודעין בבירור אם נלתתו החטים לכן הוי ספק חמוץ שטעה"פ ומותר אפילו באכילה ע"כ. ועיי' בתשו' מהרש"ם ח"ב סיק"ז בדבר הרחיים שהוכשרה לפסח וטחמו שם החטים לפסח ואח"ז ילא קול רינון שיש לבטלי הרחיים מקום שלותתין החטים בהלגט אכל אינו שוהה אלא כרגע ומיד הולך על האבנים והשיצ שם דכיון דלא נודע בבירור אם עשו כן ורק קול רינון בעלמא לכן י"ל בזה דאחזוקי איסורא לא מהזקיקן וגם יש לומר ביה ט"ס שמא לא לתת כלל ואת"ל שלתתו שמא לתתו בדרך שלא נתחמוץ (ובזה"ג שיש כאן ספק שמא לא לתתו כלל ואין כאן איסור כלל י"ל דגם הרמ"א מתיר לאוכלו בפסח ע"י ס"ס ועבד"ר לעיל סק"ז) לכן יש להתיר הקמח שנתחן ברחי"ט הג"ל ע"כ ועט"ז סית"ג סק"ג ובפמ"ג מ"ז שם: [ויחזי] וכן כל הדברים שנעשו מתבואה זו אסור להשהותן: א. א' ב"ש"ע הרב הרש"ז סית"ג סעי' ט' ובזה"ג שם דזיעה היוולדת מתחמך ה"ה בעלמו של חמוץ ולפיכך י"ש הגעשה מתבואה תמולה

והמקו"ח כתב שם להתיר ע"י הולכת הגאה לים המלח. והרב דברי לבי הקשה למה החליט כן והרי הח"י סית"ג סקט"ז אף שר"ל כן מ"מ לא סמך ע"ז רק בהפ"מ ולהתיר בהנחה והביאו המקו"ח שם סק"י והאריך פשיט ליה כאן דמהני הולכת הגאה לים המלח מ"מ כיון שבתשובת השיצ משה סיט"ו ביקש להתיר לגמרי משום דע"י תערובות לא קנים. והגם שיפה כתב בצית מאיר סית"ג דדבר המעמיד הוי כבעין וה"ר מחולין ו' עיי"ש ובח"ס א"ח סיק"י ועיין תשובת יד יוסף סול"ב ותשובת שער יודא סית"מ"ז כשכך דלא מהני הולכת הגאה לים המלח ובגליון הספר כתב (כמדומה מכת"י המחבר) דמ"מ בהפ"מ. מאור יש להתיר ע"י פדיון אף דמודברי הח"י סית"מ"ב אין ראיה ששם מיירי רק בנתערב המעמיד קוה"פ עיי"ש מ"מ בשמרים דידן שנפסלו מאוכל אדם וקרוצ לומר שנפסלו גם מאכילת כלב רק שכמדומה לי ע"י בחינתו שאינם נפסלו מאכילת כלב. הגם דזה לא יועיל בשאור שטיקרו כך אם נפסל מאכילת כלב עיין תוספתא פ"א דבילה ובדמ"ז"ס ורא"ב"ד פ"א מחומ"ל ובהגמ"י שם. מ"מ חזי לאלטרופי פשטות לשון הרמ"ז"ס והמ"מ שם והמג"א סית"מ"ב סק"ד דגם בשאור אם נפסל מכלב אינו עובר (עס"פ משנה ברורה סית"מ"ב מה שתירץ קושיית הפר"ח אכל פשטות הענין משמע דאינו עובר גם בזה) וא"כ אפילו אם נפסלו רק מאכילת אדם לפי מ"ש המקו"ח סית"מ"ב סק"ב דבעיסת חמוץ נפסל מאוכל אדם סגי. הגם שצמגן האלק השיגו. מ"מ לענין חמוץ שטעה"פ יש לזרפו לסניף לסמוך על פדיון מאחר שכמה מחברים ומהם ספר הושע סיק"ג סמכו ע"ז אפילו בשמרי שחר שאינם פסולים מאכילת אדם יכולין לנו לסמוך עכ"פ בזה אפילו אם נראה ללא תידי הדעות המחמירים. הכא לכ"ע יש להתיר. כן העלתי בתשובה באורך גדול ליד"ג הגאבד"ק קאלצ'על מו"ה נטע הבהן שיחי' וכתבתי כאן קולור העולה מוננה אולי יכשר בעיניו הדולחיס של כבו"ג להזכיר מזה בתוך ספרו

דיגים חלומ'ס'י' ח' אות י' דחשבו ליי"ש שהוא
 חמץ גמור. יצ) וכ"מ דעת המהר"ם ש"ק
 המוצא שם בשד"ח סי' ח' אות ס"ג. יג) וכ"מ
 דעת הרב בעל פניות הצית המוצא שם בשד"ח
 סי' ח' אות כ"ז (בדח"מ ולסמוך על הי"ש)
 יד) וכ"כ בתשובה ר' חיים כהן דאין מורין
 כאותן האומרים דיי"ש אינו אלא קיוהא וזיעה
 בעלמא הו"ד בתשובה מנחה משה בקונטרס
 חקת הפסח סוף דין ג'. טו) וכ"ה דעת תשו'
 אריה דבי עילאה הו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם
 מצרעזאן סיתמ"ז אות ה'. טז) וכ"ה בשד"ח
 סי' ח' אות כ"ח בשם שו"מ שכתב דשיטת הח"ל
 הנ"ל עיקר ואם לא ביערו בער"פ עוברין עליו
 בבי"י וב"י מה"ת ע"כ. והנה מתבאר לך מכל
 דברי הגדולים הנ"ל דיי"ש הנעשה מתבואה
 ה"ה חמץ גמור ועוברין עליו בבי"י וב"י מה"ת:
 ובעת נכון להעתיק דעת הפוסקים שמלדדים
 להקל ולומר דיי"ש אין בו איסור ב"י מן התורה
 אלא מדרבנן. והנה. ח) הרב השואל המוצא
 בח"י סיתמ"ז סק"ד וגם. ב) הרב הב"ש
 המוצא שם הסכימו שניהם דיי"ש אינו אלא
 זיעה בעלמא ואין עוברין עליו בבי"י מה"ת.
 ג) וכן האריך בזה אהל"ז הרב הגאון בעל
 המחבר ספר מגיני שלמה ותשובת פני' בתשו'
 הנדפסת בספר בית אפרים חלומ'ס'י' מ"ח
 ולידד הרבה להקל ולומר דמדאורייתא אין
 איסור ביי"ש היולא מן התבואה מטעם דכל
 האיסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך
 אכילתן ובגמרא מוכח דמשקין היולאין משאר
 פירות (חוץ מזתים וענבים) מקרי שלא כדרך
 הנחתן וא"כ ה"ג גבי חמץ נהי דהיי"ש לאו
 זיעה הוא אלא משקה מ"מ לאו הוי המשקין
 כמותן (של החמץ) כיון דהוי שלא כדרך
 הנחתן ולכן שרי מדאורייתא ואין איסור כ"א
 מדרבנן וה"ן לומר בחמשת המינים דמשקין
 שלהם כמותן אלא כשהמחה גופו של חמץ
 דאז אמרינן דהמחיו שלהם כמותם ועיי"ש
 שהאריך בזה והביא ראיות לזה מכמה מקומות
 וסיים שם וז"ל כללל דמלתא (דאם נאמר)
 דלא הוי אלא זיעה פשיטא דאינו אלא מדרבנן
 וא"כ גם לטעם דהוי שלכדה"נ נמי הכי הוא
 וא"כ (אפילו אם נאמר) דהכל היולא מחמין
 משקין הוא חשוב (מ"מ) לא עדיף (עכ"פ)
 ממשקין

חמולה שקורין מאלץ אין דינו כתערובות חמץ
 בלבד אלא כממשו של חמץ עלמו וכן ביי"ש
 הנעשה משמרי שכר של שטורים או של חטים
 [ג"כ] דינו כממשו של חמץ עלמו לפי ששכר
 הנעשה משטורים או מחטים יש כזית חמץ בכדי
 שתיית פרס (פי' ג' צלם שהן חלי ככר). מהשכר
 ודב"ז הלל"מ בכל איסורין שבתורה שכל כזית
 איסור שנתערב באכילת פרס מהית' הרי כל הפרס
 של היתר נתהפך להיות כגופו של איסור עלמו
 וכל האוכל כזית מהפרס הזה אעפ"י שבכזית
 הזה שאוכל אין בו כזית שלם של איסור ה"ה
 חייב כאלו אכל כזית שלם של איסור כיון שגוף
 ההיתר נעשה איסור וכיון ששכר הזה שיש בו
 חמץ כזית בכדי שתיית פרס נעשה כולו חמץ
 והשותה כזית ממנו חייב כרת כמו על עלמו
 של חמץ לפיכך גם יי"ש הנעשה משמרים של
 שכר זה דינו כעלמו של חמץ שהרי השמרים יש
 בהן יותר חמויות מבשכר עלמו (לפי שגוף
 קמח השטורים או החטים חמוים הוא כלל
 למטה בשמרים) ולכן לריך לבער (את היי"ש
 הנ"ל) מן התורה ואם עעה"פ ולא ביערו
 הרי זה אסור אפילו בהנאה עכתו"ד הרב
 הרש"ז הנ"ל. ודבריו לקוהים. ב) מהרב ח"י
 סיתמ"ז סק"ד. ובח"י כתב שם. ג) בשם
 תשובת מ"ב. ד) ובשם תשובת מהר"ם מטיקטין
 דגם הם ס"ל דיי"ש שנעשה מחמץ הוי חמץ
 ממש וחשיב איסור בעין (גם לענין שהייה
 בפסח) ולא כזיעה בעלמא. ועיי"ש בבה"ט ס"ק
 ג'. ה) דכ"ה ג"כ דעת הרב ש"א ז"ל. ועיי"ש
 בשע"ת סק"ג. ו) דכ"ה ג"כ דעת הח"ל בתשו'
 סי' כ' דיי"ש הנעשית ממאלץ אסור מה"ת.
 ז) וכ"כ בחיי"א כלל קכ"א דין ג' דיי"ש שלנו
 וכן שכר שלנו הוא חמץ גמור וכן השמרים
 שעושין מהם. ח) וכ"כ הפמ"ג בפשיטות בסי'
 תנ"ג במשכלות שם סק"א דהמאלץ וכן המשקה
 יי"ש הנעשית מהם הם חמץ גמור והשותה מהן
 ח"י כרת. וכ"מ מבואר מדבריו בפמ"ג מ"ז
 סיתמ"ה סק"ד (דה"מ מעשה). ועיי"ע בפמ"ג
 א"א סיתמ"ז סק"ט מ"ש בזה. ט) וכן הביא
 בשד"ח מחומ"ל סימן ח' אות כ"ח בשם הח"ס.
 י) ובשם הכתב סופר דמובח מהם דס"ל דיי"ש
 הוי חמץ גמור ולא זיעה בעלמא. יא) וכתב
 שם שכן מוכח גם מאיזה גדולים שבספר עיקרי

לכה"פ היכא שביטל חמלו קוה"פ ועבר הפסח על הי"ש הנ"ל בשוגג וכש"כ בלגוס (ולסמוך על הרב בעל העיטור) ולהתירו בהנחה אחת"פ עכתו"ד הבית מאיר הנ"ל ה"ד בשד"ח מחמול"ל סי' ח' אות כ"ח. ה) וכן הביא בספר מנחת משה בקונטרס חקת הפסח סוס"י ג' בשם תשובת הרח"כ דהרי"ט להלן ג"כ ס"ל דיי"ש אינו אלא קיוהא וזיעה בעלמא (ו) וכ"ה בשד"ח מערכת וסימן ואות הנ"ל בשם ספר ארבע שיטות למוהרי"ש דכתב להוכיח דיי"ש הוי שלכדה"נ וגם קיי"ל דטעמו ולא ממשו בחמץ אין בו איסור שהייה אלא מדרבנן אלא שראוי להשתיק להמיקל (בשהייה) ובכל זאת לא מלאו לבו להקל ביי"ש מתבואה (בשהייה) כיון שכבר פשט איסורו בכל ישראל אך מ"מ לך קולא הוא היכא דיש לדדים אחרים להתיר ע"כ. ז) ועיי"ט עוד בשם תשובת עמק הלכה. ח) ובש' חשו' באר ילחק שכתבו דיי"ש הגעשה מתבואה אי"ב לא כרת ולא מלקות רק איסור. ט) וכעיי"ט כ' ג"כ בד' אליהו (הו"ד בשד"ח מערכת הנ"ל סי' ה' אות ל"ז) לענין הי"ש מתבואה דכיון דאין בו אלא טעמו ולא ממשו ואין בו אלא איסור עשה ואין בו איסור לאו דב"י ואין לוקין עליו ולכן מותר לאחזה"פ אם השהה אותו ע"כ. י) ענין זה הביא בתשובת זכר יהוסף סי' קמ"א. י) בשם תשובת גבעת שאל ללחך סב"א זאת לענין חמץ שעשה"פ וגם הביא שם בשם כתר כהונה סוס"י כ"ה שכתב דלדעת רש"י יש ללדד להקל ולומר דאפילו בנמחה גוף האיסור אם אינו מכירו אין בו איסור אלא מדרבנן אך מחמת שהח"ל הוא מחמיר בדבר לכן גם הוא אינו מקיל רק ע"י תערובות והמעייין שם בזכ"י יראה דגם דעתו נוטה הרבה לסברת המקילין (ועיי"ש ע"מ"ש בשם כסא דהרסנא). יא) ועיי"ש ע"ה הרב הרש"י סיתמ"ז סעי' מ' בהג"ה שם שבהפסד גדול מאוד הקיל גם הוא בזה היכא שעבר ושהה את הי"ש עד לאחזה"פ וכתב שם הטעם דכיון דיי"ש זה שנעשה מתבואה חמולה או משמרי שבר אע"פ שיש כוונת חמץ בכדי שתיית פרס מהתערובות מ"מ כיון שהיי"ש הוא דבר חריף וחזק שא"א לשחות פרס ממנו בלי הפסק שהייה בינתיים וגם אין נרגש טעם החמץ ממש בהתערובות כי אין ביי"ש הלזה אלא

ממשקין עלמן דאין אלא מדרבנן וגם דהמשקה עלמה של ה' המינין אינה אלא זיעה ואפשר דמשום האי טעמא דאינו אלא זיעה אם עשה"פ שרי אפילו מדרבנן דכיון דחמץ שעשה"פ אינו אלא מדרבנן י"ל דלא גזרו בזיעה כיון דאין האיסור בעין אצל משום הטעם דהוי שלכדה"נ נראה דאסור מדרבנן כיון דהוי כגוף האיסור עכתו"ד המגיני שלמה הנ"ל בקלרה (ומ"מ בתשובתו פנ"י סי' י"ג לא ראה לסמוך ע"ז לבד כשלא נמוכר הי"ש קוה"פ ולהתירו בהנחה אחת"פ כ"א ע"י שיבטלנו ברוב י"ש של היתר ובליטרוף (ששכח למוכרו קוה"פ) דהוי כאלו גז"ל זאת כהב לקונסו להשליך לאיסור השליש או חליו כדי שלא יוסיף עוד כן ומוכר בשע"ת סיתמ"ח סק"ח. ד) וכן בס' בית מאיר לידד הרבה להקל ביי"ש וכ' דגוי דהחליטו גאוני אחרונים לומר דיי"ש לא הוי זיעה מ"מ עדיין ל"ע בזה כיון דנעשה הי"ש קוה"פ יעינינו הרואות שאין שום טעם חמץ נרגש (בהיי"ש) אלא כל טעמו הוא אך (ורק) מכה היסודות הנפרדים מן החמץ ורק טעם חריפות בן אש הוא דאית בו (בהיי"ש) כמו כן יסודי המולאים מתפזרים או מיין וא"כ יש לשאול איך יפול ע"ז בהגיע הפסח שם איסור חמץ (מה"ת) בשלמא אילו נעשה הי"ש "בתורה"פ יש לאסור (עימג"א סיתמ"ז סק"ג) אצל אם נעשה הי"ש קוה"פ הלא יש לדמותו לפת חמץ שחרכו קודם ומנו דמותר באכילה מה"ת כשיגיע הפסח כיון שאלא מתורת פת קודם שיחול בואיסור חמץ ואף דמדרבנן אסור גם בכה"ג שחרכו קודם זמנו (עיי"ט סיתמ"ז סק"ח) וא"כ פשיטא לי שאסור הי"ש גם בשהייה מדרבנן מ"מ לא עדיף עכ"פ מחמץ נוקשה דמותר אחזה"פ אם השהה אותו הואיל ואינו ראוי לעצור עליו צ"י (מן התור) גם חקרתי מעושי מלאכת הי"ש הישראלים וכולם באחד הגידו דכל י"ש אפילו המוצחח אינו נעשה אלא ממאלץ המעורב בו שמרי ועיי"ט נתחמץ ואחר חימולו הוא גרוע מכל חמץ נוקשה ואינו ראוי לאכילת אדם ולא להחמץ בו עיסות ואפי' לחזיר ולכלב אינו ראוי וא"כ לא עדיף הי"ש שהוא זיעה היוצאה מהנוקשה מגוף הנוקשה עלמו דמותר לכל הפחות אחזה"פ בהנחה וכו'. כ) מכל אופן טעמי נ"ל ללדד היתר

אלא כח החמץ שנעשה ע"י כן חריף וחזק שהוא רק קיוהא בעלמא וכל כה"ג (שים שם כל לדדי היתר הג"ל) ס"ל לתוספוז והרי"ף והר"ש והר"ן והטור דא"ל לצערו אלא מדרבנן ולפיכך אם עבר עליו הפסח ולא ביערו הר"ז מותר בהנאה וכדאי הוה כל הפוסקים הג"ל לסמוך עליהם במקום שיש הפסד גדול מאוד כיון שלדברי הכל אין איסור בחמץ שעשה"פ אלא מדרבנן ולכן יש להתירו בהנאה דהיינו שימכרנו לנכרי רק שיזהר שיאז בענין שלא יחזור הנכרי וימכרנו לישראל וישהה מומנו כי בשתיה איסור לכל ישראל אפילו למי שאין החמץ שלו אבל אם אין שם הפסד גדול מאוד אין להתיר אפילו בהנאה עכתו"ד הרב הרש"ז הג"ל בהג"ה הנ"ל. יב) וכן פסק בספר פסקי דינים מצעל ל"ל החדשות סיתמ"ב סק"ב דבהפסד גדול מאוד יש להתיר את היי"ש חמץ שעבר עליו הפסח בהנאה אבל לא בשתיה ע"כ. והנה מתבאר לך מכל דברי הגדולים הג"ל שדעתם נוטה יותר לומר דיי"ש הנעשה מתבואה אין איסור בשהיי"תו בפסח רק מדרבנן וש"אם עבר עליו הפסח ולא ביערו יש להתירו בהנאה עכ"פ ובמקום שיש הפסד גדול מאוד יש להתירו בהנאה גם לדעת הרב הרש"ז הג"ל מטעם הנזכר לעיל בשמו ועיי"ע בזה בתשובת מהרש"ס ח"ב סיק"ז מ"ש בזה:

(ב) **וזהו** למעשה הרי יש לנו רוב מגין ורוב צנין מהפוסקים שמחמירים בזה לענין יי"ש שעשה"פ לאוסרו גם בהנאה (ואין סומכים בזה על המגיני שלמה שלי"ד להקל מטעם דהיי"ש אינו אלא זיעה וגם מטעם שהמשקין היו לאין משאר פירות ומחמשת המינים הם שלא כדרך הנאתן) וגם הרב מגיני שלמה הג"ל בעלמו לא ראה לסמוך בזה בתשובתו פני יהושע על כל לדדי היתר שלו הג"ל אם לא ע"י שיצטל את היי"ש שעשה"פ ברוב יי"ש של היתר. וכ"כ בזה"ט סיתמ"ב סק"ג דדיעות רוב האחרונים הוא להחמיר בזה וכן בתשובת נובי"ת חאו"ח סיס"ד נשאל שם על דבר יי"ש שלא נמכר קוה"פ ועבר עליו הפסח וכתב שם שאין רלונו לתקוע עלמו בהלכה הלזו אפילו בלידוף הציטול שציטל בפיו ובלבו את חמלו קוה"פ ואפילו בלידוף הסברא שיש לומר שבעל החמץ נקרא שוגג וטעם חומרתו שם בזה משום

דבחמץ לענין צ"י לא נזכר לשון אכילה ולכן לא בעינן בו דרך הנאתן ועוד דגם במשקין היו לאין מן הפירות כמות שהן הר"ז מקרי כדרך הנאתן עכ"ד עיי"ש. ועיי"ע בנובי"ק סי' י"ט (דה"מ אלא) שכתב שם דלהתיר יי"ש שעשה"פ בדב"ז כבר דשו ביה קדמאי דקדמאי ונהגו לאיסור ולכן אין רלונו לתקוע עלמו בדבר הלכה זו וכעיי"ז כתב ג"כ בנובי"ה סוסי"ג אך שסיים שם דהרולה לסמוך על דברי המקילים מי ימחה בידו ע"כ. וכן הביא בשד"ח מערכת הג"ל סי' ח' אות כ"ח בשם תשובת בית שלמה סיס"ד שכתב שעל סדרת הרב מגיני שלמה הג"ל לבד קשה לסמוך נגד דעת רוב הפוסקים דלא ס"ל כן וכעיי"ז הביא שם בשד"ח בשם תשובת שו"מ תנינא ח"ג סיפ"ג. ג) ועיין בעיקרי דינים חאו"ח סי' י"ח אות יו"ד (בשם מקום שמואל דבאם שכה למכור היי"ש ואחשה"פ החליפו ציי"ש של עכומ"ז מותר לשותותו עוד הביא שם) בשם רב אחד שהעלה דדין יי"ש שעשה"פ דאם יש עדים שציטל חמלו קוה"פ וגם מה שלא מכרו לעכו"ם היה בשוגג או באונס מותר בהנאה אחשה"פ אך ליתר שאת יצטלנו ג"כ ברוב יי"ש של היתר ע"כ (וכעין שהצאתי לעיל בשם הפנ"י). ד) ועיי"ע בשד"ח מערכת וסימן ואות הג"ל שכתב דאעפ"י דרוב האחרונים חלקו על סדרת מגיני שלמה וסייעתו במה דס"ל דיי"ש אינו חמץ גמור מ"מ במקו' שיש לומר שנמכר כדין קוה"פ ורק שיש איזה ריעותא מהמכירה באופן שהלכז נוקף קלת בהיתר אז מלרפינן לטובה גם בסדרת מגיני שלמה הג"ל וכן מצואר במנחת משה בקונטרס חקת הפסח סי' ג' בשם תשובת ר' חיים כהן שכתב דאעפ"י שאין מורין בסדרת המגיני שלמה הג"ל וסייעתו מ"מ לכניף יש לזרפו וכה"ג כתב בשד"ח שם בשם תשובת כנסת יחזקאל דלענין להשהות יש לזרף דעת האומרי' דיי"ש אינו אלא זיעה בעלמא וכה"ג מלאנו בשע"ת סיתמ"א סק"א (דה"מ) ועיין בתשובת כתר כהונה וצדה"מ ועיין בתפארת לבי סיט"ו וסי' י"ז) שלי"ד לסניף גם דעת המגיני שלמה הג"ל. וכן הביא שם בשד"ח בשם תשובת בית שלמה שכתב בסוסי"ד ובסי' ע"ב וסי' ע"ח דציי"ש שלי"ד שעינקו הוא מקטניות או מתפומי

דחמץ שעטה"פ (דינו כתרומת חוץ לארץ ומותר לערבזו לכתחלה ולבטלו) לכן גם בניד"ז ירבה עליו רוב חומץ המוגזר ויבטלנו ויעשה בזה עוד תקנה שיחשב כמה יי"ש חמץ יש בו בחומץ וכמה שזה ויוליך את דמי הגאה למקום האבוד ואז יהא מותר החומץ בהגאה (שימכרנו לנכרים) ולא בשתיה עכתו"ד המהר"ם שיק וכן הביא שם בשד"ח סי' ח' סוף אות מ"ח בשם תשובת עין ילחך שכתב שם בנידונו ללרף סדרת הפני" להחזיר היי"ש בהגאה אחת"פ ע"י ביטול ברוב יי"ש של היתר ע"כ.ו) ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן (סיתמ"ב) אות ה' דלחחר שהביא דברי הרב פני" ודברי הרב הרש"ז הג"ל שזרדו להקל בהפ"מ ביי"ש שעטה"פ סיים שם דמ"מ אין להקל רק ללרף לסניף לשאר טעמים וכתב שם עוד שזיה"ז מערבים ביי"ש גם משאר מינים שאינם חמולים כמו ערד העפיל וכדומה ובתשובת שו"מ תנינא ח"ד סי' י"ב הביא שם בשם הרב בעל דעת קדושים שביי"ש אין בנמלא שם חמץ רק חלק אחד משלשים ובשם ש"ל הביא שם שהחמץ שבו הוא חלק אחד מעשרים וארבעה והרב השיאל שם כתב שהוא חלק אחד מט"ז אך באמת הכל הוא לפי המקום והזמן עכתו"ד הגאון מהרש"ם מזרעזאן הג"ל ועייש"ע שכתב דלפי מ"ש במג"א סיתמ"ב סק"ב בשם הרשב"א רכ"ד שטיקרו כך לא בטיל א"כ י"ל דה"נ בזה ועייש"ע מה שהביא בזה מוכח מקומות והראה פרס לכאן ולכאן. ז) ועיין בא"ח ההדג סיתמ"ז אות ל"ה בשם תשובת דברי מרדכי פרידבורג שגשאל על דבר ששלחו יי"ש של פסח ע"י עכו"ם והגיע ליד הישראל בער"פ אחר חלות וגמלא התותם מקולקל והורה מורה אחד דלרף לשופכו (משום חשש שמא החליפו ביי"ש חמץ או שמא עירב בו יי"ש חמץ) והרב המחבר ה"ל העלה דמוותר להשהותו ע"כ ועיזדב"ר לקמן סיקט"ז סוסקמ"ג הראשון ובסי' קי"ז סקל"ג עקף ט"ז. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן סיתמ"ה אות י"ג מ"ש שם לענין יי"ש של פסח שנשלח ע"י עכו"ם בלא חותם ועבר עליו הפסח וחקר שם אם יי"ש של פסח הוא מין במינו עם יי"ש חמץ וסיים שם דאם היי"ש של פסח הוא נקרא בשם אחר כמו מין סליוואוויטץ בודאי הוא מין בשא"מ עם יי"ש חמץ מ"מ אם עבר עליו הפסח

אדמה או משאר דברים שאינם חמולים ורק שיש שם תערובות מתבואה חמולה או שמעמידים אותו במאלץ לכן בזה יש ללרף דעת הרב הפני יהושע שהעלה להחזיר בהגאה לאחת"פ ע"י ביטול ברוב יי"ש של היתר (ובשם הגדולים המובאים בספר באר יעקב הביא שם בסי' ע"ה שלא החזירו ע"י ביטול ברוב היתר לבד אלא בלירוף הסבירא שביטל חמלו קוה"פ וגם בלירוף הסבירא שהיה חנוס כמה שלא מכר היי"ש קוה"פ וכעין זה כתב שם בבית שלמה גם בסי' פ' דמה שלירפו האחרונים דעת המגיני שלמה ביי"ש חמץ לבטלו ברוב אחת"פ לכתחלה להחזיר אח"כ בהגאה זהו דוקא ע"י לירוף שביטל חמלו קוה"פ) וכן הביא שם בשד"ח בשם תשובת שו"מ מהדו"ק ח"א סי' ע"ז ובמהדורא תליתאי ח"א סי' של"ב דנוכל לסמוך על מגיני שלמה הג"ל ביי"ש חמץ שעטה"פ לערבזו עם רוב יי"ש של היתר ולהחזירו בהגאה לאחת"פ (אבל בתוה"פ גופא אין להקל כך כתב במהדו"ק הג"ל סי' ל"ה ובח"ב סיק"ב. ה) ועייש"ע בשם שו"מ במהדורא תליתאי ח"ב סיקמ"ח שכתב שם דבחומץ שידוע בבירור שנעשה מפסולת היי"ש חמץ וגמכר לעכו"ם קוה"פ שלא כדין יש ללרף בו יותר להקל דכיון שנעשה החומץ מהפסולת י"ל דלכו"ט הוי רק זיעה בעלמא והוי כחמץ נוקשה (דלדעת המג"א סיתמ"ז סקמ"ו מותר לאחת"פ אף באכילה ולהח"י שם מותר עכ"פ בהגאה) אך יען שלא ידע היטב מהות עשייתו לכן לא ראה לעשות סמיכה להיתר לזה אם לא ע"י שיבטלנו בחומץ של היתר בסי' ואז בודאי מותר ע"כ וכעין זה הביא שם בשד"ח סי' ח' אות ס"ח בשם תשובת מהר"ם שיק בחומץ הנקרא העסיג הנעשה מיי"ש עם סממנים שונים שמכרו לנכרי קוה"פ אך המכירה היתה שלא כדין כלל ועבר עליו הפסח והוא הפ"מ וכתב שם דכיון דכל חשש החומץ הוא רק מפני שיש בו תערובות יי"ש חמץ הנעשה ממאלץ וכיון דלדעת הפני" (המובא בשע"ת סיתמ"ח) לא הוי היי"ש רק חמץ נוקשה ונוקשה שעטה"פ מותר כיון שהוא רק מדרבנן והגם שאין לסמוך ע"ז בלבד וגם הפני" לא סמך ע"ז לבד מ"מ יש ללרף עוד מ"ש הפני" שם

שימכרנה הנכרי לישאל אותה בפסח (תמ"ב . תמ"ז . תנ"ג . תס"ז) :
 ג ויטו בגדים שנתכבסו ונתקנו בחלב חטה (שטערק) מותר לזבשן בפסח אבל
 וכו' אין להציען על השלחן אם יש עליהן איזה ממשות שיש לחוש ואלו שיתפרר מהם

מערני שמואל

שנתכבסו ונתקנו בחלב חטה מותר לזבשן
 בפסח הטעם בזה משום שכבר נפסדה לורח
 החמץ . ועיין בש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ז
 סעיף כ"ה דדוקא אם נתכבסו הבגדים קודם
 ל' יום לפני הפסח וא"כ כשהגיע זמן הביעור
 כבר נתקשה החמץ ונפסדה לורחו אבל אם
 נתכבסו הבגדים תוך ל' יום לפסח אז אם נראה
 בהן ממשות החמץ טוב להחמיר ולגרור מה
 שנראה אם יש ממנו כזית צבגד אחד ע"כ ועיי"ש ע'
 בקו"א סקי"ג מ"ש בזה ועיין בהגהות הגאון
 מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ז אות ט' בשם תו"ר
 דגם לכתחלה מותר ליתן בגד לכובסת עכו"ם
 בסתם אף שידוע שתכבסם בחוהמ"פ בחלב
 חטה שלה רק באופן שלא יבא בחשבון לשלם
 בעד החלב חטה אך מש"ע סיתמ"ח סעי'
 ו' (ומוצא בדברינו לקמן סקי"ז סקנ"ה) משמע
 דכשידוע בודאי שתכבסם בחוהמ"פ בחמץ אסור
 ע"כ : [כ] אין להליען על השולחן וכו' . עיין
 בספר אור לפארו דטישטיכר וכדומה הבאים
 מפאבריקען חדשים מגוהלים אין לפרוס אותן
 על השולחן בפסח וכן אין לעשות שקיס לתת
 בתוכן קמחא דפסחא מחדשים מגוהלים ע"כ .
 והו"ד בא"ח סיתמ"ז אות יו"ד ועיי"ש עוד
 בשם ספר מאורי אור דיש מקפידין לכבס את
 השקיס חדשים מפני שהאורג מושח את השק
 בקמח ומים ומ"מ המיקל לא הפסיד כי שמעתי
 נאמנה שמושחין בשמן או דבק וגם בטל בם'
 קוה"פ וגם נוטל"פ ועוד שאין כאלו חשש פירורין
 מפני שהמשיחה עומד במקומו וגם שהמשיחה
 אינו רק דקה מן הדקה וגם הרוב אינו וספק
 דרבנן לקולא ע"כ : [כא] שיתפרר מהם איזה
 פירור . עבפמ"ג א"א סיתמ"ז סק"ד דאם בגד
 זה נפל למאכל י"ל דברי אפילו באין שם ס'
 משום דכבר נפסל מאכלת כלב ע"כ . ועבפמ"י
 סיתמ"ז סקמ"ו אך בספר א"ח החדש סיתמ"ז
 אות ח' הביא בשם א"א מהגה"ק מציטשאטש
 דאם נתחב לחוך התבשיל הבית יד מהכחונת
 (שקורין ארזיל) שנתכבס בחלב חטה א"ל לשער
 בזה רק נגד החלב חטה ולא נגד הפשחן מהבית

ויש חשש שנתערב בו יי"ש חמץ יש להקל ע"י
 טעימת קפילא או גם ע"י טעימת ישראל ע"י
 שיטעום ויפלוט כיון דחמץ שטעה"פ הוא איסור
 קל ובגד"ד בנשלח ע"י עכו"ם בלא חותם יש
 בזה ספיקות עכתו"ד הרב מהרש"ם . ח) ועיי"ש
 עוד בא"ח החדש הנ"ל אות נ"א בשם תשובת
 משיבת נפש ציין פראנץ שטעה"פ ואומרים
 שמערבין בו יי"ש שקורין אראק ולא נמכר בפסח
 והעלה להעיקר כהמג"ז סיתמ"ז סקמ"ד דס"ל
 דבנתערב לאחיה"פ בטל ברוב ואם נתערב
 קוה"פ תליא במחלוקת הפוסקים דלמ"ד דטעם
 כעיקר אין בו איסור מודאורייתא הר"ז מותר
 אם אין בו כזית בכדא"פ ואי ליכא למיקם
 עלה אי ליכא כזית בכדא"פ י"ל דהוי ספיקא
 דרבנן ויש להתיר בצירוף בזה שביטל החמץ
 קוה"פ ולא ידע שלריך לריכרו . ט) ועיין
 בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ז סוף
 אות נ"ב בשם תשובת חסד לאברהם דדון
 ווישניק שנתערב בו יי"ש חמץ ועבר עליו הפסח
 וכתב דכיון שדרך עשייתו בכך לא מהני אפילו
 למוכרו חוץ מדמי איסור שבו עכ"ד הרב חס"ל
 הנ"ל אך בשם כתבי הרב בעל דעת קדושים
 הביא שם בהגהות הגאון הנ"ל שהתיר בכה"ג
 לאחר הפסח כיון דגם צי"ש עלמו אין בו רק
 חלק אחד משלשים שהוא חמץ (ול"א הוא חלק
 אחד בן ט"ז) ולא נעשה נבילה וגם לא הוי
 מעמיד ואף דעבד לטעמא וריחא מ"מ אחיה"פ
 יש להקל וצ"ל (שכבר) הסכימו האחרונים
 כהמג"ז דלאחיה"פ סגי ברוב עכ"ד שם בשם
 כתבי הרב דע"ק והרב מהרש"ם מצרעזאן סיים
 שם דלאחיה"פ יש להקל אבל צנודע בער"פ
 (לאח"ז איסורו) לריך לזערו ע"כ . י) ועיין
 בא"ח החדש סיתמ"ז אות י"ד בשם ספר מאורי
 אור דדבש של עכו"ם מותר להשאותו כיון
 שאינו אלא ספק שמא עירב בו קמח וגם מי
 פירות הוא וגם יש בו ס' נגד הקמח וכן מי
 דבש או מסקה (שקורין יינומלין) שהוא מביטול
 פירות עם ליקער משום דודאי יש ס' בליקער
 צ"ח המים והפירות נגד הקמח ע"כ : [יט] בגדים

איזה פירור וכו' וכש"כ שאסור לתת לתוכן קטח של פסח :

ד מותר לדבק ניירות בחלון אפילו בתוך שלשים יום לפסח ובדבר שלא יהיה החמץ נראה דכיון שהדבק אינו חמץ גמור וגם הוא מכוסה לא החמירו בו וגם אבל אם נראה בחוץ אסור וקודם שלשים יום בכל ענין מותר :

ה וכו' דיו שנתבשרה בשכר קודם פסח מותר לכתוב בה בחוהמ"פ כיון שנפסלה מעדני שמואל

משום דלא מקילין בנזקת כ"א ע"י תערובות אבל ביבש בלח הוי כאלו הוא עומד בעיניה עכ"ל ד. ולכאור' משמע מדבריו דאפילו בדעיבד יש לאסור בזה. אך בפמ"ג א"א סיתמ"ז סק"ד כתב שם להחמיר בדעיבד אם שמו קמחא דפסחא בשק שנזבז בשלח חטה מטעם שכבר נפסל מאכילת כלב. אך באופן שירקד הקמח צנפה בכל מה שאפשר לזרור ע"כ. (ועין בספר סמ"ח הנ"ל שכתב דאפשר לומר דאם ידוע שנפסל מאכילת כלב שרי גם לדעת הרש"י כמבואר בעין זה בש"ע הרב הרש"י הנ"ל סעי' ל"ג) ועיין בחי' סיתמ"א סקנ"א נ"ב וצ"ע הרב הרש"י סיתמ"ג סעי' כ"ד ובדבריו לעיל סיק"ח סקכ"ז מ"ש שם לענין שקיס ישינים משנה שעברה שכתבם בלא היתר הזפירות. ועח"י כיתמ"ג סוסקי"ז דמותר להשהות קמח שנפל לתוכן פירורי פת ע"י ריקוד : [כג] אבל אם נראה בחוץ אסור וכו'. כ"ז הוא מדברי רמ"א סיתמ"ז סוסע"י ג' ומג"א שם סק"ה. ועש"ע הרב הרש"י סיתמ"ז סעיף כ"ה דדוקא אם יש שם מהבלק כזית אחד בנייר אחד דאז אמרינן דאפילו אם הכזית הוא מפוזר ע"פ כל הנייר ואין ממונו כזית במקום אחד מ"מ הנייר מלרפו אבל אם דיבק ניירות הרבה בחלון א' ואין מן החמץ כזית במקום א' (פירוש בנייר א') אז אין החלון מלרפן דכיון שהוא מחובר לבית הרי הוא כבית (ואין הציג מלרף חלאי זימים המדובקים בכתליו) ע"כ. ועיי"ש עוד די"א דאפילו אם נדבקו הניירות תוך ל' יום לפסח וגם נראה בהן ממשות החמץ מ"מ א"ל לבשרו מפני שכבר נפסל מאכילת כלב והרי הוא כעפר בעלמא אך ד' לחוש לסכרה הראשונה ע"כ. ולענין חבית שדבקו נסריו בצלק שני חדשים קודם פסח ויש כזית במקום א' ערמ"א סיתמ"ז סוסע"י ה' ובדגול מרובה שם ובד"מ סי' הנ"ל אות י"ד ובהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן שם אות ל"ח : [כד] דיו שנתבשרה בשכר. ובדבר טאביק שקורין

יד של הכתונת כיון דלא שייך בזה איסור דבוק (וזמי לעלמות של איסור שמלטרפין עם ההיתר לבטל) וגם אין שום בלוע בתוך הפשתן כי אין היס"ז בשעה שמטבילין אותו יתוך החלב חטה וכש"כ כשנזבז הכתונת יותר מל' יום לפני הפסח דאז בטל צם' לכו"ע אם אינו רואה להדיא ממשות של חלב חטה ובלאה"כ מסקנת האחרונים דנוקשה בטל צם' עכ"ל ד. בשם הא"א הנ"ל בתוספת ביאור קלת ומדבריו אלה רואה דמלרין עכ"פ ס' נגד החלב חטה. וכן מלאתי בספר מחוקק יהודא בחוקת עולם שם סיתמ"ז סק"ד שגם הוא כתב דבעינן ס' דוקא נגד החלב חטה ולא אמרינן בזה דכבר נפסל מאכילת כלב שיהי' די בזה לבטלו ברוב וכתב שם הטעם משום די"ל דכשנופל לתוך התבשיל ה"ה מתרכך ונותן טעם דראוי לאכילה קלת כמו קארטין המבואר בסוסיתמ"ז ע"כ. ומוסיג שם על דברי הפמ"ג הנ"ל במה שאינו מלרין ס' ועיין בספר סמ"א דחיי סי' ג' סעי' ה' שכתב די"ל דהפמ"ג הנ"ל מיירי בשכבר נפסל מאכילת כלב והמחוקק יהודא מיירי שלא נפסל עדיין מאכילת עכ"ל הרב סמ"ח ודבריו ל"ע מדברי הרב המחוקק יהודא הנ"ל משמע להמעין שם דפליג עם הפמ"ג הנ"ל במליאות הענין לדעת הרב הפמ"ג הנ"ל אמרינן דמסתמא כבר נפסל מאכילת הכלב ודי לבטלו ברוב ולדעת הרב מחוקק יהודא אינו כן יעוי"ש : [כז] וכש"כ שאסור לתת לתוכן קמח וכו'. דכ"ז הוא מדברי המג"א סיתמ"ז סק"ד. ועיי"ש בש"ע הרב הרש"י סעי' כ"ו ובקו"א שם סקט"ו דיש חשש בזה שמא יפרך מהן איזה ממשות מהחלב חטה לתוך הקמח של פסח והפירור יש לו דין יבש והקמח יש לו דין לח וא"כ הוי כיבש בלח שאינו מתבטל בתוכו (אפילו צם') נושים שאינן נבללין זכ"ז (כמבואר בע"ז יו"ד סיק"ד והסכימו לזה הפר"ח והמ"ז והמ"י) ואין לחלק בזה בין שנתן לשם הקמח קוה"פ או תוה"פ וכן אין חילוק בזה בין חמץ גמור לבין חמץ נוקשה

מאכילת הכלב קודם הפסח וכו' וכן נ"ל כיוצא בזה וכו' שנפסל ונפסד החמץ לגמרי קודם הפסח וכו' מותר בפסח בהנאה ובשהייה אבל עכ"ל שבישול בפסח דיו בשכר [וכן אסורד יישראל בהנאה משום

בועדני שמואל

שמן למאור הנעשה מרגן חמץ ושפירטים מעורב עם טערפעטין מחלה על מחלה ואין ביכולת אנושי לשותותו אף לא לטעום וגשאל אם מותר בפסח להאיר בו והשואל שם רלה להתיר מטעם דזוז"ג וגם מטעם דנפגם טעם החמץ והרב שו"מ דחה דברי השואל הנ"ל מטעם דדוקא אם ההנאה הוא ע"י אכילה ושתיה בזה שייך ההיתר בזה שהוא לפגם אבל אם ההנאה הוא בזה שנהנה מהאור מה בכך שהוא לפגם הלא מ"מ הוא נהנה מהאור וגם ההיתר דזוז"ג לא שייך בכה"ג כיון דעכ"פ הוא נהנה ממחל' דגן שיש בהספירטי' שהוא חמץ עכ"ל דהרב שו"מ ומוצא בתשובות מנח"מ בקונט' חקת הפסח דין נ"ב אך הרב מנח"מ כתב שם להיתר בזה משום דהדעת מונעת שבודאי נפסל הגאז הנ"ל מאכילת כלב והחוש והשכל יעיד ע"ז וא"כ מה בכך שנהנה מהמאור הלא הוי כחמץ שחרכו קודם זמן איסור חמץ דמותר בפסח ליהנות ממנו [כמבואר בש"ע סיתמ"ב סעי' ט' וסעי' יו"ד לענין דיו ובסיתמ"ג סעי' ז' לענין פחמין שנעשו מחמץ קודם זמן איסור חמץ דמותר ליהנות מהם בתוה"פ] עכ"ל הרב מנחת משה הנ"ל. [כו] שנפסל וכו' קוה"פ. אבל אם לא נפסל קוה"פ אלא שנפסל ונתעפש וגסרח אחר שהתחיל זמן איסור חמץ חייב לבערו. מג"א סיתמ"ב ס"ק ג': [כז] מותר בפסח בהנאה. עיין שו"ת סיתמ"ז ס"ק ח' דתערובות שיש בו נוקשה ואין ששים נגדו אסור בהנאה בפסח [כגון למוכרו לגוי] כמו שאסור בהנאה בפסח בחמץ גמור שנתערב בפסח אף במקום שיש ששים נגדו ע"כ. ועי' בדבריו לקמן סיקי"ז ריש סק"ט: [כח] אסורה לישראל בהנאה. ולכן אסור לכתוב בו [בחומה"פ]. והטעם בזה משום דגזרו שמה יתן קולמוסו לתוך פיו ואעפ"י שהשכר שבדיו זה נפסל מאכילת כלב מ"מ כיון שלא נפסל עד לאחר זמן הביעור וא"כ [כשהגיע זמן איסור חמץ] כבר נאסר בהנאה [עוד] קודם שנפסל ושוב אין איסור זה נפקע ממנו לעולם אבל אם נחבשל הדיו בשכר

טיטין שיש בו חשש תערובות חמץ אם מותר לעשנו או להריח בו בפסח וכן בדבר מקוה שנחליו לתוכה מים חמולים אם מותר לטבול בה בפסח עיין לקמן סיקי"ז סק"ט: [כח] וכן כל כיוצא בזה שנפסל ונפסד החמץ לגמרי וכו'. עכ"ל מחומ"ל סי' ה' אות נ"ג בשם ספר אבן שתייה שנשאל בא' שתקן קוה"פ קמח מעורב עם רעל (הוא מין סם) ומים והכינו ליתן לטכזרים ויש שם כזית חמץ ושכח לבערו קוה"פ והאריך שם קצת בזה ומסיק דכיון שעירב האוכל בסם המות אין לך השבתה וביטול ודבר מאוס יותר מזה הלכך אינו עובר ע"ז משום ז"י ודמי לחמץ שייחדו לשיבה ומח אותו בטיט (המבואר בש"ע סיתמ"ב סעי' ט') דמותר לקיימו בפסח עכ"ל דועי"ש שנזכר עוד סברא להיתר בזה היינו משום דכיון שיש בזה סכנה לאוכלו א"כ אין לך אין ראוי לאדם יותר מזה וממילא פטור לבערו והגם שעל סברא זו לבד בזה שאין ראוי לאדם לא רלה לסמוך שם (רק בלירוף סברא דלעיל) כיון שעכ"פ הוא מושבח בטעם מ"מ מדבריו שם נלמד למין דבר חריף הנקרא האליען או חומץ חזק הנקרא האלעטעקע שהם * * * סכנה לאוכלם ולשתותם הן לאדם והן לכלב וגם בטעם אינם משובחים כי אם חיד אוכל יטעם הם שורפים כמו אם הן צפה והן צפנימית האזרים וא"כ לפי הגרסה שאין בהם איסור בהייה אפילו אם יש בהם תערובות חמץ כגון שפירטים וכיוצא ועיין בתשובת שם אריה חאו"ח סי' דשפירט חזק שקורין פליטאר שפירט שאינו ראוי לשתיה מפני חזקו והוא נמכר רק לבעלי מלאכות לצורך לבעו ונשכח למוכרו קוה"פ ורב שם בשם גבעת שאול דבחמץ כה"ג (יש לסמוך על בעל העיטור דס"ל דחמץ שעשה"פ אינו אסור רק באכילה ולא בהנאה ולכן יש) להתיר עכ"פ בהנאה ע"כ אך לפי הגרסה להמעיין שם לא סמך על היתר זה בלבד כי שם ובנידון דהשם ר"י היה שם עוד כמה דד"י להיתר ול"ע. ועי' בתשובת שו"מ מהדו"ק ת"א סיקמ"ג על דבר אשר המליחו באמערקא

אמרו דחמין של עכו"ם *כטו ג"כ ולו אסור לישראל בהנאה בפסח סימן תמ"ב ובחיי"א:
ו כל הכלים שאינו מכשירן לפסח ולאו צריך לשפשפן היטב בע"פ קודם שעה ששית
מעדני שמואל

בשכר קודם זמן הביעור מותר לכתוב בו
[בחוהמ"פ משום דכבר נפקע ממנו איסור
הנאה קודם זמן הביעור] ואף אם ישכח ויתן
קולמוסו לחור פיו ג"כ אין בכך כלום [ולא
חומרינן דאחשביה לאכילה עי"ז] כיון שאין
מתכוין לאוכלו. ש"ע הרב הרש"י סימן תמ"ב
סעי' ל"ד ועיין בא"ח החדש סיתמ"ב אות כ'
בשם תשובת ריב"ן שדעתו להחריג גם בנתבשל
הדיו בתוה"פ אך בשם תשו' מהרי"א חסאד
הביא שם שהביא כמה תשובות לאסור בזה:
[כע] דחמין של עכו"ם ג"כ אסור לישראל
בהנאה בפסח. עבדה"ט סוסית"כ ובשע"ת
שם סוף הסי' בשם תשו' ש"א ביהודי שהוא
שכיר שגה [אלל העכו"ם] על שמירת יי"ש
ושכר ולקבל מעות הפדיון לידו ונשאל שם
אם מותר הישראל לשמור ולקבל מעות גם
בפסח ומסיק שם שרשאי הישראל לעמוד על
המשמר ויקח עמו עוד א' שיב עמו דאז
אין לחוש דלמא אחי למיכל מיניה ואין לחוש
בזה מטעם שהישראל רולה בקיומו של חמין
כיון שאין הישראל עושה מעשה בידים רק
יושב ומשמר וגם אין בזה משום שליחות כיון
שאין הישראל ממונה רק ליקח המעות מחמת
שאינו מאמין למשרתים עכמו"ד השע"ת הג"ל
בתוספת ביאור ובשינוי לשון קל"ת: [*כט] ג"כ
אסור לישראל בהנאה. עבדה"ט סיתמ"ז סק"ז
בשם או"ה דאסור להריח בפסח לחם חם אף
של עכו"ם ועבדה"ט מחמו"ל סי' א' אות א'
מ"ש שם צדין חמין שעבר עליו הפסח אם
מותר להריח בו ואם חמולו של עכו"ם בפסח
אסור בהנאה יעוי"ש מ"ש בזה ועבדה"ט
סיתמ"ג סעי' א' בהג"ה הראשון שכתב בפשיטות
דחמולו של עכו"ם אסור בהנאה בפסח. ועיין
בדבריו לקמן סיק"ג סק"ב: [ל] אסור
לישראל בהנאה בפסח. עפמו"ג ליו"ד בפתיחתו
להלכות בשר בחלב אות ג' (דה"מ הנאה)
ובפמו"ג או"ח בפתיחתו הכוללת להלכות פסח
ח"ב פרק ג' אות ד' שנכתב אס"י איסור
הנאה מה"ת גם בחלי שיעור (פירוש פחות
מכזית חמין) אם נהנה ממנו בפסח כמו שיש

איסור תורה להניח חלי שיעור. יו"ד
אסור בהנאה בפסח בחלי שיעור יק מדרבנן
וכפי הנראה ממשקנת הפמו"ג הג"ל בפתיחתו
להלכות פסח הג"ל שדעתו לומר ר"ש איסור
תורה בהנאה אפילו בחלי שיעור ואפילו מכ"ס
כמו באכילה וכ"מ דעת הרב י"ס אריה חיו"ד
סי' ס"ה וכן הביא בשד"ח בכללים מערכת
חית"ת אות י"ז בשם ספר דברי מרדכי פרידבורג
סי' מ"ז וכתב שם שכ"מ מבואר בתומים דאפילו
חמין כ"ס אסבה"ג בפסח מה"ת וכ"כ בתשובת
משיב דבר דודאי גם כ"ס אסור בהנאה כמו
כל חל"ס (ומה שנכתב בזה בתשובת הגאון
רע"א בשיעור הנאה אם הוא בכזית או בשוה
פרוטה חקירה זו הוא רק לדעת הסוברים
דלוקין על איסור הנאה וחקר בזה הגאון
הרע"א מה הוא שיעורה לענין מלקות) עכ"ל
הרב השד"ח ה"ל בשם משיב דבר הג"ל. ועיי"ע
בשד"ח מחמו"ל סי' א' אות ט"ז שהביא בשם
דברי מרדכי פרידבורג הג"ל סימ"ח שהעלה
שם דשיעור הנאה הוא בשוה פרוטה כמו מעילה
(כפי הנראה דכוונתו הוא לענין חיוב מלקות
לדעת האומרים דלוקין גם על ההנאה) ונפ"מ
לענין חולה שיש בו סכנה ולריך לרפואה מחמין
דהדין הוא דיש להדר ליתן לו פחות מכשיעור
אם הוא צענין שיספיק לו גם חל"ס וכמו
באכילת חולה ביוה"כ ולכן לריך להדר שיהיה
בהחמין פחות משום פרוטה אם יספיק ע"כ (וכן
הביא בשד"ח בכללים מערכת ה' אות ע"ח
בשם תשובת רע"א דשיעור הנאה בפרוטה אך
בשם המשנה למלך הביא שם דשיעורו הוא בכזית
כמו באכילה) ועיי"ע בשד"ח מערכת חומ"ל
סי' א' סוף אות ט"ז הג"ל שהביא בשם ספר
עמק יהושע דלדעתו אין שום שיעור באיסור
הנאה מחמין וכן בכל שאר איסורי הנאה אין
בהם שום שיעור ואסור אף בפחות מש"פ ע"ב
(וכפי הנראה דכוונתו דגם לענין חיוב מלקות
לא צענין שיעור בהנאה) ולע"ע בדבריו כי
ספר עמק יהושע אין מלוי אללי לעיין צ"י:
[לא] לריך לשפשפן היטב וכו'. (א) עיין בדבריו
לקמן סיק"ט סקמ"ה דכלים שא"א לשפשפן

ולתהדיחן בענין שלא יהא חמץ ניכר בהן ולכן ויצניעם במקום צנוע שאינו רגיל לילך לשם בפסח. ושוב לסוגרם בחדר מיוחד ולהצניע את המפתח עד לאחר הפסח (תנ"א):
מעדני שמואל

חכמי הדורות האחרונים. וזו שהחמירו כן לפיכך אין להחמיר בו כ"כ (שהא אסור להעמיד אפי' במקום גבוה) ובפרט שע"פ רוב אין הכלים בני יומן מבליעת החמץ בשעה שמסדרין אותם בער"פ בגובה הכותל זהו טעם המנהג שמקילין ע"כ וכן הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן סיתמ"א אות ג' בשם הב"ש (באזה"ע"י סימן י"ז סק"ד) דבדבר שאין מפורש בש"ס להדיא שגזרו בו (כבד"ד) לא שייך לומר בו דלא פלוג רבנן בין מקום גבוה לאין גבוה ע"כ ועיי"ע בש"ע הרב הרש"י הג"ל דסיים שם דמ"מ המחמיר להלניען במקום לנוע תע"כ ע"כ. ג.) (ואם מותר להשתמש בזה צלון בכלים של חמץ בדרך ארעי ומוקרה עברמ"א סיתמ"א סעי' א' ובש"ע שם סעי' כ"ב ובאחרונים שם ובש"ע הרב הרש"י סיתמ"א סעי' ב' ובח"י שם סק"א ובזה"ע שם סק"ז). ד) והנה בדבר הכלים של חמץ של כל השנה אם מותר לבשל בהם אחה"פ עמוג"א ריסיתמ"א דאפי' אם נשתמש הרבה חמץ קוה"פ בתוך הכלים מ"מ מותר לבשל בהם היתר אחה"פ ע"כ. ה) ועמוג"א סיתמ"א סק"ד ובפמ"ג א"א שם ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' ג' ובח"י שם סק"ד דאפי' אם נבשל החמץ בתוך הכלים בתוה"פ ג"כ מותר להשהות עד אחה"פ ולבשל בהן אחה"פ כדין כלים שנשתמש בהם חמץ קוה"פ [דלא כהרוקח שמחלק בזה ועי' בא"ח החדש סיתמ"א אות כ"ג מ"ש שם בשם הג' רע"א שתמה ג"כ על חכם אחד שזוה לשבור כלי חרס בחוהמ"פ על שנמלא שם חטה בקועה). ו) אך בבית אפרים סי' ה' והובא בקלרה גם בשע"ת סיתמ"א סק"ד כתב דבכלי נחושת שנשתמשו בה חמץ בתוה"פ (דאז מקרי שנשתמש ביה איסורא בכה"ג) יש חילוק באם יש בה בלוע מוכבר מותר הכלי לאחיה"פ (מושם דהוי כחמץ ע"י תערובות שטעה"פ) אבל אם הכלי הוא חדש ונשתמש בה בפסח חמץ בעין ובלע הרבה חמץ או אפי' רק מעט חמץ אך שבאומד הדעת אין רוב בתבשיל שמבשלין בה עתה אחיה"פ נגד החמץ שנבלע בו בתוה"פ אז יש להחמיר (כיון דאפשר בהגעלה) אבל אם יש

היטב שלא ישאר בהם שום משהו חמץ כגון דפים ועריבות שלשין בהם כל השנה טוב למוכרם לעכו"ם קוה"פ. ב) ועיין בש"ע סיתמ"א סעי' י"א ובמג"א שם סק"ז דה"ה דיכול ליתן לעכו"ם בסתם במתנה גמורה (פירוש שלא יאמר לו שלאחר הפסח יחזירם לו) ולאחיה"פ יכול לקבלם ממנו בחזרה ע"כ. ג) ועיין בעקרי דינים תאו"ח סי' י"ז אות י"ב בשם קול אליהו דאף אם העכו"ם הוא משרתו של הישראל והעכו"ם יודע שהישראל אינו עושה כן רק להנצל מאיסור חמץ ואין רלון העכו"ם לזכות בהם לגמרי אלא מקבלם בשתיקה ואחיה"פ מחזירם לבת"כ מ"מ אין בזה איסור אף שיודע הישראל שלא יגע בהם עכו"ם ע"כ. ד) ופי"ש"ע שאלה"ה להקל אפילו אם לא יהנם לו במתנה גמורה כיון שהוא ברשות העכו"ם ולדעת כמה פוסקים אם החמץ ברשות העכו"ם שוב אינו עובר עליו ב"י וב"י ע"כ. ועבד"ר לקמן סקי"ד סעי' ב' סקי"ד מ"ש שם: [לב] וילניעם במקום לנוע. א) עיי"ז סיתמ"א סה"א ומג"א שם סק"ב דנשמע מדבריהם דכלים שג' חמץ שתשמישן בכלי ראשון וגם הם בני יומן מבליעת החמץ בשעה שהגיע זמן איסור חמץ יש לאסור מדינא להעמידם בפסח בבית אפי' ע"ג מקום שהוא גבוה יו"ד קומות ע"כ. ועיי"ש בפמ"ג א"א סק"ב דכלים שיש בהן בלוע מחמץ חריף כגון י"ש וכיוצא שאלו נטל"ש אפי' לאחר שעבר עליו מעל"ע לכן אפילו אם הם כבר אינם בני יומן מבליעת החמץ מ"מ יש לאסור ג"כ מדינא להעמידם בבית אפי' במקום שהוא גבוה יו"ד קומות ע"כ. והטעם לכל זה משום דכל מה שגזרו עליו חכמים מחמת חשש שמא ישכח וישתמש בו לא חלקו חכמי בגזירתם ואסרו אפי' אם הגביה אותו דבר עד עשר קומות ויותר. ב) אך בח"י שם סק"ז ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' ד' למדו זכות על המקילים בזה וכתבו שמדינא אין למחות ביד המקילים להעמיד ולסדר הכלי בדין של חמץ בבית בגובה הכותל כיון שאיסור זה שאסור להשהות כלי חמץ בתוך הבית בפסח לא גזרו עליו חכמי הגמרא אלא

החכ"ל דס"ל דטעם הצלופ צכלי אחר י"ב חודש הוי עפרא ע"כ. (ב) וגם הג' רע"א הסכים לזה כנראה למעיין שם (ואדרבה שהקיל בזה ביותר מדברי הרב ה"ר טוביה הנ"ל וכתב שם דאף דלפי דברי הרב ה"ר טוביה הנ"ל אם אירע זה בסוף ימי הפסח הכלי אסור בתחלת ימי הפסח הבא כיון דלא כלו עדיין י"ב חודש בשלימות אבל באמו"א לזה כיון דהתבטל עלמנו שנמלא בו החטה מותר בפסח הבא משום דקודם ימי הפסח הבא כבר ה' נקרא עליו שם היתר ע"י ביטול בס' ובטעמא לא אמרינן חו"ג א"כ מכש"כ דיש להתיר הכלי בפסח הבא ע"כ. (ג) וכ"ה דעת הג' בית שלמה ומסיק שם דכ"ה מורה תמיד דהכלים שיש בהם צליעה מתבטל שנתערב בו משהו חמץ בפסח מותר להשתמש בהם בפסח שבשנה שניה (לדין דקיי"ל דכלל בלא אינו חו"ג וכש"כ בטעם בעלמא) ורמז לדברי המקו"ח סיתמ"ז סק"ה דמשמע מדבריו (ד) דגם הוא פשיטא ליה דמותר בפסח הבא ע"כ. (ה) וכ"ה דעת בעל המחבר ספר עמודי אור י"ו) וכ"כ בתשובת עין ילחק מהג"מ מקאונגע דכיון שהגאונים מקו"ח ורע"א הסכימו להתיר לכן גם הוא מסכים לדינא דמותר התבטל והקדירות בפסח של שנה הבאה אם לא נאסר רק מלך תערובות משהו ע"כ. והנה מתבאר לך מכל דברי הגדולים הנ"ל להקל בכלים שנאסרו בפסח ע"י תערובות משהו דמותר להשתמש בהם לפסח של שנה הבאה: אמנם בכתבי הגאון מוהר"ר שלמה קלוגער מזרחי (שהיה בזמנא ת"י הרב בעל מנחת משה הנ"ל) הביא שם שראה בספר מטעם רוקח כתיבת יד מאחד מן הראשונים נכד בעל ספר חסידים שה' מועתק ביד הרב הגאון ה"ר זמן מרגליות מזרחי ומבאר שם מאיזה שאלה שבאה לפניו דס"ל דאוליין בחר שעת הביטול דאז הוי דינו במשהו וא"כ הכלים אסורין לפסח הבאה ומבאר שם מדברי הגאון הרש"ק הנ"ל דגם הוא ס"ל להתמיר בזה וכן הביא שם במנחת משה ובשד"ח בשם תשובת השי"ב משה דתבטל שנתערב בו משהו חמץ תוה"פ ונשתהה עד השבת הבא אסור לאוכלו בפסח הבא משום דכיון דלא נתבטל בשעת נפילה הראשונה צעת שנתערב בתוה"פ הראשון והותזק למזון א"כ גם אחה"פ

רוכ בתבטיל מותר ואפשר שאפילו לכתחלה יש להקל בכה"ג שרולה לבטל עתה תבטיל סיה' זו רוב נגד הצליעה חמץ שנבלע בו בתוה"פ ע"כ. (ז) ועפמ"ג א"א סיתמ"ז סק"א דמשמע מדבריו דאפילו לדברי המתירים הנ"ל מ"מ אין להתיר לבטל בתוך הכלי חמץ לאחיה"פ א"כ עבר על הכלי מעל"ע מבליעת החמץ שבלעה בתוה"פ אבל כל זמן שהכלי הוא צ"י אסור לבטל זה גם אחה"פ. (ח) וכלי הצלופ מיי"ש חמץ כיון שהיי"ש אינו נפגם א"כ אסור לבטל זה אחה"פ עד שיגעילנה במים ואפר ואם הוא כלי חרס לריך שבירה ע"כ. (ט) ועב"ס תומ"ג סי' י"ט אות מ"ג דדוקא כשבלע הכלי בפסח חמץ של ישראל יש להלריך רוב לאחיה"פ נגד הצלופ אבל לא צבלע חמץ של עכו"ם ע"כ. (י) ועבשו"ת בית היוצר סי' כ"ד שבחוהמ"פ לקחה שפחה נכרית המושכרת בבית ישראל דגן שלא היה בו חשש חימוץ ולא מכר אותו לעכו"ם ועשתה ממנו תבטיל ובישלה בקדירות הצעל הבית בחלר הצע"כ שלא בידיעת הבעה"כ ישראל הנ"ל וגשאל שם אם מותרות הקדירות לאחיה"פ בלי הכשר הגעלה והשואל שם הביא (מספר יד יוסף שמוביא) הרבה פוסקים שסוברים לחלק בין נשתמש בהן חמץ קוה"פ או בפסח והרב בית היוצר חולק שם עליו והעלה דמטעם חמץ הם מותרים לאחיה"פ בלי שום הכשר אמונם לריכין הכשר משום ביטול עכו"ם ובה (פירוש בביטול עכו"ם דקיל איסורו) מוה"י גם לכלי חרס הגעלה ג' פעמים ע"כ ומבא"ז בא"ח החדש סיתמ"א סוף אות א' יא) ועיי"ע בא"ח הנ"ל סיתמ"ז סוף אות כ"ג בשם שאלת שלום על דבר כלי זכוכית שהיה בהם יי"ש שטעה"פ וכתב דאין להתמיר כלל (מלהשתמש בו לאחיה"פ) משום דלא בלע כלל ועכ"ז אם ירצה להתמיר ולהגעילן ע"י אפר ומים מוקדם הרשות בידו ע"כ. (יב) ובדבר כלי חרס שביטלו בו בפסח תבטיל שיש בו תערובות חמץ משהו אם מותר להשתמש בו בפסח האחר של שנה הבאה עיין במנחת משה בקונטרס חקת הפסח סי' ע"י דין מו"ן ובשד"ח מחומ"ל סי' ז' אות ב' שהביאו דיעות חלוקות בזה והעולה משם. (א) דלדעת הרב ה"ר טוביה המובא בתשו' הגרע"א יש להקל משום דלגבי איסור משהו סומכין על הג'

קיג דיני ערב פסח ובו ז' סעיפים .

א אין אומרים מזמור לתודה ולא למנצה (תכ"ט) :
 ב ואלו אסור לאכול חמין רק שליש היום (והיום נחשב מן עלות השחר עד צאת הכוכבים) [א] ובהנאה מותר עוד שעה אחת ומותר למוכרו אז "עכו"ם וכו' אבל

מעדני שמואל

צטוה"ר מקילין מאוד שאוכלין חמין אחר ד שעות חמי וארבע על חטא גדול כזה שטוברים על דברי חכמים במוזר והם ח"ו בכלל פורץ גדר ייטבנו נחש ובחנם מכניסים ח"ע לעונש גדול הזה וזהו בדוק ומנוסה והוא קבלה בידי מן רבותי דמי שמיקל לאכול חמין אחר ד' שעות לא יפטור מסיבה גדולה בחלוקה שנה ואפילו אם לא יעבור עליו שום סיבה כזה השנה חמי יש לדחוג יותר שבדאי מאספים עליו עונשים קשים כדי להאבידו בפעם אחת מהעולם בחלוקה סיבה רעה . ע"כ כל איש הירא וחרד לדבר ד' יזהר בחיטור זה באשר שכל דברי חכמים הן כגחלי אש עכ"ל הרב קב הישר הג"ל : [*א] ובהנאה מותר עוד שעה אחת . היינו שעה זמניית ולפי ענין היום . רמ"א סיתמו"ג סעי' ח' . ולענין דיעבד אם שכת למכור חמולו אם נזכר בעת שהוא עדיין יותר קלת משעה שיה (שהן כ"ד שעות למעט לעת) קודם חלות יש עדיין היתר למוכרו אז לנכרי אף שהיום ארוך יותר מי"ב שעות . מג"א סיתמו"ג סק"ג ועיי"ש בש"ע הרב הרש"י סעי' ד' דמשמע דאין להזיר זה רק בהפסד מרובה דוקא . ועיי' בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סיתמו"ג אות ח' בשם גור ארי' יהודה שהחמיר ג"כ לומר דבחמין חלוקה בתר שעות זמניות ע"כ . וכן משמע דעת הרב בה"ט שם סק"ד דהסכמת האחרונים הוא ג"כ כן דמטיק דין נחשב חלות היום לפי ענין היום אם היום הוא ע"ו שעות אז חלי היום הוא ז' ומחלה (וכדעה הראשונה שברמ"א הג"ל)

ומ"ש כאן בפנים דחושבין מעלות השחר עד ליל הכוכבים הוא מדברי המג"א סק"ג הג"ל ולפי"ז אם עלות השחר הוא זייגער 5 . וליל הכוכבים הוא זייגער 8 . שהוא בש"ה ע"ו שעות ואז חלות היום הוא האלבער 1 . ושעה קודם לו הוא האלבער 12 . ומעט קודם האלבער 12 . מותר למכור וכן מביאר בספר תומ"ג שורש ל' אות ג' והוא פשוט : [ב] אבל אח"כ

מידי חמין לא נפקא ושפיר אסור בפסח הבא ולא ניתן רק לאוכלו אחת"פ משום דשעת היתר הוא משום דלא גס החמין גמור מותר אבל כשמגיע זמן איסור חמין של פסח הבא גס זו אסור כיון דלא נתבטל בשעת נפילה של פסח הראשון עכמו"ד הרב תשובת השיב משה המוצא במנחת משה הג"ל בקלרה . והנה לפי הגר"ה רבו המתירין בזה וכן בהג"ה שם שבתשובת השיב משה הג"ל (מנכדו של הרב המחבר) לידד ג"כ להקל בזה וכן הוא מסקנת הרב מנחת משה הג"ל וכתב דאע"ג דיש מקום לחלק בין המאכל לבין הכלים (ולומר דבגוף הכלי יש להחמיר יותר מבהמאל משום דבהמאל שייך לו דהבטל עכ"פ המשהו חמין שבתוכו אחת"פ הראשון וא"כ שרי לפסח הבא משום דחינו חוזר וניעור משא"כ בכלי שגבלע בו משהו בפסח הראשון א"כ שוב לא שייך בו ביטול אף לאחת"פ בגלל שגוף הכלי) עכ"ז יש לדד ולהקל בזה גם בכלי ובפרט דיש ללרף בזה סברת החכ"ל דמהני יישון י"ב חודש עכמו"ד הרב מג"מ הג"ל : ולמעשה כיון דרבו המתירין בזה לכן כל המיקל בזה להורות להשתמש בהם בכלים הג"ל בפסח של שנה הבא אפילו לכתחלה לא הפסיד כיון דכלא"ה יש הרבה אחרונים המקילים (בדיעבד) ביישון י"ב חודש אפילו בכלים שגבלעו חמין גמור בעין (כ' ביאר בדברינו לקמן סיקט"ז סק"א) ובפרט בנד"ד שאינו אלא איסור משהו דרבנן לכן יש מקום להקל בזה אפילו לכתחלה :

קיג [א] אסור לאכול חמין רק שליש היום . עיי' בש"ק קב הישר פרק ל' אות א' שכתב וז"ל בער"פ שהוא י"ד גיטין ישיבים בהשקמה כדי שלא יהא נכשל ח"ו באכילת חמין אחר ד' שעות על היום והתחלת היום הוא מעמוד השחר ועמוה"ש הוא כשהרקיע התחיל להאיר בקו לבן מלך מורח מתוח לארבעו בין לפון לדיוס וזהו עמוה"ש כ"ה מביאר ברמב"ם ובפירוש הרב בעל תויו"ט וכן עיקר) ורבים

[ג] אח"כ [ז] אסור [ק] גם בהנאה ו[ו] וצריך לשרוף את החמץ ולבטלו כל זמן שהוא מותר בהנאה (תר"ד . תמ"ג) :

מעדני שמואל

אלא היה שם מירה שעות (שקורין זייגער) ואמרו לו אנשים שהיו שם דלפי אומד דעתם היה המכירה לאחר זמן איסורו ולפי שהיית זמן נסיעתם קרוב הדבר שהיה חלי שעה אחר תחלת שעה ששית שעל היום ולידד שם לומר דכיון שהיה אז עכ"פ הזמן מכירה בספק והספק היה באיסור שאינו אלא מדרבנן וא"כ היה מותר אז בהנאה (ובמכירה משום דהוי ספק דרבנן ולקולא) וא"כ ממילא הוי מכירתו מכירה ומ"מ הניח הדבר בל"ע ע"כ . והנה מדבריו אלו משמע שגם לכתחלה מותר למכור אם יש ספק בזמן המכירה אם לא כלה עדיין הזמן שמוסר למכור כך משמע לכאורה . אך בשד"ח מחומ"ל סי' ה' אות י"ח הביא בשם הרב דרכי הוראה שליידד להחמיר בזה שלא למכור באותו שעה שהוא מסופק בו אם הוא עדיין קודם זמן איסורו משום דספק כזה הוי ספק חסרון ידיעה ואינו חסרון ידיעה לכל העולם שהרי יש מליאות לכון השעות עפ"י ראות השמש ואפילו ביומא דעיבא יש מליאות לכון את השעות ע"י אופנים אחרים כגון מורה שעות של חול או של מים וכיוצא וא"כ בכה"ג לא אמרינן ספק דרבנן ולקולא עכ"ד הרב שד"ח שם בשם הרב דרכי הוראה הנ"ל וכעין זה הביא שם בשם הרב השואל שבתשובת מים חיים סי' ד' דבכה"ג שיש ספק אם יש יותר משעה לחלות היום בע"פ לריך לבער את החמץ ואין להתיר אז למכור לכתחלה את החמץ משום סברת ספק דרבנן ולקולא כיון דהוי ספק חסרון ידיעה ע"כ . והנה כ"ז מיירי לענין לכתחלה . (ב) אבל דדיעבד אם שכח לאגור קודם שעה ששית ועבר ומכר בתחלת שש עיין בזה בא"ח החדש הנ"ל סיתמ"ג אות ז' שהביא בשם תשובת שו"מ מהד"ק ח"ב סי' מ' ובשם הפמ"ג בפתיחתו להלכות תשח ובשם תשובת צנין עולם שכתבו כולם דדיעבד מועיל המכירה והחמץ מותר לאחרי"פ ורק למוכר עצמו יש להחמיר לדעת הצנין עולם הנ"ל ע"כ . והנה כ"ז מיירי שהמכירה היתה עכ"פ קודם חלות היום . (ג) אבל אם עבר ולא מכר עד חלות היום

אח"כ אסור גם בהנאה . עש"ע סיתמ"ג סעי' א' ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' א' ב' ג' דמה"ת אין חמץ אסור באכילה ובהנאה ביום י"ד אלא מסוף שעה ששית שעל היום ולמעלה אך כדי שלא יבואו לעשות ביום המעונן אסורו חכמים ב' שעות קודם חלות היום דהיינו שעה ה' ושעה ו' אלא שכל שעה ה' לא אסורו חכמים אלא באכילה אבל מתחלת שעה ו' ולמעלה אסורו חכמים גם בהנאה ולפיכך מתחלת שעה ו' ואילך אינו יכול למוכרו לגוי (ואם מוכרו מתחלת שעה ו' ואילך אסור לו ליהנות מדמי החמץ מדרבנן שם בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל סעי' יו"ד) וכן אסור ליתנו אז לגוי במתנה ולא להפקירו ולא להאכילו לבהמה חיה ועוף אפילו אינן שלו אלא של הפקר ואפילו חמלו של גוי אסור (מאז והלאה גם) בהנאה ולפיכך אסור להרים פת חמץ של גוי מתחלת שעה ו' ואילך ע"כ . והנה מתבאר לך מכל דברי הפוסקים הנ"ל דחמלו של עכו"ם אסור בהנאה גם בער"פ אך בספר פתח הדביר נכתב בזה אם חמלו של עכו"ם אסור בהנאה גם בער"פ או אולי רק בפסח גופיה אסור בהנאה אבל לא בער"פ ומוצא בא"ח החדש סיתמ"ג אות ד' וכן הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעואן (הנרפס שם בא"ח הנ"ל באות ה') בשם מהר"פ שפי' הירושלמי שכתב דיש לומר דבער"פ מותר חמלו של עכו"ם בהנאה . ועפמ"ג מ"ז סיתמ"ה סק"ד דאסור ליבש בפסח על שקים מלאים מאלץ שהם של עכו"ם משום דדב"ז חשיב הנאה וחמלו של עכו"ם אסור ליהנות ממנו ע"כ . ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעואן בסימן תמ"ה אות י"ג מה שליידד בזה להקל משום דמאלץ הוי נוקשה לדעת קלית פוסקים (וכמבואר בדבריו לעיל סיקי"ב סקט"ז) וגם יש לומר דשייבה על החמץ הוי שלא בדרך הנאה ומ"מ סיים שם דאין להקל אבל בשקין של תבואות עכו"ם שיש בחוכן גרעינין מחומלים יש להקל ובער"פ יש להקל אף במאלץ עכ"ד הרב מהרש"ם הנ"ל : [ג] אח"כ אסור גם בהנאה . (א) עכ"מ החדש סיתמ"ג אות ז' בשם תשובת חמדת שלמה בלאח שמכר חמלו בכפר

מכרם כלל) אבל על הי"ש והשכר העלה שם
 דיש לבעלם ברוב היתר אחה"פ ע"כ: [ד] אסור
 גם בהנאה. א) עיי"ש הרב הרש"י סיתמ"ג
 סעי' ט' יו"ד דלעפ"י דמן התורה אסור
 ליהנות מחמץ בפסח בכל מיני הנאות ואסור
 למוכרו או להחליפו מ"מ כדיעבד אם עבד
 ומכרו או החליפו מותר ליהנות מה"ס מדמי
 החמץ או מחליפיו אעפ"י שמכרו או החליפו
 בתוה"פ מפני שחמץ אינו תופס דמיו וחליפיו
 שיהיו אסורין בהנאה כמותו (כי רק ע"ז היא
 תוספת דמיה וחליפיה אבל לא שאר איסורי
 הנאה). ב) וכ"ז מה"כ אצל מדרבנן גם כדיעבד
 אסור לו לבעל החמץ ליהנות מדמי החמץ או
 מחליפיו שמכרו או החליפו מתחלת שעה ו' ואילך
 משום דהוי כמשכר באיסורי הנאה (אם לא
 במקום הפסד מרובה). ג) אבל אחרים מותרין
 ליהנות מדמים וחליפין אלו משום דכיון שהחמץ
 אינו שלהם לכן לא הוו כזה כמשכרין באיסורי
 הנאה. ד) וכ"ז מיירי שמכרו והחליפו בעד
 החמץ בעלמו או ע"י שלוחו (אפילו אם השלית
 הוא עכו"ם) אבל אם מכרו והחליפו אדם אחר
 שלא מדעת בעל החמץ הרי דמים וחליפין אלו
 מותרין אפילו לבעל החמץ עלמו אבל אסורין
 הן לאותו איש שמכר או שהחליף עכמו"ד
 הרב הרש"י הג"ל בקלרה. ה) ועיין בהגהות
 הגאון מהרש"ם מזרעואן סיתמ"ג אות י"ט בשם
 תשובת אמרי אש דאפילו אם בנו של אדם עשה
 חינוך לזורר אביו (שלא בדיעת אביו) ג"כ יש
 להקל וכן בעבד והחליף בשוגג יש לומר דלא
 קנסינן לאסור למחליף עלמו עכ"ד שם בשם
 תשובת אמרי אש הג"ל. ו) והרב מהרש"ם סייס
 שם דמ"מ אם החליפה אשתו (של בעל החמץ)
 אפילו שלא בדיעת בעלה אסור ליהנות
 מהחליפין משום דאשתו כגופו. ג) ועיי"ש ע'
 בשם פמ"א דאם כבר מכר העכו"ם הקונה את
 החמץ לעכו"ם אחר כיון שכבר אין האיסור הנאה
 ביד הקונה הראשון שקנה מיד הישראל
 לכן בכה"ג מותרים הדמים גם לישראל
 המחליף אפילו באיסורין התופסין דמיהן
 (כגון ע"ז) ומכש"כ באיסורין שא"ן תופסין
 דמיהן ע"כ. ועיי"ש מה שהאריך בדין חליפי חליפין
 ועבד"ז ומג"ר סוס"י תמ"ג מ"ש בזה. ועיין
 בנש"א מהלכות מכירת חמץ סי' א' דאפילו אם

פמכירה

היום עיצב"ח מחמו"ל סי' ה' אות י"ח שכתב
 דהדבר פשוט שלכתחלה שוב אסור למוכרו
 או ולריך לבערו וכן נופרש בתשובת נובי"ת
 חאו"ח סי' ג' (ודלא בתשובת שו"מ אשר יובאו
 דבריו אי"ה לקמן סי' זה ס"ק וא"ו) עכ"ד הרב
 שד"ח הג"ל. ד) ועיי"ש ע' בשד"ח הג"ל בשם
 ספר ראשית ביכורים ובשם הרב נובי"ת סי'
 פ"ג כדיעבד אם מכר החמץ אחר חלות היום
 והנכרי קנאו במשיכה או בהגבהה מותר החמץ
 בהנאה אחה"פ אבל אם לא קנאו רק בקנין
 אגב קרקע אף דהחמץ לבור בתוכו מ"מ לא
 מהני משום דבעינן דעת אחרת מקנה ואף
 שלדעת הרב קלו"ח קנה העכו"ם גם בכה"ג
 מ"מ הרב ראשית ביכורים הניח הדבר בל"ע
 בלא קנה רק אג"ק לחוד לאחר שש אפילו
 לענין דיעבד. אך כ"ז דוקא בשלא נמכר החמץ
 בע"פ עד חלות. ה) אבל אם נזכר בשעה ששית
 שעדיין אין החמץ אסור בהנאה רק מדרבנן וגם
 לא עבר עדיין אפילו על עשה דהשבייתו לכן
 מורים לו אז אפילו לכתחלה ש"קנה המקום
 לבור להנכרי בכסף והנכרי יקנה בעלמו את
 החמץ הלבור בתוכו ע"י אגב קרקע (משום
 דבכה"ג הוי כזוכה מן ההפקר) או ע"י קנין
 חלר אם עומד הנכרי בלדו. ו) אבל למכור
 להדיא את החמץ לנכרי לכתחלה ע"י קנין
 משיכה או הגבהה אסור אפילו בשעה ששית
 (הגם שאינו אסור אז בהנאה אלא מדרבנן)
 וגם אפילו התקנה הג"ל שהמליח למכור את
 המקום בלבד ג"כ לא מהני לכתחלה רק בזמן
 שאינו אסור בהנאה רק מדרבנן כגון בשעה ו'
 עכמו"ד הרב ראשית ביכורים הג"ל לפי הבנת
 הרב שד"ח בדבריו שם ועיי"ש שגם הרב שד"ח
 הסכים לזה דבשעה ו' שאינו אלא מדרבנן שפיר
 דמי למוכרו באופן הנזכר לעיל בשם ראשית
 ביכורים הג"ל. ז) ועיין בא"ח החדש סיתמ"ג
 סוף אות ט' בשם קול יהודא באתר שמכר ע"י
 שליח י"ש חמץ ושכר ולחמים ונתעבב השלית
 ומכר בער"פ אחר שעה ה' קודם חלות את
 הי"ש והשכר לבורו (בלא הלחמים) בקנין
 סטימחא (פירוש בקנין אדריוף עם האגדשלאג)
 וגם אגש"ק של המורשה הג"ל והמכירה לא היה
 בשטר רק בכסף לבורו ונשאל בחוהמ"פ וכתב
 שם שמוה לשרוף תיקף את הלחמים הג"ל (שלא

בזה כיון דהגשולין מקרי שלא כדרך חילוף
והנאה ועייש"ע מה שהאריך צדין חליפין
[ה] גם בהנאה. עפמ"ג א"א כוסיתמ"ג דאם
עבר ומכר חמץ בפסח לעכו"ם (הר"ז) הועיל
במכירתו) שמעת מכירה ואילך שוב אינו עובר
בב"י דדוקא ביטול והולאה מרשותו לא מהני
לאחר זמן איסורו מן התורה אבל כשיש ידים
זוכות הרי קנה הגוי את החמץ וא"כ ממכירה
ואילך שוב לא עבר הישראל על ב"י וב"י
וא"ל לילך לעכו"ם וליקחו ממנו כדי לבטלו
ע"כ: [ו] ולריך לשדוף את החמץ ולבטלו כ"ז
שהוא מותר בהנאה. עמג"א סיתמ"ג סק"א
בשם המ"מ דחמץ בער"פ מחלוקה ה"ם ואילך
עד הלילה אינו עובר עליו בב"י רק על מלות
עשה דתשבינו ע"כ. ועמג"א סיתמ"ד סק"א
דבער"פ מחלות ואילך הוא עובר במו"ע
דתשבינו בכל רגע ע"כ (ועיין בלל"ח פסחים
ד' ו' דלרעתו אינו עובר בעשה זו דתשבינו
עד שיעבור כל העם עד הלילה ולא ביערו
ע"כ ומוצא בשד"ח מחומ"ל סי' ה' אות יו"ד).
ועיין בהגהות הגהות מהר"ם מברעזאן סי'
תמ"ג אות ג' ובשד"ח מערכת וסימן ואת הכל
מה שהאריך בענין ער"פ מחלות ואילך. והעולה
מזה דלפי הבנת הרב תוסיו"ט והמהרש"א
ועוד גדולים בדברי רש"י פסחים הרי גם ברש"י
מפורש שם שאינו עובר בב"י בער"פ עד הלילה
וכן פירש הרב א"ר דעת רש"י בבבא קמא
דף כ"ט וכ"ה דעת הרמב"ם והראש"ד לפי
הבנת הרב מ"מ. ועיין בנשמת אדם בהלכות
חמץ סי' א' דגם לשיטת הרי"ף אינו אלא בעש'
בער"פ עד הלילה. ועמקו"ח סיתל"א בחי'
סק"ב דמשמע דעתו ג' כדעת הרב מ"מ הכל
המוצא במג"א הכל דבער"פ עד הלילה אין
עובר עליו רק על עשה דתשבינו וכ' שם דיש
נפ"מ בזה דהיכא דלא עבר רק אעשה דתשבינו
אין לקונסו ולאסור את החמץ אפ"ה י"ב.
וכ"כ בפמ"ג א"א סיתמ"ח אות ב' (ובשעת
סיתמ"ה סעי' ג') בשם תשובת פני"הו"ש דמי
שלא מכר החמץ בער"פ קודם שש וגזכר בשעה
שביעית ולוה הרב פני"ה שילך את החמץ במקו'
הפקר ברה"ר בפני ג'רים שהם אוהבים אותו
ויקחוהו הנכרים לביתם ומסתמא יחזירוהו לו
לאח"כ עכ"ד הפנ"י וסיים ע"ז הרב פמ"ג

דמשמע

המכירה היה בהקפה וגם שהיתה המכירה
בתו"פ מ"מ אם כבר מכר מותר לקבל
המעות ע"כ (ומודבריו משמע שגם מדרבנן
אין בזה איסור לקבל המעות דמי החמץ) וכה"ג
הביא בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סי'
תמ"ג אות י"ט בשם תשו' ברית אברהם דאם
כבר מכר החמץ לאחר שש וזקפו במלוה על
העכו"ם אם העכו"ם נתחייבו לו המעות בשטר
חוב יוכל המוכר לתובעו הדמים ואם לא נתן
לו שטר חוב אין יכול לתובעו אך אם ירלה
העכו"ם בעלמו לשלם מותר לקבל דמיו כיון
דבשעת פרעון כבר אין החמץ ברשות מוכר
כיון שכבר זכה בהם הקונה ויוכל הקונה
לשמותו ולאבדו לכן מותר לקבל המעות לכתחלי'
עכ"ד הרב מהרש"ם הג"ל בשם תשובת בר"א
הג"ל. (ועייש"ע בשם תשובת אמרי אש שהביא
מהמשנה למלך דאם לא גבה עדיין המעות
הר"ז כתחילת מכירה ואסור לקבל המעות
לכתחלה אך מודברי הרב מהרש"ם שם משמע
שדעתו מטה ג"כ להיתר לקבל המעות לכתחלי'
וכדעת הרב ברית אברהם הג"ל). ט) ועייש"ע
בש"ע הרב הרש"ז הג"ל סיתמ"ג סעי' י"ב
דחס משך הגוי הלוקח תחלה את החמץ לרשותו
ואח"כ נתן דמיו או חליפיו הרי הם מותרין
אפילו מכר והחליף בעל החמץ בעלמו משום
דכיון שמשך הגוי את החמץ לרשותו הרי נקנה
לו החמץ מיד ע"י משיכה זו והרי הן כשלו
ממש ומה שנתן אח"כ דמיו או חליפיו הרי הן
במתנה בעלמו ואין נקראין דמי החמץ וחליפיו
ע"כ והוא מודברי המג"א שם כוסיתמ"ג י'
ועייש"ע בש"ע הרב הרש"ז הג"ל בסעי' י"ג
דכ"ז מוירי בדמי החמץ וחליפיו אבל החמץ
עלמו לעולם הוא עומד באיסורו שאסור לכל
אדם ליקח אותו מהגוי אפילו אם לא מכרו לו
הישראל עד לאח"כ ואם נתנו הגוי במתנה
לישראל אחד אחר הפסח הרי הישראל חייב
לבערו מן העולם כדן חמץ של ישראל שפעה"פ
ע"כ. יא) ועייש"ע בח"י ובמקו"ח כוסיתמ"ג
צדין חמץ שפעה"פ וגזרע אח"כ אם גידוליו
אסורין לדעת הח"י שם הרי הגידולין מותרין
ולדעת המקו"ח שם הם אסורין ועייש"ע העעס.
ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סי'
תמ"ג אות ב' מ"ש שם בשם שו"מ ללדד להקל

ג [ז] מחצות היום ואילך [מן] אסור בעשיית מעדני שמואל

סי' ה' אות י' בשם השו"ב חזן יקרה סיכ"א דמקום שלא עבר אלא בעשה דתשבינו אינו אסור אחר"פ וכיים שם דאף שהר"ב פו"ג בא"א ריש סיתמ"ג סובר שגם משום עשה דתשבינו קנסו מ"מ כיון שדעת השאגת אריה והנו"ב (ועוד גדולים) אינו כן מ"כ הוי עכ"פ ספק דרבנן ולקולא עכתו"ד הר"ב שד"ח בשם הגדולים הנ"ל. ועיי"ש"ע בשד"ח מערכת הנ"ל סי' ה' אות י' ובסי' ח' אות א' ובהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן הנ"ל סיתמ"ג אות י"א דמבואר שם עוד כמה פרטים בדיון מי שלא נזכר את החמץ בער"פ קודם חלות ונזכר בער"פ אחר חלות היום ומסר את החמץ אז ליד העכו"ם יעוי"ש מ"ש בזה. ועבא"ח החדש סיתמ"ה אות י"א בשם תשו' ח"ס שכתב בעכו"ם שזכה בחמץ לאחר חלות אם ירלה להחזירו להישראל אחר"פ יאמר לו הישראל אם תרלה ליתן לי מתנה תן לי י"ש אחר מחירו או כסף ואין זה חליפי חמץ ע"כ. ועיי"ע בהגהות הגאון מהרש"ם הנ"ל מברעזאן סיתמ"ג אות ב' בשם משיבת נפש שכתב דכיון דלדעת בעל המאור מותר מה"ת לאכול חמץ בער"פ עד הלילה הגם שכל הפוסקים חולקים עליו מ"מ לענין אם נזכר את החמץ בער"פ אחר חלות ועבר עליו הפסח יש ללרף זה לבנין ולהקל ע"י ביטול ברוב ע"כ והר"ב מהרש"ם שם הניח הדבר בל"ע יעוי"ש: [ז] מחלות היום ואילך אסור בעשיית מלאכה. עבש"ע הר"ב הרש"ז סיתמ"א סעי' א' ב' שכתב הטעם בזה מפני שבער"פ מחלות ואילך היה זמן הקרבת הפסח לכל ישראל (בזמן שביהמ"ק היה קיים) והיה יו"ט שלהם ולכן חשבו חכמים לעשות מלאכה בער"פ מחלות ולמעלה ואף בזה"ז שחרב ביהמ"ק ובטל קרבן הפסח מ"מ לא נתבטל איסור עשיית מלאכה דכיון שנאסר בזמני חכמים על כל ישראל א"א נהתיר עד שיתוודעו בזמנינו כמנין הראשון להתירו בפירוש עכתו"ד הר"ב הרש"ז הנ"ל בקלרה והוא מדברי המג"א שם ריש הסי'. והנה מדבריו מתבאר דאיסור עשיית מלאכה בער"פ אחר חלות אינו אלא מדרבנן ועבשד"ח בדברי חכמים סי' ג"ז מה שהאריך בזה והביא בשם פ"מ של הירושלמי דמסיק ג"כ דמדברי

דמשמע מזה דכל שלא עבר רק אעשה דתשבינו לא קנסוהו חכמים עכ"ד הר"ב פמ"ג וכן הביא בשד"ח הנ"ל בשם הר"ב נוז"ת סי"ג ובשם הר"ב ראשית זיכורים ובשם הר"ב נשמות אדם ובשם הר"ב שאגת אריה דס"ל ג"כ כדעת הפ"י הנ"ל דבעבר רק על עשה דתשבינו אין קונסין אותו דיעבר עכ"פ ומוותר אחר"פ וכן דעת הר"ב מהריט"א בספר קהלת יעקב מ"כ. אך באמת דב"ז אינו מוסכם לכל הפוסקים לומר כן דבער"פ עד הלילה אינו עובר רק בעשה ועיין בנוז"ק סי' כ' שהבין בדעת הרמב"ם שסובר דגם בער"פ משם שעות ולמעלה עובר ב"ז וב"י וכו' כן הבינו כמה גדולים בדעת רש"י בפסחים דסובר כן דגם בער"פ משם שעות עד הלילה עובר ב"ז וכן כתב שם הר"ב שד"ח הנ"ל בעלמו שדעת רש"י אינה מבוררת כ"כ נושם דב"ק דף כ"ט ע"ב בדה"מ נושם שעות ולמעלה מבואר שם דס"ל דגם בע"פ עד הלילה עובר ב"ז וב"י וכן הוא בח"י ריביתמ"ג והר"ב מוגדל עוז מעיד בגדלו שכן הוא ג"כ דעת ר"ת ורוב המפרשים (וכן בדעת החינוך יש פנים לפרש לכאן ולכאן) ע"כ. ודגהא אפילו לדעת האומרים דבע"פ עד הלילה אינו עובר רק בעשה מ"מ יש דיעות דגם בלא עבר רק אעשה ג"כ קנסוהו וכן סיים שם בפמ"ג א"א הנ"ל בסיתמ"ח אות ב' דמשמע מוכמה פוסקים דגם בלא עבר רק אעשה ג"כ קנסוהו וכן חפ"ס הר"ב פמ"ג להלכה בא"א ריש סיתמ"ג וזכתיחה הכוללת שלו לה"פ בחלק הראשון פ"א אות ז' דגם בלא עבר רק אעשה ג"כ קנסוהו (ודלא כדמשמע מדברי הר"ב פנ"י הנ"ל) וכן בתשובת בר"א ובתשובת משיבת נפש דחו ג"כ דברי הר"ב פנ"י הנ"ל ופסקו דבזכר בשעה ז' בער"פ שלא נזכר החמץ לריך לבערו מן העולם והו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם מברעזאן סימן תמ"ה אות יו"ד. ורמעי"ש עבשד"ח הנ"ל מחומ"ל סי' ה' אות י"ח בשם שו"מ דאין קי"ל דרק בעשה דתשבינו עובר בער"פ עד הלילה (ומשה"כ לידד שם להקל למכור בער"פ אחר חלות אם שכת למכור קודם חלות כדי לקיים המלוה ע"י מכירה וכן הביא שם בשד"ח הנ"ל

לעשות בחוה"מ וע"י עבד"ם נוהגין להתיר. ויש מקומות שנוהגין לאסור כל היום במלאכה:
 ד' להסתפר וכן לקצוץ הצפרנים צריכין קודם חצות וט"ן ואם שכח יכול לקצוץ צפרניו
 גם לאחר חצות. אבל ו'ן להסתפר אסור כ"א ע"י עבד"ם (תס"ח):
 ה' ואלו אסור וי"א* לאכול מצה וי"ן כל היום ואפילו וי"ן הקטנים והקטנות כל שמבינים
 מעדני שמואל

חלות ורק שהרב ח"ז מתיר גם אחר חלות אם
 שכח ליטול קודם חלות ע"כ ועי"ש בשע"ת
 סק"א שהרב בעל שבות יעקב לא מלאו לבו
 להקל למעשה נגד מהרי"ו ומהרי"ל וכ"מ לכאורה
 גם דעת השע"ת להחמיר בזה יעוי"ש אך במחזיק
 ברכה הביא בשם זרע אמת שפסק ג"כ להתיר
 ליטול הליפורנים בער"פ אחר חלות אם שכח
 קודם חלות הו"ד בהגהות הגאון מהרש"ם
 מצרעזאן סיתס"ח אות ב': [י] להסתפר אסור
 כ"א ע"י עבד"ם. עבא"ח החדש סיתס"ח אות
 ה' בשם ספר יפה ללב ובשם ספר מאורי אור
 שלדדו להיתר להסתפר וליטול ליפורנים גם
 ע"י עלמו (גם אחר חלות) כדי שלא יכנס מנוול
 ליו"ט ומסתברא דשרי כמו שמוחר לתקן לעלמו
 כליו וניוול עלמו עדיף מתיקון כליו ואם ח"א
 ע"י עלמו ולא ע"י עבד"ם מותר ע"י פועל
 ישראל שאין לו מה יאכל וכן מותר ע"י ישראל
 אחר בחנם אם ח"א בעלמו רק שימחק ויגזז
 כירק שלא יספר בתחתית המספרים ואף שיודע
 הגזז שיהנה הגזז ביין או בדבר אחר לכבוד
 יו"ט מ"מ אם אינו עושה כדי להרוויח רק כדי
 להליל חבירו מניוול יו"ט כיון שאינו מולא לעשו'
 ע"י גוי שרי ע"כ ועי"ש בשע"ת שם סעי' י'
 ובאחרונים שם ובא"ח החדש שם אות י' בדין
 הקזת דם בעיו"ט: [יא] אסור לאכול מלה כל
 היום. אבל מלה עשירה מותר לאכול בער"פ
 עד תחלת שעה עשירית מפני שלא אסרו חכמים
 לאכול בער"פ אלא מלה שאדם יכול ללאת בה
 ידי חובתו כלילה אבל מלה עשירה אין יולאין
 בה ואם יודע שהמשוך סעודתו עד תוך שעה
 עשירית אסור להתחיל אפילו קודם שעה עשירית
 (לאכול מלה עשירה) ש"ע הרב הרש"ז סיתס"א
 סעי' א' וסעי' ד' ועפ"מ ג' ח"א שם סק"א דאם
 התחיל לאכול בהיתר קודם שעה עשירית ונמשך
 עד שעה עשירית ח"ל להפסיק אבל אם התחיל
 באיסור פוסק ע"כ וכה"ג מבואר שם בש"ע
 הרב הרש"ז שם סעי' ד' (ועדב"ד לעיל סי'
 ק"ט סקט"ו בקונטרס מי פירות ענף ל' באיזה

דמדברי כל הפוסקים נראה לכל העמים
 אינו אסור בער"פ בעשיית מלאכה אלא מדרבנן
 ומ"ש החוספות (ריש פרק מקום שנהגו) מדברי
 הירושלמי דאסור מן התורה זה אינו אלא לשיטת
 הש"ס ירושלמי מש"כ לשיטת הש"ס דילן אינו
 אלא מדרבנן עכ"ד: [ח] אסור בעשיית מלאכה.
 (א) עש"ע סיתס"ח סעי' ב' דאין איסור ח"א כ'
 עושה מלאכה להשתכר או אפי' בחנם רק שהוא
 נללכה גמורה כגון לתפור בגדים ממע אכל
 מותר לאדם לתקן כליו ללורך יו"ט (וכ"כ בקיצור
 במס"ש ש"ע קי"ש ע"ס סק"ב דמותר לתקן כליו
 ישן שנתקלקל קלת אם יש בו לורך המועד וכן
 בגדים שנקרעו קלת רשאי לתופרן ולתקן ללורך
 המועד בין לעלמו בין לאחרים אם הוא בחנם
 ע"כ) וכן כתב בח"י שם סיתס"ח סק"ה דה"ה
 דמותר לתקן ללורך לאחרים בחנם כל שאינו
 מלאכה גמורה אבל כתיבה לאחרים אפי' בחנם
 אסור ע"כ. (ב) ועבא"ח החדש סיתס"ח אות ד'
 ובהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן שם בדין בגדי ישיני'
 אם מותר להפכם ולעשות' מחדש שקורין נילעווען
 אי דינס כחדשים ומקרי מלאכה גמורה או דלא
 חשיב רק כמתקן ונתבאר שם בשם הרב בן הגאון
 מצרעזאן דגבי בגד כשהפכו הרי מוכרח לקרעו
 מקודם ולהפכו ולתופרו וא"כ לשי' החוס' ודאי
 מקרי חדש ולשי' רש"י י"ל ג"כ דמודה הכא דקורעו
 לגמרי וחוזר ומתפכו דמקרי חדש אבל אם אין
 לריך לקורעו מקודם עד שיתבטל מדין בגד לא
 מקרי חדש ככה"ג ע"כ. (ג) ועיי"ש ע"מ"ש לענין
 אם מותר ללבוש בגד בער"פ ולירד להקל בזה
 כיון שגיכר בבגד שהוא ישן אלא שלבשו אך
 אולי י"ל דהכא הכל לפי הטורח ולא תלוי הדבר
 אם מקרי כלי חדש ע"י התיקון והניח הדברים
 בל"ע יעוי"ש. (ד) ועיי"ש ע"ד דאם עושה מבגד
 זה בגד אחר יש ללמוד הדין בזה מדברי המג"א
 סיקמ"ז סק"ה ומח"ש שם בשם חות יאיר
 יעוי"ש: [ט] ואם שכח יכול לקלוע כו' גם לאחר
 חלות. עיין ח"י סיתס"ח סק"ד בשם מהרי"ו
 ומהרי"ל דגם גטילת ליפורנים אסור אחר

ענין יציאת מצרים אסור לתת להם מצה. אבל וידן תבשילין שעושין ממצות טחונות מותר כל אדם לאכול עד תחלת שעה עשירית דהיינו עד הרביעית האחרון מעדני שמואל

„רכים“ בדעת ולשחוק יחשז וגראים צוה כחולקים על החכמים והמחמיר צוה הוי בכלל יוהראע“כ: [יג] הקטנים והקטנות כל שמצינים ענין יליאת מלרים וכו'. דכ"ז הוא מהמג"א סיתע"א סק"ז. ועב"ס חקר הלכה דמיירי אפילו בקטן שלא הגיע לחינוך (בשנים כגון שאינו עדיין בן ט' שנים שלימות עש"ע או"ח סיתרט"ז סעי' ב') מ"מ אם הוא חריף ויודע ענין יליאת מלרים אסור לתת לו מלה בער"פ ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתע"א אות ווא"ז: [יד] תבשילין שעושין ממלות טחונות א] עש"ע הרב הרש"ז סיתע"א סעי' ח' דמלה שנאפית כתיקונה ואח"כ נתפררה בין במים בין בשאר משקין או מ"פ ונתבשלה שם אעפ"י שהפרוסות קיימות בענין שמזכרין עליהם המוליא וזכרת המזון אעפ"י מותר לאוכלן בער"פ קודם שעה עשירית כיון שאין אדם יכול ללאת צו ידי חובתו צלילה (וכה"ג כתב בפמ"ג א"א שם סק"ח דקניידליך ממלות מזבשלים מותר לאוכלם קיד' שעה עשירית ומתחלת שעה עשירית והלאה אסור לאוכלם משום דמשציעים והם מחמשת המינים ע"כ). צ ואם אין הפרוסות קיימות דהיינו שאין מהם כזית (בפרוסה אחת מהם) בענין שמזכרין עליהם צורא מיני מזונות וזכרת מעין שלש אז מותר לאוכלן אף משעה עשירית ולמעלה כיון שאין עליהם תורת פת כלל לענין זכרה וכ"ז מיירי שנתבשלה המלה או נשרית מעל"ע בתוך משקה. ג) אבל אם לא נתבשלה ולא נשרית (מעל"ע) בתוך שום משקה אז אפילו אם נתפררה לפירורין דקין מאוד אסור לאכול הפירורין בער"פ כיון שהאדם יולא בהן י"ח בפסח מפני שעדיין תורת להם עליהם לכל דבר ע"כ. ד) ועייש"ע בש"ע הרב הרש"ז הג"ל בטעי' ט' דגם אפילו אם לא בישל ולא עיגן את הפירורין והפרוסות רק שחזר ולש את הפירורין ציין ושמן או בשאר משקין ומ"פ ג"כ יש להסתפק בהם אם נקראים מלה עשירה לפיכך יש להחמיר שלא ללאת בהן ידי חובתו בפסח משום שמה היא נקראת מלה עשירה עי"ז וגם יש להחמיר שלא לאוכלם בער"פ

אופן נקראת מלה עשירה) ועייש"ע בש"ע הרב הרש"ז הג"ל סעי' ווא"ז ככ"ז מיירי במקומות שמהגין לעשות מלה עשירה אבל במדינתנו אין נוהגין כלל לעשות מלה עשירה ע"כ: [יא*] לאכול מלה כל היום. עב"ס שלחנו של אברהם שכתב דאם חל ער"פ בשבת אסור לטלטל המלות כל היום של שבת משום דכיון דהן אסורי' באכיל' (בער"פ לכן) הן מוקלין ואף שכליל י"ד מותרת לאכול (כמבואר בס"ק שאח"י) מ"מ כיון שנידחת ביום הוי מוקלה (והא דקיי"ל אין מוקלה לחלי שבת היינו דוקא באחזי ואדחי והדר אחזי אבל אי לא הדר אחזי הוי מוקלה) ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתע"א אות א' (ועיין בענין זה בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ד אות ג') אך בשם א"א מהגה"ק מציטשאטש הביא שם בא"ח הג"ל שמלדד להקל בטלטול (המלות בער"פ שחל להיות בשבת) מטעם דאפשר לו להאכילם לקטנים וא"כ הוי ליה אוכל אדם ומותר ע"כ ועצמ"ג א"א סיתמ"ד סק"א ובסיתע"א סוסק"ח דשאר מלה (חוץ ממלות מלה) מותר לטלטל בער"פ שחל בשבת משום דרשויה עכ"פ ליתנה לעופות או לעכו"ם (אם דעתו לכך ליתנם לעכו"ם כך מבואר בפמ"ג סוס"י תע"א וכ"כ בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ד אות ג' דאם אין דעתו ליתן לעכו"ם או לעופות י"ל דאפילו בשאר מלות שאינם של מלה אסור לטלטלן בשבת אם לא שראויים עכ"פ ליתנם עכ"פ לקטנים שאינ' יודעים מה שמספרים להם מיילאת מלרים עיי"ש) וכה"ג הבאתי בספרי מנ"ש סיפ"ח סקנ"ה בשם שו"מ דדוקא אם הוא באופן שאינו ראוי אפילו לקטנים כגון שאין לו אלא ג' מלות לשם מלות מלה דלא יתן מהם לקטנים בשום אופן אז אסור לטלטלם בשבת שחל בו ער"פ: [יב] כל היום. היינו כל יום י"ד אבל צליל י"ד מותר ח"י סיתע"א סק"ז ועייש"ע בשם שיוכנה"ג שכתב דרבים (משיר קושטנטינא) נוהגין שלא לאכול מלה מר"ח ניסן ע"כ. ועיין בא"ח החדש סיתע"א אות ה' בשם ספר מאורי אור שכתב על אותן ר"ב י"ם שמתמירים שלא לאכול מלה מר"ח אל תקרי אותן רבים אלא

ש"ל היום ומשם ואילך אסור לאכול כ"א [מן] לעת הצורך מעט פירות או בשר ודגים ויזהר שלא יטלא בריסו כדי [מן] שיאכל בלילה מצה לתיאבון (תע"א) :

ז' [מן] הבכורים בין בכור לאב ו[מן] בין בכור לאם מתענים בער"פ אפילו חר' בע"ש

מערדני שמואל

בער"פ כל היום משום שמא אינה נקראת מלה עשירה ע"כ. ה) ועפמ"ג ח"א סיתע"א סק"ח דמסופק שם גם במטונן באלפס בשומן בלי מים אם יולא בה יד"ח משום דטיגון אינו כבישול ממש וא"כ אסור לאוכלו בער"פ כל היום ע"כ אך בש"ע הרב הרש"ז הג"ל סעי' ט' משמע דגם בטגנו דינו כמוכסל לעני"ז ואינו יולא י"ח (עיי"ש במ"ש בלשוננו ולא בשלן ולא טגנן) וא"כ מותר לאוכלו בער"פ וכ"כ בהדיא בחי"א כלל קכ"ט דין י"ג דחרעמוזליך המטוגנים מותר לאוכלם בער"פ: [מן] לעת הלורך מעט פירות. עמסה"ש שעל קילוש"ע ס"ק ה' שכתב דזה אינו נזכר בפוסקים (דבעינן דוקא שיהיה לע"ז הלורך) רק כתבו בסתם דמותר לאכול לאחר שעה עשירית מעט פירות וכו' וכמ"ש בפנים ע"כ. ועיי"ש"ע שכתב דיין לא ישתה ממונו מעט (בער"פ) מפני שהוא סועד את הלב כמו פת אבל הרבה יין יכול לשתות מפני שכשהוא שותה הרבה הרי זה גורר תאוות המאכל ומ"מ לא ישתה הרבה כ"כ עד שיהא שבע כי בודאי הוא מקלקל בזה תאוות המאכל ע"כ והוא מדברי הש"ע סיתע"א סעי' א' וע"ז שם סוסק"פ וס"ע הרב הרש"ז שם סעי' ב': [טז] שיאכל בלילה מלה לתיאבון. ערמו"א סיתע"א סעי' ב' ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"א דנוהגין קלח בני אדם למעט באכילת מלה ביום א' של פסח כדי לאוכלו בליל ב' לתיאבון ע"כ ועיי"ש בשע"ת בשם אגרות הרמ"ז שכתב דלענין סעודה שלישית צפסח שחל יום א' בשבת שז' ואל תעשה עדיף ויקיים סעודה ג' באכילת ומעט פירות ולא הרבה כדי שיאכל מלה לתיאבון בליל ב' ומסיים שם בשע"ת דמי שאינו מבטל בשום פעם מלעשות סעודה ג' עם פת יעשה גם עתה עם פת מלה אך שיאכל רק מעט גם יראה להקדים עלמו ע"כ ועיין בספרי מניו"ט סיק"ג סק"ד: [יז] הבכורים וכו' מתענים בער"פ. עש"ע סיתע"א סעי' א' דיש לאומרים דגם נקבה בכורה מתענה וברמ"א שם כתב שאין המנהג כן ועיי"ש בבה"ט סק"ב

דבמדינות אלו נתפשט המנהג כהרמ"א שלא להתענות נקבה בכורה ע"כ ועיין ח"י סיתע"א סק"ד בשם תשובות מהרי"ל דתענית בכורים לריך להשלים משום דהוי תענית ליצור ע"כ (ועיבס"ק שח"ז מ"ש בשם עולת שמואל) ועיי"ש עוד ברמ"א סעי' ב' ובח"י שם ס"כ ד' דאם חל ע"פ בשבת מתענים הבכורי ביום ה' וא"ש חל ע"פ בער"ש מתענין בער"ש ע"כ ועי' לקמן סיק"ג'ו סעי' ב' ובדבריו שם סק"ד בס"ד: [יח] בין בכור לאם. עבחי סיתע"א סק"ב בשם תשובות מהרי"ל ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' א' דאף בכור מאם שהוא כהן או לוי הגם שלענין פדיון הבן אינו נקרא בכור שהרי הוא פטור מפדיון אעפ"כ לריך להתענות מפני שמו"מ בכור הוא אלא שהתורה פטרתו מפדיון ע"כ וע"ש בהגהות הג' מהרש"ם מברעזאן אות א' בשם ספר יוסף דעת שחולק ע"ז וגם בתשו' מהרי"ל עלמו העיר בזה די"ל דבכורי כהנים ולוים פטורים ועיי"ש"ע בהגהות הג' מהרש"ם הג"ל בשם הישועות יעקב שהביא הב"י בשם התניא להקל בתענית בכורים (אפי' אינם כהנים או לוים) שיהיו מותרים לאכול (עכ"פ) מיני תרגימא והרב ישו"ע הביא ראיה לזה וסיים דכשהבכור חלש קלח יוכל לסמוך ע"ז ע"כ גם בל"ח החדש הביא שם בזהות הג"ל בשם ספר מאורי אור שכתב להמליץ על הנוהגים להקל בתענית בכורים וסיים ע"ז אך פדה תפדה בממון ע"כ ועיי"ש עוד בזהות ג' בשם עולת שמואל שומדד לומר דתענית זה א"ל להשלימו משום דאחר חלות הוא זמן קרבן פסח ואסור להתענות ע"כ מי שאינו בריא וחזק כ"כ שירגיש צנפשו שלא יזיק לו התענית כל עיקר אז אין לו להשלים התענית משום שיש לחוש שיכתכן ח"ו בלילה (לאחר התענית) באכילת מלה ומרור וד' כוסות או שיתבטל ממנוה הנהוגות באותה הלילה וגם אותן המתענים ומשלימים ואוכלין אחר הקידוש מרק או קאפע ילא שכן בהפסדן דמבטלין אכילת מלה לתיאבון וסיים להחכם עיניו בראשו שלא להחמיר בדבר שאין לו עיקר בתלמוד שלנו

וגם ויטו הבא אחר הנפלים צריך להתענות ועי' וגומ' (ר) וכל זמן שהבכור וכו' קטן
[כאן] האב מתענה תחתיו. [וכן] בסעודת מצוה אם מותרים לאכול תליא במנהג המקומות:

מערני שמואל

יום לחוש למניעת מלות שהן מן התורה ע"י
התענית ע"כ וכן הביא שם בא"ח באות ה'
בשם ספר חיים לראש ויפה ללב דאם הבכור או
הבכורה הם חלושי כח ואם יתענו לא יוכלו
לעשות הסדר כמשפט יפדו את התענית בממון
(לחלק לעניים) ע"כ ועיי"ש עוד באות ה' הג"ל
בשם הרחות יוסף שכתב דמה שנהגו להתענות
בער"פ גדול הבית וכן האיסטנים [כמבואר
בש"ע סוסית"ע דמיו שהוא איסטנים (פירוש
איסטנים הוא שאם אוכל ביום אינו תאב לאכול
בלילה) מתענה בער"פ כדי שיאכל מלה לתיאבון]
וכתב ע"ז הרב הרחות יוסף דרא"י לבטל המנהג
מפני שזוה"ז ירדה חולשה לעולם ואף שלשעה
גראה לו שיכול להתענות מ"מ אינו יכול לעשות
הסדר בלילה ככל חקת הפסח וכמשפטו ולספר
ביליאת מלרים שהוא מ"ע מן התורה ומה גם
שהוא יו"ט ולא התירו להתענות אלא לבכור בלבד
ע"כ: [יע] הבא אחר הנפלי' לריך להתענות.
ה) עכש"ע הרב הרש"ז סית"ע סעי' ב' שכתב
דאעפ"י שאותו הבן אינו נקרא בכור לענין פדיון
שהרי אינו פטר רחם מ"מ כיון שהוא בכור
לענין נחלה לריך להתענות ע"כ. ודב"ז הוא
מהמג"א ריש סית"ע שכתב דכיון דהוי בכור
לנחלה לכן לריך להתענות ע"כ. (ב) ועכש"ע
הרב הרש"ז שם סעי' ב' שכתב דאם נולד לאב
זה בן קיימא כבר מאשה אחרת וא"כ בן זה אינו
בכור לא לנחלה ולא לפדיון א"ל להתענות ע"כ.
ג) ועיי"ש בשע"ת סובק"א בשם שז יעקב דאם
הפילה תוך ג' חדשים וגיכר לורת הוולד הרי
הוולד הבא אחריו הוא בכור לנחלה וחייב
להתענות בער"פ וכדברי המג"א הג"ל ע"כ. (ד)
ועי' בתשובת פינות הבית באשה שקשתה לילד
ג' ימים והיה בחודש השמיני מטבילה וילדה
בן בליל ד' וחי כמו ב' או ג' שעות ומה ולא
נצדה היטב אם גמרו שער וליפורניו כי הנשים
אומרות זו צכה וזו צכה ועתה נשאל על הבא
אחריו זה דינו לענין נחלה אי הוי בכור וכן
לענין אם יתענה ער"פ וכתב שם דהבא אחריו
הוי רק ספק בכור וא"כ אי"ל להתענות ער"פ
ומ"מ סיים דעדיין לבו נוקפו קלת הואיל ואיכא
כל הנך ריעותות ספק לא גמרו שער וליפורניו.

ושצמקום

בכור המתענה אומר בתפלת המנחה עננו. ואם הם כמה בכורים ומתפללין בצבור לא ירד בכור לפני התיבה. כי אין לומר עננו. בהחזרת התפלה בקול כיון שהוא חודש ניסן (ת"ע).

קיד דין מכירת חמץ וכו' י"ג סעיפים.

ישראל שהיה לו חמץ שלו ברשותו בפסח עובר בכל רגע ורגע על כל ירידה וירידה ימצא והחמץ אסור בהנאה לעולם [וא] ואפילו בטלו קודם פסח ולכן מי שיש לו

מעדני שמואל

הג' מהר"ם פישל'ס אם יוכל לעשות סיום מסכת בער"פ כי היה בכור אחר נפל ומיחו בידו גם נכרז בחולות עפ"י בית דין דמי שעושה סעודת סיום בשביל הזכורים הוא שלא עפ"י הוראות חכמים עכ"ל שם בשם הרב תשובה מאהבה הנ"ל אך בשם הרב כרם שלמה הביא שם שכתב דנחפזט המנהג להקל בסעודת סיום וכן כתבו ריב"א מיישב המנהג שנוהגין להקל בזה ע"כ ועדכ"ר לעיל סי' זה סוסק"י שיש בלאו הכי הרבה דיעות המקילים בתענית בכורים בזה ולכן כל המיקל בזה אין מוזהרין אותו וצפרט בסעודת סיום מסכת:

קיד [א] ואפי' בטלו קודם פסח. ואע"פ שצדק כליל י"ד כתקנת חכמים

וציטל כל חמלו שנשאר ברשותו שלא מלאו בצדקה מ"מ אם נמלא אחת"פ חמץ ברשותו וידוע שעבר עליו הפסח הר"ז אסור בהנאה. [א] ואפילו יש לו עדים שציטל כל חמלו או שהפקירו צפניהם בלשון הפקר ממש וא"כ הרי לא עבר עליו צ"י וצ"י אפילו מדרבנן (כיון שצדק ג"כ כליל י"ד כדינו) אעפ"כ אסור בהנאה משום דגזרו חכמים שאם נתיר לו בהנאה יש לחוש שמה יניח כל אדם חמלו עד לאחת"פ ויאמר שהפקירו קודם פסח כדי שנתיר לו ליהנות ממנו ואפילו חמץ שנמלא מושלך בשוק במקום הפקר שהשליכו שם ישראל קודם שעה ששית בער"פ כדי שלא יעבור עליו צ"י וצ"י בפסח (כמבואר בש"ע סיתמ"ה סעי' ג' שמוהר לעשות כן לכתחלה) מ"מ לאחת"פ אסור לכל אדם מישראל ליהנות ממנו ש"ע הרב הרש"י סיתמ"ח סעי' כ"ט (ועכש"ע סיתמ"ח סעי' ה' וצמג"א שם סק"ח). (ב) ועכ"פ שם סק"כ שכתב דדוקא אם הניח חמץ בביתו וברשותו מדעתו וידע ממנו כיהפ"ס צכה"ג לא מהני ביטול או הפקר אבל כל שלא היה יודע ממנו כל

ושצמקום לער יש להקל ומכש"כ אם האם היא מעוברת או מינקת אך אם כבר התענה האם פעם א' הוי כמו נדר (ולריכה התרה) ע"כ. ועצ"ס נזירות שמשון בשם הכלבו דיש נוהגין לפדות את הזכורים בער"פ צממון ונכון לנהג כן היכא שהאב בעלמו בכור ויש לו בן קטן שהוא בכור ואמו אינה מתענה בשבילו אז יש לפדות את בנה צממון ואין שיעור לפדיון זה רק כפי נדבת לבו ע"כ ומוצא בא"ח החדש סית"ע אות ד. ועייש"ע צה"י הנ"ל סק"ו דמי שיש לו ב' בנים בכורים היינו אחד הוא מאשתו ראשונה שמתה והב' הוא מאשתו הב' שהוא בן בכור לאמו הרי תענית עולה בשביל ב' הבכורים ואין אשתו השניה לריכה להתענות בשביל בנה הבכור ע"כ: [כב] בסעודת מלוה. עכ"פ סית"ע סק"ד וצמג"א שם ריש הסי' דיכולים הבכורים לאכול על סעודת מילה ורק המחמיר תע"ב וצמדינתו נוהגין להחמיר עכ"ל וצ"י מסיים שם בשם תשובת חוט השני שכתב דבעל ברית והסנדק ואבי הבן מותרים לאכול על המילה ויפדעו תענית אחר או יתיר נדרו כיון שנוהג תמיד להתענות ע"כ. (אך צכה"ט שם סק"ג הביא בשם פר"ח דהמיקל בתענית בכורים אף בלי התרה בסעודת מלוה לא הפסיד ע"כ). ועיי"ש גי' צה"י בשם הא"י דכשמחענה בשביל בנו מותר לאכול על המילה אף אותו שאינו בעל ברית ע"כ. ועצמ"ח החדש סית"ט אות ג' בשם תשובת משיבת נפש דמתיר בסעודת מילה אפילו להקוואטיר (אם הוא בכור) ועייש"ע בשם תשובה מאהבה דדוקא במילה שזמנה קבוע יש להקל אבל סעודת סיום מסכת (אעפ"י שלדעת ר"מ מוכן יכול לשייר מעט בסוף המסכת עד שעת הכושר) מ"מ בער"פ אין ראוי לעשות זאת בשביל הזכורים וכתב שם לאת רבו הגאון בעל נו"ב וגם את

כיהפ"ם ויש עדים שביטל או הפקיר קוה"פ או שיש אונס גמור בענין המכירה וכיהפ"ם היה סבור שמכר (את החמץ כדינו) ואח"כ נודע לו שלא מכר (כלל או שלא גמור כדין) לכן כיון שהיה אונס כ"כ אונס ידוע ואמר שביטל הרי בכה"ג אף דליכא עדים (שביטל ג"כ) לא חיישינן לערמה ויש להתיר עכ"פ בהנאה אחת"פ ודלא כמקלת אחרונים שהחמירו חומרות יתירות בדינים אלו עכ"ד הח"י הג"ל. ג.) ועיין עוד בתשובתו של הרב ח"י הג"ל (המכונה בשם תודת השלמים) הגדפס בסו"ס מנח"י דשם בסי' ו' ביאר קלת באריכות בענין"ז ושם היה המעשה ביהודי א' שהיה בתפיסה בער"פ ובביתו היה לו י"ש וזוה לאשתו שתמכרנו לעכו"ם ותמכור גם המפתח לנכרי ואשתו שלחה לאשה אחרת למכור המפתח ואותה האשה האחרת לא מכרה המפתח אך היהודי היה סבור כיהפ"ם שהי"ש נמכר כדינא ואח"כ כשבא לפדותו נודע לו שלא נמכר מעולם וצא לשאול מה דין הי"ש הג"ל והוא אומר שביטל החמץ בזמנו שאמר כל חמירא וכו' וגשאל הרב חק יעקב הג"ל ע"ז והאריך שם קלת בזה בתשובת תודת השלמים הג"ל והעלה שם דאף דמבואר בש"ע כי זמנו סעי' ה' דחמץ שנמלא בבית ישראל אחר הפסח אסור אעפ"י שבעלו מו"מ זה דוקא במקום שלא עשה כדין ולא ביער החמץ וגם לא לזה למוכרו דאז שייך בזה ג"כ חשש הערמה שיאמר שבעלו אעפ"י שלא בעלו אבל בנד"ד שהיה אונס גמור שהיה בתפיסה וגם עשה כל מה שמוטל עליו לעשות ולזה למוכרו וגם אומר שביטל את החמץ. א"כ בכה"ג ליכא למיחש להערמה ומותר הי"ש בהנאה עכ"פ לאח"כ"פ וכ"ה דעת הר"מ מרקאנטי והכנה"ג והעולת שבת דמקום דליכא למיחש להערמה מהני אם הפקירו וכן בנד"ז שהיה סבור כיהפ"ם שמכר כדינו לא שייך חשש הערמה ולכן הוי ביטול והפקד גמור בזה שאמר כל חמירא לענין שאין עוברים עליו בב"י וב"י וא"כ שוב ל"ש למקנסיה לאח"כ"פ ומותר בהנאה לאח"כ"פ אבל לא באכילה עכתו"ד הרב מנ"י הג"ל בתודת השלמים הגדפס בסו"ס מנ"י הג"ל (וכן משמע בפנו"ג מ"ז סית"מ סק"ד דאם ביטל בפני עדים וגם היה אונס בדבר יש ללמד להקל

בהפ"מ) וכ"כ בחקר הלכה דביש עוד סניף להתיר נוכל לסמוך בזה לאח"כ"פ שהוא רק קנסא בעלמא והו"ד בא"ת החדש סית"מ אות ו' ועבשד"מ מחומ"ל סי' ח' אות ז' סקי"ז שהביא בשם הגאון רע"א והרב בית שלמה והרב משנת אליעזר שאין דעתם נוטה להתיר אפילו בביטל וגם היה אונס ודלא כהרב מנ"י הג"ל אך בשם הרב לקט הקמח הביא שם בסק"פ דדעתו נוטה להקל בדעת הרב מנ"י הג"ל וכן הביא שם בשם תשו' ח"ס דמקום שביטל והפקיר כדין וגם לזה לשלוחו למכור החמץ והוא סבר שכל החמץ נמכר ורק ע"י איזה סיבה לא נמכר החמץ כולו או מקלתו בכה"ג יש להתירו אח"כ בהנאה עכ"פ אם הוא במקום הפ"מ וכתב שם שבעובדא דהרב מנ"י הג"ל הסכימו כל גדולי הדור להתיר (עיי' א"ר וזוטא ושער אפרים ועבודת הגרשוני) עכ"ד הח"ס הג"ל המובא בשד"ח הג"ל. ד.) ועיין זה כתב ג"כ להכריע בתשובת שם אריה חאו"ח סימן ט' דמקום דליכא חשש הערמה כגון שידוע שהיה שוגג או אונס גמור בזה שלא ביער ולא מכר החמץ כגון שהיה בער"פ ול"ה דעתו ללולא לבער או שלא ידע מהחמץ כגון שמת אחד ממורישיו ולא ידע שנפל לו חמץ ברשותו או שהיה לו תבואה במקום אחר ונתחמלה בפסח או שעשה כתיקון חכמים ומכר כל החמץ ושכח לפרוט שם מין חמץ א' שי"ל במקום אחר דאנן סהדי ששוגג היה בזה כגון שנעשה השטר מכירה בפני עדים או שלוחים בכל זה הג"ל יש לסמוך על הביטול שבעלו קוה"פ ולהתירו בהנאה אח"כ"פ ע"י ביטול ברב היתר (אבל כשאין אנו יודעין שהיה שוגג או אונס רק שהוא אומר שהיה שוגג או אונס בכה"ג יש לאסור כי לא מפיו אנו חייס כיון דליכא חשש הערמה) עכתו"ד השם אריה הג"ל בקלרה. ועבא"ת החדש סית"מ אות ו"ו בשם חקר הלכה דבקטן שהגדיל תוך ימי הפסח ולא ביער חמלו קוה"פ אין לאסור ולא שייך בזה חשש הערמה דקודם הפסח לא היה בר חיוב עדיין ומשום חיוב לא מלינו שקנסו לקטן ע"כ. ה.) ועיין בתשובת מ"ס חיים ראפיפארט חאו"ח סי' ה' שכתב דמדברי הש"ע מתבאר דבאיכא תרתי לטיבותא היינו באומר שביטל

יכול למוכרו מ"מ בזה שלא מכרו לא עבר על תקנת חכ"ל משום דחכ"ל תקנו לצדוק ולבער החמץ ולא למוכרו רק דבמכרו מקודם שוב אין החמץ שלו ואין זקוק לבצרו וכאן בני"ד כיון שהיה אלוס בזה כיון שלא היה צביתו כל ימי הפסח ולא היה צידו לבצרו לכן אף שהיה אפשר לו למוכרו אין לאסור ע"כ. (ובשד"ח כתב שם שכל הנראה זהו סדרת הכתר כהונה המובא בשע"ת סיתמ"ח סק"ח). גם בשם תשו' שו"מ הביא שם שהשתמש בסברא זו בכמה מקומות בתשובותיו דהיכא דמכר את החמץ ורק שהמכירה היתה שלא כדין משום ששכח לפרוט שם בתוך השטר איזה מיני חמץ או שאר טעיות שנמלא בשטר וכתב שם דכיון שמכר וקיים תקנת חכ"ל וסבור שהמכירה היתה כדין וגם ביטל את החמץ לכן אף שנתגלה אח"כ שלא היתה המכירה כדין מ"מ גבי צביטול שצטלו קוה"ג וכן צמי ששכח לקבל אדריוף וכתב בשטר שקיבל אדריוף וכל כיוצא בו שסבר שהמכירה היתה כדין עכתו"ד שם בשם הרב שו"מ. ט) וכעין זה הביא שם ג"כ בשם תשו' יד יוסף דכל שטעה כחקנת חכמים לבצר החמץ (ולמכור מה שלריך למכור) ורק שהמכירה לא עלתה צידו כהוגן ע"י שהמורה שם השטר שצבילו לא רשם בשטר איזה מיני חמץ וכיוצא בכה"ג אין לקונסו לאוסרו אחר הפסח עכ"ד הרב שד"ח הג"ל בשם היר יוסף הג"ל (ועיי"ש שם שהצין מדברי הרב שע"ת שסובר דבשהה א"ז החמץ ע"פ הוראה בטעות כגון שהורה לו המו"ץ מפירו בטעות בכה"ג יש לדנו כאלו גמור. עוד כתב שם דמדברי הכתר כהונה סימן כ' המובא בשע"ת סיתמ"ח סק"ח משמע דמי שזוה לאחד למכור חממו והשליח שכח ולא מכרו אין דעתו נוחה להתירו בהנאה אחת"פ א"ז לא ע"י ציטול ברוב וכן משמע שם מדברי הרב שע"ת בעלנו בעובדא שהביא שם שנשלח לאחד קוה"פ הרבה כלים עם י"ש ופתח כלי' א' וראה שהוא מים וחשב שכל הכלים הם כן ולא ראה לקבלם עד אחת"פ ואח"כ נתברר ששאר הכלים היה זה"ש ע"כ וכתב שם שצאונס גמור כי האי יש להמוך על הציטול ברוב ע"כ וכן בתשו' חסד לאברהם לא התיר בכעין נידון הג"ל רק ע"י ציטול ברוב היתר

וגם היה שוגג או אלוס על הביעור יש להקל בדיעבד לאחת"פ ואפילו לדעת הרמב"ם (ופר"ח והגו"ק סי' י"ט) דס"ל להחמיר מ"מ נוכל לומר דזה דוקא בסתם בני אדם ולא ראינו דמהדרים לקיים מצות חממנו ז"ל (שהתקינו לבצר החמץ או למוכרו) אבל צמי שמכר חממו קודם הפסח לנכרי ועשה כחקנת חכ"ל ורק ששכח למכור קלת מחממו והוא אומר שצטלו בכה"ג אפשר דגם הרמב"ם מודה דיותר אחת"פ דשכחה מוקרי אלוס (עיין בספרי מג"ש סי' פ' סקס"ד) ולכן בחמץ שטעה"פ שאינו אלא מדרבנן משום קנס יש לסמוך (בכה"ג על דברי בעל העטור) ולהתירו בהנאה עכ"פ לאחת"פ עכתו"ד הרב מים חיים הג"ל. ו) וכה"ג הביא בשד"ח מערכת ואות הג"ל סק"ג בשם חשו' זכרון לצי מנחם צמי שמכר כל חממו לנכרי אגב קרקע ופרט כל המינים וקבל זידאטיק מהנכרי וקודם שמסר השטר להנכרי לקח מקלת מאותו החמץ ונתנו לנכרי אחר שימכור על יד צפסח ולנכרי הב' הג"ל לא נתן שטר מכירה כי סמך על מה שנתן שטר מכירה לנכרי הא' (וסבור דכה"ג הוי מכירה מעליא) ושוב מסר לנכרי הראשון את השטר מכירה ובער"פ סמוך ללילה חזר צו הנכרי הב' והחזיר החמץ להישראל והישראל הניחו אללו עד חולו של מועד ואז שלחו להנכרי הא' ועבר עליו הפסח ולירד שם ג"כ להתיר בזה מטעם דכיון שטעה כחקנת חכ"ל ומכר את החמץ כדין ורק שגג בזה בזה שהסבר שהמכירה הוא כדין וא"כ בכה"ג יש לומר דלכו"ע לא שייך לקונסו משום דבזה לא שייך חשש הערמה ע"כ וכעין זה הביא שם ג"כ בשם השו"ב נאות דשא. ז) וכן הביא שם בשם תשו' הרמ"ץ צמי צדיק וביטל הן צלילה והן ציום י"ד ושרף את החמץ הראוי לשרוף ואת החמץ שאינו ראוי לשרוף מכר לנכרי והיה נחוץ לדרכו מאוד לנסוע אל אביו כי בזה לו שמועה כי נטה אביו למות בכפר ר"ל ולפי שהיה נחפז שכח למכור את החמץ שהיה לו במקום אחר והמקום האחר הג"ל הוא אללו בשכירות מן נכרי ולא בא אל ביתו עד אחת"פ וכתב שם ג"כ ללדד להקל בזה מטעם שהיה אלוס בדבר שלא היה צביתו כל ימי הפסח ולא היה צידו לבצר ואף דהיה

היה ע"כ. י) ועיין בקונטרס חקת הפסח
שנספר מנחת משה שהביא שם צ"ג ג' בשם
חשובת הרח"כ ראפיפארט זמי שמכר החמץ
עם החדר ביום י"ג ניסן וכתב שט"ו כד"ן אלא
שהנכרי לא לקח את השט"ו ואמר שיבא ביום
ארבעה עשר ליקח את השטר ולא בא עד חלות
ואז קיבל השטר והמפתח ולאחר שכתב שם
כמה לדדים להיתר חיים שם דבנ"ד פיון שטעה
מה שמוטל עליו רק שהנכרי איחר מלמלא ליקח
השט"ו ח"כ הוי דומיא דעובדא דהמונ"י הנ"ל
ומהני בזה הביטול של אמירת כל חמירא ע"כ.
ועיי"ע בשד"ח מערכת וסי' ואות צסק"י
שכתב שם דשלימים וכן רבים סומכים על
סברת המונ"י הנ"ל דהיכא שביטל החמץ וגם היה
אנוס גמור בזה שלא נמכר החמץ יש להתירו
אח"כ בהנאה עכ"פ וכדאי הנה לסמוך עליהם
בהפ"מ עכ"פ ובפרט היכא שיש עוד לדדי היתר
אחרים כאשר נמלא על הרוב דלא צודאי יש
לסמוך עליהם ולא לאבד מומן של ישראל ואין
לו להמורה להחמיר לאחרים במקום שיש על
מה לסמוך להתיר בהנאה עכ"פ דהר"ב
הנ"ל ובעין זה כתב שם ג"כ באות וא"ו
(סוף דה"מ ובשו"ת שו"מ). ועיין בהגהות
הגאון מהרש"ם מזכרון סיתמ"ח אות זו בשם
חשו' גבעת פנחס (וכנ' שהוא ניהו הגבעת פנחס
שחזרו דורי זקני אחי אמי זקנת בעל הפלאה
זללה"ה) שהעלה ג"כ דבלידוף הביטול וגם היה
סוגג ואנוס ויש אומדנות מוכיחות שהיה כן נאמן
במגווי' להתיר החמץ בהנא' ע"כ וכן הביא שם
בשם חשובת פנים מאירות להקל בזה. יא) ועיין
בעקרי דינים חאו"ח סי' י"ז אות כ"ג דמי
שלא מכר החמץ קוה"פ אלא הניחו בחדר
של חזירו שלא מדעתו כי יודע שחזירו ימכור
החמץ שבחדר ההוא וממילא גם החמץ שלו
יהא בכלל המכירה וכן היה שחזירו מכר
החדר עם החמץ שבתוכו ומסר המפתח כד"ן
ואח"כ ראה בעל החמץ את החמץ
ההוא והביא שם בע"ד הנ"ל בשם
מלודת יששכר דלא עשה כלום במכירה זו
משום דכיון דלא ידע הנכרי במליאת החמץ
הלזה לא קנט לו חזירו שלא מדעתו (כמבואר
ברמ"א חו"מ סירס"א סעיף ג') והר"ב ע"ד
הנ"ל חולק על הרב מלודת יששכר הנ"ל ומוסיק
דינים

שם דאם כבר ביטל החמץ אף אם נאמר דלא
קנה הנכרי את החמץ מ"ו כיון שאין החמץ
בביתו של ישראל וברשותו לכן אם בטלו אינו
עובר צ"ב ע"כ. אך הר"ב שד"ח מחומ"ל
סי' ח' אות י"א החזיק שם בדברי הר"ב מלודת
יששכר הנ"ל וכן מבואר ג"כ לאיסור בזה בצ"ט
סיתמ"ח סק"י בשם הר"ב חינוך בית יהודה וכ"ה
ג"כ בשע"ת שם תוך סק"ח ובמקו"ח בחידושים
סיתמ"ח סק"י ובהיי"א כלל קכ"ד אות וא"ו
(ומה שליין שם בשד"ח לחיי"א קכ"ג הוא ט"ס
ול"ל קכ"ד אות וא"ו. ועיי"ש"ע בשד"ח מ"ש
שם הר"ב יד יוסף לענין שאור שלא נמכר רק
שהיה מונח בין החמולים בחדר שנמכר להנכרי
יעוי"ש מ"ש בזה). וכן הביא שם בשד"ח בשם
הר"ב בגדי ישע דאם המוכר את החמץ או הב"ד
שמוכרים את החמץ של כל בני העיר לא התכוונו
למכור את החמץ שהניח שם איזה אדם שלא
בידיעתו של בעה"ב אין שום היתר להחמץ
ההוא אף אם התנה המוכר או הב"ד שמוכרים
לו כל החמץ שיהא נמלא בחדרים הללו שהשכירו
להנכרי ע"כ וכן הביא שם בשם עטרת הכמים
ובשם הר"ב מים חיים ראפיפארט ומדברי הבית
שלמה דבכה"ג ליכא למימר דחזירו של הנכרי
קונה לו שלא מדעתו כיון שלא ידע הנכרי
מההפקר הלזה ועצמקו"ח סיתמ"ח בחידושים
סק"י שכתב דבנתן חמלו בחדר של אחר שלא
בידיעתו והאחר מכר את החדר עם חמץ שלו
ולא ידע מזה לא המוכר ולא הנכרי הקונה
אסור אפי' בדיעבד ע"כ. ועיי"ש"ע בשד"ח
במעשה שהיה שראובן הולך חצות יי"ש לבית
שמעון לבקש ממנו שימכור את היי"ש בכלל
החמולים שלו ושמעון לא היה באותה שעה
בבית ואמר לו אשת שמעון הנח את החצות
בחדר זה ששם מונח החמץ שלנו ואודיע לבעלי
שימכור גם היי"ש בכלל החמץ שלנו וכן עשה
ראובן ואשת שמעון שכחה להודיע זה לבעלה
ושמעון מכר את החמץ שלו לנכרי ופרט
ברשימה כל מה שמכר לו חוץ מהיי"ש הנ"ל
כי לא ידע מזה כלל וראובן ביטל החמץ
כד"ן הן כלילה והן ביום כנהוג ובאמלע ימי
הפסח נודע משגגת אשת שמעון וישאלו להר"ב
ואמר הר"ב שלריך לעיין ובתו"כ עבר הפסח
וכתב שם הר"ב שד"ח דלדעת הר"ב עקרי

חמלו והניח את החבית. מן המחילת החמץ שמכר בעל החנות לנכרי ולא ראהו בעל החנות ולא ידע ממנה ולא מכרה ואח"כ נחגלה הדבר והוא איש עני והפסד רב והעלה שם כיון דאיכא תרתי לטיבותא א' בזה שביטל החמץ והשנית שהיה שוגג או חנוס לכן אין לאוסרו לאחר הפסח וגם יש לזרז בזה דעת בעל העטור דס"ל דחמץ שטעמיה אינו חסור אלא באכילה אבל לא בהנאה וגם יש לזרז בזה דעת השאגת אריה שכ' דלדעת הגאונים והרמב"ן והר"ן הרי במפקיד חמלו ולא קיבל הנכרי אחריות אין המפקיד עובר ב"י וב"י וא"כ בנדר"ה שהניח חמלו בתוך החנות שנמכר להנכרי הר"ז כמפקיד חמלו ביד הנכרי ועוד י"ל בזה דקנה לו חליצו של הנכרי מטעם קנין חר לכן בצירוף כל הנ"ל יש להקל לאח"כ ומשום מהיות טוב יבטל את הווישניק ברוב ווישניק אחר של היתר ואז בוודאי מותר בהנאה אח"כ ע"כ. יד) ועבשד"ה מחומ"ל ס' ט' אות ה' דחמץ המונח במקום המשפט מערכאות הקיר"ה (הנקרא החמץ) ושני אנשים עבדים נלים עליו ועדיין לא ילא דבר המשפט למי הוא שיך ונסתפק בזה אביו של הרב שו"מ מה יעשו בו בפסח כי לא יוכלו למוכרו משום דהוי דבר שאינו ברשותו וכתב בזה הרב שו"מ דסגי בביטול וביטול מהני אף שאינו ברשותו ואף דבמקום דלא ציערו משום דהיה חנוס על הציבור לא מהני ביטול בלבד (לדעת כמה פוסקים) ואסור אח"כ מ"מ זה דוקא כשהחנם הוא מלך עלמו אבל לא במקום שהוא חנוס ברשות התורה. ועוד יש לומר בזה סברא להיתר כיון דמה שאסרו (חכמים) את החמץ אח"כ אפי' בהיה חנוס בדבר ואפי' בצטלו הוא רק משום חשש הערמה משום שזא יאמר שהיה חנוס בדבר בזה שלא ציערו ולא מכרו אבל כאן גלוי לכל שא"א לו למכור ולכן לא שיך הערמה ולכן סגי בנדר"ה בביטול שיבטל כ"א מהם בפ"ע אבל שימכור כ"א מהם בפ"ע לא מהני בזה משום דהוי כעין מכירה רפיא כיון דכ"א אינו יודע האך יכול דבר עכתו"ד הרב שו"מ הג"ל בקלרה. אך הרב שד"ח שז פקפק על דברי הרב שו"מ בזה שכתב דכ"א יכול לצטלו ובפרט דכאן אנו דנים על לבתח' לסמוך

דינים (המוצא לעיל בריש ענף י"א) יש להסיר גם בנדרון זה ואפי' לדעת הרב חינוך בית יהודה הנ"ל יש לומר דבני"ד גם החינוך בית יהודה מודה כיון שבעל הי"ש חמץ לא הערים כלל ועשה כל אשר צרכו והשתדל במכירתו וסבר ששמעון ימכרונו אלא שאשתו של שמעון שכחה להגיד לבעלה וא"כ בכה"ג יש להתירו עכ"פ ע"י ביטול ברוב ונדר"ז דומה לנדון התפארת לבי המוצא בשע"ת סי' תמ"ח סק"ח שהתיר ג"כ (עכ"פ בהנאה) ע"י ביטול ברוב היתר ע"כ. יב) ועייש"ע בשד"ח בשם תשובת תשואות חן שגשאל באלה שהפקיד חמץ אלל אביו ושאל ממנו אביו אם ימכרונו ע"י החמץ שלו והשיב לאביו שהוא צעלמו ימכרונו וכן עשה ומכר חמלו רק מין אחד שהיה לו אלל אביו שכח למכור ואביו מכר את החדר שלו וכ' בשטר כל דבר בפרטות וגם כ' שמוכר לו כל חמץ שיש לו שם צעד י' זהובים ומוכר סמוך ליום שביעי של פסח והעלה שם דכיון שעשה כתקנת חכמים ומכר את החמץ אלא ששכח ממין א' וגם לא היה החמץ ברשותו אלא ברשות הנכרי וגם ביטל חמלו וא"כ לא עבר על צ"י ולא נשאר כאן רק איסור דרבנן וא"כ יש לזרז להקל משום דבכה"ג לא שיך חשש הערמה ע"כ וסיים שם דכל טעמי ההיתר הנ"ל לא מהני רק לאח"כ אך בנדר"ה יש להקל אפי' במוכר בתוה"פ שלא ילטרך לצערו דכיון שמכר אביו את החדר וכל החמץ שצרכו לנכרי ומסר לו שטר מכירה וא"כ יכול הנכרי לומר שכל החמץ הוא שלו ואין הבן כאבן לומר שהוא שלו (פירוש של הה"ן) משום דהמוליא מחזירו עליו הראיה וא"כ זכה הנכרי בכל החמץ גם בדינינו ואף אם לא היה קונה הנכרי עפ"י דין מ"מ אם הנכרי הוא אלס באופן שאין יכולת להוליא מידו הוי ג"כ קניה גמורה להנכרי (כמבואר בח"י סי' תמ"ח סק"ד) ומוכש"כ בנדר"ה שהדין עם הנכרי ע"כ. יג) ועייש"ע בשד"ח בשם תשובת אורי וישעי בא' שעשה שליח את חבירו שיש לו חנות ועתיד למכור חמלו לנכרי וביקש ממנו שימכור ג"כ חבית ווישניק שלו ובער"פ קודם זמן איסור חמץ הביא את החבית ווישניק הנ"ל לחנות לאחר שכבר מכר בעל החנות את

הרבה חמץ שאינו יכול לבערו מן העולם וכן צריך וכן למוכרו לעכו"ם קודם הפסח בשעה שהוא עדיין מותר בהנאה ולא יהא ענין מכירת חמץ אצל האדם כמו מצווה מעדני שמואל

לסמוך ע"ז וזה לא יתכן כלל לדעתו אך לענין דיעבד אם להתירו כשעשה"פ אם בטלוהו קוה"פ לריך להתייבב עוד בזה אם נסמוך בזה על סברת הרב ש"ת עכמו"ד הרב שד"ח הנ"ל: [ב] לריך למוכרו לעכו"ם קוה"פ וכו' עבד"ר לקמן סימן זה סעי' ואל"ו ס"ק כ"ד מ"ש שם בענין המכירה הנהוג בזה"ל אם הוא הערמה ובענין מחנה לעכו"ם ע"מ להחזיר אם מהני לענין חמץ. ועבשע"ת סיתמ"ח סקט"ו בשם תשובת ושב הכהן בלחוד שמכר חמלו לעכו"ם קטן אם היה המכירה בהשכרת (או מכירת) מקום ובקבלת כסף על דרך הנהוג בזמנינו ללא כל הדיעות במכירת חמץ יש להקל בדיעבד באיסור חמץ שעשה"פ ע"כ. ועבשע"ת מחמו"ל סי' ח' אות י"ט דגם מודברי ח"ם (המובא בפ"ת יו"ד סי' ש"כ סק"ד לענין בכור הנמכר לעכו"מ קטן) מוכח ג"כ דלענין חמץ שעשה"פ יש לסמוך על מה שנמכר לעכו"מ קטן אם נמכר כדינו בכסף וקנין אג"ק או משיכה וחלר וכיולא בדרך שמועיל בנמכר לעכו"מ גדול ומשמע דלכתחלה נמי שפיר דמי למכור לעכו"מ קטן שדעתו שלימה משום דבעכו"מ אין חילוק בין גדול לקטן עכ"ד הרב שד"ח הנ"ל. אך בשם הרב בית שלמה הביא שם דלכתחלה אין למכור לנכרי קטן אפילו אם כבר הגיע לבן ט"ו שנים עד שיודע שהביא שתי שערות אך בדיעבד שכבר עשה"פ יש להקל אם כבר בא לכלל שנים אף אם לא נבדק אם הביא שתי שערות משום דבחמץ שעשה"פ שאינו אלא מדרבנן סמכינן לומר דכיון שהגיע לכלל שנים מסתמא הביא שתי שערות ע"כ. ומשמע שם מודברי הרב בית שלמה דכלא הגיע לכלל שנים (דהיינו י"ג שנים) יש להחמיר אפילו בדיעבד ול"ע עוד בזה: [ג] למוכרו לעכו"ם קוה"פ. עבשע"ת מחמו"ל סי' ט' אות כ' שהוא הנהיג בביתו להשאיר שאור מקודם הפסח ולמוכרו לנכרי עם שאר מיני חמץ כדי שיהא השאור מזומן אחר הפסח וכתב שם שכן משמע מתשובת יד יוסף ומדברי ספר יהושע שאין שום חשש בזה הגם שבספר ישועות יעקב כתב שאינו נכון

להשאיר שאור ושמרי שכן קודם הפסח שיהא מזומן לאחר הפסח כיון שאין בזה הכרח ונחילוק כ"כ ולא התירו אלא מכירת יי"ש ושכר משום שיש בזה לד הכרח עכמו"ד הרב ישועות יעקב המובא בשד"ח הנ"ל (וכן ראיתי בספר מחוקק יהודה סיתמ"ח סק"ד בחוקי דעת שם שכתב שבחמץ גמור כגון פת ושמרים ושאור שאין להגיד כ"כ אף לבערו וגם אפשר להוליאו חוץ לבית ולמוכרו לעכו"ם לחלוטין בזה לא התירו ע"י מכירת או השכרת החדר שהחמץ מונח בו רק ביי"ש ושכר שפרנסתו תלוי בו ולא זולת עכמו"ד בקלרה וגם בקונטרס כ"י הנשלח לי מאת ידידי הרב"ג הרח"ד גראס האבד"ק פעטרייזא בלוגנארין ראיתי מובא שם בשם ספר ייטב פנים בדיני מכירת חמץ אות י"ג ובשם ספר מילי דפסחא אות ס"ח שהזהירו להאופים לכל למכור שאור ושמרים לגוי בער"פ כדי שיהיה מוכן לו אחה"פ ומדבריהם משמע שאין מועיל בכה"ג אפילו במוליאו חוץ לבית וכה"ג הביא שם בשם ספר מחנה חיים ח"צ סי' כ"ה אך בשם ספר נטע שורק הביא שם שכתב דהגם דודאי נכון להחמיר ע"ע בכ"ד שהוא חמץ גמור שלא לסמוך על המכירה אבל לאלה המקילין למכור גם חמץ גמור כנהוג אין להחמיר גם בשאור עכ"ד הרב נטע שורק הנ"ל ובפרט אותם אנשים המחזיקים מכירה השמרים כל השנה ונשאר בידם ע"פ מהשמרים ומוכרין לגוי במחירם הקלוב והגוי מושכן לביתו ונותן אדרוף והשאר נשאר חייב ובתוה"פ מוכר הגוי מהם לנכרים בזה אין שום הערמה שבאמת הישראל הוא חפץ שימכרם הנכרי וא"כ אף שניתותר מהם רשאי הישראל לקנות מהם לחורה את המותר וזה י"ל דכו"ע מודו דמותר עכמו"ד הרב ה"ר חיים דוב גראס הנ"ל אשר שלח לי בלירוף בקשתו להדפיסו בתוך חיבורי) וכן נראה דעת הרב שד"ח הנ"ל בעלמו להקל גם בשאור למוכרו לנכרי קוה"פ כדי שיהיה מזומן לאח"פ וכתב כי גם בשאור יש דוחק והכרח ולפיכך להתיר מכירתו קוד"פ בדרך שאר החמץ כיון דבלוקת לאח"פ שאור

אנשים מלומדה אלא וזו צריך שיגמור ברעתו שהוא מוכרו באמת להעכו"ם מכירה מעדני שמואל

להקל אם לא שיש שם קנין אחר המיעיל ע"כ). וגם בדבר מכירה כוללת שנתקן בא"ה מקומות שיקנה ישראל אחד את כל החמולים מאנשי העיר והישראל הקונה ימכרם לנכרי גם על זה הביא שם בשד"ח בשם הגאון מהר"ם טויב'ס מיאם שלוח ככרוכיא ע"ז וכתב שאין זה תקנה אלא תקלה ומכשול לרבים דכיון שהמכירה שלנו היא הערמה גלויה וניכרת לכל ורק משום הפסד ממון ישראל התירו המכירה שלנו כי מה יעשה אדם בחמץ שיש לו שלא כלה עד זמן איסורו ולכן הוכרחו להסיר ע"י מכירה לנכרי בער"פ משום הפסד ממון אצל מי הסיר לישראל אחר שאינו געל החמץ לקנות חמץ מישראלים אחרים ואח"כ למוכרו לנכרי בהערמה גלויה וניכרת בזה שאין לו שום לורך והפסד ממון רק מתכוין לעשות סחורה בחמלו של חבירו לקנות בהערמה ולמכור בהערמה מה שלא התירו אלא בדוחק גדול משום הפסד ממון אצל לא התירו למי שאין לו שום הפסד ממון ועוד שלא התירו אלא המכירה לנכרי בהערמה אצל לא התירו הקנין בהערמה ועוד האריך יתכן שאיש כזה אשר בכל השנה אין עושה שום מסחר וקנין וצפתה פתאום קודם פסח יפריך מסחרו לרוב לאלפים ועיניו ולבו הוא רק לבצע כסף ואיך אפשר לכוונת זה בשם קנין ומכר כלל ועוד הלא לכחלה לריך למסור המפתח לנכרי ולהראות לו החמץ הנמכר לו ולחמת לו הקנין בכל מה דאפשר ובמכירה הכוללת הלזו הרי הקונה לא ידע מה הוא קונה ואיפה מ: המקומות שהחמולים נווכים שם ואין לו שום סמיכת דעת שהוא קונה דבר זה והוא לשחוק והיתול בעיני חבריו והגם דביעבד יש להקל אפילו בלא מסר לו המפתח להנכרי (כמבואר במג"א סיתמ"ח סק"ד בשם המשא"ת בנימין) מ"מ הלא אינו נקרא דיעבד אלא במקום שא"א לעשות באופן אחר אצל כהן הלא אפשר לכל אדם מישראל שימכור בפ"ע לנכרי ולהראות לו מקום החמץ ולמסור לו המפתח ועוד זאת גורמת מכירה הכוללת רעה אחרת כי כל הן המוכרים לישראל הקונה רוצים ככולם [כגון השענקאים

של עכו"ם לחמץ בו עיסה יש בזה ספיקות בדבר הנהגת הפרשת החלה (כמבואר בש"ע יו"ד סי' שכ"ד סעי' י"א ובט"ז שם סק"ב ובש"ך שם סק"א) עכתו"ל הרב שד"ח הנ"ל: [ד] לריך שיגמור בדעתו שהוא מוכרו בחמת. עכ"ל לקמן סי' זה סק"ד מ"ש שם בשם הזכור שור ובשם עוד אחרונים בענין מכירת חמץ הנהוג עכשיו אם הוא רק הערמה בעלמא או שהוא נקרא מכירה גמורה. ועי' בשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות וא"ו מה שהאריך שם בענין מכירת חמץ שצוה"ז^א שהמנהג בכמה מקומות שמוכרים החמץ של כל בני העיר ע"י בית דין דהיינו שבני העיר חותמים עלמס על שטר הרשאה שנותנים ליד הבית דין שיהא כח ביד הב"ד לעשות עם החמץ שלהם (הרשום בהרשימות שנותנים להב"ד) כרלוס ויד ב"ד כידם וכו' ועפ"י כח ההרשאה הלזו מוכרים הב"ד את כל החמץ הנ"ל להנכרי קודה"פ וכותבים בטר מכירה להנכרי כאדם העושה בשלו כ"ה המנהג בכמה מקומות והביא שם בד"ח את כל דברי המחברים המדברים בעני"ז והביא שם בשם הרב שו"מ שפקפק מאוד על דבר מכירה זו משום דבמקו"ח סיתמ"ח בחידושים בק"ח מבואר שם דחתימת השליח לא מהני אפילו עשאו בעדים להקנות הקרקע של המשלח ולפ"ז גם הרשאת המוכרים ל"מ ובפרט שהרוב מהחותמים ה"ע בהרשאה אין עדים מלויים לקיים חתימתם ועוד יש בזה חשש בזה שאינם פורטים המינים כלל מה שמוכר ובכה"ג לא מיעיל כלל (כמבואר בחו"מ סיר"ט) ועוד יש בזה חשש בזה שאין המפתחות ביד הנכרי בשעת המכירה (כמבואר בט"ז סיתמ"ח סק"ד דלריכוס למסור המפתח ליד הנכרי) וגם האדרוף שקורין זודאטיק שמקבל הב"ד מהנכרי אין ידוע אם מגיע שזה פרוטה לכל מכר ועוד כתב שם הרב שו"מ חששות בענין מכירה זו הכוללת שט"י הרשאה שנותנים לב"ד ע"כ (ועי' בהגהו' הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ח סוף אות ז' שכתב ג"כ דבשארין מגיע שזה פרוטה לב"א מהמוכרים אין להקל רק דיעבד כשעשה"פ אצל בנודע בתוה"פ אין

ע"ז כלל וכן הוזכר מזה בתשובת בית שלמה וכן הרה"ג מהר"ר שלמה קליגער ז"ל (הו"ד בקונטרס חקת הפסח שבמנחת משה דין כ"ה) האריך ג"כ לקיים מנהג זה של המכירה לאיש אחד ישראלי ושהוא ימכור את הכל לנכרי. וכן בדבר המכירה הכוללת שע"י ההרשאה הוזכר ג"כ בתשובת שם אריה סוס"י ט' ובתשו' עונג יו"ט תוך סיל"ח ובספר חילה שליחה סי' ג' ובס' ראשית ביכורים סי' ה' ובס' בגדי ישע סי' ב' וכ"ה המנהג בערי ליטא ומה שחש הרב שו"מ בחתימת השליח לא מהני (מכח דברי המקו"ח הנ"ל) כבר אסברה לך בספר ראשית ביכורים וכתב דכיון דכל החשש הוא רק משום דקרקע אינה נקנית בכסף רק בשטר ושטר בלא חתימה לאו שטר ראה הוא לגבי הקונה נגד המשלח אבל בנד"ד כיון שמוסרים ליד הנכרי הקונה גם את הכתב הרשאה שנתנו המוכרים ביד השליח דזה מועיל גם לדעת המקור חיים הנ"ל שהרי יש ביד הנכרי שטר ראה מכל המוכרים דהיינו כתב ההרשאה הנ"ל ויש לדקדק עכ"פ שהמוכר בעלמו יחתום על שטר ההרשאה הנ"ל ע"כ וכן הסכים לזה הרב בעל זכר יהוסף וכן כתב בפשיטות בבגדי ישע הנ"ל סי' ד' דהמנהג הוא שמוסרים להנכרי כל ההרשאות החתומים בחתימות יד המשלחים עם השט"מ וא"כ יש להקונה הנכרי שטר ראה על המכירה ע"כ. (ועיי' כ"כ בשד"ח מה שחקר שם לדעת המקו"ח הנ"ל אם מהני במכירה הכוללת ע"י ההרשאה ע"י שימכור השליח אגב קרקע שלו יעו"ש מ"ש בזה) וכ"ז הוא אם נאמר כדעת המקו"ח הנ"ל דלא מהני חתימת השליח אבל הרב בגדי ישע הנ"ל דחה את כל דברי המקו"ח הנ"ל וכתב דכיון שאין המשלח מכחיש כהב"ד לומר שלא עשאו שליח א"כ בכה"ג הוי שלוחו כמותו וחשיב כאלו המשלח בעלמו חתם א"ע על השטר המכירה ושפיר דמי ע"כ ועו"כ שם בשד"ח הנ"ל דכל החשש של הרב מקו"ח הנ"ל לא שייך רק במקום שהשליח הוא מקנה את החמולים להנכרי ע"י מכירת קרקע אבל אם מקנה להנכרי את החמולים אגב שכירת הקרקע (כמבואר בדבריו לקמן סי' זה סעי' ב' ס"ק וא"ו שכ"ה מנהגינו) א"כ בכה"ג ודאי דאין עיקר לחשש זה של הרב מקור

השטנקארים והחנונים) המה מעמידים נכרים למכור חמלם בפסח והנכרים הללו לא נמכר להם החמץ ורק שמתנים עם הנכרים שישלמו להם ישראלים מכל מדה ומדה שימכרו בפסח כך וכך ומה שיקחו הנכרים יותר בעד כל מדה יקבלו הנכרים לעלמם בעד טרחתם ומה שישאר מהחמץ יקבלו היהודים בחזרה [לאח"כ] ואינם עושים עם הנכרים שום קנין בעולם כי סומכים על אשר כבר מכרו החמץ לישראל הקונה ואינם שמים על הלב כי החמץ שנתנו להנכרים למכור בפסח הוא חמלם של הישראלים (בעלי החמץ) כי הוא צרשותם לעשות בו כרלונם עד שיגיע זמן איסור חמץ כי כן מהנים עם ישראל הקונה וא"כ הרי הנכרים שהועמדו מהישראלים המה מוכרים בפסח חמלם של הישראלים בעלי החמץ (ועוד יש בזה חשש משום שהישראלים בעלי החמץ הם רולים בקיומו של החמץ) ועו"כ שם בזה חששות בשם מהר"ם טויביש הנ"ל. וכן בספר אורי וישעי (שהוא נכד הגאון מהר"ם טויביש הנ"ל) כתב שם שגם הגאון הרש"ק ז"ל מבראדי אף שהשיג בתשובתו על דברי הגאון מהר"ם טויביש הנ"ל מ"מ סיים שם בדבריו שהוא מזהיר לכל מי שנגע יראת ד' בלבד שלא לתת חמץ שלו לאלו הישראלים הקונים (את החמץ מאנשי העיר על מנת למוכרו אח"כ לנכרי) ורק שכ"א יכתוב שטר מכירה לעלמו ומי שאינו בר אוריין יהא מראה שטר מכירה שלו לצורכא מדרבנן לראות אם נכתב כדין. וגם בשם הרב שאילת שלום הביא שם בשד"ח הנ"ל שכתב שרע עליו המעשה מאוד כי על גוף המכירה אנו מלטערים משום שהוא כחוכא ואטלולא אך עכ"פ ראוי להשיג ולמנות אנשים ידועים ומביני מדע שידעו האידך להתנהג בזה שיהא הכל כדינו ולא שכ"א יבנה בזה לעלמו עכתו"ד הרב שד"ח הנ"ל בקלרה בשם הגדולים הנ"ל בזה שהתמרמרו על דבר המכירה הכוללת הנהוג בכמה מקומות. אך הרב שד"ח הרבה להשיב על כל דברי הגדולים המחמירים הנ"ל והביא שם שמנהג זה מהמכירה הכוללת (ע"י ישראל אחד קונה כל החמולים והוא מוכרם אח"כ לנכרי) המנהג הלזה הוא מוזכר ג"כ בתשובת ז"ל החדשות סימ"ד ולא פרער שם הרב ז"ל

וכ"ה דעת עוד הרבה פוסקים הרי צמור
בהקפה בלי שום קבלת כסף וכל דמי המכירה
זקף עליו במלוה וכתב שטר על מה שזקף
במלוה הר"ז מהני במקום כסף ולדעת הקול"ה
לא בענין כסף כלל בזקף במלוה ומהני
משיכה לבד ובפרט דמה דבעינן כסף הוא
רק משום חומרא ללא יד דעת רש"י ז"ל
אבל מן הדין הרי העיקר הוא כדעת ר"ת ז"ל
דס"ל דגכרי קונה במשיכה והרב חינוך בית
יהודה כתב דכן הוא ג"כ דעת בה"ג ורב
האי גאון והרי"ף והתוספות והרא"ש והרמב"ן
וסמ"ג והטור והדרישה ורבינו ירוחם ומהר"ם
מינץ וא"כ לפי מנהגו שמקנים החמץ אגב
שכירות קרקע שפיר נוכל לסמוך על דעת
הגאונים הנ"ל דס"ל דזקף עליו במלוה בשטר
הוי ככסף (אפילו בלי קבלת שום אחרוף) וא"כ
הרי שכירות הקרקע נקנה להנכרי ע"י זקיפת
המלוה שהוא ככסף והחמולים נקנים להנכרי
אגב קניית המקומות שהוא במשיכה וא"כ שוב
לא איכפת לן במה שהאדרוף שקורין זאדאטיק
לא יגיע שו"פ לכל מוכר ועל החשש המוזכר
בשו"מ הנ"ל במה שאינם פורטים המינים הנה
אמת הדבר שלכתחלה ודאי יש לפרט כל
המינים שמוכר ועד למדידה אך באמת בשטרי
מכירה הנהגים הרי הם פורטים כל המינים
וא"כ שוב אין טעם וסבירא לומר דלא מהני
המכירה ע"י שליח כיון דאמרינן בכ"מ דשלוחו
של אדם כמותו ובפרט בענין מכירת חמץ כתב
הרבה פוסקים דאפילו בלא שום שליחות מ"מ
אם אין האיש בביתו יכולים למכור חנוגו שלא
מדעתו משום דזכין לאדם שלא בפניו וא"כ
מכש"כ דמהני בזה שליחות מדעתו ומרלונו וכן
מבואר במקו"מ בחידושים שלו סיתמ"ח סק"ד
ובמעין גנים ובתשובת נוב"ק סי' י"ח ובתשובת
ח"ס וכתר כהונה ובתשובת כתב סופר דמכירה
ע"י שליח מהני ולכן אין לשנות המנהג שנוהגין
למכור ע"י ההרשאה שנותנים לב"ד למכור
חמלם עכמו"ד הרב שד"ח הנ"ל ועיי"ש עוד מה
שהאריך בזה וסיים דרוב החששות שכתב הרב
הגאון מהר"ם עויזיש מיאם אינן שייכות
במכירה הכוללת שנוהגים לעשות ע"י ההרשאה
ורק בדבר החשש ממסירות המפתחות ש
מוסרים אותם ליד הנכרי הנה בודאי מי שאפשר

מקור חיים הנ"ל כיון דאין לריכים שטר על
שכירת קרקע וגם הבית נקנה בשכירות ככסף
לחוד ובכה"ג נוכל לומר בטח דכשמוסר ההרשאה
ביד הנכרי אזי אפילו לכתחלה יש לסמוך ע"י
גבי שכירות קרקע בלי שום פקפוק: וגם על
דבר חשש שלא נמשרי המפתחות ליד הנכרי
הקונה (כמבואר בט"ז המובא לעיל) כבר כתב
ע"י הרב בגדי ישע דהט"ז מיירי שהנכרי כבר
שילם להישראל בעל החמץ את כל דמי החמץ
קודה"פ ולכן אם יסגור הישראל את החמץ
במסגר שלו הוי הע"מ מה כי מה לו להישראל
להסגיר את החמץ של נכרי אבל אם לא קיבל
הישראל מהנכרי רק האדרוף שקורין זאדאטיק
יותר דמי המכירה זקף על הנכרי במלוה עד
אחרי"פ א"כ שוב אין זה הערמה במה שמסגיר
את הבית שבו החמץ יען כי הוא תופס את
החמץ במשכון עד שישלם לו הנכרי וכשישלם
לו הנכרי אף בפסח אזי יפתח לו הישראל את
המסגר ויניח אותו ליקח חמלו (ואם לא היה
החמץ באחריות הישראל היה מותר אף אם
היה החמץ מונח בבית הישראל כיון דישראל
מנכרי לא קני משכון) עכמו"ד הרב שד"ח בשם
הרב בגדי ישע הנ"ל בק"רה והרב שד"ח סיים
ע"י דדברי הרב בגדי ישע הם נכונים בטעמם
וכעין דברי הרב בגדי ישע הנ"ל כתב ג"כ
הרב חיי"א כלל קכ"ד אות ב' דמותר ליתן
לאחר המכירה מסגרת או חותם על החמץ אם
מתירא שיגנוב הנכרי (ובלבד שלא יתן החותם
והמפתח קודם המכירה או בשעת המכירה)
והוא מדברי הח"י סיתמ"ח סק"ד והרב חיי"א
סיים שם דה"ה דמותר ליתן על החמץ חותם
משר העיר אם הנכרי מאבד את החמץ שהרי
החמץ הוא באחריות הנכרי ואעפ"י שהוא
בעין משכון אלל הישראל מ"מ כיון שישראל
מנכרי אינו קונה משכון וגם החמץ הוא ברשות
הנכרי שהרי מוכר לו (או השכיר לו) את
החדר וגם אין הישראל חוזר מהמכירה
אלא שרואה לכוף את הנכרי שישלם לו דמי
חמלו לכן נ"ל דמותר עכמו"ד הרב חיי"א הנ"ל.
ועל דבר חשש המוזכר בשו"מ הנ"ל במה
שהאדרוף שלוקח מהנכרי לא יגיע שוה פרוטה
לכל מוכר כתב שם בשד"ח דגם זה אפשר ליישב
כיון דלדעת רב האי גאון ורש"י והר"ן והריטב"א

גמורה וחלוטה וכו' ולא ימכור ביוקר מן המחיר הראוי ולאחר הפסח יבקש מאת העכו"ם שישלם לו החוב. וכאשר ישיבהו שאין לו כסף יבקש ממנו שיחזור וימכור לו את החמץ (עם החדר) בעד כך וכך ולא יהא הדבר כחוכא בעלמא אלא כדרך הסוחרים ממש (תמ"ח):

ב החמץ שהוא מוכר לעכו"ם צריך שלא יהא בביתו של ישראל ואם העכו"ם לוקח את החמץ לתוך ביתו מה טוב ואם אי אפשר שיקחהו לביתו וכו' צריך להשכיר לו את החדר שהחמץ מונח בו וצריך לכתוב בשטר שם הקונה ובכמה השכיר לו את החדר שהחמץ מונח בו

מעדני שמואל

מהנכרי בע"פ שלא בדרך תנאי או שיכתוב בתוך השטר שהנכרי מקבל עליו כן דרך חייב או איזה לשון אחר ולא יתלה השכירות בתנאי כלל ע"כ. ועיי"ש ע"כ. שם מאורי אור שיש לזהר שלא למכור לעכו"ם עני הרבה חמץ וגם שלא ימכור בזול יותר בכדי שלא יהא הערמה נכרת ע"כ: [ו] לריך להשכיר לו את החדר וכו'. עיין בלה"פ מבצל קילוש"ע שכתב דכן מובאר בספר שיבת ליון ששם מר אביו הגאון בעל נוב"ז ז"ל שכתב דטוב יותר להשכיר להנכרי את החדר מלמוכרו לו ע"כ: והנה לדעת קצת אחרונים אין זה מוסכם ואדרבה לדעתם טוב יותר למכור את החדר מלהשכירו. (א) ועי' במקו"ח צביאורים סית"מ סק"ג שכתב דבמכירת חמץ שלנו שמקבל מעות דבר מועט (שקורין זאדאטיק) והמותר זוקף עליו במלוה והדבר ידוע בצירור שכשיאבד החמץ לא ישלם לו הנכרי אף אם ידון עם הנכרי בדיני עכו"ם משום שאף הם אין מחזיקין את המכירה רק להערמה בעלמא (וכמבואר בתבוא"ש בחידושי' לפסחים שכתב דמכירת חמץ שלנו הוא רק הערמה) וא"כ הרי זה דומה כאלו האחריות של החמץ הם על ישראל וחייב לבצעו (כי זה דומה לעכו"ם אלס שהפקיד חמלו אלל ישראל דמבואר בש"ע סית"מ סעי' א' דאפילו אם לא קיבל ישראל על עלונו שום אחריות מ"מ אם העכו"ם אלס ויכפהו להישראל לשלם אם יאבד החמץ מקרי אחריותו על הישראל והר"ז חייב לבצעו וכמו"כ יש לומר בגד"ד דכיון דאם יזדמן איזה אחריות ויאבד החמץ לא ישלם לו הנכרי וא"כ מקרי אחריותו על הישראל וחייב לבצעו ולכן לריך דוקא למכור לו להנכרי את החדר שהחמץ בהוכו דאז הוי כקיבל הישראל אחריות על חמלו של נכרי בביתו של נכרי דשרי כמבואר

לו למכור המפתחות ליד המורשה והמורשה יתנם ליד הנכרי הקונה בודאי לריך לעשות כן לכתחלה אך מי שא"ל לו לעשות כן הרי הדבר חשיב אללו כשעה"ד וכיון שלהאנשים שא"ל להם לעשות כן הוי כשעה"ד לכן גם יוזם שאפשר להם למסור המפתחות ג"כ לא ישמעו לקול מורים כי לאו כל מוחא סביל דא לחלק בין אפשר ללא אפשר יאמר נא ישראל אם מסירת המפתח מעכבת מה לי הכא ומה לי התם ולכן אף שודאי ראוי למסור המפתחות לכתחלה מ"מ אם אינו מוסר המפתחות לא מפני זה נוכל לבטל ר' עסק המכירה אך למי שיש לו לב להבין ומטה אוזן קשבת לריך להודיעו שיעשה כן: אמנם בחשם שכתב הגאון מהר"ם טויביש בדבר מכירה הכוללת הכל במה שסומכים כמה בני אדם על מכירה זו ומוסרים חמלם לנכרים ע"מ למכרו בפסח הנה זה בודאי לריכים לתקן ע"י שיאמרו בפירוש לכ"א צבואו לחתום על ההרשאה שאין שום אדם יוכל להעמיד נכרי בתנותו למכור בפסח בלתי שאלת חכם והוא יורה לו את הדרך ילך בה עכמו"ד הרב שד"ח בקלרה. ועיין בספר מנחת פתים דנכון לכתוב בההרשאה בפירוש שמרשה אותו למכור גם החמץ שיבא לידו עד ער"פ זמן המכר ע"כ ומבא"ב דא"ח החדש סימן תמ"ח אות ט': [ה] ולא ימכור ביוקר מן המחיר הראוי. עבא"ח החדש סית"מ אות ט'. שם חקר הלכה דיותר טוב לזלזל במקח מכירת חמץ מלהוקיר הקמח משום דכשמוקיר הקמח הרי בודאי אין דעת העכו"ם לגמור המקח ביוקר יותר משוויי עוד הביא שם שם חקר הלכה הכל דכשהישראל רולה שיהיה לו דריסת הרגל דרך הבית המושכר להנכרי לא יכתוב זאת בדרך תנאי בתוך השטר שבפירוש הותנה כן ורק שיבקש רשות ע"ז

ואח"כ בשנה השניה השכירו לית לן בה אם לא
 שאלה"פ נכתב שטר מחדש מאת העכומ"ז
 שמוכר את המקום בחזרה לבעל החמץ ועיי"ש
 הטעם בזה ועיי"ש ע"מ"ש בזה. ובזה מתבאר
 לך מכל דברי האחרונים הנ"ל דס"ל דכשהבית
 הוא אינו בשכירות ביד הישראל רק שלו לחלוטין
 אז לריך דוקא למכור הבית להנכרי ולא מהני
 בהשכרת המקום (לכד) להנכרי (ועיין בספר
 מילי דפסחא אות ב' שכתב שם לחלק דאם
 מוכר החמץ במדה ומשקל דאז די בשכירות
 המקום משא"כ כשמוכר עד למדידה דאז בעינן
 שימכור המקום לחלוטין עיי"ש טעמו): אמנם
 להמעיין שם בשד"ח מערכת ואות הנ"ל הרי
 יו בזה דיעות האחרונים דס"ל דדי בהשכרת
 המקום לכד להנכרי ואדרבה לדעת כמה
 מהאחרונים עדיף יותר להשכיר את המקומות
 להנכרי משימכרם אליו ואי"ה אעתיקם לך
 אחת לאחת ואלו הן. (א) הרב בגדי ישע בתשו'
 סי' ב' כתב שם דבמקומות שנוהגין למכור החמץ
 של כל בני העיר ע"פ ב"ד לנכרי אחר יותר טוב
 להשכיר את החדרים מלמוכרם משום דבשלמא
 המינים חמולים שהם מטלטלים אם הישראל
 מוכרם להנכרי בזול אף אם הנכרי הוא פני
 מ"מ יוכל הנכרי אח"כ למוכרם בולס לאיזה
 ארון עשיר בבית אחת והארון ימכור על יד על
 יד או כאן או שיליכם למקום אחר וא"כ לא
 הוי הערמה אבל ההדרים והעליות והמרתפים
 (של כל בני העיר) הרי לא יחפץ שום ארון
 לקנותם כי מה יעשה הארון בכל אלה ומי יקנה
 אותם ממנו וגם הנכרי אינו גומר בדעתו
 לקנותם והוי הערמה וא"כ נשאר החמץ ברשות
 הישראלים ועוברים עליו ע"כ. ובס' ד' שם
 בבגדי ישע מבואר דעמו דבכל ענין יש לעשות
 הקנאת מקום בשכירות משום דעדיף ממכירה
 ע"כ. (ב) וכן כתב הרב נוב"י בטוסת מכירת
 חמץ שלו המבוא בשו"ת שיבת ליון דיותר טוב
 להשכיר החדר ולהקנות החמץ אגב שכירות
 הקרקע כי בשכירות ודאי קונה הנכרי מישראל
 בכסף לחוד אבל מכירת הקרקע אינו קונה
 אלא בכסף ובשטר וכן מי שאין לו בית שלו
 אלא שדר בשכירות אינו יכול למכור החדר
 המושכר לו בלי רשות בעל הבית ולפעמים
 הבעה"ב אינו צפיר ליטול ממנו רשות ע"ז או

הבעה"ב

(כמבואר במג"א סית"מ סק"א) אבל אם אינו
 מוכר לו להנכרי את החדר ורק שמשכירו לו
 לא מהני משום דשכירות לא קניא (וכדעת
 רש"י ודלא כר"ת דס"ל דמהני ייחד לו בית
 זכה"ג הביא בשד"ח בשם הפמ"ג דשכירות לא
 קניא ועיין במג"א סית"מ סק"א) וא"כ הוי
 כביתו של הישראל אם לא שגם הישראל בעל
 החמץ אינו דר שם רק בשכירות דאז מהני
 גם אם משכיר את המקום לנכרי משום דכיון
 שנסתלק הישראל בעל החמץ מכל זכות שיש
 לו בבית זה טוב לא קרינן ביה ביתו של
 ישראל דהא לאו ביתו הוא מכל וכל
 פכחו"ד המקו"ח הנ"ל בתוספת ביאור קלח.
 וכן הביא בשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ד'.
 (ב) בשם ספר דרך פיקודיך שהסכים לכל
 דברי המקו"ח הנ"ל (ועוד הביא שם בשם
 דרך פיקודיך הנ"ל דבמקום שמשכיר להנכרי
 הבית המושכר לו להישראל לריך להשכירו
 יום אחד לפני ער"פ ולא בער"פ ממש משום
 דהוי כמשכיר ביתו לנכרי ע"מ ליתן בתוכו
 חמץ דזהו אסור בער"פ ע"כ. אך בשם
 בית שלמה הביא שם בשד"ח שכתב דכיון
 שמשכיר לו להנכרי את החדר בסתם לכן
 מותר להשכיר אף בער"פ. ובשם הרב בגדי
 ישע והרב פר"ח והגר"א הביא שם דאין חיבור
 להשכיר רק בער"פ אחר זמן איסורו לאחר
 שנאסר בהנאה אבל קודם זמן איסורו אין חילוק
 בין ער"פ לקודם ער"פ וכתב שם שכן משמע
 מדברי הרב נוב"י והרב הרש"ז דמותר להשכיר
 גם בער"פ וכן מבואר דעת הח"ס וכ"ה דעת
 הרב זכר יהוסף ע"כ). וכעין דברי הרב מקרי"י
 הנ"ל מתבאר ג"כ בשע"ת סיחמ"ח ריש סק"ח
 (ג) בשם הרב שצו"י דלריך למכור את החדר
 לנכרי ואם החדר הוא שכורה להישראל אזי
 ישכירו להנכרי. (ד) וכן נראה דעת הרב חיי"א
 בכלל קב"ד אות ה' דיש לנהוג כנוכר לעיל.
 וכעיי"ז הביא בשד"ח מערכת ואות הנ"ל. (ה)
 בשם מאמר מרדכי. (ו) ובשם הרב ראשית
 ביכורים דלריך למכור לנכרי את החדר שהחמץ
 פונח בו (ועיי"ש ע"ש בשד"ח בסוף אות ה' הנ"ל
 שכתב דאפילו לדעת המקו"ח הנ"ל דלריך דוקא
 למכור החדר לנכרי ולא להשכיר מ"מ י"ל דזהו
 רק בפעם הא' אבל אם בפעם הא' מכרו

בעל זכר יהוסף המוצא בשד"ח הג"ל וכן הביא
שם בזכר יהוסף את דברי המגן האלף הג"ל
שדחה דברי המקו"ח הג"ל וכתב דלא דמי
לעכומ"ז אגס שהפקיד חמלו אלל ישראל משום
דשם יודע ישראל שהנכרי יאגס אותו לשלם אם
יאבד והוא קבלו מרלון לכן הוי כאלו קיבל
הישראל ע"ע אחריות גניבה ואבדה שהרי
אדעתא דהכי נחית וקיבל החמץ לשומרו והאגס
מטיל עליו השמירה בע"כ אבל אותו הנכרי
הקונה את החמץ אינו מטיל השמירה על הישראל
כלל והישראל אינו שומר עליו כלל וא"כ אף
דניחא ליה להישראל שישאר החמץ ולא יאבד
מ"מ לא מקרי עי"ז גורם לממון ועוד זאת
דאפילו בעכו"ם אגס שהפקיד חמלו ביד הישראל
מ"מ אם הישראל התנה עמו בפירוש שלא
יתחייב באחריות אז אף שמעליל עליו הנכרי
אח"כ אם יודמן בו איזה אחריות מ"מ י"ל
דבכה"ג גם הרמב"ם מודה דאין כאן גורם
לממון כלל ואין כאן רק עלילות דברים בעלמא
ולא עבר עליו הישראל משום הכי וצפרט
בנד"ד בודאי אי"ז מקרי גורם לממון ע"כ.
(יח) וכעיי"ש הביא שם בשם כרם שלמה (יט)
וכן הביא שם בשם זית רענן שדחה דברי
המקו"ח הג"ל וכתב דאין זה דומה לאחריות
אגס דכיון דאינו חייב לשלם בעד החמץ ורק
שאם יאבד החמץ לא ישיג חובו וכשלא יאבד
החמץ הרי החמץ יגרום לו להשיג תשלומי
חובו שמגיע לו מהנכרי בעד החמץ
וא"כ דמי לשטרות דלא נקרא רק גרמי
ולא גורם לממון ממש ע"כ. ועיי"ש עוד
בשד"ח שחקר שם באם בעל החמץ שכר
את המקום מהחמץ או קנה אותו על תנאי שלא
ימכרו ולא ישכירו לאיש אחר הא"ך יתנהג
במכירת חמלו לנכרי שמחויב למכור או להשכיר
גם את המקום שהחמץ מונח בו וא"כ עובר
על התנאי וא"כ תתבטל המכירה או השכירות
מהמקום שלו שקנה או שכר מהמוכר או
המושכיר שלו וא"כ א"ך יקנה הנכרי את החמץ
(הא הוי כמו קרקע ודקלים אני מוכר לך וכו')
(עיי"ש) ועיי"ש שהביא בשם הרב מנחת סי
כמה סברות להיתר בזה ובסו"ד כתב בזה עוד
סברא די"ל בנד"ד דעל מכירה ושכירות כזו
שהוא מוכר או משכיר להנכרי לא היתה כוונת
המוכר

שהבטח"ב הוא נכרי ולכן משום לא פלוג התקין
הרב נוב"י הג"ל ובית דינו תקנה שזה לכל
אדם להשכיר החדר על ט' יום מער"פ עד כלות
ימי הפסח עכ"ד הרב נוב"י הג"ל המוצא בשיבת
ציון הג"ל (ומדבריו משמע מבוחר דאף אם
אין החמץ נמכר ע"י בית דין רק שכל יחיד
מוכר צפ"ע לנכרי את החמץ שלו עכ"ז עדיף
טפי להשכיר את החדר מלמוכרו. כ"כ בשד"ח
הג"ל. ג) וכן כתב הרב הרש"ז (בנוסח
מכירת חמץ שלו הנדפס בש"ע הרב בסוף הלכות
פסח) שאין תקנה אלא בשכירות המקומות (אם
לא שיקח כל דמי מכירת החדר מהנכרי דאז אין
חשש גם במכירה א"ך דצ"ז הוא רחוק המליאות
ציתן הנכרי דמי כל החדר. ד) וכן נהג הרב
בית שלמה לכתוב שכירות על המקומות בכל
השטרות וכתב (ה) שכ"ה ג"כ נוסח הגאון ה"ר
נתן אדלר מפפד"מ. ו) וכ"ה ג"כ נוסח
הגאון ה"ר (מן מזרחא. ז) וכ"כ בספר
אמרי נבי דעתה לפי חוק הממשלה דמכירת
קרקע לריך להיות בפני הערכאות נכון יותר
בשכירות ולכן נהגו העם בשכירות ע"כ. ח)
וכ"כ בספר שבילי דוד דבשביל קנין אגב גם
שכירות מהני. ט) וכן השיב בתשובת ח"ס
(לאחד שפקפק על ההקנאה באגב שכירות
קרקע והשיב לו) דאנו אין לנו אלא דין
מבואר דקונים אגב שכירות קרקע ומינה לא
יוע אפילו ז"ז כל שהוא ואין להזניח הלכות
מרווחות מפני פלפולים וחידודים ע"כ. י)
וכן בתשובת שו"מ הביא שם בכמה מקומות
את דברי הרב מקור חיים הג"ל (דס"ל דלריך
דוקא למכור את החדר ולא מהני להשכיר
משום דדמי לאחריות אלס) ובכל המקומות
שהביאו תמה על דבריו (וכן בגשמת אדם סי'
ו' דחה דברי המקו"ח הג"ל וכתב דלא דמי
לאחריות אלס). יא) וכן הביא שם בשו"מ
בשנת פני יהושע. יב) וכן הביא הרב זכר
יהוסף יב"ש בגין עולם. יג) וכ"ה דעת הרב
זכרון שמואל דהקרקע ישכיר לנכרי ולא
במכירה. יד) וכ"ה דעת הרב מגן האלף.
טו) והרב כרם שלמה. טז) וכן נהג אביר
של הרב בעל זכר יהוסף מהטעם דכשמוכרין
כל הבתים לנכרי עני הוי הערמה דמוכח טפי
משא"כ בשכירות. יז) וכן נוטה ל"ה דעת הרב

חדר- [ו] ושאגב ק- [ע] [ו] הקנה לו את החטף המונח שם [ו] ויפרוט את כל החטף מעדני שבואל

המוכר או המשכיר הראשון שהתנה שלא ימכור וישכיר לאחר משום דכיון דאינו משכיר כעת לגכרי רק על י' ימים כדי להפקיע איסור חמץ לכן כה"ג בודאי לא הקפיד המוכר או המשכיר הראשון של בעל החמץ מדע דאם לא נאמר כן הרי בטל כמעט כל מכירת חמץ בזהות שיש להם בתי בשכירות דהא אין השוכר רשאי להשכיר ובפרט למי שצ"ב הם מרובין ולגכרי בודאי איסור להשכיר ולכן בהכרח לומר דכיון שהוא רק לזמן מועט אין קפידא בזה וה"ה [א]ן ע"כ. ועיי"ע בשד"ח מחומ"ל באסיפת דינים סי' ה' אות כ"ה ובסי' ח' אות כ"ד מ"ש בזה. ועצ"ס מילי דפסחא אות ד' דלכך להשכיר להגכרי את החדר על מנך חיזה ימים בהצלעת ימי הפסח ולריך לכתוב והשכרתי החדר מעכשיו עד עשרה ימים מיום דלמטה כדי שיהיה ניכר שלא היה השכר בעד שבוע של פסח בלבד אלא בעד מה שיכול להשתמש בשעת היתר כדי שלא יהיה כמש"כ באיסורי הנאה עכ"ל. ובדבר אס מותר להקנות החדר להעכו"ם בשאלה ולהקנות לו אגביו את החמץ עצמה"ס כיתמ"ח סק"ד דאף לדעת האומרים דלהשכיר את החדר איסור משום נשתכר באיסורי הנאה מ"מ מותר להקנות לגכרי את החדר בדרך שאלה דבזה אין הנאה לישראל ויוכל אח"כ להקנות על ידו את החמץ ע"כ. וזהו דלא כתשובת בגדי ישע שכתב דבהשאלת המקום אינו יכול להקנות החמץ באגב. וי"ד בשד"ח מערכת ואות ה"ל (והרצ שד"ח הגם דנטה שם קלת לדברי הרב מחה"ס הג"ל מ"מ גמגם קלת בהיתר זה כיון דנחתין בזה לפלוגתא בין הפוסקים) ועיי"ש בשד"ח דאפילו אס הישראל הוא מוזג יי"ש חמץ כל השנה בבית נכרי אחד בחנם כגון ישראל המחזיק את האורענדא ששכר זכות המזיגה מהשר ולא הבתים והוא מוזג בתוך הבתים של השר או בבית נכרי אחד בחנם מ"מ כיון דהגכרי נתן לו רשות למיזג שמה הרי הבתים הם לו בשאלה לזמניה וא"כ יוכל ג"כ להשאילו [להגכרי הקונה את החמץ] ולהקנות לו חמלו אג"ק השאול לו מן הגכרי וכן הביא שם ששם שבילי דוד דמהט

להקנות החמץ אגב השאלת המקום (אלא דמדברי הרב שבילי דוד משמע דבצי שטר על השאלת המקום והרצ שד"ח אין דעתו נוחה לומר כן דבהשאלת המקום ילטרך שטר אלא דאם משאיל הקרקע להגכרי סגי בכסף גרידא על החמץ ומקנהו לו אג"ק השאול בלא שטר) ועיי"ע בשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות כ"ב בשם מעין גנים דאפילו במקום דהישראל מוזג בבית נכרי אחד בחנם מ"מ אפשר לומר דכיון דהגכרי נתן לו רשות למוזג בביתו מסתמא קיבל זמנו חיזה טובה והוי כהשכיר לו הגכרי את ביתו וא"כ יכול הישראל להקנות לו להקונה את זכותו שיש לו בהבית ואגביו החמץ ע"כ [ו] ושאלג קרקע הקנה לו את החמץ (אבל לריך ליהרר שלא להקנות לו החדר והחמולים יאחד גם אין לכלול מכירת [או שכירות] החדר והחמץ בסך אחד רק יפרוט שמוכר לו החדר בסך פלוני והחמולים כאו"א בסך פלוני מילי דפסחא אות ח' בשם הח"ס בשם המקו"ח סיתמ"ח סק"ט ייעוי"ש הטעם) ועצ"ס מהר"ם שי"ק סירל"ב דאם כתוב בשטר שהקנה לו החמץ אגב קרקע אך שהמוכר לא הביא הכוונה והסביר להגכרי שהכוונה הוא על קנין חלר וקיבל אדריוף מהגכרי ליד שם להתיר החמץ עכ"פ בהנאה אחת"פ ובפרט שיש לומר דגם בכסף האדריוף קונה בדיעבד ע"כ ומוצא בשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות ע' ועיי"א כלל קכ"ד אות ג' דאם עשה הישראל שליח לישראל אחר למכור חמלו והשליח מכר החמץ לגכרי אגב קרקע שלו יאפילו בלא שום נתינת מעות ג"כ מהני בדיעבד ע"כ וכ"כ במקו"ח בחידושים סיתמ"ח סק"ח וכן הביא בשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ח' בשם מעין גנים ובשם עוד גאון אחד (המוצא בתשיבת ח"ס וגם הח"ס משמע מדבריו דאין חולק ע"י) וגם דעת הרב שד"ח משמע שם מדבריו דנוטה לזה ודחה שם דברי הרב פורת וסך שכתב דלא מהני להקנות אגב קרקע של השליח ועיי"ש עוד בשד"ח מערכת וסי' ה"ל באות ל"א מ"ש שם בענין קנין חלר אי מהני בגכרי שיקנה לו חלירו (בתורת יד או בתורת שליחות משום דחלר חית ביה מרת

משום יד ומשום שליחות והנפקא מיניה בזה
אם נאמר דחלר קונה בנכרי מטעם יד או
שנאמר דקונה מטעם שליחות הוא לענין כגון
בחמץ שנמכר לנכרי בשעת היתר וגם החלר
נמכר לו אז והיה מונח שם איזה חמץ שלא
נמכר לו אז ואח"כ כשהגיע זמן איסורו ונעשה
החמץ הפקר לא עמוד הנכרי בלידו וא"כ אם
נאמר דחלר זוכה מטעם יד וא"כ הלא יד לא
הוי אלא בעומד בלידו של החלר אבל אם
נאמר דחלר הוי מטעם שליחות וא"כ אף אם
אינו עומד הנכרי בלד החלר ג"כ הוי שליחות
אף כיון דבחמץ אין שליחות לנכרי וא"כ לא
נקנה לו להנכרי ע"י חלירו אם לא עמד בלידו
וא"כ עבר עליו הישראל בבי"ו וב"י כמבואר
בתשובת אמונת שמואל המובא בקלרה בח"י
פיתמ"א סקי"ד. והנה בשד"ח שם האריך
קצת בזה והעולה משם. (א) דהרב ח"ס. (ב)
והרב מטה אהרן סוברים דמהני קנין חלר
בנכרי וכתבו להוכיח. (ג) דכ"ה דעת הטור.
(ד) והרשב"א. (ה) והא"ח (הישן). (ו) והרא"ש
(ואף דאין שליחות לנכרי וחלר הוא מטעם
שליחות אבל לא חליריו וכליו). (ז) וכן משמע
דעת תה"ד. (ח) ודעת הרמב"ן. (ט) וכ"מ
דעת הגאון רע"א ובנו בגליון מהרש"א. (י)
ודעת הרב חינוך בית יהודה (המובא בח"י
פיתמ"ח סקט"ו). (יא) ודעת הרב מלודת
ששכר. (יב) וכ"ד הרב קהל יהודה דחלר נעשה
שליח לנכרי. (יג) ודעת הרב מקו"ח בביאורים
פיתמ"ח סק"ה. (יד) ודעת הרב עונג יו"ט
הוא דחלר קונה בנכרי מטעם יד (וכ"כ בספר
ארץ החיים הו"ד בספר מילי דפסחא אות ז'
וכתב שם דמשוה"כ יעמוד הנכרי הקונה בלד
מקום החדרים בשעת המכירה ואז קונה לו
ע"פ הדין עכ"ד הרב מילי דפסחא). (טו) וכ"ה
דעת הרב שיטה מקובלת. (טז) והרב דבר
אליהו. (יז) והרב קלוה"ח. (יח) והרב תועפות
ראש. (יט) והרב שאליל שלום דיש קנין חלר
לנכרי ובפרט בחלר המשתמרת לדעתו ועומד
בלידו. (כ) וכ"כ בשם אריה דהכריעו האחרוני'
דחלר קונה לנכרי. (כא) ובש"י דוד כתב
דחלר קונה לנכרי מטעם יד. (כב) ובתפארת
יוסף מסיק דחלר קונה לג' רי (אף למאן דאמר

דחלר הוא מטעם שליחות). (כג) וכן נראה
דעת הרמ"ן דיש קנין לנכרי בחלר במשתמרת
אפילו אינו סמוך לו. (כד) וכן כתב בתשו' זכרון
כהונה לדעתו יש תורת חלר לנכרי בדיעבד.
(כה) ובתשו' עטרת חכמים. (כו) ובתשו' מנחת
שי כתבו דחלירו של נכרי קונה לו להנכרי גם שלא
מדעתו כל אלו הם דיעות הסוברים דחלר קונה
לנכרי. (אמנם. א) הרב הרש"י סיתמ"ח סעי'
י"א כתב בהדיא דאין חלירו של עכו"ם קונה
לו מטעם שהחלר הוא כשלוחו ואין שליחות
לנכרי. (ב) וכן מבואר בנשמת אדם הלכות
מכירת חמץ סוס"י א'. (ג) וכן דעת הרב ח"י
פיתמ"ח סקי"ד. (ד) והמחש"ס שם סקי"ד. (ה)
וכ"ה דעת הרב שו"מ והרב. (ו) עלי לבונה. (ז)
והרב עמודי שם (סתם כן דעת הרב מג"א סימן
רמ"ו). (ח) והרמ"ן בשם נתיבות המשפט. (ט)
והרב יד יוסף. (י) והרב משיב דבר. (יא) וכ"ה
דעת הרב נאות דשא (וכתב שם דחלר דגברא
אינו מטעם יד אלא מטעם שליחות ולכן בנכרי
דלית בו שליחות לכן אין לו דין חלר אפילו עומד
בלידו). (יב) וכ"ה דעת הרב בית מאיר. (יג)
והרב בית שלמה דאין מקום להקל בנכרי משום
קנין חלר (ואף דבמקו"ח כתב דחלר קונה
בנכרי מטעם יד מ"מ בנתיבות המשפט כתב
בעלמו דעכ"פ נכרי אינו קונה בלא כוונה אף
ע"י חלירו משום דאף חלר אינו קונה בלא כוונה
ועיין בנאות דשא הנ"ל דחלר דאשה יש בו משום
יד וכן מבואר ג"כ במחש"ס פיתמ"ח סק"ד
דחלר דאשה הוא משום יד ולכן כתב דטוב
למכור לנכרית שאין לה בעל דחלרה הוא משום
יד ויש לה יד והגם שהרב ח"ס והרב מעין
גנים השיבו על דבריו וכ"כ בקלוה"ח שאין
לחלק בין זכר לנקיבה מ"מ בספר כפי אהרן
יישב כל השגות הרב ח"ס וכתב דהוראות
המחש"ס נכונה שיש לחלק בין איש לאשה ואין
להרהר אחריו ע"כ): והנה העתקתי לך כל
דיעות הנ"ל לענין קנין חלר אם מהני בנכרי
משום דנפ"מ לענין חמץ של ישראל העומד
ברשותו של נכרי ולא נמכר לו עד שהגיע זמן
איסורו מאיזה סיבה שיהיה ואז א"א שוב למוכרו
משום דכבר נאסר בהנאה ויש לו אז דין הפקר
מבעליו וא"כ אם נאמר כדעת הפוסקים דקנין
חלר מהני גם בנכרי א"כ הנכרי זכה בו

סודר עכ"ד הרב הרש"י הג"ל בקו"א שם. ועי' בפסקי דינים מצעל ל"ל החדשות סיתמ"ח דף ל"ב ע"א שכתב ג"כ בפשיטות דקנין סודר לא מהני בנכרי. ועבשד"ח מתומ"ל סי' ט' אות ל' שהאריך שם בעני"ז והביא הרבה מחברים המדברים בזה והעולה משם לדעת. (א) הש"ך (ב) ותשו' מוהר"ם מינץ. (ג) ותשו' מהרשד"ם לא מהני קנין חליפין (פירוש קנין סודר בנכרי. (ד) וכ"ה דעת הרב פנים מאירות. (ה) וכן בפסקי דינים מצעל ל"ל החדשות הג"ל משמע ג"כ דנקיט בפשיטות דקנין סודר לא מהני בנכרי ומשמע מדבריו שם שהבין כן גם. (ו) בדעת מר זקינו הרב הרש"י בש"ע שלו. (ז) והרב רבינו יהונתן בחומים (סיקכ"ג סקי"ב) כתב דהגם דאין לזוז מסדרת ר"ת דס"ל דמהני ק"ם בנכרי מ"ו (זה דוקא לענין ממון אבל) לענין איסור כגון לענין מכירת חמץ (ולענין הפקעת קדושה בכור) לא רלו הפוסקים לסמוך ע"ז משום דחששו בזה לשיטת רש"י יורשכ"ס דס"ל דלא מהני ק"ם בנכרי. (ח) והרב בית מאיר כתב דגם להרמב"ם אין נכרי קונה בחליפין (ושגם הרב ר"ת לא סמך על ראיותיו שכתב דמהני ק"ם בנכרי רק לענין הרשאה בלבד) ויפה יצאנו על הפוסקים בזה שלגבי איסורים כגון חמץ בכור לא כתבו דמהני ק"ם בנכרי עכתו"ד הרב בית מאיר הג"ל ע' ובס' פורת יוסף (מהג' זסלאנים) כתב בזה חילוק אחר דדוקא בקנין חליפין שהן שוה בשוה בכה"ג מהני גם בנכרי משא"ר בחליפין שהן רק לקיום הדבר כגון ק"ם בכה"ג אפשר דלא מהני בנכרי ועוד הביא שם בשד"ח בשם גדול אחר שכתב דבחליפין שאין שוה בשוה (כגון) כמו ק"ם יש לומר דגם ר"ת מודה דלא מהני בנכרי ודוקא בחליפין שהן שוה בשוה כתב ר"ת דמהני בנכרי (ועיי"ש ע' מה שחקר הגדול הגיל במקום שנזכר בשטר גם שאר קנינים אם נכון לכתוב ולהזכיר בשטר מכירת החמץ גם קנין סודר דהגם די"ל דכיון דנזכר בשטר גם שאר הקנינים א"כ אינו מוזק בזה שמזכיר גם קנין חליפין מ"מ כיון דלסדרת הגדול הג"ל לא מהני ק"ם בנכרי גם לדעת הר"ת כיון שאינו שוה בשוה וא"כ נכון לכאורה שלא לכתוב ולהזכיר כלל ק"ם בשטר ע"כ) והנה העתקתי לך כל דיעות הפוסקים הנזכרים לומר דלא מהני ק"ם בנכרי

מדין חלר ושוב אין הישראל עובר עליו בכו"י אך לאותן הפוסקים דס"ל דחלר הוא משום יד בעינן עכ"פ שיעמוד הנכרי בלד החלר בעת שהגיע זמן איסורו ולדעת הרב דברי חיים המובא שם בשד"ח מערכת וכו' הג"ל ג"כ אין החלר קונה לו לנכרי בכה"ג אלא מדין יד וגם כתב שם שיכיון הנכרי לזכות בו אבל שלא מדעתו לא מהני ולדעת הרב עטרת חכמים המובא שם בשד"ח הרי חלרו קונה לו גם שלא מדעתו אם הוא דבר הרגיל לבא עכ"פ (וכתב שכן נראה מדברי מג"א סיתמ"ו סקט"ו עיי"ש ודו"ק) ועיי"ש ע' בשד"ח בשם גדול אחד שכתב בזה עוד סברות להקל בחלר של נכרי שיקנה לו חלרו אם החמץ המונח בו אם נתן הנכרי גם כסף משום דכיון דעכ"פ אין מספקא לן אם קנינו של נכרי בכסף או במשיכה ולכן בכה"ג שהנכרי נתן הכסף וגם מוחזק בו בהחמץ שהוא הפקר ימונה בחלרו לאחר שהגיע זמן איסורו וא"כ בכה"ג שיש ספיקא דפלוגתא אם הנכרי קונה בכסף לבד לכן זוכה בו הנכרי משום חפיסה וגם הא"ה הוי חפיסה ברשות עכתו"ד בקלרה (אך בכה"ג שהגוי נתן גם כסף יש להקל בלא"ה כדיעבד אפי' בלאו סברא דחפיסה שחפס בו הגוי כמבואר בש"ע הרב הרש"י סי' תמ"ח סעי' ח' דדיעבד אם לא קנה הגוי רק בכסף לבד (או במשיכה לבד) ועשה"פ הר"י מוהר"א באכילה והוא מדבר מג"א סיתמ"ח סק"ד) ועיין בפסקי דינים מל"ל החדשות סיתמ"ח דף ל"ב ע"ב דנראה מלשונו שהוא כעין מסתפק לומר דחלורו של נכרי זוכה לו מחמת יד אם עומד בידו יעוי"ש: [ח] הקנה לו אם החמץ. ובדבר קנין סודר אם מועיל גם בנכרי שיהא קונה מישראל בקנין סודר עמג"א סיתמ"א סק"א שכתב בשם שלטי הגבורים דמהני קנין סודר גם בנכרי ומשמע להמעין שם שגם המג"א הסכים לזה להלכה. אך בש"ע הרב הרש"י בקו"א סימן תמ"א סק"ג הביא בשם הרב מוהר"ם מינץ והרשד"ם (וכ"ה הסכמת הש"ך בח"מ סיקכ"ג פק"ל) דנכרי אינו קונה בקנין סודר וסיים ע"ז הרב הרש"י הג"ל דיש לחוש לכתחלה באיסור של תורה לדברי הפוסקים הג"ל דס"ל דלא מהני קנין סודר בנכרי אך כדיעבד יש לסמוך על ר"ת וסייעתו דס"ל דגם נכרי קונה בקנין

בנכרי: אך לפי המבואר שם בשד"ח ובמה שהביא שם בשם משנת אליעזר. הרי רבו האומרי דמהני ק"ם גם בנכרי ואפשר לסמוך עליהם אף לכתחלה ושלא מודחק ואלו הם. (א) הנה הגדול שבראשונים הר"ת ז"ל סובר דמהני קנין סודר גם בנכרי. (ב) וכן הוא דעת ההוספות (בבכורות דף י"ג ע"א דה"מ אימא). (ג) וכ"ה דעת הריטב"א. (ד) והמרדכי. (ה) והרב תרומת הדשן. (ו) והטור. (ז) והסמ"ג. (ח) ומרן בש"ע חו"מ סיקכ"ג סעי' י"ד. (ט) וכ"ה דעת הרב מזל שעה. (י) וכ"ד הרב מהוריט"א. (יא) וכן הר"ר יהונתן בתומים כתב ג"כ דאין לזוז מסברת ר"ת דמהני קנין סודר בנכרי כי מי יורה נגדו חלילה (אך מ"מ סיים דלענין לייסורים כגון חמץ ובכור לא רלו הפוסקים לסמוך על ר"ת ומשאו זה לשיטת רש"י והרשב"ם דס"ל דלא מהני ק"ם בנכרי). (יב) וכ"ד הרב אור נעלם דנכרי קונה בק"ם. (יד) ודעת הרב דברי ריבז (לפי הבנה הרב אור נעלם הנ"ל בדבריו אך לפ"ד הרב שד"ח אין הכרח בדברי הרב דברי ריבז שחופס כר"ת). (טו) וכ"ה דעת הרמ"א בחו"מ בסיקכ"ג. (טז) ודעת הסמ"ע שם דמהני ק"ם גם בנכרי. (יז) וכן נהג הג' ס"ד יוסף לנדא (מר זקינו של הרב אורי וישעי) להזכיר בשטר גם ק"ם וכתב שאין בזה חשש חשש שמא יגרע עי"ז גם לקנין אג"ק הנזכר בשטר דכיון שאין ראיה ברורה לדמות דברי ר"ת הנ"ל שכתב דמהני ק"ם גם בנכרי ואדרבא יש ראיה לסברתו ולכן כיון שאנו מחפשים במכירת חמץ קנינים המועילים (אפי' רק) לדעת אחד מהפוסקים וא"כ מכש"כ שאין לנו לעזוב קנין סודר אשר כמעט מועיל לכל הפוסקים הראשונים אשר מהם תורה יולאה לישראל ולכן נהג לכתוב בשטר גם ק"ם כדי לחזק הדבר גם בקנין חליפין שהוא קנין אלים לשיטת הקדמונים ומעולם לא שמענו שרבו הקנינים המחזקים יגרעו לח"ש שמא נסמוך (עי' רק) על א' מהקנינים (בלבד) עכמו"ד הגאון ר' יוסף לנדא הנ"ל. ית) וכ"ה דעת הרב או"ז הגדול דמהני ק"ם גם בנכרי. (יט) וכ"מ דעת הרב מנ"י בדגול מרובה סימא"א. (כ) וכ"ה דעת הרב מים חיים ראפיסארט. (כא) והרב ישועות יעקב.

ו) בכמה מכר לו אבל אינו צריך לפרוט סכום המדות ויוכל לכתוב רק בעד כמה כל מדה עד למדידה (עיין פמ"ג) וכל מה שכתוב בשטר ידבר עם הקונה גם בעד פה י"ל ויקבל ממנו ויכ" ערבון (דראגאבע) ושאר המעות יזקוף עליו במלות ויהא הכל כתוב מעדני שמואל

לכמן סי' זה סקט"ז יתבאר אי"ה בדברינו בשם כמה רבנן בתראי דלא ס"ל כוותיה דהרב הרש"י הנ"ל אלא מהני לדידהו בקבלת זולאטיק במקום כסף אפי' בלי העמדת ערב קבלן יעוי"ש מה שהארכתי בזה: [יב] ערבון דראגאבע. עבשד"ח בכללים מערכת הגימ"ל אות נ"ה סק"ח בשם סדר מכירת חמץ של הרב נוב"י (המובא בשיבת ליון) ובשם הרב שו"מ והרב עמודי אש דלריך לדקדק שלא יהא הערבון פחות משו"פ משום דכיון שהמקבל את הערבון הוא ישראל לכן צעין שיהא בזה פרוטה משום דבתר המקבל אוליגן ופחות משו"פ אינו נקרא ממון לגבי ישראל עכמו"ד בקלרה. ועיי"ע בשד"ח אסיפת דינים מערכת בכור בהמה סי' ג' אות ב' סקט"ו בשם הרב ח"ס שכתב דהא דאמרינן דבנתינת המקלט כסף הרי הערל קונה את כל החמץ (או את הבכור) היינו דוקא כשפסק עמו ליתן לו דמים הראויים ליתן בעד כל החמץ ונתן לו פרוטה לקנין ולא לפרעון אז קנה הכל ושאר המעות יהא עליו חוב אבל ליתן חלי זהב (וכדומה) בעד מה גשוע כמה זהובים אינו אלא אסמכתא ואין דעתם לקנות ולהקנות (ודללא כדמשמע מדברי החי"א כלל קכ"ד אות ג' דסגי למכור כל החמץ בעד פרוטה לבד משום דאין סהדי דניחא ליה להישראל להקנות גם בעד פרוטה לבד כדי שלא יעבור צב"י וצ"י וכ"כ דעת הרב ח"י סיתמ"ח סקט"ז וכן הבין הרב עבודת הגרשוני כדעת החי"א הנ"ל אבל הרב ח"ס אין סובר כן כי הוא מפרש דמש"כ בש"ע סיתמ"ח סעי' ג' שימכור החמץ בדבר מועט הכוונה הוא שיתן לו דבר מועט כגון פרוטה לקנין ושהשאר יסלק לו אח"כ אבל לא שימכור כל החמץ בעד הדבר מועט משום דזה ודאי כחובא ואטלולא וכל השומע ילחק היסכן למכור שיה מנה או כמה מנים בפרוטת ואין זו אלא אסמכתא ע"כ) וכ"מ מדברי הרב הרש"י סיתמ"ח סעי' ח' דלא מהני בנתינת מעט כסף רק באם שמעמיד לו על שאר המעות ערב קבלן אבל שיהא די בנתינת פרוטה

על

דשם יתבאר אי"ה באריכות בדין מי שלא פרט כל המינים חמולים בחוך השטר: [י] גממה מכר לו. עבשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות מ"א דחמץ שנמכר לנכרי בלא פיסוק דמים רק. אמר לו שמוכר לו החמץ וקיבל ממנו זולאטיק יהא דבר שאין שומתו ידוע ולא אמר שמוכר לו כפי השער שישימו בקיאים אין זה מכירה והוי חמץ של ישראל שענה"פ (ועבש"ע ח"מ סי' ר' סעי' ז' ובש"ע יו"ד סיקל"ב סעי' ב') ועבש"ח חוך סי' ג' דאפי' אם היה פיסוק דמים על החמץ מ"מ אם לא הי' פיסוק דמים על החדר שמכר [או שהשכיר לו] לא מהני המכירה ובבאר יעקב כתב דאפי' אם מכר בכסף ומשיכה דהיינו שנתן לו דינר לקנין כסף וגם משך אלא שלא היה פיסוק דמי המקח ביניהם מוכח בש"ס (ע"ז דף ע"א ומדברי רש"י שם) דלא מהני וכ"מ בח"ס סיקל"ג וכן כתב בספר שבילי דוד דמכירה בלא פסיקא לא כלום הוא וכ"מ מדברי שו"מ דבמידה דלא קיי"ל דמיה ומכרו בלא פסיקת דמים אסור וכן מוכח בספר אגודת ארז עכמו"ד הרב שד"ח הנ"ל ועיי"ש בש"ע ח"מ הנ"ל דבמקום שיש שער קבוע על החמץ כגון במקום שקולבים שרי המלך מקח על הקמח יש ללמד להקל גם בלא היה שם פסיקת דמים ובפרט אם הי' שם גם קנין אג"ק והתנה שבאיזה קנין שירצה יקנה ע"כ ועיי"ש בש"ע באות ע"ד מ"ש בזה. ועב"ס מילי דפסחא אות י"א דמשום זה דלא מהני הקנין בלא פסיקת דמים לכן טוב לתקן לכתוב בפסוק השטר מכירה בזה"ל ובפירוש נדבר ביני וביני הערל הקונה הנ"ל שכל מין חמץ שיוכל להמלא בכל מקום בדרשותי אפי' מה שאינו ידוע אני נותן לו במתנה גמורה ויהיה נקנה לו אג"ק הנ"ל ובכל קנין המועיל ע"כ: [יא] ויקבל ממנו ערבון דראגאבע וכו'. הנה בנוסח שטר מכירת חמץ של הרב הרש"י הנדפס בסוף הלכות פסח שבש"ע הרב הנ"ל שם מבואר שלא מלא תקנה למכור בהקפה ולזקוף עליו המותר בהלווא' אם לא באופן שהנכרי יעמיד לו להישראל בעל החמץ ערב קבלן על שאר המעות. אך אי"ה

בשטר יניג וגם ימסור לו את המפתח מן החדר. חמץ שחוא בתוך כלי הצריך טבילה מעדני שמואל

של הנוב"י הנ"ל) בכה"ג י"ל דמהני אפילו לדעת הרב ט"ז הנ"ל] והשד"ח סיים על כ"ז הנ"ל דודאי היכא דאפשר למסור המפתח בודאי הכי עדיף כדי ללאות לדברי הכל אך היכא דא"א בודאי יש לסמוך על הנוב"י הנ"ל (ועי' פמ"ג א"א סיתמ"א סק"ד דה"מ ומעשה) ובפרט לפי"ד הרב בגדי ישע שכתב דהיכא שלא שילס הנכרי כל דמי החמץ אין שום חשש הערמה אם לא ימסור המפתח וכיון שרוב המכירות הנהוגות עתה בזה"ז הם באופן זה שמקבל מהנכרי רק זאדאטיק והשאר זוקף עליו במלוה לכן אין בזה חשש העדר מסירת המפתח ע"כ. ועבפמ"ג א"א סיתמ"ח סק"ד דמי שמוכר חמץ שיש לו במקום אחר אינו מעכב מסירת מפתח אף לכתחלה וכעין זה הביא בשד"ח מערכת וס' ואות הנ"ל בשם תשובת רמ"ץ ש"י דכיון שאין המפתח עכשיו ביד ישראל בעל החמץ והוא מוכן למסור את המפתח לנכרי בעת שיבא לביתו א"כ הוא מכירה גמורה וכע"ז כתב ג"כ בשו"מ (וכמו"כ כתב ג"כ בתשובת מהרש"ק שצסו"ס נאות דשא נאבד המפתח של החדר שיש בו החמץ אינו מעכב מסירת המפתח ע"כ). ועיי"ש"ע בשד"ח בשם שבילי דוד הנ"ל בכתב דמה דבעינן לכתחלה מסירת המפתח מהחדר היינו כשאין להישראל עוד חפלים בחדר אבל כשיש להישראל עוד חפלים בחדר חוץ מהחמץ י"ל שאין לריך למסור לו המפתח כיון דגם הישראל לריך להמפתח ע"כ. ועב"ש"ש ל"ל החדשות חאו"ח סימ"ד שהאריך ג"כ קלת צענין זה דמסירת המפתח והעולה משם דמי שקונה חמץ (או מורשה) מכל בני העיר והוא מוכרו לנכרי ואיזה בני אדם לא מסרו המפתחות להנכרי עד אחר חלות רק שהחדרים שלהם היו פתוחים בלא מסגרת עד אותו זמן וכת"ש דבכה"ג שהיו החדרים פתוחים בלא מסגרת מותר לכו"ע כיון שאין כאן גילוי דעת שאין רלונו שיכנס הנכרי בהם. ושם בסימ"ה האריך עוד בעני"ז דמסירת מפתח אם מעכב דדיעבד ומסיק שם להקל שאינו מעכב דדיעבד אם לא מסר המפתח וכדעת המג"א והמ"ב והפ"ח והא"ר הנ"ל

על כל הנוקח ולא יתן עוד מעות כלל זה נראה דחוק מהסבירא שיעיל משום דודאי לא סמכא דעתיה דהקונה ודהמוקנה כלל עכתו"ד שד"ח הנ"ל. יניג וגם ימסור לו את המפתח מן החדר. דב"ז הוא מדברי הט"ז סיתמ"ח סק"ד וכן פסק בש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ג דאם לא מסר המפתח להנכרי קודם מכירה או בשעת מכירה הוי הערמה ועובר הישראל על החמץ בצי"י וצי"י ע"כ. אך במג"א שם סק"ד מיקל דדיעבד גם בלא מסירת המפתח וכת"ה דעת הפ"ח והא"ר להקל דדיעבד (הו"ד בשד"ח מחמו"ל סי' ט' אות ט') וכן הרב נוב"ק חאו"ח סי' י"ח תמה על דברי הרב ט"ז וכתב דאפילו אם היה דעת הישראל להערמה בזה שלא מסר המפתח מ"מ מה בכך הלא כיון שמכר לו כדין באופן המועיל אין אנו משגיחין בהערמה שלו והלא אם יבואו לדין נקמה את שיניו וי"מ"ר לו שכבר זכה הנכרי במקחו וכיון שכבר זכה הנכרי שוב אינו עובר הישראל בצי"י ובפרט במקום שהמכירה היה ע"י שליח בכה"ג אין שייך לקנוס לאחיה"פ אפילו לדעת הט"ז עכתו"ד הרב נוב"ק הנ"ל וכן הביא השד"ח במערכת וס' ואות הנ"ל בשם השו"מ שכתב להקל בזה ושסיים דברור הדבר דמסירת המפתח לא מעכב כלל יאע"ג דהט"ז חוסר מ"מ כיון דרוב המוכרים נוהגים בן שאין מוסרים את המפתח לכן לריכין ליישב מנהג העולם ולומר דכיון שהשטר נכתב כדינו ואם היה הולך הנכרי לדון צדיני ישראל היה יכול לקרוע החותם שעל החמץ ולקלקל המפתח כיון שמכר לו לכן אף שאין השטר מועיל כלל צדיני עכו"ס מ"מ כיון שצדינינו זכה הנכרי ויש בזה זכות לישראל שלא יעבור בצי"י לכן דנין לו כדינינו והשטר הוי כדין וכיון דהמכירה הוא רק מדרבנן כיון דמדאורייתא צדיטול בעלמא סגי לכן הנח להם לישראל והם אמרו והם אמרו עכתו"ד השד"ח בשם השו"מ הנ"ל וכן הביא שם בשם שבילי דוד דדיעבד סמכין אקנין כסף בלבד [ועיי"ש"ע בשד"ח בשם הרב ע"ד דבמקום שמסר המפתח מהחדר ורק שלא מסר המפתח מהתיבה שהחמץ היה מונח (כבדון)

(כשלוקחו מעכומי) לא ימכרונו עם הכלי. כי לאחר הפסח וילך כשיחזור ויקנהו פן העכו"ם תצטרך טבילה מחדש (סימן תמ"ח ופ"ת ביו"ד סימן ק"כ):

ג. לאחר שמכר לו את החמץ אם ירא פן יקלקל שם הקונה יכול גם הוא לתלות שם מסגרת לשמירה. או אם הקונה רוצה להפקיד אצל הישראלי את המפתח רשאי אבל ויל"ז אסור שיגיה הישראלי חותם על החמץ (עיין פמ"ג) (תמ"ח).

ד. אם אינו יכול להשכיר לו כל החדר מפני שהוא צריך ג"כ להשתמש בו יעשה מחיצה לפני החמץ וישיכיר לו את המקום שער המחיצה ומו ויכתוב מעדני שמואל

הרועים הביא שם דהמחמיר להטבילם בלא ברכה חע"כ וכ"ה דעת הרב עלי לבונה עכ"ד: [יד*] אסור שיגיה הישראלי חותם על החמץ. עבדב"ר לעיל סי' זה סק"ג: [טו] וישכיר לו את המקום שער המחיצה וכו'. עיין עשד"ח מחומ"ל סי' ט' סוף אות ט' דה"מ וההש"ה דמתבאר מדבריו דלוחן סוחרים שיש להם בחניותיהם גם סחורות המותרות שאינם חמץ ומניחים הסחורות שהם חמץ בקרן זוית שבחנות וא"כ לא יוכלו לסגור את החנות לגמרי ולמסור המפתח לעכו"ם כיון שיש להם שם גם שאר סחורות שמוותר למוכרן בחוהמ"פ לכן אין להקפיד בהם כ"כ במסירת המפתח מהחנות לעכו"ם הקונה את החמץ כיון דהוי להם כשעת הדחק שאין להקפיד בו על מסירת המפתח ע"כ ועבדב"ר לעיל סי' זה סעי' ב' סק"ג: [טז] ויכתוב כן בתוך השטר. הנה דדבר נוסח השט"מ עבדב"ר הרב הרש"ז בסוף הלכות פסח (בנוסח השטר מכירה שדפס שם מהרב הרש"ז הנ"ל) שנתבאר שם שלריך הישראלי לכתוב בתוך השטר שכבר קבל כל דמי החמץ מהנכרי עפ"א דהיינו שקיבל מהנכרי זאדאטיק (שקורין אדרויף) על כל דמי שכירות המקומות ודמי מכירת החמו"ס סך כו"כ ועל המותר שיעלה ויגיע מהנכרי לתשלום כל דמי השכירות ומכירת החמו"ס לאחר המדידה והמשקל והמנין כבר קיבל ע"ז מהנכרי חתימת יד הישראלי פב"פ שכנסם בערב קבלן בעד הנכרי ונתחייב הע"ק בקאג"ס לסלק בעד הנכרי כל הסך שיגיע ממנו לאחר נכיון האדרויף לזמן פרעון המבואר בח"י הע"ק הנ"ל וכו' ע"כ וקודם נוסח השטר מכירה הנ"ל כתב שם הרב הרש"ז שלא מלא חקנה למכור בהקפה ולזקוף על הנכרי את השאר במלוה אלא באופן שיהא יד ישראלי אחר באמלע בכדי שלא יהא להישראל בעל החמץ

שום

הנ"ל אך זה דוקא אם הוא באופן שמקבל מהנכרי כל דמי החמץ או שמקבל ממנו אדרויף (שקורין זאדאטיק) ועל השאר הוא מקבל ממנו ערב קבלן וכותב לו בשטר שכבר קיבל ממנו חתימת יד פלוני בן פלוני שכנסם בערב קבלן בעד הקונה המוכ"ז שהערב ישלם לו את המותר וכו' ושאין לו עוד על הנכרי הקונה שום טו"מ ופ"פ בעולם (וכפי המבואר בנוסח שטר מכירה של הגאון הרב הרש"ז הנדפס שם בסוף הלכות פסח) אבל אם בעל החמץ לא קיבל ערב קבלן מהנכרי וגם לא קיבל ממנו כל דמי המכירה רק זאדאטיק והשאר זקף עליו במלוה אז אם לא מסר לו המפתח הר"ז כנוסח החמץ למשכון וא"כ הוי כשומר שכר עליו וחייב באחריותו ואסור עכתי"ד הרב ל"ל החדשות הנ"ל בקלרה. ועבדב"ר לעיל סי' ז' סעי' א' סק"ד מש"ס בשם הרב בגדי ישע והחיי"א ובדברינו לקמן סי' זה סקט"ו: [יד] כשיחזור ויקנהו מן העכו"ם תצטרך טבילה מחדש. הנה כ"ה דעת הח"ס סיק"ט והגוז"י (בנוסח מכירת חמץ שלו המבואר בשיבת ליון) והרב עלי לבונה והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות כ"ג ואות כ"ז והביא שם שבנוסחי שטמ"כ של הח"ס (שנכתבו ע"פ ליווי רבו הגאון ה"ר נתן אדלר) וכן בנוסח של הרב ראשית ביכורים נכתב שם שאינו מוכר רק החמץ הנדבק בדופני הכלים ולא הכלים עצמם וכן הביא שם בשם החכמ"א כלל ע"ג אות ג' וכע"ז הביא שם גם בשם הרב זכול"א (וסיים שם בשד"ח דלפ"ז י"ל דה"ה אם נתן את הכלי חמץ במתנה גמורה לנכרי לריך ג"כ להטבילם אח"כ) אך שכתב שם דמדברי הרב הרש"ז בנוסח שט"מ שלו משמע (דבכל אופן) א"ל הכלים טבילה ע"כ וכן הביא בא"ח החדש סיחמ"ב אות כ"א בשם הגאון הרש"ק מבראדי ובשם ספר ליקוטי נבי דא"ל להטבילם ובשם משכנות

הרש"ז לעשות ע"י ע"ק וגם לא ראה לרבותיו
הגאונים שינהגו כן וגם צעיר יאם ובשאר ערי
מדינתו וגם במדינת פולין אין נוהגים כן ולא
קבלו לחומרא זו כי אנו אין לנו אלא דברי
הטור והב"י והרמ"א (בחו"מ סיק"ל) שכתבו
בפשיטות דזקיפת מלוה מהני אפילו בדעייל ונפיק
אזוזי משום דהוי כאלו קבלם וחזר והלווה (ולדעת
הריטב"א ורש"י ור"ן הרי אפילו אם זקף כל
המעות במלוה בלי קבלת שום זודאטיק מהני
ג"כ כאילו קיבל מעות כמבואר במחנה אפרים)
ובפרט במכירת חמץ שמכרו מפני איסורו וא"כ
יש לדנו כמוכר שדהו מפני רעתה דבכה"ג
קנה שפיר אפילו בדעייל ונפיק אזוזי ולא זקף
מותר המעות במלוה (כמבואר בש"ע חו"מ סיק"ל)
ובפרט ש"ל דגוף הערבות אין בו תועלת כלל
דכיון דבעל החמץ לא קיבל מעותיו בשלימות
וא"כ מה לי אם זקף המלוה על הערל הקונה
או על הערב בין כך ובין כך י"ל דלא סמכה
דעתו של בעל החמץ ולא גמר להקנותו וגם
ידוע לכל שאינו אלא הערמה וגם הערב קבלן
לא גמר בדעתו להתחייב בו ואם העכו"ם לא
ישלם אין לחייבו בדין וא"כ מה תועלת יש בו
בהע"ק ולדעתו י"ל דאף המחמירין בשאר דוכתי
דלא מהני זקיפת מלוה משום דכל שלא קיבל
מעותיו בשלימות לא גמר להקנותו מ"מ זה דוקא
בשאר דוכתי אבל במכירת חמץ חנן סהדי
שודאי גמר להקנותו בזקיפת המלוה כדי להגלל
מהאיסור עכתו"ד הרב שאילת שלום הג"ל. (ג)
וכן הג' מהר"ם טויביש כתב דבעיקר התקנה
לעשו' ערב קבלן לא מלאנו כן לשום א' מהראשונים
והאחרונים אשר אחרי הוראתם נמשכו כל
חכמי ישראל וכיון שהם לא הזכירו מזה
דבר אין לנו לבדות חדשות מלב וגם יש
טעם בדבר שלא המליאו תקנת הערב קבלן
משום דכיון שידוע ברור שאם ילך החמץ
לאבדון לא ישלם הנכרי את המגיע ממנו
ובפרט כשנכתב עד למדירה אפילו מן
הדין לא יכול הישראל בעל החמץ לגבות
... וכו' כלום כי כל זמן שלא נמדה מי יוכל לבדר
כמה שיה החמץ שקנה וא"כ החמץ הוא לעולם
על אחריות הישראל ורק ביקר היתר הוא במה
שמוכרים או משכירים החדרים שהחמץ מונח
סת' ואז הוי כמקבל הישראל על עצמו אחריות
חמלו

שום עסק בעילוי עם הנכרי הקונה את החמץ
ולא יהא הנכרי נשאר חייב כלום לבעל החמץ
אלא לישראל אחר שלא היה החמץ שלו עדיין
מעולם וכו' ע"כ. ועצמ"ת מחומ"ל סי' ט'
אות יו"ד שהאריך הרבה בזה במה שחידש הרב
הרש"ז להעמיד ערב קבלן על השאר והביא שם
הרבה מהצרים המדברים בענין זה והעולה
משם. (א) דמדברי הנוב"י (בסדר מכירת חמץ
שלו המובא בשיבת ליון) מתבאר דאין סיבר
כדעת הרב הרש"ז הנ"ל ולדידה מהני קבלת
אחריו במקום כסף (אפילו בלי העמדת ערב
קבלן). (ב) וכן מבואר בס' ראשית זיכורים
לקבל זודאטיק ולזקוף עליו השאר במלוה והיינו
שיקבל הזודאטיק בתורת קנין כסף (ולא נזכר
שם להעמיד ע"ק). (ג) וכ"מ משיעורי הר"ה
דאם מפרש שמקבל הזודאטיק לקנין כסף מהני
כאלו קיבל מהנכרי כל הכסף (אבל אם לא ביאר
להנכרי שיהיה הזודאטיק לקנין אז לא קנה הנכרי
כל החמץ אלא כנגד מעות הזודאטיק בלבד).
(ד) וכן מתבאר מתשו' זכרון מנחם דאין לריכים
לערב קבלן. (ה) וכן מורים דברי המקו"ח וכל
הפוסקים המדברים בענין זה דמוכרים לנכרי
בקבלת זודאטיק בלתי קבלת ע"ק על המותר
אלא זקף שאר המעות על הנכרי במלוה. (ו)
וכ"מ מתשו' מהר"ם מרוטינבורג האחרונים.
(ז) וכן בחיי"א כלל קכ"ד אות ב'. (ח) ובנוסח
שטר מכירת חמץ מהרה"ג בעל זכר יהוסף.
(ט) ובקילור ש"ע כאן בסעי' ב'. בכל אלו לא
נזכר מדבריהם מע"ק. (י) וכ"כ בספר תורת
אביגדור דא"ל הקונה ליתן כל הכסף רק אם
נחן מקלת והשאר זקף במלוה ג"כ מהני רק
שיתן לו המקלת בתורת הפרעון לא בתורת
ערבון ע"כ ומובא בספר זכרון דף ט"ו ע"ב.
(יא) וכן בהשו' שו"מ התפלא על המלאה זו של
הרב הרש"ז להלריך ערב קבלן ואדרבה לדעת
השו"מ יש בזה חשש איסור לעשות ע"ק כיון
דהערב הלזה הוא רולה בקיומו של איסור משום
דאם יאבד החמץ ולא ישלם הנכרי ילטרך הערב
לשלם אבל אם יהיה החמץ בעין יוכל להחזיר
החמץ או למכרו ולשלם ע"כ (ועצמ"ר לקמן
סיק"ז סוסקמ"ח מ"ש בשם הח"ס). (י"ב) וכן
בתשו' שאילת שלום (מהדורא תנינא סירס"ו)
כתב שם דבמקומו אין המנהג כחומרת הרב

חמנו של עכו"ם בציתו של עכו"ם דחינו עובר עליו אבל עכ"פ לא ימלט הישראל בזה מאיסור רולה בקיומו של חמץ כיון דאחריותו עליו וא"כ י"ל דרק לבעל החמץ גופיה התירו בזה משום הפסד ממון אבל מדוע יתערב איש זר (שאין לו שום הפסד ממון) ליכנס לערב קבלן בעד הנכרי וממילא יהא החמץ באחריותו כל ימי הפסח וירלה בקיומו של איסור ולכן י"ל דמשה"כ לא המליאו ע"ק וכן לא יעשה עכתו"ד הרב מהר"ם טויבש הג"ל בקלרה. יד) וכן מתבאר מדברי הח"ס דמהני בקבלת פרוטה לקנין ויזקוק עליו את השאר במלוה (וגם השד"ח מלדד הרבה דלא בעינן לע"ק וכתב דמדברי החי"א כלל קכ"ד אות ג' והפ"ת ביו"ד סי' כ"כ סק"ד וכן מדברי עבודת הגרשוני נראה דסוברים דיכול למכור כל החמץ בפרוטה אחת מטעם דאין סהדי דגמר ומקי כדי להליל עלמו מאיסור וא"כ מכש"כ דמהני לדעתם כשמוכר במקח השוה ומקבל פרוטה לקנין ומעמיד עליו השאר במלוה). טו) וכן מתבאר מדברי מרן מהריט"א. טז) ומדברי מהר"ם מלובלין. יז) ומדברי הרב עטרת חכמים. יח) ומתשובת יד יוסף דגם בנתן רק מקלח כסף ה"ה ככולו חס זקף עליו השאר במלוה. יט) וכן מתבאר מדברי הרב ז"ל הראשון. כ) ומדברי הרב עבודת הגרשוני דאפילו במקום שהמכירה אינה מוחלטת ורק כדי להפקיע איסור חמץ (או קדושת זכור) מ"מ כיון שאנו דנים בו בדינינו לכן שפיר מיחשיב קנין כסף במה שלוקח זאדאטיקוזוקף השאר במלוה [ועיי"ש ע"שד"ח דהיכא דלא קיבל מהנכרי בשעת קנין אפילו כסף כל דהוא רק שמכר לו להנכרי בהקפה לגמרי שהבטיחו ליתן לו כך וכך והאמין לו אעפ"י שנתן לו הנכרי חס"כ מה שהבטיחו ואז"ל חס הישראל היה חייב מעות לנכרי ואמר לו הנכרי חמלך (או פרטך המזכרת) קנויה לי במעות שאתה חייב לי והקנה לו הישראל בכה"ג יש בזה חילוקי דיעות לדעת הב"ח וש"ך והביא מאיר אין זה קנין מבות חס לא כתב שטר עליו ולדעת הקלוה"ח הרי גם במוכר בהקפה לגמרי (או שקונה ממנו הנכרי בחוב המגיע לו מהישראל) הרי זה ג"כ מהני ככסף ע"כ]:

והנה מתבאר לך מכל דברי הגדולים הג"ל

שכולם נדרו להיתר דגם בנתן רק מקלח כסף והשאר זקף עליו במלוה ג"כ מהני ולא בעינן ערב קבלן ודל"ה כח. ורת הרב הרש"י שהלריך לקבל על המותר ע"ק. אך בפסקי דינים מצעל ל"ל החדשות סיתמ"ח (דף ל"ב ע"א) הסביר שם את הענין מדברי מר זקנו הרב הרש"י במה שהלריך לקבל על המותר ערב קבלן משום דהרי"ף בתשובה (הו"ד בספר תמים דעים סי' רכ"א) כת"ש לענין קנין קרקע דבעייל ונפיק חזו"י לא מהני זקפו במלוה אלא"כ יכתוב לו שטר שיקנה הקרקע בהשטר אבל הערבון אינו קונה משום דשאר המעות שזקף עליו במלוה הוי כמו מלוה ומלוה אינו קונה ולכן לריך שטר או קנין סודר וא"כ בנידון מכירת החמץ לנכרי דק"ס לא מהני (עבד"ר לעיל סעי' ב' סק"ח) ופן שטר אינו קונה במטלטלין משום הכי לא מהני לענין קנין כסף אלא"כ בנתן לו מקלח מעות והעמיד לו על השאר ערב קבלן שאז אין המקלח מעות דמי למלוה אלא קונות קנין גמור שהרי אין הישראל דוחק לקבל שאר המעות מהנכרי דכיון שהעמיד לו הנכרי ע"ק הרי נסתלק העכו"ם לגמרי ושוב לא נחשב לעייל ונפיק חזו"י ולטעם זה הלריך הרב הרש"י ע"ק כדי לחוש לפירוש הרי"ף הג"ל עכתו"ד הרב ז"ל הג"ל בקלרה (ובתשובתו חאו"ח כתב עוד טעם דאם הנכרי מעמיד ע"ק אז אפילו חס הנכרי הוא עני ואינו בטוח מ"מ שוב אין זה הערמה ואין אחריות על בעל החמץ אלא על הע"ק) וכן הובא בשד"ח הג"ל בשם שאלית יהודא (הוא ניהו אחיו של הרב הרש"י ז"ל) שכתב דלהכי הלריך מר אחיו ע"ק כדי לחוש לדעת ר"ח והרי"ף והרמב"ם דלשיטתם לא מהני זקף במלוה ע"כ וכמו"כ הובא שם בשד"ח בשם עוד גדול א' מנכדי הרב הרש"י הג"ל שהסביר שם הענין בטעמים נכונים אשר בשבילם הלריך הרב הרש"י לערב קבלן וכתב שם שבתשובת מנחת משה (בקונטרס חקת הפסח דין כ"ו) ובתשובת ברכת יוסף ובתשובת עולת ילחק לכולם ניהא להו חקת הרב הרש"י להלריך ע"ק וגם כתב שם שתקנה זאת להלריך ע"ק נתפשט ברוב קהלות גדולות וגם בעיה"ק חברון נוהגין כוותיה וכמו כן בעיה"ק ירושלים ת"ו הושיבו ב"ד מיוחד להדר מכירת חמץ כדעת הרב הרש"י הג"ל

ויז כן [יה] בתוך ויטן העיטור גם יכתוב שיש להקונה דריסת הרגל ללכת כרצונו אל המקום ההוא וגם שאם ירצה זה העכו"ם הקונה למכור את החמץ לעכו"ם אחר בתוך הפסח או לישראל באסרו חג דפסח יש לכולם דריסת הרגל ללכת שמה. וכן אם משכיר או מוכר להעכו"ם חדר שצריכין ללכת שמה דרך רשותו של המוכר. צריך לכתוב כן בשטר שיש להעכו"ם הקונה ולכל הקונים שיבואו שמה דריסת הרגל ללכת שמה (ת"מ. תמ"ח):

בזעדיני שמואל

בזעדיני אין לפסול השטר מכירה מחמת זה כי בשטרי קנין לא איכפת לן ביכול להזדייק משום דלא בעינן שיהיה יכול להתקיים רק שיקנה בו לשעתו ושטרי דידן שטרי קנין הם ע"כ: [יה] בחיך השטר. (א) עיין מקו"מ סיתמ"ח בחידושים ס"ק ח' דכשמוכר החיי"ל לריך לפרש כל מין חמץ שצדד אכל אם כותב סתם הוי כמוכר דבר שאין מינו ידוע שהמוכר בטל ע"כ (ועיין בש"ע חו"מ סיר"ט סעי' א' ז' ובסירמ"א סעי' ד'). (ב) ועבשד"ח מחומ"ל ס' ח' אות ל"ד בשם הבית שלמה דאם לא נכתב בשטר כל החמץ בפרטות רק שנכתב שמוכר כל החמלים כפי השער העומד בשוק הגם דלפ"ד המקו"מ יש לאסור בכה"ג (אפילו לאחר שכבר עבר עליו הפסח) משום דהוי כמוכר דבר שאינו מסיים מ"מ מדברי הח"ס (סימן ק"ט) ומדברי הנוצי" (בניסח שער מכירה שלו הגדפס בתשו' ש"ב ליון) משמע דלא כדברי המקו"מ משום דכיון שאומר שמוכר לו כל מיני חמץ הוי כמונו ידוע ולכן עכ"פ אה"פ יש ללדד ולהקל ובפרט אה יאמר המוכר שבע"פ פרט לו כל מין ומין אז בודאי שאין כאן שום פקפיק ומותר החמץ אעפ"י שלא נפרט בשטר כי השטר אינו אלא להקנאת הקרקע ואף אם גם בע"פ לא פרט לו כל מין ומין ג"כ יש ללדד ולהקל אם כתב בשטר בלשון מודה אני הח"מ בהודאה גמורה וכו' (דאז קונה מדין קנין חודיתא) משום דאם העכו"ם יתבענו בדין ויאמר שפרט לו כל המינים בע"פ הרי הדין עם העכו"מ דכיון שמבואר בשטר שמכר לו כל מיני חמץ אמרינן שבדאי מכרם באופן המועיל ופ"ט צעת המכירה ואפי' אם שניהם מודים שלא הקנה באופן המועיל מ"מ מהני להתירו בהנאה לאח"פ ואם יבטלו ברוב של היתר מותר אפילו באכילה לאח"פ עכש"ד השד"ח בקלרה בשם הבית שלמה הנ"ל. (ג) ועיי"ש בשם הרב בהמ"ח של הרב בית שלמה הנ"ל שהביא בשם הרב בחר ילחץ שהקיל בזה

הנ"ל עכ"ד שם בשם אחד מנכדי הרב הרש"י הנ"ל. והנה השד"ח הנ"ל הגם שכתב שם לפקפק קצת על כמה טעמים המוזכרים בל"ל הנ"ל אשר בשבילם הלריך הרב הרש"י לע"ק וכתב דבמכירות שלנו לא חשבינן להישראל כפייל ונפיק אלוזי כיון שאין כוונתו אלא להגלל מאיסור ואינו נותן עיניו בממון וגם במ"ש הרב ל"ל דאין קנין סודר מהני בנכרי ג"כ אינו דבר פשוט כיון שדעת רובא דרובא מהפוסקים הוא דמהני ק"ס גם בנכרי (עבדב"ה לעיל סעי' ב' סק"ח) וגם מה שכתב הרב ל"ל דשטר אין מהני במטלטלין מ"מ כיון דבדבר שנהגו לקנותו בשטר י"ל דמהני (כדין סיתומתא) וא"כ במכירת חמץ שנהגו הכל לכתוב שטר יש לומר דמהני (מדין סיתומתא) והרב צנין ליון כתב דשטר הוא קנין גמור אף למטלטלין עפ"י חוקי המדינה ועו"כ שם הרב שד"ח כמה לדדים להיתר שלא להלריך לע"ק בכל זאת העיד שם הרב שד"ח על עצמו שמיום שראה דברי הרב הרש"י דמלריך ע"ק הנהיג גם הוא בעצמו לעשות כדבריו לקבל על המותר ע"ק ישראל כי משום מהיות טוב יש לנו לחוש לדברי קדשו של הרב הרש"י ובפרט שהרב שארית יהודא (אחיו של הרב הרש"י הנ"ל) האריך לחזק דברי הרב הרש"י ולדעת הרב שארית יהודא הרי דברי אחיו הרב הרש"י הם נכונים בטעמן לכן ודאי יש לחוש לדברי קדשו של הרב הרש"י הנ"ל עכש"ד השד"ח הנ"ל בקלרה: [ויז] וכן בתוך השטר. עיב"ח החדש סיתמ"ח אות ט' בשם אוריין הליחאי על הדבר שטר מכירה שנכתב בדרך שיכול להזדייק היינו שהסכום מהמידות היה נכתב בדרך ליפער על דרך משל בנקוס מאה נכתב כזה 100 וקמו מערערין מחמת דהוי שטר שיכול להזדייק דהיינו לעשות ממאה אלק והביא בשם (דודי זקני) בעל הפלאה ז"ל בהגדה שלו שהזהיר שם שלא לכתוב ראשי תיבות בהשטר מכירה בכדי שלא יהא יכול להזדייק אולם

אסמכתא זכרי. ה) ועייש"ע זשס הרמ"ך
הג"ל ב'אחד שמכר חמלו על אופן הג"ל ואמר
להנכרי בעל פה שאם ימלא עוד חמץ בחדרו
ג"כ שייך לו ואח"כ נמלא מיני חמולים וכת"ש
לשון "שייך לו" שאמר המוכר לנכרי הוא לשון
מחנה והעלה שם דקנה הנכרי את החמץ שלא
נפרט מדין חלר המשתמרת לדעתו כיון שלקח
העכו"ם המפתח וגם (לדעתו) יש קנין חלר
לנכרי במשתמר אפי' באינו עומד סמוך לו ולכן
חמץ הנמלא שם מותר ע"כ. ו) ועייש"ע זשס
שו"מ מהדורא תליתאי ח"ב סיקמ"ח ב'אחד
שמכר חמלו וכתובו היה חבית חומץ מפסולת
יי"ש אשר נשלח לו מאחד למוכרו בכלל חמלו
והמוכר לא ידע ממנו רק שאמר להנכרי כל מה
שיש כאן הכל מוכר לך בכלל החמץ והאריך זש
קצת יכתב שזה מנהג מכל תפולות שראל
שאנשים שיש להם כל מיני חמץ עושים קופה
אחת ושולחים לחות למכור החמץ ומוכרים
החמץ וכלים חמולים וכל דבר שיש בו זשס
חימוץ וגם זנוסח שטרי מכירות חמץ כתוב כן
ואין איש פולה פה ויש ללמד זכות ע"ז ולומר
דבכאן לא שייך לומר דלא גמר וקני משום דבר
שאינו מסויים דכיון דמכירת חמץ הוא רק
הערמה בדרבנן (משום דכבר ביטל יכמבואר
בדברינו לקמן סעי' ו' סקכ"ד) יא"כ בודאי
המוכר גמר להקנות כל דבר וגם הנכרי הוא
גמר לקנות ובחמץ בגילוי דעת בלדדסגי (כמבואר)
במג"א סיתמ"ח סק"ד זשס המ"ב) ועו"כ בזה
לדדים להיתר ומ"מ לזה לערב החומץ בחומץ
אחר שיהא ששים נגדו וגם זה הניח בל"ע ז'
ועייש"ע זשס שו"מ מהדו"ת ח"ד סי' יו"ד במי
שמכר ופרט החמץ ישכח לפרוט מין אחד רק
שכתב זשס המכירה שאם שכח איזה דבר לכתוב
ג"כ יהא מוכר לו עד למדידה והמשקל וכתב שם
הרב שו"מ דאעפ"י דהוי דבר שאינו מסויים
(וכמ"ש המקו"ח) מ"מ אינו רואה שום חשש
בזה חדא לדעת הט"ז מועיל המכירה גם בדבר
שאינו מסויים (ועבחו"מ סירמ"א סעי' ד) ועוד
דכאן חנן סהדי דכיון דרולה למכור כדי להגלל
מהביעור לכן בודאי גמר להקנות בלב שלם
ובפרט דכאן כתב בהדיא דכל דבר ששכח לפרט
יהא הכל בכלל המכירה ועכ"פ ידע שהוא דבר
החמץ משום דקודם הפסת מוכרים רק מיני חמץ
וסמוך

ביותר וכתב דאם נכתב זשס מכירה דמוכר
לו כפי השער שבשוק אין לחוש בזה משום מוכר
דבר שאינו מסויים וכת"ש דבהכרח לומר כן
אפילו לדעת המקו"ח הג"ל (וכדמשמע מדבריו
בסיתל"ו סק"ד) ולא החמיר המקו"ח בסיתמ"ב
רק במוכר לו בקלצת סכום נטות (ובהכרח לומר
כן בכדי שלא יהיו דברי המקו"ח כסותרים זא"ז)
ועוד דכיון ששניהם אינם יודעים בפרטייה וכל
המינים חמולים לכן יש לסמוך (בכה"נ לענין
חמץ שטעה"פ) על דעת הסמ"ע והט"ז והמג"ש
והב"ח ובנו דס"ל דבשניהם אינם יודעים דמי
ממש למשחק בקוציא דקני לדעת הטור והרמ"א
אפילו בדבר שאין מינו ידוע ולכן לולא דמסתפי
להקל נגד דעת אביו הרב בית שלמה הדעת
נוטה להקל לענין חמץ שטעה"פ עכת"ד השד"ח
זשס הג"ה מזהמ"ח שבבית שלמה הג"ל (ועייש"ע
מ"ש בזה איזה פרטים זשס הבית שלמה הג"ל).
ד) ועייש"ע זשס תשו' הרמ"ך ב'אחד שמכר
חמלו בזכסף ובשטר והקנאה מקום ופרט כל
המינים ומחירים ובסוף השטר כתוב שאם נמלא
בהחדר איזה מיני חמץ שלא נפרטו ג"כ מוכר
לו ונמלא אח"כ פ"עני"ם שנתבטל עס יי"ש וכת"ש
דאף שנכלל בהמכירה גם החמץ שאינו ידוע
וא"כ כיון דלחמץ שאינו ידוע לא מהני המכירה
י"ל לכאורה דנתבטל כל המכירה גם להחמץ
הידוע (כמבואר בחו"מ סירמ"ז סעי' ה' לענין
אם אמר לחבירו קרקע בדקלים אני מוכר לך)
אך כיון דלדעת יא"ש שבדמ"א שם אמרינן דכל
מין הוא מכירה בפ"ע וא"כ לדידהו הכא נמי
כשמנכה לו שיווי החמץ שלא נפרט הרי מתקיים
המקח לשאר החמץ שנפרט זשס וכיון דהוי
ספק פלוגתא לכן לענין חמץ שטעה"פ שאינו אלא
מדרבנן יש להקל ובפרט שיש לומר שאין שום
חשש משום מוכר דבר שאינו מסויים במכירת
חמץ דכיון דעיקר הטעם דלא קני בדבר שאינו
מסויים הוא רק משום אסמכתא אצל הכא
דהעכו"ם מוחזק גם בהחמץ שלא נפרט ע"י שהוא
מוחזק בהחדר שהקנה לו הבעה"ז ובמקום
שמוחזק לא שייך בו אסמכתא (כמבואר בחו"מ
סיר"ז סעי' י"א) ואף שיש חולקים בזה (כמבואר
בדמ"א שם) מ"מ לענין חמץ שטעה"פ שאינו
אלא מדרבנן יש לסמוך על דעת המחבר ועיי"ש
שכתב בזה עוד לד להיתר נושום דאין דין

הפקד ע"כ ועייש"ע זא"ח אות ט' הנ"ל בשם תשו' מהרי"א הלוי שכתב דמה שנהגו לכתוב בשטר מכירה בפירוש שאם נשכח איזה מין חמץ שאין הצעה"ב המוכר יודע אם זה המין חמץ נמלא אללו יהא נכלל ג"כ בהמכירה ופסיקתא דמי המקח יהא כפי שיסומו ג' תגרים וע"ז הומכין להתיר אף כשנודע אח"כ מין החמץ קוה"פ וכת"ש דבכה"ג אין כאן התחלת מכירה והחמץ אסור לאחיה"פ אך הרב מנחת פתים חולק על הרב מהרי"א הנ"ל. ט) ועיי"ע בשד"ח הנ"ל בשם הרב בגדי ישע דאם משכיר או מוכר את החדרים (שהחמץ מונח בהם) לנכרי וא"א להראות להנכרי כל חדר וחדר בפ"ע אזי ימכור או ישכיר בלי קלז דמיהב כלל רק כפי שיסומו ג' אנשים משום דבכה"ג שמוכר לפי מה שיסומו לא שייך בו משוכ מוכר דבר שאינו מסויים וסמכא דעתיה ומותר אפילו להתחלה (ועצ"ם מילי דפסחא אות ה' מ"ש בשם הג' הרש"ק הא"ך לכתוב בשטר במקום שכתב בשטר שמוכר עד למדידה יעויי"ש מ"ש בזה. י) ועוד הביא שם בשם הרב בגדי ישע הנ"ל שאם ישראל אחד הגיח חמלו בחדר של ישראל אחר שלא בידעתו וכשמכר בעל החדר את חמלו לנכרי התנה עם הנכרי בפירוש שמוכר לו כל החמץ שיהא נמלא בחדר ההוא במקח כפי שיסומו פלוני ופלוני או כל ליטרא בסך פלוני אז אם כיוון המוכר גם להחמץ שהגיח שם אדם בלתי ידיעת בעה"ב הוי מכירה גמורה ואין זה נאסר מוכר דבר שאינו מסויים. יא) ובשם הרב תשובות חן הביא שם דכשמוכר כל החמץ שבחדר אין לחוש משום מוכר דבר שאינו מסויים אפילו במוכר בקלזה בסך פלוני וכן הביא שם בשם שבילי דוד דאם כתב בשטר המכירה שמוכר לו כל החמץ שימלא אללו אין בזה משום מוכר דבר שאינו מסויים דכיון דאינו יודע כלל אם יש לו חמץ עדיף אך דבעי עכ"פ פסיקה (דהיינו שיכתוב שמוכר כל החמולים שימלא אללו עם המינים חמולים שפרט אותם בסך פלוני שקלז עמו) אך שעדיף יותר שיכתוב שמוכר כפי אשר ישומו אח"כ עכ"ד הרב שבילי דוד והשד"ח הבין שם בדעת השבילי דוד דבכה"ג שכתב כפי אשר ישומו אח"כ גם להתחלה שפיר דמי לעשות כן וכת"ש שכן מתבאר

וסמך דעה הקונה (ולא דמי למוכר דבר שחינו מסויים שבחו"מ סיר"ט דשם אין הקונה יודע אם חבן מכר לו או זהב) ועוד כתב שם לדדים להיתר בזה. ח) והשד"ח סיים שם דהעולה מכל דברי הגדולים דלעיל דבמוכר לעכו"ם כל מיני חמץ שלו כפי השער שבשוק או כפי מה שיסומו ג' בקיאים והמכירה היתה בכסף ובשטר והקנאת מקום כנהוג ועבר הפסח על החמץ יש בזה לדדים הרבה להתירו. א) ש"ל דדוקא במוכ' בסך קלז הוא דיש לחוש משו' דבר שאינו מסויים אבל לא במוכר כפי השער או כפי שיסומו ג'. ב) י"ל דדוקא כשאחד יודע מהמינים שנמכרו ונחזירו אינו יודע הוא דיש חשש משום מוכר דבר שאינו מסויים אבל כששניהם אינם יודעים לית לן בזה. ג) כיון דשניהם יודעים דהמכירה הוא רק הערמה בדרבנן בודאי גמרו ומקנו. ד) כיון שהחמץ הוא ברשות הקונה שהקנה לו המוכר אג"ק אין שום חשש משום דבר שאינו מסויים. ה) מה שמוכר רק מיני חמץ חשיב מינו ידוע. ו) לדעת התפארת יוסף לא החמיר המקו"ח רק לענין להתחלה. ז) יש פוסקים הסוברים דיכולים להקנות גם דבר שאינו מסויים. ח) כיון שכל הטעם דלא מהני מכירה בדבר שאינו מסויים הוא רק משום דין אסמכתא ולדעת הראב"ד אין דין אסמכתא בנכרי. ט) אם כתב בלשון חודיתא מהני גם במוכר דבר שאינו מסויים. י) כשפורט כל החמץ ואמר לו להנכרי בעל פה או בשטר שאם ימלא עוד מיני חמץ הרי הוא ג"כ מוכר לו ואח"כ נמלא שבאמת שכח איזה מיני חמץ ועבר עליו הפסח יש עוד סניף משום דבכה"ג דמכר ופרט כל החמץ ורק ששכח לפרט מין א' או ב' בכה"ג אין לחוש משום הערמה ועכ"פ בהנאה בודאי יש להתירו אחיה"פ וליתר שאת יערבו ברוכ היתר ולבטלו והם כי לא להזכיר לנעול שערי היתר ולאוסרו בהנאה כי יש לחוש לאיבוד מומן ישראל במקום שיש עמודי עולם לסמוך עליהם ובפרט באיסור קל דרבנן בחמץ שעטה"פ עכח"ד השד"ח הנ"ל (ועצ"ח החדש סיתמ"ח אות ט') בשם תשובת באר ילחק דבעלי בתים שעשו שליח למכור חמלם עפ"י לעטיל מהחמץ ושכחו כמה מינים וכתב דמותר לאחיה"פ דכיון דזכה העכו"ם בחדרים נמילא זכה בהחמץ מתורת

דמעיקרא דדינא קנה היכרי את החמץ מדין
קנין חלר אך ליתר שאת יכול ישראל אחר
לגלות הדבר להנכרי שהוא יחזיק החמץ בשלי
כדי שלא יהי' כדבר תמוה לפני ההמון (ולדעה
הנובית"ת סי' ס"ג אפילו אם מכר החמץ לנכרי
בחוה"פ שוב אינו עובר עליו ואם אחרים
מלמדין להנכרי לקנות החמץ שפיר דמי כיון
דבעל החמץ אינו עושה כלום עכתי"ד הרמ"ן
הנ"ל ומובא בשד"ח מחומ"ל סי' ה' אות כ"ט
ועבא"ח החדש סיתמ"ח אות ט' בשם תשו'
בית יצחק דמי שמכר חמלו כד"ת ובשעת
המכירה אמר להקונה כל החמולים ששכחתי
למכור אני נותן לך במתנה וזכר בחוה"מ
שכח למכור מדה של מאלטן שהיה מונח
בחדר שמונח החמץ שמכר לעכו"ם ועעה"פ
והעלה להחיר החמץ ע"כ. יד) ועיי"ע בשד"ח
מחומ"ל סי' ט' אות כ"ז שכתב דהגש דבנוסח
שטר מכירת חמץ של הגאון הרש"י לא הוזכר
שם בפירוש שמוכר כל דבר שיש בו תערובות
חמץ או חשש חמץ וכ"כ הח"ס דאם כותב
בהשטר מכירה שמוכר לו החמץ הרי נכלל
בזה גם כל דבר שיש בו אפילו רק תערובות
חמץ או חשש חמץ מ"מ עלהיו"ט נכון לבאר
גם דבר שיש בו תערובות חמץ או חשש חמץ
ואפילו בנדבך בדופני הכלים וכן הביא בח"ס
בשם נוסח השטר מכירה שתיקן רבו שמצואר
שם בפירוש שמוכר כל מה שיש בו חשש חמץ
או תערובות חמץ ואפילו הנדבך בדופני הכלים
ע"כ: [ע] השטר. א) עבש"ע הרב הרש"י סיתמ"ח
סעי' ח' וסעי' י"ב דמה שלריבין לכתוב שטר על
מכירת חמץ הוא לפי שלריך להקנות לנכרי את
החמץ בכסף ובמשיכה כדי ללאת ידי מחלוקה
(משום דיש אומרים שהנכרי אינו קונה מטלטלין
בכסף בלבד אלא במשיכה) וכיון שהוא דבר
קשה למשוך כל החמץ ולכן מקנים לנכרי את
החמץ אגב קרקע וכיון דנכרי אינו קונה קרקע
לא בכסף בלבד ולא בחזקה אלא בשטר ע"ס
הכסף ולכן לריבין לכתוב לו שטר ע"כ. ב)
ועבמקו"ח סיתמ"ח בביאורים סק"ט (דה"מ וגם
יש תקנה) דמשמע מצואר מדבריו דאף אם
מקנה את החמץ אגב קרקע לא מהני רק
בקרקע שהחמץ מונח בתוכו דוקא משום דידוע
שהנכרי לא ישלם לו כשיאבד החמץ ולכן בעינן

מתצאר מדברי עוד קלח פוסקים דגם לכתחלה
אפשר לעשות כן לכלול בשטר המכירה גם את
החמץ הנשכח ולכתוב שמוכרו עפ"י שומת
בקיאים או כפי השער ובפרט לענין דיעבד
שטעה"פ לכו"ע מותר ע"כ. יב) ועיי"ש עוד
בשם תשו' רע"א מהדו"ת סי' ז' שנשאל במו
שמכר חדר מיוחד עם החמץ שבי לנכרי וא"ל
להנכרי שכל חמלו ש"ל במקום אחר הכל יהא
קנוי לו להנכרי אגב קרקע ואח"כ מלא שעורים
כתושים שלו במקום אחר והעלה שם דבאומר
סתם לנכרי כל חמלי שיש לי בעולם מוכר
לך קנה הנכרי כמו באומר כל נכסי מוכר לך
(במצואר בחו"מ פוסק"י ח) וא"כ למה יגרע
באומר כל חמלי שצחדר זה וגם כל חמלי
שבמקום אחר והכל עדיף יותר משום דכל
חמלי הוי מין מסויים ולואת הדבר פשוט שהמכיר
היה כדינו עכתי"ד הרב רע"א המובא בשד"ח
הנ"ל. יג) ועבש"ס הרמ"ן סי' ל' דמי שמכר
חמלו לנכרי אגב קרקע שהשכיר חנותו לנכרי
והקנה לו דברים חמולים שלו ופרט אח"כ
מחיר כל אחד ומאחד מהמינים שפרט לו היה
לו עוד במקום אחר אלל נכרי שהניח שם
קודם הפסח ושכח ממנו ולא היה בלבו למוכרם
לו והוא ציטל כל החמץ שלו בער"פ כדינו
וזכר בחוה"מ ונשאל אם חייב לבערו והשיב
דאינו חייב לבערו משום דיש לדון מלשון
השטר דמכירה גמורה היא גם להחמץ שהיה
לו במקום אחר כיון שלא כתב בשטר שמכר
החמלים שבחנות ורק כתב שמכר לו אגב קרקע
דברים החמולים שלו וא"כ הרי כל החמולים
שלו הם בכלל המכירה ולא בעינן שיהי' לצורים
במקום אחד ואף שלא היה בדעת המוכר חמץ
זה בשעת מכירה מ"מ אם היו באים לפנינו
המוכר והלוקח לדין לא היה מועיל טענת
המוכר שלא היה בלבו על חמץ זה שהיה לו
במקום האחר דדברים שבלב אינם דברים וקנה
הנכרי את הכל ובפרט שבנד"ד כל הענין הוא
רק מדרבנן כיון דכבר ציטל כדינו ומה"ת
אינו עובר עליו בבי ועוד כיון דהחמץ היה
בבית נכרי הרי לדעת הגאונים והרמב"ן והר"ן
והרשב"א אינו עובר עליו בבי"ב והפד"ח והש"א
ארי"ק כתבו דגם בלא קיבל הנכרי אחריות
הדין כן (לדעת הגאונים הנ"ל) וגם י"ל

שהסכימו לדעת רמ"א הג"ל וכ"ה דעת הרב מחנה אפרים וכ"נ קל"ג מדברי עיר איזה אחרונים שדעתם נוטה לדעת הרמ"א הג"ל דמהני תנאי) וא"כ במקום שאי אפשר להקנות החמץ בקנין אגב קרקע מאיזה סיבה שיהא אפשר שיכול להקנותו בכסף ע"י תנאי דכיון דמעיקר הדין מהני תנאי י"ל דשפיר סומכין ע"ז בשעת הדחק ול"ע. וכ"ז לענין לכתחלה אבל דדיעבד אם לא הקנה את החמץ אלא ע"י כסף בלבד וכבר עבר עליו הפסח מותר מבוס דדיעבד סומכין על דעת האחרונים הסוברים דקנינו של נכרי הוא בכסף עכתו"ד השד"ח הג"ל בקלרה. וכן מבואר בש"ע הרב הרש"י סיתמו"ח סעי' ח' דדיעבד שלא קנה הגוי את החמץ אלא במשיכה בלבד או בכסף בלבד ועבר עליו הפסח הר"ז מותר אפילו באכילה ע"כ. ו) ועיי"ש"ע בשד"ח הג"ל בשם ספר משיב כהלכה דמי שמכר את החדר שבו החמץ וגם את החמץ בעל פה בלא שטר הגם דקרקע אינו נקנה בלא שטר וגם החמץ עלמנו אין למוכרו לכתחלה בלא שטר כיון דקנין כסף הוא קלוש מאוד לדעת רוב הפוסקים ועוד זאת שהחמץ הוא באחריות ישראל אם יאבד כגודע מ"מ לענין דיעבד יש להקל דכיון דמוכר לו החדר שבו החמץ ולא חזר ממנו וא"כ אף בלא קנה הנכרי את הקרקע כ"א בשטר מ"מ לא גרע מיוחד לו בית דמהני (לדעת הר"ת והרמב"ן והר"ן) וכן קיי"ל לענין דינא דייחד לו בית מהני דלהוי כמקבל אחריות חמלו של נכרי בבית נכרי עכתו"ד בקלרה בשם הרב משיב כהלכה (ועבט"ז סית"מ סק"ב). ז) ועיי"ש"ע בשד"ח באות כ"ה שבנוסח שטר מכירת חמץ ששם ראשית ביכורים סיים שם בסוף השטר מכירה ולראי' וכו' באהע"ח יוס' י"ד לחדש ניסן בשעה ה' שהוא שעה זמניית קודם חלות היום בשעה שאסור באכילת חמץ ומותר בהגאה שנת וכו' ע"כ. וכ"כ בספר אגודת אזור מדברי שנון לפרש בשטר מכירת חמץ את השעה שנכתב וגמסר לנכרי משום דאם אין כתוב השעה הרי אין השטר חל עד רגע אחרונה של היום (כמבואר בסמ"ע ח"מ סי' ק"ד סק"ד) ואז כבר נאסר החמץ ע"כ לריך שיהא מוכיח השטר שהמכירה חלה בתחלת שעה

שיקנה לו אג"ק שהחמץ מונח בו ואז הוי כמקבל אחריות חמלו של עכו"ם בביתו של עכו"ם דשרי (כמבואר במג"א סית"מ סק"א) ע"כ וצ"ב שד"מ מחמו"ל סי' ח' אות י"ג סקי"ב י"ג שהבין ג"כ בדברי המקור חיים שכ"ה דעתו וכ"כ בס' מילי דפסחא אות א' (ועיין במג"א סיתמו"ח סוסק"ח). ג) ועבט"ח מחמו"ל סי' ט' אות כ"ד דאם מקנה לו להנכרי את החמץ אגב שכירות קרקע (פירוש שאינו מוכר לו לחלוטין את החדר שהחמץ מונח בתוכו רק שמשכיר לו את החדר ואגב הוא מקנה לו את החמץ) אז אין לריך לזה שטר משום דשכירות קרקע הוא נקנה לו בכסף בלבד ולפי זה מי שא"א לו לכתוב שטר מכירת חמץ הר"ז ימכור לנכרי את החמץ בכסף וישכיר לו את החדר שהחמץ מונח בו ויקח ממנו כסף על שכירות החדר ואגב שכירות החדר יקנה לו את החמץ ע"כ. ד) ועיי"ש"ע שכתב דהגם דמדינא אי"ל שטר כשמקנה לו את החמץ אגב שכירות קרקע (וכמבואר בענף שלפניו) מ"מ כיון דכל עיקר מכירת חמץ הוא מיחוי כהערמה לכן ראוי לתקן בכל מאי דאפשר להראות יפוי כח המכירה ולחזקה במוסמורים ולכן ראוי לכתוב שטר גם בשמקנה לו את החמץ אג"ק ועוד יש בזה חועלת כמה שנותן לו שטר כי אם לא היה לריך שום שטר היה הדבר מוסר ביד כל אדם ושמא לא היו עושים ההקנאה כדבעי לפי הדין אבל אם מלריכים לכתוב שטר וכיון דלאו כו"ע דינא גמירי ילך אלל חכם ומתוך כך יעשה ההקנאה כדן וכהלכה ועי"ז יוודע לו ג"כ איזה דברים לריכים מכירה כי לאו כו"ע דינא גמירי ועי"ז הם עושים הטפל לעיקר והעיקר אינו בעיניהם אפילו כטפל ע"כ. ה) ועיי"ש"ע מה שחקר שם צמי שא"א לו לכתוב שטר אם מהני שימכור את החמץ בכסף בלבד ויתנה עם הנכרי שיקנה את החמץ בכסף בלבד דזה מהני לדעת כמה פוסקים (כמבואר ברמ"א חו"מ סיקל"ח סעי' ה' דתנאי מהני ואף דהש"ך חולק שם וסובר דלא מהני תנאי לקנות המטלטלין בכסף בלבד וכ"נ דעת קל"ג עור אחרונים מ"מ יש כמה אחרונים דשכרי בזה כדעת רמ"א דמהני תנאי וכן הביא בפ"ת שם ס"ק ז' בשם נתיבות המשפט וקלו"ה"ח ושער המשפט

שעה חמישית וכן בנוסח שטר מכירת החמץ של הגאון בעל ח"ס ג"כ מזרש בו שעות וכן נהג הרב בעל ספר זכרון לכתוב (בשטר לשון) קודם זמן איסור הגלח חמץ: אך בנוסח שטר המכירה של הרב נוב"י המוצא בשיבת ליון וכן בנוסח של הרב הרש"ז לא נכתב בהם אלא ביום י"ד בניסן בלתי מורה שעת המכירה וגם הרב עמודי אש האריך לקיים מנהג העולם שלא נהגו לכתוב שעות וכן בנוסח שטר מכירה של הרה"ג בעל זכר יהוסף לא נכתב בו שעות ע"כ. ח) ועיי"ש ע' דהיכא דמקנה להנכרי את החמץ אגב שכירות קרקע (פירוש ולא ע"י מכירת קרקע) אז בודאי אין מקום לחוש למה שלא נכתב שעות בתוך השטר מאחר שכל עיקר השטר הוא אך למותר בשכירות קרקע ודל מהכא השטר כמאן דליתיה מ"מ הרי נקנה שכירות הקרקע להנכרי בכסף שנתן ע"ז וא"כ כבר נקנה שכירות הקרקע בשעתו (דהיינו קודם זמן איסור הגלח) ושפיר הקנה לו החמץ אגב ומו"מ סיים שם בשם הרב עמודי אש שכתב דכיון דכבר ילא מפי אותו לדיק הח"ס לכתוב שעות בשטר לכן גם הוא עבד עובדא בנפשיה לכתוב כוותיה ע"כ (ועבד"ר לקמן סיקט"ז סק"ב האריך לריך להתנהג בשטר מכירה הנכתב ונמוכר בערב שבת בשנה שחל בו ערב פסח בשבת). ט) ועיי"ש ע' בשם הרב דברי חיים שכתב דאף דבערי אשכנז דינא דמלכותא הוא שלא יועיל שום שטר הנכתב בלשון הקודש אלא (א"כ נכתב) בלשונות מ"מ אכן אזלינן (לענין איסור חמץ) בחר דינינו בין להחמיר בין להקל [ואמרינן דסמכא דעת הקונה על מה שהוא דינינו וכן הביא שם בשם תשובת שערי דעה דכל שמועיל הקנין בדמינו הר"ז מהני (לענין איסור חמץ) אף אם הוא אינו מועיל כדיניהם (ועיין במג"א סימן תמ"ח ס"ק ד' דה"מ מ"ש דאזלינן בחר דיניהם) ובשם ח"ס הביא שם בשד"ח שכתב דגם כדיניהם השטר כשר אלא דלריכוס לשלם תחלה מס המלך שהוטל ע"ז ע"כ (וכ"ה הנימוס במדינתנו שכשרולים לתבוע אחד מחזירו איזה ענין בערכאותיהם עפ"י שטר הנכתב בלשון העברית לריכין לשלם תחלה מס המלך שהוטל ע"ז ואז

השטר מועיל גם כדיניהם). י) ובשם דבר אליהו הביא שם דהא דבעינן שטר המועיל כדיניהם היינו דוקא כשלא נתן הנכרי הקונה זולאטיק להישראל המוכר אבל לפי המנהג שלנו שהנכרי הקונה נתן זולאטיק להישראל המוכר א"כ הרי הנכרי קונה החמץ גם מלד דינא דמלכותא משום כדיניהם גם כסף קונה לגמרי בפרט לדעת הרמז"ס וסייעתו דס"ל דכסף קונה לגמרי בנכרי ע"כ ועיי"ש ע' בשד"ח שהביא שם בשם תשובת חשק שלמה שהאריך שם קלח בזה וכת"ש שדיבר ג"כ מזה עם הגאון בעל חומדת שלמה בדבר השטר מכירה שלנו אשר עפ"י דינא דמלכותא אין המכירה זולאטיק משום דמחשבים זאת ללעג ולקלם ועפ"י דיניהם יכולים שניהם לתזור מכל הקנייה הן היהודי המוכר והן הנכרי הקונה וסיים שם דלפי מנהג שלנו הנוהגים לעשות המכירה ע"י ערב קבלן וכדעת הרב הרש"ז (וכמבואר בדברינו לעיל סעי' ד' סקט"ז) וא"כ אין כאן שום מיחוס כלל וגם החשש של המקו"ח במה שהאחריות על הישראל אם יאבד החמץ ג"כ ניחא בזה דכיון שהתנאי מפורש שלא חל שום אחריות על הישראל המוכר כי הערב קבלן מתחייב א"ע לשלם לו בעד כל החמלים וגם הע"ק בעלמו אין לו שום שייכות להחמץ כיון שלא היה שלו מעולם וא"כ אי"כ בית מיחוס וכתב שם שהוא נהג בעלמו לכתוב בתוך השטר ולהתנות בו שאף אם הקנין אינו מועיל כדינא דמלכותא הרי זכה בו הנכרי בקנין המועיל כדיננו וכתב שיש בזה כמה ספיקות שנוכל לומר שעל פיהם יזכה הנכרי הקונה את החמץ. א) הרבה פוסקים סוברים דקנין כסף לבד מועיל לנכרי. ב) הרבה פוסקים סוברים דק"ס מועיל לנכרי ועכ"פ מידי ספיקא דינא לא נפיק. (ועבד"ר לעיל סעי' ב' ס"ק ח'). ג) יש בזה קנין אודיתא ואף לדעת האומרים דקנין אודיתא אין יועיל באיסור דאורייתא מ"מ כיון דמדאורייתא בדיעול בעלמא סגי ומכירת חמץ הוא מדרבנן לכן בכה"ג בודאי מועיל קנין אודיתא שמורה שמכר באופן המועיל לכן אין בזה שום חשש עכ"ד הרב חשק שלמה הנ"ל המוצא בשד"ח הנ"ל ומ"מ הביא שם בשד"ח בשם הרב שו"מ דנכון לכתוב בתוך השטר שרשות ביד הנכרי הקונה להעתיק את השטר בלשונם

ג"כ עובדא כנ"ל ושם כתב שלדעתו יש להתירו
 אחה"פ אפילו שלא ע"י הערובות ברוב היתר
 ומש"כ במקו"ח (סיתמ"ח צביאורים סק"ט) דאם
 המוכר לא חתם שמו לא מהני י"ל דהמקו"ח
 מיירי שגם שם הקונה לא נזכר בשטר וא"כ
 אין יכול הקונה לקנות אצל כל שמוזכר שם
 הקונה בתוך השטר רק שהמוכר לא חתם א"ע
 ודאי מועיל עכ"ד השו"מ המובא בשד"ח הנ"ל
 (אך השד"ח כתב שם דמודברי המקו"ח משמע
 דגם בנזכר שם הקונה לא מהני אם המוכר לא
 חתם א"ע על השטר אם לא שנמסר השטר
 בעדי מסירה או שגוף השטר היה בכתב ידו של
 המוכר ע"כ ועצמ"ע ח"מ ריש סי' ס"ו). יג.
 ועיי"ש"ע בשד"ח בשם שו"מ מהד"ות ח"ד סי' פ'
 דאם נזכר המוכר בחוה"מ שלא חתם א"ע על
 השטר אינו מועיל שיחתום א"ע בחוה"מ ואף
 שהיה שם במכירה זו גם שאר קנינים כגון קנין
 כסף או סתומתא מ"מ גם זה לא מועיל בנד"ד
 דכיון דכתב לו שטר הרי גלי דעתיה דלא ניתא
 ליה אלא בשטר ודלא כמורה אחד שכתב להתיר
 ע"י שיחתום המוכר א"ע בחוה"מ ומ"מ מסיק
 שם להתיר דדיעבד אם עעה"פ מחמת הטעמים
 שנתבאר לעיל בענף י"ב וגם י"ל בזה דאף אם
 נאמר דכתיבת יד אחר בלא חתימת יד המוכר
 לא מועיל מ"מ זה דוקא בשאר דברים הנמכרים
 כיון דיכול המוכר להכחיש שאין זה כתב שלו
 אצל בחמץ דאין ספק דלא יסקר ואדרבא ניתא
 ליה שימכור חמלו לכן בודאי כג' דדיעבד אף
 השלא חתם א"ע עכ"ד השו"מ (והשד"ח כתב
 ע"כ דכיון שכתב לו שטר גלי
 אלא בשטר ולא בשאר
 ד"ל שרלה להקנות
 הן היותר מועיל אצל
 הן הקנין הראשון כלל
 ומ"מ להיפך דמשו"כ כתב לו
 גם שטר משום דקנין כסף בלבד הוא לאו קנין
 ברור לדעת איזה פוסקים לכן מפני זה עשה
 הקנין הב' (דהיינו השטר) אצל לא היה כוונתו
 בזה לדחות הקנין האחר שלא לחפון בקנייתו
 כלל וכיון דלפי האמת גם קנין הכסף שהוא קנין
 הראשון הוא ג"כ קנין טוב ומועיל דדיעבד
 לאחא"פ ורק שזה המוכר אחז בשני הקנינים
 מהיבא תיתי לומר דמשום שרלה לעשות קנין
 האחר

בלשונם וכו' וכ"כ בנוסח שטר מכירה של הרב
 הרש"י ובנוסח שטר מכירה של הרב ראשית
 ביכורים דרשות ביד הנכרי להעתיק את השטר
 בלשון רומי'א במקום משפטי הקיר"ה וכו' עכתו"ד
 בשד"ח הנ"ל בקלרה. יא. ועיי"ש"ע בשד"ח באלות
 ב"ו בשם שו"מ (ח"א סי' ר"ז) ומהדו"ח חלק ד'
 סוף סי' פ') דהמוכר חמלו לנכרי ואינו יודע
 לכתוב והכתיב השטר ע"י אחר ואינו יודע
 לחתום ולזה לשלוחו שיחתום בשבילו מהני ע"כ
 וכעיי"ז הביא שם בשם משי"ב כהלכה דמשמע
 מודבריי דמי שמכר את החמץ כהוגן בקבלת
 ערבון (סקורין אדרוף) והשאר זקף עליו במלוא
 וגם כתב שטר מכירה ונזכר שם הקונה בשטר
 אלא שהמוכר לא חתם בעלמו" על השטר ורק
 הרשה במסירה ההולמם לחתום את שמו מהני
 ועצ"ס מיני דפסחא אות י"ט דאם בעל החמץ
 אינו יכול לחתום א"ע על השטר"י אז נכון יותר
 לרשום שמו בשירטוט והוא עלמו יחתום על
 הרשום ע"י ועט"ע חו"מ סי' מ"ה סעי' א'
 וסעי' ה' ובתו"ס שם סק"ד ובקל"ה"ח שם
 ובכתיבות המשפט שם ובמשובב נתיבות שם מ"ס
 בזה (ועיי"ט בשד"ח מחומ"י סי' ח' אות י"ג
 סקי"ט מ"ט בשם משי"ב כהלכה) יב. ועיי"ש"ע
 בשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות י"ג ס"ק ג' בשם
 שו"מ ח"ר סי' פ"ד דאם השטר מכירה נכתב
 כדיון אלא שכתב לחתום בו ונודע זה אחר פסח
 ואין כתב יד המוכר אלא כתב של איש אחר
 וליד שם להיותו משום די"ל דקונה העכו"ם
 את החמץ מטעם הפקר כיון דכי מטא זמנו
 איסורו נח"אשו הצעלים מהחמץ וא"כ
 שטר ולא שום קנין ואף דבעינן ה"ה
 (פירוש שהחמץ יהא מטא לידה ד'
 זה (נקרא) מטא לידה כיון ד'
 יכול לזכות בו מאחר שזה נתן זודאטיק
 שטר ואף דשכח המוכר לחתום בו מ"מ י"ל
 דשכחה הוי אונס ואף דגם בלא מכר החמץ ע"י
 אונס ג"כ אסור (עש"ע סיתמ"ח סעי' ג') מ"מ
 כיון דעיקר הטעם בזה הוא משום שחא יערים
 ויאמר שהיה אונס אף שלא היה אונס אצל כאן
 שמכר וכתב שטר ולקח זודאטיק ורק ששכח
 לחתום לכן לא שייך בזה הערמה ולכן יש להתיר
 החמץ לאחא"פ ע"י שיבטלנו עכ"פ ברוב היתר
 ע"כ ובשו"מ מהדו"ח ח"ב סי' ע"ז הביא שם

הרבה משאת צימין דמכין דיעבד על קני
כסף לבד אף אם נודע לו מזה בפסח דאז יש
בזה חשש איסור דאורייתא ומכש"כ בזה של
נודע לו עד אחה"פ שאז אינו אלא מדרבנן
משום חמץ שעשה"פ פשיטא דיש לכמוך בזה
דיעבד על קנין כסף בלבד וזה ברור ע"כ.
ועייש"ע בשד"ח סק"ג דגם מדברי הרב זכרון
לבי מנחם משמע ג"כ דדעתו להחיר בשכח
לחתום על השטר מכירה אפילו אם גוף השטר
לא היה כת"י המוכר רק כתב ידו של אחר.
(עו) ועייש"ע בשד"ח באת י"ג סק"ט בשם
תשובת מהר"ם מרוטניצארג האחרונים שנשאל
ג"כ בדבר מי שמכר החמץ אגב מכירת הבית
וכ' בשטר שקיבל וזדאטיק והשאר זקף במלוה
ושכח לחתום בשטר מכירה ולא נודע לו מזה
עד אחה"פ וכתב שם דאף שעתה הוא המנהג
לכתוב שטר על מכירת חמץ שמקנה לו אגב
קרקע וא"כ הוי כאתרא דכתבי שטרא דלא
קני אלא בשטר ועוד זאת שהרי בגד"ד גילה
דעתו דניחא ליה למכור רק בשטר מ"מ
דיעבד יש לסמוך בזה על הקנין כסף בלבד
משום דבחמץ לא חיישין לגילוי דעת משום
דאין סהדי דמשום איסורא ניחא ליה להקנות
בכל מאי דאפשר וגם אין עיכוב מלד השטר
שלא חתם בו משום דגם בלא השטר סמכא
דעתיה ואם נתבטל השטר שהוא קנין אחד
מהקנינים ע"י איזה סיבה ודאי רולה הוא
בקנין האחר ואין לך גילוי דעת גדול מזה
ואפי' לדעת הפוסקים שסוברים דבמכר לו
החמץ ודקלים ואין לו דקלים הרי מתבטל כל
החמץ ואם הלוקח מתרלה ליקח הקרקע
הקלים אין המכר בטל וא"כ בדון
הפס' דאם נאמר דמכירת הבית
בשטר חלה בשטר והשטר הוא
בד"ד כיון שלא חתם בו מ"מ) אין
סהדי דשניהם מתרלים על קנין החמץ לבד
והחמץ נקנה לו בכסף הזדאטיק וא"כ אי"כ
שום חשש לא משום דגלי דעתיה דלא ניחא
ליה בקנין כסף ולא משום דהוי כאתרא דכתבי
שטרא ולא משום מחלוקת הפוסקים במי שמכר
קרקע ודקלים ואין לו אלא דקלים. ועייש"ע
לדדים להיתר בזה. (עו) וכ' שם עוד דהיכא
דסופר שכת' את השטר השמיט איזה תיבות

מעסק

הרבה ג"כ כדי שיהיו מעשיו קיימים בלי שום
פקפוק משום זה לא ייעיל לו הקנין כסף שהוא
קנין הא' זה אין סביר כלל וא"כ י"ל דאף
להסוברים דאמרינן בעלמא גלי דעתיה דלא
ניחא ליה בקנין זה אלא דוקא בקנין האחר מ"מ
זה דוקא במקום שהקנין הראשון הוא קנין
ברור לדעת כל הפוסקים וא"כ כשרואין
שזה מחזיר אחר קנין אחר בהא יש לחוש
ולומה דגלי דעתיה דלא ניחא ליה אלא
בקנין האחר אבל בגד"ד שקנין הראשון היא
קנין מפוקפק לדעת איזה פוסקים א"כ י"ל
דלכו"ע לא אמרינן בזה דגלי דעתיה דלא
ניחא ליה אלא בשטר ולכן עכ"פ לענין חמץ
שעשה"פ יש לנו לסמוך על הסוברים דלא
אמרינן גלי דעתיה ואיכא עכ"פ קנין כסף.
וגם מ"ש הרב שו"מ דהחמץ אין נקנה למפרע
ע"י שיחתום המוכר א"ע אח"כ בחוה"מ ג"ז
אינו ברור ולדעת כמה פוסקים הרי אם יחתום
א"ע אח"כ הר"ז נקנה למפרע משעת נתינת
הכסף וכ"כ בספר יפה נוף עכתו"ד הרב שד"ח)
ובעין זה כתב ג"כ בהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן
סיתמ"ח אות ז' שנשאל בשכח לחתום את השטר
עד לאחר זמן איסורו והשיב שיחתום את השטר
אחר זמן איסורו ומהני גס למפרע ובפרט
שלפי דעת הרב נחלת שבעה סי' ל"ג ש"דד
לומר דבחמץ שטיקר המקח הוא על החמץ שהוא
מתבטל וכל הקנין של הקרקע הוא רק בעבור
שיקנה המתבטל וכן סגי בקנין כסף ומכירת
המפתח עכ"ד הרב נחלת שבעה הנ"ל וא"כ
עפ"י יש ללמד להקל בכמה פרטים שכתב
לא נעשה כראוי עכתו"ד הרב שד"ח
הנ"ל. (יד) ועייש"ע
שלמה באיש א' שמי
אגב קרקע וקיבל אדני
בנהוג ואחא"פ כשקיבל
מן העכו"ם ראה המוכר שכתב
שם קלת ומסיק דאף דהשטר הוא כחשפא בעלמא
כיון שהוא כת"י איש אחר וגם לא חתם בו
המוכר וא"כ בטלה מכירת הקרקע (משום
דעכו"ם אינו קונה קרקע אלא בשטר וא"כ לא
נקנה החמץ בכלל אג"כ אלא בכסף בלבד) מ"מ
כיון שנשאר עכ"פ על גוף החמץ קנין כסף לכן
יש להחיר דיעבד משום דכל האחרונים הסכימו

הן וכן אם הבית הוא אצל הישראל הק' בשכירות אחר אולי יבוא להשכירו לעבדו לבית דירה בלי רשות המשכיר לכן יתנה בפירוש עם העבד שאינו משכירו לדור בו רק להחזיק בו כליו ומטלטלי אבד לא ישכירו בפירוש להחזיק בו את החמץ רק סתם להחזיק בו כליו ומטלטלי כרצונו. ומ"מ אם המשכיר באר יתח

מעדני שמואל

בדברינו לעיל ס"ק זה ענף ז' לא משמע כן וכ"ה בנוסח שט"מ של הרב הרש"ן. יט. ועי' בהגה"ג מהרש"ם סיתמ"ח אות ז' שגשאל באגסים שאין מצינים לקרות שטר מכירה רק בע"פ מוכרים ופורטים הכל כהוגן וגשאל בזה אם יש רשות למוכר בקנין בע"פ בלא שטר מכירה כיון שהמקומות הם משכירים בשכירות ולשכירות אין לריבוי שטר (כמבואר בדברינו לעיל ס"ק זה ענף ח') והשיב דכיון דמכירת חמץ הוי מכירת הערמה ולכן אפי' אם עושין הקרקע בשכירות ג"כ לא סגי באמירה בעל פה ובעינן דוקא שטר לקיומי מלתא ע"כ ועי' בא"ח החדש סיתמ"ח אות ט' בשם משיב כהלכה דמה שנוהגין מקלת אנשים שאינם עושים שטר מכירה על החמץ רק בע"פ וכי דחלילה לעשות כן לפרוץ גדר וכל העושה כן במזיד נקרא עבריין ע"כ. ועב"ס מילי דפסחא ר"ת כ' הנוסח שטר מכירה אשר התקין הוא ז"ל לכחוב כדי ללאת מידי כל החששות שיש ליפול בענין כתיבת הקנינים שלא יהא קנין א' סותר ומבטל לחבירו יעוי"ש: [כ] אם הבית הוא אלל הישראל רק בשכירות וכו'. עי' במקור חיים בחידושים סיתמ"ח סוסק"ט (דה"מ אב"ל) שכתב דאם הבית אינו של הישראל (רק בשכירות וכיו"ל) והוא מכר להגכרי את הבית והחמץ וכללם יחד בסך אחד א"כ כיון שנגד הבית הרי המכירה בטילה משום דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו לכן גם מכירת החמץ בטל (לדעת הרמב"ם המובא בש"ע ח"מ סירט"ז סעי' ה') ואם נזכר מזה בפסח ודאי דלריך לבצר אב"ל אם לא נזכר מזה עד אחה"פ יש לסמוך על דעת האומרים (היינו הרשב"ם שם) דלא נחבטל כל המכר ולהתיר את החמץ אחה"פ אם הוא במקום הפ"מ אם התנה בפירוש שאחריות החמץ חל על הגכרי ע"כ. ועבשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות כ"ד מ"ש בשם תשו' זכרון לבי מנחם דבעין נדון כזה שהבית הוא אלל הישראל בטכירו והוא מכרו להגכרי עם החמץ וכתב שם לך

מועסק מכירת הקרקע וכתבם המוכר ככתב ידו ביני שטיי אז חשיב שפיר כאלו כ' המוכר את השטר בכתב ידו וא"כ שוב אינו מעבד מה שלא חתם ע"כ. יז. ובדבר מי שכתב בער"פ שטר מכירה על חמלו אשר בחנותו כדי למוכרו לגכרי ושכח ולא מסר את השטר מכירה לגכרי עד יום א' דחול המועד וגם לא קיבל ממנו אדריוף עי' בזה בשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות נ"ה מש"ס בשם שאילת שלום והעולה משם דאם יש שם חמץ גמור בחנותו ילוא לשורפו ואם היה שם גם י"ש ועבר עליו הפסח ויש בזה הפס"מ יש ללך בזה סברת הפ"י דס"ל דיי"ש אינו אלא חמץ נוקשה וגם כ' שם עוד לדדים להיתר וכתב דבלידוק כל הסברות להיתר שכ' שם יש לסמוך ולהתירו בהנאה אחה"פ עי' שיבטלנו מקודם חד בתרי ולמוכרו לגכרי ע"כ. יח. ובדבר נוסח שטר מכירת חמץ שאינו כתוב בו בלשון נוכח (אני פלוני מוכר לך וכו') אלא בלשון נסתר (שפלוגי מכר לפלוני) כ' בתשובת מהר"ם שי"ק דלא בעינן בדוקא בלשון נוכח ועיקר תלוי בהזכרת השמות בשטר וכ"מ מש"ע ח"מ רי"ם רמ"ה ע"כ ומובא בשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ל"ו. [ועב"א"ח החדש סיתמ"ח אות ט' בשם דבר משה ובשם תשו' אוריון תליחא שיש למנוע מלכתוב בסיום השטר מכירה תיבות ולהיות לראי' רק בעאה"מ ע"כ וכן ראיתי בהפך מילי דפסחא (שחברו הרב דבר משה הנ"ל) באת י"ז וכתב שם הטעם דכיון דשטרי דידן שטרי קנין הם (כמבואר בש"ע חו"מ סיקל"א סעי' ג') וכיון דבעכו"ם מישראל הרי כל קנינו הוא רק בשטר ובפרט במכירות חמץ שהגכרי אינו נוהן רק דבר מועט ועיקר הקנין הוא השטר וא"כ אם כתב בפירוש שהשטר הוא לראיה שוב אין הקרקע נקנית על ידו ולכן כל המוסיק לכתוב תיבות הללו ולהיות לראיה אינו אלא גורע בקנינו עכתו"ד הרב מילי דפסחא ולע"ע בזה דמנוסח הרב ראשית זיכורים המובא

בטנו רשות להשכירו וכן מי שנוסע לדרך קודם פסח וכלו ואשתו תמכור את החמץ וכן יתן לה וכן רשות בפירוש שתשכיר את החדר (תפ"ח . ת"ג) :

מערדני שמואל

החמץ באשה הלזו שאין לה קרקע כדי להקנות החמץ אגביו ע"ן שהקרקע הוא של הבעל וכת"ס שאין שום תקנה אלא שתמכור החמץ להשוכר הישראל שהוא דר בהבית של בעלה (ויזכה השוכר בחמץ ע"י חלירו) והשוכר הלזו ימכור החמץ הלזו לנכרי עם החמץ שלו עכ"ל וכת"ס בקלרה ועיי"ש ע"כ באות ל"ב בשם אומץ יוסף דמי שהיה בעיר אחרת וכתב לאשתו שבעירו שהיא תמכור את החמץ והיא לא ידעה בטיב משא ומתן ואמרה לאביו של הבעל שהוא ימכור את החמץ ומכר כד"ן וכת"ס דמהני המכירה והגם דלא חליף אינש לשוי' לאביו לשליח מ"מ היבא דלא מינהו בפירוש רק ע"י בקשת אשתו הוי כשורה ודרך התורה ע"כ ועבא"ח החדש סימ"ח קרוב לסוף אות ט' בשם זכרון ילחק דמי ששלח שלוחו למכור חמלו לעכו"ם בער"פ קודם זמן איסור חמץ ולא נודע לו אם עשה השליח שליחותו אם לא והביא בשם משנת חכמים דבכה"ג לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו כיון דאין הדבר תלוי בדעת השליח כי שמא לא ימלא קונה קודם זמן האיסור לכן אין בידינו להקל ולריך המשלח לבער חמלו ע"כ: [כב] יתן לה רשות בפירוש שתשכיר את החדר . עשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ב' שהאריך שם בדין מכירה חוץ במקום שאין בעל החמץ בביטחונו אם יכול אדם אחר למכור את חמלו שלא מדעתו והעולה משם דבכה"ג אמרינן דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בשגיו וכתב שם שכן תיקן בעיר אחת שהבית דין שמוכרים את החמץ של כל בני העיר הם ימכרו גם חמלן של אותן בני אדם המחזרים בכפרים ולא חזרו לביהם ביום י"ד שמרית וידוע לנו שלא יחזרו על חמץ שבביתם לבער בזמן איסורו ואף לא יחזרו בזה אחרת מ"פ משום חמץ שבעה"פ ולכן תקן למכור חמלם שלא מדעתם משום דבהא ודאי ניחא להו כדי דלא למישבק היתרא . ולאכול איסורא . ועיי"ש שהביא שכה"ג כ"כ דעת הפמ"א (הו"ד בפ"ת יו"ד סי' ט"ז סק"ה) דאם מכר החמץ שלא מדעת הבעלים מהני משום דזכין לאדם שלא בפניו (וב"מ קל"ג מדברי הרב הר"ז

היתר מעטס דהדבר ברור דהנכרי לא הבין כלל את הענין של קנין אגב קרקע כי איך אפשר להסביר קנין זה לאטומי לצורך שלריך להסביר לו קניני מטלטלין עם קרקע ובהכרח לריך לסמוך בזה רק על קנין כסף בלבד והשטר הוא לרווחא דמלתא וא"כ כשדעת הנכרי לקנות מטלטלין עם קרקע שוב הוי שני קנינים ולכן אפשר לסמוך ע"ז בדיעבד ולהתירו לאחרי"פ ועוד כיון שהישראל המוכר היה שוגג בדבר שהיה סבור שהמכירה היה כד"ן אף (דבחמץ שבער עליו הפסח ולא ציערו (גם בשוגג אסור ואפשר אף בביטולו קוה"פ מ"מ החס שיך למקנסיה על שלא קיים תקנת חכ"ל לבער החמץ או מחשש הערמה אבל כאן שקיים תקנת חכ"ל ומכרו וסבור שהוא מכירה מעליא וא"כ הוי כאומר מותר דהוי כשוגג בכה"ג אפשר דלכו"ע לא קנסין ליה וכעין זה הביא שם ג"כ בשם הגאון מקאזמיר שכתב דאם קיבל זוראטיק שקורין אדרויף אף אם נימא דבעלה מכירת הבית כיון שאינו אללו אלא בשכירות ולא היה צידו למוכרו עם כל זה נשאר עכ"פ קנין כסף לחוד דמהני לענין חמץ אחרי"פ ומה שכתב בשטר אגב קרקע אינו אלא משום שרלה ללוא גם לדעת הפוסקים הסוברים דלא מהני קנין כסף לחוד בנכרי וכעיי"ז כתב ג"כ בתשו' מהר"ם מרוטנבורג האחרונים להחיר בדיעבד בכעין ירון הג"ל עכ"ל דהשד"ח הג"ל : [כא] ואשתו תמכור את החמץ . עשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות י"ט בשם אגודת אוזב דאשה שבעלה נשתטה ואינו מפרנסה ולא נוהג עמה מנהג אישות והשכירה עלמ' כמה שנים ולמלמה וקמלה ממעשה ידיה וקבלה איזה סך והוא נושאח ונותנת במשא ומתן כל חמץ וכת"ס דאף דהחמץ שיך להבעל וכיון שהוא אינו בר דעת אין שיך בזה למכור החמץ שלא מדעתו (מחורה זכיה דזכין לאדם שלא בפניו) אך שי"ל דכיון דחמץ לאחרי"פ הוא רק משום קנס וא"כ י"ל דלמי שנשתטה לא קנסוהו רבנן (ועיי"ש בשד"ח מערכת הג"ל סי' ה' אות מ"ג מש"ש בשם השמ"ג ומ"ש הוא ז"ל על דבריו) ואופן הקנאת

הרש"י סיתל"ו אות ד' דנכון לעשות כן) וכן יש קלח סמך לזה מדברי הרב בגדי ישע וכן הרב נאות דשא לידר לומר דבמכירה הגהוג בינינו דאין מוכר רק כדי להפקיע איסור חמץ וידוע שהגכרי יחזירונו אחה"פ לכן אין קפידא לבעל החמץ כלל במכירה זו כיון דאין לו שום נפקא מיניה בזה למי ימכור ובכמה ימכור ובצירוף שלבסוף כשמודע לבעל החמץ מהמכירה הוא מסכים להמכירה והוא מכירה למפרע (וכעין סברא זו מוזכר ג"כ במקו"ח ס'המ"ג סק"ה) לכן ודאי י"ל דמהני שפיר מכירה זו אפילו בלי ידיעת הבעלים (ואפילו באיש אחר שאינו נפקד כלל) אם מכר יש מקום ללדד לומר דמהני שפיר מכירתו עכתו"ד הרב נאות דשא הג"ל בקלרה וסיים ע"ז השד"ח דמוסר אותן הטעמים הנזכרים בנאות דשא הג"ל וגם בצירוף סברת הפוסקים דס"ל דמהני מוסר דזכין לאדם שלא בפניו לכן בצירוף כל הנ"ל י"ל דשפיר מוטב שימכור באופן זה ממה שלא ימכר כלל וכע"ז מבורר ג"כ בספר תפארת יוסף די"ל בכה"ג דזכין לאדם שלא בפניו וכ"ה דעת הרב פרח מטה אהרן וכ"ה דעת הרב צ"ח ילחך (להג' ה"ר ילחך אלחנן מקאיונא) דדיעבד לאחרי"פ בודאי יש להקל וגם בחוק הפסח כיון דבטלו לא הוי אלא חשש באיסור דרבנן ורק לכתחלה אין לסמוך ע"ז ומחוייב למכור בעלמו או ע"י שלוחו (ורק במקום שידוע שבעל החמץ לא ביטל את החמץ דאז יש חשש אפילו דדיעבד כיון דמכירה שלנו הוא הערמה ולא מהני אלא באיסור דרבנן משא"כ בלא ביטל דאז יש בזה איסור דאורייתא וגם בזה מלדד התב"ש במסקנתו להקל ולומר דלא שייך הערמה במכירת חמץ) וכן הביא שם בשד"ח בשם עוד רבנים גדולים הנדפס בשם בקובץ יגדיל תורה שהרבו גם הם להביא ראיות דמועיל מכירת הבית דין אפילו בלא ידיעת בעהמ"מ משום דזכות גמור הוא לבעל הבית וזכין לאדם שלא בפניו (ודלא כאיזה מהרבנים שערערו על הרבנים שמוכרים את החמץ שנשכח מבעליו למוכרו ורגו לומר דשוכח הוי פושע בזה ואין לעשו תקנה לפושע) זהו תורף דברי המערימרים אבל שאר הרבנים שבקובץ הג"ל חלקו על הרבנים המערימרים הג"ל וכן הובא שם בקובץ הג"ל

בשם הרב צ"ח ילחך הג"ל שהעלה דאפילו להשכיר את המקום שלא מדעת בעל החמץ ג"כ שרי כיון דכלא שכירות החדרים לא היה אפשר להליל את הבעלים מאיסור צ"י וא"כ שייך לומר גם בזה הסברא דזכין לאדם שלא בפניו וכן נדפס בספר נהר שלום הנוסח של שער מכירה שלו וכתב שם בזה"ל וכל דיירי קהלתנו אף אותם שלא מזכרו בשום כתב בעולם ולא מזכרו ולא ביטלו חמלם עשינו בכתב צ"ד יפה ומזכרנו (להערל המוכ"ז) את כל מיני חמץ הנמלא אללם באיזה חדר או באיזה מקום (ביחד) עם החדר או המקום שהחמץ שם (כ"ז הג"ל מזכרנו לערב המוכ"ז) במקח שיסמונו ג' אנשים מבקיאים ואם א"א למכור את החדר עכ"פ מוכרים אנחנו את החמץ עד למדידה וכו' אנב קרקע של כל החדרים הנרשמים בכתב הנמסר מאתנו בית דין מיום דלמטה (להערל המוכ"ז) כל מין חמץ וכו' השייכים לאנשים ונשים הנרשמים מעבר לדף ואפילו (אותן) הנרשמים שם) ברמז בעלמא או השייכים לאיזה אנשים שאינם המוויס כלל רק שדרים פה קהלתנו או הישיבים הסרים למשמעתנו הכל כאשר לכל מזכרו וכו' עכ"ל הנוסח של השטר מכירה הנדפס בספר נהר שלום הג"ל ומ"מ נראה שם לדעתו (שבמקום שאפשר) אין לעשות מעשה לכתחלה למכור שלא מדעת הבעלים. וכ"ז הג"ל העליתי מתורת רבינו הגאון הספרדי בשפרו שד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ב' והמע"ן שם יראה ששם דעתו נוטה יותר להקל ולומר דמהני אם מכרו הבית דין שלא מדעת בעל החמץ מטעם זכיה ושנכון לעשות כן כדי להליל כמה בני אדם מישראל מאיסור צ"י (ע"י גרם שבהם או סיבת אונס וכיוצא) ובפרט היכא דאיכא גילוי דעתיה של בעל החמץ שחפלו בזה דבכה"ג בודאי נעשה שלוחו משום דזכין לאדם שלא בפניו (וזכיה מטעם שליחות) ומיזעם זה התיר שם בשעה"ד צבן כפר אחד ששלח את שלוחו בער"פ למכור את חמלו להרב מהעיר הסמוך לכפר שלו והרב ימכרם לנכרי כנהוג ורק השליח נתעכב בדרך הילוכו ובא לעיר אחר חלות היום והתיר שם בשעה"ד מטעם שבשטר מכירה שחבר הרב הג"ל לעכו"ם נכתב בפגיוש שמוכר גם את אשר נשכח ואת אשר המה עדיין בדרך

ף וכל אסור

מעדני שמואל

הבהמות כמו בחמץ ממש מ"מ כל שחגיג
להמפקיד איזה זכות אם רב או מעט דהיינו
שהמפקיד יהנה בזה שלא תאכל בהמתו איזה
חמץ בפסח) לריך לזכותו ולמוכרו לנכרי קוה"פ
ע"כ ועיי"ש ע"כ בשם בגדי ישע הנ"ל דבית דין
שמוכרים החמץ של בני העיר עפ"י השטר כח
והרשאה שנותנים להם בני העיר ע"ז ואחר
שחתמו בני העיר על שטר ההרשאה הנ"ל קנו
איזה מבני העיר עוד חמץ ולא באו עוד הפעם
להבית דין לעשותם שלוחים גם על החמץ החדש
והבית דין מכרו אותם מעלמם הר"ז מהני
וכדין נפקד (לעיל) ע"כ : [כד] אסור לעשות
תנאי עם העכו"ם שלאחר הפסח מחויב העכו"ם
למוכרו לו. חגה בצכור שור (בחידושו למס'
פסחים דף כ"א ע"א) כת"ש דמכירת חמץ
הנהוג עכשיו הלא מיכחא מלתא דהוא הערמה
טובא כיון שזה הקונה לאו גברא דאורחיה מעולם
לקנות כך וגם המוכר הזה אין דרכו למכור כך
ועל הרוב הרי הנכרי הקונה הוא עני וקונה חמץ
בכמה מאות ר"כ ועוד יש במכירה זו כמה
הוכחות שהוא הערמה ומה שאנו סומכין על
מכירה כזו שהיא הערמה עיקר היתר הוא משום
דמדאו' בביטול בעלמא סגי וכיון שכ"א מישראל
מבטל חמנו בלב שלם וא"כ לא נשאר בכלל רק
איסור דרבנן שחכמים גזרו שלא לסמוך על
הביטול בלבד והלריכו לבער החמץ מן העולם
לגמרי (או למוכרו) ולכן בכה"ג אמרינן דהם
אמרו שגריך לבצרו והם אמרו להחיר מכירה
כזו שהיא הערמה משום דהערמה שרי באיסור
דרבנן עכתו"ד הבכור שור בקלרה (ועיי' ג"כ
במחה"ש סיתמ"ח סק"ד מה שפקק על המכירה
שזה"י) . א) אך בהלכות מכירת חמץ שבש"ע
הרב הרש"י הנדפס בסוף הש"ע שלו שבהלכות
פסח משמע דלא ס"ל כדברי הרב בכור
שור הנ"ל שכתב שם דמי שעולה על דעתו
דמכירת חמץ הוא רק מדרבנן (לפי המנהג
שהכל מבטלין החמץ באמירת כל חמירא)
שגגה הוא בידו כי החמץ הנמכר אינו
בכלל ביטול והפקד מאחר שדעתו עליו לחזור
ולזכות בו אחה"פ ולזאת אם המכיר אינה כד"ת
הר"ז עובר עליו בב"י וב"י ע"כ . ב) וכע"ז

כתב

יעו"ש . (ועיי"ש ע"כ בשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות
ג' דה"מ ובטובד"ח ימ"ש ס) ועיבא"ח החדש
סיתמ"ח קרוב לסוף אות ט' בשם תשובת
אוריין תליתאי שנשאל על דבר מלמד אחד
שקנה החמולים מערך מאה אנשים והוא מכר
הכל לעכו"ם אחד ואחה"פ נמלא שכתב בהשטר
מכירה שלו שלא כהוגן וכמה שיבוסים אית ביה
וכת"ש שראוי לגעור בו ולקונסו אך לענין החמץ
שעשה"פ מלמד שם להקל מחמת שהיה אנוס
בדבר שהוא חכם בעיניו והיה חושב בדעתו כל
ימי הפסח שהחמץ נמכר כדין וגם ביטל החמץ
בדרך שמבטלין באמירת כל חמירא ועוד לדדים
להקל יעו"ש ע"כ : [כג] רשורת בפירוש וכו' .
עיבש"ע סיתמ"ג סעיף ז' ובמג"א שם סק"ד
דישראל שיש בידו חמלו של ישראל אחר בפקדון
יעבדנו עד שעה חמישית בער"פ ואם לא בא
בעליו ימכרנו לנכרי ואם הוא דבר שלא ימלא
בריוח קונים בשעה ה' מותר למוכרו קודם לכן.
מיהו אם הוא באופן שיוכל למוכרו לנכרי כזה
שיודע בו שיחזיר לו את החמץ אחה"פ אסור
למוכרו מכירה חלוטה ע"כ ועיבש"ח מחומ"ל
סי' ט' אות י"ב בשם בגדי ישע ובשם גאות דשא
דגם כשהמפקיד בעיר מ"מ כל שהגיע זמן מכירת
חמץ והנפקד יודע שהמפקיד אינו מוכרו בשוגג
או באונס חייב הנפקד למוכרו משום השבת אביד'
ע"כ . ועיי"ש ע"כ באות י"ג דמכירות חמץ הנהוגות
בזמנינו אינם אלא כמוכרו לנכרי שיודע בו
שיחזיר לו את החמץ אחה"פ כי לא ראינו ולא
שמענו שיחזיק הנכרי בזה שנמכר לו ולא ירלה
להשיב החמץ לבעליו ולכן יכול הנפקד למוכרו
בדרך שמוכר כל חמלו ע"כ (ועיי"ש ע"כ בש"ע
סעי' ז' הנ"ל דאם לא מכרו הנפקד קודם זמן
איסורו חייב לבצרו בזמן איסורו אפילו אם אינו
חייב באחריותו כדי שלא יעבור עליו המפקיד
בב"י וב"י) ועיי"ש ע"כ בשד"ח באות י"ג הנ"ל
בשם תורת אביגדור שנסתפק בתבואה שאינה
מהומלת שהפקידו ישראל אלל ישראל אחר
וחושש שמא תחמץ בפסח אם יכול הנפקד
למכרה וסיים שם דנראה לדעתו הקלרה שיש לו
למוכר' מפני החשש שמא תחמץ וכמו"כ בבהמות
המופקדות אללו (ף) דלא הוי זביה כ"כ לבעל

והנה לעשות וכן תנאי עם העכו"ם שלאחר הפסח מחויב העכו"ם למכרו לו: או שהישראלי מחויב לחזור ולקנותו ממנו אבל וכן יכול להבטיחו שיחזור לקנותו ממנו ושיתן לו ריוח: מעדני שמואל

החמץ לנכרי בתנאי שאם לא יתן המעות תיכף אחה"פ יתבטל המקח למפרע ונודע למשלח אחר זמן איכורו וחזר ומכר להנכרי בלא תנאי והעלה מכמה טעמים להתיר החמץ בהנאה דהיינו למוכרו לעכו"ם ובלידוק הסברא במה שהישראל ציטל חמלו קודם הפסח ע"כ ועצמ"ג א"א פיתמ"ח סק"ז חס בעינן בתנאי שיהא לו כל משפטי התנאי ועיין בזה במשפט שלום מהגאון מהרש"ם הג"ל ריש סי' ר"ז מש"ס בזה: [כו] תנאי עם העכו"ם וכו'. עיין ש"ע סי' נמ"ח סעי' ג' ובמג"א שם סק"ה ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ח דבחמץ לא מהני מתנה ע"מ להחזיר ואע"ג דבכל התורה כולה הנותן מתנה ע"מ להחזיר הרי הוא מתנה גמורה וה"ה בשלל ממש בחוץ הזמן מ"מ לענין חמץ בפסח החמירו חכמים ואסרו ליתן את החמץ במתנה לו ע"מ שיחזירו לו אחה"פ ואפי' חס אינו אומר לגוי ע"מ שתחזירו לי אלא נותנו לו ואומר לו ראה שתחזירו לי לאחא"פ ואף חס לא תחזירו לי הרי הוא שלך במתנה גמורה כל ימי הפסח אעפ"כ כיון שהוא אומר להגוי בפירוש שיחזירו לו החמירו בו חכמים מחמת חומרת חמץ (ואין ללמוד מכאן למקומות אחרים) ע"כ. והנה מלשון הרב הרש"ז הג"ל משמע מוזר דדעתו כדעת האומרים דמתנה ע"מ להחזיר שרי גם בחמץ מעיקר הדין ואינו אסור אלא משום חומרא (ודלא כהרדב"ז המובא במג"א הג"ל סק"ה דמוכר מדבריו דיש בזה איסור מעיקר הדין במתנה ע"מ להחזיר) ועצמ"ח מחומ"ל סי' ח' אות מ"ב שהאריך בזה וסיים שם דרובא דרובא מהפוסקים סוברים דמתנה ע"מ להחזיר שרי גם בחמץ מעיקר הדין ולכן דיעבד חס נתן החמץ לנכרי קוה"פ במתנה ע"מ להחזיר ועשה"פ מותר החמץ לאחא"פ אפי' באכילה כיון דלדעת רוב הפוסקים מהני מעיקר הדין גם בחמץ במתנה ע"מ להחזיר וא"כ הרי לא עבר עליו בב"י וב"ז לדעת הפוסקים הג"ל ע"כ: [כז] יכול להבטיחו שיחזור לקנותו ממנו וכו' ע"כ בגדי ישע סי' ב' אות ה' שכתב דכיון שמכירת החמץ לנכרי לריך להיות מכירה גמורה בלי שום הערמה

כתב ג"כ בפמ"ג א"א פוסיתמ"ח ולכן הגיה שם דברי הרב בכור שור הג"ל בל"ע יעווי"ש. ועצמ"ח מחומ"ל סימן ט' אות ט"ו. ג) שהביא בשם הבגדי ישע שמתה ג"כ על הבכור שור הג"ל במה שכתב דהמכירה היא הערמה ושעיקר ההיתר הוא משום הביטול וכתב שם בבגדי ישע דהלל עיקר הטעם שהלריכו חכו"ל ביעור ולא סמכו על הביטול בלבד הוא רק משום ששם שמה לא יבטלו בלב שלם וא"כ חס נאמר על המכירה (שהוא תמורת הביעור) שהוא הערמה וכדברי הבכור שור הג"ל וא"כ מה מהני המכירה אלא ודאי על כרחך לומר דהמכירה הוא מכירה גמורה בלי הערמה כלל ע"כ. ד) וכע"ז כתב ג"כ בתשובת הרמ"ן ה) ובתשו' עטרת חכמים דחמץ הנמכר אינו בכלל הביטול משום שאין אדם מבטל רק החמץ שלא מכר וא"כ חס נאמר דהמכירה היא הערמה לא עשה כלום במכירתו וא"כ על כרחך לומר דהמכירה הוא מכירה גמורה ע"כ. ו) וכן בספר מגן האלק תמה ג"כ על דברי הבכור שור הג"ל. ז) וכן בתשו' מהר"ם מרוטיובורג האחרונים כתב ג"כ דמכירת חמץ ודאי הוא מכירה גמורה כי אין לנו לחוש על מה שבלבו לחזור לקנותו מהנכרי אחא"פ דכיון שהוא מוכר בקנין גמור הרי דברים שבלב אינן דברים (ובתשו' רמ"ן כתב דגם באיסור דאורי' מהני הערמה) ועיי"ש בשד"ח הג"ל דגם הבכור שור עלמו מסיום דבריו להמעיין שם נראה דחזר בו מדבריו הראשונים הג"ל וסובר גם הוא דמכירת חמץ לא הוי הערמה משום דכיון דלא סגי ליה בלא"ה או שימור את החמץ או שיבערו לגמרי לכן אמרינן דגמיר ומקנה את החמץ בלב שלם כדי שלא יעבור על ב"י וב"ז וכו' מוזר דדברי השע"ת פיתמ"ח אות ח' שהבין כך דעת (מר דודו) הרב בכור שור הג"ל דחזר בו מדבריו הראשונים וסובר גם הוא דלא מקרי הערמה עככו"ד הרב שד"ח בשם הגדולים הג"ל: [כה] לעשות תנאי עם העכו"ם. עיין בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן פיתמ"ח אות ז' בשם תשו' איגרא רמא דמי שמה לשלוחו למוכר חמלו והקליט מוכר את

ז' וכן אמר למכור את ההמין למומד או למומרת ולא לבן מומרת אעפ"י שילדהו בייחוד
לאחר שהמירה. כי לענין זה דינם כמו ישראל והוי ליה חמצו ש"י ש"ע. מפ' דאסור בהנאה
מעדני שמואל

(אך החמץ עלמו אסור) ע"כ ועצם ח' מחמו"ל
סי' ט' אות א' שהביא בשם מקום שמואל שחולק
על הרב ט"ז הנ"ל ופסק דאם עבר ישראל
ומכר חמלו לישראל מומר הרי ממכרו קיים ומכרי
חמץ של נכרי שטעה"פ ומומר אחה"פ אפילו
באכילה ומה שאמרו דהמומר אעפ"י שחטא
ישראל הוא זה א"ו רק לענין דאסור להכשילו
באיסור אבל ישראל מומר לגביה נפשיה ה"ה
חשוב כנכרי גמור עכתו"ד השד"ח בשם מקום
שמואל הנ"ל וכן הביא שם בשם סדר מכירה
חמץ מצעל נוב"י (המובא בתשו' סיבת ליון)
דבדיעבד שכבר מכר חמלו לישראל מומר וא"א
למוכרו עוד לאחר כגון שכבר עבר הזמן וכיוצא
יש להתיר וכן הסכים לזה הרב חכמה ומוסר
והרב שו"מ מהדו"ת ח"ד סי' יו"ד וכתב דלענין
זה שנקנס לכל העולם בעבור המומר צודאי לא
שייך לקנוס כיון דלהמומר בעלמול"ש למיקנס
דצודאי לא ישמע לנו וימכור החמץ לנכרים ולא
יגיע לו הפסד מזה ולמה נקנס לישראל בהנאם וכן
הביא שם בשם ספר מגן האלק שנידד להקל בזה
דדיעבד משום שק' לזוהר בזה במקומות שהמוכרי
י"ש ושכר המה ישראלים מומרים והסביר את
הענין בטוב טעם וכתב דכיון דמה שקנסו חכמים
לאסור את החמץ שטעה"פ משו' שטער על צ"י
הטעם בזה הוא כדי שעי"ז ימנע ח"ע בפע' אחרת
ולא ישה' חמלו וזה ל"ש רק לגבי ישראל שאסור
לו אכילתו והנאסו אחה"פ שוב יהא נזהר מהיום
ולא ישהו עוד פעם צ' בפסח ולא יעבור צ"י
אבל ישראל מומר שגם בפסח אוכל ואם חמץ
נאסור לו חמלו אחה"פ צודאי לא ישמע לנו
וישהה החמץ גם בפעם הב' לכן לא קנסו חכמים
על חמלו וסיים שיש לדדד בהיתר זה עכתו"ד
השד"ח בשם גדולים הנ"ל ועיי"ש ע' בשד"ח דרב
א' ראה להתיר במומר שעסק מסחרו הוא ציי"ש
חמץ ע"י שיחתום המומר ח"ע על כתב הרשאה
קוה"פ שנותן רשות להרב למכור חמלו לנכרי
וכתב השד"ח ע"ז דאין זה מועיל רק אם המומר
יתחיל לשבות ממסחר זה מער"פ משהגיע זמן
איסור חמץ עד אחר החג כדרך ששוישים שאר
בני ישראל אבל אם המומר בעלמול לא ישבות

ממסחרו

הערמה לכ"ג דאחיה"פ כשיחזיר הנכרי החמץ
לישראל לריך ישראל לקנותו מהנכרי בחזרה
באחד מדרכי הקנאה ולא לקבל ממנו בחזרה
בסתם שאם לא יעשה כן הרי נראה שהמכירה
לא היתה רק דרך הערמה אך עכ"פ נראה
שאחיה"פ די בזה שיקנה מהנכרי את החמץ
והחדרים בחזרה בכסף לחוד והנכרי יחזיר
לישראל את השטר מכירה שקיבל מהישראל
קוה"פ ודי בזה ואף שישראל מנכרי אינו קונה
קרקע בכסף לחוד כ"א בשטר (כמובא בחו"מ
סיקל"ד) מ"מ הכא שאני דהתם הוא הטעם דלא
סמכא דעתיה דישראל כ"ז שאין לו שטר מהנכרי
אבל הכא לא שייך זאת כיון שאין עוד להנכרי
שטר להראות שהוא שלו ע"כ ומובא בשד"ח
מחמו"ל סי' ט' אות כ"ג. ועיי"ש ע' בא"ת הנ"ל
דכ"מ מדברי הח"ס ומנוסה מכירת חמץ של
הרב נוב"י (הנדפס בספר סיבת ליון) ומספר עלי
לבונה דאחיה"פ לריך לקנות את החמץ מהנכרי
מחדש (בדרך קניה) וכ"מ מלחם הפנים של
בעל קלוש"ע לעיל סי' זה בליונו על סעי'
ב' ע"כ. ועיי' בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן
סיתמ"ח סוף אות ז' שנשאל במו' שמכר חמלו
לנכרי ומוך הפסח מת הנכרי ולא הניח יורש
(שיוכלו לקנות ממנו את החמץ בחזרה לאחיה"פ)
והאריך שם בתשובה להמיר מכמה טעמים ע"כ:
[בכ] אסור למכור את החמץ למומר וכו' כי
לעני"ז דינם כמו ישראל והוי ליה חמלו של ישראל
שטעה"פ. דצ"י הוא מדברי הט"ז סיתמ"ח
סוסק"ד שכת"ש דאעפ"י שחטא ישראל הוא
(ועיי"ש ע' בפמ"ג מש"ס דמשמע דאפי' דדיעבד
אסור ליהנות מחמץ של מומר שטעה"פ עיי"ש
צדה"מ עיין ציו"ד וכ"מ דעת הרב אבן יקרה
והרב השואל שבשם האבד"ק וויען שיוצאו דבריו
א"ה לקמן ס"ק זה ועיי"ש עוד ובש"ע הרב
הרש"ז שם סעי' כ"ז דבדיעבד אם עבר
הישראל ומכר לו חמלו מפני שלא היה
יודע שהחמץ יהא אסור בהנאה יש להתיר לו
במקום הפ"מ שיאמר להמומר שיחליף את החמץ
עם גוי על חמץ אחר או על ד"א או שימכרנו
המומר לנכרי והחליפין או המעו' מותרין לישראל

ממסחרו וישא ויתן עם חמלו גם אחר מכירת חמץ וכל ימי הפסח כמעשהו בכל ימות השנה בכה"ג אין מוועיל חתימתו כל שטר הרשאה משום דכשחוזר וישא ויתן בכל ימי הפסח בהחמץ שמכר ה"ה מצטל הרשאתו כאלו לא היתה ע"כ ועיי"ש"ע דכ"ז דוקא אם המומר בעלמו הוא עוסק אח"כ בהעסק בפסח כבכל ימות השנה וא"כ הוא סותר את הרשאתו אשר הרשה את הרב למכור חמלו וא"כ נקרא אח"כ חמץ שלו שעשה"פ ואין לזה שום חקנה בזה שחתם א"ע בשטר ההרשאה ביד הרב אבל מומר שיש לו ישראל נאמן שלו והישגאל הנאמן הוא המתעסק בהאורענדע של המומר בכה"ג מוועיל הרשאתו שנותן להנאמן שלו כח ורשות למכור את העסק לנכרי כיון שהמומר בעל העסק אינו מתעסק בהעסק כלל ואינו סותר אח"כ מעשה מכירת הנאמן שלו (וכדמוכח בשע"ת סיתמ"ח אות ה' בשם דודו הג' ז"ל) ע"כ ועצת"ש אבן יקרה סי' י"ז יח י"ט כ' שגשאל מהרב הג' ה"ר זלמן שפילער האבד"ק וויען בדבר אדון ישראל שהוא מומר לעכומ"ז ויש לו פאצריק וי"ל נאמן אדון א' שהוא עכומ"ז והנאמן הג"ל י"ל הרשאה מקוימת מההללדרעם גריכט (הגקרא בלשונינו דעוועריניסט) ובתוך ההרשאה הג"ל מבוחר כי האדון בעל הפאצריק מינה את האדון הנאמן הג"ל שיהא מושל בכל עניני הפאצריק והאדון בעל הפאצריק אינו מתערב כלל במכירת חמלו וגם אינו חותם א"ע על השטמ"כ ורק האדון הנאמן הג"ל שהוא מורשה מהאדון בעל הפאצריק הוא חותם את השטר מכירה בכל שנה בשם בעל הפאצריק הג"ל זהו סורף השאלה ועיי"ש מה שהאריך בזה ובתב דאף דעפ"ד המג"א סיתמ"ח סק"ד ועוד אחרונים יש לפקפק על מכירה זו מטעם שדינינו אין שליחות לנכרי ולא אזלינן בתר דיניהם (כמבואר במג"א שם שדחה דברי המ"ב דס"ל דאזלינן בתר דיניהם) מ"מ י"ל דכל עיקר דעת האחרונים הג"ל החולקים על המ"ב וס"ל דקנין המוועיל בערכאותיהם ל"מ לענין חמץ הוא רק במקום שהכח והיכולת ביד שופטי ישראל לדון בין ישראל ונכרי כדיני ישראל אבל בזמנינו זה שכל ישראל שיש לו דין ע"כ נכרי הוא מוכרח עפ"ד דמלכותא לקבל עליו דין ערכאותיהם לכן בזה אין שום חולק וכו"ע מודים דמהני (קנין המוועיל

בערכאותיהם) לענין מכירת חמץ וכה"ג מבואר בהשו"ל לענין בכורה שכתב דבמקום שהנכרי הקונה הוא אלים אז אף שלא עשה קנין המוועיל מ"מ פטורה מן הבכורה כיון דגברא אלמא הוא ולא מלי למידחיי (וכ"כ הח"י בסיתמ"ח לענין חמץ) וא"כ ה"ה בגד"ד כיון שהנכרי עשה קנין המוועיל עפ"י נימוסיהם הרי אין לך גברא אלמא יותר מזה שהרי הממשלה עומדת לימינו ומכרת את המוכר ליתן להקונה את אשר קנה ממנו ולכן בכה"ג בודאי הכל מודים שהחמץ מותר ולכן אף אם נעשה המכירה ע"י שליח נכרי ג"כ מהני כיון שאינו יכול לדחות את הקונה מטעם הממשלה ודינא דמלכותא וגם יש ללרף בזה דעת הרב מחנה אפרים שכתב דבפועל שידו כיד בעה"ב בכה"ג אמרינן דיש שליחות לעכומ"ז וא"כ ה"ה בגד"ד שהאדון המורשה הוא מושכר לבעל הפאצריק לעסק הלזה ויש לו דין פועל וידו כיד בעל הפאצריקאנט ומכירתו קיימת אך ליתר שאת נכון שגם הרב בעלמו ימכור את החמץ להעכומ"ז הקונה מאחר שבעל הפאצריק כבר גילה דעתו שרולה במכירת חמץ (אלא שאין רלונו לחתום בעלמו על השט"מ) וא"כ יכול כל אדם להעשות בזה שליח מעלמו כיון שזכות הוא לבעל הפאצריק שיהא החמץ נמכר כי מלבד חשש האיסור עוד זאת שהוא נמלט עי"ז גם מהפסד (שלא ירלו הישראלים לקנות ממונו את החמץ אהה"פ) ולכן יכול כל אדם להעשות לו שליח עכמו"ד הרב אבן יקרה הג"ל ועיי"ש שהרב השואל האבד"ק וויען הג"ל הוסיף ג"כ בזה סברות להיתר משום דיש לסמוך בזה על סברת המ"ב דס"ל דאזלינן בזה בתר דיניהם ועו"כ בזה סברות להיתר יעוי"ש ועצמ"ח מחומ"ש סי' ט' אות ל"ט מ"ש בזה והניח בל"ע את דברי הרב אבן יקרה ודברי הרב השואל הג"ל דכיון דהאדון הנאמן המורשה הג"ל הוא עכומ"ז ובדאי כשיגיע הפסח הוא יתעסק במסחרו בהחמץ כיה"פ כמעשהו בכל השנה וא"כ עי"ז הוא חוזר וזוכה בהחמץ שמכר להרב והמכירה היא בטילה כאלו לא היתה וחזר החמץ להיות של ישראל המומר לעכומ"ז וא"כ הוי כחמץ של ישראל שעשה"פ וא"כ מה הועיל הרב אבן יקרה והשואל שבשם בתקנתם ע"כ ועצ"ם מילי דפסחא אות י"ב בשם ספר עלי לבונה דישראל שהוא

ח ונטן מי שיש לו חמץ במקום אחר או בדרך בעגלות או בספינה יכול למוכרו ג"כ אגב קרקע שבמקומו ומ"מ יפקירו ג"כ בפני ב"ד או של"ה אנשים ולא ואם ולן הובא

מעדני שמואל

החמץ לנכרי אחר גם שלא מדעת שותפו ואעפ"י דשותף אינו חולק שלא מדעת חבירו השותף אלא דוקא בעת שנשלם זמן השותפות וגם זה לריך שיהא דוקא בפני ב"ד (כמבואר בחו"מ סיקט"ו סעי' י"ח) מ"מ כיון דעינינו רואות בכל המסחרים דשותף שמוכר חלקו ומסלק עלמו מחלקו מועיל מלך דינא דמלכותא לכן גם כאן קנה הנכרי שפיר וזפרט בחמץ בודאי מועיל ע"כ ומוצא בשד"ח מחומ"ל סי' ע' אות י"א: [ל] ואם הוצא לו החמץ בפסח וכו'. (א) עבד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ז' בשם עונג יו"ט שנשאל בבני הכפרים שצאים לב"ד שבעיר לעשותם שלוחים למכור חמלם ע"י שטר הרשאה שנותנים לב"ד ועדיין אין החמץ ביד בני הכפרים הנ"ל וגשאל אם הב"ד יכולים למכור חמלם דלכאורה נראה דכיון דבשעת מינוי השליחות הם בעלמם אינם יכולים למכור החמץ שאין בידם עדיין משום דאין אדם מקנה דשלב"ל א"כ אינם יכולים לעשות שליח משום דכל מידי דלא מלי עבד השתא לא מלי משוי שליח ומסיק שם דכמו דבמכר דשלב"ל ואח"כ בא הדבר ליד הלוקח מהני (מדין תפיסה דמהני אפי' בדשלב"ל כמבואר ברמ"א חו"ט סי' ר"ט סעי' ד') ה"נ כשואה לשליח למכור חמלו שלא בא עדיין לעולם ואח"כ הגיע החמץ ליד השליח מהני וא"כ גבי חמץ כל שמכר (או השכיר) את הרשות לנכרי ע"י שליח הרי החלר נקנה להנכרי כיון שהחלר כבר ישנו בעולם ונעשה החלר של נכרי ואח"כ כשקונה הישראל חמץ ומניחו בלוחו חלר הרי הנכרי תפוס ומוחזק בהחמץ אחר שצא לעולם וקני ליה וכש"כ הכא דודאי ניחא דיקנה הנכרי כדי שלא לעבור על צ"י וב"י והגם דקנין חלר הוא מטעם שליחות ואין שליחות לנכרי מ"מ בשליחות דחלר לא קפדין אבני ברית (כמבואר בקל"ה"ח) ולכן החלר נעשה שליח לנכרי אך מ"מ יותר טוב צמי שרולה למכור החמץ שאינו עדיין בידו איזי ימכור את זרשות ובירוק החמץ שעתיד לקנות כל זה ימכור לישראל ובעת כשיקנה את החמץ יניחו גם בלוחו

מוצג י"ט של השר בביתו של השר והשר נותן לו מידה העשירית בשכרו כנהוג והי"ט היה לאחריות הישראל אז תלוי בזה אם יש להיהודי רשות למכור אף הרבה בהקפה אז שפיר חל המכירה שלו לנכרי קוד"פ אבל אם אין לו רשות מהשר למכור רק לאחרים ושלא בהקפה רק במזומנים דוקא אזי אמרינן דאף שמוצג בביתו של השר והוי כמקבל לאחריות על חמלו של נכרי בביתו של נכרי דשרי אבל מ"מ עכ"פ אסור ליהנות מהריות של מידה העשירית בימי הפסח אבל אם השר מרשה לו למכור הכל ביחד ובהקפה אז שפיר חל המכירה קודם הפסח לנכרי דכיון דנתן לו רשות למוצג בביתו יכול להשכיר אותו זכות לנכרי ולמכור הי"ט אג"ק עכ"ד הרב מילי דפסחא בשם ספר עני לבונה. ועיין בשבות יעקב ח"א סי' כ' בישראל שנשוי נכרית אשר לא כד"ה והיא נוהגת מנהג נכרית בכל דבר ובישראל בעלמו הוא נוהג בשאר דברים כמנהג ישראל וחקר שם על החמץ אשר נמלא אשה עמה אח"כ אי מותר בהנאה כדין חמץ של נכרי שעתה"פ חו ניחא דמה שקנתה אשה קנה בעלה ואסור בהנאה בחמץ של ישראל והעלה שם דאפי' אם נאמר דמה שקנתה אשה קנה בעלה הן בנכרי שנשוי נכרית והן בישראל שנשוי נכרית מ"מ צידדון הנ"ל כיון דבישראל ציטל החמץ והפקירו קודם זמן איבורו וא"כ שוב אינו ברשותו ואמרינן איסורא לא ניחא ליה למיקני כיה"פ וא"כ הוי החמץ ברשות הנכרית והוי כחמץ של נכרי שעתה"פ דמותר ע"כ ומוצא בקל"ה בשע"ת סי' תמ"ח סק"ה (ועיין בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן סי' תמ"ח אות ז' בשם מהרש"א בח"א למגילה ק"ף ע"ו ע"ב דמבואר שם ג"כ דגם בעכו"ם י"ט לו אשה אמרינן יד אשה כיד בעלה ע"כ ונ"מ לכמה דברים וק"ל): [כט] מי ש"ל חמץ במקום א' וכו'. ע"י בשו"מ תנינא ח"ג סי' ע' דמי ש"ל חמץ בגררלניע בשותפות עם נכרי (והוא באופן שא"א למכור חלקו לשותפו הנכרי או לעכו"ם אחר מדעת שותפו) הרי מועיל מכירתו את חלקו ש"ל

מלי עביר לא מלי משוי שליח והאריך שם קלת
 בזה ומסיק שם ג"כ להיות מוכה טעמים.
 טעם הא' הוא דדבר שיש ציד ה'דים לעשותו
 אין זה נקרא דשלב"ל וכמו כן לענין חמץ
 כיון שיש אופן שיוכל להקנותו לחצירו אף אם
 לא בא עולם עדיין כגון שיתחייב א"ע ליתן
 לחצירו כו"כ חמץ דבכה"ג מלי אדם לחייב
 א"ע אף אם לא בא לעולם עדיין (כמבואר
 בש"ע חו"מ סי' ס' סעי' וא"ו) וא"כ משוה"כ
 יכול ג"כ לעשות שליח ע"ז למכור החמץ שעתיד
 לקנות. ועו"כ טעם ב' להיות דכיון דענין
 קניית חמץ הוא דבר השכיח ומלוי לקנות וא"כ
 הוא חשיב כאלו כבר בא לעולם (כמבואר בש"ע
 בהלכות מכירה פרק כ"ב הלכה ה') וא"כ יכול
 למוכרו וגם לעשות שלוחין. ועו"כ בזה טעם
 ג' להיות דבמקום שצריך לנו שהאדם מקנה
 את הדבר בלב שלם (כגון אם מקנה לבנו או
 לבתו דדעתו קרובה לו) זה מהני אף דשלב"ל
 (ודבר זה הוא סברת המבי"ט ומובא בשער
 המלך הנ"ל) וא"כ כש"כ כאן בחמץ דצריך
 לנו שבעל החמץ הוא מקנה בלב שלם גם את
 החמץ שעתיד לקנות כדי שלא לעבור על
 ב"י וב"י וא"כ שפיר יכול למוכרו ולעשות
 שליח ע"ז ועוד כתב לרף בזה סברת המהרי"ט
 וסייעתו דס"ל דאם עשה שליח בפירוש לדבר
 דלא מלי עביר מהני עכ"ל הש"ד בשם ברית
 עולם הנ"ל. ועב"ס מלי דפסחא אית ט"ו
 שכתב דמה שעל הרוז מוכרים לעכו"ס כח
 זכות שיש לו בחמץ שעתיד לא בא לעולם ואין
 אדם מקנה דבר שלב"ל ויש כותבים בנוסח
 השט"מ שמוקבל עליו בשבועה מבלי לעורר על
 המכירה ואז מכת השבועה יחול הקנין גם על
 הזכות אשר לא בא לעולם והוא כתב שלדעתו
 טוב לנהוג במכירת חמץ שיעשה עם הנכרי
 האדשלאג כמנהג התגרים ואז קונה מתורת
 סעומתא דמהני מן הדין אף דדבר דלא שייך בו
 קנין ע"כ ועיי"ש שניין לענין דרמ"א חו"מ סי'
 ר"ז סעי' י"ט ובסיר"ט סעי' ד' ובסמ"ע וט"ז
 שם ובט"ז או"ח סית"ג סק"ו ובנתיבות המשפט
 סיר"א ובח"ס חחו"מ סי"ו ובנוב"ת חאו"ח
 סי"ט ובחחו"מ סימ"א ולעוד כ"מ: [לא] הוצא
 לו החמץ בפסח. עיין בהג"ח מהרש"ם מצרעזאן
 סיתמ"ח אות ו' שגשאל צ"שאל שכתב למומר

קוה"פ

באותו הרשות ה"ה נקנה להישראל הקונה ע"י
 החלר דכיון שהישראל הפ"ס בו בהחמץ מהני
 אף דשלב"ל והישראל ימכור אח"כ את החמץ
 להנכרי קודם שם שאז כבר החמץ הוא ברשות
 הישראל ויקנה אותו להנכרי בקנין אגב או
 בקנין סודר ולא ילערך לבוא לדין קנין חלר
 בנכרי שיש בזה דיעות עכ"ד העונג יו"ט הנ"ל
 המובא בש"ד הנ"ל. ב) ובענין זה הביא שם
 בש"ד גם בשם הרב בגדי ישע שכ' דהגם
 דלכתחלה אם קנה עוד חמץ לאחר שחתם א"ע
 על שטר ההרשאה שנותנים להצ"ד ה"ה מחויב
 לבא עוד הפעם לב"ד לעשותם שלוחים גם על
 החמץ שקנה מחדש מ"מ אם אירע שלא בא
 לב"ד פעם ב' והצ"ד מכרו בפירוש כל החמץ
 שמואל בחדר ההוא מהני המכירה גם להחמץ
 שהשיג אח"כ משום דזכות הוא לו וזכין לאדם
 שלא בפניו ע"כ. ג) וכע"ז הביא שם ג"כ
 בשם תשו' ל"ל החדשות סימ"ו דבעיר שטושים
 המו"ץ לשליח למכור חמלם ומפרשים שימכור
 כל החמץ גם מה שיוצא לרשותם להבא עד
 ער"פ ונותנים לו שטר שליחות ב' או ג' ימים
 קודם הפסח ובע"כ הקטנים מביאים חמץ לבע"כ
 שחתמו על שטר הנ"ל ונותנים להם במתנה
 וגשאל הרב ל"ל הנ"ל ע"ז אם נכלל זה
 במכירת חמץ כיון שלא היה החמץ עדיין ברשותם
 בעת שנחתמו להמו"ץ את הכתב שליחות הנ"ל
 זכ' שם כמה טעמים להיות ובטעם הג' כתב
 שם דכיון שבעל החתום על השטר גילה דעתו
 שעושהו שליח ע"ז נהי דהשליחות לא מהני
 מ"מ יוכל אח"כ המו"ץ למכור משום דזכות
 הוא לו שלא יפסיד חמלו ושלא יעבור על ב"י
 וב"י ולכן אף אם אין זו שליחות גמורה לגבי
 החמץ הבא לו אח"כ מ"מ הוי שליחות מלד
 הזכיה דזכות הוא לו ולכן שפיר הוי שליח
 למכור כל החמץ ומ"מ לרווחא דמלתא נכון
 לכתוב בשטר השליחות שעושהו שליח גם על
 החמץ שיבא לרשותו אח"כ עד ערה"פ שהוא
 שלוחו ושיעשה לו זכות זה למוכרו וכיון
 שמוזכר בפירוש לשון זה שיעשה לו זכות ודאי
 הוי שליח מדין זכיה ע"כ. ד) ועיי"ש בשם
 ספר ברית עולם שחקר ג"כ בעני"ז דאף
 מועיל מה שעושים שליח לב"ד למכור את
 החמץ שלא בא לרשותו עדיין הלא מידי דלא

לו החמץ ולכן בפסח. העכו"ם הקונה הוא ישרם שכר העגלה ויתר ההוצאות ואם הובא לו חמץ אשר שלח לו עכו"ם סחורה והוא לא בקשה ולכן ולא ידע יקבלה ג"כ העכו"ם וישרם מה שמגיע להמביא. והישראל לא יתעסק בה כלל ואדרבה יפקירה ג"כ בפני ב"ד או בפני שלשה אנשים (תמ"ח) :

מן ולו מי שיש לו רחיים והטוחנים נותנים מכם תבואה מחומצת צריך למכור או להשכיר את הרחיים קודם פסח לעכו"ם (ת"נ) :

מעדני שמואל

לקבל את החמץ בחזרה משמע מזבזבזי שם דמותר החמץ בהנאה לאח"כ בפסח מחומצ' סי' ח' סוף אות נ"ד דאם יתהלך הנכרי לקבל החמץ בחזרה גם הרב מקו"ח מורה דמותר החמץ לאח"כ כיון שהדין מותר שיקבל הנכרי את החמץ בחזרה מפני שהוא מקח טעות וגם הוא מתרלה בזה לכן גם לדעת הרב מקו"ח מותר בזה ולא כתב המקו"ח לאסור אלים משום שצדיניהם אינו יכול לתבוע ממנו מעות בחזרה ולא יגרע מעכו"ם אלים ע"כ וכ"כ בדבר אליהו (המוצא שם בשד"ח הנ"ל) דאף בנודע בתוה"פ ג"כ יכול להחזיר להנכרי את החמץ משום מקח טעות כיון דהחמץ אינו שוה כלום אלל הישראל והיו ביטול מקח לגמרי ע"כ אלא דמדברי המקו"ח משמע דלא מהני אם מחזיר לו החמץ רק באם הנכרי מתרלה לקבלו בחזרה משא"כ אם אינו מתרלה הנכרי לקבלו בחזרה דכיון שצדיניהם אינו יכול לתבוע ממנו מעותיו בחזרה וא"כ לא גרע מעכו"ם אלים: [לד] מי שיש לו רחיים וכו'. עבא"ח החדש סיתמ"ח אות ט' בשם מהר"ם א"ש שנשאל אם מותר למכור לעכו"ם מאשין של חומץ וי"ש ויעשה העכו"ם מלאכתו בפסח או שיש לאסור משום רולה בקיומו (של חמץ). והשיב דאם אפשר להחזיר מה טוב אולם אם ההפסד גדול אז יעשה שטר מכירה גמור ומוכר לו המקום והכלים במכירה גמורה ואין בזה משום רולה בקיומו ע"כ. ועב"ם מילי דפסחא אות י"ג בדבר אורינדארים יהודים המחזיקים בשכירות ווירטס-הייזיר מאדון ומושיבים שם נכרי בהוירטס-הייזיר על משך זמן ומוכרים לו חצות י"ש ושכר וזקפים עליו במלוא והרשות ביד הארינדאר לחזור וללוקח ממנו בכל שעה ובשינוי הזמן יוקרא וזולא אזי בהגיע ימי הפסח הישראל עובר על צ"י דהואיל שיכול הישרי ל. מחזיר

קוה"פ שישלח לו ארזק ע"י צאהן נגד תשלומי דמיו ולא שלח מקודם שום מעות והמומר שלח לו הכחורה עפ"י מבחצו והישראל לא פדאו עד אח"כ פ' ובהשט"מ שלו מכר גם הסחורה שלו שעל הצאהן והעלה שם דמהני המכירה דכיון שצדיניהם האחריות המה על הישראל והיו קלת שלו וא"כ לא כתב שקר בהשטר מכירה ובגד"ד הרי גם המומר מסכים במכירתו כדי שלא יאסור החמץ ומהני מדין זכין שלא בפניו ע"כ: [לב] בפסח. עבשד"ח מחומצ' לסי' ח' אות כ"ה דה"מ והיו עובדא וצד"מ ודע שהשגתי וצפי' ט' אות ל"ג שהביא שם בשם איזה מחברים בזה שדברו בענינים כאלה לענין החמץ המוצא לישראל בתיק ימי הפסח יעו"ש מ"ש בזה: [לג] ולא ידע. עח"י סיתמ"ח סק"ה דישראל שקנה חטין שהן חמולין ומכרי וישראל לא ידע מזה בתוה"פ שהן חמולין ואח"כ נודע לו שהן חמולין יש ללמד להקל בזה לאח"כ פ' משום דהיה מקח טעות משום דיל' דאיסורא לא ניתא ליה למיקני ומ"מ סייס הדבר בל"ע ע"כ. ועבמקו"ח שם בחידושים סק"ג דאם נודע לו מזה בתוה"פ לריך לבטלו אם אין הנכרי כאן להחזיר לו את החמץ או שהנכרי בכלל אלא שהוא אלים (ואין רלונו לקבל החמץ בחזרה) מטעם שהאחריות על הישראל מ"מ יכול לעשות תקנה אפילו בפסח למוסרו לבית נכרי אחר או שימכור לנכרי את החדר שהחמץ עומד בתוכו והנכרי יקבל על עצמו את האחריות החמץ אך אם לא נודע לו עד אח"כ מותר החמץ משום דחמץ של נכרי שקיבל עליו ישראל אחריות מותר אח"כ פ' (כמבואר בת"י סית"מ סק"ד) ואם היו החמץ עומדין אלל הנכרי בפסח מותר משום דהיו ליה כקבל עליו אחריות חמלו של נכרי צביתו של נכרי דשרי ע"כ אמנם צביאורים שם סק"ג לידד שם לאסור את החמץ לאח"כ פ' אם אין הנכרי רולה לקבלו בחזרה אכל אם הנכרי מתרלה

י ו[הן] בענין מכירת בהמות שיאכילם העכו"ם חמץ יש מחלוקת בין הגדולים ז"ל ומי שאפשר לו להזהר טוב לו . ואם א"א לו יעשה עפ"י הוראת חכם (תמ"ח . ת"נ) :

מעדני שמואל

לאסור מכירת הבהמות עם החמץ לנכרי על פסח כדי להאכילן חמץ ולחזור וללוקחן אח"כ כדרך שמוכרין חמץ (אם לא באופן שאסור רפת זמן רב קוה"פ מהנכרי להעמיד שם שורים ומתנה עם הנכרי שהנכרי יזון אותם משלו ומ"ר קוה"פ ואין מתנה עמו בפירוש שיתן להם חמץ ככה"ג נראה דמותר ע"כ וכ"ה דעת הרב פמ"א) ועיי"ש"ע בשד"ח שכתב . (ז) בשם תשו' מי באר (שצסוף) ספר מאורי אור להג' אבד"ק באקרעשט) שכתב אודות למכור הבהמות בפסח להאכילם ברייע אין בדינו להתיר עפ"י הדין זולת באופן שימכור הבהמות לנכרי אחד והחמץ לנכרי אחר ומותר לומר לנכרי הקונה של הבהמות בדרך סרסרות יקנה הברייע אלל הנכרי הב' ויוכל להגיד להנכרי מהברייע שנקרי הב' מהבהמות הוא איש נאמן ויוכל ליתן לו בהקפה ובאופן זה התיר גם הג' בעל ישועות יעקב ע"כ . כל אלו הם דיעות האוסרין שראיתי מוצא בשע"ת ובשד"ח הנ"ל . אבל . א) הנשמו"ח סי' ח' . ב) והחת"ס תמהו על דברי התבואות שור הנ"ל ובח"ס כתב דמי ש"ל בהמות ורולה שלא יפסידו בהנחשה כידוע דהפסד בהמה טהורה הוא רב מהכיל אם תעמוד ח' ימים בלי פיטום הראוי לה ולכן הדרך היותר טובה היא ליתנה לנכרי לפטמה ולקלוב לו שכר יפה אם יחזיר לו הבהמה מפוטמת בטוב והנכרי יפטם אותה בזה שירלה בשעורין או במי י"ש של אורז וכדומה ואם הנכרי יפטמה אח"כ בחמץ גמור מה לנו בזה ואין לנו נהנים מחמץ בהסח בזה ואף גם אם ירלה הישראל למוכרה בדרך שמוכרין את החמץ ג"כ שרי וכן נוהגין עתה בכל המדינות (ודלא כהתבז"ש) וכו' ע"כ . ג) וכ"כ המוצ"י בסדר מכירת חמץ שלו (המוצא בשו"ת שבת ליון) דבהמות שרגילים להאכילם מפסולת הי"ש (שקורין ברייע) וטבעם של הבהמות הללו שאם יעמדו איזה ימים מועטים ולא יאכלו מפסולת זה יתקלקלו הרבה והוא הפס"מ לכן ראוי למכור מער"פ את הבהמות עם פסולת הנ"ל לנכרי הרגיל עמו והנכרי יאכילם בהנחש

אליו להחליף לייקר ולהויל לפי הזמן ואין הנכרי יוכל למחות א"כ הו"ל ברשותיה של ישראל לעבור עליו בצי" ואין תקנה רק שקוה"פ יקח החמץ מהנכרי הווירטס"הייזר ולבטל קנינו הראשון ויחזור הנכרי וימשיך החמץ על דעת לקנות קנין גמור מבלי שיוכלו הבעלים לחזור בו כלל וכן העלה בתשו' ח"ס חא"ח סיקי"ח ע"כ . ועיי"ש"ע בלוח"ה דה"ה א"ה ארינדרים ישראלים מחזיקים תחת ידם מוצגים ישראלים ג"כ על אופן הנ"ל והרשות ביד הארינדראר לחזור ולקח המשקים של חמץ מיד המוצג בכל שעה לייקר ולהויל כפי רלון הארינדראר והמוצג נוטל איזה חלק בהמידה והאחריות הוא על המוצג וא"כ בהגיע ימי הפסח עובר המוצג בצי" לפי שהחמץ הוא באחריותו והארינדראר המוכר עובר הואיל וקאי ברשותו לענין יוקרא וזולא ולכן אין תקנה רק שהארינדראר יתן רשות להמוצג קוה"פ שיוכל למכור אף הכל ביחד ובהקפה וגם לריך ליקח החמץ מהמוצג ולבטל קנינו הראשון ויחזור המוצג וימשיך החמץ על דעת לקנות קנין גמור מבלי שיוכלו הבעלים לחזור ואז יוכל המוצג למוכר לנכרי קוד"פ כד"ת ע"כ : [לה] בענין מכירת בהמות וכו' יש מחלוקת בין הגדולים וכו' עיין בשע"ת סימן תמ"ח ס"ק י"ז ובשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ג' שהביא בזה הרבה גדולים המדברים בזה ונכון להעתיק דברי האוסרין והמתירין שיש בזה ואלו הן האוסרין א) הרב תבואות שור בחידושיו לפסחים כתב דלא מועיל מכירת הבהמות לנכרי בכדי שיוכלו להאכילם חמץ בפסח ע"י נכרי חוץ מרשותו של הישראל וכן הביא בשע"ת הנ"ל . ב) בשם דודו הגאון . ג) ובשם הרב הפארת לבי . ד) ובשם הרב פרי תבואה שאוסרים ג"כ כהתבז"ש ובמקום שאין מנהג אין להתיר . ה) וכן מסיק היסוע"י דבמקום שנוהגים איסור חלילה להקל ובמקום שנהגו היתר ימכרו הבהמות לצד והנכרי יאכילם חמץ שלו אבל לא ימכרו הבהמות והחמץ משום שזה הערמ . גדולה ע"כ . ו) וכן מסיק המקו"ח סיתמ"ח בביאורים סקי"א

יא מותר להלוות לישראל ולו ככר חמץ קודם הפסח שיחזיר לו לאחר הפסח. ויש מקומות שנוהגין בזה איסור (ת"נ) :

יב ולו אם חמצו של ישראל הוא ברשות עכו"ם או בהיפך חמצו של עכו"ם ברשות ישראל יעשה שאילה האידך יתנהג בו כי יש בזה הרבה חילוקי דינים (ת"מ. תמ"א) :

יג ולח צריכין לזוהר ולטן שלא ליהנות לאחר הפסח מחמצו של ישראל מעדני שמואל

ימי הפסח רק שלא יזכיר בפירוש להנכרי שיאכילם חמץ ע"כ ועצ"ם מילי דפסחא אות י"ח שכתב דאעפ"י שהנהיגו למכור הבהמות כדרך מכירת חמץ מ"מ לא התירו למכור הבהמות והחמץ לנכרי אחד רק שימכרו הבהמות לנכרי אחד והחמץ לנכרי אחר משום דאם מוכר הבהמות עם החמץ ביחד לנכרי א' הרי מיחזי בשעת מכירה שמוכר כדי להאכילם החמץ הזה וא"כ הוי כאלו פירש בהדיא ולכן אינו מותר רק למכור הבהמות לנכרי אחד והחמץ לנכרי אחר ואם הנכרי מאכילן חמץ לית לן בה וכ"כ הישועות יעקב סית"מ"ח עכ"ד הרב מילי דפסחא הג"ל ולע"ע בזה ועיי"ש ע"כ כשם כמה גדולים שכל אחד יכוין בשעה שמבטל החמץ שגם חמץ הנמכר שלא כדין יהא ג"כ בכלל הציטול ועיי"ש הטעם : [לו] כבר חמץ עש"ע סית"נ סעי' ב' ובט"ז שם סק"א ובח"י שם סק"ג כדין ישראל שמקבל מעכו"ם ברבית ככרות בכל שבוע וכן צמי שלקח חק הכומרים שנותנים להם לחם קלוז בכל שבוע האידך להתנהג בהם בשבוע של פסח : [לו] אם חמלו של ישראל הוא ברשות עכו"ם. ודין ישראל שי"ל פקדון חמץ מישראל חזירו עבה"ט סית"מ"ג סק"ו ובשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות י"ב י"ג ובדצרינו לעיל סי' זה סק"ג מ"ש בזה : [לח] לריכין לזוהר שלא שלא ליהנות. עש"ע סוסית"מ"ג ובמג"א שם סק"ו ובח"י שם סקט"ו ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ט' י' י"א י"ב י"ג דאם קנו שום דבר בחמץ משעה ששית ואילך יש בזה חילוקי דיעות אם אמרינן בזה שהחמץ אינו תופס דמיו ומוותר ליהנות מהדמים או מחליפיו או לאו ובמקום הפס"מ יש להקל ליהנות מהדמים או משאר חליפיו של החמץ אפילו אם מכרו והחליפו בעל החמץ בעלמו ונטל דמיו או חליפיו ואח"כ משך הגוי את החמץ לרשותו אבל במקום שאין הפ"מ יש להחמיר אפילו לא מכרו והחליפו עד לאח"פ וכ"ז בדמי החמץ והחליפין

אך שהיהודי לא יאמר לו כלל שיאכילם את הפסולת הלזה וגם לריך שיאכילם הנכרי חוץ מרשות היהודי או שיסכים היהודי להנכרי גם את הרפת שהבהמות עומדות שם ע"כ (ועיי"ש בשד"ח דמה דמשמע מדברי הנוב"י הג"ל דלא התיר מכירות הבהמות לנכרי אלא בהפ"מ דייקא זה מיירי דוקא בשרולה להאכילה חמץ ממש כפסולת הי"ש הג"ל וכיוצא אבל אם בא להאכילה ע"י הנכרי תבואה וכיו"צ שאינו חמץ אלא דיש לחוש דאחי לירי חמץ מחמת הרירין בזה מהגי למכור את הבהמה לנכרי אף בלי הפס"מ והנכרי יאכילה חוץ לרשות הישראל וכן נוהגים עתה בכמה מקומות לכתוב בהשטר מכירה גם הבהמות ומאכלן אלא שרבים נכשלים שהם בעלמם מאכילים סובין ברשותם לבהמתם ושלא ע"י נכרי ואין מצערים המותר ולא מבטלים מקודם את כל מה שיצא לידי חימוץ מלוא להודיעם ולהשמיע לרבים שיש איסור בזה והשומע ישמע ע"כ. (ד) וכ"ד הרב מים חיים סי' ח' דבמקום הפ"מ יש תקנה שימכור הבהמות לנכרי ובלבד שלא יזכיר בפירוש שיאכילם הנכרי חמץ. (ה) וכ"כ בצגדי ישע להתיר מכירת בהמות לנכרי אם הוא באופן שאם לא היה מוכרם קוה"פ יכחישו הרבה עד שלא יהיו שוים כפי הסך שמוכר עתה (שאינו הוא מוכר לו בכל לבו) ואף שאם ימות מן הבהמה יהיה ההפסד על הישראל מ"מ כיון שמשכיר לו או מוכר לו החדר וא"כ לא הוי זה רק כמקבל אחריות בהמת נכרי צבית נכרי דשרי וכמו בחמץ עלמו דשרי צכה"ג (כמבואר במג"א סית"מ סק"א) ובלבד שיקנה לו את הבהמה בכסף ומשיכה או אגב קרקע. (ו) וכ"ה דעת העלי לבונה. (ז) ודעת המגן האלף. (ח) והרב עטרת חכמים. (ט) ודעת העונג יו"ט. (י) ודעת תשו' הרב מהר"ם מרומינבורג האחרונים להתיר למכור לנכרי הבהמות והמאללין ויאכילם הנכרי כל

[מ] שהוא חשוד [מא] שלא מכרו בדר"ת (תמ"ח) :

נוכח שטר מכירת חמץ אשר יסד הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל בלירוף בית דינו הגדול ז"ל (שיבת ליון סימן י"א ובתיקונים ע"פ דעת הגאון בעל חת"ס ז"ל) :

בעציוגע היר מיט מיינע אונטערשריפט דאס איך אן הא"י (פלױני) דאס צימער (פלױני) אויף ניין (נשהל ע"פ נשנת שמוכר צערז שנת יכתוב נשהן וכן לקמן כמוצו) נאך איינאנדער פאלגענדע טאנע פאן הייטע אן פערמיטעהעט האבע. אונד האבע אויך אללע אין דיזעס צימער בעפינדליכען צום גענום מייגליכען זא וואהל ראהען אלס אויך געקאכטען שפייזע אונד געטרענקע אן דענזעלבען רעכט מעסיג פערקויפט. אונד האבע פאן דעם אבען בענאנטען קייפער (סך פלױני) צור דראנגאבע ערהאלטען אונד האבע מיט דענזעלבען ביים עמפפאנג דיזער דראנגאבע פעראברעדעט דאס מיט דיזעס (סך פלױני) דען איך פאן איהם יעצט ערהאלטען האבע. איהם זא וואהל דאס צימעהר צו זיינעס אונבעשרענקטן געברוך אויף ניין דורך איינאנדער פאלגענדע טאנע פאן הייטע אן פעמיטעהט איזט. אונד זיך קראפט דעססען אויך דאס אייגענטהום אללער דארין בעפינדליכען ראהען אונד געקאכטען שפייזע אונד גטרענקע (וכל הנזכר למעלה) דיא איך איהם צו זיין אייגענטהום היעמיט איבערגעבע בעסטען רעכטעס פארם ערוויירבט. פערנער דאס קראפט דער בעזיטצנעהמונג דיזעס ציממערס אויך אללע דארין בעפינדליכע אבען ערוועהנטען שפייזע אונד געטרענקע אלס זיין אייגענטהום אן איהם

מעדני שמואל

עח"י סיתמ"ח סק"ב דישראל שיש לו שותפות עם נכרי בחמץ (והחמץ של ישראל לא נמכר קוה"פ) ועבר עליו הפסח הרי חליו של ישראל נאסר בהנאה לאחיה"פ וחליו של הנכרי נשחלק עם ישראל לאחיה"פ ה"ה מותר בהנאה כדין חמלו של עכו"ם שעטה"פ משום דבכה"ג שאין בזה אלא איסור דרבנן משום קנסא אמרינן דיש ברירה (פירוש שהוצרך הדבר שזה החמץ שלקח הנכרי כעת ה"ה חלקו משעה הראשונה) אך באכילה ל"ע ע"כ וכ"מ דעת המקו"ח בחידושי' סיתמ"ח סק"א דחלק הנכרי אין מותר רק בהנאה וכ"מ דעת החי"א כלל קכ"ד סעי' כ"ה ועבשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות כ"א דכ"נ דעת השאג"א והרב רמ"ך דחלק הנכרי רק בהנאה מותר לאחיה"פ ולא באכילה וזהו שלא כדעת הרב הרש"ז סיתמ"ח סעי' כ"ז שכתב דחלק הנכרי מותר גם באכילה ע"כ ועיי"ע במקו"ח סיתמ"ח סק"א דהא דחלקו של הנכרי מותר היינו דוקא באינו עומד בבית הישראל אבל אם עומד בב' י' של ישראל אסור כיון דאילו מייגב חלקו של הנכרי היה הישראל חייב לשלם מחלקו וא"כ הוי ליה כמקבל אחריות חמלו של נכרי בביתו של הישראל דאסור ע"כ (אך בתשו' מהר"ם מרוטנבורג האמרוניס השיג בזה

והחליפין של החמץ אבל החמץ עלמו לעולם הוא עומד באיסורי ואסור לכל אדם ליקח אותו מהגוי אפילו לא מכרו לו הישראל עד לאחיה"פ ואם נתן הגוי את החמץ של הישראל (שעטה"פ) לאיזה ישראל אחר כמתנה לאחיה"פ חייב הישראל האחר לבערו מן העולם כדין חמץ של ישראל שעטה"פ וכ"ז מייירי שלא משך הגוי את החמץ תחלה לרשותו אבל אם משך הגוי הלוקח את החמץ תחלה לרשותו ואח"כ נתן דמיו או חליפיו להישראל ה"ה מותרין אפילו מכר והחליף בעל החמץ בעלמו (ואפילו במקום שאין הפ"מ) דכיון שמשך הגוי את החמץ לרשותו הרי נקנה לו החמץ מיד ע"י משיכה זו וה"ה כשלו ממש ומה שנותן אח"כ דמיו או חליפיו ה"ה כמתנה בעלמא ואינן נקראין דמי החמץ וחליפיו ע"כ : [לט] שלא ליהנות עח"י סיתמ"ח סק"א דחמץ שעטה"פ מותר לעשות ממנו מלוגמא לרפואה אפי' בחולה שאז"ס אבל לאוכלו לרפואה אפשר דבעינן דוקא שיהא חולה שיז"ס ע"כ : [מ] שהוא חשוד וכו'. עמג"א סיתמ"ט סק"ב ובח"י שם סק"א מ"ש שם כדין חמץ הגמולא בדרך מיד אחיה"פ ואין ידוע אם הוא של נכרי או של ישראל ועבשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות כ"ה דה"מ ואם המעמיד לבדו : [מא] שלא מכרו כד"ת.

איבערגען אויך האבע איך אן אבענערלעכענען קיפר קראפט זיינעם בעזיטצונגסרעכטעס דעם אן איהם פערמוטהעמען צימערס אויך אללעס געטריידע דאס איך אויף דעם פערדע האבע ניכט מינדער דען בראנדוויין דען איך (במקום פלוני) האבע צו זיינעם אייגענטהום פערקויפט. צו מעהרער בעקרעפטיגונג געבע איך אן אבענערלעכענען קיפר געגענווערטיגען קויף קאנטראקט דאמיט ער מיט עמפפאנג דיעזע קויף קאנטראקטעס אויך דאס מיטהערעכט דיעזעס אפטערוועהנטען צימערס אונד דאמיט אויך דאס אייגענטהום דער דארין בעפינדליכען אונד אבענערלעכענען שפייעזע אונד געטרענקע זיך אן אייגענע. לעצטליך אבואהל דער אבערוועהנטע קייפער מיר דען דעסט געבליעבענען קויף שילדינג שולדיג בלייבט אונד (לזמן פלוני) צו בעצאהלען שולדיג איז דענאך אבער ערקלעהרע איך מיך דאס דיזע אללע איהם פערקויפטען שפייעזע אונד געטרענקע ניכט פערפפענדעט ביא מיר זינד אונד דאהער זאלע געפאר דיזער אפפעקטען אויף דעם קייפער אונד ניכט אויף מיר האפטען אורקונד דעססען האבע איך מיך היר אונטערשריבען. זא געשעהן (במקום פלוני וביום פלוני):

וכאשר הישראל מקבל את הערבון מן הקונה קודם שמוסר לו את הסטר יאמר לו כדברים האלה גם בעל פה:

איך פערמיטהע איהנען דיעזעס צימער אויף ניין טאגע פיר דיא סומא (כך וכך) אויך פערקויפע איך איהנען אללע די זיך דארין בעפינדליכען אהען אונד געקאכטען עססען שפייעזע אונד געטרענקע צו איהרעם רעכט מעסיגען אונבעשרענקטען אייגענטהום פיר די סומא (כך וכך) (ואם יש לו תבואה או יין שרף או שאר דברים ממיני חמץ במקומות אחרים יאמר לו ג"כ שמוכר לו כל התבואה שלו שבשדה פלוני או יין שרף וכן שאר דברים שבמקום פלוני בעד סך פלוני) אונד איך געהמע דיזעס געלד דאס זיא מיר יעצט געבען צו דיזעס ציעל דאס איך איהנען אבערוועהנטעם צימער אום דיזען בעטראג אויף ניין טאגע פערמיטהע. אונד היערמיט דיזעס צימער אלזא גלייך מיט אללעס מיטהונגס רעכט אן איהנען איבערגעהע אונד קראפט דעם געמיטהעטען

מעדני שמואל

הנ"ל ועבד"ש מהר"ם ש"ק חאו"ח סירכ"ו מה שלידד לחסור בהנאה אפילו את חלק הנכרי משום דכיון שהם שותפין הרי חלקו של כ"א הוא משועבד גם לשותף הב' וסוים שם דאפילו אם נימא כדעת השאג"א הנ"ל דמתיר את חלק הנכרי מ"מ זה דוקא לאחר שכבר חלקו ביניהם אבל קודם שחלקו ביניהם שכל שו"פ שייך לשניהם דאז לא שייך לומר צריכה לכן נראה דודאי חסור הכל בהנאה ע"כ. ועבד"ש שם אריה חאו"ח סיט"ז מש"ס בענין אם שני שלישים מהחמץ הוא של הנכרי ושליש אחד הוא של הישראל ועבר עליו הפסח אי אמרינן בזה דבטל ברוב כשאר היסורין ולא עבר צ"י או נימא דממונא לא בטיל עיי"ש מה שלידד לכאן ולכאן ועיין בהגה"ג מהרש"ם מזכרעזאן סיתמ"ב אות ב' שהביא בשם ספר חמד משה שקצב להקל לאחיה"פ באם הרוב החמץ הו' של נכרי והמועט

בזה על דברי המקו"ח הנ"ל הו"ד בא"ח החדש סיתמ"ח אות א' וכ"כ שם בהגה"ג מהרש"ם אות ב' להקל בזה לאחיה"פ כיון שהוא רק קנס דרבנן) ועיי"ש"ע במקו"ח הנ"ל דה"ה שני ישראל' שיש להם שותפות בחמץ ומכר אחד מהן חלקו לנכרי קוה"פ הרי אותו חלק שנפל להישראל שמכר חלקו הוא מותר לאחיה"פ וחלק הב' הוא חסור ע"כ וכ"ה דעת השאג"א הו"ד בשע"ת ריש סיתמ"ח: והנה בדבר ישראל ונכרי שיש להם חמץ בשותפות וחלק הישראל לא נמכר שהצאתי לעיל בשם הח"י דחלק הישראל חסור גם בהנאה כ"ה ג"כ דעת הרב הרש"ז שם סעי' כ"ז והחיי"א והמקו"ח הנ"ל וכ"ה ג"כ דעת הרב הרמ"ן הו"ד בשד"ח הנ"ל אך הרב מחזיק ברכה והרב שע"ת ריסתמ"ח והרב חכמה ומוסר כולם הביאו מסקנת הרב שאגת אריה דס"ל דגם חלק הישראל מותר (בהנאה והו"ד בשד"ח

אייגענטומהם רעכטעס דיזעס צימערס ערווערבען זיין אויך דאס אייגענטום דער פאן מיר אן איהנען פערקויפטען (תבואה ויין שרף) אונד אללען אן איהנען פערקויפטען זא וואהל ראהען אלס אויך געקאכטען עסען שפייזע אונד געטרענקע וויא אבענערוועהנט איזט. דען איבעררעסט דעם קויף שילדונגס אונד דען ציגס אבער פערבלייבען זי מיר שולדיג אלז בעטראג פאן (כך וכך) דען זיין מיר אן (יום פלוני) צו בעצאהלען שולדיג זינד. דאך האפטעט דיזע שולד ניכט הערנשטאלט אויף איהנען דאס דיזע היר אבען געמעלדעטען פערקויפטען שפייזע אונד געטרענקע אלז איין פפאנד איבער דיזער שולד אנגעזעהען ווערדען זאל. אונד דאהער פאן יעצט אן אויך אללע געפאהר דערזעלבען אויף איהנען אונד ניכט אויף מיר איזט:

קטו דיני ערב פסח שחל להיות בשבת וכו' סעיפים:

א. ערב פסח שחל להיות בשבת ואל בודקין את החמץ בליל י"ג דהיינו בלילה השייכה ליום ו' ואחר הבדיקה מבטלו ואומר כל חמירא וכו' כמו בפעם אחר וכו' וביום ו'

מעדני שמואל

וא"ו שורפו ג"כ בזמן שהוא שורפו בכל ער"פ. מלשון המחבר כאן בפנים משמע דלריך לשורוף ולבער החמץ בשעה ה' כמו בשאר ער"פ. (אך מלשון הש"ע סיתמ"ד סעי' ד' משמע דאין לריך לבער בשעה ה' כמו בשאר ער"פ אלא גם בשעה ו' מותר ורק שיהא עכ"פ קודם חלות כיון שהוא רק גזירה חמו שאל שנים אין לגזור רק משום שמה יבא לבער בשאר שנים אחר חלות שהוא חשש דאורייתא אבל אין לגזור שמה יבא לבער בשאר שנים בשעה ששית דכיון דאין בזה אלא חשש דרבנן הוי גזל"ג. הגה"ג מהרש"ס מצרעזאן סיתמ"ד אות ד') ואעפ"י שזמן הדין יכול לבערו סמוך לחשיכה שהרי מותר לאוכלו עד למחר בשעה ה' על היום מ"מ טוב לזהר לבערו בע"ש קודם חלות היום כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים לבער ג"כ אחר חלות היום בע"פ. ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ד סעי' ה'. ועצובול"א הספרדי ח"ג אות ד' סוסקקי"ב שכתב דנראה לפאורה דה"ה דמי שיש לו איזה חמץ למכור טוב למוכרו קודם שעה ששית כדי שלא יטעה בשאר שנים ע"כ ועיין ג"כ בתשובת מהר"ם שיק"א חאו"ח סיכ"ה שנשאל בדין ער"פ שחל בשבת שטוב לבער החמץ בער"ש קודם חלות ונשאל אם מותר להם למוכר הקמח בחנותם או שאר חמץ כיו"ב עד סמוך לשבת קודם כי הוא הפ"מ (ורק את החמץ המוכן לשריפה ישרפו קודם חלות) והאריך שם קצת בזה והעולה מדבריו שם בקלרה דכיון דמכירת החמץ שמוהגים

זהמזעט של ישראל אם החמץ היה יבש ביבש משום דבטל ברוב והרב מהרש"ס כתב להקל בזה אפילו בלא בלח כיון שאינו אלא מדרבנן לאחזה"פ וכ"ה בתשובת חר"י דבי פילחי ודלא בהמשנ"ח דמחמיר בזה עכתו"ד מההרש"ס הנ"ל. ועבא"ח החדש סיתמ"ח אות א' בשם תשובת אמרי אש בדבר שני שותפים שלוח אחד לחצירו קוה"פ למכור הי"ש חמץ שיש להם בשותפות וסמוך עליו והשוקף לא מכר רק חלקו ומודע הדבר אחזה"פ והוא הפ"מ וכתב דלפי שהוא הפסד גדול והי"ש מעורב בשל חצירו וגם הי"ש היה עשרה חלקים מתפוחי אדמה וחלק עשירית מדין ע"כ אין לקונסו לפי שאמר לחצירו שימכור גם חלקו ומותר הי"ש ורק שיוליך הגאח תבואה החמולה ושמרי שגר ליה"מ ע"כ. והנה לפי דברי מההרש"ס הנ"ל דגם בלח בלח שעה"פ אמרי' בזה דבטל ברוב ומותר לאחזה"פ. א"כ בנידון זה שרק חלק עשירית מן הי"ש היה מדין א"כ יש ללדד בזה להקל בכל ענין אפילו בלא השלכת הגאח תבואה החמולה ליה"מ אם לא שגאחמה דהי"ש מתפוחי אדמה מקרי מין בלוגו מינו עם הי"ש שנעשה מדין ועבד"ר לעיל סיקי"ב סק"א מש"ש. וזאת לא יאידעי אשר בסיקי"ד לא נסדר כל פרטי דין ממכירת חמץ וברלות ד' כשארפים קונטר' שירי המעדינים שם יהיה נשלם אי"ה מה שנחסר ראן בסיקי"ד: **קטו [א] בודקין את החמץ בליל י"ג.** ומבכרין על ביעור חמץ. ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ד סעי' א': [ב] וביום

למכור בעלמו בהרהר יבטל המכירה (ויש בזה הפ"מ אם נאסר למכור ע"י העכו"ם בהקפה) וכתב שם שיוכלו למכור כל הי"ש להעכו"ם בע"ש ולכתוב בהשטר מכירה שמכרו מהיום אך שלמחר ביום השבת מוזמן התחלת שעה או שתיים על היום יחול המכירה וא"כ עד שבת בבוקר לא חלה המכירה ועדיין הוא של בעה"ב ואין בזה חשש משום מה שיחול הקנין שבת (והוי כקונה בשבת) משום דכיון דכבר התחיל הקנין בע"ש אין חשש צמה שנגמר בשבת וא"כ יוכל הישראל להקיף כליל שבת לכל מי שיראה (וכן הביא שם בשם ספר עמוק יהושע דאם עושה מע"ש ויו"ט ע"מ שיחול בשבת ויו"ט דכיון שאינו עושה 'מעשה' בשבת ויו"ט אלא מוילא נגמר אין בזה משום שבות ע"כ) ובפרט דאפילו אם נאמר דיש חשש צמה שיחול הקנין בשבת מ"מ כנ"ד דעיקר האיסור מגמר הקנין בשבת הוא רק על הלוקח וכיון דהלוקח הוא נכרי מאי איכפת לן וגם יש עוד עלה לזה שמקנה את הי"ש להעכו"ם לגמרי בע"ש ואם הנכרי לא יראה להקיף כליל שבת להישראלים מ"מ יש עלה שיאמר לנכרי שיוכל להקיף לזה שמכרו שהוא איש הגון וישלם לו וגם הוא מקיפו (וגם אפשר דיכול להיות ערב לו בעד המעות כיון שהמעות אינו חמץ אך שלע"ע בזה אבל אם אינו ערב לו) בודאי שרי ויוכל לומר לו בשעת הקנין שמוכרו לו ואם יראה לשאול לו למי יקיף יוכל לשאול אותו (גם בשבת) עכתי' ד' בשם השו"מ [ומסיים שם השד"ח דמדברי השו"מ אנו לומדים דיתכן לכתוב בהשטר המכירה שתחול המכירה שעה אחת קודם ליל שבת ועד אותה שעה הוא ברשות הישראל ויוכל הישרא'ל למכור החמץ לנכרים בער"ש עד אותה שעה וגם השד"ח הסכים לכתוב כן או לכתוב ולחתום בעה"ח עש"ק י"ג ימים לחדש ניסן בשעה שמותר ליהנות מן החמץ (או קודם זמן איסור הנאה מחמץ) ומ"מ יהא מובן שאין אנו מוכרים החמץ כי אם בסוף יום ע"ש כמשמעות הלשון יום פלוני עכתי' ד' הרב שד"ח] ועצהגה"ג מהרש"ם מברעזאן סיתמ"ד אות ד' מה שהאריך בזה ולידד בזה להקל מוכמה מקומות בענין גמר הקנין אם יחול בשבת והעלה משם כנ"ד כיון דלדעת הח"י סיתמ"ד סק"ח והא"ר הרי גם

עבשו למכור הוא ודאי בכלל הציפור וא"כ מחוייבים לכתחלה גם בער"ש זה שחל בער"פ למכור החמץ קודם שיגיע שעת זמן איסורו בהנאה (דהיינו קודם התחלת שעה ששית על היום) וכמו בכל ער"פ כי היבא דלא יבואו לטעות בשאר שנים למכור אחר חלות וא"כ כיון שכבר מכר איך רשאי ליהנות ממונו והרי בזה הוא מבטל המכירה וכו' וא"כ לריך הישראל ללמס שלא לשייר לעלמו חמץ ע"מ למוכרו בע"ש רק לפי מה שמשער בדעתו שילטרך למכור עד שעה או שתיים קודם כניסת שבת ואם יוותר לו יתנוו אח"כ לנכרי במהנה או אפשר באופן אחר דהיינו שימכור הכל לנכרי ויקח אח"כ בע"ש מן העכו"ם כמה שילטרך למכור בע"ש ויקחנו במדידה ואם ישתיר יחזיר לו ג"כ במדה או אפשר באופן זה שיכתוב בשטר המכירה שמה שישתייר מן החמץ שעה אחת קודם שבת ג"כ מוכר לו להעכו"ם אג"ק כל מדה ומדה בסך הידוע ומסויים (אלא שבזה יש לחוש לערמה ומיחזי כערמה) ועכ"פ שיכתוב בשטר המכירה שיתחיל שכירות הבית (שהחמץ מוכח בו) בע"ש (למשל שעה אחת או חלי שעה קודם כניסת שבת) כדי שלא יחול הקנין בשבת (ש"ס בזה חשש משום גזירת מקח וממכר בשבת) וחשש זה מוזכר ג"כ בכתבים של הגרע"א ובתשו' כתב ספר עכתו"ד המהר"ם שיק בקלרה והו"ד ג"כ בשד"ח מחמו"ל סימן ט' אות ל"ה (וכעין זה הביא ג"כ בא"ח החדש סימן תמ"ד אות ד' שראה נדפס בשנת תרנ"ו בשם גדול אחד שכתב שימכרו החמץ וגם ימסרו השטר מכירה להעכו"ם קודם חלות כבשאר שנים אמנם יתנה בפירוש בשטר שלא יחול המכר עד שעה ה' או ו' אחר להרים ואז ימסור לו ג"כ את המפתח מהחדר המושכר לעכו"ם ובזה יתוקן הכל ע"כ) ועייש"ע בשד"ח מערכת ואות הנ"ל בשם תשו' שו"מ (מהדורא שתיארה סימן כ') שנשאל ג"כ בער"פ שחל להיות בשבת האריך לעשות זיי"ש שמוכרים השענקארים (במקומות שניתן רשות מהממשלה לישראלים למכור יי"ב) וילטרכו למכור להנכרי בע"ש וא"כ הבע"ב שרגילים לשתות יי"ש כליל שבת וקונים בהקפה והנכרי שקנה החמץ לא ימכור להם בהקפה מפני שאין מכיר אותם ואם יראה הבעה"ב

שורפו ג"כ בזמן שהוא שורפו בכל ערב פסח אצל אינו צ"ל כל חמירא [ג] אלא בשבת לאחר האכילה מבטלו ואומר כל חמירא וכו' (תמ"ד) :

ב הבכורים מתעניין ביום ה' וז' ואם קשה להתענות עד לאחר בדיקת חמין יכול לטעום איזה דבר מועט קודם הבדיקה או יעשה שליח לבדוק (ת"ע) :

ג [ו] אין מבטלין לשבת זה תבשילי קמחין וגריסין שיכולין להתדבק בקדירות [ו] ואסור להדיחן [ו] ע"כ יבשל רק מאכלים שאינם מתדבקים ואחר האכילה

בועדני שמואל

בשכח למכור חמולו בע"ש מותר למוכרו לכתחלה בשבת כיון שעושה רק כדי להגלל מהאיסור (ואף דבפמ"ג מ"ז שם סק"ה פקפק בזה מ"מ עכ"פ) בכה"ג שעושה מע"ש (סמוך ללילה את המכירה ע"מ) שיחול הקנין בשבת י"ל דלכו"ע שרי אצל לעג"ד יש להתנות עם העכו"ם בע"ש שמוכר לו מעכשיו מה שישאר בשבת בבוקר שעה ה' כיון דמדאורייתא מותר למכור גם בשבת ובדיעבד חל הקנין גם מדרבנן (א"כ דאורייתא יש ברירה בכה"ג כיון דעכ"פ מהני גם כשיחול בשבת) ועכ"פ מי שמחמיר לעשות המכירה קודם חלות (וכדעת הרב זכול"א והמהר"ם שיק דלעיל) יתנה עם העכו"ם בשעת המכירה שכל מה שימכור אח"כ בע"ש עד הלילה יהיה הכל ע"מ העכו"ם (פירוש והריווח מהפדיון או ההיזק יהי' שייך הכל לעכו"ם) ויניח המעות בפ"ע בשביל העכו"ם ובכה"ג לכו"ע שרי וכתב שם שכן שמע בשם כמה רבנים שהגהיגו למכור החמץ בע"ש קודם חלות אך מ"מ המיקל במקום פסידא למכור אח"ל אין לערער אצל יש להרצ לעשות תקנה למכור עכ"פ כמה שעות קודם הלילה וסיסגרו כל החניות ובתי המזיגה בשעה קבועה שיהיה זמן לרחוץ א"ע ולפנות בגדים וכלי חמץ קודם הלילה עכתו"ד הרב מהרש"ם שם בקלר' ועיי"ש"ע בא"ח החדש באות ד' הג"ל שהביא בשם תשו' אוריין תליתאי שהעלה ג"כ שאין מחוייבים למכור קודם חלות דוקא וכתב בזה ג"כ דהמיקל לא הפסיד והתיר למכור ולישא וליתן בחמץ בע"ש כל היום וכתב דבזה לא שייך לגזור דלמא אתי למטעי גם בשאר שנים למכור אחר חלות כיון דאין זה דבר הכולל הכל כמו שריפת חמץ כי אין זה אלא דבר המזדמן לאנשים מיוחדים שמוכרים ולכן בכה"ג לא חיישינן שיבאו לטעום גם בשאר שנים ע"כ : [ג] אלא בשבת לאחר האכילה מבטלו וכו' . עיבשד"ח

בכללים מוערכת ה' אות ק' מ"ש שם בדיון הפקר בשבת חס מותר : [ד] ואם קשה להתענות כו' יכול לטעום וכו' . הטעם בזה שלא אסרו לאכול קודם בדיקה אלא סעודה משא"כ טעימה שרי או ילוו לאחר לבדוק והם יאכלו . ש"ע הרב הרש"ז סית"ע סעי'ו : [ה] אין מבטלין וכו' ואסור להדיחן . ואם עבר ובישל מינים אלו וגדבקו בכלים בענין שא"ל לקנחם היטב שלא ישאר בהם מאומה מותר להדיחם גם בשבת כיון שיש בהדחה זו לורך מלוא כיון שמתכוין בזה כדי להעביר החמץ מהכלי כדי לבערו . ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ד סעי' ח' . ועיי"ש"ע דעובד להדיחם אפילו אין בהם אלא מעט חמץ בענין שאין לריך לבערו מעיקר הדיון אך במקו' שאפשר לו לקנחם היטב אסור לו להדיחם בשבת ע"כ : [ו] ואסור להדיחן . הטעם בזה כיון בהדחה הלזו אינה לורך השבת ואסור להדיח כלים שלא לורך השבת . ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ד סעי' ח' (ועיי"ן לעיל סק"ה) ועבפמ"ג א"ל ריש סיתמ"ד דבחל ער"פ בשבת אין לסדר המטות וכלים לורך יו"ט עד הלילה משום דאין שבת מכין ליו"ט ע"כ ועיבפמ"ג א"ל רישיתק"ג דהכנה ע"י עכו"ם כיון שהוא דבר שאינו מלאכה י"ל דשרי (הבאתי דבריו בספרי מניו"ט סיק"א סק"ח) וא"כ ה"ס כאן בסידור המטות והכלים בשבת שחל בע"פ לורך הלילה י"ל דשרי ע"י עכו"ם ועיי" בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן סיתמ"ד אות ג' שכתב ג"כ דמסתבר להקל ע"י עכו"ם ואם יש קלף לורך לשבת עלמנו אפילו רק משום נוי יש להקל גם ע"י ישראל ע"כ ועיי"ש"ע בשם א"ר דמותר לשירות החזרת בונים בע"פ שחל בשבת ואף שאין אוכלין חזרה בע"פ וא"כ לכאורה יש לאוסרו בטלטול מ"מ כיון שאין בזה איסור מדינא (שלא לאכלו בע"פ) רק משום חומרא שנוהגין כן לכן מותר בטלטול ע"כ ומסיים שם הרב

מהרש"ם

וחי מנער היטב את המפה ומצניע אותה עם כל כלי החמץ בחדר שאינו רגיל ללכת שמה בפסח ומו ואם נשאר לו מעט פת וי יתננו ויאל לעכו"ם רק יזהר מאיסור הוצאה (ע"ד סימן פ"ב סעי' ט') ומכבדין את הבית ע"י עכו"ם או בדבר המותר :

מעדני שמואל

כולה צבית ישראל ואם הולילו הגוי וחזר וזח לבית ישראל יכול לחזור וליתן לו מזון סעודה א' וכן אפילו ק' פעמים אבל אסור ליתן לו בפעם אחת יותר ממזון סעודה א' כיון שאין יכול לאוכלו כולו עכשיו צבית ישראל הרי ניכר הדבר שנותן לו פ"מ להולילו וה"ז כאלו חו"ל בפירוש להולילו וכ"ז כשהגוי מולילו דרך רה"ר שיש בו איסור הולאה מן התורה אבל אם הגוי מולילו דרך כרמלית שאין איסורו אלא מדרבנן מותר ליתן לו אפילו הרבה בב"א ולומר לו בפירוש שיוציאו משום דבמקום מלוא התירו לומר לגוי לעשות בשבת דבר שאין בו איסור אלא מדרבנן. ש"ע הרב. הרש"י סיתמ"ד סעי' ט' יו"ד. ועיין בע"ד בשם ספר פחד יצחק שכתב דמ"מ המפה שאכלו עליה אסור ליתנה להעכו"ם (שיוציאה) ודיינו להסיר הולאות החמץ אבל לא חפלים. אחרים כיון שאין בזה מלוא כלל כיון דדי לנער המפה ולקנח הקערות ואם אין במפה פירורים דבוקים אפילו ניעור ח"ל ועוד דיוכל ליפוק מיניה חורבה אחריתא שהבזבזת הנכרית חכבם את המפה בתוך המועד ע"כ ומוזבא בא"ח החדש סיתמ"ד אות ו': [י] יתננו לעכו"ם וכו'. ואעפ"י שאסור ליתן בשבת מתנה שאין בה לורך השבת [ועיין בספרי מנח"ם סי' ל' סק"ח] מ"מ כיון שהוא עושה כן כדי לבצר החמץ מרשותו שלא יעבור עליו בפסח בב"י הרי יש בנתינה זו לורך מלוא ומותר ליתן מתנה לורך מלוא. ש"ע הרב הרש"י סיתמ"ד סי' ט'. ועבד"ז לעיל סיק"א סק"ט דין מי ששכח למכור חמלו ש"ל בחדר מיוחד בע"ש אם יש לו היתר למוכרו בשבת יעו"ם מ"ם בזה : [יא] לעכו"ם וכו'. עבש"ע הרב הרש"י סיתמ"ד סעי' י"א דאם אין גוי ליתן לו את הפת שנשאר לו או שכבר הגיעה שעה ששית שאסור ליתנה לגוי אז יכפה עליו כלי עד מולאי יו"ט ואז יבערנו ע"כ. ועפמ"ג מ"ז סיתמ"ד סק"ו דדוקא דליכא כלל ליתנו לו ומשה"כ כופה עליו כלי עד מולאי ע"כ. ועיי"ש פ"ב סעי' ט' אם יש היתר לומר לעכו"ם בשעה

מהרש"ם דמ"מ יש בזה משום מכין משבת ליו"ט לכן אין לעשות זאת כ"א ע"י עכו"ם ע"כ ועיי"ש שנסתפק שם באם שכבר שרה החזרת שם במים מע"ש והולילו משם שלא יהא כבוס במים מעל"ע רלושין אם מותר להחזירו בשבת ונשאר בל"ע : [ז] ע"כ יבשל רק מאכלים שאינם מתדבקים. עמג"א סיתמ"ד סק"ד דטוב לבשל בכלים חדשים ע"כ ועבא"ח החדש שהביא בשם הא"ר שכתב בשם מהר"ם ד"ש מאנשי מעשה שמבשלין כל התבשילין לשבת בכלים של פסח ואין לערות התבשיל מהקדירה לקערה של חמץ כשהים"ב בתבשיל אלא יערה לפני שני של פסח ומשם יערה לקערות של חמץ ור"ל דאם מערה לכלי חמץ איכא חשש משום גילוק חיבור אבל בדיעבד אין איסור (עטו"ז סוס"י תנ"ב) עכתו"ד הא"ח הג"ל ועי' פמ"ג א"א סיתמ"ד סק"ד שהביא ג"כ דברי הא"ר הג"ל בקלרה : [ח] מנער היטב את המפה. וה"ה הקדירות והקערות והכפות ושאר הכלים שנשתמשו בהן חמץ יקנחם היטב באלבטו ויבליך הקינח והפירורין הדקים במקום דריסת הרגלים [ויכול להיות אפילו במקום דריסת הרגלים שצקרקע ביתו] ואח"כ יטמן המפה עם שאר כלי החמץ בחדר שאינו רגיל לילך לשם כל ימי הפסח. ש"ע הרב הרש"י סיתמ"ד סעי' ט' ועיי"ש בש"ע הרב הרש"י סיתמ"ד סעי' ג' דאם שכח בער"פ ולא שפסח את הכלים מחמץ הדבוק בהן ונזכר בתוה"פ אם הוא בתוה"מ לריך לשפשפן מיד שזכר (אבל בשבת ויו"ט אסור ליגע בו) ואם עבר הפסח ולא שפשפן לריך לשפשפן לאחר הפסח כדי להעביר החמץ שעטה"פ שהוא אסור בהנאה ע"כ : [ט] ואם נשאר לו מעט פת יתננו לעכו"ם וכו'. ואעפ"י שיודע שהגוי יולילו לרה"ר וע"מ כן הוא נותן מ"מ כיון שאינו אומר לו בפירוש שיוציאו הרי הגוי עושה כן מדעת עצמו ואינו שלוחו של ישראל וכן לריך לזוהר שלא יתן לו אלא דבר מועט דהיינו מזון סעודה אחת באופן שאם ירלה הגוי יוכל לאוכלה

ד וכן בבוקר מתפללין בהשכמה שלא לאחר הזמן שמוותרין באכילת חמץ [יג] ונכון לחלק סעודתו לשתיים והיינו שיברך ברהמ"ז ומפסיק מעט בהליכה ובדברי תורה או בטיול וחזור וגומר ידיו ואוכל קצת ומברך שנית ברהמ"ז [יד] כדי לקיים מצות סעודה שלישית (תמ"ד) :

ה נוהגין להפטיר במלאכי וטו וערבה וגו' לפי שכתוב שם הביאו המעשר אל בית האוצר וגו' והוא מענינא. כי (לפי י"א) היה זמן הביעור בערב פסח של שנה רביעית שבשמיטה ובערב פסח של שנה שביעית שבשמיטה. שכל המעשרות שהפריש כל ג' שנים מתבואתו והיו מונחים בביתו מחויבים אז ליתנם להלוי (ת"ל) :

מערדני שמואל

קניידליך ממלות מבוסלים הוצדק"ר לעיל סקי"ג סקי"ד (וכן הביא בא"ח החדש סיתמ"ד אות ב' הנ"ל בשם תשו' מהרי"א אסאד שכ' דקוגעל וקניידליך אינו חומר לא איסור ולא היתר) וכן בחי"א כלל קכ"ט דין י"ג כתב ג"כ דמלה מפוררת ומבוסל שקורין מלה בריי"א או קניידליך מותר לאכול בער"פ משום דאין זה לחם כלל לכו"ע וה"ה חרעמזליך המטוגנים ע"כ (וכן הביא בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן סיתמ"ד אות ב' בשם תשו' משיבת נפש דחרעמזליך של קמח מלה כתובה וכן לעקיף הגאפה מקמח הלזה אין להם דין לחם ומברך עליו בורא מיני מזונות ע"כ ומסיים שם דכ"ז דוקא קודם שעה עשירית אבל מתחלת שעה עשירית ואילך לכו"ע אסור והיינו אחר ג' רביעי היום בשעה זמניית ע"כ) ועצכול"א ח"ג אות פ' סקקי"ד בשם בית דוד (דמה שנהגו להחמיר שלא לקיים סעודה ג' גם מבוסלת זה) דוקא כשנתבשלה המלה בער"פ אבל אם נתבשלה קודם י"ד מותר משום דלא חל עליו שם איסור כלל ע"כ ועי' בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן סיתמ"ד אות ב' שכ' דמדברי מהרי"ל משמע דגם בכה"ג נהגו להחמיר ע"כ אמנם בע"ד בשם יוסף אומץ כתב דאף בבישול המלה ביום י"ד ג"כ פקע איסוריה ומותר הו"ד בא"ח החדש סיתמ"ד אות ב' הנ"ל: [טו] וערבה וגו'. עבה"ט סית"ל סק"א שכ' דאין מפטירין וערבה אלא כשחל שבת הגדול בער"פ וכן נוהגים ע"כ. ועב"ס מאורי אור שכ' על דברי הבה"ט הנ"ל דרק במדינתו של הבה"ט נהגו כך אבל לא באשכנז ומוצא בא"ח החדש סית"ל אות ב' ועיי"ש"ע בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן באות הנ"ל בשם ספר שערי רחמים (בשם הגר"א מווילנא) שכ' דבכל שבת הגדול יכטרו וערבה וקשחל שבת הגדול בער"פ לא יחמרו וערבה

שנית לזרות חם החמץ לרות ולפררו או לזרקו לנהר או לבית הכסא יעוי"ס מ"ש בזה ועיי"ע בהג"ה שבש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ו סעי' ו' ובדברינו לעיל סקי"א סק"ח: [יב] בבוקר מתפללין בהשכמה וכו'. עבדכ"ר לעיל סקי"ג סק"א הא' מ"ש בשם ספר קב הישר: [יג] ונכון לחלק סעודתו לשתיים וכו' ומפסיק מעט בהליכה וכו' ד"ז הוא מדברי המהר"ש ריסיתמ"ד דלריך להפסיק מעט בהליכה אבל אותן שנשארין במקומן לא ילאו ידי חובתן משום דהוי כסעודה אחת ע"כ ועי' בהגהות הגאון מהרש"ם מזרעזאן סיתמ"ד אות ב' דאפי' במפסיק סעודתו לשתיים מ"מ יקיים (עוד הפעם) סעודה ג' (בזמנו) במיני פירות או בשר ודגים כמבואר ברמ"א סיתמ"ד סעי' א' (ועיי"ש"ע בהגה"ג הנ"ל דמה שכתב המג"א סיתמ"ז סק"ד בשם סמ"ק דמי שאינו נוהר כל השנה בסעודה ג' גם בער"פ לא יאכל סעודה ג' כוונתו בזה שאי"ל להפסיק סעודת שחרית לשנים ע"כ): [יד] כדי לקיים מלות סעודה שלישית. עמג"א סיתמ"ד סק"ב ובש"ע הרב הרש"ז סעי' ד' (בשם מהרי"ל דאם לא קיים סעודה ג' בשחרית) היה ראוי לקיימה (לאחר חלות) במלה מבוסלת שלא נימחה לגמרי בבישולה אלא פרוסותיה קיימין דהיינו שיש בכ"א מהו בזית צענין שמזכרין עליהן המוניח וזרה"מ ויכול לקיים בה סעודה ג' לדברי הכל (כמבואר בדברינו לעיל סקי"ג סקי"ד ענף א') אלא שאין נוהגין לעשות כן (ומי שנוהג כן לריך ליזהר שיאכל סעודה ג' זו קודם שעה עשירית מפני שמעשה עשירית ואילך אסור לאכול פת עד הערב ע"כ) ועב"ס מגן האלף שאסר ג"כ לאכול מלה מבוסלת בע"פ הו"ד בא"ח החדש סיתמ"ד אות ב' אך בפמ"ג א"א סוסימע"א התיר לאכול בע"פ קודם שעה י'

ן בערב שבת יזהר כל אדם במאוד מאוד לשאול אם הפרישו חלה מן החלות שאפו לכבוד שבת כי אם לא הפרישו חלה ונזכרו בשבת יש בזה מבוכה גדולה מה לעשות כי אסור להפריש חלה בשבת וגם אסור להשחותן [מן] ודעת המג"א שצריך ליתן כל החלות לעכו"ם במתנה גמורה קודם שעה שנאסרין בהנאה ויש חולקין וכותבין תקנות אחרות וכולן דחוקות וע"כ צריכין ליזהר בדבר ופי' תמ"ד תק"ו ופת"ש ביו"ד סי' שכ"ג :

מערדני שמואל

חיים ע"כ ועיי"ש שמו"ס דכל חלה הם דרכים דחוקים לכן בשבת זה יזהר כ"א את ז"ב ולהזכירם שיפרישו חלה בע"ש (וכמוצא כחן בפנים) ע"כ ועצמו"ג מ"ז סוסיתנ"ח מ"ש שם בענין זה :

אמור המחבר כיון דאתי לידן לדבר מענין הפרשת חלה בסוס"י זה - לזאת נכון להעתיק בכאן כמה דינים מהפרשת חלה הא"ך להתנהג בהפרשת חלה מן המצות ונחלקם לענפים קטנים וזה החלי בעזהש"י :

(א) **עבש"י** נהגו מפני המהירות בעשיית המלות שלא להפריש חלה מהמלות בעודן עיסה ורק לאחר האפיה נוהגין להפריש מיד ויען שיש להסתפק שמא לא היה בכל עיסה לבד שיעור חלה (ואפי' אם היה בכל עיסה לבד שיעור חלה מ"מ עכ"פ לריך ליזהר שלא ליקח חלה מעיסה אחת על חזרתה בלא נגיעה זה בזה כיון שלא גילושו יחד) לכן משום טעם זה יתן כל המלות האפיות בסל אחד והסל מלרפס לחלה. ש"ע או"ח סי' תנ"ז ובאחרונים שם : (ב) הא דמהני לירוף סל היינו דוקא אם כל המלות של אדם אחד וגם הם של מין א' אבל אם המלות הם של ז' בני אדם או של ז' מנינים אין הכלי מלרפס. פמ"ג א"א סי' תנ"ז סוף כ"ב. ועצמ"ע יו"ד סי' שכ"ו סעי' א' דאם אותן ז' בני אדם אינם מקפידים על תערובות המלות של זה בשל זה הרי הכלי מלרפס : (ג) מצות של חטים שמורות עם מלות של סתם חטים שאינן על נגיעות העיסות ועל תערובות המלות. ואפשר דאפי' מלות שמורות (ורק שלא הוכנו לשם מלות מלוא שבלילות הראשונות) עם מלות שהוכנו ונתייחדו לשם מלות מלוא ג"כ אינם מלטרפים כיון שגם בהם הדרך הוא להקפיד על תערובתן. ישועות יעקב הו"ד בספר מילי דפסחא

וערבה וזהו הפך הנוהג שהוצא בזה"ט הנ"ל ע"כ : [מן] ודעת המג"א שצריך ליתן כל החלות לעכו"ם וכו'. פירוש ואסור לאכול מהם כלל ואע"ג דקיי"ל בחלת חו"כ דאוכל והולך ואח"כ מפרש מן המשוויר מ"מ זה לא מהני רק בשאר שבתות השנה דשם מותר לאכול בלא הפרשת חלה (אם הוא בחו"ל) רק שישיר ממנו שיעור חלה ועוד משהו כדי שלאחר השבת יפריש חלה מן המשוויר הזה גם על הלחם שאכל בשבת אבל בשבת זה שחל בער"פ א"א לעשות כן שהרי לריך ליתן המשוויר הלזה לגוי במתנה גמורה קודם שחגיע שעה ששית ואסור לו להזהיר את הגוי שלא יאכלנו ושיחזירנו לישראל אח"כ להפריש ממנו חלה (דהא אסור ליתן את החמץ על תנאי שיחזירנו לו לאחר"פ) וא"כ יש לחוש שיאכלנו העכו"ם כולו וגמלא שלמפרע אבל טבל בשבת זה לפיכך אין לטבל זה תקנה אלא לריך ליתן כל החלות במתנה גמורה לעכו"ם קודם שעה ששית. מג"א סיתק"ו סק"ח וש"ע הרב הרש"י סיתמ"ד סעי' י"ב וזה"ט שם סק"א ועיי"ש בזה"ט דאפילו אם רולה ליתן המשוויר לכהן קטן ג"כ לא מהני אך בשע"ת שם סיתמ"ד סק"א הביא בשם שאלת יעב"ץ דאם אין לו לחם אחר לאכילת שבת מותר לו לשיר קלת בידים בלא ברכה ובלי הפרשה בפה וזהו הפרשה ויתנה לכהן קטן או לכהן גדול שטבל לקריו ויאכלנה וכה"ג הביא שם גם בשם פמ"א ודלא כדמשמע מדברי המג"א הנ"ל דמחמיר אפי' באין לו לחם אחר ע"כ וכן הביא בא"ח החדש סיתמ"ד סק"א בשם נזירות שמשון שכ' להתיר להפריש בשבת וליתנה לכהן קטן ע"כ. ועיי"ש בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן בשם ספר יהושע שהעלה שיוכל ליתן החלה (פי' המשוויר) לעכו"ם במתנה (גמורה) בלא תנאי ויבטיחהו שיהן לו אח"כ ריוח ומוסתמא ישמרהו העכו"ם עד לאחר"פ גם י"ל שיפריש פחות מכזית ויכפה עליו כלי עד מוליו"ט וכעיי"ז העיר גם בנתיב

ואך שצפּעס השניית לא יצרך על הפרשת החלה
 אכל אין ליטול חלה עליהם מעיסה אחרת
 המחוייבת בחלה ולא מהם על מלות אחרים
 בפני שספק יש בדבר אם התחתונים חייבים עוד
 בחלה (כי שמא כבר נפטרו ע"י הפרשת חלה
 מהעליונים). פמ"ג מ"ז סיתג"ז סק"א. ועיין
 בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן סיתג"ז אות א'
 שהביא בשם ספר חלת לחם דמסיק ג"כ לדינא
 דיפריש שנית בלא ברכה וכדברי הפמ"ג הנ"ל
 ע"כ. ועיי"ע בספרו של הרב מהרש"ם הנ"ל
 הנקוב בשם גילוי דעת בדעת תורה שם בהלכות
 טריפות סינ"ז סוסקל"ה במוסגר שם שכתב
 שם לענין תיבה החלוקה בינתיים במחילות של
 נסדים (ובכל לך מהמחילות מונחים מלות)
 וכת"ש שאם דופני התיבה מסביב הם גבוהים
 מהמחילה שבינתיים וכן בשאפע אם דופנותיה
 הם רחבים יותר מהנסרים שביניהם הרי המלות
 שכלל לך מהמחילות מלטרפים יחד לחלה ואם
 אין הדפנות רחבים וגבוהים יותר מהמחילות
 שבינתיים אין מלטרפין ואם ההבדל שבתוך התיב'
 הוא גבוה עשרה טפחים בכל גוויי אין מלטרפין
 ע"כ. ועיי"ע בהגהותיו של הגאון מהרש"ם הנ"ל
 על ש"ע או"ח סיתג"ז אות א' (דה"מ והנה)
 שנשאל במלות שנילושו וגאפו פחות פחות
 מכשיעור חלה ונלטרפו בסל אלא שהיו הרבה
 מהם בולטות חוץ להסל ואח"כ נתחלקו רובן
 לסדין א' ומיעוטן לסדין שני ונטלו חלה מהסדין
 הגדול בסתם ושכחו אם יש עוד מלות בסדין
 ב' ואח"כ נתערבו כל המלות משני הסדינים יחד
 וכת"ש דלפ"ד הפמ"ג (המוצא בריש ענף זה) יש
 לומר דהוי ספק דרבנן משום דשמא כבר נלטרפו
 יחד בעת שהיו מונחים בסל וא"כ נפטרו ממילא
 ע"י הפרשת חלה מהסדין הגדול אפילו אם
 נטלו חלה מאותן שכלטו למעלה גם י"ל בזה
 כל דפריש מרובא פריש וכו' עכ"ד הרב הגאון
 מהרש"ם הנ"ל : ח) דא דאמרינן לעיל בענף
 א' דהסל מלטרפס לחלה היינו אפילו אם לא היו
 מונחים בתוך הסל רק רגע אחת ואח"כ נטלם
 מתוכו הרי כבר נלטרפו וחייבים בחלה. פמ"ג
 א"א סיתג"ז סק"ב. ועבש"ע הרב הרש"ז
 סיתג"ז סעי' יו"ד י"א דאם המלות הם מעיסות
 כאלו שלא היה בהם בכל אחת בפ"ע שיעור חלה
 אלא שהמלות נלטרפו אח"כ בסל הרי לדעת

דפסחא אות ל"ב (להגאון הר"מ תאומים האבד"ק
 האראדענקא) ובספר סמד"ח סי' י"ב אות ג':
 (ד) ובדבר אותן שאפעם הגדולים הצנויים
 בכותלי הבית ראיתי בספר סמד"ח הנ"ל סי'
 י"ב אות ד' שכתב דגראה לו שאינם מלטרפים
 (המלות המונחים בהם) לחלה משום דבית
 אינו מלרק וכל המחובר לבית הרי הוא
 כבית. וראייתו הוא מוש"ע הרב הרש"ז
 בהלכות פסח סימן תמ"ב סעי' כ"ה וסעי'
 כ"ט ע"כ. וכן ראיתי בהגהות הגאון מהרש"ם
 מזרעזאן סיתג"ז אות א' בשם ספר חלת לחם
 שהעלה ג"כ דתיבה הקבועה בבנין בכותל אינו
 מלרק לחלה וכן תנור שלנו הקבוע בבנין בקרקע
 עכ"ד הרב חלת לחם אך הרב מהרש"ם סייס
 שם דלפי עניות דעתו הרי דבר זה הוי ספיקא
 דפלוגתא ולכן בחלה בזה"ז (שאינו אלא מדרבנן)
 יש להקל ע"כ : ד) אם נתן את המפות על
 הטבלא או על השלחן שאין לו לבזבז אינם
 מלטרפים לחלה ולכן כשמלרפס בכלי יזהר
 שלא ילא דבר מהמלות למעלה מדופני הכלי.
 ש"ע יו"ד סיכ"ה סעי' א' ורמ"א שם. ועיי"ש
 בש"ך סק"ד בשם הב"ח דלכתחלה יש להחמיר
 דאפילו אם מקלת מן המלה הוא בפנים מדופני
 הכלי ומקלתה הוא בחוץ למעלה מדופני הכלי
 ג"כ לא מהני ע"כ. וכ"ז לכתחלה אכל בדיעבד
 פשוט דמהני אפילו אם רק מקלת מן המלה
 היתה מונחת בפנים בתוך דופני הכלי וכן
 ראיתי בספר מילי דפסחא הנ"ל שכתב בהדיא
 באות ל"א דא"ש"י שחלק מהמלה היא בולטת
 לחוץ מהכלי ג"כ מלטרפת כיון שקלתה היא
 בתוך הכלי עכ"ד : ו) אם אין לו כלי גדולה
 שתוכל להחזיק את כל המלות יניחם כולם במפה
 ויכסם במפה. ש"ע יו"ד סיכ"ה סעי' א'.
 ועפמ"ג מ"ז סיתג"ז סוסק"א שכתב לפרש דברי
 הש"ע הנ"ל דהכוונה הוא שיניח את כל המלות
 בחדא מפה מלמטה ומלמעלה ואף שבאמצע
 יהיו קלת מגולים מ"מ ה"ה מלטרכוז הכל כיון
 שמן הדרין ה"ה מכוסים ע"כ. ועיי"ש"ע דאם
 מניח את המלות על הטבלא ולמעלה הוא מכסם
 במפה לא מהני ע"כ : ז) אם הניח מלות בסל
 והמלות העליונות אינם מונחים במחילות הסל
 ולקח חלה מהמלות העליונות על כל הסל יש
 לו להפריש חלה עוד הפעם מהמלות התחתונות

הב"ח והפרי"ח מותר להיות אוכל והולך מהמלות הללו ואח"כ יפריש מן המשווייר על מה שאכל כבר ולדעת הח"י אסור לאכול מהמלות הללו קודם הפרשת חלה משום דאין לירוק זה מחשבו להיות כעיסה אחת (ממש גם לענין זה שלא ילטרך להיות מפריש מהם מן המוקק) ולריך לתרום מן המוקק (פי' שיהיו כולם נוגעים זה בזה בשעת הפרשה חלה) והעיקר הוא להלכה כדעת המתירים הנ"ל ואעפ"כ טוב לחוש לבתחלה לסברא הב' ע"כ. ועיי' ש"ע דאם שכת להפריש חלה ממלות אלו קודם יו"ט וזכר מזה ביו"ט כיון דביו"ט אסור להפריש חלה ממה שנתחייב קודם יו"ט לכן לריך לשייר מכל מלה מעט כדי להפריש אחר יו"ט מן המוקק ע"כ. ועבהגה"ג מהרש"ם מזכרעזאן סיתנ"ז אות א' (דה"מ והנה) מ"ש בזה: (פ' א"ם נאפו המלות משני עיסות ויותר שלא היה בכ"א כשיעור חלה לא נלטרפו בסל עד ליל יו"ט. עח"י סיתנ"ז סק"ט שכתב דמותר להפריש מהם חלה ביו"ט כיון שהיו נתייביו. אך הרב א"ר אוסר להפריש מהם ביו"ט גם בכה"ג כיון שהיה יכול ללרפס מעיו"ט והו"ד ביד אפרים בהלכות יו"ט סיתק"ו בליונו על הרמ"א שס' סעי' ג' והרב יד אפרים סיים שס' שכתב העיקר כדעת הא"ר הנ"ל. ועיי' ע' בענין זה בספרי מנחת יו"ט סי' ל"ח סקמ"ה מ"ו מ"ש בזה: י) מצות שנאפו משני עיסות או יותר והיה בכ"א מהעיסות שיעור חלה לא הקילו חכמים בהן להפריש מאחת על חבירו שלא מן המוקק (אפילו בחו"ל) אבל כשמקיפס זה לזה די בכך אפילו בלי לירוק כלי. ט"ז סיתנ"ז סק"ב. ועיי' ש"ע ד"א דלא הוי מן המוקק רק אם הם בכלי אחד ע"כ. ועיי' ש"ע בחי' סק"ז דבענין שיגעו זה לזה בתוך הכלי וסיים שס' דיר"ש יולא ידי שניהם שיהיו בתוך הכלי וגם יגעו זב"ז ע"כ: יא) עיי' בש"ע הרב הרש"ז סיתנ"ז סעי' י"ב שכתב דאפילו מלות שבאו מעיסה אחת שהיה זה שיעור חלה שבוה אין לריך לתרום זה מן המוקק לדברי הכל מ"מ מדת חסידות הוא להחמיר להפריש גם מהן מן המוקק שיגעו זה בזה בתוך הכלי בשעת הפרשה ולפיכך אין לאכול מהן קודם הפרשה שהרי מה שיאכל לא יהיה מוקק עם מה שיפריש וכן נוהגים: יב) ובדיעבד

שעבר והפריש שלא מהמוקק אפילו צ' עיסות שיש בכ"א שיעור חלה ואפילו זו מונחת בבית זה וזו מונחת בבית אחר והפריש חלה מאחת מהן והיה בדעתו לפטור גם הב' בחלה זו ה"ז פטורה וא"ל לחזור ולהפריש גם מומ' משום שלא הלרכו חכמים להפריש מן המוקק רק לבתחלה. ח"י סיתנ"ז סק"ז: יג) א"ם ה' בכל א' מהעיסות כשיעור חלה ושכת להפריש מעיו"ט וזכר מזה ביו"ט לריך לשייר מכל מלה חתיכה א' (קטנה) ויפריש לאחר יו"ט מכל א' מהחתיכות המשוויירי' משום דלא מהני לירוק למה שנאכל כבר. יד אפרים סימן תק"ו ועיי' בספר סמד"ח סימן י"ב אות י"ג י"ד בשם הבית מאיר שכתב דאם ישאר לו לאחר יו"ט גם מלות שלימות אז ילרך לאחר יו"ט כל הפרוסות עם השלימות ויקח מכל הפרוסות חתיכה א' מכל אחת ובוה נפטרו גם השלימות שלפניו. ואם העיסות היו בספק אם יש בהם כשיעור חלה בכ"א מהן או שהיה ציניהם עיסות שיש בכ"א כשיעור וגם עיסות שלא היו בכ"א מהן כשיעור בזה נמי ישאיר מכל מלה חתיכה א' ויפריש לאחר יו"ט מכ"א ואם ישאר לו אחר יו"ט גם שלימות ובענין ששם הפריסות יהיה בין הכל כשיעור חלה אז יפריש לאחר יו"ט בצרכה אבל אם לא יהיה כשיעור לאחר יו"ט אז יפריש לאחר יו"ט בלא צרכה משום דחיישינן שמא הפרוסות הם מעיסות שאין בהם כשיעור וכ"ז מיירי שלא נלטרפו כל המלות בסל קודם יו"ט אבל אם נלטרפו בסל קודם יו"ט ה"ה בכל ענין מפריש בצרכה עכ"ד הסמד"ח הנ"ל בשם הבית מאיר ועיי' בספרי מניו"ט סול"ת סקמ"ו שהבאתי בשם הרב מים חיים וזנו הרב בהג"ה שס' שכתבו דאם נלטרפו המלות כבר בכלי אחד אז אין חילוק בין אם היה בכל עיסה כשיעור או לא היה כשיעור וא"ל להפריש חתיכה א' מכל מלה אלא רשאי להיות אוכל והולך ולאחר יו"ט יפריש חלה ממלה א' על כולה אפי' על מה שאכל כבר ע"כ. ועיי' בהגה"ג מהרש"ם מזכרעזאן סיתנ"ז אות א' (דה"מ והנה) דמשמע מדבריו שגם הוא נוטה להקל עכ"פ בלא היו מתחלה בכל עיסה כשיעור ואח"כ נלטרפו יחד בסל שלא ילטרך בכה"ג להשאיר חתיכה מכל מלה אלא יכול להיות אוכל והולך ואח"כ

יש להקל ע"כ. ועייש"ע שנשאל צמי שאופה מלות למכירה ולשין עיסות גדולות יותר משיעור חלה וקודם החג באים הקונים המלות וכת"ש דאם אין הקונים קבועים אללו המיד מחויב האופה להפריש חלה קודם שיחן לכל א' דאל"כ אם יפריש א' קודם יופטר גם של האחרים כיון שנלטרפו יחד וא"א ליוהר בשל רבים לכיון שלא לפטור האחרים ע"כ. (ועבט"ז יו"ד סוס"שכ"ו ובט"ז או"ח סיתרג"א סק"ה ודו"ק). ועב"ס סמד"ח סי' י"ב אות י"ע בשם הבית מאיר והמקו"ח ובית אפרים דמה שנוהגות הנשים דאחר אפיית המלות מחלקים את המלות לחלקים וכ"א מהם נוטלת חלה ממה שלפניה אין למחות בהם רק שיתנו כ"א מהם בפה מלא שאינה פוטרת מן החלה רק מה שלפניה ע"כ. ועב"ס לבושי שרד בחידושי דינים שלו להלכות חלה אות קי"ט דיש למחות בידם (לכתחלה) שלא לחלקם לב' חלקים כדי ליטול ב' פעמים חלה ע"כ וכן ראיתי בספר מילי דפכחא אות ל"א שכתב דמה שנוהגין דכשמביאין המלות מבית האופה מערבין ומקבלים כל המלות לתוך פלי א' ולאחר שנלטרפו לחלה ויש כמה נשים שכל אחת רולית ליקח חלה בפ"ע לכן מחלקים אח"כ המלות לכמה ליבורים או שמיניחים בתיבה אחת שחלוקה במחילות ולוקחים כמ"פ חלה זאת מפרשת ממקלת המלות המונחים בזוית זו והב' מפרשת ממקלת המלות המונחים בזוית אחרת וזוה עושים שלא כד"ת וגורמים ברכה שאינה לריכה ואם רולים ליקח דוקא כמ"פ חלה לריכים עכ"פ ליוהר להפריש החלה קודם שילרפן לתוך כלי א' ואז יוכלו ליקח מכל חלק הלבור חלה בפ"ע ע"כ. ועיי"ש במקור הדינים שלו מה שהביא בשם המקו"ח דכשמפריש חלה ממקום א' מנילא נפטרו המלות שמונחים בכלי הב' ואפי' אם מושב שלא לפטור השאר לא מהני עכ"ד בשם המקו"ח אך הרב מילי דפסחא כת"ש להוכיח מכמה דוכתין דמהני מחשבה שלא לפטור כל העיסה ובפרט במקום שלא נתחייבו בחלה רק ע"י לירוף של עכ"ד וכן ראיתי מפורש בתשובת ל"ל החדשות חיו"ד סירל"ה דכשמחלק המלות לב' או לג' חלקים בכדי ליטול חלה מכל חלק בפ"ע א"כ דעתו בפירוש שבהלה זו לא יפטר רק חלק א' לבד ע"כ אינו גמטה החלק

מפריש:] (יד) אם רבו מקלת מלות קודם יו"ט ושכחו והפרישו חלה מן המלות השלימות ע"י לירוף כל ולא נתכוין לפטור גם את המלות הנדכים אם נזכרו מזה קודם יו"ט ויש במלות הנדכים שיעור חיוב חלה רשאי להפריש חלה מהמלות הנדכים ואין לחוש שמא יש בחוך המלות הנדכים מאותן המלות שכבר נפטרו ע"י מלות השלימות דכיון דנדכו דק דק הוי כלל בלל לענין ועוד שלא נתכוין בהפרשת חלה מהשלימות כי אם על מה שלפניו ולא לפטור הני שנדכו קודם אבל אם אין במלות הנדכים לבד שיעור חלה אז לריך להפריש בלי ברכה משום שיש ספק שמא הן מועיסה שנתחייב בחלה. סמד"ח סי' י"ב אות ט"ו בשם בית מאיר: שור) ואם לא נזכר מהמלות הנדכים עד יו"ט אז אם כבר נידך כקמח הוי לענין זה לח מלח ורשאים לאכול מהנדכים ולהשאיר מהם קלת עד אחר יו"ט ולהפריש מקלת מן המשווייר לאחיו"ט לשם חלה ואם נשאר מן הנדכים שיעור חלה לאחיו"ט הר"ז יפריש בברכה ואם לא נשאר כשיעור חלה יפריש בלי ברכה וכן אם לא הפריש חלה כלל גם מן המלות השלימות ונזכר ביו"ט ויש לו הן שלימים והן נדכים אז אוכל והולך מהנדכים ומשווייר מהן כדי שיעור חלה עד אחיו"ט והנותר מהם לאחיו"ט מפריש מהם ע"י לירוף בסל שפוסה עם החתיכות ופרוסות ששייר מהמלות השלימות שאכל ביו"ט. שם בסמד"ח אות ט"ז בשם הבית מאיר הג"ל: שור) אם הפריש חלה ממקלת המלות וממקלת מלות לא הפריש ונתערבו יחד לריך להפריש חלה מכל מלה ומלה ואם מכיר מלה אחת שהיא מאותן המלות שלא הפריש מהם עדיין הר"ז נוטל חלה מאותה המלה על האחרות. רמ"א סיתג"ז סעי' א'. ועיין בהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן סיתג"ז אות א' שכתב דאם נתערבו קלת מלות שכבר הפרישו מהם חלה ברוב מלות שלא נטלו מהם עדיין חלה י"ל דהמיעוט הפטור הוא בט' ברוב החיוב והוי ככולו חיוב (פירוש ויכול להפריש ממלה אחת על כולן. והאריך שם כמה דיש פוסקים דס"ל דהיתר אין מתבטל באיסור ורבים חולקים ע"ז) וסיים שם דעכ"פ לענין חלה בזה"ז דאינו אלא מדרבנן ובליירוף הסברא ש"ל דשמא יזדמן לידו גם עתה בשעת הפרשה מאותן המלות המחוייבים בחלה וכן

קמ"ז דיני הגעלה וכו' י"ח סעיפים.

א ב' (א) ב' וכו' חרם שנשתמש בו חמץ ומ' לא מהני ליה לא הגעלה וזו ורא' דיבון מעדני שמואל

ואין בכל חלק לבד שיעור חלה אם עירוב הקמח היה מדעת שניהם חייב בחלה כיון שאינם מקפידים ואין דעתם לחלק כי אם לאחר האפי'. ש"ע יו"ד סי' כ"ו ורמ"א שם סעי' ג': קמ"ז [א] ב' חרם שנשתמש בו חמץ עש"ת סוית"א סק"א בשם חיים שאל דאפילו אם עבר על הכלים י"ב חודש מיום שנשתמש בו חמץ מ"מ אין להשתמש בהם לכתחלה ואפילו בדיעבד שכבר נתבטל בהם בפסח לאחר שעברו עליהם י"ב חודש משמע ג"כ מדברי הרשב"א לאסור (לדין דאסורין נוטלי' בפסח דלא כה"ל שהתיר בדיעבד) אך היכא ששלת נכרי להישראל כלים מפא"ר לילי' לדורון ואין ידוע אם הנכרי נשתמש בהם כלל ח"כ יש בזה ס"ס שמא לא נשתמש בהם העכו"ם כלל ושמא הלכה כהמתירים לאחר י"ב חודש לכן בכה"ג אולי יש לדרד להקל ומ"מ עדיין לריך להתיישב בזה עכמו"ד החיים שאל הג"ל. והשע"ת הג"ל סיים ע"ז דג"ל דאם אפשר להגעיל ברותחין ג' פעמים י"ב לעשות כן ואם הם כלים שאין דרך להש"י ברותחין שהם י"ב יש להקל ג"כ ע"כ. וע"כ בזה הענין בפ"ת יו"ד סי' קכ"ב סק"ג ובפמ"ג בש"ד יו"ד סי' ק"ג סק"ז ובש"ד מחמו"ל סי' ז' אות ג' מה שהאריכו דין קדירת בל"ל (או חרם) של חמץ שעמדה ריקנית יותר מ"ב חודש והובאו שם הרבה דיעות חלוקות לענין אם יש להתיר בדיעבד את התבטל שבטל זה בפסח (לדין דאוסרים נוטלי' בפסח) ובפרט אם התבטל הוא דבר חריף דלא מהני ביה נוטלי' אפילו בשאר איסורין. ואעתיק לך תחלה דיעות המתירין שראיתי מובא בכל מקומות הג"ל: והנה (א) לדעת הח"ל יש להתיר בדיעבד משום דאמרינן דכל שעבר י"ב חודש על הכלי הרי כלה כל הלחלוטית שבו והוי כעפר בעלמא (וא"כ הוי כחמץ שחרכו קודם זמן איסור חמץ ושפרו לגמרי קוה"פ דמותר אח"כ בפסח אפילו באכילה משום דאף להאוסרים באכילה בפסח חמץ שחרכו קודם זמן

החלק הב' אף שיש בהחלק הב' מלות מהעיסה שבחלק הא' משום דבעינן כוונה לפטור ובפרט היכא שיש גילוי דעת שמתכוין רק לפטור אלו בלבד ח"כ בודאי לא נפטור החלק הב' עכמו"ד בקלר"ה יו) אם שכת להפריש חלה מן המלות בעיו"ט וזכר בביה"ש של עיו"ט. עיין בספרי מנחת שבת סיע"ה סק"ב עקף ה' (ועב"ס סמו"ח סי' י"ב אות י"ח שכתב דמה דמובאר בפמ"ג מ"ז או"ח סוית"ח דמותר להפריש חלה בביה"ש של ע"ש מיירי דוקא מעיסת חמץ בשבת שחל בער"פ שאז אין עלה אחרת ע"כ). ואם שכת להפריש חלה מן המלות מלוא שהיה בהן כשיעור חלה וזכר מזה לאחר שאפה מכל העיסה ג' מלות הלריכים לו לסדר שיהיו שלימות עיין בזה בח"י סית"ג סק"ט מ"ש שם בזה בשם הלבוש. ובדבר נוסח הברכה שמזכרין קודם הפרשת חלה מהמלות עבט"ז וש"ך יו"ד סי' כ"ח סק"א ובמג"א סית"ג סק"א. והנכון שלא לשנות מכפי נוסח הברכה שמזכרין בכל השנה. ועב"ס מילי לפסחא הג"ל אות ל"א דמה שנהגין איזה נשים בער"פ כשמפרישים חלה מהמלות מזכרין ג"כ שהחיינו הוא מנהג בורות וברכה לבטלה דהרי מפרישין חלה בכל שבת בכל השנה ואם כוונתם לזמן דהרגל הלא עדיין לא הגיע זמנו וראוי להזהירם על ככה ע"כ. יח) אין לאדם אחר להפריש חלה בלא רשות בעל המלות. ש"ע יו"ד סי' כ"ח סעי' ג'. ועיי"ש בע"ז סק"ב דאפילו משרתת שבצית לא תטול חלה בלי רשות בעלת הבית משום דהאשה מקפדת בער"ש ועריו"ט שתטול בעלמה חלה ע"כ. ועיי"ש ע"ז דרמ"א סעי' ג' דאם העיסה או המלות הם של ב' שותפים אין לריכים ליטול רשות זמ"ז אבל אחר הנוטל חלה מעיסות השותפים לריך ליטול רשות מבעל העיסה. ועיי"ש ע"ז בש"ע סעי' ג' דאם בעל העיסה נתן רשות לאחר להפריש חלה אפילו אם הנתינת רשות היה בעודו קמח מועיל שיוכל האחר להפריש אח"כ מהעיסה או מהמלה ע"כ: יט) שנים שנתנו קמחיהם לאפות מלה

זמנו מ"מ בשרפו לגמרי מותר ועוד דגם
 בחרבו לבד קוד"ז ולא שרפו לגמרי מ"מ עיקר
 הטעם שאסורים אותו באכילה בפסח אינו
 אלא משום האחשביה האדם ע"י אכילתו וזה
 אינו שייך במשתמש בכלי ע"כ. ולמוד כן
 מדין קנקנים של י"ג דמוותרים לאחר י"ג חודש.
 (ב) וכ"מ דעת החי"א כלל קכ"א אות י"ד להתיר
 בדיעבד אם נתבשל בפסח בכלי של חמץ לאחר
 שערב י"ג חודש על הכלי שלא נשתמש בו
 (אפילו לדין דאוסרים נוטל"פ בפסח) וכת"ס
 הטעם משום דכל עיקר הטעם דאוסרים נוטל"פ
 בפסח הוא משום דעכ"פ טעם משהו איכא
 ובפסח אוסרין במשהו אבל כיון שעבר על הכלי
 י"ג חודש שוב אין בו טעם כלל אפילו משהו
 כיון שנעשה כעפרא בעלמא עוד קוה"פ ע"כ.
 (ועיי"ש ע' דמשמע מדבריו דאם נעשה כעפרא
 לאחר זמן איסורו כגון שכלו י"ג חודש בתוה"פ
 הרי זה אוסר ע"כ. וכן הבין השד"ח בדעת
 הח"ל. ועיי"ש ע' בשד"ח דמדברי הח"י סיתמו"ז
 סקמ"ו משמע קלת דנפסד לגמרי אין איסור
 אפילו בנפסד לאחר זמן איסורו ושכן מתבאר
 מדברי תשו' רע"א דגם אם כלו הי"ג חודש
 בתוה"פ מותר ג"כ מאז והלאה ולא אמרינן
 דזה הוי כחרכו אחז"מ עיי"ש בשד"ח. (ג) וכן
 הככים הגאון ה"ר נפתלי כ"ץ לסדרת הח"ל
 להתיר לאחר י"ג חודש. (ד) וכ"ד הגאון הר"ש
 לנדא (בן הנב"י בהגהותיו לספר דורש לליון).
 (ה) וכ"מ דעת הרב מנשיי פסחא. (ו) ודעת
 התפארת ישראל שהביאו הוראת הח"ל (בסתם
 להיתר) והוסיף ע"ד בתפא"י להביא. (ז) בשם
 ספר אדני פז חאו"ח שהתיר אפילו בלא שהתה
 הקדירה בלא תשמיש חמץ רק איזה שבועות
 ואח"כ בשלו בו בפסח. (ח) וכן בתשו' שבו"י
 ח"א סיכ"א ובח"ב סי' י"ז מסיק שם להלכה
 ולמעשה דהגם דלכתחלה אין להשתמש בשום
 כלי של איסור אפילו עברו עליו כמה שנים
 הרבה שלא נשתמש בו ואפילו בכלי של שאר
 איסורין וכש"כ בכלי של חמץ מ"מ בדיעבד
 לענין חמץ אף שנוהגים לאסור בדיעבד בפסח
 אפילו בכלי שאינו ב"י מ"מ לאחר שעבר עליו
 שני חדשים יש להתיר בדיעבד אם בשלו בו
 בפסח כיון דהוי כעפר בעלמא ובתנאי שלא
 יהא המתבשל דבר חריף דמשוי ליה לשבח

בסדר הנהגת השואל עם הנשאל צטרר א' אות כ"ד דמבואר ג"כ בדבריו דבהפ"מ או עכ"פ אם רוצה רק להשקות את התבשיל עד אחה"פ או למוכרו לנכרי גם בתוה"פ ככ"ז כדאי הח"ל לסמוך עליו. ועייש"ע בשד"ח מערכת ואות הג"ל דכ"ז מיירי שהיה הכלי ריקן ולא נשתמש בו שום דבר כל י"ב חודש אבל אם נשתמשו בו תוך י"ב חודש איזה דבר אפי' בדבר שאין בו חשש חמץ מ"מ ככה"ג י"ל דגם הח"ל מודה דאין להקל דהא כל טעמו של הח"ל שכתב בזה להיתר הוא רק משום דנשתהה י"ב חודש. ומדין שגת"כ וכלה כל הלכות שבתוכו ונעשה כעפר בעלמא אבל אם נשתמשו בו תוך הי"ב חודש באיזה שימוש ע"י ביטול בחמין שוב אינו מניחו להתייבש משום דאמרינן שהביטול שבתוך י"ב חודש מעורר את הטעם הבלוע ואינו מניחו להתייבש וכ"כ הרה"ג מהר"ם לאנדא (בן הנוב"י) בהג"ה שבספר דורש לליון דרוש י"א עכתו"ד השד"ח הג"ל. ועיי"ע בדבריו לעיל סיקי"ב סעי' וא"ו סוסקל"ב מ"ש שם בענין כלי שנאסרה בפסח ע"י תערובות משהו חמץ אם מותר להשתמש בה לכתחלה בפסח של שנה הבאה: [ב] חרם שנשתמש בו חמץ ל"מ ליה לא הגעלה. הטעם בזה משום שנאמר בתורה (גבי כלים הבלועים מותר) וכלי חרם אשר תבשל בו ישבר וא"כ למדנו מכאן שהתורה העידה על כלי חרם שאינו יולא מידי דופיו (פירוש גיעול הנבלע בו) לעולם אפי' יגעילנו כמה פעמים אלא לעולם פולט הוא מעט מעט בכל הגעלה אבל עיקר גיעולו הבלוע בתוכו אינו נפלט ממנו לגמרי וכשיבשלו בו היתר אפי' אחר כמה הגעלות יפלוט מעט בכל פעם מהבלוע שבתוכו לתוך התבשיל. ש"ע הרב הרש"י סיתג"א סעי' ו'. ועייש"ע בריש סעי' ו' הג"ל ובסעי' ס' ס"א דלא אמרו שכל"ח אינו יולא מידי דופיו לעולם אלא כשנבלע בו האיסור ע"י חמין או ע"י חריפות דהיינו ע"י מליחה או שהוא בית שאור ובית חרוסת משום שחריפות המלח או השאור והחרוסת דומה לרוחת אבל כשנבלע בהן האיסור בליון ע"י כבישה מעל"ע (ואפי' אם שהה החמץ בתוכו בליון ימים ושנים) כגון חבית של שכר או אפי' אם הכלי הוא של חרם מ"מ מועיל לו הגעלה ע"י חמין או מילוי ועירוי ג' ימים מעל"ע דהיינו

ש"מלאנו

בש"מ ח"כ סיקי"א כתב שם דא"א לסמוך על הח"ל הנ"ל להתיר לאחר י"ב חודש אפי' בדיעבד כיון שהוא היפך דעת הקדמונים הלא המה הרשב"א והר"ן והרדב"ז. יב) גם הבית שלמה בחא"ח סי' ס' אין דעתו נוחה לסמוך על הח"ל הג"ל (וכת"ס ד"ל דכלי שנבלע בו י"ש שהוא חריף גם הח"ל מודה דלא מהני יישון י"ב חודש). יג) וכ"ד הרב קהל יהודה (דעכ"פ כללי שנבלע בו איסור ע"י חמין לא מהני יישון י"ב חודש). יד) וכ"כ בשמן רוקח דקשה לסמוך על הח"ל. טו) וכ"כ הרב ברית אברהם דאפי' בדבר שגוף האיסור מדרבנן קשה לסמוך על סברת הח"ל לבד אלא אם יש עוד לר קולא. טז) וכן הרב בנין שלמה מהרה"ג הר"ם ז"ל מו"ל מוויילנא נראה ג"כ כשר המסכים לדעת החולקים על הח"ל דלא מהני יישון: ודגה מתבאר לך דרבו האומרים דלא מהני יישון י"ב חודש לכלי שנבלע איסור בחמין (ולכמה דיעות מהם לא מהני אפי' כשבלע איסור רק בליון ע"י כבישה) הן בשאר איסורין לענין לכתחלה או אפי' בדיעבד אם בשלו בה דבר חריף וכן לענין חמץ לא מהני אפילו בדיעבד ואפי' בלא ביטול בה דבר חריף (כיון דלדידן אוסרין נוטל"פ בפסח אפי' בדיעבד). ובשד"ח מערכת ואות הג"ל מסיים שם דלר"ך להתייבש הרבה אם להורות היתר בזה כדעת הח"ל הג"ל כיון שברשב"א מפורש לאיסור וכ"ה דעת הר"ן והרדב"ז. ועצמ"ג יו"ד בש"ד סי' ק"ג סוסק"ז דכלי חרם החמיר בהם יותר וכתב דכלי חרם שהוחם בו אפי' איסור דרבנן אין להקל ביישון י"ב חודש (פירוש אם בלע משאר איסורין אין להשתמש בו לכתחלה אפי' לאחר י"ב חודש ואם נתבשל בו דבר חריף יש לאסור אפי' בדיעבד. ולענין כלי של חמץ בפסח יש לאסור ג"כ אפי' בדיעבד שכבר נתבשל בו וגם אפי' אם התבשיל אינו דבר חריף מ"מ יש לאסור כיון דאין אוסרין נוטל"פ בפסח) אבל אם לא בלע הכלי רק בליון ע"י כבישה (דככה"ג גם הפמ"א מודה להח"ל) אז המיקל בהפ"מ ולורך גדול גוערין בו אפי' אם בשלו בה דבר חריף (אע"ג דיש לומר בו דמשוי לשבח מן התורה) וכ"ז בכלי חרם אבל בכלי של מתכת לאחר י"ב חודש יש לעיין עכתו"ד הפמ"ג הג"ל בתוספת ביאור קלת. ועצמ"ג או"ח בפתיחה הכוללת

שימלאנו מים אפי' לונגין על כל גדותיו וישהי בתוכו כ"ד שעות רלופין או יותר ואח"כ יערה אותן המים ממנו וימלאנו מים אחרים וישהי ג"כ בתוכו כ"ד שעות רלופין או יותר ואח"כ יעשה כן בפעם הג' כך יעשה ג' פעמים בג' ימים מעל"ע וג' ימים מעל"ע הללו חין לריכים להיות רלופים אלא מפוזרין. והטעם דמהני בזה להכשירו גם ע"י מילוי ועירוי משום דכמו שנבלע בו האיסור בלוגן ע"י כבישה כמו"כ הוא נפלט ממנו ג"כ בלוגן ע"י מילוי ועירוי ע"כ. וכל דבריו הם לקוחים מש"ע סיתנ"א סעי' כ"א כ"ב. ועיי"ש בש"ע סוסע"י כ"ב ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ע"ב במוסגר שם ובה"י שם סקס"ב דכ"ז הוא מעיקר הדין אבל המנהג שלא להשתמש כלל בפסח בכל"ח ישנים אפי' אם לא נשתמש בהם בחמץ רק בלוגן ואפילו אם חין רלונו להשתמש בהם גם בפסח רק בלוגן ע"כ: [ג] לא מהני ליה לא הגעלה. (א) עכש"ע יו"ד סוסיקי"ג דכלי חרס שבלע איסור דרבנן כזה שאין לו עיקר מה"ת (כגון בשר היתר או שאר היתר שצשלו עכו"ם בקדירה של ישראל שאז חין בו איסור אלא משום מציולי עכו"ם) מהני לו הגעלה ג' פעמים ודיו ע"כ. (ב) ועיין בסולת למנחה כלל ע"ה (בליונו שם על דין י"ד שבת"ח) שכתב דלא מהני הגעלה ג"כ לכלי חרס שיש בו בלוע מציולי עכו"ם אח"כ לאחר שעבר על הכלי מעל"ע משבישל בו העכו"ם שכבר נעשה הכלי אב"י ע"כ. ועכש"ד"ח א"ד מערכת ה' אות י"ט בשם עדות ביהוסף שכתב ג"כ להחמיר בדברי הסולת למנחה הנ"ל דאפי' באיסור שאין לו שורש בתורה לא מהני לו הגעלה רק אחר מעל"ע. אך באות י"ד שם הביא בשם ספר ערך השלחן שחלק על הסולת למנחה הנ"ל והוכיח דאפילו כשהכלי עדיין הוא ב"י מהני לו הגעלה ג"כ. והש"ד"ח ז"ל סיים שם דהדין עם הערך השלחן דכשאמרו להכשיר כלי חרס מציולי עכו"ם ע"י הגעלה היינו אפי' כשהוא ב"י משום שאין לו עיקר בדאורייתא ע"כ. (ג) ועיי"ש בש"ד"ח באות י"ט הנ"ל בשם הרב ערך השלחן הנ"ל דכלי חרס שבלע לאח"ה"פ מחמץ שטעה"פ ציין דאיסורו הוא רק משום קנס לכן דינו כאיסור שאין לו עיקר מה"ת וכלל שבאיסורין דרבנן ומהני לו הגעלה ג"כ ע"כ. (ד) ועיי"ש ע

באות י"ט הנ"ל שהביא בשם תשובת עדות ביהוסף הנ"ל דכלי זכוכית אפשר להקל ע"י הגעלה ג"כ (אפילו כשהיא ב"י) ואפילו כשבלע איסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת (כיון שהמנ"א מיקל בכלי זכוכית בדיעבד בהגעלה אפילו בבלע איסור דאורייתא. ועכש"ד"ר לקמן סי' זה אות ס'). (ה) ועיי"ש בש"ד"ח אות י"ט הנ"ל בשם תשובת בית שלמה דגביות של עכו"ם חשיב כאיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת (והשיג שם על הש"ך ופר"ח דדיני ס"ס אות י"ח שלא הבינו כן בדעת הרשב"א והא"ו"ה) והגם שכתב שם בבית שלמה הנ"ל שלבו מהם בדבר זה מ"מ סיים שם דכיון שאינו אלא איסור דרבנן וגם הכלי אב"י ובשגם בנדון שלו היה ג"כ הש"מ לכן העלה שם דאם נשתמשו בגביות של העכו"ם בכלי חרס בחמין מהני להו הגעלה ג' פעמים אך באופן שאין שם חשש איסור תורה אבל אם יש שם חשש איסור תורה כגון שהגביות מלווה והוא באופן שיש שם חשש שמא גררו העכו"ם"ז את המלח בסכין שלהם או שדכו המלח בכלי איסור וכיוצא אז חין שום מקום להתיר עכש"ד"ח בשם הנ"ל (בקלרה. ו) ועיי"ש בש"ד"ח אות י"ט הנ"ל (מה שהביא בזה שיטת הפוסקים הראשונים והאחרונים וליש מהם מהני הגעלה ג"כ לכלי חרס אפילו כשבלע איסור דרבנן שיש לו עיקר בדאורייתא והביא שם) בשם תשובת ח"ס שכתב דכ"ז דוקא כשתחלת בליעת הכלי היה עכ"פ רק מאיסור דרבנן (ובזה יש שקלא וטריא בין הפוסקים אם יש לחלק בין איסור שאין לו עיקר לאיסור שיש לו עיקר מה"ת) אבל אם תחלת בליעת הכלי היה איסור תורה אז אפילו אם הכלי נפגם אח"כ כגון ששהה מעל"ע מ"מ חין בזה שום סברא לדין להקל ולומר דמהני בזה הגעלה לכלי חרס ע"כ. (ז) והג"ה הא דמקילין כ"כ באיסור שאין לו עיקר מה"ת אפילו בכלי חרס מ"מ צעיק עכ"פ שיגעיל את הכלי ג"כ אבל בלא הגעלה משמע כפי הנראה דחין מקילין אפילו באיסור דרבנן ואפילו לאחר מעל"ע וכ"מ בפמ"ג או"ח בפתחתו הכוללת בסדר הנהגת השואל חלק ג' דאע"ג דבאות כ"ז שם בתחלתו לידד להקל בקדירה של חרס תשובה שצשלו בה גביות של עכו"ם או חלב

אסור בחלב אלא מדרבנן בזה י"ל דכיון דיש בזה גם הסכא דהיתרא בלע לכן בזה י"ל דלכופי מודו דלא גזרו בזה אב"י אטו ב"י ולכן יש ללדד להקל וכש"כ ע"י הגעלה ג"פ דבזה ס"ל להרשב"א בתוה"ב האריך דמעיקר הדין מהני הגעלה ג"פ לכ"ח אפילו באיסור דרבנן שי"ל עיקר מה"ס (ורק משום חומרא כתב שם בתוה"ב הקלר דיש לחוש ולהחמיר) ולכן בכה"ג דבלע היתרא וגם שאינו אלא איסור דרבנן לכן סמוך לבי לא אירא לומר דהמיקל לא הפסיד וכתורה הורה עכ"ד הכ"ס המוצא בשד"ח שם והשד"ח סיים שם שצמערכת הנו"ן הביא שם שדעת רוב האחרונים לומר דכלי שאב"י באיסור דרבנן מותר לכתחלה וא"כ פשוט שיש להתיר (עכ"פ) אחר שהגעיל הכלי ג"פ וכדברי הרב כ"ס הנ"ל עכתו"ד השד"ח הנ"ל בקלרה: [ד] ולא לידון. (א) עש"ג הרב הרש"י סיתנ"א סעי' ט' דאפילו אם זכנים את הכלי חרם ריקן לתוך התנור (שהוא) מלא אש שהלהבת עולה מכל לדדי הכלי ומלצנו יפה מצפנים ומצחוק (מ"מ) אין זה מועיל כלום משום דחיישינן שמא יחום על הכלי שלא יתבקע ויוליאו מן התנור מרס שנתלבן יפה (היינו שיוליאו מרס שיהיו נילולות נתזים ממנו) ע"כ. (ב) ועיבפמ"ג מ"ז סיתנ"א סק"ד דמשמע דאפילו בדיעבד שכבר עבר צמוד והכשיר כלי חרם צתנור עד שנילולות נתזין ממנו ואח"כ ביטל בו בפסח מ"מ יש לאסור התבטיל. (ג) ועייש"ע צמ"ז סק"ט דאפילו בלא נאסר הכלי חרם יק כדי קליפה מ"מ חיישינן דלמא חיים ע"כ. (ד) ועייש"ע בש"ע הרב הרש"י הנ"ל דאם נהזיר הכלי חרם לתוך כבשן מלא אש שמתרפין בו כלי חרם חדשים הר"ז מותר להשתמש בו בפסח דכיון שמכניסו להיסק גדול כזה צודאי אינו חושש עליו אם יתבקע ע"כ. (ה) ועיין בבה"ט שם סק"ה דכלי חרם שגשארו אחר השריפה ר"ל מותר להשתמש בהם בפסח מפני שידוע שזה צוער יותר מחזרת הכבשן מ"מ הכל לפי הענין ע"כ. (ו) ועצת"ש דברי מגחם שפיינהארט שכתב דלצו נוקפו להתיר כל"ח ע"י שיחזירו לכבשן ומ"מ צעובדא ידיה שבעל הכלים היה עני ביותר התיר לו לתת לכבשן ע"י ישראל אחר והו"ד בא"ה החדש סיתנ"א אות ב'. (ז) ועיין בליקוטי בית אפרים שגשאל

של עכ"ס לאחר שעבר עליה מעלי"ע משום דהוי כגזירה לגזירה מ"מ לבסוף סיים שם דלריך להתיישב בדבר. וכ"כ שם בפשיטות באות שלפני זה הוא ניהו אות כ"ה דכלי חרם חשוב כגון כלי פארלייין שנבלע בה איסור דרבנן משובח בטעם אפילו אם נפגם אח"כ (פירוש ששהה מעלי"ע) מ"מ אסורה הקדירה ע"כ. וא"כ הרי מהבאר מדברי הפמ"ג דבלא הגעלה ג"פ אין היתר לכלי חרם אפילו אם נבלע בו רק איסור דרבנן ואפילו במקום הפסד כגון בכלי חרם חשוב (אך בשד"ח שם באות י"ט הנ"ל הביא בשם תשובת בית שלמה שכתב לפרש דברי הפמ"ג הנ"ל די"ל דבאות כ"ה מיירי באיסור דרבנן שיש לו עיקר בתורה לכן כת"ש בפשיטות דאסור גם אחר מעלי"ע אבל באות כ"ו מיירי בגבינות של עכו"ם שעיקרם דרבנן לכן לידד שם להקל והניח שם צנ"ע אם להחמיר בזה עכ"ד שם בשם הבית שלמה וכעין דברי הפמ"ג באות כ"ו הנ"ל הביא שם ג"כ בשד"ח בשם הג"ה מוזן המחבר בית שלמה שהביא בשם זכול"א שהביא בשם מהר"י מצרונא דהקדירה שנתבטלה בה חלב של עכו"ם מותרת בדיעבד. וגם הביא שם בשם עוד כמה אחרונים ללדד להקל בזה בדיעבד ע"כ. דברי הג"ה מוזן המחבר ב"ש הנ"ל. ח) ועייש"ע בשד"ח באות כ' בשם תשובת כתב סופר שגשאל בדבר כלי חרם שקנהו בעליו לבטל בו חלב ובטעות בשלו בו פעם אחת בשר עוף ונסתפק הרב השואל אם מותר לבטל בו חלב אחר מעלי"ע ע"י הגעלה ג"פ והביא שם דעת הרא"ה דס"ל דכלי הצלוע מחלב מותר לבטל בו בשר אחר מעלי"ע משום דגזירה שגזרו שאב"י אטו ב"י אינו אלא כשהכלי בלע איסור אבל לא כשבלע היתר ואף דבש"ע יו"ד בסיק"ב סעי' ב' לא קי"ל כן אלא כדעת הרשב"א שחולק על הרא"ה בזה מ"מ יש ללרף בזה לסניף גם דעת בעל העיטור דמלדד להקל בכל כלי חרם שאב"י ע"י הגעלה ג' פעמים. ועיי"ש בכתב סופר מה שהאריך בזה וסיום דבריו שם הוא דיש להקל בנידון השאלה הנ"ל וכתב דהגם דרבו החולקים על הרא"ה הנ"ל וסוברים דמבשר לחלב או אפכא גזרו ג"כ הגזירה דשאב"י אטו ב"י מ"מ היינו דוקא בכלי שביטל בה בשר בהמה שהוא בב"ח דאורייתא אבל כשביטל בשר עוף שאין

אבר התנורים והכירות ואל הבנויים מאבנים ולבנים מהני ליה ליבון (וע"ל סימן ק"י ס"א וס"ב). בתנורים שהם בבית החורף נוהגין דלא מהני להו הכשר וזו וכשרוצים מעדני שמואל

מקרי איסורא בלע יס לאסור אפי' בדיעבד אם לא נתלבן ליבון גמור כמבואר במג"א סימן ק"א סק"א ע"כ (יעבד"ר לקמן סי' זה סק"ג דאין קי"ל דחמץ מקרי איסורא בלע אם לא במקום הפ"מ או מניעת שמחת יו"ט דאז סמכין על אותן האומרים דחמץ מקרי היתרא בלע). והנה מדברי הרב הרש"י והפמ"ג הנ"ל מתבאר דכלי אדמה בני להם בהגעלה אם לא בלעו ע"י האור ממש רק ע"י משקה וכן פסק הרב הרש"י שם בסעי' כ"ה וכ"מ לכאורה מהמג"א שם סק"ד. אך צ"ע נזירות שמשון כתב דלא ידע דין כלי אדמה דלא נזכר בשום פוסק וכתב דלכאורה נראה דבשנתייבש בחמה בלבד ולא נלרף בכבשן הוא יותר בולע מהכלים הנשרפים בכבשן משום דהאור מייבש ומקשה את הכלים יותר מהחמה וא"כ פשיטא שלריך ליבון ולכן הניח בל"ע את דברי המג"א הנ"ל במה דמשמע מדבריו דכלי אדמה בני ליה בהגעלה והו"ד צ"ע ח"ו החדש סיתג"א אות ד': [ו] וכשרולים להעמיד על התנור איזה קדירה בפסח לריכים להניח תחלה טעם של ברזל וכו'. (א) ובדיעבד אם העמיד שם על התנור כשהוא חם קדירה עם תבשיל בלי הפסק טעם של ברזל תחתיו אפי' אם מקום מושב הקדירה היה מלוכלך מחמץ בעין מ"מ אם אין בו חשש שמנונית אינו אוסר יותר מכדי קליפה וא"כ הקדירה היא במקום קליפה ונאסרה והתבשיל שבתוכו מותר. (ב) ואם היה ברי לו שמקום מושב הקדירה היה נקי שלא היה שם שום משהו חמץ בעין אז יש להתיר גם גוף הקדירה דהוי כשני קדירות נוגעות זו"ז שאין אוסרין זו את זו בנגיעה משום שאין איסור ב'וע' יולא מדופן לדופן בלא רומב. ש"ע הרב הרש"י סיתג"א סעי' ס"ז והוא מדברי המג"א שם סקמ"ד. (ג) ועיי"ש ע"כ ש"ע הרב הרש"י סעי' ס"ח דה"ה אם הניח שם בתוך הפסח קדירות רותחות בתוך תנור בית החורף לאחר שהוסק כבר אפי' הזיע גג התנור תחתיו מבפנים מחמת חום התבשיל שתחתיו מ"מ אם היה מקום מושבם נקי מחמץ בעין הרי הכל מותר התבשיל וגם הקדירה ואעפ"י שלפעמים מניחין שם קדירה של חמץ רותחת וא"כ הרי הזיע תחתיו

במי שיש לו כלי חרס יפה שנערפה אם רשאי ליתן לאומן טעפנע"ר שיתנו בכבשן להכשירו לפסח כי כבר זבחן האומן שנתן שני כלים לתוך התנור ולא נתבקעו וכתב שם דעכ"פ בטעלער היה נראה להתיר כיון שהם רק כלי ש"י (ועפמ"ג א"א סיתג"א סק"ג דמולד ג"כ בכלי ב' להקל ע"י היסק) והגם שאין רלוני להתיר לצורך פסח אבל לאחרי"פ נראה להתיר ע"י ישראל עומד שם ורואה שהעכו"ם נותנו לתנור בהיסק גדול ע"כ והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי"ז אות י"ז: [ה] הבנויים מאבנים ולבנים מהני ליה ליבון. הטעם בזה משום דבאלו אין לחוש שמא יתבקעו ע"י האור ולכן אין בהם חשש דלמא חיים. ש"ע הרב הרש"י סיתג"א סעי' י"א. (א) ועי' במג"י כלל ס' סק"ב ובח"י סיתג"א סק"ח ובש"ע הרב הרש"י שם סעי' ח' דגם לתנור של חרס מועיל ג"כ ליבון דכיון שדרך היסקו כך מבפנים כל השנה לכן לא חיישין דלמא פקע ומועיל בו היסק ע"כ. (ועבשד"ח א"ד מערכת ה' אות י"ח מה שהחמיר בזה ולפי הנראה שלא היו לנגד עיניו הטעמים דברי הח"י והרב הרש"י הנ"ל בשעה שכתב אות זה). (ב) ועיי"ש ע"כ ש"ע הרב הרש"י הנ"ל בסעי' י"ד דדוקא בלבנים שנלרפו בכבשן דינם ככלי חרס (ובעו ליבון אפי' בלא בלעו ע"י האור ממש) אבל לבנים שנתייבשו בחמה ולא נלרפו בכבשן (דזהו נקרא כלי אדמה ולכן אם לא בלעו חמץ ע"י האור ממש אלא שנשפך עליהם תבשיל רותח של חמץ) א"ל ליבון ודי להם בהגעלה כשאר כלי אדמה דדי להם בהגעלה ע"כ. (ג) ועפמ"ג א"א סיתג"א סק"א דבתנור העשוי מאבנים בלבד (בלי טיט תפילה) או מלבנים שנתייבשו בחמה (דין להם דין כלי אדמה) אז אם הסיקוהו קודם פסח אפי' לא הלכו הגחלים על פני כולו מ"מ יש ללמד להקל למ"ד דחמץ מקרי היתרא בלע אפי' בבלע החמץ ע"י האור ממש דכיון דהשלהבת מקרי עכ"פ ליבון קל וליבון קל דינו בהגעלה ולמ"ד דחמץ מקרי היתרא בלע מהני הגעלה אפי' אם בלע ע"י האור ממש אבל למ"ד דחמץ

להעמיד על התנור איזה קדירה בפסח וזו צריכין להניח תחלה שם של ברזל ועליו מעמידין הקדירה וזה מהני גם בתנור העשוי מחרסים (קאכלען) (תנ"א . תס"א) :

מעדני שמואל

מ"נו חוץ מה שהיתר זה דב' קדירות נוגעות זכ"ז אין מיעיל אלא בדיעבד אבל לכתחלה אסור עוד זאת שהזיעה של תבשילי הערל הוא עולה למעלה ונבלעת בהסקלעטע בגלוי ומבלע בכולו ועוד שלפעמים הקדירות הם מעלים רתיחות ומתמלאים על כל גדוניהם ויותר וזכ על גבי קרק' התנור ועוד שהערל אופה לפעמים הקוכן שלו עם שומן על עלם התנור בלי דבר מפסיק וגם רוב פעמים יש סדק בכותל המפסיק בין תנור לתנור או שיש נקב בלדו באין רואה ובאין משים על הלז וא"כ הוי ככלי א' ממש ולכן נ"ל שיש להחמיר בזה אפי' בדיעבד עכתו"ד התומ"נ הנ"ל . ז) ועב"ח החדש סיתנ"א אות ל"ג בשם עולת שמואל בדבר תנור שזחליתו (התחתון) הוא תנור שאופין בו והוא בנוי כמין כיפה ומחליתו (העליון) היא תנור בית החורף מחרס שקורין קאכלין והורה שם שאם יסיקוהו היטב תחת הכיפה עד שיהיו ניולות נתזין ממנו מותר לבשל שם בפסח אסור דכמעט הוא מן הנמנע להכשיר ולהסיק שם עד שיהיו ניולות נתזין ממנו כיון שהוא גבוה ימאוד בנוי כעין מגדל וא"א שיתלבן שם למעלה וא"כ אם מעמיד שם תבשיל בפסח לריך לכסותו תמיד ואם רולה לאפות שם מלות קודם פסח שבאפייה א"א בכיסוי ויש שם שעת הדחק להעמיד שם תנור חדש לכן יסתור בנין הקאכלין לנקותם ולהטותן בטיט טפל שאז אין שם עוד חשש משום חמץ צעין רק משום חשש טעם חמץ והטעם נחבטל קוה"פ ובליורף שהוא נוטל"פ עכתו"ד . ולריך לעיין עוד בהבנת דבריו שם כי אין ספר עולת שמואל מלוי בידי לעיין בו: [ז] לריכין להניח תחלה טס של ברזל וכו' . אבל בתוך התנור קטן שבתוכו (כאותן שעושין ע"ג תנור בית החורף כידוע במדינתנו) אסור להשתמש אפי' ע"ג חתיכת ברזל לפי שאף גגו של תנור זה הוא בלוע מחמץ שהרי כל השנה מניחין בתוכו קדירות רותחות ויולה ההבל מהתבשיל שבקדירה ונבלע בגגו וכשמשימין את"כ קדרה בפסח ומזיע למעלה

תחתיו גג התנור מצפנים מחמת חום התבשיל של חמץ שעמד תחתיו וא"כ נבלע בגגו טעם חמץ וא"כ יש לחוש שמא נפלט כעת טעם החמץ ע"י הזיעה שמזיע מחום התבשיל של פסח ונופל לתוך הבשיל מ"מ כיון שכבר הוסק התנור בית החורף וא"כ הרי כבר נתלבן גגו ע"י השלהבת ונשרף כל החמץ הבלוע בו ואף שלא נתכוין צעת היסק תנור בית החורף לשם פסח מ"מ אין כוונה זו מעכבת בדיעבד ע"כ . ד) ועבשע"ת סיתנ"א סקמ"ט דה"ה על טא"פ הקצוע בתנור שמבשלין בו אין להגעילו ולא מהני לו הגעלה דמאחר שדבוק בתנור התנור פולט חמלו בתוכו (ואף דהוי כב' קדירות נוגעות זו בזו מ"מ סברא זו לא מהני רק לענין דיעבד) ועוד יש בזה טעם לאיסור לפי שא"א לפלוט במקום שמחוצר לתנור למעלה בשפה . אך כ"ז מיירי בתנור שמבשלין לפעמים תבשילי חמץ בתוכו או מעמידין תבשילי חמץ ע"ג וא"כ לפעמים נשפך מהתבשילין ונבלע בתוכו או ע"ג . ה) אבל בתנור בית החורף שאינו מיוחד רק להסקה (וקצוע שם הע"ל טא"פ) נר' דשפיר יכול להגעילו ואעפ"י ששואבין ממנו בכלי חמץ אין לחוש משום דבבוב"פ ע"כ . (ופשיטא דמיירי דוקא שהוא באופן שיכול לנקותו מצפנים ומצחק ולהעביר כל החלודה . וכ"כ בס' תומ"נ סי' י"ט אות ל"ד) . ו) ועייש"ע בתומ"נ הנ"ל דלא יפה עושים אותן הבט"צ הדרים בשכנות עם ערלים ויש לישראל בחדרו תנור לאפות והסקלעטע שבתנורו הוא אחד עם התנור שבחדר הערל וגם קרקע של שני התנורים הוא סדנא חדא ורק שמפסיק כותל של לבינים בין תנורו של ישראל לבין תנורו של ערל והערל אופה שם בתנורו חמץ וגם עם בשר ושומן בתנור והישראל מבשל אוכלים שלו בתנורו ויש בזה חשש איסור כיון שתנור החמץ של הערל הוא פולט חמלו בתוך כל התנור ובישול במקלת כלי יש בו ספק שמא מבליע בכל הכלי (כמבואר בט"ז יו"ד סי' ל"ב סקי"ח י"ט ובש"ך שם סקי"א) ואף שזה מבשל בכלי שלו וזה מבשל בכלי שלו וא"כ הוי כשתי קדירות נוגעות זכ"ז דאין בזה איסור (כמבואר"כ לעיל בריש"ס"ק זה)

ב כלי עץ וכלי מתכות וכלי אבן וכן וכלי עצים מהני להו הגעלה וכן אך אם הוא דבר שמתקלקל ברותחין כגון כלים המדובקים בדבק (ליים) ואפילו וי אם רק הקתא מדובק באיזה דבק לא מהני ליה הגעלה משום דחיישינן שמא לא יגעילו יפה : ג ואלו קודם שמגעיל את חבלי וכן צריך לנקותו היטב מן החלודה (ראשט) וכדומה מעדני שמואל

למעלה נופל הזיעה לתוך הקדירה . מסה"ש שעל קילוש"ע סק"ג והוא מדברי המג"א סי' תנ"א סקמ"ד וש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ס"ה . ועיי"ש"ע בח"י סקס"ג ובש"ע הרב הרש"ז הג"ל סעי' ס"ה ס"ו בד"ן אם הניח מאכל חם ע"ג חמור של חמץ בלי שום הפסק קדירה ובד"ן ביטל חבשיל בתמור של ביהמ"ד ועבס"ק שלפני זה ענף א' ב' ג' : [ח] וכלי עלים מהני להו העגלה . עמסה"ש דכתב דכפי הנראה לר"ך לכתוב כלי עלים ע"כ . (פירוש דבריו כיון דכלי עץ כבר נזכר בתחלת סעי' זה) . ועבס"ד"ח מחומ"ל סי' ד' אות כ"ד בשם בית האור שנסאל על דבר שן תותבת העשוי מכסף או מעלם ובכל ימות השנה אוכל בו ונשאל אם לר"ך לחוש שנבלע בו מומאכלי חמץ ע"י דחיקת השן בלעיסת המאכלים וא"כ לר"ך הגעלה כדי לאכול בו בפסח והשיב דסגי בשפשוף בעלמא בלא הגעלה כמו שעושה בשן המצעי והציא שם שהרה"ג האבד"ק ראגאווא סובר להחמיר להלריכס הגעלה בער"פ כיון שאין בזה הולאה מרובה ולמה יגרע משאר כלי כסף שמגעילם ע"כ . ועבס"ש מהרש"ם מוצרעזאן ח"ר סיק"ז שלענין אכילת צמר רוחם שהים"ב ואח"כ חלב בשן תותבת הנ"ל יש להקל דמסתמא כששותין חלב איננו בגדר זה שיהא הפה נכוה בו . (והגם שיש דיעות ששיעור יס"ב הוא כשיעור שכריסו של תינוק נכוה בו שזה השיעור הוא חמימות מועט מאד מ"מ לדעת האו"ה כלל ל"ד השיעור הוא כשיעור שיד אדם בינוני נכוה בו וא"כ כששותין חלב איננו בגדר חמימות כזה . ועוד דבחמודי דניאל ה"ת סי' א' וסיל"ד כ' דבלא שהה האיסור כלל אינו בולע וכ"ה בתשו' רדב"ז ח"א סירכ"ג וא"כ בשיעור שעובר דרך הפה אינו בולע כלל ואף דבפמ"ג בפתיחה לבב"ח ופר"ת היל"ח סוסק"ט ס"ל דגם בלא שהה כלל בולע מ"מ כדאי הם הרדב"ז והח"ד לסמוך עליהם ולכן בלירוף סבר' האו"ה הנ"ל יש להקל בשן תותבת הנ"ל לענין אכילת בב"ח שלא להלריכו הגעלה) אבל לענין

פסח דמחמירים גם בכלי שני ולש"י כמה פוס' מחמירים גם בלונן (כמזוא' בדברינו לקמן סי' קי"ז סק"ה דה"מ והנה) לכן יש להחמיר להגעילן ע"י עירוי (מכ"ר) קוה"פ עכמו"ד הגהון מהרש"ם הנ"ל . ועבס"ד"ח א"ד מערכת ה' אות ל"ב נו"ש בד"ן כלי אבנים : [ט] אך אם הוא דבר שמתקלקל ברותחין . עבדב"ר לקמן סיק"ז סקל"ו ענף ו' מ"ש בשם כתב סופר לענין הכשר דפוסים מהפאצריקין של עשיית ליקצר שא"א להגעילם מפני חשש הפסד שיסחתו ויופסדו : [י] אם רק הקתא מדובק וכו' לא מהני ליה הגעלה משום דחיישינן שמא לא יגעילו יפה . פי' דבריו דמשום שהדבק מתקלקל במים רוחם ויש לחוש שמא יחוס על הדבק ולא ירחיח את המים יפה יפה . וכן אם הצית יד היא עשייה מקרן וכן שאר כל הכלים . העשויים מקרן אין הגעלה מועלת להם דכיון שהקרן מתקלקל במים רותחים יש לחוש שמא יחוס עליהן . ש"ע הרב הרש"ז סי' תנ"א סעי' כ' ובזה"ט שם סקי"ב . וכ"כ בתשו' ריב"ס שניטוך דהסכינים של צמר שהידות שלהם עשויים מקרן או מעלם אין להגעילם על פסח ואין להקל בהם כלל הו"ד בא"ח החדש סיתג"א אות ט"ז . אך בשם ספר מאורי אור הציא שם דלידד להקל בזה וכ' דכיון דידות הסכין סגי להכשירם ע"י עירוי ובהכשר כזה ליכא חשש שיתקלקלו וגם המחמירין אולי לא החמירו רק בסכין גדול שמשתמשים באור וכתב שראה ממהר"ל אב"ד דמחנהו שהחיר בידות פארזילייע והעיקר כדעת הרמ"א דבדיעבד שרי אף שלא הגעיל הידות כלל עכמו"ד בשם ס' מאורי אור הנ"ל : [יא] קודם שמגעיל את הכלי וכו' . פי' או"ה כלל ג"ח אות ק"ד דמה שמצרכין על הטבילה ולא על ההגעלה היינו משום שהטבילה היא מלות עשה והגעלה (היא) מלות לא תעשה שלא לאכול נבילות (וא"כ) הוי כניקור גיד וחלב שאין מצרכין עליו ע"כ : [יב] לר"ך לנקותו היטב מן החלודה וכו' . הטעם בזה משום שנא' בפרשת הגעלת כלי מד"ן אף

שיהא נקי לגמרי אבל מראות (פלעקין) אין בהן קפידא ואם יש גומות בכ"י צריך לנקרם היטב ואם הוא כלי מתכת ויגן ישים על הגומות נחלים ללבן שם ואח"כ יגעילו [ול] ואם אי אפשר לנקות היטב הגומות והסדקים וגם א"א ללבן שם אין לו תקנה ולכן [ומו] בסכינים עם קתות צריכין לדקדק היטב אם מועיל להם הגעלה [וט] ומצות מן מעדני שמואל

מש"ש לענין חלודה: [יד] ואם א"א לנקות היטב וכו' וגם א"א ללבן שם אין לו תקנה. ובדיעבד אם הגעיל כלי שיש בו גומות שא"א לנקרם והשתמש בו כן בפסח אין לחסור בדיעבד. ח"י סיתג"א סק"כ. אך בפמ"ג מ"ז שם סק"ה הביא בשם הא"ר דאוסר אפילו בדיעבד והפמ"ג סיים שכ"ה ההלכ'. ועש"ע הרב הרש"ז סיתג"א סעי' י"ז דדוקא כשהחלודה או הגומות הם בלד פנימי של הכלי במקום שמשתמשין בו בקצת או יש לחוש שמא נשאר שם איזה ממשות, חמץ בעין אבל אם הוא בלד החילון של הכלי שלרוב הפעמי' אין מגיע תשמיש החמץ עד לשם ואעפ"י שלפעמים מגיע תשמיש החמץ גם מבחוץ מ"מ אין חוששין משום זה שמא יש שם ממשות החמץ בעין בתוך הגומות (או תחת החלודה) ע"כ. והוא מדברי רמ"א שם סעי' ה' ומג"א שם סקט"ז: [טו] בכינים עם קתות לריכין לדקדק היטב אם מועיל להם הגעלה. הטעם בזה משום שרוב הפעמים מגיע תשמיש חמץ גם בבית יד של הספין וכיון שידותיהן תחובין תוך בית יד וקבועי' שם במסמורים ויש שם גומות דקות הרבה במקום המסמורים לכן אין הגעלה מועלת להם ואל"ל את גוף הבית יד געשה משני חלקים מדובקים שעפ"י רוב א"א לנקר שם היטב שלא ישאר שום טינפת דבוק שם ואין הגעלה מועלת אלא לכלי זך ונקי. ט"ז סיתג"א סק"ט ומג"א שם סק"ה וש"ע הרב הרש"ז שם סעי' כ' כ"א (ועצוה"ג מהרש"ם מזכרזאן סי' הנ"ל אות י' שהביא סברות להקל בהגעלה גם בסכין שיש לו קתא של עץ) ועייש"ע בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל סעי' כ"ג דהגדן של סכינים שמכניסין לתוכו סכין של חמץ כל השנה ג"כ אין מועיל לו הגעלה להכשירו כדי שיוכל להכניס לתוכו סכין של פסח לפי שא"א לנקרו ולנקותו היטב מן החמץ בעין שנדבק בו כי עמוק עמוק הוא מי ימלאנו אלא"כ פותח את התפירות ומגרדו יפה יפה שאז אפילו הגעלה א"ל ע"כ. והוא מדברי רמ"א שם סעי' ג' ומג"א שם סק"ח: [טז] ומלוא וכו' שיקה

את הזהב ואת הכסף וגו' מכאן שלריך להעביר החלודה דהיינו (דוקא) כשאין שם חלודה רק זהב בלבד (אז) מועלת הגעלה להפליט את הצלוע אבל כשיש שם חלודה או שאר טינופת (אז) יש לחוש שמא יש שם משהו ממשות האיסור בעין תחת החלודה והטינופת ואין הגעלה מועלת למה שהוא עומד בצינו ואינו בלוע בתוך דופני הכלי. ש"ע הרב הרש"ז סיתג"א סעי' ט"ז והוא מדברי הט"ז שם סק"ו ח' (ועי' מסה"ש שעל קילוש"ע סק"ו דמטעם הנ"ל אין הגעלה מועלת לכלי עץ המלופים בסממנים ע"כ. ועבדכ"ר לקמן סי' זה סקס"ב ענף ב' ג'). ויעייש"ע בש"ע הרב הרש"ז סעי' ט"ז דאם אינו יכול להעביר החלודה או שאינו רוצה לטרוח ולהעבירה אז ישים גחלים בוערות על מקום החלודה וישהה אותם שם עד שאם יגע אדם בלד השני של הכלי במקום כשנגד החלודה יהיה היס"ב מחמת שנתלבן הכלי מן הגחלים שאז בודאי נשרף כל ממשות האיסור שתחת החלודה אך העולם נהגו להחמיר להשהות הגחלים כ"כ על החלודה עד שיהיה קש או חוט נשרף מלד השני דהיינו שקושרין קש או חוט סביב הכלי מלד השני נגד הגחלים שע"ג החלודה ומשהה את הגחלים כ"כ עד שישרף את הקש או החוט שכנגדן בלד השני ואח"כ מוגעילין את הכלי ואם לא עשה כן קודם הגעלה יעשה כן אחר הגעלה ע"כ. ג) ועפמ"ג מ"ז סיתג"א סק"ו שהוא כעין מסתפק בהעביר כל החלודה מהכלי ומאז והלאה לא נשתמש בו עוד עם חמץ וטרם שהגעיל את הכלי העלה הכלי חלודה עוד הפעם אם לריך להעביר ממנו את החלודה עוד הפעם וכתב שמדברי הט"ז משמע שאפילו בלא העביר החלודה ממנו פעם ב' ג"כ מועיל לו הגעלה כיון שאין בו עוד חשש שמא נמלא שם חמץ בעין ע"כ: [יג] ישים על הגומות גחלים. היינו אם א"א לנקותם אז ישים שם גחלים על הגומות וישהה אותם כ"כ עד שיהא קש נשרף עליו מבחוץ. מסה"ש סק"ו ז' ועבס"ק שלפנ"ז

להקל בכלי פארלילאן אפילו כשירוע בודאי
שנשתמשו באיסור (וצפרט לאחר מעל"ע).
ועבדפמ"ג ש"ד יו"ד סיק"ג סקי"ז בשם הגהלת
יעקב ודבר שמואל דבהפ"מ יש ללדד להקל
לאחר מעל"ע בכלי חרס שבלעו איסור ולפי זה
בכלים פארלילאן יש ללדד דבהפ"מ לרעת הגהלת
יעקב ודב"ש הג"ל עכ"ד דהפמ"ג הג"ל. ועבדפמ"ח
ח"ד מוערכת ה' אות ל' שהביא גם בשם הרב
שיורי כנה"ג שכ' דמנהג העולם להשתמש בכלי
פארפוריש (שקורין פארלילאן) כשהם שלימים
אפילו אם נשתמשו בהם כל השנה חמוץ מפני
שמחזיקים אותם בכלי זכוכית דשיעי ולא בלעו
כל שהוא שלם ואין בו סדק וכן משתמשי' בהם
בבשר (תחלה ואח"כ) בחלב וכן אם נשתמשו
בהם בדבר איסור (תחלה) משתמשים בהם
(אח"כ) בדבר היתר אבל כשהן שבורים או
סדוקין אין משתמשים בהן ומ"מ מנהגי שלא
להשתמש בפרפוריש ישינים בפסח אעפ"י שהם
שלימים מפני שראיתי תשו' אחת להרדב"ז ז"ל
שאם' את הפארפוריש הישינים להשתמש בפסח
מפני הנסיון שלקח פארפוריא ושקל בפלס
כמה היה שוקל ואח"כ השליכו לקדירה
של מרק (רותח) והולילו וחזר ושקלו ומלאו
שהיה שוקל יותר ממה שהיה שוקל קודם
שהשליכו למרק ומן אז שראיתי תשובה הג"ל
חדלתי א"ע מלהשתמש בפרפוריש וכ"ז לעלמי
אבל לאחרים איני מורה להם איסור מפני
שפשט המנהג להקל ואפילו יבא אליהו ויאסור
אותם אין שומעין ומוטב שיהיו שוגגין עכתו"ד
השיורי כנה"ג המובא בשד"ח הג"ל ובשם כנה"ג
(שעל הסוד והוא ניהו בעל המוצר שיורי
כנה"ג הג"ל) הביא שם בשד"ח שכתב מפורש
דרך בפסח החמיר על עלמנו שאין להשתמש רק
בחדשים אבל לא בשאר איסורים ע"כ. והנה
גם שהביא שם בשד"ח בשם ספר מחזיק ברכה
שכתב שנוהג להחמיר בהם אף בשאר איסורין
ושכבר נתפשט המנהג לדון את הכלי פארלילאן
כדין כלי חרס ממש ולא מנהי להם גם הגעלה
ודלא כשיוכנה"ג הג"ל עכ"ד המח"ב הג"ל וכ"מ
דעת הפמ"ג ש"ד ביו"ד שם דאפילו דבהפ"מ אין
להזל בהם וכ"ה המנהג להחמיר בהם אך מ"מ
עכ"פ אותן הכלים פארלילאן שקונים אותם חדשים
מתגרים נכרים ולא נודע בודאי שבלעו לפעמים

לו סמינים חדשים לפסח. (א) עח"י סיתג"א
סק"צ דכלים חדשים שקונין מן השוק (אלל
הנכרי) אפילו אם הם כלי חרס א"ל לחשוש
בהן שמוא נשתמשו בו (אלל הנכרי) משום דאין
דרך כלל להשתמש בכלים חדשים אבל כלי
מתכות שנקנים מן העכו"ם בציתו ואין הלוקח
מכיר בהם אם הן חדשים לריכים מספק להגעילן
או ללבנן כפי תשמישן ע"כ. (ב) ועב"ם מאורי
אור דבהרבה מקומות ניהגין היתר לקנות
ללידך פסח כלי חרס דק פירלילאן חדש מן
סוחר עכו"ם ולדינא ליכא חששא ואף דיש בזה
ספק שמוא שאלו נכרים את הכלים מן הסוחר
עכו"ם והשתמשו בו ואח"כ החזירו להסוחר
מ"מ י"ל בזה (כמה סברות להיתר אחד) דהוי
נוטל"פ עוד קוה"פ משום שכבר אב"י ועוד
שאין בהם רק חשש משהו ועוד דנתבטלו ברוב
(יבש ביבש) בשאר הכלים שלא נשאלו אך מ"מ
במקום שנוהגין בזה איסור אין להקל משום „אל
תטוש תורת אמוך" כיון שהמנהג אינו בטעות
רק מושו' גדר ואולי המיקל לעלמו סובר שהמנהג
נמושד בטעות של אילו בקיאים לכן המיקל לעלמו
אינו נקרא עבריין ע"כ. (ג) ועיי"ש דהמנהג
בקהלתו שלא להשתמש בפסח בכלי תבשיל של
חרס הדקין שקורין פורלילאן וכל איש הן עשיר הן
עני יש להם מימי קדם כלי שלחן של בדיל (על
פסח) ואף דליכא איסורא להשתמש בפסח בכלי
פורלילאן החדשים כיון שהרוב מהכלים שאלל
התגרים אינן נשאלין לאחרים באמצע השנה
להשתמש בהם ואפילו אם נשאלין (איזה כלים
לפעמים) מ"מ אח"כ הם חוזרים ומתערבים
בשאר כלים שבחנות ויבש ביבש מב"מ בטל
ברוב (קוה"פ) (ובלירוף) שגם הם נוטל"פ
(כשיגיע הפסח) ולכן נוהגים היתר בזה ברוב
המדינות אך מ"מ (במקום שנוהגין להחמיר)
אינו מנהג בטעות רק משום גדר חשש משהו
חמוץ ולכן אסור להקל במקום שנהגו להחמיר
אבל אותן כלי (תבשיל של) חרס הגרועים וכן
כלי משקה (אפילו הם) של פורלילאן לא נהגו
בהם איסור כלל (גם בקהלתו) ושריין ע"כ הו"ד
בא"ח החדש סיתג"א אות ל"ד. (ד) והנה
למעשה במקום שאין מנהג להחמיר להשתמש
בפסח בכלי פארלילאן חדשים הנקנים מנכרי
בודאי אין לאסור להם כיון דבלא"ה יש דיעות

המובחר למי שאפשר לו שיקנה לו ויזן סבינים חדשים לפסח

ד' יוחן כלים שמשתמשים בהם ע"י האור בל"י שום מים

מעדני שמזואל

ודעתו דברולה להכשיר מחלץ לבשר או להיפך
סגי בהגלה כיון דהיתרא בלע. (ב) וכ"מ דעת
הפמ"ג א"א סיתס"א סק"א וכתב הטעם משום
דע"י הגעלה איקלש טעמא והוי כנ"ט צר כ"ט.
(ג) וכ"מ דעת החכ"א כלל ע"ד אות' דברולה
להכשיר מחלץ לבשר סגי בליבון קל שקש נשרף
עליו מבחוץ כיון דהיתרא בלע. (ד) וכ"ה דעת
הזכול"א (ואפשר דה"ה הגעלה מהני לדעת
החכ"א כשמכשיר מחלץ לבשר ומה שהניח שם
בל"ע אם מהני הגעלה אפשר שזהו דוקא רק
לענין איסורא שבלע במחבת ובזה הניח בל"ע
אם מהני הגעלה לענין דיעבד ובזה מיושג מה
שתמה עליו השד"ח הנ"ל. (ה) וכ"ד הרב ח"ס
דבמחבת של ישראל של חלב שרולה להשתמש
בו בשר ע"י הכשר אפילו אם נשתמש בו החלב
ע"י טיגון כגון בחמאה מ"מ כיון דהטיגון הוא
היתר מהני ליה הגעלה וכתב דשלא ע"י טיגון
גם הרמ"ע מודה דמהני הגעלה. (ו) וכ"ד
רע"א בתשובתו סי' מ"ט וכן כתב במידושי
הנ"ל דבמחבת בשר כשרולה להכשיר לחלב
(ומכש"כ איפכא דאז הוי כנבלע בו דרך ביטול)
מהני ליה הגעלה דלא כמו שהבין הש"ך בדברי
הרמ"ע הנ"ל ע"כ. ועיבשד"ח הנ"ל. (ז) שכ"ה
דעת האו"ה כלל נ"ח אות כ"ו. ח) (ודעת
הרשב"א במשמרת הבית) דבמחלב לבשר מקרי
היתירא בלע וסגי בהגעלה. ט) ובשד"ח סי"ס
שם שכנ"ל לו עיקר לדינא להלכה ולמעשה דמ"א
לחלב או איפכא מקרי היתירא בלע וסגי בהגעלה
ובפרט לפי דעת הפוסקים דס"ל לענין מחבת
של חמץ דסגי בהגעלה (וכמבואר בדברינו לקמן
סעי' זה סקכ"ג) א"כ מכש"כ מבשר לחלב או
בהיפך ע"כ. וכ"מ דעת הפמ"ג א"א סיתס"א
סקי"א דנוטה יותר לומר דבמחלב לבשר כיון
דמקרי היתירא בלע יועיל לו הגעלה. י)
וכ"מ דעת הרב תפארת אדם המוצא בשד"ח
הנ"ל. והגה כ"ז מיירי כשרולה להכשיר מהל'ב
לבשר או איפכא אבל אם נבלע בכלי בשר וחלב
אפילו בואח"ז חמיר יותר לענין הכשרו [והגם
שבש"ע הרב הרש"ז סי' תנ"א סעי' ג בהג"ה
שם היקל בזה וכתב דבנבלע בשר בכלי ע"י
האור

שום איסור או חמץ בודאי חין להחזיק בהם
איסור לחוש שמוא נשאלו לפעמים לנכרי והשתמש
בהם ואח"כ החזירו: [יז] סבינים חדשים לפסח.
ואם טעה וחתך בפסח בסכין של חמץ קודם
שהגעילו עבדכ"ר לקמן סיקי"ז סק"א ענף כ"ג.
ועיבשפמ"ג ש"ד ציו"ד סי' יו"ד סקכ"ב דאם
השחיו סכין של חמץ והשתמש בו בפסח יש לאסור
משום דחמץ אסור במשהו עכ"ד ועיבש"ך יו"ד
סוסיק"א ובחק יעקב סי' תנ"א סק"כ מש"ש:
[יח] כלים שמשתמשים בהם ע"י האור בלי שום
מים לריכין ליבון. הטעם בזה משום דאמרינן
כבולעו כך פולטו ולכן כשם שנבלע בו החמץ
ע"י חוס האש בלבד שלא ע"י שום משקה כך
אינו נפלט ממנו אלא ע"י חוס האש בלבד שילבנו
באור יפה יפה עד שיהא ניולות נתזין ממנו או
עד שתשיר קליפתו העליונה שאז בודאי נשרף
כל האיסור הבלוע בתוכו. לשון הרב הרש"ז
סיתנ"א סעי' י"ג. ועי"ש"ך יו"ד סיקכ"א סעי' ח'
ובמידושי רע"א שם בליונו על הש"ך ס"ק הנ"ל
ובפ"ת שם ס' ו' ובפמ"ג מ"ז בש"ע או"ח
סיתנ"א סקט"ז ובפמ"ג א"א סיתס"א סק"א
ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ג בהג"ה שם
ובסעי' כ"ה שם ובהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן שם
אות י"ט ובשד"ח א"ד מערכת ה' אות י"ז
ותמלא שם הרבה פרטי דינים וחילוקי דיעות
בענין הכשר כלי שבלע איסור שלא ע"י שום
אמצעי הן שנאסרה מבליעת בצ"ח והן בשאר
איסורין והן ע"י חניך והיולא מכל המקומות
הנ"ל לענין דינא כך היא. א כלי שבלע חלב
ורולה להכשירו לאכול בו בשר או איפכא^י
הרי. א) לדעת הרמ"ע מפאנו (לפי מה שהבין
בדבריו הרב ש"ך הנ"ל) לריך ללבוז כיון
שנבלעת בו החלב שלא ע"י שום אמצעי. (ב)
ואחריו נמשך גם הרב עלי לבונה. ג) וכן הבין
הרב כרם שלמה בדברי הרמ"ע הנ"ל. ד) וכן
הרב מחה"ש סיתנ"א סקכ"א הבין ג"כ כך בדברי
הרמ"ע הנ"ל דכשמכשיר מחבת מחלב לבשר
אף דהיתירא בלע מ"מ לריך ליבון כיון שנבלע
החלב שלא ע"י אמצעי של היתר אחר. אך.
א) הרב קהל יהודא חולק על הש"ך הנ"ל

עליה בשר טריפה או נבילה ונבלע בה האיסור
 שלא ע"י שום אומלעי בזה לכו"ע אין הכשר
 למחבת אלא ע"י ליבון גמור . ג) אך כ"ז
 מיירי שהאיסור שנבלע בהכלי ע"י האור הוא
 אינו דבר ללול אבל אם גוף האיסור שנבלע
 בהכלי הוא דבר לח וללול כגון שבישל בכלי
 יי"כ או חלב של עכו"ם או יין למזר וכדומה
 ונבלע בהכלי שלא יי"כ שום אומלעי עיין בזה
 בפמ"ג מ"ז סיחנ"א סקט"ז ובח"ס חיו"ד סיק"א
 (וכן הביא בתשובת שם חריה סיס"ו בשם
 המרדכי ומושמעות הרשב"א) שכתבו דבמשקה
 של איסור שנבלע בכלי אף שהם גוף האיסור
 כגון יי"כ וכיוצא מ"מ מהני הגעלה להכלי כיון
 שהבליעה היא ע"י ביטול לכן אמרינן כבולעו
 ע"י ביטול כך פולטו ע"י ביטול והגעלת מים
 חמים משום דכל המשקים נקראים ביטול חוץ
 מחלב או שומן של נבילה וטריפה . אבל חלב
 " או שומן של נבילה וטריפה שנבלעו
 בכלי שלא ע"י שום אומלעי כגון שטגנו
 במחבת וכו"ג בזה בעי המחבת ליבון דוקא
 ע"כ אך דמיו' רע"א כתב דאין חילוק בין
 חלב ושומן לבין שאר משקין של איסור לדעת
 הרמ"ע ולכן אפילו בשאר משקין של איסור
 שנבלעו בכלי בלי שום אומלעי של היחר בעי
 ג"כ ליבון משום דגם בכה"ג מקרי תשמישו
 ע"י האור ע"כ . (וכן הבין בהגה"ג מהרש"ם
 מצרעזאן בדברי הרמ"ע הנ"ל לכן הניח דין
 זה בליע' לדינא) והנה לדעת הגאון רע"א
 יש לרין בכלי חלב הנקחים מן העכו"ם
 להלכיס ליבון כיון שהאיסור עלמו (פירוש
 החלב של עכו"ם) נבלע בהם בלא אומלעי ואף
 שנבלע ע"י ביטול מ"מ לא מהני זה לענין
 שיעיל לו הגעלה כיון שהוא עלמו איסור (וכ"מ
 דעת הרב שט"ס סיחנ"א סקט"ז עיי"ש ודו"ק)
 וזהו שלא כדעת הפמ"ג והח"ס הנ"ל . ד)
 ועיי"ש ע"כ ח"ס הנ"ל דאם נבלע האיסור בכלי
 ע"י אמצעות שמן ושומן של היחר כגון שטגן
 חמץ בשמן במחבת בזה אמרינן דאף שנבלע
 האיסור בכלי ע"י טיגון מ"מ מהני בזה הגעלה
 משום דאמרינן כבולעו ע"י אמצעות של היחר
 כך פו' ע"י אמצעות של היחר ע"כ . (ועדד"ר
 לקמן סי' זה סקט"ב מ"ש בשם הרב הרש"י) .
 ה) ועיי"ש בשט"ס סיחנ"א סקט"ז בדין כלי
 מחבת

האור לבד כגון שנללה עליו בשר ואח"כ נבלע
 בו חלב ג"כ ונאסרה מ"מ יש לה היחר ע"י
 הגעלה ואעפ"י שטעם הבשר הנבלע בזה ע"י
 האור אינו נפלט ממנו לגמרי ע"י הגעלה מ"מ
 אותו מועט טעם הבשר הנבלע מאוד בתוך
 הכלי עד שאינו נפלט ממנו רק ע"י האור קלוש
 הוא מאוד ואינו כדאי שיחול עליו שם חדש של
 צב"ח לפיכך די לה בהגעלה כדי להפליט ממנה
 עיקר טעם הבשר עם עיקר טעם חלב שהן
 אסורין מחמת שהן כדאי להקרא עליהם שם
 צב"ח והן נפלטין ע"י הגעלה לפי שאין
 בלוטין מאוד אבל מותר טעם הבשר עם מותר
 טעם החלב שהן בלוטין מאוד הרי הן קלושין
 מאוד ואין כדאי להיות נקרא עליהם שם צב"ח
 כיון שטעם הבשר היה קלוש מאוד קודם שנבלע
 בו החלב לכן אין שם חדש יכול לחול על טעם
 קלוש הלזה משא"כ כשנללה על הכלי חמץ
 קוה"פ אין הגעלה מועלת לה להכשירה לפסח
 כיון שהיה עליה שם חמץ קוה"פ משום דחמץ שמו
 עליו וכו' עכ"ד הרב הרש"י שם וכ"כ שם בסוסע"י
 ד"ה דאפי' כלי שנבלע צב"ח ע"י האור לבד
 מ"מ אם לא נבלעו בו צבת אחת אלא בזה"ז
 מהני ליה הגעלה (לדברי הכל) בכ"ר אפי' אחר
 שכבר העבירו את הכלי ראשון מן האש עכ"ד
 הרב הרש"י הנ"ל וכעין זה הביא בשד"ח גס
 בשם רב גדול א' שכתב שכן נראה גם מדברי
 החו"ד סיל"ג (עיי"ש בביאורים סק"ב ובחידושי'
 סק"ד) ומדברי נקה"כ שם דאף אם נאסרה הכלי
 מחמת צב"ח אם לא נבלעו צב"ח אלא
 בזה"ז מקרי היחירא בלע ע"כ) . אך לאו
 כו"ע מודים בזה והרב פמ"ג ח"א בזה"ח
 סימן חס"א ס"ק א' כתב דבכה"ג מקרי
 איסורא בלע וכן הרב בעל שד"ח בעלמו
 הניח שם ג"כ דין זה בל"ע אם להחיר בהגעלה
 בכלי שנבלעו בו צב"ח אפילו שנבלעו בזה"ז
 משום דאין הכל מודים לסברא זו וכתב שלדעת
 האומרים להלריך ליבון במחבת שנבלע איסור
 ע"י האור ה"ה לדידהו במחבת שנבלע צב"ח
 ע"י האור הרי ג"כ דינה להלכיס ליבון
 אפילו שנבלעו בה הצב"ח בזה"ז עכ"ד השד"ח
 הנ"ל . ב) והנה עוד כה דיברנו ממחבת
 שנבלע צב"ח אבל מחבת שנבלע משאר איסורין
 ע"י האור ממש בלי שום חמלעי כגון שנללה

ויטו צדיכין וכן ליבון וכלן ולכן [כן] האגנות והמחבות שאופין בהן חמץ צדיכין ליבון מעדני שמואל

מתכת ששפכו לתוכו י"ש חמץ והדליקו הי"ש בתוכו אם זה מקרי תשמישו ע"י אור וצעי ליבון. ועיי"ש מה שהאריך בזה ומסיק שם דאם עשו כן הרבה פעמים יש להחמיר שלא להתיר לכתחלה ע"י הגעלה אבל בדיעבד אם נשתמש בו ע"י הגעלה לבד אין להחמיר מפני שטבעו של האור למשוך אליו הי"ש ואינו נצלע בכלי רומיח דאמרינן נורא משאכ שאכ כי אין האש עושה שני פעולות היינו למשוך אליו הי"ש וגם להצליעו בכלי עכתו"ד בקלרה. ועצ"ס תומ"נ שורש י"ט אות י"ז שכתב שהדבר תמוה לומר בשאר איסורין נורא משאכ שאכ ולא מלינו כן (וראיינו מרמ"א ביו"ד סי' ל"ב סעי' ז' דמבואר שם דאם הקדירה עומד אלל האש אפילו הקילות הוא לזון הכל אסור ואמאי לא נאמר שם דנורא משאכ שאכ וכ"מ ביו"ד סי' ע"ו סעי' א' ובש"ך סק"ג דאפילו גבי דם אם הוא דם בעין לא אמרינן משאכ שאכ אפילו כשהוא אלל האש וא"כ מכש"כ דלא אמרינן כן בשאר איסורין כמבואר בט"ז שם סקיו"ד ועוד הלא אם נללה בשר קודם מליחה בכלי שאינו מנוקב האם שייך לומר בזה משאכ שאכ) ואדרבה החו"ד כתב בסי' ע"ו סק"א דאם נללה בשר במקום שאם ישפוך שם מים לא ילא מיד אסור ולא אמרינן משאכ שאכ כיון דבכלי שאינו מנוקב לא שייך משאכ שאכ וא"כ ה"נ אם הדליקו את הי"ש חמץ בעין בתוך הכלי בודאי נצלע בכלי ע"י האור ולא שייך משאכ שאכ עכ"ד התומ"נ הנ"ל. ולמעשה אולי המיקל בזה בדיעבד אם נשתמש בו ע"י הגעלה בלבד אין מזניחין אותו כיון דכלא"ה יש מקילין לומר דבמשקה ללול שנצלע בכלי לא מקרי ע"י האור וכמבואר לעיל בס"ק זה ענף ג'. ועצת"ש מהר"ם שיק סירמ"ח בחאו"ח בדבר שנוהגין בימי הצליר שטרם שנותנין יין בהחציות לוקחים ספוג ומטבילין אותה בספירטי' שתצלע בה הרבה ספירטים ואח"כ מדליקין הספוג וזורקין אותה להחצית וסותמין מגופת החצית ומגלגלין החצית מלד ללד עד שנשרף הספוג בתוכו וזה עושה למען יכלה ריח הרע שבחציות ואח"כ נותנין בהם יינות ונשאל שם אם מותר

לשתות יינות אלו בפסח כיון דבודאי יש ציין הניתן שם ס' כנגד החמץ וגם אינו עשוי ליתן טעם לתקן היין אלא כדי להעציר הריח רע וא"כ אין בזה משום חין מצטלין איסור לכתחלה ועיי"ש מה שהאריך בזה והיולא מדבריו דאם יש לחוש דלטעמא עבירא בודאי אסור אבל אם ידוע בצירור דאינו נותן שום טעם ציין בזה יש ללדד ומ"מ העלה שם דכיון דהחצית יש לו עכ"פ בליעה מי"ש ובדבר חריף קי"ל ריחא מלתא וגם אין מועיל לו הגעלה וא"כ אע"פ שעמד בו היין זמן רב קוה"פ מ"מ יש לחוש שמא יש שם עדיין בליעה מי"ש והוא פולט מעט בתוך היין וא"כ יפלוט בתוך היין גם בפסח דלא לא מהני ס' ולכן לריך לערות את היין מן החצית קוה"פ לתוך כלי של פסח ובמקום שיש ספק קוה"פ שילטרכו היין גם בפסח י"ל שיש בזה גם משום מצטל איסור לכתחלה בזה שמסליכין הספוג לתוך החצית קוה"פ עכתו"ד בקלרה: [יט] צדיכין ליבון. עצ"ס תומ"נ סי' י"ט אות נ' שכתב דכלים ישינים הלריכין ליבון (גמור) כגון שצלעו מגוף החמץ בלא רוטב אם חיפן אח"כ בצדיל ל"ע אי מהני דבר זה במקום ליבון גמור ולכאורה תלוי ד"ז בשני הטעמים המבוארים במג"א סי' תנ"א סק"ז דלטעם הא' שכתב שם [משמע דאם חיפה את הכלי בצדיל ע"י התכת העופרת עליו אין דינו רק כליבון קל דשיעורו הוא שיתחמם הכלי כ"כ ע"י התכת העופרת עליו עד שאינו יכול ליגע בו בלד השני וליבון קל בזה ל"מ רק במקום שא"ל אלא הגעלה וא"כ במקום שהכלי לריך ליבון גמור] ל"מ לו להכשירו ע"י חיפוי הצדיל שמחפין עליו אבל לטעם הב' המבואר שם (שכתב דכיון שהצדיל שחיפו עליו מחדש הוא מפסיק הוי ליה ככלים חדשים א"כ) גם כאן מהני חיפוי הצדיל שיהיה לו להכלי דין כלי חדש ממש ע"י עכתו"ד התומ"נ הנ"ל. ועיי"ע בענ"ז בדברינו לקמן סק"ל ושם מבואר אם ליפוי הצדיל מהני עכ"פ במקום שהכלי לריך הגעלה בחמין של כ"ר: [כ] ליבון. עפמ"ג מ"ז סוף ביהמ"ב צדיני וסדר הגעלה

ונבלע זה טעם חמץ ע"י האור שלא ע"י משקה
 ע"כ: [כב] האגנות והמחצות שאופין בהן חמץ
 לריכין ליבון. עש"ע הרב הרש"י סימן תנ"א
 סוסע"י ל"ו דמחצת שאפו זה עיסה אעפ"י
 שמשח את המחצת בשמן או בשומן תחת עיסה
 כדי שלא תשרף מ"מ ה"ז כמו שנבלע זה החמץ
 ע"י האור בלבד כיון שאין העיסה רוחשת בשמן
 או בשומן (בשעת אפייה) ולכן לריכה ליבון גמור
 כדינו וכן הדין באגנות שאופין בהן עוגות (וכ"ה
 בפמ"ג א"א שם סק"ט) אבל מחצת שמטגנין בה
 עיסת חמץ כל השנה בשמן או בשומן (פירוש
 באופן שהעיסה רוחשת בשמן או בשומן בשעת
 הטיגון) בזה יש פלוגתא בין הפוסקים ד"א דגם
 בזה לריכה ליבון גמור כדינו להשתמש בה פסח
 לפי שלפעמים נשרף ונכלה השמן או השומן
 שתחת כל העיסה או שתחת מקלתה (בשעת
 הטיגון) ונבלע טעם העיסה בהמחצת ע"י האור
 בלבד שלא ע"י משקה. ולכן אינו נפלט ממנה
 טעם זה ע"י הגעלה אלא ע"י ליבון משום
 דכבוכ"פ. אבל יש חולקין ע"ז ואומרים שאעפ"י
 שלפעמים מוזדמן שהתבשיל נשרף ונדצק לדופני
 הכלי מ"מ לחלוחית משקה יש בתוכו ובפנימיותו
 ולא נתייבש אלא לר החילון שאלל הדופן הכלי
 וגם שם יש קלת לחלוחית משקה אלא שהוא יבש
 ולכן אין הכלי נקראת בשביל כך תשמישה ע"י
 האור להלריכה ליבון ולענין הלכה יש להורות
 דבמחצת הבלוע משאר איסורין (ע"י שטגנו בה
 שאר איסורין בשמן ושומן של היתר) יש להחמיר
 לכתחלה להלריכה ליבון אבל במחצת שטגנו בה
 עיסת חמץ בשמן או בשומן וכן בקדירה של
 מתכת שמבשלין בה חמץ כל השנה יש להקל
 להתירם לפסח ע"י הגעלה בלבד כיון שיש פוסקים
 המקילין בלאה"כ לענין חמץ דאפילו בכלים
 שתשמישן ע"י האור ממש די להם בהגעלה לפסח
 (כמבואר בס"ק שאח"ז) עכתו"ד הרב הרש"י
 הג"ל. והוא מדברי רמ"א סיתנ"א סעי' י"א וט"ז
 שם סקט"ז וח"י שם סקל"ח ל"ט. (ועדד"ר
 לעיל סי' זה סקי"א ענף ד') ועבד"ח א"ד
 מטר' ה' אות ל"א בשם הזית מליך דין קערות
 של בדיל שקורין פלאני שיסלין שנוהגין לאפות
 בהם באמלע השנה מראשין אך רוב תשמישן הם
 רק ע"י עירוי וגשאל אם יש להכשירם בהגעלה
 כיון שא"א ללכנס והכריע דרואין מה שנתמש

בתוכו

ובפמ"ג א"א סיתנ"א אות ל' דיס"ג מיני ליבון. א)
 הליבון המעולה והיפה שכולן הוא כשמלכנו כ"כ
 עד שיהיו ניזולות נתזין ממנו או עד שתסיר
 קליפתו החיצונה וליבון כזה מועיל אפילו לכלי
 שנבלע איסור ע"י האש ממש בלי שום משקה
 (ב) ומין ליבון הב' הוא שילכנו כ"כ עד שאם
 ישימו עליו קש מלך חוץ יהא נשרף הקש מכח
 הליבון (כך פי' בבאר הגולה סיתנ"א סעי' ד'
 אות ל') וליבון כזה הוי כהגעלה ואפשר עוד
 עדיף קלת מהגעלה וליבון כזה מהני אפילו אם
 בליעת האיסור היה ע"י מים חמין של כ"ר
 שעמדו על האש ממש. ג) ועוד יש מין ליבון ג'
 והוא שמחממו כ"כ על האור עד שהיס"ב משני
 עבריו ואינו יכול ליגע בו מבחוץ. אך מ"מ אם
 ישימו עליו קש מבחוץ לא יהא נשרף עליו וליבון
 כזה לא עדיף כ"כ כהגעלה שמעלה רתיחות אלל
 האש ולכן ליבון כזה לא מהני רק לכ"ר שנבלע
 איסור בעת שכבר הוסר מהאש ע"כ. אך בחי'
 רע"א הו"ד במטעמי השלחן סיתנ"א אות י"ח
 כתב דמדברי הט"ז בסיתנ"א סק"ח ומדברי
 מג"א שם סקכ"ז משמע דאם מחממו עד שהיד
 סולדת בו מוצ' עבריו דינו כדין קש נשרף עליו
 מבחוץ וחשיב כהגעלה (ואפשר עדיף ממנו)
 ועיי"ש ע"כ ב"אורי הגר"א דכ"ה דעת המרדכי
 והג"א בשם א"ז בשם ר"י והגמיי"מ והתוס'
 והסמ"ת והרא"ש ז"ל ע"כ. וכ"מ דעת הרב
 הרש"י בסיתנ"א סעי' י' דליבון קל הזה שהיס"ב
 משני עבריו אינו גרוע עכ"פ מהגעלה ע"ש.
 וע"ש עוד בפמ"ג מ"ז סוס"י תנ"כ הג"ל כמה
 מדריגות בדיני הגעלה: [כא] ולכן האגנות וכו'
 לריכין ליבון. עי' א"א מהג' הר"א אופינהיים
 סיתנ"א סקכ"ג דשפוד שולין עליו עופו' הנמלחי'
 כל השנה מולח שלא נבדק מחמץ לריך ליבון
 לכתחלה אבל בדיעבד סמכין על אותן פוסקים
 דס"ל דאינו חו"כ כיון דכבר נתבטל בו הטעם
 משהו חמץ קוה"פ ואף דכלי לא מבטלים איסור
 מ"מ הבא קיל יותר כיון שאין כאן אלא ספק
 בעלמא ע"כ. (ועדד"ר לקמן סקי"ז סק"א ענף
 ו'). ועש"ע הרב הרש"י סיתנ"א סעי' כ"ד
 דחלוצה שקורין דרייא פים והוא כלי שיש לו ג'
 רגלים ומעמידין עליה קדירה או מחצת בתנור
 על האור כל השנה אם רולה להשתמש בה בפסח
 לריכה ליבון לפי שלפעמים נשפך עליה עיסה

והליבון וגו' צריך להיות לכתחלה ליבון חזק עד שיהיו וכו' ניצוצות ניתזין ממנו מעדני שמזא"ל

דחמץ מקרי היתירא בלע. ובפמ"ג סיים שם דאם הכלי של חמץ אצ"י הרי יש בזה בלאה"כ סכרה להיות בדיעבד בהפ"מ ע"י ליבון קל משום דיש בזה ס"ס שמא הלכה כהמתירין נוטל"פ בפסח (כיון דרוב הפוסקים מתירין נוטל"פ בפסח עש"ע סיתמ"ז סעי' י') ושמא הלכה כהאומרים דחמץ מקרי היתירא בלע אבל באין הפ"מ אין להסיר אף בשאין הכלי ב"י כיון דהמחבר בכה"ד פוסק בפשיטות דחמץ מיקרי איסורא בלע עכ"ל דהפמ"ג הנ"ל: [כד] נילולות נתזין ממנו. (א) עש"ת סיתמ"א סקכ"ז דשפוד או שאר כלי שלבנו אותו אלל האש ולאחר שסלקוהו מן האש בעודו רותח היטב נבלע בו חמץ או שאר איסורין אך בשעה שנבלע בו החמץ או האיסור לא היו נילולות נתזין ממנו סגי בליבון קל (שקש נשרף עליו מבחוק) אבל אם בשעה שנבלע בו האיסור היה הכלי או השפוד מלוכלך עדיין כ"כ עד שנילולות נתזין ממנו בודאי הוי כנבלע ע"י האור ממש ולריך אח"כ ליבון טוב עד שיהיו נילולות נתזין ממנו ע"כ. (ועמג"א שם ריש סקל"ז ובפמ"ג א"א שם מ"ש לענין מרדה של מתכת אך אפשר מיירי שם דנילולות נתזין גם מהמרדה או אפשר כוונתו דהמרדה לא בעי רק ליבון קל שקש נשרף עליו מבחוק ולע"ע בזה. ועיי"ש בפמ"ג עוד כמה פרטים בדין הכשר הרחת). (ב) ועז"ס תומ"כ דמטעם זה המוזכר בשע"ת הנ"ל יש היסור בכירה שקורין הענגלישע קעך אף שבהקלוות א"א ללכנה כ"כ עד שיהיו נילולות נתזין ממנו מ"מ כיון שגם הבליעה בהקלוות ג"כ לא היה ע"י נילולות נתזין ולכן סגי להקלוות בליבון קל וגם בלירוף סכרת האומרים דחמץ קוה"פ מקרי היתירא בלע (הו"ד בס"ק שלפנ"ו) ולכן אמרינן דע"י שהוסק היטב הענגלישע קעך באמלע הוחמו גם הקלוות היטב והוי עכ"פ כליבון קל דמהני בזה משום דכבולעו שלא ע"י נילולות כך פולטו ע"כ. וכעיי"ז הביא ג"כ בא"ח החדש סיתמ"א אות ה' בשם תשו' חסדי אבות ובשם תשו' אבני לזק מהגה"ל ייטב אבד"ק סגיטו בדב' הברזלים מן השפארקעחין שקורין הענגלישע קעחין וכתבו דא"ל להסיר את העסין מן השפאר

בתוכו תוך המעל"ע ומה שנשתמש בו מקודם לכן והולכין תמיד אחר הידועמה שנשתמש בו תוך המעל"ע (אם בתוך המעל"ע נשתמש בעירוי וקודם המעל"ע נשתמש ע"י האור כגון באפי' סגי בהגעלה) ואם עבר על הכלי מעל"ע מכל התשמישין אז הולכין אחר רוב תשמישיו שבמשך השנה וכתב שכן הגון להורות כיון ש"א דחמץ מקרי היתירא בלע ע"כ והסד"ח הבין מדבריו דה"ל לענין כלי שרוב תשמישו כל השנה הוא ע"י האור וכשכח להכשירו הוא בן יומו מתשמיש ע"י עירוי או כ"ר ואינו ב"י מתשמישו ע"י האור אז סגי ליה בהגעלה כן נראה לכאורה וסיים שלריך להתיישב בדבר ע"כ. ולמעשה עבד"ז לקמן סי' זה סקנ"ח עקף ב' ג' מש"ש ומשם נלמד לכאן: [כג] לריך להיות לכתחלה ליבון חזק עד שיהיו נילולות נתזין ממנו. ע"י צרמ"א סיתמ"א סעי' ד' ובמג"א שם סקי"א ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ג די"א דכלים שבלעו חמץ קוה"פ אפי' בלעו ע"י האור בלכד מ"מ די להם בהגעלה (או בליבון קל דהיינו שקש נשרף עליו מבחוק) כיון שבשעה בליעתו היה החמץ עדיין היתר כיון שהוא עדיין קוה"פ (ואע"ג) דכשמגיע הפסח (הוא אסור מ"מ הרי אז כבר) אין האיסור בעין אלא הוא בלוע בתוכו ולפיכך הקילו להכשירן ע"י הגעלה לבד (או ע"י ליבון קל שהוא ג"כ בהגעלה) ע"כ: אך בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל סיים דהעיקר כסב' האומרים דחמץ מקרי איסורא בלע (אפי' אם נבלע בכלי קוה"פ) ולכן יש לאסור אפי' בדיעבד אם נשתמש בזה (בפסח) ע"י הגעלה בלכד בלא ליבון יפה יפה עד שיהיו נילולות נתזין ממנו (וכ"מ דעת המג"א שם סוסקי"א ודעת הא"א מהג' הר"א אופינהיים שם סק"ג) אך במקום הפ"מ או מניעת שמחת יו"ט יש לסמוך בדיעבד על סכר' המקילין הנ"ל ויש להסיר התבשיל (של פסח) שנשתמש בכלי הנ"ל ע"י הגעלה לבד (וכן במקו' שיש עוד לד להקל יש ללרף גם סכרת המקילין הנ"ל ומותר אפי' לכתחלה להכשיר בהגעלה את הכלים שבלעו קוה"פ מחמץ ע"י האור) עכ"ל דהרב הרש"ז הנ"ל. וכן הביא בפמ"ג א"א שם סקי"א בשם א"ר דבהפ"מ יש לסמוך על הפוסקי'

בשעה שחלצונו והגם שצדקו' מהר"ם ש"ק מחמיר קצת בזה אם בולט הדף העליונה לחוץ שיניחו גם שם גחלים בוערות עד שיהיו ניזולות ניתזין ממונו משום שגם שם מושחמשים לפעמים מ"מ סיים גם הוא דאם א"א ללצן שם די להטות כל הצליעה בטיט עבה כעובי אלבע או שיניח שם טם חדש על הצליעה וא"כ מוכס"כ ש"ל להסיר הטמין מתחת הצליעה (ג) וע' בספר זכרון דף ע"ו ע"א בשם ספר יוסף אומן שכתב דהענגלישע קעחין לא מהני להם ליבון והסקה רק בפנים במקום שנבלע בהם האיסור ע"כ וכ"כ במסה"ש שפ"ל קי"ש"ע (בדברים הנחולים שנרפס שם בסוף הספר דין ב') דבתמור שקורין הענגלישע קעך שמוסיקין תחתיו ומוצלין מלמעלה על טסי ברזל ולכן אם נשפך שם למעלה חלב או רוטב של בשר לריך ללצנו דוקא מלמעלה ע"י גחלים או אם ולא מהני מה שמוסיקין מתחתיו עד שיתחמם הברזל ויתאדם מחמת האש והטעם בזה מפני שלריך להפליט האיסור דוקא במקום שנבלע וכן הדין בכל כיו"א בזה ע"כ. וכ"כ בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן סיתג"א אות י"א דהמנהג צריקועי ברזל (בלעכין) של תמורים להניח גחלים בוערים גם מלמעלה במקום שמשחמשים בהם וכתב דהגם דבתשובת מראה יחזקאל כתב דרק באייצאליך שיש עליהם כיפה לריך ללצן מצפנים אבל הצלעכין של תמורים שאין עליהם כיפה מהני היסק מבחוץ אבל מ"מ ל"ע אם להקל בזה ע"כ ועבדכ"ר לקמן סי' זה סעי' ו' סקל"ב. (ד) ועפמ"ג א"א סיתג"א סק"י דקדירה של מתכת שבלע איסור מצפנים ע"י האור בלא משקה כגון ללי קדר וכיו"א לריך ללצנו ע"י שימלאנו גחלים מצפנים דווקא אבל אם מלצנו מבחוץ ולא מצפנים אפי' אם מלצנו כ"כ עד שניתזין ממונו ניזולות מצפנים לא מהני (כמו בצבוכיא המבואר בש"ע סיתג"א סעי' ב') ואפי' בדיעבד אם שימש בו ע"י ליבון מבחוץ כ"כ עד שיהיו ניזולות ניתזין ממונו מצפנים ג"כ ל"ע אם להתיר התבשיל ע"כ. אך בא"ח החדש סיתג"א אות ו' הביא בשם ספר מגן האלף שכתב (דדוקא בצבוכיא שהוא כלי חרס אין מועיל היסקו מבחוץ אבל) בכלי מתכת כדרך תשמישו כך הכשירו וכיון דהיסקו תמיד מבחוץ (לכן אף שצליעתו הוא

השפאר בשעת שחלצונו אותם ודי להסיר הטיט והלצנים שעליהם מלמעלה ואח"כ מלצנים הטמין (שהם מוגולים) תחתיהם אבל הקלוות שלהם שהם מכוסים תחתיהם וא"א להסיק שם מניח עליהם מלמעלה גחלים בוערות ודי בזה ע"כ. ועצת"ש מנחת סי שכתב ג"כ דאם הטמין מושקעים בצנין א"ל להסירם וכתב הטעם משום דרוב הצליעות של הטמין הם ע"י מים ודי להם בהגעלה וכיון דגם הקלוות עכ"פ יתלצנו ליבון קל ע"י הליבון שבאמצע הטמין א"כ הוי עכ"פ בהגעלה ע"כ אלא שסיים שם דאם הם מוגולים יש להניח לכתחלה גחלים בוערות גם על הקלוות (והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ז' אות ט"ז) ומדבריו משמע שגם מלמעלה אין לריכין להסיר הלצנים מעל הקלוות ורק כשהקלוות הם מוגולים מעלמם נכון להניח עליהם גחלים בוערות וכן בתשו' מהרש"ם הכהן מזרעזאן ח"ר סירט"ז האריך ג"כ קצת בדבר הטמין מהענגלישע קעחין שהקלוות נכנסין תחת הלצנים וטיט וא"א שיצא האש לשם והחזיק בדברי האבני לרק הנ"ל שכתב להקל בזה משום דהעיקר כדעת המג"א סיתג"א סקכ"ד דבין בהגעלה ובין בליבון סגי להכשיר רק במקום שנשתמש וכ"ה דעת הטור. וכן הביא שם גם בשם תשו' מהר"ח א"ז שהביא בשם אביו הא"ז דעיקר החילוק בזה הוא בין נשתמש רק במקלותו באיסור (כצנידון הטמין שלא נשתמש רק באמצע הטמין ולא על הקלוות שהם תחת הלצנים) ולכן אף שהצליעה נכנסת בכל מ"מ סגי בליבון רק במקום השימוש בלבד אבל אם מתחלה נשתמש האיסור בכל מ"מ אז לריך ללצן הכל וגם יש ללרק לזה דחמץ מקרי היתירא בלע כמ"ש הא"ר דבהפ"מ יש לסמוך ע"ז ובפרט דהטמין הם תמיד אינם צ"י ויש דיעות להתיר גם בפסח נוטל"פ וגם טבע הברזל לפגום יותר (עט"ז יו"ד סי' י') סק"ו וא"כ יש בזה כמה ספיקות להתיר וכיון שהוא מרחא גדולה להוליאם מתחת הלצנים והטיט וגם הפסד ממון לכן לרקו דברי האבני לרק הנ"ל שכתב להקל ש"ל להסיר הטמין משם כדי שיוכל להכניס גם הקלוות באש עכתו"ד הג' מהרש"ם בתשובתו הנ"ל. והנה אתה רואה שמדברי כל הגדולים הנ"ל מתבאר להקל שאין לריך להסיר הטמין מתחת הלצנים

[כה] והמרדה (שו"פ) וכן של עץ אין לה תקנה :

ה כל שיש בו מלאי אם הוא בענין שיש לחוש שמא יש תחת המלאי משהו חמץ בעין או צריך מקורם וכן לערב אותו מקום עד שידע בבירור שאם היה שם משהו מעדני שמואל

אפי' בתוך הפסח די בקליפה שיקלוק תמותות המלה שנגע ברחת מפני שאין בלוע שבכלי הולך בלא רוטב לתוך אוכל רק כדי קליפה. (ג) ודוקא אם היתה הרחת נקיה מחמץ צעין אבל אם היה בה לכלוך של חמץ צעין והוליא בה מלה מן התנור אז צריך ליטול כעובי רוחב אגודל בכל תחתונת המלה הראשונה שהוליא על המרדה הנ"ל. (ד) אבל אם הוליא ברחת זו עוד מלות מן התנור די להם למלות האחרות בקליפה לפי שהלכלוך צעין שהיה על פני הרחת כבר נתקנח במלה הראשונה. (ה) ואם נתערבו אופן מלות שגאסרו בקליפה בתוך הרבה מלות אחרות שהם כשרות הרי הן בטלות ברוב אם נתערבו בער"פ עד הלילה ורואה לאוכלם קודם כניסת ליל ט"ז ע"כ. (אבל לאחר שהגיע ליל ט"ז ה"ה חוזר וניעור ועייש"ע האריך הוא הדין אם היה שומן על הלכלוך של החמץ. (ו) ועצמנו"ג א"א סי' תס"א סק"א דהא דאמרין דהמלות לא נאסרו מן הרחת רק כדי קליפה (אם היתה הרחת נקיה מלכלוך של חמץ) היינו דוקא כשאין שם שום רטיבות קלת אבל אם היה שם רטיבות קלת אז יולא הבלוע של חמץ מהכלי ואוסר את המלה כולה. (ז) וכן אם היה אלל האש אוסר את המלה בכלו ע"כ. (ועצמנו"ג יו"ד סיק"ה סק"ג. (ח) ועצמנו"ג סיתס"ז סק"ג דמשמע מודבריו דאם אין הבלוע שבכלי חמץ גמור כגון שלא בלעה רק מחטה שנתרככה ולא נתבקעה נומש אז אפי' אם מעורב שמונות בתוך הבלוע חמץ מ"מ יש להקל ולומר דאינו יולא מהכלי לאוכל רק כדי קליפה ע"כ. (ט) ועצמנו"ג ס' י"ב אות ה' דהניח בל"ע באוכל שמן שיש בו בלוע מחטה שנתרככה ולא נתבקעה אם נאמר בזה ג"כ דאין הבלוע יולא מהאוכל בלא רוטב לחמיכה אפ"ה הנוגע בה חס בחס: [כז] ללבן אותו מקום פחיי"א כלל קכ"ה אות י' דלריך ללבן עד שישינו ניולות ניתזין ממנו אך בפמנו"ג א"א סיתס"א סק"ז במחש"ש שם סק"ז ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ל"ח

במוסגר

הוא דרך פנימית הכלי מ"מ) מועיל הליבון מבחוץ ע"כ (ובכ"ז זו לכאורה י"ל לדעת המגן האלק הנ"ל גם לענין הטמון של ברזל שעל הענגלישע קעחין דכיון דדרך היסקס תמיד הוא תחתיהם מלמטה ומבשלין מלמעלה וא"כ יהא מועיל בהם הליבון במה שמסיקין תחתיהם. (ה) ועיין בפסקי דינים מצעל ל"ל החדשות חאו"ח סיתס"א שכתב בדבר קדרה של מתכת שדרך לבשל בו כל השנה אלל האש עם מים דלכאורה י"ל בו דלא סגי לו בהגעלה במה שיכניסו כולו בכלי ראשון משום דאין זה נקרא כחשמישו כך הכשירו כיון שבעת בליעתו את החמץ הרי האור היה מחממו בלד החילון אלל האש וא"כ עי"ז גם לדין הפנימי היה מתחמם ביותר ועי"ז הוא בולע הרבה וא"כ אם אינו מועיל רק ע"י שמכניסו כולו במים שבכ"ר וא"כ הרי שני הלדדים מהכלי אינן מתחממים אלל ע"י המים וא"כ אינן חמים כ"כ בעת פליטתו כמו שהיו חמים בעת בליעתו כן י"ל לכאור'. אך מ"מ משמע שם דעתו ומסקנתו דגם אם מועיל ע"י שיכניסם כולם בכ"ר ג"כ מהני כיון שהבליעה לא היה רק בפנים ושם בפנים לא היתה רק ע"י חום המים וכ' שכן משמע מהרמב"ם פ"ה מהחומ"ל הלכה כ"ג. ועצמנו"ג לקמן סי' זה סקל"ט ענף ב' ובסק"מ ובסקנ"ה ענף א' מש"ס: [כה] והמרדה של עץ וכו'. עצמנו"ג לעיל סיק"י סעי' י"ג סק"פ"ז בדין מרדה של חמץ שאב"י שרדו בה מלות קוה"פ עיי"ש כמה פרטים. ועי' בס"ק שח"ז: [כו] של עץ אין לה תקנה. (א) הטעם בזה מפני שמכניסין בה הלחם לתנור ומוליאין בה מן התנור וא"כ היא בולעת מן החמץ ע"י חום האור בלבד בלי שום מוסקה וא"כ אינה נכשרת אלל ע"י ליבון ולפיכך אם היא של עץ אין לה תקנה. ש"ע הרב הרש"ז סיתס"א סעי' נ"ה. (ועצמנו"ג לעיל סי' זה סק"ד ענף א' ובמוסגר שבסוף ענף א' הנ"ל ודו"ק). (ב) ועיי"ע בש"ע הרב הרש"ז הנ"ל בסעי' נ"ו דאם מוליא מלה ממה מהתנור ברחת של חמץ

חמץ היה נשרף ואח"כ ינעילו. ואם אין חשש שיחא שם חמץ בעין אזי אם היה הטלאי נעשה קודם שהשתמשו בו חמץ יכול להנעילו כמו שהוא דכמו שיבאר את החמץ כך יפלימו בהנעלה [וכן] אבל אם נשתמש תחלה בהכלי חמץ ואח"כ נתנו את הטלאי אזי לא מהני ליה ההנעלה למקום שתחת הטלאי אלא צריך ליתן נ"כ קודם ההנעלה גחלים על הטלאי לבבן את המקום ההוא ואם הטלאי נתחבר בהתכת בדיל או כסף וכדומה יכול להנעילו כמו שהוא [וכן] כי [א] בריעת החמץ נשרפה או בהתכה :

מעדני שמואל

האיסור לטלאי) אם היא כלי שדרכו להשתמש בשפע עכ"ל הרב מהרש"ם הג"ל: [כט] כי בליעת החמץ נשרפה אז בהתכה. ומה שהוא בעין נשרפה ג"כ אז בהתכה. ט"ז סיתנ"א סקי"ח: [ל] בליעת החמץ נשרפה אז בהתכה. עכ"ל שם ברכת רלה סינ"ב על דבר הכלים חמולים של נחשת הן אותן שעיקר תשמישו הוא לבישול ולטיגון ורק לפעמים (דהיינו ללורך שבתות ויו"ט) חופין בהן פת והן אותן שעיקר תשמישן הוא לאפות בהן פת בתנור גרוף ונהגו בקלח מקומות שכל אותן הכלים המה מכשירים קודה"פ ע"י שמלפס אותן בצדיל (שקורין חוים ווייסין) ואח"כ מגעילין אותם ירב אחד לעק ע"י כי הכלים האלו לריכין ליבון גמור שיהיו ניולות ניתזין מהם והאריך שם הרב ברכת רלה הג"ל והעלה שם שהלדק עם הרב המערער הג"ל ושראוי להכריז שכל הכלים הג"ל לריכין ליבון גמור שיהיו ניולות נתזים מהם ע"כ. והו"ד בא"ח החדש סיתנ"א אות י"ט וכ"כ בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן שם דמקום שלריך ליבון גמור לא סגי להכלי במה שמלפסו בצדיל אלא"כ האומן מלכנו היטב קודם הניפוי ע"כ. וכ"מ מדברי הפמ"ג א"א סי' תנ"א אות כ"ז (ממה שכתב שם בלשונו דכלים הלריכים ליבון לריך ליבון קודם עיי"ש ודו"ק). והנה כ"ז מיירי במקום שהכלים לריכים ליבון גמור אז לא מהני ליפוי במקום ליבון גמור (ועדד"ר לעיל סי' זה סעי' ד' סקי"ט) אבל במקום דמדינא סגי להכלי בהנעלה אז יש בזה שלוגתא אם מהני הליפוי במקום הגעלה. א) ועמג"א סיתנ"א סק"ז בשם הרא"ם דליפוי הצדיל מהני כמו הגעלה. ועיי"ש בפמ"ג א"א סק"ז שהבין. ב) דגם המג"א הסכים לזה. ג) וכן הביא בע"ד בשם ס' בית דוד שהחזיק ג"כ בסברת הרא"ם וכתב דכלי שחיפהו בעופרת אין לך הגעלה גדולה מזו. ד) וכ"כ בס' מאורי אור דחיפוי

בדיל

במוסגר השני כתבו דדי בליבון קל שקש נשרף עליו מבחון: [כח] אבל אם נשתמש תחלה בהכלי חמץ וכו' לא מהני ליה ההנעלה וכו'. הטעם בזה לפי שהבלוע שצטווי הכותל תחת הטלאי אינו נפלט לגמרי מן הכלי ע"י הגעלה מפני שהטלאי מעכב על הרוותחים שבתוך הכלי ואין בהם כח להפליט הבלוע שמעבר לטלאי צפעס א' אלא נפלט הוא מעט מעט וע"י הגעלה זו נפלט מעט וכשישתמשו בו בפסח יהא חוזר ונפלט מעט ולפיכך אין לו תקנה אלא שילבן מקום הטלאי ליבון גמור כדינו שאז האש שורף את כל הבלוע אף שמעבר לטלאי שבתוך הכלי. לשון הרב הרש"י סיתנ"א סעי' ל"ח. (ועפמ"ג מ"ז שם סקי"ח שהביא בזה עוד טעמים ועיי"ש שם בזה לענין דיעבד) ועבמסה"ש שכ' בשם הרב הרש"י דבשעת הדחק די ללבן במקום שהוא עד שקש נשרף עליו מבחון ע"כ. וכ"ה באמת משמעות הרב הרש"י שם סי' ל"ח ועיי"ש עוד בש"ע הרב הרש"י הג"ל שכ' די"א שאפי' אם קדמה בליעת האיסור להטלאי ה"ה נכשר ג"כ בהנעלה (אם הוא באופן שאין חשש שמה נשאר שם משהו חמץ בעין תחת הטלאי) מפני שההנעלה מפלגת גם הצליעה שמעבר לטלאי וסיים שם דלמעשה יש להקל בדברי המקילין אך במקום שאפשר טוב לחוש לדברי המחמירין הג"ל ע"כ. ועבהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן סי' תנ"א אות כ' שהביא שם בשם תשו' בש"ר שכ' שלא החמירו בכלאי רק בחמץ משום דחששו בו משום משהו בעין. ובשם כסד"ה הביא שם דאפי' להחוששים גם משום בליעה (ולא משום בעין לבד) מ"מ י"ל דבדבר שדרכו להשתמש בשפע יש להקל (כמבואר ביו"ד סוס"י ל"ט) ע"כ. והרב מהרש"ם סיים שם דכיון דמה שאסרו בטלאי היא רק משום חשש ספק לכן יש להקל בשאר איסורים (אפי' בקדש בליעת

ו מדוכה ולא במקום שדרכן לרוך בו דברים חריפים עם חמץ ביחד צריך ליבון קד
מעדני שמואל

בדיל עולה במקום ליבון קל דדינו כמו הגעלה
(כמבואר בדברינו לעיל סי' זה סעי' ד' ר"ש
סק"ג והו"ד בסי' א"ח החרש סיתג"א אות י"ט.
וכן הביא בשד"ח א"ד מערכת ה' אות ט"ז.
ה) בשם תשובת חשק שלמה דהיכא דמדינא
סגי בהגעלה סגי בליפוי בדיל משום דהוי
כליבון קל דסגי במקום הגעלה וכתב (שגס
הפ"ח לא החמיר בזה רק משום חומרא בעלמא
וגם כתב) שחקר אלל האומנים ואמרו שלא
שלא ידבק הבדיל בהכלי רק ע"י שילבנו הכלי
יפה יפה עד שיהא קש נשרף עליו מלד הב'
עכ"ד החשק שלמה. וכן הביא שם בשד"ח. ו)
בשם ס' יד אהרן. ז) וס' לב שמוח שהסכימו
להקל וכן הביא שם. ח) בשם הרב מהרש"ג
שאמר שהוא מורה ובלא להקל וכתב (דמה
שהפ"ח החמיר ללא מהני הליפוי במקום
הגעלה הטעם הוא משום דהדבר ידוע דכשהכלי
מלוכלך יפה יפה יספיק לו מעט בדיל וכשאין
הכלי מלוכלך יפה אין הבדיל נידך יפה ולריך
בדיל הרבה ובזמן הפ"ח היה הבדיל בזול
מאוד לכן לא היו מקפידין ללבוש יפה אצל)
עתה שהבדיל ציוקר מלבינים הכלים יפה יפה
כדי להתחפק במעט בדיל. ולכן שפיר יש לסמוך
עליו במקום הגעלה ע"כ. והנה מתבאר לך
מכל דברי הגדולים הנ"ל דסוברים דליפוי הבדיל
מהני במקום הגעלה אצל כמה גדולים מחמירים
בזה ועבפמ"ג א"ח סיתג"א סק"ז ובזה"ט שם
סק"ל שהביאו. א) בשם שיוכה"ג שהביא
דיעות החולקים על הרא"ם הנ"ל וס"ל דליפוי
בדיל לא מהני במקום שצריך הגעלה וכן הביא.
ב) בשם הזר"ח (וכנראה. ג) שגס הפמ"ג שם
הוא כעין מסתפק בזה אפי' לענין דיעבד אם
מהני הליפוי במקום הגעלה) וכן הביא שם
בשע"ת. ד) בשם הר"י מטרנאני ה) ומהר"ח
אלפנדרי עיי"ש. ועיי"ע בא"ח מהג' ה"ר
אברהם אופנהיים סיתג"א אות י"ד. ו) בשם
מוגד מראשית שכתב דכל סיעת חכמים שבזמן
הרא"ם הנ"ל לא הודו לו למה שפסק דליפוי
בדיל מהני במקום הגעלה. ז) וכן הסכים הרב
מהר"א הלוי ללא מהני עיי"ש. והנה לענין
מעשה עש"ע הרב הרש"ז סיתג"א אות ע'

שכתב דכלי מתכת ישן שנחבשל בו חמץ כל
השנה ואח"כ חיפהו בבדיל יש להתיר מעיקר
הדין להשתמש בו בפסח בלא הגעל' לפי שהליבון
שמלבינים אותו בשעת ליפוי הוא מפליט האיסור
ממנו כמו שהוא מפליט ע"י הגעלה שהרי האש
מחממו כ"כ מבחוק עד שהבדיל נידך בתוכו
מבפנים וליבון כזה אינו גרוע מהגעלה כיון
שהי"ב מו' עבריו מבית ומבחוק בכל שטח
הכלי אלא לפי שלפעמים עושין זה הליפוי
במהירות ואין עולה הליפוי בכל שטח הכלי
לפי שלא הרתיחו אותו יפה וזה מלוי מאד לפיכך
נכון להירות שיגעילו את הכלים אחר הליפוי
ע"כ. יכ"פ בחיי"א כלל קכ"ה אות יו"ד בהג"ה
שם דמטעם דהאומנין אין מודקדקין ללבן
הכלי כדן וגם אפי' אם מלבינין הכלי מו"מ
ידות הכלים אין מלבינים ולכן לריבין ליזהר
עכ"פ להגעיל את הידות. והיותר נכון להגעיל
כל הכלי אחר הליפוי עכ"ד החיי"א הנ"ל. וכ"כ
בחי' סי' תנ"א סקמ"א בשם פר"ח ולפי'
הסאמיווארין שמשתמשים בהם כל השנה וקודה"פ
מלפנים אותם בבדיל מבפנים (שקירין אוסיוואסין)
כדי להשתמש בהם בפסח נכון ג"כ להגעילם
אחר הליפוי. (ועבד"ר לקמן סי' זה סק"ב
מו"ש שם בדבר הסאמיווארין אם נוותר להשתמש
בהם בפסח ע"י הגעלה לבד ושם מבואר איפן
הגעלתם) ועבפמ"ג א"ח סימן תנ"ב ס"ק ח'
ובמקו"ח סיתג"ב בחידושים סק"ז דלאותן
שמרתיחין כלי כסף אלל הלורפים בתוך וויין
שטיין (כדי לנקותן ולשופן יפה) לריבין הגעלה
אח"כ שנית משום דאין הגעלה אלא במים ועוד
דוויין שטיין הם שמרי יי"ג שאוסרים הכלים
ע"כ. ועבד"ר לקמן סי' זה סקס"ג מו"ש שדן
הגעלה בשאר משקין חוץ ממים: [לא] במקום
שדרכן לרוך בו דברים חריפים עם חמץ ביחד
צריך ליבון קל. ערמ"א סיתג"א סעי' ט"ז
ובט"ז שם סק"ט וסקק"ז ובש"ע הרב הרש"ז
שם סעי' מ"ד מו"מ מ"ו דמעיקר הדין מהני
הגעלה גם לבית חרוסת (כגון כלי שנותנים בו
חומץ של חמץ או שאר דברים של חמץ שיש
בהם קיוהא וחריפות) וכן מהני הגעלה מעיקר
הדין גם למדוכה שדכין בה דברים חריפים

דהיינו ולאו שממלאין אותו גחלים בוערות שירתיח כ"כ עד שהקש נשרף עליו מבחוץ ולאו ובמקום שאין דרך בו ולדן רק פלפלין וכדומה סגי בהגעלה :
 ז' ולאו כלים שהחזיק בהם יין שרף לקיום ולאו אין טעם וריח היין שרף נפלט ע"י מעדני שמואל

הפירור של חמץ עמהם בתוך המדוכה לפיכך טוב להחמיר ולהגעיל את המדוכה בתוך כ"ר ע"כ. והוא מדברי המג"א שם ס"ק ל"א בשם הב"ח. ועדדצ"ר לקמן סי' קי"ז סק"א ענף כ"ט צדין חס דכו זה תכלין קוה"פ או בפסח בלא הגעלה : [לד' רק פלפלין וכדומה. עינא"א סיתג"ח סקל"א ובחיי"א כלל קע"א אות ל' ל"א : [לה] כלים שהחזיק בהם י"ש לקיום אין טעם וריח הי"ש נפלט ע"י הגעלה רק וכו' במים עם אפר. ד"ז הוא מדברי הלבוש הו"ד בט"ז סיתג"א סקכ"ז. א) ועבד"ש מהרש"ם מצרעזאן ח"ר סי' כ"ט (דה"מ מה ששאל) שהתיר להגעיל חציות מיינות שמערבין בהם שפירטים משום דדוקא הי"ש עלמו שהוא חזק מאוד פסק הלבוש להחמיר דלא מהני הגעלה משא"כ ביין שאין בו רק תערובות י"ש ואיכא רוב ביין דאז אין דינו כדבר חריף ע"כ. ב) ועבד"ש הרב הרש"ז סיתג"א סעי' ס"ג דכ"ז (פירוש אפילו בחצית על י"ש עלמו) הוא רק לכחילה אבל דדיעבד חס לא הכשיר את החצית של י"ש רק ע"י הגעלה לצד בלא ביטול עם אפר ושכח והכניס לתוכו בפסח מי דבש של פסח או שאר משיקה של פסח אפי' שהה המשקה בתוך החצית כמה ימים מ"מ מותר לשתותו בפסח חס אין מרגישין בהמשקה ריח הי"ש ומ"מ מיד שנוכר יערה את המשקה מחצית זו לחצית אחרת של פסח ע"כ. ועפמ"ג מ"ז סיתג"א סקכ"ז דמשמע מדבריו ג"כ דדיעבד יש להתיר מה שנתן בתוך החצית של י"ש אפילו חס הגעילו בלא ביטול מים חס אפר תחלה עיי"ש. (וכן הבין בדבריו הרב בית שלמה והסכים לזה הו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ז' אות ו'). ג) ועיי"ש בשד"ח בשם שאלת שלום דבכלי זכוכית שהחזיקו בהם י"ש יש להקל ביותר כיון דלא בלעו כלל וכו' ואם ירצה להחמיר ולהגעילם ע"י שיבשל אותם באפר ומים מקודש הרשות בידו ע"כ. ד) אך המעיין בדבריו לקמן סי' זה סעי' י"ג סק"ס יראה מדבריו הרב הרש"ז שהבאחי שם לא נראה כן

וכתב

עם חמץ חלא שיש מחמירין להלריך ליבון לבית חרוסת ולמדוכה כזו משום דחוששין לסברת האומרים דלא מהני הגעלה לבית חרוסת (וכן למדוכה כזו שהיא דמיה ג"כ לבית חרוסת) משום שחימוץ קשה כיון שנבלע בהן האיסור ע"י חריפות זהו טעם המחמירין להלריך ליבון ומ"מ אין המנהג להחמיר להלריכס ליבון חלא במקום שאפשר כגון שהמדוכה או שאר בית חרוסת הם של ברזל או נחשת וכיוצא בהם שאפשר ללכנס באור או מחמירין ללכנס ליבון קל אבל כלי חרוסת או מדוכה של בדיל או של עץ שא"א ללכנס די להם בהגעלה בכ"ר ואם יש בהמדוכה של עץ גומות וצקעים יש לקולפם בכלי אומנות להחליקם ואח"כ להגעילם עכתו"ד : [לב] שממלאין אותו גחלים בוערות. פי' שממלאין אותו גחלים בוערות מצפנים הכלי במקום שנשתמשו שם הדברים חריפים עם החנוץ אבל אם מסיקו מבחוץ כגון שמשבצו עם גחלים בוערות מבחוץ ואינו משים גחלים מצפנים אין זה מועיל כלום מה"ת שהרי האיסור נשתמש וגבלע בפנימית הכלי ולריך להפליטו ג"כ דרך פנימית הכלי דכבוכ"פ אבל אם מסיקו מבחוץ אין האיסור נפלט דרך פנימית הכלי ע"י היסק חילון הזה. ש"ע הרב הרש"ז סיתג"א סעי' ח' והוא מהש"ע שם סעי' ב'. וכן הדין בכל דבר הלריך הגעלה או ליבון לריך ללכנס או להגעילו דוקא באותו לך שנבלע בו האיסור (ועפ"י שם סקי"ב י"ג) ועדדצ"ר לעיל סי' זה סקכ"ד ענף ג' : [לג] ובמקום שאין דרך לדוך בו רק פלפלין וכדומה ביי בהגעלה. פי' אפילו במקום שאפשר ללכנס כגון חס הם של ברזל מ"מ סגי בהגעלה. ועפ"י הרב הרש"ז סיתג"א סעי' מ"ז דמודוכת שלנו שלעולם אין דכין בהם פירורי לחם ולא שאר חמץ א"ל גם להגעילם מעיקר הדין חלא שלפי שיש לחוש שמה נפל לתוכה פירור חמץ פעם אחת ואח"כ דכו זה תכלים חריפים וידך גם הפירור חמץ עמהם ומחמת חריפות התכלין נבלע גם טעם

הגעלה ולן רק אם בישל אותן היטב במים עם אפר עד שנשתלק מהם הריח לצדדי
מועיר להם אח"כ הגעלה :

מעדני שמואל

הנקראים סאפאנים חין משתמשין בהם כלל
בפסח וכן הללויות לוקחין חדשים. וגם קולפים
מוסביז את המאגניזיט או הקרייד. וגם לוקחים
שוועפיל זייערע שלא נשתמשו ממונה קוד"פ.
אבל בליטראנין זייערע חין משתמשים בהם
כלל בפסח ונהגו להכין מים על כל ימי הפסח
קוד"פ. ועייש"ע בא"ח הג"ל בשם תשובת הרי
בשמים שגשאל ג"כ האריך להכשיר הפאבריק של
מזי זאדע על חג הפסח והשיב דבעירו סמריא
המנהג להכשיר מאחר שעמד על המחקר אודות
השוועפעל זייערע הנקרא וויטריאל וכן
המאגניזיט אשר מהם נטהווה המזי זאדע (ונודע)
שאין בהם שום חשש חימוץ ובדבר הכלים
והקנקנים של מתכת ושל עץ משתמשין
בהם כל השנה בהפאבריק מגעילין אותן.
והסאפאנים והקראכען של המזי זאדע יושין
חדשים על חג הפסח והישיגי אוסרין להשתמש
בהם בפסח משום דכשהן עומדים בבתי המזיגה
בכל השנה לאחר הורקת המים מחזיקין לפעמי
י"ש בתוכם. והלילטנדרס מדיחין ברותחין.
גם מנקין היטב את הקנים החלולים והכל
נעשה ביתרון הכשר ע"פ השגחת הב"ד לר"ק
ע"כ: [לז] רק אם בישל אותן היטב במים עם
אפר. ד"ז הוא מדברי הג"ז סיתנ"א סוסקכ"ז
שכ' דבכה"ג מהני הגעלה אח"כ אפי' לכלי
שהיה בו י"ש (אע"ג דדמי לבית שאור
ותרוסת דלא נוהגי להו הגעלה לפי מנהגינו מ"מ
בכה"ג שבישל אותן תחלה במים עם אפר עד
שנשתלק הריח חין איסור להגעילו) ועב"ס
חשק שלמה הו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ז' אות
י"ג שכתב דבכלי מתכת שהחזיקו בו י"ש
חמוץ ואח"כ בשלו אותן במים ואפר ואח"כ
ליפהו בצדיל מותר ג"כ להשתמש בו
בפסח וכתב דאע"ג דלדידן לא מהני
הגעלה לבית שאור (כמבואר במג"א סימן
תנ"א סקמ"ב וא"כ היה לר"ך ללכך אף הכלי
בליבון גמור שנילוות ניתזין ממנו וליפוי הצדיל
לא חשיב רק ליבון קל וגם לא שייך לילך בזה
אחר רוב תשמיש הכלי כיון דזה לא מהני רק
במקום שהכלי אי"י בשעת הגעלה אבל בכלי של

זכ' שם דכלי זכוכית שהחזיקו בו י"ש לקיום
לא מהני לו הגעלה ולא מילוי ועירוי רק לענין
דיעבד ואז אפילו אם רוב תשמיש הכלי כל
השנה ע"י חמין של חמץ מ"מ חין איסור
בדיעבד אם הכשירו תחלה ע"י הגעלה או ע"י
מילוי ועירוי. ועייש"ע בענף ו' מש"ס בשם
הרב מאורי אור לענין כלי זכוכית ולע"ע בזה.
ועיין דהשו" וזכר יהוסף סיקנ"ה אות ב' מ"ס
בזה: [לו] חין טעם וריח הי"ש נפלט וכו' רק
וכו' במים עם אפר. (א) ולפי זה חין להגעיל
גביע של כסף ששותין בו י"ש כל השנה אח"כ
בשלו אותו במים ואפר תחלה. הגה"ג מהרש"ס
הכהן מברעזאן סיתנ"א אות כ"ט. (ב) ועב"א"ח
החדש סיתנ"א אות י"ב בשם תשובת אבני
לדק דהחמיר שלא להגעיל חבית של י"ש חמוץ
כדי להחזיק בו י"ש של פסח אפילו אם רולה
להגעילו ע"י אפר ולויג. וכן הביא שם בשם
פני יהושע (מחלו"ת סי' ח') דחין מועיל (שום)
הגעלה לכלים שמחזיקים בהם י"ש חמוץ משום
דדמי לכלים שתשמישן ע"י האור ושכ"כ בספר
מגן האלק ע"ס. ועייש"ע בפמ"ג א"א סיתנ"ב
סק"א שהחמיר שם ביותר בכלים שהחזיקו בהם
י"ש חמוץ. (ג) ועבדמקו"ח סיתנ"א בביאורים שם
סק"ח שכתב (דלדעת המג"א סיתנ"א סקל"ג
יס) להחמיר שלא יועיל הגעלה אפילו לכלי
שהחזיקו בו בארשט מסובין משום דהוי דבר
חרף עיי"ש. (ועייש"ע בדברינו לקמן סי' זה
סעי' ח' סוס"ק ל"ט מש"ס בשם הגאון מהרש"ס
מברעזאן). (ד) ובדבר הכשר הפאבריק של מי
זאדע עב"א"ח החדש סי' ו' אות הג"ל בשם ספר
גילוי דעת שכתב שם בסוף ספרו באות ס'
שהמנהג בעירו ברעזאן לשפוך כל המימות מכל
הכלים ולפתוח (פירוש אויף שראפין) כל
השרייפליך בין מן הלילטנדר וכן מהמושגי
לילטנדר ולחפש ולעיין בכל החללים של הרערליך
אם לא נמלא בהם איזה חמוץ בעין וגם לנפות
בפיו כל החללים (פירוש דורך בלאזין כל
הרערליך) ואח"כ מדיחים במים רותחין. את
הלילטנדר ובאר כלי נחשת וכדומה. ושאר
קנקנים של מתכת ושל עץ יגעילם. והפלעטיך

ה' ולמן הגעלת החבית יעשה בדרך זה ולט' ילבן אבנים וישימם בו [מן] ויערה עליהם מעדני שמואל

ח' מ"ש בזה בשם ספר מזירות שמשון. (ב) ועשו"מ מהדורא ג' ח"ג סי' קכ"ה על דבר אשר חדשים מקרוב המליאו להרתיח אמצטי גדולה עם מים שלא אלל האש רק ע"י קנה המוליך זיעה לתוך האמצטי מן הכלי שעומד אלל האש ומהזיעה מתחממים המים שבאמצטי עד שמעלה רתיחה ונשאל אם יש לאמצטי הנ"ל דין כ"ד בכל ענינים שיהיה מותר להגעיל בה כל הכלים הנדונים הנדונים הגעלה אפילו אותן הכלים שקבלו בליעתן ע"י מים שאלל האש והרב השואל הביא שם פוסקים פוסקים דס"ל דהגעלה צעיקן שיהא דוקא צתוך כלי שהאור מהלך תחתיו והשו"מ השיב לו (שמדברי הש"ע סיתנ"א סעי' ג' מובא להדיא) דלענין הגעלה נקרא כ"ר אותו הכלי שהרתיחו בו מים על האש אפילו אינה עתה אלל האש רק שעודנו רותח (עבדכ"ר לקמן סי' זה סעי' י"ג סקנ"ה ענף א') אך בצדון האמצטי הנ"ל הגם די"ל דכל שהזיעה מחמם מקרי אש ממש מ"מ כיון שי"ל גם איפכא דכל שדופנותיו מקררות (כצעין נד"ד כיון שאינו אלל האש) לא מקרי הגעלה בכ"ר לכן יש להחמיר כיון דמידי ספיקא לא נפקא עכתו"ד השו"מ והו"ד בשד"ח ח"ד מערכת ה' אות כ"ד. והשד"ח לפי הנראה להמעין שם גם הוא נוסכים לענין דינא להחמיר בזה בכלי שבלע איסור ממש וכתב דכ"ג מודברי הרמב"ן והר"ן והריטב"א דכלי שנשתמשו בו באיסור בכ"ר (בעת) שעמד ע"ג האש לא מהני ליה הגעלה רק בכ"ר בעורו עומד על האש אך כ"ז דוקא אם הכלי בלע איסור ממש כגון נבילה וטריפה וכיוצא אבל כלי שבלע חמץ אפילו ע"י כ"ר שעמד אלל האש מ"מ מהני לו הגעלה גם באמצטי הנ"ל דכיון דיש סוברים דחמץ מקרי היתירא בלע לכן מורפינן דעתם לדעת הסוברים דלענין הגעלה מקרי כ"ר אף לאחר שהעבירוהו מן האש (כמבואר בדבנינו לקמן כ"י זה סקנ"ה ענף א') וכן הדין במכשיר כלי מחלב לבשר דמקרי וודאי היתירא לכו"ע ולכן בזה יש לסמוך להגעיל גם באמצטי הנ"ל ובפרט שי"ל דכיון שמתחממים המים ע"י הזיעה מקרי אש ממש כמו שמוטה דעת השו"מ אבל להכשיר כלי עכומ"ז ויטע"א

י"ש לא שייך זה כיון דטעם י"ש אינו נפגם) מ"מ כבד נתפשט המנהג להורות כדעת הט"ז להתיר ע"י תקנתא דבישול במים ואחר תחלה קודם הגעלה וכ"פ כמה אחרונים וכן הכריע הגאון מוויילנא ח"כ בכד"ר כיון שבשלוהו תחלה במים ואפר וגם ליפהו אח"כ בצדיל דהוי ליבון קל דחשיב כהגעלה ג"כ יש להתיר עכתו"ד. והנה הא דמהני הגעלה לכלי של י"ש ע"י בישול מים ואפר תחלה היינו דוקא בישול ממש דאז נכנסו המים והאפר בטובי דופן הכלי ומפנימים הטעם שכולו אבל אם מערה מכלי ראשון מים רותחים ואפר על הכלי ואין צתוך הכלי הנגעל אבנים מלובנים אינו מפיג הטעם רק בכד"ק ואח"כ ע"י כבישה יפליט הטעם מכל עובי הדופן של הכלי גם מאותו מקום שלא נפגם שם טעם הי"ש וע"כ כשרולה להגעיל כלי של י"ש לריך לעשות באופן זה שילבן תחלה אבנים וישימם צתוך הכלי הנגעל ויערה עליהם מים חמים עם אפר ואח"כ יגעילנה עוה"פ במים נקיים כלי אפר ג"כ ע"י אבנים מלובנים ויגלגל החבית שיבא המים והאפר שכולו וכן יעשה בשעת הגעלה במים נקיים. וכן מלאתי מפורש בספר סמא דחיי הנשלח לי למנה מלת הרב המחבר האבד"ק מיאסקיבקה עיי"ש בס"ד אות ב': [לח] הגעלת החבית יעשה בדרך זה וכו'. עיין בספר מאורי אור שנוהגין להגעיל גם חביות שהיו מחזיקין בהם (כל השנה) יין תפוחים משום דחיישינן שמא היו מחזיקים לפעמים שבר בהחביות אבל חביות שהיו מחזיקים (בכל השנה) רק יין אין לחוש בהם שמא היו מחזיקים בהם לפעמים שבר מפני שאין רגילות להחזיק יין בחביות של שבר מפני שהשבר פוגם את היין ולכן אין נוהגין להגעיל את החבית מיין לפסח ורק מדיחם ברותחין תחלה קודם שנותן בהם היין של פסח והוי כמו הגעלה ע"כ. והו"ד בא"ת החדש סיתנ"ב אות ג': [לט] ילבן אבנים ויערה עליהם מים רותחין מכלי ראשון. (א) עימג"א סיתנ"א סקי"ח דלדעת הב"ח אם מוגעיל ע"י עירוי מכ"ר עם אבנים מלובנים לא הוי בכ"ר ממש ועש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ל' י"ש בזה. ועבא"ח החדש סיתנ"ב אות

רק נגד השם יי"ג שנבלע בהחצית או לענין חשש
 יין שיש בו רק תערובות יי"ש חמץ ורובו יין
 (דאז לא הוי ליין דין דבר חריף) אבל אם
 נשתמשו בהחצית ביי"ש חמץ בעין אז לא מהני
 שום הגעלה רק ע"י אפר וחמין עכתו"ד הג'
 מהרש"ם מברעזאן הנ"ל. ד) ועיי"ע בתשו'
 מהרש"ם הנ"ל סימן ל"ב שנשאל שם בדין
 הזיעה שמושכן אותה מיורה גדולה שקורין
 דאמפקעסיל המחזיק יותר מן שני אלק לטער
 מים רותחין שנעשה לצורך הרחיים ומליכין
 הזיעה בקנים של נחושת לתוך חצית ריקנית
 וסותחין החצית במגופה וברזא והקנה עם
 הזיעה נכנס לתוך החצית דרך פה הברזא
 ונשללבר הזיעה בהחצית מתחמם החצית בכדי
 שהים"ב עד שמשליך ברב כחו את המגיפה
 מהחצית למרחוק וכפי דברי האומן נגעל בזה
 החצית עלהיו"ט (ע"י הזיעה לבד) והמליץ
 רב א' להגעיל ע"י הזיעה הנ"ל את החציות
 גדולות הבלועים מיי"ג ומיי"ש חמץ וכתב דכיון
 שהזיעה נמשכת מיורה גדולה שיש בה יותר
 משיעור ס' נגד הבלוע שבחצית לכן מתגעל
 החצית כד"ה (ע"י הזיעה לבד) ונשאל הרב
 מהרש"ם הנ"ל אם יש לסמוך על הגעלה כזו
 ע"י הזיעה לבד במקום שאין מלוי שם מים
 וא"א למלאותם שם ג' פעמים בעירו ג' ימים
 והאריך שם הרבה בתשובתו להרב הנ"ל והביא
 שם שיש בזה מחלוקת הפוסקים אם טבע
 הזיעה להפליט היטב כמים גמורים שהם
 רותחין וכת"ש דהגם דמדברי אור"ה ורמ"א
 ביו"ד סל"ב סעי' ז' מוכח דזיעה מפליט וכו'
 בפר"ח ובפמ"ג מ"ז ריש סל"ד מ"מ בנד"ד
 קשה להקל בזיעה לבד כיון שדעת הרשב"ה
 והא"ז דאין הזיעה לבד מפליט כמים (ואפי'
 את"ל שמפליט מ"מ אינו מפליט הכל) וא"כ
 מי יערב לבד לנגדם להקל (ועצחו"ד יו"ד סי'
 ל"ב סקכ"ה כ"ו מ"ש שם) וא"כ לא מיבעיא
 לשטת הסוברים דזיעה אינו מפליט פשיטא
 דא"א לסמוך לענין הגעלה ע"י זיעה לבד. אך
 גם רפ"ו להסוברים דזיעה מפליט מ"מ י"ל
 דהיינו דוקא להחמיר חיישין דמפליט אבל
 מנ"ל לסמוך להקל ע"י זיעה נזכ"ב בתשו' בית
 שלמה בפשיטות דההכשר ע"י זיעה לבד לא
 מהני היבא דנבלע בתוך הכלי ע"י ממשו של

היבא

כלים שיש בהם בלוע מאיסור ממש יש להחמיר
 בהם שלא להגעילם באמצעי הנ"ל אם הם כלים
 שנשתמשו בהם בכ"ר וכמסקנת השו"מ הנ"ל
 וכ"ד הבית שלמה להחמיר שלא להגעיל באמצעי
 או במים שבחפירה שהוחמו ע"י הכל וזיעה
 עכתו"ד השד"ח הנ"ל וכן הביא בספר זכרון דף
 ט"ו ע"ב בשם ספר יוסף דעת דאין להגעיל
 בכלל שהורתח ע"י קנה הזיעה שמוליכין הזיעה
 ללאצטי והוא מרתח ממש דכל שדופנותיו
 מקדרות (פירוש שלא עמד חלל האש ולכן
 דופנותיו מקדרות את המים שבתוכו) לא הוי
 ככ"ר ע"כ. וכן הביא בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן
 סיתג"א אות יו"ד בשם תשובת יד מאיר דאין
 דין לאצטי הנ"ל ככ"ר ע"י. (ועצא"ח החדש
 סיתג"א אות ז' שהביא שם בשם היר מאיר
 הנ"ל דאין להגעיל בו רק דבר שאין תשמישו
 ע"י האור ממש רק ע"י עירו ע"כ). אך
 המעיין בתשובת שם אריה חיו"ד סיכ"ב מושמע
 שם דעתו דהכל והזיעה אשר חומו בא ע"י
 האור הוא ודאי מבשל וכתב דמה לי מבשל ע"י
 מים או ע"י הכל וא"כ לדעתו אפשר גם לענין
 הגעלה יש להניח המתחממים ע"י הכל וזיעה
 דין כ"ר ממש. וכן ליד שם בזה בהגהות הרב
 מהרש"ם מברעזאן וכתב דבמה שמגעילין ע"י
 הזיעה החום והנסיון מעיד שמתחממים ע"י
 יותר מנבישול וכבר כתב הח"ס (בחיו"ד סימ"ה
 שהנסיון מעיד יותר מאלף ראיות וה"נ בזה
 והאריך שם בזה ומ"מ לנעשה כתב שם דמסתפי
 להקל ע"י הגעלת הזיעה הנ"ל לבד. ג) ולכן
 העלה שם בדבר החציות הגדולות המחזיקין
 כמה מלאות לטער (אשר א"א להקל ולסמוך בהם
 במה שיגעילם ע"י שפיכת רותחין מכ"ר לתוכם
 ע"י משפך שבפי החציות ע"ג אצנים מלובנים
 שבחוך החציות כי ח"ו להקל בהם בהגעלה זו
 לבד כיון שהמים חמין מתקררים מרש שיגיעו
 לשולי החציות מפני גדלן ולכן העלה שם) להגעיל
 על אופן זה היינו שבתחלה יגעילם ע"י שפיכת
 רותחין מכ"ר ע"ג אצנים מלובנים שבתוכם
 וכנ"ל ואחר הגעלה הנ"ל ימשיכו לתוכן הזיעה
 ע"י קנה הנ"ל עד שיתחממו המים שבתוכו
 וירתיחו בחוזק והוי עי"ז הגעלה גמורה ורק
 שלריך לדקדק שיהא עכ"פ מים בתוך החציות
 כשיעור שליש החצית ומ"מ הגעלה זו לא מהני

מים רותחין מבלי ראיון וינגר את החבית כדי שתגיע ההגעלה לכל מקום ומל ואחביו ש'לנו שהם עשויים מכמה דפים מחוברים בחשוקים ומל אם עמד מעדני שמואל

החמיר רק אם רולה להשתמש בכלי הנעלם גם תוה"פ דאז הוי במשהו אבל אם אין רלונו להשתמש בכלי הנ"ל רק קוה"פ ללוה"פ שרי גם לדעת הלבוש כיון דקיי"ל דכלל בלח אין חו"ל ובפרט לפמ"ש בתשו' שו"מ בשם הגה"ל מביטשאטש דיי"ש בזה"ז אין בו חלק אחד מל' חמץ ובשם הש"ל הביא שם שהוא א' מוכ"ד והוא כתב שהוא אחד מנ"ט ואם נעשה מקלקריים שמעתי שיש בו תבואה בכדי אכילת פרס א"כ יש בתוך הכלי ס' נגד החמץ תמיד באל שיהי"ש הוא מתפוחי אדמה וממילא כשמוליחין היין משם קוה"פ פשיטא דיש להחמירו גם לצורך פסח ועכ"פ ע"י הגעלה בודאי יש להקל וגם יש ללרף בזה טעמות הישראלים עכמו"ד המהרש"ם הנ"ל : [מ] ויערה עליהם רותחין מוכ"ד וכו' . עבד"ח מערכת ה' סוף אות כ"ד בשם תשו' בית שלמה אם מותר להגעיל על דרך זה לחפור חפירה ולשפוך שם מים רותחין עם אבנים מלובנים . והסיב דכיון די"פ המחמירים (היינו הב"ח שהבאתי לעיל בריס"ק שלפנ"ו והפר"ח דסוברים) דגם ע"י אבנים מלובנים לא הוי דינו ככ"ר ממש (וכ"ג מודברי הש"ך יו"ד סיקל"ה) . ע"כ בכלים שתשמישן בכ"ר ממש שמודינא לריכי' הגעלה בכ"ר יש להחמיר בהם שלא להגעילם בחפירה הנ"ל . ויותר מזה גראה דאף לדעת המקילים בהגעלה ע"י אבן מלובן מ"מ כאן בחפירה בקרקע י"ל דכו"ע מודו דאין דינו ככ"ר ממש משום דדופני הגומא הם קרים והם מקררים את המים ע"כ . ועייש"ע בשד"ח אות כ"ז מ"ש בזה בשם ספר הקובץ והעולה משם לדעת בעל ספר הקובץ הנ"ל דאין מועיל הגעלה לדבר שהשמישו בכ"ר רק כשמגעילו בכלי שהאש מהלך תחתיו ממש אבל מה שמעדין קדירה סמוך לאש ולא ע"ג האש ממש ומרתיחין אותה ומגעילין בתוכה זה לא מהני אלא בסכינין ודומיהן אבל לדברים שנשתמשו בכ"ר לא מהני הגעלה בזה ע"כ . (ועייש"ע מ"ש בשם קרבן העדה בענין) ולמעשה עבד"ר לקמן סי' זה ס"ק נ"ח עקף א' מ"ש שם בשם הרב הרש"ז : [מל] והחביות שלנו שהם עשויים מכמה דפים וכו' אם עמד

איסור משום דכלל הוא דכזכ"פ ע"כ דברי הב"ש וסיים שם הרב מהרש"ם הנ"ל דנראה לו להגעיל בדרך זה שמתחלה ישפוך מים לתוך החבית ואח"כ יכניס לתוכו הזיעה הנמשך מהיורה עד שירתיחו המי' שבחבית ויעלו וירדו ברתיתחן בכל החבית ובה יהיה הגעלה ע"י מים רותחין עלמון והגם שבתשו' שו"מ ובתשו' יד מאיר העלו להחמיר גם בכה"ג מ"מ אין דבריהם מוכרחים נגד החוש שמעיד כי יותר ויותר יש כח האש בהזיעה הנ"ל ובפרט בנ"ד שהבליעה של האיסור אינו רק ע"י כיבוש מעל"ע וכדומה לכן יש לומר דלכו"ע מועיל הגעלה כזו ולענין שיטור המים שצריך ליתן בתוך החבית להרתיחם הגה לענין חשש בליעת היי"ג סגי בששה פעמי' מים נגד היין וכיון דסתם חבית אין בתוכו אלא ו' פעמים נגד דופנו א"כ צעיקן שיהא החבית מלא במים (כיון דצ"ן לא שייך דין אינו בן יומיו) ומ"מ הכל לפי עובי הדפנות והאורך ורוחב אבל שמעתי שא"א להכניס דאמפ אם הכלי מלא מים לכן כיון שהוא שעה"ד יש ללרף שיטת המחש"ש סיחנ"א סק"מ שכתב דסתם חבית יש בתוכה שלשים נגד הכלי (וכ"ה בפמ"ג או"ח בפתיחה הכוללת בהנהגת או"ה סדר ב' אות ה' ובתשו' יד יוסף סמך ע"ז) וגם בצירוף שהחבית מלא זיעה וצלירוף הזיעה עם המים ובודאי יש ו' פעמים נגד הבלוע לכן אם עכ"פ יהא בערך שליש מים בהחבית וימלאנה מויעת דאמפ יוכל להקל נגד חשש יי"ג דרבנן ואפילו אם החבית הוא בלוע גם מיי"ש של חמץ מ"מ כיון שהיי"ש נעשה גם מתערובות קאקירוף שהוא קטניות עם תבואה לכן יש להחיר עכ"פ ע"י ב' הגעלות משום דאחר הגעלה הא' אפילו אם חוזר וגבלע ממנו הגעלה לתוך החבית מ"מ ה"ה כבר מעט מוזהר כפי המדומע ולכן אם יחזרו ויגעילוהו פעם ב' יהא ס' נגד חלק החמץ המובלע בתוכו עכמו"ד תשו' הרב מהרש"ם הנ"ל בקלרה . ה) ועייש"ע שכתב דמה שהחמיר הלבוש דל"מ הגעלה לכלי של יי"ש זולת ע"י ביסול מים ואפר תחלה לא

בהם חמץ ומנא כגון יין שרף או ומל שחחזיק בו קמח לא פהני ליה הנע"ה :

מעדני שמואל

וענף ז' בדין כלי שהוא מנסרים הרבה :
 [מב] אם עמד בהם חמץ וכו' ל"מ ליה הגעלה.
 (א) ע"י בחי"א כלל קכ"ה אות ט"ו ובנשמ"א
 שם סיכ"ח בחבית של שכר שהדיתו יפה בענין
 שאין בו חשש מחמץ בעין ולא הגעילו ונתן
 לחוכו (יין) או דבש הנקרא מעד גלגון ועמד כך
 בתוכו קוה"פ וגכבש בתוכו איזה ימים ואח"כ
 נזכר שלא הגעיל החבית וכתב דאם לא פירה
 הדבש מהכלי קוה"פ כגון שלא נזכר מזה עד
 תוה"פ אסור הדבש בשתיה דאף דאין הטעם
 יולא מן הכלי לתוך הדבש ע"י הכבישה עד אחר
 מטל"ע וא"כ הרי אז כבר נוטל"פ מ"מ לדין
 אסור בפסח גם נוטל"פ (כמבואר בדברינו
 לקמן סיקי"ז ריש ס"ק ז'). (ב) אבל אם נזכר
 מזה קוה"פ ופירה אז את הדבש לתוך כלי של
 פסח אז אפילו החבית של שכר היה ב"י בעת
 שנתנו היין או הדבש לתוכו מ"מ מותר כיון
 שאינו יולא הטעם ע"י הכבישה עד אחר מטל"ע
 ונמלא כבר נוטל"פ קוה"פ ע"כ (ועבדכ"ר לקמן
 סיקי"ז סק"א ענף ל"א ועיי"ש ע בחי"א הג"ל
 מה שחלק על המג"א סיתנ"א סק"מ במה שהניק
 בזה בין יין לדבש). (ג) ועיי"ש ע בחי"א אות
 הג"ל דאם נתנו לתוך החבית הג"ל קוה"פ דבר
 חריף כגון חומץ או שכבשו בתוכו ירקות שקורין
 בעריקים (ללורך בארשט) ועמד בתוכו איזה
 ימים עד שהחמץ יפה יפה אז אפילו אם תכומ"י
 שנזכרו קוה"פ עירו החמץ והירקות משם לתוך
 כלי של פסח וגם אפילו אם החבית לא הייתה
 ב"י בשעה שנתנו לתוכו החומץ והבעריקים מ"מ
 אסור הכל משום דחורפייהו של החומץ
 והבעריקים מושווי להו לשבח. (ד) וכן אם
 נתנו יין או דבש בכלי שהחזיקו בו י"ש חמץ אז
 אפילו הכלי אב"י אסור הכל משום דעינינו
 רואות שהי"ש הוא חריף מאוד ואינו נפגם
 אפילו לאחר כמה ימים ע"כ. והוא מדברי
 המג"א הג"ל פוס"ק מ' ה' ועבדכ"ר לעיל
 סיק"ט סקט"ז בדין חבית של י"ש חמץ שהובילו
 בו מים להבע"ה על תג הפסח : [מג] כגון יין
 שרף וכו' לא מהני ליה הגעלה. (א) עבדכ"ר ריב"ס
 שנייטקן סי' ו' ביורה שזשלו זה י"ש של דגן
 ורלה השואל להגעילו כדי לבשל בו י"ש לפסח
 ע"י

בהם חמץ כגון י"ש וכו' לא מהני ליה הגעלה.
 (א) עיין בש"ע הרב הרש"ז סיתנ"א סעי' ס"א
 דגם בחבית של שכר (אם הוא מנסרים
 הרבה) נהגו להחמיר שלא להשתמש (בו) בפסח
 אפילו על ידי מילוי ועירו והגעלה והטעם
 בכל זה הג"ל משום שא"א לנקר היטב בין
 הנסרים שלא ישאר שם משהו זזהמא בעין והוא
 חמץ גמור ע"כ ומשמע להמעיין שם דאפי' אם
 פותח אחד מושלי החבית כדי לנקר ולהסיר כל
 הזוהמא שצין נסר לגסר ג"כ לא מהני לפי
 מהנהיגו שנוהגין להחמיר בזה והוא מדברי הג"ח
 המובא בט"ז שם סקכ"ד ובמג"א שם סקל"ט
 וכ"כ בחי"א כלל קכ"ה אות י"ד דבמקום שאין
 דוחק גדול אין להגעילם אפי' ע"י פתיחת אחד
 מושליים וניקור היטב. ועיי"ש ע שכתב דאם לא
 פתח השוליים לנקר היטב קודם ההגעלה אז אפי'
 בדיעבד אסור ולא מהני הגעלה ע"כ. (ב) אך
 בהגהות הגאון מהרש"ם מצרעזאן סיתנ"א אות
 כ"ט הביא בשם א"ר בשם מעדני יו"ט
 להקל גם בחבית של שכר ע"י הגעלה וגם הרב
 מהרש"ם הביא סמוכין להיתר בזה וסיים שם
 דאע"ג דצפרישה מחמיר מאוד כשאין פותחין
 השוליים כדי לנקר היטב מ"מ עכ"פ בדיעבד אם
 הגעיל החבית של שכר יש לסמוך על המעדני
 יו"ט ע"כ. (ג) ועיי"ש ע בהגה"ג מהרש"ם הג"ל
 דאם לא נשתמשו בהחבית כל השנה רק בחמץ
 נוקשה כגון צקראכמאל (דאינו אסור במשהו)
 יש להקל ולהתיר החבית ע"י הגעלה וכתב
 שכן ראה בכחצי בעל דעת קדושים ז"ל ע"כ
 (ועבדכ"ר לקמן סי' זה סוסקמ"ה מש"ש
 בדין חביות שיש חשש שנשתמו צקמח המגובל
 עם מים). (ד) ועיי"ש ע בש"ע הרב הרש"ז
 הג"ל דבחבית של מי דבש אעפ"י שנחבשל
 המי דבש ביורה שהיתה בת יומא מבישול
 שכר שזשלו זה מ"מ מהני הגעלה לחבית זו
 לפסח כיון שיש מחירין גם גוף המי דבש
 הג"ל לשחותו בפסח משום דהוי נ"ט בר נ"ט.
 (ה) ועיי"ש ע סיתנ"א סעי' כ"א ובאחרונים שם
 ובהגה"ג מהרש"ם שם אות כ"ט בדין חבית של
 חרס שהחזיקו בו שכר שעורים עיי"ש מ"ש בזה
 ועיי"ש ע בדברינו לקמן סי' זה סקמ"ה ענף ה'

להניח גחלים עליהם ועל מקום הטלחות
שנמלאים שם וכשיעשו כך אין לאסור להם ובכל
זאת שומר נפשו ירחק משהיית הי"ש בפסח ע"כ.
והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי"ז אות ט' אך בשם
השו"מ הביא שם בשד"ח שאין דעתו נוטה
להגעיל היורה של י"ש חמץ לאורך פסח ודחה
סברת הח"ס צמ"ש שאין כל הי"ש חמץ וכן
הביא שם בשם הרב בית שלמה דלכתחלה אין
לסמוך להגעיל היורה של י"ש חמץ לאורך
פסח וכמ"כ הביא שם בשם תשו' ל"ל החדשות
ובשם הגרע"א שהחמירו בזה מאוד והרב ל"ל
החדשות כ' שמונהג כל ישראל בכל המדינות
שנוהגין מאוד בעשיית י"ש לפסח שלא לעשותו
רק בטרייצען חדשים ולא לסמוך על הגעלה
אפי' בטרייצען ישרים (פי' שאינם עקומים
ובנקל לנקותם) וכ' שם שהדבר נמונע מאוד
לנקות הכלים לגמרי שלא ישאר שום חמץ משהו
בעין. (ואפי' לדעת הרשב"א המוצא ביו"ד
סוס"י ל"ט דבכלי שדרכו להשתמש בו בשפע
היתר מותר להשתמש בו לכתחלה מ"מ י"ל
דהרשב"א לא כתב כן רק בצלוע בכלי אבל לא
בחשש איסור בעין ובפרט שגם בצלוע בכלי
חלקו הרא"ה והטור על הרשב"א הג"ל והבנימו
לזה כל האחרונים ה"ה הב"ח ולבוש וש"ך יו"ד
סיק"כ"ב וע"ז סוס"י ל"ט) ובפרט דבאיסור חמץ
יש בלא"ה דעת הגאונים והפר"ח דס"ל דאפילו
אין שם ממש חמץ בעין רק הטעם של חמץ
שנתבטל קוה"פ הרי הוא ג"כ חו"נ בפסח (ואף
דלא קיי"ל כן מ"מ) ראוי לחוש לדעת הפוס'
הג"ל עכ"פ לכתחלה. וגם יש בזה דעת הלבוש
דס"ל דכלי הצלוע מיי"ש הרי הוא גרופ
מבית שאור וא"כ הרי לדעת רש"י לא מהני
הגעלה לבית שאור ובמג"א סיתג"א סקל"ג
כ' דמנהגינו לפסוק בזה כדעת רש"י (שלא
כדעת הע"ז שם סק"ט כ') ומה שכ' הע"ז
שם סק"ז דכשמבשל תחלה במים ואפר מהני
גם לכלי י"ש מ"מ זה לא מהני רק להסיר
ריח הי"ש אבל לא למ"ד דלא מהני הגעלה לבית
שאור ואפשר דמהאי טעמא המנהג פשוט שאין
עושין י"ש לפסח רק בטרייצען חדשים או
דעבדיהו כעין חדתא (דהיינו ע"י ליבון).
עכתו"ד הג"ל החדשות המוצא בשד"ח הג"ל.
(ועפמ"ג א"א סיתג"א סק"ט). ד' ועיי"ש ע'
בשד"ח

ע"י שימלא היורה מים ויכסה אותה בכיסוי שלה
אשר יש בה שפופרות (שקורין רערין) מן הד
וירתיח את היורה על האש עד שהמים שביורה
יולאין במרולה דרך ב' השפופרות הג"ל אך
הריב"ס הג"ל דחה את דברי השואל הג"ל דל"מ
הגעלה זו וכחצ דהכיסוי לריך הגעלה מעולה
דהיינו שישים אותה תוך יורה גדולה (רותחת
מכ"ר שאלל האש) וגם לריך לבשלו תחלה במי
אפר שקורין לויג ואח"כ להכשירו במים רותחין
כדינו ג"כ. ב) ועצת"ש מגדל השן שמגדיר
להקל ולהתיר להגעיל יורה שמבשלין בו י"ש
כדי לבשל בה אח"כ מי דבש לפסח ולרווחא
דמלתא לא יבשלו בה מי דבש לפסח רק אחר
שיבשלו בו פעם אחת מי דבש שלא לאורך הפסח
כדי להמתיק חריפות הי"ש ע"י מתיקות הדבש
ואח"כ יגעילה לאורך הפסח ע"כ. והו"ד בא"ח
החדש סיתג"א אות ל'. ג) ועצת"ש ח"א חאו"ח
סיק"כ שכתב דלענין היורות שסורפין בהם י"ש
חמץ כל השנה הנה להתיר להכשירם כדי
לבשל בהם י"ש לפסח ישחקע הדבר ולא
יעשה כן בישראל ואשרי מי שיכול לעשות
חדשים אך יען שלא ישמעו לנו לאסור לגמרי
יען כי ההולאה מרובה ע"כ על כרחנו
מוכרחים ליכנס בשער היתר וכחצ שם נד
היתר בזה שיש לומר שאין הי"ש שמבשלין שם
כל השנה כולו חמץ כי יש שם גם מים ושאר
מינים שאינם חמץ ובס"ה יהיו בערך חלק
מחלה מהי"ש מהדברים שאינם חמץ וא"כ אין
לריך ס' רק נגד ערך מחלה מהי"ש ונגד
מחלה יש ס' כמה שבתוך הכלי (וסברא כעין
זו מוזכר גם במחלה"ש סיתג"א סק"מ) ולכן
כ' שם דסדר ההכשר יעשו בסדר זה שהבולק
שמדבקים בסתימת הכובע לריבין לנקותן היטב
קודם ההגעלה (ואם ישאר שם פירור כל שהוא
הרי הוא בטל בשישים) והי"ש שמבשלין בו
אח"כ לאורך פסח יסגנו אותו במסננת של
פשתן קוה"פ. ובדבר גוף היורה שמבשלין
בה כל השנה הי"ש המחומץ יעשו כך שקודם
ההגעלה יבשלו בהיורה והכובע וכל הקנים
מים עם הרבה אפר מאוד באופן שיהיו
חזקים מאוד והם מפגמים הטעם בלי ספק אך
לריך השגחה גדולה לנקות היורה בתחתיתו
ולהסיר משם הקנים ע"י חומן או לפחות

מן כל דבר שצריך הגעלה לא מהני ליה קליפה אלא דוקא הגעלה :
 י [מדן כל ומה] כלי שא"א לנקותו היטב [ומן כגון [ומן הנפה וכים של רחיים וכן
 מעדני שמואל

וביהודי משגיח ע"ז בשעה שמחלקו הנכרי לתוך הכלים קטנים והיהודי מניח חותמו על כל כלי קטן אך שהוא באופן שא"א להניח על כל כלי קטן רק חותם א' ולא חותם בתוך חותם משום חשש איבה של הנכרי כי יכעס מאוד אם ירלו לעשות חוצ"ח על כל כלי ויש לחוש שלא ירלה למכור יי"ש כלל בפסח ויהיה בזה מניעת שמחת יו"ט וכת"ש הנוב"י הג"ל דהדבר קשה להתיר כיון שאפשר לעשות חוצ"ח דהיינו לפרוך בנייר ע"פ הללויות (שקורין פלעשיל) וחוט סביב קשור וחותם ושם יכרוך נייר על נייר הראשון וחוט קשור סביב ויחתום בחותם אחר וכך יעשה בכל כלי וכלי אך אם הנכרי מקפיד מאוד והוא חשש איבה גדולה והוא גברא שיש לחוש על איבה שלו שלא יבא מזה איזה רעות ח"ו אז הוא מסכים עם השואל להתיר רק בחותם א' כיון דצדיעבד פסק הרמ"א ביו"ד סיק"ח סעי' א' דלא צעיק חוצ"ח רק בישראל חשוד ולא בנכרי וא"כ בנד"ד שיש מניעת שמחת יו"ט וגם חשש איבה הוי כדיעבד וגם בלידוף שאר לדדי היתר שזכר שם הסכים להיתר ע"כ. ועיי"ע בדברינו לקמן סיק"ז סקל"ג ענף ט"ז י"ז דשם נתבאר עוד פרטים בענין יי"ש של פסח הגשלת ע"י עכו"ם ממקום למקום : [מג*] שהחזיק בו קמח. עיבדב"ר לקמן סי' זה סקמ"ה ענף ד' ה' ו' ז' ח' : [מדן] כל כלי שא"א לנקותו היטב וכו' לא מהני ליה הגעלה. הטעם בזה משום דאין הגעלה מועלת למה שהוא עומד צעינו ואינו בלוע בתוך דופני הכלי. ש"ע הרב הרש"ז סיתג"א סוסע"י ט"ו. ועיי"ש"ע בסעי' כ"א דדוקא בכלים שגשגתם בהם חמץ ודאי אז אמרינן דאם א"א לנקותם היטב כגון שיש בהם גומות וכיוצא אין מועיל להם הגעלה אצל אם לא נשתמש בהכלים הנ"ל רק דבר שאין בו חמץ ודאי רק חשש חמץ כגון סלים שמולחים בהם צמר כל השנה במלח שלא כדק מחמץ מועלת להם הגעלה ע"כ. ועיי"ש בס"ק שאח"ז מו"ש"ש בשם הט"ז : [מה] כלי שא"א לנקותו היטב כגון הנפה וכו' לימ' ליה הגעלה. ולכן

צמד"ח הנ"ל שגשגל מואחד אם לעשות יי"ש לפסח ביורה שאלל א' מאדונים נכרים ששורפין בהם באמלע השנה יי"ש כזה שהוא מוסתם יינס ולא רלה השד"ח להתיר לו בשום אופן וכתב שגם הרה"ג האבד"ק שאווייל בעהמח"ס זכר יהוסף הסכים לו ג"כ לאסור וכו' לו שכיון שהרצ ל' אחרשות כ' שיהיו הטרויבטן חדשים מי יכנים עלמנו לעשות חדשות ולהכריע נגדו להקל ומה לנו להכנים עלמינו נגד מה שהורה הזקן במקום שיש הרבה חששות ואשר ההיתרים רופפים בזה בכל אופן ולכן אין לזוז מהוראתו של הל"ל החדשות הנ"ל ואין להקל יותר ובפרט שיש בזה חשש שיבואו למסרך ולהקל בסת"י עכתו"ד תשו' הרב בעל זכר יהוסף המובא צמד"ח הנ"ל. ה) ועיי"ש"ע צמד"ח שפ"א הביא א' מבני עירו יי"ש שקראו במקום אחר כדי למוכרו לפסח ולא היה בידו שום כתב הכשר באומרו שהוא קנה היי"ש מאיש כזה שא"ל שהוא בעלמנו עשה היי"ש הזה לפסח והרב בעמד"ח עיכב בידו מלמכור היי"ש הנ"ל עד שיביא כתב מהמוכר שיברר בהוכחו האידך התנהג בעשיית היי"ש הזה וכו' ע"כ. ו) ועפמ"ג מ"ז סיתמ"ה סק"ד שהיה מועשה ששלחו יי"ש של פסח ע"י עכו"ם בלי חותם כלל לעיר אחרת וכת"ש דהיי"ש אסור לשמותו בפסח משום דחיישינן שמא החליף העכו"ם ושתה מן המוצהר והטוב שצכלי ועירב במקומו יי"ש של חמץ וכו' שם דאף אם אירע כן בשמיני של פסח מ"מ לא אמרו' בזה שמא לא החליף והוי ספק דרבנן ולהקל כיון דקרוצ לודאי שהחליפו. ועיי"ש"ע מ"ש בזה לענין אם מותר להשהותו בפסח וגם אם שהה אותו עד לאחרי"פ אם מותר ליהנות ממנו עיי"ש מ"ש בזה. ז) והנה כ"ז מיירי שאין שם על הכלי של יי"ש חותם כלל אצל אם יש עכ"פ חותם א' על היי"ש של פסח עית"ש נוצי"ת חלו"ח סיס"ו שהאריך הרבה בזה בדבר נכרי ששכר הזכות מהשררה שאין אדם רשאי למכור יי"ש רק הוא לבדו וללורך פסח קונה הנכרי הנ"ל יי"ש של פסח העשוי בהכשר ומחותם כרחוי אך הנכרי מחלקו בכלים קטנים

והדיחוהו מחמת שידעו שהיה בו תבואה וגם שפשיפוהו בעת ההדחה היטב ואיש א' אמר שגם גרר היטב בין הנסרים ואח"כ עשו בו דבש לפסת ואח"כ נמכר הדבש למקומות רחוקי' קלת שח"א נקל להודיע לשם קוה"פ וכתב שפשיט שאין חשש בזה אפי' אם לא היה שם גירור בסכין כלל רק שפשוף ושרייה במים מעל"ע (כמוס"ל בשם הט"ז) ואף שהפמ"ג פקפק בזה והניח הדבר בל"ע אם מהני השרייה במים להעביר את הדבש מ"מ ע"י גרירה בסכין פשיטא שגם הפמ"ג מודה וז' לכתח' וכתב שגם חותנו בעל נטע שעשועים הורה כן תמיד להתיר ע"י הדחה ושרייה וגרירה היטב עכתו"ד הא"א מהגה"ק מביטשטש והו"ד בא"ח החדש סיתג"א אות כ"ג. ט) ועבט"ש מהרש"ם מברעזאן חלק א' סיק"ה שנשאל מרבי א' שנודע לו בעת ניקיון החציות במדינות איטליא שהאומן טרם שסתמן עשה גיבול מקמת ומים בקערה ומשח עם העיסה כל סביבי השוליים בתוך חרולי החציות ואמר האומן שכך דרכם תמיד בזה כי עי"ז נקל להם לכיון השוליים בהחצית ועפי"ז עלה בלבו של הרב השואל חשש על היינות העומדים בתוך החציות גם בתוה"פ דכיון שנותן הצלק סביב הנסרים גם בלד פניס א"כ קרוב שיפלו פירורים לתוך היין וא"כ לריך להוריק את היינות קוה"פ מהחציות ולסגנן (כמבואר בש"ע סיתמ"ז סעי' ד' לענין פת שנפל ליין) וכפי דברי האומן שאמר שהמנהג שם לעשות כן בכל החציות אפי' בחדשים ומסתמא מכינים לזה צלק הרבה ואפשר שנעשה חמץ גמר שהכסיפו פניו וחשש זה ראוי לחוש לכל החציות שבמדינה ע"י אמירת האומן במסל"ת עכתו"ד הרב השואל הג"ל והגה הרב מהרש"ם הג"ל האריך שם בתשובתו ע"ז ותורף דבריו היו לא משם להלכה בענין זה הוא כך דמשום שראו שהאומן טח את החציות בצלק אין להחזיק ריעותא על שאר החציות שלא ראינו בהם ריעותא ומה שאמר האומן עכו"ם במסל"ת שהמנהג שם לעשות כן בכל החציות הנה היבא דאיכא חזקת היתר אין עכו"ם מסל"ת נאמן להחמיר לשיטת ריה"פ ובפרט שעושים כן דרך חליטה ברותחין כדרך שעושים כורכי ספרים (עמג"א סיתג"ל סק"ד ובח"י שם סק"ד ובמג"א סיתס"ה סק"ב ובח"י סיתס"ז סק"ז) ובתשובת

רדב"ז

א) ולכן נוהגין בלא לזיג ולערוך (לנורף פסח) בדפים ועריבות של כל השנה וכן בשאר כלי עיסה לפי שמן הסתם א"א לנקרם היטב שלא ישאר בהם שום משהו חמוץ דבוק בהן בעין ויש בזה עוד טעם משום שחוששים לסבירת האומרים שאין הגעלה מועלת לבית שאור רמ"א סיתג"א סעי' י"ז וש"ע הרב הרש"ז שם סעי' מ"ח. (ועיי"ש"ע דטוב לטוחם בטיט או למוכרם לעכו"ם קוה"פ.) צ) ועפמ"ג מ"ז סיחמ"ב סק"ט ובפמ"ג א"א סיתג"א סקמ"א מש"ס דדין אם עצרו ולשו מלה על עריבה של חמץ קודם הגעלה או לאחר הגעלה. ג) ועיי"ע בפמ"ג א"א שם סקל"ג ובח"י שם סק"ד מש"ס דדין אם הניחו מלה חמה על עריבה של חמץ. ד) ועבט"ז שם סק"כ ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ג' דמזה הטעם שקשה לנקות היטב לכן נוהגין ג"כ שלא להגעיל לפסח כלים (של עץ) שהיו מחזיקים בהם קמח וחצית שהיו נוחזיקים בו משקה שעושים במדינות רוסיא ממי סובין שקורין בארשט משום דחיישינן שמא נשאר בו חמץ בעין מן הסובין (או מן הקמח) אבל אם החזיקו בהם מים קוה"פ איזה זמן שוב אין לחוש להגעילן משום דאמרי' שהמים ששהו בתוכן הדיחו והעבירו כל החמץ הדבוק בהן ע"כ. ה) ועפמ"ג מ"ז סיתג"א סק"כ דחצית שהוא מנסרים הרבה והחזיקו בו קמח וסובין ל"ע אם להתיר ע"י הגעלה אפי' אם החזיקו בו מים איזה זמן קודם. ו) ועיי"ש"ע בש"ע הרב הרש"ז הג"ל דאם הכלים הג"ל הם של נחושת או שאר מיני מתכת אז נוהגין להכשירם לפסח ע"י הגעלה רפ' בשלא החזיקו בהם מים איזה זמן קודם ההגעלה לפי שבכלי מתכת יכולים להעביר מהם החמץ ע"י הדחה ושפשוף ע"כ. ז) ועי' בא"א מהגה"ק מביטשטש שכ' דמה שמקילין להכשיר כלי עץ שהוא מחתיכות עלים הרבה ע"י שרייה איזה ימים יש ללמד זכות משו' דאפי' אם נשאר שם גם אחר שרייה וגרירה איזה משהו חמץ בין הנסרים ג"כ אין חשש כ"כ משום דמה שאינו נמלא ביד"א להדיא הוא נידון בכלל לח בלא שלא גזרו בו חכמו"ל להחמיר כ"כ כן יש ללמד זכות בזה אף מ"מ יש להרבות בדרייה וגרירה בכל האפשרי ע"כ. ח) וכתב עוד שם בניגית אחד שהיה בו קמח ושכחו

לחך צאר מיס עמוק מאוד וא"א להוליאם מוס
ונשאל אם מותר ליקח מהצאר מיס לפסח וכתב
דאף שהלוחיות הם זכוכית מ"מ מלבד שלפסח
מחמירין גם בזכוכית (כמבואר בדברינו לקמן
סי' זה סק"ס) עוד זאת שצנ"ד הרי הפקק הוא
של עץ ובולע דרך שם והעלה שם דבשש איסור
חמץ קשה להקל ובפרט דלענין מיס הוי כלכתח'
ואמרינן בו חו"כ (כמבואר צמג"א סיתס"ז
סק"ו) לכן צודאי אין להקל עכתו"ד המהרש"ס
הנ"ל בקלרה: [מון] כגון הגפה וכיס של רחיים.
אעתיק כאן מו"כ לי הרה"ג המפורסם ה"ר
משה נחום ירושלימסקי העתקה מספרו פני
משה (כת"י) מה שהשיב על דבר שנשאל מרז
א' על דבר כי בעירו היה מנהג ליקח כיס חדש
להרחיים שטוחנין בה קמח של פסח אבל בשנה
זו קשה למצוא רחיים וכו' וא' שרולה לעחון
אינו רולה לקנות כיס חדש ואם לא יתירו
יתייקר השער מקמה לעניים וגסתפק השואל
אם יש להתיר הכיס ישן (של כל השנה) כיון
שהוא של משי ובנקל לנקותו זה תו"ד השואל.
והשיב ע"ז הרב בעל מנחת משה הנ"ל דהן
אמת דהגאון שאלת יעב"ץ ח"א סיק"ג כתב
על דברי הנחלת שצעה סי' י"ז דדבריו נדחין
בקל ואין נראה וסיים דעכ"פ מתורת מנהג
אבותינו ע"כ לריכים אנו להחמיר בזה ביותר
ע"כ פשוט ג"כ שלורך וחיוז גמור הוא מן
הדין לעשות מחדש כים שמרדין בו הקמח
ללורך יו"ט של פסח וכו' שא"א לנקות את
הכיס הישן כאשר עתה ראיתי בעיני פה ק"ק
העמדין בכיס שהיו רגילין להלניעו מיו"ט ליו"ט
דבר שנה בשנה שאין לו תקנה ולא יפה נהגו
בזה עד הנה ולכן לא חששתי להפסד ממון
ולמורח גדול עד שעלתה בידי ולויתי לעשותו
חדש וכדפסק רמ"א בהדיא סיתג"א וכן ידעתי
שהנהיג אבי מורי הגאון ז"ל במקומו עכ"ד
השאלת יעב"ץ. אכן בכ"ז ידוע שכבר נהגו
בכמה מקומות בערי רוסיא בהסכס גדולי
הדור וכן השבתי כמה פעמים להקל ללורך
בהנך כיסים של משי שנחדשו בימינו דע"י
ניעור המה כחדשים ואינו נדבק בהם שום
דבר כמו שאנו רואין בחוש ע"כ יש מהים
להקל בזה במקום פסידא דממון ולעת הלורך
כמוזבן דגם הגאון שאלת יעב"ץ לא החמיר אלא

מוס

רד"ז כהז שם דלענין הערובות תבטיל וראי
יש להקל בחליטה ואף דצנ"ד מוסיף עושים כן
רק ע"י עירוי מכ"ר דספק הוא אם הוא מצב
ומחליט מ"מ איכא בזה עוד ספיקא שמה אין
הצלק נכנס לפניו ושמה אינו מתפרר לתוך היין
ויש ללרך ספק זה לשאר הספיקות שיש בזה ואפי'
בכלים של אומן זה המסל"ת ג"כ אינו ברור
שעושה כן תמיד ושמה עושה תמיד רק בקמח
ומיס שמערב בשעת מלאכה ואינו אלא נוקשה
או באופן אחר אך מ"מ בהיין הגיתן באותן
החציות שנעשו על פי האומן הנ"ל שעשה צלק
ל"ע אם יש להתירו בלא סיכון ומ"מ יש ללדד גם
באותן חציות הנ"ל עלמן מוסס די"ל דכיון
דהגילס ברותחין ושפכו אח"כ הרותחין מהם
א"כ אם היה שם בעין צודאי ילא עם המיס
הרותחין (כמבואר כה"ג בט"ז יו"ד סוסיקל"ח)
ומה שלא ילא מפני שהוא דבוק בהדופן ה"ה כבר
נתייש ונעשה נוקשה ואינו נותן טעם בפסח
(כמבואר כה"ג סיתמ"ז ברמ"א שם סעי' ה' בשם
המרדכי דזאת מסתבר דגם בדין דהמרדכי הנ"ל
א"א ללמס בשעת דיבוק הנסרים שלא יכנס מעט
גם בפנים ואפי"ה לא חששו הפוסקי' לזה והכ"כ
צנ"ד) ואין לחלק בין טיחה לטיחה עכתו"ד הרב
מהרש"ס הנ"ל וסיים שם שהסכים עוד גדול א'
להתיר כזה. י) ועפ"מ ג"א ח"א סיתמ"ז סק"ל דגם
בנדבק חמץ ע"כ הנסר שבחצית מבחון ומשתמש
בו בפסח בדבר לח אסור ג"כ משום דכבש מפליט
מכל עובי דופן החצית וגם מן הצלק הדבוק עליו
מבחון ע"כ. ועיין בהגה"ג מהרש"ס מברעזאן
סיתמ"ז או ל"ז שכתב דלפי זה בחציות יין
שמדבקין עליהם מבחון נייר בעיסה יש להסיר
הדבק מהחצית קוה"פ כדי שלא יאסור ע"י כבש
צפסח דאוסר במשהו אבל גוף סברת הפת"ג ל"ע
ולא נמלא בשום מקום דהמסקה שבתוך הכלי
יפליט ע"י כבש ממה שדבק על הכלי מבחון
(ובפרט שלדעת הט"ז ביו"ד סיק"ה סק"א אין
שייך כבש כלל בכלי) ואפי' לדין דגם בכלי
שייך כבש מ"מ י"ל דאין נכנס בה הכבישה רק
בגוף דופן הכלי שהוא גוש א' אבל מנ"ל לחדש
ולומר שיוכל להפליט גם מן הדבוק על הכלי
מבחון שאינו גוש א' עם הדופן ול"ע ע"כ. יא)
ועייש"ע שנשאל בעיבדא שנפלו כמה ללוחיות
(שקורין פלעשיר) סתומים וחתומים מלאים שכר

[מח] סלים שמישתמשים בהם חמץ [מן] וריב-אייזין וכן כרי שפיו צר וא"א לשפשו
מבפנים או שיש לו קנים לא מהני ליה הגעלה:

מעדני שמואל

מ"ס בזה . ג) ועצת"ס חת"ס תאו"ח סיקל"ח
בנפה של פסח שרקדו בה קמחא דפסחא ושוב
ניקו אותה ע"י כמה וכמה דברים כדי לשומרה
לשנה הבאה ומפני חשש התהוות תולעים
ומילצין דרכם לנקותה היטב כדי שיהא להרקדת
קמחא דפסחא לשנה הבאה ובשגגה רקדו בה
מלות כתושים שהחזירו לסלתן ואפו ובשלו מהם
כל ימי הפסח ובתוך המועד הרגישו בדבר ויש
בזה הפ"מ וגם כל"ס הרבה וכתב שם שעל
הקמח (מהמלות כתושים) והמאכלים ל"ע (אם
להתיר) אבל הכל"י הם מותרים בלי שום פקפוק
ע"כ והו"ד בא"ח החדש סיתנ"א אות כ"ד.
ועדכ"ר לקמן סימן זה סוסקמ"ט ולקמן סיק"ז
סק"א ענף כ"ז ובבבכ"ו שם ענף ה':
[מח] סלים שמתמשים בהם חמץ . א) עש"ע
הרש"ז סיתנ"א סעי' ל"ה דסלים שמולחים בהם
בשר כל השנה במלח שלא נבדק מחמץ (בין
סלים מנוקצים שמולחין בהם בשר לקדירה
להכשירו מדמו ובין סלים שאינם מנוקצין שמולחין
בהם בשר לאחר שהכשירוהו מדמו) אם רולה
למלוח בהם בשר לפסח טוב להחמיר ולהגעילם
ע"י עירוי מכ"ר להפליט מהם טעם חשש פירור
חמץ משהו שבין המלח שנבלע בהם ע"י מליחת
הבשר בתוכם כל השנה מפני שטעם משהו זה
הבלוע בתוך גוף הסל אינו מתבטל בתוכו
בס' (משום דאין שייך ביטול בכל"י) ומ"מ
בדיעב' אם לא הגעילן כלל ומלח בהן בשר בפסח
מותר לאכול בשר זה בפסח אפילו אם ידוע
שנבלע בהן חמץ בהרלים באמלע השנה הרבה
פעמים ע"י מליחה או ע"י חמי האור מפני
שאין המלח יכול להפליט מה שבלוע בתוך כלים
ע"כ. והוא מדרברי המג"א שם סק"כ. ב) ועיי"ש
בט"ז סקט"ו דלכתחלה יש להחמיר שלא למלוח
בסלים הג"ל אפילו ע"י הגעלה משום דחיישינן
שמוא יש שם חמץ בעין בין הנקבים . ג) ועיי"ש
בפמ"ג מ"ז ס"ק הג"ל בדדיעב' אין לאסור אפילו
לדעת הע"ז אם מלח בכלים ישינים בדדיעבד
אין להחזיק איסור מספק ולחוש שמוא יש שם
חמץ בעין בין הנקבים ורק לכתחלה מחמיר
הט"ז לקנות חדשים ע"כ: [מח] וריב-אייזין
וכו'

משום שא"א לנקותו יעוי"ש במ"ס כשרואין בו
משהו חמץ דבוק של שנה שעברה שמתלחלח
מן האויר ונדבק ונעשה בלק על גבו שא"א
לנקותו וכמ"ס שם שראה כן בעיניו משא"כ בדד"ר
שהעיינים רואות שנקיים הם. ומלד המנהג אפשר
שנהגו כן רק בכיסים פשוטים ואפילו אי המנהג
גם בשל משי (שנתחדשו) להחליפם אולי משום
דחשבו גם זה לאיסור ח"כ לדעת הר"כ במגילת
סתרים הו"ד בתוס' פסחים (נ"א ע"א דה"מ
אי חתה) דמנהג מחמת טעות שחשבו שהוא
איסור לא הוי מנהג ויש להתירם בפניהם וכן
מושמוע בירושלמי שם אלא אף לדעת הר"כ פ'
מש"נ והרשב"א בתשובה דס"ל דהוי מנהג אבל
עכ"פ מהני בזה התר' כמוצא בש"ע יו"ד סי' רי"ד
שני הדיעות וע"כ שפיר כתב כ"ר דתלוי בדעת
הרב במקום לורך להקל בזה יעויין ג"כ ש"ס
גדרים (דף ט"ו ע"א) ובצ"י או"ח סיתע"ר
מ"ס על דברי הטור שם ובצ"ח שם ובט"ז
שם סק"ד ויעויין ג"כ בפר"ח או"ח סיתל"ו
דיני מנהגים מה שהאריך דרי"ם המסתעפים מזה
ובסיתס"ח סעי' ד' בפר"ח שם ובשו"ת התשב"ץ
ח"ב סימ"ו ובפרי תואר יו"ד סיל"ט סוסקל"ב
מה שהאריך בפרע"י אלו ואין כאן מקומו להאריך
דהדבר פשוט דמקום לורך גדול יש להקל בזה
במ"ס כ"ת והכל לפי ראות עיני המורה בזה
פכתו"ד הרה"ג ה"ר משה נחום הג"ל האבד"ק
קעלן בעהמח"ס מנחת משה מה שהעתיק לי
מספרו פני משה שהוא עדיין בכת"י. ועדכ"ר
לעיל סיק"ח סק"כ שהבאתי כל המחברים
המודברים מענין זה: [מח] הגשה וכיס של
רחיים . א) עדכ"ר לעל (בס"ק בלשנ"ז וגם)
בסיק"ח סק"כ מש"ס לענין דיעבד אם רקדו
הקמח של פסח בנפה הישינה של כל השנה ושם
מוצא אם יש לך היתר בשעה"ד לרקד לורך
פסח גם לכתחלה בנפה של כל השנה. ב) ועבש"ע
הרב הרש"ז סיתנ"א סעי' נ"ב בד"ן נפה שנפל
עליה מים לאחר שהתחילו לנפות בה קמח לפסח
ועבש"ט שם סקל"ו מ"ס בזה . (ובד"ן קמח
שלא רקדו אותה ועדי מנהג מלות עיי"ש
בזה"ט הג"ל ובדבריו לעיל סיק"י סעי' ז' בקנ"ג

ומה' לא מהני לי' הגעלה . א) ולכן אם רלונו להשתמש בפסח בריב אייזין של כל השנה לרדך ללבו באור . ב) ועבש"ע הרש"ז סיתג"א סעיף נ"ד ראפילו בדיעבד שהגעילו (קוה"פ) והשתמש בו בפסח יש לאסור באכילה (כל) מה שגשתמש בו לפי שלפעמים מוגררין עליו לחם חמוץ באמלע השנה וא"א שלא נשתייר פירור משהו חמץ בתוך נקבי הריב אייזין ומתערב בתוך המאכל שגררו עליו בפסח וגם (גוף) התמכא (שקורין חריין) שגררו עליו כל השנה (יש בו ג"כ חש חמץ מפני) שהוא נחתך בסכין של חמץ (ובלע מהסכין) כי התמכא היא דבר חריף (וכ"ז מיירי במאכל שגשתמש בו בתוך הפסח) אבל מה שגשתמש בו קוה"פ (אפי' בער"פ לאחר שהגיעה שנה ה' עד הלילה) מותר לאוכלו בער"פ עד הלילה משום דאף אם נתערב בתוכו פירור חמץ ה"ה מתבטל בתוכו בער"פ בס' אבל לאחר שהגיעה הלילה (אסור לאוכלו משום) דהרי הפירור חו"ג ואסור במשהו ע"כ. והוא מדברי המג"א שם סקל"ה. ד) ועיי"ש בפמ"ג א"א סוסקל"ה דסגי ללבן הריב אייזין בליבון קל ואפשר שאל' ללבו אפילו עד שיהא קש נשרף עליו מברון אלא די לחממו באור כ"כ עד שיהא היס"ב מצ' עבריו מפני שטעם החמץ הנבלע בו ע"י דוחקא וחורפא של גרירת הקריין לא עדיף מכ"ר שהוסר מהאש דדי ללבו עד שהיס"ב מצ' עבריו (כמבואר בדברינו לעיל סי' זה סעי' ד' סק"כ עקף ג') ע"כ. ה) ול"ע בזה דלכאורה לחשש המוזכר לעיל ריש ס"ק זה דחיישינן שמה נשר שם פירור בעין מבחוק (כמבואר בדברינו לעיל סי' זה סק"ז) ואולי מיירי הפמ"ג שידוע בבירור שנקרוהו היטב באופן דלא חיישי' לפירור בעין .ו) ועיי"ש בפמ"ג מ"ש שם בדין ריב אייזין שפררו עליו מלה כפולה או נפוחה ואח"כ פררו עליו מלה כשרה עיי"ש מ"ש בזה . ז) ובדין כלי שקורין ברעניר שקולין בו קאפע כל השנה עמפ"ג מ"ז סיתס"ז סקי"ח ובשע"ת סיתג"א סקל"ו מ"ש בשם שאלת יעב"ץ. ח) ועיי"ע בחי"א כלל קב"ה אות כ"ד מ"ש בדיל רחיים של קאפע ובדין קאווע ברעניר ט) ועיי"ש בפמ"ג סימן תס"ז במ"ז ס"ק י"ח דקמח ובפמ"ג מ"ז סימן תמ"ז ס"ק י"ח דקמח

ממלה טחונה וקמח מקאפע טחונה חין לו דין לח בלח מפני שאינו נחת כ"כ דק דק כמו קמח חטים . ועיין בדברינו לעיל סימן זה ס"ק מ"ז מ"ש בשם הח"ס ובדברינו לקמן סימן קי"ז ס"ק א' עקף כ"ז וגם"ק כ"ז שם עקף ה': [כ] וכן כלי שפיו נר וכו' לא מהני ליה הגעלה . ד"ז הוא מדברי המג"א סיתג"ב ס"ק י"א ומכא דברי המג"א הללו כתב בס' תורת אביגדור שאסור להגעיל ללור"פ את הסאמיוואר שגשתמשים בו כל השנה משום דהוי ככלי שפיו נר ויש לו קנים דלא מהני ליה הגעלה (והו"ד בספר זכרון ד' י"ד סוף ע"ב). וכ"כ בהשו"ל"ה החדשות חאו"ח סינ"ב דהמנהג פשוט שלא להגעיל הסאמיוואר לפסח רק מלכנים אותו ע"כ . והנה באמת הוא מן הדברים שאין רוב הליבור שהם בני עניים יכולין לעמוד בו שלא להשתמש בסאמיוואר בפס' רק ע"י ליבון וגם שמעתי בשם ח"זה מורים שמקילים להשתמש בסאמיווארין ע"י העגלה ויש ללמוד זכות על המקילים בזה משום דמעיקר הדין יש לומר דהאסאמיווארין הנ"ל אי"ל איס הכשר לפסח כיון שאין משתמשי' בהם בכל השנה רק במים בעלמ' ואף דיש לחוש שבאמלע השנה נפל לפעמים ח"זה פירור חמץ בתוך המים שבסאמיוואר כיון דבכל השנה חין מזהרים מפירורי חמץ וכיוצא אבל באמת אפי' אם יהיה כן מ"מ כבר נתבטל טעמו במים בס' קוה"פ ובלח ובפרט בטעם חין חוזר וניעור כמב' במג"א סיתמ"ז סק"ז וסקי"ג . ואף דלכאורה יש כאן חשש משום שמה נפל לשם לפעמים ח"זה פירור חמץ בעין במשך השנה וגשאר שם במקומות הטמונים שא"א לנקותן ממש וכשיגיע הפסח יתן טעם משהו בתוך המים וגם יש חשש שמה צעת שהיית המהע והמים שבסאמיוואר יפגע בפסח גם בממשו של הצעין (שגשאר שם ועבט"ז יו"ד סיק"ד סק"א ובח"י סיתמ"ז סקי"ז דבכה"ג שנתערב פירור של חיסור צעין בתוך המים הוי יבש בלח ולא מהני ליה ביטול אפי' בשאר היסורים ואפי' לדעת הש"ך שם ביו"ד סק"ג דס"ל דגם בכה"ג מהני ביטול מ"מ עכ"פ בחמץ יודה דחו"ג כיון דכשהגיע הפסח עדיין הפירור עומד בעינו ויתן טעם בפסח כמבואר במג"א

לפנים משום דכמו שאין מחזיקין איסור מפנים לחוץ וכדלעיל בשם המג"א סיתג"א סקט"ז כמו כן אין מחזיקין איסור מחוץ לפנים ולשמה נשאר בחוץ איזה בעין ג"כ אין לחוש כ"כ משום דבחוק הוא צנקה לנקותו היטב אם אין שם גומות (ועוד דגם בחוץ אין מגיע לשם חמץ ברוב הפעמים רק במועט הזמנים שבשנה דהיינו בעת השפשוף וא"כ יש לדמותו למה שהבאתי לעיל בשם המג"א סקט"ז עיי"ש ובש"ע הרב שם ודו"ק. ועיי"ע בדברינו לקמן סיקי"ז סק"ה מש"ש בשם א"א מהגה"ק מביטשאטש) לכן מכל האמור יש ללמד להקל להשתמש בפסח בסאמיווארין הג"ל ע"י הגעלה בלבד אך כיון שזכר בספר תורת אביגדור ובג"ל החדשות להחמיר בזה לכן מן שידו משגת ללבן את הסאמיוואר או לקנות חדש של בלעך לצורך פסח בודאי מה טוב אך מן שאין ידו משגת ללבן הסאמיוואר לפסח ומיקל להשתמש בסאמיוואר של כל השנה ע"י הגעלה בלבד אין מוציאין אותו אך מ"מ ללא מידוי כל החששות כ"ל שיעשה בדרך זה שמתחלה ימלא את הסאמיוואר במים ואפר ויכסנו בכיסוי שלו של מעלה וירתיחונו כך עם המים ואפר עד שיעלו המים עם האפר רתיחות ואזעזועות ובעת שיעלה המים עם האפר רתיחה יטיל אצנים מלובנים הרבה בתוך המים שבסאמיוואר עד שיעלו הרתיחות על שפתו ויזובו לחוץ (דרך הסדק שבין הכיסוי ובין הדפנות) על דופן הסאמיוואר מכל סביביו (והגם דלד החילון של הכיסוי אינו נכנס בתוך הרווחים מ"מ כתשמישי כל השנה כך הכשרו) ואח"כ יפתח הקראנט מהסאמיוואר למען שיזובו המים והאפר גם דרך פה הקראנט בעת הרתיחה ואם יוכל להוליא הקראנט ממוקם קביעתו בהסאמיוואר ולהפילו לתוך המים והאפר שבתוך הסאמיוואר בעת רתיחתו בודאי מה טוב ונכון לעשות כן ואח"כ ינקו מהמים והאפר ויגבילו עוה"פ במים נקיים בלא אפר (עצמי סיהג"ב סקי"ז ובדברינו לקמן סי' זה סקס"ג) וג"כ בדרכים ואופנים הג"ל דהיינו שיכסנו בכיסוי של מעלה בעת הרתיחה ואח"כ ישליך לשם אצנים מלובנים וגם יפתח הקראנט שיזובו המים דרך שם הכל כמו שפשה בהגעלה הראשונה וכשיעשה ככל הג"ל אז לפי דעתי השפילה ילא מכל החששות

במג"א סיתג"ז סק"ט ובש"ע הרב שם סעי' ט') וא"כ מטע"ז היה ראוי לחוש מלהשתמש בסאמיווארין בפסח אפי' ע"י הגעלה אבל לאחר העיון אין לרדך לחוש גם לזה מעיקר הדין כיון שאין משתמשים בהן בפנים בשום פעם במועד השנה רק מים בלבד וא"כ לא גרע ממודוכות שלנו שאין דבין בהן חמץ כל השנה רק כרכום ונעגליך שמעיקר הדין א"ל לחוש בהם שמה נפל לתוכם לפעמים איזה פירור חמץ ובדיעבד התירו שם אפי' בלא הגעלה כמבואר במג"א סיתג"א סק"ל א"ל ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' מ"ו ובמ"כ י"ל ממש בגידון הסאמיווארין הג"ל ועוד י"ל בנדר"ד דקו"ה הוא מדין ללד החילון של כלי מחומלת דמן הדין א"ל להעביר החלודה מע"ג ללד החילון של הכלי קודם ההגעלה ונתבאר שם הטעם משום דרוב הפעמים אין מגיע תשמים החמץ עד לשם לפיכך אין חוששין שמה יש שם ממשות החמץ בעין תחת החלודה כמבואר במג"א סיתג"א סקט"ז ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ז וא"כ הרי מפורש ילא שמשום מועט פעמים אין חוששין שמה נשאר שם בעין במקום שאין העין שולטת שם וא"כ מכש"כ בסאמיווארין שגם אפי' פעם אח' בשנה אין משתמשים בהם חמץ בעין בפנים רק מים בעלמא וא"כ מכש"כ דאין לחוש בזה מעיקר הדין שמה נשאר שם איזה פירור במקום שאין העין רואהו והגם דחזינן דהחמירו בטו"ש ע"י סיתג"א לענין הגעלה שלא יהא אפי' קלת חלודה ולא גומות ולא טלאי שקדם בליעת האיסור לטלאי אשר בכ"ז פשיטא ופשיטא שלא יהא בזה כדי נתינת טעם ואפי' הכי החמירו לענין הגעלה וא"כ משמע לכאורה דראוי לחוש בחמץ אפי' בספיקא דספיקא מ"מ אין מזה כ"כ ראי' ללד משום דיש לחלק ולומר דשה מיירי דוקא בכלים שדרכן להשתמש בהן בחמץ בעין כגון סכינים שבסיתג"א סעי' ג' וכל כיוצא באלו הכלים שדרכן להשתמש בחמץ בעין לכן יש לחוש בהם אפי' משום חשש דחשש משהו משה"כ בגידון הסאמיווארין שלנו שלעילא אין משתמשים בהם רק מים ואפי' לאותן הנוהגים לשפסף לפעמים את הסאמיווארין מבחוץ במין חמץ כגון סובין שבצארשט שקורין (אישטשע) מ"מ אין להחזיק איסור מעיקר הדין לחוש שמה נפל בעת השפשוף איזה בעין מחוץ

יא התיבות שמצניעין בהן אוכלין כל השנה [נא] ולפעמים נשפך שם מרקמן חקדירא
בעדני שמואל

החששות של החשש בעין אם נשאר שם דכיון
דאין בזה חשש רק לדבר מועט של חמץ כפירור
וכיוצא בזה"ג שמגעילו תחלה צמים ואחר
בדאי יופגם מאוד הפירור בעין אם יש שם
הן צפים והן בחוץ וקרוצ להיות נפגם ונפסל
כעפרא דארעא ע"ז כי פירור כזה קרוצ להיות
נפגם ונפסל אפי' לאכילה כלצ ע"י המים
והאפר (ועצ"ע יו"ד סיל"ה סעי' ד' ובט"ז
וש"ך ונקוה"כ שם ובמשבולות שם סקט"ו)
ואפי' לדין דמחמירים במוטל"פ בפסח מ"מ
בכה"ג שאינו אלא ספק משהו ומוטל"פ וגם
שקרוצ להיות שנפגם כעפרא דארעא בודאי
יש להקל לפענ"ד (ועצ"ע או"ח סיתמ"ז סעי'
יו"ד ובמוג"א שם סקט"א ובח"י שם סקט"ו).
אמנם לחותן שנוהגין באמלע השנה לשפסף
הסאמיווארין מבחון בחומץ חזק של חמץ וכיוצא
בדבר חריף של חמץ כדי להזהירם (ואפש' שגם
אם משפספין אותו בסובין שבבארשט יש לדונג"כ
לדבר חריף) וא"כ י"ל לכאורה דע"י הדוחקא
דשפסף נבלע החמץ גם מבחון. (ועיין במו"ז
ביו"ד סי' ל"ו סק"ג דשפסף בכח בריב"א ייזין
מקרי דוחקא ובתשובת טוט"ד מהדו"ג סירט"ו
משמע דגם בכעין ניד"ד ממש מקרי דוחקא
ועיי' שמה שחילק בין נידון ידיה לנידון דהש"ך
יו"ד סיס"ד סקי"ד ועיין במו"ז יו"ד סיס"ע
סקכ"א ובספר ערוגות הבושם סיק"ה סקי"ב)
וא"כ בכה"ג י"ל לכאורה דהחיוצ להגעיל את
הסאמיווארין גם מבחון משום דכתשמישו הכשרו
(כמבואר בדברינו לעיל סי' זה סקכ"ד ענף ג')
אך כשמטיל הצנים מלובנים שיזבו המים לחוץ
מכל סביבו כאמור לעיל אז י"ל דזה הוי ממש
כמו שנגעל הסאמיוואר גם מבחון (ועצד"ר
לקמן סי' זה סקס"ח מ"ש בשם הג' מהרש"ם
מברעזאן) אך שאז החיוצ להגעיל את הכיסוי
שעל הסאמיוואר גם על דופנו החילין וכמו כן
הפאירקע והקראנט והעל"ה לזה גיערו רותחים
של מים ואפר עליהם גם מבחון בעת שהם
בעלמם רותחים היטב מרתימות המים שבתוך
הסאמיוואר בעת רתימתו בעת שישנו עדיין
האש בהוכו דאז דין עירווי הג"ל הוא ככ"ר
צמ"ג (ועצד"ר לקמן סי' זה סוסקס"ח) ואם

אפשר שיכניס את הכיסוי של מעלה וגם
הפאירקע והקראנט בתוך כלי גדול של כ"ר
שהים"ב (כמצד"ר לעיל סי' זה סקמ"ג ענף א')
ושיהי' גם אפר מעורב בהמים הרותחין בהגעלה
הראשונה ואח"כ להגעילן כג"ל צמים נקיים אז
בוודאי מה טוב וכשיעשה ככל האמור לעיל
אזי לפענ"ד ילא מכל החששות (דאפי' אם נדון
את הדבר חריף שמשפספין בו הסאמיווארין
לבית שאור וחרוסת מ"מ הלא גם לבית שאור
וחרוסת מהני הגעלה לדין. ועצ"ע סיתמ"א
סקכ"ז ובמוג"א שם סקמ"ב ובש"ע הרב שם
סעי' מ"ד) וכ"ז מיירי אם הוא באופן שאפשר
לנקותו היטב גם מבחון אבל בסאמיוואר ישן
שים בו גומות גם מבחון אז אם דרכו לשפספו
מבחון באמלע השנה צמין חמץ או בסובין
שמשפסולת הבארשט באופן שיש לחוש שמה נשאר
חיזה בעין בתוך הגומות בזה לריך להתיישב אם
להתירו ע"י הגעלה כיון דקרוצ להיות שנשאר
חיזה חמץ בעין בתוך הגומות שמבחוץ באופן
שא"א לנקותם (עפמ"ג א"א סיתמ"ז סק"ל
ובדברינו לעיל סי' זה סקמ"ה ענף י') וגם
בזה לא שייכים כמה מהלדדי היתר שכתבתי
לעיל והגם שהשפסף עם החמץ הוא רק לפרקים
ובכה"ג אין לחוש כ"כ לשמא נשאר בעין (וכדלעיל
בשם המוג"א סיתמ"א סקט"ז) ובשם דו"ל דהבעין
שנשאר מהחמץ כבר נפסל מאכילה ואפשר
שכבר הגיע לעפרא דארעא מ"מ יש להתיישב
עוד אם להתיר סאמיוואר כזה ע"י הגעלה
לבד אפי' כשמגעילו גם מבחון ומ"מ הדעת
נראה יותר להיתר גם בזה מטעמים דלעיל:
[נא] ולפעמים יפך שם מרק וכו' לריבין הבשר
קל דהיינו שמערין עליהן רותחין. הטעם בזה
משום דכבוכ"פ וכשם שבלעו ע"י עירווי כ"פ ע"י
עירווי. ש"ע הרב הרש"ז סיתמ"א סעי' כ"ח
(א) ועפמ"ג א"א סיתמ"ב סק"ב דאפי' כשנשפך
המרק על התיבות הנ"ל הרדיה פעמים וא"כ ע"י
עיראות הרבה י"ל דבלע כולו. (כמבואר
בט"ז יו"ד סיל"ה סקי"ב) וא"כ לכא' לא שייך
לומר בזה כבוכ"פ אם מכשירו רק ע"י עירווי
פ"א מ"מ צדיעצד יש להכשיר אפי' אם לא
הגעילן רק ע"י עירווי לבד אך לכתחלה לריך
להגעילן

צריכין הכשר קל דהיינו שמערינ עליהם רותחין ודוקא [ג] מתוך הכלי שהרתיחו בו את המים [ג] ולא יזרוק את המים אלא ישפכם עליו בקילוח. והשלחנות נוחגין ג"כ ללבן אבנים ומניחין על השלחן ושופכין עליהם רותחין [ג] ומוליכין את האבנים ממקום למקום באופן שיהיו מים רותחין על פני כולו וצריכין לשפשפן מקודם ואחר מעל"ע יכשירם וכו"מ יש נוחגין שלא להשתמש גם אחר ההכשר בשלחנות ובתיבות [ג*] אלא בפריסת מפה או דבר אחר:

מעדני שמואל

מכלי התחתון הנגעל עולה להכלי העליון דרך עמוד הגלוק המזכרם ומ"מ בדיעבד אם עבר והשתמש בפסח בלוח קדירה הרי התבטל מותר אפי' באכילה ע"כ. והוא מדברי הח"י סיתג"ח סוסק"ה. (ועב"ז סוסיתג"ז. ועבד"ר לקמן סי' זה סעיף ע"ז סקס"ו) ועב"ז מהרי"ח אסאד על דבר כלי (סקורין האפערט) שממנו הולך קנה מהדוד הגדול שבו מתבטל המים זכיס ומוליך ההכל דרך הקנה לדוד אחד לבטל בו יי"ש של חמץ אם מותר לעשות לדוד הגדול מזל אחר עוד קנה שילך ההכל מהמים זכיס שבו לדוד אחר לבטל בו יי"ש של פסח ופסק לאסור. והו"ד בא"ח החדש סיתג"ח אות ל"ה: [ג] ולא יזרוק וכו'. עש"ע הרב הרש"י סיתג"ח סעי' ל' שכתב דלפי מה שנוהגין להגעיל ע"י אבן מלובן (כמדב"ר לעיל סי' זה סקנ"ח עקף ב') שוב אין לריך לזהר כ"כ בדברים אלו משום דאף אם נעסק הקילוח מן הכ"ר קודם שמוגיע לכלי הנגעל ונתקרה מעט או אפי' אם מערה על כלי הנגעל מכלי שני מ"מ ה"ה חוזר ומרתיח ע"י אבן המלובן. אך לכתחלה עוב להחמיר ולזהר בכל זה אף כשמוגעיל ע"י אבן המלובן כיון שיש דיעות דס"ל שאבן המלובן אין לו כח להרתיח את המים ולחמם אותם חוס גדול כחוס כ"ר ממש ע"כ: [גד] ומוליכין את האבנים ממקום למקום וכו'. עבד"ר לקמן סי' זה סעי' י"ג סוסק"ה מ"ש לענין כלי שיש להם חוגגין ובליות: [גד*] אלא בפריסת מפה. ד"ז הוא מדברי המהרי"ל הובא בח"י סיתג"ח סקנ"ה והח"י כתב שם שזה חומרא יתירה ע"כ ועב"ז מילי דפסחא אות ל"ו שכתב דבשלחנות יש מקום לחומרא זו מזל הדין לפי שאותן הרגילין להבדיל במולאי שבת על יי"ש חמץ ושופכין מוכס הבדלה על השלחן ומדליקין היי"ש בנר הבדלה וא"כ יש לחוש דהוי כגבלע ע"י האור דלא מהני לו הגעלה ואף דלי"א הוי בזה כגבלע ע"י משקה

להגעילן בכ"ר ע"כ. ב) ועב"ז הרב הרש"י הג"ל סכ' דעכסיו נוהגין במדינות אלו להגעיל השלחנות והתיבות ע"י עירוי עם אבן מלובן (דאז הוי כהגעלה בכ"ר) משום שלפעמים מניחים עליהם פשט"ח חמה (או פת חמה) ע"כ. ג) ועב"ז שו"מ מהדורא חמישאה סי' ד' דתיבה שיש בה כמה דפין קבועים (סקורין שאפע עם פאליים) יש להגעיל נומטה למעלה פירוש שיגעיל תחלה הפאליים התחתונים שמלמטה ואח"כ יגעיל הפאליים העליונים (פירוש כל פאליים שהיא נמוכה יותר יגעילה ראשון ראשון) משום דכשמוגעיל העליונים תר"ה וא"כ כשמוגעיל אח"כ הפאליים התחתונים הרי הוציאה עולה ממי הגעלה שבתחתונים שכבר נתחממו וחוזרת ואוסרת את הפאליים העליונים שכבר נגעלו משא"כ כשמוגעיל הפאליים התחתונים תחלה אף שעלה הוציאה בשעת מעשה להפאליים העליונים מ"מ כשמוגעיל אח"כ חוזרים ונכשרים ע"כ והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ז' אות י"ב והביא שם שכן איתא ג"כ בס' הנהגות ישרות בשם הג' ה"ר דוד ז"ל מ"מ דק"ק סטעפין ושם כ' הטעם משום דאם מוגעיל מקודם למעלה הרי יוצבו המים למטה ולא יוכל אח"כ להגעיל למטה משום שילטנו מי ההגעלה ע"י המים שזבו תחלה מלמעלה בשעה שנגעלו הפאליים העליונים אבל אם מוגעיל למטה תחלה שוב אין חשש כמה שזב אח"כ מיים מלמעלה בשעת ההכשר של פאליים העליונים על הפאליים התחתונים שכבר נכשרו משום דהוי ג' נותני טעמים של היתר וז' כלים כמבואר במג"ח ריש סיתג"ז ע"כ. ועש"ך יו"ד סיל"ח סקט"ו: [ג] מתוך הכלי שהרתיחו בו את המים. עש"ע הרב הרש"י סיתג"ח סעי' כ"ט דמהגות הנשים שלא להשתמש בפסח בקדירה שעירו ממנה רותחין על האבן המלובן שמכשירין בו (הגקרא כשר טאפ) והטעם בזה לפי שההכל החמץ הנפלמ

יב [נה] ידות הכלים צריכין ג"כ הכשר ומ"מ אם אינו גבנם לתוך היורה וכו' יכול להכשיר את הוד בשפיכת רותחין עליו :

יג [נו] בר בר שתייה וכלי המידות [נה] צריכין ג"כ [ועו] הגעלה

מערדני שמואל

עכ"פ עירוי מכלי ראשון לפי שלפעמי' כשמדריחין את הכלים מלכלוך החמץ שבהן בתוך מים חמין נבלע קלת מלכלוך החמץ לחוך הידות. ש"ע הרב הרש"ז סיתג"א טוסע"י כ"א. והיינו דוקא לכתחלה וכדלעיל בס"ק שלפנ"ז. [נו] כל כלי שתייה וכו'. ערמ"א סיתג"א סעי' וא"ו ובח"י שם סקל"ז כל"ג דד"ז הוא רק משום חומר ממש שלפעמים משתמשין בהם בחמין או ששורין בהם פתיתי לחם חמץ מעל"ע וכבוס ה"ה כמבוסל אבל בדיעבד אם כבר נשתמש בהם בפסח אבל הגעלה רק ע"י שטיפה ומריקה אין לאסור בדיעבד כיון שרוב תשמישן הוא בלוגין ע"כ (אבל לכתחלה אין להשתמש בהם בפסח ע"י מריקה ושטיפה אפי' בכלי חרס שא"א להגעילם דכיון דאפשר להשהותן עד אחה"פ לא מקרי דיעבד. ח"י סיתג"א סקל"ז) ועבש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ל"ד דמעיקר הדין אין אסור בפסח אפי' בכלי (או דבר מאכל) שבלע מחמץ ע"י חמין מכ"ש ומכ"כ דחוס כלי שלישי ורביעי אינו אסור בפסח אף שהים"ז. אך למעשה אין להקל בזה אלא"כ יש הפ"מ או מניעת שמחת יו"ט (משום) דכיון שי"פ המחמירין לומר אף בשאר איסורין דחוס כלי שלישי ורביעי שהים"ז יש לו כח להבליע ולהפליט א"כ (אף דלא קיי"ל כן מ"מ) עכ"פ בחמץ בפסח יש לנהוג כמותם כיון דיש מחמירין בחמץ בפסח אפילו בלוגין ע"כ. ועמג"א סיתג"א סק"ט ובסיתג"א סק"ג ובפמ"ג א"א שם מ"ש בזה : [נה] לריבין ג"כ הגעלה. עש"ע הרב הרש"ז סיתג"א מסעי' כ"ה עד סעי' ל"ד שהביא שם הרבה פרטי דינין בענין הגעלה והיולא משם דכל הכלים שנשתמש בהם חמץ בחמין הרי בדרך תשמישן כך הכשרין ע"י הגעלה. א) כי"ד כגון כלים שנבלע בהם חמץ לרוב הפעמים ע"י חוס כ"ר כגון קדירות של ברזל ואלפסין. ויורות וכן כף שהוא מיוחד להגיס בו קדירה שהוא רותחת מחוס כ"ר או להוליא בו את התבשיל מתוך הקדירה לתוך הקערה בשעה שהתבשיל שבקדירה עדיין חם שהים"ז מחוס כ"ר כל אלו וכיו"ב לר"ד

דמהני הגעלה מ"מ משום חומר ממש דחמץ יש להחמיר בכל דליכא חמץ של היתר אין להתיר ע"י הגעלה ע"כ ועבד"ר לעיל סי' זה סק"ח מה שהארכתי בזה : [נה] ידות הכלים צריכין ג"כ הכשר. ומ"מ בדיעבד אם לא הגעיל כלל את הידות של הכלים ותחב את הידות בפסח לתוך התבשיל הרי התבשיל מותר באכילה כיון שאין דרך להשתמש חמץ בידות הכלים (ורק לכתחלה לריך להגעיל גם את הידות מוטעם סיתג"א בס"ק שאח"ז). ש"ע הרב הרש"ז סיתג"א סעי' כ"א. ועייש"ע בסעי' הנ"ל ובסעי' כ' דמשמע דדוקא בידות של שאר כלים (חמץ מסכין) יש להקל בדיעבד אם תחב אותו בתבשיל בלא הגעלה אבל בבית יד של סכין יש להחמיר אפי' בדיעבד אם תחב אותו בתבשיל בפסח בלא הגעלה משום דבשעה שמשתמשין חמץ בגוף הסכין הרי רוב פעמים מגיע תשמיש החמץ גם בבית יד של הסכין ע"כ (והוא מדברי הט"ז שם סק"ז). ועייש"ע בסעי' כ"ז דדוקא בהגעיל עכ"פ את גוף הכלי ורק את היד לא הגעיל אז יש להקל בדיעבד (בידות של שאר כלים חמץ מסכין) אבל אם לא הגעיל כלל אפי' את גוף הכלי ואח"כ תחב את יד הכלי לתוך התבשיל בפסח אז יש בזה פלוגתא דיש אוסרין את התבשיל אם הכלי והיד הן של מתכת משום שכל מתכת שהוא חם מקלתו ה"ה חם כולו ולכן כשנשתמש חמץ בחמין בגוף הכלי הרי נבלע החמץ גם ביד הכלי ואסור אח"כ אם נשתמש בו בפסח אפילו ביד הכלי לבד ויש מתירין משום דסוברים דאעפ"י דכלי מתכת חם מקלתו חם כולו מ"מ הבלוע שנבלע בגוף בעת שנשתמשו בו לא נתפשט בכולו ולא נבלע כלל מהחמץ בידו של הכלי ולכן אין אוסר אח"כ אם נשתמשו בו בפסח ביד הכלי לבד ובמקום הפ"מ או במקום מניעת שמחת יו"ט יש לסמוך על המתירין עכתו"ד הרב הרש"ז הנ"ל בתוספות ביאור ובשינוי לשון קלת ועמג"א שם סק"ד ובש"ך ובפ"ת יו"ד סי' ל"ד סק"ג : [נו] יכול להכשיר את הוד בשפיכת רותחין עליו. פי' שצריכין

זכור כ"ר ממש אצל דיעצד שכזר הגעיל
הקערות וכיו"צ רק ע"י עירוי מכ"ר בלכד
ואח"כ נשתמש בהן בקערות הנ"ל בחזון בפסח
אין לאסור את החמין ומותר לאכלן בתו"פ.
(ג) וכ"ז מייירי שהקערות אצ"י מתשמים כ"ר
בשעת הגעלה אצל אס הם ז"י מתשמים כ"ר
בשעת ההגעלה לריך להגעילם בכ"ר ממש
לד"ה (וכן אס הוא ז"י מתשמים ע"י האור
לריך ליבון דוקא לכו"ע. זה"ט סיתנ"א ס"ק
כ"ג ועצד"ר לעיל סי' זה סוסקכ"ב מש"ס
בשם הבית מאיר) ואס לא הגעילם רק ע"י
עירוי בלא אבן מלובן אסר אפי' דיעצד את
החמין שנשתמשו בהן בתוך מול"ע לתשמים
כ"ר ע"כ. (ד) אצל כלים שיעקר תשמישן בחמין
כל השנה הוא רק ע"י חוס כ"ש בלכד כגון
כפות המיוחדים להשתמש בהם רק על השלחן
בעת אכילה בלכד (שקורין העם לעפיל) שאין
רגילים להגיס בהם הקדירה שהיא כ"ר ולא
להוליא בהם תבשיל מהקדירה וגם לא לערות
עליהם מכ"ר אלא רוב תשמים המיוחד להם
הוא רק לאכול בהם מקערה שעל השלחן (לאחר
שנפסק הקילוח מהכ"ר) וזה נקרא כ"ש ולכן
הרי הכפות הנ"ל די להם בהגעלה בכ"ש דהיינו
שיערה רותחין מכ"ר לתוך כלי שני ואח"כ
מושם את הכפות בתוך הרתחין שזכ"ש. (ה)
וכ"ז הוא לדעת האומרים (שהבאתי לעיל בענף
ז') דהולכין בכלים אחר רוב תשמישן אצל
לדעת האומרים (שהבאתי שם) דאין הולכים
בכלי אחר רוב תשמישו לכן גם כאן לריך
להגעיל הכפות הנ"ל בתוך כ"ר ממש כיון
שעכ"פ לפעמים מניסים בהם את הקדירה
שאלל האש שהיא כ"ר וכן מוליאין בהם לפעמים
את התבשיל מן הקדירה בעת שהיא רותחת
עדיין מחוס כ"ר וכן נוהגין ואין לשנוא. (ו)
וכ"ז הוא רק לכתחלה אצל דיעצד אפי' לא
הגעיל כלל את הכפות הנ"ל ואחר שנעשו אצ"י
מתשמים של חמין שכת ותחזן בפסח לתוך כ"ר
אז אס יש הפ"מ או מניעת שמחת יו"ט יש
להתיר את התבשיל באכילה בפסח לפי שבמקום
הפ"מ יש לסמוך על סברת האומרים שהולכין
בכלי אחר רוב תשמישו ועל רוב הפוסקים
דס"ל דכלי שזלעה ע"י חוס כ"ש א"ל הגעלה
כלל לפי שחוס כ"ש אינו מבליע כלל וגם יש
לסמוך

לריך להגעילן בתוך כ"ר רותח (ומה נקרא כ"ר
הביא שם דיעות חלוקות בזה וכתב דלענין חמין
בפסח או כלים שנזלעו בהם ז"ח זאח"ז יש
לסמוך אפי' לכתחלה ולהגעיל בכ"ר אפי' אס
כזר הוסר מן האש רק שעדיין היס"צ אצל
בכלי שנזלע בו ז"ח זכ"א או שנזלע בו שאר
איסורים אז יש להחמיר לכתחלה שאס נשתמש
בהם האיסור כשהיה הכ"ר עומד אלל האש אז
לריך להגעילם ג"כ בתוך כ"ר בעת שעומד אלל
האש משום דכתשמישו כך הכשרו. ועצד"ר
א"ד מערכת ה' אות כ"ג מש"ס בענינים אלו)
וכ"ז מייירי בכלי שרוב תשמישו הוא בכ"ר.
(ב) אצל כלי שגזתמם בו חמין לרוב הפעמים
שלא ע"י חוס כ"ר ממש רק ע"י עירוי מכ"ר
כגון קערות אז אס הקערות אצ"י מוצליעת
כ"ר בשעת הגעלה די להם שיגעילן ע"י עירוי
שיערה עליהם רותחין מכ"ר כדרך רוב תשמישן
ואף שלפעמים נזלע החמין בתוך הקערות גם
ע"י חוס כ"ר ממש מ"מ כיון שרוב תשמים
הקערות הוא רק לערות לתוכן מכ"ר (לכן)
הקילו חכמים לילך אחר רוב תשמים הכלי (כיון
שמוצליעת כ"ר כזר הוא אצ"י ולפיכך) ה"ה
נכשרים ע"י עירוי מכ"ר מפני שאנו הולכים
בכל כלים אחר רוב תשמישן אצל יש חולקין
ואומרים שאין הולכים בכלי אחר רוב תשמישו
(משום) דכיון שלפעמים נשתמשים חמין
בקערות גם ע"י חוס כ"ר (שכופין אותן
לפעמים ע"ג אלפס שאלל האש ועולה
ההכל מהתבשיל שזאלפס ונזלע בהקערות) לכן
לריך להגעילן ג"כ בתוך כ"ר כי איך תועיל
הגעלת עירוי מכ"ר שיוכל להפליט מן הקערה
מה שזלע בה לפעמים ע"י חוס כ"ר ממש
ע"כ. (ועצד"ר א"ד מערכת ה' אות ט"ז בשם
העמק שאלה שכ' דהריב"א שבתוס' והתוס'
עלמס ורבינו בעל השאלות וזה"ג והרי"ף
והרמב"ם כולם קיימו בשיטה זו (וס"ל)
דחיישינן גם למיעוט תשמים הכלי דלא כפסק
הש"ע שגרר אחר דברי הר"ן שכ' דהרי"ף
והרמב"ם לא סברי הכי ע"כ. והשד"ח הביא
שם בשם הרב אבן שתיא דהשלטי גבורים הוא
ג"כ מהסוברים דחוששים אף למיעוט תשמים
הכלי) ולענין הלכה סיים שם בש"ע הרב הרש"ז
הנ"ל דיש להחמיר לכתחלה להגעיל גם הקערות

הכרעתו לדינא ועייש"ע מה שהאריך בזה והביא
הרבה פוסקים המדברים בעני"ז. ועיין מנחת
יעקב כלל ל"ג סק"ו שכתב דכיון דגם דעת
העיטור הוא כדעת רבינו ירוחם הנ"ל לכן במקום
הפ"מ יש לסמוך על העיטור ורבינו ירוחם להתי'
מה שנתבשל בתוך הכלי נחושת קודם הגעלה
ע"כ. ועייש"ע בשד"ח מערכת ואות הנ"ל בשם
תשו"ת חן שכ' שלדעתו הרי התבשיל מותר
בדיעבד אפי' בלא הפ"מ כיון דעירוי אינו
מבליע רק כד"ק וא"כ יש בודאי ס' בתבשיל
שנתבשל בו נגד קליפת הכלי ע"כ. אך סברא
זו לא שייך רק בשאר איסורין או אפי' לענין
חמץ רק שנתבשל בו איזה תבשיל לכו"ך פסח
עוד קוה"פ אצל אס נתבשל בו בתוך ימי
הפסח בכלי נחושת שבלע חמץ ע"י עירוי ולא
הגעילו קודם לא שייך בזה היתרו של הרב
תשו"ת חן שכ' דיש ס' נגד קליפת הכלי כיון
דבפסח איסור במשהו אצל לדעת המנ"י הנ"ל
שכ' דבהפ"מ סמכין על הפוסקים דס"ל דכלי
נחושת אינו בולע כלל ע"י עירוי וא"כ לכאורה
יש להתיר במקום הפ"מ גם שנתבשל בו
בתוה"פ ולמעשה לע"ע לענין חמץ אס לסמוך
בזה על המנ"י הנ"ל אפי' במקום הפ"מ כיון
שהרב פר"ח כ' שכן עיקר כדעת הש"ך וגם
הרב מסגרת השלחן (לאו היינו מוסה"ש שעל
קילוש"ע) כתב שחילו בא מעשה לידו לא היה
מיקל גם בהפסד רב הו"ד בשד"ח הנ"ל. אך
אס הכלי היא ג"כ אצ"י בשעה שבישל בזה
בפסח חולי יש ללדד בזה בהפ"מ. ועי' בזה
בתשו' מהרש"ס מברעזאן ח"צ סינ"ח שהביא
בשם ס' העמק שאלה שהאריך להוכיח שגם
דעת הבה"ג והשאלות ורב שר שלום גאון
ורב נהולאי ושאר גאונים והר"ף והרמב"ם
כולם סוברים כדעת רבינו ירוחם דכלי נחושת
אינו בולע כלל כ"ז שהאור אינו מהלך תחתיו
וסיים שכן עיקר ולכן סיים שם הרב מהרש"ס
הנ"ל דאף דבשאר מיני מתכת אין להקל (עי'
פמ"ג מ"ז באו"ח סירע"ט סק"ג) מ"מ בכלי
נחש יש להקל וגם צם' כנפי יונה פסק להקל
בהפ"מ וכדעת רבינו ירוחם עכתו"ד מהרש"ס
הנ"ל. [נט] הגעלה. עייש"ע הרב הרש"י סינ"ח א'
סעי' כ"ז דכל כלי הנריכה הגעלה בכ"ר אך
שהכלי היא גדולה כ"כ שאינו יכול להניסה

בתוך

לסמוך על סברת האומרים דנוטלי"פ מותר גם
בפסח. אצל אס צעת שחמץ לתוך התבשיל
בפסח היה עדיין צ"י מבליעת חמץ אין להקל
ע"כ. (ועשד"ח ח"ד מערכת ה' אות ל"ד
בשם העמק שאלה שהוכיח מהשאלות והעיטור
דכלי שלא נשתמש רק בכ"ש ממש ולא ע"י
עירוי ח"ל הגעלה כלל ושכן הסכים הגר"א.
והשד"ח הבין ממשמעות דברי הרב העמק שאלה
דבכל הכלים סברי הכי ושראוי לסמוך עליהם
עכ"פ בכלי חרס שא"א להגעילם אך בשם הרב
ערך השלחן הביא שם דסיים שראוי להחמיר
אף בכל"ח שלא להשתמש בהם אפי' אס לא
בלעו רק בכ"ש ממש שלא ע"י עירוי ע"כ.
ועפמ"ג מ"ז ביו"ד סיק"ה סק"ד דה"מ ולענין
הלכה מש"ש בשם המנ"י : ז) ובדבר איסור
גוש רותח שהורק מכ"ר לכלי שני אס לריך
הכלי הכשר בכ"ר. עבד"ר לקמן סיק"ז סוס"ק
ד' מ"ש שם הפמ"ג ובשם עוד גדולים בענין
חומרא זו דדבר גוש. ועשד"ח ח"ד מערכת
ה' אות ל"ד בשם תשו' העמק שאלה שהוכיח
ג"כ מדברי הר"ן להקל בדבר גוש וכן הביא
שם בשם תשו' עין ילחק מהגאון מקאוונא דכלי
שנאסר ע"י שהונח עליו איסור גוש רותח אינו
נאסר הכלי רק כד"ק משום דקיי"ל תתאי
שהוא לונן גבר ודמיקר ליה בלע כד"ק וגם
הקליפה אינו אלא חומרא מדרבנן כיון דבבבא
זו דאדמיקר ליה בלע פורתא אינו אלא חומרא
בעלמא מדרבנן כמבואר במג"א בית"ז ס"ק
ל"ג ובפמ"ג מ"ז ליו"ד סינ"א סק"ה ועייש"ע
בת"ז סק"ז ובשד"ח סק"ח עכתו"ד העין ילחק
הנ"ל. (ועבחו"ד יו"ד סיק"ה בחידושים אות
י"א דמבואר שם כמה פרטים בדין דבר גוש)
ועייש"ע בשד"ח הנ"ל מ"ש בשם מגן האלף
במה שתמה על סברת מהרש"ל במה שהחמיר
בדבר גוש ושהרב מתת ידו יישב שם תמיהתו:
ח) ובדבר כלי נחשת שבלע איסור ע"י עירוי
מכ"ר. עבש"ך יו"ד סינ"ח סקל"ג שהביא בשם
רבינו ירוחם דאינו לריך הגעלה משום דכלי
נחושת אינו בולע אלא"כ האור מהלך תחתיו
אך הרב ש"ך הנ"ל הרבה להשיב עליו והעלה
לענין דינא לריך הגעלה ע"כ. וכ"כ בשד"ח
ח"ד מערכת ה' אות ל"ה דלענין דינא נקיטין
כדעת הש"ך כי רבני האחרונים נמשכו אחרי

וס' ובלי זכויות נזהגין במדינות אלו דלא מהני להו הגעלה וכן וס'אן כלי מתכות שהן מעדני שמואל

הט"ז שם סק"ל משמע דבכלי זכויות יש להקל בדיעבד כשנשתמש בו חמין בפסח אפילו בלא הגעלה ואפילו אם רוב תשמישו כל השנה היה ג"כ בחמין אך הפמ"ג מ"ז הכריע שם דכשבלע כל השנה בחמין אין להקל אפי' בדיעבד כשנשתמש בו בחמין בפסח בלא הגעלה אבל אם בלע כל השנה בלוגן אפילו ע"י כבישה מעל"ע אפשר להקל בדיעבד בהפ"מ כשנשתמש בו בחמין בפסח בלא הגעלה עכתו"ד הפמ"ג מ"ז הנ"ל. ג) ועד"ח א"ד מערכת ה' אות ל' (דה"מ ובעיקר הכשר כלי זכויות) שהביא בשם תשו' מהר"ם שיק שהכריע להקל בדיעבד בכלי זכויות שבלע משאר איסורין אפי' אם בלע בחמין ונשתמש בו אח"כ היתר בחמין בלא הגעלה ממש דקיי"ל דכלי זכויות שוע ואינו בלע (כמבואר בט"ז יו"ד סיקל"ה סק"א ואפי' לדעת הש"ך שם סק"ג דכתב דבולע מעט צבישול מ"מ בכלי זכויות ללא שייך תשמישו בחמין אלא ע"י עירוי ועירוי אינו מצטל ומבליע רק כד"ק ושיעור כד"ק היא מועט ומן הסתם יש ס' נגד הקליפה ע"כ) ד) ועייש"ע בשם מהר"ם שיק הנ"ל דבקונה כלי זכויות מעכומ"ז ויש לחוש שח"א נשתמש בהם בחמין או בכבוס יש להגעילן ע"י שיערה עליהן חמין באופן שלא יוצקו כגון שמניחים בו כף או דבר אחר (משום דע"ג האש ממש לא משכחת להגעיל כלי זכויות משום דפקע. וכן כוונת מג"א הנ"ל סקמ"ט צמה שבי' דמועיל להם הגעלה וכוונתו ע"י עירוי) עכתו"ד המהר"ם שיק הנ"ל המובא בשד"ח הנ"ל. (והנה מתחלת דברי המהר"ם שיק המובא בשד"ח הנ"ל להמעיין שם משמע לכאורה דמיירי רק בכלי זכויות שבלעו משאר איסורין אבל כשבלעו מחמין לא גילה שם דעתו (להדיא). ה) ועייש"ע בשד"ח מערכת הנ"ל אות כ"ע בשם כנה"ג ובשם קהל יהודא דדוקא בפסח מחמירין שלא להשתמש בכלי זכויות של חמין אבל בכל השנה לענין כלי זכויות שהשתמשו בהם שאר איסורין המנהג שלא לחוש כלל וכדעת המחבר בסיתג"א סי' כ"ו דס"ל דכלי זכויות אן ולע כלל. ו) ועבא"ח הח"ש סיתג"א אות ל"ו בשם ספר מאורי אור דבכלי זלח של זכויות

צחוק כ"ר יתן על הכלי אבן מלובן ויערה עליה מים רותחים מן כ"ר ואח"כ יעביר האבן על פני כל הכלי כדי שירתיח את כל המים שעירה עליה ויהיה חומם גדול כ"כ כחוס כ"ר. ודוקא שאין להכלים אוגנין ובלטות כעין כפתורים ופרחים באופן שאפשר להעביר עליה האבן ע"פ כולה אבל אם י"ל אוגנין ובלטות אין לה תקנה ע"י עירוי ואבן מלובן מפני שא"א להעביר עליה האבן ע"פ כולה. וכן בכלי קטן שיכול להכניסה כולה לתוך כ"ר ג"כ אין (נכון) להגעילה (לכתחלה) ע"י עירוי ואבן מלובן לפי שי"ת ע"ז ואומרים שהגעלה כזו אינה חשובה כהגעלה בכ"ר ממש ע"כ וערמ"א סיתג"א סעי"ו ומג"א שם סק"ח: [ס] וכלי זכויות נזהגין במדינות אלו דל"מ להו הגעלה. א) עבש"ע הרב הרש"ז סיתג"א סעי' ע"ג דיש בזה פלוגתא ולי"א אפי' אם בלעו איסור או חמין בחמין אין לריבין שום הכשר אלא די להם בשטיפה בלבד לפי שהם חלקים ואינם בולעים כלום ולי"א אפילו הגעלה ל"מ להו לפי שדינם ככ"ח ולפיכך לכתחלה נזהגין שלא להשתמש בפסח בשום כלי זכויות של כל השנה משום שח"א בלעו לפעמים (איזה חמין) ע"י עירוי מכ"ר או ע"י כבישה מעל"ע אבל בדיעבד אם עבר והשתמש (בפסח בכלי זכויות של כל השנה אפילו השתמש בו בחמין ואפי') בלא שום הכשר אין לאסור בדיעבד אם רוב תשמיש כלי זה כל השנה הוא בלוגן פחות ממעל"ע אבל אם רוב תשמישו כל השנה היא בחמין או ע"י כבישה בלוגן מעל"ע או שדרך להכניס בתוך הכלי זכויות י"ש חמין לקיום אז אין להחיר אפי' בדיעבד אם נשתמש בו בפסח בחמין אלא"כ הגעילו קודם שנשתמש בו או שהכשירו עכ"פ ע"י מילוי ועירוי ע"כ. והנה י"צרי הרב הרש"ז הנ"ל משמע דדוקא בדיעבד מהני להם הגעלה או מילוי ועירוי והוא מש"ע סיתג"א סעי' כ"ו ומג"א שם סקמ"ט (ועב"ס זבול"א ח"א סוסיתג"א דע"י מילוי ועירוי ג' ימים הוא יולא מכל מיני ספק ומותר אפילו לכתחלה ע"כ. ול"ע אם לסמוך עליו בזה). ב) ועיי"ע בפמ"ג מ"ז סיתג"א סק"ל דמדברי

שעושים יין גם משפירטים ומשנים טעמו
בתחבולותיהם לטעם יין ממש א"כ א"ל להם
כ"ל להכיר עפ"י טעמה וא"כ שפיר יש לחוש
שהיה בתוך היין י"ש הרבה עד שלא היה בתוך
היין ס' נגד החמץ וגאסרו הכלים. ח) ואם
נתערבו כלים הנ"ל שנאסרו ברוב כלים
אחרים של פסח אז יש בזה עוד לדדים
להיתר כיון דלדעת המהרי"ל והשו"כ ג' הו"ד
בא"ר אין להחמיר גם בפסח בכלי שכלע משהו
ונתערב ברוב משום דבזה שפיר בטיל (עצד"ר
לקמן סיקי"ז סק"ג סוף ענף א') ואפילו בכלע
מחמץ גמור ואב"י ונתערב ברוב יש להקל ג"כ
ע"י שיכיר אחד מהם ובפרט אם יכשירם ע"י
מילוי ועירוי ג' ימים מעל"ע וישהה אותם י"ב
חודש שפיר יש להקל עכ"ל הג' מהרש"ם
מברעזאן הנ"ל בקלרה. ט) ועיי"ש ב"ש
מהרש"ם הנ"ל ח"א סיקפ"ד דאם טעו בפסח
והולילו יין מחבית דרך מינקת (סקורין הייצער)
של זכוכית של חמץ אשר זה יותר מג' ימים
שהולילו עמו י"ש חמץ מחביות אך שמוסופקים
אם היה המינקת יבש מהי"ש חמץ והשיב
המהרש"ם שם דמסבירא נראה דכבר היה המינקת
יבש מהי"ש (והביא ראיה לזה מהר"ם והרא"ש
ורע"ב פ"ד דמכשירין מ"ט) ואין לחוש בזה משום
פליטת המינקת הכלע מ"י"ש חמץ מכבר משום
דאין כלי פולט כלונ פחות ממעל"ע אפילו משהו
מכ"כ כנ"ל לענין זכוכית דמדינא גם בפסח
שרי בכלי זכוכית ורק מלד חומר מחמירין בו
א"כ פשיטא דאין להחמיר כלונ ולכן מותר היין
עכ"ל הג' הרב מהרש"ם הנ"ל. וכבר נשאלתי על
כידון כעין זה מהלמידי האברך המופלג מו"ה
יעקב ב"ר פישל חסיד מעיר זינקוב ולפי דברי
תשו' מהרש"ם הנ"ל הרי נפשט שאלתו של תלמידי
הג"ל ואיכ"מ להאריך בזה יותר. ועבשד"ח
מחומ"ל סי' ד' אות ה' לענין י"ש (של פסח)
שמושכין אותו לתוך כלי של חמץ אם מותר
לשתותו בפסח עיי"ש מ"ש בזה: [סא] כלי
מתכות שהן מהותכין מצפנים וכו'. סגי להו
בליבון קל. הגה מקור דברי המחבר הלא הוא
מהשו' הח"ס חיו"ד סיקי"ג הו"ד ב"ת יו"ד
סיקכ"א סק"ב דבקדירות ברזל המלופות מצפנים
ע"י היתוך והוא לבן ושוט מצפנים והיתוך
שמצפנים הוא דק וקשה מאוד ויש בזה תב"ש
יד"ע

זכוכית שקנה אותם מגוי אף אם הכלים הם
מזכוכית דק וגם הם כלים חשובים שאין הגוי
משתמש בהם ברותחין מ"מ לענין פסח יש
להחמיר מלהשתמש בהם אבל בשאר השנה יש
להקל ובאותן קנקנים חדשים (סקורין פלעשליך)
אף שהשתמש בהם בכל השנה על שלחנו מ"מ אם
יודע שלא נשתמש בהם בחמין יש להקל להשתמש
בפסח ע"י מילוי ועירוי ג' ימים ע"כ. ועיי"ש
בשם מאורי אור הנ"ל דכלי זכוכית העצים
שרגילין להדיח בחמין כל השנה אסור להשתמש
בהם בפסח ע"כ (ולכאורה משמע מודבריו
דנשתמשו בחמין לא מהני להם מילוי ועירוי
דלא כמ"ש לעיל בענף א') בשם הרב הרש"ז הנ"ל
אך אפשר לא מיירי הרב מאורי אור הנ"ל רק
לענין לכתחלה אבל לענין דיעבד אולי גם הוא
מודה דמהני גם מילוי ועירוי לכלי זכוכית שכלע
בחמין. ז) ועב"ש מהרש"ם חלק א' סי' נ"ט
שנשאל בא' שקנה יין לפסח והשתמש בו
בלילות של פסח בכוסות של זכוכית וכן כל ימי
החג ואח"כ נודע לו שהוא יין של חמץ כנודע
דבזה"ל מערבין שפירטים של י"ש בהיין והורה
המורה לאסור הכוסות מלהשתמש בהם לפסח
של שנה הב"ל כיון שעמד היין בהם כשיעור
שיתן על האש ויתחיל להרתח (ודלעת התפא"י
הוא ששה מינוטין ועבד"ר לקמן סיקי"ז סק"ח
דה"מ והנה הא' דאמרינן) וכאן עמד היין יותר
מזה בשעת סדר אגדה ואנן קי"ל דגם כלי
זכוכית בולעים חמץ ואף דדיעבד מהני
הגעלה מ"מ לכתחלה אין להתיר והביא מספר
שט"מ שחוכך לאסור כלים שכלעו משהו על שנה
האחרת וכ"ד בעל אפיקי יהודא להחמיר בזה
משום דכלי לא שייך ציטול ואף דבשו"ת צ"ש
פסק להקל בכלי שכלעו משהו להשתמש
בהם לשנה האחרת יכן המקור חיים סיתמ"ז
סק"ה והגרע"א בתשובתו סיכ"ו הקילו ג"כ
בזה מ"מ כנ"ל מאן יימר שהחמץ אינו רק
משהו בתוך היין עכ"ל הרב השואל שם
והרב מהרש"ם שס"האריך בזה ותו"ד שם דאף
דלכאורה י"ל דאם איתא שיש טעם י"ש בתוך
היין היו מרגישים טעם הי"ש בעת שתיית היין
זאע"ג דהוי מלתא דלא רמיא עליה דאינש מ"מ
בהרבה אנשים ששותין כ"פ סמכין עליהם
אפי' במלתא דלא רמיא אך כיון דבזה"ל נודע

ידיעה לכל העולם ממה נעשה הגיטעלעך כי
הבעלי מלאכות מסתירים מעשיהם ויש לחוש
שמה נעשה ההיתוך מחרס ועפר (דאז יש לו דין
כלי חרס דלא מהני ליה הגעלה) ולכן העלה
שם בח"ס הג"ל דאס אירע פריפות באותן
כלים הג"ל לא מהני בהו הגעלה אלא בעי ליבון
מספק ומ"מ די ללכנו בליבון קל כגון למלאותו
גחלים לחשות מצפנים הכלי באופן שהכלי
ירתיח כ"כ עד שיהא הקש נשרף עליו. מצחוק
ואין לחוש בזה שמה יחוס על הכלי ולא ילכנו
יפה (עבדב"ד לעיל סי' זה סק"ד ענף א'
ובס"ק יו"ד) משום דכיון דאינו אלא שוע בעלמא
וגם אינו אלא ספק שמה ההיתוך היא ממין
חרס ולכן מותר לסמוך בזה על הליבון הג"ל
עכתו"ד הח"ס המוצא בפ"ת הג"ל. והנה
בשד"ח א"ד מערכת ה' אות כ"א כ"ב ובהגה"ג
מהרש"ס מצרעזאן סיתג"כ אות ו' וצבוק ספרו
גילוי דעת ובס' זכר יוסף סיקס"ז האריכו בזה
והציאו הרבה אחרונים המדברים בזה בדבר
הנשר קדירות ברזל המלופים מצפנים האין
שלימים להכשירם ועין שדבר זה הוא ענין
השכיח ונוגע הרבה לידע גם בשאר ימות השנה
האין להכשיר הקדירות ברזל המלופים שבלעו
איסור או צב"ח וכיוצא לזאת נכון להעתיק
בכאן כל סברות האחרונים שהוצאו במקומות
הג"ל המדברים בזה לענין אס מהני הגעלה
לכלים הג"ל. והנה ראש האוסרין להכשיר כלים
הג"ל ע"י הגעלה. א' הוא הח"ס הג"ל ומטעם
שנמצא דברים ס"ק זה ורק בזה היקל הח"ס
שדי להם בליבון קל שקש נשרף עליו מצחוק
וכדלעיל. ב' וכן בתשו' כ"ס חיו"ד סי' א'
נשאל ג"כ בקדירות ברזל המלופים שעמדה אלל
האש ואצ"י מצליעת בשר וגשפך חלב תחתיה
מצחוק ונשאל אס ניתרת הקדירה הג"ל בהגעלה
ע"י שיכניסה לתוך כ"ר וחשש בזה ג"כ דשמה
יש לו להליפוי דין כל"ח ואינו יולא מידי דופיו
לעולם ולכן א"א להחירה בהגעלה. אך שלייד
שם להתיר בנידונו מטעם ס"ס שמה כבר נפלט
כל הצליעה מן החלב דלך דופן הכלי מחוך
לפנים לתוך התבשיל ותחצטלה בששים בתוך
התבשיל ולא נשאר כנוס מן החלב בתוך דופן
הקדירה (כמבואר סברא זו בט"ז יו"ד סיל"ב
סקי"ז) ועוד יש בה ספק שמה הליפוי לאו חרס

הוא ומהני לו הגעלה וספק זה דשמה לאו חרס
הוא הוי ספק חסרון ידיעה לכל העולם וגם יש
ללרף שם (בנידון הכ"ס הג"ל) דעת כמה
מהאחרונים דס"ל דצלוט של בשר או חלב
לכו"ע לאו דאורייתא וגם צלירוף שהקדירה אצ"י
לכן מטעם צירוף כל לדדי היתר הג"ל כתב שם
דהמיקל להורות דמהני הגעלה בנידונו הג"ל
כתבינה צ"י אין מוחזקין אותו כיון דלפי הנשמע
נפסדים הכלים הרבה ע"י ליבון ע"כ. ג' וכן
בתשו' מהר"ס שיק חאו"ח סירל"ח נשאל ג"כ
על קדירות ברזל המלופים הג"ל וכתב שם שרצ
א' מן החדשים העיד שנודע לו שאין הליפוי
הזה של חרס ושנראה לו להקל להגטיל מאיסור
להיתר אבל לא מחמץ לפסח והוא השיבו שקשה
לסמוך על העדוה שהעידו ע"ז האומנים נכרים
משום דהאומנים נכרים אין להם נאמנות וכיון
שכבר הכריע מרן הח"ס שאין להגטילם מי יבא
אחר הכרעתו ואפילו אס הכלי אצ"י וא"כ אין
צו איסור אלא מדרבנן מ"מ אין להתירו ע"י
הגעלה ואע"ג דהוי ספק במידי דרבנן שמה אין
להליפוי מצפנים דין חרס מ"מ כיון דנולד הספק
בעת שהיה הכלי צ"י ואח"כ ע"י גלגול ששהה
הכלי מעל"ע נעשה האיסור דרבנן (לכן בכה"ג
לא אמרינן ספק דרבנן לקולא עיין בדיני ס"ס
ציו"ד סיק"י ובש"ך שם אות י"ט ובפמ"ג ש"ד
שם) ובשגס דגוף הספק דעסשקין על הליפוי
שמה לא הוי חרס הוי ספק חסרון ידיעה (דלא
מיחשב לספק) וגם אין להתיר בזה משום דעובי
הליפוי לא הוי רק כדי קליפה (ואכן קיי"ל)
דסתם כלי יש בה ס' נגד הקליפה (ילדעת הש"ע
ציו"ד סוסיל"ט מותר לצביל בקדירה שאין בה
רק בליעת משהו מ"מ חוץ מה שהאחרונים שם
לא הסכימו לזה עיי"ש בט"ז מ"ש בזה עוד זאת)
דבנידון שלנו יש לחוש דלפעמים מצטלין בקדירה
כשאינה מליאה רק מחלה ואז לא יהיה ס' נגד
כל קליפת הכלי ואכן בעינן ס' נגד כל הקליפה
לכן אין להתיר (את הקדירות המלופים הג"ל
מחמץ לפסח ע"י הגעלה לבד) אלא"כ יתברר
לנו בעדות ברורה שאין הליפוי של חרס כיון
דבפסח הוא אוסר במשהו אך בשאר איסורים
כל המתיר את הקדירות המלופים הג"ל ע"י
הגעלה לבד אין גוערים כי כיון שיש כמה לדדי
היתר הג"ל עכתו"ד המהר"ס שיק הג"ל ולאחר

(וכעין סברא זו ראיתי גם בראש אפרים בתש"ו
 שם סי' י"ט) ולכן בגד"ז דקדירות המלופים
 כיון שהוא רק חומרא יש להקל ע"י הגעלה
 לבד וכן היבא שכבר נתקלקל קלת הלבון
 בפנים אז יש להקל ע"י ליבון לבד בלא
 הגעלה שאח"כ (אפי' בנאסר מלד חוץ משום)
 דבכה"ג שממילא כבר נתקלקל קלת אין לחוש
 עוד דלמא חיים עליה ע"כ (וכעין זה פסק ג"כ
 תשובת בית ילחק מהגאון מלבוז בהשטות
 חיו"ד סיקמו' דבגפל חלב מוצחך על קדירת
 ברזל המלופה שהיא של בשר נגד הרוטב ויש
 ס' נגד החלב סגי בהגעלה ג' פעמים והוא
 כתב הטעם בזה משום דהיתרא בלע ע"כ)
 ועייש"ע בהגה"ג מוצרעזאן הנ"ל דלפי מה שהביא
 בשד"ח בשם רב א' שצחן וזירר בכמה בחינות
 והוצרך אללו שהליפוי אינה בולעת כלל ודינה
 ככלי זכוכית א"כ היה מקום להקל ולהתיר
 עכ"פ ע"י הגעלה לבד כשנאסר הקדירה הנ"ל
 משאר איסורים (ואפי' בנאסר מלד פנים) אך
 לענין פסח שהמנהג להחמיר שלא להשתמש גם
 בכלי זכוכית של חמץ לכן אין להקל בזה ע"כ.
 (ה) והנה גם בתשו' יד אליעזר מש"צ הגאון
 ר' אלעזר הורוויץ האבד"ק וויען הצירה האריך
 ג"כ בזה בסיל"ז בנידון הכשר הקדירות של
 ברזל המלופים מצפנים ובתחלה כתב שם
 שמעיקר הדין יש בזה כמה לדדי היתר אשר
 מחמתם היה ראוי להתיר להגעיל את הכלים
 הנ"ל מעיקר הדין. א) ראשית דאפי' אם
 נאמר דהליפוי הוא של חרס מ"מ כיון דשיעי
 גם לא חזינן דמידייתי (פירוש דלא חזינן
 דמזיעין) לכן בכלי חרס כזה י"ל דמהני ליה
 הגעלה ג"פ אף אם הכלי הוא בלוע מאיסור
 תורה ומכש"כ אם ממתינ מלהגעילו עד שיהא
 הכלי אב"י (ואפי' אם נאמר דבאיסורי הנאה
 כגון איסור חמץ או בצ"ח וכיוצא יש להחמיר
 אפי' בכה"ג מ"מ עכ"פ באיסורי אכילה שאינם
 מאיסורי הנאה י"ל להקל בזה והוכיח כן
 מהירושל' ויבפרט דגם אפי' באיסורי הנאה
 לי בזה הרבה לדדים להקל: ב) ועוד יש
 בזה לד להתיר כיון דגוף הכלי הוא ברזל ומהני
 לו הגעלה והליפוי שיש בו חשש שהוא של חרס
 הוא דק מאוד פחות מכד"ק ובדאי בכל פעם
 שמתמש בו יש ס' נגד בליעת אותו הליפוי
 משום

סיוס תשובתו כתב שאח"כ כתבו במכתבי
 העתים שהוצרך הדבר שהליפוי הוא של חרס
 ע"פ העדות הפרעפעסאריין מפאקאלאטעטין
 אשר בהם יש לומר דהוי כמו שטרות העולין
 בערכאותיהם דלא נחשדו לשקר (כמב' בח"מ
 סי' א') ולכן הוראת הח"ס קמה וגם נלבה
 שאין לקדירות הנ"ל (שום) היתר בהגעלה
 ע"כ. ומסיוס דבריו אלו משמע דגם בצלעו
 שאר איסורים אין להתירם בהגעלה כיון
 דנתברר דהליפוי הוי של חרס וגם בתשובה
 מהר"ם שיק הנ"ל בחיו"ד סיק"מ האריך ג"כ
 קלת בדין זה וכתב דאין היתר בזה אפילו
 ע"י הגעלה ג' פעמים משום דאין הגעלה
 ג' פעמים מועיל לכלי חרס אלא באיסור
 דרבנן שאין לו עיקר בדאורייתא (כמבואר
 בש"ע יו"ד סוסקי"ג) ולכן באותן קדירות של
 ברזל המלופים צפנים בשל חרס די לנו בזה
 שהקיל הח"ס להכשיר בליבון דמילוי גחלים
 מצפנים ומשום דלמא חיים ולא ילצנו יפה אין
 לחוש בזה כיון דהחילון של הכלי נשאר עכ"פ
 שלם ע"כ. (וכעין סברא זו מוזכר בשד"ח
 הנ"ל גם עוד בשם רב גדול א' שכתב דגזירה
 דלמא חיים שמא יפקע הכלי ולא ילבן יפה לא
 שייך בבאן כיון דעיקר הקדירה יתקיים ולא
 יתקלקל רק הליפוי לבד) ד) וכן בהגה"ג
 מהרש"ם מוצרע"אן הנ"ל וכן בספרו גילוי דעת
 משמע דדעתו להחמיר שלא לסמוך בכלים הנ"ל
 לא על הגעלה לבד ולא על הליבון לבד אם
 נבלע האיסור מלד פנימי של הכלי וכת"ש
 דרבים נוהגין ללבן (בגחלים מצפנים) ואח"כ
 להגעיל והטעם בזה שאין סומכין בזה על
 הליבון לבד הביא שם בשם מנחת חינוך דהוא
 כדי ללאת מחשש שמא לא מלצנו יפה משום
 דחיים דלמא פקע הליפוי ולכן לענין זה סומכין
 על ההגעלה שאח"כ. וכ"ז הוא כשנאסר הכלי
 מלד פנימי. אבל בנאסר הכלי רק מלד חוץ
 לידד שם להקל בגילוי דעת ובהגהות הנ"ל
 להתיר ע"י הגעלה לבד מטעם דאפי' אם
 נימא דהלבון שצפנים הוי מין חרס מ"מ כיון
 שאינו גוש אחד עם הברזל א"כ הוי הליפוי
 שצפנים עם הברזל כב' קדירות נוגעות זב"ז
 דאין בליעה יולא מאחת לחברתה כיון שאין
 שם רוטב צינתיים אף שצחך הכלי יש רוטב

הכשר כלים חלו לגמרי וכתב שלא לסמוך גם על הליבון הנ"ל משום דהנשיון מעיד כי מעשה ליבון כזה עד שהקש נשרף עליו מבחוק הוא קשה מאוד בכלי ברזל הללו וכמעט שהוא מן הגמנט שלא יפקע הליפוי שבפנים ואין למסור דבר כזה ביד ההמון משום חששא קרובה שמא יחוס עליהו ולא יסיק להו שפיר (עצמסה"ש שעל קילוש"ע סק"ט) ובפרט כאשר הוגד לו קרוב הדבר שהליפוי נעשה מתרסי האדמה ולכן הורה לאסור כזה גם הליבון (גם כתב דמה שיש נוהגין להורות להגעילם תחלה ואח"כ ללבנם לא ידע שום טעם וסברא לזה עכתו"ד שם). והנה מתבאר לך מודברי הרב יד אליעזר הנ"ל להחמיר בקדירות המלופים הנ"ל שלא הי' ראוי להכשירם גם ע"י מילוי גחלים משום דלמא חיים שיתקלקל הליפוי שבפנים ולא ילבנם יפה. אך ראיתי איזה עלה לזה בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן סיתנ"ב אות ו' שכתב ששמע בשם רבנים שהורו בכלי ברזל המלופים שנאסרו אשר קשה ללבנם משום דפקעו ע"י האש ופסקו למשחן בשמן מבפנים ומבחוץ ולהניחן באש דע"ז אותו האור בהשמן ולא מתקלקל אבל כתב שם ששמע ממוקלת (אנשים) שבחנו וניסו ולא עלתה בידם יפה כי נתקלקל הליפוי ע"י הליבון גם לאחר משיחת השמן. ויש עומין הכלי מבפנים צטיט ומניחים באש באמרים שהטיט מגין שלא יתבקע הליפוי ע"כ ועי' בשד"ח מערכת ואות הנ"ל הביא מאמר מא' הגדפ' בס' כנסת הגדולה חדש (והוא חידו"ת מרבני דורינו) והמאמר הוא מאחד מהמורים שכתב שם שעמד על המבחן ולקח כלי ברזל חדש המלופה שקורין גיליזט ומשך את השוליים בחמאה סרוחה ובנפט וכן עשה בכל דפנות הכלי מבחוץ ואח"כ כפה את הכלי על המנורה (שקורין לחמפץ) הצוער כדי להחם הכלי היטב מבפניו כדי שיבלע היטב את החמאה ואת הנפט שעל השוליים מלמעלה ואח"כ בישל גם בתוך הכלי מבפנים זפת ונפט דברים שריחם רע מאוד ואחר כל אלה קנח את הכלי היטב (מבפנים ומבחוץ) וגם רחלה צלון ואח"כ נתן בתוכה מים להרתיח ועכ"ז לא נשתנה טעם המים שהרתיח בה כלל וגם שום ריח לא היה להמים כאלו לא נתבשל מתחלה בהכלי מאומה וכת"ש שהצחינה

(משום דקיי"ל) דכל כלי יש כמה שבתוכו ס' נגד קליפתו הפנימית (כמבואר בש"ך יו"ד סי' ס"ט סקס"ה) וכש"כ הכא דעובי הליפוי הוא פחות מכדי קליפה וא"כ הוי כזה כמו איסור מועט שנבלע בכלי דמוחר להשתמש בו היתר בשפע אפי' לכתחלה ואפי' בבת יומא (כמבואר בש"ע יו"ד סוסיל"ט) ומכש"כ כשאינו צ"י דבכה"ג גם הט"ז מתיר (ועיי"ש ביו"ד בט"ז סוסיל"ט הנ"ל ועיי"ע כזה בפ"ת יו"ד סי' ס"ט סקל"ח מ"ש בשם פרי תבואה) וא"כ אפי' בלא הגעלה יש בזה לך להתיר ובפרט ע"י הגעלה ג"פ (דאז ילאנו גם מידי חשש שמוא ישתמש בכלי לפעמים בדבר מועט באופן שלא יהיה בו ס' נגד כל קליפת הכלי) משום דכיון דמוגעיל הכלי תחלה ג"פ הרי כבר ילא רוב הצלוע מקליפת הכלי שהוא הליפוי שבפנים וא"כ לעולם יהא ס' נגד מיעוטא דמיעוטא הנשאר עוד שם : ג) עוד יש לזרף בזה דעת הגדולים (המבואר צמנ"י כלל פ"ה אות ס"ד) דס"ל דבכל"ח וכיו"צ שאין לו תקנה בהגעלה יש להתיר (עכ"פ בהפ"מ כגון בכלי פארלייטען) להשתמש בו אפי' לכתחלה לאחר ששהה מעל"ע. ואף דבפמ"ג יו"ד בש"ד סי' ק"ג סקי"ז ובשיוכנה"ג א"ח סיתנ"א אות ל' כתבו להחמיר בזה. מ"מ כיון דאיכא עכ"פ גדולים הנ"ל המקילים בכלי פארלייטען אף שהם ודאי כלי חרס לכן חזו עכ"פ לזרף דעתם בקדירות ברזל הנ"ל שיועיל להם הגעלה כיון דעכ"פ לא ידעינן בודאי אם הליפוי שלהם הוא מחרס והתורה חסה על ממונן של ישראל דהא מיפסדי בליבון ועוד דאם נחמיר להלריכס ליבון דוקא יש לחוש דלמא חיים עליהו שלא יפקעו ולא ילבנם ככל הנורד וא"כ תיקונם היא קלקולם ולכן מן הדין טוב יותר להגעילם היטב ג"פ ולהשתמש בהם כשאינם צ"י ולסמוך על כל יסודי היתרים הנ"ל עכתו"ד היד אליעזר הנ"ל ומ"מ לבסוף לאחר כל הנדדים להיתר הנ"ל שכתב הרב יד אליעזר הנ"ל סיים שם וז"ל אמנם כבר הורה זקן (הוא ניהו) הח"ס הנ"ל שלא להגעילם רק למלאותם גחלים באופן שיתחממו מהגחלים כ"כ עד שקש נשרף עליו מבחוץ ודי בזה ע"כ. ובתשובה אחרת (היינו בסיפ"ד) החמיר שם הרב יד אליעזר הנ"ל ביותר וכתב שם לאסור

ס' עיי"ש) ועיי"ש"ע בשד"ח שכתב ד"ל שהנשיון לא יועיל רק לכלי פרטי אשר בא עליו המבחן אבל לא ללמד על הכלל כולו כיון שיש לחוש לזיוף שמזייפין במקומות אחרים לעשות כלים הדומים להם ומערבים בתוך הליפוי מין עפר והוי כחרס והרצנים שבווארשא שאמר בעל המאמר הנ"ל כי נוהגים היתר בכלים אלו הנעשים בווארשא אין ראיה מהם על הכלל כי אולי נתברר להם על הכלים הנעשים בווארשא שמובדלי' הם משאר כלים הנעשי' בשאר מקומות ולכן לדעתו אין לסמוך להתיר כל הכלים בדרך כלל על סמך הגסיון של הרב הנ"ל עכתו"ד השד"ח הנ"ל. והביא שם עוד בשם רב אחד שהתרעם על הרב הבוחן הנ"ל על שרלה ללמד היתר על הכלל עפ"י הגסיון הנ"ל והמעיי"ש בשד"ח יראה דלא ניחא ליה להתיר ע"י הגעלה אם בלעו איסור רק במקום שנחברר שהליפוי לאו מין חרס הוא אבל מספק אין להתיר וגם על כמה מלדדי היתר שהבאתי לעיל בשם הרב יד אליעזר גמגם שם ג"כ השד"ח הנ"ל ועבט"ש זכר יהוסף ס' קס"ז בשם שו"מ תליתאי ח"ג סוס"י פ"ב שמורה ובא בקדירות הנ"ל (אם נבלע בהם איבוד) ללבנס עם גחלים מצפנים מפני שאומרים שאינו מתקלקל באש אך עם א"א ללבן יש לסמוך על הגעלה ג' פעמי' מפני שאין כאן חשש איסור רק (בכדי עובי הליפוי שהוא) רק כדי קליפה וא"כ בודאי יש ה' נגד הבלוע וא"כ לא הוי רק משהו ונוטל"פ וגם הוי כלי שדרכו להשתמש בשפע וגם לא הוי רק ספק שמא הוא כל"ח וגם דם שבשלו לא הוי רק דרבנן (לפי הנראה דשם היה הנא"ה שבשלו בכלים המזופים בשר בלא מליחה) וכיון שיש הרבה לדדים להקל לכן ודאי יש להתיר ע"כ. וכעין זה הביא שם בשם תשו' יהודא יעלה דביש לדדים להקל בגוף האיסור שנתבשל בו בכלי המלופה הנ"ל יש להתירו ע"י הגעלה מאחר שגעשה אצ"י ע"כ. ודברי השו"מ הנ"ל הובאו גם בשד"ח הנ"ל והביא שם שבעין שאלה הנ"ל נשאל גם הרב בעל כ"ס במעשה שבשלו בשר בלא מליחה בכלים הנ"ל ומסקנאו ג"כ להקל ע"י הגעלה ג' פעמי' מטעם דביון דדם שבשלו ומלחו אינו אלא דרבנן ובלידוק דהכלי אצ"י והוי תרמי

דרבנן

שהבחינה הנ"ל עשה בכל מיני כלים הן בחותן שלבועי' בלבע בלחה או בלבע אחר והן המזופי' מצפנים ומבחון ונתברר לו מזה שלכולם יש טבע א' וא"כ נראה מזה שהכלים הללו אם הם חלקים ואין בהם סדקים אינם בולעים (כלום) וא"כ דין כלי זכוכית יש להם (שאין טבעם לבלוע) משום דשיע וכת"ש שנודע לו שהמורי' בווארשא נוהגים ג"כ היתר בכלי מתכות הנעשים בווארשא שהם גיגלייזרט מצית ומבחון ומתירים אותם על חג הפסח וגם אם נשפך תחתם דבר האסור מתירים את הכלים ע"י הגעלה כי נתברר אללם שההיתוך והליפוי (שמצפנים ומבחון) אינו ככלי חרס ולכן סיים שם המורה בעל המאמר הנ"ל שלדעתו אם תבא שאלה (שיזוב איסור מבחון) על הכלים האלה בערב שבת או בהפ"מ יכולים המורים להורות כפי שהורה לנו הגסיון הנ"ל (לכאורה כוונתו בזה דיכולין להתיר גם התבשיל שבפנים אפילו באין ס' נגד האיסור מטעם דשיעי ולא בלעו ולריך להתיישב הרבה בזה למעשה ואולי כוונתו הוא רק להתיר עכ"פ הכלים הללו ע"י הגעלה) וסיים שם בתנאי שיסכימו עמדתו עוד רבנים כי אולי הוא כדבר שנהגו בו איסור עכתו"ד המאמר הנ"ל בשם אחד מהמורים במה שכתב שעמד על המבחן כפי שהובא בשד"ח הנ"ל והשד"ח סיים שם שהמבחן שעשה המורה הנ"ל הוא נכון והביא שם בשם הרדב"ז עוד מין בחינה דהיינו לדקדק בהכלי כמה היא משקלה כשהיא חדשה ואח"כ להשליך אותה לתוך קדירה של תבשיל רותחת ותנוח שם עד חלי שעה ואח"כ לרחוץ אותה ולנגבה יפה יפה ואח"כ יחזיר לשוקלה ואם תוסיף אח"כ על משקלה הראשון אפי' רק כל דהוא מזה יתברר שהכלי בולע ואם לא תוסיף על המשקל הראשון אז יש לדון אותה ככלי זכוכית דשיעי ולא בלע (ועיי"ש שכתב עוד מין בחינה) אך שסיים שם דכ"ז אין נפקא מיניה לדיון דפקיקין כהרמ"א באו"ח סיתג"א סעי' כ"ו שכתב דכלי זכוכית אף הגעלה ל"מ להו אם לא שנאמר שכלים הללו עדיפי מכלי זכוכית ע"כ (אמר המחבר. לדעתי יש נפ"מ גם לדיון אם נדון אותם ככלי דאז נוכל להתיר עכ"פ בדיעבד אם נשתמש בהם ע"י הגעלה בלבד כמבד"ב לעיל ס' זה ס"ק

וסב) מהותכין מבפנים בהיתוך וזוכית (שמעל"ן) אין להם תקנה בהגעלה אבל סגי להו בליבון קל כמו מדוכה בסעיף ו' (עיין ח"ס יו"ד סימן קי"ג) :

מעדני שמואל

משום דאף אס לפעמים עירו לתוכו חמץ רותח (וי"א דכלי מתכת (אמרינן) חס מקלתו חס כולו וא"כ נבלע מהחמץ שבגוף הכלי מתכת לתוך ההיתוך שמצחוך) מ"מ אין בו כח להפליט אח"כ את הבלוע שבתוך ההיתוך שמצחוך לתוך גוף הכלי מתכת בעת שיסתמש בו בפסח ע"י עירו משקין רותחין לתוכו וכיוצא משום דלא אמרינן חס מקלתו חס כולו רק לענין להבליע ולא להפליט ע"כ (ועמג"א שם סק"ד וסק"ג). (ב) ועייש"ע בש"ע הרב הרש"י הג"ל בסעי' ס"ט ע' ע"א חס להשתמש בפסח בכלי חרס או עץ חדשים המלופים מצפנים בהיתוך זכוכית או בסממנים או בשאר מו"ק לבע וכת"ש שטלוי במנהגי המזמיות וש"אין לאסור להשתמש בהם בפסח כשהם נקיים אלא במקום שנהגו להחמיר. והוא מהרמ"א שם סעי' כ"ד כ"ה. ג) ועייש"ע דכל"ח המלופים מצפנים בהיתוך זכוכית דינם ככל"ח שאין הגעלה מועלת להם חס נשתמש בהם חמץ וכלי עץ המלופים בסממנים דינם ג"כ ככל"ח שאין הגעלה מועלת להם ע"כ. (ד) ועי' בתשו' עין ילחק סי' י"ג דהוי עובדא בא' שקנה מעכשיו מלויירין בליור יפה וכת"ש דמותרין הטאלין בהגעלה משום דעיקר תשמיש הטאלין היא רק להעמיד עליהם כוסות וכיוצא בו מכלי שני וא"כ אין בהם רק חשש שמא נשפך עליהם חמץ מכ"ש ובכה"ג אין להחמיר (כמבוא' במג"א סיתמ"ז סק"ט) ואין לחוש שמא הניחו לפעמים חוזה דבר גוש חמץ על הטאלין כיון דאפי' בכה"ג ג"כ לא נאסרו הטאלין רק כדי קליפה וגם הכד"ק אינו אלא חומר מדרבנן ובכה"ג כו"ע מודו דהולכין בכלי אחר רוב חשמישו וגם לא נולד הספק עד אחר שנעשו אב"י דאז אין בו איסור רק דרבנן ולכן יש לדונם כאיסור שא"ל עיקר בתורה ובכה"ג מחירים אפי' בכל"ח ע"י הגעלה ג' פעמים ע"כ והו"ד בשד"ח מערכת ה' אות ל"ה. ה) ועצת"ש מהרש"ם מצרעזאן ח"א סיקפ"א שגשאל אודות הכלים הלבושים הנקראים (בלאה געשיר) וגשמוצ מואיזה סוחרים אשר י"ב המלוי שהגלייז מצחוך יקפון באיזה נקומות מהכלי ודרכם ליקח לבע

המעורב

דרבנן ולכן המיקל אף בהסמך מועט להתיר הכלי המלופה הנ"ל ע"י הגעלה ג' פעמים לא הפסיד ע"כ. ועצת"ש באר משה מהג' הרמ"ז ירושלמיסקי בקונטרס השיב משה סוס"י ל"ז דכתב שם דמונהגו להקל בכלים המלופים ע"י הגעלה ג' פעמי' או בליבון קל היינו למלאות גחלי' מצפני' ומצחוך היכא שהבליעה מצחוך. וכת"ש ששמע שגם ביוארשא מקילין (המורים) ע"י הגעלה לחוד ע"כ. והנה לאחר כותבי כ"ז הנ"ל נתכבדתי מאת ידי"כ הרה"ג ה"ר הייס דוב גראס האבד"ק פעטעריווא במדינת אונגארין בספר מילי דפסחא להגאון ה"ר משה תלומים בעהמח"ס דבר משה ואוריין תליתאי וראיתי שם צאות ל"ג שלאחר שהביא שם בשם הח"ס שלידד להתיר בכלים המלופים ע"י ליבון כל דהוא עד שהקש נשרף עליו מצחוך כת"ש בשם תשו' סו"טו"ד סימן קפ"ג שהשיג על הרב ח"ס הנ"ל וגם הרב מילי דפסחא בעלמו נטה קו להחמיר בזה וסיים שם דאם אירע טריפות זהו בכל השנה הוא מורה כדעת הח"ס הנ"ל אבל עכ"פ להשתמש בהו בפסח בודאי יש להחמיר בדבר זה שלא יהיה להם תקנה בהגעלה ולא בליבון זולת באס יסיר מתחלה כל ההיתוך ואח"כ יחזיר וילבין או ע"י חזרת בצשונות כדין כל"ח עכ"ד הרב מילי דפסחא הנ"ל. אך לפענ"ד הפריז בזה על המדה להחמיר יותר מודאי וכדאי המה כל גדולים המקילים הנ"ל ובליורף הרה"ג בעל מנח"מ ובאר משה הנ"ל לסמוך עליהם ולהקל ע"י הגעלה ג' פעמי' (או ע"י מילוי גחלים עד שיהא קש נשרף עליו מצחוך) ובלבד שיהי' כבר אב"י בשעת הגעלה וגם נכון להגעילם תחלה בתוך מים ואפר רותחים העומדים אלא האש כדי שיופגם הטעם ביותר ואח"כ יגעילם ג' פעמים בתוך מים גקיים בלא אפר כדי ללאת מידי כל החששות כנלע"ד: [סב] מהותכין בפנים בהיתוך זכוכית. (א) בש"ע הרב הרש"י סיתמ"א סעי' ע"ד דכלי כסף המלויירין בהיתוך זכוכית רק בלד החילון שבכלי ולא בפנימיות הכלי מותר להשתמש בו בפסח ע"י הגעלה או ע"י מילוי ועירו משום

יד אין מנעילין אלא במים [אין ולא יהא בהם שום תערובות אפילו אפר וכדומה אם הנעיל הרבה כלים ביורה עד שנעכרו המים כעין ציר אין מנעילין עוד בהם : מן אם מנעיל ע"י צבת שמחזיק בה את הכלי צריך לרפות את הכלי ולחזור ולתופסו דא"כ הרי לא באו מימי הגעלה במקום הצבת וצ"ח יותר לשום את הכלים מעדני שמואל

עלמה ויודע שלא נקלף מהן כלום ולא נגשחו בלבע אין לריך אפי' להגעילן עכמו"ד הרה"ג מהרש"ם הג"ל בתשובתו הג"ל : [סג] ולא יהא בהם שום תערובות אפילו אפר וכדומה . הטעם בזה לפי ש"א ששאר משקין (חוץ ממים) אין בהם כח להפליע כל הצלוע כמו המים וכן מים המעוררים עם אפר (שקורין לוי"ג) דינם ג"כ כשאר משקין מפני שהאפר מצטל כח המים (וכ"ז לכתחלה) אבל בדיעבד שערב והגעיל בהם או בשאר משקין עלתה להם ההגע' . ש"ע הרב הרש"ז סיתנ"ז סעי' כ"ח והוא מדברי רמ"א שם סעי' ה' ומג"א שם סקו"ד . ועצמו"ח א"ד מערכת ה' אות כ"ו כ"ז שהאריך בענין זה והביא שם דיעות חלוקות בזה ילדעת הרשב"א והפרי"ח והמטה יהודה והתפארת אדם מותר להגעיל אפי' לכתחלה בשאר משקין כמו במים (ורק במים ואפר הביא בשם הפרי"ח דגריעי משאר משקין ואין להתיר אלא בדיעבד) גם הביא שם כמה דיעות דס"ל שלדעת הרמב"ן אסור אפי' בדיעבד בהגעילו בשאר משקין ובשם ספר ערך השלחן הביא שם דהרא"ה והריטב"א (בחדושי לחולין דף קי"ח) ורבינו מנוח (בסוף פ"ה מהלכות חמץ) והרדב"ז (בלשונות הרמב"ם סירמ"א) כל אלו קיימי בשיטת הרמב"ן דלא מהני הגעלה בשאר משקים אפי' בדיעבד ולכן אם הגעיל בשאר משקין יש להחמיר כדעתם להגעיל שנית במים בלבד ורק לענין התבטול שנתבטל בדיעבד בכלי שהוגעל בשאר משקים יש להתיר בדיעבד עכמו"ד הערך השלחן הג"ל המוצא בשד"ח הג"ל וכן הביא שם בשם תשו' רע"א שהוא כעין מסתפק קצת ראולי יל"פ כן גם דעתו וכוונתו של רמ"א דאין להתיר בדיעבד רק בשכבר נתבטל בו אבל לכתחלה אין לבטל בו אפי' בשכבר הגעילו בשאר משקים עד שיגעילנו שנית במים לבד ע"כ . ולמעשה סיים שם גם השד"ח שלא לזוז עכ"פ מספק הרמ"א ושאר האחרונים דאין להתיר בהגעיל בשאר משקין רק בדיעבד ושאפי' בדיעבד נכון להחמיר כמ"ס הערך

המעורב בו גם שפירטום מיי"ש ובה ילבעו המקומות הנקלפים שלא יהא ניכר הפגם וא"כ יש חשש להשתמש בהם בפסח והרב השואל לידר שם להקל משום דכשמעורב השפירטום בהלבע נפסל מאכילת כלב ואע"ג דגם בשנפסל מאכילת כלב אסור לאוכלו בתוה"פ מ"מ עכ"פ בטל ברוב (כמבואר בח"י סיתמ"ב סק"ט) וגם אין בזה משום מצטל איסור לכתחלה כיון דאינו מכין לבטל ואף דהיכא דלא נסרח גוף האיסור מלד עלמו רק מחמת שערב בו דבר מר וכדומה אז אין בו היתר אלא בעודו בסרחונו אבל אם יחזור ויתקן אותו בתבטול ה"ה חוזר לאיסורו (כמבואר בחמו"ד יו"ד סיק"ג בביאורים סק"א) מ"מ הכא יש בזה עוד ל"ד להקל משום שכבר נתייבש וה"ה כאלו כלה ואבד מן העולם (כמבואר כה"ג ביו"ד סי"ט סעי' ט' בהג"ה שם לענין בשר יבש) עכמו"ד הרב השואל שם . והרב מהרש"ם שם הביא מכמה מקומות ומתשו' פמ"א דבכלים שנבלעו בהם משקין של איסור א"א להתיר מטעם שנתייבש הצלוע שבהם משום דהטעם הצלוע בכלים היא שמור בהם לעולם ואינו מתייבש (ובבשר יבש שביו"ד סי"ט הג"ל שם היא עיקר הטע' להיתר משום דיש ס' נגד הדם כמבואר שם בש"ך סקמ"א משא"כ בכלים דלא שייך זה) אך מ"מ הסכים שם להקל בנידון השאלה הג"ל מלד שנפסל מאכילת ומה שחשש הרב השואל שישבית אח"כ בתבטול כתב הוא כ"י שאין להחזיק ריעותא בזה משום דכל מיני שפירטום פוגמין הם בתבטולין ועוד יש בזה ל"ד להתיר משום שהובחן בכמה נסיונות שהכלי' הללו אין בולעים ופולטים כלל ככלי זכוכית ממש ואף שלמעשה אין לסמוך ע"ז לבד משום דלא כל הפאצריקין שווים ובפרט שבפסח מחמירים גם בכלי זכוכית מ"מ כמה ספיקות יש בזה וסיים שם דלמעשה יש להכריז להגעיל כלים אלו קוד"פ ובלירוף הגעלה יש להתיר בכה"ג כיון שהוא רק חשש משהו ונוטל"פ אבל אותן הכלים שהסוחר מביא מהפאצריק

במחרוזת (נעטין) או בתוך סל ולא יניח כלים הרבה בפעם אחת לתוך הכלי שהוא מגעיל בו כדי שלא יגעו ביחד דא"כ וסל במקום נגיעתו אינן נגעלין :
 מן [סה] אין להגעיל אלא כלי שאינו בן יומו דהיינו שכבר עבר מעת לעת משעה מעדני שמואל

מזמור לדוד והר' מחזיק ברכה מותר להגעיל מחלב לבשר או איפכא אם הכלי אב"י. וכ"ה דעת המסגרת השלחן (לאו היינו מסה"ש שעל קילוש"ע) והטעם בזה כתבאר שם משום דאין לגזור גזירות מועתיות והשד"ח כת"ש שמנהג זה שהביא המג"א להחמיר בזה לא נתפשט בין גשפרידים ומגעילין כלי מבשר לחלב כמו בשל שאר איסורין. (ב) ועיי"ש"ע בשד"ח בשם קילור של"ה ובשם שמון המשחה דהיכא שקנה כלי (של בשר או איפכא) מאיש אחר ועדיין לא נשתמש בו מותר להגעילו כדי להשתמש בהיפוכו מבשר לחלב או מחלב לבשר (אפילו לדעת המחמירין) משום דבהא ליכא למיחוש למטעי שמא ישתמש בו בלא הכשר כלל כיון שאינו רגיל בו (וי"ל דגם הטור הג"ל מיירי בכה"ג ובזה יתיישב דלא תקשי מדבריו על המג"א הג"ל. ועיי"ש"ע בשד"ח דלפי הטעם שכתב השעה"מ הג"ל י"ל לכאורה דגם בקונה כלי בשר מחזירו יחמיר ג"כ שלא יגעילו לחלב או איפכא משום די"ל דדוקא בשאר איסורין שא"א באופן אחר לכן לא החמירו כ"כ לאסור להגעיל כלי שאב"י אטו ב"י אבל מחלב לבשר או איפכא כיון שאפשר לו להשתמש בו כפי תשמישו שהוא משתמש בו תמיד יש להחמיר שלא להגעיל אפי' כלי שאב"י אטו ב"י. ומ"מ יש ללמד בזה ע"כ. (ג) ועיי"ש"ע בשם הח"ס דכ"ז היא במוגעיל באמצע השנה מחלב לבשר או איפכא אבל במקום שמכשיר את הכלי לזורך יו"ט של פסח אז הוא מורה להתיר להחליף את הכלים כרצון איש ואיש מבשר לחלב וכן בהיפך דכיון שאין ההכשר לכוונת בשר וחלב רק לכוונת חמץ ליכא למיחוש למידי ע"כ. וכ"כ בפמ"ג א"א סיתג"א סק"ל דה"מ הגה. ועב"ס מילי דפסחא אות ל"ח מ"ש בשם פנים יפות עה"ת. (ד) ובדבר כלים של מי רגלים או של שאר דבר מאוס אם לריכים ג"כ להכשירם כשרולים להשתמש בהם עיין בצדק הבית שבב"י יו"ד סוס"י קכ"א שכתב וז"ל כתוב בארחות חיים כשם שמכשירים הכלים משום בליעת איסור כך מכשירים

הערך השלחן הג"ל ע"כ. ועיי"ש"ע מה שהביא בשם איזה גדולים וכן דעתו נופת לזה שאין חילוק בין מים ואפר לשאר משקין (דלא כדעת הפר"ח שכתב דמים ואפר גריעי משאר משקין יעו"ש) וכן הביא בספר א"ח החדש סיתג"ב אות ה' בשם ספר נזירות שמסון שכתב אדרבה דלכאוף נראה להיפך דטוב יותר להגעיל במים ואפר כי האפר פוגם הטעם שבכלי ובפרט כי רבו המתירין להגעיל בכל משקין ע"כ : [סד] במקום נגיעתו אינן נגעלין. ואעפ"י שהמים מגיעין שם מ"מ לענין הגעלה לריך שרתיחת המים יגיעו בכל שטח הכלי ובמקום נגיעתו אין הרתיחה עולה יפה. ש"ע הרב הרש"י סיתג"ב סעיף כ"ה : [סה] אין להגעיל אלא כלי שאב"י. (א) עיין בטור יו"ד סיקכ"א דכן (הדין) אם מגעיל כלי של בשר (כדי) לאכול בו חלב אז איפכא לריך שלא יהא בן יומו ע"כ. והנה מדבריו מתבאר דמותר להגעיל כלי מבשר לחלב אם אינו ב"י כמו שמותר להגעיל כלי הצלוע משאר איסורין וכן הבין הרב שמון המשחה בדברי הטור הג"ל (הו"ד בשד"ח א"ד מערכת ה' אות ל"ו וכן הביא שם בשם סמ"ק שכתב מפורש דכלי של בשר שאב"י מותר להגעילו להשתמש בו חלב). אבמג"א סיתק"ט סק"א כתב שנהגו העולם שלא להגעיל כלי של בשר (אף בחול) כדי להשתמש בו חלב אף אם הכלי אב"י מבליעת הבשר בשעת הגעלה והטעם בזה משום חשש תקלה שמא יבא להשתמש בו בלא הכשר. ובס' שעה"מ כתב בזה טעם אחר למה שנהגו שלא להגעיל מבשר לחלב אף אם הכלי אב"י מבליעת הבשר בשעת הגעלה משום דחיישינן שמא יבואו להגעיל הכלי גם כשהוא בן יומו הו"ד בשד"ח מערכת ואות הג"ל). ועפ"מ"ג א"א שם בסיתק"ט סק"א שכתב דמשום חומרת המנהג נוהגים להטריף הכלי קודם שמגעילין אותה ואז (יהא דינה ככלי הצלוע משאר איסורין ויהא) מותר להגעיל גם מבשר לחלב כשהכלי אב"י ע"כ. אך בשד"ח מערכת ואות הג"ל כתב לדעת הפר"ח והפר"ת ובעל

שביש'ל בו חמץ וכן [סו] הורה שמגעילין בו לא יהא בן יומו וישגיח שבכל פעם שהוא נותן את הכלי לתוך היורה [סו] יעלו המים רתיחות ואם צריך ל'געי' את היורה אזי בשהמים מעדין רתיחות וסח' תהא היורה מלאה ויזרוק בה אבנים מלובנות כדי מעדני שמואל

זיעה וכנים א"ל להכשירה מן הדין כיון דיש צמים ה' נגד הכנים ומה שנהגו להגעילה הוא משום מ'איום ע"כ: [סו] היורה שמגעילין בו עבא"ל מהגה"ק מביטשאטש שכתב וז"ל התרתי להכשיר כלים לפסח בקדירה שצטלו בה יין למוקים וכן מותר להגעיל בכלי שצטלו בה בליים. אך להכשיר כלי כסף בכלי שהכשירו על ידו כלי עץ צעירו לא התרתי (פירוש כלי שעירו ממנו תחלה על כלי עץ של חמץ כדי להגעילם ורולה להרתית כעת את הכלי הנ"ל ולהניח בתוכה כלי כסף כדי להכשירם זה לא התירו כ"כ כוונתו לכאן) והטעם בזה משום ד"א דחמץ נקרא איסורא בלע ולע"ע בזה בשעת הדחק עכ"ל והו"ד בא"ח החדש סוסי"ג. ועבד"ר לעיל סי' זה סעיף י"א סק"ג מש"ס: [סו] יעלו המים רתיחות. פירוש אצבעעות. ש"ע הרב הרש"ז סי' תנ"ג סעי' ג'. ועפ"מ א"א סי' תנ"ג סק"ג דאם לא העלו המים רתיחות לריך להגעיל פעם ב' ע"כ. ועיי"ש שנסתפק באם לא הגעיל שנית ושימש בו כך בפסח אם לאסור בד' את המאכל ששימש בו: [סח] תהא היורה מלאה וכו' שישטפו המים הרותחין על שפתה. עמג"א סי' תנ"ג סקי"א ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ב' דכ"ז לא מיידי רק בכלי שלא נשתמש בו חמץ אלא מתוכו כדרך תשמיש כל הכלים ולכך הוא נגש' ע"י הגעלת הרותחין שמרתית בתוכו משום דכבולעו (דרך פנים) כך פולטו אבל כלי שנסתמש בו חמץ גם בלד החילון שלו כגון כלי ששואבין בו רותחין מוכ"ר וכן קערה שמכסין בה את האלפס בלד החילון של הקערה אינן נכשרין ע"י הגעלת הרותחין שמתוכם אלא לריך להכניסם כולם לתוך יורה גדולה כדי שיעלו הרותחים גם ע"ל החילון שלהם ע"כ. ועבדה"ג מהרש"ם מזרעזאן סי' תנ"ג אות ו' דאם לא נאסרה הכלי מתחלה רק ע"י שנשפך עלי' מבחוץ איזה איסור בעה שעמדה הכלי אלל האש או שעי' שנתמלאה הכלי מתוכו שטפו המים (שיש בהם איסור או חמץ) מתוך הכלי דרך שפתו ע"ג דופני הכלי מבחוץ אז

מכשירים אותם בהגעלה או בליבון מחמת דבר מ'איום כגון מי רגלים או דבר אחר מאום דכתיב אל תשקלו את נפשותיכם וכן נהגו כל ישראל ואין להקל על המנהג עד כאן לשון (הארחות חיים) ואני אומר שהמנהג זה אין לו עיקר וגם לא נתפשט (המנהג) בימינו אלא משפשו ביותר ודי' עכ"ל הבדק הבית הנ"ל אות ב'אות. ועבד"ח א"ד מערכת ה' אות כ"ח בשם הפר"ח שכתב דדברי הבדק הבית הנ"ל (הס) בדורים ונכונים (דכיון) דאין כאן שום איסור אלא משום מ'איום (לכן) כל שמשפשו יפה (באופן שאין כאן משום מ'איום שפיר דמי ונפש היפה תאכל מהם עכ"ד הפר"ח. ה) ועיי"ש בשד"ח שהבין בדברי הפר"ח דס"ל דאפי' אם נשתמש בו הדבר מאום בחמין ורלונו להשתמש בו גם היתר בחמין מ"מ א"ל להגעילו משום דכיון שהפליטה עלמה אינה אסורה רק משום מ'איום לכן אין לחוש בדבר ע"כ. ועיי"ש ש' דקלת נראה שכ"ה דעת מרן חיד"א והרב שאילת יעב"ץ. ו) ועיי"ש בשם שאילת יעב"ץ הנ"ל דגם הרב ב"י שהתיר בבדק הבית ע"י שפשוף אינו אלא בכלי שנסתמש בו דבר מאום רק באקראי בעלמא (ואז אפי' אם נשתמש בו הדבר מאום בחמין כג' בשפשוף לדעתו) אבל כלי המיוחד למי רגלים ונשתמש בו מי רגלים בקצת אז אפי' אם הכלי הוא של מתכת מ"מ ל"מ בה הגעלה ולא ליבון משום דרוח רעה שורה עליו ולריך להחזירו לכבשן או ללבונו עד שיהיו ניולות ניתזין ממנו (עכ"פ) דאז הוי פנים חדשות ע"כ (וכן הוא בע"ד חיו"ד סי' י"ח אות י"ג). ועיי"ש בשד"ח הנ"ל שהרב מוה"ש (לאו היינו מוה"ש שעל קלוש"ע) והרב מוהריק"ש כתבו דטוב להחמיר בדברי הא"ח דלא כג' בזה בשפשוף כיון דאיכא בזה לאו דאל תשקלו ע"כ (ולכא' משמע דאפי' נשתמש רק באקראי בדבר מאום ג"כ טוב להחמיר להכשירו לפי הבנת דברי השאילת יעב"ץ המובא בענף ו'). ח) ועיי"ש בשד"ח בשם זכול"א דיוורה שמרתית בה מים לכביסה ונותנים בתוכה בגדים שיש בהם מילמולי

שישטפו המים הרותחין על שפתה וסמן ואין להגעיל רק עד חצות היום
 יז נוהגין וטו שאחר ההגעלה שוטפים את הכלים במים קרים :
 יח אם אפשר [על] יש להגעיל בפני בעל תורה וטו הבקי בדיני הגעלה (תנ"א תנ"ב) :
 מעדני שמואל

מהני לו הגעלה ג"כ על אופן זה דהיינו שימלא
 רותחין בתוכו (אלל האש) וגם יסליך לתוכו
 אבן מלובן עד שישטפו המים וילאו דרך שפת
 הכלי ע"ג מקום נפילה האיסור מבחוץ משום
 דאמרינן כזכ"פ וכיון שנימך הכלי אלל האש
 אין זה כעירו (רק ככ"ר) וגם בליעת איסורו
 לתוכו היה ג"כ בסגנון זה ע"כ . ועיי"ש ע"מ"ש
 בדיון כלי שנאסר ע"י מליחה אם מהני לו
 הגעלה ע"י פירווי ועפ"מ"ג שפ"ד יו"ד סי"א
 סקי"ח (מ"ש בזה בשם הב"י) ובפמ"ג מ"ז
 סוסיתנ"ב . ובדד הגעלת הסאמיוארין עכ"ד
 לעיל סי' זה בס"ק כ' : [סמ] ואין להגעיל רק
 עד חלות היום . פי' בער"פ . ועכ"פ ריסיתנ"ב
 ובט"ז שם סק"א ובמג"א שם סוס"ק וא"ו
 ובח"י שם סק"א ובש"ע הרהרש"ז שם סוסע"י
 כ"א שכתבו כולם להחמיר שלא להגעיל בער"פ
 רק עד סוף שעה ד' שעל היום דהיינו עד סוף
 שליש היום משום דעד אותה שעה עדיין מותר
 החמץ באכילה (כמבואר לעיל סקי"ג סעי' ב')
 והטעם לזה . עיי"ש באחרונים הג"ל שכתבו
 כמה טעמים לזה והאריכו שם בזה . ועיי"ע
 בש"ע הרהרש"ז שם מתחלת סעי' ח' עד
 סוסע"י י"ג ובסעיף ט"ז שם מ"ש בזה . ועכ"פ
 כלל קב"ה אות ל"ה דמ"מ בדיעבד אם שכח
 להגעיל קודם זמן איסור חמץ יכול להגעיל
 בער"פ בביתו כלים שאינם ב"י עד הלילה
 כיון דנוטל"פ מותר בער"פ עד הלילה כמב"ד
 לקמן סקי"ז סק"א ענף ל"א (ואע"ג דנוטל"פ
 אסור לכתחלה מ"מ היבא דלא אפשר שאני .
 ולכן במקום לורך שאין לו כלי ליו"ט יש להתיר
 להגעילם בער"פ עד הלילה משום דחשיב
 כדיעבד ע"כ . ועיי"ן עיקרי דינים חאו"ח סימן
 י"ט סוף אות ב' במוי שהגיע בער"פ בכפר של
 גוים ואין לו כלים חדשים לפסח וגם לא היה
 יכול להגעיל הישינים קוה"פ עיי"ש מ"ש בזה
 בשם ס' מכתם לדוד . ועכ"פ מאורי אור שכתב
 דמה שאסרו להגעיל בער"פ לאחר שהתחיל זמן
 איסור חמץ זה דוקא בכלים שהיו מחזיקים בהם
 חמץ ממש אבל כלים שלא נאסרו רק מחמת
 דהתבשיל

משהו שרי להגעילם גם בחוהמ"פ מכוס דלא
 שייך בהו כל הני חששות שיש בכלים של חמץ
 ממש ע"כ והו"ד בא"ח החדש סיתנ"ב אות ד' :
 [ע] שאחר ההגעלה . פירוש תכומי' לאחר
 ההגעלה נהגו לשטוף את הכלים במים קרים
 כדי שלא יבלע מלכלוך מים רותחים שעל גבי
 הכלי מפני שגיעול פליטת הכלי שהוא חמץ
 נתערב ברותחין ואף שהגיעול כבר נתבטל בתוך
 המים רותחין בם' אעפ"כ נוהגין לכתחלה
 להטבירו מע"ג הכלי ע"י שטיפה בלונ . ש"ע
 הרהרש"ז סיתנ"ב סעי' ה' : [על] יש להגעיל
 בפני בעל תורה הבקי בדיני הגעלה ד"ו הוא
 מדברי הספר חסידים הו"ד במג"א סיתנ"ב
 סוסק"ט . ועכ"פ שד"ח א"ד מערכת ה' אות
 ט"ז שכתב שכן מתבאר גם מדברי הרא"ה
 דלהגעלה לריך איש בקי . ועיי"ש בשד"ח שכ'
 תוכחת מגולה על אותן בנ"א שאינן מזכירים
 שעסק ההגעלה תהיה ע"י איש בקי בדינים
 וירא וחרד אל דבר ד' לעשות כדיון וכהלכה
 כאשר עיינו רואות בעונותינו שדבר זה מסור
 ביד נשים שדעתן קלה ויש מהן שטרם שתעלה
 היורה רתיחות תתחיל להגעיל כלים בתוכה
 ויש ממתנות עד שירתחו המים וכיון שהרתיחו
 המים מתחילות להגעיל כלים זאח"ז ולא ישימו
 אם בין כך ובין כך נחו המים מרתחתן .
 ועיי"ש בשד"ח שהביא גם בשם ספר מעם
 לועז שחרה אפו על מקלת אנשים שאינם בקיאים
 בדיני הגעלה ומכניסים את עצמם להגעיל כלי
 בעלי בתים ומקבלים שכר בעד זה וכ' שאין
 ראוי לסמוך על הגעלתם כי לאו מלתא זושרת
 הוא ע"כ . וסיים שם השד"ח הג"ל דלכך חייב
 כ"א לעמוד בעת הגעלה להשגיח בדבר ולא
 יסמוך בזה על ב"ב כדי שלא יבא פיגול ודבר עמא
 לתוך פיו שאם ח"ו לא תהיה ההגעלה כדינה
 ובמשפטה הרי הכלים אסורים והמאכלים הם
 אסורות וגמולא חוכל בכל יום נבילה וטריפה
 (או חמץ) חלילה ואף אם יהיה הכלים אב"י
 בשעת הגעלה (מ"מ בפסח אסור לדין אפי'
 בדיעבד אפי' באב"י) ואפילו בשאר איסורין
 דהתבשיל

קיז קצת דינים מלוקטים לפסח ובו י"ג סעיפים .

אם נמצא איזה תערובות חמץ בערב פסח עד הלידה הרי הוא כמו שאר איסורין שבטל בששים וכן אם נמצא גרעין בעוף ובתבשיל וכן זורקו והשאר מותר

מערני שמואל

אם נשאר שם בתערובות גם ממשו של חמץ רק שהוא לח בלח כגון שנתערב לח בלח קוה"פ ונתבטל בס' (אבל אם אין ס' אז אפי' אם טעמו ישראל קוה"פ ולא הרגיש טעם חמץ מ"מ קשה להקל לענין חמץ בפסח. הגהות מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ז סוף אות כ"ז אבל אם קוה"פ היה ס' נגד הממש שהוא לח) מותר אח"כ לאכול התערובות גם בפסח משו' דאין נוהגין להורות (כדברי הרמ"א בש"ע סיתמ"ז סעי' ד' שהכריע לפסוק) בלח בלח שנתערב קוה"פ ונתבטל בס' שאינו חו"כ בפסח לאסור במשהו וכן נוהגין להורות בכל מדינות פולין ואשכנז דבלח בלח שנתערב ונתבטל קוה"פ שאין חו"כ בפסח (כמוצו' בשע"ת סיתמ"ז סקי"ג) . ועכנשמ"א הלכות פסח סיכ"ה דאם נתערב לח בלח קוה"פ ונתבטל בס' אז אפי' אם לא נודע לו מהתערובות עד שהגיע הפסח מ"מ לא אמרי' בזה דחו"כ בפסח לאסור במשהו משום דכיון שיש ס' נגד החמץ ואין טעמו נרגש כלל א"כ אינו ראוי שיחול עליו שם של חמץ כשיגיע הפסח (ועציו"ד סיק"ט בש"ך שם סקי"ב) וכ"ה דעת הרב בעל חו"ד במקו"מ סיתמ"ז בציאורים אות ט' להתיר אפי' בלח נודע ע"כ. ועכשד"ה מחומ"ל סי' ג' אות ו' שכ' שכ"ה ג"כ דעת הפני יהושע והערכ"י והמהריט"ך והיד יהודה להתיר אפי' בלח נודע קוה"פ מהתערובות וגם הביא שם בשם הבית שלמה שכ' שכן נהוג עלמא דאף בלח נודע אין חו"כ בלח בלח משא"כ יבש ביבש תלוי הדבר בידיעה ע"כ. וכן פסק בא"א מהגה"ר אברהם אופנהיים סיתמ"ז סק"ד וכ"ז מיירי בלח בלח. ג) אבל יבש ביבש שנתערב קוה"פ ונתבטל או יבש בלח ולא הסיר ממנו ממשות האיסור קוה"פ או אפי' אם יש רק ספק שמא נשאר שם ממשות האיסור בתערובות כגון פת שנפל לין קוה"פ שאעפ"י שהסיר את הפת משם מ"מ יש לחוש שמא נשאר שם פירורי חמץ בתוך היין (ואע"ג דהוי ספק משהו שאינו חלל מדרבנן מ"מ כיון דלדעת כמה אחרונים

דהתבטל מותר בדיעבד בא"י מ"מ בכל פעם שמצטל בכלים הללו לכתחלה איסורא קעביד כיון דמדרבנן אסור לבשל לכתחל' גם בקדירה שאינה צ"י וכל העובר על דברי חכמים וכו' כ"ס לעבור על דבריהם מידי יום ביומו ולפעמים הוא עובר כג"ה פעמים ביום אחד שיבשל בכמה כלים לכן הירא את דבר ד' ישגיח מאוד בהגעלה שיעשו' בני ביתו ואם לא יוכל לעמוד על גבן בשעת ההגעלה עכ"פ יודיע להן דרכי הגעלה היטב היטב באזהרה בפולה ומכופלת ומי שאינו יודע דיני הגעלה ילך אלל חכם וילמדנו ארחות חיים עכתו"ד השד"ח הנ"ל בקלרה : [עב] הבקי בדיני הגעלה. עכשד"ה א"ד מערכת ה' אות ל"ז בשם לפיחת בדבש שנשאל בדבר כלי שהכשירו לריך להיות ע"פ הוראת חכם (כגון שהכלי אינו שוה לשאר כלים שהכשיר שלהם ידוע לכל) ואמר ישראל אחד דלא גמיר דינא שהוא הכשיר את הכלי ע"י הגעלה (ותכומ"י) חלק הישראל הנ"ל והלך לו וליחיה קמן (עכשיו) דנישייליה באיזה אופן שהכשירו למען דעת אם הכשירו כדן ויש בזה צ' דרכים להכשיר הכלי ההוא ויכיר וגראה לכל אשר לא הוכשר בדרך האחד כי אם היה מכשירו באותו הדרך היה רשומו כיכר אך שיש להסתפק אולי הכשירו בדרך הב' (אשר לזה אין שום הוכחה שלא הכשירו) והעלה שם דאין לסמוך על מה דאמר הישראל הנ"ל שהכשירו דאע"ג דע"א נאמן באיסורין מ"מ בזה לא מהני עדותו ולא מלך חסרון אמונה בו כי אם מפני שיש לתלות דאינו בקי בדין הגעלת הכלי ההוא וכו' עכתו"ד שם בקלרה :

קיז [א] ולכן אם נמלא גרעין וכו' זורקו והשאר מותר לאכול אפי'

בפסח . הטעם בזה. א) דכיון שכבר נתבטל הטעם בער"פ בס' שוב אין חו"כ בפסח לאסור במשהו כיון שהסיר ממנו גוף הגרעין קודם פסח ולא נשאר שם רק הטעם מהחמץ ב' ואפי'

זיבש אמרי' דחוי' אלל בלח בלח שנתבטל
 בם' קוה"פ לא אמרינן חו"ג וכבר נתבאר
 לעיל בם"ק זה ענק' ב' דאנן נוהגין להורות
 בזה בדברי הרמ"א. ועשד"ח מחומ"ל סי' ג'
 אות ה' דאכ"י אס התערובות לח בלח חזר
 והוחס בפסח מ"מ יש להתיר. וכן הסכימו הרב
 פר"ח ויד המלך והגינת וורדים ופרח שושן
 ע"כ. ועיי"ש ע"ב אות כ"ח בשם חיים של שלום
 דדבר יבש שבלע חמץ קוה"פ בכדי נתינה
 טעם כגון שאין ס' נגדו הרי הוא חו"ג בפסח.
 וכ"מ מדברי הח"י סיתמ"א סקנ"ד וא"כ אפי'
 אס נתערב אח"כ ברוב יבש של היתר אסור
 לחמונו בפסח (ועיי"ש מה שמתה על הח"י
 סיתמ"ז סקי"ד מש"ש בשם הפר"ח. ועש"ש
 הרב הרש"ז סיתמ"ז סוסע"י ט"ז מ"ש שם בשם
 ח"ז). והנה כ"ז מיירי שנשאר עכ"פ ממשו
 של חמץ בתוך התערובות ובזה אמרי' לעיל
 דיש דיעות דגם בלח בלח חו"ג בפסח (אלא
 דאנן נוהגין בלח בלח כהמקילין) אלל אס לא
 נשאר שום ממשות של חמץ בתוך התערובות
 רק טעמו של חמץ בלבד והטעם נתבטל בם'
 קוה"פ בזה אמרינן דלכו"ע אינו חו"ג בפסח.
 מוג"א סיתמ"ז סק"ז וסקי"ג ועשד"ח מחומ"ל
 סי' ג' אות ד' שכ' דכ"ה ג"כ דעת השיוכנה"ג
 והשו' רע"א וחק יוסף ולפי הנרא' שגם הרב
 בית יחק והרב חיים של שלום נוטים לומר
 כן דבעטם חמץ בלבד לכו"ע אינו חו"ג בפסח.
 אך בשם כמה גדולים הביא שם בשד"ח דס"ל
 דאף בטעם בלבד שנתבטל קוה"פ ג"כ לא
 מוסכם מכל הפוסקים להורות דאינו חו"ג
 בפסח. ועש"ש הרב הרש"ז סיתמ"ז סעי' כ"ב
 במראה מקומות שעל הגליון אות כ"ו שהבין כן
 גם בדעת הטור וב"י וט"ז. ופר"ח וכן בפמ"ג
 מ"ז סיתמ"ז סק"ז ומחה"ש שם סקל"ח ובשע"ת
 שם סוסקט"ז בשם מקו"ש ובא"י מד' כולם מתבא'
 דס"ל דלאו מוסכם הדבר לכו"ע להורות בטעם
 דאין חו"ג. והגם דלדינא אין כ"מ לדידן כיון
 דאנן נוהגין דאפילו במומשו של חמץ שנתבטל
 קוה"פ מ"מ אס הוא לח בלח אין חו"ג בפסח
 וא"כ מוכש"כ בטעם בלבד אך מ"מ נ"מ למי
 שרולה להחמיר לעלמו כאותן המחמירים לומר
 בלח בלח או אפילו רק בטעם דחוי' יחמיר כיון
 דיש בזה פוסקים המחמירים גם בטעם דחוי' ג'
 אלל

מהני סינון כמו שיתבאר בענק' שאח"ז וא"כ
 לדעתם אס סינון קוה"פ אינו חו"ג וא"כ הוי
 דשיל"מ ע"י סינון ולכן לא אמרי' בו ספק
 דרבנן להקל ב"ז שלא סננו. הנה"ג מהרש"ם
 מברעזאן סיתמ"ז אות כ"ח בשם רע"א) ולכן
 ל"מ בכל זה מה שנתבטל בם' קוה"פ אלל לענין
 שיהא מותר לאוכלו בער"פ עד הלילה דאז
 אין החמץ אסור עדיין במשהו אלל אס כשמגיע
 הפסח עדיין התערובות קיים הרי החמץ
 שבתוכו חו"ג ואסור במשהו. רמ"א סיתמ"ז
 כע"י ד' ומג"א שם סקי"א. (ועשד"ח מחומ"ל
 סי' ג' אות ח' מש"ש בדין יין שיש ספק שמה
 נפל בו חטים קוה"פ ובאות ז' שם לענין
 חומץ שנמלא בו פירורי חמץ עיי"ש מ"ש בזה).
 ד) ובדבר פת שנפל ליין אס מהני בו סינון
 עיי"ש בט"ז סיתמ"ז סק"ו דפת שנפל ליין
 ל"מ ליה גם סינון ואפי' קוה"פ דחיישינן
 שמה יאל פירור דק דרך נקבי המסננת
 וכשיגיע הפסח יהיה חו"ג ויתן טעם ויאסור
 במשהו אך לדעת המג"א שם סקי"ג והח"י
 שם סקי"ז מהני גם בזה סינון קוה"פ משום
 דאמרי' דאפי' אס יכנס שם פירור דק דרך
 נקבי המסננת מ"מ כיון שהוא דק כ"כ (באופן
 שיוכל לעבור דרך נקבי המסננת) ומתערב
 שם בהיין א"כ הוי דינו כלל בלח ואינו חו"ג
 בפסח עכתו"ד. (ועשד"ח לקמן סי' זה ס"ק
 י"ח דבשעה"ד מהני סינון גם בתוך הפסח
 דרך בגד עב אס לא שיה החמץ בתוך היין
 מועל"ע בלונן). ועשד"ח מחומ"ל סי' ה' אות
 מ"א בשם חשו' דברי מרדכי פרידבורג במעשה
 שנמלא בער"פ אחר חלות שלשה פתיתי לחם
 בחצית של דבש והיה קשה להכירם ואסר את
 הדבש באכילה בפסח מפני שהדבש הוא עב
 וקשה הדבר לסננו אלל להשהותו עד אחה"פ
 התיר שם אס הוא במקום הפסד. ה) ודע
 בני דבעי"ז דחוי' בפסח יש פלוגתא בין
 הראשונים דלדעת רש"י ובעל העיטור לא
 אמרי' כלל חוי' בפסח אפי' זיבש זיבש אס
 כבר נתבטל קוה"פ. ולדעת הרמב"ם והרשב"א
 ועוד גאונים אפי' אס כבר נתבטל בם' קוה"פ
 מ"מ כשיגיע הפסח אמרי' דחוי' אפי' בלח
 בלח וב' דיעות אלו הובאו בש"ע סיתמ"ז
 כע"י ד' אך הרמ"א שם הכריע דדק זיבש

ולא נזהרו בהם מפירורי חמץ וגם לא נזהרו בהם מלכשלים בכלים של חמץ וכיוצא וכדי להקל על המעיין נחלקם לענפים קטנים כל פרט ופרט יהא מולג בענף בפ"ע בתוך חלי לבנה. ויען שכבר נסדר עד הנה שצעה ענפים מדין חו"ל נתחיל כעת בעזהש"י ענף ח'. ח' צדין יין שנפל פת לחוכו ולא סגנוהו קוה"פ דאמרינן לעיל בענף ג' דאסור היין בפסח אף אם ניעל הפת משם מ"מ אין אסור היין רק בשתיה אבל מותר בהנאה ובשהייה. מג"א סיתמ"ז סקי"ב ובח"י שם סקי"ח. ועיי"ש פ"ג במג"א סקי"ג דאם נטלו יין מאותו חביות (לאחר שניטל הפת ממנו ורק שהיה קודם הסינון) וערבבוו ביין אחד נאסר כל היין ע"כ: ט) הא דאמרינן לעיל בענף ד' לדעת הט"ז לא מהני סינון להיין שנפל פת לחוכו היינו דוקא בפת לפי שנופל ממנו פירורין דקין ויש לחוש שמא ילאו דרך נקבי המסננת אבל בגרגרי חטים שנפלו לתוך משקה גם הט"ז מודה דמהני להו סינון. שט"ת סיתמ"ז סקי"ד. ונ"ל דהיינו דוקא אם החטים הם קשים שלא נתרככו או אפי' אם נתרככו רק שידוע בודאי שהחטים לא נשרו מעל"ע בתוך המשקה או שהסירו אותם משם קודם שנכנס הפסח שאז אפי' נשרו מעל"ע אינו אסור במשהו או שנמלאו במי פירות בלא מים באופן שאינו מחמיץ אבל אם אין שם שום ח' מתנאים הנ"ל הרי המשקה נאסרת במשהו מהטעם שנפלט מאותן הגרעינים עלמן שנמלאו בתוכה ומה יועיל שמסנן המשקה וק"ל: י) עיין בה"ט סיתמ"ז סוסקי"ד בשם תשו' הב"ח דאם שאב הזוהמא של מי דבש קוה"פ בנפה שניפו בה קמח שרי לשתייתו בפסח משום דהוי כלת בלח ובטל בם' קוה"פ ע"כ (ועב"ס תומ"ג שפמה ע"ז הלא יש לחוש שמא נתגבל ונעשה מהקמח שבנפה ח'זה פירור של עיסה וא"כ הוי יבש בלח וחו"ל. אך אפשר דכיון דלא נשאר בנפה רק מעט קמח והוא מפוזר במי הדבש לא נגבל להיות עיסה כיון דגרגרי הקמח המה מפוזרים עכ"ד. וכעין סברא זו מוזכר ג"כ בשט"ת סית"ס סקי" בהג"ה שם דג' גרגרים דקים מקמח או אפילו יותר מעט הדעת נותנת דבטילי לגמרי ואין בהם כדי להחמיץ) ועיי"ש בשט"ת סיתמ"ז סקי"ד דאם

אכלו לאחרים לא יורה כן וכ"כ בהדיא בש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ז סעי' כ"ב. ו) ועבמג"א סיתמ"א סקי"א דמשמע מדבריו שם דבמקום שאין שם חמץ ידוע כו"ע מורים דלא אמרינן חו"ל. וכ"כ בתשו' רדב"ז דגם להסוברים להלכה דחו"ל (כגון הרמב"ם והרשב"א וסייעתם) מ"מ צ"ח שם רק ספק חמץ לא מחזיקין איסורא ועוד דהוי ספק דרבנן משום דחומרא זו דחו"ל אינו אלא מדרבנן ע"כ. וכ"ד הפר"ח והרב משאת משה הו"ד בם' שד"ח מחומ"ל סי' ג' אות א' אף בשם הכ"י והגהפה בכסף הביא שם בשד"ח מספקא להו בדעת הסוברים לדינא דחו"ל אם הם סוברים כן אף בספק חמץ או דוקא בודאי חמץ ועו"כ שם דמדברי הט"ז סיתמ"ז סעיף קטן ז' מתבאר להחמיר (לדעת הפוס' הנ"ל) אף בספק. ז) עו"כ שם בשד"ח הנ"ל דמשמע מדברי הברכ"י והשלחן גבוה דאפי' אם נאמר דהפוס' הסוברים לדינא דחו"ל המה אוסרים גם בספק מ"מ עכ"פ באותן מקומות הנוהגים כדעת הפוס' דחו"ל לא קבלו עליהם המנהג והחומרא דחו"ל אלא בודאי חמץ ולא בספק כי יש בזה ס"ס (שמא אין כאן חמץ כלל ושמא הלכה כהפוסקים דלא אמרינן כלל חו"ל) ע"כ וגם השד"ח הסכים שם לזה וכ' דלענין דינא נכון הדבר לומר כן דמסתמא הנוהגים חומרא זו דחו"ל לא נהגו אלא בודאי חמץ ולא בספק ע"כ. (וכעין דברים אלו כתב ג"כ בשט"ת סוס"י תס"ב). ועיי"ש בשד"ח בשם ספר חכמה ומוסר דבענין חומרת חו"ל אם אבותיו לא נהגו חומרא זו כגון שדרו אבותיו במקום שלא נהגו בחומרא זו טוב יותר שגם הוא לא ינהוג חומרא זו משום דעיי"ז ניגול ממכשולות רבות וע"ז נאמר אל תהי חסיד הרבה אמנם אף במקום שאין נוהגין חומרת חו"ל מ"מ ראוי לכל יר"ש להחמיר על עצמו בדבר שנחלקו הפוסקים לתפוס סדרת המחמיר ואם הוא איסור דרבנן יחמיר על עצמו ויקיל לאחרים ע"כ. (ועיין בספרי מג"ש סי' ע"ב סק"ט"ז מ"ש שם בדמוסגר בשם תשובת הרב הרש"ז) וכבר נתבאר לעיל בענף ב' ובענף ה' דבמדינתנו נהגו ע"פ הכרעת רמ"א דביבש ביבש אמרינן חו"ל אבל לא בלח בלח. ואגב דעסקין צדין חו"ל נכון לבאר עוד כמה פרטי דינים המסתעפים מדין חו"ל ודין מיני מאכל ומשקה שנתבטלו קוה"פ

נפו תחלה על הגפה חטים באופן שיש לחוש
שמה נשאר חיה גרגרי חטים בנקבי אריות
הגפה ואח"כ שאבו זה הזוהמא של המי דבש
אז יש לחוש שמה נפל חיה גרגיר חטה במי
הדבש וח"ו"נ בפסח אך בזה מהני עכ"פ סינון
(אפי' לדעת הט"ז וכדלעיל בענף שלפניו) ע"כ
ועדד"ר לעיל סיק"ט סקט"ז בקונטרס מ"פ
ענף ל"ב מש"ש לענין מי דבש אם מחמץ .
(יא) פירור יבש של חמץ (כגון מעט קמח שבשק
שנתלחלח ונתחמץ ונתייבש) שנתערב בשאר
הקמח קוה"פ ונתבטל בם' מ"מ כשמגיע הפסח
ח"ו"נ ואוסר את כל הקמח באכילה אבל מותר
להשהותו עד אחה"פ אבל אם נתערב הפירור
חמץ בקמח בתוה"פ (כגון שמעט הקמח שבשק
שנתלחלח לא נתייבש עד שהגיע הפסח וא"כ
הוי ליה כאלו נתערב בתוה"פ משום דכל זמן
שהוא מלוחלח לא היה מתערב לכן) אסור גם
להשהותו . מג"א סיתס"ז סק"ט . והטעם בזה
עדד"ר לעיל סיק"ח ריסקכ"ד ועיי"ש מ"ש
לגדל להקל בזה במקום הפ"מ . ועיי"ש בזה
בדבריו שם סקכ"ב מ"ש בזה ועפמ"ג מ"ז
סיתס"ט סק"ד דאם אין לו מלה כי אם זו
שנעשית מקמח שנתערב בו פירורין ונרקד
בגפה יש להתיר כדי לקיים מ"ע דאכילת מלה
ע"כ . ועיי"ש דאם נתערב פירור יבש משהו
בקמח וא"א לברר הפירורין ואין לו נפה לרקדו
ואין לו קמח אחר למלה כי אם זו ל"ע משום
ד"ל דבכה"ג סומכין על השאלות דחמץ בטל
בם' גם בפסח או אולי סומכין בכה"ג על דעת
האומרים דיבש בטל ברוז הפסח כמו שאר
איסורין ע"כ : יב) עיין בט"ז סיתס"ז סק"א
דמשמע (מדברי הב"ח המובא שם) דמים חמולים
(כגון מי הגעלת כלים חמולים) שנתערבו קוה"פ
במים אחרים שאינם חמולים אף דהוי לח בלח
מ"נו אמרינן בזה דח"ו"נ בפסח משום דמים
במים חשיב כלכתחלה כיון דאפשר למזוא מים
אחרים ולכן לא דמי לתבשיל (אך בח"י שם
סקמ"ד מיקל גם במים שנתערבו במים קוה"פ
וכתב דחשיב כדיעבד עיי"ש) . ועיי"ש בט"ז
סק"ה הנ"ל דמשמע מדבריו דגם מים במים
אינם נבללים ומתערבים זה בזה ומתבטלים
אח"כ שאב מהם כמה פעמים ונבללו
דאל"כ הרו המים המחומלים נפס למעלה

ע"כ : יג) קמח בקמח מקרי לח בלח ואם
נתבטל בם' קוה"פ אינו ח"ו"נ בפסח אפילו
בנתערב זב"ז לאחר הטחינה דלא כדעת האומרי'
דקמח בקמח אינו נבלל יפה אלא אם נתערב
קודם הטחינה ונטחן כך . ט"ז סיתס"ז סק"ה
ובסיתס"ג סק"ב ובמג"א שם בתנ"ג סק"ו .
ועיי"ש בט"ז סיתס"ג שכתב דמותר לאפות
מלות אפי' בתוך הפסח אפי' אם היה חטים
מלומחים בין החטים דכיון שנטחנו קוה"פ
והיה ס' נגדס הרי כבר נתבטלו קוה"פ ואין
ח"ו"נ דין שאר לח בלח ע"כ . אך בח"י שם
סקי"ג כתב דבעל נפש יחמיר לעלמו לאפות
הכל קוה"פ וכיון שנאפה קוה"פ שוב מותר לבשל
המלות אפי' בתוך הפסח ע"כ . ועיי"ש ע"כ
הנ"ל דדוקא קמח בקמח מקרי לח בלח אבל
פירורי קמח שנתערבו בקמח כגון שנתלחלח
קלת מהקמח ונעשה פירורין ונתערב בשאר
הקמח שוב לא מקרי לח בלח ול"מ ליה ביטול
אפי' לאפות קוה"פ ע"כ . ועדד"ר לעיל ס'
ק"ח סקכ"ד ולעיל ס' זה ענף י"א : יד) במ"ד
דאמרי' דקמח בקמח מקרי לח בלח לקולא
ואם נתערב ונתבטל קוה"פ אינו ח"ו"נ בפסח
כמו בן אמרי' ג"כ לחומרא דמקרי לח בלח
וא"כ אפי' בנתערב מין במינו קוה"פ מ"מ
אסור מדרבנן לאוכלו אפי' בער"פ לאחר
שהגיע זמן איסורו עד הלילה עד שיהא ס'
נגדו . פמ"ג מ"ז סיתס"ג סק"ב : טו) אם
נתערב לח בלח פחות מם' קוה"פ וכן אם
נתערב יבש ביבש קוה"פ אם מותר להוסיף
עליו עד ס' ולבטלו קוה"פ . עדד"ר לעיל
סיק"ח סק"א : טז) יבש ביבש שנתערב קוד"פ
ונתד"ט' ברוז כגון חטים שנפלו למים ונתחממו
ונתייבשו ונתערבו ברוז חטים כשרים ואינם
ניכרים (אע"ג דביבש אמרי' ח"ו"נ כדלעיל
בם' ק זה ענף ג' וא"כ אסור אפי' להשהות
בפסח ואם עבר והשהה אותם עד אחה"פ אסור
אפי' למוכרן לנכרי מ"מ) מותר להסיר אפי'
במהכיון מהחטים כ"כ חטים כפי שיעור החמולי'
שנתערב ואוכלס קוה"פ ואז מותר לטחון שאר
החטים אח"כ ולאוכלס אפי' בתוך הפסח מפני
שיש כאן ס"ס שמה החטים החמולים כבר הוסרו
כולם משם ונאכלו קוה"פ ואת"ל שעדיין הם
מעורבים מ"מ כשאוכל בפסח מלה הנעשית
מתערבות

מתערבות הנ"ל יש להסתפק על כל חתיכת מלה שהוא בולע שמה אין בחתיכה זו כלום מאותם החטים המחומונים מג"א סיתם"ז סק"ד זש"ע הר' הרש"ז סיתניג סעי' י"ב ועייש"ע במג"א כ"ק הנ"ל דאפי' יבש חמוץ שנתערב ביבש מלה ברוב בתוך הפסח ונאכל אחד מהם (בשוגג) מותר ג"כ לאכול השאר שנים ע"כ . וזדגול מרובה כתב שם דבנאכל אחד מהם מותר השאר לאכול אפי' א' א' וא"ל לאכול השאר ב' ב' דוקא כיון דיש דיעות (בש"ע סיתמ"ז סעי' ט') דיבש ביבש בטל ברוב גם בפסח לכן (אף דלא קי"ל כן מ"מ) בהפ"מ עכ"פ יש להתיר לאכול השאר א' א' אפי' בנתערב בתוך הפסח ומכש"כ דאם נתערב קוה"פ ונאכל א' מהם בודאי יש להתיר לאכול השאר א' א' כיון דלדעת המחבר בש"ע סיתמ"ז סעי' ד' הרי גם ביבש אינו חו"כ אלא דאין מחמירין ביבש כמבואר ברמ"א שם לכן (עכ"פ בכה"ג שנאכל אחד מהם קוה"פ) מותר לאכול השאר א' א' דתליין דהאיסור כבר נאכל ע"כ והו"ד בספר תומ"כ וכ"ז לא מיירי אלא ביבש ממש או בחטים שנתערבו דהוי ג"כ יבש ביבש אכל קמח בקמח דמקרי לח בלח כיון שנבלל יפה א"כ לכאורה נראה דלא שייכים היתירים הנ"ל וע"ל ענף י"ד וע"ע מג"א סית"ל סק"א מ"ש שם בשם רש"ל ומ"ש הוא ז"ל על דברי רש"ל הנ"ל יבשע"ת שם ס"ק א' ובא"ח החדש שם אות ב'). ועיי"ע בא"ח החדש סיתמ"ז אות מ"ה בשם ספר חקת הפסח הספרדי דחמוץ נוקשה שנתערב בפסח יבש ביבש הרי הוא בטל ברוב ממש דכיון דבנוקשה שנתערב לח בלח יש פוסקים דס"ל דבטל בם' אפי' בנתערב בתוך הפסח וא"כ הוי בזה כעין ס"ס שמה הלכה כמ"ד דגם בחמוץ גמור שנתערב יבש ביבש בפסח הוא בטל ברוב ושמא הלכה כמ"ד דנוקשה בטל בלח בלח בם' וא"כ מצינא דביבש ביבש בטל ברוב ע"כ : יז) מצה שרדו אותה מן התנור במדרה חמולה באופן שנתחמלה ונתערבה קוה"פ במלות אחרות . עמג"א סי' הנ"א ס"ק ל"ז ובח"י שם סקנ"ד ובש"ע הרש"ז שם סעי' נ"ו ובדבריו לעיל סיקט"ז סקנ"ו מ"ש שם . וע"ע בח"י סיתמ"ז סק"ד במעשה שנמלאת חלה אחת של בלק בתוך הסל שהיו

נחניין בו המלות אפיות ציליחתן מן התנור חמים ולא נודע באיזה מלות נגע הבלק עיי"ש מ"ש בזה בשם הפר"ח . ועבדב"ר לעיל סי' זה סק"א ענף ה' צמוסגר הראשון מ"ש שם בשם השד"ח במה שתמה על הח"י הנ"ל : יח) יח) אהם נולד ספק חימוץ במלה אחת ונתערבה קוה"פ ע"כ ג' מלות אחרות שהם כשרים ואינה ניכרת יש להתיר התערבות מטעם ס"ס שמה אינה חמוץ ואח"ל שהיא חמולה יש ספק על כל אחת שמה אינה זו (ואף דהוי ספק אחד בגוף והשני ע"י תערובות מ"מ קוה"פ עדיין היתר הוא לכן יש להקל אף בכה"ג) ואף אם נתערבה בתוך הפסח יש ללדד ג"כ בזה . פמ"ג א"א סיתמ"ז סק"מ ועייש"ע בש"ק מ' הנ"ל דרין מלה חמולה שנתערבה ברוב קוה"פ אם מותר לדרך ולטחון הכל קוה"פ עיי"ש מ"ש ללדד בזה . ועיי"ע בש"ע הר' הרש"ז סיתמ"ז סעי' כ' כ"א כ"ב מ"ש בעינים כאלו . ועיין בחיי"א כלל קכ"ו דין ו' שנשאל בדבר שנתפזר על מלות אפיות שק של גרויפין הנעשים מרובות שועל ואסר לאכול את המלות בפסח אפילו ביבש יען שחקר אלל האומנין ואמרו לו שהגרויפין הנ"ל הם חמוץ ודאי וכלי ספק נכנס מהם קלת בנקבי המלות ע"כ . וע' בשע"ת סוסיתנ"ט במלות אפיות שהיו מונחים בבית שרקדו שם קמח ונתמלחו המלות מאבק הקמח ואסר שם לאכול המלות אפי' בעינים שלא ע"י ביטול ממש דבודאי נכנס מהקמח לתוך הנקבים שבמלות וא"א לנקותם ויש לחוש שמה יפול מהם לתוך התבשיל ולאו עדעתיא וגם יש עוד חשש בזה דכיון שהרוק מחמץ וא"כ כשנושך המלה בשיניים ויש שם מאותו קמח א"כ יש לחוש למה שנשאר בשיניים שישהה שיעור מיל עם לחלוות הרוק ויתחמץ וגם אין לסמוך בזה על מה שיחזיר המלות לתוך התנור חם כרי שהקמח שעליה יהא נעשה קלוי ובפרט כשידי משגת ועדיין יוכל לעשות מלות אחרים עכתו"ד השע"ת בשם דבר שמואל ובשם תשובה שבסוף ספר משנת רע"ק . אך בהשו' די השיב כתב דבמלות שנפל עליהם קמח לאחר אפייתן יש ללדד להקל ע"י שיחזירם להתנור דכיון שאי"כ ממשות בהקמח אלא חזק בעלמא לכן בודאי נקלה הקמח יפה ע"י חום התנור וכ"כ בא"ח

עכתו"ד בקלרה. ועת"ש מהר"ם שיק סירל"ה
שנשאל בדבר חנות שמוכרין שם קמח הנטחן
ממלות אפוויות וגם קמחא דפסחא ולקח אחד
מחתה ששואצין בו קמח של חטים ושאל עמו
כמה פעמים מקמח הנטחן מהמלות לערך
חמשים לטרות ומכרם לאיש אחד נחתום
והנחתום אפה ממונו (ליקער גיבעקס) קוה"פ
וגשאל שם על שאר הקמח מהמלות אם יש
איסור לאוכלו ולבשלו בפסח מנחת השם
תערוכות קמח חטים שנפל לשם צעת ששאלו
משם עם המחתה של קמח חטים והמוכר אומר
שקנח המחתה במפה ואין כאן אלא ספק
איסור והאריך שם בזה והעולה משם דהגם
דקמח מומלות אפוויות הוא גם ועב יותר מקמח
של חטים וא"כ הוי ביבש בלח דלא שייך בו
ביטול צם' קוה"פ (כמבדצ"ר לעיל סיר"ת
סקב"ד). וה"ה דלא ביבש גם כן לא שייך דו
ביטול ואם כן לא מקרי תערוכות כלל קודם
לישה וא"כ כשנילוש אחר כך בפסח מתחיל אז
התערוכות ואז אומר חמץ במשהו. אך מ"מ
בגד"ד י"ל לפי אומדן הדעת דנתי דהנטחן מן
המלות הוא גם ועב יותר משאר קמח של חטים
מ"מ יש ג"כ בקמח הנטחן מהמלות גם קמח
דק מאוד כמו הקמח של חטים ולכן י"ל סלק
הגם כמו שאינו והקמח הדק שבמלות רבה
על המעט קמח של חטים ומבטלו צם'. (עבש"ע
יו"ד סי' א"ח סעי' ב') וא"כ הוי כשאר קמח
בקמח דדינו בלח בלח ומבטלו צם' קוה"פ
ובזב אינו חו"כ בפסח ואפי' למאן דמתמיר
לומר דקמח בקמח יש לו דין יבש ביבש דחו"כ
בפסח (כמבדצ"ר לעיל ענף י"ג שי"א בן) מ"מ
בגד"ד כיון שמקלה מהקמח של המלות כבר
נמכר להנחתום הנ"ל וגאפה קוה"פ והשאלה בזה
הוא רק על שאר הקמח מהמלות וא"כ י"ל
דהוי בזה כנאכל מקלה קוה"פ דמותר השאר
אפי' לבשלו בפסח (כמבדצ"ר לעיל ענף ע"ז)
ולכן אם לפי אומדן הדעת יש שם ס' בקמח
הנטחן מהמלות נגד המעט קמח של חטים שאנו
מסתפקים בו שנתערב שם הרי מותר שיה
הקמח של המלות אפי' לבשלו בפסח עכתו"ד
המהר"ם שיק הנ"ל בקלרה: יע' בל"ים של
חמץ שנתערבו קוה"פ ברוז כלים של פסח
(ואינם ניכרים) אם הם כלי מתכת שיש להם

היבר

בא"ח הישן צם הרא"ה וכ"כ בספר כסא אליהו
שהרב מר אביו הורה כן הלכה למעשה ואפי'
אם יש במלה נקבים מהגי תיקון זה עכ"ד
הרב די השיב וכעין זה כתב ג"כ בספר
דברי מנחם צם הרא"ח הישן והו"ד בשד"ח
מחומ"ל סי' י"ד אות ב' אך הרב שד"ח
הניח שם בל"ע אם לסמוך על היתר זה
במה שיחזיר המלות לתוך התנור חס שיעשה
הקמח קלוי כיון שהשע"ת הנ"ל מחמיר בזה.
ועצהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן סיתג"ט סוף אות
י"ד שכתב ג"כ דאף דמדברי המרדכי משמע
דדוקא בנפל קמח הרבה על המלות יש לאסור
אפי' ע"י ניטור וקינוח מ"מ במלות שלנו שיש
בהם נקבים חמור טפי וכ"כ במהרי"ל שלאחר
שנאפו המלות יזכרו מאוד מאלד שלא יבא
עליהם שום קמח נגזב אפי' כמלא עוקץ המחמץ
משום דנחמץ במאכל ומ"מ סיים שם הרב
מהרש"ם הנ"ל דלאכול המלות בלבדם שלא
ע"י שרייה ובישול י"ל דשרי ובפרט צמי שמהר
תמיד בזה שלא לאכול מלות ע"י שריי' ובישול
יש להקל בזה"ג (ובפרט כשמחזירין לתנור
עוה"פ שיקלה הקמח יפה) ע"כ. ועבדצ"ר
לעיל סי' ק"י סעיף ד' סקב"ז. ועייש"ע
בשע"ת הנ"ל מה שלדד להקל לענין דיעבד
אם עבר ובישל המלות בפסח וכת"ש דלענין
הכלים יש כמה ספיקות להקל בהם עכ"פ
לפסח של שנה הבאה עיי"ש. ועצהגה"ג
מהרש"ם מזרעזאן סיתג"ט אות כ"ו שנשאל
בדבר שפררו עכו"ם לחם וזרקו הפירורין ע"ג
המלות קוה"פ וגיערו וקנחו המלות ובדקו
בעיון בהנקבים בכל מלה צפ"ע ודכו אותן
לקמח ובשלו מהן תבשילין לפסח והאריך שם
קלת בזה והביא שם סברא צם הרדב"ז
ד"ל בזה ס"ס שמה הלכה כרוז הפוסקים
דס"ל דאין חו"כ אפי' ביבש ביבש וגם יש
ספק שמה ננערו הפירורין ולא נשאר מרס
כלום (כיון דפירורים נוחים יותר להתכבד
מגרויפין המוזכר לעיל צם החיי"א משום
דבגרויפין יש בהם חשש קמח) ובלידוק דהוי
בזה ספק מדרבנן משום דהא דאמרינן חו"כ
הוא רק מדרבנן והביא שם עוד מכמה מקומות
ובמסקנתו העלה שם דאף לכתחלה אין להקל
לבשול אכל מ"מ בדיעבד יש להקל לזרז יו"ט

דחוזר וזולע משהו מ"מ בשעה"ד או צמקוס
הפ"מ אס יעשה כג"ל יס להקל ע"כ. (ועבר"ר
לקמן סי' זה סק"ג סוף ענף א' מ"ס בשם
הרש"י) ועיי"ע בפמ"ג מ"ז סיתמ"ז סקט"ו
דה"מ ודע מו"ס לענין כלי חרס חמץ
שנתערב בין כל"ח פסח וגשזר א' מהם או
נאסר א' מהם אס אמרינן בכה"ג שהות"י
האחרים להשתמש בהם ועיי"ס בפמ"ג א"ח
סק"מ מ"ס שס בענין כלי חמץ שנתערב בפסח
בין כלי פסח אס נקרא דשיל"מ עיי"ס מ"ס
בזה: כ) בפליטת הכלים לא אמרינן חו"כ
ולכן אס הגעיל בער"פ (משעה ה' ואילך עד
הלילה) כלים הרבה זאח"ז ואין צמי הגעלה
ס' נגד כל הכלים ביחד שרי צדיעבד דהא נגד
כ"א מהם היה ס' ואין בזה איסור רק משום
דחו"כ ובפליטת הכלים לא אמרינן דחו"כ. מו"א
סיתמ"ז סק"ו וצח"י שס סק"ג. ועיי"ס בפמ"ג
א"ח סק"ו מה שגמגס בזה וכן בש"ך יו"ד סוס"י
קכ"א פסק להחמיר דגס בפליטת כלים
אמרינן דחו"כ וכו"מ בש"ע הרב הרש"י
סיתמ"ז סעי' יו"ד. ועיין בה"ט סיתמ"ז
סק"י דכ"ז לענין דיעבד אצל לכתחלה בודאי
לריך ס' נגד כל הכלים ונהגו להחמיר לכתחלה
בכל החומרות אפי' קודם שעה ה'. ולמעשה
עב"ס תומ"כ סי' ט' אות ט' דהגס דהש"ך
פמ"ג מחמירין גס לענין דיעבד מ"מ כיון
דבלא"ה ס"ל להרבה פוסקים דטעס אינו חו"כ
לכן יס להתיר בכה"ג עכ"פ ע"כ: כא) דיני
דגיס מלוחיס וצשר יבש וגבינה מלוחה יבישה
וכן שאר מיני מלוח' שגמלחו קוה"פ שלא בכוונ'
לשס הפסח אס מותר לאוכלס בפסח עבש"ע
הרש"י סיתמ"ז מסעי' כ"ו עד סעי' מו"ג.
ודין שומן או שאר דברים שנתבשלו קוה"פ בכלי
של חמץ נתבשרי שס מסעי' ג"ה עד סעי' ס"א.
והנה בש"ע הרש"י ה"ל נתבשרו כל אלו
הדברים בהרחבת הדיבור קלת ואי"ס בדברינ'
לקמן סי' זה ס"ק זה מתחלת ענף כ"ג עד
ענף כ"ט יתבארו כל אלו אי"ס בדרך קלרה:
כז) חמץ מוקשה מותר בער"פ בשעה ה' לכו"ע
ולמ"ד דנוקשה אינו אסור בפסח אלא מדרבנן
מותר בער"פ כל היוס. שט"ת סיתמ"ז סק"ח
בשם המוצי"ק וסי"ס שס בשט"ת דכיון דהרבה
פוסקים ס"ל דנוקשה אסור מדאורייתא בפסח

לכן

היתר בהגעלה אינס בטלים ואסור להשתמש
בהן בחמין אפי' ללורך אכילה ער"פ משעה
ה' ואילך ואס הם כלי חרס שאינס נכשרים
בהגעלה מותר להשתמש בהן (בכל הכלים)
ללורך אכילה ער"פ וגס החמין ששתמש בהם
בער"פ עד הליל' מותר לאוכלן אפי' בתוך הפסח
(אצל כשנכנס הפס' אסור להשתמש בכלים
הכל בחמין כדון יבש ציבש שנתבטל ברוב
קוה"פ שהוא חו"כ בפסח) ש"ע הרש"י
סיתמ"ז סעי' כ"ג (ועבר"מ"א שס סק"מ וח"י
שס סקמ"ד) אך צס' א"ח החדש סיתמ"ז אות
מ"ד הביא בשס ס' מאורי אור שכתב דגס
לדעת המו"א אין להחמיר רק בכלי מתכת
שראוי להגעילס אצל כלי חרס חמץ שנתערבו
בכלים של פסח ה"ה בטלים ברוב גס לדעת
המו"א אס נתערבו קוה"פ (ומותר להשתמש
בהם אפילו התוה"פ) אצל אס נתערבו בפס'
עלמו אינס בטלים ע"כ. (וכן מצואר צח"י
ס"ק ה"ל במוסגר שס וכן נוטה לזה דעת
הג' מהרש"ס מברעזאן סיתמ"ז אות מ"ד
עיי"ס מה שהביא בזה מכמה מקומות) עוד
הביא שס צח"ה ה"ל בשס הרב מאורי אור
ה"ל דכלים שגאברו במשהו חמץ מותרין
להשתמש בהן לשנה הבאה משום דאז כבר
נפגס ונפסל כעפרא דארעא וכיון דעיקר ה"י אסור
שאסרו בפסח נוטל"פ הוא רק מטעם שיש צו
עכ"פ טעס משהו חמץ והרי משהו שנתערב
קוה"פ ונתבטל אז צס' הוא שרי לכו"ע ע"כ.
ועבש"ד"ח מחמו"ל סי' ז' אות ד' במעשה
שנתערבו כ' כלי חרס בין ג' מאות כלי חרס
חדשים ואחר שהאריך שס להביא דעת האוסרין
והמתירין שיש בזה סייס שס דכיון שאינו
דוחק כ"כ בזה כיון שאפשר להשיג על פסח
כלים אחרים שהס כאלו הכלים ואין בזה רק
מגיעת ריוח המוכר דזה לא מקרי הפסד לכן
לא רלה להשיב בזה לז היתר להשואל (כיון
שכתב לו השואל שיש חכמים שאוסרים להמוכר
למוכרס ללורך הפסח) ובסופו הביא שס בשס
ס' גר למאור שמלדד להקל להגעילס אפי'
בתוך ינוי הפסח אס הם כלים שאפשר להגעילס
(אך באופן שיסיר כלי א' מהם ואח"כ יגעיל
כ"א מהם בכלי מיוחד צפ"ע אצל לא יגעילס
קולס ביחד ואף דבפסח לא מהני הגעלה משום

נכון - האסור נוקשה בער"פ משעה ה' ואילך
 ע"כ: (כג) אם חתך (קוה"פ) איזה מאכל
 לזון בסכין של חנוך אסור המאכל ואם נתערב
 המאכל בתבשיל בפסח אסור במשהו והטעם בזה
 משום דסתם סכין אינו נקי (ויש לחוש שמא ע"י
 דוחק הסכין בחתיכתו את המאכל נפרד משהו
 חנוך צעין מן הסכין ונדבק בהמאכל וכשמגיע
 הפסח נמל' עדיין המשהו חנוך צעין בתוך המאכל)
 אם לא שהדיוח המאכל קודם שנתערב בתבשיל.
 מו"א סיתמו"ז סקל"ז. (ועבש"ע הרש"ז) שם
 סעי' נ"ח ד"א דלא אמרו סתם סכין אינו נקי
 אלא לענין שמוניות שהוא דבר הנדבק ונסרך
 אבל לענין חנוך שאינו דבר נדבק ונסרך אמרינן
 שסתם סכין הוא נקי ממונו ולכן אם נחתך מאכל
 לזון בפסח בסתם סכין של חנוך ונתערב ממונו
 בתבשיל קודם שהדיוח אינו אסור אף בפחות
 מו"א ויש לסמוך על דבריהם במקום הפ"מ או
 ללורך שמחת יו"ט כגון שאין לו מאכלים אחרים
 כל לורכו ע"כ. וכן הביא בא"ח החדש סיתמו"ז
 אות מו"א בשם הא"ר ובשם ספר מאורי אור
 דאם כבר נתערב מהמאכל בתוך התבשיל בפסח
 אין להחמיר ולאסור בדיעב' אפי' אם לא הדיוח
 המאכל תחלה קודם שנתערב ע"כ. ועבזכול"א
 הספרדי הלכות פסח סיתמו"ז שהביא בשם הרב
 בית דוד שהיה מעשה שחתכו בפסח בשר בסכין
 שחתכו בו קודם עיסה של מלה ולא גררוהו
 מומיעוט הצלק הנדבק בחודו והעלה פס דאין
 לאסור בדיעבד משום צלק כל שהוא שבסכין
 כי מה שנדבק בו הוא מעט ודק ונתייבש מיד
 מחמת דקותו ושוב אינו מחמץ והוי חנוך נוקשה
 וכיון שהוא נוקש' ואין בו כרת אין אומ' במשהו
 ע"כ. (ועבש"ע מחמו"ל סי' ז' אות י"ד דבשאר
 הכלים חוץ מסכין אמרינן בהם סתם כלי היא
 בחזקת נקי גם לענין חשש חנוך בפסח ועי'
 לקמן בדברינו ס"ק זה ענף כ"ע). ועייש"ע
 במג"א הנ"ל סיתמו"ז סקל"ה דדוקא בדב' הנעשה
 בידי עכו"ם כגון דגים שחתכוהו עכו"ם בסכין
 של חנוך (בזה) יש להחמיר לכתחלה לאסור כל
 המאכל (משום דהקנייה מעכו"ם הוי כלכתחלה)
 אבל אם נעשה באקרתי בעלמא ביד הישראל
 שחתך איזה מאכל שאינו חריף בסכין של חנוך
 בלזון סגי בהדחה או בגרידה אפילו לכתחלה
 ע"כ (ועבש"ע"ת שם סקכ"ג דנחתך בסכין חנוך

אפי' חומר ברי לי שהסכין היה מקונח לא מהני
 משום דהוי מלתא דלא רמיא וכו' אם לא שאמר
 שעשה לשם פסח). ועבא"ח החדש סיתמו"ז אות
 מו"ב בשם שו"מ בדבר בעריקים שרובם ככולם
 נחתכים בראשיהן והעכו"ם עושין כן כדי שלא
 יתקלקלו בהטמיונם אותם בצורות ומי יודע אם
 יש להעכו"ם סכין מיוחד לזה וא"א ליטול מהם
 כדי נטילה ועשו מהם בארשט לפסח וכתב שאין
 חשש בזה שמא לא היה הסכין נקי כי עכו"ם
 אנקיותא קפדו וא"כ בודאי הסכין היה נקי
 מבחוץ וגם אין לחוש בזה לפליטת הסכין משום
 דכיון שבעת שחתכו אותם לא היו חריפין רק
 אח"כ ע"י הכבישה נעשים חריפים לכן הבארשט
 כשר ובפרט לענין פסח בודאי יש להקל עבות"ד
 הא"ח בשם השו"מ בתוס' ביאור קל"ת: (כד) שומן
 מהותך קוה"פ בכלי של חנוך ולא נזהרו בו בשעת
 עשייתו שלא יפלו בו פירורי חנוך אסור מדינא
 באכילה בפסח אבל מותר בהנאה ובשהייה.
 רמ"א סיתמו"ז סעי' ה' וח"י שם סקכ"ז. ועייש"ע
 בח"י סקל"ב דאם נתערב משהו מהשומן בתוך
 המאכל בפסח אינו אסור במשהו ובמקום הפ"מ
 וכה"ג יש להקל אפי' נתערב ממונו בתבשיל
 בפחות מו"א ע"כ. ועייש"ע בש"ע הרש"ז סעי'
 מו"ג מו"ד מו"ה מו"א שהרחיב הדיבור קל"ת בענין:
 (כה) כל דברים המלוחים שולחו אותם קוה"פ
 ולא בדקו המלח שיהא נקי מפירורי חנוך כגון
 גבינות ודגים יבש יבש וכן בשר מלוח מחדש
 ושאר מיני מלוחים וכבוש' כגון אוגערקים וכרוב
 פרום (שקורין בל"א קומפשט ולימינים) כל אלו
 המנהג להיות מזהרים שלא לאוכלם בפסח אפי'
 ע"י הדחה ושרייה אם הם דברים שאין דרך
 להדיחן בשאר ימות השנה והטעם בזה משום
 דכיון דדרכן תמיד לאוכלן בלא הדחה לכן חיישי'
 שמא ישכח גם בפסח ויאכלם בלא הדחה חוץ
 מביום אחרון של פסח דנוהגין לאוכלם (ע"י
 הדחה). רמ"א סיתמו"ז סעי' ה' וח"י שם סקכ"א
 וש"ע הרש"ז שם סעי' ל"ו. ועייש"ע בש"ע
 הרש"ז סעי' ל"ו דדגים מלוחים ביותר שקורין
 הערינג וכל כיוצא בהם מדברים שבכל השנה
 אינן נאכלין בלא הדחה מותר לאוכלם בפסח
 ע"י הדחה ושרייה שישרנו ג"פ במים ע"כ.
 ועייש"ע בה"י סקכ"ב ובש"ע הרש"ז שם סעי'
 ל"ח דכל מנהגים אלו הן רק לכתחלה אבל

בזה הדחה כדי לאוכלס בפסח וכן בגזירה לא מהני הדחה. רמ"א שם סויתמ"ז סעי' ה' וה"י שם סקכ"ה. ועיי"ש בש"ע הרש"ז סעיף מ' דצרככשות שנמלאו בשומים שנחתכו בסכין חמץ ונתערבו בפסח בתבשיל אחרים גם התערבות במשהו וגם אסור לאוכלס אפילו ביו"ט האחרון ע"כ. ועיפמ"ג ח"א סויתמ"ז דדבר דגים חיים שקורין קארפין הנשלחים מעיר לעיר וכדי שישארו חיים מניחים פריסת חמץ עם יי"ש לתוך פיהם וכתב שם שאם נעשה זאת קוה"פ אפילו בער"פ עד הלילה אז אפילו אם מתו הדגים יש ללדד להיתר ללורך שנחת יו"ט אם מדיחם יפה שלא ישאר שם צפיהם שום צפין מהחמץ אבל אם נעשה זאת בפסח אז אין להתיר רק בגשארו חיים דאז אין חשש שיכלעו מהחמץ משום דצבעלי חיים לא שייך בליעה מידי דהוי אבהמות עכו"ם שאוכלין חמץ ומ"מ שותין החלב מהם אבל אם מתו הדגים יש להחמיר משום דיו"ל כבש אסור בחריף כדי שירתיח אם היי"ש הוא טופח על מנת להטפיה ואפילו אם מדיחם בזמן י"ל דלא מהני כיון דבולע עכתו"ד הפמ"ג הנ"ל בתוספ' ביאור ובשינוי לשון קלת (ועדב"ר לקמן סי' זה סקי"ח דה"מ והנה הא דאמרינן). ועיין דעת תורה להלכות טריפות סי' נ"ב סק"א דמשמע מדבריו שם דדבר חס ושמן י"ל דגם דבר חי בולע ע"כ. וכ"מ לכאורה מדברי התויו"ט הו"ד ביד אברהם שבגליון יו"ד סי' ע"ט בזיונו שם על הרמ"א סעי' א' עיי"ש במעשה שנפל תימק ליורה של דבש. ועדפמ"ג ח"א שם סי' ע"ט סק"ג מ"ש בשם בית הלל אך לפי מה שהביא בפ"ת יו"ד סיפ"ז סקכ"א בשם לחם הפנים משמע לכאורה דס"ל דדבר חי אין בולע ופולט גם בדבר חס דאי לאו הכי הי' לו לאסור שם משום טעם בשר האלבע של אדם שתחב בחלב רותח עיי"ש ודו"ק: כז) יש לזהר שלא לנהל קמחא דפסחא סמוך למאכלים ומשקאות וכלים של פסח מוקס שאבק הקמח יכול להגיע ועט"ז סויתמ"ז סוסק"ט ובח"י שם סקכ"ה דבשר יבש שהיה תלוי בחדר שמונהלים שם קמח לא מהני הדחה ע"כ. אך בחי"א כלל קכ"א דין ל"ד הביא בשם א"ר ובשם תשובת הצ"ח מותר הבשר ע"י הדחה דכיון שבא הקמח למים תיכף נימנה והוי לה בלח

מומש

בדיעבד שכבר ביטל אחד מדברים הללו (אפי') בלי שום הדחה ושרייה וא"א לקיים אותם עד לאחר"פ שלא יתקלקלו אז מעמידין בזה על עיקר הדין ומותר לאוכלו בפסח ומכש"כ אם נתערב אחד מדברים הללו בתבשיל וכיוצא בו אפי' בפחות מם' דמותר לאכול כל התערובות בתוך הפסח אפי' אם אפשר לקיים (התערובות) עד אחה"פ ע"כ. ועיי"ש בש"ע הרש"ז סעי' מ"ב דבמקום שעת הדחק שאין לו בשר ליו"ט רק דגים מלוחים או בשר מלוח שנמלחו במלח שלא נבדקו מפירורי חמץ ולא הדיחם קוה"פ מותר להשרותם ולהדיחם (גם) בתוך הפתח ואפי' בכלי של חמץ אם אי"ל כלי של פסח ובלבד שלא ישרה בתוכו מעל"ע אבל בפחות ממועל"ע אין מים זוגנים מפליטין כלום מהכלי ע"כ. (ועדמג"א שם סקט"ז ובש"ע"ה שם סקט"ז ובח"א החדש שם אות כ"ט מש"כ שם לענין אם אמרינן גם בהיתר כבש כמבואר עיי"ש מ"ש בזה). ועבא"ח החדש סויתמ"ז אות כ"א בשם תשו' אמרי אש שנשאל במלח מבואר (שקורין טאלפין) שלא נזהרו בעשייתו ללורך חג הפסח ואח"כ לבנו אותו באש עד שהיו ניולות נחזין ממונו ונתן מן המלח הזה לתוך הבארשט קוה"פ וכת"ש שלא ישתמשו עוד במלח הזה לפסח ומכאן ולהבא יזהרו לעשות מלח בהכשר יותר לשם פסח והבארשט הגעשה מקודם מותר וכשר לפסח ע"כ. ועיין ביד יהודה בהלכות מליחה סיס"ט בארוך סוסקל"ט דלכאורה משמע מדבריו שם דמהני ליבון להמלח ועב"ס מילי דפסחא אות ל"ט דאחר התקירה והדרישה נתוודע אופן פעולת הטאלפין מלח ממוקם עשייתו שמושימין מעט קמח בתוך היורה בשעת ביטול המלח בעת רתיחתו כדי שידבק היטב המלח להחזיק ביהר שיתהוה ממונו מאלפין וכת"ש דיש מקום להתיר אפילו בלא ליבון משום דהמעט קמח נהבטל בו קוה"פ משום דהוי כלל בלח ועכ"פ ע"י ליבון כדינו עד שהיו ניולות ניתזין מהטאלפין אין בזה בית מיוחד ומותר להסתפק מהמלח גם בפסח ע"כ: כז) ברבישיות (שנעשו שלא לשם פסח) הנומולאים צפנים בבשר דק דק שנמלח במלח שלא נבדק מפירורי חמץ וגם מנומולאים בשומים הנחתכים בסכין של חמץ אין מועיל

חמש ע"כ. ועבדצ"ר לעיל סי' זה סק"א ענף י"ח בדין מלות אפיות שנתמלאו מאבק הקמח. ועיי"ע בדברינו לעיל סיק"ח סוסקי"ח בדין חטים שנפל עליהם אבק מקמח של חמץ אס מותר לטונחם ללורך מלה. ועבא"ח החדש סיתמ"ז אזה י"ט בשם ח"א מהגה"ק מביטשאטש בדין מלה מפוררת שיש חשש שנתערב בה קמח של פסח קוה"פ עיי"ש מ"ש מזה. (ועיי"ש"ע בזה"כ"א בשם תשובת שו"מ ובשם תשובת בר ליוואי שלדדו להקל בנתערב קמח קוה"פ במלח מבושל הנקרא טאלפין אס היה ס' במלח נגד הקמח) ועבדצ"ר לעיל סיקט"ז סקמ"ז ענף ג' מ"ש בשם הח"ס ועיין בע"ד חאו"ח סי' י"ח אות ג' מ"ש שם בשם אהל יוסף לענין אס נתנו יין בכלי שהיה בה מתחלה אבק מקמח סולת וחילק שם בין מקום שדרבן ללחות החטים או לאו וגם כת"ש דבמקום שמוהגין לפסוק דאין חו"ג אז שרי (אס היה ס' ביין קוה"פ) כיון שנתבטל קוה"פ ובמקום שמוהגין דחו"ג אסור לשמות היין ומותר להשהותו עד אחה"פ ע"כ ולע"ע בזה אס להחיר אפילו במקום שמוהגין להקל דאין חו"ג: (כח) אם נמלא בתבשיל בער"פ ג' חטים בקועים או שעורים ויש בתבשיל ס' נגדו אס הסירם מהתבשיל קודם הלילה התבשיל מותר ולא אמרינן בזה דכיון דנמלא ג' שעורים חזקה דאיכא שם עוד שעורים או חטים. מג"א סיתמ"ז סקי"ב. וה"ה אפילו אס נמלאו הג' שעורים בתבשיל בתוך הפסח אלא שלא נתרכבו עדיין אס הסירם מהתבשיל קודם שנתרכבו ג"כ התבשיל מותר לפי סברא הנ"ל ולא חיישינן שמא יש שם עוד ונתבקעו. ועיי"ש בח"י סקכ"ה מה שגמגם בזה. ועבדצ"ר לעיל סי' ק"ח סק"ח מ"ש בענין ג' חטים בקועים או מלומחים שנתמלאו בכרי של חטים: (כט) אם דבר שאינו חריף במדוכה של חמץ שאינה נקיה אפילו קוה"פ אסור משום דע"י הדוחקא נכנס בתוכו קלת וא"א להדיחו. מג"א סיתמ"ז סקל"ד. ועיי"ש בש"ע הרש"ז סעי' כ"ז דדוקא אס ידוע שהכלי היה מלוכלך קלת מחמץ אבל מן הסתם שאין ידוע אס היה הכלי מלוכלך אמרינן דמן הסתם היה הכלי נקי ולא היה בו שום לכלוך ולכן ויתר לאוכלו בפסח לפי שאין ה"ה ה"ה ה"ה מה שנגע בתוך הכלי כשהגידוך מותר

אינו דבר חריף ע"כ. (וכן הביא בשד"ח מחומ"ל סי' ז' אות י"ד בשם עולת שבת ומחוקק יהודה דגם בפסח אמרינן דסתם כלי חמץ הוא נקי ודלא כמחבר אחד שלא כת"כ) ועיי"ש"ע בש"ע הרב הרש"ז בסעי' ג"ה דכ"ז הוא כשהגידוך אינו דבר חריף אבל אס הוא דבר חריף כגון מלח או בוסר וכיוצא אז אפילו אס המדוכה היא חב"י וגם אפילו אס נידך הדבר חריף קוה"פ מ"מ אסור לאכול את הגידוך אח"כ בפסח לפי שעי" חריפותו וע"י דוחק הדיכה הוא בולע מהחמץ הצלוע בתוך המדוכה וכ"ז מייירי במדוכה כזו שרגילין לדרך בה חמץ כל השנה אבל מדוכות שלנו שאין רגילין לדרך בהן חמץ ואין בהם חשש אלא שמא נידוך בהן משהו חמץ בתוך התבלין החריפים של כל השנה וא"כ אף אס נפלט מהמדוכ' טעם משהו חמץ לתוך התבלין החריפים שגידוכו בהן ללורך פסח הרי כבר נתבטל טעם זה בס' קוה"פ ולפיכך מותר לאכול המלח והתבלין הללו בתוה"פ ע"כ [ועפ"מ"ג מ"ז סיתמ"ז סקי"ג שנסתפק שם בדבר חריף שנתקד בסכין חמץ ונאסר כדי געילה (או אפשר בפסח מחמירין לאסור כולו) ואח"כ חתך בסכין של פסח את הדבר חריף הנ"ל במקום שנאסר אס אמרינן דהצלוע של חמץ יולא מתוך הדבר חריף בלא רועב וחוזר ואסור הסכין של פסח עיי"ש מ"ש בזה]. ועיי"ש"ע במג"א סיתמ"א סקל"א ובש"ע הרש"ז שם סעי' מ"ו דבמדוכות שלנו אפילו אס דכו בהן התבלין בתוך הפסח ג"כ אין לאסור בדיעבד אס כבר נהנס בתבשיל. אך לכתחלה לא יתנם בתבשיל עיי"ש. ועיין שו"ת סיתמ"א סקל"ז בשם שאילת יעב"ץ דקאפע שנקלה בחבוב בלתי מוכשר לפסח יש להקל להשתמש ממנו בפסח ע"כ: (ל) אם נתערב משהו חמץ במלות בשעה הלישה ונאפו קוה"פ ה"ז נתבטל ומותר אח"כ לבשל המלות בפסח דאל"כ אף לאוכלם בעין אסורים. מג"א סימן תנ"ח סק"א ח' : (לא) בל מועל"פ שנעשה קוה"פ (אפילו בער"פ משעה ששית עד הלילה כיון דאז מותר מועל"פ לכו"ע כמבואר ברמ"א סיתמ"ז סעי' ב') לכן אינו חו"ג בפסח ומשום"כ כל דבר שאינו חריף שנתבשל קוה"פ בכלי חמץ שידוע שלא היה ב"י כגון שבשלו לשם הפסח וקוה"פ עירה את התבשיל מהכלי של חמץ לתוך הכלי של פסח מותר

לקט דשאור או חמץ נוטל"פ צבשר גלי כדברי
המג"א הנ"ל ושכ"ה בתניא רבתי ודלא כח"י
סקי"ב. והנה י"כ"ז אין נפ"מ לדין רק אם
נעשה הנוטל"פ קזה"פ וגם נתערב בתוך התבשיל
קזה"פ אבל אם נתערב חמץ בתבשיל בפסח
גופא אפילו חמץ כזה שכבר נעשה נוטל"פ
קזה"פ ה"ה אסור לדין כמשמעות הרמ"א
סיתמ"ז סעי' יו"ד וכ"מ מבוחר מדברי הרש"י
והמג"א שהבאתי בריש עקף זה וכ"כ בהגה"ג
מהרש"ס סיתמ"ז אות מ"ח דכן מוכח מדברי
הב"י סיתמ"ז והמג"א שם סקכ"ג ופמ"ג א"א
שם ונודברי המג"א סיתמ"א סקל"ט וסק"מ
דאפילו אם הנטל"פ נעשה קזה"פ מ"מ אם
נתערב בתבשיל בתוה"פ ה"ה אסור לדין דלא
כספר יהושע שפסק דכלי שיש בו בלוע חמץ
ונטל"פ קזה"פ אז יש להקל גם בתוה"פ דזה
ליתא ע"כ. ועבשד"ח מחומ"ל סי' ד' אות י"ח
דמה שאסר הרמ"א נוטל"פ בפסח יש בזה
מחלוקת בין הרב מטה יהודא ובין הרב ערך
השלחן לדעת הרב מטה יהודא לא אסר הרמ"א
נוטל"פ בפסח אלא בקדירה של חמץ שאב"י
שבשלו זה בפסח כיון דבתחלה עכ"פ בלעה
טעם מושבח ואח"כ נפגם אבל חמץ כזה שהוא
פגום מתחלה (ונתערב בתבשיל) גם הרמ"א
מודה דשרי והרב ערך השלחן ס"ל דאפילו
בכה"ג אסר הרמ"א נוטל"פ בפסח משום כיון
דכל עיקר טעם האוסרים נוטל"פ בפסח הוא
משום דס"ל דהוי כמשהו עכ"פ וא"כ מה שייך
לחלק בזה בין אם החמץ מושבח מעיקרא ובין
אם החמץ הוא פגום מתמלתו סוף סוף משהו
מיהא איכא עכתו"ד השד"ח בשם הגדולים הנ"ל.
ועיי"ש עוד בשד"ח מה שנסתפק בנטל"פ
שנעשה ביד עכו"ס דהיינו שבישל הנכרי בפסח
(תבשיל המותר לישראל) בקדירה של הנכרי
שהיא של חמץ ואינה בת יומא ונסתפק שם אם
גם בשל נכרי אסור לדין נוטל"פ בפסח וכתב
שם דלכאורה נראה דדין זה תלוי בדין איסור
משהו ואם נאמר דאינו נוהג איסור משהו
בחמץ של נכרי י"ל דגם נוטל"פ מותר בחמץ
של נכרי (ועיי' בדברינו לקמן סימן זה סקי"ט
דיש בזה חילוקי דיעות) ועיי"ש עוד בשד"ח
בשם ספר חמדת משה שכתב ג"כ לדעת
האומרים דחמץ של עכו"ס מנהי לו ביטול בם

מותר לו לאוכלו ולשתותו בפסח. ש"ע הרב
הרש"י סיתמ"ז סעי' מ"ז וכ"מ מבוחר מדברי
המג"א שם סקכ"ג. (וסיים שם בש"ע הרב
הנ"ל דמ"מ לכתחלה אסור לבשל לשם פסח
בכלי של חמץ שאב"י אפילו קזה"פ משום שאסור
לעשות נוטל"פ לכתחלה ע"כ). ועבשד"ח מחומ"ל
סי' ג' אות ב' דכ"ה דעת הרב מטה יהודא
והחמוד משה וחנ"י והרב רוח חיים דבנוטל"פ
קזה"פ לא אמרינן דחו"ג בפסח וכ"ד הרב חכמה
ומוסר (והגם שהרב חקרי לב והשיכנה"ג ס"ל
דגם בנטל"פ חו"ג מ"מ סיים שם בחכמה ומוסר)
דיש להתיר בזה מוכח ס"ס שמוא הלכה כמ"ד
דנוטל"פ שרי בפסח אפילו אם נעשה בפסח
וגם שמוא הלכה כמ"ד דבגתבשיל ונעשה הנוטל"פ
קזה"פ אינו חו"ג בפסח וא"כ הרי לך ג' ספיקי
בדרבנן (כפי הנראה כוונתו במו"ש ג' ספיקי
משום דגם בטעם לשבח שנפלט קזה"פ יש בו
ג"כ פלוגתא אם הוא חו"ג בפסח) וא"כ יש
להקל ע"כ ועבא"ח החדש סיתמ"ז אות ל"ד
בשם השו" עולת שמואל בשומן שהותר קזה"פ
לצורך פסח ואח"כ עירו את השומן לכלי חמץ
שאב"י וכת"ש דאם הוא עני ולא יהא בנמלא
שומן אחר יוכל להתיר אמונה אם אפשר
למלא שומן אחר על פסח הוי כלכתחלה ואסור
ע"כ ועפמ"ג א"א סיתמ"ז ריש סקכ"ד מש"ס
ועבדז"ר לקמן סי' זה סק"ד עקף וא"ו דגם
כלי שני אין להתמיר בו בער"פ עד הלילה)
ועבמג"א סיתמ"ז סק"ו דשאור או חמץ הוא
נוטל"פ בתוך בשר מבושל או ללי ולכן אינו
אסור בער"פ דיעבד אפילו אם אין ס' כנגדו.
ועיי"ש בשם המורדכי דחט"ס בבאר הנובע
ממעיין (אבל בביר של מים מוכנסין הוא
משבח. פמ"ג א"א שם) ושעורים בביר (של מים
מוכנסין ומכש"כ בבאר הנובע. פמ"ג א"א שם)
הוי נוטל"פ. וחמץ (פירוש עיסת חמץ) שנפלה
בבאר (הנובע) הוי ספק אם נוטל"ש או נוטל"פ
ומסתמ' הוא נוטל"פ ע"כ. ועיי"ש בפמ"ג א"א שם
דלחם חמץ הוי נוטל"ש בבאר. ועבהגה"ג
מהרש"ס מזרעזאן שם באות י"ב דכ"ה מבוחר
בתניא רבתי וגם הביא שם בשם הגהות אשר"י
דחט"ס או שעורים או שיפון כולם נותנים טעם
לפגם בביר (של מים מוכנסין) דלא כפמ"ג
הנ"ל וגם הביא שם בשם א"ר ובשם שיבולי

כדי שיאסיר כשיגיע הפסח ע"כ]. (ועש"ך יו"ד
 ה"ל"ה סקט"ו ובנוג"א ריש סיתמ"ז) ולמעשה
 הכריע שם בש"ע הרש"ז הג"ל דלכתחלה
 יש להחמיר כדעת ה"ס אוסרין הג"ל שלא לאכול
 אפילו ציו"ט האחרון את התבשיל שנתבשל
 בכלי חמץ צ"י קוה"פ אבל דיעבד אם
 נתערב מתבשיל הג"ל בתוך הפסח במאכלים
 של פסח בטל בס' ובמקום הפ"מ או שעה"ד
 אינו אוסר אפי' בנתערב בפחות מוס' לפי שי"א
 דדיעבד סומכין לגמרי על דעת המותרים
 הג"ל ולכן עכ"פ בשעה"ד או במקום הפ"מ יש
 לסמוך על דבריהם עכתו"ד הרש"ז הג"ל.
 ועיי"ש"ע בסעי' מ"ז כמה פרטי דינים מענין
 זה ושיש לחלק בין אם התבשיל הי' דבר חריף
 או לאו וגם אם הכלי של חמץ הי' בלוע מחמץ
 חריף כגון מי דבש שבשלוהו בכלי שבשלו בו
 מתחלה י"ש חמץ וכיולא יי"ש מ"ש בזה.
 ועבהגה"ג מהרש"ס מצרעזאן סיתמ"ז אות ל"ג
 מ"ש בענין חמץ שמו עליו ובענין נ"ט בר נ"ט
 של חמץ קוה"פ ובעצמ"ג א"א סיתמ"ז סקכ"ד
 דקדירה חדשה או שאב"י שבשלו בה מים קוה"פ
 ותחב כף חמץ צ"י במים שבקדירה הג"ל קוה"פ
 ולא היה ס' במים נגד הכף ובו ביום התיכו
 בקדירה הג"ל שומן וכת"ש דמותר השומן לכתחלי
 לאכול בפסח משום דיש בזה הרב' נותני טעמים
 להיתר קוה"פ (היינו מן החמץ לכף ומן הכף
 למים ומן המים לקדירה ומן הקדירה לשומן
 ועדיין היתר הוא כיון שנעשה קוה"פ) ועמ"ג א"א
 סיתמ"ז סק"א דאף אם אין שם רק שלש נותני
 טעמים להיתר ג"כ מותר ואף דחמץ שמו עליו
 מ"מ לא שייך בזה לומר חנ"ל קוה"פ כיון
 דעדיין היתר הוא עכתו"ד הפמ"ג בנחשפת
 ביאור קלת ועב"א"ח החדש סיתמ"ז אות ל"ד
 בשם תשובת ריב"ס שנייטוך בכלים של פסח
 שהדיחו אה"פ בתוך כלי עץ של חמץ במים
 חמים שהיס"ב והכלי חמץ היתה נקיה מחמץ
 בעין וגם היתה אב"י בשעת ההדחה והוא הפ"מ
 וגם הם כלים שאין להם תקנה בהגעלה וכת"ש
 להקל להתירם להשתמש בהם בפסח של שנה הבא'
 ע"כ: [ב] זורקו והשאר מותר וכו'. פי' שלריך
 לזורקו קודם שיכנס (ליל א' של) פסח.
 (א) אבל אם לא הסיר החטה מן התרנגולת עד
 שגכנס (ליל א') של פסח אעפ"י שגוף התרנגולת
 הוליא

גם בפסח מושג דהוי כאלו נתערב קוה"פ וא"כ
 כש"כ שיש לומר כן לענין נוטל"פ משום דאיסור
 נוטל"פ קיל הוא מאיסור משהו כמבואר בט"ז
 סיתמ"ז סק"א ומקו"ח סיתמ"ז סק"ב וכן
 משמע מדברי הרד"ז וכו' ומסיק שם דלדינא
 ל"ע בזה עכתו"ד השד"ח בשם חמדת משה הג"ל:
 [ב] כל דבר שנתבשל קוה"פ בכלי חמץ שהוא
 צ"י והורק מן הכלי של חמץ קוה"פ אם מותר
 לאוכלו בתוך הפסח או עכ"פ ציו"ט אחרון
 של פסח. עיין רמ"א סיתמ"ז סעי' ה' ובט"ז
 ונוג"א שם ובח"י שם סקל"א ל"ב ובבה"ט
 שם סקכ"ד ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' מ"ג
 מ"ד מ"ה מ"ו שהביאו דיעות בזה ושיש
 מתירין לאוכלו בפסח משום דהוי נ"ט בר
 נ"ט דהיתירא משום דבעת שנתבשל בכלי חמץ
 היה עדיין הכל היתר כיון שעדיין לא הגיע
 הפסח ויש אוסרין משום דס"ל שלא התירו נ"ט
 בר נ"ט דהיתירא אלא כשהאיסור וההיתר הן
 שמות מחולקין שאין שמויהן שווין זל"ז כגון
 בב"ח שקודם שמתערבים יש לכל אחד שם
 בפ"ע בשר או חלב והוא היתר לכן נ"ט בר
 נ"ט של כל א' לבדו מותר לאוכלו בהפוכו
 כיון שטעם הבשר או החלב נקלם כ"כ אין בו
 ממשות כ"כ לחול עליו שם חדש של איסור
 דהיינו שם בב"ח אבל נ"ט בר נ"ט של חמץ
 אעפ"י שקודם הפסח עדיין הוא היתר מ"מ
 כשמגיע הפסח לא חל עליו שם חדש שהרי
 מתחלה היה שמו חמץ ועכשיו שמו חמץ אלא
 שעד עכשיו לא אסרו הכתוב וכשמגיע הפסח
 נעשה כחתיכת כבילה ולכן כיון שאי"כ שם
 חדש יכול האיסור לחול אפילו על טעם קלום
 בזה ולפיכך אסור לאכול מתבשיל זה אפילו
 בער"פ משעה ה' ואילך אפילו ציו"ט האחרון
 עכתו"ד הרש"ז הג"ל בשם ה"ס אוסרין הג"ל
 [ועיי"ש"ע דכ"ז מייירי לענין לאכול גוף התבשיל
 הג"ל שנתבשל בכלי חמץ צ"י קוה"פ אבל אין
 כח בתבשיל הג"ל לאסור את הכלי של פסח
 שעירו אותו לתוכו קוה"פ אפילו אם עירו
 אה"ו לתוכו כשהיה רותח ומותר להשתמש אח"כ
 באותו כלי בפסח"ב לא הכשר דכיון שהטעם חמץ
 שבתבשיל הג"ל קלום הוא מאוד אין בו כח
 (אפילו לדעת ה"ס אוסרין הג"ל) להקרות שם
 הגוף ל' תו מעט תבשיל שנבלע בתוך הכלי

לראב"ד אפילו בפסח וכן אבר

מעדני שמואל

הוליא מן הקדירה (הרותחת) קודם כניסה
הפסח והניחה בקערה בלא רועב מ"ו חס
כשנכנס (ליל א' של) פסח היתה התרנגולת עדיין
חמה בכדי שהי"ס אפילו לא היתה חמה אלא
רגע אחד בעת שנכנס ליל א' של פסח (וחמה
היתה אז עדיין בתוך התרנגולת) הרי באותה
רגע שבתוך הפסח חזרה (החמה) ופלטה טעם
משהו לתוך התרנגולת (דהיכא שהחמץ ניכר
בעין לכו"ע חו"כ) ואוסרת את כולה חס
התרנגולת היא שמינה ואם היא כחושה (אין)
לריך להסיר ממנה במקום החמה (אלא) כעובי
רוחב אגודל (כיון שאין שם רועב) ולפי המנהג
שבמדינות אלו שאין מחלקין בין כחוש לשמן
(כמבואר בש"ע יו"ד סי' ק"ה סעי' ה' וסעי' ט'
לכן) כל התרנגולת אסורה בכל ענין לשון
הרש"י סיתמו"ז סוסעי' כ"ב בתוס' ביאור
קלת והוא מדברי הש"ע שם סעי' ג' ומג"א
שם סק"ח. ב) וכ"ז מייירי שהתרנגולת עדיין
חמה בעת שנכנס הפסח אבל חס טרם שנכנס
הפסח נחקרה התרנגולת עד שאין הי"ס ב"ז אז
מותרת התרנגולת אפי' חס לא הסיר החמה
משם עד שנכנס הפסח משום דבזמן אינו חוזר
ומפליט אפילו משהו ולכן כשמגיע הפסח אל
להסיר רק החמה משם והתרנגולת מותרת .
ג) אבל חס נשארה החמה כבש שם בתוך
התרנגולת מעל"ע שלם צימי הפסח אז החמה
פולטת גם אח"כ ע"י הכבישה אפילו בזמן
ואוסר את התרנגולת . שעת' סיתמו"ז סקי"ב
בשם תפארת לבי . (וזהו דלא כספר יצן ובעז)
שכתב דדבר מבושל שנשתהה בזמן ברותן
משקין עלמון שנתבשל עמהם לא אמרינן בזה
כבש כמבושל והו"ד בש' עיקרי דינים חאו"ח
סי' י"ח אות כ' ועבהגה"ג מהרש"ם מצרעאן
סיתמו"ז אות כ"ז בהגיה ג"כ בלע"ג את דברי
הרב יצן ובעז הנ"ל ועוד הניה שם בל"ע
במ"ש בשב יעקב דכבש הוא פולט בגמר
המעל"ע כל מה שיכול לפלוט ואח"כ אינו פולט
יותר כלל ואדרבה הוא חוזר ונבלע וכתב ע"ז
הרב מהרש"ם שהוא נגד דעת כל האחרונים
עיי"ש ועבש"ד"ת מחמו"ל סי' ג' אות י' מ"ש
בזה. ד) ואם נמלאת חמה בער"ש במלה אפוי'

והמלה נחקרה מאפייתה עוד קודם שנכנס
הפסח מותר לכול המלה בפסח ורק החמה
לריך להסיר משם (עם חתיכת מלה סביבה עד
כדי נטילה) ש"ע סיתמו"ז סעי' י"א ועמרת
זקנים סיתמו"ז סק"ג. ה) ועבש"ג בפתיחה
כוללת להלכות פסח בפרק רביעי סוף אות ג'
דדוקא בבישול אמרי' דאם נתבטלה החמה בתוך
התבשיל בש' בער"פ וגוף החמה הוסרה משם
בער"פ שוב אין הטעם חו"כ לאסור בפסח אבל
חס נפלה חמה בקועה או מוככת בער"פ על
הללי או על בשר מלוח (אפילו חס הוסרה
החמה משם קוה"פ מ"ו) הרי נאסר הללי
בער"פ כדי נטילה והמלוח נאסר כד"ק במקום
מוגעה של החמה ואם נתבשלו אח"כ כשנכנס
הפסח חוזרים ואוסרים א"ע בכולו וכן את
חתיכות האחרות חס נתבשלו עמהן ע"כ (ולפ"ז
ה"ה בחמה שנמלאת קוה"פ במלה אפוי' א"כ
נאסר מהמלה סביב החמה עד כדי נטילה ולכן
חס נפלה אותה הנטילה לתבשיל בפסח אוסרת
ג"כ במשהו. ו) ועבש"ד יד יוסף סוס"י קי"ג
שנשאל ג"כ מרז אחד בכעין גידון דהפמ"ג
הנ"ל והשיב לו שאם היה בא מעשה כזה לידו
בער"פ שנמלאת חמה על תרנגולת מלוחה היה
מורה לקלוף את התרנגולת רק במקום אחד
(אפילו בחין ידוע בצירור מקום מוגעה של
החמה) ולבשל אח"כ התרנגולת בשתי קדירות
ולהאכיל ממנה לשני בנ"א ע"כ ומבא בשד"ח
מחמו"ל סי' ד' אות ט"ז : [ג] אבל בתוך הפסח
חמץ אסור אפי' במשהו. א) עבש"ע הרש"י
סיתמו"ז סעי' י"ז ובסיתמו"ז סעי' כ"ה דאם
נמלח חמה או שעורה בתבשיל רותח בפסח
חס נחקרה החמה אעפ"י שלא נתבקעה עדיין
(ואפילו חס לא נחקרה רק הקליפה והתוך של
החמה לא נחקרה . שעת' סיתמו"ז סק"ח) מ"מ
נאסר כל התבשיל אפילו בהנאה אפי' ביש ס'
בתבשיל נגד החמה ע"כ . והנהגה בדבר שהיית
הערובות משהו בפסח לבחילה . עבש"ע
סיתמו"ז סעי' יו"ד דמוכת דאסור ועבש"ד
לעיל סקי"ב סק"ד (עוף ב' ג' ד' ה') ועבש"ד
מחמו"ל סי' ה' אות ט"ו שהביא בשם הרב
מהריט"ך דחמה שנמלאת בתרנגולת ותבשיל

זפסח מותר מן הדין להשהותה זולת הרולה
להחמיר הו"ל ונפיק משימיה דמין הב"י ע"כ
ועיי' ע"ד דכן הוא דעת הרשב"ץ ז"ל והר"א
דמותר לקיים התבטיל אף ביום א' של פסח
ע"כ אך בהסכמות הגאון מהרש"ם מוצרעזאן
הנדפס בספר אור לפארו כתב שם דמדברי
הר"א ש"ס פ"ב דפסחים סי' כ"ה ומדברי רב
נטרונאי שצטור סיתמ"ב (ומדברי הש"ע
סיתס"ז סוסע"י יו"ד) מוכח דאסור להשהות
זפסח אפילו רק תערובות משהו חוץ
מיו"ט אחרון של פסח הו"ד זא"ח החדש
סימן תס"ז אות כ"ח. ועיין עוד בשד"ח
הנ"ל מערכת ואות הנ"ל שכתב דדברי
הש"ע הנ"ל שאסור שהיית תערובות משהו זפסח
חוץ מזיו"ט אחרון של פסח הוא מדברי המרדכי
והגהות מיימוני וסיים ע"ז בשד"ח דדברי הש"ע
נכונים דכיון דלדידן הלכה רווחת דחמץ זפסח
הוא במשהו א"כ אסור גם להשהות ולאו משום
שעובר עליו על ז"י אלא משום חשש תקלה
שחא יבא לאוכלו לכן אסור גם להשהות וכ"כ
הרב ערך השלחן וכן מוצא דב"ל דבגמלא
זחיה"מ נהגו לשורפו משום חשש תקלה וכ"כ
זשבו"י דאין להקל להשהות תערובות משהו
רק בזיו"ט האחרון ולא בשאר ימי הפסח כיון
שכבר נתפשט המנהג לאסור וכ"כ בתשובת
רע"א דנהגו לאסור השהייה משום חשש תקלה
וכ"כ בקו"א דבי רב סיתמ"ב אות ט' וכ"כ בספר
ריגון ילחק זשם תשובת כנסת יחזקאל שפסק
לאסור והרב ריגון ילחק סיים שם דמי הוא אשר
חיילים יגבר להרים ראש נגד המחמירים והשד"ח
שם הסכים לזה למעשה. ורענן א"ס נמלא חמץ
זתבטיל ביום שביעי של פסח עכמו"א סיתמ"ו
סוסק"ב דלריך לבער התערובות. ע"י עכו"ס
משום דדוקא זמשהה כדי לבער אינו עובר
עליו אבל הכא משהה אותו כדי לקיימו דהא
ביום ח' שוב יהא מותר לקיימו עד אחה"פ
ויאכלנו אח"כ ולכן לריך לבער תכומי ע"י
עכו"ס וכ"מ בש"ע סיתס"ז סעי' יו"ד דדוקא
ביום ח' מותר להשהות אבל ביום ז' אסור
להשהות ע"כ. ועכמו"ח סיתמ"ו סק"ב שכתב
דלפ"ד המג"א הנ"ל אין להחמיר רק בחמץ גמור
אבל זנוקשה שאינו חייב זביב. ג"ע וש"ס חשש
הקלה מותר להשהות ולכן כתב זחטה הגמלא
לעיל

זחרעמזליך הגעשים מזו"פ עם מים דלא הוי רק
נוקשה מותר להשהותו כשנמלא ביום ז' של פסח
אבל בתוך הפסח אסור מחשש תקלה כיון
שהתבטיל מתקלקל ע"כ ולמעשה עבדז"ר לקמן
ס"ק זה ענף ח' (וזדברינו לעיל סיק"ט סקט"י
ענף ל"א). ז. (ז. ועיי"ע בש"ע הרש"ז הנ"ל דא"ס
נתערב משהו מתבטיל זה (שנאסר ע"י תערובות
משהו) לתבטילין אחרים וכן א"ס הגיס זכף את
התבטיל שנמלא בו החטה ואח"כ הגיס זי
(זכף הנ"ל) תבטיל אחר אעפ"י שיש בתבטיל
הז' ס' נגר המעט מתבטיל הא' שנתערב בו
או נגר הכף מ"מ הכל אסור (אפי') זנהא וכן
כל הכלים שנשתמשו בהם (באותן התבטילין)
זעת שהתבטילין חמים שהי"ס ז' לריך להלניען
(כולן) עד לאחיה"פ. (וא"ס מותר להשתמש באותן
כלים זפסח של שנה הבאה. עבדז"ר לעיל סיקי"ב
סוסק"ל זי וביסיקט"י סק"ס ענף ז') וא"ס נתערב א'
מכלים הללו זאלף כלים אחרים לריך להלניע
את כולן עד לאחיה"פ (מפני) שחמץ זפסח אי"ל
זיעול לעולם זשום ענין [אך י"א דא"ס נתערב
אחד מכלים הללו זשני כלים אחרים (של פסח)
זטל זרוב כיון שלא נאסר הכלי אלא מחמת
משהו זבמוקוס הפ"מ או שעה"ד יש לסמוך
עליהם ע"י שיסיר כלי אחת מהם וילניעה עד
לאחיה"פ]. ש"ע הרש"ז סיתמ"ז סעי' י"ז וביסית"ז
סעי' כ"ה. והוא מדברי הרמ"א סיתס"ז סעי'
ט' ומג"א שם סקי"ג ומג"א סיתמ"ז סק"מ וח"י
שם סקמ"ד זשם א"ז. ועבדז"ר לעיל סי' זה
סק"א ענף י"ט מוש"ש זשם שד"ח וא"ח החדש.
ג) ועיי"ע זמוג"א סיתס"ז סקי"ב זבש"ע הרש"ז
שם סעי' כ"ה זבח"י שם סקכ"ו די"א דדוקא
א"ס החטה שנמלאה זתבטיל היא זקיעה יש
לאסור הכל זמשהו אבל א"ס החטה אינה זבוקעת
ממש אעפ"י שנחרכה והיא קרובה להתבטל
מ"מ א"ס יש ס' זתבטיל נגר החטה מותר
התבטיל אף זאכילה (ורק אותה החטה או
השעורה יש לשרוף) ולכן אף דלא קיי"ל כאותן
י"א מ"מ א"ס יש הפ"מ יש לסמוך על המתירין
הנ"ל עכ"פ לענין הנאה או השהייה ולהחמיר
התערובות זבה"מ זנהא או להשהות עד אחיה"פ
לאחר שיסיר משם ויבער את החטה שנמלאה
שם ע"כ. (וזדבר גוף החטה שנתבטלה א"ס
יש בה איסור תורה וחיוז כרת זאכיל זדבז"ר
לעיל

לעיל סיקי"ב סקט"ו ענף ז' . ד) ועייש"ע
 בש"ע הרש"ז הנ"ל דכ"ז מיירי שהחטה עכ"פ
 נתרככה אבל אם לא נתרככה אינה חוסרת כלל
 את התבשיל אפי' באכילה ע"כ (ורק החטה
 לריך להסיר משם ולהשליכה) והוא מדברי
 הט"ז שם סק"י וח"י שם סוסקכ"ו בשם הב"ח.
 והנה מדברי הרב הרש"ז הנ"ל משמע דבאל
 נתרככה החטה אז יש להתיר התבשיל אפי' באין
 ס' בתבשיל נגד החטה אך בפמ"ג מ"ז סיתס"ז
 סק"י כת"ש דבאח אין ס' בתבשיל נגד החטה
 אז יש לאסור התבשיל אפי' אם החטה היא קשה
 מאוד ולא נתרככה כלל וכן הדין אפי' אם החטה
 שריו' בתבשיל זמן מ"מ אם אין ס' נגד החטה
 יש לאסור התבשיל אפי' אם החטה קשה מאוד
 משום דכשחין ס' נגד החטה אז אם אוכל
 התבשיל הוי כאלו אוכל את החטה בעין משום
 דמעם כעיקר אסור מדאורייתא ולא מקילין
 לענין התבשיל במקום שהחטה קשה ולא נתרככה
 רק כשיש ס' בתבשיל נגד החטה דאז אין בזה
 אלא איסור משהו מדרבנן ע"כ . ועייש"ע עוד
 בפמ"ג מ"ז הנ"ל דאם נפלו חטים לתוך תבשיל
 חס צעת שהתבשיל העלה רתיחות אז אם צדק
 החטים אח"כ וגמלאו קשים מאוד יש להתיר
 התבשיל אפי' בשחין בו ס' נגד החטים משום
 דהוי חליטה והמורה לריך לזוהר בזה עכתו"ד
 הפמ"ג מ"ז הנ"ל בתוספת ביאור קלת . וכעין
 דברי הפמ"ג הנ"ל משמע ג"כ בח"י סית"ז סק"ז
 עיי"ש . ועבת"ש הג' מהרש"ם מצרעזאן ח"א
 סוסיקס"ו דמשמע לכאוי' מדבריו דגם הוא
 מסכים לזה ועייש"ע בתשו' מהרש"ם הנ"ל
 שנשאל בפירו' נחזקת החטה אם ר"ל שנתבקעה
 החטה לאורכה (כמו שגראה מלשון הפמ"ג מ"ז
 סית"ז סק"י) או דהכוונה הוא שנתבקעה עד
 שהוליא לין והאריך בזה מדברי הראשונים
 וגם ק שם דאם נראה בתוך החטה סדק שלא
 כהרגל או שמתרחב הסדק (הגהוג להיות בכל
 חטה) יותר מכדרכה ה"ז בכלל נתבקעה . ועייש"ע
 בדין נתרככה שכ' דגם בנתרככה במקלת מ"מ
 יש לחוש עכ"פ על אותו מקלת שמה הגיע לגדר
 שראוי להתבקע (וא"כ בפסח אין נפ"מ כיון
 דפסח אסור אותו המקלת את התבשיל במושהו
 וא"כ בער"פ דאז מהני לו ביטול בס' מ"מ גם
 אז אין נפ"מ בזה לפי דברי הפמ"ג הנ"ל שכתב
 ועיין

דבאין ס' בתבשיל יש לאוסרו אפי' את החטה
 קשה ע"כ) ועייש"ע בתשו' מהרש"ם הנ"ל
 בח"ב סי' ד' מש"ש צביאור ענין זיקוע בחטים
 ועצהגה"ג מהרש"ם הנ"ל סיתס"ז אות כ"ה בשם
 זכ"ל"א הספרדי דצנאצדה החטה ויש ספק אם
 נתרככה יש להקל בזה ובת"ש הט"ז משום
 דיש בזה ס"ס שמה לא נתרככה ואת"ל שנתרככה
 שמה לא נתבקעה ואף דהוי ס"ס משם אחד
 מ"מ לענין משהו מדרבנן יש להקל גם בזה"ג
 (עמג"א סיתס"ז סק"י הוצפמ"ג א"א שם ובשע"ת
 שם סקל"ד מ"ש שם שם מקום שמואל) וגם י"ל
 דאיכא כאן חזקת הגוף דמעיקרא כיון דמקודם
 בודאי לא נתרככה ועוד דבספק שמה אין ריעותא
 כלל מהני גם ס"ס משם אחד וגם יש ללרף
 לזה סברת הכו"פ דבלירוף חזקת היתר מהני
 ס"ס משם אחד גם באיסור דאורי' והס"ס
 הסכים ג"כ לסברא זו עכתו"ד מהרש"ם הנ"ל.
 ה) ועייש"ע בש"ע הרב הנ"ל סעי' כ"ו
 דבמקום הפ"מ מאוד מותר למכור התבשיל
 לנכרי לאחר שהוסר החטה ממנו אפי' אם החטה
 היתה בקועה ממש אבל אם אין החטה בקועה
 ממש רק שנתרככה מותר למכור התבשיל
 לנכרי אפי' בשחין הפסד גדול כ"כ ואין שם רק
 הפסד קלת אבל אם אין שם (שום) הפסד כלל
 אפי' קלת אז אין להתיר למכור התבשיל לגוי
 אפי' רק בנתרככה ואינה בקועה ע"כ . ז)
 ועייש"ע בש"ע הרב הנ"ל סעי' כ"ז דכשרוטה
 למכור התבשיל לנכרי במקום שיש היתר למוכרו
 כדלעיל אז אם הוא בחוהמ"פ לריך למוכרו
 תכומ"י כשנודע התערובות (ולא ישנהו צביתו)
 כדי שלא ישכח ויבא לאכלו ואם הוא שבת ויו"ט
 יכול ליתנו לגוי במתנה . ז) ועייש"ע בסעי'
 כ"ח דאם עבר אפי' צמזיד והשהה התערובות
 צביתו עד שמיני של פסח ואל"ל אם געשה
 התערובות ביום שמיני של פסח שוב ה"ל ליתנו
 לגוי אפי' היתה החטה בקועה (מומש) ורשאי
 להשהותה כך עד לאחש"פ (ורק החטה בעלמה
 אסור להשהותה) משום דכיון דיום שמיני אינו
 אלא מדרב' לא החמירו בו כ"כ לאסור להשהות
 תערובות חמץ משהו ע"כ . והוא מדברי הש"ע
 סיתס"ז סעי' י' וח"י שם סקכ"ט (ועצהגה"ג
 מהרש"ם מצרעזאן שם אות ל' מ"ש בזה ועי'
 במג"א סיתס"ז סק"י מ"ש שם הב"ח בם)
 ועיין

הן בתוך הפסח והן חמץ וכן אופר וכן אפילו וכן במשהו וכן גם וכן בהגאה ואלו ובכך מקום מעדני שמואל

בעצמה"ט סיתמ"ז סקמ"ב שכ' דלחכה"פ יהא מותר אפי' באכילה אפי' השהה במזיד. ח) ועי' פמ"ג א"א סיתמ"ז סקי"ד דאפי' אם נעשה התערובות משהו ביום ז' של פסח מותר ג"כ להשהותו לכתחלה עד אחה"פ (וכופה עליו כלי עד מוליו"ט) כיון דלדין שורפין הכל (ואסור ליהנות ממנו בתוה"פ) וא"כ הוי מוקלה כיון דאסור בהגאה וכיון דהוי מוקלה שוב לא יוכל לצערו (ביו"ט אפי') ע"י עכוס ומשה"כ שרי להשהותו כיון דבלא"ה לא יעבור ע"ז בב"י כיון דאין בו רק משהו הבלוע וכן דעת הח"ל והא"ר עכ"ד הפמ"ג. וכן הביא בא"ח החדש סיתמ"ו אות ט' בשם עולת שמואל שמיקל בכאן דכיון דליכא כזית בכדח"פ שב ואל תעשה עדיף ע"כ ועיי"ש שהא"ר מלא כן גם בקילור פסקי הרא"ש על קלף יסן דבימים אחרונים של פסח יש להקל להשהותו וכן הביא בסיתמ"ז אות כ"ח שכ"פ בתשו' תשובה מאהבה ע"כ ועיי"ש בהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן אות הג"ל שכתב דהמיקל בהפ"מ יש לו על מה שיסמוך ע"כ. ועבשד"ה מחומ"ל סי' ה' אות ט"ו בשם ריגון ילחק שכ' שם בשם הגאון ה"ר ילחק שור שהיה נוהג בעלמו כשהיה בא לפניו שאלה מחמה שנמלאת בתרנגולת או בתבשיל ביום ז' של פסח לא היה משיב לשואלו רק היה דומהו עד הלילה ובחשיכת ליל שמיני היה אומר לו שמותר להשהותו עד אחה"פ ואז ישרוף החמה ויאכל התבשיל כי חשש לתקלה על יותר מיום א' והוראה זו הוטבה מאוד בעיני הרבה גדולי בעל הוראה ואמרו שכן נכון לנהוג לכל מורה הוראה ע"כ ועיי"ש בשם הגהות יד שאל שכ' דאם אירע כן ביום ז' של פסח וכש"כ בשמיני איזה שאלה בענין ביטור חמץ והרב משה להשיב להשואל עד הערב כדי שלא ילטרך לבער אין זה בכלל עיגוי הדין (המבואר ביו"ד סירמ"ב סעי' י"ד) כיון שגם השואל ניחא לו בזה ע"כ. ט) ועיי"ש בשע"ת בליונו על הרמ"א סיתמ"ז סעי' יו"ד בשם הח"ל (דבנמלאת חטה בתבשיל ביום ז' של פסח ומשהו התבשיל עד לאחרי"פ אז) למוליו"ט איכל התבשיל ושורף החמה אך אם

בא הנכרי בעלמו ביום ז' של פסח ליקח חמץ התבשיל אז אסור למחות בידו מלקחתו אפי' באיסור משהו אבל ביום ח' של פסח יכול למחות בידו ע"כ. י) ועיי"ש בשע"ת סקי"ט בשם פנ"י דאפי' אם נתערב משהו בחומה"פ ולא שרפו עד שביעי של פסח שאז א"א (שוב) לשורפו (ממעט דהוי מוקלה וכדלעיל בענף ח') לכן שוב מותר להשהותו עד אחרי"פ ע"כ. יא) ועיי"ש בשע"ת דאפי' אם הוא עדיין בתוך ימי חומה"פ מ"מ אם הוא השמר גדול יתנו לעכוס שמחזק לביתו ואם העכוס ישמור אותו עד אחרי"פ ויחזיר ויתנו לו אחרי"פ מותר ע"כ. יב) ועב"ש מנחת משה בקונטרס חובת הפסח דין ל"ו בשם השערי דעה שגשגל בתערובות חמץ לח שנתערב ביום א' דחג הפסח (ונתבטל בם) ואשתהי התערובות עד אחרון של פסח אם יש להתיר לשתותו מכח חמה נפשך דאם הראשון קודם שוב יו"ט האחרון הוא חול וחמץ שטעה"פ ע"י תערובות שרי ואם יום הראשון הוא חול וא"כ אז היה ער"פ ונתבטל החמץ אז בם' יהשיב דהגם דאם נחמיר בזה הר"ז כחתי דסתרי מ"מ בכדי שלא לימי לזלזל ביו"ט אחרון של פסח לא משגיחין על תרתי דסתרי אפי' בדבר אחד ממש ע"כ. (ועמג"א סיק"ח סקט"ז ובמה"ש שם וי"ק) ועבשד"ח מחומ"ל סי' ג' אות י"ז בשם איגרא רמה שהניח ג"כ בל"ע אם להתיר בכה"ג מכח ממ"נ הג"ל (דלא כמו ששמע בשם הכו"פ שהתיר מכח ממ"נ הג"ל) אך ידע הגאון בעל ברכת משה (הוא נ"הו בעל הרב מנחת משה הג"ל) הביא שם שכתב לדינא דהמורה ללדד להקל בגדון זה ביו"ט אחרון של פסח אין מוגיחין אותו די"ל על מה לסמוך וכן הביא שם בשם הגאון ה"ר בללאל (אחיו של הרה"ג הר"ש הכהן) מוילגא שלידד ג"כ להקל בזה מכח ממ"נ הג"ל וכ"כ בקונטרס גפן אדרת שבקובץ יגדיל תורה בשם הגאון האבד ק פאגיוועז דיש ללרף להניף סברא זו להקל יותר מבשאר ימות החג עכמו"ד השד"ח הג"ל: [ד] בתוך הפסח חמץ אסור אפי' במשהו. א) ערמ"א סיתמ"ז סעי' ג' ובפ"ז סיתמ"ז

קליפה ע"כ. (ועדכ"ר לקמן סי' זה סוס"ק ז'). ח) ועבד"י סיתנ"א סק"ח דדיעבד אם נשתמש בפסח בכלי שנשתמשו בו חמץ בכלי שני אם הכלי אינה צת יומא ויש שם ג"כ הפ"מ ומניעת שמחת יו"ט יש להתיר דדיעבד כיון דהסכמת רוב ראשונים ואחרונים דכלי שני אינו מצליע כלל וגם נוטל"פ רבים מקילין בו גם בחמץ ע"כ. (ועדכ"ר לעיל סיקט"ז סקנ"ח סוף ענף ו'). ט) ועפמ"ג מ"ז סיתס"ז סק"ג דאם הדיחו כלים של פסח בפסח בחמץ יורה של החמץ שהיא כלי שני יש להחזיר בהפ"מ אפי' אם הכלי צ"י ומכש"כ כשהינן צ"י ע"כ. י) ועבד"י שו"מ מהדורא ד' ח"א סי' כ"ו בקף שלא נשתמש בו חמץ ט' חדשים בצירור וציוס שני של פסח נמלא הכף הלזה מעורב בין הכפות שהדיחו ביחד בכלי שני ולא היה היר סולדת בהן ושז לא נודע אם נשתמשו בו במאכלים או לא ויוס שני של יו"ט הג"ל היה עש"ק והטמינו חמין עם הרבה שכנים ביחד וכליל שבת נודע לבעה"ב שהודח הכף הג"ל ביחד וכת"ש להתיר הכל הו"ד בא"ח החדש סי' תמ"ז אות ז'. ועדכ"ר לקמן סי' זה סק"ז (ענף ג') מוש"ש לענין הטמנת חמץ עם מאכלים של פסח בתנור א' אם יש לאסור דדיעבד. יא) ועפמ"ג סיתמ"ז סוסק"ט דאם עירה מכלי שני על לונן אם אותו דבר שטירה אותו מהכ"ש הוא דבר ללול אין להחמיר כלל אבל אם הוא דבר גוש יש להחמיר משום דדבר עב הוא לעולם בכלי א' כ"ז שהיס"ב ע"כ (וד"ז הוא מדברי רש"ל והו"ד בש"ך יו"ד סיל"ד סק"ל). יב) ועפמ"ג א"א סיתנ"א סקל"א דבהפ"מ יש ללדד להקל גם דבר גוש שאין לו דין כ"ר ע"כ (ומשמע מדבריו שגם לענין חמץ בפסח יש ללדד בזה בהפ"מ). יג) ועי' בביתורי הגר"א ביו"ד סיק"ה אות י"ז שדעתו להקל לגמרי בדבר גוש שבכ"ש ומשמע שם להקל אפי' באין הפ"מ (ועי' גליון מהרש"א ביו"ד סי"ז מוש"ש בליונו שם על ש"ך סק"ל ועבדיו"ד יו"ד סיל"א בחידושים סק"ח דכתב דבר גוש חס שהניח בכ"ש אינו בולע מתתאי הלון רק כד"ק ורק בזה הוא חמיר שאם נפל עליו דבר איסור לאחר שהושם על הלון הוא אסור מפני שאינו מתקדר מתתאי ע"כ). יד) ועבד"י מחומ"ל

סיתס"ז סקי"ג ובח"י שם סקמ"ג דבתוך הפסח יש להחמיר אם נפל חמץ אפי' לתוך כלי שני אם היס"ב ע"כ. (ושיעור יס"ב עיין בספרי מנחת שבת סי' פ' סקי"ז ובמנחה חדשה שם דק"ל ע"ג בהשמטה לס"ק הג"ל). ז) ועפמ"ג סיתנ"א סק"ג דמשמע שהוא כעין מוסתפק בדבר זה אם להחמיר דדיעבד בכלי צ' אפי' לענין חמץ בפסח. ג) ועפמ"ג א"א סיתס"ז סק"ה דמשמע מדבריו דבעירוי מכלי ראשון אף דבשאר איסורים אינו אוסר רק כדי קליפה אבל בפסח אוסר בכלו וסיים שם בל"ע. ד) ועי"ע בפמ"ג ח"א סיתמ"ז סק"ט דמשמע שם דעתו לאסור כולו אפי' בכלי שני לענין חמץ בפסח ומכש"כ בעירוי אפי' אם נפסק הקילוח. ה) ועיי"ש ע דאם הוא עירוי שלא נפסק הקילוח יש להחמיר בפסח ולומר בו דגם מפליט ומצליע כאחד ואסור כולו. ו) ועיי"ע בפמ"ג מ"ז סיתס"ז סקי"ג דשם משמע דעתו להחמיר ביותר שכ' דאע"ג דבשאר איסורין מקילין בכלי צ' שאין מפליט ומצליע כאחד אפי' באין הפ"מ (כמבואר בש"ך יו"ד סיס"ח סקכ"ז ובט"ז יו"ד סיק"ה סק"ד) אבל בחמץ בפסח אוסר בכלי צ' במשהו וגם מפליט ומצליע כא' מחמת הקסה לתוך התרנגול אם היס"ב במים בתוך הפסח אבל קודה"פ בער"פ עד הלילה שזה חמץ לשאר איסורין ע"כ הרי דמחמיר גם בכ"ש דמפליט ומצליע כא' לענין חמץ בפסח (ועי' בא"ח החדש סיתמ"ז אות ט"ז בשם ספר חקר הלכה דהיכא דיש עוד לדדים להקל כגון שאי"כ רק ריח ומשהו וכדומה סומכין להקל בכלי שני אף מ"מ בלחם יש להחמיר בכל ענין בפסח בכ"ש כיון דיש אומרים דלחם מתבשל אפילו בכ"ש וא"כ י"ל דמפליט גם לאחרים בכ"ש ע"כ). ז) ועיי"ע בפמ"ג א"א סיתס"ז סקכ"ה דכלי שני שהיס"ב לא חשבינן אותו לספק ולומר בו שמוא אינו מצליע כלל כמו לונן וא"כ הוי ספק דרבנן באיסור משהו משום דכיון דרבים אוסרים בכ"ש לכן עכ"פ לענין חמץ לא נחשב לספק ע"כ (ועיי"ע ובמ"ז סקי"ג מוש"ש בדין אם יש שם עוד ספק) וכן נקשמ"א סי' כ"א כהז ג"כ דעירוי וכלי שני יש לאסור בפסח בכלו אם לא בהפסד גדול דאז אין להחמיר גם בעירוי יותר ויבדי

ועבדב"ר לקמן ס"ק זה ענף ד' מ"ש בשם הג' הקדוש מביטשאטש ועיי"ע לקמן סי' סקט"ו ענף ד' מ"ש בשם הצית יעקב [ועצת"ש בית ילחק מהגאון מלבוז דכתב דמשמע דהמנהג לאסור ספק משהו הו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' א' סוף אות יו"ד וראייתו מש"ע סיתס"ז סעי' י"ב דנוהגין לאסור הכל אף בלא נתבקע אף דהוי ספק פלוגתא והטעם משום דחיישינן לשיטת הפוסקים דס"ל דחמץ הוי דבר שיש לו מתירין וא"כ אף ספק דרבנן אסור ע"כ (עבש"ך יו"ד סיק"י סקנ"ט) וכ"מ דעת הג' מהרש"ם מברעזאן שהבאתי דבריו לקמן סי' זה סוסק"ז ול"ע למו"ש ועיי"ע בדבריו לעיל סיק"ח סקט"ז מ"ש בענין ס"ס חס מהני לענין אכילה בפסח]. (ב) ועמג"א ריש סיתג"ד (ובשע"ת שם סק"א בשם הפארת לבי) דדוקא קליפה שקורין ספרייאר שיהא קליפה מקש לינו מחמץ אבל קליפת החטה עלמה אפשר דמתחזק וגם א"א שלא נדבק בו קלת קמח ממושות החטים ע"כ. [ועבדב"ר בס"ק שאח"ז ענף ד' בשם הפמ"ג דאם (כבר נתייבשו החטים כגון חס) עברו על החטים ל' יום משעת הקליפה אפשר להיות שלא יהא נדבק בקליפות החטים שום קמח]. (ג) ועיי"ש בשע"ת הג"ל דאם נראה לעין שהוא קליפה ממש בלי שום דיבוק מהקמח אין לריבין לחוש שמה בעת נפילת הקליפה לתוך התבשיל היה דיבוק בה קלת ממושות קמח אלא שנימות בתבשיל משום דמדינא א"ל להחזיק איסור בספק ע"כ. ועצת"ש מגדל השן שכתב דכל שאין קמח לפנינו יש לזרף ולומר שמה נימות ברגע הראשונה בבואה לתוך התבשיל קודם שנתחמץ ונהפך לענין אחר לגמרי כיון שהוא משהו בתוך תערובות גדול וא"כ שוב א"א לי להחמץ וכעין סברא זו מוזכר גם בשע"ת סית"ס סק"ב עכ"ד המגדל השן ומוצא בזה"ח החדש סיתג"ד אות ב'. עוד הביא שם בשם מגדל השן הג"ל דכמה פעמים מביאין לפני המורה שכולת שועל וכשזוקעין אותו לראות מה בתוכו מוליאין אותו ריק משום דבשכולת שועל נמלא לפעמים צמיגים ריקים הרבה וזה מיעוט המלוי היא בשכולת שאינו מוצר א"כ ודאי שחין כאן הכרח שהיה אוכל א"כ בזה ודאי יש להתיר ע"כ. (ד) ועי' בזה"א מהגה"ק מביטשאטש

שליד

סי' ג' אות י"ט (דה"מ ומה שכתב) בשם הח"ס שכתב ג"כ שקיבל גם ממורו הג' להקל בדבר גוש לעת הלורך. ועיי"ש בשם כרו"פ שגם הוא הניח דברי רש"ל בל"ע צמה שמחמיר אפי' בכ"ש בדבר גוש ע"כ. ועבדב"ר לעיל סיקט"ז סוסק"ק נ"ח. ועיי"ש בשפמ"ג הג"ל מ"ש בדין שלחן שנותנין עליו לחם חמץ חס מן התנור כל השנה ואח"כ נתנו עליו בפסח מלות חמות או שאר דבר חס. (ועבדב"ר לעיל סיק"ט סקט"ו ענף נ"ב מ"ש בדין קניידי' שגמולת חטה בלחם מהן ועירו רומב עליהם) טו) ועבד"ח החדש סיתמ"ז אות י"ג בשם ס' נזירות שמושן דדוקא בפסח גופא אוסרין אפי' בכ"ש אבל בער"פ עד הלילה אין להחמיר בכ"ש כיון דאפי' בפסח גופא הוא אינו אלא מושם חומרא ומוכש"כ ריחא של חמץ דאינו אוסר בער"פ עד הלילה ע"כ. (ועבדב"ר לעיל סי' זה סק"א ענף ל"א מש"ש לענין נוטל"פ בער"פ) וע"ל סק"ז ענף ו': [ה] חמץ אוסר אפי' במשהו וכו'. (א) והיינו דוקא בידעין עכ"ש בודאי שיש שם משהו מהחמץ אבל אם נמלא בתבשיל בפסח קליפה של שכולת שועל ואין ידוע אם הוא הקליפה העליונה שנושרת בשעת דישה או שהוא הקליפה העבה הנושרת בשעת נתישה יש להתיר משום דהוי ספק משהו (דרבנן). תשו' בית אפרים חאו"ח סיל"א ומוצא בשע"ת ריש סיתג"ד בקלרה (וכעין זה כתב בח"י שם סק"א דאם נמלא שכולת מקש תוך המאכל הנימות ואין בשיכולת שום תבואה א"ל למויח שמה היה שם תבואה ונפלה לתוך המאכל ואינו ניכר משום דאחזקי איסורא לא מחזיקין וצפרט באיסור משהו דרבנן אלא אמרינן דכולהו נפלו בשעת דישה ע"כ. ועי' בס' א"א מהג' הר"א אופנהיים סיתמ"ז סק"א בשם ס' בית דוד שכתב ג"כ דהיכא דהוי ספק תערובות משהו שרי לכו"ע משום דהוי ספיקא במידי דרבנן שמה לא נתערב ושמה הלכה כמ"ד (הוא השאלות) דס"ל דגם חמץ בטל בששים ע"כ (ועבדב"ר לקמן סי' זה סוסק"ז מ"ש בשם הג' מהרש"ם מברעזאן) וכן משמע מוצא בשפמ"ג א"א סיתס"ז סק"ה דגם בספק א' במושהו דרבנן מקילין בפסח חס לא בספק שמחזיקין מזמנו לזמן דזה הספק חמור יותר.

ע"כ (ועדכ"ר לעיל סיק"ו סעי' ז' סקנ"ג דל"ן חטה שנמלאת בתוך העיסה בשעת לישה). (ט.) ועי' דרמ"א סו"ט סעי' י"ב ובח"י שם סק"מ דאפי' לדעת האוסרין בלוגן בפסח מ"מ אם נטל הבשר מתוך המים לוגנים שנשרה בהם ואח"כ נמלאת חטה בקועה בתוך מי השריה יש להתיר מוכח ס"ס שמא נפלה החטה לתוך המים לאחר שכבר נטל הבשר משם ואת"ל שמקודם נפלה לשם בעת שהבשר היה מונח בתוך מי השריה שמא הלכה כמ"ד בלוגן אינו נותן טעם כלל בפחות ממעל"ע אפי' בתוך הפסח ע"כ. י) ועצמג"א סיתמ"ז סק"ט דמשמע מדבריו דהא דקיי"ל בלוגן אינו נותן טעם היינו דוקא בדיעבד שכבר נעשה הדבר ביד הישראלי אבל אין להתיר לקנות לכתחילה דגים השרוים בכלי חמץ בלוגן עיי"ש. יא) ועצמ"ש מהרש"ס מזרעזאן חלק א' סינ"ט דאם נמלאת בפסח חטה בקועה בכלי מים בלוגן אין לאסור את הכלי (אפי' במקום שאין הפס"מ ואין שם שום דחק) מושם דכיון שרבים מקילים בלוגן בפסח לכ"ג דגם להמחמירים הבו דלא להוסיף ואין לאסור את הכלי ע"כ. יב) ועצמ"ח החדש סיתמ"ט אות ט' בשם לב חיים על דבר כלי חרס חדש שמלאוהו מים כדי לרחוץ בהן הידים מהלישה שלשין בין לישה ללישה במלות של מלוא ואלו המים נשתנו קלת ע"י רחילה זו ושוב שפכו המים שכלי זה ורחלו אותו היטב והגיתו בו בשר או מלח לשם והשיב דמותרין באכילה ע"כ :

[ו] אוסר אפי' במשהו. (א) עצמג"א ריסיתמ"ז ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' א' דון התורה הוי דין חמץ כדין שאר איסורים ובטל בס' אפי' שנותר בתוה"פ אלא שחכמים החמירו בו שאיסורו במשהו כשנתערב תוך הפסח ויש בזה ג' טעמים. (א) מושם דחמץ כשהוא בעין יש בו איסור כרת ולכן החמירו בו שיאסור תערובתו במשהו (ומשהו"כ אם נתערב בער"פ עד הלילה בטל בס' מושם דאז אין בו עדיין איסור כרת ולכן אע"פ שגם אז אסור באכילה ובהנאה מה"ת מ"מ בטל בס' כשאר איסורים משא"כ בפסח גופא דיש בו גם איסור כרת). (ב) ועוד יש טעם בזה מושם דלא בדילי אינשי מיניה כולא שתא מושם הכי החמירו עליו שיאסור בפסח במשהו (ועצמ"ג או"ח בפתיחתו הכוללת להלכות פסח

שלידד ג"כ להקל בענין ספק משהו וכתב דכיון דמשהו חמץ בפסח הוא רק מדרבנן לכן הגם שזרזנו חכז"ל ללאת ידי חובת כל הדיעות מ"מ אין חשש ופתחון פה בעניני ספיקות ולכו"ע אמרינן ספק דרבנן לקולא ולכן כל שאין ידוע בודאי שהגיע שום קמח או פירור חמץ לתוך הכלי או האוכלים והמשקי' אין להחמיר משום דהוי ספק דרבנן ולקולא והו"ד בא"ת החדש סיתמ"ז אות ב' (וזהו דלא כמש"ל בס"ק זה ענף ב' בשם הבית יצחק) ועצמ"א כלל קכ"א סוף אות ח' דלכאורה משמע מדבריו דאין להתיר בהפק משהו אם לא בתרי משהו ולע"ע דדבריו שם. ה) (ולענין איסורי משהו החמורים אם אמרינן בהם שאני אומר איסור לתוך איסור נפל. עצמ"י סיתמ"ז סקמ"א שהחמיר בזה וכדעת הנמו"י המוצא בש"ך יו"ד ריסיק"א ודלא כפר"ח שמיקל בזה אך בהגה"ג מהרש"ס מזרעזאן סיתמ"ז אות מ"ב הביא בשם א"ר שהביא כמה ראיות דלא כהנמוקי יוסף וסיים שם דלכן יש להקל כדעת הפר"ח ע"כ) : [ו] והנה הא דאמרינן דחמץ אוסר אפי' במשהו היינו דוקא כשנפל החמץ לתוך היתר חם (ואפי' רק בחום דכלי שני וכדלעיל בס"ק שלפנ"ז) אבל חמץ שנפל לתוך תבשיל או מים לוגנים אינו נו"ט כל זמן שלא נכבש החמץ מעל"ע בתוך היתר הלוגן. ט"ז סיתמ"ז סקט"ז וסקי"ח. ג) ועיי"ש עצמג"א סקי"ט שהביא דיעות דמחמירים בפסח גם בלוגן וסיים שם דבבשר דאית ביה פילי אסור מדינא בלוגן (כגון שנשרה הבשר במים של חמץ שהם לוגנין) וכן היבא שנמלא ההמץ בהיתר לוגן לח ויש ספק שמא כבר מונח שם החמץ בהיתר הלוגן מעל"ע אז ג"כ אסור היתר הלוגן מדינא אבל אם ידוע שלא נכבש שם החמץ מעל"ע אז תלוי במנהג (אם לאסור בלוגן פחות ממעל"ע) או לפי הענין שעה"ד ע"כ וכ"פ בש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ז סעי' כ"ד בהגה"ה שם דבמקום דחק יש לסמוך על האומרים שחמץ בפסח אינו אוסר בלוגן בפחות ממעל"ע. ח) ועיי"ע עצמג"א סיתמ"ז סקכ"ט בלוגן בלי רוטב אעפ"י שיש שם לחלוות (כגון חטה בקועה שנמלאת על הבשר קודם מליחה) כיון שלא נשרה במים ממש אינו אוסר לכו"ע

ח"ג פ"ד אות י"א לאפי' אם מעורב בתוך
 החמץ גם איסור אחר כגון חלה שגילה בפסח
 לתוך התבשיל וא"כ לא שייך בזה הסברא דלא
 גדילי מיניה מ"מ כל שיש בו דררא דחמץ אוסר
 בנושהו. ג) ועוד יש טעם בזה משום שיש בו
 לאו שטורבין עליו וב"י וצ"י כשמשתיין אותו
 בפסח ומחמת אלו הטעמים הנ"ל החמירו בו
 חכמים בשנתערב בתוה"פ שיאסור תערובתו
 במשהו (ועיי"ש"ע בט"ז ס"ק א' דהרמב"ם
 נתן טעם בזה משום דחמץ הוא דבר שיש לו
 נתיבין ומשהו"כ אוסר במשהו) ד) ועיי"ש
 בט"ז סיתמ"ז סק"ט ובהגהות הג' מהרש"ם
 מברעזאן שם אות י' בשם רדב"ז והבשמים
 ראש דגם חמץ נוקשה אוסר בפסח במשהו
 וכ"ה דעת התה"ד המוצא במג"א שם סק"ה אך
 המג"א שם בט"ק ה' ובש"ע הרש"ז סיתמ"ז
 סעי' ב' כ"א כתבו דחמץ נוקשה אין בו איסור
 אלא מדרבנן לדין אפי' כשהוא צעין (וכ"כ
 בתשובת נוב"ק חאו"ח סיכ"צ ובפר"ח חו"ח
 סיתמ"ז סעי' י"ב ובפמ"ג א"א סיתמ"ה
 וסיתמ"ו סק"צ דנוקשה אינו אלא מדרבנן
 לדין) ומהני לו ביטול צם' גם כשנתערב
 בתוך הפסח כיון דאין בו איסור כרת וכן
 פסק בח"י סיתמ"א סק"א ובחיי"א כלל קכ"א
 דין מ"ג ובש"ע הרב הרש"ז סיתמ"ז סעי' י"ח
 והסכימו לזה גם הכתב סופר והאפי' זוטרי
 והגהר שלום והרב חכמה ומוסר (והו"ד בשד"ח
 מחמו"ל סי' ב' אות ב' ב"פ במקור חיים
 סיתמ"ז סק"ז) (דלא כט"ז סיתמ"ז סק"ט דס"ל
 דלענין אכילה גם נוקשה אוסר במשהו ורק
 להשהותו התיר שם כשנתבטל צם') ועצמ"ה
 סיתמ"ז קס"ח בשם הנוצי" בנוקשה שגפל
 לתבשיל אם אין בתבשיל ס' נגדו יש לאסור
 הכל אפילו בהנאה כמו שאסור בחמץ גמור
 ואפי' צים ס' ע"כ. ג) ועצמ"ג בהקדמתו
 לסיתמ"ז ובפמ"ג א"א סיתמ"ג סק"צ דקמח
 שגילוש צמ"פ עם מים מקרי חמץ נוקשה ועצמ"ר
 לעיל סיק"ט סקט"ו ענף ל"א (שהבאתי
 שם הרבה מוחברים דגראה מדבריהם דס"ל
 כדעת המג"א הנ"ל דנוקשה בטל צם'
 וגם) הבאתי שם בדין חטה שנמלאת צמי
 פירות המעורב עם מים אם מהני לזה
 ביטול צם' כיון דאין לזה רק דין נוקשה (וע'

צפמ"ג בפתיחתו להלכות פסח שכתב דנוקשה
 שנתערב בפסח יבש ביבש י"ל דלכו"ע בטל חר
 בתרי ועי' ע"ז סיתמ"ז סקט"ו ומג"א שם
 סק"מ ודו"ק). ד) ועיי"ן פמ"ג מ"ז סיתמ"ה
 סק"א בשם פנ"י דשריית מורסן צמים לא הוי
 רק חמץ נוקשה כיון דאין ראוי לאכילה וא"כ
 י"ל דבטל צם' ע"כ. וכה"ג כתב גם צפמ"ג
 א"א סיתמ"ז סקט"ו דנפסל מאוכל אדם י"ל
 דדינו כנוקשה דבטל צם' עיי"ש (והא דמשמע
 צמ"א סיתמ"ה סעי' ג' דמורסן אוסר במשהו.
 הטעם שם בזה משום דא"א שלא יהא קמח
 נדבק בהמורסן כמבואר צמ"א רס"י תנ"ד)
 ועש"ע צפמ"ג הנ"ל דמורסן מחיטים ישיני'
 (דהיינו שכבר עברו על החיטי' ל' יום משעת
 הקליפה) אפשר להיות שלא יהי' נדבק בו שום
 קמח ע"כ. ה) ועפמ"ג א"א סיתמ"א סק"י"ב
 שהניח צל"ע אם מלה כפולה אין לו רק דין
 נוקשה ובטל צם' אם נתערב מקום הכפל
 למקום אחר ועיי"ש דמלה נפוחה שנתערבה
 למקום אחר בטל צם' (וע"ל סיק"ו סעי' י"ב
 ובדבריו שם סקט"ז). ו) ועיי"י סיתמ"ז
 סק"ט דאם נתערב במאכל בפסח דיו שיש בו
 תערובות חמץ או שנתערב בהתבשיל שאר
 חמץ שנפסל מאכילת כלב ה"ה בטל צמ"א
 בעלמא וא"ל אפי' ששים כיון דעפרא בעלמא
 הוא ע"כ. ז) ועיבמ"א סיתמ"ז סק"א ובש"ע
 הרב הרש"ז שם סעיף כ' כ"א באיזה אופן
 לא מקרי רק חמץ נוקשה והיולא משם דאינו
 נקרא חמץ נוקשה אלא כשמשעה שנתחמץ לא
 היה ראוי לאכילה מעולם כ"א ע"י הדחק כגון
 עיסה שהתחילה להתחמץ ולא הגיעה לחימוץ
 גמור (שנתבאר שם סיתמ"ט סעי' י"ג) וא"כ
 אף כשאפו אותה לא תהי' ראויה לאכילה מחמת
 חמילותה (מפני) שלא גמרה כל לורכה וכן
 אותו בלוק שמדביקין בו הסופרים את ניירותיהם
 שעושין אותו מעפר הרחיים שג"כ אינו ראוי
 לאכילה כשיאפו אותו כל זה וכל פיו"צ ה"ז
 נקרא חמץ נוקשה ואינו אוסר בפסח אלא
 מדרבנן הן באכילה הן בהנאה הן בשתייה
 (ורק בדיעבד שטעה"פ ולא ערו מותר בהנאה
 אחת"פ כיון שלא עבר עליו צ"י וב"י מה"ת
 אבל באכילה אוסר גם אחת"פ כיון שיש עליו
 שם חמץ שטעה"פ) ע"כ. ח) ועיי"ש"ע דב"ז
 מיירי

מיירי כשלח היה ראוי לאכילה מעולם כ"א ע"י
הדחק אבל אם צעת כשנתחמץ היה ראוי לאכילה
כגון פת של חמץ או של שאור שעיפשה הרי לא
נפקע ממנו איסור של תורה הן באכילה בפסח
וזן בשהייה אלא א"כ נפסל מאכילה כלב
קודם שעת הביעור שהוא קודם שעה ששית
צערב פסח ע"כ. ט) ועיין בהגהות
מהרש"ם מברעזאן סיתמ"ז אות י' דמין לבע
שקורין נאכלה ויש בו קראכמיל מקרי נוקשה
ולכן י"ד שם להקל אם נתערב בקמח
של פסח ואפו מומנו מלות אם היה ס' בקמח
נגדו כיון דלדעת המג"א והר"ם והמקו"ח
מיהי לנוקשה ביטול צם' ואפי' אם ניכר הלכע
על המלות מ"מ אין לאסור בזה משום חזותא
כיון דבאיסור (משהו) דרבנן קי"ל להקל בחזותא
ומכש"כ שאין לאסור אותם בשהייה עכתו"ד
בקלר. י) ועצמ"ח מחומ"ל סי' ח' אות כ"ה
(ברמ"מ ודע שהשכתי וכו') שהביא שם בשם
ספר חילת שלוחה שכתב שם סברא דשמרים
יבישים הנמכרים במשקל י"ל זהו דהוי בכלל
חמץ שנפסל מאכילה כלב כיון שאין ראויים
לאכילה (כלב) בעל חי ועיי"ש מ"ש בזה לענין
אם עבר עליהם הפסח ונאפו בשמרים הנ"ל
הרבה עיסות. ולמעשה לע"ע בזה ושם לא
התיר אלא בלירוף עוד הרבה סברות ולרדים
להקל שהיה לו צנידין שלו. יא) ובדבר י"ש
הנעשה מתבואה חמולה שקורין מאלך או משמרי
שבר של שמרים או חטים עיין שער"ת סיתמ"ז
סק"ג דיש דעות דס"ל דמאלך לא הוי רק חמץ
נוקשה. ועיי"ש עובד"י סק"ד ובזה"ע שם סק"ג
שכתבו דדעת רוב האחרונים דהוי חמץ גמור
ועוברין עליו מה"ת צב"י וצ"י וכן פסק בש"ע
הרב הרש"ז שם בסעי' ט' י' דהשותה כזית מן
הי"ש של חמץ חייב כרת כמו על עלמו של
חמץ ע"כ. ועבד"ר לעיל סיק"צ סקט"ז מ"ש
שם: [ז] אפילו במשהו. א) עיין רמ"א סי'
תמ"ז סעי' ה' ובט"ז שם סק"א דמשום חומרה
דחמץ לא אמרינן סתם כלי אינו בן יומו רק
ציו"ט האחרון (פירוש אם נתבשל קודם פסח
בסתם כלי של חמץ ואין ידוע אם היה בן
יומו אסור לאכול המאכל בתוך הפסח רק ציו"ט
האחרון). ב) ועיי"ש במג"א סק"ה דמשמע
דבעינן תלתא לטיבותא. כ"ט בר נ"ט. וס"ה

כלי אצ"י. ויו"ע אחר. דאז יש להקל. ג)
ועיין מג"א סיתמ"ז סקמ"א דאפי' משהו
וניטל"פ אסור בפסח אבל בריח משהו ונוטל"פ
אפשר דיש להקל ע"כ. (הנה מודבריו משמע
דכשאינו נוטל"פ יש לאסור בריחא בפסח אפי'
בריעבד וכן פסק בס' הנ"ל סק"ג דאפילו
במקום הפ"מ יש לאסור בריחא בפסח אך
בח"י שם סק"י מיקל בריחא בהפ"מ אפילו
בתנור קטן וסתום לגמרי כמו בשאר איסורין
(כפי הכרעת רמ"א ציו"ד סיק"ח סעי' א')
וכן הביא בא"ח החדש סיתמ"ז אות כ' בשם
ספר הגידת אלוז ובשם ספר מאורי אור
להקל בריח ובפרט בריח של משהו. ועיין
בא"ח החדש סי' תמ"ז אות מ"ט בשם פ"ח
שליד להקל לכאורה בריח וג' לפגם דלא יאמר
בו חנ"ג אפי' באין שם ס' נגד החמץ) ועיי"ע
בא"ח החדש סיתמ"ז אות כ"ח בשם תשובת
רע"א דחטה חמולה שנמלאת בפסח בתוך
הקדרה שטמנו בה חמין בשב"ז וכתב דמותרים
שאר הקדירות והתבשילין שבתנור ע"כ. ד)
ועיין בספר זכרון שעל חלק א"ח דף ע"ו
ע"א בשם הגור ארי' יהודה שכתב דלמכור
לנכרי יש להחיר בפשיטות משהו ונוטל"פ
בפסח ע"כ. וכ"כ בפמ"ג א"א סיתמ"ז סקמ"א
כיון דהוי תרי דרבנן ובעינן זה כתב גם
בפמ"ג א"א סית"ג סק"צ דאם תחב כף של
חמץ שאינו צ"י בתבשיל של פסח בתוך ימי
הפסח ויש בתבשיל ס' נגד הכף מותר למכור
התבשיל לעכו"ם בפסח אם יש הפ"מ אם
נאסור אותו גם בהנאה (ולפי"ז ה"ה דמותר
להשקותו). ה) ועיי"ע בפמ"ג א"א סיתמ"א
סק"א דאם נבלע משהו חמץ (קודה"פ) בשפוד
והשפוד שהה מעל"ע ואח"כ נללה עליו בשב
בפסח ויש בצב"ר ס' נגד המכהו חמץ הנ"ל
וכתב דאף דאין ביטול בכלי (פירוש דגוף
דופן הכלי אפי' אם יש בו ס' נגד האיסור
מ"מ אינו יכול לבעל את האיסור הנבלע
בתוכו). וא"כ לא נתבטל המשהו חמץ בהשפוד
קודה"פ שנאמר בזה דאין חו"ג בפסח מ"מ
כיון דאיסור משהו בלירוף נוטל"פ הוא חומרה
גדולה לכן יש להקל ולסמוך כה"ג אשאלות
(דס"ל דגם בפסח מויעל ס' נגד איסור חמץ)
עכתו"ד הפמ"ג הנ"ל בתוספות ביאור קל"ט וגי'

בס"ק שאחר זה. (ו) ולענין תרי משהו כגון
 שנתערב מעט מתבטל שכבר נאסר במשהו
 לתבטל אחר ויש שם ג"כ ס' נגד המעט
 הלזה דהוי תרי משהו עיין בה"ט סיתמ"ז
 ס"ק ז' דיש בזה מחלוקת בין האחרונים לדעת
 הט"ז. ביו"ד סימן ל"ב ס"ק ט"ז יש חילוק
 בין לח בלח שנאסר בדרך זה נאסר לעולם
 במשהו אבל חתיכה שנאסרה במשהו ונפלה אח"כ
 לקדירה אחרת וסילקה משהו אין פליטתה אוסרת
 במשהו דבכה"ג לא אסרינן תרי משהו וכן בכף
 שתחבוהו לתבטל שנמלא' בה חמה לאח' שהסירו
 חמה משהו ותחבו אח"כ הכף לתבטל שני ג"כ
 אינו אוסר במשהו. כ"ז הוא לדעת הט"ז הנ"ל
 ועבהגה"ג מהרש"ס מוצרעזאן סיתמ"ז אות כ"ו
 בשם כנפי יונה שפסק כדעת הט"ז לענין חמץ"פ
 ביבש ובשאר איסורי' לענין דבר שיש לו מתירין
 הקיל אפי' בלח בלח ע"כ. אבל לדעת הש"ך
 בנקוה"כ בליונו על הט"ז סקט"ז וכן לדעת
 מג"א והע"ת אסרינן (לעולם) תרי משהו והרב
 נקוה"כ כתב שכן נתפשט ההוראה אלל כל בעלי
 ההוראה לאסור תרי משהו עכ"ד הבה"ט הנ"ל
 ועצמנו"ג מ"ז דמשמע מוצרעזאן בסיתמ"ז סק"ד
 (דבלח בלח) וכן עכ"פ בכלע משהו אסרינן
 תרי משהו וכ"מ דעת הרש"י שפוסק כך להלכה
 הוצא בדברינו לעיל סי' זה סק"ג ענף ג' (ועי'
 בהגה"ג מהרש"ס מוצרעזאן סיתמ"ז אות כ"ו
 לדעת הא"ר והפמ"ג מ"ז הרי בכלי אסור
 לכו"ע תרי משהו אבל בשם הפר"ת הביא שם
 שלא חילק בין אוכל לכלי (עפמ"ג מ"ז יו"ד
 ס"ל"ט סק"א) ועבשע"ת סיתמ"ז סק"א דבמקום
 שיש עוד לך להתיר כגון שהכלי שבלע משהו לא
 נשתמשו בו שני חדשים ונתחב בפסח בתבטל
 שאינו חריף יש להתיר אפי' בכלי תרי משהו
 ע"כ. (ז) ועיי"ע בבה"ט הנ"ל דהא"ר הוכיח
 דבחתיכה שנאסרה במשהו ונפלה אח"כ לתבטל
 שיש רוב כנגדה וסלקו החתיכה משהו יש להתיר
 ודבר זה קיל יותר מכף שנאסר במשהו ע"כ.
 ח) ועצ"ס אור לפארו דאפי' לדעת הא"ר אין
 להתיר רק בחתיכה שנאסרה רק מעט משהו
 אבל משהו בעין שנפלה לתוך הקדירה על אחת
 מהחתיכות ה"ה אוסרת גם שאר החתיכות משום
 דדוקא העטם ממשהו אין יכול ללאת מהחתיכה
 אבל משהו שנבלע בהחתיכ' ולא מהחתיכ' ואוסר

אח"כ במשהו ע"כ הו"ד בא"ח החדש סיתמ"ז
 אות ג'. (ט) ועפמ"ג מ"ז סיתמ"ז סק"ז שמיקל
 בהפ"מ ומוניעה שמחת יו"ט בתרי משהו באוכל
 גוש (פי' בחתיכה שנאסרה במשהו שנפלה אח"כ
 לתבטל שני וסלקו החתיכה משהו) לא הפסיד
 ואין לגעור בו ומוכש"כ דערי להתיר התבטל הב'
 בהגה"ג בתרי משהו ול"ע ע"כ. ועצמנו"ג אלל
 קכ"א אות ח' דמשמע דעתו להקל בתרי משהו
 במקום שיש הפ"מ ומוניע שמחת יו"ט ויש שם
 עוד לך להקל וכת"ש שכ"ה דעת הכו"פ (ולא
 ביאר שם אם להתיר בכה"ג גם בלח בלח). (י)
 ועבהגה"ג מהרש"ס מוצרעזאן סיתמ"ז אות כ"ו
 בשם חדושי הר"ז"ה שהעלה להקל גם בכף אם יש
 בכל קדירה ס' ואין לאסור אח"כ ליכא ס' בכל
 קדירה נגד הכף אז כולן אסוריות והביא ראיה
 מוש"ך יו"ד סיקל"ד סקט"ז שהקיל ג"כ בתרי
 משהו בחמץ וכן פסק הפר"ח ריסיתמ"ז והפר"ח
 הביא ג"כ מהש"ך יו"ד סיקל"ד כנ"ל עכמו"ד הג'
 מהרש"ס הנ"ל. (יא) ועיי"ע בפמ"ג א"א סימן
 תס"ז סקל"ג (בדה"מ הוי יודע) דמשמע דאפי'
 למאן דמתיר בתרי משהו מ"מ חתיכה שנאסרה
 רק כדי קליפה כגון ע"י מליחה ובשלו אח"כ
 החתיכה בלא קליפה אוסרת אח"כ במשהו משום
 דבהקליפה שנאסרה נוחמץ (שהוא כחוש) יש בה
 טעם גמור ואפי' אם הבשר הוא שמן וא"כ הוא
 מפטם להחמץ שיוכל להתפשט בכולו מ"מ דבר
 זה (דאמרי' דהשמן הוא מפטם) אינו אלא חומרא
 בעלמא אבל עיקר הטעם נשאר בתוך הקליפה
 וא"כ הקליפה אסורה מדינא ולכן אוסרת אח"כ
 במשהו לכו"ע ע"כ. ועיי"ע בח"י סיתמ"ז ס"ק
 ט' ובש"ע הרש"ז סיתמ"ז סעי' י"ד ט"ו ע"ז
 י"ז. (יב) ועצמנו"ג א"ר רס"י תמ"ז (דה"מ השיג
 על הט"ז) בשם תשו' בית דוד דהיכא דיש ספק
 אם נכנס משהו מתערובות הא' לתוך התערובות
 הב' כו"ע מודו דשרי בכה"ג משום דהוי ס"ה
 במידי דרבנן ע"כ ועבהגה"ג מהרש"ס מוצרעזאן
 סיתמ"ז אות כ"ו שהביא כן גם בשם דרכי משה
 דאם יש עוד ספק יש להקל בתרי משהו אך
 מש"כ בא"א מהג' הר"א אופינהיים בשם בית
 דוד שיש להקל אפי' בחד משהו לא נהירא עכ"ד
 הג' מהרש"ס הנ"ל ועצמנו"ג לעיל סי' זה סק"ה
 ענף א': [ח] במשהו. א) עמג"א סיתמ"ז סקל"ג
 בדעת השאלות דגם חמץ גמור בטל בס' בפסח

(לפי הנראה כוונתו בזה במש"כ דהוי ספיקא
מאוס דכיון שסילק את החמץ מיד הרי יש בזה
ספק שמא לא פלט הטעם שלו בזמן מועט כזה)
ומכש"כ אם אירע כזה ביו"ט אחרון של פסח
דהוי תרי דרבנן עכתו"ד השד"ח הנ"ל בשם
הרב חכמה ומוסר הנ"ל. [ט] גם בהנאה. א)
עשע"ת סימן תמ"ז ס"ק ח'. בשם הגו"ת
דחמץ נוקשה שנתערב בפחות מששים אסור
ג"כ בהנאה ואסור למכרו לנכרי כמו בחמץ
גמור שנפל ליותר מוס' עכ"ד. ב) ועמקו"ח
סיתמ"ז בביאורים סק"ב דחמץ נוקשה וכן חמץ
המתכווה ע"י מ"פ עם מים דהוי ג"כ נוקשה
(כמבואר לעיל סי' ק"ט סקט"ו ענף ל"א) אם
נתערב יבש ביבש מותר למוכרו לנכרי חוץ
מדמי איסור שבו אצל אסור להשהותו מחשש
תקלה שמא יאכלנו ואם נתערב לח בלח אסור
גם למוכרו ע"כ. ומשמע למענין שם דבלח
בלח אסור למוכרו הגם דיש ס' כנגדו לשיטתו
דס"ל דנוקשה דמ"פ עם מים אסור בפסח
במשהו. אמנם בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן
סיתמ"ז אות ה' הביא בשם ספר יהושע שחולק
על המקו"ח בנוקשה שנתערב יבש ביבש ופסק
דמותר להשהותו ולא שייך בזה חשש תקלה ורק
שמסלקו מן העין וגם במ"ש המקו"ח דבלח
בלח גם בנוקשה אסור למיכרו הנה בספר חוקת
הפסח חולק עליו גם בזה ופוסק להתיר (עכ"פ)
לענין חמץ שעשה"פ עכתו"ד רג' מהרש"ם
מזרעזאן (ועמג"א סיתמ"ה סקט"ו מש"ש).
ג) ועצמ"ג בפתיחתו הכוללת לה"פ ח"ג פרק
ג' אות י"ב דכתב שאפילו להאוסרים בפסח
נוקשה במשהו מ"מ מותר למכרו עכ"פ לעכו"ם
חוץ מדמי איסור שבו וכן אם נתערב יבש
ביבש אף במחלה שאין רוב נגדו מותר ג"כ
במכירה לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו ע"כ.
ד) ועיי"ע בצמ"ג בפתיחתו לסיתמ"ז דאפילו
בחמץ גמור שנתערב יבש ביבש ברוב י"ל דמותר
למוכרו לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו ע"כ.
ועצמ"ק שלאח"ז דה"מ ולענין. ה) ועצמ"ג
מהרש"ם מזרעזאן הנ"ל סיתמ"ז אות ה' דנ"ל
דדוקא למכור לעכו"ם שאינו מכירו יש להקל אצל
בעכו"ם המכירו יש לחוש שהעכו"ם יחזיק לו
טובה והוי ג"כ טובת הנאה ע"כ. ו) והנה אם
מותר לטבול במקוה שנתחלו לחובה בפסח מים
שנתחממו

(וכן נוטה ג"כ לזה דעת הרבנו תם בספר הישר
הגדול סיתרכ"ב לפסוק כהשאלתות הו"ד בהגה"ג
מהרש"ם מזרעזאן ריסיתמ"ז. ב) ועיי"ש ע'
במג"א הנ"ל דבמקום שיש כור לך להתיר שוב
לא אסרינן במשהו משום דבכה"ג יש לסמוך וללרף
דעת השאלתות דסובר דחמץ בטל בס' כמו שאר
איסורים ע"כ (ומשמע שם מודברי המג"א הנ"כ
לדל להתיר מקרי כגון במקום שיש הרבה פוסקי'
דס"ל דהאיסור אינו יכול ליבול בהיתר יותר
מכד"ק כגון חמץ שהוא כחוש שנמלח עם היתר
או במקום שיש סברות בגוף הענין שאין בו חשש
חמץ וכיולא אף דלמעשה מתמירין שלא כאותן
סברות הפוסקים המקילים מ"מ בכה"ג עכ"פ
יש לסמוך השאלתות דחמץ בטל בס'). ג) ועיי'
בח"י סיתמ"ז ס"ק א' דלמעשה אין לסמוך
השאלתות אלא"כ יש עוד הרבה לדדי' להקל ע"כ.
ד) ועפמ"ג א"א ריסיתמ"ז דלפנין להשהות
בפסח או למכור לעכו"ם אפשר דגם ביש רק
חד לך להתיר יש להקל אם יש הפ"מ. ה) ועיי'
בפמ"ג מ"ז סוסיתמ"ז דלא סמכינן השאלתות
אפי' ביש כמה לדדים להתיר רק בדבר כזה
שאנו אוסרין אותו רק משום חומרא אצל מקום
שאנו אוסרין מדינא אז אף שיש כמה דיעות
להתיר לא מהני ע"כ. ועצמ"ר לעיל סיק"ט
סקט"ו ענף מ"ח מה שיש לדלד להקל בדין חטה
שנמלאת בפסח בתוך רועב של בשר עיי"ש מ"ש
בזה. ו) ועצמ"ר מחומ"ל סי' ד' אות ב' דהוי
עובדא שהשליך עכומ"ז פת (אות חטה בקועה)
בתבשיל של ישראל במזיד בפסח ותכומ"י סילקה
הישראל מתוך התבשיל (וגם היה שם ס' בתבשיל
נגד החמץ) והעלה הבית יהודא לאסור התבשיל
(ואף אם הנכרי השליך את החמץ לשם כדי
להכעיס את הישראל כדי לאסור לו את התבשיל
ואף דבכה"ג מבואר ברמ"א ביו"ד בסיק"ד
לענין יי"ג להתיר היין אף בשתיה כדי שלא ירגיל
הנכרי בכך ועצמ"ר לקמן סימן זה ס"ק י"ט
דה"מ והנה בעני"ז מ"מ בחמץ אסור אף אם
הוא רק משהו משום דדוקא ביי"ג דהוא אסור
בכל השנה לכן יש להתיר כדי שלא ירגילו בכך
משא"כ חמץ דהוא זמן מועט ועוד יש טעמים
לחלק בזה עכתו"ד הבית יהודא הנ"ל אצל הרב
חכמה ומוסר כתב דשעשה"ד יש להתיר אם יש
שם ס' נגד החמץ כיון דהוי ספיקא במידי דרבנן

שנתחמולו מן תבואה שלתמו באתון המים
 טבהגה"ג ה"ר ברוך פרענקיל שהניח בל"ע אס
 מותר לטבול א"ע בפסח בתוך מי המקוה
 שמעורב בהם המים החמול"י הנ"ל ובסו"ת בית
 שלמה סל"ח חילק בזה בין אס ראויין מי
 המקוה לשתייה (דאז יש לאסור) או אס לא
 ראויין לשתייה והו"ד בספר א"ח החדש סיתס"ז
 (אות י"ג. ז) ועיי"ש ע בא"ח הנ"ל בשם א"א
 מהגה"ק מביטשטש בדבר היורה (שצמחח)
 שבתוך ימי השנה שופכים בה לפעמים מים
 חמולים ובתוה"פ מחממים מים בהיורה הנ"ל
 ורוחלים מהם וכתב שאין חשש איסור בהנאה
 בכל זה כיון שנתבטל הכל קוה"פ מוסי' דקוה"פ
 ל"ש לומר בהם חתיכה נעשית נבילה כיון דעדיין
 היתר הוא ע"כ. ח) ובדבר טאבאק שמעשנין
 אותו וגם לאחר עחינתו מריחין אותו דרך
 נחירים ויש מקומות שלאחר עחינת הטאבאק
 הנ"ל נותנים השניפטאבאק בתוך חביות מיי"ש
 ספירטים על זמן מרובה כדי שיקלוט הריח.
 הגה לפי המוצא במג"א סיתס"ז סקי"ד
 משמע לכאורה בטאבאק כזה שנתערב בו איזה
 חמץ כגון שכר או יי"ש אכור לעשנו וגם להריח
 בו דרך נחירים וכ"כ בחי"א כלל קכ"ז דין ג'
 דאין משתמשים בפסח אלא בטאבאק שיש עליו
 כתב הכשר שלא נתערב בו שכר. אך בעקרי
 דינים חאו"ח סי' י"י אות ע"א הביא בשם
 מור וקליעה להתיר בין לשאוף עשנו בין להריחו
 דרך נחיריו וכתב שאביו הח"ל שחק על המחמירי'
 וחזר אחר טאבאק כזה שאין בו חשש תערובות
 שכר וכיולא. ועיי"ש ע בע"ד הנ"ל בסי' לא
 אות כ"ג דמשמע מדבריו שם דזה מקרי שלא
 בדרך הנאה ואף דגם שלא בדרך הנאה אסור
 עכ"פ מדרבנן מ"מ הכא הוי שלא בדרך הנאה
 מתרי טעמי. חדא שאין דרך לשחות (השכר
 או היי"ש) דרך נחיריו. ועוד דאין דרך הנאה
 היי"ש כ"א לשחותו אצל לא להשימו בטאבאק
 לכן יש להתיר בפשיטות ע"כ. וכעין טעמי
 ההיתר הנ"ל כתב ג"כ בתשו' טוטו"ד מהד"ג
 סוס"י קל"ג וגם כתב שם דחפילו אס היינו
 דואים צעיינו אשר נתערב בו יי"ש חמץ קוה"פ
 ז"מ הרי נפסל מאכילת כלב קודם זמנו (פי'
 קודם הפסח) ומותר עכ"פ בהנאה לאחר זמנו
 (פירוש בתוה"פ) ע"כ. וכן בספר בית מאיר

ובספר מאורי אור לידדו להקל בזה הו"ד בתשו'
 זכ"י סיקג"ה. ועב"ם א"ח החדש סיתס"ז אות
 כ"א שהביא שם גם בשם ספר דברי חיים
 ותשו' חסד לאברהם ותשו' מהר"י אסא"ד שגם
 הם כתבו להקל בנידון שאיפת הטאבאק שיש
 בו חשש תערובות יי"ש חמץ. ועיי"ש שהביא
 בשם א"א מהגה"ק מביטשטש דאס נתנו שכר
 בכלי שיש בו טאבאק קוה"פ כדי ללחלח את
 הטאבאק והטאבאק היה בו טופח ע"מ להטפח
 מעל"ע ואח"כ בפסח לחלחו במים והיה בו
 טופח ע"מ להטפח בפסח ולידד שם ג"כ להקל
 בדיעבד מטעם דאף דאין קיי"ל להחמיר בפסח
 גם בנטל"פ מ"מ זה שהוא תמיד נטל"פ ולא
 קאי לאכילה ואין שום הנאה מזה אין איסור
 בדיעבד ע"כ (ועבשד"ח מחומ"ל סי' א' אות
 י"ט שכתב בשם מהר"ם שיק דמ"מ מי שמחמיר
 מלשאוף בפסח את הטאבאק שיש בו חשש
 תערובות חמץ תע"כ). ט) ועיי"ש ע בשד"ח
 מערכת וסימן הנ"ל אות ג' דבאותן הניירות
 דקות שכורכין בהן הליגארין של טיטין שיש
 חשש שמדבקין אותה בדבק עם קמח והביא שם
 בשם ספר לב חיים שאסר לעשן הטיטין בפסח
 עם אותן הניירות אך הרב צעשד"ח צעלמו
 נטה שם להיתר וכן הביא שם בשם תפארת
 יוסף שמתיר בפשיטות שתיית הליגארין בניירות
 הנ"ל מטעם דנפסל מאכילת כלב וגם אינו צעין
 והוא פחות מכשיעור ואינו ניכר כלל ע"כ וכן
 הביא בספר א"ח החדש סיתס"ז אות כ"א בשם
 בגדי יו"ט שכתב שהוא היתר ברור ושאין לחוש
 כלל ע"כ: [י] בהנאה. ח) עמג"א סיתס"ד
 סק"ד דמסתפק לענין חטה או עיסה שנחלטה
 ברותחין אס להתיר אפי' בדיעבד משום דבזה"ז
 אין לנו בקיאיין בחליטה. ב) ועב"ח"י שם סק"ד
 דמשמע מדבריו דאס נפלה חטה קשה בתוך
 הפסח לתוך תבשיל רותח מאוד שהעלה התבשיל
 רתיחות באופן שיש לומר שהחטה נחלטה שם אף
 דבזה"ז אין לנו בקיאיין בחליטה מ"מ מותר
 עכ"פ התבשיל בהנאה ובשהייה אפי' אס החטה
 נתבקעה שם לאחר שנפלה לתוך התבשיל משום
 דמשהו ע"י חליטה יש להתיר עכ"פ בהנאה
 ובשהייה ע"כ. ג) ועבשד"ח מחומ"ל סי' י"ג
 אות א' בשם ס' חכמה ומוסר שכתב בשם
 הרדב"ז דאף דהאידנא לא בקיאיין בחליטה הני

השאר והשד"ח ביים שם דלענין דינא דבר
הרב בית דוד נכונים לפסוק כן (במקום דליכא
מנהג קבוע להחמיר כדעת הרמ"א) אבל היכא
דנהוג להחמיר אין להקל ובמקום הדחק עבש"ע
הרש"ז הכ"ל (סיתמ"ז סעי' א' ב') איך להחמיר
בזה עכתו"ד השד"ח הכ"ל ועיי"ע בדברינו
לעיל סי' זה סק"ג ענף ב' ועיי"ע בדברינו
לעיל בס"ק שלפניו ענף ד': [יא] ובכל מקום
שנמלא חיות גרעין וכו' (א) עמג"א סית"ז
סקט"ז ובש"ע הרש"ז שם סעי' מ' בכרוב
מלוח (או שח"ד כבוסים שיש בהם ליר) הכבוס
בחצית ונטל מעט ליר מן החצית לפוך הקערה
ואח"כ נמלא חטה בקועה בקערה הרי הכרוב
שבחצית מותר שאנו חולין לומר שלתוך הקערה
נפלה ולא היתה החטה מעולם בחצית משום
שאין מחזיקין איסור ממקום למקום אבל אם
נמלאת חטה בקועה בחצית לאחר שנטל מונה
לתוך הקערה הרי גם הכרוב שבקערה אסור
(אם היתה החטה נשרת בתוך הליר) מפני
שמחזיקין איסור מזמן לזמן וחוששין לומר שהיתה
החטה בחצית עוד קודם שנטלו ממנה לתוך
הקערה ונאסר אז כל מה שבחצית משום
דחיישינן שמא כבר שהתה שם החטה מעל"ע
ויותר וכבוס הוי כמבוסל (ב) וכ"ז דוקא כשהחטה
היא מבוקעת אבל אם לא נתבקעה אלא
שנתרככה יש להתיר (אפי') מה שבחצית אם
יש הס"מ מכה ס"ס שמא נפלה שם הון ימעל"ע
באופן שלא נאסר הכרוב ממנו ואת"ל שנפלה
קודם לכן שמא לא נתרככה החטה עד תוך
מעל"ע ע"ב ג) ועיי"ש ע"ב עמג"א הכ"ל סית"ז
סוסקכ"ה שאם בשלו תבשיל בקדירה ואחר
שנלטנה סלקוהו מהקדירה למקום אחר ושם
במקום השני נמלאת חטה (בקועה או חטה
שנתרככה) בתוך הקדירה אמרי' עתה נפלה
לשם החטה (פי') לאחר שכבר נלטנה הקדירה)
ולכן אינו אסור ולא חיישינן שמא נפלה החטה
לשם בעת שהקדירה היתה עדיין רותחת
ועומדת על הכירה משום דלא מחזיקין איסור
ממקום למקום לכן חלין לומר שבמקום הכ'
נפלה החטה בעת שהקדירה כבר היתה לוונת
עכתו"ד המג"א הכ"ל בתוספת ביאור קלה .
(ד) ועיי"ש בפמ"ג א"א סקכ"ה מ"ש בזה וסי"ש
דדוקא אם אין בתבשיל רק חשש איסור משהו
דרכן

מילי למחלה אבל בדיעבד מנ"ל . ועוד דדוקא
לענין להתיר הדבר הנחלט עלמו לא בקיארין
אבל לאסור תערובתו בנשהו לא שמענו ע"כ
ומדבריו משמע דדעתו להתיר התערובות אפי'
באכילה וכן הביא שם בשד"ח בשם ס' עה"ש
דסוכין על הרדב"ז להתיר בדיעבד בחליטה
אפי' באכילה וכת"ש שכ"מ מדברי הרב אה"ח
המובא במחזיק ברכה בדיעבד שרי בחליטה גם
בזה"ז ומ"מ מביק שם בשם ערך השלחן הכ"ל
דהא דמתני' חליטה בדיעבד היינו דוקא אם
היו המים מרותחין מאוד אבל אם נחלט ע"י
עירוי לא מהני למשוויא חלוט רק לעליונו
וכדי קליפה אבל להלכה מכרי קליפה אין
בהמים כח למיחלט . (ד) ועיי"ש עוד בשם
הרב חכמה ומוסר הכ"ל דציין ושמן רותחין
אין להחמיר בחליטה גם בזה"ז משום דדוקא
במים גזרו בחליטה בזה"ז שלא יועיל משום
שמא לא יחליט כראוי אבל לא ניקוס וגזור
גם במו"פ דהוי גזירה לגזירה ע"כ (ולכאורה
משמע מדבריו דגם בקמח שנחלט במו"פ
רותחין אין להחמיר גם בזה"ז). (ה) ועבא"ח
החדש סית"ד אה"ג בשם בנין עולם דמ"ש
בש"ס דבחליטה אין בו חשש חימוץ היינו דוקא
אם נתבשל לגמרי עד שהוא ראוי לאכילה כך
דאז שוב אין לחוש בו שיבא לידי חימוץ אפי'
לאחר שינוח מרתיחתו משא"כ בחליטה שלא
נתבשל לגמרי אז לא מהני החליטה רק בעת
שהמים הן עדיין ברתיחתן אבל לאחר שינוחו
המים מרתיחתן הוא מתחמץ ומשום זה החמיר
שם לענין שכולת שועל שהחליטו במים רותחין
לעשות מהם גריסין ועבר עליהם הפסח שאין
להתיר ע"כ. ודענין חמץ גמור שנתערב בפסח
בהערובות בס' או בפחות מס' אם מותר
למוכרו חוץ מדמי איסור שבו או להשליך הגאון
האיסור לים המלח. ערמו"א סיתמ"ז סעי' א'
שכ' להחמיר בזה ועיי"ע בש"ע הרש"ז שם סעי'
א' ב' מ"ש בזה . ועבשד"ח מחומ"ל סי' א'
אות"י דבמקו' שאין מנהג קבוע להחמיר (כדעת
הרמ"א הכ"ל) יש כמה פוסקים המקילין דמהני
פדיון דמי החמץ ולמוכר השאר לעכו"ס אפי'
בפחות מס' ובשם ספר בית דוד הביא שם
דעכ"פ בהערובות משהו יש להורות דמהני
פדיון (במקום שאין מנהג להחמיר) ולמוכר

דאיתרע נגד אותו דבר שלא נמלא הריעותא בתוכו כעין הכרוב שבקערה שבג"ד שג"כ לא נמלא הריעותא בתוכו ו"מ הכא במידי דאתי מעלמא ויש לו לחלות שבמקום עמידת החצית נפל החטה מכבר עוד טרם שנלקח הכרוב ממנו לתוך הקערה בכה"ג לא מחזיקין חזקה דהיתירא דמעיקרא ממוקם למקום (פי' להעמיד הכרוב שבקערה בחזקת היתר) ולומר דכמו שלא נמלא ריעותא בכרוב שבקערה במקום עמידת הקערה כמו כן לא היה הריעותא בהכרוב שבתוך החצית בעת שנלקח ממונו מקלת הכרוב לתוך הקערה כדי להתיר עי"ז עכ"פ הכרוב שבקערה זה לא אמרינן כיון שהכרוב אין לו חזקת היתר דמעיקרא במקום עמידת החצית כיון שלא נבדק הכרוב שבחצית טרם שנלקח הכרוב ממנו לכן לא אמרי' בכה"ג עכשיו הוא דאיתרע) אבל אם נבדקה החצית במקום זה (פי' במקום עמידתה) ונלקח ממנו מקלת ואח"כ נמלא ריעותא בחצית (בכה"ג) לא מחזיקין איסור אפי' מוזמן לזמן ואמרינן עכשיו הוא דאיתרע כיון שיש חזקה דמעיקרא ממוקם זה (פי' שיש להכרוב חזקה היתר דמעיקרא כיון שנבדקה החצית מקודם שנלקח הכרוב ממונה וכ"ז מיירי לענין אותו מאכל שלא נמלא הריעותא בתוכה ממש) אבל בדבר שנמלא הריעותא בתוכה לא מיבעיא דמחזיקין איסור' מוזמן לזמן אלא אפי' ממל"מ ג"כ מחזיקין איסור כגון קדירה רותחת שטלטלה למקום אחר (לאחר) שנלמנה ונמלאה חטה בתוכה אסורה ואמרינן שמה היתה החטה בתוכו בשעה שהיתה רותחת במקום אחר (דלא כדברי המג"א המובא לעיל ס"ק זה ענף ג') ואם טלטלה קדירה ממקום למקום וממקום הב' למקום ג' (ובמקום א' וב' היתה רותחת) ובמקום הג' היתה מכוסה ונמלאה חטה בתוכה דלאו תלינן בודאי דבמקום אחר נפלה החטה לשם ולא במקום הג' (כיון דשם היתה מכוסה) ולכן אם בעת שעמדה במקום א' וב' השתמשו מתבשיל הרוחת שבתוכה וגתערה ממונו במאכלים חמרים וגם נשתמשו ממונה בכלים של פסח (באופן שיוכל לאסור אם היינו יודעין שהיתה שם אז החטה כגון שהתבשיל היה אז עדיין רותח שהים"ב) אזי אין לאסור רק אותו הכלים ונמאכלים

דרבנן (כגון שיש בתבשיל ס' נגד החטה) אז אפשר דיש להקל בהפ"מ אפי' בכלי אחד כשטלטלו ממקום למקום ונמלאה חטה בהכלי במקום הב' בעת שכבר היא לוגנת שלא להחזיק איסור בכה"ג ממל"מ (וכדברי המג"א הג"ל) אבל היכא שיש בתבשיל חשש איסור תורה (כגון שנמלאו בתבשיל הרבה חטים באופן שאין בתבשיל ס' נגדס) אז אין להקל (משום סברא זו דאין מחזיקין ממל"מ) אלא דוקא בשהורק התבשיל לכלי אחר לאחר שנלמנה ושם בכלי הב' נמלאו החטים אז יש להתיר בהפ"מ משום סברא זו דאין מחזיקין איסור ממל"מ אבל בכלי א' שטלטלוהו ממל"מ לא מקילין במקום שיש חשש איסור תורה עכ"פ דהפ"מ הג"ל בתוספת ביאור קלת. וכעין זה מובאר בחי"א כלל קכ"ב דין ט'. ה) ועי' בתשו' ארץ לבי סיל"א בחצית מים שהיה בחזקת משומר לפסח ובשלו ממונו כל ימי הפסח ובשביעי של פסח אחר שכלו המים ורלו לנקות החצית ליתן בו מים אחרים וקיבל העכו"ם החצית וגלגל אותו ממל"מ והחזירו למקום הראשון ואח"כ מלאו דבדופני החצית מצפנים שעורה דבוקה שנתרככה וכ' להתיר כל התבשילין והכלים בלי שום פקפוק ע"כ והו"ד בא"ח החדש סיתס"ז סוף אות מ"ג. ו) ועצמקו"ה להגאון הר"י מליסא בסיתס"ז צביאורים שם סק"ט ובחי' שם סק"כ מה שהאריך שם בדיון החזקת איסור מוזמן לזמן וממקום למקום ובדיון טלטלו הכלים ממל"מ ונמלאה חטה בהכלי בעת עומדה במקום השני ועי"ש שביאר בזה כמה חילוקים וסברות חדשות בענין החזקת איסור ממקום למקום ומוזמן לזמן והעולה מדבריו שם הוא כך. דהא דלא מחזיקין איסור ממל"מ היינו דוקא במידי דנפל מעלמא ויכולין לחלות שלא נפל האיסור אלא במקום השני אז לא מחזיקין אסור ממקום למקום אבל במידי דאתא מגופיה מחזיקין איסור ממל"מ וגם הא דמחזיקין איסור מוזמן לזמן כעין נידון דכרוב הג"ל שנמלא בו חטה בחצית לאחר שניטל ממנו מקלת כרוב לתוך הקערה דאמרינן לעיל גם הכרוב שבקערה כ"ז מיירי שלא נבדק הכרוב שבחצית טרם שניטל הכרוב ממנו לתוך הקערה (הגם דביו"ד סיפ"א מובאר דאמרינן עכשיו הוא

שנמצא איזה גרעין מחמשת מיני דגן או יבש משהו חמץ ויג צריכין וידו לעשות שאלה:
מעדני שמואל

כיון שא"א לידע וכן משמע בטור ובפרט
 באיסור לזון בודאי יש להקל משום די"ל בזה
 עוד ספק שמא לא נתחמלה עד עתה ע"כ.
 (ט) ועצהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן סיתס"ז אות
 ל"ו בשם ס' פתחי נדה שהעלה דהא דלא
 מחזיקין איסור מ"ל"מ היינו דוקא רק באיסור
 משהו דרבנן משא"כ בשל תורה (ועצמ"ז יו"ד
 סיק"ה סק"ג ובלב"ש בחידושי דינים להלכות
 עריפות סקע"ב) וכן הא דמחמירים בזמן
 לזמן היינו דוקא רק באס לא היה התבטיל או
 המים בדוקים מעיקרא אבל אס סגנו המים
 מקודם דאיכא חזקה דמעיקרא יש להקל ע"כ
 (ודבריו מתאימים לדברי המקו"ח שהבאתי
 לעיל) וכה"ג העיר בזה הפמ"ג מ"ז ביו"ד
 סיק"ה סק"ג הנ"ל ע"כ. י) ועיי"ש ע"כ בשם
 פתחי נדה הנ"ל דהעלה להקל בספק כבוס
 מעל"ע בלזון באיסור משהו יכתב שכן מוכח
 דעת הט"ז סיתס"ז סק"ח (דלא כב"מ שטעה
 בזה בכוונת הט"ז) וגם בחידושי הר"ה העלה
 כן להקל וסיים דהמיקל בספק כבוס לא הפסיד
 (כדמוכח גם מהט"ז יו"ד סיק"ה סק"ג) ע"כ
 ועדכ"ר לקמן סי' זה סקט"ו ענף ג' ד' מ"ש
 שם. יא) ועיי"ש בא"ח החדש סיתס"ז אות
 ל"ז בשם א"א מהגה"ק מציעשאטש שנשאל בדבר
 מי תפוחים חמולים שנמלא בהם דגן בקופע
 מרוכך והיה ספק אס היה כבוס מעל"ע כי
 עמד ב' ימים מקודם מגולה במקום שהרות
 היה יכול להפיל מהעליה תבואה והגם שאין
 מחזיקין ממל"מ מ"מ נוטה יותר שאז פל כי
 מאז (ועד היום) היה מכוסה ועומד בבית שאין
 שם מה ליפול יהגם שבחוך מעל"ע שפכו בו
 מים בלי סינון מ"מ אין נוטה כ"כ שהיה דגן
 במים וכתב לאוסרו בהגאה אפי' בהפ"מ ע"כ:
 [יב] משהו חמץ לריכין לעשות שאלה עשו"ת
 שו"מ מהד"ג ח"ג סוסימ"א שנשאל בדבר בית
 החולים שלקחו מהקטיל שמשו בו כל ימות
 השנה חמץ ולקחו מהמים ונתנו לתוך יורות
 וקדירות בפסח וכתב דכיון דמשהו אינו רק
 חשש דרבנן ובפרט דדעת השאלות וכו"ד הר"ת
 להתיר משהו גם בפסח לכן יש ליתר לזרז
 חולה הך שאין בו סכנה ע"כ והו"ד בשד"ח
 מחומ"ל

והמאכלים שנתערב בהם מתבטיל שבקדירה
 הנ"ל בעת שעמדה במקום הב' אבל המאכלים
 והכלים שנתערב בהם מהתבטיל שבקדירה
 בעת שעמדה במקום הא' אין לאסור וכן אס
 טלטל הקדירה ממקום למקום בעת שהיתה
 רותחת ואח"כ החזיר הקדירה למקום הראשון
 ואח"כ וגמלאת חטה בתוכה ונשתמשו מהתבטיל
 שבקדירה הנ"ל הן בעת שעמדה במקום הב'
 והן לאחר שהוחזרה למקום הראשון הרי ג"כ אין
 לאסור רק מה שנשתמש מהתבטיל לאחר
 שהוחזרה למקום הראשון עכתו"ד המקו"ח הנ"ל
 בתוספת ביאור קלת. ועיי"ש בפמ"ג מ"ז יו"ד
 סיק"ה סק"ג מה שהאריך קלת בענינים אלו
 דהחזקת איסור מזמן לזמן וממקום למקום. ז)
 ועיי"ן בא"ח החדש סיתס"ז אות ל"ד בשם ס'
 עדות ביוסף שהסביר ל' הענין מפני מה
 מחזיקין איסור מזמן לזמן וכתב הטעם בזה
 משום דכל שראינו שילא מהחזקה (פי' מחזקת
 כשרות שלו) ולא ידענו כמה גבול תתן לו לכן
 לא שייך לאוקמא אחזקת כשרות ובשלמא ממקום
 למקום אטו אומרים דמקום זה אירע לו הענין
 וזה גבולו אבל בזמן לזמן לא נודע לנו מתי
 ילא (מחזקת כשרות שלו) ולכך מחזיקין מזמן
 לזמן ע"כ (וסברא כי האי מוזכר ביו"ד סימן
 פ"א לענין גבינות עיי"ש בט"ז סק"ג ובש"ך
 סק"ד. ח) ועמג"א סיתס"ז סוסקט"ז דלפי
 דברי הב"ח היה לנו להקל בחטה שנתרככה
 אפי' בזמן לזמן משום דהוי ס"ס שמא לא
 נתחמלה ושמוא לא נפלה עד עכשיו אך דהאי
 ספק דשמא לא נתחמלה לא מקרי ספק כיון דהוי
 ספק חסרון ידיעה ע"כ. אך בס' א"ח החדש
 הביא שם באות ל"ד בשם ס' גזירות שמשון
 שכתב דאס לא נתבקעה החטה יש לחשוב לס"ס
 כיון דרוב פוסקים ראשונים וגדולים לא אסרו
 אלא כנתבקעה החטה ורק שהרמ"א שכתב
 שהמנהג אינו כן א"כ בודאי יש להקל בכל
 שהוא (פירוש באיסור משהו) ומכש"כ כשיש בזה
 איזה מניעת שמחת יו"ט ע"כ. (ועי' בט"ז שם
 סקט"ו מ"ש בזה) וכה"ג הביא שם בהגה"ג
 מהרש"ם מצרעזאן בשם הא"ר שכתב דהאי ספק
 שמא לא נתחמלה לא מקרי ספק חסרון ידיעה

חשש דחשש חמץ משהו הרי בודאי אם רילה
להחמיר ע"ע אפילו בחשש גדול דגרנד חמץ
הע"כ אבל לענין המורה הבאים לשאל ממנו
אינו כן ועיין בסוף ספר בשר משה מהגאון
הרמ"ג ירושלימסקא שכתב וז"ל ובענין דרכי
הוראה מלכד דמלינו בכמה מקומות בש"ס דכתב
דהיתרא עדיף (עיין מס' ברכות דף ס' ע"א.
בילה דף ב' ע"ב. קידושין ד' ס' ע"ב. נדה
דף נ"ט ע"ב) חוץ לזה ידוע ג"כ דברי הגאון
ה"ר אפרים זלמן מרגליות מבראדי זל"ל שכתב
דלהחמיר שלא כדין יש בזה ג"כ דררא דממוכא
שהוא מפסיד להשאל (עיין ש"ע או"ח סיתר"ו
סעי' א') ובאמת לריך המורה רחמים רבים
שלא יבא לפניו ענין (שהוא) רע עבור השואל
ובפרט בפסח כשיסובב איזה שאלה מחומלת כמה
עג"נ וביטול שוחט יו"ט יש להבעה"ב ועתה
נרפס ספר נ"ח להגאון הלדיק מהר"א (ר"ת
מו"ה אייזיק) ז"ל מקאמארנא וכתב שם בפ"ד
דאבות משנה יו"ד דראש הדור או ראש העיר
ומורה הוראה לריך לידע ולהאמין שכל מה שבא
לפניו הן דיני ממונות או איסור והיתר ובפרט
תערובות איסור והיתר או (שהוא לריך) להוליא
טריפה מפיו הכל הוא בסבתו כי אם לא היה
הוא חייב והיה לדיק גמור לא (היה) בא לפניו
(דברים) כאלה ולא היה אירע שום דבר רע בכל
העיר והלדיק החסיד מו"ה משה אבד"ק צענדין
(ב"א של הגאון הר"א זל"ל אבד"ק אמסטרדם
וגיסו של הרב רבי ר' אלימלך ז"ל מליזענסק)
אמר קודם פטירתו של שנה היה רב ולא אירע
כחם באשה ולא שאלה בפסח ולא מעניי תערובות
איסור והיתר ולא נפל טריפה בעיר עכתו"ד
הבאר משה בשם הג"ח הנ"ל (ועיי"ש ע"מ"ש בענין
זה בשם גדולי המורים מה שדרכם להקל בהוראה
לעת זקנותם יותר מצעת ילדותם) וכמדומה אלי
כי שמעתי צילדותי בשם הרע"ל הקדוש ה"ר
יעקב יוסף זלללה"ה מעיר אוסטרע (שהיה בן
בנו של הקדוש בעל רב ייב"י ז"ל) שאמר ג"כ כי
השאלות מחשש חמץ אשר מוזדמנים בפסח הם
תלויים בהמורה הוראה שבעיר ובאשר המורה
הוראה לומר הלכות פסח קדום לפסח לשם שמים
וחושב ומאמין בעת לימודו כי בכח הלימוד שלו
יגזור הש"ת לבני עירו שלא יסובבו להם שום
שאלות מחמץ ח"ו כל ימי הפסח או בודאי ילמז

מחמץ"ל סי' ג' אות י"ב והשד"ח הנ"ל סיים
בזה דאף דבשאר איסורי הגאון אף שאינם
אסורים רק מדרבנן מ"מ אי"ז דבר פשוט כ"כ
להתיר בשביל חולה שאי"כ סכנה מ"מ בידין
זה דאיסור משהו בפסח בשביל חולה מסתברא
דיש לסמוך בזה על דעת השאלות והר"ת
דס"ל דגם חמץ בטל בששים מושם דבמקום
חולי י"ל דכו"ע מודים דלא גזרו רבנן ולריך
להתייבב בדבר להלכה ולמעשה ע"כ. ועבא"ח
החדש סיתס"ז אות ע"ז בשם א"א מהגה"ק
מביטשטש שכתב טעם למה שמהגין העולם
שלא להסתמש בפסח בקדירה שמבשלים בה
בפסח בליים בקליפתן הגם שבגוף הבליים אין
חשש שמא יגחו אלל קמות משום דבגוף הבליים
יש ס"ס שמא לא היו הבליים כלל אלל קמה
ואח"ל שהיו אלל קמת שמא הלכה כשאלות
דגם בפסח מהני ביטול צ"ס (וגד החשש מעט
קמה בודאי יש ס"ס) והוי ס"ס צמודי דרבנן
מ"מ לענין גוף הקדירה יש בזה חשש שמא
נשאר מעט קמה בשולי קדירה לאחר שטירו ממנה
המרק בעוד שהמרק היה יס"ב ובולע בסוף
העירוי פי סגנון קמה ליפול למטה וממילא יש
בזה חשש שבלעה מן החשש מעט קמה בסגנון
שאינו בגדר משהו אבל לחזור ולבשל בהקדירה
בליים מקילין כי עכ"פ על הבליים אין חשש
ביון דבלע רק במשהו ואין בילה שאין בה פ'
נגד המשהו קמה שאנו חוששין עליו וגם יש ס'
פעמים ס' ע"פ רוב וא"כ לא נשאר בהקדירה
רק חשש משהו לכן מקילין לבשל בה בליים עוד
הפעם עכתו"ד הא"א הנ"ל בתוספת ביאור
ובשינוי לשון קלת: [יג] לריכין לעשות שאלה.
ע"י שעת סיתס"ז סק"ל בשם בית יהודה
דאם באמלע הסעודה מלא על המפה חטה
בקופה ואין ידוע אם נפל לשם מהתבשילין
מעמידן התבשילין על חזקתו חזקת היתר ולא
דמי לנמולא החטה בכלי שהיה בו התרנגולת דשם
היתה התרנגולת בודאי באותו הכלי ע"כ:
[יד] לעשות שאלה. עיין בה"ע סיתס"ז סק"א
בשם האר"י ז"ל דהגוהר ממשו חמץ בפסח
מובטח לו שלא יחטא כל השנה ע"כ. ועב"ת"ש
הרש"ז סי' ו"ו שהביא בשם האר"י ז"ל (שנכון)
להחמיר כל החומרות בפסח. והנה כ"ז מייירי
לענין אותו אדם עלמו שזדמן בביתו איזה

ב [מין] באר מים [מן] מים שנמצאו בו גרעיני תבואה ויין אין להסתפק מזה חטים אלא מעדני שמואל

מהפוסקים אחרונים אשר חנו נמשכים אחריהם וע"פ כל האמור לעיל הלא אם יולא הדבר בחזקת היתר מפי המורה שבעיר במקום שהרש"ת נהנה לו הלא באמת נעשה השמאל ימין ונעשה באמת היתר גמור. ועב"ס מדבר קדמות מהג' חיד"א במערכת מ' סוף אות ל"ג שהביא בשם הריטב"א משם רבני לרפת דמ"ט פנים טהור ומ"ט פנים שאינו טהור אלו ואלו דא"ח והכל אמת אך שההכרעה מסר ד' לחכמי דור ודור וכאשר הם יסכימו כך תקבע ההלכה עכ"ד ודברים אלו מתאימים למה שכתבנו תחלה : **אמר** המחבר דבר מה שהבאתי לעיל בשם גדולים ולדיקים כי השאלות המזדמנים בפסח וכמו כן בשאר עניני תערובות או"ה ה"ה תלוים בהמורה הוראה שבעיר. הנה לולא דמסתפינא מחבירי ומכש"כ מרבותי הייתי אומר בזה דבר חדש דכל דברים הללו היו שייכים ביותר בדורות שבשנים הקודמים אשר רובם מאנשי הדור כשרים היו ולבס' היה כפוף תחת ראש העיר הוא ניהו הרב שבעיר והיו לייתים למילוליו בכל הענינים לכן היו תלוים ג"כ בנפשם ורוחניותם וכל מאורעותיהם בהרב המורה שלהם ואז היה גם בידו ובכח תורתו להליל נפשם ממכשולים כל רב לפוס דרגא דיליה אבל לא כן עכשיו בדורות הללו אשר רובא דרובא אין לבס' כפוף כראוי תחת הרב שלהם ואינם תלוים כלל בדעת הרב שלהם ולא יסתוו כלל זל"ז אפילו במקלט לא דרעיותיהם ולא צמדותיהם וא"כ אפילו אם הוא רב כזה אשר מלדו לא יבצר מלהליל אותם מדברים כאלה אם אך יהיו כפופים תחתיו אבל מלדם יבצר כי הם מושכים א"ע להלכה רחוק הרבה מדרעיותו יען כי לא מחשבותיו מחשבותיהם וזה ילא הרב מערבותו הנ"ל כי אין בידו לעשות להם שום טובה וזפרט לאותן אנשים הפורשים א"ע מדרכי התור' צפרהסיה והמשכיל יבין : [טו] באר מים שנמצאו בו גרעיני תבואה אין להסתפק מזה המים אלא בדומק גדול וכו'. (א) הטעם בזה דיש לחוש שמא נשרו שם הגרעיני תבואה מעל"ע ונחנו טעם חמץ משהו בהמים משום דמחזיקין איסור מומן של עכשיו לזמן

מזה חוטאת ושמירה לבני עירו שלא יסובב להם ח"ו שום שאלות מתערובות חמץ בפסח ע"כ. ועוד שמעתי בשמו הקדוש שכמו כן הוא ג"כ בשאר עניני תערובות או"ה שמזדמנים בעיר הם תלוים ג"כ בלימודו של המורה הוראה שבעיר (ודבריו אלו מתאימים קלת לדברי הנ"ח הנ"ל). עוד שמעתי בשמו הקדוש ענין נאה בדבר לשון אסור ולשון מותר היולא מפי המורה בשעה שהוא משיב לשאלו דבר הוא משום דלשון אסור הוא משורש קשירת השפאת הטומא' והקליפ' שנקשרת ושורה על המאכל הזה המזדמן בו איזה שאלה וענין לשון איסור הוא משורש אסור בחבל שהוא לשון קשר כמו כן נקשר הקליפה ושורה על המאכל הלזה ולשון מותר הוא משורש לשון התרת קשר שכאשר יולא מפי המורה הוראה לשון מותר הרי ממש נותר הקשר של הקליפ' והטומא' שהי' שורה על המאכל או המשקה שנזדמן עליו השאלה ולכן מהני לפעמים הפ"מ או שעה"ד להתיר דבר בזה אשר באין הפ"מ אין להתירו (דלכאור' יש להקשות ממ"נ אם הוא אכז' מה מהני הפ"מ) אך הטעם בזה משום דבהפ"מ יש כח להמורה הוראה להתיר ממש את קשר הקליפה הנקשרת ושורה על הדבר הלזה ע"י אמירתו בשפתותיו לשון מותר וכמו כן להיפך כשאומר בשפתותיו לשון אסור ה"ה אסור וקשור להקליפה כ"ז הג"ל שמעתי בילדותי והגם שאי"ז לשוני ממש מ"מ זהו שורף כוונתו לפי השמועה שבזכרוני. וכעין סגנון זה ראיתי בהג"ה שבספר תולדות יעקב יוסף פ' ויחי על מאמר הכתוב לא תפסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל שדרשו בספרי שאפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל ימין דלכאור' יש להקשות וכי ס"ד לשמוע לו על אסור שהוא שמאל כשאומר מותר שהוא ימין וכיולא בזה וכתב שם דכל צ"ד שיעמוד לישראל בכל זמן יש יכולת בידו לעשות מהשמאל ימין וכשהב"ד אומר על שמאל שהוא ימין הרי באמת נעשה השמאל ימין ועו' עכשו"ד שם בקלרה. והעמקתי כ"ז למען שלא יפול לב המורה ח"ו בהגיע לו לפעמים איזה ענין שיש בו ג"כ הרבה דיעות האוסרין ורק שלפי הענין ההפסד ושעה"ד הוא מוכרח להתירו כפי הרשות הניתן לו

מיום חדשים וא"כ אין לו דין כבוס כלל וזה
היתר נכון לפי ענ"ד ויכול להורות היתר בזה
עכתו"ד הגאון הרש"ק הג"ל (ולפי דבריו אלו
יש להתיר לכאורה אפי' בנמלא חמץ ממש
בבאר הבא מן המעיין אם הוא באופן דליכא
למיחש לפירורין צעין כגון שסגנו את המים
בצגד עב). ו) ועבת"ש מהרש"ם הכהן
מברעזאן ח"ר סיקפ"ו בבאר ששאב מים מבאר
נובע בחג הפסח לתבשילין לזורך יו"ט ואח"כ
שאב אחר מהבאר ומלא חתיכת לחם בהדלי
תיקף בעלייתו מהבאר והמים ששאבו מקודם
סגנו בצגד עב ומורה אחד סמך על הרב
טוטו"ד הג"ל דבבאר לא שייך כבוס והתיר
התבשילין והשיב הג' מהרש"ם דלשיטת הנה"כ
ביו"ד סיקל"ה (רחוק שם על הט"ז סקט"ו
וסובר דדין כבוס לסירוגין דלא הוי כבוס א"כ)
גם בבאר יש להקל. וגם בחשובת מעיל לרקע
סי' ל"ה כתב בפשיטות דבחלפו המים או
אפי' בלא נחלפו רק שהוליו מן המים את
הנכבש שבתוכו אפי' רק על רגע וחזרו והכניסו
אותו באותן מים עלמם יש להקל. גם בעקרי
דינים חיו"ד סי' ז' אות י"ט הביא כן גם בשם
הגו"א בשם קבלה מוחמני מנובא ועוד הביא
שם בע"ד קבלה ממהר"ם פריבינאללי דגם
בנענע המים בינתיים שוב לא הוי כבוס (והגם
שפקפק שם ע"ז) אבל עכ"פ בבאר שמים חדשים
נובעים (בכל פעם) ומתערבים י"ל להקל
וכדעת טוטו"ד הג"ל והגם שקשה לסמוך בזה על
סברת טוטו"ד בלבד מטעם כיון שעכ"פ עוד
מערבבים שם בבאר גם מים הראשונים שקודם
המטל"ע ובאותן המים הלא כבר יש שיעור
כבישה (ועב"ס חמ"ד הלכות תערובות סוס"י
כ"א דנסתפק באמת בזה אם לא לומר דהמים
החדשים מקררים את הראשונים וגם בספר
רוח חיים מהמיר גם בבאר וכן בספר יד
יהודה סיק"ה בפירוש הארוך אות א' דמה
סברה מי שאומר דבמימות מחולפים לא מקרי
כבישה) מ"מ כיון דבלא"ה יש בזה סברת הרב
בנין עולם שהורה דבבאר אין להחזיק איסור
מזמן לזמן ויש מקום לקיים הוראתו כיון דבבאר
הנובע הרי גידי הנביעה שבמקום הבאר המים
הם בדוקים מחמץ וא"כ יש לו חזקה דמטיקרא
להיתר ולכן אין להחזיק איסור מזמן לזמן ולכן
בליכוף

לזמן שלמפרע אך במקום הדחק יש להתיר מבח
ס"ס שמה לא שהו שם החטים מעל"ע אלא
נפלו שם זה מקרוב (ובפחות ממעל"ע אינו
נזקן טעם בלונן) ואח"ל שנפלו שם מזמן רב
ושהו שם מעל"ע יש בזה עוד ספק שמה לא
גתרככו החטים עד עתה (וכ"ז שלא נתרככו
אינם אוסרים) ואף שעכשיו המה מרוככים מ"מ
לא שהו שם מעל"ע דריכוכם ואין המים בולעים
מהחטים בלונן פחות ממעל"ע. ש"ע הרש"ז
סיתס"ז סעי' מ"ז וכעין ס"ס כזה כת"ש ג"כ
בסעי' מ"א. ב) ועיי"ש"ע בסעי' מ"ז הנ"ל
דכ"ז מירי שאין החטים בקועים רק שנתרככו
ואז יש להתיר עכ"פ בשעה"ד מבח ס"ס הנ"ל
אבל אם החטים בקועים א"כ אי"כ אלא ספק
א' שמה שהו שם מעל"ע במים שבבאר שמה
לא שהו ולכן איסור לשאוב עוד מים מהבאר
אפי' בהעה"ד משום דספק כבוס איסור (משום
דקיי"ל) דמחזיקין איסור מזמן לזמן ע"כ. ג)
ועבשע"ת סיתס"ז סקל"ד בשם מקום שמואל
דמשמע שם דבאין החטה בקועה רק שנתרככה
יש להתיר מבח ס"ס הנ"ל אפי' בלי דחק משום
דלא אמרינן ספק כבוס איסור רק בחמץ גמור
בגון לחם או עיסה משא"כ בחטה שנתרככה
ע"כ. וכן הביא שם בשם גבעת שאלו שהתיר
ג"כ בכעין גידון זה משום ס"ס הנ"ל. ד)
ועיי"ש"ע בשע"ת הנ"ל בשם בית יעקב שהקיל
לגמרי בספק כבוס בפסח כיון דאיסור משהו
אינו אלא מדרבנן ע"כ ומדבריו אלו משמע
דאפילו אם החטה בקועה יש להקל בספק
כבוס משום דהוי ספק משהו דרבנן ולקולא
זכ"ה דעת הבנין עולם סי' ל"ד דאין מחזיקין
מזמן לזמן בלונן כמו שיתבאר בעזה"ש"ת לקמן
ס"ק זה עקף וא"ו. ה) ועבת"ש טוטו"ד מהגאון
ה"ר שלמה קלוגער במהדורה תליתא סירי"ד
שכתב שם לר היתר אחר לענין חמץ הנמלא
בבאר והיינו די"ל דכיון שהמים שבבאר באין
מן המעיין אם כן כל פעם נמשך מים חדשים
מן המעיין בלונן ואם כן בכל פעם מקררין
המים החדשים את המים שהיו מכבר והרי
אפי' בכבוס בכלי אם הוסיפו בתוך מעל"ע
מים לונגין לא הוי ליה כבוס וכמו כן בזה
גמי כיון דבתוך מעל"ע באו מים חדשים מן
המעין ובפרט ע"י השאיבה ניתוסף כל פעם

לחסור בפסח במשהו מדהביא דבריו בשתיק' שלי שום חולק (אך הגאון מהרש"ם מזכיר זאת כתב דמדברי כל הפוסקים ל"כ כן ויוצא דבריו לקמן סוף ענף זה) והנה בנהר הביא שם בשד"ח גם בשם ספר בית האולר שנמלא ברמזי או"ח שכתב דמי נהרות שנזרק שם חמץ י"ל ללא גזרו בזה שיאסר במשהו כיון שהוא גזירה שאין רוב הלכור יכולין לעמוד בו (ואין להחמיר) אלא"כ נודע שנפל חמץ בבאר ידוע דאפשר להסתפק ולהשתמש ממים אחרים עכתו"ד שם בשם בית האולר הנ"ל וכן ראיתי בס' מנחת משה בקונטרס חקת הפסח סיל"ה בשם ספר שערי דעה שכתב דהמשהו לריך שיהא בו עכ"פ קלת חשיבות לתת טעם במקומו משא"כ בנהר דהמים מתחלפין בכל פעם וקמא קמא בטיל ע"כ. וכן הביא בספר זכר יהוסף בשם בשם ספר יהושע סי' ע' אות ד' דבנחל שוטף אין בו אפי' טעם משהו ולכן העלה בפסקים וכתבים שלו סיתג' דבנחלים שעומדים שם רחיים ועוחנים שם מאלץ בפסח והאזק מהקמח (שהוא על הרוב מתבואות תמולית) נתפזר וכתב דאין לאסור כלונן במשהו דכיון שא"א לבא לידי נ"ט לא גזרו (דומיא דדין המבואר בש"ע יו"ד סוסיל"ט) עכ"ד הזכ"י בשם ספר יהושע הנ"ל (ועצהגה"ג מהרש"ם מזכיר זאת סיתג' אות כ"ח בשם כנסי"ח ויוסף אומן שכתבו דלדעת הרמב"ן והריטב"א דס"ל דמים מחוזרים אינן נאסרים י"ל דגם מעיין שנפל בו בחמץ אינו נאסר במשהו וכ"מ מדעת רש"י (ע"ז דף מ"ז ע"א דה"מ וקמאי קנאי). אך מ"מ סיים שם הרב מהרש"ם דמדברי כל הפוסקים ל"כ כן) (ב) ועיי"ע בס' מנחת משה הנ"ל בשם שערי דעה הנ"ל בדבר בריית הייזער שעומדין סמוך לנהר והברייתא הולכת לנהר גם בתוך ימי הפסח עד שבמקום שהולכת הברייתא היא ניכרת ממש בתוך המים וכת"ש דלהתיר לשאוב ולקחת מים סמוך ונראה למקום הגראלניא במקום שנשתנה מראית המים מחמת הברייתא אין להקל בשום אופן ולריכין לשאוב בפסח ממקום שהוא רחוק קלת ממקום שינוי מראית המים שנשתנה מחמת הברייתא עכ"ד המג"מ בשם שערי דעה הנ"ל אך הרב בעל מנחת משה סיים שם דבמקום שיכולין להסתפק ולהשתמש

במ"מ

בלירוף כל הטעמים הנ"ל אין לערער על הוראת המורה הנ"ל שהקיל בזה עכתו"ד הרב מהרש"ם הנ"ל בקלרה ועיי"ש מ"ש עוד בזה בהגהותיו לאו"ח סיתג' אות ל"ו (ז) ועכ"פ זכר יהוסף חאו"ח סיקע"ה בשם ספ"י יהושע חאו"ח סימן ה' בדבר באר שיואל סילון מן המים לתיבה ומן התיבה לחוך ונמלא בתיבה גרעיני תבואה וכת"ש דכיון דהמים זבין וזוחלין שלי הפסק אינו מחמץ ודמי לקמח שנפל עליו דלף כל היום בולו דאינו מחמץ (עכדכ"ר לעיל סי' ק"ט סקט"ו ענף ח') וגם יש לזרף בזה סברה האומרים דחטים בבאר הם נוטל"פ ובפרט שא"א לבא לידי כבישה כיון דהמים מחולפין לעולם ולכן היכא דכבר נתבשל ממים הללו דהוי שעה"ד גמור יש להתיר התבשילין ע"כ (ועכדכ"ר בסוס"ק שאח"כ מ"ש בשם ספר מעשה איש ובשם ספר דבר משה): [ע"ז] מים שנמלאו בו גרעיני תבואה וכו'. (א) עכ"פ יד יהודא חיו"ד הלכות תערובות סי' ק"ה בפירושו הארוך שם אות א' דאם נמלאת חטה בנהר בפסח (הגם דמטעם שהמימות מחולפים אין להתיר לדעתו אצל) נראה לו להתיר בזה מטעם ד"ל דחכמים לא אסרו במשהו בפסח אלא במקום שאפשר לבא לידי נתינת טעם בפסח אז אמרינן דמחמת חומרא דחמץ החמירו לאסור גם במשהו אצל במקום שא"א כלל לבא לידי נ"ט כגון בנהר דקמא קמא אזלי וא"א שיבא לידי נ"ט לא אסרו בו במשהו כלל ע"כ. וכ"כ הרב הנ"ל ג"כ בספרו יד יהודא להלכות שחיטה בהשמטות שם להתיר בזה (והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ד' אות ע"ז) וכת"ש דהגם שבספר יהושע ה"ה כמסתפק בזה אם להתיר בנהר במשהו אצל לדעתו הוא דבר פשוט שאינו אוסר ע"כ. (ועיין לקמן בס"ק זה מ"ש בשם הרב זכר יהוסף שהבין בדברי הרב ספר יהושע דגם הוא פשיטא ליה דנהר אינו נאסר במשהו) והנה מסוף דברי היד יהודא שעל הלכות שחיטה הנ"ל המובא בשד"ח הנ"ל משמע דלאו דוקא בנהר בלבד אלא גם במעיין ההולך י"ל בו ג"כ דאין אוסרין בו במשהו בפסח ושי' לחלק בין מעיין לבאר והביא שם ראיה קלת לזה מדברי הריטב"א ומשמע שם למעיין בשד"ח שגם הוא מסכים לזה דגם במעיין ההולך אין

ממי בארות אין ראוי להתיר צדוק אופן לשאוב
מנהר זה בפסח אף ממקום שהוא רחוק מהמים
שנשתנו מראיתם אך במקום שא"ל לשאוב
ולתהפך ממקום אחר עכ"פ ראוי ונכון להכין
כל המים מקודם כדאשר באמת יש בל"ה אנשי
מעשה (ובכמה מקומות כל איש ואיש) מכינים
כל המים (שהם לריכין לפסח) בזמן היתרו שהוא
קודם פסח ואף ממי בארות (ומכ"כ בפעין
נד"ד) והוא תקנה גדולה וראויה לישראל עם
קדושים והמחמיר בימי הפסח תע"ב וראוי
ונכון להלך בדרכי רבותינו הראשונים אשר
בענין חשש חמץ בפסח עלמו החמירו כמה
חימרות והוסיפו חומרא על חומרא וראוי והגון
לעשות בזה משמרת למשמרת עכ"ד המג"מ
הנ"ל ג) ועבד"ח מחומ"ל סי' ד' אות ט"ו
(דה"מ מתוך כל האמור) שהביא בשם ספר
מעשה איש שנשאל על מי לידון הבאים מהנהר
להעיר דרך לינורות באמלעות תיבות של ברזל
ומן התיבות נמשכים ע"י לינורות דקים לבתי בני
העיר ויען שיש בנהר ההוא בית רחיים שטוחנים
בהם חטים ולותתים החטים ומחמת הלתיחה
נשמטים גרעיני חטים לתוך התיבות הנ"ל (אשר
מהם יבואו המים לבני העיר דרך הלינורות
כנ"ל) ונשאל אם מותר לשאוב מהמים הנ"ל
בתורה"פ והעלה דלריכין לשאוב מקודם הפסח
כל מה שלריך לשתיה ולציוס וללוג ורק
לרחילה יכולים לשאוב מהמים הנ"ל גם בפסח
ע"כ ד) ועבד"ח החדש סימן תס"ז אות מ"ג
בשם תשו' דבר משה במים המקלה ע"י הקרקע
להלינורות שתחת הקרקע ויש שם מרחוק מאשין
אשר משם הולכין מים החמולים וכתב שיש
לאסור לשאוב מהמים בפסח ורק קוד"פ מותר ע"י
סינון ע"כ ועבד"ר צדוק"ק שלפנ"ז ענף ז'
מ"ש בשם ספר יהושע: [יז] אי להתהפך מזה
המים. א) עיין ביד יהודה בהשמות להלכות
שהיטה. דבגדון הבארות שונקין אותן קודם
הפסח כדי להשתמש מהן בפסח הגם שא"ל
לנקות מכל וכל מ"מ לא הוי רק ספק חמץ
ואם אפי' נשאר שם איזה חשש חמץ בתוך הרפס
והטיט בתחתית הבור הרי כבר נתעפש ע"כ
ומובא בשד"ח מחומ"ל סי' ד' סוף אות ט"ו.
ב) ועבד"ש הגאון מהרש"ם מזרעואן ח"ר סירכ"ג
שנשאל על דבר באר אחד שכל ימות החורף

שאל ממנו נכרי בכלים שתשמישן צברייא-הויז
וניקו את הבאר הנ"ל ללורך פסח והולילו ממנו
הרפס בלירוף כמה גרעיני חמץ אך שא"ל לנקות
עד היסוד ויש לחוש אולי נשאר עוד גרעינים
בתוך הרפס או איזה בעין מהצרייא ויהא נכבש
בתוכו בפסח והאריך שם קלת בלדדי היתר
והביא שם סברת הרב טעמו"ד המובא בדברי
לעיל סי' זה סקט"ו ענף ה' שכתב דאין דין
כבש נוהג בבאר הנובע וגם הוא בשל הפקר
ואין אוסר במשהו כמו שיתבאר אי"ה בדברי
לקמן סי' זה סקט"ו וגם בנד"ד יש ללרף ג"כ
סברת הג"א דחטים ושעורים ושיפון נוטל"פ
בבור ומכ"כ בבאר (עמג"א סיתמ"ז סק"ו)
ובדבר חשש תערובות הצרייא י"ל ג"כ דהצרייא
הוא מקולקל ואינו רק חמץ נוקשה ולשיטת
כמה פוסקים נוקשה בטל בששים גם בפסח
(עבד"ר לעיל סי' סק"ו ענף ב' ובסיק"ט
סקט"ו בקונטרס מי פירות ענף ל"א) ואף
דאין קיי"ל דנוטל"פ אסור בפסח (כמב' בש"ע
סיתמ"ז סעי' י' וא"כ מה מועיל הסברא דלעיל
במה שהחטים הם נוטל"פ בבאר) מ"מ כיון
דאיכא ספיקא שמה לא נשאר כלום מהגרעיני
חטים בבאר כבנד"ד וגם בלירוף סברת הרב
טעמו"ד הנ"ל דבבאר אין צו דין כבש לכן יש
להקל ע"י סינון בצגד עב קלת (עבד"ר צד"ק
שא"ז) אך מ"מ במקום שיש שם בארות אחרים
ואפשר להשתמש מהם בפסח אני ירא להקל
לכתחלה עכתו"ד הרב מהרש"ם הנ"ל ג) ועיי"ש ע'
בסוף התשובה במעשה באחד שהשליך קוד"פ
חתיכת לחם קטנה לבאר עמוקה כ"ד אמות
והוא שעת הדחק שאין למצוא מים אחרים לפסח
והשיב שם דאם יש לתלות שע"י שאיבת מים
כמה פעמים קודם הפסח ילאה משם החתיכת
לחם קודם הפסח יש להקל לשאוב מהבאר הנ"ל
בפסח ע"י סינון בצגד עב משום דתלין לומר
דשמה כבר ילא החתיכת לחם קודה"פ ע"י
שאיבת המים ואף דאין ספק מוליא מידי ודאי
מ"מ כיון דטבע הלחם שהוא קף ע"פ המים לכן
שכיח טפי שילא ועוד דאם תאמר דלא קף ע"פ
המים אלא ניחוש דנפל החתיכת לחם למטה
ברפס שבקרקע הבאר מ"מ י"ל דנתעפש ונרקב
ע"כ. וכן היתר בתשובת בית ילחק מהגאון
מלבוב בבעין נידון הנ"ל שנמלא החמץ קודם
פסח

ברוחק גדול כגון שאין מים אחרים בנמצא [ית] ואם נמצא בו חתיכת מצה מעדני שמואל

ממעל"ע מ"מ בשעה"ד סמיכון ע"ד האומרים שחמץ"פ אינו אוסר כלונן בפחות משיעור כבישה שהוא מעל"ע עכתי"ד הרש"ז הנ"ל : ג) ועי' בגשמ"א ה"פ סי' יו"ד שגשאל בכלי מלא עם בעריקים מחומלים ללורך פסח וגם היה בכלי הרוטב שלהם שקורין ראסיל ואחר שלשה אשמו עיסת חמץ והדיחה וקנחה ידיה היטב עד שלפי דעתה לא היה שום בלק על ידיה ניערה בידיה את הראסיל עם העצמים כדי שיתחמץ יותר ואחר שהולילה ידיה מלזה באלצה נד"ק קלת בלק וכת"ש לדדים להתיר אפי' בלא סינון משום דיש כאן ס"ס שמא לא נפרך כלום מן הצלק ואת"ל שנפרך משהו מ"מ שמא הוא דק כ"כ שיוכל ללאת דרך המסגנת וא"כ הוי כלל בלא דאינו חו"ג ועיי"ש שכתב עוד לדדים להיותר ומ"מ סייס בל"ע אם להתיר בלא סינון וגם בפ"ת חולק עליו וכתב שהקיל יותר מדאי כיון שאפשר להדיח העצמים בהרוטב שלהם היינו בהראסיל ולסמן הראסיל בלי הפסד ע"כ והו"ד בא"ח החדש סיתמ"ז סוף אות ל' ד) ועבשד"ח מחומ"ל סי' ד' אות ט"ו (דה"מ אלא דלריך לדעת) מה שהאריך שם בדברי הפוסקים לענין אם מהני סינון בפסח ומסוף דבריו מושמע שהסכים ג"כ לדעת הרש"ז הנ"ל דבשעה"ד יש לסמוך על הסינון בצגד עב קלת גם בפסח אם ידוע שלא שהה שם החמץ מעל"ע כלונן ע"כ וכן הביא בספר עקרי דינים חאו"ח סי' י"ח אות כ"ו בשם בית יהודה דאם א"ל בענין אחר יש להתיר ע"י סינון (בצגד שהנקצים שלו דקים הרבה) אפי' צנפל פת ממש להבאר אם אין שם חשש ששהה שם הפת מעל"ע. ה) ועפמ"ג מ"ז סיתס"ז סקי"ח (דה"מ מעשה דמשרת וכו') דמשמע מדבריו דהיכא דיש חשש ששהה שם החמץ מעל"ע כלונן אז אפי' התחלת המעל"ע מהכבישה היה בער"פ כגון שנמלא החמץ בבאר כליל א' של פסח מ"מ יש לאסור משום דסוף המעל"ע הוא גורם הפליטה ולאחר ששהה החמץ שם שיעור כבישה שהיא מעל"ע הרי מאז והלאה היא פולט טעם בכל רגע אפי' כלונן ובפסח אוסר אפילו טעם משהו (וכ"כ בפמ"ג

הפסח בהבאר והתיר ג"כ לשאוב מן הבאר בפסח במקום שאין מים אחרים מלויים משום שיש לתלות שקודה"פ כבר נשאבו הפירורין לחוץ והובאו דבריו בספר שד"ח מחומ"ל סי' ד' אות ט"ו (דה"מ ובספרו בית ילחק עיי"ש בסוף דה"מ הנ"ל). ד) ועצהנה"ג מהרש"ס מברעזאן סיתמ"ז אות כ"ח בשם זרבי"ה שהביא בשם השו"ב ז"י בדיון כבר חמץ שנפל לבאר דלריך להפיש כל הכר והולילו כולו חו מקלתו ואח"כ יסגנו המים סינון יפה ומוותרים בשתיה בפסח עכתי"ד הברכ"י וביים ע"ז הג' מהרש"ס הנ"ל דל"ל דמיירי דלא שהה שם הפת מעל"ע ע"כ (ומשמע מדבריו דגם אם נמלא הפת בבאר בתוך ימי הפסח יש להתיר ג"כ ע"י סינון יפה אם ידוע שלא שהה שם מעל"ע). ה) ועיי"ש עצהנה"ג מהרש"ס הנ"ל אות הנ"ל מש"ש בדבר אם מלאו לחם נף (בבאר) ביום א' של פסח קודם שיהוי מעל"ע והולילוהו וחזרו ומלאו ביום ב' מעט לחם וכפי הנראה למעין שם שהוא כעין מסתפק בזה אם יש להחזיק איסור שנשאר עוד שם מהלחם הראשון או אולי הוי בכלל ספק כבש שהתירו כמה אחרונים : [ית] ואם נמלא בו חתיכת פת וכו' וגם סינון לא מהני. א) ד"ז הוא מדברי החיי"א כלל קכ"ב אות י"ז בשם הח"י ופר"ח דבלחם לא מהני סינון (וכ"כ בספר מאורי אור דצנפל פת לתוך הצור של מים אין להקל רק קוה"פ ע"י סינון בצגד עב אבל בפסח דמשהו מיהא איכא אין לשאוב כלל ממש דהא לא נהבטל קוד"פ ע"כ ומובא בא"ח החדש סיתס"ז אות מ"ד) ועבדב"ר לעיל סי' זה סק"א ענף ד' מ"ש שם לענין הסינון. ב) ועבש"ע הרש"ז סי' חמ"ז סעי' כ"ד בהג"ה שם ובסעי' כ"ה. ובקו"א דבי רב הנ"ל סיתמ"ז אות ט"ו דמשמע מובאר שם דאם ידוע בצירור שלא עבר עדיין מעל"ע משעה שנפל הפת לתוך המים עד שעה שמסגנו בתוך הפסח (כגון שראינו חימת נפל לשם הפת) אז יש להתיר בשעה"ד (כגון שאין לו מים אחרים) להשתמש גם בלוחו מים ע"י שיסגנס בצגד עב קלת משום דכיון שמסגנס בצגד עב קלת תלינן שלא נשאר עוד שום פירור אפי' דק מאוד ואף דבפסח מחמירין גם כלונן בפחות

שדייק מלפון הרב זכ"ל צעני"ז ועצמות
 עוטו"ד מהד"ג סירכ"ו ובספר מגדים חדשים
 סיק"ה אות א' מ"ש בשם עמודי חש ובספר
 חמודי דניאל דף ל"ז אות כ"א ובספר א"ח
 החדש סיתמ"ז אות כ"ג מ"ש בשם חשו'
 מהרי"א הלוי ועבדכ"ר לעיל סי' זה סק"ב
 ענף ג' מ"ש בשם הרב יבין וכו' והש
 יעקב. ו) והנה הא דאמרי' לעיל דנפחות
 ממעל"ע אינו אוסר בלונן היינו דוקא במים
 או שאר משקה שאינו חריף אבל אם נפל
 חתיכת פת חמץ לתוך יי"ש של פסח שהוא
 חריף טפי (כמבואר במג"א סיתמ"ז סק"ה)
 לכאורה יש לאסור אפי' בלא שיהיה שם החטה
 רק כשיעור שיתנו על האור ויתחיל להרתים.
 ועד כמה נקרא שיעור שירתים. עיין בזה
 בתפארת ישראל בפרק ב' דמסכת פסחים משנה
 ו' אות מ"ד דנתבאר שם דכשיעור שירתים
 הוא שיעור י"ח מינוטין ורמזתי אליו בספרי
 מנחת שבת סימן פ' סק"ה וכתב שיעור זה
 כתב ג"כ בהקדמה לספר בית לחם יהודה
 הו"ד בספר מגדים חדשים סיק"ה אות ט'
 אך בשם ספר שלמי שמחה הביא שם במגדים
 חדשים הג"ל דהוא לא פחות מ' מינוטין
 ע"כ. ועב"ס יד יהודה סי' ס"ט בחרוך ס"ק
 פ"ד ובקלר שם סק"כ דשיעור שירתים הוא
 פחות משיעור מיל ומשמע מדבריו שם דהוא
 ערך עשרה מינוטין וכתב שם דמשערין
 בשיעור שירתים על אש בינוני. (והנה ראיתי
 בספר וויכוח מ"ח שחברו א"ז בעל ספר החיים
 ז"ל (אחיו של מהר"ל מפראג) בהשגותיו על
 הת"ח כלל וא"ו דין ט' שכתב שם שאין לנו
 בקיאין בשיעור כדי שירתים מפני שלפנימ
 שהאש גדול וממהר להרתים ונכך נוהגין לאסור
 מיד ע"כ. והנה לפי דבריו הג"ל הרי בכל דבר
 חריף שנתנו בו חכמים שיעור כדי שיתנו על
 האור לריכין לאסור מיד לדין מטעם שאין לנו
 בקיאין אך בספר ת"מ הגדפס שם סביב הספר
 וויכוח מים חיים הג"ל שהבדל הג' ה"ר יוסף
 שאל נאצינואהן מלכוב תמה על דברי הרב
 בעל וויכוח מים חיים וכתב דלא שמענו מעולם
 דאין לנו בקיאין בשיעור כדי שירתים. והנה
 איך שיהא אם שיהא חמץ בתוך היי"ש עכ"פ
 לא

צמ"ג א"א סיתמ"ז סרי"ג) ועיי"ש במ"ז הג"ל
 דמשמע שפירש כן גם דברי הבה"ט שבסיתמ"ז
 שם"ק ל"ד עיי"ש וכן פסק בספר חמודי דניאל
 בהלכות תערובות דף מ' סוף אות ל"ו וכ"מ
 בספר פינות הבית (הו"ד בספר א"ח החדש
 סיתמ"ז אות מ"ה) שהסכים לסברת הפמ"ג
 הג"ל דסוף המעל"ע גורם הפליטה (דלא כמ"ה
 אחו"י המוצא בכו"פ ריסיק"ה דלענין כבוש
 י"ל דפולט מעט מעט בתוך מעל"ע) ועב"ס
 יד יהודה בחיור"ד סיק"ה סק"א בחרוך ובקלר
 שם שהסכים ג"כ לזה דאף שהתחלת השרייה
 היא קוד"פ מ"מ אם סוף המעל"ע בלה בפסח
 הרי הוא שפיר מפליט ומצליע ואוסר במשהו
 (אך מה שהחמיר שם לענין חטה מרוככת
 שנשרית במים לווננים וכתב דאפי' אם מעט
 שנשרית החטה לא היתה מונחת במים מעל"ע
 שלם כגון שלא התחיל הריכוך רק סמוך לגומר
 המעל"ע מ"מ בגמר המעל"ע מהתחלת השרייה
 הרי הוא מפליט ומצליע ואוסר במשהו כיון
 שאז כבר היא מרוככת וחולק בזה על המקום
 שמואל והרש"ז ז"ל המוצא בדבריו לעיל סי'
 זה סקט"ו סוף ענף א' וענף ג' שהקילו בזה.
 בזה אין דבריו נראין באיסור משהו דרבנן נגד
 הגדולים חקרי לב הג"ל שהקילו בזה) וכן בספר
 עיקרי דינים חאו"ח סי' י"ח אות י"ט כתב ג"כ
 דלא צענין שכל הכ"ד שעות של כבישה תהייל
 בתוך הפסח דכיון דפעולת הכבישה (לא) הוי
 (רק) בסוף המעל"ע ואז דוקא אמרי' דהרי
 הוא כמבושל ולא קודם לכן וא"כ אף אם
 התחלת הכבישה היה בליל י"ד מ"מ כיון שהרגע
 האחרון שנעשה ונגמר הכבישה הוי בתוך הפסח
 ה"ז כמבושל בפסח הגם שלא נשתהה כל המעל"ע
 בתוך הפסח ע"כ וכן הביא בשד"ח מחומ"ל סי'
 ג' אות י"ד בשם ספר מאמר מרדכי ובשם
 הבית מאיר (ותמהו שם על הבה"ט הג"ל ס"ק
 ל"ד לפי מה שהבינו הם בדבריו שאין סובר
 כן) וכן הביא שם בשם הרב בית יהודה דכבוש
 לא שייך לומר בו שנתבטל קוד"פ בם' אם גוף
 החמץ עדיין מונח בתערובות בתוך הפסח דכיון
 דלאחר מעל"ע הרי הוא חשיב כרתיחת ביסול
 וא"כ הרי הוא ניהן טעם מחדש בכל שעה בתוך
 הפסח (כמו תרגומות שחממה בתוך הפסח בעת
 שהחטה עדיין בתוכה) ועיי"ש בשד"ח מה

[ומ] אסור. אפילו אין מים אחרים וגם סינון לא מהני (תמ"ז תס"ז).

מעדני שמואל

ע"ש. אך במג"א סיתמ"ז סקכ"ח ובסיחקכ"ז סק"ג פסק (כדעת הש"ע יו"ד סי' ק"ה סעי' א') דבחומץ חזק אם שהה בתוכו כשיעור שירתיח נעשה כבוס והרי הוא כמבושל. וכן פסק בדה"א בש"ע הרש"ז בהלכות לולב סיתרמ"ח סעי' כ"ה דכבוס בחומץ חזק שהוא חריף מאוד (אז) אפי' לא שהה בתוכו אלא שעה מועטת בכדי שיתן החומץ על האור וירתיח ה"ז כמבושל עכ"ל. וכן פסק בפמ"ג יו"ד בש"ד סיק"ה סק"ב דבחומץ חזק עכ"פ יש להחמיר כדעת המג"א הנ"ל וכ"פ בחו"ד סיק"ה בחידושים אות ז' ועיין בספר חכמ"א כלל כ"ח דין ג' שכתב בשם הכו"פ דמחמיר בכל חומץ דלחוסר בשיעור שירתיח (וכ"מ דעת הרב שם אריה בספרו ערוגות הבוסם סיק"ה אות ה' דבחומץ בולע ופולט בשיעור שיתן על האור וירתיח) ומסיק שם בחכמ"א הנ"ל דעכ"פ בדבר מאכל יש להחמיר בכל חומץ אפי' אינו חזק שיאסור בכדי שיעור שירתיח אלא לענין להפליט איסור מן הכלי (בכדי שירתיח) צעין דוקא שיהא החומץ חזק עיי"ש. וכ"ז בנמלא חמץ גמור בתוך החומץ אצל אם נמלא בתוכו חטה עבדצ"ר לעיל סיק"ט סקט"ו בקונטרס מ"פ ענף כ"א דיש בזה חילוקי דעות אם החומץ מחמץ את החטה: [וע] אסור אפי' אין מים אחרים וכו'. עבדצ"ר לעיל בס"ק שלפנ"ג ענף ב' ג' ד'. (א) ועצמ"ש גור אריה יהודא חאו"ח סימ"ט דבחמץ הנמלא בבאר של נכרי (דליכא גביה משום צ"י) או בבאר העומד ברחוב העיר שהוא מקום הפקר שאין לו צעלים (דאז לא שייך ג"כ איסור צ"י על החמץ שבתוכו) וא"כ בכה"ג לא גזרו שיאסור במשהו (כמ"ש בצ"י דלמ"ד דחמץ שנתבטל בששים קודם הפסח אין חוזר וניעור בפסח הטעם בזה הוא משום דהא דאסרו חמץ במשהו הוא משום קנסא דכל יראה וצכה"ג שנתבטל קודם פסח דאין בו משום צ"י לא שייך קנסא עכ"ד הב"י וכמו כן בנד"ד) ע"כ. ודברי הגוא"י הנ"ל הוצאו בתשו' מהרש"ס ת"ר סי' רכ"ג ובספר גילוי דעת סי' ס' סקי"ב ובתשו' זכר יהוסף סיק"ע עיי"ש. ובספר גילוי דעת הנ"ל

לא פחות משיעור ח"י מינוטין יש לאסור הי"ש וכן מבואר ג"כ בתשו' הרמ"ך דיי"ש דהוי חריף טובא כו"ע מודו דלא צעין מעל"ע ומוזא בשד"ח בכללים מערכת הכ"ף סימן קל"ג ושם בכידונו נשרה שתי שעות אך לכאורה יש לאסור גם בלא שהה רק כשיעור שירתיח וכן מבואר בפמ"ג ח"א סוס"י תמ"ז הבאתי דבריו לעיל סי' זה סק"א סוף ענף כ"ו וכן מלאתי בספר זכרון חיו"ד דף כ"ג ע"ב סוף אות ל"ו דביי"ש משערין בו כדי שיעור שירתיח ומשמע שם דבשהה החמץ בתוך הי"ש כשיעור שירתיח קודם הפסח ונשאר מונח שם עד שהגיע הפסח נאסר הי"ש תכומ"י אף שלא שהה שם בתוך הפסח כשיעור שירתיח. והנה כ"ז מיירי בנפל חמץ ממש לתוך הי"ש כגון חתיכת פת וכיוצא אצל אם נפל חטה לתוך הי"ש ושהה שם בכדי שירתיח ונמלאה החטה שהיא בקועה או מרוככת עבדצ"ר לעיל סיק"ט בקונטרס מ"פ ענף כ"ו דיש בזה חילוקי דיעות אם הי"ש הוא מחמץ את החטה ועיי"ש ענף ג' השני ודו"ק. (ז) ובדבר חומץ שנפל לתוכו חמץ בלונן ולא שהה בתוכו מעל"ע. ע"כ יו"ד סיק"ה ס"ק ב' ובפמ"ג ש"ד שם ובחו"ד שם בחידושים אות ז' ובצה"ט שם סק"ד ובמג"א סיתמ"ז סקכ"ח ובח"י שם סקל"ד ובחכ"א כלל כ"ח דין ג' ובנשמ"א הלכות פסח סי' י"ד ובערוגות הבוסם סיק"ה אות ה' ובספר יד יהודא סיס"ט דף ס' הוצד"ח כללים מערכת הכ"ף אות קל"ג. והעולה מכל המקומות הנ"ל דדבר זה במחלוקת הוא שנוי אם חומץ דינו כשאר דבר חריף ואסור בכדי שירתיח על האש ולרעת הש"ך הנ"ל צעין גם בחומץ שיהא נכבש בו מעל"ע ובפחות מזה אינו אסור וכ"ד הפר"ח והכ"ג וכ"ד הא"ר הו"ד במחה"ש סיתרמ"ח סקכ"ב וכ"ד הבית מאיר וכ"ד המסה"ש שעל יו"ד (אין זה מסה"ש שעל קילוש"ט) בהסכמת עוד גדול אחד דבחומץ לעולם צעין שישהה מעל"ע דוקא וכ"ד ה"ה מוהרי"ך הו"ד בזכונ"א וכן העלה בספר ח"י סיתמ"ז סקל"ד כדעת הש"ך הנ"ל וכן העלה בספר יד יהודא סיס"ט סקל"ח דגם בחומץ אין לאסור בשיעור שירתיח אלא צעין מעל"ע

הג"ל הביא שם. (ב) בשם ספר שנות חיים להגאון הרש"ק מזרחי שחזק ג"כ סדרת גור אריה יהודה הג"ל (מכת קושיית כמה מהגדולים שהקשו דאך שותים מהנהרות הלא בוודאי נתערב בהם משהו חמץ אע"כ) דבשל עכו"ם או של הפקר לא גזרו במשהו. (ג) גם הרב גילוי דעת הג"ל הביא סמוכין להיתר הג"ל מדברי הרמב"ם פ"ד משמיטה ויוכל הלכה כ"ט ובכ"מ שם (ודחה שם דברי היר יהודה על מה שדחה היתר הג"ל בפשיטות בשתי ידים). (ד) ועצמית סיתס"ז סק"ל דכ' ג"כ שיש מקום לומר דחמץ של עכו"ם או של הפקר אינו אוסר במשהו. ועצמית מחומ"ל סי' ג' אות ט"ז. (ה) בשם תשו' משפטים ישירים שפסק ג"כ כהשע"ת הג"ל דאם נתבטל החמץ בששים ביד העכו"ם שרי לישראל ע"כ. ועייש"ע בשד"ח במערכת הג"ל סי' ד' אות ט"ו בשם זכרון יעקב דבבאר של נכרי יש להתיר עכ"פ בספק כבוס מעל"ע משום דיל' דבכה"ג לא גזרו בשל נכרי ובשם בית האולר הביא שם. (ו) שהרב מווארשא ליד ג"כ להיתר מכת דברי הגור אריה יהודה והשע"ת הג"ל ע"כ. (אד. א) בשם בית יצחק מהגאון מלבוז הביא שם דאין לסמוך לכתחלה לשאוב מים בפסח מהבאר שנמלא בו חמץ בפסח אף שמסתמא החמץ הוא של נכרי (כיון דלא שכיח בפסח חמץ של ישראל וגם יש ספק שמא כבר סלקו משם החמץ ולא נשאר ממנו כלום) מ"מ להתחלה אין להתיר ורק לענין התדלילין שכבר בשלו ממים הללו וגם הכלים שבשלו בהם כיון שאין בהם רק ספק משהו יש להתיר משום דעכ"פ לענין ספק משהו נוכל ללרף סדרת האומרים דבשל נכרי לא גזרו לאכור במשהו ע"כ ועייש"ע בשד"ח הג"ל שהביא עוד הרבה מחברים המדברים בענין זה והעולה משם. (ב) לדעת הרב פמ"ג א"א סיתמ"ח סק"א נראה דפשיטא ליה דגם בחמץ של נכרי אמרו חכמים דאוסר במשהו אפי' בהנאה (ג) וכן התורת חסד (כנראה שהוא מהג' החכיד הרש"ז ז"ל האצד"ק לובלין) בסיכ"א אות ב' כתב ג"כ שדברי השע"ת הג"ל (שכתב דחמץ של נכרי אין אוסר במשהו) לא נתחווירו כלל כי מסתימת דברי כמה פוסקים ראשונים נראה דאף

חמץ של נכרי אוסר במשהו. (ד) וכ"מ מתשו' דברי חיים המוצא בקונטרס חקת הפסח שצמספר מנח"מ דין י"ב דגם חמץ של נכרי אוסר במשהו. (ה) וכ"מ מתשו' זכרון יעקב (המוצא לעיל ס"ק זה) דרק בספק כבוס י"ל דלא גזרו משהו בשל נכרי אבל לא בודאי. (ו) וגם דעת השד"ח בעלמו נוטה להחמיר ומסיק שם דקם דינא דחומר משהו הוא גם בשל נכרי וראייהו מד' הרשב"א המוצא בש"ע סית"מ סוסע"י ג' ובמג"א שם סק"ז [אך בספר גילוי דעת הג"ל כתב דמדברי הרשב"ם אין ראיה מכמה טעמים. חדא דשם מיירי בחמץ של נכרי שנתערב בשל ישראל ולכן אוסר במשהו אבל אם נתערב ביד נכרי (או בשל הפקר) י"ל דמותר גם כשבא אח"כ ליד ישראל ואין חו"ג. ועוד י"ל דהרשב"א הולך לשיטתו דס"ל דחו"ג ועוד טעמים עיי"ש. וכן השד"ח בעלמו הביא שם בשם כמה לומדים שדחו ראייתו שהביא מהרשב"א הג"ל וכחצו כולם שמדברי הרשב"א אין שום ראיה לכד"ד עיי"ש הטעם]. (ז) ועצ"ם יד יהודה סיפ"ח סק"ב שדחה ג"כ היתר זה של הגאון הג"ל בשתי ידים וכתב דמלוא לפרסם שהוא טעות (אך הרה"ג מהרש"ם מזרעזאן כתב על דבריו אלו בדרך הללה שאין לך יפה מן הלניעו' ואין מלוא לפרסם כ"כ כי הרב מהרש"ם הוא הולך לשיטתו שכתב סמוכין לסדרת היתר זה וכמזכר לעיל ס"ק זה בשמו). (ח) וכן הג' ה"ר יעקב וויידינפעלד מהורמליצ הביא ראיה לסתור דברי המתירים משהו בחמץ של נכרי. (ט) וגם הרה"ג הר"ש הכהן מווילנא בספרו בנין שלמה סיכ"ד כתב דמדעת הפוסקים נראה דאין לחלק בין חמץ של ישראל לחמץ של נכרי לענין איסורו במשהו. (י) וכן פשט דברי הרשב"ץ ח"ג סירג"ח מורים שסובר דחומרות משהו בפסח נוהג גם בחמץ של נכרי אף קודם שיבא ליד הישראל. (יא) וכן בתשו' שו"מ מהדורא וא"ו סיל"א דחה סדרת ההיתר שבגור אריה יהודה הג"ל ע"כ: והנה בענין דחמץ של נכרי שהעלה הגאון הג"ל שלא יאסור במשהו עיי"ע בתשו' זכר יהוסף חאו"ח סיקע"ה מה שהאריך בזה ושם (בדה"מ ועובדא) כת"ש דבעיקר הוראת הגור ארי' יהודה הג"ל שהתיר בבאר של נכרי או של הפקר בגין של רבים שלא יהיה נאסר במשהו בפסח יש להתיישב להקל מלד זה לחוד היבא

ב' ימים זאח"ז מים מהבאר ונשתמשו בכל הכלים ואח"ז סיפרה האשה העובדא הנ"ל ונסתפק השואל אם האשה נאמנת לאסור כל התבשילין וכלים של בני העיר (וראיתו השואל מדברי הלבושי שרד בחידושי דינים ליו"ד סעי' כ"א שכתב להחיר בעובדא כיוצ"ז) ואף דהיכא דהבעלים שותקין ואין יודעים להכחיש הרי גם ע"א נאמן לאסור (כמבואר בש"ך יו"ד סיקכ"ז סקט"ז) מ"מ אשה דמיא לקטן דאינה נאמנת באיסורין רק במקום דהוי רק גילוי מלתא לבד (כמבואר ביו"ד סוסימ"ח גבי קטן) עכתו"ד השואל הנ"ל. והנה הרב מהרש"ם האריך שם הרבה בתשובתו ברוב חריפותו ובקיאותו הנפלא כדרכו בקודש והיולא מדבריו דהגם לדעתו גם אשה נאמנת בזה (דלא כדעת הלבו"ש שחידש דאשה דמיא לקטן) וא"כ אין כאן שום לך היתר רק מכח דאין ע"א נאמן לאסור בשל אחרים וא"כ בכאן שהבעלי שותקין ואין יודעים להכחיש הרי לדעת הש"ך נאמן בזה גם ע"א אך ש"ל דבג"ד גם הש"ך מודה (לפי טעם הב' המוזכר שם בש"ך) כיון שאין כאן רק איסור משהו דרבנן וי"ל דאינו נאמן להתמיר דדרבנן ואפי' לטעם הא' שבש"ך הנ"ל מ"מ כיון שלדעת התוספות והרא"ש והמרדכי הרי בשותק מפני שאינו יודע לא אמרינן בזה דהוי שזיקה כהודאה א"כ כדאי המה לסמוך עליהם באיסור דרבנן במקום הפ"מ ובפרט שגם השב"י והח"ס דחו דברי הש"ך הנ"ל וכתבו דהעיקר כדעת התוס' הנ"ל וא"כ בודאי מכל להקל מהאי טעמא והגם דבג"ד י"ל כיון דהבאר מים הוא של כל בני העיר ויש גם להאשה חלק בזה וא"כ חלקה נאסר עכ"פ כיון דכל אדם נאמן על שלו וכיון דבפסח אסור חמץ במשהו טוב ממילא אסור הכל כיון דיש כאן מטע מים מחלקה שהם אסורים ומעורבים עם שאר המים דהא החלק שלה אסור לכל אדם משום דבעלים נאמנים על שלהם מ"מ בנד"ד י"ל גם איפכא דאדרבה דכיון דעיי"ז שנאמן לה על חלק שלה יהא נאסר גם חלק של אחרים א"כ שוב אינה נאמנת גם על שלה ואף דמבואר בכמה מקומות דאמרינן דמתוך ש'אדם נאמן על שלו נאמן גם על של אחרים (עבפ"ת יו"ד סיקכ"ז ס"ק יו"ד ובש"ע שם סעי' ב' ובסירפ"א סעי' ה') מ"מ כיון דעיקר הטעם הוא בזה משום דכיון דמפסיד

בזה

היכא שנתברר בעדים שיש בו חמץ והוא הלכה ואין מורין כן משום דהוי אבד התמוה לרבים (עש"ך יו"ד סירמ"ב סקט"י) וכת"ש עוד שלפי סברת הגוא"י הנ"ל יש ללמד למכור לעכומ"ז בשעת מכירת חמץ בע"פ גם הבארות עם המים שבתוכם (וירוויחו בזה שאם ימלאו בתוכם חמץ בתוך הפסח לא יאסרו במשהו) ורק שבתוך הפסח כשישאב הישראל מים מהבאר לא ישאב רק ברשות העכו"ם הקונה את החמץ וגם טוב ונכון שבשעה שיבעל החמץ קוד"פ יהא ברעתו גם על הגרעינים שימלאו בהבאר עכתו"ד בקלר' ועיי"ש"ע בזכר יהוב"ל הנ"ל בשם ספר יהושע דהיכא שניכר הדבר שעשה העכו"ם להקניט את הישראלים והכ"ל חמץ לבאר בפסח י"ל דבכה"ג לא היתה הגזירה דמשהו (דומיא דעכו"ם המנסך יינו של ישראל להכעיס המוזכר ביו"ד סוסי" קב"ד ועבדכ"ר לעיל סי' זה סק"ח ענף וא"ו) ומכ"פ היכא שאין ידוע שנפל לשם חמץ רק ע"י עד אחד יש ללמד לזה הסברא שיאמר להעד איני מאמינך (וכמבואר ברמ"א יו"ד ריסיקכ"ז דמלידין אותו לומר איני מאמינך) ע"כ. ועיי"ש עוד בזכ"י הנ"ל בשם בנין עולם דמה שכתב לו השואל ששמע בשם הג' ה"מ"ז מחבר מה"ל שבורה שעד אחד אינו נאמן לומר שראה חטים בבאר משום דע"א אינו נאמן לאסור במה דאתחזק היתרא יש לפקפק ע"ז קלת עכ"ד בשם בנין עולם הנ"ל וכנראה שם להמעיין שגם הרב זכר יהוב"ל לא ניחא לו בזה שלא להאמין לעד א' ובפרט בבאר המופקר לכל לשאוב מימיו לשותות וכשהבאר לריך תיקון מטילים ההולאה על כל השכני' וא"כ כל א' נאמן עליו בבעלים (ועיי"ש עוד בזכ"י הנ"ל דבנמלא גרעין חמץ בהבאר וידוע שלפני מליאת הגרעין הנ"ל בתוך מעל"ע השליכו שם גרעין להבאר יש לתלות להקל שאותו הגרעין שנמלא עתה בהבאר הוא ניהו הגרעין שהשליכוהו דא' להבאר ונמלא שלא נרצח שם עדיין מעל"ע ע"כ). ועיי"ן בתשו' מהרש"ם מהרעזאן חלק ב' סיפ"א שנשאל בעובדא שביום א' דחמה"פ הלכה אשה אל הבאר לשאוב מים ושאלה מים ומלאה בכדה התיכת פת חטים בהמים וחזרה והשליכתו להבאר ולא לקחה המים (משם ומאז והלאה לקחה מים כל הימים ממוקם רחוק ע"י קורה רב) ואח"כ שאבו כל אנשי העיר

ג. גוהגין שלא להבהב את העופות בקש שעם השבלים כי וכן חיישינן שמא יש בהן מעדני שמואל

דוקא אם אינם מאמינים לה אצל אותם המאמינים בלזם כבר כתב הרמ"א (בסיקכ"ז סעי' א' הג"ה א') דבשאר איסורים לא מהני לומר איני מאמין היבא שהוא מאמין בלבו וא"כ גם בחמץ בפסח אין להקל אף דאיסור משהו דרבנן ובפרט לשיטת הש"ך שם בסיקכ"ז סקט"ז שכתב הדברים אין להקל אם מאמין בלבו לכן בחומר איסור חמץ א"א להקל עכתו"ד הג' מהרש"ם בקלרה ועיי"ש"ע במפתחות הס' השי"ך לסיפ"א הג"ל שכתב דאם לא שיהי' הלחם מעל"ע בהמים וסגנו היטב המים יש ללדד ולהקל בהפ"מ בזה ואפי' רק בספק אם שיהי' מעל"ע יש ללדד ולהקל עיי"ש : [כ] חיישינן שמא יש בהן גרעין מחומץ . ואם נמלא חטה בקועה על הבשר לאחר שגמלא בעוד שהמלח עליו . עבש"ע הרש"ז סיתס"ז סעי' ג' . נ"א . נ"ב . נ"ג . והיולא משם . א) דאם אין שום הפסד כלל אם ימכרם לגוי או שישהה אותם עד לאחר"פ אז יש לאסור הכל באכילה הן החתיכה שגמלא החטה עליה והן שאר החתיכות שגמלחו יחד עם אותה החתיכה ואין לחלק בזה (לדידן) בין אם החתיכות בשר הם כחושים או שהם שמיים . ב) ואם יש הפסד קלת או קלה שעת הדחק (אם נאסור הכל באכילה) אז אם החטה אינה בקועה אלא שנתרככה אין לאסור באכילה רק אותה חתיכה שגמלא החטה עליה (אצל בשהיה מותר גם אותה חתיכה לאחר שהסיר ממנה כדי קליפה וכן מותר למוכרה לגוי) . ג) אצל שאר החתיכות שגמלחו יחד עם אותה חתיכה מותרות גם באכילה . ד) ואם הוא באופן שאפי' אם לא נאסור רק אותה חתיכה כולה שגמלאת החטה עליה לבד יבא בזה ג"כ הפסד גדול כגון שהוא עני והחתיכה היא גדולה וחשובה או שהוא באופן שיהא בזה מניעת שמחת יו"ט אפי' אם לא נאסור רק אותה חתיכה כולה שגמלאת החטה עליה לבד אז יש להתיר באכילה גם אותה החתיכה שגמלאת החטה עליה לאחר שיסיר ממנה כד"ק במקום מגעה של החטה (משום דבמקום הפס"מ מקילין במליחה שלא לאסור רק כדי קליפה היבא דהאיסור מלד עלמו הוא כחוש גמור כחמץ וכיו"צ

בזה גם לעלמו לכן מהתמא לא משקר ולכן במקום דלא הוי רק הפסד מועט לא אמרינן הכי (כמבואר בט"ז יו"ד סיקכ"ז סק"ד) וא"כ מכש"כ בנד"ד שאין שייך הפסד כלל במים ובכל מקום שכתי מים ואין כאן רק הטורח שתלמדך לילך חוץ לעיר להביא המים וא"כ כיון דזהו אינו אפי' בגדר הפסד קלת בודאי ל"ש בזה לומר דמתוך שנאמנת על שלה נאמנת גם על של אחרים (עי' פסחים ד' י' ע"ב דאמרינן שם בגופיה אטריחוהו דבן בממוניה לא אטריחוהו ומוכח מזה דטורח הגוף לא דמי להפסד ממון) והגם דלאו כל טורח שוה ובכמה מקומות מוכח דטורח גדול הוא קשה יותר מהיזק ממון מ"מ זה דוקא בדרך רחוק משא"כ בנד"ד דמהתמא הוי דרך מועט וא"כ אין כאן הוכחה לומר דמתוך שנאמנת על שלה נאמנת גם על של אחרים וא"כ שוב י"ל דאינה נאמנת והגם דעכ"פ נאמנת על חלקה לבד מדין בעלים וכיון דחלקה נאסר ה"ה אוסר שאר המים מ"מ בנד"ד כיון שהבאר הוא של רבים ויש רשות לכל אחד לשאוב שם וא"כ הוי המים של הפקר ואינם בכלל שותפות כלל וא"כ אין להאשה שום חלק בהמים ושוב אינה נאמנת לאוסרם כלל והגם דהבאר חפרוה בני אותה העיר ישראלים לבדם וכגירה היא אלל המרמץ וא"כ אין דינה כהפקר וא"כ שוב י"ל דיש להאשה הג"ל גם כן שותפות בהמים הג"ל וא"כ שוב נאמנת על חלקה עכ"פ וא"כ ממילא שוב נאסרו כל המים מלד התערובות של חלקה מ"מ אם שאר הבעלי בתים מהעיר אין מאמינים לדברי האשה שוב י"ל דאין חלקם נאסר כלל כיון דלפי דעתם גם חלקה מותר (וכעין זה מבואר ג"כ ברמ"א יו"ד סיקכ"ז סוסע"י א') ובפרט בנד"ד שאין לאשה הג"ל שום חלק וזכות כלל והכל הוא של בעלה משום דיד אשה כיד בעלה ורק דבעלה מאמין לדבריה א"כ אותם אנשים שאין מאמינים לה שפיר מותרים להשתמש בהמים (אך לפי המבואר בלבו"ש בחידושי דינים ליו"ד סעי' ס"ט דהחלק של השני אסור וביאר דרמ"א הג"ל שבסיקכ"ז סוסע"י א' מיירי לאחר חלוקה א"כ ל"ע) ואולם כ"ז מיירי

ועדדב"ר לעיל סיק"ח סקט"ז מש"ש צענין ס"ס
 אס מהני בפסח. ז) ועיי"ש ע"כ ש"ע הרש"י
 הנ"ל דכל מקום שהחתיכות לריכין קליפה אס
 עבר ובשלם בלא קליפה אז יש לאסור כל
 התבשיל באכילה אפי' יש שם הפ"מ ומניעת
 שמחת יו"ט. ח) אבל מותר להשהותן או
 למוכרן לגוי (אפי' לבתחלה ואפי' בלא קליפה)
 כיון שאין בהן אלא ספק נגיעה עכתו"ד הרש"י
 הנ"ל. ועיי"ש ע"כ בס"י הנ"ל סעי' נ"ו דכ"ז
 מיירי שנמלאת החטה מונחת על הבשר או
 דגים בלא ליר. ט) אבל אס נמלאת החטה
 נשרית בתוך ליר היוגא מבשר או דגים בשעת
 מליחתן ושהתה החטה בתוך הליר כשיעור
 שירתיח (ועד כמה נקרא כרי שירתיח עדדב"ר
 לעיל סימן זה ס"ק י"ח עקף ו') אז כל
 החתיכות המונחות בתוך הליר אסורות
 בפסח ואפי' להשהותן או למוכרן לגוי ג"כ
 אסור משום דכבוס בליר כשיעור שירתיח הרי
 דינו כמבוסל ממש. י) ומ"מ אס אין החטה
 מבוקעת רק שנתרככה בלבד וגם הוא במקום
 הפ"מ אז יש להתיר עכ"פ להשהותן או למוכרן
 לגוי. יא) ואס מקלת החתיכה מונחת בתוך
 הליר ומקלתה למעלה מן הליר הרי המקלת
 שבתוך הליר אסור אפי' להשהותן או למוכרו
 לגוי אפי' במקום הפ"מ (אס החטה היא
 בקועה ממש) אבל המקלת חתיכה שבולטת
 למעלה מן הליר (אינו אסור רק באכילה אבל)
 מותר להשהותה או למוכרה אפי' אס אין שם
 הפ"מ רק שיזהר להסיר ממנה כד"ק במקום
 שהיה מחובר למקלת השני שבתוך הליר ואס
 יש שם הפ"מ או מניעת שמחת יו"ט יש
 להתיר אותו המקלת שהיה חוץ לליר אף
 באכילה ע"כ. יב) ועיי"ש ע"כ בסעי' נ"ה הנ"ל
 דכ"ז מיירי שנמלאת החטה על הבשר בעוד
 שהמלח עליו שלא הודח הבשר עדיין ממלחו
 אבל אס נמלאת החטה על הבשר לאחר שכבר
 הודח הבשר ממלחו אז הליגן לומר שטעמיו
 (לאחר ההדחה) נפלה החטה על הבשר ולכן
 מדיח מקום מגעו של החטה ודיי משום דאמרי'
 שאס היתה עליו החטה בשעת מליחתו (בדלחי
 כבד) היתה עוברת מעליו ע"י ההדחה שמדיחין
 הבשר לאחר ששהה במלחו שיעור מליחתו.
 יג) אך כ"ז מיירי שנמלאת החטה ע"ג הבשר
 או

זכיל"ז ואפי' אס הבשר שנמלח עמו הוא שמן
 מ"מ לא אמרינן דאזיל ההיתר השמן ומפטם
 להחמוץ הכחוש שיכל לפטפט בכולו משום
 דבמקום הפ"מ לא אמרינן פיעוס במליחה)
 אבל הקליפה עלמה שקולפין מן הבשר במקום
 מגעה של החטה יש בה איסור מן הדין. ה)
 וכ"ז מיירי כשידוע בבירור שלא נגעה החטה
 אלא במקום שנמלאת בו כגון שנמלאת החטה
 תוך התרנגולת (פירוש דאז אינה לריכה קליפה
 רק במקום הנחתה ולא חיישינן שמה נגעה
 בכמה מקומות שבתוך התרנגולת ולהלריך
 קליפה בכל התוך של התרנגולת משום דאין
 להחזיק איסור ממל"מ משום ספק. כך נראה
 לכאורה) אבל אס יש להספק שמה נגעה גם
 בשאר החתיכות כגון שנמלאת על התרנגולת
 מבחוץ או על שאר בשר מבחוץ (ושאר החתיכות
 שנמלחו עמה נגעו בשעת מליחתן באותה
 חתיכה) אז כולן לריכות קליפה מעיקר הדין
 עכ"ד הרש"י הנ"ל [וכה"ג הביא בשע"ת
 סיח"ס"י סקל"ט בשם שמש לדקה (ומ"ש שם
 למה לדקה הוא ט"ס. שד"ח מחומ"ל סי' ד'
 אות כ') דאס אירע בתרנגולים רבים שנמלחו
 יחד ונמלח על אחת מהן חטה בקועה ואין
 ידוע באיזה מהם נגעה החטה הסביר נותנת
 שלריך להסיר העור העליון כולו מעל כל גופי
 התרנגולים כדי ללאת מחשש בליעת איסור ע"כ.
 ובשד"ח מערכת ואות הנ"ל ביאר בהדיא שלריך
 לקלוק את כל א' מהתרנגולים את כל עור
 העליון שלו מראשו ועד רגליו ולא סגי שיטול
 מכל תרנגול רק במקום א' מאומד עכ"ד השד"ח
 הנ"ל. ו) ועיי"ש ע"כ ש"ע הרש"י הנ"ל דאפי'
 אס ידוע בבירור שלא נגעה החטה אלא באחת
 מהחתיכות אך שאין ידוע באיזה חתיכה
 מהחתיכות שנגעה החטה ג"כ כולן לריכות
 קליפה משום ספק ע"כ [אמר המחבר.
 בדבר זה יש לעיין דלכאוי' בכה"ג היה עכ"פ
 סגי שיטול מכל אחת מהחתיכות רק במקום א'
 מאומד כיון דיש בזה ס"ס על כ"א מהם שמה
 לא זו היא החתיכה שנגעה בה החטה ואת"ל שזו
 היא החתיכה שוב יש ספק שמה אותו מקום
 שקלק זה הוא המקום שהחטה נגעה בו ולא
 יתיר ולא הוי בזה משס א' כיון דספק הראשון
 מהיר יותר מחזירו. ובפרט במקום הפ"מ

הנרא' דמיירי דצעת מליאת החטה בספל כזר
 יטל משם חיזה בשר לבשל וקלח בשר נשאר
 עדיין בספל והחטה נמלאת שם באותו הבשר
 שנשאר בהספל. וגם משמע שם שצעת מליאת
 החטה כזר היה הבשר מודח ממלחו והחטש
 שם שמא היתה החטה מכזר קודם ההדחה
 אלא שהיתה החטה עמונה באיזה בקוע שבבשר
 שצעת ההדחה לכן לא עברה משם ע"י ההדחה)
 וכת"ש לאסור הבשר אף מה שבשלו קודם
 שנימלאת החטה לפי שמחזיקים איסור מזמן
 לזמן (וחיישינן שמא כזר היתה החטה שם
 על הבשר בעוד שמלחו עליו) אבל הכלים שבשלו
 בהם הבשר מקודם התיר שם אם הוא עני
 שאין ביכלתו לקנות כלים חדשים לפסח מטעם
 ס"ם א' שמא לאח"כ נפלה החטה לשם ואת"ל
 שהיתה שם מקודם יש ספק שמא לא נגעה
 החטה רק בזו החתיכה שנמלאת החטה עליה
 ולכן לא אכר הכלים שבשלו בהן מקודם עכתו"ד
 השד"ח בשם דבר אליהו הנ"ל (ויש לעיין דלפי
 המבואר לעיל בס"ק זה עוף ד' ט"ו ט"ז לכאור'
 יש לגדר להקל גם בהאי דינא של בעל דבר
 אליהו הנ"ל ובפרט בהפ"מ ול"ע עוד בזה).
 (יח) ועצא"ח החדש סיתס"ז אות כ"ח בשם
 תשובת בית ישראל באחד שמלח הרבה חתיכות
 דגים בכלי אחד ואחר שעה הניח הכלי עם
 הדגים למקום אחר ועמד שם זמן מה ואח"כ
 כשרלה ליקח הדגים לבשלו ראה שמונח על
 חתיכה אחת חטה אחת שנתרככה ולא נתבקעה
 וכת"ש דהדין הוא דהחתיכה שנמלא עליה
 אסורה ושאר החתיכות מותרין ע"כ. ועייש"ע
 ובשד"ח מחומ"ל סי' ד' אות ט"ז בשם תשו'
 יד יוסף על דבר שנתנו בפסח בשר כשר
 שנמלח לקיום לתוך קערה אחת של מים לונינים
 להדיחו ממליחתו ונטרדה האשה שעסקה
 בהדחת הבשר והניחה הבשר בתוך המים כמו
 ב' שעות ומלאו (אח"כ) בתוך המים חטה אחת
 שנראה שנפל מן הנסרים שבקורה עם מעט
 טיט שהיה ג"כ במים ועל מקום הקערה ובטיט
 שעל מקום הקערה היה נמי שני חטים ולפי
 סגנון המעשה נראה שחטה זו היתה חמולה
 מכזר וכת"ש לאסור הבשר דכיון דהחטה הית'
 חמולה מכזר אסורת את הבשר אפי' בלוגן
 עכתו"ד היד יוסף הג"ל. אך הרב שד"ח כתב

או התרנגולת מבחוץ אבל אם נמלאת בתוך
 התרנגולת מצפנים אז יש לאסור אפילו בלא
 נמלאת שם אלא לאחר שהדיחו הבשר ממלחו
 משום דאמרינן שבדאי היתה שם גם שצעת
 מליחה שהרי בודאי לא נפלה ממקום אחר
 לתוך התרנגולת אלא (אמרינן) דהיתה שם
 במעיה וממעיה נפלה שם על בשרה עכ"ד
 הרש"ז הג"ל. יד) ועפמ"ג א"א סיתס"ז סקל"ג
 בשם עולה שבת דאם נמלאת חטה שבורה
 בתרנגולת שצעת מליחה יש להתיר את האחרות
 מטעם ס"ם שמא אינו מפעפע הטעם מחתיכה
 לחתיכה (לפי הנראה דמיירי שידוע שחתיכות
 האחרות לא נגעו רק בהחתיכה שנמלאת החטה
 עליה אבל בגוף החטה עלמה לא נגעו)
 ואת"ל שהטעם מפעפע מחתיכה לחתיכה יש
 ספק שמא כזר נתעכלה החטה. ואפשר דגם
 אותה החתיכה שנמלאת החטה עליה ג"כ אין
 לאסור רק כד"ק במקום מגעה ושאר החתיכה
 י"ל זה ג"כ ס"ם שמא אין מליחה אסורת רק
 כד"ק ושמוא כזר נתעכלה החטה ע"כ. טו) ועי'
 בשע"ת סיתס"ז סקל"ט בשם ושב הכהן דאם
 נמלאת חטה בפסח על חתיכה בשר א' מלוח
 ותחתיה מונחים עוד חתיכות אחרות והעלה שם
 דאותה חתיכה אסורה ושאר החתיכות שתחתיה
 מותרות. טז) ועייש"ע בשע"ת ס"ק הג"ל
 ובפמ"ג מ"ז שם סק"כ בשם הב"ח דאם נמלחו
 חתיכות (לקיום) לאחר הדחה אחרונה ושמו
 הכל בכלי צער"פ ושוב הניחו עליהם חתיכה
 מלוחה ונמלא עליה חטה מרוככת אין (אותה
 החתיכה) אסורת שאר החתיכות בנגיעתה אא"כ
 שקודם הנחתה שם לא היה ליר בשולי הכלי
 ועכשיו נמלא שם ליר אז אסור (הכל) אפילו
 להשהות לפי שי"ל שמתמלית החטה שנתרככה
 ילאו טיפות חמץ ומוטף על החתיכות דרך
 הילוכה מלמעלה למטה אבל אם לא נמלא שם
 ליר (גם עתה) למטה בשולי הכלי יש להקל
 ואם יש ספק אם היה שם ליר (בשולי הכלי)
 אז שיש ספק אם החטה נתרככה אז יש להקל
 אפי' באכילה ומכש"כ אם ידוע בודאי שלא
 נתרככה החטה דיש להקל באיסור משהו עכתו"ד
 השע"ת ופמ"ג הג"ל. יז) ובשד"ח מחומ"ל
 סי' ז' אות יו"ד בשם דבר אליהו דאם נמלאת
 חטה בפסח בספל שהיה בו בשר מלוח (וכפי

גרעין מחומץ ולכן מהבהבין בעשבים או חותכין את השבדים מן הקש וכלו ובריעבד
 מותר ויזהרו וכן ליטול הזפק מן העוף קודם שמהבהבין אותו (תס"ה . תס"ו) :
 ד' יגט כל [גדל] מיני [וכו] וכן כל [וכו] מיני [וכו] פירות יבשות אסורין אא"כ
 מעדני שמואל

לכלים להפליט ול"ע ע"כ . ועצהגה"ג מהרש"ם
 מזרעזאן סיתס"ז אות מ"ו דמשמע מדבריו
 דמסכים ג"כ להיתר וכסברת הפמ"ג הנ"ל והוא
 כתב שם עוד סברא להיתר דכיון דגוף החטה
 לא בא עליו מלח כיון דקליפת השבולת מפסיק
 א"כ הוי כטעור מלוח וטמא תפל דמותר דאף
 דטבע המלח להבליע בכלי (שהוא קליפת
 השבולת) מ"מ אינה מפלגת לפנים דרך הקליפה
 להגרעין שבתוכה וא"כ הגרעין בעלמא אינו
 מלוח עכתו"ד המהרש"ם הנ"ל : [כב] ליטול
 הזפק מן העוף וכו' (עבדכ"ר לקמך ס"י) זה
 סוסקים"א האידך להתנהג במוי שקונה עופות
 בחוהמ"פ כדי לשוחטם לזורך יו"ט. (א) ועבש"ע
 הרש"ז סיתס"ז סעי' ס"א ס"ב דאם נמלאת
 חטה או שעורה בקועה בפסח בזפק העוף לאחר
 שהזהבו את העוף באור להסיר גולתו הרי העוף
 מותר שהרי אפי' כללי ממש אין החטה אסור
 יותר מכד"ק (ועצהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן
 סיתס"ז אות נ"א דאף דאין קיי"ל דכללי בעינן
 נטילה גם באיסור דרבנן מ"מ כאן בהזהב י"ל
 דאין דינו כללי ממש ולכן התירו בקליפה
 ע"כ) וכאן הזפק שמסליכין אותו ה"ה במקומו
 קליפה ורק החטה או השעורה אם הם שלימים
 לריק לשורפם אם נתרככו אבל אם החטה או
 השעורה הם שצורים שניכר ששלט בהם העיכול
 עד שנשתבדו וא"כ הרי הם כפרש ונפקע מהם
 איסור חמץ ולכן א"ל לבצר גם את החטים
 עלמס ומכש"כ שאין בהם כח לאסור אז אפילו
 כדי קליפה ע"כ . (ב) ועייש"ע בסעי' ס"ג דאם
 אכל העוף מורסן או שאר דברים רעים שדרך
 שהעוף לועס בפיו אז יש חילוק דאם ידוע
 שכבר שהה המורסן במעי העוף כשיעור עיכול
 דהיינו מעל"ע אז ה"ה כמעוכלים לגמרי ונפקע
 מהם איסור חמץ (אפי' אם לא הקיאו העוף
 דהיינו דרך צית הרעי שלו) ואם כבר הקיאו
 דרך צית הרעי אפילו לא שהה המורסן עדיין
 מל"ע במעי העוף ג"כ נפקע ממנו איסור
 חמץ ע"כ . (ג) ועבש"ע משיבת נפש דלדעתו
 י"ל דשיעור עיכול הוא רק שיעור הילוך ד'

מילין

ע"ז דהמורים להתיר בזה במקום שאין מנהג
 לאסור כלונן בפסח או אפי' במקום שנוהגין
 לאסור רק שהוא שעה"ד או הפ"מ בודאי אין
 לערער על המקילין עכתו"ד השד"ח ועבדכ"ר
 לעיל ס"י זה סק"ה ענף ו' מש"ס לענין לוקן
 אם אסור בפסח ועיי"ע בדבריו לעיל ס"י זה
 סק"ב ענף ו' מש"ס לענין חטה שנמלאת
 בתרנגולת מלוחה בער"פ : [כא] ובדיעבד
 מותר. פירוש אם הזהב בקש שעם השבולים
 אין לאסור בדיעבד בשביל חשש הנ"ל שמא
 היה בהן גרעין מחומץ בשעת ההזהב. ועבש"ע
 הרש"ז סוס"י תס"ה דאפי' אם מלא הרבה
 גרעינים המחומלים בשבולים הנותרים לאחר
 ההזהב אין מחזיקין איסור מספק לומר שגם
 בשבולים שהזהב בהם היה זהם ג"כ גרעינים
 מחומלים אלא תולין לומר שכל הגרעינים נפלו
 מהם בשעת הדישה אבל אם ידוע לנו שהיה
 גרגיר מחומץ בשבולים שהזהב בהם יש לאסור
 העופות באכילה (אם הזהב אותם בתוה"פ)
 מפני שחומץ בפסח אסור במשהו עכתו"ד
 הרש"ז הנ"ל. (והנה מדבריו משמע דאפי' אם
 נמלא ג' גרעינים מחומלים בשבולים הנותרים
 ואפי' יותר מג' ג"כ אין להחזיק איסור לומר
 שגם בשבולים שהזהב בהם הי' בהם גרעינים
 מחומלים אך במג"א שם סק"ה נראה כמסתפק
 בזה אם להתיר גם בנמלא ג' גרעינים מחומלים
 בשבולים הנותרים וכן משמע בח"י שם
 סק"ז שהבין כן בדברי המג"א עיי"ש) ועפמ"ג
 א"א סיתס"ה סק"ה בשם הא"ר דמיקל בדיעבד
 אפילו אם ידוע לנו שהיה גרגיר מחומץ
 בהשבולים שהזהב בהם משום דהקש מפסיק
 ע"כ . (ולפי הנראה דטעם המחמירין הנ"ל
 הוא משום דחיישינן שזא נגע גוף הגרעין
 בהעוף בשעת ההזהב) . ועייש"ע בפמ"ג א"א
 הנ"ל דאם נמלח בשר על גבי קשים ושבולת
 והחטים בחוכן הם מכוסים מכל לך יש לומר
 דקש דמי לכלי כיון שאינו מין אוכל וא"כ שייך
 לומר גם בזה דאין כח במלח להפליט טעם
 החטה דרך הקש המפסיק משום דאין מליחה

(ט) ועיי"ע צפמ"ג א"א סיתס"ז ס"ק ל' דמשמע מדבריו שם דבמקום הפ"מ נוכל להתיר גם אותה התרגומות שנמלח בה הזפק מלא חטים אס הוא עדיין תוך מעל"ע שנמלח משום דהוי כטהור מלוח ועמא תפל כיון דגוף החטים שבתוך הזפק לא נמלחו רק הזפק מבחוץ ואס הוא תוך י"ב שעות שנמלח נוכל להתיר אף באין הפ"מ ע"כ (ועבד"י סיתס"ז סקמ"ז דטהור מלוח ועמא תפל יש להתיר גם בפסח וכן פסק בתשובת מהר"ח א"ז הו"ד בהגה"ג מהרש"ס מצרעזאן סיתס"ז אות כ"ט). י' ועיי"ע בהגה"ג מהרש"ס הנ"ל בסימן תס"ז אות מ"ו דאפי' לדעת המג"א הנ"ל דאוסר אותו התרגומות שנמלח בה במליחה זפק מלא חטים מ"מ י"ל דדוקא כשהזפק הוא מלא חטים אז י"ל דמהני המליחה שע"ג הזפק גם להחטים שבתוכו שיהא נפלג הטעם מהם לתוך התרגומות אבל אס נמלח רק מעט חטים בזפק יש להקל כיון שהפר"ח סיתס"ז סקמ"ז התיר בכל גווני מטעם שהזפק מפסיק ולא הלריך רק לקלוף מעט סביב הזפק עכתו"ד הגאון מהרש"ס הנ"ל. יא) ועיי"ע בא"ח החדש סי' הנ"ל אות מ"ו בית ילקח א"ח סי' ע"ט בעוף שנשחט בי"ג בניסן וגשאר עם הזפק וחמץ שבתוך הזפק עד ערב פסח סמוך לערב והיה לחלוחית מהזפק ולא היה ששים נגד החמץ וסמוך לערב בער"פ הפרידו החמץ וכת"ש דאס לא נמלח עם החמץ פשוט שמוחר ואף שנכבש עם החמץ מ"מ לא נכבש רק הזפק אבל שאר העוף לא נכבש ואס נמלח קוד"פ עם הזפק ולא הי' ס' נגדו אס נמלח קודם זמן איסורו ואח"כ נשתמשו בפסח בתרגומות זו עם הערובות באופן שהיה ס' נגד החמץ מותר אך אס נמלח בער"פ אחר זמן איסורו אסורה התרגומות והכלים מ"מ בהפ"מ וסעודת מלוח יש לסמוך על סברת הפר"ח (המובא לעיל סוף ענף שלפני זה) שמיקל לגמרי יעוי"ע ע"כ: [כג] כל מיני קטניות אסורים. עיין ש"ע סימן תנ"ג סעי' א' וברמ"א שם דמעיקר הדין מותר לאכול קטניות בפסח וכן מותר לעשות מהם תבשיל בפסח מפני שאינם באים לידי חימוץ לעולם אך שהמנהג להחמיר ואין לשנות. ועיי"ע בט"ז סק"א

בשם

מילוי וא"כ בשיעור מועט הוי עיכול וכתב דאין להחמיר באיסור משהו דרבנן ובפרט כשלא נתבקעה החטה ע"כ ומובא בא"ח החדש סיתס"ז אות כ' (אך לא ביאר שם אס מיירי בחטה שלימה או שבורה). ד) ועיי"ע בא"ח אות ל"ט בשם משיבת נפש הנ"ל שנסתפק לומר דאפילו אס נימא דלא הוי עיכול פחות ממעל"ע מ"מ אפשר דעכ"פ אינה מחמלת עוד כמו בחליטה משום די"ל שחוס הטבעי פועל בו כשריפת האור ולכן אין להחמיר במשהו דרבנן אפי' בחטה שלימה אבל באיסור בעין אין להתיר כלל ע"כ. ה) ועיי"ע בהגה"ג מהרש"ס מצרעזאן הנדפסים בא"ח הנ"ל באות מ' שכתב דבחטה הנמלחת בתוך המעים אס לא נתבקעה החטה וגם לא נתרככה אין לחוש אע"ג דמינח ניח כיון דאין שם רק לחלוחית בעלמא ובכה"ג לכו"ע אינו אוסר כלונן כמבואר בח"י סיתס"ז סקמ"ז ואפי' אס נכבש שם מעל"ע אין לחוש משום דבלחלוחית לבד לא שייך בו דין כבש כמבואר בפר"ח יו"ד סיק"ד סק"ח וכמו כן הביא במשצ"ז יו"ד ריש סיק"ה בשם המרדכי והא"ח ודלא כהצלח"י שחולק על הפר"ח הנ"ל עכתו"ד מהרש"ס הנ"ל. ו) ועיי"ע מ"ש בשם הר"ש (פ"ט דפרה משנה ה') דגם משקה מתעכל במעל"ע ודלא כמ"ש בתפארת לבי דמשקה מתעכל מיד ע"כ. ז) ועיי"ע בש"ע הרש"ז הנ"ל דהא דאמרי' דאס הקיאן העוף דרך בית הרעי שלו הוי עיכול אף בפחות ממעל"ע זה דוקא במורסן וכיוולא שבודאי נלעם בפה העוף בשעת בליעתו אבל חטים ושעורים וכיוולא בהן אס הקיאן העוף דרך בית הרעי שלו כשהן שלימים אז אף ששהו שם במיעו יותר ממעל"ע ג"כ לא נפקע עדיין שם איסור מהן עכתו"ד בשינוי לשון קל"ח. ח) ובדבר תרגומות שנמלחו ונמלח באחד מהם זפק מלא חטים. עמג"א סיתס"ז סקל"ג דכתב לאסור אותה תרגומות וכן צפמ"ג א"א שם סקל"ג מלדד להחמיר בזה וכן בשע"ת שם סקל"ו כתב לאסור שנמלח חטים שנתרככו או סובין בזפק שנמלח עם התרגומות אס לא במקום הפ"מ או מניעת שמחה יו"ט דאז יש להתיר להשהות אותה התרגומות. שנמלח הזפק עמה עד אחת"פ ולהתיר באר התרגומות גם באכילה עיי"ש.

החדשות הקלרה (ועצ"ם מנחת יו"ט סיל"ח סק"ה)
מ"ש שם שם נחל אשכול לענין אם מהני התרה
לדבר שנתפשט בכל ישראל. (ו) ועכשיו מ"ח
סיל"ב דהחמיר ג"כ שלא לעשות י"ש ממיני
קטניות כגון ממין רעלקא שקורין גריקא ושאי' נעשה
הי"ש גם מדבש הדבש הוא הרוב והמועט הוא רעלקא אפיה"כ אסור ואפי' במקום
מניעת שמחת יו"ט ע"כ (ועדד"ר בס"ק שאח"ז).
(ז) וכן הביא בתשובת זכר יהוסף סיקנ"ז שם
תשובת מהרי"א ענזל שכתב דברים חולצים
להצות אם על המקילים לאכול קטניות אפי'
בשעת היוקר וכן הביא שם שם אפר פרשת
מרדכי ותשובה מאהבה שהפליגו להחמיר זה
ומתעמים על הצ"ד שהתירו. ובשם ספר
מאורי חור הביא שם שכתב בזה ממנ"פ הלא
בשעה"ד יש שם רעב בארץ ח"ו) הלא אז ח"ל
ראיות להתיר מפני שאין יד בפי יעב אם
אין דחק לא מהני הראיות ומכש"כ בדורינו
דשכחי הצלתי מאמינים בדברי חז"ל אשר
מלאו רק תואנה בשעת היוקר כדי לפקוח
עיני ההמון לראות חולשת המנהגים אשר המה
פורחים באויר וכו' יממלאו בואו להקל ויעלמם
גם בשאר השנים וכו' ויחליטו המון העם בדעתם
כי התורה מסורה ביד החכמים להטות דרכם
ויתבטלו לגמרי ממילא גם בשאר השנים וכו"כ
יבקשו לבטל ולהאבד את כל הסייגים גם בשאר
הענינים וכו' עכתו"ד הרב זכר יהוסף הנ"ל
הן בשם מאורי חור הנ"ל והן מדברי יעלמו.
(ח) ועי' בגמ"א סי"ב שגמגם ג"כ מאוד דהיתר
אכילת קטניות אפי' במקום דוחק גדול לעניים
בשנה שרבו הגשמים שלא היה באפשר נמלאו
חטים כשרים משום דכיון דבכל אשכנז ולרפת
נתפשט המנהג שלא לאכול קטניות ואנחנו מבני
בניהם ח"כ ח"א להתיר ח"כ יתחרטו כל בני
מדינת אשכנז (כמבואר לעיל בשם תשובת
רש"ל) וא"כ נכו"ע לא מהני התרה ח"כ אין
לו מה יאכל דאז הוי חיי נפש אבל אם יש לו
לאכול דבר אחר ח"א להתיר כלל ואפי' במקום
דהוי חיי נפש נראה יותר מסתבר שלא להתיר
רק מן קטניות (כאלו) שאין עושין ממנו קמח
במדינתו ולא אתי למיחלף אבל רעלקא (שקורין
מאטאריקע) דדרך לעשות ממנו קמח ויש בו כלי
השלשה טעמים שריבו הפוסקים. אחד דהוי

מיר

בשם הסמ"ק ובש"ע הרש"ז שם סעי' ג' שכתבו
הטעם לפי שדורות האחרונים רבו העמי הארץ
שאינן בקיין באיסור והיתר ואם יראו שאוכלים
בשם תבשיל של קטניות יטעו להתיר ג"כ תבשיל
של חמשת מיני דגן (הבאים לידי חימוץ) ויש שם
עוד טעם משום שמיני חטין מתערבין בהן
בהקטניות לפיכך נהנו לאסור ע"כ. (ב) ועיי"ש
בש"ע סק"א שזה כמה מואות שנים שקבלו
עליהם באשכנז יבפולין חומרא זו שלא לאכול
קטניות בפסח ולכן אין להקל להם והמיקל הוא
פורץ גדר וכו' ואף במ"ס שיש קלח דוחק
אין להתירם במדינות אלו כדי שלא יבואו לפרוץ
גדר וכל האוכל קטניות בפסח (במקום שפשט
התקנה דגזירת קטניות) ה"ז עובר בלאו דלא
תסור ע"כ. (ג) ועבהגה"ג מהרש"ם זצ"ל
סית"ג אות ו' בשם ליקוטי מהרי"ל בשם מהר"ם
שהחמיר מאוד בזה וכתב דכל העובר ע"ז חייב
מיתה ככל העובר על דברי חכמים ובספר שער
רחמים כתב שאין להתיר גזירת קטניות גם
בשנת בצורת עכ"ד הג' מהרש"ם הנ"ל.
(ד) ועב"ש ל"ל החדשות חלו"ח סינ"ו שהאריך
בזה והיולא משם דבלא התרה אין להקל כלל
אפי' בשעה"ד ואפי' ע"י התרה טרח שם הרבה
אם יש להקל בזה כיון דגזירת קטניות הוא מנהג
קבוע בכל המקומות הגמשיכים אחר הרמ"א
שבש"ע ולכן יש לפקפק אם יכולים להתירו
והביא שם תשו' מהרש"ל דדבר שנהגו כל ישראל
וקבלו עליהם ח"א להתיר (כמו שא"א להתיר
חומרא דר' זירא דבנות ישראל וכו') משום דהוי
דבר שבמנין שלריך מנין אחר להתירו וא"א
להתקבץ כל הגולה כאחת להתיר הדבר וא"כ
אין יבא מקלח העם להתיר האיסור ע"י סיבה
וחרטה שפגע בהן וכו' עכ"ל בשם הרש"ל ז"ל.
(ה) ועיי"ש בל"ל החדשות מש"ש לענין געשות
שמן ממיני קטניות והחמיר בזה ג"כ וסיים
דכדי להקל על העניים בשעה"ד יש להקל לעשות
שמן ממיני קטניות באופן שיתנו הקטניות בתנורים
חמים קודם הלתיתה ושהיו התנורים חמים
הרבה עד שיהיו הקטניות כאפויים (דבכה"ג
אינו בא לידי חימוץ ואפי' בחמשת המינים)
ובכה"ג אין לגזור עכ"פ בקטניות וגם הלתיתה
יהא במים רותחין דאז הוי ליה כחלוט ומשהחלט
שוב אינו בא לידי חימוץ וכו' עכתו"ד הל"ל

מידי דמידגן. ב' דמהערבין זו גרעני דגן. ג' דמיחלף בקמח. ובלתי ספק שאם יראו שמבשלין גרויפין מן רעטשקא יבואו לבשל ג"כ גרויפין מן החמשת מיני דגן וכו' ולכן אין להתירו ואפי' אם יתחרטו כל העולם ל"ע אם מהני התרה עכתו"ד הגשמו"א. והנה מתבאר לך מכל דברי הגדולים הנ"ל שאין דעתם נוחה להתיר אכילת קטניות בפסח אפי' בדוחק גדול. (ח) אך בתשובת מהרי"ם מבריסק סימ"ח האריך להתיר אכילת קטניות בשעה"ד ושנה רעבון שלא ימלאו העניים מה לאכול וביאר שם דאף דדעת רוב הראשונים הוא דדבר שנהגו משום סייג ופרישות ודבר מלוא (כצנ"ד כמ"ש בריש ס"ק זה בשם הט"ז) אין צדינו להתיר אף ע"י חרטה מ"מ זה דוקא אם רוצים להתיר הדבר לחלוטין אבל בדבר שלריך להתיר רק לפי חיי שעה בזה לא מיירי כלל ואפי' גזירת חכז"ל שנתפשט איסורו בכל ישראל כגון אכילת דמאי מ"מ התירו לעניים וכו' אלמא דגזירת חכז"ל אינה בהחלט ובמקום שהוא לעת הלורך אמרינן דבזה לא היתה הגזירה עכתו"ד תשו' מהרי"ם מבריסק הנ"ל. והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ו' אות ח'. (ב) והשד"ח שם כתב שגראין לו ג"כ דברי המהרי"ם הנ"ל במה דפשיטא ליה להתיר בשעה"ד גדול משום דבכה"ג לא גזרו וגם כיון דהרצ מור וקליעה עם אביו הרצ חכם לבי מחרעמים על כל עיקר המנהג שלא לאכול קטניות משום דמתוך שאין אוכלין קטניות לריבין להרבות באפיית המלות ועי"ז אין מדקדקין בעשיית המלות עכ"ד המור וקליעה עם אביו הח"ל הנ"ל ואף שבאמת במקום שקבלו עליהם חומרא זו חלילי להתיר והמתיר הוא פורץ גדר מ"מ עכ"פ בכה"ג דאין לנו באים להתיר לגמרי רק לעת הלורך ודוחק גדול הבו ללא להוסיף עלה עכ"ד השד"ח הנ"ל. וכ"מ בחיי"א כלל קכ"ז אות א' בדוחק גדול עכ"פ יש להתיר לבשל קטניות ע"כ ועבשד"ח מערכת ואות הנ"ל שהביא עוד מקילין לאכול קטניות בפסח בשעה"ד ואלו הן. (ג) הרצ חקרי לב התיר בשנה אחת שהיה דוחק במלות התיר לאכול גם אורז בפסח. (ד) והרצ לב חיים הסכים ג"כ לזה במי שאין לו מלות כי אם בלמלאם גדול אך בתנאי שיבדקו את האורז קוד"פ ג' פעמים מחטים ושעורים

מעדני שמואל

משום שא"ל לצררם כראוי וגם יש בהם חשש דלמא אחי למיחלף ולבשל גראפין של חמשת מיני דגן ובפרט שטיקור החומר מגזירת אכילת קטניות נלמח מחמת אורז ודוחן דלדעת הרב"ד יש להחמיר באורז כריב"ג שהוא בכרת (אם נתחמץ) וכ"ה במנהגי מהרי"ל ויש מפרשים דאורז הוא מין הירז (כמבואר במג"א סיר"ח סק"ט ובט"ז שם סק"א) וכן בספר מעשה רב להג' מהר"א מוילנא מפורש שם שלא להתיר הירז בשום אופן אפילו בשנת צלורת וכן הביא בע"ד בשם מכתם לדוד דל"ו ילו במקום שמתירים אכילת מיני קטניות בשעת הצורך ודחק מ"מ יש לצחור הרע במיעוטו ואין להתיר רק שאר מיני קטניות אבל לא אורז ודוחן משום דאורז ודוחן הוא גרע מכולהו מיני קטניות וגם קשה בדיקתו וכ"ה בספר לב דוד מהג' הרחיד"א עכ"ד הזכר יהוסף הנ"ל ועיי"ש"ע בשם הרב רי"א מקאוונא שבשנה אחת היה יוקר ודחק והיה וועד מרבני הסביבות והתירו מין הירז אחר הצריחה היטב ואחר החליטה במים רותחין בכלי ראשון על האור אך רעלקי שלימים ורייז לא התירו בשום אופן אף לעני (ועיי"ש"ע בזכ"י הנ"ל דמתבאר מדבריו דבימי רבינו גרשון מאור הגולה ובעל המאור ובימי הרא"ש והאבודרה"ם עדיין לא נתפשט אז חומר דקטניות ועבת"ש הרא"ש כלל י"ט סיכ"א ובמאור סוף פסחים). ועבהגה"ג מהרש"ם הכהן מזרעזאן סיתנ"ג אות ז' בשם תשו' גוא"י חאו"ח סיקכ"ח שנייד להתיר המין שקורין פאסאלים בשנת צלורת ושכבר התירו ד"ז חכמי קלויז שבבראד פ"א (אבל היו רבים מערערים) וסיים שאם יסכימו עמו בעלי תריסין דעתו להקל ע"כ. והנה מתבאר לך מכל דברי הגדולים הנ"ל דרבים וכן שלימים הם המתירין אכילת קטניות עכ"פ בשעת הדחק ויש מהם אומרים שעכ"פ לא יתירו בשעת הדחק רק שאר מיני קטניות אבל לא אורז ודוחן משום דגריעי מכולהו. והנה כ"ז מיירי לענין ביטול קטניות אבל לענין אפיית המלות ממני קטניות שאינם מחמשת מיני דגן יש גדולים המקילין בזה אפילו בלא דחק כ"כ. ה"ה. א) החי"א כלל קכ"ז או"א. ב) וכן הרב בעל בית שמואל אחרון נהג לצרור רעלקי קוה"פ ולטחון ולאפות מלות לפסח משום דלא שייך גזירת קטניות רק

במה שאסור בחמשת המינים כגון ביטול אבל אפי" דשרי בחמשה המינים לכן אין לאסור גם בקטניות. ג) וכן בהקדמת שו"ת טוטור"ע מהד"ק הוסיף לחזק את ההיתר והו"ד בהגה"ג מהרש"ם מזרעזאן סיתנ"ג אות ז' (ועפ"ה א"א סיתמ"ד סוסק"ב) ומדברי הגדולים הללו משמע דאפילו באין שעה"ד יכולים להתיר אפיית המלות מקטניות ובפרט במקום שאין מלוי בנקל חטים וקמח לעניי ישראל די סיפוקם דבכה"ג הסכים גם בח"ס סיקכ"א לאפות מחטי תוגרמא (שקורין קאקריזים או פאפשוים) ולאכול אותם בפסח (חוץ משתי לילות הראשונות של פסח) אך באופן שילשו אותם במים קרים ויאפו אותם בכל שאר דקדוקי מלות ככל הלכות מלות דהיינו במים שלנו ובלי מלח ובזמנים הראוי לאפיה וגם ליהרר שלא יתערב בהם מעט קמח או עיסה של חטים וגם יעשה אותם עבים ולא רקיקים כדי שיהיה בהם סי' שלא יבואו לטעות ללאת בהם ידי חובת מלת מלוא עכתו"ד הח"ס הו"ד בשד"ח מערכת וסינון הנ"ל אות ב'. ועיי"ש"ע בשד"ח בשם יד יוסף שהבין גם מדברי הפמ"ג א"א סיתמ"ד סוסק"ב דמותר לאכול מלה ממני קטניות גם בפסח ורק שלריך לדעתו לאפותם קודם הפסח (אך השד"ח עצמו נסתפק שם בהבנת דברי הפמ"ג אם דעתו להתיר גם בפסח או רק בער"פ התיר לאכול מלות מקטניות. וכן הה"ג מהרש"ם מזרעזאן בהגהותיו סיתנ"ג אות ז' ה"ה ג"כ כעין מסתפק בהבנת דברי הפמ"ג הנ"ל). ועיי"ש"ע בשד"ח הנ"ל דאם נאמר שדעת הפמ"ג הוא כמו שהבין בדבריו הרב יד יוסף הנ"ל אז י"ל דאין חילוק לדעת הפמ"ג צין אם נעשו מלות הללו קודם הפסח או בתו"פ בין כך ובין כך שרי לאוכלם אך שלריך לעשותם ככל הלכות מלה וכדברי החת"ס הנ"ל. וסיים שם דמדברי השו"מ נראה דאין חילוק לדעתו בין ביטול הקטניות לבין אפיית מלות מהם וגם באפייה שייך גזירת הקטניות ע"כ. ולענין תערובות קטניות בקמח של חטים עיין בצרכה יוסף שכתב דאסור לערב קטניות מלות של מלה הו"ד בא"ח החדש סיתנ"ג אות ז' ועבת"ש בנין ליון שכתב דאם נתערב קמח מחטי תוגרמא (שקורין קאקריזים) לתוך קמח של חטים מחמשת המינים יש להתיר בדיעבד המלות שכבר יאפה

שם סק"א שכתבו דבר"מ וכתה"ד משמע דאם
נפלו קטניות בפסח לתוך התבשיל אינם חוסרים
במשהו ואם יש ס' מותר ולדעת הפר"ח
והא"ר וח"י לא בעינן אפי' ס' נגדס וכל שיש
רוב נגדס מותר כיון שאין בהם איסור אלא
משום חומרא והרחקה בעלמא (וכ"פ בחיי"א
כלל קכ"ז אות ז' ובש"ע הרב סיתג"ג סעי'
ה') אבל אם אין רוב היתר נגד הקטניות
חסור כל התבשיל משום דאם אין רוב הוי כאוכל
התבשיל מקטניות עלמו ע"כ. ועבד"ח מחומ"ל
ס' ו' אות ד' בשם שאלת שלום דדוקא
בסילקו גוף הקטניות ולא נשאר רק פליטה
סגי ברוב אבל לא בנשאר שם ממנו דאז הוי
כאוכל קטניות עלמו. ועיי"ע בפמ"ג מ"ז ס"ק
הג"ל דחסור לבטל קטניות לכתחלה ברוב (או
בס') כמו שאסור לבטל כל איסור דרבנן ע"כ.
ובעת לריכין לבאר איזה מינים שהם נכללים
בכלל קטניות שאינם מחמילים ואין בהם איסור
בפסח אלא משום סייג וגם לריכין לבאר
איזה מינים דלא הוו אפי' בכלל גזירת קטניות
ואחלקם בעזהשי"ת לענפים קטנים. (א) אורז
ודוחן והוא מה שקורין רייז או הירז הוא בכלל
קטניות. ש"ע או"ח ס' תנ"ג סעי' א' וש"ע
יו"ד סירל"ו סעי' ג'. (ועבד"ר לעיל ס' זה
סקב"ג דה"מ ועיין בזכר יהוסף חא"ח וכו').
(ב) פולין ועדשים הוי מין קטניות. ש"ע יו"ד
סירל"ו סעי' ג' (ועי' בא"ח מהג' מהר"א
אופנהיים חא"ח סיתג"ג סק"ב דדוקא פולין
ישינות הוי מין קטניות וישנו עכ"פ בכלל גזירת
קטניות משום דהוי מידי דמידגן אבל פולין
הלחים אפשר דמותרין בפסח משום דהוי מין
ירק וראיה מהא דקיי"ל הנודר מן הירק חסור
בפולין לחיס ע"כ. (ג) טטרקי שקורין רעששקי
וטערקישע וויילטן (שקורין קאקרזיס") אינם
מחמילין והם בכלל קטניות. מג"א סיתג"ג
ס"ק א' ובאה"ע שם סק"א וחיי"א כלל קכ"ו
אות א'. (ד) מין שקורין פאסאליים פשוט
שהוא מין קטניות. שעת סיתג"ג סק"א.
(ה) שומשמן הוי קטניות. ש"ע יו"ד סירל"ו
סעי' ג'. (ו) ועיין בש"ע הרש"י סיתג"ג
סעי' ה' במוסגר שם דמשמע דהשמן הנעשה
משומשמן אכור באכילה כמו השומשמן עלמס
ורק להדליק בשמן קטניות מותר משום דלא

מהם אבל הקמח שלא נאפה עדיין הגם דבזה
ג"כ אין חשש מ"מ לא מלאו לבו לחלוק על הח"ס
(שכתב שמין זה מפסיק בהגיר ייבא לידי חימוץ)
ולכן אסור לאפות מצות מהם לכתחלה ולענין
ללאות י"ח מצת מצוה בליתן המלות שכבר נאפו
מהם יש לטעום אותם אם לא נרגש בהם טעם
אחר המשונה משאר מצות שהם מקמח דגן לבד
ה"ז יולא בהם ואם נרגש בהם טעם משונה אין
זה נקרא י"ל טעם דגן ואין יולא בו ע"כ והו"ד
בשד"ח מערכת וסימן הג"ל אות ג'. ועיי"ש
בשם תשובת בית שלמה דהתיר בכעין זה אפילו
לכתחלה ובפרט אם נתערב קודם הטחינה וטחן
הכל ביחד ואפה מהם מצות דבכה"ג לכל הדיעות
יש צילה וגם לענין ללאות ידי חובת אכילת מצה
א"ל לאכול כ"ב עד שיהא כזית מחטין עלמן
משום דדוקא בתבלין בעינן שיאכל כזית מצה חוץ
מהתבלין אבל בכעין נד"ד אם הרוז הוא חטים
הרי מלטרף הכל לכזית וכו' ורק שהלוקחין יכולין
לחזור בהם משום כיון דהאידנא אין דרך צדק
עכתו"ד השד"ח בשם הב"ש הג"ל. ועבד"ר לעיל
סיק"י סק"ג ענף ח' מ"ש עוד מזה הענין:
[כד] מיני קטניות חסורים ולענין יי"ש הנעשה
ממיני קטניות עיי' לעיל בס"ק שלפנ"ז אות
ו' (הראשון) שהבאתי בשם הנשמת אדם
לאוסרו בשתיה בפסח אפי' במקום שיש
מניעת שמחת יו"ט אך בתשובת עמק הלכה
דחה דברי הנשמת וכתב להתיר בשתיה בפסח
את היי"ש הנעשה מקטניות (שקורין רעלקע
או גריקע) ובפרט אותו יי"ש הנעשה מתפוחי
אדמה ובצירוף גריקע וכו' אך שלריך לזהר
שיהא הגריקע מלוקט ומבורר שלא יהא בה
מהצואה שמחמשת המינים וגם לריך לזהר
לקנות היי"ש מהמוחזק בפירות וזה לריך
לזהר בכל יי"ש שקונים לפסח אפי' ביי"ש
הנעשה ממעד או מראוינקים ופלאמין וכתב
שכבר עסק בזה עם גאוני זמנינו ואין פולה
פה למלא מקום להחמיר ודלא כהחיי"א הג"ל
ע"כ והו"ד בשד"ח מערכת וסי' הג"ל אות
י"א וכן הביא בא"ח החדש סיתג"ג אות ז'
בשם תשו' באר ילחק שכתב להקל לעשות
יי"ש מקטניות לשם פסח ובלבד לברור יפה
מודגן ויעחין הכל קיה"פ ע"כ: [כה] קטניות
חסורים. עח"י סיתג"ג ס"ק ו' ובפמ"ג מ"ז

משום מעמיד ועבד לעצמו ע"כ הו"ד צדק
מחומ"ל סי' אות ד') אבל מין כמון (שקורין
פעלד קימעל) שאין לורתו דומה לדגן וכן כל
מיני ירקות אין מחמירין בהם הו"ל ואין
דומין לדגן ע"כ. והוא מדברי רמ"א שם סעי'
א' והט"ז שם סק"א. ועייש"ע בט"ז ס"ק הנ"ל
דאפי' בלותן זרעונים שנוהגין בהם היתר מ"מ
לריכין בדיקה רבה שלא יהיה מעורב בהם א'
מחמשת המינים. וצב"ט שם סק"ד הביא
בשם י"ג דטוב להחמיר שלא לאכול הענים
וקימעל עד יום אחרון של פסח כי א"א לזררם
יפה ע"כ. ובח"י שם כתב דאין להחמיר כ"כ
בענינים האלו. יצ' חרד"ל נוהגין שלא לאכול
בפסח אפי' אם נתערב קו"פ (כגון שכתשו אותו
ועזנו אותו קוד"פ וערבו אותו עם יין ואינו
ניכר) משום דהוי כמיני קטניות שנוהגין בו
איסור רמ"א בוס"י תס"ד וח"י שם סק"ג (ועי'
צענף שלפנ"ז הטעם בזה בשם הרש"ז) ועייש"ע
צב"ט סק"ג ובח"י שם סק"ג דיין שהושם בו
חרדל בעודו חדש שמעמידו במתיקתו מחמירין
שלא לשותתו בפסח כיון דאפשר להשקות עד
אחה"פ (ועט"ז סיתס"ה מ"ש שם בוס"י רוקח
ועיין במאורי אור שכוונת הט"ז הוא רק להחמיר
בשהייה הו"ד באל"ח החדש סיתס"ד) ועצמ"ח
מחומ"ל סי' אות ד' מ"ש בשם שאלת שלום
בדבר החרדל שהושם בתוך היין להצמידו
במתיקתו. יג' שו"ם יש נוהגין שלא לאכול
בפסח ואין ידוע הטעם למה מחמירין אך מ"מ
אין להקל בפני עמי הארץ אבל בלנעה
לת"ח אין להחמיר בזה. פמ"ג א"א סימן
תס"ד ס"ק א'. ועיין בתשובת זכר יהוסף
סיק"כ שכתב שאין שום מקום לחוש בדבר
אכילת השום בפסח ומה שנהגו שלא לאכול
שום בפסח נמשך מנהגם בטעות ממה דמבואר
במג"א סיתמ"ו סק"כ דאם יש שום בטבחות
אסור אפילו בדעבר במשהו כחמץ עלמז אכל
באלת שם עיקר הטעם בזה משום דהשום
שבטבחות נחתך בסכין חמץ כמבואר שם במג"א.
ועייש"ע בזכ"י הנ"ל שהביא ראיה מכמה
מקומות דאם אין חשש שנחתך השום בסכין
חמץ מותר לאכול בפסח ובשם רמזי או"ח הביא
שם דאפילו ביש חשש ששרו השומים קודם
זריעה בשכר ג"כ אין חשש משום דהשכר כלה

ונשתנה

גזרו בקטניות אלא איסור אכילה אבל מותר
ליהנות מהם כמבואר ברמ"א שם סעי' א'
דקטניות מותרים בהנאה ובשהייה. ז' ועייש"ע
צב"ט הרש"ז סעי' הנ"ל דאפי' אם לא נזהרו
בזה עשיית השמן קטניות מלכתחשם במכתשת
של חמץ מ"מ מותר להדליק בו בפסח והוא
מדברי המג"א שם ס"ק ב' צב"ט ד"מ והטעם
כתב שם משום דאפי' אם נתערב בו משהו
חמץ הוא בטל בששים קוה"פ ע"כ (ועיין
מ"ש בזה בשד"ח מחומ"ל סי' א' אות ב' צב"ט
לב חיים) ונשיש"ע במג"א הנ"ל דמותר
לאכול שמן זית בפסח ע"כ וכן הביא בהגהות
הג' מהרש"ם מצרעזאן סיתמ"ג אות ח' צב"ט
שאילת יעב"ץ רק שכתב שיהיה ליקח מחצית
מלא ומוכשר לפסח (ודלא כדגמ"ר שהחמיר
בשמן זית) ע"כ. ט' ועייש"ע צב"ט סיתמ"ז
סקמ"ו ובשע"ת שם סקמ"ו דיש מחמירין בנרות
של שומן או של חמאה של עכו"ם שלא להדליקן
בפסח משום שלא נזהרו בעשייתן מתערובות
חמץ ובמהרי"ל מחמיר מטעם זה גם בשמן
הנעשה מקטניות עיי"ש. י' ועצמ"ח ביה
שלמה שגשאל על השמן הנעשה מוגרעינים
שגדלים בשושנים שקורין שאנוניק שעושים
ישראלים בהכשר לפסח וכתב דאם היה עשוי
השמן משושנים ובכלים של פסח אין מקום
לאוסרו אף באכילה אך באמת השמן הנעשה
מהזרע שבראשו והם הגרעינים והוא מידי דמידגן
וא"כ הוא בכלל גזירת קטניות ואסור לאכול
השמן ההוא בפסח ע"כ הו"ד צב"ט א"ח החדש
סיתמ"ג אות ח'. יא' ועש"ע הרש"ז סיתמ"ג
סעי' ד' דלא נהגו איסור אלא במיני קטניות
אכל מיני זרעים כגון השבת (שקורין הענים)
והכסבר (שקורין אליינדר) וזרע אקלייזא וכיוצא
בהם משאר מיני זרעוני גינה אין נוהגין בהן
איסור חוץ מן החרדל לפי שגידולו הוא בשרביעין
והרי הוא דומה לגידול מיני קטניות וגאסר
בכללם וחזק מן הכמון הנמכר בחנות (שקורין
קראס קימעל) שמביאין אותו לכאן ממדינות
אחרות וגרעיניו דומה לדגן ולכך מחמירין בו
כמו שמחמירין בכל מיני קטניות (ואם הושם
קראס קימעל בתוך יי"ש של פסח כתב בשאלת
שלום דמותר לשותתו בלי שום פקפוק משום
דפליעתו בטל ברוב ואין להחמיר בכיוצא בזה

ונשחנה וסיים שם בזכ"י הנ"ל דעכ"פ מותר
לאכול הכרכשות שיש בהם שומים בפסח אם
נעשו לשם פסח ובסנין המיוחד לפסח עכתו"ד
הזכ"י בקלרה. ועצמיי"א כלל קכ"ז סוף דין
ז' שכתב ג"כ דנראה פשוט דמה שיש נוהגים שלא
לאכול לנזן ושומים בפסח אין לזה שום טעם
זריה ומותר להתיר להם בפשיטות ע"כ. וכנראה
להמעיין שם דא"ל לזה אפילו התרה למי
שנהג בזה איסור מקודם כיון דלח שייך בזה
שום סייג עיי"ש. ועצמה"ג מהרש"ם מצרעזאן
סיתס"ד אות ב' דביו"ד ס' רל"ז סעי' ג' מצואר
דשומין אינו בכלל קטניות. יד' מין הנקרא
סאגע (לפי הנראה שהוא מין סאדע) ונראה
כמו קמח ולפעמים מליים הרופאים למי שיש
לו חולי ומחוש לאכול אותו מין לריך לדקדק
שיהא דוקא מאותו מין הבא מארץ הינדיע
ולא זולת לפי שיש מין שנעשה מקמח חטים.
פע"ת סיתס"ג סק"ד. טו) ועבא"ח החדש
סיתס"ג אות ה' בשם קונטרס אבני זכרון
הנדפס בסוף תשובת ארי' דבי עילאי דמותר
לאפות פת בפסח ממין הנאכל בלי שום פקפוק
(כגון מין הנקרא קארטאפלים ויש קורין אותן
רוזליך) שיכולין לעשות ולאפות ממנו כמו לורת
פת גמור ואין לריכים לחוש בזה למראית עין
(והביא ראיה מהפר"ח יו"ד סי' פ"ז ומפר"ח
או"ח סיתס"א שמתיר ג"כ בענין כיוולא בזה
שאין לחוש למראית עין ומותר לאפות כרלונו
ע"כ) ועיין בע"ד חא"ח סי' י"ז אות ל"א מ"ש
שם בענין אם יכולין לגזור גזירות מדעתנו עיי"ש
שהאריך בענין זה: [כו] וכן כל מיני פירות
יבשות אסורין וכו'. ד"ז הוא מדברי רמ"א
סיתס"ז סעי' ח' שכן הוא המנהג במדינות
אלו להחמיר שלא לאכול בפסח שום פירות
יבשים אם לא שידוע שנתייבשו בדרך שאין
לחוש לחמץ. (א) ועייש"ע ברמ"א סעי' ח'
הנ"ל ובש"ע הרש"ז שם סעי' י"ז דביו"ט
האחרון של פסח (פירוש יום שמיני של פסח)
נוהגין לאוכלן. ב) ועצמ"ח מחומ"ל סימן
וא"ו אות ז' בשם הפר"ח דמי שנוהג באיזה
חומרות בפסח אין נכון להקל בהם ביו"ט
האחרון של פסח כי היכא שלא ליטי לזולתי וכו'
דעת הרמ"ה הו"ד במחזיק ברכה אך בשם ספר
דרך פקודיך הביא שם דכל דבר שאדם עושה

מולד חומרא יותר משורת הדין ראוי לו שלא
להחזיק בחומרא הלזו ביום אחרון של פסח
משום דאם נוהג חומרא זו גם ביום אחרון
א"כ מחזיק הדבר לחמץ גמור ולא ניחא למרייתו
דלימרו הכי ע"כ (והשד"ח סיים ע"ז דמדבריו
משמע דדוקא בדבר שאינו אלא נושם חומרא
ויותר משורת הדין אכל בדבר שמחמיר בו
משום חשש איסור אין לחלק בו בין שאר ימי
הפסח לבין יו"ט האחרון וכ"כ הרב בית יהודה
דיי"ש מגרונרוה שהזכירו בכלי שמדבקין אותו
בעיסה אין נראה להקל אפילו ביו"ט האחרון
ע"כ). והנה המנהג הוא במדינתנו דכל הנוהרי'
לאכול מזה שמורה בפסח משעת קליפה וכן
הנוהרי' שלא לאכול בפסח יצ"ח ע"י שריה ובישול
מ"מ ביו"ט האחרון של פסח אין להרים בכ"ז
ושמעתו בשם גדולי הלדיקים שמשיים הקודמים
שגם הם נהגו כן והשתמשו ביו"ט האחרון במלה
שאניה שמורה משעת קליפה בכל הכלים של מלה
שמורה ולשנה ה"ח שוב השתמשו באותן הכלים
הנ"ל במלה שמורה כבשל אשתקד (ועיין בספר
מניו"ט סי' ק"ב אות י"ד מ"ש בשם הג' מהרש"ם
מצרעזאן. ג) ועי' מג"א סיתס"ז סקי"א ובפמ"ג
א"א שם דאם נתערבו פירות יבשים (שאין
ידוע אם נזהרו בהן מחמיון) בתוך התבשיל
הרי הם בטלים ברוב היתר וא"ל ה' נגדס אכל
דבש (שאין ידוע אם אין בו תערובות חמץ או
קמח) שנתערב בתוך התבשיל בפסח צעין ששים
נגדו אכל אינו אסור במשקו ע"כ. אך בח"י
שם סקט"ז מיקל גם בדבש דסגי ברוב נגד
הדבש. ד) וגדולה מזו כתב שם בח"י דאפילו
אם ידוע בודאי שנתערב סולת בתוך הדבש
ואח"כ נתערב הדבש בתבשיל בתוך הפסח ויש
רוב כנגדו מ"מ הסומך בזה בהפ"מ או מניעת
שמחת יו"ט על דעת רבינו יונה (דס"ל דנימות
הכל ומתהפך להיות דבש) לא הפסיד וכן מותר
לקיים את הדבש ולהשהותו בפסח גם כשהוא צעין
מכא סברא הנ"ל ע"כ. אך בפמ"ג א"א שם
סקי"א פקפק בזה והניח בל"ע משום דמי יודע
הזמן והשיעור שלריך לזה עד שיתהפך הקמח
שבתוכו להיות דבש אם לא שידעין שהקמח
נתבטל בם' בדבש גופא קוה"פ או שידוע
שנתערב סולת זה זמן רב בתוך הדבש ואח"כ
נפל ממנו בפסח רק מעט בתוך התבשיל באופן

ובמקלת מקומות נוהגין להחמיר במי שרייתן צמו
צמו בישראל אל"כ שראין ובשלים קוה"פ ע"כ. ה)
ועייש"ע בפמ"ג אל"כ סק"א דהנהגין לסנן היין
מן הלמוקין (קוה"פ) משום חשש חימוך משום
דחוששין שמא יש בעין נדבק על הלמוקים וכו'
בפסח רשאים לסנן גם בער"פ עד הלילה משום
דעד הלילה אינו אוסר במשהו ואם היה שם
איזה צעין הרי בטל טעמו צם' עד הלילה (כמבוא'
בפ"ז לעיל ריש סי' זה) ואם חל ער"פ בשבת
ושכח לסנן את היין בער"ש וזכר בשבת בבוקר
מותר לסנן אז את היין ולא מיחזי כמכין משבת
ליו"ט כיון דרשאי לשמו' מן היי' ג' בשבת (ומשום
חשש בורר בשבת יניח מעט יין בהלמוקים
כשזכרנו בשבת) אבל אם לא נזכר מזה עד
סמוך ללילה דאז אסור לו לשמות מעט יין רק
הרבה (כמבואר לעיל סיקי"ג סקט"ו) וכש"כ אם
אין לו רק בלמלוס לארבע כוסות ומעט יותר
דאז מיחזי כמכין משבת ליו"ט ולכן לא יסנן אז
ורק שימתין עד הלילה ואז יסננו ואף ששורה גם
בפסח לא החמירו מספק (כמבואר במג"א שם
סק"ח) ועוד דביעבד אין אוסרין תערובתן ע"כ.
(ו) ועייש"ע בפמ"ג אל"כ סק"י דבמקום שנהגו
איסור בפירות יבישים לא מהני להם סינון אף
קוה"פ כי החשש הוא שמא בלעו מהתנור או
מהלחם ומשערין נגד כולו ומה מהני סינון לזה
ול"ע ע"כ (ועב"ם תורת מנחם שכתב דלפ"ז
אין דנוהגין לסנן יין למוקים קוד"פ משמע שאין
לא נהגין חומרא דפירות יבישים ול"ע. ז)
ועב"א"ח החדש סיתס"ז אות ט"ו בשם ספר מאורי
אור שכתב דבפסח אסורין הלמוקים לעשות מהן
יין כיון שהרבה מייבשים אותם עם הלחם בתנור
(עבד"ר לקמן סי' זה סק"ט ענף א' עוד טעם
לאיסור) והרבה מכבסין אותם ברותחין ובפסח
נוהגין ממהו ועוד שה"ל בצדיקה מדיבוק
פירורים דקים כקמח מהובב שיש בסדקי וקמטי
הלמוקים היבישים והוי איסור גמור חמץ צעין
ולסמוך על תקנת הרחילה שרואים אותם במים
קשה מאוד אף לפני הפסח ע"כ (וזין הכרע
בדברי המאורי אור אם כוונתו רק לאסור
כששורין הלמוקים גם בפסח או אם דעתו לאסור
אף כשמשניגין היין מן הלמוקים קוה"פ. ח)
ועייש"ע בא"ח הג"ל בשם אל"כ מהגאון הקדוש
מביטשאטש שהקיל בזה ביותר וכתב דהגם

שיש ס' בתצטיל נגדו אז אפשר לסמוך להיתר
ע"כ. ה) ועייש"ע בפמ"ג הג"ל דאם נתערב
הדבש שיש בו סולת בדבש אחר שיש בו קמח
ממלה טחונה דהוי מצ"מ הוא בטל ג"כ ברוב
ע"כ (ועבד"ר לעיל סי' זה ס"ק מ"ז ענף ג'
וסקמ"ט ענף ט' ובדברינו לעיל סי' זה סק"א
ענף כ"ז). ו) ועייש"ע בפמ"ג מ"י סיתס"ז
סק"ו דדוקא בקמח המתערב בדבש שייך בו
סברת רבי' יונת' הג"ל לומר דמתהפך הקמח
להיות דבש כשנכבש בו זמן מרובה אבל חטים
שלימים הנמלאים בדבש בפסח אף שזה זמן
רב שהם כבושים בתוכו לא אמרינן בזה
דמתהפכים להיות דבש כי בדברים שלימים
אמרינן דהדבש מעמידם (כמבואר בש"ך ציו"ד
סיפ"ד סק"ב) וא"כ נעשה הדבש חמץ ואוסר
אח"כ את התצטיל שנפל לתוכו במשהו ע"כ.
והיינו אם הוא באופן שידעיין שהחטים הי'
חמולים ובקועים עוד קודם נפילתם לדבש דאי
לאה"כ הרי י"ל בזה דהדבש אין מחמץ משום
דהוי מ"פ וכמבואר בדברינו לעיל סיק"ט
בקונטרס מי פירות ענף ג' השני יעוי"ש.
[כו] מיני פירות יבשות וכו' ולמוקים וכו'
אסורין. א) עפמ"ג מ"ז סיתס"ז סק"ז ובפמ"ג
אל"כ שם סק"ח דבפירות יבשות שקוין מעכו"ם
יש חשש שמא יבשם העכו"ם עם לחם חמץ
בתנור ובלעו מהתנור של חמץ וגם שמא נגעו
שם בתנור בלחם חמץ חסי' ב) ועייש"ע
דלמוקים שקורין ראזינקים נוהגין שהראזינקים
החדומות אין אוכלים אותן והראזינקים השחורים
יש מתירין עיי"ש. ג) ועייש"ע בפמ"ג אל"כ
סק"ח הג"ל דפלוימטן יבישים הטעם שאין
אוכלים אותם משום שנותנין עליהם שכר או
מי שפירים ע"כ. ד) ועמג"א סיתס"ז סק"ח
ובש"ע הרש"ז שם סעי' י"ח דאפי' אם נתייבשו
הפירות ביד הגוי מ"מ במקלת מקומות
נוהגין היתר אף לכתחלה לעשות מהם משקה
בפסח דהיינו ששורין אותם במים עד שנקלט
טעמן בתוך המים ושותין המים בפסח משום
דכיון שאין בהם אלא חשש בעלמא אין מחמירין
כ"כ לאסור אף מי שרייתן אבל הפירות עלמם אין
אוכלים אותם וכן אין מקילים כ"כ לבשל אותם
בפסח כדי לשמות מי בישראל בפסח לפי שע"י
הבישול נקלט טעמם במים יותר מע"י שרייה

ומסתמא מלאו הרצנים המתירים טעם להחיר
והבזח יבחר עכתו"ד בקלרה. (3) ועייש"ע
בזד"ח בשם מהר"ם שיק הנ"ל דגם הלוגריא
שעושין עבור שאר ימות השנה יש בזה ג"כ חשש
איסור שאומרים שהאומן נותן לתוכה שומן וגדול
א' אסור משום שנתברר עדות מכמה אומנים
בקיאים שהרבה מזייפים ונותנים בו שומן בעת
תיקונו כדי שירויח שלא ילטרך ליתן הרבה
מהשרשים והשרפים של הליגאריא ונשא ונתן שם
הרבה בזה וגם עוד גדולים נשא ונתנו בזה גם
בליגאריא של שאר ימות השנה אם להחירה בשתי
עיי"ש. (ג) ועבא"ח החדש סיתם"ז אות י"ז בשם
תשו' הרי בשמים שנשאל ע"ד הליקאריא הנעשית
מגרעיני' של ענבים ומצעריקים ומתפוחים יבשים
אם יש להכשיר הליקאריא הלזו על חג הפסח
והעלה שם שיוכלו להכשיר הליקאריא הזאת לפסח
ע"כ. (ד) ועיי"ע בהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן
הנדפס שם באות הנ"ל שהביא בשם תשובה
מאהבה שכתב על דבר הליקאריע שהנוב"י לא
רלה להחירה לפסח אפי' אם נעשית בהכשר לשם
פסח כי יש בו כמה חששות אך אחרי פטירתו של
הנוב"י התיירו אותה הרצנים דשם אם הוא באופן
שנעשית בשמירה מעולה לשם פסח אך שהרצ
תשובה מאהב' לא הסכים עמהם וביאר דעתו
שם לאסור הליגאריא גם ע"י הכשר משום דאף
שמביאים לשם שרשים יבשים מ"מ יש שמייבשין
אותן בתנור ואף שרובן מייבשין אותן בשמש מ"מ
יש לחוש למיעוט שמייבשין בתנור (ותליא בפלוגת'
אם בדבר שיל"מ אמרינן כל דפריש מרובא פרוש)
ועוד שהרי חותכים אותן לחתיכות קטנות
בסכינים והשרשים חריפים הם בתולדתן ומי
יודע אם יש להם סכינים מיוחדים לזה ובפרט
אם מביאים השרשים כשכבר הם שרופים
ועתונים דמי יודע מה ערכו בהם ושמעתי
שמערבין דגן ולותתין ושורפין יחד והעיד שהנוב"י
הכריז בכל הדיהכ"כ לאיסור וגם העיד א' שמלא
בתוכם חטים שזורים ומ"מ סיים שם הרצ תשובה
מאהבה שחזירו רבו עליו והתירוהו עכתו"ד הנ"
מהרש"ם מצרעזאן בשם תשובה מאהבה הנ"ל.
(ה) ועייש"ע בשם תשובה מאהב' הנ"ל דמוסקיט
נים דרכו להיות מלא נקבים וסותמין
אותו בבלק וגם מוסקיט בליהט שירין במי
שעורים ע"כ. וכעין זה הביא ג"כ בא"ח החדש

שהאחרונים כתבו להחמיר בפירות יבשים
בפסח מ"מ נראה דכו"ע מודים להחיר ללורך
יין קידוש לבשל הלמוקים בפסח ומ"מ החמיר
לעצמו ביום ז' של פסח אבל ביום ח' של פסח
בחר במבוסל. וכתב עו"ש שהחיר לעשות
בתוהמ"פ יין למוקים ע"י שרייה ללורך קידוש
על יו"ט אחרון של פסח ע"כ. (ט) ועי' בספר
מנחיו"ט סיק"ז סקי"ד מ"ש בשם הח"ס
דבראזינקים יבשים וכיוצא שנוהגים שלא לאכול
עד יום אחרון של פסח לכן אם חל יום ז' של פסח
בער"ש אסור לבשלם ביום ז' של פסח לשם יום
השבת כיון דאינם ראויים ביום ו' מצעו"י וגם
הג' מהרש"ם מצרעזאן הסכים לזה וכעת ראיתי
שבחשו"ש שם ארי' חלק ח' העזר סוסי"ה כתב
בזה סברא להיתר לבשלם ביום ז' כיון דחזו
לאכול לקטנים משום דאפי' לדעת האומרים דגם
איסור דרבנן אסור להאכיל לקטנים מ"מ בדבר
שאינו רק חומרא בעלמא בודאי מותר למספי
ליה וגם הג' רע"א כתב להחיר משום דחזו
לחושאב"ם והגם שהח"ס דחה סברת הג' רע"א
משום דגמי דחולה שאב"ם שכיח מ"מ אין שכיח
שאיתו חולה יהא לריך לפירות אלו מ"מ עכ"פ
בסברת היתר זה דחזו לקטנים בזה לא שייך
דמיית הח"ס עכתו"ד השם אריה הנ"ל:
[כת] פירות יבשות אסורין. (א) עבד"ח מחנו"ל
סי"ג אות כ"ג בשם מהר"ם שיק שנשאל בדבר
הליגאריא (ויש קורין ליקאריא) שנותנים בתוך
הקאפע ורולה אומן אחד לחדש ממין לפת
(הנקרא רובין) שמייבשין אותן בשדה והח"כ
מחדכין אותן וטוחנין אותן לעשות מהן ליגאריא
על פסח ומקום הספק הוא אם הם בכלל פירות
יבשים שנהגו במדינות אלו לאסור ושם נדבק
או נפל חמץ בהם ועיי"ש מה שהאריך קלת בזה
וכתב דכיון דכבר נהגו שלא לאכול שום פירות
היבשים ולמה לא יהא גם זה בכלל כיון דקיי"ל
(בש"ע סיתמו"ז סעי' ה') דכ"ד שעשו מתחלה
זלא נעשה לשם פסח (כעין הלפת הנ"ל שבעת
הייבוס לא נתייבש לשם פסח) אין לנו נוהגים
לאכול ולשתות והחשש הזה שיש בזה צנז"ר משום
שם נפל שם פירור בעין של חמץ בעת הייבוס
(ובדומה) הוא חשש גדול ביותר ואיך שייך להקל
אך מ"מ סיים שם שכיון שילא הדבר בהיתר
מרבנים מובהקים לכן אין רלונו לחלוק עליהם

נודע שנתייבשו בהכשר ע"ג קנים או וכו' בתנור שהוכשר לשם פסח (ע"ר סימן ק"י ס"א ופ"ב) אפילו ולו תאנים יבשים וצמוקים בין גדולים בין קטנים אסורים [ל]א וכן מעדני שמואל

דס"ל דחחר מעל"פ כבר נעשה הטעם לפגם ואף דלא נהגין להורות כך מ"מ בחמץ קוד"פ יש בלאה"כ דיעות דס"ל דכיון דעדיין היתר הוא לא אמרינן בו כבוס כמבוסל (עמג"א שם סקט"ז) וגם כיון דעדיין היתר הוא י"ל דלא משערין רק כנגד מאי דנפיק מיניה ולכן בלירוף כל דדי היתר הנ"ל יש להקל עכ"פ במקום הפ"מ ושעה"ד גדול עכתי"ד השע"ת הנ"ל בשני לשון קל"ה. ו) והנה מודברי השע"ת הנ"ל נראה דצמוקים שאין שעה"ד אין להתיר כבוס מעל"פ בליון אפי' אם נכבש קוד"פ וכן מבואר שם בח"י סקמ"ג ובזה"ט שם סק"ז דזתים שנכבשו (קוה"פ) מעל"ע בכלי חמץ שהוא ב"י (הגם שכבר נתבטל עיקר חריפתם ע"י המים שנתנו בהם) אסורין באכילה בפסח רק שמותר לקיימן בפסח וגם אין אוסרין תערובתן בפסח כדן שאר דברים שנתבשלו בכלי חמץ ע"כ. ז) ועיי"ש ע"ב בח"י דאם הקדירה לא היתה ב"י בשעה שכבשו הזתים צמין קודם פסח מותרין הזתים גם באכילה דאף דה"זים לאחר שנגמר כבישתן במים ונתחמלו הרי הם ג"כ ג"ש חריפים (ובדבר חריף לא שייך נוטל"פ) מ"מ כיון שבשעה עיקר קבלת טעמו לא היה דבר חריף אין לחוש ע"כ: [ל] תאנים יבשים ולמוקים וכו'. אסורין. א) הטעם מבואר בע"ז סיתמ"ז סק"ז דיש חשש (על התאנים) שמפזרים עליהם קמח ואפילו אותן הגדילים בגינות אסור ג"כ משום מראית עיין ועם איסור הענבים הוא משום שמונחים אלל תאנים עכ"ל הט"ז (ועדכ"ר לעיל ס"י זה סעי' זה סקכ"ז ענף ז'). ב) וביצה"ג מהרש"ם מזכרזאן סוסיתמ"ה בשם כחדי בעל דעת קדושים דבנמלאו ג' פירורי לחם בין למוקים במקום אחד (ומשמע דמיירי בלמוקים המיוחדים לפסח) א"ל בדקה בכל הלמוקים משום די"ל דפירור אחד נתפרר לכמה פירורין רק אם נמלאו ג' פירורין רחוקים זה מזה ויכר שהיה ג' פירורין אז יש לבדוק בכל ואם נמלאו שלשתן במקום אחד י"ל דגם בג' מיני פירורין אין להחזיק איסור שמה יש עוד יותר פירורין כיון שכולם מאתם ביחד ע"כ.

ועיין

סיתמ"ז סוף אות ז' בשם ספר כרם שלמה וכתב שכן נוהגין להחמיר בהם בפרה"ק ואין לשנות ע"כ: [כע] בתנור שהוכשר לשם פסח. א) אבל אם לא הוכשר לשם פסח אפי' אם אין ידוע אם היה התנור ב"י בשעה שנתייבשו בו הפירות ג"כ אין להתיר רק ביו"ט אחרון דמשום חומרא דחמץ לא אמרינן סתם כלי אב"י וגם לא אמרינן בו נ"ט בנ"ט דהיתרא משום דחמץ שמו עליו. כ"מ צרמ"א סיתמ"ז סעי' ה' ובמג"א שם סקכ"ד כ"ה כ"ו ובמג"א ס' תס"ז סק"ה. ב) ועיי"ש ע"ב צרמ"א סיתמ"ז סעי' ה' ובמג"א שם סקכ"ז הנ"ל ובח"י שם סקל"ב דדבר שנתבשל בכלי חמץ קוד"פ ואין ידוע אם היה הכלי ב"י ונתערב ממנו א"כ בפסח בתבשיל אחר אינו אוסר תערובתו בפסח ביותר מס' דכיון דאיכא עכ"פ תלתא לטיבותא "נטבנ"ט", וסתם פלי אב"י "ומשהו" לכן אין מחמירין גם בפסח. ובמג"א שם לידד להקל בתערובות כזה אפי' בפחות מס' כיון דאיכא עכ"פ תרתי לטיבותא נטבנ"ט וסתם כלי אב"י. וכ"פ להקל שם בח"י במקום הפ"מ או מניעת שמחת יו"ט עיי"ש. ג) ועיי"ש ע"ב במג"א ס' הנ"ל דבשומן מהותך שנתבשל בכלי חמץ קוד"פ ונתערב ממנו א"כ בפסח בתבשיל אחר יש להחמיר יותר כיון דשם רגיל להתערב בו לפעמים פירורי חמץ בעין בשעה שמבשלין אותו באמלע השנה משום שאין נוהרין בו כ"כ בשעת עשייתו מחמץ ולכן אם נתערב ממנו בתבשיל בפסח אסור בפחות מס'. ד) ועיי"ש ע"ב במג"א סקכ"ג ובזה"ט שם סקכ"ג דאם בשלו מחמלה קוד"פ איזה מאכל לשם פסח בכלי של חמץ שאינו ב"י ונזהרו בו מפירורין חמץ שלא יפלו לתוכו כיון דהוי נטבנ"ט וגם נוטל"פ וגם כבר נעשה הדבר קוה"פ וא"כ הוי כדיעבד לכן מותר לאוכלו בפסח אף שלריך לערות התבשיל ממנו קוד"פ לכלי של פסח ע"כ. ה) ועבשע"ת סיתמ"ז סקט"ז דדבר שנכבש מעל"ע קוד"פ בכלי חמץ אין ליתרו בפסח רק במקום הפ"מ ושעה"ד גדול דאז יש ללרף בזה דעת הט"ז (ביו"ד ס' ס' סק"ה וס"ך שם סק"ב)

ולכן קריפות פאמעראנפין וס"מ ולגו המשקה שעושין מן הצאוקין נוהגין היתר לשהותו . מעדני שמואל

זוה מ"מ הרי אין אוכלים הלמוקים עלמס בפסח אלא שותים היין מהלמוקים וכלה בלח הרי קי"ל דאינו חו"ג ולכן מדינא יש ללדד להקל אבל מ"מ יש להחמיר בהם ועוד דמלכד חשש חמץ יש בזה עוד חשש על היין המתהווה מזה שאין לו עוד דין יין כיון שכבר הולידו מהלמוקים מעט מעט מתיקותו וגם כל השנה יש חשש שמא אין לו דין יין מעט הנ"ל עכתו"ד הר' מהרש"ס בתשובתו הנ"ל: [לא] וכן קליפות פאמעראנלען. היינו אותן קליפות מהפאמעראנלען שמייבשין אותן. (א) ועכשם"א ס"ל"א דאותן קליפות פאמעראנלען שמייבשין אותם הם ג"כ בכלל פירות יבשים שאנו נוהגין בהם חומרא שלא לאוכלם בפסח משום דכיון שלא נתייבשו בכיוון לשם פסח הרי חיישין שמא נדבק בהם איזה משהו חמץ וגם י"ל דקליפות פאמעראנלען הם עוד גריעי מפירות יבשים ולא מלד המנהג בלכד הם אסורים אלא י"ל דמדינא אסורים כיון שנחתכו בסכין של חמץ והקליפות יש להם חריפות ומשווי לשבח את הצלוע של הסכין ואפי' אם נאמר דהקליפות אין להם חריפות מ"מ ראוי לאוסרם מחמת חשש איסור בעין שעל פני הסכין שנדבק בקליפות הנ"ל אם לא הדיחם היטב קוה"פ ולכן פסק שם באשה אחת שעירבה הקליפות במרקחת של לנן עם דבש של פסח כדי שהקליפות יתנו טעם בהמרקת הנ"ל וכ"ס דראוי לאסור את המרקחת לפסח כיון שלא הדיחו את הקליפות מקידם ע"כ. (ב) ועכ"פ זכר יהוסף חאו"ח סיק"ג דאם נתנו את הקליפות הנ"ל לתוך יי"ש של פסח זמן רב קוה"פ ואח"כ לוקחים אותם מהיי"ש קוה"פ וכת"ס דיש ללדד להקל ובפרט אם כרכם בסב ונתן אותם כך במשקה כדי לקלוט ריחם קוה"פ (בודאי מותר) מטעם דצליעת החמץ בטל בששים קוה"פ כיון דפירות לא לטעמא עבדא (שנחמיר בהם שלא יועיל בהם ציטול בס') ע"כ. ועכשם"א סיתמ"ז סקי"ד: [לב] קליפות פאמעראנלען. (א) ובדבר שתיית הקאפע בפסח עכשם"א כ"ז. ג"כ ס' דבמקומות אלו מנהגים היתר פשוט בקאפע (דלא כגדול אחד המוצא בק"ט א טוב עין שהחמיר בקאפע משום המון עם שלא ידעו מהו ויראו אותו

(ג) ועכ"פ מהרש"ס ח"א סי' קפ"ב שנשאל על דבר שנשמע מהסוחרים שיש חשש על ענבים היבשים הנקראים ראזינקים הנקחים מן האי ליפרא שדרכן ליקח שק ראזינקים ותוחבין למים רותחין שיפלטו קלת טעם בתוך המים וזוה עושין יין המתוק (סקורין ראסטער) והסוחרים המבינים מכירים בהם איזה מהם הושמו ברותחין וכשאל אם יש לחשש בזה אולי משימים איזה דבר חמץ בתוך המים שטי"ז יפלוט טעם הנתיקות וכתב שם שכל שנה הוא מפרסם ע"י פתקאות (לא) בדרך איסור אלא בדרך עלה טובה) שכל מי שרולה להשמר מחשש חמץ לא יקחו אותם ענבים שמן הא"י ליפרא (אבל מן הא"י ליזמעה לפי הנשמע מהסוחרים אין בהם חשש שום שריה וביטול) אך מעיקר הדין כתב שם שאין לריכים לחוש גם לענבים שמן הא"י ליפרא משום דעל הכלים י"ל סתם כלים אב"י וגם מסתמא יש לזה כלים מיוחדים וגם על החשש שמשימים שם איזה חמץ ג"כ אין לחוש כיון דאינו אלא ספק משהו דרבנן ולקולא ואי"ל להחזיק איסור בזה (כמבואר במג"א סי' תמ"ז סק"ב"ו) ואפי' במקום דיש חשש ספק דאורייתא מ"מ היבא דליכא חזקה איסור לא מחזיקין איסורא (כמבואר בע"ז יו"ד סיקמ"א סק"ב) ומכ"כ בחשש משהו שאינו אלא מדרבנן ואפי' אם ניחוש שמא משימים שם דבר חמץ שיעור גדול עד שאין ס' כנגדו הנה מלכד דגם בזה י"ל דאחזוקי איסורא לא מחזיקין וכדלעיל עוד זאת י"ל בזה סבירא להיתר כיון דטעמי להו כולי שחא ואין מרגישין בהם טעם חמץ א"כ זהו סימן שלא נתערב בהן כ"כ חמץ הרבה עד שאין ס' וכברא כעין זו מוזכר ג"כ בב"י סיתמ"ז (בשם מ"כ בשם ר"ת ואפי' לדעת הד"מ שחולק שם על הב"י מ"מ בנד"ד מסתמא יש להם כלים מיוחדים לכך וגם מסתמא אין המים חמין עד שהים"ב דאל"כ היה ניכר בהלמוקים שכבר נתבטלו ומסתמא הוא רק בכלי שני ואין יס"ב וכל החשש בזה הוא רק שמא מערבין איזה מין חמץ וגם בזה הוא בכלי שני דאין להחמיר בו קוה"פ לכן בכה"ג גם הד"מ מודה דלא מחזיקין איסורא) ועוד דגם אם היה חשש

כדרך גדילתה ועדיין לא שלט בה אור לבשלה
כלל עכתו"ד השע"ת הנ"ל ועבד"ת החדש
סיתס"ז אות כ' בשם מאורי אור שכתב ג"כ
שנוהגין איסור בעש העייעה ידוק ושחור מהאי
טעמא שנתבאר לעיל בשם השב"י הנ"ל אך
בסיתס"ג אות ו' הביא שם בשם תשו' דברי
מונחם שחולק על שב"י הנ"ל שהחמיר בשתיית
הטייעה וכת"ש דיש בזה הרבה ספיקות להקל
רק מאחר שנוהגין בו איסור הרי הוא כדברים
המותרים ואחרים נהגו בו איסור אין אתה
רשאי להתיר בפניהם ע"כ. ועבד"ת מחומ"ל
סי' ד' אות י"ז בשם ספר בית מאיר שהקיל
ביותר וכתב על דבר עשז טעה הנ"ל דכיון
דהוי רק ספק אם נתבשל כלל אחזקי איסורא
לא מחזיקין שמה הוא מזויף וכבר נתלט
ברותחין וגמייבש (וכעין סדרא זו הוצא בדברינו
לעיל כ"י זה סק"ל ענף ג' לענין ראזניקים)
גם י"ל בזה דפריש מרובא פריש (כיון
שנפרש קוה"פ שאז אין עדיין איסור חמץ
במשהו) והרוב אינו מזויף ולכן הוי כדברים
המותרים ואחרים נהגו בהן איסור בטעות
(דמותר גם להתירו בפניהם) והשד"ח סייס
ע"ז דדברי הרב בית מאיר נכונים בטעמם ולא
יהא הלכ מפקפק בשתיית הטייעה כלל כי דוקא
בימים הקדמונים שלא היו רגילים בשתייתו
כ"כ ולכן לא היו מבחינים בין מזויף לאינו מזויף
כי אם הבקיאם בדבר אכל עתה שנתפשט כ"כ
ששופים ערב ובוקר ולהרים כולנו בקיאם כולנו
יודעים שאין חשש זיוף כלל ומכירים במראה
וטעם וריח ואין לחוש כלל עכתו"ד השד"ח
הנ"ל. וכן הביא בא"ח החדש בשם ספר כרם
שלמה שכתב דבמדינתנו שידענו בצירור כמה
מיני טעה שלא נשתמשו בהם עדיין ה"ה מותרים
אפילו לכתחלה אפילו לדעת השב"י הנ"ל :
[לג] המשקה שעושין מן הלמוקין נוהגין היתר
לשחותו. (א) ועבמסה"ש שעל קילוש"ע סימן זה
סק"ד שכתב דבמדינתנו נוהגין להחמיר שלא
לעשות המשקה רק מלמוקים המיוחדים לפסח
ע"כ. (ב) (ועבד"ר לעיל סי' זה סק"ז הא"ך
להתנהג במשקה הנעשית מיין למוקים ואם יש
היתר לסגס בשבת ויו"ט או לשרותם לכתחלה
הרה"מ"פ עיי"ש בזה). (ג) ועבנשמ"א דין כ"ז
דהעושים יין למוקים וכדי לעשות מראה ולבצע
ליין

אותו לקטניות ועי"ז יפרלו גדרן של ראשונים
ויתירו הכל ע"כ דליתא) ומ"מ זריזין מקדימין
לחרוך את הקאפע קוה"פ וגם לעיין קודם שקולין
אותם לברר משם תערובות אורז ושאר מינים
שיה"ז נקי מכל משום חומרא דפסח וצכה"ג
ששרפו קוה"פ יש להקל אפי' במקומות שנהגו
להחמיר בקאפע כמבואר בקונטרס טוב עין
הנ"ל עכתו"ד השע"ת הנ"ל (וכן הביא בפמ"ג
מ"ז סיתס"ג אות א' דבשתיית הקאפע נוהגין
היתר משום דלית בהו שום תערובות וגם אין
דומין לדגן דניחוש בהו משום אחלופי ע"כ).
וכעין זה כתב ג"כ בתשובת הרי בשמים
דבקאפפ הגדילה בגינה צערצטיין כמו עדשים
אין לאוסרם בפסח משום קטניות משום דכל
הטעמים שנאמרו לאיסור בקטניות (המובאים
בדברינו לעיל סי' זה ריש ס"ק כ"ג) כ"ז ל"ש
בקאפפע ע"כ ל"ש להחמיר בקאפפע ובפרט
אם חורכין הקאפפע קוה"פ כמנהגינו אין שום
מקום להחמיר בזה ע"כ ומובא בא"ח החדש
סיתס"ג סוף אות ו' אך בשם הג' יט"ז הגדפס
בהגדת מראה יחזקאל הביא שם דהקאפפע הלווא
בגערטנער הוא מין קטניות וא"כ שותו בפסח
יבשם תשוב' כרם שלמה הביא שם שכתב בזה
עוד חשש משום דבימינו אלה מזויפין הקאפפע
דהיינו שעושין גרעינים מחמץ ולוצים אותן
ידוק כמראה הקאפפע והדבר ידוע לרבים ולכן
לריך לבדוק אח"ז קוה"פ ע"כ. (ב) ועיי"ש ע'
בשע"ת ס"ק הנ"ל בשם שב"י דבשתיית המדע
בפסח יש רבים שמחמירים משום שיש חשש
רמאות בטעה משום שמשתמשים בעלי הטעה
(בכל השנה) ואח"כ חוזרים ומייבשים אותם
למכור ויש לחוש שמה נשתמש תחלה עם חמץ
ולכן שומר נפשו ירחק מזה כי בפסח לריך
הרחקה טפי עכ"ד השב"י. והשע"ת סייס שם
דמ"מ אם נשפך מהטייעה לתוך מאכל (של פסח)
וכן הכלים (של פסח) שנתבשל בהם הטייעה
אין לחוש להם (פ' אפי' להמחמירין על עלמם
שלא לשתות הטייעה בפסח) וגם כת"ש שיש
נוהגין היתר בטייעה שבאה מן התגרים אשר
במדינת גידולם וגם הבקיאם מעידים שהוא
כשר לפסח ע"י בהם מכירים את הטייעה במראה
וטעם וריח מופני שיש הבדל בין טייעה שכבר
נהבשלה ואח"כ גמייבשה לבין הטייעה הבאה

ובקי בטעמים של ימות ויאמר שאין מרגיש
טעם הי"ש יש להקל גם בזה"ז (עש"ך יו"ד
סי"ח סק"ה דסמכין אטעימת ישראל גם בזה"ז
ואף דהחוו"ד מחמיר בזה מ"מ הכו"פ והחג"ש
פסקו כדעת הש"ך) וצפרט שכל עיקר איסור
מעמיד ועבד לטעמא דאמרינן דאין בטלים
בששים אינו אלא מדרבנן לשיטת רוב הפוסקים
וגם בנד"ד יש רוב יי"ש ממינים שאינם תמולים
וא"כ הרי מה"ת בטל ברוב מין במינו לכן יש
להקל ובדבר מה שביטל הישראל הנ"ל איסור
לכתחלה במזיד בזה שפירב את היי"ש לכתחלה
לתוך היי"ג י"ל בזה כיון דלפי דברי השואל היה
סבור השואל בדעתו שיותר לערב (ואנן פסקין)
דאומר מותר ה"ה נחשב כשוגג והגם שקשה
להאמין לו שהיה סבור שהוא מותר כיון שהוא
דבר הידוע לכל מ"מ כיון דלדעת הט"ז מותר
לבעול לכתחלה קוה"פ כיון דעדיין היתר הוא
ואף שרבו החולקים עליו (עבדב"ר לעיל סיק"ח
סקי"א) מ"מ יש להקל בדעיבד (עצמג"א סיכ"ג
סקי"א ובפמ"ג א"א שם) כיון שעכ"פ הוא
אומר שהיה שוגג עכתו"ד הרה"ג מהרש"ם
הנ"ל בקלרה. ועבה"ש זכ"י סיקס"ד שנשאל ג"כ
מאבי השואל הנ"ל על דבר יי"ש הנ"ל שנתערב
בתוך היי"ג ולידד ג"כ להיתר ע"י טעימת
הישראל אם יאמר שאין טעם היי"ש מורגש בהיין
(ולפעמים גם הוא פוגם טעם היין) וגם הביא
שם מדברי הנוצ"ת (חיו"ד סינ"ח) דכתב
בפשיטות דהיי"ש בטל בס' וכתב שם בזה עוד
לדדים להיתר עיי"ש. ועבת"ש בית ילחק לדי"נ
הרה"ג האבד"ק פעטורבורג שנשאל ג"כ מאותו
שואל הנ"ל על דבר נידון תערובות היי"ש בתוך
היי"ג הנ"ל ולידד ג"כ להיתר בזה ולירק שם
סברת הפנ"י חאו"ח סי' ח' דכתב דיי"ש בטל
בס' ואפשר אף פחות מס' (עבת"ש מהרש"ם
הנ"ל שהשואל לירק שם ג"כ להיתר סברת הפנ"י
הנ"ל על פי מה שהשיב לו הרב בית ילחק הנ"ל
אך הרב מהרש"ם שם דחה סברא זו וכתב
דהפנ"י מיירי ביי"ש שנחערב במים אבל לא ביין
דשם אדרבא הוא נרגש גם ביותר משיעור ס'
ככל מלתא דעבדא לטעמיה) ועייש"ע בבית
ילחק הנ"ל שכתב שם דליתר שאת אם יש ציד
המוכר להוסיף עוד יי"ג על היי"ג שנתערב בו
היי"ש כדי לבטל חיזוק טעם היי"ש שפיר טפי
אם

ליין מפננים אותו על נייר של ליקער הלצוע
(בלהה) אם מותר לשמות אותו בפסח וכת"ש
דלפי הגר"ה הנייר נלבע במין עץ שנקרא
ברוועליא ובזה אין בו שום חימוץ אך יען
שאומרים שמערבין יי"ש עם הברוועליא בשעת
בישול וא"כ כיון שהוא דבר הנעשה לחזותא והוי
כממשו של איסור ולכן משום חומרא דפסח
דאיסור בו כל ספק לכן לא יסתה אותו בפסח
רק ישהנו עד לאחרי"פ עכתו"ד בקלרה. ד)
ועבא"ח החדש סיתס"ז אות ט"ו בשם שאילת שלום
על דבר אשר ינהגו ללצוע היי"ג האדום בכדי
להיות אדום ביותר וטבע הלצוע הלזו אשר
אינו נימות כ"א ביי"ש או במשקה (הנקרא
ראה"ם) אם איסור לשותותו בפסח (כיון דלדעת
הט"ז סיתקי"ג הרי חזותא לא בטל) וכתב שם
דמלך איסור הלצוע אין לאיסור ורק שיש לחוש
מלך תערובת היי"ש גופא ויש לחקור בזה
כמה יי"ש אשר יבא בחביות יי"ג ואין להקל כ"א
לדורך גדול ע"כ. ה) ועבת"ש מהרש"ם ח"א
סיקל"א באים אחד שהביא חבית יי"ג כשר לפסח
המחזיק ט"ו הין ולחוסר ידיעתו שפך לתוכו
שלוש קריטסיקים יי"ש חמץ ויש בהיין יותר משיעור
ס' נגד היי"ש והשיב להכשיר היי"ג בפסח ואף
שלדברי הפמ"ג מ"י (סיתנ"א סקכ"ז) הרי היי"ש
הוא מלתא דעבד לטעמא ולא בטיל בס' וכן
הוא בזה"ט סיתמ"ב סקי"א בשם הגחלת שדעה
וגם במדינתנו המנהג שנותני' לפעמים יי"ש לתוך
היי"ג כדי לחזק טעמו ולהשכיחו וא"כ לכאורה
הוי כמלתא דעבד לטעמא ולא בטיל אך
בנד"ד יש עוד לדדים להקל דכיון דיי"ש נעשה
גם ממינים שאינם חמולים כמו פ"פ ושא"ר
קטניות וחלק היי"ש המתהווה מתבואה חמולה
הוא רק שלים או רביע מתערבות היי"ש שמאחר
המינים א"כ הוי זה וזה גורם (ערמ"א ביו"ד
סיפ"ז סעי' י"א וקוה"פ ל"ש לומר חנ"נ) ואף
דפסח גם זוז"ג איסור כיון דהנאה כל שהוא
מיהא איכא (כמבואר במג"א סיתמ"ה סק"ה)
מ"מ בקו"א דבי רב שם אות וא"ו לידד להקל
בהפ"מ בזוז"ג גם בפסח ועוד בנד"ד כיון שכבר
נחבטל היי"ש בהיי"ג קוה"פ ובלח בלח אין חו"ג
לכן יש להקל והגם בדבר המעמיד ועבד
לטעמא שהטעם נרגש בפסח י"ל דגם בזוז"ג
חו"ג מ"מ אם עכ"פ יטעמנו הישראל אומן

י"ג של פסח ששמוהו לתוך חצית שהיה בתוכו
י"ש חמץ של תבואה והביא שם הרבה מחזרים
המדברים בענין זה וזאת תורת העולה מדבריו
שם (ומדברי שאר המחזרים שהביא שם) בקלרה.
כי לפי המבואר במג"א סיתנ"א סק"מ ובש"ע
הרש"ז שם סעי' ס"ג ובמחה"ש סיתמ"ז סקט"ז
משמע דנקטין להלכה דאם נכבש מי הדבש או
היין בכלי של י"ש חמץ אפי' לא נכבש בו
בתוה"פ רק קוה"פ דעדיין היתר הוא מ"מ
משערין נגד כל הכלי ולא משערין נגד מאי
דנפיק מיניה בלבד וכיון דקיי"ל דאין במה
שבחוק הכלי ס' נגד כל הכלי לכן אסור לשמותו
בפסח וגם לא מהני לדברי האחרונים הנ"ל
מה שהחזית לא היתה צ"י מבליעת הי"ש בשעה
שהוסם הי"ג בתוכה מפני שהטעם של הי"ש
אינו נפגם אפי' אחר כמה ימים יהוא נותן
טעם לשבח (ועפ"מ"ג מ"ז סיתנ"א סקב"ז דל"מ
לדין מה שנבלע בעודו היתר אם לא במקו' שיש
מור הרבה לרדים להקל אז מלרפינן גם סברא
זו) ובפרט שיש בזה לירוק דעת הרב פמ"ג
(סיתנ"א סקב"ז הנ"ל) שכתב בשם הח"ל דיי"ש
אינו בטל בס' משום דלטעמא עבדא (והגם דרעת
הפנ"י והגוז"י דגם יי"ש בטל בס' מ"מ חזי דעת
הפמ"ג לאלטרופי שלא להתיר היין בשתיה)
וכת"ש בשד"ח דחלילה להתיר בשתיה בפסח
יין כזה שהוסם בחציות של י"ש חמץ וכבר נהגו
(אפשר) ברוב תפולות ישראל לאסור משקה
ששה בכלי חמץ כזה ורבים מתמירים אף אם
לא שהה היין בתוך החצית מעל"ע ומי יקל
ראש לפרוץ גדר ח"ו בפרט באיסור חמץ דחמיר
טובא ע"כ (ח) ועיי"ש ע"כ בשד"ח מערכת ואות
הנ"ל בדבר שהי"א יי"ש לפסח מיין כזה ששהה
בחצית של י"ש חמץ ע"פ הוראת איזה מורה
שהורה שמותר לעשות כן וגם טעמו בקיאים
את היין שממנו הוסם הי"ש של פסח הנ"ל ולא
טעמו בו שום טעם וריח מי"ש של חמץ וכת"ש
הרבה לרדים להיות הי"ש שגעשה לשם פסח
מיי"ג הנ"ל (א) כיון דלדעת הרב ט"ז סיתנ"א
סקב"ה נקטין דהיכא דנכבש בכלי של חמץ קוד"פ
לא משערין נגד כל הכלי רק נגד מאי דנפיק
מיניה ולפי סברא זו אין לאסור גם בחצית של
יי"ש חמץ שהוא חריף אם הי"ג שהוסם בהחציות
נעש' ממנו יי"ש קוד"פ (וכע"ז הביא ג"כ בעיקרי

דינים

אם יש להשיג בנקל וכו' וסיים שם דכ"ז אם
נעשה תערובות הי"ש בתוך הי"ג בשוגג אכל
אם עשה זה המוכר במזיד דהיינו שערבו
בכוונה לבו נוקפו להתיר ובפרט בעת הזאת
דור עקש ופתלתול אשר הפרלה מרובה על
העומד חלילה לנו לתת יד לפושעים וכללל הוא
כל דבר שהוא חיזוק לדבריהם הוי כמו מגדר
מלתא שאם היו מולולין באחד מדבריהם אתו
לזלולי בכולהו (כמ"ש הכ"מ בפ"ג מהלכות
נדרים ובב"י או"ח סוסי"ח) אך יען דהתורה
חסה על ממונן של ישראל ע"כ עלתו בזה שאם
עשה זה המוכר במזיד איז ערס שיתיר לו הרב
את הי"ג יקבל עליו המוכר יי"ג הנ"ל באיסור
חמור כחומר השבועה שלא יעשה כזה לימים
הבאים ואם יקבל המוכר ע"ע כך אז הוא ג"כ
מלמדה א"ע להמתירין ומותר לשתות הי"ג
בפסח בלי חשש ופקפוק עכתו"ד הרב בית ילחק
הנ"ל בקלרה.. ו) ועבשע"ת סיתמ"ז סק"מ בשם
פמ"א בא' שנתן יין בחצית ישן של יי"ש חמץ מזמן
דב ובשעת שתייה הרגישו בו טעם יי"ש וכתב
דכיון שהיי"ש הוא נוטל"פ ביין כאשר חיוך אוכל
יטעם ואף שבפליטת הכלי גרמה ליין שיעלה
דחיתה (מ"מ) ע"י תסיסה הלזו גרם לו טעם
לפגם לכן די (לנו) לאסור את היין תוך הפסח
אכל לאחיה"פ מותר ע"כ (והנה לכאורה י"ל
דזה דוקא בימים הקדמונים שלא היו יודעים
האיך לתקן ולמתק את היין שלא יורגש בו י"ל
בזמנינו זה שנוהגין לערב הי"ש כדי להטעים
היין שיהא בו חריפות קלת וגם ממתקים אותו
בלוקר או בדברים מתיקים כדי שיהא נרגש
טעם מתיקות יחריפות וא"כ הוי הי"ש בזה
כמלהא דעבד לטעמא ולא בטיל וא"כ יש
להחמיר בו אפילו בשהייה וסברא זו כתב ג"כ
בספר תומ"נ וכ"כ בתשו' אבני לזק דביינות
שמעריבם בהם מעט יי"ש פחות מחלק ס' אסור
למוכרם בפסח ולא להשקותם ומחויב למוכרם
קוה"פ לעכוס ע"כ והו"ד בספר א"ח החדש
סיתמ"ז אות כ'. אך מלאמי בהגה"ג מהרש"ם
מברעזאן סיתנ"א אות יו"ד שכתב דביש ס' ביין
נגד הי"ש מותר להשקותו בלי פקפוק משום
דאין זה דבר המעמיד כיון דהיין שמו עליו
אלת שהיי"ש מחזק הטעם ע"כ. ו) ועשד"ח
מחומ"ל סי' ד' אות וא"ו שהאריך הרבה בדן

דינים חתום סי' י"ז אות כ"ה בשם ספר בית דוד עיי"ש וכ"מ בשע"ת סיתמ"ז סק"ז דלסניף יש ללרף גם דעת האומרים דבזמן קודם פסח אין משערין נגד כל הכלי וכ"מ לכאורה מדברי הפמ"ג נו"ז סיתמ"א סקכ"ה וכן הבין השד"ח בדברי הפמ"ג עיי"ש). (ב) יש ללרף בזה סברת האומרים דבזמן אין נבלע בכלי רק כדי קליפה (עבט"ז יו"ד סיק"ה סק"א) וא"כ מתחלה לא נאסר החבית רק כד"ק וכנגד קליפת הכלי יש בודאי סי' ב"ן שבחיות. (ג) ועוד יש בזה סברת הח"ס סיק"ז שכתב דגוף הי"ש שהוא רק מהזיעה יש בו חלק גם ממים וממינים אחרי שאינם חמץ (דלא כדמשמע מדברי הנובי"ת חיו"ד סיג"ח וסי' ס"ז דהיי"ש שהוא הזיעה אין בו שום כח מהמים רק מתבואה בלבד אבל לדעת הח"ס אין הזיעה מן האיסור בלבד) וא"כ נגד חלק החמץ שבו אפי' יהי' מחליט חמץ י"ל דיש בהיין שבתוך הכלי סי' נגד מחליט הכלי (עבמחה"ש סיתמ"א סק"מ ובפמ"ג אור"ח בהנהגות הוראות אור"ח סדר ב' אות ה') וכע"ז כתב ג"כ בתשו' בית שלמה סיפ"ז דיי"ש חמץ שנעשה ממאלץ (חמץ) עם קטניות (שאינם חמץ) שמתערב אח"כ ביי"ש של פסח א"ל לשער ביי"ש של פסח סי' רק נגד ערך המאלץ חמץ שיש בתוך היי"ש של חמץ. (ד) ועוד יש ללרף בזה סניף להיתר דבזבול"א (ח"א דף קל"ז ע"א) הביא בשם ספר חקרי לב דדבר זה דיי"ש יש לו דין דבר חריף אינו מוסכם לכו"ע כי הרב דבר משה והרב בית יהודה הוציאו מהני בזה אם החבי' לו דין דבר חריף וא"כ לדידהו מהני בזה אם החבי' של יי"ש חמץ לא היתה ב"י מצליעת היי"ש בעת שהושם היין בתוכה. וכעין זה מבואר בספר פרח מטה אהרן הו"ד בשבז"י ח"ג סי"ג (והשבז"י שם להמעין שם הסכים קלת לדבריו) דגם כלי של יי"ש נעשה לפגם לאחר מעל"ע כאשר משקה (ובשד"ח יש שם לפי הנראה טעות הדפוס והיפך בדבריו) והגם דבמג"א סיתמ"א סוסק"מ כתב שם דכלי של יי"ש אינו נפגם גם לאחר מעל"ע מ"מ להמעין במג"א סיתמ"ז סיקכ"ה יראה שהוא כמסתפק בזה ועכ"פ אינו דבר פשוטגם להמג"א לומר דגם לאחר מעל"ע ניתן הכלי של יי"ש טעל"ש. (ה) ועוד יש להסתפק לומר דגוף תערובות היי"ש עלמו הוא נוטל"פ

ביין וכ"מ בנובי"ת חיו"ד סי' ס"ז דגם הוא מסיפק בזה אם היי"ש הוא נוטל"ש ביין או אם הוא פוגם ביין (והגם דספק בזה הוי' ספק חסרון ידיעה ולא הוי' ספק וכמבואר בחכ"א כלל נ"ד אות יו"ד מ"מ עכ"פ לסניף לכל האזור לעיל יש ללרפו) והגם שכבר הורה לנו הגסיון ששופכים יי"ג בחבית של ספירט למען להזיזק בה את היין וא"כ הרי מוכח שבדאי נוטל"ש ביין מ"מ אין זה נסיון גמור לומר שהיי"ש נוטל"ש ביין כי יוכל להיות שפוגם קלת אלא שהעושים כן אין חוששין לקלת פגימתו נגד מה שמרומים בזה שהיין מתחזק והספירט מעמידו ומקיימו. וכעין זה מבואר בשו"ת פמ"א (ראשי תיבות פנים מאירות) דיי"ש ביין פוגם ושם מיירי ג"כ לענין יין שניתן בחבית ישן של יי"ש (הו"ד בשע"ת סיתמ"ז סק"מ והבאתיו לעיל ס"ק זה ענף וא"ו) וגם מדברי הישו"ע (חיו"ד סיקל"ז סק"ב) מוכח דס"ל דיי"ש של תבואה פוגם ביין. וכן בתשו' בית שלמה סיל"ו כתב דלפי המוש שלנו ודאי יי"ש פוגם ביין בריחו וטעמו ומקפידים הרבה שלא ליקח כלי מיי"ש ליתן בתוכו יין עד שמדיחים את הכלי תחלה כ"פ עד שלא נשאר כלום מממנו וריחו אם רוצים ליתן בתוכו יין (ורק משום שלא נתבאר דבר זה בש"ס וקדמונים שבדאי היי"ש הוא נוטל"פ בתוך היין ולכן לענין מעש' החמירו בזה הנוב"י והאור חדש שלא להקל בזה משיקול דעתנו בזה שלא נתבאר בפ"י) עכמו"ד הכ"ס הנ"ל המובא בשד"ח הנ"ל ועיי"ש בשד"ח הנ"ל דאחר שהליע כל לדידי היתר הנ"ל סיים שם דכיון דמדברי הפמ"א המובא בשע"ת סיתמ"ז סק"מ (המובא לעיל בס"ק זה) משמע דאם טעמו היי"ג (הניתן קודם פסח בחבית של יי"ש חמץ) ולא טעמו בו שום טעם וריח מהיי"ש מותר לשותו גם בפסח ולא אסר שם היין בשתייה בפסח רק משום שהרגישו טעם היי"ש ביין וא"כ בנ"ד לפי עדות הבקיאים שטעמו את היין שהושם היי"ש ממנו לא טעמו בו שום טעם וריח מהיי"ש וא"כ מעיקר הדין היה נראה פשוט דיכולים להסיר גם גוף היין בשתייה בפסח והגם דלמעשה חלילה להסיר גוף היין בשתייה בפסח (טעם שהושם היי"ש ממנו) (וכ"כ בתשו' בית שלמה הנ"ל סי' ס' שאם היה בא מעשה לידו שהושם יין קוס"פ בכלי

ועייש"ע בשד"ח מערכת ואות הנ"ל שיעוד גדול אחד הסכים עמו למעשה להתיר היי"ש הנ"ל שנעשה מיין הנ"ל לפסח וכתב שס ג"כ כמה לדדי היתר בזה. (א) סברת הפני"ח ח"צ סי"ט שכתב דיי"ש הנעשה מתבואה אינו אלא זיעה בעלמא ואין איסורו מדאורייתא. (ב) ועוד דכיון שהחזיקו בו באותו חצית יין באמלע הסנה ד' פעמים הרי ילא וגפלט כ"פ בליעת היי"ש הנבלע בחצית לחוך היין וחזר ונבלע בחוך החצית מן היין ועי"ז נקלש טעם היי"ש שבתוך החצית וא"כ אחר י"צ חודש כשהושם שנית יין להכלי שכבר נתערב בדופנותיו טעם היי"ש וטעם היין ביחד שוב א"ל לשער שיהא ס' ביין שהושם באחרונה כנגד כל הכלי ואף לדין דלא מהני יישון י"צ חודש להכשיר הכלי עי"ז שיהא מותר ליתן בזה יין לכתחלה מ"מ לענין דיעבר שכבר נתנו יין בחוך הכלי לאחר י"צ חודש יש להכשיר היין כיון שכבר נקלש טעם היי"ש הבלוע בכלי ע"י טעם יין הבלוע ג"כ בהכלי וכש"כ בנד"ד שזו פעם ד' שנתנו יין בהכלי וא"כ בכל פעם נשאר טעם יי"ש שבתחית יותר קלוש עד שאינו נרגש כלל. וכת"ש בשם גדול הנ"ל עוד לדדי היתר. והנה הגם שהשד"ח דחה שס כל הסברות להיתר שכתב בזה הגדול הנ"ל אך למעשה הסכים שס להיתר מטעם הלדדי היתר שהוצאו בדבריו לעיל שכתבם השד"ח בעלמא [ועבא"ח החדש סימא"ז אות ל"ה שהביא בשם יד יהודא (להלכות שחיטה בהשמות דף קכ"ד) שכתב בפשיטות דיון שנתערב בו יי"ש חמץ מותר להוציא מהיין הלזה יי"ש לפסח אמנם לריך שיהא בהיי"ש עלמא שיולא מהיין שסיס נגד היי"ש המעורב בחוך היין הלזה ויחשוב לפי ערך היי"ש שעירב בתחלה בחוך היין שבתחית דהא מהיין אינו יולא כ"כ יי"ש ומהיי"ש חמץ המעורב בו מסתמא יולא כולו וא"כ לריך שיהא בחוך היי"ש היולא מהיין ס' נגד היי"ש חמץ שנתערב מתחלה בחוך היין ע"כ]. (ט) ועייש"ע בשד"ח בשם שו"ת אורי וישעי שגשאל במעשה שנתנו יי"ש העשו לפסח בחצית שאולי מאיש אחר ובתוה"פ גודע כי אות החצית היתה של יי"ש חמץ לפני ג' שנים ומאז ועד עתה עמדה אותה חצית ריקנית בלי שום השתמשות בתוכה וקודם שהושם בתוכה היי"ש

בכלי של יי"ש חמץ ושהה בתוכו מעל"ע היה מחמיר מלשתותו בפסח כיון שהנוכ"י והאור חדש דעתם להחמיר בזה (אפילו בהושם יין כשר לחצית יי"ש שנעשה מי"ג) מכש"כ שיש להחמיר בזה לענין חמץ בפסח וכן בתשובת שו"מ ח"צ סיקנ"צ החמיר ג"כ בנידון יי"ש של כסח שניתן בחצית שנשתמשו בה לפני ג' שנים יי"ש חמץ ומאז ועד עתה עמדה החצית ריקס בלי שום השתמשות וגם קודם שהושם שם היי"ש של פסח רחץ ושפשף היטב את החצית ועמד בה מים שעה אחת וכתב דכיון שלא היה בכאן שום הגעלה אסור לשתות היי"ש בפסח (כי קשה בזה לסמוך על הח"ל דס"ל דלאחר י"צ חודש כלה כל הלחלוחית וגם קשה לסמוך על הפני" דכתב דיי"ש לא הוי רק חמץ נוקשה) משום דביי"ש הנעשה מתבואה פשיטא דהוי חמץ גמור (כשיטת הח"ל) ולכן אין להקל בזה רק למוכרו ולשתותו אחר הפסח אבל לא לפסח חלילה עכתו"ד השו"מ וא"כ נראה מכל האמור לעיל דמסקה שהושם בכלי של יי"ש כל שאינו ידוע בבירור דהיי"ש פוגמה א"ל להתיר גוף המשקה לשתותו בפסח אך בנד"ד דלא באנו להתיר היין עלמא שהושם בחצית של יי"ש חמץ ורק באנו להתיר הזיעה היולאת ממנו פי' (היי"ש של פסח שנעשה מהיין הנ"ל) לכן כיון דגם גוף היין אינו ברור דאסור מטעם שיש לנו כל הלדדי היתר שנתבארו לעיל לכן עכ"פ אפשר לסמוך להתיר הזיעה (פירוש היי"ש שהוציאו ממנו דמקרי זיעה) משום דהוי זיעה דזיעה ולא ח"ר ריגן דזיעת המשקה ה"ה כמוהו אלא בזיעה הראשונה אבל לא בזיעה דזיעה וכעין סברא זו כת' בספר אדמת קודש ומכש"כ בנד"ד דאפי' גוף היין שהושם בחצית של יי"ש הנ"ל אינו ודאי איסור רק שאנו מחמירים בו לכן הבו דלא נוסיק לאסור אף הזיעה היולאת ממנו והגם דלהתחלה ודאי אין להתיר לעשות מיין זה יי"ש לפסח מ"מ כיון שכבר נעשה בדיעבד והוא הפ"מ דעתי נוטה להתיר ולסמוך על סברת האומרים דהיכא שהיה עדיין היתר בעת הצליעה כגון קוה"פ לא משערינן רק במאי דנפיק מיניה וגם בלירוף שאר לדדי היתר הנ"ל ובפרט שנעשה הדבר ע"פ הוראת המורה שהורה להתיר לעשות כן וחשוב השואל בזה כשוגג גמור עכתו"ד השד"ח הנ"ל בקלרה.

צחוכו רק יין וכת"ש שאין להתיר היין רק אם הוא באופן שא"א להמליא יין אחר ללורך המג אבל אם ימלא יין אחר הרי שומר נפשו ירחק מזה אבל אם יש ספק אם היה היין הזה בתוך החציות מיי"ש אז יש לסמוך על המתירין ולהתירו ע"כ (ולפי הגר"ה ששם היה המעשה שהגעילוהו במים לבד בלא אפר ועבדצ"ר לעיל סיקט"ז סקל"ה עקף צ'). (יב) ועיי"ש ע"כ באת ל"ה בשם תשו' ריב"א ע"ד ענבים שנדרכו והיו חיזה ימים בחציות של יי"ש חמץ וכתב דאסור לשתות היין בפסח ע"כ. (יג) ועיי"ש ע"כ בשם תשו' מהרי"א הלוי ע"ד יין שנותנים אותו בחציות ישינים של יין ויש לחוש שהכלים היו בלועים מיין שהיה בו תערובות יי"ש חמץ וכתב דאף אם נאמר דהיי"ש שנותנים הסוחרים בהיין לחזקו הוי כדבר המעמיד ולא מהני מה שיש ס' בהיין לבטלו קוה"פ מ"מ אותה בליעה מועטת שנבלע מאותה התערובות לתוך הכלי גוראי אין בו כח להעמיד היין השני ושפיר בטל מה שנפלט מהכלי ולכן העלה דאם פירו היין מהחציות קוה"פ מותר לשתותו בפסח בודאי וגם אם נשתהה בפסח בהחציות ג"כ יש להקל בדיעבד. (יד) ועבדצ"ר מחומ"ל סי' ג' אות כ"ז בשם ספר ליקוטי בית אפרים באחד שהיה לו אסענטן (שהוא כמו איספורם של חומץ) של יין בתוך כלי שהיה בו יי"ש חמץ ואח"כ נתן מהסענטן לתוך שני חציות של יין זמן רב קודם פסח והיין היה יותר מס' פעמים (נגד הסענטן) וכ' שם לאסור לשתות היין הנ"ל בפסח משום דהסענטן היה כבש מתחלה בתוך הכלי של יי"ש חמץ והיה מקבל טעם היי"ש שצחוכו ואח"כ נתן הסענטן טעם לתוך היין ולריכס לשער בזה כנגד כל החציות שהסענטן היה כבש בהם (אהמ"ח דברים אלו ל"ע) וגם י"ל דלא מהני בזה אפילו כשיש ס' נגד היי"ש כיון דהוא חזק וגו"ט ב"ן (כמבואר בפמ"ג מ"ז סיתנ"א סקכ"ז דה"מ והנה) עכתו"ד השד"ח בשם ליקוטי בית אפרים הנ"ל בקלרה. (טו) ועיין בא"ח החדש סיתמ"ז אות ל"ו בשם תשובת שאלת שלום באחד שהיה לו שני חציות קטנים מיי"ש ובשנה העברה היה בתוכם יין וגם בשנה זו שפך לתוכם יין ובצואו לביתו שפך מהם היין לתוך (היין שהיה לו בתוך) שני חציות גדולים אך בהיין שבתוך שני חציות הגדולים

של פסח רחץ ושפסף היטב החצית ועמד בה מים חיזה זמן קודם שהושם בה היי"ש של פסח והאריך שם וכת"ש הרבה לרדי היתר (הנוכרים גם לעיל הן הנוכרים לעיל בשם השד"ח בעלמו והן הנוכרים בשם רב השני המסייע להשד"ח להתיר בנידון של השד"ח הנ"ל) והרב אורי וישעי הנ"ל סיים שם דכיון שיש ג"כ ספק אם נרגש בחצית עדיין שום טעם וריח של יי"ש חמץ בשעת נתינת היי"ש של פסח לתוכה ויש לפנינו ס"ס גמור היינו שמא לא נרגש שום טעם וריח בחצית ואת"ל נרגש שמא הלכה כבעל פרח נוטה אהרן דיי"ש דומה לשאר משקה שנפגם לאחר מועל"ע ולא עוד אלא שיש כאן עוד הרבה ספיקות שמא הלכה כחכם לבי דלאחר י"ב חודש אין שום לחלומות עוד בתוך דופני החצית משום דנתייבש לגמרי כ"מ שצחוכו וגם שמא הלכה כשנ"י והרב מהריט"ץ דיי"ש שלנו אינו אלא זיעה וקיוהא בעלמא גם יש לזרף עוד מה שרחץ החצית היטב מקודם וגם הועמד בהחצית מים דאפשר שעיי"ז הופג טעם היי"ש והלך הריח לגמרי ובפרט שיש הפסד רב ולכן יכולים מעיקר הדין להתיר את היי"ש של פסח שהושם בתוך החצית הנ"ל לשתותו גם בפסח אלא שאין רלונו להקל כ"כ אך עכ"פ אהה"פ היי"ש מותר בלי שום ספק והסכי' עמו הרב מלבוז עכתו"ד הרב אורי וישעי הנ"ל והשד"ח סיים שם שלזאת העתיק כל דברי האורי וישעי למען להודיע דאף האורי וישעי דרב גובריה וללל במים אדירים בכחא דהיתרא מ"מ לא מלאו לבו להתיר גוף היי"ש בשתיה בפסח ורק על אהה"פ הוא שהחליט להתיר בשתיה ע"כ. (י) ועבא"ח החדש סיתמ"ז אות ל"ה בשם תשו' שו"מ מהדו"ק ח"ג סיקנ"ג בדבר יי"ש העושין מודבש המעורב עם הזבובים והדבש היה בחציתין אשר אינו ידוע אם הם מיי"ש חמץ וכתב דאפילו אם היה ספק על הכלים אם היה בהם יי"ש כלל נמי יסיר לעשות מהדבש יי"ש של פסח וכן הביא שם בשם הבית יצחק האבד"ק לבזב שכתב ג"כ להחמיר לכתחלה אמנם בדיעבד מלדד שם להקל ע"כ. (יא) ועיי"ש ע"כ בשם תשובת מראה יחזקאל על דבר חצית שהיה בתוכה יי"ש חמץ ולאחר י"ב חודש הגעילוהו ונתנו לתוכה יין לשהח ובתוך אותן יי"ב חודש הנ"ל לא היה

נוהגין שלא ליתן לתוך התבשיל נעגליך וזאפערן מפני שיש בהם חשש חימוץ ולדו ואפילו
זאפערן הגדילה במדינתנו בגנית אסורין משום לא פלוג ושאר בשמים שאין בו חשש
מערדני שמואל

וכן נמלא אח"כ הי"ש הגנב אלל בעל האכסניא
וכת"ש (ש"ס יטעמו הי"ש שבחציות ויהא שוה
בטעמו לטעם הי"ש הנמלא אלל הגנב וגם אם
מדידת הגרין מכוונים כמקדס (אז) יש להחזיר
הי"ש הנשאר בהחציות לשמות בפסח בלי שום
חשש ופקפוק כלל) ואין לחוש בזה לתערובות
חמץ כלל משום דמה שהדאז היה מחותם למעלה
חשיב כחותם אחד עכ"פ ובדיעבד יש להחזיר
בחותם אחד כמבואר ביו"ד סיק"ת ואף
שנתקלקל החותם אח"כ ע"י הגנב עס כ"ז אין
לחוש לתערובות י"ש חמץ שהחליף להנחתו
משום דלבעל אכסניא ודאי אין לחוש שעשה כן
דהא חזינן שגנב ונתן בכליו ולא השלים החסרון
ואם היה רוצה ליקח עוד היה גונב יותר וגם
להעגלון אין לחוש שמה החליף כיון דקודם
שנעשה הגניבה היה חתום עכ"פ בחותם אחד
והיה ירא לעשות מרמה ל' החותם פן יהא
נתפס כגנב ואחר שכבר עשה הגניבה ודאי אין
לחוש שהחליף ממנו להנחתו דאם היה בדעתו
למעיל בו מעל היה אפשר לו לגנוב גם לעצמו
ולתלות גם זה בהגנב הקודם ובפרט אם יטעמו
הי"ש שבחציות ויהיה שוה בטעמו להי"ש
שנמלאו אלל הגנב ודאי אין לחוש כלל לזה
דבטעמית ישראל שפיר סמיכין (כמבואר בש"ך
יו"ד ס"ל"ח סק"ה) וגם אם מדידת הגרין
מכוונים כמקדס ג"כ יש לסמוך שלא נעשה שם
ערמה ותערובות דאם היה שופך בו י"ש חמץ
לא היו בו הגרין מכוונים וגם בלא"ה אין
לחוש לתערובות י"ש מחמץ דאם רצה לעשות
ערמה היה שופך מים למלאות החסרון ולא י"ש
שדמיו יקרים ולכן יש להחזיר הי"ש בפסח בלי
שום פקפוק ע"כ ועיי"ע בדברינו לעיל סיק"ת
סקמ"ג הראשון ענף וא"ו ז' דשם נחבאר עוד
פרטים מענינים אלו: [לד] ואפילו זאפערן
הגדילה במדינתנו בגנות אסורין. (א) הטעם
בזה משום דכרכוס (שקורין זאפערן) אין מלוי
ליגדל במדינות אלו לכן גזרו בזה אפילו בכרכוס
הגדל בגינתו שאין בו חשש חימוץ כדי שלא יבואו
להחזיר גם כרכוס הבאים ממרחקים שיש בו חשש
חמץ. מג"א ס"ת"ס"ז סקו"ד. (ב) ועיי"ש ב"מ
סק"ס

הגדולים לא היה שם ס' נגד היין שנספך לתוכם
משני חציתין הקטנים ואח"כ שפך מדה אחת
אין מזה החציות הגדול לחצית אחרת גדולה של
יין הנשמר לשם חג הפסח וכת"ש דמותר
לשמותו בלי שום פקפוק ע"כ. (ועדב"ר לעיל
סיק"ת"ז סק"ב דדין כלי שמוליד הכל מומה
ל"י"ש חמץ אם מותר להוליך מומה הכל מולד
השני להוך י"ש של פסח ועיי"ע בדברינו
סי' הנ"ל סעי' א' סק"א מ"ש דדין כלי חמץ
שעבר עליו י"ב חודש שלא נשתמש בו ואח"כ
בשלו בו בפסח עיי"ש מ"ש בזה). (טז) ובדבר
י"ש של פסח הנשלח ע"י עכו"ם ממקום למקום
בלא חותם עדב"ר לעיל סימן קט"ז סוכס"ק
מ"ג הראשון ועבד"ח מחומ"ל סי' ג' אות כ"א
בשם תשו' בית ילחק מהגאון מלבוז שנסאל על
דבר חציתין י"ש (שליווייטן) של פסח שנשלחו
ע"י נכרי ונחסר מהמדה הרבה וגם נחסר שלשה
גראדין ויש נקב בחציתין שיכולים להשליך שם
מים או משקה אחר והשיב שם דכיון דבנד"ד יש
לחוש ששפך דבר מה לתוכו אח"כ הוי כמו שהוא
בלא חותם ועוד קלת גרע מבלא חותם כיון
דחזינן ריעותא בזה שנחסר מהגראדין מה שאין
דרך שיחסר כ"כ גראדין וא"כ ודאי עשה הנכרי
דבר מה ע"כ חיישינן לחלופי או לתערובות
י"ש חמץ שהוא י"ש פשוט דכיון די"ש שליווייטן
הוא יותר טוב לשמות לכן החליפו ואין להחזיר
בזה משום ס"ס שמה לא עירב ואח"ל שערב
שמה יש ס' נגד מה שערב דכיון דהכמים אסרו
לשלוח בלא חותם מחשש לחלופי לא מהני ס"ס
(וראיתו מדברי הפמ"ג מ"ז ס"ת"מ"ה סק"ד דלא
החזיר שם משום ס"ס וה"ה הכא) וכיון שיש
ריעותא לפנינו חיישינן לריעותא עכתו"ד השד"ח
בשם הבית ילחק הנ"ל בקלרה. יז) ועיי"ש
בשד"ח בשם שאלת שלום הנ"ל בדבר חצית
י"ש שליווייטן של פסח הנשלח ע"י עכו"ם
מחותם בחותם מלמעלה ובדרך כשלין הבע"ג
העכו"ם באכסניא של עכו"ם כשה בעל האכסניא
נקב קטן בהחציות וגנב לערך י"ב אקים י"ש
וקלקל החותם שלמעלה ופתח הדאז (שלמעלה)
מעט כדי שיוכל לזוז הי"ש דרך נקב שלמעלה

חימוץ וכן המלח קודם שנותנים אותו לתבשיל ולפי צריכין לבודקו אם אין איזה גרעין תבואה מעורב בו (תנ"ג . תס"ב . תס"ז) :

הן ולפי דבש אין אוכלין אלא מה שלא נתרסק או שנתרסק ע"י ישראל י"שם פסח (תס"ז) :
מעדני שמואל

סקורין לוקער ומיד מייבשין אותו ע"כ ועיי"ש"ע
 בא"ח הנ"ל שכתב דבמדינת צעהמען אוכלין
 מיני בשמים אלו . פלפל . זנגביל . קנה בושם .
 לימרוגד בושם חדש ע"כ : [לה] לריכין לבודקו
 וכו' . וכדיעבד שנתנו לתוך הקדירה ממלח זה
 שנמלא בה חטה שנתרככה בפסח (דאס לא
 נתרככה אין איסור כלל כמבואר במג"א סיתס"ב
 בוסק"י בשה הנ"ל אכל אס נתרככה) יש לאסור
 המאכל שבקדיר' אס נטל המלח ממקום מגעה של
 החטה שהוא כרוחב אגודל סביב לה אכל אס נטל
 מהמלח להלאה ממקום מגעה אין לאסור וכ"ז
 בדיעבד . אכל לכתחלה אין להסתפק ממלח
 שנמלא בה חטה בתוה"פ אפילו להלאה ממקום
 מגעה (וכ"ז מיירי שנמלאה החטה בתוה"פ) .
 אכל אס נמלאה החטה קודם הפסח
 אין לריך להסיר מהמלח רק מקום מגעה
 של החטה והשאר מותר אפילו לכתחלה
 ש"ע הרש"י סיתס"ב סעי' כ' כ"א כ"א .
 ועבהגה"ג מהרש"ם מזכרעזאן סוס"י תס"ב
 בשם ספר יהושע דמלח שמלחו בו בשר יש
 ספק אס טבלו בהמלח קוה"פ לחס חמץ (והציא
 שם מהי"ג א"א סיתמ"י סקי"ב וסיתס"י סקי"ח)
 ומסיק להתיר להשקות המלח והבשר עד לאחר
 הפסח ע"כ והרב מהרש"ם סייס שם דשיקר
 החשש של הרב ספר יהושע הוא רק מחשש שמא
 נשאר פירור מהלחם בתוך המלח ונדבק בהבשר
 אכל משום טעם היולא ממלח שנגע בהלחם לשאר
 המלח אין לאסור כי אין הצלוע יולא ממלח
 שנגע בלחם לשאר המלח בלא רוטב כמבואר
 בפמ"ג א"א סיתמ"י סקי"ט דגם משהו אינו
 יולא ע"כ : [לן] דבש אין אוכלין וכו' . הטעם
 בזה משום דיש חשש שנתערב בו קמח סולת
 שנעשה מחטים לתותים שהם חמץ . רמ"א סיתס"י
 סעי' ח' יט"ז ומג"א שם סקול"י (ועי' דברינו
 לעיל סיקי"ב בוסקי"ח בדין הדבש על עכו"ם
 אס מותר להשהותו) . א' ועבד"ר לעיל ס'י
 זה סקכ"י דאס הדבש של עכו"ם נתערב בתבשיל
 יש דיעות שאין לריך אפילו ס' נגדו וסגי ביש
 רוב נגדו עיי"ש . ב' ובדבר אכילת ליקער

סק"ח דבזכר שגורתו ניכרת דלא שייך בו דלמא
 אתי לאחלופי כגון מין לוקער הבא מקאנדיע
 (שירוע שאין בו חשש חימוץ) מותר לאוכלו ולא
 גזרינן בו משום דלמא אתי לאחלופי בליקער
 אחר שיש בו חשש חימוץ ע"כ . ג' ובדבר ליקער
 קאנדיל (הנקרא בלשוננו קאנדיל ליקער) הנה
 לדעת הט"ז בסק"ח הנ"ל יש בו חשש חמץ גמור
 ובמ"ז שם סק"ח הציא שיש מקילין בלוקער
 קאנדיל וסייס דביו"ט אחרון אין להחמיר ע"כ .
 ועבד"ר לקמן ס'י זה סקל"י ענף ג' מ"ש בשם
 תשובה מאהבה בדבר הקאנדיל ליקער . אך כעת
 בזמנינו לריכיס לשאול להאומנים העושין אותם
 אס יש בזה חשש חימוץ כי הענין משתנה לפי
 הזמנים והמקומות . ד' וע"ד פלפלין שקורין
 פעפיר שבזמנינו עבא"ח החדש סיתס"י אות י"ח
 בשם ספר מאורי אור שכתב דפלפלין שבזמנינו
 שקורין פעפיר איכא בו זיוף גמור בעשיית עיסה
 וא"א לצדוק כ"א כל גרעין צפ"ע לחלקו צפיו
 קודם פסח והוא דבר קשה עכ"ל והרב א"ח הנ"ל
 סייס ע"ז דספר מאורי אור הנ"ל נדפס עוד
 בשנת תקפ"ז י"ג אז כבר היה הפעפיר המזויף
 ועיי"ש"ע בשם השו"בית היולר שכתב אודות
 הפעפיר המזויף שהוא ידוע שהוא חמץ גמור לכן
 בודאי לריך למוכרו לעכו"ם קוה"פ וסייס
 דהשומ' נפשו ירחק ולא ישתמש שום פעפיר בפסח
 ע"כ . ה' ועל דבר הנעגליך המוזכר כאן בפנים
 שלא לאוכלו בפסח עבד"ר מחומ"ל ס'י' וא"ו
 אות ח' שנתברר בעיר אמשטרדם אשר במדינות
 היגרות מולפין עליהם שכר שעורים או מי סובין
 שלא יתייבשו בדרך רחוקה וחשש זה מוזכר ג"כ
 בדרכי נשה והלבוש וכול"א . ו' וע"ד הקגמון
 הציא שם בשם ספר לב דוד שגם בקגמון יש
 חשש הנ"ל ובשם קונטרס תודת השלמים שבספר
 מורה באלבני הציא שם שכתב שנתברר שהחשש
 הנ"ל הוא רק צעגליך ולא בקגמון ובא"ח
 החדש סיתס"י אות כ' הציא שם בשם ספר
 מאורי אור שכתב דכל ירא שמים יזהר גם
 בקגמון אשר ראינו צעייני שהסוחרים משימים
 אותו תוך יי"ש של תב א"ה הגלרף בבשמים

של חרם יש מקום להקל על כו' הדומק להגעים
 ג' פעמים (ולסמוך בזה ע"ד בעל העיפור
 המובא בעור יו"ד סיקכ"א דס"ל דמהני הגעלה
 ג' פעמים גם לכלי חרם) ומ"מ אם מני לוקער
 אחר שנעשה בכלים חדשים אין להשתמש בזה
 הלוקער הנעשים בכלים של כל השנה והקונים
 יחשו לעולם עכתו"ד בשם הח"ס הג"ל. אך
 הרב בעל מנחת משה סיים שם דהח"ס
 לא החמיר בכל זה הג"ל אלא משום שחש
 לתערובות קמח סולת שמערבין בלוקער כל
 השנה אבל בזמנינו אלה כמעט נודע הדבר
 שאין מערבין בכל הפאבריקען שום קמח סולת
 בתוך הלוקער אף בכל השנה. א"כ אין שום
 חשש בזה להלריך הכשר והגעלה להיורה ולשאר
 הכלים שהלוקער נעשה וגומר בהם ורק אותו
 הלוקער שרולים להשתמש בו בפסח מכשירין
 אותו כיון לשם פסח והיינו שמעמידין ממונים
 ומשגיחים להשגיח היטב שיהיו נזהרין הפועלים
 בעת עשייתן מכל תערובות חמץ כמו שמסגיתין
 על כל הדברים הנעשים לשם פסח וגם ישגיחו
 שלא יטבילו הפועלים את פתם ביערת הדבש
 מהלוקער בשעה שהוא נמש ונימוח עדיין משום
 חשש שלא יפלו לשם פירורין בעין וישארו בתוך
 הליקער ואח"כ יוכל להזדמן ח"ו איזה פירור
 בעין לתוך פיו של ישראל וגם הפירורין יהיו
 חוזרין וניעורים בפסח לכו"ע ובדאי לריך השומ'
 להיות יושב ומשמר שמירה מעליא מתערובות
 חמץ כל זמן ביסול הלוקער לשם פסח (אך
 מספק אין להחזיק ריעותא בזה) אבל מלד
 הכלים שעשו בהם הלוקער כל השנה ודאי אין
 חשש כיון דידוע דגם בכל השנה אין מערבין
 בו חמץ ואף דבכל השנה אין נזהרים הפועלים
 מטבילת פתם לתוך יערת הדבש וא"כ יש חשש
 דאולי נבלע בתוך הכלים איזה בלוע מפירורי
 החמץ מ"מ הא כבר נתבטל טעם הפירורין
 בשמים קודם הפסח ועש"ע שכ"כ בתשובת בית
 שלמה תאו"ח סל"ז באורך בענין זה ומסיק
 שם ג"כ דעכשיו כמעט מזכור הדבר שאין דרך
 בשום לוקער פאבריקען לערב קמח בהלוקער
 גם בשאר ימות השנה ואין חשש בזה רק משום
 פירורי החמץ שנופלים לתוך הליקער מטבילת
 פת הפועלים שדרכם לטבול שם פתם בתוך
 יערת הדבש ובפסח חוזר וניעור ע"כ לזה די
 בשמירה

בפסח עיי"ש ברמ"א סעי' ח' הג"ל ובט"ז שם
 סק"ח ובמג"א שם סק"ט ובחק יעקב שם סקכ"א
 ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ט וסעי' כ'
 דבהוט לוקער העשוי ככובע אין בו חשש כ"כ
 ומותר בשהייה עכ"פ אבל לא באכילה אלא
 דנוהגין למוכרם לגוי קוה"פ אבל בליקער
 קאנדיל וכן במיני בלילות לוקער שמחפס בהם
 במיני פירות יש בה חשש תערובות קמח חמץ
 וגם משום שמא נתבטל בכלים של חמץ (אח"כ
 ידוע שנעשה באופן שאין בו שום חשש חימוץ
 עיי"ש) ולכן החמירו בהם שלא להשהותם ג"כ
 ואך אם נפלו לתוך התבטיל אין חוסרין אפילו
 בפחות מששים אם הוא במקום הפ"מ או מניעת
 שמחת יו"ט והטעם בזה משום שיש כאן הרבה
 לדדים להקל שמא לא עירבו בהם קמח ואת"ל
 עירבו שמא היה ששים נגר הקמח ואת"ל שלא
 היה ששים שמא היה הקמח מחטים כשרים לפסח
 וגם להחשש משום שמא נתבטלו בכלי חמץ ג"כ
 אין לחוש כ"כ כיון שיש מחירין בכה"ג בנתבטלו
 קוה"פ בכלי חמץ אפי' לאוכלו אח"כ בעין בתוה"פ
 עכתו"ד הפוסק"י הג"ל. ועבהגה"ג מהרש"ם
 מצרעזאן סיתס"ז אות י"ז בשם תשובה מאהבה
 שכתב עוד מיני חששות אחרות על דבר הליקור
 קאנדיל הג"ל והיינו שמבטלין אותו בכלים
 שדופנותיהם מלאים נקבי' ומאותן נקבי' נמשכים
 חומי' פשתן וקנבם מעשה אורג ומשוחים בבלק
 רך וגם הנקבים נסתמים בבלק והסעריפ גאחו
 בהחומים ההם ואין חילוק בין ליקער לבן או
 אדום אלא שהלבן הוא מלורף יותר והאדום אינו
 מזוקק כ"כ ממראה הסעריפ ולכן הוי חמץ גמור
 ולכן נמלאים חטים בתוכו וגם נעשה כמה
 פעמים ממה שנשפך על הארץ בעשיית הוט
 לוקער ומכבדין את הבית ומוזה לורפים את
 הסעריפ ועושין הקאנדיל ואם אין המראה
 אדומה כ"כ שופכין לתוכו שכר שצורים ואם
 הוא ללול הרבה ואינו מתעבה נותנים לתוכו
 קמח ולכן הוי חמץ גמור עכ"ד המהרש"ם הג"ל
 בשם תשובה מאהבה הג"ל. ד) ועיין מג"מ
 בקונטרס חקם הפסח דין מ"ט שהביא בשם
 תשובת ח"ס תאו"ח סיקל"ה שהחמיר מאוד לענין
 הכשר היורה והדפוסים שעושין בהם ליקר לפסח
 וכתב דהיורה שבישל בה ליקער כל השנה לריך
 הכשר גמור בלי שום קולא והדפוסים שהם

בצית מאיר הו"ד צד"ח הג"ל סי' ג' הג"ל סוף
 חות י"ט. ה) ועיי"ש עוד צד"ח צסס תשו'
 מהר"ם שיק שכתב ג"כ דדבר זה שכיח
 שהפועלים והאומנים עובלים פתס ציורה רותחת
 והעיד ע"ז רצ גדול המשגיח בעשיית הליקער
 של פסח שראה בעיניו שפועל אחד טבל
 חתיכת פת צעת שהרצ המשגיח העלים עין
 ממנו (והרצ המשגיח אסר אז כמה ככרות מן
 הליקער מחמת זה) וכ"כ בתשו' מאהבה סי'
 קכ"ט שבעינו ראה שעושים כן וחשש אז
 דטבילת פת ציורה המבשלת את הליקער
 מוזכר ג"כ בצפר ברכ"י מומן הגאון הרחיד"א
 ז"ל ולכן ההשגחה צעת ביסול הליקער הוא
 עיקר גדול עיי"ש. ו) ועיי"ש צד"ח צסס
 תשו' כתב סופר שהאריך ג"כ בנידון הליקער
 ובדבר הדפוסים (שהוא הכלים שעושין בהם
 הכובעים של ליקער שקורין הוט ליקער) שא"א
 להגטיל אותם כי יושחתו ויופסדו ע"י הגעלה
 וכתב שם שדרך עשיית הליקער באותן
 הדפוסים הוא על אופן זה שמנקים ומדיחים
 הדפוסים אחר שנוטלים הכובעים של הליקער
 מתוכם ולא נשאר בהם אפילו כחרדל ואח"כ
 כשרולים להריק הליקער הנימוח שבתוך היורה
 לתוך הדפוסים הנ"ל שואבים הליקער מתוך
 היורה ע"י קערות של נחושת ומן הקערות
 שואבים ע"י כפות של נחושת ומן הכפות אל
 הדפוסים של נחושת וכתב שם דלא מהני בזה
 מה שהדפוסים אינם צ"י והם נוטל"פ כיון
 דעכ"פ גם בכלים שאינם צ"י אסור לבשל
 לכתחלה משום אטו צ"י ואף אם הפאבריק של
 נכרי מ"מ כיון דעושה הנכרי אדעתא דישראל
 ומלאכתו קבועה בכל שנה לעשות לוקער לשם
 פסח בשביל ישראלים לצד ומשגיח עומד עליו
 ויושב ומשמר אפשר דדמי לאומר הישראל להנכרי
 שיבשל הנכרי בכלים שלו בשביל ישראל דצכה"ג
 בודאי אין להתיר אפילו אם הכלי של נכרי אינה
 צ"י אך מאחר דלכל היותר לא נבלע בהדפוסים
 רק כדי קליפה כדין עירוי שאין מבשל ומבליע
 רק כדי קליפה וקריב לומר שיש בזה שבתוך
 הכלי ששים נגר קליפת הכלי וצטל קודם הפסח
 (כמבואר בפמ"ג מ"ז ביו"ד סוס"י ל"ח) ולכן
 צירוף הסברא דנוטל"פ מותר אף לישראל
 לבטל לכתחלה וכסדרת התוס' פסחים (ד' ל')

בשמירה מעולה צעפת עשיית הליקער לפסח
 אבל על כל הכלים שנעשה בהם הליקער כל
 השנה אין שום חשש משום דהטעם של הפירורין
 נצטטלו צפ' קודם הפסח ולכן אין לריבין
 להגטיל לא היורה ולא הדפוסים (מעיקר הדין
 אפילו אם היורה וגם הפאבריק הוא של ישראל
 ואם אין הכלים צ"י או הפאבריק היא של
 נכרי אז א"ל שום הכשר אפילו במקום שאפשר
 בלי טורח) עכתו"ד הבי"ש המובא במג"מ
 הג"ל ובצד"ח. מחומ"ל סי' ג' חות י"ט
 שהציא ג"כ דברי הח"ס הג"ל באריכות יותר
 ולפ"ד הח"ס המובא צד"ח הג"ל עכ"פ עיקר
 גדול הוא (גם בזמנינו שאין מערבין קמה
 בהליקער מ"מ בעיני עכ"פ) שיעמידו משגיחים
 ישראלים צעפת ביסול הליקער הנעשה לשם
 פסח שיסגיתו שלא יטבלו הפועלים את פתס
 ציערה הדצס (כילדעת הח"ס אין שום מקום
 להתיר לומר דנתהפך החמץ המתערב בליקער
 להיות כמו הליקער עלמו כסדרת ר"י בדצס
 כי מלבד דלהכרעת המג"א צסימון רט"ז סק"ג
 וכן דעת השו"ר כנה"ג הרי קיי"ל כהחולקים
 על ר"י וס"ל דלא אזלינן בתר השתא עוד זאת
 דבליקער קריב לומר שאין צטבעו להפוך את
 הניתן בתוכו להיות גם כן ליקער ולכן
 בזה גם הר"י מודה) ובח"ס שם הוסיף
 שם להחמיר שמחויבים להשגיח גם לאחר גמר
 עשיית הליקער שיראו לכסותו עכ"פ או לעשות
 לפניו מחילה שלא יפלו לשם פירורי חמץ
 (מפועלים העובדים ושבים שמה) וידבקו בגוף
 הליקער אך השד"ח כת' בזה שהוא רחוק המליאות
 משום שאף אם יפלו ע"ג הליקער לאחר גמר
 עשייתו אינה פירורין לא יתדבקו בהליקער כי
 הפירורין מחגלגלין ונופלים וגם צעת אכילת
 הליקער יוכלו לעיין ולראות אם יש עליו דבר
 דבוק ולכן כרצ שם שהעיקר הוא רק לחוש
 ולהשגיח צעפת עשיית הליקער בעודו רותח
 ינמס כמים שלא יטבלו אז את פתן ציערת
 הדצס ע"כ (אך שהליקער הדק (שקורין מעליץ)
 והוא כמו חול שם שייך החשש מפירור חמץ
 שיפלו לשם מהפועלים גם לאחר גמר עשייתו
 ולכן לריבין להשגיח גם אחר גמר עשייתו
 ולכסותו באופן שלא יפלו שמה פירורי חמץ
 מהפועלים העובדים שמה כלל"ד וכן משמע

דמשה ונוטל'פ מותר אף לישראל לכתחלה וגם
 יש בזה סכנה ר' ירוחם (המובא בש"ך יו"ד סי'
 ס"ח סקל"ג) דכלי נחשת אינו בולע ע"י פירוי
 וכו' לכן בליקוף כל הטעמים מותר לכתחלה לעשו'
 הלוקער בלי הגעלת הדפוס' אחד הניקיון היטב
 אפילו אם הפאבריקאנט הוא ישראל אך מהיות
 טוב אם אין הפסד מרובה יניחו מן הלד
 הליקער שהיה מביטול הראשון ולא יאכלו בפסח
 רק מהליקער הנעשה מביטול השני והשלישי דאז
 יש ג"כ לחלות שכבר ילא הצלוע של חמץ
 מהכלים ע"י ביטול הראשון עכתו"ד הכתב סופר
 המובא בשד"ח הנ"ל. ומדבריו אלה משמע
 שעכ"פ היורה שמצטלים זה הליקער שהוא
 כלי ראשון לריכה הכשר והגעלה אפילו אם
 הפאבריק הוא של נכרי אך מדברי הרב בית
 שלמה שהביא שם בשד"ח ובמנחת משה הנ"ל
 מובא דהדיא שאם רולים לבשל ליקער של
 פסח בכלים של כל השנה אחר שעבר מעל"ע
 מביטול הליקער של כל השנה והפאבריק הוא
 של נכרי יכולים לבשל זה אפילו לכתחלה בלא
 שום הכשר ואפילו אם היא בית יומא או
 שהפאבריק הוא של ישראל מ"מ מן הדין גם
 בזה ח"ל הכשר ורק אם אפשר בלא טורח
 אז יגעל היורה והדפוסים עד כאן תו"ד הב"ש
 בקלרה כפי שהובא בשד"ח הנ"ל ולזה נוטה
 גם דעת הרב מנחת משה שהבאתיו לעיל
 בש"ק זה ענף ד' והעיקר הוא לדעת הב"ש
 והמנחת משה הנ"ל שלריכים להעמיד משגיחים
 צעת ביטול הלוקער לכל יפלו פירורי חמץ
 מהפועלים העומדים שם וכדלעיל. ז) ובדבר
 לוקער הנעשה בלא הכשר לשם פסח אם
 מותר למוכרו בחנות בזהמ"פ לערלים עיין
 פמ"ג ח"א סיתס"ז סק"ט שכתב דבקלת
 מקומות כמדומה שמקילין כשיש יומא דשוקא
 בזהמ"פ לסחור בהוט לוקער ולמוכרו לנכרי
 ואין למחות בידם ע"כ. ועיי'ש"ע דחולה שאב"ס
 אם אין לו לוקער אחר מותר לאכול לוקער
 שלא נעשה בהכשר לשם פסח ע"כ. אך בהשו'
 יד אלעזר כתב שאנו אין לנו אלא דברי מג"א
 סיתס"ז סק"ט שכתב שנוהגין למוכרו לנכרי
 קודם פסח וכ"כ הא"ר וגם הפמ"ג הג"ל לא
 התיר לסחור בהוט לוקער רק כשהוא שלם
 ומבורך בניירות כמו שדרך הסוחרים למכור
 אריה

ביחד בחבית אחת אבל לריכור בחנות כדרך
 הסוחרים לבקעם לחתיכות קטנות בודאי גם
 הפמ"ג מודה דאסור משום דשייך בזה משא
 שמו יבא לאכלו וראוי לכל מי שהמשרה על
 ראשו ויש בידו למחות שלא יניח להק' בזה
 עכתו"ד ה"ר אלעזר הנ"ל בקלרה ומובא
 בשד"ח מחומ"ל סי' א' אות י"ח : ח) ובדבר
 מה שנוהגין בשעת הבליה לתת בתוך היין
 לוקער של שאר ימות השנה כדי להמתיקו אם
 רשאיין לשמות אותו היין בפסח לאחר שיסגנו
 אותו קודה"פ הגה לפי המבואר בח"י סיתס"ז
 סק"ג (הבאתיו לעיל בריש ס"ק זה) דהלוקער
 הנעשה בלא הכשר אינו אוסר תערובתו אפי'
 בפחות מס' וכ"כ בסיתמ"ז סקל"ד בלוקער
 שנתערב בחומץ יין דמותר החומץ ע"י סינון
 קודה"פ וא"כ לכאורה גם בגד"ד שרי לשמותו
 בפסח אם סגנו עכ"פ קוד"פ אך כעת עיינתי
 בהשו' מהר"ם שי"ק חאו"ח סירמ"ו וראיתי
 שהחמיר בדבר לומר דהלוקער הוי בזה
 כמלתא דעבד לטעמא שבה לתקן את היין
 וא"כ הוי כצ"ע ואוסר את היין ואף דאינו
 אסור מחמת עלמו (עציו"ד סיל"ח סעי' ח'
 לענין מלח) מ"מ כיון דמעיקרא אסרו את
 הלוקער שנעשה בלא הכשר לשם פסח משום
 חומרת משהו לכן אסור משום לא פלוג וכיון
 דלטעמא עבד הוי כעיקר הדבר וכרוז הדבר
 ולא בטל ועיי'ש"ע מה שהאריך בזה וסיים חזרתי
 על כל הלדים למלאו היתר ולא מלאתי
 עכתו"ד מהר"ם שי"ק הנ"ל וגם ראיתי
 בשד"ח מערכת ואות הנ"ל שהביא דבריו בשתיקה
 אבל לולא דמסתפינא הייתי אומר על המהר"ם
 שי"ק הנ"ל שהפריז על המדה להחמיר בזה יותר
 מודאי היבא דסגנו את היין קודה"פ ובפרט
 שאינו אלא ספק משהו. ט) והנה לפי דברינו
 שכתבנו ללדד להיתר ביין שניתן בתוכו לוקער
 שנעשה בלא הכשר ח"כ יש ללדד ג"כ צמסקה
 וישניק הנעשה מפירות שקורין וויינשיל מעורב
 עם ליקער אפי' אם הלוקער הוא של שאר ימות
 השנה שלא נעשה בהכשר ובלבד שיסגנו את
 המשקה הנ"ל קודה"פ ע"י בגד עב געל ויש
 להתייבש עוד בזה (במקום שיש ליקר הנעשה
 בהכשר) אם לעשות כן לכתחלה לערב בו
 לוקער שלא נעשו בהכשר. י) ועכ"פ ע"פ

ו בשעת הדחק כגון ולו דצורך ולו' הולד או זקן מותרין לאפות מצות עם פי ביצים או שאר מי פירות כגון חלב או יין וכדומה והיא נקראת מצה עשירה ובלבד מעדני שמואל

שיטול ממנה משום לחסור לשורפה דהוי תרומה טהורה וע"כ יתן אותה לכהן קטן פחות מבן ע' שנים שלא ראה קרי ואין לבדך בהפרשת חלה זו לכו"ע ע"כ ועש"ע סיתס"ב סעי' ד' ובט"ז שס סק"ב ובמג"א שס סק"ה ובח"י שס סק"ט: [לז'] חולה או זקן מותרין. אמר המחבר. כיון דאחי לידן לדבר מדין חולה או זקן ראוי להעתיק בבאן חיוזה פרטי רפואה שהחירו לעשות בפסח מחמת צביל חולה ונחלקם לענפים קטנים בעזה"ש. (א) חולה שאין בו סכנה מותר לעשות בשבילו מלוגמא מחטים או משעורים או מקמח ע"י חליטה היינו להרחיח את המים ולהטיל בו את הקמח כיון דלדעת המג"א סיתס"ד סק"ד יש להסתפק אם לאסור חליטה בדיעבד בפסח ולדעת הח"י שס סק"ד מותר עכ"פ להשהות לכן אין חשש בזה משום כל יראה וגם אין בזה מלד שמתרפא באיסורי הגאה דכיון שהוא שלא בדרך הגאה אין לאסור. שע"ת סיתס"ה סק"ב. ועיי"ש בזה"ט סק"ב דאם אפשר לעשות המלוגמא במ"פ יעשה משום שאי חינו מחמץ ע"כ. (ב) חמלו של עכו"ם שהשאלו להישראל להניח ע"ג מכתו מותר לישראל לעשות ממנו מלוגמא למכה תוך הפסח אפי' בשביל חולה שאב"ס אם אין אחריותו על הישראל כיון שאין דעת הישראל לזכות בזה שיהיו שלו ולכך אינו עובר עליו בבי"ב וב"י וגם אין בזה משום נהגה ומתרפא מחמת בפסח דכיון דהוי שלא בדרך הגאה וא"כ אין מזה איסור אלא מדרבנן ובמקום רפואה לא גזרו חכמים. מג"א סיתס"ו סק"ב וח"י שס סק"א וש"ע הרש"ז שס סעי' ד' (ועיי"ש בזה"י סק"א דכ"ז מיירי דוקא אם הוא דרך מלוגמא אבל לאכל חמץ בפסח אין להתיר אלא במקום סכנה דוקא ע"כ ועי' לקמן סק"ה ענף ה). ועיי"ש במג"א ובש"ע הרש"ז הג"ל דאם אין לגוי חטים לעשות ממנו מלוגמא יכול הישראל להקנות לו חטים וילעסן הגוי וישאלין להישראל ע"כ (אך בזה"ט מביא בשם הרב פר"ח שמתקפק בדבר דלא יהא אלא כדורין דבעינן שיהא ניכר מחמת מעשו שאינו רואה לקבלו ובאן

ארי' חלוצ' סי' ח' שנשאל ע"ד י"ש לשם שרולים לעשות מהפסולת הנוקער אך שאומרים שהליקער מלכנים אותו באיספירט מיי"ש חמץ ואחר החקירה היטב נתברר הדבר אשר הי"ש הוא דבר מועט ובתוך הי"ש לפסח שהוא נעשה מהפסולת יהא זו הרבה פעמים ששים נגד כל הי"ש של חמץ שנכנס בזה בכל השנה כי לא נתקבל רק דבר מועט אחד מני אלק וכיון שע"פ דרישה וחקירה נתברר כן ילא הדבר בהכשר ומותר לעשות מהפסולת של ליקער הג"ל י"ש לפסח ואין בו שום נדנוד איסור כלל ע"כ. (יא) ועבשד"ח מחומ"ל סי' ד' אות ד' בשם תשו' לב חיים שכתבונה אחת כתב על משקה הנקרא רי"כ אומרים עליו שהוא נעשה משעורים מעורבים עם מים והוא חמץ גמור ולכן אם נתן יין של פסח בחציות של רי"כ יש לאסור משום שנותן בו טעם לשבח וכש"כ אם נתן המשק' רי"כ בתוך היין כדי להעמידו שלא יחמץ ע"כ אך בכתובה אחרת כתב הרב לב חיים הג"ל שחקר ודרש ונתברר לו שאין במשקה רי"כ הג"ל שום חשש חימוץ כי הוא נעשה מקנים של סוקאר ולכן התיר שם לשתות היין שנתנוהו בזמן הבליד בתוך חצית של רי"כ אם הוכשר החצית מהחלה ע"י מילוי ועירוי ג' ימים אבל בלא עירוי יש לפקפק משום שנותן בו ריח עכתו"ד השד"ח בשם הלב חיים הג"ל: [לז] ללורך חולה וכו' מותרין לאפות מצות עם מי צילים או שאר מ"פ וכו'. עבדכ"ר לעיל סיק"ט סקט"ו וביחוד בענף ל' שבקונטרס: פ שם מוצאך באריכות חיוזה נקרא מ"פ ובחיוזה אופן שמותר ללוש בזה וגם שם מבואר דין עיסה שילווה במ"פ עם מים ועב"ס סמ"ד סי' ט' סעי' ג' דהלש עיסה במ"פ היינו במ"פ שאינו מו' משקים שסימנס י"ד שח"ט ד"ס שהם ראשי חציות יין דבש שמן חלב של דם מים טוב לעשותה פחות משיעור עשרון אבל אם לש במ"פ מו' משקים יכול ללוש עשרי ייפריש חלה בלי ברכה וי"א דיש לבדך ג"כ ואם לש במ"פ בלי ז' משקים (פירוש מ"פ שאין מו' משקים) אין חקיה עם החלה

שיזחרו שלא יתערב בהם אפילו מעט מים ולטו אבל בשתי דילות הראשונות צריכין
 מעדני שמואל

ובאין היפך הוא (ע"כ. ג) ועייש"ע בש"ע
 הרש"ז סעי' ה' דכ"ז דוקא בזמן שאין בו
 סכנה אבל אם יש שם חשש סכנה מותר
 לישראל לעשות החמץ אפי' נושלו לרפואה
 והיא שיהא הרפואה ידועה או עפ"י מומחה
 ע"כ. ד) ועי' שם עוד בש"ע הרש"ז סעי' ה'
 דאפי' ביש בו חשש סכנה מ"מ כל שאפשר
 לעשות בהיתר לריק לעשות ולכן מי שיש לו
 חולי בבטנו שקורין הייב מוטער שרפואתו
 להניח ע"ג בטנו שעורין או ש"ס שהם מבוסלין
 אם חירע חולי זה בפסח לריכין להרתים המים
 היטב ולחלוט בהם השעורין תחלה ושוב אינו
 באין לידי חימוץ וכן אם אפשר לחלוט השעורים
 במ"פ לא יחליטם במים ע"כ (ועבחי' סיתס"ה
 סק"ז דאם אפשר לעשות הרפואה ע"י עכו"ם
 יעשה ע"כ) ופשוט דכ"ז מיירי שאפשר לעשות
 הדבר בלא איחור ובלא דיחוי אבל אם יש
 חשש סכנה אם ימתינו על עכו"ם או עד
 שיחליטו השעורים תחילה בודאי אין להמתין
 על עכו"ם ולא עד שיחליטם וכן הוא בשע"ת
 סיתס"ה סק"ז ובסיתס"ו סק"א. ה) וכ"ז מיירי
 ברפואה שהוא דרך מלוגמא אבל ברפואה שהוא
 דרך אכילה ושהיה כגון שרונים ליתן לחולה
 לאכול ולשתות אפי' חמץ כזה שאין בו איסור
 אלא מדרבנן מ"מ יש להחמיר כשאין סכנה
 בדבר. ח"י סיתס"ו סוסק"א ובשע"ת שם
 ס"ק א"ו. ו) ועייש"ע בשע"ת דאם הרפואה
 הוא בשתיית שכר שעורים או שאר רפואות
 מחמץ אין לאכול ולשתות רק כשיש סכנה וגם
 שהיה הרפואה ידוע וגם שהוא באופן שא"א
 לעשות בהיתר כמו באיסור אבל אם אפשר
 לעשות בהיתר (בלא איחור ובלא דיחוי) אין
 להקל ע"כ. ז) ועיין בשע"ת סית"ג סקי"א
 דאם לריק ליתן רפואה לשתות לחולה שיש בו
 סכנה אם יש שם עוד ישראל אחד מזומן
 לפניו מיד לא יתן הרפואה להחולה ביחודי
 חשום דלמא אחי למיכל מיניה ע"כ. ח) ועי'
 פמ"ג א"א סיתס"ו סק"ז דכתב דגם בשביל
 חולה שאב"ס יש תקנה שיוכל לעשות לו רפואה
 בפסח אפי' מחמץ של ישראל דהיינו שיצטל
 ויפקיר את החטים שלו קודם שיבואו לידי חימוץ
 החולה

בעת עשיית הרפואה או שילוש אותם במ"פ
 או שיערב בהם דברים המורים (עד שלא יהיה
 ראויים לאכילה) ויהיה להם דין נוקשה או
 שיעשה הרפואה מחלי שיעור ושוב לא יעבור
 עליהם צ"י וצ"י ע"כ. ועב"ס תומ"ג שורש
 כ"ז אות ד' שכתב דאפשר דאין כוונת הפמ"ג
 להתיר צ"י רק לצורך רפואה שהוא דרך
 מלוגמא אבל לא לאכילה וכדלעיל בענף ה'.
 ט) ועב"ס"ט סיתס"ו סקי"ג דמי מרה אינו
 מחמץ וא"כ מותר לעשות ממנו עיסה לרפואה
 וה"ה במי חלב ע"כ. וה"ה בשאר מ"פ ועבד"ר
 לעיל סיק"ט סקט"ו בקונטרס מ"פ ענף ט"ו
 וענף ל"ח: י) הו"ל ליקער שלא נעשה בהכשר
 לשם פסח מותר לחולה שאב"ס לאוכלו בפסח.
 פמ"ג א"א סיתס"ז סק"ט יא) עב"ס"ט
 סימן סתס"ז כוס"ק א' ובא"א מהגאון הר"א
 אופנהיים סימן תמו"ב ס"קא א' בשם
 הפר"ח שגשאל במי שיש לו כאב הראש
 חדיר ומניחין קילוח של קמח ומים וסוממים
 אחרים בלדעיו כדי להקל הכאב אם מותר
 לעשות כן בפסח והשיב לאיסור אפילו כשהוא
 פחות מכזית בכדי אכילת פרס אכן לעשות עם
 מי פירות שפיר דמי ע"כ ועבד"ר לעיל ס"ק
 זה ענף א' דע"י חליטה יש להקל ג"כ לצורך
 חושאב"ס ועיין לקמן סי' זה סקל"ח ל"ט:
 [לח] שיזחרו שלא יתערב בהם אפילו מעט
 מים. א) עבד"ר לעיל סיק"ט בקונטרס מ"פ
 ענף ל' שהבאתי בשם הפמ"ג דאפילו בשביל
 חולה אין ללוש במי פירות המעורבים עם מים
 משום דממהר להחמץ יותר ממים בלבד. ב)
 ועייש"ע בענף ל"א שהבאתי כמה דעות דס"ל
 דעיסה הנלושה במ"פ עם מים או חטה
 הנמלאת במ"פ המעורב עם מים לא הוי רק
 נוקשה ולדעת כמה פוסקים בטל צמ"ג. ג)
 ועיין בעיקרי דינים חאו"ח סי' י"ח אות ל"ו
 בשם ח"זה גדולים בדבר חולה שזוה עליו רופא
 נכרי שלא יאכל מנה ושהוא לריק לאכול דוקא
 חמץ וכתב דלא דמי זה לענין חילול שבת ויוה"כ
 דמחמנים לרופא לחלל שבת על פיו דהכא
 שאני כיון דלא על הלחם לבדו יח"י האדם ויש
 הרבה מאכלים קנים בעולם שיוכלו לסעוד את

דאָס שאַינע צדיקו צהפקירא ניחא לכו א"מ
לא יאבו שאחרים יכשלו על ידם ויש ללמד להקל
משום שפק פיקוח נפש ע"כ. והנה מ"ז הג"ל
נוכל ללמוד גם לענין רופא שזיה על החולה
לאכול חמץ גמור בפסח או לחלל שבת בחילול
גמור (ועב"פ מנחת שבת סי' ל"ב סקט"ז
ובשורי המנחה שם ד' קע"ג ע"ד אות א').
ו) ועבהגה"ג מהרש"ם מברעזאן סיתס"ה אות
ב' בשם הרדב"ז ח"א סירמ"א דגס בחולה
שאין בו סכנה מותר לחלוט שיעורים ברותחין
ולהשקותו דאע"ג שאין אנו בקיאים בחליטה
(כמבואר בדברי לעיל סי' זה ס"ק יו"ד ענף
א') מ"מ זה דוקא בקמח ובלק משא"כ בחמץ
ושעור דקשים הם ומתבטלי קודם שיחמאו ועוד
דבמקום חולי סומכים על בקיאותנו ע"כ (וכעין
זה מוזכר בח"י סיתס"ה סק"ג לענין הנחת
שעורים על גבי בטנו לרפואה וכתב ג"כ
שיחליטו השעורים תחלה במים רותחין) ועפמ"ג
א"א סיתס"ז סק"ב הבאתיו בס"ק שלפנ"ז ענף
ח' מש"ש עוד עלות בנאץ לעשות רפואה מחמץ
האיר לעשות רפואה מחמץ בפסח בדרך אשר
הוא יותר בהיתר (ז) ועיי"ע במג"א סיתס"ז
סק"ב ובש"ע הרב שם פני' ב' ג' ד' ה'
ובבה"ט שם סק"א הביאותים בס"ק שלפנ"ז
לענין רפואות מחמץ שלריך החולה להניחם ע"ג
מכתו וכיוצא שלא בדרך אכילה ושתייה האריך
יתנהג בהם ובעשייתם. ח) ועבד"ח מחומ"ל
סי' א' אות י"ז שהביא בשם ספר יהודא יעלה
עפ"י הרב המגיה שבשם בדבר חולה שאין בו
סכנה אך שסובל לער גדול ורופא מובהק אמר
שרפואתו לרחוץ גופו בכל יום באמצעא של מי
סובין ועשה כן ח' ימים קודם פסח והוקל חלי
ושאל מה יעשה בימי הפסח כי חושש פן יתגבר
מחלתו ויחזור החולי לאיתנו ולידד שם להתיר
ע"י שיתנו הסובין במים רותחין דאף דאסרו
החליטה משום דאין אנו בקיאים בחליטה מ"מ
לחולה התירו בחליטה אפילו באין בו סכנה
וכדמשמע בשע"ת בוסיתס"ה ודלא כמו שהבין
בחיי"א כלל הג"ו אות י"ז דלא התירו אלא
לחולה שיש בו סכנה עכמו"ד השד"ח בשם
המגיה שבספר יהודא יעלה: [לט] אבל בשתי
לילות הראשונות לריכין לאכול מלה ממש ואין
יולאין במלה עשירה. עבדכ"ר בקונטרס מי

פירות

החולה צלי אכילת חמץ והרב בעל ע"ד הסכים
ג"כ בהוראה זאת וכן עשה מעשה אך אם
המר הרופא שלריך החולה לתבטיל של חמץ
דוקא ושאי אפשר בלאה"כ פשיטא שהכל מודים
דאין למנוע מהחולה שום דבר ע"כ. ד)
ועבשע"ת ריש סיתס"ו בשם תשובת ב"ח
החדשות דלענין ליתן לחולה לאכול ולשקות
אפילו חמץ דרבנן יש להתמיר כשאין סכנה ואם
הרפואה הוא בשתיית שבר שעורים או שאר
רפואות מהמץ (שהם חמץ גמור) אין לאכול
ולשקות רק כשיש סכנה וגם באופן סכנה וגם
באופן שתהא הרפואה ידועה וגם דוקא כשא"א
לעשות בהיתר (כלא עיכוב ודיחוי ואיחור)
כמו באיסור ע"כ. ה) ועיין בתפא"י בפרק
בתרא דיומא משנה ס' אות כ"ו שכתב
דהאידנא יש להתיישב בדבר אם להאכיל
לחולה ביוה"כ עפ"י אמירת רופא עכו"ם שהוא
אומר שאין החולה ראוי להתענות מבוא דבעיניו
דאח דשכחו להימנותיהו ולכל חולה קל אומרים
תמיד שכשיטענה יסתכן ע"כ. וע"ש בהלכתא
צבירתא שמבן הרב בעל תפארת ישראל היום
שהפ"ק שם עוד לומר דרופאי ישראל היום
בזמנינו הרוב שלהם בעוה"ר הם כופרים
בתוה"ק והם גרועים מעכו"ם כי בזדון לבם
הם מייעלים להדיח א"ז הישראלים בענין אכילת
איסורים וכן בימי התענית ע"כ וכן בספר מטה
אפרים סימן תרי"ח אות ב' כתב שם שהדבר
חלוי בראות עיני המורה בבקיות הרופאים
ובעיונם בטוב החולאת הלזה כי יש רופא
שתענית יו"כ קל צעיגו ולכן אינו נותן לבו
להצבונן היטב ואומר מותר ע"כ וכן הביא
בשד"ח חלק י"ב א"ד מערכת יוה"כ סי' ג'
אות ה' בשם תשו' הרמ"ן שכתב דבזה"ז דאנו
דואים דכולהו בחדא מחתא כולם מקילים בענין
תענית לכן עכ"פ באומן רופאי ישראל שהם
בעלמס אינם מתענים מלך אפקרותא ל"ע אם
לסמוך עליהם וכן הביא שם בשם ספר רוח
חיים דאם הרופא יאדי היא חשוד לעבור על
דברי תורה וכן לחלל שבת אז אין להאמין בו
בזה שמקיל כי החשוד על הדבר לא דנו ולא
מעידו וככרי גמור נאמן בזה יותר ממנו עכ"ד
השד"ח בשם ספר רוח חיים אבל מסיום דברי
השד"ח שם נראה שהוא כמולד להקל בזה משום

23

בג

מעדני שמואל

פירות לעיל סיק"ט ענף ל' וצס"ק שאח"ז
 באיזה חופן נקראת מלה עשירה. (א) ועצת"ס
 מהר"א אסאד סיקנ"ת בחולה שהרופאים מומחי'
 אומרים עליו שאם יאכל מלה ומרור יהא בסכנה
 ח"ו והחולה רוצה להחמיר ע"ע ולאכול אס
 מותר לברך על אכילתו וכחז שחינו רשאי
 לברך ואדרבא אס יברך הוא מנאן ח"ו, ושמרחס
 לנפשותיכם כתיב"ע"כ והו"ד בא"ח החדש
 סיתס"ב סוף אות ב' וכה"ג כתב בתשו' מהר"ס
 שי"ק סיר"ס וכחז דבמקום דאיכא סכנה עפ"י
 רופאים ודאי אין רשאי להחמיר ומתחייב בנפשו
 אס מחמיר וכס"כ שאין לברך ע"כ ומובא בשד"ח
 מחומ"ל סי' י"ד אות י"ד (ועיין לקמן סיקי"ט
 סוסע"י י"ז). (ב) ועיי"ש בשד"ח במערכת הנ"ל
 סי' ו' וא"ו אות יו"ד בשם תשו' מהרש"ס שי"ק
 סירמ"א בדבר חולה שיש לו חולאת בחלל הגוף
 וליוו עליו הרופאי' שלא לאכול פת מחמשת המיני'
 אלא פת הנעשה ממין קטניות (שקורין טערקשע
 וויין ובלשוננו קורין אותו פא"פ או קאקריזוס)
 ונשחל המהר"ס שי"ק הנ"ל אס מותר להחולה
 לאכול אס הפת הנעשה ממין קטניות הנ"ל גם
 בפסח והשיב דאס הרופאים אומרים שיש בזה
 חשש סכנה פשיטא דמותר אך אף אס אין בזה
 סכנה עפ"י הרופאים מ"מ אס הוא חולי הכולל
 כל הגוף פשוט ג"כ דמותר ולא מיבעי' אס
 אפשר ללוש הקטניות הנ"ל במי פירות
 כגון בחלב ודאי דשרי (כיון דכל עיקר גזירת
 קטניות בפסח הוא מחשש שמא יבואו לעשות
 הבשיל מחמשת מיני דגן אכל ללוש במ"פ
 התירו לזורך חולה גם בחמשת מיני דגן וא"כ
 בקטניות פשיטא דמותר) אלא אף אס א"א
 ללוש במ"פ ואפשר להחליטו במים שהם רותחין
 טובא נמי שפיר דמי כיון דמעיקר הדין גם חלוט
 אינו מחמין (כמבואר בש"ע סיתמ"ד סעי' ג')
 ואס א"א גם בחליטה ברותחין ג"כ יש להתיר
 כיון דכל איסור קטניות הוא רק משום מנהג
 (עבדכ"ר לעיל סי' זה סעי' ד' סקכ"ג ענף
 א') לכן י"ל דאדעתא דהכי במקום חולי לא
 הנהיגו על עצמם לאסור ובפרט שאינו רוצה
 לבטל המנהג רק בעת שיש מיחוש וכה"ג מלינו
 בכמה דוכתי (עמג"א סיתקפ"א סקי"ב ובדגול
 מרצבה ביו"ד סיר"ד בליונו על הש"ך סק"ב
 ועיי"ש בש"ע או"ח סיתקנ"ד סעי' וא"ו בחולה

שאצס"כ לענין תענית וצס"ע או"ח סיתמ"ד
 לענין יו"ט שני במקלט חולי ועוד בריה דרמ"י
 כיולא באלו) אך מ"מ אס אפשר ללוש במ"פ
 או בחליטה יעשה ואס א"א והוא חולי שבכל
 הגוף רשאים לעשות בכלים בפני עצמם ולהשגיח
 שלא יתערב בתבשילין אחרים והפת יעשה
 משוגה משאר מלות. ובענין כזית מלה בשתי
 לילות הראשונות של פסח אס אין סכנה מחויב
 לאכול וכל הדברים האלה הם דוקא אס הרופא
 אומר שלריך לעשות כ"ו תכומי' בלי אימור
 ועיכוב עכ"ד המהר"ס שי"ק והשד"ח שם
 הסכים ג"כ לדברי הרב מהר"ס שי"ק הנ"ל.
 (ג) ועיי"ש בשד"ח מחומ"ל סי' ג' אות כ"ו
 בשם ספר אבן שתיא שגשאל ע"ד חולה שא"כ
 סכנה שליוו לו הרופאים לשחות מי אורז שנקלה
 מקודם בתור עד שנחרך הרצה וממקום שנטלו
 האורז הוחזק שם מעט גרגרים של תבואה
 מחמשת המינים ועתה צדקו בהקלויים ולא
 נמלא בהם מהגרגרים רק שיש ספק חולי מחמת
 שנקלה הרצה בתור עד שנחרך א"א להכירם
 וגם נשתמשו מהם קוה"פ ומסיק שם דכיון
 שכבר אכלו הרצה מהם קוה"פ תלין דמה
 שנאכלו של איסור נאכלו (כמבוי' כה"ג במג"א
 סיתס"ז סק"ד ואף דבמקור חיים שם סק"ג
 כ' דדוקא בחתיכה אחת של איסור או שנים
 שנתערב בהיתר שייך לתלות שהאיסור כבר
 נאכל משא"כ בחטים הרצה חמולים שנתערבו
 בין חטים של היתר אין סברא לומר שכל החטים
 חמולים נתקבלו כולם למקום אחד ומהם אכל
 דוקא קוה"פ דהחוש מכחיש זאת עכ"ד המקו"ח
 אך הרב אבן שתיא הרצה להביא ראיה דכל
 שאפשר להיות אפי' במליאות רחוק מאוד תלין
 להקל משום דאינו אלא מדרבנן משום דמדאורי'
 מין במינו ברובא בטל ובלידוף שבנד"ד כבר
 נחרכו קודם זמן עד שאין ראויין לאכילת
 אדם ואף דבחמץ בעינן שיהא נפסל מאכילת
 כלב מ"מ זה דוקא בחמץ שראוי לחמץ בו
 עיסות אחרות משא"כ בנד"ד (וגם ל"ש בזה
 לומר דאחשביה לאכילה ולא מהני במה שחרכו
 דכיון דלא ערבו בידיהם אלא ממילא נתערב
 ל"ש בזה לומר דאחשביה ועמג"א סיתמ"ב סק"ג
 ט"ו) עכמו"ד. (ד) ועבא"ח החדש סיתס"ג
 אות ב' בשם ספר שלחנו של אברהם דחולה

לאכול מצה ממש ואין יוצאין במצה עשירה [מן] ושלם לצורך גדול אסור לאפות מצה עשירה אפילו קודם פסח לשם פסח (תס"ב):

ז (מא) הגותן תבואה [מן] או מורסן לפני עופות יזהר לתתם במקום יבש [מן] שלא יתלחלו אבר [מד] לבהמה אסור ליתן מורסן כי יתלחלו מן הרוק וגם [מן] אם מעדני שמואל

שים זו סכנה ויפה לי לשחות מי שעורים יותר ממשקה אחרת יש להזיר לקלות השעורים ואח"כ יבשלו אותם משום דהא דחיישין שמא לא נקלו יפה היינו דוקא אם נקלו בלא כוונה אבל כשקולין אותם אדעתא דהכי שח"כ יוכל לבשלים ולא יחמילו אמרינן שודאי קולין אותם יפה ע"כ ועיי"ש ע"כ שם ספר חקת הפסח הספרדי דמשום סכרה זו יש להתיר אפילו לחולה שח"כ סכנה אך הרב א"ה דחה שם סכרת הרב חקת הפסח הג"ל: [מן] ושלם לצורך גדול אסור לאפות מצה עשירה. הטעם בזה עבדכ"ר לעיל בקונטרס מ"פ סי' ק"ט ענף ל' (א) ועברמ"ה סיהם"ה סעי' ד' ובש"ע הרש"ז שם סעי' ח' דאפי' לקטף במ"פ את המלות שנילושו במים אין נוהגין רק לאחר אפייתן בעודן חמין (ב) והמלות אשר הם לצורך שני לילות הראשונות אין נוהגין לקטף אפי' לאחר אפייתן משום דהוי מצה עשירה ע"כ: (ג) ועיי' במנ"ח שכ' דדוקא אם משה המלות במ"פ בעודן חמין אז יש להתמיר משום דהוי מצה עשירה אבל אם המלות כבר הם לונין אפשר אפשר להקל הו"ד במטעמי השלחן סיהם"ב אות י' (ד) ועבדה"ט סי' הג"ל סק"ח דאין חילוק בזה בין חלב לשאר מ"פ (ה) ועיי"ש בפמ"ג א"א סק"א דה"ה מים ומלח ג"כ אין ליתן על המלה לאחר אפייה ולהחזירם אח"כ לתבוא משום דהוי מצה עשירה ע"כ. ועיי"ש ע"כ סי' סק"ב ובש"ע"ת שם סק"ח דביש ס' במים בלבד נגד המ"פ בלי הלטרפות הקמח שוב לא נקרא מצה עשירה ע"כ: [מא] הגותן תבואה או מורסן לפני עופות וכו'. עי' א"א מהג' ה"ר אברהם אופנהיים סיהם"ה אות א' שכ' דאותן הנוהגים שלא לאכול עופות בימים ראשינים של פסח ובימים אחרונים אוכלים לא מלאו ידיהם בבית המדרש אח"כ נוהרים שאין מאכילין אותם אלא מצה (או שאר דבר שא"ב חשש חמץ) כל ימי הפסח ע"כ. ועבדכ"ר לקמן סי' זה סעי' י"ג כוס"ק ס"ה דה"מ

ולענין מש"ש בעינינו אלו: [מזב] או מורסן לפני עופות וכו' שלא יתלחלו. (א) עיי' בקובץ שעל הרמב"ם דיש להתמיר שלא יתלחלו אפי' במים כל שהוא דלא כפר"ח שמיקל במים כל שהוא (משום דהיתר דמים כל שהוא ל"ש אלא בחמים שלמים) ע"כ הו"ד בא"ח החדש סי' תס"ה אות ג'. (ב) ועיי"ש סיהם"ה סק"ח דאפי' אם לא יהיו המורסן שיתלחלו שיעור מיל באכילת העופות ג"כ אסור משום דלכתח' אסור להשקות אפי' רגע אחת (ג) ועיי"ש ע"כ ע"כ סעי' א' ומג"ה שם סק"ב דאף אם חולטין את המורסן במים רותחין ג"כ ל"מ משום דאנו אין בקיאים בחליטה ע"כ. ואם אין לתרגולין מה לאכול עבדכ"ר בקו' מ"פ לעיל סיק"ט ענף ל"ו: [מג] שלא יתלחלו. עי' בה"ט סיהם"ה סק"ג דאפי' קוד"פ (אם היא כמוך לפסח) יש לזהר בזה משום שח"א יחמין וישאר שם תוך הפסח ע"כ: [מד] לבהמה אסור ליתן מורסן. (א) עבדה"ח החדש כוס"י תמ"ח בשם א"א מהגה"ק מציטשטש שכ' לענין להאכיל סובין לבהמה בפסח הגם שבש"ע (סיהם"ו סעי' ז') מוזכר שם לד קולא ע"י ביטול (שמבטלו קודם שנותנין לבהמה) הכוונה בזה לדרך דוקא שיבטל את הסובין ביטול מפורש בפה קודם שיש חשש חימוץ ובכל זאת יש בזה לד איסור מחמת שנהנה מחמץ כשבהמתו אוכלת ממנו לאחר שנתחמץ ובמקום שיש חימוץ יחמץ מיד לכן לריך להאכיל לבהמתו רק דברים שאין בהם לד חימוץ כגון תבן או קטניות והוא הנכון עלהיו"ט ובתבואה יש קולא שאין ממנה לחמץ עד שנתבקע ומ"מ קטניות הוא עלהיו"ט ע"כ. (ב) ועיי"ש ע"כ שם הג' מהרש"ם מזרעואן בהסכמתו לספר חור לפארו שכ' דיש לזהר שלא ליתן סובין בפסח לבהמה אפי' מקמח של פסח ואפי' בלא שום לחלוות אפי' הכי אסור ע"כ (ואם הסובין הם מחמים לתותים פשיטא דיש לאסור מליהנם לבהמתו מפני שהם חמץ גמור וכן הביא גם בא"ח הג"ל בשם רמ"א דברי רש"י

נותן להם תבואה יזהר לתת להם מעט מעט שלא ישאירו מלוחלחים ומו ואם השאירו יבערם מיד (תפ"ה . תפ"ו . יבחי"א) :

מעדני שמואל

הרש"ק מזרחי עיי"ש) וכ"כ בס' מילי דפסחא
אות מ"ט . ג) ועש"ע סיתמ"ח סעי' ו' ובמג"א
בס' סק"ט ובמ"י שם סק"ב דאפילו לבהמות
אחר' או של הפקר אסור ג"כ להאכיל חמלו בפסח
משום דחשיב הנאה כשניתן החמץ לבהמה וכן
הדין בחמץ שעבר עליו הפסח ע"כ . ד) ועבד"ח
מחומ"ל סי' א' אות ה' בשם ס' תפארת אדם
חאו"ח סיט"ו דאם ראה אדם בהמת הפקר
שהיא נודדת ללחם ונכמדו רחמיו וחם עליה
ורולה להמליח לה מזונות מותר לומר לנחתום
שכח"ו תן לה פת לחם ואני פורע וכתב שם
דלכל הדיעות מותר בנדון זה ע"כ : [מה] אם
נותן להם תבואה וכו' עבד"ח מחומ"ל סיט"ט
אות ג' בשם הג' בעל נוב"י בסדר מכירת חמץ
שלו [המובא בשו"ת שיבת ליון] שכן דאם לא
מכר הבהמה ורולה להאכילה תבואה בפסח לרד
ליתן לה מעט מעט ובמקום נגזב ויעמוד כרי
לבער המותר כי יתחמץ מהריר ובשבת ויו"ט
שא"ל לבער יבטלו ויפקיר המשת"י קודם
שיתחמץ ויותר נכון שימכור הבהמה והתבואה
לנכרי והנכרי יאכילה חוץ לרשות היהודי ושם
לא איכפת להיהודי אם יותר ע"כ (ועבד"ח
לעיל סיק"ד סעי' י"ד סקל"ה) ועי' בהגהות
הג' מהרש"ם מזרחי אות סית"ו אית ב' דתבואה
שיש בה גרעינים מלומדים אפי' אם יש בהתבואה
ס' נגדס מ"מ אסור להשהותן וליהנות בהן קודם
שחגיגה שהרי ניכר החמץ ולא מהני ביטול (כמבוא'
במג"א סיתמ"ו בקמ"ה בשם הרשב"א) וא"כ
אסור להשקות ופ"ת לפני בהמה בלא בדיקה
לכן הנכון למכור (לנכרי קוה"פ את) הבהמות
זגס התבואה . ועיי"ש ע"כ בשם כחצי בעל דעת
קדושים דמותר ליתן לבהמות חבן הגידוש אף
שנשאר מסתמא גרעינים בראשי השבלים ומינה
במקום לח מ"מ הוי דבר שאין מתכוין וגם אין
ודאי שתאכל אותם הבהמה כי שם ירפסו
ברגלי הבהמה וגם כמה פעמים נופלים הגרעינים
מפי הבהמה וגם הוי כדבר שא"ל ולא ק"כ
נושם דכמעט שהוא מהנמנע שלא ישאר גרעינים
זהו פ"ר עכמו"ד שם בשם בעל דעת קדושים .
אך הרב הג' מהרש"ם של גמ"א האית הדבר

ועי'

ח בערב פסח משעה שהחמץ נאסר בהנאה וכן בכל ימי הפסח אסור ליהנות אפילו מחמצו של עכו"ם ולכן אסור לישראל להוליך (מן) או לשמור חמצו של עכו"ם [מה] ומכל שכן [מן] דאסור [ין] לקנות חמץ בשביל עכו"ם אפילו [וא] במעותיו של עכו"ם : מעדני שמואל

הישראל חינו מוסך את החמץ מרשות המוכר אלא נותן לו דמים בלבד בפסח (מ"מ אסור) לפי ש"א שישראל קונה מטלטלין מגוי בכסף בלבד ונמלא שהחמץ נקנה להישראל בפסח ועובר עליו ב"ב וז"ל ואעפ"י שהישראל אחר בפירוש להמוכר שאינו קונה את החמץ עלמו אלא בשביל הגוי ששלחו לעפ"י"כ (אין) נקנה החיץ (להגוי אלא) להישראל שנתן המעות מידו ליד המוכר ואין אומרים בין שהמעות הן של הגוי והישראל נתנם בשליחותו (וא"כ) הרי זה כאלו נתנם הגוי בעלמו (מפני ששלחו של אדם כמותו) לפי שאין אומרים כן אלא בישראל שנעשה שליח מישראל חזירו ולא בישראל שנעשה שליח מעכו"ם עכתו"ד הרש"י הג"ל בתוספת ביאור קלח. והוא מר' המג"א שם סי' הג"ל סקו"ד ובמג"א שם כתב עוד ב' טעמים לאיסור קניית חמץ בשביל עכו"ם טעם הא' הוא משום דחיישינן שמא ישכח הישראל ויבא לאכול ממנו והטעם הב' הוא משום דהישראל רולה בקיומו של החמץ כדי שיחזיק לו העכו"ם טובה בעד זה וא"כ חשיב כנהגה מן החמץ ע"כ. ב) ועיין בשע"ת שם סקו"ב בשם תשו' בית אפרים דאם עבר הישראל וקנה החמץ בשביל עכו"ם בפסח והוא רולה ליתנו להעכו"ם בפסח פשיעא דאסור (ישם בבית אפרים מוצאך הטעם משום דהוי כפורע חובו באיסורי הנאה) משא"כ באם כבר עבר הפסח ורולה ליתנו לו אחה"פ יש ללמד להיתר ע"כ (ושם בבית אפרים מוצאך הטעם שמותר ליתנו לעכו"ם אחה"פ משום דאין זה חמץ שעשה"פ דהא לא עבר עליו ב"ב וז"ל דהא לא זכה בו הישראל והפקר' הוא עכתו"ד בקר'ה. ודבריו אלו הם שלא כד' הרש"י הג"ל שכ' בפשיטות דעובר עליו הישראל בפסח ב"ב וז"ל. ועיין במקו"ח שם סק"ה מ"ש בזה. ג) ועיין בתשו' בית שלמה סיפ"ב חי נכון לקנות י"ש חמץ מאדונים בחוה"מ פסח על אופן שיקבל מהם הי"ש לאחר הפסח וכ' שם שהוא איסור גמור ומוצא בא"ח החדש סית"ג אות ז'.

ג) ועי' בשלחן גבוה דמסיק דישראל המשמש בבית עכו"ם מותר לשמש גם בפסח ולערוך שלחן לפניו אף שיש שם חמץ כיון שגם בשאר ימות השנה בדיל מומאכלו משום ביסולי עכו"ם לכן גם בפסח לא חיישינן דלמא אתי למיכל מיניה ואם הישראל נזהר כל השנה מפת עכו"ם מותר להביא גם בפסח את הפת של חמץ לפני העכו"ם ולא חיישינן דלמא אתי למיכל מיניה אבל אם חינו נזהר מפת של עכו"ם כל השנה אסור לערוך לפני העכו"ם את הפת בפסח משום דחיישינן שמא יבא לאכול ממנו ע"כ. ומוצא בשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות ח' וסיים שם הרב שד"ח דקולא יתירה הוא זו. ד) וכת"ש עוד בשד"ח הג"ל דאשה המשרתת כל השנה אצל בני מקרא (סקורין קראים) לבשל מאכלים ולנקות כלי המאכל וכיוצא ונשאל אם מותרת לשרת אצלם גם בימי הפסח והיא תוליד עמה מלה בשביל עלמה לאכול וגם כלים הנריכים לה לבשל מאכלה וכתב דמלך הסברה נראה לאסור משום משתכר באיסורי הנאה משום דודאי המלות של בני מקרא לדין הוא חמץ גמור ולכתחלה אסור להשתכר באיסורי הנאה ועוד דכיון שכל השנה רגילה לאכול מלחמם והלחם של בני מקרא בפסח הם בדוגמת מלות שלנו ויש לחוש שמא תשכח ותאכל בפסח מומלות שלהם שהוא חמץ גמור לדין ובכי האי גוונא גם הרב שלחן גבוה הג"ל יודה דאסור וסיים שם דאף בשאר ימות השנה ה' ראוי לאסור לה לשרת אצל בני מקרא ולבשל בשבילם משום דיש חשש קרוב שהבא לטעום מההבשילין שהיא מבשלת להם אך מלה שלא לומר דבר שאינו נשמע וכו' עכתו"ד השד"ת הג"ל. ה) ועיי"ש ע' בשד"ח מערכת וסימן הג"ל אות כ"א בשם פרי לדיק דאסור לכתחלה להשכיר א"ע בפסח לעכו"ם לעשות לו מלאכה בחמץ להשליכו לאיבוד משום דהוי עכ"פ משתכר באיסורי הנאה ע"כ : [מה] ומכש"כ דאסור לקנות חמץ בשביל עכו"ם וכו'. א) עש"ע הרש"י סוסית"ג דאפי' אם

ס' י"ד במי שקנ' מעכו"ם שער שטורים (קוה"פ)
 ואפשר להיות שהעכו"ם יעמיד את השכר
 לישראל בתוך הפסח והשיב שם בשני אופנים
 האחד להתנהג בזה היינו אופן הא' הוא דאס
 כבר נגמר השכר קודם פסח ועומד בבית
 העכו"ם מוכן עבור הישראל או שכבר הולך
 השכר בדרך למעטו אזי ימכרנו הישראל קודם
 הפסח לנכרי בכסף וגם יעשה האגדשאלג (שהוא
 קנין סטומחא) עם הנכרי וישכיר להנכרי איזה
 חדר למטן שימכור לו את השכר הנ"ל גם רגב
 קרקע (והביטול יוכל לע"ג אחר המכירה כמו
 קודם המכירה) זהו אופן הא' ואופן הב' הוא
 דאס השכר עוד לא נגמר אזי ימכור את השליש
 לעטיל (שהוא כמו קאנטראקט) ליד נכרי וימכרנו
 לו בכסף ושטר מכירה (רק שלא יקבל עליו
 שום אחריות מהש"ל) ויכתוב בהשטר מכירה
 שכל זכות שיש לו על המוכר הראשון הוא מוכר
 להנכרי הקונה ושייך הכל להנכרי הקונה ואם
 ירצה יכול לעשות גם האגדשאלג (שהוא קנין
 סטומחא) ע"כ. ה) ועיי"ש ע"בא"ח הנ"ל בשם
 חשבות ח"ס סיקי"ח באיש א' שמכר (קודם
 הפסח) את כל חמלו לעכו"ם (כנהוג) וגם ביטל
 ובפירוש התנה בשעת מכירתו עם הנכרי הקונה
 שהוא מוכר להנכרי את כל חמלו באיזה מקום
 שהוא ואח"כ בחוה"מ פסח בא בע"ג א'
 והביא לו להישראל חבית י"ש של חמץ אשר
 כבר קנהו הישראל ממוכר א' (עוד קודם הפסח)
 בכסף ובבוא הבע"ג הנ"ל לבית הישראל השיב
 לו הישראל שילך אלל העכו"ם הקונה שקנה
 חמנו החמץ קודם פסח כי החמץ הזה כבר
 אינו שלו וכן היה שהלך הבע"ג להנכרי הקונה
 ונתן שם החבית והנכרי הקונה קבלם ממנו
 ואחר המועד שקנה הישראל מהנכרי את החמץ
 בחזרה החליף את החבית י"ש הנ"ל ביי"ש
 אחר באופן שהוא רק חליפי חמץ וכ' שם שהוא
 פשוט דמותר הי"ש ע"כ. ו) ועיין בהגהות הג'
 מהרש"ם הכהן מברעזאן ס'ת"ג אות ט' דמי
 שקונה שמרים מפאצריק והיה המדובר ביניהם
 שלא ימכרו מהפאצריק לזולתו וקודם פסח כתב
 לשם לשלוח בפסח שמרים לעכו"ם אחד ביוקר
 יותר מכפי המקח שביניהם ואח"כ יתן לו הריות
 וכ' דאסור לעשות כן. אך יכתוב לשם בסתם
 ולא יזכיר לו מהריות ואף שאח"כ יתן לו הריות
 לנכרי

אין השם משום רולה בקיומו של חמץ ע"כ.
 ומדבריו שם אין הכרע אם נזירי שם דבעל
 הפאצריק הוא ג"כ ישראל או לאו ולכאוי נר'
 דמיירי שבעל הפאצריק הוא א"י ויש לעיין עוד
 בזה. ועיין בשד"ח מחומ"ל ס'ט אות יו"ד
 (דה"מ ולי הדל) בשם תשו' ח"ס דאין איסור
 ברולה בקיומו של חמץ אלא ברולה בקיומו כדי
 להרויח בו אבל אם הוא רולה בקיומו כדי
 ליגלל מהפסד כגון שהוא באופן שאם יאבד
 החמץ יגיע לו להישראל הפסד מכיסו אין בזה
 איסור משום רולה בקיומו של חמץ ע"כ.
 [מט] דאסור לקנות חמץ וכו'. א) עיין חשבות
 ח"י ארי' סוס"י י"ד דאס ישראל נתן מעות
 לנכרי שיקנה לו חמץ לפני הפסח ונשתהה הנכרי
 בדרך וחושש הישראל פן יקנה עבורו החמץ
 בפסח יש לו תקנה לעשות כמו שהורה הרדב"ז
 ח"א ס' י"ג לענין בהמות העושות מל"כה
 בשבת שאם נתן מעות לנכרי לקנות לו בהמות
 יפקיר הדמים (קודם שבת) בפני ג' הפקר
 גמור דאחר ההפקר שיב לא יהא בהמותו של
 ישראל (חדא דאין שליחות לנכרי כדלעיל בס"ק
 שלפנ"ז ותו) דכבר הפקיר המעות ולא קנו לו
 מעותיו ואף שאין הנכרי יודע בהפקר וסובר
 שהן של ישראל לית לן בה עכ"ד הרדב"ז.
 אלמא דאף דעובר בהן הנכרי מלאכהו ששכר
 הישראל מהשילטון בבהמות אלו וסובר הנכרי
 שהבהמות הם של הישראל ואפ"כ שרי כש"כ
 הכא שעוד לא קנה הנכרי את החמץ ודאי
 איכא תקנה בהפקר המעות וא"כ אף שיקנה
 הנכרי את החמץ בפסח לי"ל בה ולא יהא אחר
 הפסח כחמץ שטעה"פ עכ"ד החי' ארי' הנ"ל
 ומוכח בשד"ח מחומ"ל ס'ט אות ל"ד והשד"ח
 הנ"ל ס"י"ס שם דכ"ז ל"מ רק אם באמת בשעה
 שמפקיר הישראל את מעותיו עדיין לא קנה
 הנכרי את החמץ אבל אם כבר קנה הנכרי
 את החמץ במעותיו של הישראל יום או יומים
 קודם שהפקיר את המעות נמלא שהחמץ כבר
 הוא של הישראל כי י"א דיש שליחות לנכרי
 לחומרם בכל האיסורין וגם י"א דאס קונה דבר
 במעותיו של המשלח ל"א בכה"ג אין שליחות
 לנכרי ומה גם דמכתמא הנכרי הזה הוא עושה
 הדבר בשכר וא"כ הוי כפועל של ישראל ויש
 סוברים דכפועל (נכרי) לא אמרינן אין שליחות
 לנכרי

שלח האדרוף רק כשישיג השמרים ישלח המעות
 ע"י הבי דואר והג' כתב למכירו שבחיזה עיר
 שכתוב להמוכר שבמדינת הים שישלח לו
 שמרים והוא ישלח המעות לעיר של מכירו
 הנ"ל והשמרים הגיעו תוה"פ ולא קבלו הלוקחים
 את השמרים עד אחר החג והרב בית שלמה
 הנ"ל דד בזה להקל לדעת הסוברים דישאל
 מעכומ"ז אינו קונה בכסף אלא במשיכה וכאן
 ג"כ לא היה רק קנין כסף בלבד ועוד כתב
 דבנד"ד יש ללמד להקל (אפי' לדעת רש"י דס"ל
 דישאל מעכו"ס קונה בכסף בלבד מ"מ בנד"ד)
 כיון שלא ייחד קנינו לקנות שמרים אלו דוקא
 לכן לא מקרי חמלו של ישראל וגם אי"ל בזה
 דהבי דואר הוי כפועל (ובנתיבות המשפט סי'
 קפ"ח מצואר דיד פועל עכומ"ז הוי כיד
 בעה"כ) משום דבנד"ד י"ל דהבי דואר אינו
 אלא פועל של המשלח כי אם לא ירלו הקונים
 לקבל את הסחורות יחזור על המשלח ואפי'
 לדעת הסוברים דיש שליחות לעכו"ס לחומר
 אפי' בשאר איסורין (ולא ברבית בלבד) מ"מ
 כיון דאינו אלא חומר מדרבנן וכמה מהרש"ו
 מקילין (עביו"ד סיקס"ט סעי' ו') לכן יש להקל
 בחמץ שעשה"פ ועוד יש סברא להיתר בנד"ד
 משום דבעל הבי דואר לא כיון לזכות בשביל
 הישראלים וגם הישראלים כיוון שלא ידעו
 השעה שניתן להבי דואר ג"כ לא כווננו לזכות
 ואף דדאיכא דעת אחרת מקנה לא בעינן
 כוונה לזכות מ"מ זה דוקא כשהמקנה הוא
 ישראל משא"כ בנד"ד שהמוכר הוא עכו"ס
 ומסיק שם להתיר עכ"פ את השמרים בהנאה
 לאחר הפסח אבל לא באכילה עכתו"ד השד"ח
 הנ"ל בשם הבית שלמה הנ"ל. ג) ועיי"ש ע'
 בשד"ח הנ"ל בשם הבית שלמה הנ"ל דמי
 ששלח לחבירו משלוח מנות מיני חמץ דרך
 הבי דואר והמקבל לא היה בביתו ונשאר המשלוח
 מנות בבי דואר עד אחה"פ ואז קבלו מהבי
 דואר וראה שהיה מיני חמץ היינו יי"ש ראזאליא
 ופלאדין והריפות משעורין וכתב שם דהישראל
 השני שנשלח לו המשלוח מנות לא קנה את
 החמץ קודם שקבלו מהבי דואר כי אין שליחות
 ומכיה ע"י עכומ"ז וכאן גם הישראל הראשון
 לא אמר בזה לשון זכה או תן (דהוי ג"כ
 כלשון זכ"י) ועוד דאפילו במקום דזיכה לו

לנכרי משום דיד פועל כיד בעל הבית (ואף
 דלענין אם עבר הפסח על החמץ הזה יש
 מקום להקל ע"פ דיעות הסוברים דבכל ענין
 אמרינן אין שליחות לנכרי מ"מ לכתחלה
 לריך לחקן קודם הפסח שיהא בענין שלא
 יעבור עליו בנ"י לשום מאן דאמר) ולכן לפוס
 ריהטא נראה שלריך הוא למכור את החמץ לנכרי
 קוד"פ משום חשש זה הנ"ל ע"כ. ועצמ"ח
 סי' ט אות ל"ג בשם תשובת חיי אריה שנשאל
 במי שקנה שטר שיעורים אלא שר נכרי לפני
 הפסח והשר המוכר אמר לו להישראל שאפשר
 שיעמיד לו להישראל את השטר בתוך הפסח
 וגשאל האיד יתנהג בזה הישראל במכירת השטר
 לנכרי קוה"פ כדי שלא יעבור עליו בנ"י והעלה
 שם דאם השטר כבר נגמר קוה"פ וכבר ישנו
 מיוחד עבור הישראל והולך בדרך למען
 הישראל אז ימכרו הישראל לנכרי בכסף וגם
 יעשה האגדשלאג (שהוא קנין סעומתא) וגם
 יסביר להנכרי איזה חדר מהחדרים שלו וימכרו
 גם אגב קרקע והביטול שמהלך חמץ יכול
 לעשות אחר המכירה כמו קוד"פ המכירה ואם
 השטר עדיין לא נגמר אז יקנה לו להנכרי
 את השטר בכסף ובשטר מכירה ומסירת
 השליש לעטיל בלי קבלת אחריות (על עלמו)
 וימכור להנכרי הקונה השני את כל הזכות
 לו על המוכר הראשון ויודה ויכתוב כן בתוך
 השטר מכירה שאין לו עוד זכות על המוכר
 הראשון רק הכל שייד להקונה ואם יראה
 יכול לעשות גם קנין סעומתא וזה יועיל אף
 בחמץ שלא נגמר עדיין (אף שלענין ביטול אינו
 יכול לבטלו כ"ז שלא נגמר עדיין מ"מ קנינים
 הנ"ל מועילים אף בכה"ג) עכתו"ד בתוספת
 ביאור ובשינוי לשון קלח. ועמ"י סיתמ"ח סקי"ד
 ובמקו"ח שם בחידושים סוסק"ח מש"ס (ובט"ז)
 סיה"ג מש"ס לענין האורענדים) ועבס"ק
 שלכנ"ז ענף ד' אשר הבאתי בשם הא"ח
 החדש שגם הוא הביא דברי הא"ח הנ"ל. ב)
 ועיי"ש ע' בשד"ח מחומ"ל סי' ח' אות ה' בשם
 תשו' בית שלמה שנשאל על דברי השמרים
 שבאו ממדינת הים לג' ישראלים שהאחד מהם
 שלח מעות (אדרוף) להמוכר העכומ"ז (קוה"פ)
 שישלח לו השמרים ע"י הבי דואר ובעת
 שיומכר לו מבי דואר ישלם המוכר והבי לא

דאָס שצונוגה לך אותם יחד ויפיה"כ מוה"ר
דכין דעיקר כוונתו רק על הטעמים אלא שא"ל
לזרם לחוד ע"כ שרי וה"ה בנד"ד כיון דעיקר
כוונתו הוא רק להתבואה שאינה מחומלת ומה
יעשה אם ימלא בחוכם גם מצוקעים הרי
א"ל לצררם וא"כ הוי ליה אפשר ולא קמוכין
דשרי לכו"ע עכ"ל הרב הג"ל בקלרה ובי"ס
שם דכדכריו מצוהר בשו"ח ח"ס חו"ח סיקל"ד
(ולפי הנראה שכוון להח"ס שיצא חו"ה לקמן
סוס"ק זה ועצמו"ג א"ל סוכית"ג מש"ס לענין
אם מותר לישראל להיות סרסור בפסח שיקנה
נכרי אחד מנכרי השני חטים כאלו שיש בהם
קלת חמולים וכח שם ג"כ לך להיות
משום דיש לומר כי לא בעד החמולים הוא
נותן הדמויים יעו"ש"י (ז) ועיין בספר ח"ה
החדש סימן ת"נ אות ז' בשם תשובת
ח"ס סימן קל"ד באחד ששלח משרה
עכו"ס עם עגלה וסוכיו לקנות לו תבואה הבאה
מהספינות ביום י"ג ניסן ושלח עמו עכו"ס אחר
המזין בסחורה ההוא ונתן להם מעות ליקח
התבואה ואמר להמזין שיהא לו בשכרו חלי
ריות והישראל סבר שישבו בער"פ לביתם והם
נתעבבו שם ובאו ביום שני של פסח והביאו
י"ח איפות חטים ובחור"מ מכרוהו לעכו"ס
ושב שלח הישראל בחור"מ את העכו"ס ושבו
ביום ה' עיו"ט של פסח אחרון והביאו עוד י"ח
איפות חטים ועתה קול לוחה בעיר על חילול
שבת ויו"ט וגם על זלזול חמץ בפסח כי אומרים
דחטים הבאים בספינה המה מחומלים שבה
עליהם מים ואח"כ בדקו הי"ח איפות (השניים)
בעודם ברשות ישראל וגמלא בהם איזה גרגרים
מחומלים ושאר החטים שבהם המה קשים ובישים
ולא נשתנה לזרעם והסותר אמר שלא עלה על
דעתו כלל שיהא כאן חשש חמץ וגם משום
חיסור שבת הלא מקרה הוא שנתעבבו שם והיה
להם זמן לחזור קודם השבת וכת"ש שמומרים
החטים למכור אותם לאחר הפסח לעכו"ס ושבו
שלא למוכרם לישראל ומה עוב שיקבל האיש
הלזה על עצמו להתענות איזה ימים על חילול
שבת בשביתת בהמתו ועל זלזול חמץ אפי' אם
היה בשוגג ולא ידע עכ"ל הח"ה הג"ל בש"ס
הח"ס ולא הביא שם פעם היתר שהתיר הח"ס
ולפי הנראה שזנה שם יסוד ההיתר על הברכה
איסורא

ע"י אחר מ"מ אם הזוכה לזוה מ"י י"ר א"י
רובם לקנות כו"ע מודו דלא רני וא"כ בנד"ד
הוי כלות מעיקרא דאיסורא לא ניחא ליה
למיקני וא"כ הוא חמץ של הישראל השולח אם
המשלוח מנות ואסור בהנאה כדין חמץ של
ישראל שעבר עליו הפסח וגם אין ללדד בזה
להתיר משום דנכנס החמץ הלזה בכלל הביטול
שהישראל השולח ביטל חמלו קוה"פ דכיון דלא
אסיק אדעתיה בעת הביטול שהחמץ לא הגיע
עדיין ליד הישראל השני לכן לא יכנס חמץ זה
בכלל הביטול עכ"ל השד"ח בשם הבית שלמה
הג"ל והרב שד"ח פקפק שם קלת על מה שכתב
הבית שלמה דלא נכנס החמץ הביטול משום
דלא אסיק אדעתיה ע"ז וכח דיש לומר דגם
חמץ זה נכנס בכלל הביטול כיון דאמר בער"פ
בשעת הביטול שהוא מבטל כל חמץ שברשותו
וכעת שאגלחי מלתא שגם זה היה ברשותו וא"כ
יש לומר דהרי הוא בכלל הביטול ע"כ. (ד)
ועיי"ש ע"כ שד"ח אות הג"ל איזה פרטים בדבר
ישראל שעשה שליח לנכרי לקנות לו חמץ אם
אמרינן בזה דיש שליחות לנכרי לחומר וזהו
שם דעות בזה: [ג] לקנות חמץ. (א) עיין
במכתב חדשי הנקוב בשם אהל ילחק (מחודש
ניסן תרס"ד) סי' יו"ד שחקר שם רב אחד
גדול בדבר מה שנהגו הסוחרים ישראלים
לקנות ולמכור בתבואות בחור"מ פסח והוא
דבר שמן הנמנע שלא יהא בחוכן חטים מצוקעים
ומחומלים לומר שם זכות על זה דיש לומר
בזה דאיסורא לא ניחא ליה דלקני (עיין ע"ז)
סיתמ"ח סק"ג ובכוז"ת חלו"ח סי"ז) והגם
דקונים התבואה במדה ובמשקל ומקפידים שלא
יחסר מהמשקל והמצוקעים והמחומלים משלימים
המשקל וא"כ מעשיו מוכיחין דקונה ומשלם
גם בעד המחומלים ולא טהני תו לומר דאיסורא
לא ניחא ליה דלקני דהא בעינן שלא יהא
ניכר מתוך מעשיו שניחא ליה בהחמץ (עיין
ש"ע סיתמ"ט סי' ז') אבל לאחר העיון
נראה דגם בנד"ד אין כאן מעשה מוכיח שחפץ
בהחמולים ומה שמקפיד על המשקל הוא רק
בשביל הבלתי מחומלים דכשיחסר מהמשקל יהא
חסר עשר ידות מהכשרים ויש לדמות נד"ד
לדד דגים מאז עם הטעורים (המצוהר בש"ע
יו"ד סיק"ז ובט"ז שם סק"ד) דאמרינן שם

מן זמן אסור להשכיר או לעכו"ם בהמה שתביא לו חמץ או חדר לשום בו חמץ מפני
 (נז) שאסור להשתכר באיסורי הנאה אבל מותר להשכיר לו בהמה לשבוע של פסח
 וחמץ משבת ויו"ט) בסתם שאין העכו"ם מפרש לו שהוא צריך אותה להביא חמץ
 אעפ"י שהוא יודע שהעכו"ם יוליך עליה חמץ אין בכך כלום דכיון שאף אם לא יוליך
 עליה כלום יצטרך לפרוע להישראל כל שכרו משלם אין הישראל משתכר כלום מהחמץ
 (נג) וכן (נד) מותר להשכיר לו חדר שידור בו בפסח אעפ"י שיודע שיכנים לתוכו חמץ

מעדני שמואל

העכו"ם אפי' אם הביא לו העכו"ם את המעות
 אחת"פ וד"ז הוא רק מדרבנן שקנסוהו לכתחלה
 שלא להשתכר באיסורי הנאה אבל אם כבר עבר
 הישראל וקיבל המעות מן העכו"ם אפי' בתוס' פ'
 מותר לו ליהנות מהם משום דבכה"ג לא קנסוהו
 4: מפסיד מעותיו (אלא בשכר יין נסך בלבד)
 כיון שהמעות אלו אינן לא דמי חמץ ולא חליפי
 החמץ אלא רק גרמא שהחמץ של העכו"ם גורם
 להמעות שיבא ליד הישראל עכמו"ד בשינוי לשון
 קל"ת : (נג) וכן מותר להשכיר לו חדר וכו'.
 בדין מי שמחזיק יורות או רחיים וכו' ממושל
 העיר או מאדון העיר או הכפר ויש לו חוק
 קבוע מהמושל על כל בני העיר או הכפר שכל
 מי שמבשל ביורות אלו או שטוחן ברחיים אלו
 צריך ליתן לו למחזיק היורות או הרחיים מזה
 אחת חמץ ממה שמבשלין בהיורות או ממה
 שטוחנין ברחיים. ע"י בזה בש"ע הרש"י סית"כ
 סעי' י"ד ט"ו ט"ז י"ז האריך להתנהג בזה בפסח
 וסיים שם דאם אפשר טוב למכור לעכו"ם
 קודה"פ כל המדות של חמץ שיפרישו המבשלים
 או הטוחנים בפסח או ילוה לנכרים המשרתים
 שם בבית היורות והרחיים הג"ל שהם ממונים
 להפריש המדות מן הבישולים ומן הטחינות
 שלא יפרישו כלום מבישול ומטחינת החמץ
 שיבשלו או שיטחנו שם בפסח אלא יכתבו וידשמו
 שם המבשלים והטוחנים ויגזו מהן המידות
 לאחת"פ לפי שכל זמן שלא הפרישו המידות
 של חמץ עדיין לא זכה בהן הישראל שהרי לא
 קנה מהמושל אלא המידות שיפרישו מן הבישולי
 והטחינות שיבשלו ויטחנו בהיורות והרחיים
 של המושל ע"כ : (נד) מותר להשכיר לו חדר
 וכו' אעפ"י שיודע שיכנים לתוכו חמץ.
 (ה) אבל כלי כגון קדירה או יורה וכו' שמבשלין
 בו ע"ג האור אסור להשכירם לעכו"ם אפי'
 כמה ימים קוד"פ אם ידוע לו שיבשל בו
 העכו"ם חמץ בפסח ואפי' לה. אי' לו בחגם
 אסור

איסורא לא ניחא ליה דליקני (ועדכ"ר לקמן
 סי' זה סוסקס"א מש"ס בשם הרב נחמד למראה).
 ועדכ"ר מה שזוהי הח"ס הג"ל להמעות איזה
 ימים על חילול שבת וכו' עכ"ס מנ"ש סיפ"ה
 סקב"ו ובמנחה חדשה שם דף קמ"א סוף ע"ב
 בהשמטה למנ"ש שם סי' הג"ל סקב"ו מש"ס בשם
 המלבושי יו"ט ובשם א"א מהגה"ק מביטשאטש.
 (ג) ועבהגה"ג מהרש"ס מברעואן סיתמ"ו אית
 ב' שכתב שם בענין המסחר הגהוג שקונים
 חוטי פשתן כרוכים בעיגולים ולפעמים נכרך
 ע"ג חמץ קשה מסביב וגשאל אם מותר לקנותם
 בחוה"פ וכתב דאין להקל בזה משום הסברא
 דאיסורא לא ניחא ליה דליקני (עבחי' סיתמ"ח
 סק"ה) משום די"ל הואיל ואי בעי קנה וגם אי
 אפשר לסמוך בזה על הביטול שקודם הפסח
 כיון דחמץ הלזה לא היה עדיין ברשותו בשעת
 הביטול וגם י"ל דהוי רולה בקיומו שלא יתקלקל
 העיגול הכרוך סביבו ולכן א"א להתיר רק
 באופן שיעשו שטר התחייבות מהישראל והעכו"ם
 שהישראל מחויב לקנות רק עבור העכו"ם את
 החוטי פשתן הג"ל והעכו"ם מתחייב לקנותו מיד
 וישכיר לו להעכו"ם חזר כדי שיניחם בחזר
 העכו"ם בשעת קנייה ולא יבא לרשות הישראל
 כלל ויקבל מהעכו"ם כסף שיקנה לו החוטי פשתן
 ומה שכתבו תיבך כשיקנו הישראל וגם בזה
 ל"ע עכמו"ד מההרש"ס הג"ל. (נא) במעותיו
 של עכו"מ"ז. עפמ"ג א"א סוסית"ג דעכו"ם
 שרולה לקנות בפסח מעכו"ם אחר תבואה שיש
 קל"ת חמולים בתוכה מותר לישראל להיות סרסור
 כי לא בעד החמולים הנכרי נותן להישראל דמי
 הסרסרות ובי"ש חמץ שנחשב כרוז יבש של
 היתר מותר ליהנות ממנו חוץ מדמי איסור
 שכתבו ע"כ : (נז) שאסור להשתכר באיסורי
 הנאה. עכ"ע סית"ג סעי' ד' ובש"ע הרש"י
 שם סעי' ה' דצמקום שאסור משום משתכר
 באיסורי הנאה אסור לכתחלה לקבל המעות מן

מיד (כדי למוכרה) ואין החלב עומדת בהכלים של חמץ מעל"ע נהי דלכתחלה ראוי להלניע הכלי חמץ מ"מ בשעה"ד שאין לו לפרנס עלמו אלא על דרך זה ה"ז כדיעבד דמי ומותר כיון דכלא"ה אין הכלים בני יומן . (ב) אבל אם החלב עומדת בהכלי מעל"ע ונפסח בו ויולא טעם החמץ מתוך הכלי לתוך החלב (לכן בכה"ג אין לעשות כן לכתחלה) כיון דאנן קיי"ל דטוטל"פ אסור בפסח אך מ"מ אם עבר ושהה עכ"פ החלב עד לאחרי"פ אין לאסור אותה כיון דאין זה אלא טעם פגום של חמץ והוי כחמץ נוקשה דמותר אם השהה אותה עד לאחרי"פ כיון דלדעת הטור הרי באיסור משהי מותרין להשהותו אפילו לכתחלה וגם בזמן מועט כזו (שהם שמונה ימים של פסח) לא חיישינן בעלמא להקלה שמא ישכח ויאכלנו ולכן הקילו לחוף חמין בכלי חמץ לחפית הראש ולא חששו להקלה ולכן עכ"פ כדיעבד מותר עכצו"ד הרב מהר"ם שי"ק בקלרה ומוצא בשד"ח מחומ"ל סי' א' אות ט"ז . והנה מדבריו משמע מבוחר דלכתחלה עכ"פ אסור להשהות החלב בכלי חמץ עד לאחר הפסח (וכ"מ במקו"ח סיתמ"ב סוסק"א . ומו"ש בשע"ת סיתמ"ב סוסק"א בשם הר הכרמל דמות להשהות בפסח מרקחת או שומן העומדים בקדירות חמץ י"ל דמיירי ע"י הורקה לכלי אחר קודם הפסח או אפשר כיון שעומדים שם מכבר מותר אבל לשום לכתחלה בכלי חמץ י"ל דאסור . כך כתב בס' תומ"נ . ועבדצ"ר לעיל סיקי"ב סיקו"ד) . ועב"ס מגח"מ להגאון ירושלימסקי בקונטרס חקת הפסח שם סימן י"ב שהביא בשם תשובת דברי חיים שכתב ג"כ דאסור לחלוב הפרות בפסח בכלי חמץ להשהות החלב בהן עד אחרי"פ מטעם דאסור להשתמש בפסח בכלי חמץ וילא לזורך חפית הראש (כדלעיל בריש ס"ק זה) ואפילו לאחר הפסח אסור החלב אם עבר במזיד עב"ד הרב חננת משה בשם תשובת דברי חיים הג"ל . וכן משמע בח"א מהגה"ק מביטשטש שמחמיר בכעין זה אפילו כדיעבד והו"ד בח"ח החדש סימן תמ"ח דף מ"ד ע"א יעווי"ש . וכן הרב שד"ח בעלמו במערכת ואות הג"ל לידד להחמיר בזה שלא לקבל החלב הנחלב בחג הפסח בתוך כלי חמץ כדי להשיאה כד אחר הפסח כדי לע"ת פה"ת גביג' אחר הכנס

מטעם

אסור לפי ששעת ציטול החמץ בפסח בתוך הכלי מגיע להישראל הנאה לפי שאם היה הכלי נשאר ריקן ע"ג האור בלא החמץ היה הכלי מתבקע מחמת האור אבל אם אין ידוע לנו שהעכו"ם יבשל בו חמץ בפסח מותר להשכיר לו את הכלי אפי' בתוך ימי הפסח ואף שהכל הוא בלוע מחמץ הרבה שנשתמש בו קוד"פ מ"מ אין זה חשיב הנאה מחמץ כיון שאין העכו"ם נותן לו הדמים בעד החמץ הבלוע (בהכלים) שהוא אסור בהנאה אלא נותן לו הדמים בעד גוף הכלי שהוא מותר בהנאה . ש"ע הרש"י סית"ג סעי' י"ב (ועי' עט"ז שם סק"ב דלהשכיר ג' או ד' שבועות קוד"פ קיל יותר . ועשד"ח מחומ"ל סי' ט' אות ד' דה"מ ומה שהעיר כ"ת מש"ס בדין רולא בקיומו של חמץ) . (ב) ועיי"ש ע"ש הרש"י שם סעי' י"ג דמטעם זה הנזכר שם בסעי' י"ב הג"ל מותר להחם חמין בפסח לצורך רחילה וכביסה וחפית הראש אפי' בכלי הבלוע מחמץ לפי שאינו נהנה כלום מטעם החמץ הנפלג לתוך מי הרחילה כיון שאינו עומדין לשתייה (והא דאסור לאשה לשוף מורסן על צורה כמבואר בש"ע סיתמ"ה התם שאני משום דהאשה נהנית מגוף החמץ . א"א מהג' הר"א אופינהיים סיתמ"ה סק"א ג') . ועיי"ש ע"ש הרש"י הג"ל בסעי' י"ג הג"ל דאם הוא כלי כזה שדרכה להשתמש בה לפעמים לצורך אכילה ושתייה בשאר ימות השנה אז אין להשתמש בה בפסח אפילו לרחילה ולכביסה ואפילו ע"י לונן משום שמא ישכח וישתמש בה לאכילה ולשתייה ולכן לריך להלניע במקו' לנוע שאינו רגיל לילך לשם כיה"פ עכצו"ד הרש"י הג"ל בקלרה ועיי"ש ע"ש בסעי' הג"ל מ"ש לחלק בין אם רלונו להשתמש בה בפסח בקביעות ע"י לונן או רק באקראי בעלמא דרך ארעי) . (ד) ועב"ס עדות ביוסף דמותר להגעיל חבית של יי"ש חמץ כדי לרחוץ בהם גופו בפסח ומוצא בח"ה החדש סית"נ אות י"ב . (ה) ועבצ"ש מהר"ם שי"ק סיקל"ז שנשאל באחד שפרנסתו הוא מחלב שבפרות ובפסח לא היה לו כלים חדשים רק סתם כלים של כל השנה מודחים ומנוקים יפה אם מותר להחזיק בהם החלב הנחלב בפסח . והיתה תשובתו דיש בזה ב' אופנים . (א) אם מריק החלב מן הכלים

ה"מ הישראל אינו נוטל ממנו שבר הכנסת החמץ אלא שבר הדירה שאר אם לא יכנים לשם חמץ לא ינכה משכרו :

מעדני שמואל

בזה . א) יש בזה דעת המחבר בש"ע (סיתמו" סעי' יו"ד) דס"ל נוטל"פ מותר בפסח . ב) יש בזה דעת המועגלי דק (שבמג"א סית"ג סקי"ב) דמשמע מדבריו דאם נחבשל בפסח תבשיל בכלי שלא בלע חמץ רק לפעמים מותר למכור התבשיל לנכרי וממילא דמותר גם בשהייה . (ועיי"ש בשמ"ג א"א סקי"ב הג"ל) וכמו כן בקנקנים הג"ל אין דרך לבשל בהם חמץ רק לפעמים ורוב תשמישם במשהו (עח"י סי' תנ"א סקל"ב) ועוד דבליעת הקנקנים הוא רק ע"י כבישה וכן פליטתן לכן מכל הלדדים הג"ל יש להחיר אפילו לכתחלה ומכש"כ דיעבד עכתו"ד בקלרה . ועבשד"ח הג"ל שגם הרב בעל מנחת"מ הג"ל כתב לו שאיזה מרדני הדור פקפקו על חומרת הדברי חיים הג"ל ע"כ . ולענ"ד ג"כ אין להחמיר בזה בקנקנים שלנו (שקורין לאדישים) המיוחדים רק להעמדת חלב בתוכן ורק במוטע זמנים שבמשך השנה משתמשים בהם בחמץ וגם מוטע השימוש משתמשים בהם באמלע השנה הוא ג"כ לא בכל הכלים רק באחד או שנים מהם ולא בכלם ואין ניכר הדבר באיזה מהם משתמשים וא"כ יש בזה ג"כ סברה ביטול ברוב אך ליתר שאת נכון הדבר שבעת שמתמשים בהם בפסח בשפיכת החלב לתוכן יעמוד שם אז עוד ישראל אחד להזכיר שלא יטעמו מהחלב אשר כבר נשפך לתוכן ועמד שם מעל"ע ואחר סיתמולאו מהחלב הנשפך לתוכה יעמידו אותה במקום לנוע שאין רגילים לילך לשם כל ימי הפסח או במקום כזה שיהא בו היכר שלא יבואו להשתמש בפסח מהחלב שבתוכן . שוב ראיתי שכן מבואר ג"כ בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן סיתמו"ב אות ה' שכתב ג"כ דיש ללדד להקל בכלים של חלב מכל השנה אם רולה לחלוצ לתוכן בפסח כדי להשהות עד אחר הפסח ואף שאין מזהירין בהם כל השנה ומבשלים בהם על תמור חמץ וכדומה מ"מ כיון דהוי רק חשש משהו וגם נוטל"פ לכן המיקל במקום לורך גדול יש לו על מה שיסמוך עכתו"ד הרב מהרש"ם הג"ל :

כשיודע

מוטעם כיון דבפסח גופא אסורה החלב באכילה לאחר ששהתה מעל"ע בתוך הכלים (ואפילו לדעת הט"ז וש"ך ציו"ד סימן ק"ה דס"ל דהיתר שנקבש בכלי של איסור מעל"ע מותר משום דלאחר מעל"ע כבר נוטל"פ מ"מ יש להחמיר בגד"ד) משום דלדידן נוטל"פ אסור בפסח וא"כ יש לאסור גם להשהותה עד אחה"פ מחשש תקלה שלא יבא לאכול ממהה בפסח (וכ"מ לכאורה בפמ"ג א"א סיתמו"ז סקמ"א) . וכ"ז יש להחמיר אפילו בשכר נתנו החלב לתוך כלי חמץ ושהתה שם מעל"ע אבל ליתן לכתחלה את החלב בתוך הכלים הג"ל על סמך שיהא נוטל"פ בודאי אסור לכתחלה (אפילו לדעת הצ"י דס"ל דנוטל"פ מותר בפסח) משום דאין לעשות נוטל"פ לכתחלה משום דהוי כמבטל איסור לכתחלה ועוד דהרי אסור להשתמש לכתחלה בפסח בכלי חמץ המיוחדים לאכילה ולריך להלגיטם עכתו"ד הרב שד"ח הג"ל . והנה מדברי כל הגדולים הג"ל משמע דמיירי דוקא שידעינן עכ"פ ודאי שנשתמש בהכלים הג"ל חמץ גמור באיזה זמן כגון שבשלו בהם עיסת חמץ באיזה זמן וכיוצא וכעין זה הביא ג"כ בספר זכרון דף ט"ו ע"א בשם תשובת יד מאיר דדוקא בכלים שנשתמשו בהם חמץ גמור אסור להעמיד בהם חלב בפסח כדי להשהותה לאחרי"פ (ומשמעות הדברים שם שאפילו אם הכלים של חמץ כעת אינן בני יומן מ"מ אסור לעשות כן וכן הבין גם השד"ח בדבריו) אבל אותן כלים שנשתמשים בהם כל השנה רק חלב כת"ש ציד מאיר הג"ל דמותר להעמיד בהם החלב בפסח כדי להשהותה עד לאחרי"פ ע"כ . וכעין זה הביא ג"כ בספר מור ואהלות (אשר נתכדדתי בו מיד"ג הרה"ג ה"ר א"פ) בדף ע"ו ע"א בכתבי מר אביו המופלג ז"ל דבסתם קנקנים שלנו (שמעמידים בהם החלב כל השנה) יש ללדד גם לכתחלה (במקום לורך גדול) לשפך החלב לתוכן ולהשהותה עד לאחר הפסח אם הקנקנים אצ"י בעת שפיכת החלב לתוכן משום דאיכא כמה לדדים להחיר

י' אסור למסור אפי' זמן הרבה קודם פסח בהטתו לעכו"ם ונא כשיודע שיאכילה חמץ בפסח :
 יא' מותר לומר למשרתו עכו"ם אפילו בשעה שהחמץ אסור בהנאה הילך מעות וקנה
 לך מזונות ואכול אעפ"י שהוא יודע שיקנה חמץ ובשעת הדחק מותר לו ג"כ לומר
 לו צא ואכול אצל עכו"ם ואני אפרע לו או ונא לאמר לעכו"ם אחר תן למשרתי לאכול
 ואני אשלם לך אבל אסור להקדים לו את המעות בשביל מה שיתן למשרתו :
 יב' וכן מי שהוא צריך להאכיל לתינוק חמץ ונא ישארו אל העכו"ם [נתן] ויאכילהו
 העכו"ם חמץ ונא ויפרע לו הישראל. אח"כ אכל הישראל לא יאכילהו חמץ

בועדני שמואל

בשעת קנין דעת הריטב"א לאסור ע"כ ועדכ"ר
 לקמן סי' זה סקס"א בדין שתיית חלב או אכילת
 בשר בפסח מבהמת עכו"ם האוכלת חמץ בפסח:
 [נו] לאמר לעכו"ם אחר תן למשרתי וכו'. עשו"ת
 סו"מ מהד"ת ח"ד סי' נ"ו במעשה שבא חיל לעיר
 ורולים דוקא שיהודים יתנו להם י"ש חמץ ולא
 מעות והתיר לומר לעכו"ם לא והפס עלי מנת
 המלך ואני אשלם לך ולא יאמר בפירוש שיתן
 להם י"ש ע"כ ומוצא בא"ח החדש סית"נ סוף
 חות ז': [נו] ישארו אל העכו"ם. היינו דוקא
 אם אין התינוק חולה כ"כ (רק קלת) בענין
 שאפשר להוליאו מן הבית לבית הגוי דאז לריך
 להוליא התינוק לבית הגוי ושם יאכילהו וישקרו
 כדי שלא יכניס חמץ לתוך ביתו כלל. ש"ע הרש"ז
 סית"נ סעי' כ"ה. אבל כשא"א להוליאו מן הבית
 מותר להאכילו גם בבית הישראל כמשי"ת בס"ק
 שאת"ז: [נח] ויאכילהו העכו"ם. (א) ואם אי"ל עכו"ם
 יאכילהו ע"י ישראל קטן משום דאם הישראל
 הגדול מאכילהו ומשקרו בעלמו יש בו משום
 גזירה שמא ישכח הגדול על איסור חמץ ויטעמו.
 ש"ע הרש"ז סית"נ סעי' כ"ה. (ב) (ועב"ס זכרון
 דף ט"ו ע"ב) בשם תוס' ירושלים דחולה או קטן
 שצריכין לאכול חמץ אם יכולין לאכול בעלמן או
 ע"י עכו"ם לא יאכילם ישראל משום דאיתא
 בירושלמי דמאכיל הוי כאוכל ע"כ. (ג) ועיי"ש ע
 בש"ע הרש"ז הנ"ל דאם התינוק הוא חולה
 וא"א להוליאו מן הבית מותר להשהות חמץ זה
 בתוך ביתו אך יעשה לפניו מחילה גבוה עשרה
 טפחים ואם הוא שבת ויו"ט יכפה עליו כלי
 שלא ישכח ויבא להסתפק ממונו וכן אם א"א
 להאכיל ע"י עכו"ם או ישראל קטן מותר גם
 ע"י ישראל גדול ע"כ: [נט] ויפרע לו הישראל
 אח"כ. לפי הגר"א דדבריו לקוחים מדברי מג"א
 סית"נ סק"י שכתב דמותר לומר להגכרי בתחלה
 תן לו להתינוק לשמות או לאכול חמץ ואני אפרע

[נה] כשיודע שיאכילה חמץ בפסח. דין זה הוא
 מדברי הש"ע סית"נ סעי' ז'. (א) ועיי"ש
 במג"א סק"י דאם יש ספק אם יאכילה העכו"ם
 חמץ שרי ליתנה לו להאכילה בימי הפסח.
 (ב) ועיי"ש בה"י סק"ד דדויעבד אם האכילה
 העכו"ם חמץ טוב להחמיר להשליך דמיו הגאה
 אכילה לים המלח. (ג) ועיי"ש בבה"ט סק"ז
 בשם תשו' פמ"א דאם נתן הישראל את בהמתו
 לעכו"ם לגדלה ולחלק הוולדות ביניהם והעכו"ם
 נותן לה חמץ מוזר משום דהעכו"ם להנחת עלמו
 קמכוין ע"כ. אך בשע"ת שם הניח דין זה
 דהפמ"א בל"ע כיון דעכ"פ נהנה הישראל מהחמץ
 שאוכלת בהמתו בפסח. (ד) ועיי"ש בשע"ת
 הנ"ל בשם הפמ"א הנ"ל דאם הישראל משכיר
 בהמה (בגון הסוס שלו וכיוצא) לעכו"ם בחו"מ
 פסח ומתנה שהמזונות יהא מוטל על העכו"ם
 השוכר אף שיודע הישראל שהעכו"ם יתן לה
 חמץ מותר אבל אין להתיר לומר לנכרי בפסח
 קח בהמתי ותן לה מזונות ואני אשלם לך דכיון
 שיודע ודאי שהעכו"ם מאכיל חמץ נמלא שהעכו"ם
 מאכילה חמץ בשליחתו של ישראל אבל היבא
 דנתחייב העכו"ם זמן רב קוד"פ לזון בהמותיו
 של הישראל ולחלק עם הישראל עם הוולדות
 בבה"ג אמרינן דהישראל ניחא לי' דלקני' ליה
 מזונות דהיתרא ולא דאיסורא עכתו"ד השע"ת
 הנ"ל בשם הפמ"א הנ"ל. אך השע"ת הנ"ל
 הניח כ"ז בל"ע כיון שהישראל נהנה בפסח ממה
 שבהמתו אוכלת חמץ בפסח ואפי' מחמץ של
 נכרי אסור ליהנות בפסח ולא שייך לומר בזה
 איסורא לא ניחא ליה לישראל דלקני' משו' שיודע
 בודאי שיאכילה העכו"ם חמץ ע"כ. (ה) ועיי"ש ע
 בשע"ת חות הנ"ל בשם הפמ"א דאם ישראל
 ונכרי קנו בהמה בשותפות אם התנו מתחלה
 קודם לקיחה שהישראל יתן לה מזונות קוד"פ
 והגוי יתן לה מזונות בפסח מותר ואם לא התנו

ואם התינוק כפיכך פשיטא דהב"ד מותר כמש"ל סימן צ"ב ולקמן סימן קצ"ב (ת"ג) :
 יצא וסאל לשתות החלב מבהמת עכו"ם האוכלת חמץ בפסח יש אוסרין ויש מתירין
 ושומר נפשו יחמיר ובפרט במקום שנהגו לאסור חלילה להחמיר (או"ח סימן תמ"ח).

יו"ד סימן ס' :

מעדני שמואל

בטעמם ונימוקם ומשום כחא דהיתרא
 דעדיף נכון לסדר תחלה דיעות המתירין : והנה
 ראיתי (א) בבית אפרים סיל"ה שפסק דבהמה
 של נכרי האוכלת חמץ בפסח מותר לישראל
 לאכול החלב שחולצין ממנה בימי הפסח דכיון
 דעל העכו"ם עלמו ל"ש איסור הנאה ובהיתר
 הוא מאכיל את החמץ לבהמותיו לכן אין בזה
 משום נתפסות באיסורי הנאה ואף שאסור
 הישראל ליהנות מחמץ של עכו"ם היינו דוקא
 מחמץ בעין אבל בנדר"ד שהעו"ג האכיל לבהמותיו
 בהיתר ועכשיו הוא חולב הבהמה אי"כ דררא
 דחמץ כלל משום דחמץ אסרה תורה ולא חלב
 ואיזה הנאה מגיע להישראל מהחמץ וה"ז דומה
 לנכרי שהיה לו חמץ ושרפו בפסח דשרי לישראל
 לקנות האפר וליהנות ממנו וה"ה בנדר"ד שאפי'
 תימא שהחמץ גורם לחלב שיצא מ"מ הו"ל
 כחרכו קודם זמנו עכתו"ד הבית אפרים הנ"ל.
 (ב) וכן ראיתי בנש"א סי' ח' שכתב להחמיר
 לשתות החלב אפי' בתיך מעל"ע מאכילת החמץ
 משום דהוי זוז"ג דהא לא נתפסמה כל ימיה
 באיסור כיון דחמץ קודם זוגו היתר הוא [ואף
 דהמג"א בסי' תמ"ה סק"ה כתב לאסור זוז"ג
 בפסח לענין שבת עליס מ"מ לענין שאר דברים
 שאינם בעין הרי זוז"ג מותר גם בפסח כמבואר
 במג"א כיתמ"ב סק"ט ע"כ. ועיין בישועות
 יעקב שכתב שהוא מורה וצא להחמיר החלב רק
 שהתנה שם שתאכל הבהמה שחרית וערבית
 דברים המותרים ואם אפשר להמחין מעל"ע
 מה עוב ע"כ. וכ"כ בתשוב' הרמ"ן שלא להחמיר
 רק באוכלת שחרית וערבית גם שחת וכיולא
 בו באין חמץ והו"ד בשד"ח מחומ"ל סי' ב'
 אות ד']. וכדברי הנש"א הנ"ל הציא בשד"ח
 מערכת ואות הנ"ל. ג) גם בשם מגן האלק
 דאפילו אם אוכלת כל ימי הפסח רק חמץ שרי
 משום דזוז"ג שרי באיסורי הנאה. (ד) וכ"כ
 בנש"א הנ"ל בשם הפלתי שדעתו להחמיר בזה
 וכתב בזה טעם אחר משום דזה הוי שלא כדרך
 הנאה. (ה) וכן בתשו' תורת חסד חאו"ח סי'

לך ועצמי" שם סקי"א ובש"ע הרש"ז שם סעי'
 ב"ד (וכ"מ דעת הפמ"ג א"א שם סק"ט)
 דלכתחלה לריך לזהר שלא יאמר לגוי תן חמץ
 לחינוק זה ואני אפרע לך אלא יבקש מהנכרי
 שיתן החמץ להתינוק במתנה (וכן הוא דעת
 הרב נהר שלום ושלחן נציה והב"ח ושיורי כנה"ג
 ומקראי קודש ונחפה בכסף והו"ד בשד"ח מחומ"ל
 סי' א' אות ו'. וכן הציא בזכור"א בשם מטה
 יהודה ומהרש"א ז"ל שהשינו על המג"א הנ"ל)
 אך אם א"א למלא בקל מי שיתן במתנה יש
 לסמוך על דעת המג"א הנ"ל ומותר לפרוע לו
 אחר שנתן החמץ ליד התינוק (אך לא יפרע לו
 להנכרי קודם שיתן את החמץ להתינוק אלא
 יפרע לו לאחר שכבר נתן את החמץ ליד התינוק)
 או אחר שהניח הנכרי את החמץ בבית הישראל
 שכבר ילא החמץ מרשות הגוי קודם הפרעון
 ולרשות הישראל הנ"ל עדיין לא בא אצפ"י
 שהניחו בבית משים שאין חליו של אדם קונה
 לו בע"כ וגם הגוי לא מכר את החמץ להישראל
 אלא להתינוק וגם יזהר שלא יקבל החמץ ביד
 מן הגוי אפי' קודם הפרעון אלא"כ זכה בו
 כבר התינוק בהגבהה משום שכל זמן שלא זכה
 בו התינוק אפי' ר"ס (כבר) הניחו הגוי בבית
 הישראל (מ"מ) אם חזר הגוי ונטלו (בידו) ה"ה
 שלו כמו שהיה ואם נטלו הישראל (אח"כ)
 מיד הנכרי ה"ז כקונה חמץ בפסח ולכן אין
 להישראל ליטול את החמץ מיד הגוי אלא לאחר
 שכבר זכה בו התינוק בהגבהה עכתו"ד הרש"ז
 הנ"ל : [ס] ואם התינוק מסוכן פשיטא דהכל
 מותר. ואפי' לקנות חמץ מן השוק מותר כדי
 למהר באכילתו אם הוא לריך לאכילת חמץ
 ואין חוששין בכה"ג ללאו של צ"י וב"י שעובר
 עליו הקונה את החמץ מפני שאין לך דבר שעומד
 בפני פיקוח נפש. ש"ע הרש"ז סי' ת"ג סעי' כ"ז :
 [סא] לשתות החלב מבהמת עכו"ם האוכלת חמץ
 דהסח"י איסרין ויש מתירין. הנה יען שדבר
 זה הוא מלתא דשכיחה נזאת נכון לבאר בזה
 דיעות האוסרין והמתירין שראיתי בזה

גם לישראל אחר לקנות החלב מהמוכר הישראלי כדי לאוכלה בפסח והוא איסור גמור ע"כ ומוצא ב"ח החדש סיתמ"ח אות כ"ב. י) ועיין בספר זכרון ד' י"ד ריש ע"ב בשם תשו' זר לוואי דמחיר ג"כ לאכול חלב מבהמה (של עכו"ם) שאוכלת חמץ בפסח. יא) וכן הביא שם בשם דבר משה תניינא שהחיר החלב מבהמות (עכו"ם) שאוכלות חמץ בפסח מטעם דזו"ג אין לאוסרו בשל עכו"ם כיון דכל איסור זו"ג דאיסור בפסח הוא משום דיש בו עכ"פ תערובות משהו חבל בשל נכרי דבטל בששים (כמבואר בדברינו לעיל סי' זה סקי"ט בשם גוא"י) לכן גם זו"ג מותר ע"כ (ועצת"ש זכ"י סיק"כ בשם רמזי או"ח שכתב עוד לד' להיות משום דדוקא בממשות הוא זו"ג איסור בפסח משום דחמץ במשהו חבל לא נשתנה ע"כ). יב) וכן בספר שנות חיים להגאון הרש"ק מבארדי התיר ג"כ החלב מטעם הנזכר באות שלפנ"ז בשם הדבר משה. יג) וכן הביא בשו"ח מערכת ואות הנ"ל בשם תשו' מהר"ם שיק שהחיר החלב מפרות האוכלות חמץ בשם אס' הם של נכרי מטעם המבוא' לעיל בריש ס"ק זה אות א' בשם הבית אפרים. יד) וכן הביא שם בשם ספר יד יהודא להלכות שחיטה שכ' דבהמות האוכלות חמץ בפסח מותר לקנותן ולשוחטן מיד כיון שכבר נעשה הזו"ג תו הוי כדיעבד ומותר לקנות אותם לכתחלה (כמו פרה שנתפטמה בכרשיני עכו"ם) וכן מותר לקנות החלב ולשתות' באין חשש כלל כן נראה ברור להלכה ג'. ועשה עכ"ד בשם הרב יד יהודא הנ"ל. ה"י) וכ"מ לכאורה בפמ"ג א"א וסיתמ"ז דהמנהג לשתות חלב מבהמת נכרי האוכלת חמץ בפסח אס' לא שנאמר דמיירי הפמ"ג שאוכלת הבהמה גם חמץ (כ"כ הג' מהרש"ם מצרעזאן בספרו גילוי דעת סימן ס' אות י"ב) אך בפמ"ג יו"ד בש"ד סי' ס' --"ה ובפמ"ג א"א סוסיתמ"ח משמע דמחמיר בזה אס' לא שאוכלת הבהמה גם חמץ דלא הוי זו"ג וגם זה הניח בל"ע ועיי"ש ע"ז ד' דאין מתיר רק לאחר מעל"ע מאכילת החמץ. ועצת"ש זכר יהוסף מאו"ח סיק"ט בשם ספר יהושע שזירד ג"כ להקל בזה אך שלא החליט בזה להיות עיי"ש. טז) וכ"מ מדברי הרבנים נחמד למראה. וזכר דבר. ודברי מנחם. שיו בלא

ב"ח לאחר שהאריך הרבה בזה מלמד להיות בזה וכתב דעיקר היתר בזה הוא משום דהוי זו"ג כיון שלא נתפטמה כל ימיה באיסור ואף דלכתחלה איסור בזו"ג והקנייה מהעכו"ם הוי כלכתחלה מ"מ כיון דעכ"פ יש בזה סברת הכו"פ ג"כ שכ' דהיי בזה שלא כדרך הנאה (וא"כ אין בזה איסור חלל מדרבנן) ולכן י"ל דבכה"ג לא אסרו רבנן זו"ג אפילו לכתחלה ובזירוף שיש בזה סברת הפוסקים דבאיסורין אזלינן בתר השתא וכמו כן בנד"ד הרי החלב המתהווה ממאכל חמץ ולא מתורת אוכל ונשתנה עניינו ונורתו ולכן בזירוף כל ההיתרים הנ"ל יש להקל לזורך גדול עכתו"ד בקלרה והו"ד בשו"ח מערכת ואות הנ"ל. ו) וכן ראיתי בספר גילוי דעת (ממהרש"ם הכהן מצרעזאן) סימן ס' אות י"ב שזירד ג"כ להיות בזה משום דכיון דנשתנה לגמרי ביד נכרי שרי ויש לדמותו לחמץ שנחבטל ביד נכרי דשרי לישראל ועיי"ל בזה לד' היהר דכמו דלא גזרו איסור משהו ביד נכרי (עבדכ"ר לעיל סימן זה סקי"ט) כמו כן י"ל דגם זו"ג מותר בשל נכרי עכתו"ד הרב גילוי דעת הנ"ל בקלרה. ז) וכן הביא שם בגילוי דעת הנ"ל בשם הג' הר"ח מוואלאזין שפסק להתיר כסברת הבית אפרים הנ"ל (המוצא לעיל באות א' שבין דיעות המתירין שבס"ק זה). ח) וכן הביא שם בשם תשובת מהר"י אסאד שהעלה להקל בזה. ט) וכן הביא בשם תשובת תועפות ראש שזירד להקל בזה (אלא שלא מלאו לבו להקל בזה נגד הפמ"ג שיוצא א"ה לקמן ס"ק זה באות ג' שבין דיעות המחמירין) וסיים שם בגילוי דעת הנ"ל שאס' הבהמות אוכלות גם דבר היתר יש להקל בפשיטות (ומ"מ הנוהגי' למכור לעכו"ם בהמותיהם לפסח להאכילם חמץ נראה דאין להתיר לקבל החלב מהנכרי הקונה דמלכד דהוי הערמה הניכרת עוד זאת יש לאסור דהא הוא נהנה ממה שמאכילין בהמתו חמץ דכיון דעושה מעשה ואוכל החלב ממנה איסור מדינא וכן אני מורה תמיד עכתו"ד הרב גילוי דעת הנ"ל וכעין זה כתב בלחם הפנים שמוצעל קישו"ע סקי"ד שעי' יו"ד דאס' יש להישראל יד בחלב הרי הוא מגרע בזה כח המכירה. וכעין זה כתב בתשו' זכר יהוסף סוסיקנ"ט דבכה"ג לא נמלא מו מתיר ע"כ. ועצ"ם בית יעקב דאסר בכה"ג

כאן חורף דברי הרב ריגון ילחק המוצא
 בשד"ח הג"ל (אך הרב שד"ח כתב על דברי
 הרב ריגון ילחק הג"ל שהפריז על המדה
 להחמיר ולאסור גם החלב מן הבהמה שאכלה
 חמץ בערב פסח עד זמן איסור חמץ משום
 דלא חסרו אלא אם הבהמות אוכלות חמץ
 בזמן איסורו ולכן נראה דשפיר דמי להורות
 היתר בזה עכ"ל הרב שד"ח הג"ל. וכן
 הביא שם בשם תשו' מהר"ם שיק דאם רק
 קודם שעה ו' שבער"פ אכלה חמץ בודאי
 מותר אף בפרה של ישראל ע"כ. ועיי"ש
 בשד"ח. ו) בשם ס' מועד לכל חי. ז) ובשם
 ס' עיני דוד שכתבו ג"כ לאסור החלב מבהמת
 עכו"ם שאוכלת חמץ בפסח. וכן הביא שם.
 ח) בשם ס' רוח חיים דאפי' רק משום ספק
 שמא מאכילה עכו"ם חמץ בפסח ג"כ אין
 לשמות החלב מבהמתו. ט) וכן הביא שם
 בשם בית ילחק להג' מלבוז (בשאל"ח במפתחות
 לסי' ס') דאין להתיר אלא אם אוכלת הבהמה
 מאכלים המותרים בכל יום ע"כ. י) וכן הביא
 בש"ח החדש סיתמ"ח אות כ"ב בשם יד יוסף
 שכ' לאסור. ודגה למעשה עכ"ל הרב הג"ל
 שמי"ס דודאי ראוי ונכון הדבר להחמיר
 שלא לשמות מהחלב של בהמות שאוכלות חמץ
 בפסח ע"כ. ועי' בתשו' זכר יהוסף סיק"ט
 שהביא בשם תשו' פרשת מרדכי דכתב ג"כ
 דבעל נפש יחוש לעלמו אבל אין למחות ביד
 הנוהג' היתר עכ"ד שם בשם הפרשת מרדכי.
 אך כ"ז מיירי באם הבהמות הם של נכרי
 אבל אם הבהמות הם של ישראל אפי' אם
 נמכרו לנכרי קודה"פ עם החמץ כנהוג בזה
 אין נמלא מי שמחיר לשמות החלב מהם כשאוכלות
 חמץ בפסח כמו שהבאתי לעיל ס"ק זה (באות
 ט' שבין דיעות המתירין עיי"ש) ועיי"ש בשד"ח
 הג"ל בשם תשו' מהר"ם שיק סירי"ב דישראל
 החשוד להאכיל חמץ בפסח לבהמות שהם
 באחריותו (כגון שקיבל בהמות מאחרים לפעמים
 בשכר ואחריות הבהמות הם על הישראל והוא
 מקבל את החלב בשכרו) וכתב דאם הוא
 חשוד להאכיל חמץ בפסח אסור לשום ישראל
 לקנות חלב ממנו ע"כ. ועצמ"ג א"א סיתמ"ח
 סק"י דה"מ נשאלתי מ"ש בכעין גידון דמהר"ם
 שיק הג"ל. לענין אם מותר לשחוט בהמה

(שיובאו אי"ה בדברינו לקמן סוס"ק זה) דהיכא
 שנחפזתה ביד הנכרי עם חמץ אין חשש: ובעת
 נסדר אי"ה דיעות האוסרין לשמות חלב מבהמה
 שאוכלת חמץ בפסח אפי' אם הבהמה הוא של
 נכרי. א) הה"ג ה"ר דוד אופנהיים בהיותו
 אב"ד בק"ק פראג ילא כרוז בפקודתו בכל
 בתי כנסיות לאסור בפסח את החלב שנחלב
 מבהמות (נכרי) האוכלות חמץ בפסח. ב) והרב
 חסובה מאהבה החזיק ג"כ בדבריו והגם שבסוף
 דבריו נשאר נכון בזה (מכא דברי הרמב"ם
 בהלכות איסורי מוצא) והגיה הדבר בל"ע ולא
 החמיר בזה רק לבעל נפש (מ"מ לפי המבואר
 בספר פרי תואר סי' ס' ביאור נכון לדברי
 הרמב"ם) ממילא נתחזקו דברי בעל חסובה
 מאהבה להחמיר בזה לכל אדם. ג) וכ"מ
 בפמ"ג ש"ד יו"ד סי' ס' ס"ק ה' ובפמ"ג א"א
 באו"ח סוסיתמ"ח דמחמ"י בזה אם לא שאוכלת גם
 חבן אבל בלח"כ הוי רק גורס אחד דאיסורה.
 והו"ד בלח"כ הפנים שעל קינוס"ע סוס"י זה
 [וכתב שם בלח"כ הפנים דמדברי הפמ"ג א"א
 סוס"י חמ"ז שהבאתי לעיל בס"ק זה באו"ט
 שמדיעות המתירין אין ראיה להתיר ואינו
 ענין לזה עיי"ש מ"ש בזה ועיי"ש מה שדחה
 דברי החי"א ודברי הפלתי הג"ל וכתב דגם
 התועפות ראש לא מלאו לבו להקל נגד הפמ"ג
 וגם הישועות יעקב (המוצא לעיל בסוף אות
 ב' שמדיעות המתירין) ג"כ לא ברירא ליה
 להתיר ומגריך דוקא שתאכל שחרית וערבית
 גם דברים של היתר וכו' עכ"ל הלהר הפנים
 הג"ל. ד) וכן משמע מדברי המחזיק ברכה
 (להגאון הרחיד"א) דיש לאסור החלב מבהמת
 נכרי האוכלת חמץ בפסח (כך כתב הרב שד"ח
 במערכת ואות הג"ל). ועיי"ש בשד"ח בשם
 ס' ריגון ילחק שהחמיר ביותר וכ' דבהמת
 עכו"ם האוכלת חמץ בפסח אין לשמות החלב
 שלה אפי' מה שנחלב לאחר מעל"ע מאכילת
 החמץ וגם החלב שנחלב ממנה בערב פסח
 קודם זמן איסורו אין לשמות ממנה אלא"כ
 נחלצה לאחר שהיית מעל"ע מאכילתה חמץ.
 דלא כמ"ש בס' מחוקק יהודא דמותר להאכיל
 הבהמה חמץ עד זמן איסורו בערב פסח
 והחלב מותר לכתחלה בפסח ואין לריק להמתין
 כלל בדבריו היפך הש"ס והפוסקים וכו' עד

קיח דיני הכנת הסדר וכו' י"א סעיפים .

א' יהדר אחר יין יפה למצות ארבע כוסות ואם יש בנמצא יין אדום יפה כמו הלבן ואם הוא כשר כמו הלבן מצוה בו יותר מבלבן שנאמר אל תרא יין כי יתארם משמע שחשיבותו של יין הוא כשהוא אדום . ועוד לפי שי"ש בו זכר לדם שהיה ברעה שוחט ילדי בני ישראל . ובמדינות שהאומות טפשים וסבלים להעליל עליהם שקרים נמנעו מליקח יין אדום לפסח (סימן תע"ב)

ב' לצורך מיבול הראשון שהוא כרפס נוחגין הרבה ליקח וכו' פעטערוייל וגו' ושוב יותר מעדני שמואל

התרנגולת ימחר להשליך הזפק לרה"ר סתום כמו שהוא עכמו"ד השע"ת בשם טוב עין הנ"ל . ועבדו"ח מחמו"ל סי"א חות ד' דמשמע מדברי הרב טוב עין הנ"ל דאין פשוט להחזיר לקנות תרנגולת בפסח אם לא שיאמר בפירוש שאין רולה לקנות הזפק וגם לריך שיטיל הזפק לאחר שחטמה לרחוב כמו שהוא סתום אך הרב זכר דבר והרב דברי מנחם השיגו עליו וגם הרב נחמד למראה כתב בפשיטות דמותר לקנות תרנגולת בתוך הפסח (פירוש בחוה"מ"פ) ולא חיישינן למה שימלא חטים בזפק כיון די"ל דאיסורא לא ניחא ליה דליקני עכ"ד השד"ח בשם הרב נחמד למראה ומ"מ סיים שם בשד"ח דהגם דלהלכה נראה דברי הרב נחמד למראה מ"מ נכון להחמיר בדברי מרן הרחיד"א שיאמר בפירוש שאין רולה לקנות הזפק (ועבדו"ר לעיל סי' זה סק"ג ענף א') מ"ש בשם רב אחד שבס' אוהל ילחק) ועיי"ש"ע בשד"ח הנ"ל דמדברי הרבנים שהביא שם מתבאר דאף שנתפטמו העופות מחמת בהיותן ביד הנכרי מ"מ אין חשש כיון שנתפטמו ברשות הנכרי ע"כ :

קיח [א] וְגַם הוּא כָּשֶׁר . עצהג"ג מהרש"ם מברעואן סיתע"ב חות ז'

דאפשר שקדמה גזירת הסם יינם לתקנת ד' כוסות ובפרקי ר"א סו"פ מ"ז מובאר שהחריש פנחס בשם המפורש שלא לשמות מיינס של עכו"ם ולכן הדבר פשוט דגם באין לו יין אחר מ"מ אסור לשמות ד' כוסות של סתם יינם עכמו"ד הרב מהרש"ם הנ"ל בקלרה : [ב] פעטערוייל . שקודין בלשון פולין (פעטערעקע . חיי"א כלל ק"ל דין ה' . [ג] ושוב יותר לקחת לעללער . וכ"כ . ח"ד"ש סיתע"ג סק"ד בשם גבירא רבה זמורוד

צפסח אחר שחלה חמץ בתוך ימי הפסח (כדי לאכול מצורה בפסח) ע"י בספר זכרון ד' י"ד ע"א בשם הפר יהושע דאוסר לשחוט בפסח בהמות האוכלות חמץ (כדי לאכול ובשרם בפסח ומשמעות הדברים שם דבהמות של נכרי קאמר . כ"כ בשד"ח) עבדו"ג ח"א סיתע"ח סק"י דבשרה מותר דדיעבד . ומשמע אפי' בלא שהיית מעל"ע מוזמן אכילה את החמץ וכ"כ בש"ט"ת בסוס"י תמ"ח בשם דודו הגאון דבהמה האוכלת חמץ בפסח מותר לשחטה בימי הפסח ע"כ . ועבד"ח החדש סיתע"ח חות פ"ב שהביא שם בשם ח"א מהג' הקדוש פוביטשטאטט שהיה מזהיר לכתחלה למנוע ח"ע מהחלב שלה אך אין לאסור לשחטה לעורך יו"ט אם אוכלת ג"כ נאכל אחר ע"כ . ועיי"ש"ע בשם ח"א הנ"ל דבהמות ששתו חמץ בפסח שלא מרלון ודעת הבעלים ישראל די בהשלכת הנחת האיסור לים והבהמה לא נאסרה כולה ע"כ (ולריך לעיין בגוף ס' ח"א לידע כוונתו בזה שכתב שלא נאסרה כולה האם כוונתו בזה לענין אכילה בשרה בפסח או שכוונתו גם לענין היתר שתיית החלב שלה כיון שנעשה שלא מרלון הישראל ואין גוף הס' ח"א ת"י לעיין בו) . ועבשע"ת סוסי"תס"ז בשם קונטרס טוב עין (להגאון הרחיד"א) שלריך חיזה ימים קוד"פ לקנות עופות הלריך לו לכל הפסח ולהאכילם מעט קנייתם דומן ואורז דברים שאין מחמילין ורב א' (הוא ניהו הרב כסא אליהו . כ"כ השד"ח) לידד לאסור לקנות תרנגולת בתוך הפסח מטעם שאם יהא בזפק חטים נמלא שהוא קונה החמץ בתוך הפסח וסיים שם דמ"מ אם לריך לתרנגולת אין לבטל שמחת הרגל משום זה ויאמר בפירוש שאין רולה לקנות הזפק כלל וגם תיבך לשחטה כשיפתחו

לקחת צעלער שיש 15 טעם טוב כשהוא חי [ו] והמובחר הוא לקחת צנון :
ג [ה] לצורך מרור נוהגין ליקח תמכא (קריין) וכיון שהוא הריף מאוד וזו יכולין לפררו
ברבי-אייזין רק שיזהרו שלא יפוג לגמרי ויש לפררו כשבאין מבית הכנסת (ועל
סימן צ"ה סעי' ג' שצריכין לפררו ע"י שינוי) וזו ובשבת אסורין לפררו אלא שצריכין
מעדני שמואל

המפורד והו"ד ב"ח החדש סיתע"ג אות ע"ו)
אך הרב נש"א הנ"ל האריך לחלוק על החו"ד
הנ"ל וכתב שהמנהג לאכול חריין מפורד כי ח"א
בשם אופן לאכול אותו בלתי מפורד שהוא
סכנת נפשות כמו שאירע לאיזה אנשים בקבלתו
וכן נהג הגר"א לאכול אותו מפורד וכ"כ בשעת
הנ"ל והמחמיר יחמיר לעלמו אבל לא לאחרים
ובפרט בדורות הללו חלושי המזג שהקלטה הוא
חריף מאוד מוזק הרבה ע"כ. וכן הביא בשד"ח
הנ"ל בשם הישועות יעקב שנהג כן ע"פ מר
אביו למולד החריין שא"י יכול לאכול בזית ממנו
וכתב דכיון דדרך אכילתו של החריין למוללו
פשיעא דלא נשתנה טעמו כלל והחוש מעיד
שלא נאבד ממנו טעם מרור ויולא ידי חובתו
בחריין שגולל וסיים שכתב זה כדי לזכות הרבים
שיקיימו מצות ה' ולא יזקו הגופים החלשים
עכ"ד השד"ח בשם הישועות יעקב הנ"ל וכ"כ
השד"ח בעלמו שאין להחמיר בזה וכן הביא
ב"ח הנ"ל בשם תשו' מהר"א אסאד ובשם ספר
שמלת בנימין ובשם א"ח מהר"ק מציטשאטש
ובשם תשו' שו"מ מהדורא וא"ו סי' ג' שכתב
כולם להתיר בזה [ז] ובשבת אסורין לפררו
וכו'. עכשד"ח מחומ"ל סי' י"ד אות ו"ו בשם
הרב העמק שאלה דמה שלא אסרו מלש ומרור
בפסח שחל להיות בשבת משום (גזירה דרבה)
דשמיא יעבירו ד' אמות ברחוק הרבים (כמו
בשופר ומגילה וולוב) וכתב שז"ל הטעם בזה
משום דאין דרך ללכת (לרש"ר) כלילה ומה
שאסרו בקריאתה המגילה עיקר הגזירה הוא
משום קריאתה דיממא עכ"ד בשם הרב העמק
שאלה אך השד"ח פקפק שם בדבריו ויושב
הענין בדרך אחר וכתב דעיקר טעמו של רבה
שאסרו בשבת בתקיעת שופר ומגילה הוא משום
דאין הכל בקיאות בהם וחיישינן שילך חלל בקי
וישאו ד' אמות ברה"ר אבל במלש ומרור לא
שיך גזירה זו כלל כיון דאין בהם חסרון
בקיאות כלל עבתינה הרב השד"ח הנ"ל.
אבל

לו ע"פ החקירה בספרי הרפואות שכרפס הוא
מה שאנו קורין לעללער. [ד] והמובחר הוא
לקחת צנון. או כללים רכים שברכתן בורא פרי
האדמה. ויש נוהגין ליקח תפוחי אדמה מבוסלים.
מסה"ש שעל קילור ש"ע סעי' זה סק"א. וכ"כ
בחיי"א כלל ק"ל דין ה' דאם אין להם ירק
אחר מותר ליקח כלל לצורך הטיבול הראשון
ע"כ. ועיין מג"א סיתע"ה סק"ט דאם אין לו
ירקות מותר ליקח דבר אחר שברכתו בורא פרי
האדמה אפילו הוא מין לפת ע"כ. ועיין עוד
בפמ"ג א"א סיתע"ג סק"ד דה"ה דמותר ליקח
לכרפס ירק כבוס (שקורין קומפעט) שמצרכין
עליו בפה"א ע"כ : [ה] לצורך מרור נוהגין
ליקח וכו'. עיין בזכור"א ח"א ערך יו"ט שאירע
פ"א שלא היה בגמלא מרור ואחד אמר לעכו"ם
שאם ימלא בער"פ בגינתו מרור שיביא לו דורון
וכן היה שגמלא רק ביום א' של פסח ותלשו
והביא לו והורה שם שמוותר לאוכלו כליל ב'
דפסח. ועייש"ע צסי' תע"ג צמי שנתן מרור
שלו בקרקע קודם הפסח כדי שיהיה לח ושכחו
ולא הוליו מן הקרקע קודם יו"ט וכתב שם בשם
מהר"ו שמוותר להוליו ציו"ט. ועייש"ע כמה
ענינים צדיני מרור והו"ד ב"ח החדש סיתע"ג
אות ט' : [ו] יכולין לפררו בריב-אייזין. כן
מבואר גם בשע"ת סיתע"ג סק"א. ועיין בגשמת
אדם הלכות חנוך סיל"ג בשם הגאון בעל חוות
דעת (בפירוש הגדה שלו) שכתב דהאכל חריין
מפורד אינו יולא כלל (וטעמו שם בזה משום
דכיון דלאחר שנתפרר לפירורין דקין מצרכין
עליו שהכל וכיון דבטל מתורת פירא לענין
ברכה וגם משום שהופג טעמו ע"י הפירור
ואזן בעינן טעם מרור לכן אין יולאין בו) ע"כ.
וכן הביא בשד"ח מחומ"ל סיט"ו אות א' בשם
הרב דרך פיקודין שהסכים לדעת החו"ד וכתב
שאין להקל בזה ובפרט דאיכא למיחש לברכה
לבטלה ע"כ (ובספר הקובץ על הרמב"ם הלריך
לאכול עכ"פ גם הראש מן הקריין עם הקריין

לפרור קודם הלילה ויכסוהו עד הלילה [מן] אבל יותר טוב לקחת חזרת שהוא סעלאמ
וגזח לאוכלו ונקרא מרור לפי שכששוהה בקרקע נעשה הקלח מר ויוצאין גם בלענה
הנקרא ווערמוטא . (עולשין וחרחבונא אינם שכיחים במדינתנו) כל המינים שיוצאין
בהם מצטרפין זה עם זה לכזית ויוצאין בין בעלין בין בקלחין אבל לא בשרשים
דהיינו שרשים הקטנים המתפצלים לכאן ולכאן . אבל השורש הגדול שבו גדלים העלים
אף שהוא טמון בקרקע הרי הוא בכלל קלח ומ"מ טוב יותר ליטול העלים והקלח היוצא
תוך לקרקע כי יש אומרים שמה שהוא בקרקע נקרא שורש . העלים אין יוצאין בהם
[מן] אא"כ הם לחים אבל הקלחים יוצאין בהם בין לחים בין יבשים וין אך לא
במובשלין או כבושין :

ד החרוסת צריך שיהיה עב וזכר לטיט . ובשעה שהוא צריך לטבול את המרור ישפוך
מעדני שמואל

[ח] אבל יותר טוב לקחת חזרת שהוא סעלאמ.
ד"ז הוא מדברי הש"ע סיתע"ג סעי' ה' ושם
בש"ע סעי' ה' הג"ל חשיב שם ד' מיני ירקות
שיוצאין בהן ידי חובת מרור ואלו הן . (א'
חזרת . ב' עולשין . ג' תמכא . ד' חרחבונא .
ומזאחר שם בש"ע דעיקר המלוה הוא בחזרת
ואם אין לו חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי
הסדר שהם שנויים ומסודרים (לעיל) ע"כ .
ועבא"ח החדש סיתע"ג אות יו"ד בשם ספר
כרם שלמה ש"ו וז"ל למען דעת שמותיבין
בלשון אשכנז ובלשון לאטיין כפי שהעלו האחרוני'
אמרתי אליהם אותם . הנה חזרת בלשון אשכנז
גארטענסאלא"ט ובלשון לאטיין לאקטאק"א
עולשין בלשון אשכנז ענדיווען . ובלשון לאטיין
אינטיבאס . תמכא בלשון אשכנז קריין (ובמדינתנו
קורין אותו חריין) ובלשון לאטיין ארמאראטע"ס .
חרחבונא לא גודע מה הוא עכ"ד הא"ח הג"ל
בשם הכרם שלמה הג"ל . ועיי"ש"ע באות ט'
בשם הח"ס שכתב דמי שאין לו אנשים בעלי
יראה שיבדקו השאלאטא מהולעים קטנים אז
מוטב ליקח התמכא שקורין חריין ע"כ: [ט] אא"כ
הם לחים . אבל אם העלים הם כמושים אפילו
אין יבשים לגמרי מ"מ אין יולאין בהם . מג"א
סיתע"ג סקי"ג וח"י שם סקי"ט : [י] אך לא
במבושלין או כבושין . פירוש שלא יהיו כבושין
בליל או בחומץ חזק כשיעור שיהנו מים על
האש ויתחיל להרתים מג"א סיתע"ג סקי"ד
וש"ע הרש"י שם סעי' כ"ט בשם רש"י . ועיי"ש"ע
במג"א הג"ל שכתב דלדירין דקי"ל דדבר השרוי
במים מעל"ע הוי כבוש והוי כמבושל א"כ
(ה"ה) אם שרה המרור במים מעל"ע (ג"כ)
אין יולאין בו (משום) דנתבטל מרידתו ע"כ
וכ"פ בחי"א כלל ק"ל דין ג' אך בח"י סיתע"ג
סק"כ האריך להוכיח דדוקא בכבוש המרור
בחומץ אין יולאין בו משום דהחומץ משנה
ומבטל טעם המרידות אבל בכבוש במים מעל"ע
כיון שיש בו עדיין טעם מרור יולאין בו ומנהג
ישראל תורה היא ששורין אותן במכוון כדי
שהיו העלין לחין ולא כמושים ואם נחמיר
בזה הוי חומרא דלתי לדי קולא שיאכלו אותן
כשהן כמושין וגם יש ללרף בזה דעת הפוסקים
דס"ל דאין דין כבישה במים מעל"ע אלא
בעינן ג' ימים ואע"ג דלענין איסור קיי"ל
להחמיר מ"מ במרור שהוא מדרבנן וגם לא
נמלא בחד מן הפוסקים שיכתבו בפירוש
לאסור מרור הכבוש במים וגם הוא חומרא דלתי
לידי קולא שיבואו לאוכלן כשהן כמושים ע"כ
אין להחמיר עכתו"ד הרב ח"י הג"ל וכן הביא
במח"ס סקי"ד בשם תשו' פנ"מ דיוולאים
בתמכא הכבוש במים אפי' לכתח' כיון דעומד
במרידותו וכן הביא בא"ח החדש סיתע"ג אות
י"א בשם תשו' אגודת אוז דמלדד ג"כ להקל
וכדיעת הח"י הג"ל . ועבש"ע הרש"י הג"ל סעי'
כ"ט דמשמע מדבריו ג"כ שאין להחמיר בדיעבד
אפי' אם נשרה במים מעל"ע וסיים שם דמ"מ
טוב להוליאו מהמים תוך מעל"ע ואח"כ יחזור
וישרנו שם משום דכשאינו שרוי במים כ"ד
שעות רלופים אינו נקרא כבוש לדברי הכל
ע"כ וכן מזאחר ע"ה זו גם בפמ"ג א"א שם
סקי"ד וכ"כ בשד"ח מחומ"ל סיט"ו אות ב'
דנכון לכתחלה לעשות תקנה זו לסלק המרור
מן המים לאחר כ"ג שעות ויחזירם אח"כ למים
משום דבכה"ג לא חשיב כבוש גם באיסורין
(ודלא כספר משנת ר' אליעזר דמתיר אפי'
לכתחלה

לתוכו ויאלו יין או חומץ שיהיה רך זכר לדם וגם שיהא ראוי לטבול בו. יש לעשות את
החרוסת מפירות שנמשלה בהם כנסת ישראל כגון תאנים שנאמר התאנה חנניה
פניה, ואגוזין שנאמר אל גנת אגוז, ותמרים שנאמר אעלה בתמר. ורמונים שנאמר
כפלח הרמון. ותפוחים זכר למ"ש תחת התפוח עוררתיו שהיו הנשים יולדות שם
בניהן בלא עצב. ושקדים על שם ששקד הקב"ה על הקץ לעשות, וצריך ליתן בתוכו
תבלין הדומה לתבן כגון קנמון וזנגביל שאינן נדכין הדק היטב ויש בהן חושין כמו
תבן זכר לתבן שהיו מגבלין בתוך הטיט ויזו בשבת לא ישפוך את היין או החומץ
לתוך החרוסת כי צריך לעשות בשינוי ויתן את החרוסת לתוך היין והחומץ. ואת המי
מלה יין (אפילו כשלא חל יו"ט בשבת) יעשה מעיו"ט ואם עושהו ביו"ט צריך
לעשותו בשינוי שיתן תחלה את המים ואח"כ המלח

ה משחרב בית המקדש תקנו חכמים שיהיה על השלחן בשעת אמירת ההגדה שני
מיני תבשילין אחד זכר לקרבן פסח ואחד זכר לקרבן חגיגה שהיו מקריבין בזמן
שביהמ"ק היה קיים. ונהגו שאחד מן התבשילין [יד] יהיה בשר ויהיה מפרק הנקרא
זרוע לזכר שנאלם הקב"ה בזרוע נטויה ויהיה נצלה על הנחלים זכר לפסח שהיה
צלי אש. והשני יהיה ביצה גשום דביצה בלשון ארמי ביעא כלומר דבעי רחמנא
למפרק יתנא בדרעא מרממא ועושין הביצה בין צלויה בין מבושלת וצריך לצלותה
ולבשרה מעיו"ט בעוד יום ואם שכח או שהיה שבת יצלה ויבשל אותם בלילה [טו] אבל

מערדני שמואל

דיכול לערבו באלצעו או לחוץ בכלי עד שיתערב
ע"כ ומשמע מודבריו דלא יערבנו בכף משום
שינוי ועבדילוש"ע סי' פ' סעי' ז' ובספרי מנ"ש
שם מש"ס זזה: [ג] אפי' כשלא חל יו"ט בשבת.
עמסה"ש שעל קילוש"ע סק"ד דגם כשחל יו"ט
בשבת יוכל ג"כ לעשות מי מלח מעט לזורך
אותה סעודה סמוך לסעודה אך לפי שקשה
הדבר ללמלס כ"כ לכן כשחל יו"ט בשבת יעשה
המי מלח מע"ס ואם שכח לעשות מע"ס יעשה
בשבת מעט מזער וכמו שכתבאר ע"כ והוא
מודברי הט"ז סיתע"ג סק"ג ומג"א שם סק"ה
וח"י סק"ג ופ"ע הרש"ז שם סעיף י"ט ועייש"ע
במסה"ש הג"ל דכשלא חל יו"ט בשבת נראה
מודברי כל האחרונים להדיא (לכד מצעל חיי"א)
דיוכל לעשותו ביו"ט וא"ל ללמלס כלל ומ"מ
טוב לזכר בכל זה גם כשעושה ביו"ט שלא
חל בשבת (עברנו"א וט"ז ופ"ע הרש"ז סוס"י
חק"י ובקילוש"ע לעיל סיל"ח סעי' ג') עכ"ד
המסה"ש הג"ל: [יד] יהיה בשר וכו' עי'
בסידור עמודי שמים מהרב יעב"ץ סכ' שיזמין
בשר ודגים ויין כפי כחו מן המשובח למלות
שמחת יו"ט כי רבה הוא. ובספר יפה ללב פ'
סמוכים להמנהג פנהגו לאכול דגים בפסח
(מש"ס סוטה די"א ע"ב ובשמו"ר פ"א יעו"ש)
והו"ד בספר א"ח סיתע"ג אות ה': [טו] אבל
לריך

לכתחלה לכבש המרור במים מעל"ע מטעם
ס"ס שמא הלכה כהאומרים דשיעור כבישה
במים הוא שלשה ימים ושמא הלכה כרש"י דלא
הוי כבש רק בחומץ ולא במים והרב שר"ח
דחה דבריו וכו' דמטעם ס"ס אין להתיר (רק
דדיעבד ולא לכתחלה) עכתו"ד הרב שר"ח
הג"ל וסיים שם דעכ"פ דדיעבד יפה אמר הרב
משנת ר"א הג"ל דיש להתיר ע"כ וכן ראיתי
בזכר"א ח"ר סיתע"ג בשם הא"ר דדיעבד יש
לסמוך להתיר ע"כ ועייש"ע בשד"ח דמודברי
חשו' פני משה המובא בברכ"י נראה דיש לחלק
לדעתו בין תמכא שקורין חריין דיולאין זו אפי'
בכבש במים מעל"ע משא"כ בשאר ירקות
הכבשים במים מעל"ע אך מהגון דברי הרב
מחש"ס והרב ח"י הג"ל נראה להתיר בכל
הירקות הכבשים במים מעל"ע עכתו"ד הרב
שר"ח הג"ל ועייש"ע מ"ש זזה: [יא] יין או
חומץ שיהיה רך. ויש לרככו במשקה אדום
כגון יין או חומץ אדומים זכר לדם. רמ"א סי'
תע"ג סעי' ה' ופ"ע הרש"ז שם סעי' ל"ב:
[יב] בשבת וכו' לריך לעשות בשינוי וכו' עי'
בש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' ל"ד דאם חל פסח
בשבת לריך לזכר לרכך את החרוסת במשקה
מע"ס ואם שכח לרככו מע"ס ירככו בשבת ע"י
שינוי ע"כ (והיינו כמ"ש כאן בפנים) ועייש"ע

צריך לאוכלן ביו"ט ראשון. וכן בליל שני יצאם ויבשלם ויאכלם ביו"ט שני כי אין מבשלין ביו"ט לחבירו ולא מיו"ט לחול. ולפי [טז] שאין אוכלין בשר צלי בשתי לילות אלו ע"כ צריך לאכול את הזרוע דוקא ביום ואף כשצולין בעיו"ט אין צורך אח"כ אלא יתנם ביו"ט שני תוך המאכל שמבשלין ויאכלם (תע"ג):

¶ יכין מושבו ויחל מבעוד יום במצעות נאות כפי יכולתו ובאופן שיוכל להטות ולהסב בשמאלו ואפילו הוא אימר יסב בשמאל של כל אדם [יט] גם את הקערה יכין מבעוד יום כדי שמיד בבואו מבית הכנסת יוכל לעשות את הסדר בלי עיכוב:

¶ אעפ"י שבכל השנה טוב למעט בכלים נאים וזכר לחורבן מ"מ בליל פסח טוב להרבות בכלים נאים כפי כחג ואפילו הכלים שאינן צריכין לסעודה יסדרם יפה על השלחן לנוי לחירות (תע"ב):

¶ וכן סדר הקערה כך הוא מניח שלש מצות על הקערה וגלו ופורם זרוע ביצה עליהם מפה נאה ועליה מניח את וכו' הזרוע נגד הימין שלו ואת הביצה משמאל [יג] המרור לברכה באמצע. חרוסת תחת הזרוע. כרפס תחת הביצה. ומרור וגלו לכריכה באמצע כזה (תע"ג): חרוסת כרפס מן הכוסות יהיו שלימות בלי שום פגימה ומורחות יפה ויחזיק לכל הפחות הביעית (תע"ב. תע"ט. תפ"ו):

מועדני שמואל

הקערה יכין מצעו"י. עמסה"ש סק"ז שכתב דבטוש"ע סיחע"ג (סעי' ד') ובש"ע הרב הרש"ז שם (סעי' כ' כ"ה) כתבו להביא את הקערה עם כל הדברים אחר הקידוש (וסידור הקערה המבואר כאן בפנים סעיף ח' לא נזכר כלל בדברי טוש"ע) ורק הפמ"ג בסיתפ"ו כתב דאנו נוהגין להביא הקערה וכל מה שצריך קודם הקידוש אבל להכניס מצעו"י אין שום רמז בדבריהם עכ"ל הרב מסה"ש הג"ל: [כ] סדר הקערה וכו'. עצהג"ג מהרש"ם מברעזאן סיחע"ג אות ג' בשט התוספתא פ"ב דפסחים דמלה ומרור אין מעכבים זא"ז. ועיי"ש דין מי שאין לו אלא כזית מרור ואין לו ירק לטיבול א' והראה לעיין בתשו' מהר"י אסאד חאו"מ סוסיקמ"ב ובפמ"ג א"א סירע"א סוסק"א ודו"ק ע"כ: [כא] ופורם עליהם מפה נאה. בספר חיי"א סוף כלל ק"ל בדיני הסדר בקלירה אות א' כתב דמה שנוהגין לכרוך הגלות ומניחין המטפחת בין מלה למלה הוא מנהג בורות ע"כ ומוצא ג"כ בלחם הפנים שמבטל קילוש"ע ס' זה בליונו על סעי' ח' והנה הגם שהרב בעל לחם הפנים הג"ל הי"ס שם בשם ספר קול יעקב שכתב שבין כל מלה ומלה יהיה הפסק במפה ולא כמו בשבת וכת"ש טעמא דמלחא אך בספר מאורי אור (בחלק עוד למועד דף ל' ע"ב) פקפק ג"כ על המנהג הג"ל

צריך לאוכלן ביו"ט ראשון. פי' שחייב לאוכלן ביו"ט ראשון כדי שלא יהיה טרחת הלילה שללה אותם כלילה שלא לצורך אבל אם ללה אותם בעיו"ט מצעו"י אין בזה חיוז לאוכלם אח"כ ביום ראשון רק שמלה איכא לאוכלם ביום וכמבואר כאן בפנים. ועבא"ח החדש סי' תע"ג אות ז' מש"ש בשם מאורי אור: [טז] שאין אוכלין בשר ליל בשתי לילות אלו. עמג"א סי' תע"ו סק"ב דללאו ואח"כ בשלו מותר לאוכלו כליל פסח ע"כ: אך בע"ד מביא דיעות דאסרו גם בביטול אחר הלילה ומסיק דאין להקל בדבר ומוצא בא"ח החדש סיחע"ג אות ח: [יז] יכין מושבו. שישב בהסיבה דרך חירות. ש"ע סי' תפ"ב סעי' ב' ועיי"ש בש"ע הרש"ז סעי' ז' שבי' דלפי שכל דור ודור חייב אדם להראות את עלמו כאלו הוא עתה יולא משיעבוד מלרים לפיכך צריך לעשות כל מעשה לילה זה דרך חירות ע"כ: [יח] מבעוד יום. עמסה"ש שכל קילוש"ע ס' זה סק"ו דדבר זה היא מדברי החי"א כלל ק"ל (בדיני הסדר בקלירה אות א') והוא ע"פ מ"ש בש"ע (סיחע"ב סעי' א') שיהיה שלחנו ערוך מצעו"י כדי למהר לאכול מיד כשתחשך בשביל התינוקות שלא ישנו וישאלו מה נשתנה. ומנהגינו שבני ביתו מליעין מקום מושבו בעוד שהוא בבית הכנסת ומתפלל מעריב ע"כ: [יט] גם את

י מנהגינו וכה להלביש את הקיטל ויבינו ג"כ מבעוד יום. ומי שהוא וכו' אבל ר"ד אינו לובשו וכו' אבל בהסיבה חייב. רק אם לא נהג אבילות כלל קודם יו"ט כגון שקבר מתו ביו"ט נוהגין שאינו מיסב והלל אומר כי ההלל הוא חיוב: יא [כח] בן אצל אביו חייב בהסיבה. אבל וכו' תלמיד אצל רבו [ל] אינו צריך (תע"ב):

מעדני שמואל

שאר קרובים אם לא נהג שבעה קודם הרגל ג"כ אינו מיסב ע"כ. אך בח"י שם סק"ה ובפמ"ג שם צמ"ז סק"ג ובש"ע הרש"ז שם סעי' ג' ד' כתבו דאפילו אם נקבר מתו בער"פ מ"מ אם נהג אבילות שעה אחת קודם הלילה דבטלה ממונו האבילות של שבעה שוב חייב להסב (רק שלריך לשנות קלת דהיינו שלא ישים רק כר אחד תחת מראשותיו וכיוצא בזה) ואפי' באכל על אביו ואמו אם לא שלא נהג אבילות כלל קודם"פ כגון שלא נקבר מתו קודם יו"ט אז נוהגין שלא להסב כליל פסח ע"כ וכו"ש כאן בפנים. ועבא"ח החדש סיתע"ג אות ד' מ"ש בשם דברי מנחם שטיינהארט: [כח] בן אלל אביו חייב בהסיבה. עש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' י"א דאפי' אם אביו הוא רבו מובהק מ"ל לריך הסיבה לפי שכן הסתם האב מוחל על כבודו לבנו ע"כ והוא מדברי הש"ע סי' הנ"ל סעי' ה' ומג"א שם ס"ק וא"ו ועיי"ש בפמ"ג מ"ז סק"ד דאם אין האב רולה שישב הבן אסור לו להסב (ודלא כח"י שם סק"ט שהוא כעין מסתפק בזה) ולכן ראוי שיבקש רשות מאביו ע"ז וכו' דעת הב"ח המובא בח"י הנ"ל: [כט] תלמיד אלל רבו אינו לריך עש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' י"א י"ב שנחבאר שם כמה פרטים בענינים אלו: [ל] אינו לריך עמוג"א סיתע"ג סק"ו בשם ט"ז ורש"ל דכל הפטור ומיסב נקרא הדיוט ע"כ וכ"פ בש"ע הרש"ז שם סעי' י"ג ועבא"ח החדש סיתע"ג אות ה' בשם עולת שמואל דהא דאמרינן דפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט הוא דוקא במקום דאחי לידי קולא כגון כגדון זה דיש בזה לך אסור דמוזלזל בכבוד רבו לפיכך אינו רשאי להחמיר משא"כ במקום שאין שם שום לך איסור אם יחמיר ע"ע אז רשאי להחמיר ע"כ (וכה"ג הביא שם בשם גזירות שמשון דרשאי להחמיר ולהפסד במרור ומוכש"כ בשאר דברים ע"כ) ועבמג"א הנ"ל סוסק"ו הנ"ל שכתב דלריך להחייב בזה כיון דכ"פ מלאנו שמחמירים

הנ"ל וכתב דהמושמיים סמרטוט בין כאו"א מהשלשה מלות (הרי זה) יתר כנטול (והוא) בלבול הדעת (כיון) דעיקר לחם עוני (הוא) שטוין עליו דברים ויהיו מגולין תמיד ושוכבים זע"ז כלחם מושמך דשבת מלכד בשעת קידוש ובליעה וכוסות ולפיכך יכסם מעט וכן (מה) שנהגו להחזיר הקערה (על השלחן) בצרהמ"ז הכל (הוא) יתר כנטול רק בשיורי אפיקומן המונחים (על השלחן) סגי ע"כ. ועיי"ש ע"ש על מציגת כוס של אלי' ועל אמירת הש"ר של חד גדיא והו"ד בא"ח החדש סיתע"ג אות וא"ו: [כב] הזרוע וכו'. עפמ"ג מ"ז סיתפ"ו דאם אפשר יקח זרוע של טלה שיהיה זכר לפסח וגם זכר לזרוע נטויה ע"כ. ועיי"ש בפמ"ג ח"א סיתע"ג סק"ז דמי שאין לו זרוע יקח שאר בשר אף בלא עלם ומה שקלת אנשים נוהגין ליקח מפרקה של עוף עם בשר שעליו ח"י לו טעם לזה דמה לי זה חי באר בשר ע"כ: [כג] המרור לברכה באמלע עש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' כ"ז דיניה המרור למטה מעט כנגד אמלעס כעין סג"ל ע"כ: [כד] לברכה באמלע. למטה מעט כנגד אמלעס כעין סג"ל ז' ש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' כ"ו: [כה] להלביש את הקיטל. הטעם בזה מושם שבגד זה הוא בגד מתים ולובשין אותו להכניע הלז שלא תזוז דעתו מחמת השמחה והחירות שטושין כליל זה. ט"ז סיתע"ג סק"ג וש"ע הרש"ז שם סעי' ד': [כו] אבל ר"ל אינו לובשו. כ"ה דעת הב"ח הו"ד צט"ז סיתע"ג סק"ג וכ"כ שם במג"א סק"ה אבל דעת הט"ז שם סק"ג והח"י שם סק"ה דהאכל יכול ללבוש הקיטל וכ"ה דעת הרש"ז שם סעי' ד' וכ"כ בחי"א כלל ק"ל (בדיני הסדר בקלרה) אות ז' דהלבוש הקיטל ג"כ לא הפסיד ע"כ. [כז] אבל בהסיבה חייב עש"ז סיתע"ג סק"ג ובמג"א שם סק"ה דלדעת הב"ח הרי אכל תוך י"ב חודש על אביו ואמו אין לריך הסיבה וכ"מ דעת הט"ז שם ובמג"א סיים שם דה"ה אכל תוך ל' על

קים סדר פסח ובו י"ב מעיפים .

א. איפ"י שבכל שבת ויו"ט יכולין לקדש ולאכול מבעוד יום להוסיף מחול על הקודש .
ב. פסח אינו כן לפי שמצות אכילת מצה הוא דוקא בלילה כמו קרבן פסח דכתיב
ביה ואכלו את הבשר בלילה הזה וכן מצות ארבע כוסות הוא דוקא בלילה . וכיון
שגם הכוס של קידוש הוא אחד מהארבע כוסות לכן ולא אין מקדשין עד שהוא ודאי
לילה . ילבוש את הקיטל וישב א"ע על מושבו לעשות את הסדר . ומצוה לחלק
לתינוקות שקדים ואגוזים וכדומה כדי שיראו שינוי וישאלו ועי"ז יתעוררו לשאול ג"כ
על מצד ומרור והסיבה וכן ותינוק ותינוקות וכן שהגיעו לחינוך דהיינו שהוא יודע
מקדושת יו"ט ומבין מה שמספרין מיציאת מצרים נותנין לו ג"כ כוס שישתה ממנו .
נהנין למזוג כוס אחד יותר מן המסובין וזו וקורין אותו כוס של אליהו הנביא (תע"ב. ת"פ)

בועדני שמואל

א' משני ימי האחרוני' של פסח אין לברך בו
שהיינו מופני המועדים שישמעו שמברך בו זמן
ויברכו הם ג"כ כמוהו ע"כ ומובא בא"ח
החדש סיחע"ג אות א' (ועיי"ש ע"ש על דברי
הבה"ט סיחע"ג סק"א): [ב] ותינוק ותינוקות
שהגיעו לחינוך וכו' נוהגין לו ג"כ כוס שישתה.
עמסה"ש שעל קילוש"ע סי' זה סק"א שכתב
דמדברי הרש"י סיחע"ג פ"ג כ"ה נשמע דאם
הקטנים והקטנות הגיעו לחינוך לריך להסקותם
כוס מכל כוס (המחזיק רביעית) כמו לגדול ורק
בלא הגיעו לחינוך אם רולה להסקותם ארבע
כוסות די להם אפי' בכוסות קטני' שאינם מחזיקי'
רביעית (ובכה"ג מיירי הרב בעל עטרת זקנים
סיחע"ג סק"ב עיו"ש) אבל בהגיעו לחינוך ודאי
מהויבים ליתן לו רביעית ויעשה כמו גדול ואם
אינו יכול לשמות כ"כ יסקהו יין למוקים וכ"כ
בספר ארך חמדה עכתו"ד המסה"ש הנ"ל וכ"מ
מרבני הח"י סיחע"ג סק"ב עיי"ש גדו"ק:
[ג] שהגיעו לחינוך עח"י סיחע"ג סק"ב דהגיע
לחינוך היינו שהוא כבן ה' או ו' שנים ע"כ.
ועבש"ע הרש"י שם סי' כ"ז שכתב דהגיעו
לחינוך היינו שהגיעו לזמן שראוי לחנכם לשמוע
הדברים שאומרים על הכוסות כגון כשהן יודעין
מענין קדושה יו"ט אז ראוי לחנכם לשמוע
הקידוש שאומרים על כוס ראשון ג"ס (אם) יש
בו דעת להבין מה שמספרים להם מיציאת
מצרים באמירת ההגדה אז ראוי לחנכם
לשמוע ההגדה שאומרים על כוס שני וכן
חייב לחנכם לשמוע ברכת המזון שאומרים
על כוס ג' וגמר ההלל והלל הגדול ונשמת
שאומרים על כוס ד' ע"כ. ועבא"ח החדש
סיחע"ג

שמחמירים ברבר שאלו פטורים בו ע"כ .
וכן בא"י שם ס"ק יו"ד הניה דבר זה בל"ע.
ועיי"ש בפמ"ג א"א סק"ו דברבר שיש דיעות
דלריך לעשות כך אפי' דלהלכה קי"ל דפטור
ח"מ מי שמחמיר על עלמו אין נקרא הדיוט
פ"כ (ומשמע מדבריו שם דבכה"ג לכו"ע אין
נקרא הדיוט כיון שיש עכ"פ דיעות המחמירין
בזה) ועבש"ד"ח בכללים מערכת כ"ף כלל ט"ז
שהאריך הרבה בענין זה דכל הפטור מן הדבר
ועושהו נקרא הדיוט והביא שם כל המחמירים
המדברים בענין זה :

קים [א] אין מקדשין עד שהוא ודאי
לילה . עיין בש"ע סימן
הע"ג פ"ג א' דמברך ברכת שהיינו לאחר
הקידוש . ועיי"ש במג"א סק"א דאם לא בירך
שהיינו בליל א' של פסח או אפי' בירך בליל א'
אלא שלא בירך שהיינו בליל ב' של פסח (שהוא
יו"ט שני של גלויות) ה"ז מברך שהיינו כל
שבעה (בכל עת שנוכח אפילו בשוק כמבואר
בפמ"ג א"א שם) ועיי"ש בפמ"ג א"א שנסתפק
באם לא נזכר שלא בירך זמן עד ליל ח' של פסח
(בחזן לאחר) אם יברך אז ברכת שהיינו יעו"ש
מ"ש בזה . ועב"ס יפה ללב בשם מו"ק דדוקא
אם לא ב' זמן בליל א' של פסח יש לו תשלומין
כל ז' אבל אם לא בירך זמן בליל ב' של פסח
(יש לפקפק בו אם לברך בכל עת שיזכור מימי
הפסח) משום דאע"ג דתקינו לברך זמן גס בליל
ב' כי היכא דלא לזלוזלי ביה אבל תשלומין לא
שמענו היכא דבירך בליל א' (שהוא עיקר מן
התורה האידנא) ותקנתא לתקנתא לא עבדינן.
וכתב עוד דאם לא נזכר עד ליל ז' שהוא יו"ט

ב משרתו או אחד מבני ביתו ימזנו את הכוסות וכן בכל פעם שמוזגין ימזנו חם ולא הוא בעצמו כדי (ו) להראות דרך חירות ויזהיר לבני ביתו (ו) שישתו מכל כוס לכל הפחות את (ו) הרוב בפעם אחת ומכוס רביעי ישתו (ו) רביעית בפעם אחת ויכוזנו כולם למצות ארבע כוסות וסיפור יציאת מצרים ואכילת מצה ומרור (ו) כי אין גם הנשים חייבות במצות אלו רק בהסיבה אינן נוהגות. יעשה קידוש ככתוב בהגדה וישתה בהסבת שמואל וטוב אם אפשר לעשות כדעת הפוסקים לשתות כוס שלם כל הארבע כוסות (תע"ב. תע"ג. תע"ד. ובחיי"א) :

בזעדי שמואל

מכל כוס לכל הפחות את הרוב בפעם א'. עיין ט"ז סיתע"ז סק"ח ב"ס הכ"ח דלכתחלה לריך לשתות כל הכוס וזדיעבד סגי ברובו. ועב"ת"ש בית יעקב (שפירש כוונת דברי הש"ע סיתע"ז סעי' ט') דאם הצעה"ז בעלמו שותה את הכוס בעינין שיסתה כולו ואם הוא מלרף גם את ז"צ ש"סייעוהו בשתיית כוסו אז סגי שהצעה"ז ישתה רובו והמותר ישתו ז"צ ע"כ ומוזבא ב"ח החדש סיתע"ז אות ב': [ו] הרוב בפ"א. דהיינו שיסתה אותו בשתייה אחת ולא יפסיקו לשני שתיים וזדיעבד אפי' הפסיק כמה פעמים באמלע ילא והוא שלא ישהה מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי אכילת פרס (ושיעור אכילת פרס עבד"ר לקמן סי' זה סקכ"ט) וי"א שריך שלא ישהה מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה יותר מכדי שתייה רביעית ויש לחוש לדבריהם לענין שני כוסות הראשונים שאם הפסיק כ"כ באמלע השתייה עד שיש מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי שתייה רביעית לריך לחזור ולשתות אותו הכוס בלא צרכה אבל בשני כוסות האחרונים שאם ילערך לחזור ולשתות יהא נראה כמוסיף על מנין הכוסות לכן יש לסמוך בזה על סברא הראשונה ולא יחזור וישתה א"כ שהה מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדא"פ. מג"א סיתע"ז סק"א וי"ע הרש"ז שם סעי' כ'. ועצהגה"ג מהרש"ם מוצרעזאן סיתע"ז אות י' נו"ש בזה. [ח] רביעית בפעם א'. ושיעור רביעית עב"ס מנחת שבת סעי' סקכ"ט : [ט] כי גם הנשים חייבות במלות אלו. ד"ז הוא מד' הש"ע סיתע"ז סעי' י"ד דמתבאר שם דגם הנשים חייבות בד' כוסות ובכל מלות הנוהגות באותו לילה. והטעם בזה מבואר שם במג"א סקט"ז מפני שהנשים היו עיקר באותו הנס שבזכות נשים לרקניות נגאלו ע"כ (ועב"ס ק שאח"ז) ועבד"ח מחומ"ל

סיתע"ז ב"ס שאלת שמואל דהא דבעינן שידע מה שמספרים מיליאת מלרים היינו דוקא לענין חיוב ההגדה אבל מה שמייב"ס מלד חירות ושמוחה נוסף על שאר ליל יו"ט הראשון בזה יש לחייב הקטן אף שאינו יודע מה מספרים ע"כ: [ד] וקורין אותו כוס של אליהו. ד"ז היא מדברי הח"י סוסי"פ. וע' ב"ס א"ה החדש סיתע"ג סוף אות ו' ב"ס ספר מאורי אור שכתב דענין המנהג של מציגת כוס של אליהו הוא גמטון מושם דרך חירות שהצעה"ז אינו עורר למזוג לבני ביתו שגם הם מסובים בשלחן וכדי שלא לטרוח הגיחו תחלה כוס גדול למזוג ממנו (לשאר הכוסות) ובשאלת חינוקות (על מה שמוזגים את הכוס הגדול הנ"ל) אמרו (להם) שהוא לאליהו הנביא ועי"כ הוסיפו (עוד) כדברים שאלה להכזיב טול המלעגים וכן (מה שאומרי') בלשון לעז את השיר של חד גדיא הגם שהמחבר ידע כוונתו והרבה פירושים יש וכו' עכ"ד והנה מודברי הרב מאורי אור הנ"ל משמע שמציגת שכו"ס של אליהו הוא בתחלת מציגת הכוסות הראשונים של ארבע כוסות אך במדינתנו אין נוהגין למזוג הכוס של אליהו אלא בשעת מציגת כוס הרביעי קודם אמירת שפוך חמתך וכ"כ במסע"ס שטל קילוש"ע וגם כתב שכ"מ מודברי הח"י והרש"ז מדהעתיקו מנהג זה ב"ס ת"פ דשם מיירי ב"ס הרביעי ע"כ. וגם שאר דבריו של הרב מאורי אור הנ"ל ל"ע כי באמת יש סודות נסתרים לכל מנהגי ישראל ובפרט באמירת השיר של חד גדיא אשר לפי המבואר בספרים הקדושים יש בו סודות נוראים ורמוזים מוחקים מדבש ונופת לופים : [ה] להראות דרך חירות עב"ס יפה ללב ב"ס ספר ארחות יוסף דמלוה לנהוג שררה בליל פסח ובה יכופר לו מה שנהג שררות וגאווה כל השנה ע"כ. ומוזבא ב"ח החדש סיתע"ז אות ב': [ו] שישתו

ג' אח"כ ויאל ירחיק ידינו ויבא יברך עליהם ומנגבן . וחותר מן הכרפס לעצמו יכפר בני ביתו לכל אחד ויג פחות מכזית וטובלין במי מלח ומברכין בורא פרי הארמה ויד ומכוונין לפטור בברכה זו גם את המרור וטו ואוכל ג"כ בהסבת שמאל . אח"כ

מעדני שמואל

לברך על קיום מ"ע שהזמן גרמא ואף שנהגות ג"כ לברך על מ"ע שהז"ג כגון סופר ולולב (וכמז' ברמ"א סיתקפ"ט סעי' וא"ו) הוא שלא כדעת מרן הב"י ולכן די להס' להחזיק במנהגו בדבר שכבר נהגו כן מקדם קדמותה (ובלירוף דשס בשופר לא כל הגשים יכולות לבוא לבית הכנסת ללאת בתקיעת הש"ץ וללוב ה"ה מלוא שבגוף וא"א ע"י שליח לכן אין לבטל מנהגו בזה) אבל אם רולות לחדש דבר מעשה לעשות הסדר מעלמן ולעשות לכתחלה היפך דעת מרן הב"י אין נכון לעשות כן כיון שצקל יכולות לשמוע ההגדה מפי האנשי' לכן אין להקל להן לעשות הסדר לעלמן רק ישמעו מפי האנשי' עכ"ל ד' השד"ח בשם בעל כפי אהרן הג"ל . ועי' לקמן סי' זה סעי' ד' סק"כ מ"ש שם בשם ברכ"י ולפי דברי הרב ברכ"י שם משמע שהנשי' מזכרין גם ברכת אשר גאלנו יעו"ש : [יא] ירחיק ידינו . לאו דוקא הוא לבדו ירחיק ידינו אלא כל ב"ב לריכים ליעול ידיהם קודם הכרפס כדין נטילת ידים לאכילה אך בלא ברכה וכדין כל דבר שטיבולו במשקה . מסה"ש שעל קיטו"ש ע' סי' זה סק"ג ועי' בס"ק שאח"ז : [יב] ורא' יברך עליהן . משום דכל דבר שטיבולו במשקה לריך נטילה בלא ברכה . ש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' י"ט ועב"ס יפה ללב דאם שכח וזיך על נטילה זו מ"מ יש לו לברך פעם שנית בנטילה השניה ומ"מ הברכה שזיך על נטילה הראשונה לא הוי לבטלה (ע"פ מ"ש הרמב"ם בפ"ו מהל' ברכות הלכה ב') ובפרט דיש כמה מהראשונים דס"ל דיברך על נטילה זו ע"כ ומובא בא"ח החדש סיתע"ג אות י"ג ועט"ז סיתע"ג סק"ז : [יג] פחות מכזית . הטעם בזה דבעינן שיאכל פחות מכזית משום דאם יאכל כזית שלם יש ספק פלוגתא אם יברך עליו ברכה האחרונה אך דיעבד שאכל כזית שלם ג"כ לא יברך ברכה האחרונה. מג"א סיתע"ג סקי"ח וח"י שם סקי"ט . ועב"ט"ז שם סקי"ח ובא"ח החדש סימ' הכ"ל אות ע"ז מ"ש בזה . [יד] ומכוונין לפטור בברכה זו גם את המרור . עמ"א כי"ע ע"ה ס"ק

סי' ט"ו אות ו' דגם אשה המקבלת מן התמחוי חייבים גבאי לזקק ליתן לה מן התמחוי על כל הד' כוסות ודלא כגדול א' שרלה לחדש דבאשה המקבלת מן התמחוי אין חייבין ליתן לה מן התמחוי רק ג' כוסות ולא לבוס של בשה"ז יעו"ש : [י] גם הגשים חייבות במלות אלו . ואעפ"י שהגשים פטורות מכל מ"ע שהז"ג בין של תורה בין של ד"ס אעפ"י חייבו אותן חכמים בכל הדברים שתקנו בגילה הזה לפי שאף הם היו באותו הגם של יליאת מלרים . לשון הרש"ז סי' טע"ז סעי' כ"ה . ועי"ש ע' דבאבילת מלה (בלילה הראשונה) הן חייבות מן התורה לפי שהוקשה מ"ע של אכילת מלה למלות לא טעשה של אכילת חמץ וכו' . וכשם שהם מזהירות על ל"ת של אכילת חמץ כך הן מזהירות על מ"ע של אכילת מלה ע"כ . ועב"ד"ח מחומ"ל סי' ט"ו אות ט' בשם ספר כפי אהרן שגשאל אם נשים רולות לעשות הסדר של ליל פסח בחבורה לעלמן ע"י אשה חכמה שיודעת לקרות ההגדה ולעשות כל הסדר ע"פ הדין אי שפיר דמי או לאו והשיב דאף דלכאור' יכולות לעשות כן כמו בזימון שמזמנות לעלמן (כמבואר בש"ע סיקל"ט סעי' וא"ו וכן במגילה בסיתרפ"ט) מ"מ בסדר של פסח כיון שיש בו מלות רבות ויש בו מלות שהן רק מדרבנן וגם יש בו מלות שהן מדאורי' כגון קריאת ההגדה וזולן הם מלות שהז"ג וגשים פטורות בהם ורק מטעם שאף הן היו באותו הגם באנו לחייבן וכיון שיש דיעות הרבה פוסקים דס"ל דטעם זה (שאף הן היו באותו הגם) לא מהני אלא למלות שהם דרבנן ולא למלות שהם דאורי' וא"כ לפי סברא זו אין חייבין בסיפור יליאת מלרים בלילה הלזו (כיון דסיפור יליאת מלרים הוא מדאורי' וגם) שהיא מ"ע שהזמן גרמא וברכת אשר גאלנו בלי ספק שהוא קאי גם על יליאת מלרים וכיון שיש מחלוקת הקדמונים במ"ע שהזמן גרמא אם רשאות לברך ג"כ על המלה כשרולות לקיים אותה או לאו ולדעת מרן הב"י בסיתקפ"ט (סעי' וא"ו) אין רשאות

נוטל את הפצה האמצעית [מן] וחולקה לשני חלקים ומניח את החלק הגדול אצל מושבו לאפיקומן ויון ונוהגין לכורכו במפה זכר למ"ש משארותם צרורות בשמלותם ויש שמשמים אותם כך על שבתם זכר ליציאת מצרים ולפי שהאפיקומן הוא במקום הפסח לכן הוא חשוב ויהיה החלק הגדול. והחלק הקטן מחזירו להקערה למקומו ומגלה קצת את המצות ויחל ומגביה את הקערה ויטל ואומרים הא לחמא עניא די אכלו וכו' עד לשנה הבאה בני חורין והאומרים כהא לחמא עניא לא יאמרו תיבת די (תע"ג ופט"ג סימן תפ"ו ובסידור) :

מעדני שמואל

חלה תמישי סיתרכ"ה שכתב בהדיא דאין לריך הסיבה וכן הביא בזכ"ל א"ה הנ"ל בשם ש"ג וכן בשם ברכ"י הביא שם שכתב בפשיטות דאין לריך הסיבה בין לפי הפשט בין ע"פ הסוד והביא שם כמה פוסקים דס"ל הכי וכ"כ בספר שמחת הרגל וכן הביא בספר כסא אליהו בשם כמה פוסקים דס"ל דאין אכילת הכרפס לריך הסיבה וכן אנו נוהגין שלא להסב באכילת הכרפס וכן עיקר עכ"ד הזכ"ל א"ה הנ"ל וכ"כ בספר שבח פסח ובספר ערך השלחן דא"ל הסיבה והערך השלחן הביא ראיה לזה מירושלמי (פרק ע"פ ה"ג) והו"ד בא"ח החדש סיתע"ג אות ט"ו וזהו דלא כספר מר וזהלול המוצא בא"ח הנ"ל שכתב שיש בזה ספיקא דדינא שמוא לא ילא יח באכילת הכרפס אם אכלו בלא הסיבה (אם לא מי שנהג בכל דרכיו ע"פ האר"י ז"ל ע"כ) כי כל האחרוני הנ"ל לא ס"ל כן : [טז] וחורקה לשני חלקים עפמ"ג א"ה סיתע"ג סק"כ דיחלקנה ביד ולא בסכין (כדי שיעשה) כדרך שהעני עושה ע"כ ועבא"ח החדש סיתע"ה אות א' בשם הפמ"ג דאם אין לו כי אם שני מלות שלימות יניחם שלימות עד המוליד משום דהא דפורסין קודם כהא לחמא הוא רק מנהגא ולכן לחם משנה עדיף אך בשם פ"ת הביא שם שהשיג על הפמ"ג בזה ועיין לקמן סעי' ה' ובדברי' שם סקכ"ה : [יז] ונוהגין לכורכו במפה עח"י סיתע"ג סק"כ בשם הרמב"ם דחוטפין מלה זה מיר זה כדי שיראו התינוקות וישאלו עכ"ל הרמב"ם ואפשר שמוזה נתפשט המנהג שמיניחין לתינוקות במדינות אלו לחטוף את האפיקומן שעי"ז לא ישנו ויתעוררו לישאל עכ"ד הרב ח"י. ועי' בס' מאורי אור שכ' דמה שגובים התינוקות את האפיקומן מתחת הכסת הוא בדוי והכל ובגוים נשמע שהיהודים מלמדים את ילדיהם לגנוב זכר ליליאת מלרים (שכתוב

סקיו"ד ובפמ"ג א"ה שם ס"ק יו"ד דאם אין לו כרפס (ולא שאר ירקות) לברך עליו בורא פרי האדמה ולפטור את המרור אז לא יברך על הקריין שנוטלין למרור רק ברכת על אכילת מרור לבד ולא ברכת בורא פרי האדמה כיון דאין ראוי לאוכלו כמות שהוא חי ע"כ : [טו] ואוב"ד ג"כ בהסבת שמואל. עומסה"ש שעל קילוש"ע סי' זה סק"ה שכתב שלא מלא זה בפוסקים דכרפס יהא לריך הסיבה ע"כ (ומדבריו משמע שלא מלא מפורש גם להיפך שלא יהא לריך הסיבה). ואני ב"ה יגעתי ומלאתי (תאמין) כי דבר זה מפורש בספר זכ"ל א"ה בשם אבודרה"ם דף מ"ז ע"ג שכתב דיאכלנו בהסיבה וכמו כן הביא שם בזכ"ל א"ה בשם מהרי"ד דמשמע ממנו גם כן דאכילת הכרפס לריך הסיבה (ורק אמירת הברכה שעל הכרפס וכן ברכת המוליד וברכת על אכילת מלה בלילה הלז וקריאת הגדה אמירת כל אלו כ' הרב מהרי"ד ז"ל שלריך להיות בלא הסיבה וכתב דאדרבה שאסור להסב באמירתם אך הרב זכ"ל א"ה דחה דברי הרב מהרי"ד וכתב דגם בשעת אמירת כל הברכות הנ"ל וכן בשעת אמירת ההגדה מותר להסב חוץ מזכרת המזון שהוא מדאורי' יעו"י"ש. אמנם הרב פמ"ג במ"ז סיתפ"ו כ' ג"כ בדברי הרב מהרי"ד הנ"ל דאמירת ההגדה והלל וברהמ"ז לריך לאומר בלא הסיבה רק ישב באימה וביראה בשעת אמירתם עכ"ד הפמ"ג). והנה האריך שיהיה עכ"פ מ"ש הרב המחבר כאן בפנים בקילוש"ע דאכילת הכרפס לריך להיות בהסיבה יש לו ע"ז תנאים המסייעין אותו הוא ניהו הרב אבודרה"ם והרב מהרי"ד ז"ל. אכן למעשה הביא שם בזכ"ל א"ה הנ"ל דמנהגינו שלא להסב באכילת כרפס וכתב שם שכ"נ מסתימיות שאר הפוסקים מדלא הזכירו הסיבה באכילת כרפס. וכן מלאתי ראיתי בספר מטה משה

ד' אח"כ מוזנין כוס שני והתינוק שואל מה נשתנה ואם אין תינוק ישאל בן אחר או בתו או חבירו או אשתו ואח"כ אומרים עבדים היינו וכו'. וכן והנכון לפרש לבני ביתו דברי ההגדה בלשון שמבינים ואם גם בעצמו אינו מבין לשון הקודש יאמר מתוך ההגדה שהוא עם פירוש אעכנו ולאחר כל פיסקא יאמר בלשון אשכנז ומגש"כ הנאמר רבן גמליאל היה אומר וכו' שצריכין להבין את המעם של פסח מצה ומרור. בשמגיע לזהיא שעמדה וכו' יכסה את המצות (שלא יראה הפת בושתו שמניחין אותו ונוטלין את הכוס) ונוטלין את הכוכות בידיהם ואומרים והיא שעמדד וכו' עד מידם וחוזר ומנלה את המצות וכשמגיע למצה זו נוטל את המחצה מצה שבקערה ומראה לבני ביתו ואומר מצה זו וכו' וכן במרור זה מגביה את המרור [כא] אבל כשאומר פסח שהא אבותינו אוכלים וכו' לא יגביה את הזרוע שהוא זכר לפסח שלא יהא נראה כאלו הקדישו לכך [וכן] וכשמגיע ללפיכך מכסה את המצות ונוטל כ"א את הכוס בידו ומגביהו עד שחותם גאל ישראל [וכן] ומברכין על הכוס בפה"ג ושותין בהסיבת שמאל (תע"ב. תע"ג. תע"ד) :

מעדני שמואל

סיתע"ג סעי' ז' ללריכין לומר ההגדה בלשון שמבינים הנשים והקטנים או יפרש להם הענין ע"כ. ועיין במסע"ש סי' זה סק"ו שכתב דלפי המבואר בגמרא וברמב"ם ופירוש"ע ובש"ע הרש"ז הרי יש חיוב גמור על האב לפרש לבן את ההגדה בלשון שמבין כפי דעתו וחכמתו של בן ע"כ (ועיין ש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' מ' מ"ג מ"ג ובסיתפ"ד סעי' ג') ועי' בתשו' בית דוד דבאמת אין הנשים חייבות באמירת ההגדה משום דהוא מ"ע שרומן גרמא ואף שגם הם היו באותו הנס מ"מ טעם זה לא שייך במלוה דאורי' אלא שהחיוב הוא על האנשים להגיד להן ולהודיע להקטנים את הנסים והנפלאות שעשה המקום לנו ואם יאמרו בלשון שאינם מבינים מה הגדה והודעה היא זו ע"כ ומוצא בא"א (מהג') ה"ר אברהם אופנהיים) סיתע"ג סק"ב ובש"ד חאו"ח סי' י"ט אות כ"ג (ועדכ"ר לעיל סי' זה סעי' ב' סק"ו יו"ד מש"ש בשם הרב כפי חלקו) אך בש' ברכ"י האריך להשיג על הרב בית דוד הג"ל (והביא מתוס' פסחים ד' ק"ח ע"ב ותוס' מגילה דף ד' ותוס' סוכה דף ל"ח) ופסק דנשים חייבות באמירת ההגדה והו"ד בהגהות הג' מהרש"ם מצרעזאן סיתע"ג אות כ"ב: [כא] אבל כשאומר פסח וכו' לא יגביה את הזרוע וכו'. עבדכ"ר לעיל סי' זה סעי"ג סק"ח מש"ש בזה: [כב] וכשמגיע ללפיכך וכו'. עכש"ע הרש"ז סיתע"ג סעי' מ"ז דל"ל הו"ן של ונאמר (לפניו שירה חדשה הללויה

בו) ויגללו על כן המונע הוא משיבא ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתע"ג אות י"ט: [יח] ומגביה את הקערה וכו'. עבא"א מהגה"ק מציטשטש שהיה נוהג להגביה את הקערה עשהבשר והבילה"ג"כ עליה (וכמ"ש בס' האר"י ז"ל) ושוב ראה בהרא"ש ז"ל שיש בזה חשש שגראה עי"ז כעין האומר בשר זה לפסח ולזה יש ליזהר להסיר הבשר בשעת ההגדה ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתע"ג אות כ'. אך במג"א סיתע"ג סק"ג ובח"י שם סקל"א מבואר דא"ל להסיר התבשילין בשעה שמגביה הקערה וכן כתב שם בהדיא בפמ"ג א"א שם סק"ג דכשמגביה הקערה ואומר הא לחמא וכו' אין לריך להסיר הבשר והבילה מהקערה ורק בשעה שאומר פסח שהיו אוכלין וכו' יזהר שלא יגביה הבשר שלא יהא נראה כאלו קדשים בחוץ ע"כ וכן משמע דעת הרש"ז שם סעי' מ"ה וכן משמע דעת המחבר כאן בפנים לקמן סי' זה סעי' ד': [יט] ואומרים הא לחמא עניא וכו'. עי' בתשו' בשמים ראש סירע"ג שכ' דבשאר ימות השנה סגי מדאורי' הזכרת יליאת מלרים עי' מחשבה בלב אכל כליל פסח כתוב והגד"ת צפה ובספר חוקת הפסח הספרדי כתב דלמאי דקיי"ל דהרהור לאו כדיבור דמי אין אדם יולא ידי חובת הזכרת יליאת מלרים בהרהור בלבד ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתע"ג אות כ"א: [כ] והנכון לפרש לבני ביתו דברי ההגדה בלשון שמבינים וכו'. דבר זה הוא מדברי הרמ"א

ה' אח"כ רוחצין ידיהם ומברכין על נט"י ומברך המוציא על המצות ולפי שביו"ט צריך לבצוע על ב' בכרות שלימות וכו' ומצות אכילת מצה הוא מן הפרוסה לפי שחמצה נקראת לחם עוני ודרכו של עני בפרוסה. ע"כ בשעה שהוא מברך המוציא נכה אוחו שתי המצות השלמות בידי ופרוסה ביניהן ומברך המוציא ומניח את המצה הרחוקה מידי ואוחו רק בעליונה וגם בפרוסה וכן ומברך וכן על אכילת מצה ובצוע מן מעדני שמואל

לללויה) בסגול' תחת הכו"ן ויהיה פירושו שכבר אמרו משה וישראל בלאתם ממלרים ש"ה חדשה דהיינו שירת הים וגם יש אומרים שמה וישראל אמרו את ההלל ע"כ: [כג] ומברכין על הכוס צפה"ג. עכש"ע סיתע"ג דלדעת המחבר שם אין מברכין צפה"ג כ"א על כוס א' שהוא של קידוש ועל כוס ג' שהוא של צרה"מ" אך המנהג במדינות אלו לברך על כל כוס וכוס והטעם בזה לפי שארבע כוסות אלו תקנו חכמים לשמותם דרך חירות וכל א' זא' הוא חירות ומלוא בפני עלמה ולפיכך אין מלטרפין זה עם זה להפטר בצרכה אחת אלא לריך לברך על כל א' וא' צפ"ע. רמ"א שם ומג"א שם סק"א וש"ע הרש"י שם סעי' ב'. ועיי"ש עכש"ע בסעי' ג' דכ"ז הוא לענין צרכה ראשונה אבל צרכה אחרונה על הי"ן אין לברך אחר שום כוס כ"א אחר כוס האחרון שהוא כוס הרביעי וכל הכוסות נפטרים בצרכה אחרונה שיברך אחר כוס האחרון ע"כ. ועי' בא"ח החדש סיתע"ד מש"ס בשם א"א מהגה"ק מציטשטש לענין מי שלבו מהסס לענין הצרכה (ראשונה) הא"ך יש הקנה בזה ללאת מידי כל החששות יעו"ש מ"ש בזה: [כד] ומצות אכילת מצה זכו'. עכש"ע סיתע"ה סעי' ד' ובמג"א שם בקי"ד ובש"ע הרש"י שם סעי' כ"ח כ"ט דאם אכל מצה בלא כוונה דהיינו שלא נתכוין ללאת ידי חובתו באכילה זו ילא ואע"ג דבשאר מצות כגון ק"ש ותקיעת שופר ונטילת לולב אמרינן בהם דלריכות כוונה ללאת ידי חובתו בעשייה זו ואם לא נתכוין ללאת לא ילא ידי חובתו מ"מ זה דוקא במלות שאין ברין הגאח כלל אבל מלות התלויות באכילה כגון (פסח) מצה ומרור זכיולא בהן שיש בהן הגאח לגוף ולכן אף אם לא נתכוין ללאת באכילה זו ילא ידי חובתו שהרי על כרחו נהנה הגוף מאכילה והרי זו נקראת אכילה וגמלא שקיים מצות האכילה ולפיכך אפי' לא רלה לאכול מצה וכפיהו

לאכולה ילא ידי חובתו באכילה זו כיון שבעל כרחו נהנה ממנו גופי וכ"ז כשהוא יודע שלילה זו פסח ושזו היא מצה אלא שאכלה שלא במתכוין או שלא ברצונו אבל אם לא ידע שלילה הלזו הוא פסח ואכל מצה ואפי' ברצונו או אפי' ידע שהלילה הלזו הוא פסח אלא שהיה סבור לאכול בשר ונזדמנה לו מצה ואכלה משום דכסבור שזהו בשר אז לא ילא באכילה זו אבל אם אכל מרור בענין זה ילא משום דמרור בזה"ז הוא אינו אלא מדרבנן וכל המלות שאין אלא מדרבנן אינן לריכות כוונה ויש אומרים דגם מלות מדרבנן לריכות כוונה וטוב לחוש לדבריהם ולחזור ולאכול מרור בכוונה בלא צרכה ע"כ. ועי' בהגהות הגאון מהרש"ס מברעזאן סימן תע"ה אות י"ב שכתב דלפי המבואר בירושלמי (פרק יו"ד דפסחים ה"ג) הטעם דילא באכל מצה בלא כוונה הוא משום דכיון שהסב חזקה כיוון ולפ"ז אם אכל בלא הסיבה י"ל דגם להסוברים דילא בלא הסיבה מ"מ בלא כוונה לכו"ע לא ילא ע"כ. ועיי"ש עכש"ע בא"ח החדש אות י"ג בשם מזירות שמשון דאם אנסוהו לאכול כיון דלדעת התוספת היו בזה כמתכוין שאל ללאת דצרכה"ג לכו"ע לא ילא וגם כיון דלדעת הבה"ג והרי"ף והרא"ש הרי (כל) המלות לריכות כוונה וכ"מ דעת הש"ע (א"ח) צס' ס' סעי' ד' לכן יש להחמיר בדבריהם ע"כ: [כה] אוחו שתי המלות וכו' ואוחז רק בעליונה וגם בפרוסה וכו'. עי' בזה בפמ"ג מ"ז סיתע"ה סק"א ב' מה שהביא בזה פלוגתא בין הראשונים אם ברכת המוליד קאי על השלימה או על הפרוסה וליש פוסקים לא קאי רק ברכת אכילת מצה על הפרוסה ולכן משום ספיקא יש לעשות כמ"ש כאן צפייס: [כו] ומברך על אכילת מצה. כ"ה הלשון בש"ע סימנ"ה סעי' א' ובש"ע הרש"י שם סעי' ה' וכן נדעם בסידורים שלריך לברך אשר קדשנו במלותיו וכו' על אכילת מצה. ועצהגה"י מהרש"ס מב' עזאן

העליונה וגם מן הפרוסה [גן מכל אחד כזית וכן הוא גותן לב"א מבני ביתו ועלן וגבל שניהם ביחד בהסיבה שמאלית ואם קשה לו לאוכלם בפעם אחת אוכל תחלה את הכזית המוציא מן הפרוסה רק שלא ישהה ביניהם בל"ל ויאכל שתיהן בהסיבה ונוהגין במדינות אלו שבלידי פסח אין טובלין את המצה במלח לא של המוציא ולא של מצה (תע"ה) :

מעדני שמואל

ייתכן לזה גם דעת הרא"ש והר"ן דס"ל כן . ומדברי האבן עזרא פ' בא (על פסוק שבעת ימים מלות תאכלו) מתבאר שסובר דאכילת מלה כל ז' ימי הפסח הוא חובה וכ"כ מדברי הרב לדה לדרך דס"ל כן . והגר"א מוילנא (הו"ד בספר מעשה רב) החליט להלכה ולמעשה שאכילת מלה הוא מילה מן התורה בכל ימי הפסח ובספר מעשה רב הג"ל הביא שם שהגר"א היה מוחזק מאד מלות אכילת מלה כל שבעה וביו"ט האחרון (של פסח) היה אוכל גם סעודה ג' אף שבשאר ימים טובים לא היה אוכל שלש סעודות (וכ"ז עשה) מפני חביבות מלות אכילת מלה שזמנו הולך לו (ובמולאי יו"ט האחרון של פסח היה משתדל לטעום חמץ והיה נמנע לאכול לאחר הפסח מלה שיוכלו בה ידי חובתו בפסח וכ"ז להיכרח לעשיית המלה היכר שאין עושין אותה להנאה אלא מפני גזירת הכזית"ש) עכ"ל הספר מעשה רב הג"ל המובא בשד"ח הג"ל וכן הוצא שם בשד"ח בשם ספר באר אברהם (בעל משכיל לאיתן) שהביא בשם הפני יהושע שכתב בשם הספרי דכל ז' ימים הוא מילה מן התורה לאכול מלה ועיי"ש בשם גדול אי' שהביא קלם ראה לזה גם מדברי תרגום יונתן בן עוזיאל (פ' ראה ט"ז פסוק ג') דכתוב שם שבעה יומין תיכלון לשמיא פטיר ומלשון לשמיא משמע שהוא מילה ע"כ ומ"מ העלה שם בשד"ח דאפי' לדעת הגדולים הג"ל דס"ל דאכילת מלה כל שבעה יש בו מילה מן התורה על כל זה לא נמלא מפורש מי שיאמר לדרך כל שבעה ולכן מי שנוהג בעלמו לדרך כל שבעה על אכילת מלה יש בזה חשש ברכה לבטלה וגם מדברי ס' מעשה רב הג"ל משמע דגם הגר"א מוילנא לא בירך על אכילת מלה בשאר ימי הפסח מדלא השמיטנו מידוש זה עכמו"ד השד"ח הג"ל בקלרה ועצהגה"ג מהרש"ם מצרעואן סימנ"ה אות ט"ז שמלא מפורש

מצרעואן סימנ"ה אות ד' בשם פסקי הרי"ן פלט (הגרפסים בספר הפרדס לרש"י ז"ל) שהעלה לדרך לאכול את המלה וכן לאכול את המרור כיון דא"ל לעשות ע"י שליח ומה שגרפס בסידורים על אכילת וכו' הוא שיבוש ע"כ אך הטובל נוהגין לדרך על אכילת מלה ואין לשנות : [כז] על אכילת מלה. עכש"ע סימנ"ה סעי' ז' דאין חיוב אכילת מלה אלא בלילה הא' בלבד ע"כ . ועיי"ש בח"י סקכ"ד דמהאי טעמא אין מצרכין על אכילת מלה רק בלילות הראשונ' לפי שמכאן ואילך אם אוכל מלה אינו אלא רשות ורק שבשאר הימים אסור לאכול חמץ (אבל אין מילה לאכול מלה דייקא אלא יכול לאכול שאר דברים כגון פירות וכיוצא) ודבר זה דמי למי שאוכל בשר בהמה טהורה ולא בהמה טמאה שאינו מצרך (על אכילת בשר בהמה טהורה) מפני שאותה אכילה אינו אלא לצורך גופו להשביע רעבונו ולא מילה וכמו כן הוא ממש באכילת מלה בשאר הימים של פסח ולא דמי לאכילה בסוכה שמצרך בכל יום משום דשם הוא מקיים המילה גם בשיבה והשיבה הוא אינו צורך גופו ולכן ראוי לדרך (בכל יום) לישב בסוכה משא"כ בנידון אכילת מלה עכמו"ד הח"י הג"ל בתוספת ביאור ובשינוי לשון קלם ועיי"ש דמי שלא אכל מלה בלילות הראשונים של פסח משום איזה אונס מ"מ כשאוכל אח"כ מלה בשאר הימים אינו מצרך על אכילת מלה כיון שהוא רשות ואין לו תשלומין ע"כ . ועכש"ח מחומ"ל סי' י"ד אות יו"ד דכ"ה משמעות דעה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור דאכילת מלה בשאר הימים אינו לא חובה ולא מילה אלא רשות וכן כהב הרב דרך פיקודיך דבשאר ימות החג אין בו מילה לאכול מלה ורק שאסור לאכול בהם חמץ עכ"ד השד"ח הג"ל ועיי"ש בשד"ח מה שהאריך בזה והביא שם בשם החזקוני דס"ל דגם בכל שבעת ימי הפסח איכא מילה באכילת מלה והח"ס

י' וכן מי שאינו יכול לעמוד מצה מותר לשרותה במים לרככה ובלבד שלא תהיה נמחה לגמרי ומי שהוא זקן או חולה ואינו יכול לאוכלה שרויה במים יכול לשרותה ביין או בשאר משקים. כששורין את המצה לצאת בה צריכין ליזהר שלא לשרותה מעת לעת כי אז נחשבה כמבושל ואין יוצאין בה. וגם צריכין ליזהר בשאר דברים [לא] שלא יפסיד דין לחם ע"ל סימן מ"ח ס"ז (תס"א) :

מערדני שמואל

בש"ע הרש"י הנ"ל סעי' ח' דכ"ז הוא (רק) לכתחלה אבל כדיעבד אפי' לא אכל אלא כזית ח' בלבד בין מהשלימה בין מהפרוסה ואפי' אכל (את הכזית) בזה אחר זה באכילות הרבה עם לא שזה מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה יותר מכדי שהיית אכילת פרס דהיינו ג' ביצים ולאחפי' השיח הרבה באמלע הכזית בין אכילה לאכילה (מ"מ) אין לריך לחזור ולברך על אכילת מלה ואל"ל ברכת המוליא כיון שלא השיח בין הברכה לתחלת האכילה ע"כ : [ל] מי שאינו יכול ללעוס מלה (ח) עכש"ע סיתע"ה סעי' ג' ובש"ע הרש"י שם סעי' כ"ה דלכתחלה לריך ללעוס את המלה עד שירגיש טעמה בפיו אבל כדיעבד אם לא לעסה אלא בלע אותה ילא אעפ"י שלא הרגיש טעם מלה בפיו דכיון שנהנה גרונו ממנה הר"י נקראת אכילה ע"כ (ועצהגה"ג מהרש"ם מצרעזאן סיתע"ה אות י"א בשם תשובת הרדב"ז שכתב הטעם דמשו"ה ילא בצלע מלה משום דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ע"כ וכה"ג כתב הלבוש הו"ד בפמ"ג מ"ז סיתס"א ס"ק ב'). (ב) ועיי"ש ע"כ בש"ע הנ"ל דאם בלע מרור ולא לעסו עד שירגיש טעם מרירתו בפיו לא ילא מפני שהתורה הקפידה למרר פיו של האוכל זכר לומררו את חייהם ע"כ. (ג) ועיי"ש ע"כ בש"ע סעי' ג' הנ"ל ובש"ע הרש"י הנ"ל סעי' כ"ז דאם כרך את המלה בסיב ובלעה לא ילא מפני שהסיב שאינו מין מאכל הוא חולץ בין המלה לבין בית הבליעה ואין דרך אכילה בכך ע"כ. ועצמ"ח החדש סיתע"ה אות י"א בשם תשו' זכרון ילחק דבאובל שלא כדרך אכילה אין בו קיום מ"ע כלל ע"כ. (ד) ועי' בתשו' מהרש"ם מצרעזאן ח"א סיקק"ד שנשאל באחד שנחלה בגרונו ר"ל עד שאינו יכול לאכול כלל והרופאים שבעיר קיעב עשו לו ניתוח ועשו נקב בחלקת לווארו ודרך שם יאכילוהו בשפופרת כפי צור השאלה אין המאכל נוגע בחיך כלל כי

מפורש בתשובת הריב"ש דאכילת המלה בשאר הימים אינו אלא רשות בעלמא ולא מלוה כלל ולכן הנהג לברך כל ז' הוא ברכה לבטלה עכ"ל ועי' עצמ"ח החדש בסיתע"ה אות ב' בשם הבטלה מ' דמה שמזכרין על הסוכה בכל יום הוא משום דא"א ג' ימים בלא שינה משא"כ במלה שיוכל לאכול פירות או מלה עשירה ע"כ. ועיי"ש ע"כ בשד"ח הנ"ל מה שהביא בשם כמה גדולים שהאריכו בזה וכל אחד ואחד מהם נתן טעם מספיק לחלק בין אכילה בסוכה שמזכרין בכל יום ובין אכילת מלה שאין מזכרין עליו אלא בלילות הראשונות ועבדכ"ר לקמן סי' זה סיני' ח' סקמ"ד מש"ס דדיון מו' שנמשך אללו זמן אכילת מלה עד אחר חלות לילה האריך יתנהג בברכת על אכילת מלה ושאר ברכות ההגדה יעוי"ש מ"ש בזה : [כח] מב"ר ח' כזית. עכש"ע סיתפ"ב בשנים שהם בספינה ואין לשהיהם ביחד אלא כזית ח' יעיי"ש האריך להתנהג בזה. ועבדכ"ר לקמן סי' זה סעי' י"א סקס"ד מש"ס האריך להתנהג דדיון מי שהוא חולה ואין יכול לאכול אלא כזית ח' בלבד והאריך להתנהג במי שאין לו רק ג' מלות לשתי לילות של פסח יעוי"ש מ"ש בזה : [כט] ואוב"ל שניהם ביחד וכו' . דהיינו סיכניסם לפיו בצ"א אבל א"ל לבולעם צבת אחת אלא ירסקם בפיו ויבלע בתחלה כזית ח' כולו צבת אחת ואח"כ יבלע כזית הב' בצ"א ש"ע הרש"י סיתע"ה סעי' ו' והוא מדברי המג"א שם סק"ד והטעם בזה שלריך להכניס ב' הזתים לתוך פיו בצ"א מבואר שם בש"ע הרש"י שם משום דאם יאכל מתחלה את הכזית של המוליא דהיינו של השלימה ואח"כ יאכל הכזית של אכילת מלה דהיינו של הפרוסה (א"כ) יהיה מפסיק (בזה) בין ברכת על אכילת מלה לבין אכילת כזית מהשלימה לפיכך יכניסם כולם בצ"א ע"כ. וכ"ז הוא כשיכול לעשות כן כמ"ש כאן בפנים. ועיי"ש ע

ז' אח"כ ולט' נוסף וגו' כזית מרור וכן הוא נותן לב"א מב"ב ולט' וטיבלו בחרוסת וכו' ונעדר את
החרוסת מעליו שלא יתבטל טעם המרור ומברך על אכילת מרור ואוכלו בלא הסיבה ולט' את"כ
נוסף מן המצה התחתונה ג"כ כזית ולט' וגם כזית מרור ונכון לטובלו ג"כ בחרוסת
ולנערו מעליו ומניח את המרור תוך המצה ואומר כן עשה הלל וכו' ולט' ואוכל בהסיבה

מעדני שמואל

נכנס למטה מהחייך לגרונו ולשאל שם החייך
יתנהג בזה"כ והעלה שם דא"ס ח"א שיאכילוהו
בפחות פחות מכשיעור יאכילוהו כפי מנהגם כיון
שאין זה דרך אכילה ושתיה צדק עכתו"ד הרב
מהרש"ם הנ"ל בקלרה. והנה לפי דברי הרב
מהרש"ם הנ"ל י"ל דגם צידון אכילת כזית מלה
בליל א' של פסח דא"ס יאכילוהו דרך השפירת
הנ"ל ג"כ אין צו קיום מ"ע כלל כיון שאין זה
דרך אכילה וגפ"מ שא"ל לרחוק ולהאכילו את
המלה דרך השפירת הנ"ל כיון שאין בזה שום
קיום מ"ע כלל. והנה מי שמאכילין אותו
בפסח חיוה חמץ לרפואה והחמץ הוא מוכרך
במין נייר שקורין פלאטקים וכיוצא וכך הוא
בולטו חולי יש ללמד להקל אפי' בחולה שא"ס
כיון שהוא שלא כדרך אכילה ויש להתיישב עוד
בזה: [לא] שרא יפסיד דין לחם. עבדו"ר
לעיל סיק"י סק"ג ענף ד' ה' שנתבאר שם ב"ה
כמה פרטים בזה: [לב] נוסף כזית מרור וכו'
ומברך על אכילת מרור. עבמקו"ח סיתג"ד
סק"ח דמרור בזה"ז שאינו רק מדרבנן לכן
יולאין בו אף במרור הגזול משום דדרבנן לא
פסול משום מילה הבא בעצירה ע"כ. ועב"ש
כתב סופר סיל"ח דלכתחלה לא יקה מרור הגזול
ובדיעבד יא לא וא"ס ימלא ח"כ מרור שאינו גזול
יאכל שנית כדי להוליא נפשו מפלוגתא ולענין
ברכה לא יברך על הגזול ואח"כ כשאוכל את
שאינו גזול נמי לא יברך משום דילמא יא לא בפעם
הא' במרור הגזול ולכריכה הוא דבר פשוט
דאפי' במרור גזול נמי יא כיון שאינו אלא
לזכרון וברכה ליכא במרור שבכריכה ע"כ ומוצא
בא"ח החדש סיתע"ה אות ה'. ועיי"ע בשע"ת
סיתג"ד סוסק"ד מ"ס בשם שאג"א בענין זה:
[לג] כזית מרור וכו'. עיי' בע"ד בשם בית דוד
דהמנהג שאין אוכלים חזרת בליל א' של פסח
אפי' במבואל יותר מכזית של מילה כדי שיאכלנו
בליל ב' לתיאבון ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתע"ג
אות ד' (ויש להסתפק בדבריו אם הכזית של

הכריכה הוא ג"כ לדעתו בכלל הכזית של מילה
או לא) ועיי"ש ע' בסיתע"ו אות ג' בשם פסח
מטובין שהמנהג פשוט בין הספרדיים שלא
לאכול ירקות וחזרת זולת מה שהוא חיוב ע"כ
(ועבדו"ר לקמן סעי' זה סוסקל"ח מ"ס שם.
ועבדו"ר מחומ"ל סיט"ו אות ג' מ"ס שם צדין
מה שלריך כזית לאכילת מרור אם הוא מעיקר
הדין או רק משום שמברך על אכילת מרור
ואין אכילה פחות מכזית יעוי"ש מ"ס בזה.
ועבדו"ר לקמן סי' זה סקל"ו מ"ס שם בשם
הרא"ש). ובמה הוא שיעור כזית עב"ש ע'
הרש"ז סיתע"ו סעי' א' די"א שהוא כחלי
צילה וי"ש שהוא פחות מעט משליש צילה וא"כ
במרור שאין חיובו רק מדרבנן (וכן בכל דבר
ששיעורו בכזית ואינו אלא מדרבנן) יש לסמוך
על האומרים ששיעור כזית הוא פחות מעט
משליש צילה אבל בכזית אכילת מלה שחיובו
הוא מה"ט (וכן בכל דבר ששיעורו הוא בכזית
והוא מה"ט) יש להחמיר (בו) כהאומרים
דשיעורו של כזית הוא כחלי צילה אבל לענין
ברכה אחרונה וברהמ"ז ששיעורו ג"כ בכזית בזה
אמרינן דספק ברכות להקל ולא יברך עוד
שיאכל כחלי צילה ולכתחלה יש לומר שלא להכניס
עלמו לדי ספק ברכה ויאכל כחלי צילה או
הרבה פחות משליש צילה צדד שאין לריך כזית
עכתו"ד הרש"ז הנ"ל בקלרה. והגם שכבר
מבואר כאן בפנים שיעורו של כזית מ"מ העתקתי
דברי הרש"ז מפני תוספת דברים שיש בו יוסף
מהמבואר כאן בפנים: [לד] וטיבלו בחרוסת.
ע"ש סיתע"ה סעי' א' דלא ישהה המרור בתוך
החרוסת כדי שלא יתבטל טעם מרירותו ע"כ
[לה] אח"כ נוסף וכו' כזית מרור וכו' ומניח
את המרור תוך המלה וכו'. עב"ש כתב
סופר חאו"ח סי' פ"ו דמי שאין לו מרור רק
כזית מלומס דיאכל כל הכזית למרור בברכה
לשם מלות מרור ולא יניח ממנו לכריכה שהוא
(רק) לזכר בעלמא וא"ס יש לו שני ז"ים (וגם)

שיעור בזית כתבנו בכללים שהוא כמו חצי ביצה אמנם יש אומרים שהוא קצת פחות מכשליש ביצה וכיון ולזה דמור בזה מדרבנן לכן מי שקשה עליו לאכול מרור יכול לפסוק על דעה זאת לאכול רק פחות קצת מכמו שלישי ביצה ויברך עליו (עיין ש"ע תניא) ולחן ומי שהוא חולה שאינו יכול לאכול מרור בל"ל ולחן ילעום עכ"פ קצת מהמינים

מעדני שבזאל

לעיל סיק"ז סקל"ט מו"ש ש דין אכילת מלה ומרור ודין ברכתם למי שליו עליו הר פ"ס שחם יאכל מלה ומרור הוא בסכנה יעו"י"ש מ"ש בזה. ושמעתי בילדתי בשם לדיק וקדוש אחד שנשאל מחולה אחד האך שיתנהג באכילת כזית מרור כליל פסח יען שליו עליו הרופאים שלא יאכל והחולה רלה להחמיר ע"ע מטעם שלוחי מלה אינן גזוקין והשיב לו הרב הקדוש הנ"ל שבאמת אם יוכל האדם ללמס שיעור הכזית במכוון אפשר לסמוך בזה על כח הזכות של שלוחי מלה אינן גזוקין אך יען שא"ל ללמס ואם יאכל (פחות מצט מכזית אז לא הוי מלה ואם יאכל) מעט יותר אז אותו המעט הנותר משיעור הכזית יוכל להזיק לו כיון שאינו של מלה לזאת נכון יותר שימנע ח"ע מאכילת המרור כך היתה תשובת הרב הלדיק הנ"ל להחולה הנ"ל. וכדומה אלי שהרב הלדיק בעל המחמר הנ"ל הוא ניהו הרב"ל הקדוש ה"ר יעקב יוסף זולללה מהאוסטרה בן בנו של הרב ייב"י ז"ל (ועצ"ע סית"ל"ג סעי' ח' במש"ש שמא אחר שישלים בדיקתו וכו' ודו"ק) ועבד"ר לעיל סי' ז' סקל"ו: [לע] ילעום עכ"פ קלת מהמינים וכו' לזכר בעלמא. כן מבואר בחי' סית"ע"ג סקל"א ובש"ע הרש"ז שם סעי' ל"א. ועבד"ר מחומ"ל סי' ט"ו אות ד' מ"ש בזה בשם הרב דברי מרדכי פרידבורג. ועיי"ע בשד"ח באסיפת דינים מערכת אכילת חות ד' מה בהאריך שם דין כל דבר דצעי שיעור כגון אכילת מלה ומרור דצעיין כזית אם יש בזה עכ"פ קיום קלת מלה גם באוכל פחות מכשיעור והביא שם דישות חלוקות בזה ובשם תשובת דברי מרדכי פרידבורג הביא שם שהעלה דבמלה ומרור וכיוצא הרי כל משהו ומשהו שהוא אוכל נחשב לו מקלת ממלות ד' וע"כ מי שא"ל לו לאכול כזית שלם חייב לאכול כל מה שביכולתו והנה שכרו אחו כי כן שורת הדין נותנת ולענין הברכה מסיק שם להלכה דאם יש שם אללו מי שאוכל כזית י"ל לכיון ללח

יותר) יאכל אחד כלילה הא' למלה והשני כלילה הב' ואל יאכל כלל לכריכה ואם י"ל הרבה זתים יאכל גם לכריכה כזית ע"כ ומוצא בא"ח החדש סית"ע"ה אות וא"ו: [לו] וגם כזית מרור. עבד"ש מנחת משה (להגאון הרמ"ג ירושלימוסקי האבדק"ק קיעלך) בחאו"ח סי' יו"ד שכתב דאף לדגיא הדבר פשוט דאין להקל אף בכריכה בפחות מכזית מרור כי כן הוא דעת העור סית"פ"ו והרוקה סירפ"ג וכ"כ הרש"ז סית"ע"ה סעי' י"ח (וכ"כ בשע"ת ריש סית"ע"ה בשם שאגת אריה) דצעיין כזית אף בכריכה וא"כ צודאי כל איש לריך לדחוק עלמו בכל יכולתו אף אם יאכל מליו כדי לקיים מלה חז"ל אך מ"מ מי שקשה לו לאכול כל הזתים י"ל עמוד גדול רבינו הרא"ש (דס"ל דרך מחמת הברכה לריך כזית לאכילת מרור וא"כ בכריכה שאין מצרכין עליה יוכל) לסמוך עליו ולהקל ללח באכילת מרור מהכריכה גם בפחות מכזית ואפילו בכל שהוא עכתי"ד הרב מנחת משה הנ"ל בקלרה: [לו] ואוב"ל בהסיבה. עש"ע סית"ע"ה סעי' א' ובש"ע הרש"ז שם סעי' י"ח דלריך ליזהר שלא להשיח בדבר שאינו מענין הסעודה משצריך על אכילת מלה עד שיאכל כריכה זו כדי שתעלה ברכה זו וברכת המרור גם לכריכה זו ע"כ (ועיי"ש ע"מ"ש בזה לענין דיעבד) ועיי"ש ע"ה"ע הרש"ז סעיף כ"א דהמלה והמרור שבכריכה זו לריך ליזהר לכתחלה לבלוט כל הכזית מלה בבת אחת עם כל הכזית מרור כשהן מרוסקים צפיו ח"כ קשה עליו לבלוט שני הזתים בצ"א שאז יכול לבלוט מעט מכזית זה ומעט מכזית זה בצ"א ואח"כ יחזור ויבלע מעט מכזית זה ומעט מכזית זה בצ"א עד שיאכל כל השני זתים ע"כ: [לז*] דמרור בזה"ז מדרבנן וכו'. עבד"ר לעיל סי' זה סקל"ג בדה"מ וכמה הוא שיעור כזית מ"ש שם בשם הרש"ז צעיין זה: [לח] ומי שהוא חולה שאינו יכול לאכול מרור וכו'. עבד"ר

שיוצאין בהם ומו או שאר עשב מר [מא] עד שירגיש טעם מרירות בפיו לזכר בערמא
בלא ברכה (תע"ג . תע"ה . תפ"ו :

ח אח"כ אוכלין הסעודה ויש לאכול כל הסעודה בהסבה ונוהגין לאכול ביצים והחכם
עיניו בראשו שלא למלאות כרסו למען יוכל לאכול את אפיקומן במצותו ולא לאכילה
גסה ואין אוכלין בשר צדי ומז בשתי הלילות אפילו ש" עוף [מנ] ואפילו בשלושה
מערני שבואל

מלות מלה ומרור (ועש"ע הו"ה סי' תקפ"ו סעי'
כ"ה וכוונ"ה שם סק"ג מו"ש לענין סופר
וה"ה כאן) וגם לענין דיעבד אם עבר ועשה
יש לדון בו דעשה עבירה בזה ואל"ה דקיי"ל
דעשה בדבר מילה ועשה מילה פטור וא"כ
אם בא קודם חלות עכ"פ עשה מילה באכילת
מילה מ"מ בטעה צדין שסבור שמותר לעשות
כן הוי קרוב למוזיד והעיקר חלוי בתשובה ולקבל
עליו להיות זהיר מהיום והלאה בשמירת יו"ט
ושבת והכל לפי ראות עיני הדיין לפי מה שהוא
חדם עכתי"ד המהר"ם שיק בקלרה (והנה מ"ש
דמועה צדין הוי קרוב למוזיד . עמ"ס בזה
בספרי מנחת שבת סי' פ' סק"ד) ועפ"מ
מ"ו סי' תע"ז סק"ה שכתב ג"כ בהדיא דמי שאין
לו מילה (כליל פסח) תוך התחום אינו יולא
חוץ לתחום אבל ע"י חמירה לעכו"ם אפשר
דשרי אף-אם לא יאכל עד אחר חלות ע"כ :
[מ] או שאר עשב מר . פי' אפילו מאותן שאין
יולאין בו . כ"מ מדבריו שבבאן . ועב"ס ק
שאח"ז מ"ש בשם דברי מרדכי פרידבורג :
[מא] עד שירגיש טעם מרירות . (ומשמע
שלאחר ירגיש בפיו טעם מרירות וכל אח"כ
לפולטו וכ"מ בחי' סי' תע"ג סק"ה) ובש"ע
הרש"ז שם מבואר דאם אין לו מרור יוכל
ליקח חיזה ירק מר שירגלה והוא שיש בו שרף
ואם אין לו ירק שיש בו שרף טוב שיאכל
חיזה ירק אחר שיש בו מרירות (ואפי' מאותן
שאין יולאין בו) ואין לריך כזית והוא רק לזכר
בעלמא ע"כ ועב"ד"ה מחומ"ל סי' ט"ו אות
ד' בשם דברי מרדכי פרידבורג שפקפק ע"ז
ומסיק דירק שאין יולאין בו ידי חובה לכו"ע
חסור ליקח משום דחיישינן לתקלה בפעם אחרת
אפילו בעת שיהיה לו מרור שיבא גם אז ליקח
את אותן העשבים שאין יולאין בהן עכתי"ד :
[מב] בשתי הלילות . עב"ד"ה מחומ"ל סי' ו'
אות ה' בשם זרע אמת דדוקא בשתי הלילות
הראשונות אין לאכול ללי אבל בשני הימים
הראשונים

ללכת בצרכת חבירו ואם אין שם אללו מי שאוכל
כזית שלם אז לא יברך על פחות מכזית משום
דלפי שיטת הרמב"ם (שב"ע יו"ד סירל"ט סק"כ)
הרי חלי שיעור הוא גרע ממילה דרצקן ובפרט
תקלת אחרוני' כתבו דבאכילה פחות מכזית
אין מילה כלל עכתי"ד הרב דברי מרדכי הנ"ל
והשד"ח סייס שם שכן נהג בעלמו בסוף ימיו
שלא היה ביכולתו לאכול כזית מרור בשום
אופן והיה מילה לחתנו שיוגילו י"ה בצרכתו
וחתנו היה אוכל כזית והשד"ח היה אוכל מעט
בקו"ט ע"כ ועיי"ש"ע שכן הוא דעת מרן חיד"א
בספר מחזיק ברכה דמי שאין לו כזית שלם
אז יאכל חלי שיעור בלא ברכה ע"כ (וכן הוא
בשע"ת סי' תע"ה סעי' ואל"ה בשם מחזיק ברכה
דגם בחלי שיעור איכא קלת מילה וכן הביא
בא"ה החדש סי' תע"ה סוף אות י"ד בשם צנין
עולם דחלי שיעור דמילה ג"כ מילה) ועיי"ש"ע
בשד"ח הנ"ל מ"ש שם צנין שאין לו מילה כליל
א' של פסח אלא מן החדש או של איסור אחר
שאין בו אלא לאו ולא עשה וגם לא עונש מיתה
האך יתנהג בזה יעווי"ש מ"ש בזה ועב"ד"ה
מהר"י אסאד בלחוד שנתעבד בדרך עד סמוך
לשבת שהיה ער"פ במקום שאין שום יהודי
דר שם ושכר עגלה ציוס שבת קודש וגסע
לציתו כדי לקיים מלות אכילה מילה בזמנו
ותפלה בלבוש וכת"ש שאסור לעשות כן ולריך
לפרה ותשובה על מה שעשה ע"כ ומוזבא בא"ה
החדש סוכית"ה ועב"ד"ה מהר"ם שיק חלו"ה
סירס"א שנשאל בלחוד שהלך לכפר בער"פ כדי
לגבות חוב שהיה זמנו ציוס ההוא ונתעבד עד
לערב ומשם היה מהלך ד' שעות לעיר של
ישראל ובכפר ההוא לא היה יכול לקיים מלות
אכילה מילה ולא היה יכול לומר שם ההגדה
ונשאל אם היה ראוי לעשות כן לכתחלה לחלל
יו"ט לשבז לציתו כליל ואם עבר ושב לציתו
אי נריך לקבל תשובה ע"ז והעלה שם דלכתחלה
בדוח' היה חסיר לילך תוך לתחום משום קיום

ואח"כ צלאוהו בקדירה אין אוכלין . יש נוהגין שלא לאכול בלילות אלו שום טיבול חוץ משתי טבולים של מצוה כדי שיהא ניכר שאלו הם לשם מצוה . לאחר גמר הסעודה ומד' אוכלין אפיקומן זכר לקרבן פסח שהיה נאכל בסוף הסעודה ומסו שיהא גמר כל השביעה ויש לאכול בשני זתים א זכר לפסח ואחר זכר למצה שהיה נאכל עם הפסח

מעדני שמזא"ל

תקנה אלא ללי כר"ת מה לעשות בבשר זה בליל פסח והורה הלכה למעשה למולחו כשיעור מליחה ולהדיתו ולללותו ולבשלו אח"כ ע"כ . ועפמ"ג מ"ז יו"ד סיס"ע סקל"ז מש"ס בשם מנה"ג וכנראה שגם הפמ"ג שם מסכים שם לזה דלכבוד שבת ודחיקא ליה שעתא או במקום הפס"מ מותר אף לכתחלה לבשלו אחר הלליה ובלבד שימלחנו תחלה שיעור מליחה וילגנו כחלי ללייתו ואח"כ יוכל לבשלו יעווי"ס : [מד] אורבלין אפיקומן . עש"ע סיתע"ז סעי' א' ובש"ע הרש"ז שם סעי' ו' דלריך לזוהר לאכול האפיקומן קודם חלות לילה כמו הפסח שלא היה נאכל אלא עד חלות ולכתחילה טוב להקדים א"ע לגמור את ההלל שאחר ברהמ"ז קודם חלות ע"כ . ועפמ"ג א"א סיתע"ג סק"א דאם לא אמר את ההגדה (ולא אכל מלה) עד אחר חלות אז יאמר אח"כ את ההגדה ויאכל מלה בלא ברכת על אכילת מלה משום דלראב"ע אחר חלות לא ילא ומצינו ספק לא נפקא אולי הלכה כראב"ע . ואת הר' כוסות ישתה בצרכה אחת על כולן (פי' דצרכה צפה"ג לא יצרך רק על כוס ראשון) וצרכה אחרונה לבסוף אף לאחר חלות ע"כ . וכן הביא בשע"ת שם סק"א בשם דגו"מ דאם חירע לו חונכו שלא אכל פרוסת המוליא עד חלות לא יצרך עוד על אכילת מלה משום דספק צרכה להקל ומשמע שם דגם על המרור לא יצרך אם נתאחר עד חלות וכן הביא במסמ"ס בשם סידור דרה"ח שפסק כן . ועבא"ח החדש סיתע"ז אות ג' בשם הרב פ"ח שהניח בל"ע אם יכול לצרך לאחר חלות על ההגדה אף בשם משכנות יעקב הביא שם שכתב דאם לא אכל כזית מלה קודם חלות בלילה הראשונה יאכל אחר חלות והגם דלענין הצרכה יש להסתפק אם יצרך אז מ"מ המצרך לא הפסיד משום דהעיקר הוא דהחיוב כל הלילה וכ"פ הרמב"ם ע"כ וכעין זה הביא ג"כ בהגה"ג מהרש"ם מברעזאן שם באות ב' בשם תשובת בשמים ראש דלא נחלקו הפוסקים אם הלכה כראב"ע רק לענין לכתחלה אבל

הראשונים אפי' אם יש מי שנוהג להחמיר ה"ז מנהג בטעמו ומצטלינו ליה ע"כ . ועצמ"ג מ"ז סיתע"ז סק"א דבער"פ מוצעו"י מותר לאכול בשר ללי אפי' אחר חלות משום דלא קבלי עלייהו לאסור רק בלילה אבל שם שלם אסור לללותו בער"פ אחר חלות וגם אסור לאוכלי אחר חלות אפי' מוצעו"י משום דיאמרו קרבן פסח הוא ע"כ . אך בצמ"ג א"א סיתקנ"א סקל"ז כתב שם להתיר אכילת ללי בער"פ מוצעו"י אפילו בשם שלם וללוי ואפי' אחר חלות ואין איסור רק בלילה יעווי"ס ולע"ע בזה : [מג] ואפילו בשלוהו ואח"כ ללאוהו בקדירה אין אוכלין . ד"ז הוא מהמג"א סיתע"ז סק"א שכתב דאפי' בעשאו ללי קדר לאחר הבישול ג"כ יש לאסור נופתי מראית עין אם לא לצורך חולה קלה אבל ללאו ואח"כ בשלו מותר ע"כ . וכ"ה דעת הח"י שם סק"ז וכן הביא בשע"ת שם בשם תשובת בית יעקב דבללאו ואח"כ בשלו מותר וכ"פ בש"ע הרש"ז שם סעי' ד' משום דהבישול מצטל הלילה וכיולא בזה בפסח פסול יעווי"ס (ועיי"ס בשע"ת דכל דבר שבקדירה שיש בו מרק אעפ"י שאח"כ מלטמק ולא נשאר בו) לחלותית של מרק מ"מ אינו נקרא ללי אלא תבשיל ומותר ע"כ וכ"מ בש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ד' במוסגר שם יעווי"ס) וכן הביא בא"ח החדש סיתע"ז אות א' בשם מאורי אור דבללאו ואח"כ בשלו מסתברא להקל כדעת המג"א הנ"ל משום דצדצר הניכר לא שייך בו לאסור משום לא פלוג (ודלא כפר"ח המוצא בבה"ט שם סק"א שהחמיר אפי' בללאו ואח"כ בשלו יעווי"ס) ועיי"ס בא"ח הנ"ל בשם ע"ד בשם ים ישכר שהכריע דאם בין השמשות היה ללי אז כבר חל' עליו שם איסור וסוב אינו נותר ע"י בישול ששלו בליל פסח אבל אם נתבשל אחר הלילה בער"פ מוצעו"י אז לא נקרא על בשר זה שם איסור מעולם ומותר ע"כ . ועיי"ס בא"ח הנ"ל בשם כרם שלמה שהביא בשם תשובת ת"מ שנשאל באחד שהיה לו בשר ששהה ג' ימים בלא הדחה ומליחה שאין לו

נמו ועכ"פ לא יפחות מכזית ואוכלו בהסבה ומן. ואחר אפיקומן אסור לאכול שום דבר. אה"כ מוזגין כוס שלישי לבהמ"ז וצריך לדקדק בו אם הוא נקי משוירי כוסות דהיינו אם אין בו שוירי יין ששרה בו מצה בשעת הסעודה כי אם אינו נקי צריך שטיפה והדחה (ע"ל סימן מ"ה ס"ד) וממנו ומצוה להדר שיהיה לו מזומן אבל [מן] לא ילכו מבית לבית לצורך מזומן כי כ"א צריך לברך ברהמ"ז במקום שאכל ונוהגין שבעה"ב מברך בזימון שנאמר טוב עין הוא יבורך (ע"ל סימן מ"ה ס"ה) והוא מיקרי טיב עין שאמר [מן] כל דכפין ייתי ויכול וכו' ואה"כ מברכין על הכוס [מל] ושותה בהסבה. ואסור לשתות בין כוס זה לכוס רביעי (סימן תע"ב. תע"ו. תע"ז. תע"ח. תע"ט. קצ"ז):

פ אחר ברהמ"ז מוזגין כוס רביעי ונוהגין לפתוח את הדלת לזכר שהוא ליל שמורים ואין מתייראין משום דבר ובזכות האמונה יבא משיח צדקינו והקב"ה ישפוך חמתו

מעדני שמואל

מצרך ומוחזק בכשרות ע"כ ומוזא בל"ח החדש סיתע"ט אות ב': [מן] לא ילכו מבית לבית. אלא אם הם רוצים ילכו לשם קודם אכילת אפיקומן ויאכלו שם האפיקומן ויברכו שם ברהמ"ז והלל בזימון (או יאכלו האפיקומן ויברכו ברהמ"ז בביתם ואה"כ ילכו לשם אם ירלו לומר הלל בזימון שלשה אנשים). ש"ע הרש"ז סיתע"ט סעי' ח' ועיי"ש בסי' תפ"ד סעי' וא"ו דהא דיכול לעקור סעודתו קודם אכילת אפיקומן מ"מ צעין שיהיה דעתו לכך מתחלה כשצריך המולא שיגמור סעודתו בבית אחר ויברך שם ע"כ: [מן] כל דכפין ייתי ויכול. עכפמ"ג א"א סיתע"ג סק"ד מ"ס בזה. ועכ"ס דברי יהונתן להרבינו יהונתן אייבשיץ בדרוש להגדה של פסח אות קי"ח סכת"ס פי' נחמד על מאמר כל דכפין ייתי ויכול יעו"ש: [נא] ושותה בהסבה. עיין ח"י סי' תע"ב סק"ג דבגמרא מהתפק חיזה מן הכוסות לריך הסיבה ולכן מסיק בגמרא דכולן לריכין הסיבה ע"כ. ואם שיהיה בלא הסיבה עיי"ש במג"א סק"ז ובח"י שם סק"ד מ"ס שם. ועיי"ש בש"ע הרב הרש"ז שם סעי' ע"ו דאם שיהיה כוס ראשון או שלישי או רביעי בלא הסיבה ח"ן לו לחזור ולשתו. בהסבה (יעו"ש הטעם) אבל אם שיהיה כוס שני בלא הסבה יחזור וישתה בהסיבה וא"ל לחזור ולברך עליו. בפה"ג וטוב שיהיה בדעתו לכתחלה קודם שמצרך על כוס ראשון שיחזור וישתה בין כוס ראשון לשני על סמך הצרכה שצריך על כוס הראשון וא"ל אפילו אם יטעה וישתה כוס ראשון בלא הסיבה יוכל גם בכוס ראשון לחזור ולשתות בהסיבה ובלא ברכה עכמ"ד בקלרה. ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם

צדיעצד לא שמוענו להחמיר בזה ע"כ אך הג' מהרש"ם שם תמה על דברי הבשמים ראש הנ"ל וכתב דדבר מפורש הוא דלראצ"ע ורצא אחר חלות לא ילך כי מאז והלאה הוי אכילת מלה רשות ע"כ. והנה אהה רואה שרוב האחרונים החמירו בזה לזאת לריכין לזכר מאוד להקדים א"ע באכילת הזמים של מלה ומרור שיהיו קודם חלות כדי שלא להכניס א"ע לחשש ברכה לבטלה אם יברכו אחר חלות: [מה] שיהא גמר כל השביעה עכ"ס יפה ללב שכתב דאע"ג דהאכל על השובע גורע לו חלאים רעים (כמ"ס הרמב"ם בהלכות דיעות מ"מ בנידון אכילת אפיקומן אע"ג דנאכל על השובע אינו מזיק משום) שומר מלה לא ידע דבר רע וחממינו ז"ל קראוהו מיכלא דאסוותא כמ"ס בזה"ק פ' תלוה דף קפ"ג ע"א ע"כ ומוזא בל"ח החדש סיתע"ז אות א': [מן] ועכ"פ לא יפחות מכזית. ואם נפל עליו סדרמה וישן באמלע אכילת אפיקומן בעת שלא אכל עדיין כזית עש"ע סיתע"ז בזה"ע הרש"ז שם מסעי' ג' עד סעי' ו': [מן] ואחר האפיקומן אסור לאכול שום דבר. וה"ה דאסור לשחית שום משקה המשכר ובמקום שאין לורך גדול ח"ן לשתות לאחר אכילת האפיקומן אפי' משקה שאינו משכר (חזן ממים) משום דהטעם של כל המשקין מעביר את הטעם של המלה שמורה כל אפיקומן. ש"ע הרש"ז סיתע"ח סעי' א': [מן] ומצוה להדר שיהיה לו מזומן. ד"ז הוא מהש"ע סיתע"ט ועכ"ס מאורי אור שכתב דמסתברא דכוונתו דוקא בבני אדם שיודעין פירוש המלות (ואף דמזמנין על ע"ה מטעם שלא יבנה בזה לעלמו מ"מ זה לא שייך רק בזמנן אבל ח"ן מהדרין רק) שיודע מה

ול עובדי כוכבים ולכן וכן אומרים שפוך חמתך וכו' וכן אח"כ מתחילין לא לנו ואומרים בסדר וכשמגיע להודו [גז] אם הם שלשה אפילו עם אשתו ובניו שהגיעו לחינוך יאמר חורו והשנים יענו כמו שאומרים בצבור. מן הכים הרביעי צריכין לשתות רביעית שלם ומברכין אחריו ברכה אחרונה ואח"כ וכן גומרין בסדר ההגדה ואחר הארבע כוסות וכן אסור לשתות שום משקה [גז] רק מים וכן אם אין שינה חוטפתו יאמר אחר ההגדה שיר השירים ונוהגין וכן שאין קורין ק"ש שעל המצה רק פרשת שמע (וע"ל סימן ע"א ע"ד) וברכת המפיל להורות שהוא ליל שמורים מן המזיקים וא"צ שמירה (תע"ב תע"ח . תע"ט . ת"פ . תפ"א) :

י וס' מי שאינו שותה יין כל השנה מפני שמזיק לו אעפ"כ צריך לדחוק א"ע לשתות ארבע כוסות כמו שארז"ל על ר' יהודה ב"ר אלעי שהיה שותה ארבע כוסות של

מעדני שמואל

אות ח' : [נו] רק מים. וכלא בהם כגון מי זנגביל שקורין אינגבער ומי שורש שקורין לאקרין ומים שמזבלים עם תפוחים. ולעת הלורך יש להתיר ג"כ לשתות קאווע או טייא (עיין כ"ז באחרונים סיהע"ח. תע"ט. תפ"א). ועיי"ש דין שאר משקים שאינם משכרים ולא שכיחי במדינתנו בפסח) עכ"ל המסה"ש שעל קלוש"ע סי' זה סקי"ז. ועבש"ע הרש"ז סיחפ"א סעי' ח' מ"ש בזה : [גח] אם אין שינה חוטפתו יאמר אחר ההגדה שיר השירים וכו'. וחייב כל אדם לעסוק כל הלילה בהלכות פסח וביציאת מלרים ולספר בנסים ונפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שתחטפנו שינה. ש"ע הרש"ז סיחפ"א סעי' ח' . ועב"ס זכרון טוב בעיני תפלה אות ואל"ו שהביא בשם הרב הלדיק המפורסם ה"ר יצחק זללה"ה מנעסכיו שקילס מאוד את ספר שיר השירים שהוא קודש קדשים ואמר ע"ע שהיה רגיל לומר בכל פסח בלילות הראשונות אחר הסדר את ספר שיר השירים אך עתה (פירוש לעת זקנותו) חלשו כוחותיו וכבר עליו לומר כל כך ע"כ : [נט] שאין קורין קריאת שמע וכו'. בעמסה"ש שעל קלוש"ע סי' זה סקי"ט בשם לבוש ופמ"ג דאף בליל ב' אין קורין ק"ש. ועיי"ש בשם המג"א והרש"ז דאם לא קרא הק"ש של ערבית כשהיה לילה ממש לריך לקרות כל הג' פרשיות בק"ש שעל המטה ע"כ. ועב"ס יפה ללב שהעלה דגם בקרא ק"ש בבית הכנסת משתמשך הלילה מ"מ מנהגו לקרות בשני הלילות בק"ש שעל המטה כל ג' פרשיות (היינו) גם פ' לילית (כיון שמוזכר בה יציאת מלרים) וגם ברכת המפיל ע"כ ומובא בא"ח החדש סוכ"י תפ"א :

מהרש"ס מברטנאן סי' ת"פ אות ג' מ"ש בשם גן המלך : [נב] אומרים שפור חמתך. עיין בדברינו לעיל סי' זה סעי' ח' סק"ד : [נג] אח"כ מתחילין לא לנו וכו'. עיין בלבוש שכתב הטעם לחלוקת ההלל משום דחלי ההלל שאומרים קודם הסעודה מדבר הכל ביציאת מלרים ולכן הוא שייך לכל ההגדה שאומרים קודם הסעוד' דאיידי כולה ביציאת חלי ההלל האחרון וגם רוב סיפורי ההגדה שאומרים אחר הסעודה כולם מדברים בשארי הגאולות ובגאולה העתידה לכך קבעו יחד אחר הסעודה ומטעת זה נוהגין לומר שפוך חמתך קודם לא לנו ע"כ ומובא בא"ח החדש סיה"פ אות ח' : [נד] אם הם שלשה אפילו עם אשתו ובניו וכו'. עיין בש"ע הרש"ז סיה"פ סעי' ואל"ו דלכתחלה הוא מלכה מן המובחר לומר הודו ואגף בג' חגשים שהגיעו לכלל מלכות (ויכול ללרף לזימון אף ב' שלא אכלו עמו) אך מ"מ ח"ל להקפיד כ"כ בשביל זה לטרוח אחריהם ולהביאם מבית אחר אלא די באשתו ובניו שהגיעו לכלל חינוך ע"כ : [נה] גומרין בסדר ההגדה וכו' עי' בע"ד חאו"ח סי' י"ט בשם חיים שאל שכתב דמי שהיה מתלווץ בליל פסח על פיוט חד גדיא שאומרים בסוף הסדר לריכין להוכיחו ע"ז והמתלווץ לריך לישאל מחילה על חטאיו ע"כ : [נו] אסור לשתות שום משקה. ולענין שתייה מובאק ועישון עוטין לאחר ד' כוסות עבה"ט סיחפ"א סוסק"ח שכתב בשם כנה"ג דשומר נפשו ירחק ממנו ע"כ. אך בספר מאורי אור כתב דלענין עישון טל"ה י"י י"י האוסר ואין בו ממש ע"כ ומובא בספר א"ח החדש סימן תפ"א :

של פסח והיה צריך לחגור צדעיו עד שבועות ומי"מ וסוף יכול למונוגו במים וסוף או לשותות יין צמוקים ע"ל (סימן נ"ג סעי' וא"ו) וסוף או שישתה מעד אם הוא חמר מדינה (תע"ב . תפ"ג) :

והוא אם נאבד האפיקומן אם יש לו עוד מצה נסדן מאכלו שנעשו לשם מצת מצות יאכל ממנו כזית ואם לאו יאכל ממצה אחרת כזית :

יב מי ששכח לאכול את האפיקומן . אם נזכר קודם ברחמי"ו אעפ"י שכבר נמל" מים אחרונים או שאמר הב לן ונכרך וסוף אוכלו ואינו צריך לברך ברכת המוציא ואע"פ מעדני שבוואל

הרש"ז שם סעי' כ"ח. ועיי"ש בפמ"ג מ"ז ס"ק יו"ד דמי"מ ראוי לחזור אחר יין גמור אף ע"י טורח ע"כ : [סג] או שישתה מעד . היינו אם אין לו יין למוקים אבל אם יש לו יין למוקים מלוא יותר ציין למוקים מבשר משרים וכדמשמע מלשון הרב הרש"ז המוציא בס"ק שלפניו : [סד] מאכלו שנעשו לשם מצת מלוא יאכל ממנו כזית וכו' . עיין בש"ע סיחפ"ב ובש"ע הרב הרש"ז שם בדיון מי שאין לו כלל פסח מלוא שמורה משעת לישה ואילך רק כזית אחד בלבד הה"ך להתנהג . ועיין במג"ח שם סק"א ובש"ע הרב הרש"ז שם סעיף ג' דמי ששהא חולה ואינו יכול לאכול מלוא כי אם כזית אחד בלבד (או שאין לו מלוא כלל אפילו שאינה שמורה כי אם כזית אחד בלבד שהוא שמור משעת לישה או משעת קליפה) אז יאכל תבשילו ושאר סעודתו בלא נט"י והמוליא ואחר גמר סעודתו יכול ידיו ויכרך המוליא ועל אכילה מלוא ויאכל אותו כזית כדי שישאר טעם מלוא שמורה בפיו ולא יטעום אח"כ כלום (אך בספר נזירות שמשון כתב דיאכל מלוא בראשונ' ובפרט בחול' שיש לחוש שלא יוכל לאכול אח"כ או שלא יאכל לתיאבון ע"כ ומוצא בא"ח החדש סיתפ"ב אות א') וב"ז מיירי שקידש על היין אבל אם אין לו יין ולא שאר משקה שהוא חמר מדינה ולריך לקדש על הפת אז יאכל מהחלה וסוף כזית ואח"כ יאכל תבשילו ושאר סעודתו ע"כ . ועצמנש"א דין ל"ו דכ"ז מיירי שאין ל"י שום מלוא שיוכלין זה (מוק מן הכזית הנ"ל) אבל מי שיש בידו גם מלוא אחרים שהם משומרים משעת טהירה כסחם מלוא שלנו וגם יש בידו כזית אחד של מלוא שמורה שהוא שמור משעת קליפה אז יכרך המוליא ועל אכילה מלוא על הכזית שהוא שמור משעת קליפה והכריכה והאפיקומן יאכל משאר המלות ע"פ . וע"פ כרמ"ח

[ס] מי שאינו שותה יין כל השנה מפני שמזיק לו אעפ"י לריך לדחוק א"ע וכו' עכש"ח באסיפת דינים מערכת ברכות ס' א' אות ל"ג שנסתפק במי שאינו שותה יין מפני שמזיקו וחייב לדחוק עלמו לקיים מלות ד' כוסות בפסח אי יכרך או דילמא כיון שמזיקו אינו מוכרך וכתב שם דמסתמינות דפרי הפוסקים נראה דשותה ומכרך כדרך כל אדם ועיי"ש במה שדחק א"ע לפרש הטעם בזה אמאי יכרך ברכת הנהנין במה שמזיק לו ועכש"ע סיתפ"ג ובש"ע הרש"ז שם ובא"ח החדש שם דנתבאר שם כמה פרטים הה"ך להתנהג בסדר ההגדה במי שאין לו יין (ולא שום חמר מדינה) על ד' כוסות או שאין לו רק כוס אחד או ב' או ג' כוסות ועיי"ש הה"ך להתנהג בזה ויטען שהוא מילתא דלא שכיחא כ"כ לא העתקתי דבריהם וסמכתי על המעייין : [סא] יכור' למונוגו במים . עמג"ח סיתפ"ב סק"ב דרשאי למונוגו היטב כל זמן שראוי לקידוש ע"כ ועכש"ח החדש סיתפ"ב אות י"ג בשם כרם שלנו אב"דמד' רמ"א היר"ד סעי' ה"י משמע קלה דאם אין ו' חלקים מים (וחלק אחד) יין רק שיש יותר מחלק אחד יין ופחות מששה חלקים מים) מזכרים עליון בפס"ג ע"כ אך בשם א"ר הביא שם שכתב בשם ע"ת דביינות שלנו החלושים אם יש בו מים הרבה אפילו היין הוא הרוב מ"מ ל"ע אם יכרך בפס"ג ע"כ ועיי"ש עכש"ח הנ"ל בס' הנ"ל אות ח' בשם ספר מאורי אור שכתב דביינות שלנו לריך בדיקה מאוד לפני הפסח (הה"ך למונוג) שיפור המים (משום) שמסור לכל ואין רגילין בשיפור מציגה לכך לא נהגו במוציגה אפילו (אנשים) חלשים ואין להורות רק מעט מוציג ע"כ : [סב] או לשחות יין למוקים וכן במקומות שאינו יין מלוי מלוא מן המוצח ליקח יין למוקים . ט"ז ס' תע"ב סק"ו דוש"פ

דאסא דעלמיה פלאכול לא חשיב היפח הדעת כיון שהוא מתייב לאכול ואתכא דרחמנא קבלינן וכו' יש לו ליטול יריו ולא יברך על נמי'. וכן ואם לא נזכר עד לאהר ברמח"ז קודם שבירך בפה"ג על כוס שלישי יטול יריו וכן וג"כ לא יברך על נמי' (פמ"ג) ויברך ברכת המוציא ויאכל כזית ואח"כ יברך ברהמ"ז ויברך על כוס ג' וישתה. וסמו אכל אם לא נזכר עד לאחר שבירך בפה"ג על כוס שלישי ישתה את הכוס ואם רגיל בפעם אחר לברך ברהמ"ז בלא כוס יטול יריו ויאכל אפיקומן נכט ויברך ברהמ"ז בלא כוס אכל אם הוא נזהר לברך תמיד ברהמ"ז על הכוס וכן ועתה לא יוכל לברך על הכוס משום דהו' מוסיף על הכוסות לבן לא יאכל אפיקומן ועל ויסמוך על המצה שאכל תחלה (תע"ז):

מעדני שבואל

וכבר נחבא לעיל בקילוש"ע ריש סי' מ' דהאכל פחות מכביצה אין מזכרין על הנטילה לכן יש לנהוג כן לאכל האפיקומן פחות מכביצה ולא יברך בתחלה ענט' רק יטול יריו ויברך ברכת המולא ע"כ: [סח] אבל אם לא נזכר עד לאחר שבירך בפה"ג וכו' יטול יריו ויאכל אפיקומן וכו'. ד"ז הוא מדברי מג"א סיתע"ז סק"ד וכו' דעת הרש"ז שם סעי' ח' אך דעת מרן בעל הש"ע שם סעי' ב' דאם לא נזכר עד לאחר שבירך בפה"ג על כוס ג' לא יאכל עוד אפיקומן יקטוף על המלה שאכל בהוך הסעודה (אם אינו מדרק שהמלה מליה יהיו שמורים משעת קלירה או אפילו במדקק שיפיו ש מורים משעת קלירה רק שהמלה שאכל בהוך הסעודה היא ג"כ שמורה משעת קלירה) ע"כ. ועב"ם מאורי אור שכת' דהרא"ש והעור והגמ"ר ואבי העזרי ובעל העיטור וסמ"ק יחכמי אשכנז ולרפת ופ' ורדכי והאבודרה"ם כולם ס"ל כשיטת מרן הש"ע הג"ל (ידלח כהרב מג"א הג"ל) וכתב שכן ראה בתוספת ריב"א קלף גכ המט"מ בהב להדי' כשיטת מרן בעל הש"ע הג"ל וכו' מ' בל"ר וגם מדשתקי הרב ט"ז ורוב המחברים שהם מפרשי הש"ע וא"כ ה"ז הודאש הוא למרן בעל הש"ע הג"ל ע"ש ומוצא בל"ח החדש סוסיטע"ז • [סט] ויברך ברהמ"ז בלא כוס. עש"ע הרש"ז סיתע"ז סעי' ח' דטוב שימזוג כוס קודם ברהמ"ז ולא ישתה אותו מיד אחר ברהמ"ז אלא יגמור עליו ההלל והגדה ואח"כ ישתה אותו ע"כ: [ע] משום דהוי מוסיף על הכוסות. עיין בע"ד חו"א סי' ע' אות כ' ובשד"ח חסיפת דינים מערכת ברכות סי' ג' אות ג' ובא"ח החדש סיתע"ז אות א' האך לריבין להנהיג לענין חתן כליל פסח לעין שבע ברכות: [עא] ויסמוך על המלה שאכל תחל' ע' במסה"ש שעל קילוש"ע סי' זה סק"ה שכתב דהגם דבש"ע

ברמ"א סיתע"ז ובח"י שם סק"ד האך להנהיג צמי שאין לו רק ג' מלות שלימות לשתי לילות הראשונות וטבא"ח החדש שם אות ב' מ"ש בשם נזירות שמשון וצאות ג' שם מ"ש בשם חקר הלכה: [סה] אובל"ו ואינו לריך לברך וכו'. מקור דין זה הוא מש"ע סיתע"ז סעי' ב' וכו' שם דעת הפמ"ג ח"א סק"ב וכן סתם להלכה בש"ע הרש"ז שם סעי' ז' ועמג"א שם סק"ב בשם הב"ח בשם רש"ל שכתב דלא יאכלנו עוד. ועב"ם נזירות שמשון שכתב דיש לנהוג כמ"ש הב"ח שלא לאכול מפני שאין חיוב לאכול כיון דלדידן כל המלות שאוכלים הם שוים וא"כ כבר ילא בזה שאכל בסעודה ע"כ ומוצא בל"ח החדש סיתע"ז אות ה' והגם שמדברי הפוסקים הג"ל שאנו נמשכים אחריהם ל"מ כן מ"ז הב"ח דברי הב"ח והנזירות שמשון הג"ל למען להודיע שאם יש מי שעביר עובדא כוותייהו אין מוזהרין אותו: [סו] ואם לא נזכר עד לאחר ברהמ"ז וכו' יטול יריו וכו'. עב"ם מאורי אור שכתב דמסתברא דנזכר בתוך ברכת הין או בברכת הטוב יסיים הברכה אבל בשניה ושלישית שאינו פותח בברוך (הרי זה) מופסוק ונטל יריו כי למה יברך שוב בחנם וברהמ"ז שנית פועל הכל (משום דס"ל כהרצונו פרץ דס"ל דהב וגברך) וגט"י ליכא סילוק משום דסמכין אחתא דרחמנא) ממילא נמשך הכל לסעודה הראשונה ע"כ ומוצא בל"ח החדש סיתע"ז אות וא"ו: [סז] וג"כ לא יברך ענט' • כ"פ הרב בעל קילוש"ע במהדירא חדשה כדעת הרב פמ"ג ח"א (בסיתע"ז סק"ג) שכתב דיטול בלא ברכה (ודלח כמ"ש הרב בעל קילוש"ע הג"ל בעלמו במהדורא קמא דיטול יריו בברכה) ובפרט היכא די דג' שלא הסיח דעתו שלא יברך ענט' עכ"ל הפמ"ג ועבמסה"ש שעל קילוש"ע בסק"ג שכתב דל"מ"ש המהבד כאן בפניס דיאכל לאחר ברהמ"ז כזית מהאפיקומן

הגדול ובש"ע הרב הרש"י סיח"ז נחבאר בזה דרכים אחרים אך יען שאין לנו נוהגין לברך חמיר ברהמ"ז על הכוס לכן לא העתיק דבריהם ועיי"ע בפמ"ג מ"ז (סיח"ז סק"ב) פכ"ז המסה"ס. ועבדכ"ר לעיל ס"ק ה"ח מ"ס שם בשם ספר מאורי אור :

קונטרס בית אביגדור

קונטרס בית אביגדור אשר שלח לי ש"צ הרה"ג המפורסם ה"ר צבי יחזקאל מיכאלזאהן האבד"ק פלונסק וביקש מאתו להדפיסו בסוף היצורי "מעדני שמואל" ונעתרתי לבקשתו הרצויה וז"ל אות בלות בשם ה' ובעזרתו ית"ש.

קיצור הדינים לה' פסח מאת זקני הגאון הקדוש מופת הדור מוה"ר אביגדור זצ"ל מייזליש אבד"ק בילגורייא וכן הגה"ק וכו' מ' משה צבי הירש מייזליש אבד"ק זאלקווא בעהמ"ס חמדה גנוזה בן הגה"ק וכו' מ' שמשון מייזליש אבד"ק זאלקווא מה שכתב לחתנו הוא זקני הגאון הקדוש וכו' מ' יצחק נתן נטע ברדיגור אבד"ק בילגורייא על מקום חוהנו הנ"ל וכן הרה"ג ר' אברהם דוד טעבלי ברדיגור מ' פיעטרקוב בן הגה"ק וכו' ר' צבי הירש זצ"ל אבד"ק ברדיגור בן הגה"ק וכו' מוהר"ר ארי' ליבוש אבד"ק אמשטרדם חתן רבינו החכם צבי זי"ע וזילדותו נתקבל זקני הג"ר יצחק נתן נטע ברדיגור הנ"ל לרב בעיר גוריי פלך ליובלין וכתב אליו חתנו הג"ר אביגדור קיצור הדינים מה' פסח שידרוש אותם בשבת הגדול הראשון בעיר גוריי :

וסיבה המפתח ביד ישראל או לחתום בחותמו הם ושלוש ואפילו דיעבד אסור כי אם שימסור המפתח לעכו"ם או לתלותו בסוכתא ויתן רשות להעני"ם לילך שמה וליוקא לעצמו אימת שירצה ומה ירצה. וגם הכלים שהחמץ בתוכם ימכור דלא להוי כבלי של מוכר ברשות לוקח דלא קנה. וכתב החק יעקב דאף אחר המכירה לא יסגיר במסגרת או בחותמו. אף דדיעבד אין לאסור בזה. מ"מ לכתחילה אין לעסות כן וראוי לגעור בהעושים כן :

(ט) בסי' תנ"א דין הגעלה. אף שדינים אלו רבו כמו רבו. מ"מ אפשר קנה אבאר. קדירות של חרס או קטרות של חרס משפטיין היטב ומוחר להשקות לאחר הפסח וטוב להנמינם ולסגרם בחדר אבל היסק אינו מועיל להם לנריך להיות חזרת ככסונות ומישיגין דילמא חיים עליהו שמה פקעי : י) סכינים המנהיג לקנות חדשים מחמת הגומות שיש בהם ואינו יכול לנקות יפה קודם הגעלה : יא) ב"ר הכלים קודם הגעלה נריך להעביר מהם כל חלודה הנקרא ראש וחס יש בו גומות ואינו יכול לנקות יפה אינו מועיל הגעלה ונריך ליבון במקום הגומות :

(יב) ב"ר הכלים כתשמישו כן הכשירו. מדינא הוי מה שגשתמש בכ"ר הכשירו בכ"ר ומה שגשתמש בכ"ס הכשירו בכ"ס וע"י עירוי הכשירו ע"י עירוי. אך אנו נוהגין להכשיר הכל בכלי ראשון ואין לשנות : (יג) ב"ר שגשתמשין בו ע"י האור לריכין ליבון והליבון יהי עד שיהיו ניצוצות ניתזין מהם :

(יד) ב"ר כתב רמ"א ז"ל דנוהגין לקנות חדשים : (טו) ב"ר הכלים לריכין להגעיל ידותיהם כמותם : (טז) ב"ר שיש בו טללי חס קדם הטללי לבלעות האיסור א"ל להסירו דככלעו כך פולטו ואם קדמה בליעת האיסור לטללי נריך להסיר הטללי קודם הגעלה או ישים גחלים על הטללי שישרוף גוף האיסור ואח"כ יגעילו : (יז) מדוכה כתב רמ"א ז"ל

מהמירי

(ח) בש"ע או"ח סי' תל"ג. הבדיקה נריך שתהי' לאחר הכר ולא בנר של חלב ולא של שמן אלא בנר שעה ויחזירי אכל ב' נרות אפילו קלושים דינם כאבוקה : (ז) בתי כנסיות וב"מ נריך בדיקה מפני שהתינוקות מכניסין בהם חמץ ונוהגים שהשמש בודק על סמך ברכה שמברך בנתינו : ג) בימים או בתי ידים של בגדים לריכים בדיקה מפני שנותנים בהם לפעמים חמץ. לכאורה משמע בזמן הבדיקה יבדקם היינו ליל י"ד. אבל העולם נוהגין לער הכיסים בשעת הביעור ועיין חק יעקב שנתן טעם לזה :

(ד) בענין אכילת חמץ וביעורו בערב פסח ראה ראיתי בין המון העם שאינם נוהגים ואוכלים אחר זמן איסור ועבירה גוררת עבירה נמשכים בשריפת החמץ עד אחר שש שעות ואינם מקיימין מצות שריפה בחמץ שלהם. וגם הביטול שמבטלין או אינו ביטול כי הוא אחר זמן איסור ואין החמץ ברשות : (ה) סי' תל"ד אחר הבדיקה כלילה יבטל ויאמר בלשון שמכין ואם אחר בלשון הקודש ואינו יודע בכוונתו כלל לבטל לא יא' אבל אם יודע וכוונתו לבטל אף שאינו יודע פירוש המל' יא' דביטול בל"ג כ"מ מהני : (ו) סי' תמ"ה ס"ז אסור ליתן בהמתו לעכו"ם להאכיל ביום הפסח אם הוא יודע שאכיל אותה חמץ : (ז) וזהו דהיר שלא ימכרו בהמות לעכו"ם בכדי להאכילם חמץ בפסח כי זה ודאי מוכח שמושה להערה ויעיין בספר תבואת שור שמהמיר בזה למאוד :

(ח) בענין מכירת חמץ נריך לזהר לכיון שימכור במכירה גמורה בלי שום ערמה ומרמה ויכתוב שטר מכירה ויפרט כל החמץ שיש לו בשטר וישום בדמי' שוי' ויקבל זאלאטיק והמותר ויקוף עליו במלוה. וגם ימכור לו החדר שהחמץ בתוכו ויקנה לו ג"כ במטלטלין אגב קרקע והחמץ יהא ברשות הנכרי ולהכי נריך למסור לו המפתח ויפרש להנכרי כל מה שיש לו והכל במדה ובכסום. וגם חלילה לשגור במסגרת

ההמץ עד זמן הביעור ובערב פסח ימסור המפתחות לערל ואותן שהם עלגנים הממתינים עד ערב פסח המכשלה הואת ת"י מהם יוצא כמה מכשולים כמו שנמצא שאלות מזה בשו"ת. ואותן האנשים שאינם מוכרים בעצמם המץ ומוליכים אותן לבטלה"ב צריך ליתן ידיעה להבטלה"ב בכדי לכלול אותם בש"מ שלו: לא) אותן האנשים שיש להם תבואה לתותה או אם יש להם חטים שנמחו או נתבקע או אם התבואה עומד במקום שיש לחוש שלא יבא עליהם מים בפסח או סוחרים שיוכל להיות שהמוכרים ישלחו להם תבואה בפסח ויכל להיות שירדו עליהם גשמים יראו למכור הדבר קודם פסח ואף שאין חמץ אצלם יוכלו למכור בשטר וזדאטיק והאגד געלד: גערשטיגרי גרופין מחויבים למכור נעגלין וזאפרין מאנין וזוקר קאנדיל מחויבים למכור קודם פסח: ג) תש"ה אין שורין מורסן וכו' ברמ"א ובשנותנים להם שיעורים או חטים לאכול יזהר שלא להשליכם במקום לה שיבואו לידי חימוץ: ד) אותן שנותנים לפרה שיכולת שיעל לזהר בזה מאוד כי פרה פוי רעה לא יתן כי אם קבא קבא: לה) תש"ה ס"ג ברמ"א יש לזהר שלא להבהב העופות בקשי שמא יהי חטים או דגן מהומץ וכו': המדקדקים נזהרים בפסח קודם ההבהב לפתוח התרנגול היטב או לחתכו לשיניהם ולבדוק היטב שלא ימצא בתוכו חטה. והעושה כן הוא זריז וגסר: לו) תש"ז ס"ה דש של עכו"ם וכו' ברמ"א והמנהג במדינות אלו שלא לאכול דש וכו' לה) בגזזרה"ה גדולה לסנן המים היטב לתוך החביות בעת שמביאין מהבארות לסנן המים בצנר נקי בכל פעם ששואב: מט) תע"ב. יהי שלחנו ערוך וכו' להיות נזהר לאכול ולשתות בהסבא אכילת כזית מזה וד' כוכות. וברמ"א ס"ז לכתחילה יסב כל הסעודה: מ) שש"ט שיעור הכוס רביעית וכו' וישתה כולו או רובו וכו' וי"א שצריך לשתות רוב הכוס אפינו מחזיקין כמה רביעיות וצריך לשתות וכו': מא) שש"ט תיגוק שהגיע לחינוך וכו': מב) בציעות המוציא והמזהב כזית מכ"א. וכזית שאמרי הוינו כחצי ביצה לשיטת ר"י בעל התוס' והאוכל פחות מזה לא יא' וי"ה וצריך שלא ישהה בין אכילה להברכה יותר מכדי אכילת פרס ששיעורו ד' ביצים. וי"א ג' ביצים כשי' תע"ה: מג) צבון בצרכת אכילת מזה לפטור זה מזה. הכריכה ואכילת אפיקומן: מד) אבידת מרור סיהי' שיעור ועיקר חזרת אם יוכל להשיג מהגנות שלאטין כמבואר בשו"ת הגאון חכם נבי ז"ל ויכול לאכול ממנו כשיעור. וראוי לכל איש ישראל להיות זהיר משיחת חולין עד אחר אכילת אפיקומן האיל דמכיון כשיצרך על אכילת מזה גם על אכילת אפיקומן איך יפסיק בינתיים בדברים שלא לצורך: מה) והנהגה ישראל קדושים הם המתקדשים שאינם חסים על ממונם ואינם חוששין לעורר גופם כמבואר במור סי' תת"ב בשם הרא"ש אביו ז"ל. וא"א הרא"ש ז"ל כהב וכו' הארכתי לבאר הא במקום לישה

מחמירין ללכך המדוכה אך בליבון כל דהו היינו שיערוף עליו קס מכחך סגי: יח) הדפין ועריבות המנהג שלא להשתמש אף ע"י הגעלה ולא מהני בהם קליפה בכלי אומנות רק ירחס היטב ויכניעם מן העין: יט) תנ"ב. קודם הגעלה יראה שירתיה המים וכל יניח המים מהרתיחה כ"ז שמגעיל ולפעמים בשמכנים הכלי נח מהרתיחה צריך לשהות מעט עד שירתיה המים: כ) שר"א להגעיל שום כלי בן יומיו. אף שקודם זמן איסורו מותר. מ"מ נוהגין להגעיל שלא יהי בן יומיו: כא) שר"א יניח כלי בתוך כלי בשעת הגעלה כדי שיבוא המים סביבו. המגעיל צנכת יגלגל הכלי וטוב להגעיל בשיטקא: כב) אין מגעילין בשום משקה רק במים לכן אם מחמת רוב הגעלה נעשה המים כצור תו אין להגעיל בו: כג) שר"א להניח הבצק וגם המעשה בלי עסק אפילו רגע קטן. ויהי' א' גותן את הקמח וא' את המים ולא ילך א' מן המכוינים הנ"ל אל השלחן: כד) הדפ"י שלטין בו אשר לטין כמה עיסות זה אחר זה ולא פירוורי העיסה שנדבקו בכלי מהעיסה בלי עסק וגם הידום של העושה בעיסה נשאר הבצק בידו מהעיסה הראשונה והאיש הירא ראוי להיות טיניו פקוחות על העושים במלאכה להיות ידיהם נקיות וכן הכלים. ומנהג ותיקין להכין לו כלים שנים וכן חומר חלילה ואשר אין סיפוק בידו יראה צידו יראה לנקות היטב הכלי בין עיסה לעיסה והידיים ידי העושים במלאכה וכן בכנינים שמתקנים הם המוציא יהי' עומד עליהם לחזור ולבקר תמיד הסכינים בכל עת ורגע אף לא ידבק בהם מלומי מן הבצק: כה) הסדין שעושי' עליהם המוציא בפ"א אין ליטלה עוד בפעם שנית. גם הכלי שנקבין בהם המוציא שנדבק בו עיסה מחמאת: כו) השלחן יראה שלא יהי' בו חורים וסדקים וגם העריבה ואין חילוק בו בין הוכו לעל גבו כי לפעמים בסידקי עריבה מכהין מהכלי מתחמאת עי"ז לכן יראה לנקר מבית ומחוץ: כז) תיבתך אחר כלות הלישה ירחצו ידיהם ואת העריבה ולהוציא הבצק. גם להסיר מן השלחן ומן כל הכלים שמתעסקים בהם וטעונים כיבוד ופה יפה ומי שזוכה לשתי שלחנות מה טוב ומה נעים: כח) שר"א ללוש במקום שתבוא עליו זריחת השמש. לזאת אם יש חיזה סדק בהלון לסחוס היטב: כט) תש"ס ס"ב. הרא"ש ז"ל הי' משתדל וכו' וכן ראוי לכל אדם וכו' וכו' הע"ז בשם כוונת האר"י ז"ל שיטרה עצמו במלות של מזה עד כי יתהמה ויזיע וכו' ישבר הקליפות וכו'. תש"ב ברמ"א ס"ד במדינות אלו אין לטין במי פירות אם לא לצרכי חול' או זקן: לו) בסיומן תמ"ח ס"ד רשאי ישראל וכו' ומבואר באחרונים דין מכירת החמץ ונוסח שטר המכירה כבר הוא בדפוס ומהראוי סיהי' כ"א זריז וגסר למכור יום א' קודם ערב הפסח ויהי' יעשר מכירה כתוב וחתום. עכ"ז יוכנ נמכור

קונטרס בית אביגדור

לפעמו יבעיר את העברה וזה לאור הנר. וזה צהורית
ובסדקים בכל מצפוני לבו. והנה יש ת"י ספרים הרבה
נכבדים, מהם תראו ישמע חכם ויוסף לקח. והנה
אהו' מהמדי אשר אהבת עולם. אהבתך טובה תוכחת
מגולה מאהבה מסיתרת לא חובל להתאפק מגלור לך
זערי אשר היטב חרה לי אשר באתי להאמיר אשר
מסרתי לך המפתח וראיתי מה ששלחת ידך ליקח הרבה
מהספרים שלי. מה ה' לידידי. הודיעני היתר והפרט
בין השולח יד ליקח מאחר או מחותן הכל הוא גזל
גמור. וגם להיות שאל שלא מדעת לא טוב הדבר בפרט
כי ת"ל יש לך ספרים הרבה כרמונים מה שאין לי למה
יחמד מה שאינו שלי. לזאת תראה אי"ה לשלוח לי
בחזרה מה שלקחת בלא ידיעתי. ויש לך ללמוד מאבינו
יעקב ע"ה שאמר ללכן חותנו זה לי עשרים שנים וכו'
עכ"ז ה' לשני מחנות. ואחת ידעת וזכור ולא נעלם
מאתך שמיים שעמדתי על דעתי והי' לגבר לא ה' לי
משען ומשענה לא מאדוני אבי רכב ישראל ופרשיו ז"ל
ולא מזית חותן לא בחייו ולא במותו. זולת עזרי מלאת
ד' כי הוא הנותן כח לעשות היל ומורים ומעשיר משפיל
אף מרום. גם אתה השלך על ד' יהבך הון ומפרנס
ואין מעצור לד' להושיע ברב או במעט. ברוך הגבר
אשר יבטח בד' וכו'. עד כאן דברי קדוש זקני הנאון
ז"ל. ונדפסו תשובותיו בס' חמדה גנוזה מאביו הנאון
רשכבה"ג ז"ל. העתקתי ממחרת יוהכ"פ דשנת ר"צ
נח"ת לפ"ק סתרו' יו"ש ס"ר. יתגדל ויתקדש שמי' רב
פה פלונסק פלך ווארשא. דברי נכדו צבי יחזקאל
מיברזאדהן אבדפ"ק הג"ל :

ליסה וכו' ולכתוב וכו' לפי שישראל קדושים וגוררים
החמץ הנמצא אפילו כל שהוא הדבוק בכותלי הבית :
מז' זולת ביותר צריך לזרז להיות עיני העדה פקודות
על זער בת רבים מבני עמינו אשר אין מחזיק בידם
אשר לא השיגה ידם להוצאות וזרכי יו"ט. ומה נזע
אשר יתן בקול עוז ולוחה כל דכפין ויתיי ויכול וכו' אשר
הדלת סגור ומסוגר וצריך ליתן לעניים האומללים קודם
לפסח לתת להם אוכל לפי אכלו כסף נפשות ערכו לצורך
ההגה' וזה אשר כל עדת ישראל המה שווין בשעוריהם
יחד עשיר ואביון. ע"כ יחנו אל לבם לתומכם ולסעדם
יותר מאחר הימים וחלק עניים הלך גבוה וכל מבחר
נדריכם אשר נדרו לד' שהוא חלק האומללים. וכ"ש
לעניים בני תורה אשר המה בצהונת שבתות ויו"ט דלית
להו מדלהו כלום. מז' והרב אלשיך כ"ה ה' דורש כל
ענין החמץ על היצה"ר כי הוא באור שבעיסה שמחמץ
את האדם וזוה הקב"ה שבעת ימים מצות תאכלו לומר
שבעת ימים הם שבעת עשרות שנים לא יראה בהם
שאר שהם יומי שנותינו בהם שבעים שנה ושלח ימתין עד
י"ג שנים רק אך ביום הראשון בקצה העישור הראשון
תשכיתו שאור מבתיכם ולא יתעלל מלבער שאור שבעיסה
עד זקנה ושיבה כי מי יהי' עד עת יום השביעי. וגם
כי אז יהי' קשה להפיל מלך וקן יכסיל. וזה רמז לנו
התנא באמרו אור לי"ד בודקין את החמץ לאור הנר
והיא כאשר השאור מחמץ העיסה היצה"ר מחמץ
ומפקיד את האדם ומעפשו וע"כ חל עליו חובת
הביעור היצה"ר מעליו ולא יחל עד אשר יגדל או
לעת זקנה כי אם אור לי"ד הנער הוא במלכות לו
שנת י"ג ויום ח' שנתחיל ביו"ד כי אז יוחל היצה"ר